

Nordisk Råd

46. session

1995

Reykjavík

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1995

Redaktion: Svenolof Karlsson
Guðrún Dager Garðarsdóttir
Viveca Wiklund

ISBN 91 88112 34 9
Norstedts Tryckeri, Stockholm 1995

Innehållsöversikt

Kallelse till sessionen.....	7
Medlemslista	8
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier	11
Saklista jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker	25
Översikt över sessionen	32
Protokoll	33
Saker m.m.	317
Medlemsförslag/Utskottsförslag (A-saker)	319
Ministerrådsförslag (B-saker).....	475
Berättelser (C-saker)	581
C 1.....	581
C 5/b.....	867
Meddelanden (D-saker)	887
Frågor (E-saker).....	989
Dokument 1 (Presidiets rapport till 46:e sessionen).....	1030
Dokument 2 (Regler för sessionens genomförande)	1113
Dokument 3 (Statsministrarnas redogörelse).....	1115
Dokument 4 (Rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid").....	1128
Dokument 5 (Rapport om införande av generell regel för lika- behandling av medborgare i de nordiska länderna, av Nils G. Åsling)	1156
Beslut.....	1171
Rekommendationer	1173, 1174
Yttranden	1199
Interna beslut.....	1201
Övriga beslut	1204
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga m. m.	1209
Supplement	1225
Utdelning av Nordiska rådets musikpris och litteraturpris.....	1227
Register	1241
Översikt över sakernas behandling.....	1243
Personregister	1254
Ämnesregister	1269
Plan över sessionssalen.....	1279

Kallelse till sessionen

Härmed meddelas att Nordiska rådet den 16 november har beslutat att rådets 46:e session kommer att hållas i Reykjavík under perioden den 27 februari - den 2 mars 1995.

Stockholm den 11 december 1994

På presidiets vägnar

Per Olof Håkansson
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Medlemslista

(Upprättad enligt §4 i arbetsordningen och godkänd vid mötet den 27 februari 1995 med ändring vid mötena den 28 februari, den 1 mars samt den 2 mars 1995)

Regeringsrepresentanter - Hallitusten edustajat ¹

Esko Aho	Åse Kleveland
Jörgen Andersson	Grete Knudsen
Svend Auken	Henrik Dam Kristensen
Gunnar Berge	Harriet Lindeman
Grete Berget	Anna Lindh
Thorbjørn Berntsen	Ole Norrback
Leif Blomberg	Ólafur G. Einarsson
Gro Harlem Brundtland	Jan Henry T. Olsen
Ingvar Carlsson	Ove Rosing Olsen
Davíð Oddsson	Kjell Opseth
Jóannes Eidesgaard	Sirpa Pietikäinen
Anders Eriksson	Rannveig Guðmundsdóttir
Ragnar Erlandsson	Poul Nyrup Rasmussen
Grete Faremo	Sámal Petur í Grund
Friðrik Sophusson	Eilif Samuelson
Halldór Blöndal	Sighvatur Björgvinsson
Sten Heckscher	Ole Løvig Simonsen
Mats Hellström	Hill-Marta Solberg
Gudmund Hernes	Jens Stoltenberg
Jytte Hilden	Anders Sundström
Marianne Jelved	Ines Uusmann
Marianne Jensen	Margot Wallström
Ole Vig Jensen	Bjørn Westh
Edmund Joensen	Margareta Winberg
Ivan Johannesen	Þorsteinn Pálsson
Lars Emil Johansen	Össur Skarphéðinsson
Sigbjørn Johnsen	Gunhild Øyangan
Jón Baldvin Hannibalsson	

¹ Beträffande tidpunkt för regeringsrepresentanternas närvaro vid sessionen hänvisas till Nordiska rådets nationella sekretariat.

Medlemmar - Jäsenet

Niels Ahlman-Ohlsen	Johan J. Jakobsen
Hanne Andersen	Timo Järvilahti
Arne Andersson	Anita Johansson
Peter Angelsen	Olof Johansson
Árni M. Mathiesen	Elver Jonsson
Elisabeth Arnold	Anfinn Kallsberg
Børge Bakholt	Inger Koch
Dorte Bennedsen	Kristín Einarsdóttir
Jan Bergqvist	Berit Brørby Larsen
Carl Bildt	Kaj Larsson
Kjell-Magne Bondevik	Karin Lian
Aage Brusgaard	Jon Lilletun
Paul Chaffey	Kjellbjørg Lunde
John Dale	Lauri Metsämäki
Erik Dalheim	Maggi Mikaelsson
Anneliese Dørum	Eeva-Liisa Moilanen
Hans Engell	Anders Mølgaard
Knud Enggaard	Håkan Nordman
Eirin Faldet	Kjell Nordström
May Flodin	Mats Nyby
Ranveig Frøiland	Berit Oscarsson
Geir H. Haarde	Heikki Riihijärvi
Martin Glerup	Markku Rossi
Jette Gottlieb	Olof Salmén
Jonna Grønver	Marianne Samuelsson
Guðmundur Árni Stefánsson	Kimmo Sasi
Ulf Guttormsen	Hans Christian Schmidt
Ragnhild Queseth Haarstad	Sigríður Anna Þórðardóttir
Carl I. Hagen	Ole Stavad
Halldór Ásgrímsson	Siri Frost Sterri
Maria Hansen	Håkan Strömberg
Søren Hansen	Anni Svanholt
Satu Hassi	Alf Svensson
Chris Heister	Sten Svensson
Hjörleifur Guttormsson	Jan P. Syse
Sven Hulterström	Birthe Sörestedt
Sinikka Hurskainen	Anders Talleraas
Per Olof Håkansson	Erkki Tuomioja
Margareta Israelsson	Eeva Turunen
Thorbjørn Jagland	

Ändring den 28 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Maggi Mikaelsson av *Guðrun Schyman* samt Siri Frost Sterri av *Jan Petersen*.

Ändring den 1 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Halldór Ásgrímsson av *Valgerður Sverrisdóttir*, Maggi Mikaelsson av *Guðrun Schyman* samt Olof Johansson av *Marianne Andersson*. För denna dag och resten av sessionen ersattes Thorbjørn Jagland av *Rita Tveiten*, Sven Hulterström av *Marianne Carlström*, Carl Bildt av *Göthe Knutsson* samt Kjell Nordström av *Eva Johansson*.

Ändring den 2 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Berit Oscarsson av *Carin Lundberg*.

Regeringsrepresentanter och medlemmar jämfte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Riges Delegation

Regeringsrepresentanter

<p><i>Rasmussen, Poul Nyrup</i>, f. 43 statsminister (S)</p> <p><i>Jelved, Marianne</i>, f. 43 økonomiminister og minister for nordisk samarbejde (RV)</p> <p><i>Auken, Svend</i>, f. 43 miljø- og energiminister (S)</p> <p><i>Jensen, Ole Vig</i>, f. 36 undervisningsminister (RV)</p>	<p><i>Hilden, Jytte</i>, f. 42 kulturminister (S)</p> <p><i>Simonsen, Ole Løvig</i>, f. 35 boligminister (S)</p> <p><i>Kristensen, Henrik Dam</i>, f. 61 landbrugs- og fiskeriminister (S)</p> <p><i>Westh, Bjørn</i>, f. 44 justitsminister (S)</p>
---	--

Medlemmar

(Valda av Folketinget den 5 oktober 1994)

Socialdemokratiet (S)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<p><i>Andersen, Hanne</i>, f. 39 kontorassistent</p> <p><i>Bakholt, Børge</i>, f. 35 faglærer</p> <p><i>Bennedsen, Dorte</i>, f. 38 fhv. minister</p> <p><i>Glerup, Martin</i>, f. 43 skoleleder</p> <p><i>Hansen, Søren</i>, f. 42 sølvsmed</p> <p><i>Stavad, Ole</i>, f. 49 fhv. minister</p>	<p><i>Rosing, Hans Pavia</i>, f. 48 fhv. landsstyremedlem</p> <p><i>Bierbaum, Inger</i>, f. 43 lærer</p> <p><i>Hækkerup, Klaus</i>, f. 43 borgmester, cand.polit.</p> <p><i>Christensen, Peter</i>, f. 39 lærer</p> <p><i>Fatum, Eva</i>, f. 47 sygeplejerske</p> <p><i>Gribe, Lis</i>, f. 39 overlærer</p> <p><i>Sass, Peder</i>, f. 43 fuldmægtig</p>

Enhedslisten (EL)*Medlem*

Gottlieb, Jette, f. 48
tømrer

Det Konservative Folkeparti (KF)*Medlemmer*

Ahlmann-Ohlsen, Niels, f. 53
landssekretær
Engell, Hans, f. 48
fhv. minister, redaktør

Suppleanter

Seeberg, Gitte, f. 60
advokat
Lundholt, Anne Birgitte, f. 52
fhv. minister, cand.scient.pol.

Socialistisk Folkeparti (SF)*Medlem*

Svanholt, Anni, f. 47
lærer

Suppleant

Auken, Margrete, f. 45
cand.theol.

Venstre - Danmarks Liberale Parti (V)*Medlemmer*

Enggaard, Knud, f. 29
fhv. minister, civilingeniør
Grønner, Jonna, f. 46
lærer
Hovmand, Svend Erik, f. 45
fhv. minister, journalist
(Förfall vid 46:e sessionen;
ersatt av Hans Christian Schmidt;
se under Suppleanter).
Mølgaard, Anders, f. 58
lærer

Suppleanter

Sønderby, Peder, f. 32
gårdejer
Tørnæs, Ulla, f. 62
journalist
Schmidt, Hans Christian, f. 53
viceskoleinspektør
Larsen, Ester, f. 36
fhv. minister, lærer

Fremskridtspartiet (FP)*Medlem*

Brusgaard, Aage, f. 47
mekaniker

Suppleant

Jacobsen, Kirsten, f. 42
statsautoriseret ejendoms-
mægler

Det Radikale Venstre (RV)

Medlem
Arnold, Elisabeth, f. 41
 udviklingschef, cand.scient.

Suppleant
Peschardt, Vibeke, f. 39
 fuldmægtig

Finlands delegation

Regeringsrepresentanter

Aho, Esko, f. 54
 statsminister (Kesk.)
Norrback, Ole, f. 41
 trafikminister samt nordisk
 samarbeidsminister (SFP)

Pietikäinen, Sirpa, f. 59
 miljøminister (Kok.)
Enestam, Jan-Erik, f. 47
 försvars- och
 jämställldhetsminister (SFP)

Medlemmar

(Valda av riksdagen den 15 februari 1994;
 kompletterad den 6 maj 1994)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska Parti) (SDP)

Medlemmar (jäsenet)
Hurskainen, Sinikka, f. 51
 planerare
 (Förfall vid 46:e sessionen 2/3).
Metsämäki, Lauri, f. 34
 försäkringsinspektör
 (Förfall vid 46:e sessionen 2/3).
Nyby, Mats, f. 46
 studiehandledare
 (Förfall vid 46:e sessionen 2/3).
Puisto, Virpa, f. 47
 spec. sjuksköterska
 (Förfall vid 46:e sessionen).
Tuomioja, Erkki, f. 46
 pol.lic. ekonom
 (Förfall vid 46:e sessionen 1/3
 och för resten av sessionen).

Suppleanter (varajäsenet)
Lipponen, Paavo, f. 41
 pol.kand
 (Wahlström, Jarmo (Vas.))/
Vehkaoja, Marjatta, f. 45
 pol.kand
Kekkonen, Antero, f. 46
 TV-redaktör
Kautto, Tarja, f. 46
 informatör

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok.)

Medlemmar (jäsenet)

- Louvo, Anna-Kaarina*, f. 37
specialtandläkare
(Förfall vid 46:e sessionen).
- Saastamoinen, Riitta*, f. 40
jur.kand
(Förfall vid 46:e sessionen).
- Sasi, Kimmo*, f. 52
jur.kand.
(Förfall vid 46:e sessionen 2/3).
- Turunen, Eeva*, f. 33
lärare

Suppleanter (varajäsenet)

- Perho-Santala, Maija*, f. 48
direktör/
Mäki-Hakola, Pentti, f. 29
diplomingenjör
Lehtinen, Leila, f. 66
ekonomistuderande
Ihamäki, Timo, f. 39
med.dr.

Suomen Keskusta (Centern i Finland) (Kesk.)

Medlemmar (jäsenet)

- Björkenheim, Rose-Marie*, f. 38
jordbrukare
(Förfall vid 46:e sessionen;
ersatt av Heikki Riihijärvi;
se under Suppleanter).
- Järvilähti, Timo*, f. 43
agronom
(Förfall vid 46:e sessionen 28/2
och resten av sessionen).
- Laukkanen, Markku*, f. 50
TV-redaktör
(Förfall vid 46:e sessionen).
- Rossi, Markku*, f. 56
redaktör
(Förfall vid 46:e sessionen 28/2
och resten av sessionen).
- Virrankoski, Kyösti*, f. 44
fil.kand, jordbrukare
(Förfall vid 46:e sessionen).

Suppleanter (varajäsenet)

- Pelttari, Seppo*, f. 41
vicehäradshövding
Liikkanen, Raimo, f. 42
kommundirektör
Suhola, Aino, f. 50
fil.mag. redaktör
(*Heikki Riihijärvi*, (SR))
Korkeaola, Juha, f. 50
agronom
Aula, Maria Kaisa, f. 62
pol.kand.

Vasemmistoliitto (Vänsterförbundet) (Vas.)

Medlem (jäsen)

- Andersson, Claes*, f. 37
psykiater, författare
(Förfall vid 46:e sessionen).

Suppleanter (varajäsenet)

- Ojala, Outi*, f. 46
sjuksköterska/
Wahlström, Jarmo, f. 38
lärare

Svenska folkpartiet (Ruotsalainen Kansanpuolue) (SFP)

Medlemmar (jäsenet)
Nordman, Håkan, f. 44
 avdelningschef
 (Förfall vid 46:e sessionen 1/3
 och för resten av sessionen).

Suppleanter (varajäsenet)
Donner, Jörn, f. 33
 fil.mag., författare

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands Kristliga Förbund) (SKL)

Medlem (jäsen)
Moilanen, Eeva-Liisa, f. 43
 jur.kand.

Suppleant (varajäsen)
Kallis, Bjarne, f. 45
 pol.kand.

Vihreä Liitto (Gröna förbundet) (Vihr.)

Medlem (jäsen)
Hassi, Satu, f. 51
 Tekn.lic., författare

Suppleant (varajäsen)
(Aula, Maria Kaisa, (Kesk.))

Suomalainen Rintama (Finsk front) (SR)

Suppleant (varajäsen)
Riihijärvi, Heikki, f. 37
 kyrkoherde

Færøernes Delegation ¹

Landsstyrets repræsentanter

Joensen, Edmund, f. 44
 lagmand (Sb)
Johannesen, Ivan, f. 34
 landsstyresmand, fiskeri (Sb)
Samuelsen, Eilif, f. 34
 landsstyresmand, undervisning
 og forskning (Sb)
Sámal Petur i Grund, f. 58
 landsstyresmand, trafik og
 kultur (Sjfl)

Jacobsen, Óli, f. 43
 landsstyresmand, industri (Vmf)
Eidesgaard, Jóannes, f. 51
 landsstyresmand, finans og
 nordisk samarbejde (Jvfl)

¹ Ingår i Danmarks kvot

Medlemmar

(Valda av Føroyas Lagting den 19 september 1994)

Fólkaflokkurin (Ff)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Kallsberg, Anfinn, f. 47 bogholder	Djurholm, Bjarni, f. 57 lærer

Sambandsflokkurin (Sb)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Hansen, Maria, f. 39 sygeplejerske	Olsen, Jógvan I., f. 30 fiskeskipper

Grønlands Delegation¹

Landsstyrets repræsentanter

Johansen, Lars Emil, f. 46 landsstyreformand (Si)	Jensen, Marianne, f. 49 landsstyremedlem, kultur uddannelse og forskning (Si)
Olsen, Ove Rosing, f. 50 landsstyremedlem, sundhed, miljø, handel og industri (Si)	

Medlemmar

(Valda av Grønlands Landsting den 25 oktober 1993)

Siumut (Si)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Egede, Kaj, f. 51 agronom (Förfall vid 46:e sessionen).	(Lyng, Aqqaluk (IA))

Atássut (At)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Steenholdt, Otto, f. 36 lærer (Förfall vid 46:e sessionen).	Ostermann, Peter, f. 39 politiassistent

¹ Ingår i Danmarks kvot

Íslands delectation

Regeringsrepresentanter

<p><i>Davíð Oddsson</i>, f. 48 statsminister (Sj)</p> <p><i>Jón Baldvín Hannibalsson</i>, f. 39 udenrigsminister (A)</p> <p><i>Friðrik Sophusson</i>, f. 43 finansminister (Sj)</p> <p><i>Halldór Blöndal</i>, f. 38 landbrugs- og trafikminister (Sj)</p> <p><i>Ólafur G. Einarsson</i>, f. 32 undervisnings- og kulturminister (Sj)</p> <p><i>Rannveig Guðmundsdóttir</i>, f. 40 socialminister (A)</p>	<p><i>Sighvatur Björgvinsson</i>, f. 42 industri- og handelsminister, sundheds- og forsikringsminister samt nordisk samarbejds- minister (A)</p> <p><i>Þorsteinn Pálsson</i>, f. 47 fiskeriminister (Sj)</p> <p><i>Össur Skarphéðinsson</i>, f. 56 miljøminister (A)</p>
---	--

Medlemmar

(Valda av Alþingi den 28 december 1994)

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<p><i>Geir H. Haarde</i>, f. 51 M.A.</p> <p><i>Árni M. Mathiesen</i>, f. 58 dýralæknir (dyrlæge)</p> <p><i>Sigríður Anna Þórðardóttir</i>, f. 46 kennari (lærer)</p>	<p><i>Sturla Böðvarsson</i>, f. 45 tæknifræðingur (ingeniør)</p> <p><i>Árni Johnsen</i>, f. 44 blaðamaður (journalist)</p> <p><i>Ingi Björn Albertsson</i>, f. 52 skipulagsstjóri (adm. direktør)</p>

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<p><i>Halldór Ásgrímsson</i>, f. 47 alþingismaður (altingsmedlem) (Förfall vid 46:e sessionen 1/3; ersatt av Valgerður Sverrisdóttir; se under Suppleant).</p>	<p><i>Valgerður Sverrisdóttir</i>, f. 50 húsmóðir og kennari (husmor og lærer)</p>

Alpýðubandalagið (Folkealliansen) (Ab)*Medlem**Hjörleifur Guttormsson, f. 35*
líffræðingur (biolog)*Suppleant**Svavar Gestsson, f. 44*
blaðamaður (journalist)**Alpýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)***Medlem**Guðmundur Árni Stefánsson, f. 55*
blaðamaður (journalist)*Suppleant**Petrína Baldursdóttir, f. 60*
fóstra (børnepædagog)**Samtök um kvennalista (Organisation for kvindeliste) (Kv)***Medlem**Kristín Einarsdóttir, f. 49*
lífefnafræðingur (fysiolog)*Suppleant**Jóna Valgerður Kristjánsdóttir, f. 35*
alþingismaður (altingsmedlem)**Norges delegation****Regeringsrepresentanter***Brundtland, Gro Harlem, f. 39*
statsminister (A)*Øyangen, Gunhild, f. 47*
statsråd, landbruks
departementet (A)*Berge, Gunnar, f. 40*
statsråd og nordisk samarbeids
minister, kommunal- og arbeids
departementet (A)*Berntsen, Thorbjørn, f. 35*
statsråd, miljøvern-
departementet (A)*Faremo, Grete, f. 55*
statsråd, justisdepartementet (A)*Berget, Grete, f. 54*
statsråd, barne- og familie
departementet (A)*Knudsen, Grete, f. 40*
statsråd, utenriks-
departementet/handelssaker
(A)*Opseth, Kjell, f. 36*
statsråd, samferdsels-
departementet (A)

Hernes, Gudmund, f. 41
statsråd, kirke-, utdannings-
og forskningsministeriet (A)

Kleveland, Åse, f. 49
statsråd, kulturdepartementet
(A)

Johnsen, Sigbjørn, f. 50
statsråd, finansdepartementet
(A)

Olsen, Jan Henry T., f. 56
statsråd, fiskeridepartementet
(A)

Stoltenberg, Jens, f. 59
statsråd, nærings- og
energidepartementet (A)

Solberg, Hill-Marta, f. 51
statsråd, sosial- og
helsedepartementet (A)

Medlemmar

(Valda av Stortinget den 31 oktober 1994)

Det norske Arbeiderparti (A)

Medlemmer

Larsen, Berit Brørby, f. 50
stortingsrepresentant

Jagland, Thorbjørn, f. 50
stortingsrepresentant
(Förfall vid 46:e sessionen 28/2
och för resten av sessionen;
ersatt av Rita Tveiten; se
under Varamedlemmer).

Frøiland, Ranveig, f. 45
stortingsrepresentant

Dalheim, Erik, f. 40
stortingsrepresentant

Lian, Karin, f. 42
stortingsrepresentant

Faldet, Eirin, f. 44
stortingsrepresentant

Dørum, Anneliese, f. 39
stortingsrepresentant

Guttormsen, Ulf, f. 42
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Jørgensen, Ragna Berget, f. 41
stortingsrepresentant

Halvorsen, Gunnar, f. 45
stortingsrepresentant

Tveiten, Rita, f. 54
stortingsrepresentant

Sætre, Magnar, f. 40
stortingsrepresentant

Engseth, William, f. 33
stortingsrepresentant

Barland, Ragnhild, f. 34
stortingsrepresentant

Kristiansen, Rune, f. 48
stortingsrepresentant

Nyland, Johan M., f. 31
stortingsrepresentant

Høyre (H)*Medlemmer*

Talleraas, Anders, f. 46
stortingsrepresentant
(Förfall vid 46:e sessionen 2/3).
Syse, Jan P., f. 30
lagttingspresident
Sterri, Siri Frost, f. 44
stortingsrepresentant
(Förfall vid 46:e sessionen 28/2;
ersatt av Jan Petersen; se
under Varamedlemmer).

Varamedlemmer

Petersen, Jan, f. 46
stortingsrepresentant
Liltved, Tore A., f. 39
stortingsrepresentant
Thomassen, Petter, f. 41
stortingsrepresentant

Fremskrittspartiet (FrP)*Medlem*

Hagen, Carl I., f. 44
stortingsrepresentant
(Förfall vid 46:e sessionen 1/3
och för resten av sessionen).

Varamedlem

Alvheim, John I. f. 30
stortingsrepresentant

Sosialistisk Venstreparti (SV)*Medlemmer*

Lunde, Kjellbjørg, f. 44
stortingsrepresentant
Chaffey, Paul, f. 65
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Hageler, Jorunn, f. 46
stortingsrepresentant
Djupedal, Øystein, f. 60
stortingsrepresentant

Kristelig Folkeparti (KrF)*Medlemmer*

Bondevik, Kjell Magne, f. 47
stortingsrepresentant
(Förfall vid 46:e sessionen 2/3).
Sollie, Solveig, f. 39
stortingsrepresentant
(Förfall vid 46:e sessionen;
ersatt av Jon Lilletun; se under
Suppleanter).

Varamedlemmer

Haugland, Valgerd Svarstad, f. 56
stortingsrepresentant
Lilletun, Jon, f. 45
stortingsrepresentant
(Förfall vid 46:e sessionen 2/3).

Senterpartiet (Sp)

Medlemmer

Jakobsen, Johan J., f. 37
stortingsrepresentant
Haarstad, Ragnhild Queseth, f. 39
stortingsrepresentant
Angelsen, Peter, f. 35
stortingsrepresentant
Dale, John, f. 40
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Lahnstein, Anne Enger, f. 49
stortingsrepresentant
Tingelstad, Marit, f. 38
stortingsrepresentant
Sandkjær, Terje, f. 44
stortingsrepresentant
Gaup, Johanne, f. 50
stortingsrepresentant

Sveriges delegation

Regeringsrepresentanter

Carlsson, Ingvar, f. 34
statsminister (s)
Hellström, Mats, f. 42
utrikeshandelsminister och
nordisk samarbeidsminister (s)
Wallström, Margot, f. 54
kulturminister (s)
Blomberg, Leif, f. 41
statsråd
Heckscher, Sten, f. 42
næringsminister (s)

Andersson, Jörgen, f. 46
bostads- og energiminister (s)
Winberg, Margareta, f. 47
jordbruksminister (s)
Uusmann, Ines, f. 48
kommunikasjonsminister (s)
Sundström, Anders, f. 52
arbetsmarknadsminister (s)
Lindh, Anna, f. 57
miljøminister (s)

Medlemmar

(Valda av riksdagen den 18 oktober 1994)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

Medlemmar

- Håkansson, Per Olof*, f. 41
byggnadsingenjör
- Bergqvist, Jan*, f. 39
pol.mag.
- Johansson, Anita*, f.44
undersköterska
- Oscarsson, Berit*, f. 40
studiehandledare
(Förfall vid 46:e sessionen 2/3;
ersatt av Carin Lundberg;
se under Suppleanter).
- Svensson, Nils T.*, f. 40
ombudsman
(Förfall vid 46:e sessionen;
ersatt av Håkan Strömberg;
se under Suppleanter).
- Sörestedt, Birthe*, f. 43
socioinom
- Sandberg-Fries, Yvonne*, f. 50
avdelningschef
(Förfall vid 46:e sessionen;
ersatt av Margareta Israelsson;
se under Suppleanter).
- Bohlin, Sinikka*, f. 47
hemspråklärare
(Förfall vid 46:e sessionen;
ersatt av Kaj Larsson;
se under Suppleanter).
- Hulterström, Sven*, f. 38
riksdagsledamot
(Förfall vid 46:e sessionen 1/3
och för resten av sessionen;
ersatt av Marianne Carlström;
se under Suppleanter).
- Nordström, Kjell*, f. 49
riksdagsledamot
(Förfall vid 46:e sessionen 1/3
och för resten av sessionen;
ersatt av Eva Johansson;
se under Suppleant).

Suppleanter

- Strömberg, Håkan*, f. 36
metallarbetare
- Israelsson, Margareta*, f. 54
lågstadie lärare
- Larsson, Kaj*, f. 38
inköpare
- Furustrand, Reynoldh*, f. 42
ombudsman
- Holmberg, Bo*, f. 42
socioinom
- Carlström, Marianne*, f. 46
hushållslärare
- Johansson, Eva*, f. 47
ombudsman
- Kaaling, Björn*, f. 48
ombudsman
- Lundberg, Carin*, f. 44
produktledare
- Granström, Per Erik*, f. 42
ombudsman

Moderata samlingspartiet (m)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Bildt, Carl</i> , f. 49 f.d. statsminister (Förfall vid 46:e sessionen 1/3 och för resten av sessionen; ersatt av Göthe Knutsson; se under Suppleanter).	<i>Landerholm, Henrik</i> , f. 63 informationschef
<i>Svensson, Sten</i> , f. 37 informationschef	<i>Knutsson, Göthe</i> , f. 32 redaktör
<i>Andersson, Arne</i> , f. 28 lantbrukare	<i>Jonsson, Göte</i> , f. 39 kriminalinspektör
<i>Koch, Inger</i> , f. 34 laboratorieassistent	<i>Anderberg, Christel</i> , f. 43 chefsåklagare
<i>Heister, Chris</i> , f. 50 riksdagsledamot	<i>Lenmarker, Göran</i> , f. 43 verkställande direktör

Folkpartiet liberalerna (fp)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Jonsson, Elver</i> , f. 36 postiljon	<i>Wibble, Anne</i> , f. 43 ekonom

Centerpartiet (c)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Johansson, Olof</i> , f. 37 riksdagsledamot (Förfall vid 46:e sessionen 1/3; ersatt av Marianne Andersson; se under Suppleant).	<i>Andersson, Marianne</i> , f. 42 ekonom

Vänsterpartiet (v)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Mikaelsson, Maggi</i> , f. 46 barnomsorgsassistent (Förfall vid 46:e sessionen 28/2 och 1/3; ersatt av Gudrun Schyman; se under Suppleant).	<i>Schyman, Gudrun</i> , f. 48 socioekonom

Miljöpartiet (m)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Samuelsson, Marianne</i> , f. 45 vårdare	<i>Johansson, Barbro</i> , f. 45 kemiingenjör

Kristdemokratiska samhällspartiet (kds)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Svensson, Alf</i> , f. 38 fil.mag. (Förfall vid 46:e sessionen 2/3; ersatt av Inger Davidson; se under Suppleant).	<i>Davidson, Inger</i> , f. 44 riksdagsledamot

Ålands delegation¹**Landskapsstyrelsens representanter**

<i>Erlandsson, Ragnar</i> , f. 41 lantråd (ÅC)	<i>Eriksson, Anders</i> , f. 60 landskapsstyrelseledamot (ÅC)
<i>Lindeman, Harriet</i> , f. 46 vicelantråd (FS)	

Medlemmar*(Valda av Ålands lagting den 7 november 1994)***Åländsk center (ÅC)**

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Salmén, Olof</i> , f. 27 direktör	<i>(Nordman, Gunnevi, (lib.))</i>

Frisinnad Samverkan (FS)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Flodin, May</i> , f. 34 överskötare/hälsovårds- företagare	<i>(Tuominen, Pekka, (ÅSD))</i>

Ålands Socialdemokrater (ÅSD)

<i>Suppleant</i>
<i>Tuominen, Pekka</i> , f. 43 dipl. ekonom

Liberalerna på Åland (lib)

<i>Suppleant</i>
<i>Nordman, Gunnevi</i> , f. 35 hum.kand.

¹ Ingår i Finlands kvot

Saklista

för 46:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

*(Nedan upptas i nummerföljd alla den 28 februari 1995 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 2 mars 1995 på saklistan för sessionen uppförts alla saker utom dem som försetts med *.)*

A. Medlemsförslag/Utskottsförslag/Presidieförslag

- A 1069/s Medlemsförslag om en nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar (väckt av Ingrid Näslund och Liisa Rulander samt Merethe Due Jensen, Bjarne Kallis, Eeva-Liisa Moilanen och Inger Stilling Pedersen)
- A 1073/k Medlemsförslag om Nordisk Råds musikkpris og dei sjølvstyrte områda (reist av Olof Salmén, Marianne Andersson, Halldór Ásgrímsson, Markku Laukkanen og Otto Steenholdt samt Sten Svensson)
- A 1074/j Medlemsförslag om dei sjølvstyrte områda sin representasjon i nordiske organ (reist av Olof Salmén samt Marianne Andersson, Halldór Ásgrímsson og Otto Steenholdt)
- A 1075/e Medlemsförslag om införande av en socialklausul i det nya frihandelsavtalet (WTO) (väckt av Lena Öhrsvik samt Anker Jørgensen och Heikki Riihijärvi)
- A 1077/e Medlemsförslag om innarbeidelse av miljø- og sosialklausuler i GATT-avtalen, samt økonomisk kompensasjon for utviklingslandene (reist av John Dale, Johan J. Jakobsen, Halldór Ásgrímsson, Ragnhild Queseth Haarstad, Elver Jonsson, Timo Järvilahti og Olof Salmén)
- A 1078/j Medlemsförslag om samisk medlemskap i Nordisk Råd (reist av Johan J. Jakobsen samt Peter Angelsen, Maria Kaisa Aula, John Dale, Satu Hassi, Ragnhild Queseth Haarstad og Kjellbjørg Lunde)
- A 1079/e Medlemsförslag om åtgärder för att underlätta kvinnors möjligheter till etablerande och drift av företag i Norden (väckt av Hjørleifur Guttormsson samt Hugo Bergdahl, Satu Hassi, Birgitte Husmark och Outi Ojala)
- A 1082/k Medlemsförslag om förstärkning av litteratursamarbetet i Norden (väckt av Marianne Andersson samt Hugo Bergdahl, Anita Johansson, Sten Svensson och Anders Svärd)

- A 1083/k Medlemsförslag om ett Nordens Hus i Göteborg (väckt av Marianne Andersson samt Søren Hansen, Anita Johansson, Otto Steenholdt, Eeva Turunen och Valgerður Sverrisdóttir)
- A 1084/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom små hantverksområden (väckt av Sten Svensson samt Ranveig Frøiland, Oscar Hillgaar, Wiggo Komstedt och Lena Öhrsvik)
- A 1085/s Medlemsförslag om ökade insatser på folkhälsoområdet i Norden (väckt av Lena Öhrsvik)
- *A 1086/k Medlemsförslag om det nordiska språkliga samarbetet och EU (väckt av Søren Hansen samt Marianne Andersson och Eeva Turunen)
- *A 1087/j Medlemsförslag om översyn av nordisk rättslikhet vid ett närmande till Europa (väckt av Sten Svensson samt Hans Nyhage)
- A 1088/p Medlemsförslag om att utse nordiska goodwill-ambassadörer (väckt av Mats Nyby samt Sten Andersson, Halldór Ásgrímsson, Elver Jonsson och Eeva Turunen)
- A 1089/k Medlemsförslag om Orkester Norden (väckt av Hans Nyhage samt Marianne Andersson och Sten Svensson)
- A 1093/k Medlemsförslag om stöd till folkupplysning och vuxenutbildning i folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisationer (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
- A 1094/s Medlemsförslag om uppföljning och utvärdering av FN:s standardregler för funktionshindrade (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
- A 1095/k Medlemsförslag om åtgärder för att främja en öppen förvaltningskultur i Europa (väckt av Eeva Turunen samt Marianne Andersson, Berit Oscarsson och Vibeke Peschardt)
- *A 1096/k Medlemsförslag om nordiska forskningsklustrar på toppnivå inom några få områden (väckt av Eeva Turunen samt Claes Andersson, Maria Kaisa Aula, Rose-Marie Björkenheim, Satu Hassi, Sinikka Hurskainen, Timo Järvilahti, Tarja Kautto, Karin Lian, Anna-Kaarina Louvo, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Pentti Mäki-Hakola, Håkan Nordman, Mats Nyby, Virpa Puisto, Heikki Riihijärvi, Markku Rossi, Riitta Saastamoinen, Nils T. Svensson och Kyösti Virrankoski)

- A 1097/p Medlemsförslag om nordiskt informationskontor i Bryssel (väckt av Halldór Ásgrímsson samt Claes Andersson, May Flodin, Geir H. Haarde, Søren Hansen, Satu Hassi, Timo Järvilahti, Tarja Kautto, Markku Laukkanen, Paavo Lipponen, Lauri Metsämäki, Håkan Nordman, Mats Nyby och Olof Salmén)
- A 1098/k Utvalgsförslag om bruk av film- och tv-mediets underhållningsverdi för å nå barn og unge i arbeidet mot alkohol- og narkotikamisbruk, rasisme og vold i samfunnet (fremsat av Nordisk Råds kulturutvalg)
- A 1099/j Medlemsförslag om opprettelse af et nordisk informationsnettverk om menneskerettigheder (stillet af Dorte Bennedsen)
- A 1100/j Utskottsförslag om uppföljning av Nordiskt Forum (framlagt av Nordiska rådets juridiska utskottet)
- A 1101/p Presidieförslag om uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens (framlagt av Nordiska rådets presidium)
- A 1102/p Presidieförslag om nordiskt samarbete i en ny tid (framlagt av Nordiska rådets presidium)
- *A 1103/m Medlemsförslag om säkerhetskrav för fartygstrafiken i nordiska territorialvatten (väckt av Markku Rossi samt Satu Hassi, Elver Jonsson, Timo Järvilahti och Heikki Riihijärvi)
- A 1104/m Utskottsförslag om sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin (framlagt av Nordiska rådets miljöutskott)
- *A 1105/m Medlemsförslag om nordisk ansvar vedrørende den grønlandske fangstkultur (stillet af Kej Egede)
- A 1106/j Utvalgsförslag om nordisk samarbejde på havrettsområdet (fremsat af Nordisk Råds juridiske udvalg)

B. Ministerrådsförslag

- B 146/j Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet
- B 147/m Ministerrådsförslag om nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995 - 1999
- B 148/s Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådets samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet 1995 - 2000
- B 149/j Ministerrådsförslag om handlingsprogram för finansiella tjänster
- B 150/m Ministerrådsförslag om inrättande av Nordiska rådets natur- och miljöpris

C. Berättelser

- C 1 Nordiskt samarbete 1994. Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse
- C 5/b Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1993)

D. 1995 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer och framställningar

- 36/1989/s Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar
- 37/1989/m Skydd av den nordiska havsfågelfaunan
- *26/1990/s Telekommunikationer för handikappade
- *9/1991/j Lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi
- *11/1991/j Lagstiftning rörande grupptalan
- *12/1991/j Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
- 24/1991/e Koncernfacklig samverkan i Norden
- *25/1991/m Beräkningsmodell för grön BNP
- 3/1992/s Utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen
- 9/1992/s Handikappanpassning av internationella persontransporter
- 14/1992/e Förstärkning av Nordisk industrifond
- *18/1992/j Gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd
- 27/1992/k Ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden
- 30/1992/p Gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater
- 31/1992/p Samarbete i det arktiska området
- 35/1992/e Energi- och miljöpolitiskt samarbete
- 38/1992/k Hushållsundervisning i de baltiska länderna
- *40/1992/k Nordjobb som permanent ordning
- 43/1992/s Jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor
- *46/1992/m Internationella uppförandekoder inom miljösektorn
- *47/1992/m Kärnsäkerhet i Nordområdena
- 48/1992/m Begränsning av export av miljöfarligt avfall
- *5/1993/k Samordning av de nordiska innehaven av handikapp-litteratur
- *6/1993/j Arbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet
- 9/1993/e Nordels framtid
- *10/1993/m Insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina
- *11/1993/m Finansiering för räddning av Östersjön
- *13/1993/s Stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE
- *17/1993/p Handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden
- 18/1993/p Tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland
- *19/1993/k Samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)
- *21/1993/j Uppgörelser om vårdnaden av barn vid skilsmässa
- 23/1993/s Förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen

24/1993/s	Förstärkt nordisk medborgarpolitik
*26/1993/e	Sysselsättning i Norden
27/1993/e	Etablering av näringszoner i Norden
28/1993/m	Utvidgat regionalpolitiskt samarbete
*29/1993/m	Kontroll av kärnteknisk verksamhet
*30/1993/m	Säkerhet, energi och miljö
1/1994/m	Nordisk miljöstrategi 1994-1996
*2/1994/m	Behandling av miljöfarligt avfall
*3/1994/m	Redovisning av kärnavfallsprodukter
*4/1994/m	Miljöutveckling och säkerhet i Arktis
5/1994/m	Handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser
*6/1994/k	Utvidgat utbildningssamarbete för yrken med få utövare
*7/1994/k	Nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997
*8/1994/j	Handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess när- områden
*9/1994/j	Åtgärder för att bekämpa barnpornografi
10/1994/e	Höjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens pro- jektinvesteringsslån (PIL)
*11/1994/s	Nordisk bygg- och bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv
12/1994/s	Vidareutvecklat samarbete kring FN:s barnkonvention
*13/1994/s	Insatser mot hormondopning
14/1994/s	Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster
*15/1994/b	Budgetutskottets kontrolluppgift 1993: regionalpolitisk forskning
16/1994/p	Flaggning med nordiska symbolflaggan
*17/1994/s	Nordisk alkoholpolitisk tidskrift
*18/1994/b	Plan och budget för det nordiska samarbetet 1995
*19/1994/b	Budgetutskottets kontrolluppgift: Offentlighetsprincipen i nordiska samarbetsorgan
20/1994/p	Program för det nordiska Europasamarbetet
21/1994/p	Rådets framtida struktur och arbetsuppgifter
*22/1994/p	Förstärkt Nordsjösamarbete
23/1994/s	Program för nordiskt social- och hälsosamarbete 1995-2000
*24/1994/s	Migration under ordnade former
*25/1994/e	Handlingsplan för ökad sysselsättning
*26/1994/e	Riskkapitalfond för Baltikum
*27/1994/m	Samnordisk skogsinformation

E. Frågor

- E 1 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende globalt og juridisk bindende instrument til forhindring af havforurening (stillet av Hjarleifur Guttormsson)
- E 2 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende forurening af verdenshavene med radioaktive stoffer fra landbaserede kilder (stillet av Hjarleifur Guttormsson)

- E 3 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot barnpornografi (ställd av Margareta Israelsson)
- E 4 Fråga till Nordiska ministerrådet angående utvidgat och fördjupat skärgårdssamarbete i Norden och dess närområden (ställd av Lauri Metsämäki)
- E 5 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk passfrihet (ställd av Lauri Metsämäki)
- E 6 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående den nordiska passfriheten (ställd av Eeva-Liisa Moilanen)
- E 7 Fråga till Sveriges regering angående finska språket som minoritetsspråk i Sverige (ställd av Eeva-Liisa Moilanen)
- E 8 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk profilering vid bokmässan i Frankfurt år 1997 (ställd av Mats Nyby)
- E 9 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska luftvårdsnormerna i jämförelse med motsvarande normer i EU och EES (ställd av Satu Hassi)
- E 10 Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende juridisk bindende regler for havforurening fra landbaserede kilder (stillet af Dorte Bennedsen)
- E 11 Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende forurening af Nord-søen (stillet af Dorte Bennedsen)
- E 12 Spørgsmål til Nordisk Ministerråd, Danmarks, Sverige og Finlands regeringer vedrørende pasfrihed indenfor Norden (stillet af Hjörleifur Guttormsson)
- E 13 Spørgsmål til Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer vedrørende nordisk konvention og fællesnordiske fortolkninger af EU-ret på området social tryghed (stillet af Hjörleifur Guttormsson)
- E 14 Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende overførsel af forurenende og utidssvarende teknologi (stillet af Anni Svanholt)
- E 15 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder föra att vidga det säkerhetspolitiska begreppet och öka den nordiska säkerheten (ställd av Maggi Mikaelsson)
- E 16 Spørgsmål til den svenske regering vedrørende oparbejdning af brugt atombrændsel på det britiske atomoparbejdningsanlæg THORP i Sellafield (stillet af Otto Steenholdt)
- E 17 Fråga till Norges regering angående provborrningar i Skagerrak (ställd av Marianne Samuelsson)
- E 18 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående lån från Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) till färdigställandet av två sovjetkonstruerade kärnkraftverk i Slovakien (ställd av Olof Johansson)
- E 19 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående åtgärder för förbättring av säkerheten vid kärnkraftverk i Ryssland (ställd av Olof Johansson)
- E 20 Fråga till Nordiska ministerrådet angående byggandet av en naturgasledning från Norge till Finland via Sverige (ställd av Satu Hassi)

- E 21 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk strategi för ökad sysselsättning (ställd av den socialdemokratiska gruppen)
- E 22 Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende transport af plutonium-affald fra Europa til Japan (stillet af Kristín Einarsdóttir)
- E 23 Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende affaldshåndtering og ressourceanvendelse (stillet af Martin Glerup)
- E 24 Skriftlig fråga till Sveriges regering angående den finskspråkiga yrkesteaterns ställning i Sverige (ställd av Mats Nyby)

Dokument

- 1 Rapport från Nordiska rådets presidium
- 2 Regler för sessionens genomförande
- 3 Statsministrarnas redogörelse
- 4 Rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid"
- 5 Rapport om införande av generell regel för likabehandling av medborgare i de nordiska länderna

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Háskólabíó. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m.m. disponerades olika lokaler i samma byggnad samt i Hótel Saga.

Plenarmöten

Måndagen den 27 februari kl. 14.15 - 14.55

Tisdagen den 28 februari kl. 10.10 - 18.10

Onsdagen den 1 mars kl. 10.00 - 12.05 och 14.00 - 18.55

Torsdagen den 2 mars kl. 10.00 - 12.15

Utskottsmöten

Budgetutskottet

Måndagen den 27 februari kl. 16.30 - 17.30

Juridiska utskottet

Måndagen den 27 februari kl. 16.30 - 18.15

Kulturutskottet

Måndagen den 27 februari kl. 17.00 - 19.00

Socialutskottet

Måndagen den 27 februari kl. 17.00 - 18.00

Miljöutskottet

Måndagen den 27 februari kl. 16.30 - 18.00

Ekonomiska utskottet

Måndagen den 27 februari kl. 17.00 - 17.40

Särskilda arrangemang

Tisdagen den 28 februari: Högtidsceremoni i Nationalteatern i Reykjavík vid utdelningen av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris, följt av isländska regeringens mottagning.

Presidietmöten

Måndagen den 27 februari kl. 08.30 - 09.30 och 16.30 - 18.00

Onsdagen den 1 mars kl. 09.00 - 09.30

Torsdagen den 2 mars kl. 14.00 - 15.00

Valkommitténs möte

Måndagen den 27 februari kl. 11.20 - 12.00

Tisdagen den 28 februari kl. 08.00 - 08.30

Onsdagen den 1 mars kl. 08.00 - 08.30

Torsdagen den 2 mars kl. 12.20 - 12.45

PROTOKOLL

Protokoll

Första mötet

Måndag den 27 februari 1995 kl. 14.15 - 14.55

President: Per Olof Håkansson (1-3)

Dagordning

1. Öppning av Nordiska rådets president
2. Godkännande av medlemslistan
3. Statsministrarnas redogörelse (Dokument 3)

1

Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Per Olof Håkansson (s): Jag ber att på presidiet vägnar få hälsa er välkomna till Reykjavík och den här sessionen med Nordiska rådet.

"Naturen sätter gränser" - det är ett uttalande som vi ofta har anledning att göra. När vi samlades i Tromsø påminnes vi om detta på ett påtagligt sätt. När vi samlas här i Reykjavík, har vi fått en annan påtaglig påminnelse om att naturen sätter gränser. Vi tänker på det snöras som för inte så länge sedan drabbade de nordvästra delarna av Island.

Att förlora en far, att förlora en mor och att förlora ett barn, en son eller en dotter - det känns. Vi känner med de anhöriga och uttalar vår sympati med Islands folk. Vi deltar på vårt sätt i sorgen. Vi ägnar de omkomnas minne några ögonblick av tystnad.

*

Så här vid inledningen av denna session vill jag starta med att säga tack till Island, till dess delegation och till de många medarbetarna för ett effektivt förberedelsearbete, för den gästfrihet som de redan har visat oss och för den generositet som vi möts med.

Denna session kommer, tror jag, att präglas av ett par saker. Den ena är den redogörelse från statsministrarna som vi om några ögonblick skall få lyssna till. Den andra diskussionen och besluten kring nordiskt samarbete i en ny tid. Ingen har säkert kunnat undgå att märka att Nordiska rådet står inför en korsväg. Det är nu och här på sessionen i Reykjavík som vi måste göra vårt vägval.

Utöver detta finns det naturligtvis ett antal viktiga sakfrågor, men jag tror att sessionens eftermäle kommer att kretsa kring statsministrarnas redogörelse och hur vägvalet för nordiskt samarbete i en ny tid sker.

Med dessa korta ord förklarar jag Nordiska rådets 46:e session öppnad.

2

Godkännande av medlemslistan

Presidenten: Medlemslistan är upprättad i enlighet med § 4 i rådets arbetsordning. Jag hänvisar till den i sessionsprogrammet tryckta medlemslistan. Listan har kompletterats med medlemmarna Håkan Nordman, Finland samt Maria Hansen och Anfinn Kallsberg från Färöarna. Detta betyder att 79 medlemmar av totalt 87 stycken deltar i sessionen.

Jag vill i detta sammanhang påminna rådets medlemmar om att presidiet förutsätter att ändring av medlemslistan inte sker under pågående behandling av ett utskotts sakområde.

Jag vill vidare påminna om att eventuella ändringar i medlemslistan bör inlämnas skriftligt till presidenten samt till redaktionen.

Rådet beslöt att godkänna medlemslistan i enlighet härmed.

3

Statsministrarnas redogörelse (Dokument 3)

Statsminister **Poul Nyrup Rasmussen (S):** Hr. Præsident! Kære nordiske venner! Vi ved ikke, hvad de norske søfarere, der besøgte Islands kyster år 800, egentlig tænkte, da de for første gang besøgte denne smukke ø. Måske havde de samme oplevelse som den amerikanske astronaut James Lowell, da han i 1968 om bord på Apollo 8 beskrev Jorden som en prægtig oase i det enorme rum.

Flere af de norske søfarere besluttede sig i hvert fald for at slå sig ned her, og vi ved, at der på Island hurtigt blev udviklet en slags demokratisk fristat med et fælles ting, hvor man nu forsøgte sig med samtale, med dialog og lovret som alternativ til høvdingenes væbnede blodfejder. Island er på flere måder datidens demokratiske oase, selv om vold og lovløshed fra tid til anden blussede op.

Læg dertil den digteriske storhed, som Island oplever i 1100-årene. De islandske sagaer er på samme tid frodig og enkel kunst med præcise menneskeskildringer og livsvisdom.

Hr. Præsident! Vel går der ikke en lige linje fra kimen til den demokratiske fristat på Altinget år 800 til Nordisk Råds 46. session i dag, men selv klogskab kan aldrig blive for gammel. Vi kan faktisk fortsat tillade os at øse af litteraturen, f.eks. af Hávamál, "Den Højes Tale" - et årtusindgammelt norsk-islandsk visdomsdigt. Her ser digteren livet som en kamp, som

vi kan komme helskindet ud af ved at bruge vore åndsevner. Den kloge og besindige kan klare sig, mens de ubesindige og dumme kommer til kort. Digteren lægger ordene i munden på "Den Høje, selveste Odin", der også giver det råd, at det altid er klogt at stikke en finger i jorden, før man taler - eller tier. Som han siger: "Endnu har ingen tabt ved at tie på rette sted".

Historie? Jo. Saga-snak? Javel. Men ikke desto mindre tilstrækkeligt med livsvisdom til at minde os om, at vi i Norden lever i et historisk rum med fælles rødder. Det bør vi stadig huske, ikke mindst i en tid, hvor Europa - og med Europa Norden - har ændret sig radikalt i løbet af få år.

Den demokratiske fristat i Island med et fælles Alting blev dannet, fordi man klogt indså, at det var nødvendigt - fordi landet trods alt var begrænset til, ja, lad os kalde det en fælles landsby, som alle kunne overskue - fordi man indså, at man var afhængig af hinanden og fik det bedst gennem demokratisk samarbejde.

Nu har vi igen fået en landsby, den europæiske globale landsby, hvor vi er gensidigt afhængige af hinanden i livsvilkår og i fremtid.

Den amerikanske forfatter Paul Kennedy taler om risikoen for det ansvarsløse internationale samfund, bestående af nationer, der ikke forstår at samarbejde.

Her er det, vort nordiske samarbejde kommer ind i billedet. Vi i Norden har enestående muligheder og pligter. Vi har pligt til at påtage os et politisk ansvar for de nødvendige beslutninger i det internationale samarbejde. Vi bør kritisk vurdere, om vi gør det rigtige, og om vi gør det rigtige på det rigtige tidspunkt.

Det gælder globalt, det gælder i Europa, det gælder i Norden. Sverige og Finland har besluttet at blive medlem af EU. Norge og Island er også med i udviklingen, selv om de har valgt at stå uden for EU; de er begge omfattet af EØS-aftalen og aktive deltagere i det sikkerhedspolitiske samarbejde i Europa.

Hr. Præsident! Hvert enkelt land i Norden har fået nye roller i det nordiske samarbejde. Det betyder, at selve det nordiske samarbejde også får en ny rolle. Det skal vi forholde os til og på en meget konkret måde.

Det nordiske samarbejde har jo altid bygget på geografisk nærhed og kontakt, fælles historie og sprogforståelse over grænserne. Vi har forskellige interesser, javel, men vi har endnu flere afgørende fælles interesser og holdninger i de nordiske samfund.

Derfor vil jeg gerne i hele diskussionen om fremtiden slå én ting fast: Der kan ikke sættes spørgsmålstegn ved det nordiske samarbejde. Det er lige så vigtigt og nødvendigt nu, som det var før. Uanset vore forskellige veje i det europæiske samarbejde har de nordiske lande aldrig før haft så tætte og sammenfaldende interesser i forhold til den europæiske udvikling. Det gælder også for Færøerne, Grønland og Ålandsøerne, som ligeledes har valgt forskellige former for tilknytning til EU. Men alle har vi forholdt os til Europa.

Spørgsmålet er derfor heller ikke, om vi i Norden vil være med i Europa eller ej. Vi er der jo; vi er en del af Europa. Spørgsmålet er alene hvordan.

Derfor er den session, vi åbner i dag i Reykjavík, en af de vigtigste i det nordiske samarbejdes historie.

Vi står over for to hovedopgaver:

For det første skal vi forny det nordiske samarbejde på en måde, som sikrer, at vi bruger vore kræfter på det vigtigste, det centrale, som befolkningerne og vi anser for afgørende. Kun på den måde kan vi fastholde den samhørighed, de nordiske befolkninger føler med hinanden.

For det andet må vi bruge flere kræfter på at gøre nordisk samarbejde til en naturlig del af det europæiske samarbejde i bredere forstand. Vi skal videreudvikle et regionalt samarbejde, der på samme tid styrker det nordiske værdi- og kulturfællesskab og placerer os centralt i den europæiske udvikling. Kun sådan kan vi få indflydelse, nu hvor spillereglerne ikke længere er så enkle som under den kolde krig.

Vi skal kunne stå ordentligt til regnskab over for vore børnebørn, når de spørger: Gjorde I det rigtige? Sørgede I for at placere Norden i et fredeligere og mere åbent, demokratisk Europa? Sørgede I for at gøre jeres nordiske indflydelse gældende?

Vi må forstå, at hver gang vi taler om Europas fremtid, handler det også om Nordens fremtid. Og hver gang vi taler om Nordens udfordringer og opgaver, handler det også om Europa. Kort sagt: Vi skal kende vores besøgstid.

Europa og dermed vi i Norden er midt i en brydningstid, præget af befrielse og udfordringer. Befrielsen over den kolde krigs ophør følte vi meget stærkt, da de kommunistiske regimer faldt som korthuse i hele Øst- og Centraleuropa. Nu erkender vi lidt efter lidt omfanget af den kolossale udfordring. I den første frihedsrus efter Berlinmurens fald følte vi kun lettelsen og så mulighederne. Nu har vi allerede set forfærdende eksempler på, at kold krig blev afløst af lokale borgerkrige og etniske konflikter.

Vi har set, at det kan gå galt. Vi har oplevet, hvor meget der er på spil. Derfor skal vi sikre stabiliteten i Europa. Der er brug for bedre politiske rammer om samarbejdet, en ny europæisk orden, hvor begreber og forestillinger fra den kolde krigs tid hører fortiden til, hvor de nye demokratier finder deres naturlige plads.

Sveriges, Finlands og Østrigs optagelse i EU har banet vejen for det næste store skridt for udvidelsen af det europæiske samarbejde: medlemskab for de central- og østeuropæiske og de baltiske lande. Det bliver den vigtigste opgave for EU-regeringskonferencen i 1996. Udvidelsen er selve drivkraften, og det *skal* lykkes at få sporene lagt for den næste udvidelse.

I deres interesse, ja - men også i vor egen. Fra Nordens ståsted har vi en afgørende interesse: at stabilitet og ny økonomisk, social og miljømæssig fremgang sikres for netop de central- og østeuropæiske lande.

Hr. Præsident! Vi må ikke lade en enestående historisk chance som den, vi har nu, glide Norden og Europa af hænde. Netop her i denne afgørende periode kan og skal Norden gøre en særlig indsats, også fordi vi som nordiske samfund har helt særlige muligheder og pligter.

Nu tager man så fat på det interne samarbejde i EU og dets fornyelse. Vi har nu fra Nordens side langt bedre muligheder for at gøre vor indflydelse gældende. Vi har meget at bidrage med. Vi har meget at arbejde for.

Det gælder vækst og beskæftigelse. På trods af økonomisk vækst i Europa har vi fortsat en alt for høj arbejdsløshed: knap 20 millioner arbejdsløse i EU. Det er et kolossalt spild af kræfter. Der skal utraditionelle midler til at få bugt med arbejdsløsheden og få den bragt ned. Vi kan gøre meget hver for sig. Vi kan gøre meget i Norden, og det gør vi. Men problemet finder i grunden kun sin løsning i en større europæisk sammenhæng.

På EU-topmødet i København lagde vi grunden til Kommissionens hvidbog om vækst og beskæftigelse. Den sætter netop beskæftigelse og miljø i centrum for en ny udviklingsmodel. Den skal vi arbejde videre med.

Vi har en historisk chance for at give den økonomiske vækst i Europa den rigtige retning med fremgang i beskæftigelse på et bæredygtigt grundlag. Den nordiske velfærdstanke kan blive et afgørende bidrag til udviklingen i EU.

Der er brug for en stærkere indsats for forbrugerbeskyttelse, for ligestilling, for social tryghed, for bedre mindstekrav til arbejdsmiljøet, for regionalt samarbejde.

Det gælder også nærhed, åbenhed og demokrati. Borgerne skal stå i centrum. Det ved vi i Norden. Folkelig indsigt, forståelse og opbakning er nødvendig - også i europæisk sammenhæng. Det ved vi sandelig også! De nordiske lande har stolte traditioner, når det gælder åbenhed som forudsætning for demokrati.

Det nordiske samarbejde opfattes traditionelt som værende for de mange netop på grund af åbenhed og en bred vifte af initiativer. På samme måde skal de nordiske lande præge EU-samarbejdet, så det ikke kun forstås af en håndfuld politikere og kommissærer. Uden folkelig opbakning kan intet samarbejde over landegrænserne blive en holdbar succes. Og det ved vi som sagt i Norden bedre end mange andre.

Det ligger klart, at Østersøområdet får central betydning for de nordiske lande i den nye europæiske udvikling. Gennem Østersøområdet må vi også bidrage aktivt til at forankre de baltiske lande, Polen og Rusland i de europæiske samlingsbestrebelse. Samarbejdet i Barentsregionen er lige så centralt.

Vi skal i det hele undgå nye mure i Europa. Vi vil bygge bro. Og netop her, i Østersøområdet og i Barentsregionen, samarbejder vi jo på tværs hen over den tidligere Øst-Vest skillelinje. Det skal vi forstærke. Det regionale samarbejde her er en vigtig vej til at styrke den politiske og økonomiske udvikling i de nye demokratier mod øst. Og også her har vi gode erfaringer at bidrage med.

Uanset at vi nu taler om de ændrede vilkår for Norden selv, for Europa, for nærområder og regioner, så har vi én fælles ambition: Vores fælles ambition er at skabe et forstærket og fornyet nordisk samarbejde. I 1991 og 1992 fornyede statsministrene deres del af det nordiske samarbejde. Med

den fælles arbejdsgruppes rapport om "Nordisk Samarbejde i En Ny Tid" tager vi fat på næste skridt i reformarbejdet.

Det er et godt stykke arbejde, der er fremlagt. Jeg er glad for, at det netop er et fælles arbejde mellem Nordisk Råd og de nordiske samarbejdsministre. Jeg ser frem til debatten herom i de kommende dage.

Rapporten anbefaler, at det fremtidige nordiske samarbejde tilrettelægges omkring tre "søjler":

- det interne nordiske samarbejde,
- Norden og Europa,
- Norden og dets nærområder.

Vi er enige! Allerede i erklæringen fra statsministermødet den 29. januar i år gav vi fra statsministerside vor principielle støtte hertil. Jeg synes, at forslaget om de tre søjler i samarbejdet er et godt svar på de nye internationale vilkår.

For få år siden var det nordiske samarbejde identisk med det interne samarbejde mellem os - de fem lande og de tre selvstyrende områder. At knytte borgere, regeringer, parlamenter og organisationer i Norden tættere til hinanden, det var opgaven, og stort set opgaven alene.

Det er fortsat en vigtig del af samarbejdet. Det skal det nordiske samarbejde *også* handle om i fremtiden. I det interne nordiske samarbejde skal vi nu samle opgaverne, og vi skal gøre det mere end tidligere. Vi må samle kræfterne om områder, hvor de nordiske lande virkelig har klare fælles interesser og et ægte værdifællesskab.

Vestnorden skal fastholdes i den nordiske kreds. Samhørigheden i hele det nordiske område må og skal forblive en realitet.

Men når vi skal samle kræfterne, så skal vi også prioritere. Grundlaget er princippet om nordisk nytte, som er beskrevet i rapporten "Nordisk Samarbejde i En Ny Tid". Holdningen er klar: Vi skal styrke de nordiske landes samhørighed ved at samles om netop de fordele, der kan opnås gennem fællesnordiske aktiviteter.

En stærk nordisk identitet er en vigtig målsætning. Hvad er et folk uden et sprog? Og hvad var egentlig det nordiske samarbejde uden vort nordiske sprogfællesskab? Vi ved det jo godt; det er helt grundlæggende for det nordiske samarbejde. Og vi er oven i købet stolte af det, især når vi beretter udenlands om, hvordan det er i Norden. Men i internationaliseringens tid overlever sprogfællesskabet ikke af sig selv. Og det ved vi jo også godt. Det er fristende også for nordboer at koncentrere sig om sprog, som også kan benyttes ude i den store verden. Men, kære venner, må jeg ikke sige: Selv om engelsk er godt, så er nordisk altså bedst mellem nordiske folk!

Vi arbejder allerede i dag med sprogfællesskabet på flere områder. Handlingsplanen for formidling af de nordiske sprog til børn og unge via skolesystemerne, *NORDMÅL*, er ved at blive færdiggjort i undervisningsministrenes regi. Det er et meget vigtigt fællesnordisk projekt.

Vi må gøre endnu mere for at styrke sprogfællesskabet. Lad os udarbejde forslag til en langsigtet og overordnet sprogstrategi, og lad os her og

nu meget mere systematisk gennem kampagner tydeliggøre, hvorfor det er så vigtigt med sprogforståelsen i Norden.

Hr. Præsident! Det egentlig nye i arbejdsgruppens rapport "Nordisk Samarbejde i En Ny Tid" er den anden søjle: det nordiske samarbejde om europæiske spørgsmål. Vi bør tilrettelægge samarbejdet om EU og EØS sådan, at vi sikrer løbende kontakt mellem regeringerne, selv om EU-Rådsarbejdet kører med høj hastighed. I Nordisk Råd og i Nordisk Ministerråd skal vi drøfte holdninger og principper, før sagerne går over i EU-beslutninger og EU-direktiver.

De europæiske spørgsmål, som vi bør drøfte i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, er helt centrale også for vore egne samfund. Fred og sikkerhed, miljøbeskyttelse og energispørgsmål, arbejdsmiljøspørgsmål, forbrugerbeskyttelse, ligestilling, flygtningeproblemerne, fast økonomisk politik, beskæftigelsespolitik, større åbenhed i EU's arbejde. Jeg kunne gøre listen meget længere. Det afgørende er vor fælles vilje til en egentlig politisk drøftelse om centrale nordiske og europæiske problemstillinger.

Når så EU/EØS-direktiverne skal omsættes i den nationale lovgivning, vil det vel være lige så naturligt, at vi gennem udveksling af synspunkter og erfaringer tilstræber en lovgivningsmæssig ensartethed mellem de nordiske lande.

Den nordiske pasunion er en af grundpillerne i det nordiske samarbejde. Det er helt, helt afgørende for os at fastholde de åbne grænser i Norden med fri bevægelighed over grænserne for vore nordiske borgere. Som bekendt er flere EU-lande inden for det såkaldte Schengen-samarbejde i færd med at etablere et område med fri bevægelighed efter samme hovedprincipper som den nordiske pasunion, vi jo har haft i 40 år. Dette Schengen-samarbejde træder i kraft den 26. marts. Danmark har allerede søgt om medlemskab.

Der er imidlertid et klart behov for en nordisk ordening i forhold til Schengen-samarbejdet, så der ikke etableres nye grænsedragninger i Norden eller mellem Norden og det øvrige Europa.

Hr. Præsident! Der er næsten noget symbolsk og samtidig noget utrolig vigtigt i, at vi på denne 46. sessions første dag får i opdrag på statsministersiden at håndtere netop det spørgsmål. Vi bestod prøven: De nordiske statsministre er enige og har udsendt en fælles erklæring, hvori vi understreger, at vi ser det som et fælles ansvar at finde løsninger mellem på den ene side Schengen-konventionen og på den anden side det nordiske pas- og kontrolsamarbejde, så de grundlæggende principper om fri indrejse og pasfrihed for nordiske statsborgere kan opretholdes i alle nordiske lande inden for rammerne af det videre nordiske samarbejde. Talen i udtalelsen er klar: En fælles positiv nordisk holdning til medvirken i Schengen-samarbejdet vil utvivlsomt skabe de bedste forudsætninger for en videreførelse af den fri bevægelighed i Norden inden for rammerne af et videre europæisk grænsekontrolsamarbejde, som vi også har i opdrag at løse.

Vi skal også videreføre og udvikle det nordiske samarbejde i andre internationale fora, herunder ikke mindst FN. Et sådant nyt arbejde er allerede sat i gang af vore udenrigsministre, som vil tage stilling til en rapport

herom på deres næste møde i København i maj. Vi vil så tage spørgsmålet op på det nordiske statsministermøde i Grønland i august i år.

Den tredje søjle er samarbejdet med Nordens nærområder. Siden 1991 har samarbejdet jo udviklet sig fra at omfatte de tre baltiske lande til også at omfatte Kaliningrad, Nordvestrusland og Barentsregionen. Arbejdsgruppen foreslår, at samarbejdet om nærområderne også udstrækkes til at omfatte et særligt program for Arktis og de oprindelige folks særlige interesser. Til sessionen er fremlagt en fællesnordisk rapport om arktisk samarbejde, udarbejdet på det islandske formandskabs initiativ. Rapporten er klar: Det er nødvendigt, at vi koordinerer bedre, og at vi sikrer de rette organisatoriske rammer for arktisk samarbejde. Formen bør derfor være et Arktisk Råd.

I slutningen af marts afholdes en konference, som skal vurdere det hidtidige nordiske samarbejde med nærområderne mod øst og nordøst og udstikke linjerne for det fremtidige arbejde. Det gælder også Det Baltiske Investeringsprogram. Jeg synes, det er vigtigt, at vi også her på sessionen bekræfter, at de bedste sider af Det Baltiske Investeringsprogram bør og skal videreføres.

I det hele må de nordiske lande være forrest i samarbejdet, når det gælder opbygningen af moderne velfærdssamfund i nærområderne. Perspektivet er jo igen klart: Vi er dem, der har de største muligheder. Vi er i virkeligheden også dem, man ser mest frem til. Vi skal virke som brobyggere mellem Nordens nærområde og Den Europæiske Union.

Hr. Præsident! Når det gælder organiseringen af det nordiske samarbejde, er holdningerne som sagt også her klare. Nu begynder det jo at blive sværere, for nu gælder det den praktiske udmøntning i de tre søjler. Det er vigtigt, at vi organiserer det ny samarbejde godt og grundigt og effektivt.

I oplægget om "Nordisk Samarbejde i En Ny Tid" er der stillet en lang række forslag:

- Fra 1996 foreslås således afholdt én årlig session i Nordisk Råd mod nu to.

- Det foreslås efter behov at afholde temasessioner eller temamøder, hvor en bredere kreds end de nationale delegationer forudses at deltage, eksempelvis Europa-parlamentsmedlemmer fra Norden og formænd for relevante udvalg i de nationale parlamenter.

Én ting står fast: Den nordiske debat skal fornys. Jeg synes, det er gode og vigtige forslag til at nå det mål.

Vi har sagt det i København den 29. januar, og jeg vil gerne gentage det: Vi er rede til i samarbejde med Nordisk Råd i den kommende tid at forbedre et eller to af de nye centrale temamøder i rådets regi. Jeg finder det vigtigt, at vi kommer hurtigt i gang.

Andre forslag fra arbejdsgruppen omfatter primært parlamentarikernes samarbejde. Her foreslås det, at partigrupperne i Nordisk Råd styrkes, og at Nordisk Råds udvalgsstruktur ændres. Disse forslag er det naturligvis alene parlamentarikernes opgave at tage endelig stilling til. Selv ser jeg

dem som en paralleltænkning til partigrupperne i vore nationale parlamenter og i Europa-Parlamentet.

Netop i de kommende nye debatter om vigtige politiske spørgsmål om Europas og Nordens fremtid kan det give Nordisk Råd ny dynamik. Under alle omstændigheder har vi i hvert fald fra regeringernes side en klar interesse i et velforberedt og gennemarbejdet med- og modspil fra parlamentarikernes side. Vi medvirker gerne til at skabe bedre forudsætninger herfor. Vi er klar til at gennemføre de nødvendige ændringer med det mål, at vi kan starte vort nye nordiske samarbejde allerede fra begyndelsen af 1996.

I debatten, hr. Præsident, om organiseringen af det fremtidige nordiske samarbejde i det hele står én ting klart: Norden står ved en korsvej. Og lad os sige det, som det er: Enten vil vi se det nordiske samarbejde reduceret til venskabelige sammenkomster, eller også påtager Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd sig at yde et nyt vigtigt bidrag til den demokratiske udvikling i hele Europa.

Ingen af os her er vel i tvivl. Nordisk Råd skal yde sit fornyende bidrag til den europæiske debat og beslutningsproces. Vi skal ikke bare rejse til Bruxelles og hygge os med tanken om, at vi er nordiske. Vi skal bruge aktivt, at vi er nordiske.

Reformprocessen i det nordiske samarbejde sættes nu på sporet i det praktiske arbejde. Det danske formandskabs prioriteringer vil følge konsekvent op herpå. Vi vil sikre, at de beslutninger, som træffes nu i disse dage, bliver omsat i praksis, og vi vil sikre, at de dele af reformprocessen, som måtte kræve yderligere forarbejde, også bliver fulgt op og vil kunne omsættes i praksis senere.

Det danske formandskab vil i Kuopio til Nordisk Råds session i Finland i november aflægge en rapport om, hvor langt vi er nået i reformprocessen på regeringssiden. Det må være naturligt, at en tilsvarende rapport fremlægges fra Nordisk Råd.

Det haster. Vi skal nå resultater.

Må jeg sammenfatte mine betragtninger: Vi har meget at give fra Norden. Og vi har meget at opnå. For mange lande i EU og i Central- og Østeuropa er de nordiske velfærdssamfund et forbillede. I vores egen bevidsthed - og i deres - er Norden ikke et randområde, men et foregangs-område.

Nu skal vi arbejde aktivt for den nordiske velfærdstanke i den europæiske udvikling til gavn for de nye demokratier og til gavn for os selv. Det er det, man forstår ved sandt nordisk lederskab. Målet er et stærkt Norden i det nye Europa.

Med Odins tale i Hávamál: "Der er ikke andet at gøre end at tage tingene i den rækkefølge, de kommer."

Sandt nok, men der er alligevel én afgørende forskel mellem dengang og nu: Dengang var det jo guderne, der bestemte rækkefølgen og dagsordenen. Det nye er, at nu vil vi selv i Norden være med til at sætte den europæiske dagsorden.

Og Odin fortsætter sin tale i Hávamál: "Stå tidligt op og få noget ud af dagen. Liggende ulv får ingen steg."

Det kan vi helt skrive under på. Vi kommer ikke sovende til det. Og hvis vi svigter eller sover, så svigter vi os selv i Norden og i Europa.

Må jeg ønske Nordisk Råds 46. session en rigtig god debat og ansvarsfulde og historiebevidste beslutninger!

Presidenten: Jag tackar statsminister Poul Nyrup Rasmussen för den redogörelse som han har lämnat på de nordiska statsministrarnas vägnar.

Generaldebatten startar i morgon kl.10.00, och presidiet förutsätter att debatten skall koncentreras till tre huvudteman: dels till debatten omkring den av Poul Nyrup Rasmussen lämnade redogörelsen, dels till rapporten "Nordiskt samarbete i ny tid", som återfinns i Dokument 4, dels till Dokument 5, som är ministerrådets rapport om införande av en generell regel om likabehandling av medborgare i de nordiska länderna.

Jag vill därutöver efter en blick på klockan föreslå en ändring i eftermiddagens program. Det är viktigt att partigrupperna får den tid som har utsatts för diskussion och förberedelser av frågorna på programmet. Jag vill därför föreslå att det presidiemöte och de utskottsmöten som är angivna att börja kl. 16.30 i stället börjar kl. 17.00 för att ge partigrupperna den behövliga tiden för att diskutera de frågor som är uppsatta på dagordningen.

Mötet avslutades kl. 14.55.

Protokoll

Andra mötet

Tisdag den 28 februari 1995 kl. 10.10 - 18.10

Presidenter: Per Olof Håkansson (1-3) Geir H. Haarde (4-6), Jan P. Syse (6), Mats Nyby (6), Knud Enggaard (6) och Elver Jonsson (6)

Dagordning

1. Val av Nordiska rådets presidium
2. Val av förtroendeposter
3. Tal av den nyvalde presidenten för Nordiska rådet
4. Fastställande av saklista, utsändning av sakmaterial och bemyndigande för utskotten
5. Regler för sessionens genomförande (Dokument 2) samt information om voteringsförfarande
6. Generaldebatt
 - C 1: Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet
 - Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium
 - Dokument 3: Statsministrarnas redogörelse
 - Dokument 4: Rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid"
 - Dokument 5: Rapport om införande av generell regel för likabehandling av medborgare i de nordiska länderna

1

Val av Nordiska rådets presidium

Enligt rådets arbetsordning § 34 bereder valkommittén de val av rådets förtroendeposter som beslutas av plenarförsamlingen. Efter förslag från de nationella delegationerna och partigrupperna föreslår valkommittén att plenarförsamlingen väljer:

till president: Geir H. Haarde (Sj) (Island)

och till övriga medlemmar av presidiet:

Danmark: Dorte Bennedsen (S) och Knud Enggaard (V)

Finland: Mats Nyby (SDP) och Kimmo Sasi (Kok.)

Island: Halldór Ásgrímsson (F) och Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Norge: Berit Brørby Larsen (A) och Jan P. Syse (H)

Sverige: Elver Jonsson (fp) och Per Olof Håkansson (s)

Valkommitténs förslag *bifölls*.

2

Val av förtroendeposter

Presidiet hade föreslagit att behandlingen av frågan skulle ske vid ett senare möte under sessionen.

Presidiets förslag *bifölls*.

3

Tal av den nyvalde presidenten för Nordiska rådet

Geir H. Haarde (Sj): Herr president, ärade rådsmedlemmar och gäster! På vägnar av det nyvalda presidiet vill jag tacka för det förtroende som rådet har visat oss. Vi inser att det finns nu speciella förväntningar på presidiet och dess förmåga att föra vidare och utveckla arbetet med det nordiska samarbetets framtid. Jag är övertygad om att detta arbete kommer vi att klara på det sättet att det nordiska samarbetet fortsätter med ny och ökad kraft inför framtiden.

Samtidigt vill jag använda tillfället att tacka det svenska ordförandeskapet för ledningen det senaste året. Sten Andersson var president från den senaste sessionen till i oktober 1994, när han beslöt att överge riksdagen efter mångårigt arbete i politiken. Hans ledarskap var lika charmigt och diplomatiskt som personen själv. Jag vill också tacka Per Olof Håkansson, som tog över presidentskapet efter Sten Andersson och som har lett det viktiga nordiska reformarbetet från rådssidan.

Det är en glädje för mig att hälsa alla sessionsdeltagare, rådets valda medlemmar, regeringarnas representanter, inbjudna gäster, medarbetare och sakkunniga, ungdomspolitiker och pressens representanter välkomna till Reykjavík. Ni är alla hjärtligt välkomna hit. Jag vill samtidigt nämna att det på tre ställen i Island pågår en nordisk kulturfestival, "Sólstafir", på alla kulturområden med syfte att visa den nordiska kulturen för isländska invånare.

För oss är det oerhört viktigt att sessionen hålls här i Island nu, i en tid av internationell ombytlighet. Vi vill gärna betona att de nordiska länderna är våra närmaste medarbetare på den internationella arenan. Ibland har det sagts att nationer har inga vänner, endast intressen. Samarbetet och vänskapen mellan de nordiska länderna visar att det inte alltid är så.

Vi har haft en omtumlande tid under hösten 1994 med folkomröstningar om medlemskap i EU, som har inneburit dramatik och svårigheter. I nuvarande läge har de nordiska länderna ganska olika ställning. Danmark, Finland och Sverige har blivit medlemmar i EU, medan Island och Norge står utanför. EES-avtalet gäller fortfarande för alla.

Det finns ingen anledning att förneka att det nordiska samarbetet de senaste åren har varit ifrågasatt och att det har varit svårt att anpassa sig till en ny verklighet. I Europa har en otrolig utveckling ägt rum, en utveckling som inte har lämnat något av de nordiska länderna oberört. Olikhe-

terna i den politiska situationen har komplicerat det nordiska samarbetet. Det har emellertid visat sig att det finns ett stort intresse i alla länderna att fortsätta samarbetet.

Det framkom i statsminister Rasmussens innehållsrika tal i går att ett kraftfullt arbete och nytänkande satts igång inom det nordiska samarbetet utgående från det nya läget. På sessionen i Tromsø beslöts att upprätta en gemensam kommitté för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet för att se över det nordiska samarbetets framtid och för att anpassa rådet till en ny politisk verklighet. Denna reformgrupp har lagt ner stor energi och tid för att få fram det program för det framtida nordiska samarbetet som presenteras på denna session. Jag vill härmed på alla rådsmedlemmars vägnar tacka denna grupp för ett utmärkt arbete.

Det finns i detta sammanhang en grundläggande fråga som måste besvaras: Anser vi att de nordiska frågor som kommer att finnas kvar att samarbeta om är till den grad viktiga att vi bör fortsätta samarbetet i någorlunda oförändrad form? Mitt ärliga svar är både ja och nej: ja, samarbetet bör fortsätta - nej, inte i oförändrad form. Det är med glädje som jag konstaterar att reformgruppen har kommit till samma slutsats.

Det finns nu ett gemensamt intresse att koncentrera sig på innehållet i stället för att ändra på organisationen, vilket har varit närmast ett symptom på svårigheterna i det nordiska samarbetet den senaste tiden. Här har vi emellertid ett viktigt undantag: Illoniemi-gruppens resultat var det första steget för att anpassa samarbetet till den internationella politiska utvecklingen, en utveckling som i stället nu har kommit före oss och ställt oss till svars tidigare än vi anade. Nu måste vi enas om en ram som kan fungera länge och sedan börja arbete på full fart med innehållet i samarbetet.

Det viktigaste resultatet av reformgruppens arbete är enigheten om samarbetets framtida politiska inriktning. Det nordiska samarbetet skall delas i tre sektorer, som utgör stommen i samarbetet: För det första koncentration på det prioriterade nordiska samarbetet, för det andra Europasamarbetet och för det tredje närområdessamarbetet, inte minst Baltikum-samarbetet.

Det aktiva ordförandeskapet skall fortsätta och utvecklas. För ministerrådets del har det genomförts två gånger med det samlade intrycket att det har varit vitaliserande och bra att ordförandelandet har tagit upp vissa frågor och fört dem vidare.

För Nordiska rådets del har det aktiva ordförandeskapet ännu inte funnit sin plats. Det är min förhoppning att vi nu med en ny politisk tankegång i rådet förmår genomföra det aktiva ordförandeskapet kraftfullt och bra.

Att föra reformarbetet allmänt vidare och få det till att fungera i praktiken kommer att vara den självklara prioriteringen för det isländska ordförandeskapet i rådet. För att det skall fungera måste, förutom en del annat, rutiner ändras, ett arbete som är svårt att styra i praktiken. Här behövs en samlad vilja till positivt resultat. Jag litar på rådsmedlemmarnas goda samarbetsförmåga och intresse för det nya arbetet. För Islands del

finns det vissa saker vi speciellt vill betona och arbeta för att förverkliga inom ramen för det nya innehållet i samarbetet.

Det arktiska samarbetet är en del av det nordiska närområdessamarbetet. Under Halldór Ásgrímssons ledarskap har en parlamentarikerkommitté arbetat på grundval av uppdrag från den Arktiska parlamentarikerkonferensen i Reykjavík i augusti 1993. Ett stort arbete har lagts ner för att få in deltagande även från Kanada, USA, Ryssland och Europaparlamentet förutom från de nordiska länderna. Arbetet börjar nu ge frukt, och det är kommitténs mål att verka för ett upprättande av ett Arktiskt råd som paraplyorganisation med ett aktivt parlamentarikerinflytande. Att föra detta arbete vidare är ett av det isländska ordförandeskapets intressen, och det kommer vi speciellt att lägga ner ett arbete på.

Inom många delar av det internationella samarbetet har de nordiska länderna varit ledande i många avseenden. Detta har vi kunnat göra i kraft av vår enhetliga samhällssyn samt känsla för mänsklighet och demokrati. Inom hela FN-systemet och många internationella organ är de nordiska länderna högt respekterade. Det etablerade nordiska samarbetet i internationella organisationer står nu inför en viss utmaning. Vid tre av ländernas medlemskap i EU kommer de alltmer att vara bundna av Unionens ställning i olika frågor. Här finns det en viss risk för nordisk splittring. Parlamentarikerna i Nordiska rådet och regeringarna måste bidra, i var sitt land, med att stötta upp den nordiska samhörigheten internationellt varhelst det finns möjlighet för det. Detta är en självklar uppgift för ett nytt utskott inom rådet som kan handha sådana frågor.

Regeringarna borde rapportera en gång om året om det nordiska samarbetet i internationella organ. Island som ordförandeland har ett särskilt intresse att arbeta vidare med dessa saker.

Vi måste också aktivt arbeta vidare för en välfungerande informationsförsörjning från EU:s huvudorgan i Bryssel om saker av relevans för det nordiska samarbetet. Det är av stor vikt att en koordination äger rum och att information och kontakter går båda vägar. Här är det viktigt att väcka intresse för den "nordiska modellen" med information om Norden och nordiskt samarbete. Ett system måste skapas och nätverk bildas för detta ändamål. Här är ett nära samarbete med de nordiska ländernas representationer i Bryssel ett måste.

Jag vill i detta sammanhang uttrycka presidietts glädje över att statsministrarna har kommit överens om en gemensam positiv hållning i Schengensamarbetet, vilket i sin tur avsevärt förbättrar förutsättningarna för fortsatt passfrihet i Norden. Det var den första prövostenen på hur vi kan lösa nordiska problem inom den nya europeiska situationen.

Efter nästa session i Kuopio går Nordiska rådet över till en session per år som huvudregel. Jag anser att även om det är viktigt att ändra strukturen och få in mera av politisk debatt, måste det finnas beredskap för att föra fram saker utan att det för den skull behövs orimlig tid för förslag att bli rekommendationer. Att rådet kan hålla plenum i anslutning till samlade möten är därför av stor vikt. Vid den stora sessionen måste den numera på höstsessionerna traditionella utrikes- och säkerhetspolitiska debatten

äga rum. Den har satt en ny prägel på rådets arbete och vidgat den politiska diskussionen. Den får inte utgå i och med formförändringar.

Ärade rådsmedlemmar! Jag vågar utan överdrift hävda att denna session i Nordiska rådets regi är den viktigaste på länge.

En av våra största nordiska politiker har sagt: "Politik är att vilja". Sanningen i detta känner alla vi politiker till. Viljan är vårt redskap som vi använder för att uppnå resultat. Här och nu under denna session måste vi, kära rådsmedlemmar, visa vår vilja att fortsätta samarbetet på ett nytt kraftfullt sätt och anpassat till en ny politisk verklighet. Låt oss här manifesteras vår nordiska samsyn för omvärlden!

Geir H. Haarde övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

4

Fastställande av saklista, utsändning av sakmaterial och bemyndigande för utskotten

Presidenten hade föreslagit att planerförsamlingen fastställer saklistan för sessionen i överensstämmelse med det utdelade förslaget med *tillägg* av: medlemsförslag A 1088/p om att utse nordiska goodwill-ambassadörer samt utskottsförslag A 1106/j om nordiskt samarbete på havsrättens område, Dokument 5 "Rapport om införande av generell regel för likabehandling av medborgare i de nordiska länderna", samt med *borttagande* av: medlemsförslag A 1086/k om det nordiska språkliga samarbetet och EU.

Presidenten meddelade att vid denna tidpunkt hade totalt 20 frågor inlämnats för besvarande vid sessionen och att det fanns möjligheter att inkomma med ytterligare frågor i anslutning till de saker som skulle behandlas under torsdagens möte. Vidare meddelades att fråga E 21 om nordisk strategi för ökad syselsättning är en partigrupsfråga som ställts av den socialdemokratiska gruppen till Nordiska ministerrådet.

Presidenten hade vidare föreslagit att de förslag som utsänts senare än två veckor före sessionens början kan behandlas av rådet och vidare att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana meddelanden som inte upptagits på saklistan för sessionen eller som inte slutbehandlas på sessionen.

Presidentens förslag *bifölls*.

5

Regler för sessionens genomförande (Dokument 2) samt information om voteringsförfarande

Presidiet hade i Dokument 2 föreslagit vissa regler för sessionens genomförande angående tidsbegränsningar för rådsmedlemmarnas talerätt samt replikskiftet och frågeinstitutet. Information om voteringsförfarande hade även utdelats till rådsmedlemmarna i salen.

Dessa innebar en tidsbegränsning för utskottens talesmän och ministerrådets talesmän på 7 minuter vid debatterna om ministerrådsförslagen och i övrigt en tidsbegränsning på 5 minuter.

Om det visade sig nödvändigt skulle fungerande presidenten ge reglerna en strikt tillämpning.

Presidiets förslag *bifölls*.

6

Generaldebatt:

Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1); Rapport från Nordiska rådets presidium (Dokument 1); Statsministrarnas redogörelse (Dokument 3); Rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" (Dokument 4) och Rapport om införande av generell regel för lika-behandling av medborgare i de nordiska länderna (Dokument 5)

Presidenten: Presidiet förutsätter att generaldebatten kommer att koncentreras kring två huvudteman:

- kommentarer till och synpunkter på statsministrarnas redogörelse
- de förslag om mål, prioriteringar och arbetsformer för framtida nordiskt samarbete som förelagts rådet genom Dokument 4 och rapporten från den gemensamma arbetsgrupp som statsministrarna och presidiet tillsatte efter senaste session. I anslutning härtill har rådet förelagts också dokument 5 med ministerrådets rapport om införande av en generell regel om likabehandling av medborgare i de nordiska länderna, i vardagligt tal omnämnd som "Åsling-rapporten".

Jag vill även i detta sammanhang nämna att en representant för de tre sametingen som en följd av samernas observatörsstatus har talerätt i generaldebatten, och att presidiet även har beviljat en representant för Ungdomens Nordiska Råd talerätt i denna debatt.

Jag vill påpeka att generdebatten bör vara avklarad till kl. 18.00 med hänsyn till övriga inplanerade aktiviteter. Med hänsyn till det stora antalet anmälda talare, vill jag vädja till alla om att hålla sig inom angivna tidsramar och därmed bidra till ett effektivt utnyttjande av tiden.

Om det fortfarande finns talare kvar på talarlistan kl 18.00 i kväll, kommer generaldebatten att fortsätta i morgon kl. 10.00

Per Olof Håkansson (s) (presidiets talesman): Herr president! Temat för denna konferens är angivet, och jag hoppas att tonen skall bli generöst konstruktiv. Jag hoppas också att vi skall kunna koncentrera resomangen kring att söka lösningar på de svåra frågor som vi står inför när vi nu befinner oss vid korsvägen och måste bestämma hur vi skall gå vidare. Den arbetsuppgift som reformgruppen fick är redovisad i det s.k. mandatet, men jag tror att det kan finnas anledning att som en inledning på generaldebatten kortfattat påminna om den.

Reformgruppen skulle utifrån en nordisk värdegemenskap och till nytta för medborgarna gå igenom och beskriva vilka samarbetsområden som är primära och hur det nordiska samarbetet på effektivaste sätt kan förankras. Dessutom skulle vi utveckla relevanta mötesplatser. Den fjärde uppgiften var att redovisa hur samarbetet skall utformas för att trygga alla nordiska länders och självstyrande områdens fulla deltagande oberoende av deras anknytningsform till EU.

Svaren på dessa frågor finns i rapporten, vågar jag påstå. Jag vill gärna säga att vi med tanke på den tid som stått till gruppens förfogande - den tillsattes i början av december, vilket betytt att vi i praktiken bara har haft två månader på oss - har måst koncentrera oss på att ange huvudinriktningar och riktlinjer för olika lösningar, under det att vi har måst lämna även ganska viktiga detaljer som måste redas ut ytterligare. Tiden har helt enkelt inte tillåtit någon fördjupning i dessa delar. Detta har också betytt att gruppens arbetssätt i några stycken har varit mycket okonventionellt - men detta har varit befruktande.

Jag vill gärna rikta ett kort men starkt understruket tack till arbetsgruppens medlemmar, inte minst till ordföranden på ministersidan Sighvatur Björgvinsson, för att vi har kunnat bedriva arbetet på det här sättet. Självfallet går tacket också till partigruppernas sekretariat för deras inspel och många kloka och konstruktiva synpunkter under hand.

Vilka är då de huvudproblem som vi har att hantera? Jag definierar dem på ett litet annorlunda sätt än vad som står i mandatet.

Den fråga som står över alla andra är: Hur skall vi få fram de politiskt intressanta frågorna till en diskussion på ett relevant underlag, och hur skall denna diskussion organiseras? I den frågan ligger ett informationsproblem. Att ha relevant information som underlag är givetvis livsavgörande för diskussionens resultat. Jag vill säga att detta informationsproblem kanske i främsta rummet är ett parlamentariskernas problem. Alla vet ju att regeringarna alltid via sina olika kanaler kan skaffa sig den information de behöver. På vilket sätt rådet kan skaffa sig motsvarande information är en mycket betydelsefull fråga.

Vi skall fundera på frågor om legitimitet och identitet.

Vidare är det viktigt att koordinera rådets verksamhet med det som sker utanför rådet i den nya situation som uppstår. Fram till nu kan man säga att vi själva har bestämt både dagordningens innehåll och det tempo med vilket vi skall behandla frågorna, men nu skall vi ge svar till andra, vilket betyder att vi måste ha en mycket högre grad av flexibilitet och anpassbarhet. När det händer någonting utanför vår region måste vi vara

med. Står vi stilla som åskådare, har vår möjlighet att påverka gått förlorad.

Vi måste också hindra risken för marginalisering - inte bara i geografisk mening. Om vi inte är rätt organiserade, om vi inte uppträder rätt och om vi inte får rätt frågor till diskussion, så blir vi marginaliserade i den stora debatt som förs om samhällsutveckling i vid mening. Detta måste vi också hitta metoder för att förhindra.

Syftet för reformgruppen var, enkelt sammanfattat, att skapa slagkraft åt de nordiska idéerna och det nordiska sättet att lösa problem som man ställs inför.

På vilket sätt har då lösningarna kommit fram? Jag skulle vilja sammanfatta dem i fem punkter.

1. Rådet skall vara kvar. Verksamheten skall utvecklas kring de tre områdena det internt nordiska, närområdena och den europeiska dimensionen.
2. Verksamheten skall baseras på partigrupperna. Detta är en radikal förändring och betyder mycket för ett flertal olika delar. Grundtanken är att verksamheten i framtiden skall baseras på partigruppernas inbördes styrkeförhållanden.
3. Hittills har verksamheten centrerats kring två sessioner. Detta är ett ganska stelt system, som nu skall brytas upp - icke så att vi överger sessionerna, men generaldebatten koncentreras till en session, som skall ligga på hösten, och därtill kompletteras vi med specialsessioner för intressanta och nödvändiga ämnen att ta upp och efter diskussion fatta beslut om. Dessutom skall det kunna arrangeras temamöten för att fånga upp olika typer av intressen, representerade genom människor från olika håll som deltar i mötena.
4. Självfallet skall vi ta vara på och utveckla det för internationell verksamhet unika som består i att tvärs över ländergränser, partigränser och gränser mellan parlamentariker och ministrar ha en gemensam mötesplats för diskussion och beslut. Detta är unikt, det är bra att det finns, och detta skall vi slå vakt om och utveckla.
5. Allt detta skall slutligen hanteras inom ramen för en definition av nordisk nytta.

Hur har då detta förslag mottagits? Hur skall det hanteras? Vad skall ske? Det är naturligtvis inte min uppgift att göra någon bedömning av detta. Jag har dock mina förhoppningar. Eftersom ingen annan än vi själva kan fatta beslut om de här frågorna, hoppas jag att vi alla inser att det handlar om här och nu, du och jag. Det är vid denna session vi skall bestämma vägvalet. Det är här vi stakar ut färdriktningen. Jag hoppas att vi i en anda av generositet och konstruktivitet skall kunna göra vägvalet och att vi skall orka och våga ta steget. Vi får inte bli stående nu!

Enligt min mening bör vi därför godta de mål och principer som finns i rapporten och gå vidare genom att uppdra åt presidiet och andra att fortsätta reformarbetet efter de huvudlinjer som finns skisserade i rapporten.

Då handlar det om att se vilka ändringar som måste göras i Helsingforsavtalet. Det är därför positivt att kunna notera att statsministrarna i går förklarade sig beredda att föra en diskussion om detta i mycket nära samråd och arbeta så att respektive parlament förhoppningsvis före höstsessionen startar skall ha förslag till ändringar av Helsingforsavtalet på sina respektive bord.

Själva måste vi ta tag i arbetsordningen och klarlägga ett flertal detaljer - ganska viktiga detaljer - i den interna organisationen.

Det är alltså min förhoppning att vi här och nu, du och jag, skall handlägga den här frågan på ett sådant sätt att vi på torsdag kan fatta ett beslut som är till gagn för de nordiska invånarna.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Som Per Olof Håkansson - som frå parlamentarikarsida har leia reformgrappa sitt arbeid - gav uttrykk for, er det brei politisk semje om å halde fram med det nordiske samarbeidet. Vi er langt på veg samde i innhaldet i dette samarbeidet. Men eitt punkt er eg litt forundra over at eg ikkje fekk tilslutning for, som eg meinte er den største utfordringa vi står overfor, og det er vår felles tryggleik i Norden. Det er slik at uavhengig av EU-tilknytning er faktisk ingen av dei nordiske landa medlem i Vestunionen, og dette, saman med felles behov for ein ny tryggingsspolitikk etter den kalde krigens slutt, skulle gje moglegheit for ei utvikling av ein felles nordisk tryggingsspolitikk. Og som vi veit, har jo dette temaet vore stadig viktigare i rådets arbeid dei siste åra etter dei endringane som kom som følge av det som skjedde i vårt nærrområde i sør-øst. Derfor er det forunderleg at det framleis er politisk motstand mot å heimle dette i den nordiske søyla.

Som det går fram av innstillinga, nemner ein dette aspektet i forhold til våre nærrområde og i forhold til EU/EØS-søyla, men på eit politisk grunnlag som tyder at vi i fellesskap erkjenner at vi har felles utfordringar, har det ikkje vore mogleg å skrive dette inn. Og eg stiller eit stort spørsmåls-teikn ved kva som er årsaka til det.

I Noreg t.d. sa vår utanriksminister i debatten om nordisk samarbeid sist torsdag at han no ville gjenopplive den embetsmannsgrappa i nordisk regi som jobbar med desse spørsmåla. Frå ulike partigrupper har eg fått positive reaksjonar på at dette burde vere med. Kva er årsaka til at Håkansson ikkje synest at dette passar i den nordiske søyla?

Per Olof Håkansson (s): Svaret är mycket enkelt och ganska logiskt, och det har givits vid i stort sett varje sammanträde med reformgruppen. Utgångspunkten för Kjellbjørg Lundes resonemang är att hon tycker att det är förunderligt att vi inte har tagit in detta i avsnittet om det inre nordiska arbetet, men faktum är att vi har kunnat konstatera att vi inte ser detta som ett bekymmer mellan de nordiska länderna. Det är svaret.

Vi har försökt att vara logiska och sortera in de problem som skall hanteras under respektive huvudrubrik. Vi har faktiskt inte sett någon risk för

att det skulle uppstå någon konflikt mellan exempelvis Sverige och Norge om detta. Det är skälet till att vi inte har skrivit in detta under det aktuella avsnittet.

Kjellbjørg Lunde (SV): Det er nok lurt å gruppere replikkane tematisk - eg reknar med at Carl I. Hagen har tenkt å ta opp eit anna tema.

Eg høyrrer den formelle grunngjevinga for at Håkansson ikkje vil ta dette viktige temaet inn i den nordiske søylen i politikkprioriteringane. Det er no heller ikkje slik at eg trur at det er ein stor fare for konflikt mellom Sverige og Norge, eksempelvis. Men mitt poeng er at i Norden har vi ein del felles tryggingsspolitiske utfordringar ut frå eit utvida tryggingssomgrep. Det gjeld miljø, t.d. kjernekrafttryggleik, det gjeld å finne fram til felles haldningar og tiltak i forhold til å stabilisere den sosiale utviklinga og ei positiv utvikling i våre nære område, i forhold til Baltikum t.d. og Vest-Russland, det gjeld at det på det tryggingsspolitiske område i forhold til det som går i retning av det tradisjonelle militære, også er nye høve i ein ny situasjon, i og med at vi ikkje er knytte opp mot Vestunionen, som faktum er. Desse spørsmåla synest eg vi skal ta opp i eit felles forum på eigen kjø ut frå våre felles interesser og ikkje alltid relatere det til det som står på andre sin dagsorden. Det er grunngjevinga for at eg synest dette burde vere med. Eg har fått ein del positive reaksjonar som tyder på at i realiteten er det mange som er samde med meg og den venstresosialistiske gruppa i at dette framleis skal vere eit viktig tema, så eg er relativt optimistisk trass i at dette ikkje er skrive ned i den innstillinga vi no har til behandling.

Per Olof Håkansson (s): Når man läser rapporten skall man se till vad som står i den, inte till vad man tror står i den. Jag har ett antal gånger försökt få Kjellbjørg Lunde att inse detta, men jag har uppenbart misslyckats. Jag har större hopp om de andra ledamöterna, och jag vill därför citera vad som anförs i avsnittet Norden - Europa som första punkt under prioriterade områden: "Fred, säkerhet och stabilitet i Europa".

Hagen (FrP): Per Olof Håkansson og andre har sagt at man er veldig glad for at det nordiske samarbeidet selvsagt skal fortsette, og jeg vil gjerne gi min tilslutning til det. Men det er en stor forskjell på nordisk samarbeid og Nordisk Råd, og da tenker jeg på parlamentarikerforsamlingen.

Når vi leser arbeidsgruppens rapport og anbefalinger, er nesten alt av konkret samarbeid organisert av regjeringene, regjeringsapparatene, den ordinære stat eller mellomstatlig samarbeid. Det er nesten intet av dette som fordrer et nordisk råd og det enorme apparat som ligger rundt det. Mitt første spørsmål til Per Olof Håkansson er: Vurderte gruppen i det hele tatt om man kunne gjøre et bedre nordisk samarbeid organisert på den

normale internasjonale måten, nemlig mellom landene, og at parlamentarikerne utøver sin rolle

gjennom de nasjonale parlamenter og overfor deres egen nasjonale regjering f.eks. tar initiativ overfor de andre landene som man samarbeider med? Har man virkelig gått inn på og funnet en konkret begrunnelse for hvorfor det store apparatet som heter parlamentarikerforsamlingen i Nordisk Råd og deres sekretariater skal opprettholdes og fortsette? Ville ikke det nordiske samarbeidet kunne gå minst like godt uten?

Per Olof Håkansson (s): Den fråga som Carl I. Hagen här reser är mycket viktig och central. Jag gav egentligen svaret redan i mitt första inlägg, nämligen att vi i vår värdering har stannat för att behålla det unika som ligger i att vi trots landgränser, partigränser och gränser mellan parlamentariker och ministrar har ett system med en arena där man kan träffas, diskutera och komma fram till beslut.

Jag vill tillägga att man inte får se detta bara i en teknisk-teoretisk mening. Det är inte bara en formell process som skall hanteras. Var och en av oss vet att för att en teknisk-formell process skall kunna hanteras måste människorna i den kända varandra och på ett rimligt sätt ha förtroende för varandra, så att de kan komma fram till lösningar på svåra problem.

Jag tycker att man skall se verksamheterna som två parallella flöden, ett som hanterar det formella och ett som hanterar den informella sidan. Genom det senare får vi en chans att träffas och komma fram till kloka beslut, som vinner ett brett stöd.

Det är lätt att säga att den här apparaten är stor och tung, men jämför då Nordiska rådets 87 parlamentariker med övriga internationella organ! Jämför presidiesekretariatets ca 25 anställda med övriga internationella organ! Jämför ministerrådssekretariatet med knappt 100 anställda med övriga internationella organ! Där ligger svaret.

Hagen (FrP): Jeg forstår nå at Per Olof Håkansson mener at man må ha en begrunnelse for å møtes og ha en møteplass, en slags formell begrunnelse for å reise og komme sammen der hovedformålet er å bli bedre kjent med hverandre og utveksle synspunkter og kanskje få stimulerende konversasjoner med parlamentarikere fra andre land. Jeg synes det er meget interessant å få slått fast at det er hovedbegrunnelsen. Det er jo ikke slik hr Håkansson nevnte, at det er for å ha diskusjoner og så fatte kloke beslutninger, for

Nordisk Råd fatter ikke beslutninger som er bindende for noe ministerråd eller som er retningsgivende for noen utøvende makt. Det er mer en form for resolusjoner som blir vedtatt. Stort sett møtes man jo også ofte for å diskutere og - for å si det slik - diskutere seg selv. Det er jo stort sett det vi har gjort de seneste årene, diskutert oss selv og vårt eget arbeid. De aller fleste fremhever fortreffeligheten av det og at det har så stor oppslutning blant befolkningen.

Da er mitt neste og siste spørsmål: Er det dårlig samvittighet som er grunnen til det som står i punkt 5 om forslag som er felles for Nordiska Rådet og Nordiska Ministerrådet, hvor man snakker om informasjons- og publikasjonsvirksomhet. Det heter: "Målet är att klargöra och synliggöra det nordiska samarbetets resultat och mervärde för nordiska medborgare." Er man så engstelig for at oppslutningen i befolkningen er så liten at man nå skal bruke aktiv propaganda og overbevise befolkningen om at det man driver med er så fortreffelig og flott?

Per Olof Håkansson (s): Jag vet inte i vilket själstillstånd reformgruppens medlemmar just nu befinner sig i, och jag har inte heller någon anledning att ta reda på det, men jag vågar utgå från att på den punkt som Carl I. Hagen frågar om är det alldeles utmärkt. Vi har faktiskt diskuterat detta och kommit fram till att det inte alls handlar om det som nyss antydde utan om något helt annat.

Jag vill begagna tillfället att ställa en fråga till Carl I. Hagen, även om den kanske är omöjlig att besvara. Det skulle vara intressant att veta varför Carl I. Hagen deltar i en sådan här verksamhet, som han själv utmålar som fullständigt meningslös.

Nordisk samarbeidsminister Sighvatur Björgvinsson (A): Hr. Præsident! Jeg vil indledningsvis gerne have lov til at udtrykke tilfredshed med budgetudvalgets positive kommentarer til Ministerrådets årsmelding - C1. Samtidig giver dette mig en bekræftelse på, at de satsninger, som er sket, i stor grad opfylder Rådets forventninger til Ministerrådet. Jeg tolker dette som et generelt udtryk for, at parlamentarikersiden og regeringssiden gennem bl.a. den nyordning, som har stået på dagsordenen den sidste tid, er i færd med at udvikle samarbejdsformer, som giver bedre dynamik og kommunikation om vigtige politiske spørgsmål. Det er også et godt udgangspunkt for løsningen af de opgaver, som ligger foran os.

Jeg vil lige sige tak for samarbejdet i den såkaldte reformgruppe, og ikke mindst takker jeg Per Olof Håkansson, den afgående præsident, for et godt samarbejde.

Under sessionen i Stockholm i marts 1994 gav statsminister Davið Oddsson en redegørelse for statsministrenes syn på og forventninger til det nordiske samarbejde i det kommende år. De politiske målsætninger, som blev fremhævet dér, konkretiserede formandskabet yderligere i form af et relativt detaljeret program for, hvad man ønskede at opnå. Både på det overordnede plan og inden for de forskellige fagområder kan vi drage den konklusion, at der er opnået betydningsfulde resultater. En del af disse er kommet til live gennem ministerrådsforslag, handlingsplaner osv., mens andre har en karakter og et indhold, som ikke kræver denne kommunikationsform. Jeg håber dog, at de forslag, Ministerrådet lægger frem her i Reykjavík, er med til at drive det nordiske samarbejde fremover.

1994 var et nordisk år med mere politisk turbulens og debat end måske nogen sinde før. Debatten om nyordningen af det nordiske samarbejde har taget til i styrke og intensitet som følge af EU-folkeafstemningsresultaterne i Sverige, Norge og Finland.

Den reformarbejdsgruppe, som blev nedsat af statsministrene og præsidenten under sessionen i Tromsø, har frem til sessionen her i Reykjavik udarbejdet en rapport, som vil danne grundlag for, hvad der videre skal ske. Den kommende formand i samarbejdsministerkredsen, Marianne Jelved, vil senere i dag tilkendegive, hvad det danske formandskab vil prioritere i det kommende år og også i lyset af dette bidrage til debatten om reformforslagene.

Resultaterne af det islandske formandskabs generelle prioriteringer fremgår i det store og hele af C1, men jeg vil alligevel fremhæve enkelte resultater.

Ministerrådet har gennemført den praksis, at europæiske spørgsmål som en regel altid skal stå på dagsordenen. Dette er nødvendigt for at sikre et tæt og realistisk nordisk samarbejde. Det har været formandskabets intention at lade EU-spørgsmål blive en naturlig del af det løbende arbejde i Ministerrådet, og reformgruppens forslag går ud fra, at Norden i Europa skal være en af de tre bærende søjler i det nordiske samarbejde.

Ministerrådet har tilført samarbejdet med Nordens nærområder betydelig større ressourcer i form af øget satsning i Barentsregionen og etablering af et informationskontor i St. Petersburg. Denne udbygning af satsningerne er også i overensstemmelse med reformgruppens forslag og er for øvrigt også i tråd med de prioriteringer, Ministerrådet og Nordisk Råd har lagt til grund gennem de seneste år.

Ministerrådet har styrket samarbejdet på arbejdsmarkedsområdet bl.a. ved at give Nordjobb tryggere vilkår. I Reykjavik vedtages der også et samarbejdsprogram inden for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet.

Ministerrådet vil under sessionen drøfte et forslag om udvidelse af Vestnordensamarbejdet, således at dette også kommer til at omfatte norske kystdistrikter - noget, Island ud fra naturgivne forudsætninger har set som en særdeles vigtig del af det nordiske samarbejde. Der er i 1994 også taget initiativ til et regionalt samarbejde mellem Norden og Skotland.

Ministerrådet har i det sidste år arbejdet aktivt med at fjerne grænsehindringer i Norden. Samarbejdsministrene vil under sessionen diskutere et konkret forslag om en ikkediskrimineringsklausul.

Samarbejdsministrene vil under sessionen diskutere indholdet i en rapport om forbedret samordning og arbejdsfordeling mellem de nordiske lande. Rapporten indeholder forslag, som i deres praktiske karakter er både gennemførlige og relevante. Og det er min opfattelse, at dette arbejde vil blive videreført med den nødvendige politiske kraft.

Samarbejdsministrene har som bekendt ladet udarbejde en rapport om samarbejdet i det arktiske område, som skal diskuteres under sessionen. Derefter vil samarbejdsministrene tage stilling til opfølgningen af rapporten. Lad mig også nævne, at der i reformarbejdsgruppens rapport er peget

på ønskeligheden af at definere en klar nordisk politik for de arktiske områder.

Tilpasningen af det nordiske budget er i 1994 gennemført i overensstemmelse med vedtagne planer for nyordningen af samarbejdet. Ministerrådet har lagt vægt på at videreudvikle styringen af virksomheden, herunder institutionerne, således at den nordiske nytte bliver optimal.

Nordisk samarbejdsminister **Marianne Jelved** (RV) (samarbejdsministrarnas talesman): Jeg vil gerne indlede med at ønske Nordisk Råds nye præsident held og lykke med arbejdet og erklære mig fuldstændig enig med præsidenten i, at denne session i Reykjavík er en meget vigtig og afgørende session for Nordisk Råds fremtidige arbejde.

Arbejdet i den fælles reformgruppe har for mig været både været en udfordring og en meget positiv erfaring. Det har været nyttigt, og det er så vidt jeg ved første gang i Nordisk Råds historie, at ministre og parlamentarikere har siddet i samme arbejdsudvalg. Det har været en meget, meget positiv oplevelse, vil jeg gerne give udtryk for.

Resultatet af arbejdet er nu fremlagt i rapporten "Nordisk samarbejde i ny tid", og den er naturligvis udtryk for et kompromis. Anderledes kan det ikke være, når man arbejder med politik, og jeg kan give min støtte til rapporten i sin helhed.

Jeg vil gerne understrege, som Per Olof Håkansson også gjorde i sit indlæg, at der har været meget kort tid. Jeg vil gerne sige, at rapporten som sådan udstikker rammer, der skal udfyldes, og resultatet er helt op til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd at få noget godt ud af.

Jeg vil også gerne understrege, at det jo i virkeligheden er en fortsættelse af en lang proces, som har været i gang igennem flere år, hvor vi fik et startskud, kan man sige, med opbruddet i Europa, der begyndte i 1989. En lang række af forslagene kan være gennemført eller vil kunne være behandlet færdig, inden vi mødes i Kuopio i november 1995. Det vil være den væsentligste opgave for det danske formandskab, og jeg har tillid til, at vi til efteråret vil kunne konstatere, at det nordiske samarbejde har fået det politiske løft, som det er i vores fælles interesse at give det i en tid, hvor vilkårene for det nordiske samarbejde forandres markant.

Rapporten afspejler en holdning, nemlig den holdning, at vi i den nordiske kreds hører sammen, uanset vores forskellige tilknytninger til det europæiske samarbejde. Vi har stærke historiske bånd til hinanden, men det nordiske samarbejde rummer i dag både EU-medlemmer, EØS-medlemmer og partnere, som regulerer deres forhold til EU bilateralt. Og det er en udfordring til det nordiske samarbejde - det er ikke en hindring. Og det er udtryk for, at der i de nordiske partier og befolkninger er forskellige opfattelser af EU og af landenes tilknytning til EU, og det må selvfølgelig komme til udtryk i debatten.

Men uanset vores forskellige opfattelser, så er Norden en del af Europa, og så har vi en fælles interesse i at præge den europæiske dagsorden med vores fælles værdier, vores fælles interesser i et helt og stabilt Europa.

Nordisk samarbejde har traditionelt beskæftiget sig med det interne nordiske fællesskab. Men det skal i dag nå videre. Vi har alle en fælles interesse i, at det nordiske samarbejde også orienterer sig mod og prioriterer nærområderne i Østersøområdet, Barentsregionen og Arktis, og at det nordiske samarbejde bidrager til at stabilisere vores nærområde og til at danne bro mellem de tidligere Østlande og resten af Europa.

Det har vi en fælles interesse i, fordi det lange perspektiv er at hele og stabilisere Europa. I denne proces kan det nordiske samarbejde spille en vital rolle, hvis vi selv vil, vel at mærke. Tidens udfordringer kræver en anden dynamik, en anden prioritering end det oprindelige nordiske samarbejde. Derfor reformprocessen, derfor nødvendigheden af, at vi på denne session træffer beslutninger, så vi kan komme videre i omstillingen til en ny tid og dens udfordringer.

På regeringssiden har vi med rapporten et godt udgangspunkt for at sætte en prioriteringsproces i gang i alle ministerråd og underliggende komiteer. Processen vil gå ud på dels at styrke Ministerrådets arbejde som forum for debat, rådslagning og samordning på bekostning af de mere rutineprægede opgaver, og dels vil formålet være at vurdere samarbejdet ud fra kriteriet om nordisk nytte. Og her taler jeg om både det samarbejde, der koster penge, og det samarbejde, der ikke lægger beslag på budgettet. Det gælder om på alle områder, at vi er bevidste om, hvorfor vi samarbejder nordisk.

Vi skal igennem den politiske vurdering af samtlige nordiske institutioner med udgangspunkt i nytteprincippet. Og jeg tror også, vi bør overveje, om de opgaver, som visse af institutionerne udfører, kunne udbydes i licitation til de tilsvarende nationale institutioner for at se, om vi kan få en større fleksibilitet i budgettet ad den vej.

Med i diskussionen om institutionerne hører også den udredning om bedre arbejdsdeling og samordning af institutioner, som udarbejdes under Ilkka Suominens ledelse. Det bliver også en vigtig opgave under det danske formandskab at bringe den sag videre. Og så skal vi have udarbejdet Ministerrådets forslag til budget for 1996 med udgangspunkt i de prioriteringer og retningslinjer, der ligger i rapporten.

Sammen med Præsidiets forestår vigtige opgaver med hensyn til at samordne og effektivisere det nordiske samarbejde på områder, hvor Ministerråd og Råd har fælles opgaver, og det vigtigste af disse områder er informations- og publikationssiden, hvor udarbejdelse af en fælles informationsstrategi allerede er igangsat. Og for at foregribe spørgsmål fra rådsmedlemmer kan jeg sige - selvfølgelig ud fra en rent demokratisk tankegang - at vi informerer om, hvad folkevalgte arbejder med.

Et andet anliggende, som i givet fald vil være fælles for Råd og Ministerråd, er jo samlokaliseringen af de to sekretariater. Det er parlamentarikernes beslutning, om man vil følge forslaget. Jeg vil gerne tilføje, at vi naturligvis fra regeringsside i givet fald vil byde parlamentarikerne velkommen.

Jeg skal slutte og sige, at det er mit håb, at regeringer og parlamentarikere vil trække på samme hammel. Debatten i dag skal bringe processen

videre. Jeg håber, at man vil tage konstruktivt imod de forslag, der er fremlagt om nordisk samarbejde. Jeg håber, at vi kan forene vores kræfter i Norden og præge udviklingen i vores nærområde og i Europa. Det er vores historiske mulighed, og vi skal vide at bruge den.

Hagen (FrP): Samarbejdsministrenes talskvinne la bl. a. vekt på at Norden bør bidra til stabilitet i Europa. Jeg går ut fra at det også betyr fred og fordragelighet mellom landene i Europa.

Mitt første spørsmål : Ser samarbejdsministrenes aktive formannskap også noen oppgave når det gjelder forholdene mellom de nordiske land, mellom medlemslandene i Nordisk Råd? Kunne man forvente et initiativ fra formannen for samarbejdsministrene når det gjelder konflikten mellom Norge og Island på fiskerisiden f.eks., slik at man kunne demonstrere initiativ også for å løse problemer innad i Norden, og at det ikke bare blir ord om hvordan Norden skal løse problemene for andre land i Europa utenfor Norden?

Hun sa også at vi må bygge på våre felles nordiske verdier vis-a-vis Europa - som om Norden var så veldig unik i forhold til Frankrike, Tyskland, Storbritannia, Belgia og Nederland. Hvilke felles verdier er det hun tenker på som skulle være så spesielle for Norden og som ikke er like normale i de fleste andre europeiske land?

Minister Marianne Jelved (RV): Jeg synes, det er en proportionsforvirring, hr. Carl I. Hagen kommer med, når han foreslår, at Nordisk Råd skal løse striden mellom Norge og Island om fiskeri, i relation til mit indlæg, hvor jeg siger, at det er et vigtigt perspektiv for det nordiske samarbejde, at vi kan præge udviklingen i Europa, i vores nærområde, for at skabe et stabilt Europa. De bilaterale opgaver, der er imellem nationerne, skal vi ikke nødvendigvis blande os i. Det er overhovedet ikke det, det handler om. Det handler om, hvordan vi bærer os ad med at forbedre mulighederne i Øst- og Centraleuropa og de baltiske lande for en demokratisk udvikling, et bedre miljø, bedre sociale vilkår osv.

Jeg synes ikke, det er de rette proportioner at stille den type spørgsmål. Derfor er mit svar selvfølgelig nej. Nordisk Råd skal ikke gå ind og blæsse stridigheder mellem Norge og Island. Det løser de to lande selv. Ellers kommer de nok og beder os om at hjælpe, hvis det er nødvendigt.

Hr. Carl I. Hagen siger også, at der jo ikke er nogen særlig grund til, at Norden tror, at vi er noget. Det er rigtig janteloven, der er kommet til det nordiske. Norden er ikke unik i forhold til Tyskland eller England eller andre, bliver der sagt. Nej, hvem har påstået det? Norden har interesse i at bidrage, fordi vi har en egen sikkerhedsmæssig interesse, egne interesser. Vi kan slå vores kræfter sammen og nå nogle resultater. Tyskland kan bidrage, England kan bidrage. Hvad i alverden skulle forhindre, at de nordiske lande bidrog, og at vi slog kræfterne sammen? Det er rationelt, for-

nuftigt og har sikkert også nogle perspektiver, som hr. Carl I. Hagen på et tidspunkt vil sande var rigtige.

Hagen (FrP): Jeg konstaterer at man fra Nordisk Ministerråds samarbeidsministre er svulstige når det gjelder hva Norden kan gjøre i Europa, men ser det ikke som noen oppgave å ta et selvstendig initiativ i Ministerrådet når det eventuelt er en meget alvorlig konflikt mellom to av medlemslandene i Nordisk Råd. Det synes jeg er leit. Jeg synes man absolutt burde ta initiativ for å løse problemene i eget hus før man sier at man skal løse problemer i andres hus.

Så sa statsråden at hvem har sagt at vi liksom skulle være noe bedre enn de andre landene. Ja, det ble sagt i statsministrenes redegjørelse i går:

"Må jeg sammenfatte mine betragtninger: Vi har meget at give fra Norden. Og vi har meget at opnå. For mange lande i EU og i Central- og Øst-europa er de nordiske velfærdssamfund et forbillede. I vores egen bevidsthed - og i deres - er Norden ikke et randområde, men et foregangs-område."

Jeg er ikke enig i det sitatet, men det er en tendens fra denne talerstol til å skryte av Norden og si at vi er så veldig flinke. Det er en del, som vi kanskje skal komme tilbake til senere i debatten, som tyder på det motsatte. Men det må gå an å få litt edruelighet også inn i Nordisk Råd, og ikke bare komme med svulstige uttrykk og fine festtaler.

Jeg vil gjerne ha et svar til: Hvorfor anser ikke Ministerrådets samarbeidsminister det for å være en oppgave også å ta initiativ når det er problemer av stor art mellom de nordiske medlemslandene?

Minister Marianne Jelved (RV): Jeg har svært ved at forstå, at det citat, som hr. Carl I. Hagen kommer med fra statsministerens redegørelse i går, strider imod det, jeg sagde. Jeg må stadig væk si, at hvis der er uenighet mellom to medlemslande i det nordiske samarbejde, går jeg ud fra, at de to medlemslande vil løse deres problemer indbyrdes. Hvis der er brug for andre initiativer, skal vi nok få et praj om det.

Anni Svanholt (SF): Det er ofte sagt, at det helt enestående ved Nordisk Råd er, at det er et mødested for parlamentarikere. Det blev også understreget af samarbejdsminister Marianne Jelved her, at det også var tilfældet i arbejdsudvalget. Altså at parlamentarikerne har en direkte påvirkningsmulighed, er noget centralt i arbejdet, og det ønsker vi fra venstresocialistisk gruppe skal fastholdes. Men vi kan godt være stærkt bekymrede i forhold til det oplæg, der nu ligger, og de tanker, der er om samlokalisering af sekretariater.

Derfor vil jeg gerne spørge samarbejdsminister Marianne Jelved, om ministeren vil og kan give os nogle sikre udtalelser om, at det styrkeforhold, den balance, der er mellem parlamentarikere og ministre i dag vil

blive fastholdt under det danske formandskab, og at der ikke vil være tale om at underlægge rådets sekretariat i forhold til Ministerrådets sekretariat. Det vil være meget interessant at få et svar fra ministeren.

Minister Marianne Jelved (RV): Jeg tror, spørgsmålet beror på en misforståelse. Det er ikke Ministerrådet, der afgør, om der skal være en samlokalisering af de to sekretariater. Ministerrådet har tilkendegivet, at vi er positive og åbne over for samlokalisering. Vi kan se en lang række fordele ved det. Der er selvfølgelig også nogle ulemper. Vi mener, fordelene vejer tungest. Men det er helt og holdent en afgørelse, som Nordisk Råds medlemmer træffer, om den samlokalisering skal finde sted. Og det må jo afgøres her i løbet af sessionen, hvad man kan finde støtte for.

Brusgaard (FP): Hr. præsident! Jeg har også et spørgsmål til den nordiske samarbejdsminister, Marianne Jelved, som nævnte, at Nordisk Råd faktisk, hvis vi stod samlet, kunne gå ud og ordne al ufred uden for vores territorium.

Men hvad optager befolkningen? Hvad skriver pressen i Danmark om? Hvad skriver pressen på Færøerne om? Hvad optager den danske og den færøske befolkning i øjeblikket? Det gør en bankskandale til godt og vel en mia. kr. Det er noget, man ikke må diskutere på Nordisk Råds møde, men det er altså det, som optager befolkningen i øjeblikket i relation til vores forhold til de nordiske brødrelande.

Derfor mener jeg nok, at det ville være på sin plads, om samarbejdsministeren også brugte to ord på det. Det er jo en ret stor konflikt, vi har Færøerne og Danmark imellem. En stor del af den færøske befolkning taler direkte om hel løsrivelse fra Danmark. Der er røster fremme i Grønland om, at man også dér ønsker total selvstændighed fra år 2000.

Er det ikke sådan nogle ting, vi også skal have op på Nordisk Råds møde? Ellers kan jeg faktisk ikke se, hvad vi kan bruge det forum til.

Jeg vil gerne have en replik fra vores samarbejdsminister, Marianne Jelved, om den danske og færøske storkonflikt i øjeblikket.

Minister Marianne Jelved (RV): Jeg vil gerne have lov til til mit foregående svar at tilføje, at en eventuel samlokalisering af præsidiasekretariatet og ministerrådssekretariatet ikke er en sammenlægning. Det er en samlokalisering; man er altså placeret sammen og kan udnytte mange ting fælles osv.

Om Færøerne og de færøsk-danske drøftelser om fortiden og fremtiden vil jeg sige til hr. Aage Brusgaard, at jeg er helt tryk ved at overlade det til rigsfællesskabet. Jeg mener ikke, at hr. Aage Brusgaard kan forvente noget som helst andet svar, uanset hvor mange replikker, han kommer med.

Statsminister **Ingvar Carlsson** (s): Herr president! Det är vanligt att vid Nordiska rådets sessioner tala om hur viktigt det nordiska samarbetet är - vilken samhörighet vi känner i Norden.

Jag vill gärna understryka att jag inte reserverar det nordiska för högtidstal. För mig spelar det nordiska samarbetet en påtaglig roll i det dagliga politiska arbetet.

När den svenska regeringen diskuterar miljöpolitik är det andra nordiska länder vi jämför oss med och söker förebilder hos.

När vi behöver fundera över det säkerhetspolitiska läget i norra Europa är våra nordiska bröder och systrar självklara samtalspartners.

Den nordiska kretsen har en självklar roll att spela när frågor skall drivas i Förenta Nationerna.

De nordiska statsministrarna ringer varandra och stämmer av frågor - snabbt och enkelt.

Det är i vardagen, i det praktiskt-politiska arbetet, vi får ständigt se bevis för att det nordiska samarbetet fungerar.

Vi har vid mötet med statsministrarna under gårdagen - genom vårt uttalande om passunionen och Schengensamarbetet - fått det senaste beviset på detta starka och naturliga samarbete.

Vi söker med vårt uttalande tillgodose grundläggande nordiska krav inom ramen för ett vidare europeiskt samarbete.

Jag anser att det var viktigt att här i Reykjavík demonstrera denna nordiska enighet med de nya förutsättningar som gäller i Norden.

Sedan 1954 har vi en väl fungerande passunion mellan de nordiska länderna. Denna har inneburit att nordiska medborgare helt naturligt kunnat röra sig mellan våra länder. I och med att Schengensamarbetet träder i kraft för flera EU-länder den 26 mars påtar sig dessa bl.a. ett förstärkt skydd vid gränserna. Detta kan föra med sig konsekvenser även för det nordiska samarbetet.

För mig liksom för mina kolleger är den självklara utgångspunkten att vi inte skall ha flera gränser i Norden. Passunionen skall bevaras. Det skulle vara helt fel signal att resa nya hinder i en tid med mer rörlighet och större öppenhet. Den innebär att alla nordiska länderna ställer sig positiva till att medverka i Schengensamarbetet.

Genom detta uttalande kommer vi nu gemensamt söka en lösning som både tillgodser de nordiska ländernas och Schengenländernas intressen.

Herr president! Det är viktigt att slå fast betydelsen av det nordiska samarbetet i en tid av stora förändringar på den internationella arenan. I Norden har vi en samsyn och gemensamma ståndpunkter i de flesta frågor. När det stormar känns det tryggt att ha den nordiska hemmahamnen att utgå ifrån.

I dag har de djupa motsättningarna mellan blocken försvunnit. Det kalla kriget har ersatts av dialog och samarbete. Situationen i våra grannländer i Öst- och Centraleuropa påverkar hela norra Europa. Det är därför av stor betydelse att vi har ett nära samarbete med länderna i Östersjöregionen. Vi upplever att Östersjöstaterna är mycket intresserade av samarbetet. Detta kan omfatta allt från handel, kulturutbyte, vänorter, folkörel-

sekontakter och direkt stöd till olika projekt. Det självklara målet är att främja säkerheten, demokratin och en ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling.

Men vi ser också många problem i vårt närområde. Inte minst de senaste månadernas händelser har visat att den demokratiska utvecklingen i Ryssland är bräcklig.

Det finns fortfarande spänningar och motsättningar. Etniska konflikter pyr runt om i f.d. Sovjetunionen. Tjetjenienkonflikten har fått en utveckling som är oacceptabel. Vi kan aldrig acceptera att ett land behandlar sina medborgare på det sätt som i dag sker i Tjetjenien - detta måste sägas klart och tydligt i en dialog med Ryssland. Det får inte råda något tvivel om att vår strävan bör vara att Ryssland kan integreras i samarbetet.

Herr president! Förutom de säkerhetspolitiska förändringarna i vårt närområde har de tre nordiska folkomröstningarna om medlemskap i EU påverkat situationen i Norden.

Först som sist vill jag understryka att det närmare samarbetet inom EU inte skall tas som intäkt för att det nordiska samarbetets betydelse skulle bli mindre. Det är faktiskt precis tvärtom.

Med de nordiska länderna som medlemmar i EU och två nära anknutna genom EES-avtalet får vi en ny arena att driva gemensamma frågor på.

Det är givet att detta gäller sådant som vårt globala engagemang, den sociala välfärden, miljöpolitiken och regionalpolitiken. Vi tar också med oss vår nordiska tradition av öppenhet och folklig förankring av politiska beslut.

För Norden kan de nya förutsättningarna ligga till grund för en period av ökat nordiskt engagemang och samarbete. Det ger oss också påverkansinstrument som vi tidigare saknat.

Det nordiska samarbetet har koncentrerats de senaste åren. Detta är en riktig utveckling. I detta ljus skall vi också se det arbete som arbetsgruppen för nordiskt samarbete i en ny tid har utfört och de förslag som nu presenteras.

Färre stora möten, större flexibilitet, möjlighet att organisera temamöten med andra representanter än ledamöterna i Nordiska rådet om detta anses nödvändigt - allt detta anser jag är bra förslag.

Arbetsgruppen har gjort en riktig prioritering av vårt arbete. Detta kan leda till en nödvändig kraftsamling kring det som är mest angeläget att driva.

För det första skall vi driva de traditionella nordiska frågorna. Språkgemenskapen är en stor tillgång i Norden. Kultur- och utbildningsfrågor är fortsatt viktiga områden. Det finns mycket att göra för att främja samarbete och utbyte på dessa områden.

För det andra kommer det nordiska samarbetet naturligt att fungera som ett forum för diskussion om frågor på den gemensamma europeiska agendan. Vi skall inte underskatta möjligheten att diskutera frågor i den nordiska kretsen och ha våra gemensamma värderingar som utgångspunkt för agerandet i EU.

Bland de frågor som vi kan driva återfinns:

Kampen mot arbetslösheten. Det är bara med gemensamma krafter på det europeiska planet vi kan få till stånd en utveckling som gör det möjligt att pressa ned arbetslösheten.

Utvidgningen mot Central- och Östeuropa. Det ligger i vårt intresse att vi kan integrera länderna i Central- och Östeuropa i det europeiska samarbetet. Inte minst gäller detta Baltikum, som under våren skall färdigförhandla europaavtal med EG. Norden bör vara pådrivande för att utvidgningen österut av Europeiska unionen blir verklighet.

Miljöpolitiken. Vi har inom den nordiska socialdemokratin redan utarbetat förslag för uthållig tillväxt och för att kombinera tillväxt, sysselsättning och god miljö. Vi kan nu gå vidare och driva dessa frågor på EuropaNivå.

För det tredje kan vi genom det nordiska samarbetet utveckla samarbete med vårt närområde. Den regionala dimensionen blir allt viktigare - vi skall arbeta kraftfullt för att utveckla vår region inklusive hela Östersjöregionen och Barents hav. Vi kan genom våra goda grannrelationer vara ett föredöme för andra regioner i hela Europa.

Jag anser att det resonemang om nordisk nytta som förekommit i flera sammanhang i arbeten inom Nordiska rådet leder oss rätt när vi resonerar om det nordiska samarbetet i framtiden.

Precis som på alla andra områden skall vi fråga oss: Varför gör vi detta? Hur maximerar vi nyttan av att driva en fråga? Hur kan vi göra saker och ting effektivare och mer rationellt? Det nordiska samarbetet undgår självfallet inte dessa frågor.

Suominen-rapporten har sett på vilka möjligheter i våra länder som skulle kunna samordnas i en gemensam nordisk myndighet. Jag anser att det är av värde att pröva sådana lösningar.

Samlokalisering av sekretariatet inom Nordiska rådet är också ett bra sätt att bättre utnyttja de resurser som vi gemensamt ställer till det nordiska samarbetets förfogande.

Herr president! Det nordiska samarbetet kommer att leva vidare och utvecklas. På många sätt kan vi utgöra ett föredöme för andra länder när det gäller att lösa problem och konflikter grannar emellan. Inte minst detta är viktigt i en värld med snabba förändringar, osäkerhet och på sina håll gryende eller fullt utvecklade motsättningar grannar emellan. Denna värld behöver förebilder - den behöver det nordiska samarbetet.

Gudrun Schyman (v): Herr president! Som nyvald i Nordiska rådet ställer jag mig frågan, vad det är man håller på med i rådet och varför man har sessioner. I går fick jag ett svar på frågan - det var tydligen så att vi skulle resa hit för att få reda på vad man i det svenska parlamentets hemligaste forum skall debattera och som riksdagen så småningom väl också skall debattera. Jag tänker på statsministrarnas uttalande om Schengenavtalet. Jag tror vi var många som blev inte bara förvånade utan också bestörta över att få ta del av denna nyhet vid en presskonferens i Nordiska rådet. Frågan har inte diskuterats i de parlamentariskt valda fora vi har i de nordiska

länderna, som förhoppningsvis skall fatta beslut så småningom. Jag upplever att detta är en bakvänd ordning och att det visar bristande respekt för den parlamentariska demokratin.

Jag tycker också att det är olyckligt, om vi ser till innehållet i frågan, att man blandar ihop två saker, nämligen bevarande av passunionen och ett ingående i Schengenavtalet. Jag tror att vi är överens om att vi skall bevara passfriheten mellan de nordiska länderna, men jag tror inte vi är överens om att medlet för att nå det målet är att gå in i Schengenavtalet. Schengenavtalet innefattar också ett långtgående polisiärt samarbete, en harmonisering av invandrapolitik, asylpolitik och liknande. Detta har utsatts för stark kritik i de nordiska länderna bl.a. under debatten om EU. Därför är det en olycklig sammanblandning.

Vi hörde nu statsminister Ingvar Carlsson säga att de nordiska statsministrarna ville *medverka* i ett samarbete för att behålla unionen. Det vore bra att få svar på om det betyder att vi inte skall fullt ut acceptera det.

Statsminister Ingvar Carlsson (s): Herr president! Gudrun Schymans inlägg gör mig utomordentligt förvånad.

För det första har den svenska parlamentarikergruppen i förväg blivit informerad om att frågan om den nordiska passunionen och Schengenavtalet skulle komma upp till diskussion.

Gudrun Schyman bör för övrigt tänka ett ögonblick över den möjligheten att de nordiska statsministrarna inte hade kommit fram till ett gemensamt uttalande. Vilken situation hade det nordiska samarbetet då hamnat i? I den första testfrågan hade vi inte orkat uttrycka en mening. För dem som har sagt att det nordiska samarbetet skall vara ett alternativ till EU finns det extra anledning att tänka över detta.

För det andra är detta en viljeyttring från de nordiska statsministrarna som nu går över i nationell behandling, därför att beslut bara kan fattas i respektive land. Jag har sagt att detta kommer att redovisas, för Sveriges del inför utrikesnämnden, och så småningom sätts processen i gång, precis som det är tänkt.

Men det allra mest fantastiska uttalande jag har hört i Nordiska rådets historia är när Gudrun Schyman säger att vi inte skall blanda ihop passunionen med Schengensamarbete. Det är ju just därför att Schengensamarbetet - om vi inte vidtar åtgärder - hotar den nordiska passunionen som vi måste ta upp det! Danmark har redan ansökt om medlemskap.

Jag förstår uppriktigt sagt inte vad som är Gudrun Schymans alternativ i denna fråga.

Gudrun Schyman (v): Herr president! Det var ju roligt att det gick att förvåna Ingvar Carlsson på så många punkter på så kort tid.

Vad jag menar är att passfrihet mellan de nordiska länderna inte nödvändigtvis behöver vara detsamma som att de nordiska länderna skriver under Schengenavtalet och fullt ut deltar i Schengensamarbetet, eftersom

detta innefattar många fler frågor än bara passfriheten. Men det har lanserats som lösningen på problemet hur de nordiska länderna skall kunna fortsätta med sin passfrihet: lösningen är att vi säger ja till Schengenavtalet. Det är så som många människor utanför de innersta politiska kretsarna uppfattar det. Det är också så som det saluförs i våra nordiska länder.

Denna sammanblandning är, menar jag, ohederlig. Det måste naturligtvis finnas en möjlighet att diskutera dellösningar med de länder som deltar i Schengensamarbetet, som gör att vi kan behålla passfriheten utan att samtidigt gå in i ett polisiärt samarbete, ett asylsamarbete osv.

Är det detta ni menar från statsministrarnas sida så tycker jag att det är det ni skall säga mycket klart ut. Här handlar det inte om att skriva under på alla komponenter i Schengenavtalet, utan här gäller det att hitta en speciallösning.

Jag kan inte alls begripa vad det nordiska samarbetet skulle ha förlorat på det. Uppenbarligen har vi här ett gemensamt problem. Vi vill fortsätta att ha passfrihet. Det skall väl vi kunna åstadkomma genom ett konstruktivt samarbete, utan att för den skull gå in i samarbetsområden som vi inte är intresserade av?

Ingvar Carlsson (s): Herr president! Gudrun Schyman flyr undan från problemet. Schengenavtalet träder i kraft den 26 mars. Danmark har ansökt om medlemskap. De nordiska länderna måste hantera detta problem. Om vi ingenting gör, riskerar vi mycket stora problem antingen på gränsen mellan Danmark och Tyskland eller på gränsen mellan Sverige och Danmark. Därför måste vi agera på något sätt.

Statsministrarna har kommit överens om en viljeyttring. De flesta parlamentariker jag har talat med har upplevt detta som mycket positivt.

Nu går vi in i de nationella processerna och försöker finna en lösning som tillgodoser både de nordiska intressena och Schengenländernas intressen. Exakt hur den lösningen skall se ut kan inte jag säga i dag. Det är det vi skall arbeta med. Det får vi diskutera inom våra länder och tillsammans med Schengenländerna.

Hagen (FrP): Hr. president! Jeg vil gjerne få lov til å gi kompliment til statsministrene og kanskje særlig til Sveriges statsminister, Ingvar Carlsson, nettopp for de initiativene som er tatt når det gjelder å bevare den nordiske passfriheten også innenfor - kan vi si - en slags avtale med Schengen-landene. Dette er et godt eksempel på praktisk nordisk samarbeid som foregår mellom statsministrene i det daglige når et akutt problem dukker opp.

Jeg er også takknemlig for den gode beskrivelsen statsminister Carlsson gav av den daglige kontakten som er nødvendig når problemer dukker opp av politisk art. Det skjer helt normalt mellom landenes regjeringer når det er behov for samordning og kontakt, uten at man har spesielle sesjoner i en stor forsamling som grunnlag for det praktiske samarbeidet.

Så understreket Ingvar Carlsson behovet for å føre en politikk for en økonomisk bærekraftig utvikling. Jeg kunne tenke meg å spørre om han vil være enig med meg i at i dette uttrykket ligger balanse i statsbudsjettene som et krav, og om han er enig i at det er umoralsk av noen politikere på ett tidspunkt å bruke mer penger enn de har mot til å kreve inn i skatter, for å velte byrdene over på de kommende generasjoner i form av en altfor stor statsgjeld. Er han enig i det prinsipielle utsagnet?

Til slutt: Statsminister Carlsson snakket litt om den bekymringsfulle utviklingen i det tidligere Sovjetunionen. Vil han i denne situasjonen, basert på alt det gode snakk om behovet for en ny giv i det nordiske samarbeidet, også kunne tenke seg å ta et initiativ for å få sammensatt en gruppe til å se på hvordan Norge, Finland og Sverige kan samarbeide på det forsvarspolitiske området? Det må være en del åpenbare muligheter der, men der trengs det virkelig politisk initiativ og en ny giv. Vil Ingvar Carlsson ta et slikt initiativ?

Statsminister **Ingvar Carlsson** (s): Herr president! På Carl I. Hagens andra fråga vill jag svara följande. Nej, jag kommer inte att ta något sådant initiativ.

När det gäller den första frågan, om den balanserade statsbudgeten, är det klart att vi skulle kunna ta en diskussion om huruvida Keynes teorier fortfarande är lämpade att använda eller inte i en modern ekonomi. Men med hänsyn till det skick som Sveriges statsfinanser just nu befinner sig i, med betydande underskott, är väl inte den svenske statsministern rätt person att säga att det råder balans mellan statens utgifter och inkomster.

Däremot är det min ambition att vi dramatiskt skall ta ner det svenska underskottet och åstadkomma balans mellan statens utgifter och inkomster. Långsiktigt måste man självfallet betala de utgifter som man beviljar sig.

Hagen (FrP): President! Jeg vil få spørre Ingvar Carlsson: Kan man tolke akkurat det siste han sa, som en slags innrømmelse av at sosialdemokratiet på 1960-, 1970- og midten av 1980-tallet egentlig ikke gjorde så mye fornuftig i den økonomiske politikken når de nettopp la opp de ordninger som har medført de store underskuddene man har hatt de siste årene, og som har medført det sterke behovet for kanskje langt sterkere innstramminger overfor befolkningen enn man ellers ville ha gjort? Med andre ord: Er man villig til å ta et oppgjør med sin egen historie og det man har gjort tidligere, når man har havnet i en omtrent økonomisk konkurs, slik som vel Sverige er?

Så vil jeg få lov til å uttrykke min skuffelse over at Ingvar Carlsson ikke ville kommentere nærmere hvorfor man eventuelt ikke kan diskutere praktiske områder innen forsvaret hvor man kan samarbeide. Man kan selvsagt sette i gang samarbeid på innkjøpssiden, utvikling av nye systemer, det må kunne utveksles en del erfaringer og synspunkter kanskje om for-

svarsplanlegging. Hvordan skal man forholde seg hvis det blir borgerkrig i det tidligere Sovjetunionen, hvordan skal man klargjøre for en eventuell president Sjirinovskij i 1997? Det må da selv innenfor de forskjellige rammer innenfor NATO osv. gå an å føre en dialog mellom Finland, Norge og Sverige også innenfor det forsvarspolitiske område uten at man eventuelt med en gang skulle bryte ut av de sikkerhetspolitiske vinklinger man selv har, og det sikkerhetspolitiske medlemskap man har eller ikke har. Noen flere synspunkter på hvorfor dette området ikke kan tas med når det ellers snakkes om behovet for samarbeid, synes jeg faktisk er på sin plass. Alle sier jo at det er en ny tid, ny utvikling, hvor alt er nytt og er i støpeskjeen. Da burde man også kunne ta litt med i betraktning diskusjonen om det forsvarspolitiske område.

Statsminister **Ingvar Carlsson** (s): Herr president! Om Carl I. Hagen menar att det är önskvärt med en debatt om säkerhetsläget i Norden mellan t.ex. Sverige, Finland och Norge, så delar jag hans uppfattning.

Vad jag vänder mig emot är att vi skulle inleda något slag av militärt samarbete. Principiellt är detta inte möjligt, eftersom Sverige är ett militärt alliansfritt land och Norge är medlem av NATO. Information, frågor och tankeutbyte är dock en helt annan sak.

Debatten om vad som gjordes eller inte gjordes under 1960-talet och senare tycker jag att Carl Bildt och jag tar i Sveriges riksdag. Den skall vi inte föra här.

Bondevik (KrF): President! La meg bare først kort si at når et gjelder arbeidet for å bevare den nordiske passfriheten i forhold til den situasjon som oppstår når Schengenavtalen trer i kraft, ser jeg positivt på det. Vi får se resultatet av de forhandlinger som nå skal føres.

Men det er to viktige hensyn som må ivaretas: Muligheten for de nordiske land til å føre en egen human flyktning- og asylpolitikk, og for det annet muligheten for tilstrekkelig grensekontroll til bl.a. å bekjempe narkotikaproblemet. Jeg har forstått det slik at disse to hensyn sannsynligvis kan ivaretas, og da ville det være godt å få en avtale som knytter den nordiske passunionen sammen med Schengenavtalen.

Men det var egentlig noe annet jeg ville stille statsminister Carlsson et spørsmål om: Han startet med å si at det nordiske samarbeidet er mer enn festtaler - det er i mange tilfeller realitet. Og han pekte bl.a. på de nordiske lands samarbeid innenfor FN og andre internasjonale organisasjoner. Det er jeg enig i. Men nå er vi altså i den situasjon at tre nordiske land har blitt med i EUs politiske union, og to står utenfor den unionen som bl.a. har som siktemål å utvikle gradvis en felles utenrikspolitikk og felles holdning i internasjonale organer som FN.

Jeg inviterer nå ikke til en ny debatt om fordelene og ulempene ved et slikt medlemskap.

Men ut fra et felles ønske som jeg vet at både sosialdemokrater og kristendemokrater i Norden har om å koordinere felles holdninger i FN, f.eks. i forhold til den fattige verden, stiller jeg statsminister Carlsson et oppriktig spørsmål om hvordan han nå ser på mulighetene for fortsatt å kunne koordinere slike felles standpunkt i FN og andre internasjonale organer. Jeg tror det ville være veldig viktig om vi klarer å videreføre dette, men jeg ser også problemer ved det ved at tre land nå må koordinere seg med EU, og to land står friere. Den første utfordringen på dette fikk vi jo allerede i forberedelsene til FNs sosiale toppmøte i København.

Statsminister **Ingvar Carlsson** (s): Herr president! Jag kan ge lugnande besked till Kjell Magne Bondevik på båda punkterna.

Det är riktigt att vi kommer att kunna fortsätta bedriva en generös flyktingpolitik, som Du säger, även i ett utbyggt samarbete med Schengenländerna och att vi kan fortsätta att bedriva en effektiv narkotikapolitik.

Även i den andra frågan bedömer jag möjligheterna att koordinera våra ståndpunkter och att samråda inför viktiga FN-beslut kommer att vara mycket goda. Jag har pekat på att vi tidigare har kunnat göra det från Sveriges och Norges, och självfallet även Finlands och Islands sida när det gäller länder som Danmark, Holland eller Canada för att ta något land utanför denna krets. Jag tror inte att det har så mycket med själva medlemskapet i EU att göra, och jag tror att vi står inför en liknande syn på biståndspolitik eller globalt samarbete. Även med Finland och Sverige som medlemmar i EU kommer det nordiska samarbetet i detta avseende att fortsatt vara gott.

Bondevik (KrF): President! Jeg deler selvsagt den forhåpning som statsminister Carlsson nå gir uttrykk for, at en slik samordning for felles nordiske standpunkt bl.a. i forhold til bistandspolitik fortsatt vil være mulig. Men jeg tror dessverre ikke det her er nok å vise til erfaring fra tidligere da ett nordisk land var med i EU og de fire andre stod utenfor, fordi vi er jo som kjent i den situasjon at den politiske unionen innenfor EU gradvis utvikles og forsterkes. EU skal i økende grad innta felles utenrikspolitiske standpunkt, altså i langt større grad enn det som har vært tilfellet tidligere, og som vi har erfaring for da Danmark alene var med i EU. Og det er denne problemstilling, når EU utvikler en stadig økende grad av felles standpunkt og felles utenrikspolitikk, som jeg nå påpeker ved at tre land da skal bindes opp til denne felles politikken, og to land står friere.

Jeg vil derfor bare avslutte med en utfordring til statsminister Carlsson og de øvrige stats- og utenriksministre, at man virkelig går inn i disse problemene og søker å finne muligheter og veier til å ivareta koordinering av felles nordiske holdninger og standpunkt i FN og andre internasjonale organ etter hvert som EU utvikler integrasjonen av en felles utenrikspolitikk. Jeg deler understrekningen av at dette er viktig, ikke minst i forhold til de felles holdninger vi har til de fattige utviklingsland.

Dorte Bennedsen (S) (socialdemokratiska gruppens talesman): Hr. Præsident! Det officielle nordiske samarbejde, som det foregår her i rådet, er vel omkring 40 år gammelt, men det reelle samarbejde er væsentlig ældre; i hele dette århundrede har der på utallige måder været samarbejdet landene imellem og ikke mindst på lovgivningsområdet.

Man kan lidt forenklet sige, at det samarbejde, som er blevet gennemført, var et samarbejde, der var rettet indad; det havde som formål at gøre vilkårene bedre for de nordiske borgere. Derfor var det heller ikke nogen tilfældighed, at udenrigspolitiske spørgsmål var bandlyst i den nordiske debat.

De første tegn på ændringer kom så for seks-syv år siden, og det endte som bekendt med, at en udenrigspolitisk redegørelse og debat nu er blevet et fast led i rådets arbejde - og så vidt jeg kan se til alles tilfredshed.

Nu står vi så ved en ny korsvej med tre af landene, som har fuldt medlemskab af EU, og to, som har en EØS-aftale, der giver adgang til en meget væsentlig del af samarbejdet.

Jamen er nordisk samarbejde så ikke blevet overflødigt, lyder det refleksagtigt fra visse politiske og journalistiske kredse - og det er pudsigt nok fra de samme kredse, som aldrig nogen sinde har interesseret sig for nordisk samarbejde. I den forbindelse er det værd at hæfte sig ved, at undersøgelser klart viser, at et overvældende flertal i vore befolkninger mener, at samarbejdet bør fortsætte, og at det vil få forstærket betydning i årene, der kommer.

Norden er ikke et alternativ til Europa, men en del af Europa. I et moderne samfund kan man ikke isolere sig; påvirkninger kender ingen grænser, og derfor er spørgsmålet, om vi vil lade udviklingen ske med os, eller om vi selv vil påvirke den.

I vore lande i Norden har vi på tværs af forskellige partiholdninger opbygget samfund, som på mange, mange områder adskiller sig fra Syd- og Mellemeuropa. Det gælder samfunds- og menneskesyn, det gælder sociale forhold, uddannelse, ligestilling osv. Og hvis vi tror på disse værdier, ja, så er svaret også givet: Så skal vi fortsætte et nordisk samarbejde til gavn for borgere i Norden. Men vi skal ikke nøjes med det; der er også behov for et nordisk samarbejde for at prøve at påvirke den europæiske udvikling.

I den nye og unægtelig noget mere komplicerede situation er der behov for, at vi gør os klart, hvad kernen i samarbejdet skal være.

Den socialdemokratiske gruppe er meget langt ad vejen enig i det udspil, der er kommet fra den særlige arbejdsgruppe, og som peger på de tre søjler i arbejdet. Jeg skal ikke her gå i enkeltheder, for vi kender alle rapporten, og jeg skal nøjes med at komme med visse kommentarer.

Den første søjle omfatter, skal vi sige det hidtidige arbejde: kultur, uddannelse, miljø, arbejdsmarked osv. I den forbindelse vil vi gerne understrege betydningen af at styrke det folkelige nordiske samarbejde, det samarbejde, som foregår i foreninger, organisationer, venskabsbykæder, ungdomsudvekslingsprogrammer osv. Det er nemlig i dette arbejde, at den folkelige opbakning til nordisk samarbejde skabes, og dette arbejde er også

et vigtigt element i at sikre, at samarbejdet fortsat omfatter hele Norden uanset tilhørsforhold til Europa.

Den anden søjle om nærområderne er også en videreudvikling af et påbegyndt arbejde, og her blot den bemærkning, at vi er meget tilfredse med, at dette område udvides med et program for det arktiske område og de oprindelige folks interesser.

Den tredje søjle er så samarbejdet om europæiske spørgsmål, og specielt på dette område er det vigtigt, at man ikke gør sig naive forestillinger om samarbejdets rækkevidde. Der vil være områder som f.eks. erhvervs- og industripolitik, hvor de nordiske lande vil have meget forskellige interesser, men omvendt vil der også være en lang, lang række områder, hvor alle fem nordiske lande vil have en stærk fælles interesse i relation til den europæiske udvikling.

Nordisk Råd skal ikke være en slags organ til forbehandling af EU-sager, men vi har en stærk interesse i at drøfte fælles målsætninger og fælles strategi. I Norden har vi faktisk meget at tilføre det europæiske samarbejde i et videre perspektiv, og vi skal søge at skabe forståelse for vores samfundsmodel på vigtige områder som arbejdsmarkedspolitik, arbejdsmiljø, arbejdsret, miljøpolitik osv.

Hr. Præsident! Arbejdsløsheden er det største samfundsproblem i Norden såvel som i Europa. De nordiske lande har i en periode haft en svagere økonomisk udvikling end gennemsnittet i Vesteuropa, og antallet af arbejdsløse i vore lande er steget til over en million med tung vægt på langtids- og ungdomsarbejdsløse.

Det er nødvendigt med både øjeblikkelige indsatser og en langsigtet strategi for øget beskæftigelse baseret på en bæredygtig økonomisk udvikling. Og her hjælper det ikke med nyliberale ideer om lavere lønninger, øgede kløfter, dårligere arbejdsretlig stilling, svagere fagforeninger og privatisering; instrumenterne er derimod sunde investeringer, støtte til forskning og udvikling og satsning på uddannelse og efteruddannelse. Det overordnede mål for arbejdsmarkedspolitikken skal være løn for arbejde i stedet for bidrag for arbejdsløshed.

De nordiske socialdemokratier tog initiativ til et europæisk program for beskæftigelse, men vi har også i høj grad brug for en særlig indsats på det nordiske arbejdsmarked, og derfor finder vi det højst utilfredsstillende, at ministerrådet ikke har efterkommet rådets rekommandation fra Tromsø om en handlingsplan for beskæftigelsen. Til gengæld forventer vi under denne session at få ministerrådets redegørelse for, hvordan man forestiller sig en forstærket indsats for beskæftigelsen.

Hr. Præsident! Taletiden skal overholdes, og jeg skal derfor blot til sidst komme med nogle bemærkninger om strukturen og økonomien i rådets arbejde.

Den nye struktur øger også behovet for strukturelle ændringer i rådet. Ikke mindst finder vi det vigtigt yderligere at styrke partigruppernes indflydelse, også selv om det vil ske på bekostning af delegationernes traditionelle indflydelse. Også udvalgsstrukturen trænger til en revision. Og endelig finder vi i øvrigt, at man også - hvad betænkningen ikke gør - bør

dröfte, om rådet fortsatt skal anvende ressourcer på behandling af medlemsforslag fra enkeltmedlemmer, medmindre de kan finde en bredere opbakning.

Rapporten giver nogle forslag til strukturændringer, men er ikke efter vor vurdering tilstrækkelig gennearbejdet - det er ikke en kritik mod rapporten; vi finder det imponerende, at man har kunnet nå så langt på så kort tid - men vi finder, at rapporten er et godt udgangspunkt for det arbejde, som nu skal gøres i det kommende halve år, sådan at vi kan få strukturen endeligt lagt fast og vedtaget på vor session i Kuopio.

Vi medvirker meget gerne til en gennemgang af institutioner og projekter ud fra princippet om nordisk nytte, men vi finder det faktisk lidet konstruktivt at starte med nedskæringer. Almindelig sund fornuft tilsiger, at man først tager stilling til samarbejdets indhold, til samarbejdets struktur, og at man derefter tager beslutning om de økonomiske rammer, som kræves for at gennemføre disse beslutninger. Selv om statsministrene understreger, at nordisk samarbejde er yderst vigtigt, bliver signalet let det modsatte, når man starter med nedskæringer.

Nordisk samarbejde er vigtigt for vore egne lande, det er vigtigt for vore nærområder, og det er også vigtigt for et videre europæisk samarbejde. Vil vi realisere en sådan indsats, kræver det en alvorlig satsning såvel økonomisk som tidsmæssigt og arbejdsmæssigt af både regeringer og parlamenter i Norden.

Jan P. Syse overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Chaffey (SV): President! Det ser ut til å være bred enighet om at det er nødvendig å gjøre noe grunnleggende med det nordiske samarbeidet dersom vi skal komme styrket ut, og at det krever en meget streng prioritering, der en identifiserer de politiske spørsmål som hører hjemme i et nordisk forum og som best løses og håndteres av Nordisk Råd i stedet for eller i tillegg til det nasjonale nivået.

Det som er litt overraskende, er at Reformgruppen har delt seg i forhold til vektleggingen av sikkerhetspolitiske spørsmål i det nordiske samarbeidet. Til tross for at vi åpenbart har felles interesser, til tross for at vi har felles utfordringer, og til tross for at alle de nordiske landene har valgt å stå utenfor Den vesteuropeiske union, så er det bare et mindretall i Reformgruppen som ønsker en styrking av den sikkerhetspolitiske dimensjonen i Nordisk Råd. Og det er jo et paradoks at det her, til nå i debatten, har vært Carl I. Hagen som har etterlyst sterkere sikkerhetspolitisk samarbeid mellom de nordiske land, mens den svenske sosialdemokratiske statsministeren avviser den type samarbeid.

Mitt spørsmål er: Hva er grunnen til at den sosialdemokratiske gruppen ikke vil tillegge sikkerhetspolitiske spørsmål større vekt? Er det fordi sosialdemokratene mener at de nordiske landenes sikkerhetspolitikk best blir ivaretatt ved at de alene tas opp i Den europeiske union, eller er det en

annen grunn, som vi ikke har fått høre, til at en er så redd for å føre en sikkerhetspolitisk debatt i Nordisk Råd?

Dorte Bennedsen (S): Hr. Præsident! Med hensyn til den svenske statsministers indlæg, hvor temaet var oppe - jeg finder det på kanten af, hvad regelsættet her egentlig siger om replikskiftet, men jeg kan sige, at spørgsmålet om det sikkerhedspolitiske har den socialdemokratiske gruppe taget stilling til, og jeg tror også, det var - hvis jeg ikke husker fejl - Per Olof Håkansson, den afgående præsident, der gjorde opmærksom på, hvad der står i rapporten om sikkerhedspolitik, og de bemærkninger står den socialdemokratiske gruppe helt og aldeles bag.

Chaffey (SV): President! Det er litt underlig å antyde at replikken er på kanten av det som er tillatt ifølge reglene for replikkordskifte, i og med at det er Reformgruppens arbeid som står på dagsordenen for denne debatten, og taleren brukte mesteparten av sin tid til å snakke om Reformgruppens arbeid. Og det er altså sånn at et mindretal går inn for at den sikkerhetspolitiske dimensjonen skal gis økt vekt innenfor den nordiske søylen i Nordisk Råd.

Og mitt spørsmål, som jeg ikke har fått noe svar på, er: Hva er det som gjør at den sosialdemokratiske gruppen ikke kan støtte et slikt synspunkt? Er det fordi man mener at de nordiske lands sikkerhetspolitikk blir håndtert innenfor rammen av EU og Den vesteuropeiske union, eller er det en annen grunn, som vi ikke har fått høre, til at man ikke ønsker sikkerhetspolitikk sterkere inn i den nordiske søylen?

Dorte Bennedsen (S): Jeg vil gerne prøve at svare, selv om jeg har indtryk af, at det måske ikke gør så stort et indtryk, og jeg ved ikke, om det kan lykkes mig at overbevise spørgeren.

Men sikkerhedspolitik er efter vores mening meget andet end det, vi kan kalde traditionel gammeldags sikkerhedspolitik. Den sikkerhedspolitik, som de nordiske lande i væsentlig grad skal føre, skal føres på en lang række andre politikområder, som der tidligere er blevet redegjort for fra denne talerstol, og det er den form for sikkerhedspolitik, den socialdemokratiske gruppe har bakket op i forhold til betænkningens udformning.

Det fremgår af betænkningen, der er svaret på det af P.O. Håkansson, der er svaret af mig nu to gange, og jeg tror ikke, jeg er i stand til at uddybe det nærmere, hvis spørgeren ikke har forstået eller ikke vil forstå.

Halldór Ásgrímsson (F) (mittengruppens talesman): Hr. Præsident! Vi har i nogle år diskuteret de nødvendige forandringer i det nordiske samarbejde. Nogle har ment, at store dele af arbejdet kunne nedlægges, men et stort flertal har ment, at det, vi har bygget op gennem årtier, ikke må rives

ned. Nordisk Råd må styrkes og forandres på grund af de store ændringer, vi står over for i Europasamarbejdet.

I Midtergruppen er der forskellige meninger om, hvordan de enkelte nordiske lande skal samarbejde med EU. Men alle er enige om, at vi behøver et stærkt nordisk samarbejde, uanset hvilket forhold de nordiske lande har til EU. Der er selvfølgelig en risiko for, at de nordiske lande fjerner sig fra hinanden, på grund af at tre af landene er med i EU, mens Norge og Island har valgt en anden samarbejdsform. Det er derfor af stor betydning, at det nordiske samarbejde er interessant for både EU-medlemmer og for ikkemedlemmer.

I vort arbejde i reformgruppen er alle enige om, at det *har* værdi, og det er udgangspunktet, at vi behøver hinanden, og at nordisk samarbejde har en vigtig funktion i fremtiden. Men man mener også, at samarbejdet må fornyes og moderniseres, og at vi må koncentrere arbejdet mere.

I reformgruppen er der bred enighed om indholdet i det nordiske samarbejde - et indhold, som er anderledes end for nogle år siden. Det nye er naturligvis den store vægt, vi nu lægger på Europasamarbejdet og samarbejdet med nærområderne. Det er af stor vigtighed, at vi har bestemt at bruge Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd som værktøj i forhold til et bredere europæisk samarbejde. Hvis det ikke var blevet bestemt, er det helt sikkert, at interessen for det nordiske samarbejde ville blive adskilligt mindre, og at store dele af det formelle samarbejde ville forsvinde. Vi må nemlig erkende, at EU kommer til at spille en afgørende rolle i udformningen af den europæiske fremtid.

Det er derfor af stor betydning for det fremtidige nordiske samarbejde, at vi bruger de organer og strukturer, vi har bygget op, til at skabe debat og dialog om spørgsmål, som er knyttet til EU og EØS.

Der har været mange forskellige forslag om, hvordan vi skal organisere arbejdet i Nordisk Råd. Formen er naturligvis af betydning, men indholdet og den interesse og kreativitet, som samarbejdspartnerne viser, er langt vigtigere. Jeg synes derfor, vi skal blive enige om det forslag, reformgruppen er nået frem til, og sætte arbejdet i gang. Jeg mener, at der på dette grundlag kan bygges en organisation, som er tilstrækkelig fleksibel til at kunne tilpasse sig de krav, som bliver stillet til et levende samarbejde.

Det er af stor betydning, at den måde, vi former samarbejdet på, giver mulighed for at drage nytte af den erfaring og de kundskaber, hvert enkelt medlem har. Den drivende kraft i det nordiske samarbejde vil altid være de mennesker, som deltager. Vi har delt os i grupper efter partipolitik. Partigrupperne får langt større ansvar, hvis forslaget fra reformgruppen bliver iværksat. Partigrupperne bliver drivkraften i vort samarbejde, og partigrupperne vil også samarbejde tæt med de nationale delelegationer.

Det, som præger vort arbejde i Nordisk Råd, er det nære samarbejde, vi har mellem parlamentarikerne og regeringerne. Det er efter min mening nødvendigt, at samarbejdet mellem sekretariatene øges. Samlokaliseringen i København, som reformgruppen forestår, er derfor en vigtig sag. Samlokaliseringen vil ikke svække parlamentarikernes selvstændighed, tværtimod vil en samlokalisering styrke helhedsbilledet af samarbejdet. I

den sidste ende vil styrken i vort samarbejde være afhængig af, hvad vi som parlamentarikere har af meninger og arbejdskraft.

Hr. Præsident! Det nordiske budget er et lille budget med stor synergieffekt og en imponerende evne til også at fremskaffe midler fra andre kilder. Et stærkt og interessant politisk samarbejde kan ikke eksistere, hvis vi ikke er parat til at betale prisen. Det er derfor skuffende, at den svenske socialdemokratiske regering foreslår at reducere budgettet fra 706 mio. kr. til 556 mio. kr. i 1998. Vi, som fulgte med i EU-debatten, kunne høre, at alle de nordiske regeringer lagde vægt på, at Norden måtte stå sammen, og at vi skulle bygge på de gode erfaringer, vi har om et nært samarbejde. Det svenske forslag kom, efter at Sverige havde været medlem af EU i 22 dage, men det er glædeligt, at Danmark, som har været medlem i 22 år, mener, at man ikke skal svække det nordiske samarbejde på denne måde.

I Midtergruppen er der bred enighed om, at det nuværende budget ikke giver store muligheder for nedskæringer; men på den anden side må der omprioriteres, så reformgruppens forslag kan gennemføres. Vi er glade for, at de svenske medlemmer af Midtergruppen deler denne opfattelse, og at de har kæmpet mod en reduktion af det nordiske budget. Vist skal vi reformere, og vist skal vi altid kritisk gennemgå det, vi gør, og det, vi bruger pengene til. Men det var og er en fejl at starte med at skære ned, før man ved, hvilke opgaver man skal løse.

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har mange vigtige opgaver at tage fat på, og jeg vil nævne beskæftigelsen og de skræmmende høje tal, vi har set - og deværre stadig ser - i arbejdsløshedsstatistikkerne. Der viser sig lyspunkter i nordisk økonomi, og det er især Danmark, som har vist vejen. Her i Island er arbejdsløsheden vokset enormt i de sidste år, og det er den største politiske opgave, vi står over for.

Miljøpolitikken har fået et løft i de seneste år med et solidt og fremadrettet arbejde i både Miljøudvalget, i Rådet og i Ministerrådet. Jeg henviser til den nye miljøstrategi, de effektive institutioner og den gode start på samarbejdet med de baltiske og russiske myndigheder. Her ligger der store opgaver, og her har vi brug for både teknologi og penge. Det er vigtigt, at Nordiska Investeringsbanken og NEFCO får ressourcer til miljøindsatser i Nordens nærområder, helt i tråd med forslaget fra den særlige ad hoc-gruppe, og at Ministerrådet også følger arbejdet konstruktivt op.

En arbejdsopgave, som Midtergruppen har lagt stor vægt på og også kommer til at arbejde aktivt med fremover, er det arktiske samarbejde. Der går ikke mange dage mellem hver gang, vi kan læse og se alarmerende meldinger om olieudslip, atomkraftlækager og andre store miljøproblemer i de nordiske områder. Men der er også muligheder gennem den enorme ressourcetilgang i dette store område fra Sibirien til Canada og Alaska. Lige siden vi tog initiativet til dette samarbejde og havde den første arktiske konference her i Reykjavík i august 1993, har der været fremgang i processen.

Nu planlægges der en ny arktisk konference i Canada i foråret 1996, og det er glædeligt, at administrationen i USA er ved at få en mere positiv holdning. Den har taget initiativ til at definere en ny arktisk politik med

støtte til stærkere internationale institutioner på området. Canada viser nu en øget international interesse for Arktis og de store fælles udfordringer for de arktiske lande. Canada foreslår en fælles paraplyorganisation med et helt dækkende mandat for behandling af arktiske spørgsmål, og for at arbejde for oprettelsen af et Arktisk Råd har Canada udnævnt en egen arktisk ambassadør.

Fra vor side bør vi nu få alle regeringerne med i arbejdet. Vi skal drive arbejdet videre på grundlag af den grundige rapport, Ministerrådet har lagt frem på denne session, og vi beder Ministerrådet komme med yderligere konkrete forslag til en videre styrkelse af det arktiske samarbejde.

På Midtergruppens vegne hilser jeg den nye præsident hjertelig velkommen og ser frem til et godt og stærkt samarbejde med den nye præsident. Det nordiske samarbejde står foran en ny tid med nye udfordringer, en tid, som kræver fleksibilitet og kreativitet. Vort ansvar her på denne session er at gennemføre vedtagelser, som styrker det fremtidige samarbejde, og leve op til de forventninger, vi har bygget op.

Hagen (FrP): President! Jeg har to spørgsmål til Midtengruppens talsmann. For det første hvorledes Midtengruppen ser på den diskussionen som hittil har vært når det gjelder å få en sterkere vektlegging på sikkerhetspolitiske spørsmål, og også om man nå burde se på mulighetene for økt samarbeid mellom enkelte land når det gjelder det forsvarspolitiske, om man kunne få kartlagt hvor forskjellig tilknytning til allianser gjør det umulig å samarbeide, og hvor det faktisk er mulig med et sikkerhetspolitisk samarbeid - om man kunne få en fordomsfri kartlegging av situasjonen. Er Midtengruppen enig i et slikt ønske om å få kartlagt situasjonen, eller er Midtengruppen ikke enig i det?

For det annet ville jeg gjerne få høre Midtengruppens syn på forslagene om at partigruppene i Nordisk Råd skal ha langt mer betydning. Altså i stedet for å legge vekt på de land medlemmene kommer fra, skal det være partigruppene som presenterer sine standpunkt slik at det blir en mer partipolitisk debatt i Nordisk Råd.

Når jeg spør nettopp Midtengruppens talsmann om dette, er det fordi jeg for et par tre år siden spurte en venstremann fra Danmark om hvilke politiske synspunkter Venstre i Danmark hadde felles med det norske Senterpartiet. Da fikk jeg følgende svar: Det eneste vi har felles politisk, sa venstremannen, er at vi tilhører Midtengruppen i Nordisk Råd. For øvrig ha vi intet felles syn på noe som helst område.

Da er det interessant å få høre om Midtengruppen samlet slutter opp om at det er synspunktene til Midtengruppen som skal presenteres i Nordisk Råds debatter.

Halldór Ásgrímsson (F): Hr. Præsident! Som man kan høre, tilhører hr. Carl I. Hagen ikke Midtengruppen, men jeg håber, jeg har noget til fælles med ham.

Han spurgte først om sikkerhedspolitik. Det er jo klart, at vi står over for forskellige forhold inden for sikkerhedspolitik i Norden. Island, Norge og Danmark er medlemmer af NATO, og inden for Midtengruppen er der stor tilslutning til dette medlemskab. Inden for Norden kan man jo tale om sikkerhedspolitik - som Venstresocialisterne gør det - på den måde, at det er miljøpolitik, det er økonomi, og det er mange andre områder. Og alle disse områder er omtalt i rapporten. Men der er den mening i Midtengruppen, at vi ikke skal have et nordisk forbund inden for forsvarspolitik. Det har vi afvist. Vi havde en kongres sidste år om sikkerhedspolitik, og det kom helt klart frem på denne kongres, at vi ingen vægt lægger på et sådant forbund. Vi mener, at vort samarbejde inden for NATO og inden for Den Europæiske Union er det vigtigste for sikkerhedspolitikken i Norden.

Hvad angår partipolitik, støtter vi forslaget om, at vi skal øge det partipolitiske samarbejde. Vi har ingen problemer i Midtengruppen, hr. Carl I. Hagen, om at enes om ting her inden for Norden. Det er sandt, at vi ikke alle er enige om forholdet til EU, men det er ikke Nordisk Råd, der bestemmer det. Det er de enkelte nationer som f.eks. Norge, som har været det, så det er ikke et problem inden for gruppen, og så skal man ikke have nogen betænkeligheder med hensyn til, at vi ikke kan enes om vigtige spørgsmål i det nordiske samarbejde.

Engell (KF) (Konservativa gruppens talesman): Hr. Præsident! Der har op til denne session været udtalt mange forventninger om fornyelse og vitalisering af det nordiske samarbejde: Nu skulle der ske noget! De næste dage vil så vise, om de forventninger og de forhåbninger, som mange har næret, vil kunne indfries, eller om de bliver skuffede.

Udgangspunktet har været arbejdet i den reformgruppe, der blev nedsat i Tromsø, med de fem samarbejdsministre og fem parlamentariske repræsentanter, som har haft til opgave her på sessionen at fremlægge et konkret forslag til politisk indhold og kommende struktur for det nordiske samarbejde. Det er så her på sessionen, vi skal tage stilling til rapporten og til, om de stærkt påkrævede fornyelser af det nordiske samarbejde skal gennemføres, eller om de skal udsættes.

Det er blevet sagt fra flere sider, at der har været meget lidt tid til at diskutere reformgruppens oplæg, og det er naturligvis rigtigt. Det indebærer selvsagt også, at der under alle omstændigheder vil være behov for en række justeringer og finpudsninger, før en endelig struktur er på plads - men også med den forståelse, at strukturen i et samarbejde, der skal være dynamisk, aldrig nogen sinde kan blive endelig i sin form.

På denne session ligger der så efter vores opfattelse et rimelig solidt stykke arbejde som udgangspunkt for at kunne træffe beslutningerne. Det er for Den Konservative Gruppe i Nordisk Råd et klart mål, at der på denne session skal træffes beslutninger; ellers er der en reel risiko for, at Nordisk Råd dør hen i almindelig ligegyldighed, og at samarbejdet på par-

lamentarikersiden gradvis smuldrer på grund af manglende politisk interesse. Derfor er der behov for hurtige beslutninger.

Vi befinder os historisk i en ny situation efter Finlands og Sveriges indtræden i det europæiske samarbejde. Det er med andre ord ganske andre krav, der stilles til formen og indholdet i det nordiske samarbejde i dag end for nogle år siden.

I Den Konservative Gruppe er der ikke tvivl om, at Nordisk Råd fortsat har en eksistensberettigelse, og at vi på mange vigtige områder kan bruge det nordiske samarbejde; men det forudsætter en vilje til at skære opgaver væk, at gøre nordisk samarbejde mindre bureaukratisk og mere politisk, og at vi formår at placere det nordiske samarbejde i relation til den europæiske proces, som foregår hurtigt. Vi må bryde det billede, der er ved at tegne sig af et Europa, der bliver stadig mere samlet, og et Norden, som bliver stadig mere splittet.

Ethvert internationalt samarbejde må naturligvis bedømmes ud fra sin samtids forudsætninger. I mange år - efterkrigsårene - var Nordisk Råd et særdeles vigtigt forum for beslutninger, der berørte hver enkelt borger i de nordiske lande: pasunionen og samarbejdsaftaler på det sociale, kulturelle og mange andre områder, der blev oplevet som relevante og betydningsfulde for hver nordbo.

I dag er Den Europæiske Union den afgørende politiske og økonomiske faktor i Europas udvikling. Tre nordiske lande er nu medlemmer, og Nordisk Råd hverken kan eller skal udgøre noget alternativ til den proces; men vi må indrette samarbejdet på en sådan måde, at det har den fornødne politiske relevans også for os som politikere at deltage i det i forhold til den europæiske udvikling.

Jeg mener, det er vigtigt, at vi i dag debatterer reformgruppens arbejde, og at vi først og fremmest koncentrerer os om det politiske indhold, for uden et konkret politisk indhold er den strukturelle debat naturligvis mindre interessant. Men strukturen vil kunne afgøre, om Nordisk Råd arbejder dynamisk og politisk, eller om det hele fortsat skal drukne i en udvalgs-papirkværn. Det er det, vi skal diskutere.

Og vores bud er klart: Vi mener, at når det gælder det politiske indhold i reformgruppens arbejde, er der mange gode, positive betragtninger og forslag, som gruppen kan tilslutte sig - men ikke ukritisk, for der er også et klart ønske om, at man i endnu højere grad koncentrerer sig om de tre søjler og gør indholdet endnu mere politisk, sagsorienteret og konkret.

Strukturen er der i Den Konservative Gruppe forskellige holdninger til. Gruppens store flertal er klar til at gennemføre de anbefalinger, der ligger fra reformgruppen, mens en del af gruppen finder, at der er behov for bedre tid til at overveje de strukturelle forslag.

Jeg tror, at vi som politikere skal gøre os klart, at nordisk samarbejde kun får ny energi og dynamik, hvis der er tilstrækkelig politisk vilje og visioner til stede. Vi skal gøre det i erkendelsen af, at vi har nogle fælles nordiske muligheder, vi skal udnytte. Til gengæld skal vi også kunne sige fra og kaste opgaver fra os, som enten må løses nationalt eller i EU-sammenhæng eller måske slet ikke overhovedet skal løses.

Nordisk samarbejde spreder sig i dag over alt for mange områder og over alt for mange institutioner og projekter, som får penge efter alt for megen automatik. Derfor er det godt med en gennemgang af institutionerne, men det bør også føre til kritiske konklusioner.

Vi må arbejde efter en struktur, hvor vi bruger langt færre kræfter på at være sagsbehandlere og langt flere kræfter på at tale politik og indflydelse for nordiske synspunkter på den europæiske dagsorden. Det kræver bl.a., at de politiske partigrupper placeres langt mere centralt i samarbejdet end i dag.

Vi må også vise en større evne til at kunne prioritere inden for det budget på ca. 700 mio. kr., som nordisk samarbejde i dag omfatter, og som der jo ikke er nogen udsigt til bliver større - tværtimod vil det formentlig blive reduceret. Det forudsætter yderligere en vilje til koncentration og samling om de opgaver, der er vigtige.

Vi må også arbejde ud fra en erkendelse af, at Nordisk Råd aldrig kan blive en formel del af EU-beslutningsprocessen, men hvor Nordisk Råd får en betydning før og efter EU's beslutninger. Og først og fremmest er det vigtigt, at det nærværende, det, der af beboerne, borgerne, familierne i vores lande opleves som nærværende, drives aktivt og med resultater.

Debatten om pasunionen er vigtig, for her har vi en opgave i på den ene side at sikre, at pasfriheden inden for Norden kan fastholdes, men også at sikre, at der ikke kommer nye grænser imellem de nordiske lande eller imellem Norden og Europa. Det er en meget fin balance, hvor vi kan håbe på, at regeringernes repræsentanter formår med Den Europæiske Union at skabe et resultat, der er tilfredsstillende både for EU-medlemslandene og de nordiske lande, der står udenfor.

I statsministrenes redegørelse i går blev det fastslået, at Nordisk Råd må kende sin besøgelsestid. Det er jeg enig i, og jeg er også enig i synspunktet om, at enten vil vi se det nordiske samarbejde reduceret til venkabelige sammenkomster, eller også påtager Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd sig at yde et større bidrag til udviklingen i Europa.

Jeg tror, der er en del, der er dybt bekymrede for, at fortsatte forsinkelser af reformprocessen vil blive oplevet som en manglende vilje til at give Nordisk Råd ny fremdrift, en manglende evne til at placere samarbejdet, så det bliver relevant for borgere og politikere. Derfor vil vi selvfølgelig også meget nøje følge iværksættelsen af reformplanerne.

Det er jo ikke første gang, man har diskuteret reformer i Nordisk Råd, hidtil - igennem de seneste år - uden nogen resultater. Lykkes det ikke denne gang, er jeg for alvor bekymret for den status, Nordisk Råd vil få både i forhold til offentligheden og i vores hjemlige parlamenter. Muligheder hober ikke op, de udnyttes, eller de forspildes; det er den virkelighed, der melder sig for Nordisk Råd på denne session og i de måneder, der følger herefter.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. Præsident! Hans Engell er lidt bekymret over, at man ikke kommer til resultater her på denne session. Jeg deler

ikke de bekymringer. Vi vil sikkert nå til beslutning om vigtige sager her, men vi må også tænke på, at rådsmedlemmerne jo først har set forslagene fra reformgruppen her i de sidste dage eller måske ved sessionens start.

Jeg hører, at Hans Engell lægger vægt på, at man skal bruge Nordisk Råd i relation til den europæiske proces; han mener jo, at EU er en afgørende faktor i den sammenhæng. Jeg deler den mening, at Norden selv sagt skal have som målsætning at påvirke udviklingen i Den Europæiske Union, men det er ikke ligegyldigt, hvordan man sætter ind fra Nordisk Råds og fra de nordiske landes side i den sammenhæng. Det skal efter min vurdering ikke betyde, at Nordisk Råds dagsorden skal tilpasses EU's dagsorden. Tværtimod skal Norden gå foran og vise vej inden for sektorer som velfærd, miljø, social tryghed og ligestilling - for at nævne nogle eksempler. Lige så vigtigt som at påvirke udviklingen inden for EU må det for Norden være at bidrage til alt europæiske samarbejde inden for rammerne af FN og OSCE.

Engell (KF): Hjörleifur Guttormsson beroligede mig med, at jeg ikke behøvede være bange for, at vi ikke opnår nogen resultater her på sessionen. Jeg håber, han får ret. Jeg håber meget, han får ret. For den bekymring, som jeg gav udtryk for i min tale, mener jeg er en bekymring, som først og fremmest bør deles af politiske repræsentanter for de lande, der ikke er medlemmer af det europæiske samarbejde, og for hvem Nordisk Råd spiller en om muligt endnu større rolle, end det gør for det tre lande, som er medlemmer af EU.

Det er da også baggrunden for, at jeg måske har undret mig lidt over, at nogle af dem, der efter min opfattelse burde have den største interesse i, at det nordiske samarbejde blev udviklet og fornyet og dynamiseret, har været mest tøvende, når det gjaldt implementeringen af reformprocessen. Men de kommende dages drøftelser kommer til at vise, om den bekymring, jeg gav udtryk for, er ubegrundet. Det håber jeg er tilfældet.

Så kommenterede Hjörleifur Guttormsson også Norden og Europa. Selv om vi selvfølgelig er dybt uenige - han og jeg har diskuteret det ved adskillige lejligheder i Nordisk Råd og ved andre lejligheder - om betydningen af den europæiske proces, mener jeg ikke, der kan eller bør være uenighed om den betydning, den europæiske udvikling har for Nordisk Råd. Skal der være relevans i vort arbejde, bør det selvfølgelig have en klar flade i forhold til det europæiske, for vi kan ikke lukke øjnene for det.

Så er jeg da i og for sig enig i, at vi kan og bør udnytte det nordiske samarbejde på de områder, hvor vi er enige, og hvor vi føler, at vi kan gå foran for at bringe nordiske temaer ind i den europæiske beslutningsproces. Det eneste, vi ikke kan, er at gøre nordisk samarbejde til en formel del af en europæisk beslutningsproces. Den mulighed er ikke til stede, og det tror jeg også Hjörleifur Guttormsson vil erkende.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Præsident! Det er jo godt, at Nordisk Råd og de nordiske lande som helhed ikke er en del af beslutningsprocessen i Den Europæiske Union, og det er netop den sag, jeg påpeger: At man ikke kan bruge samarbejdet mellem 5 selvstændige lande til at inddrage EU-temaer, EU-sager, som det primære i det samarbejde. Det vigtige er, at man i Nordisk Råd samles om det fællesnordiske og rejser disse sager, og at de, som er medlemmer af EU, så bringer disse vore målsætninger ind i den ordning, som de er en del af i Den Europæiske Union, og forsøger at få indflydelse. Det anser jeg som det helt rigtige.

Men det skal ikke betyde, at man går videre, at man nedbygger nordiske ordninger eller lovgivning i lande, som er uden for Den Europæiske Union, og for eksempel nedtrapper standarder på miljøsidens osv. Det skal vi tage vare på ikke sker.

Jeg mener, at man må se den europæiske udvikling i videre sammenhæng end den Europa-Union, som åbenbart er nummer et hos Hans Engell.

Engell (KF): Hr. Præsident! Hr. Hjörleifur Guttormsson går nogle gange rundt sådan, at det lidt har karakter af tvangstanker, at vi andre forsøger at tvinge ham til at indtage nogle standpunkter i EU, som han absolut ikke vil have noget med at gøre. Jeg vil fortælle hr. Hjörleifur Guttormsson en lille historie.

Jeg havde i 3 ½ år den oplevelse at være justitsminister i Danmark, og da regeringen gik af, vendte jeg som parlamentariker tilbage til Nordisk Råds arbejde og blev medlem af Juridisk Udvalg - Juridisk Utskott. Og jeg kan fortælle Hjörleifur Guttormsson, at det kulturchok, jeg oplevede - og her tænker jeg ikke så meget på den manglende ministerbil og servicering, men det politiske kulturchok bestod i at komme fra en europæisk dagsorden og til det, vi drøftede i Juridisk Utskott - for mig har været en drivende kraft, forstået på den måde, at hvis vi i Europa har én dagsorden og i Nordisk Råd en helt anden, som er uden relevans i forhold til det, der nu er den europæiske dagsorden, så mener jeg, at vi har et problem. Jeg vil minde Hjörleifur Guttormsson om, at isolation betyder ikke, at man er upåvirket af udviklingen; det betyder bare, at man er uden indflydelse på den.

Brusgaard (FP): Hr. Præsident! Den konservative talsmand nævnte i sit indlæg, at det var en meget vigtig og totalt afgørende session, vi her stod over for, og han nævnte så den rapport, som jeg kender - måske har ikke alle læst den, men vi kender den - om de tanker, der står om nytænkning og reformer. Hans Engell nævnte, at det var absolut afgørende, at der blev truffet en afgørelse, inden vi tog hjem. Hans Engell stillede det sådan op, at enten skulle vi have en forenkling og noget nytænkning, eller også skulle vi køre videre som nu med en nordisk udvalgsrapport, som Hans Engell kaldte det.

Derfor vil jeg godt stille Hans Engell det spørgsmål: Hvis der nu ikke bliver truffet nye, vigtige, afgørende beslutninger på dette møde, vil den konservative gruppe så være med til at nedlægge Nordisk Råd? Hans Engell nævnte jo selv, at det var nødvendigt med afgørende beslutninger.

Jeg vil også stille et andet spørgsmål. Da Hans Engell skulle remse op, hvilke fortræffeligheder Nordisk Råd har udført gennem sit virke de sidste 20 år, kunne Hans Engell nævne, at vi har fået vedtaget en pasunion. Jeg vil godt spørge Hans Engell, om ikke Hans Engell tror, at en pasunion mellem de nordiske lande kunne have været etableret, uanset om vi havde Nordisk Råd eller ikke. Det kunne 5 indenrigsministre og 5 udenrigsministre, som havde sat sig sammen 2-3 dage, nok have fundet ud af. Det behøver man ikke have et Nordisk Råd for, vi kan jo bare se med Schengen-aftalen. Det er altså ikke noget for parlamentarikere.

Og så lige til slut vil jeg spørge den konservative talsmand, hvordan man ser på det svenske forslag om at spare 150 mio. kr. på budgettet.

Engell (KF): Aage Brusgaard er pessimist - jeg er optimist. Det er derfor, vi ikke tilhører det samme parti. Det er i hvert fald en af grundene, jeg kan også finde andre, men det skal vi ikke diskutere i dag.

Jeg må sige til hr. Aage Brusgaard, at jeg er i Nordisk Råd sammen med partifæller fra da andre nordiske lande, fordi vi tror på værdien af et nordisk samarbejde, fordi vi tror på, at vi i Norden har en række fælles opgaver og muligheder, som i de kommende år bliver større, end de har været hidtil, og som vi skal søge at udnytte, som jeg beskrev det i mit første indlæg. Derfor er det ganske klart, at vores mål er ikke at nedlægge Nordisk Råd, men det er at effektivisere og styrke det nordiske samarbejde og bruge det mere effektivt, end vi hidtil har formået.

Aage Brusgaard spørger, om pasunionen ikke kunne være etableret i sin tid, uanset om Nordisk Råd var etableret eller ej. Det er da muligt, men vi kan nu skrive den på kontoen over væsentlige resultater opnået i et samarbejde, som også har opnået mange andre vigtige resultater.

Jeg tror, at det forhold, at der var politikere - ministre som parlamentarikere - der udførte det arbejde, var en medvirkende årsag til, at det lykkedes.

Aage Brusgaard spørger mig om det svenske forslag om at spare 150 mio. Nu er der jo sket det - så vidt jeg forstår - siden de tanker fra svensk side blev lagt frem om en treårig reduktion på op til 150 mio., at regeringerne er blevet enige om den økonomiske ramme, som ligger på et andet niveau. Og det er ud fra det, at vi som parlamentarikere skal diskutere. Jeg har selv den opfattelse, at nordisk samarbejde ikke behøver at blive dårligere, fordi det bliver billigere. Der ligger nogle klare besparelsesmuligheder, og først og fremmest ligger der muligheder for at flytte rundt på ressourcerne.

At jeg så også har forståelse for, at man i Sverige i en aktuelt meget vanskelig økonomisk situation er nødt til at se på alle besparelsesområder,

herunder det nordiske samarbejde, kan jo ikke komme bag på Aage Brusgaard, som jo selv driver den samme politik i vort hjemlige parlament.

Peter Angelsen (Sp): Det er vel ingen i denne forsamlingen og heller ikke i de enkelte nasjonalforsamlingene som er imot at det nordiske samarbeidet skal utvikles og fornyes, slik at det blir i stand til å møte de utfordringene som de nordiske landene står overfor sammen. Men det er klart at dette er et politisk spørsmål som det kan være politisk uenighet om. Og det synes jeg at den konservative talsmann bør akseptere, uten å skulle legge i det at vi som er uenige med de konservative og representanten Hans Engell, er imot å fornye det nordiske samarbeidet.

Vi har faktisk i budsjettutvalget gitt uttalelser på at vi burde få en gjennomgang av det som Engell var inne på når det gjelder nordiske institusjoner og også prosjekter, for å få et tidsrettet arbeid innenfor de områdene. Og det er naturlig der at man snakker om at man på områder har nordiske institusjoner som avløser nasjonale, eller er i stedet for dem.

Nå har jeg sett av avisoppslag at Engell har gått inn for å legge ned Nordisk Industrifond, som er lokalisert i Oslo. Det kan være lett i slike budsjettredskjæringstider å kikke over til naboen og se hva man kan kutte hos ham, slik at det ikke rammer en selv. Jeg vil derfor spørre Engell: Er det slik at man i det videre reformarbeidet framover bare skal komme med nærmest ad hoc-forslag på hvordan man kan kutte og reformere det nordiske samarbeid? Er det ikke naturlig at man venter med slike forslag inn til man kan sette ned en gruppe som går igjennom og ser på helheten i forhold til hvordan man kan reformere både når det gjelder institusjoner og prosjekter?

Engell (KF): Hr. Præsident! Jeg har som politiker naturligvis respekt for andres synspunkter, også når vi er uenige. Hvad jeg har lagt vægt på - og det er mit svar til Peter Angelsen - det er, at vi fastholder tempoet i reformprocessen. Jeg tror, det har en selvstændig vigtig betydning, at vi nu ikke forlader denne session, uden at der bliver truffet beslutninger, som markerer et klart fremskridt både i det politiske indhold, og når det gælder det organisatoriske i Nordisk Råd. Det mener jeg er fantastisk vigtigt. Vi risikerer jo, så vidt jeg kan vurdere det - andre kan have en anden opfattelse - men vi risikerer jo i det omfang, hvor beslutninger ikke træffes og forslag til ændringer i Helsingforsaftalen ikke fremlægges, ratificeres, at vi kommer ind i nogle tidsmæssige terminer, der betyder, at vi skal et år frem, før der er mulighed for at gennemføre mere omfattende strukturelle ændringer. Og det er den risiko, jeg ser for, at det år vil betyde manglende tillid, manglende troværdighed omkring det nordiske samarbejde, at vi ikke kendte vores besøgstid på det tidspunkt, hvor det var allermest aktuelt.

Må jeg så sige med hensyn til Nordisk Industrifond, at den har jeg nævnt, ikke fordi hovedkvarteret ligger i Oslo, men den er nævnt i en sam-

menhæng, hr. Peter Angelsen, hvor jeg har givet udtryk for tilfredshed med, at man nu i reformgruppens arbejde har besluttet, at Ministerrådet vil gennemgå de fyre institutioner. Jeg har så sagt som mit eget personlige synspunkt - det er ikke et synspunkt på den konservative gruppes vegne; dér har vi ikke diskuteret det - men jeg har sagt som mit eget synspunkt, at her har vi et område, ligesom der kan være andre områder og også institutioner, der er placeret i København - det interesserer mig i virkeligheden ikke voldsomt meget, hvor de ligger - men andre institutioner, hvor vi må sige, at her er der behov for en omprioritering. Så det er i den sammenhæng, det skal ses.

Statsminister **Gro Harlem Brundtland** (A): President! Mange har pekt på at de historiske valgene som ble tatt i 1994, brakte det nordiske samarbeidet til et veiskille. Det er helt riktig. Men heldigvis høster vi nå fruktene av at vi ikke kom uforberedt til det veiskillet. Vi vet hvor vi vil, og har nå mer enn tre års bredt reformarbeid bak oss. Hovedelementene fra dette arbeidet går igjen i statsministrenes erklæring fra København i januar, i arbeidsrapporten Nordisk samarbeid i en ny tid og i Poul Nyrup Rasmussens redegjørelse fra i går. Vi skal samle innsatsen om det felles nordiske, om det felles europeiske og om det vi har felles i samarbeidet med nærområdene. Fundamentet er altså lagt. Nå er det opp til vår felles politiske vilje.

Utviklingen av samarbeidet med resten av Europa har gitt en bredere plattform for nordisk samarbeid. Det er mer som binder oss sammen i 1995, enn ved inngangen til 1990-tallet. Det er enda større behov for å slå ring rundt den nordiske kulturkretsen i en åpen og utsatt medie- og teknologivirkelighet. Vi er alle blitt en del av det samme markedet gjennom EØS-avtalen. For første gang er nå alle med i det bredere samarbeidet om utenriks- og sikkerhetspolitikk, selv om det skjer fra ulike samarbeidsarenaer. Og på hver vår kant har vi stor interesse i et utvidet samarbeid med våre nærområder.

For oss i Norden er passfriheten kanskje det aller sterkeste praktiske uttrykk for nordisk fellesskap. I Norden fikk vi Europas første reisefrihetsområde. Nå, 40 år senere, følger åtte EU-land etter med sin passunion, det såkalte Schengen-samarbeidet, som i hovedtrekk ligner mye på vårt: troverdig kontroll ved yttergrensene og fri ferdsel for personer over de indre grensene. Nå er utfordringen å få disse frireiseområdene - Nordens og EUs passunion - til å henge sammen. Det ville være i åpen strid med det beste i det nordiske om innføring av passfrihet mellom andre europeiske land skulle føre til passtvang mellom de nordiske land. Derfor avgav de nordiske statsministre en klar erklæring i går. Det er en felles positiv nordisk holdning til å sikre hovedprinsippene i den nordiske passunionen gjennom medvirkning i Schengen-samarbeidet. Derfor er vi klare til å innlede forhandlinger om en praktisk løsning som kan tilgodese de fem nordiske så vel som de åtte Schengen-landenes interesser. For å få dette til, og om vi vil beholde de rettigheter vi har og samtidig få del i nye rettigheter,

må vi også være rede til å påta oss visse forpliktelser. Fra norsk side er holdningen klar: Vi er rede til å påta oss kontrollforpliktelser ved våre ytre grenser i henhold til de krav som Schengen-konvensjonen setter. Dette er jo krav som vi langt på vei legger til grunn allerede i dagens situasjon. En felles nordisk holdning til det bredere europeiske samarbeidet vil også være et viktig bidrag til å styrke samarbeidet nettopp om bekjempelse av kriminalitet, narkotika og illegal innvandring. Passfriheten i Schengen-samarbeidet er mellomstatlig. Den bygger på en vanlig folkerettslig avtale. Den berører ikke landenes asylpolitikk eller innvandringspolitikk. Dette skal fortsatt være basert på nasjonale regler og beslutninger, slik det klart er slått fast i selve avtalens artikkel 32. Det er heller ikke slik, som noen har fremstilt det, at behovet for et nytt samarbeid er en følge av utfallet av folkeavstemningene i Norden i fjor. Saken ble jo aktuell fordi Schengen-landene har varslet at de er klare til å sette i gang sitt samarbeid i mars, og ved at Danmark har sagt fra at landet ønsker å delta for å unngå at nye hindringer oppstår ved den dansk/tyske grense.

Nordisk samarbeid i en ny tid gir en god oversikt over mål og prioriteringer for vårt arbeid fremover. På regjeringssiden har vi allerede tilpasset samarbeidsformene våre slik at vi kan samle innsatsen omkring disse hovedområdene. Den viktigste oppfølgingen av arbeidsgruppens rapport må nå komme fra rådssiden, slik at vi kan treffe konkrete beslutninger under høstsesjonen, og slik at vi både på råds- og regjeringssiden kan møte med et nyoverhelt nordisk samarbeid i 1996. Jeg tolker situasjonen slik at dette er fullt mulig, og at det er bred støtte til et slikt politisk ambisjonsnivå. Vi har nå muligheten til å gjøre Nordisk Råds sesjoner og temakonferanser til et toneangivende forum for debatt og utforming av nordisk politikk. Skal vi unngå at Nordisk Råd blir en isolert øy i det nordiske og europeiske politiske landskapet, må vi få til en nærmere sammenheng og klarere linje mellom arbeidet i våre nasjonalforsamlinger, i Nordisk Råd og i Europaparlamentet. Bygd på mine erfaringer gjennom mer enn 20 år på råds- og på parlamentarikersiden i det nordiske samarbeid, tror jeg det er viktig at flere parlamentarikere enn hva som er tilfellet i dag, arbeider med de samme fagområdene på nasjonalt og nordisk nivå.

Samarbeidet med nærområdene er en viktig utfordring for Norden. EU-medlemskap for Sverige og Finland styrker den nordiske dimensjon ved europeisk samarbeid. Det er i en bredere sammenheng til fordel også for Norge og Island. Vi så i medlemskapsforhandlingene at nordiske forhold ofte var nye og ukjente for landene lenger sør. Vi har felles interesse i å vinne forståelse for nordiske kjennetegn knyttet til klima, bosetting og til bærekraftig forvaltning av naturressursene. Det er i nord at Russland møter Vest-Europa. De nordiske land har vært ledende i å skape nye og lovende samarbeidsordninger rundt Østersjøen og Barentshavet. Ved denne sesjonen er vi også opptatt av samarbeidet i Arktis. Det har i de siste årene vært økt oppmerksomhet omkring det arktiske samarbeidet, ikke bare fra de nordiske land, men også fra Russland, USA og Canada. Den økende oppslutningen om tanken om et arktisk råd, viser at det er behov for bedre oversikt og bedre koordinering av dette samarbeidet. Den såkalte

Gore-Tsjernomyrdin-kommisjonen, som utvikler samarbeidsområder mellom USA og Russland, satte før nyttår samarbeid for å motvirke forurensninger i de arktiske strøk på dagsordenen. Dette gjelder ikke minst atomforurensning, som er en særlig trussel mot Norden, men som også i høyeste grad direkte angår en lang rekke land, også utenfor Arktis. På samme måte må det internasjonale samarbeidet legges opp. Vi må ha nære samarbeidsforhold i Norden, men problemene krever også en bredere internasjonal satsing som de nordiske land ikke alene kan stå for.

Denne sesjonen viser at vi har tatt tak i de nye utviklingstrekkene og sikret en nødvendig reformprosess for å tilpasse Nordisk Råd til en ny virkelighet. Det er det våre folk ønsker, det er det våre folk venter, nemlig et levende og fremtidsrettet nordisk samarbeid.

Johan J. Jakobsen (Sp): I erklæringen fra de nordiske statsministre fra januar i år uttrykker statsministrene som en felles ambisjon å ta vare på en nordisk profil i internasjonale spørsmål, konkretisert bl.a. til samarbeidet i FN-fora. Jeg vil be den norske statsministeren presisere noe nærmere hva som ligger i denne felles viljesytring. En konsekvens av det samarbeid som Danmark, Sverige og Finland nå er en del av, har som kjent som en klar målsetting om å samordne sin politikk, bl.a. i internasjonale spørsmål - og ikke minst i internasjonale spørsmål. Denne prosessen har allerede kommet langt og faktisk også gitt seg konkrete utslag i praktisk politikk. Hvis også Norge og Island skal bli en del av en felles politikk, som også omfatter EU-landene - og da snakker vi om internasjonal politikk, for EU-landene Sverige, Danmark og Finland har forpliktet seg til en felles EU-politikk i internasjonale spørsmål - melder naturlig nok følgende spørsmål seg: Betyr denne felles viljeserklæringen om en felles nordisk profil i det internasjonale samfunn at Norge vil søke å tilpasse sin internasjonale politikk til EUs felles politikk på nettopp dette området, og betyr det i så fall at den norske regjeringen ikke vektlegger den handlefrihet Norge i dag har, og som faktisk har gitt så mange positive resultater, nettopp i internasjonale spørsmål?

Statsminister Gro Harlem Brundtland (A): Dette sitatet fra statsministrenes erklæring i København i januar er jeg glad for blir godt kjent. Jeg mener det er ett av flere viktige signaler som ligger i den erklæringen, og som jeg føler vi også fikk et positivt svar på fra Ingvar Carlsson i et tidligere replikkordskifte her i dag. Det ligger jo i dette at de nordiske land som har mange tiårs tradisjoner, ikke bare i FN, men også i andre internasjonale sammenhenger når det gjelder å holde nær kontakt, samarbeide om politiske prosesser og politiske standpunkter, ikke har tenkt å legge det til side, fordi det nå er tre, og ikke bare ett nordisk land som er med i EU. Hva som i praktisk politikk vil ligge i det i hver enkelt situasjon hvor vi har en internasjonal ramme, blir det opp til landene seg imellom å avgjøre. Men jeg viser til at vi har bedt utenriksministrene om å gå gjennom disse spørsmå-

lene og jobbe med den saken ut fra tradisjoner og erfaringer og legge fram for oss et bilde av hvordan dette ser ut med utenriksministrenes utgangspunkt. Hvor er det og hvordan er det vi best kan videreføre vårt arbeid?

Så vil jeg ikke utelukke at det kan tenkes at vi her i Norden har en diskusjon om et tema som i neste omgang også er et tema i EU-kretser. Det kan tenkes at vi har en felles holdning i dette forum eller blant de nordiske lands regjeringer, og at det så viser seg at Norden representert ved de tre land som er medlemmer i EU, får gjennomslag der for det jeg vil kalle en nordisk profil. Da vil det være meningsløst om Norge og Island skulle si at siden Sverige, Finland og Danmark har lykket med det vi alle sammen står for, bør vi la være å si at vi deler det synspunktet. Men her finnes det selvfølgelig mange muligheter i årene som kommer, og jeg tror vi kan få mye nytte av å stå sammen også framover.

Hagen (FrP): Først har jeg lyst til å gjenta at jeg syns statsministrene har taklet passunionssaken veldig positivt. Jeg forstår at man prøver å få til en slags form for assosiert medlemskap for de øvrige nordiske land som ikke er med i EU, eller i form av en protokoll til Schengen-avtalen. Jeg vil spørre statsminister Gro Harlem Brundtland: Kunne man tenke seg noe tilsvarende når det gjelder politisamarbeid - Europol - hvor det også er et stort behov for samarbeid i alle nordiske land, med Europa?

Og et spørsmål til: Man snakker så positivt om det nordiske samarbeidet og skal stole på sine naboland. Kan vi forvente et initiativ snart når det gjelder asylpolitikken, slik at man får en avtale mellom de nordiske land om at dersom en asylsøker får avslag på sin søknad i ett nordisk land, gjelder det avslaget automatisk også de øvrige nordiske land. Da ville vi slippe den nåværende situasjon, hvor en asylsøker først kan være en god del tid i Danmark, får nei, reiser til Sverige, oppholder seg der en lang stund mens saken behandles på nytt, får så avslag, reiser så til Norge - og kanskje er her i Norden i mange år? Det må være bedre at hvis det er gitt et avslag i ett land, gjelder det automatisk også de andre nordiske land. Deler Gro Harlem Brundtland mine synspunkter, og kan vi forvente et initiativ slik at vi får litt praktisk samarbeid mellom de nordiske land på dette området og ikke bare de fine flotte og retoriske ord som ellers kommer om det nordiske samarbeidet?

Statsminister Gro Harlem Brundtland (A): Jeg har fått en henstilling om å stå på krakken, president - så nå får altså alle se meg i min fulle høyde!

Det første spørsmålet gjaldt Europol. Jeg tror det er ganske fornuftig at vi ikke blander ulike saker sammen. Vi diskuterer nå nordisk passunion og Schengenavtalen, og vi jobber for å finne fram til gode løsninger på de problemstillingene. Så er spørsmålet: Hva med Europol? Der er det også usikkert hvordan dette samarbeidet i EU etter hvert utvikler seg, det er fortsatt saker på dagsordenen i den sammenhengen. Jeg vil bare si at holdningsmessig er det ikke slik at Norge - eller Island for den saks skyld - er tjent

med å avskjære seg fra informasjon eller muligheter til å bekjempe narkotika, mafiavirksomhet og kriminalitet. Men vi må hele tiden selvstendig se på hva slags gjensidig utveksling av informasjon som tjener vårt eget formål og eventuelt andres, og det er det vi gjør når vi diskuterer Schengenavtalen og ser på hvordan kan vi opprettholde passfriheten vår og samtidig kanskje øke våre muligheter til å bekjempe ulovlig innvandring, kriminalitet og narkotika gjennom et utviklet samarbeid med andre land. Så man bruker kreftene der hvor det er behov for å gjøre det for å motvirke kriminalitet. Den samme holdningen synes jeg bør ligge til grunn når man eventuelt i fremtiden diskuterer hvordan man skal forholde seg til andre ting.

Når det gjelder asylpolitikken i Norden, er det slik - det er det også i Schengenavtalen - at man skiller mellom rett og plikt. En ting er at man har rett til å legge vekt på hvordan en sak har vært behandlet i et annet land. Men forskjellen på det og å ha plikt til det, får man da diskutere - og det synes jeg vi skal bruke litt tid på å diskutere også i Norden.

Jette Gottlieb (EL): Hr. Præsident! Det fremgår af den norske statsministers udtalelse, at alle fem statsministre er fuldstændig enige om en positiv holdning til Schengenavtalen - og vel at mærke hele Schengenavtalen; det er ikke det samme som de otte landes pasunion, som det blev udtrykt. Schengenavtalen indebærer ud over en fælles ydre grænsekontrol for personer en forpligtelse til at harmonisere visumpolitikken, et arbejde for at lette det retlige samarbejde med hensyn til udlevering, retshjælp, overførsel af retsforfølgning, narkotika, våben m.m. Det indebærer endvidere regler for politisamarbejde, der svarer til Trevisamarbejdet, som svarer til den tredje søjle i Maastricht-Traktaten. Det indebærer grænseoverskridende politiforretninger, og det indebærer en udveksling af personoplysninger, Schengeninformationssystemet SIS. Er det virkelig i overensstemmelse med den norske befolknings ønsker, som de blev udtrykt ved folkeafstemningen, at man skulle indgå i en så vidtgående integration i EU-systemet? Deltagelse i Schengen er ikke en betingelse for deltagelse i Den Europæiske Union - England er f.eks. ikke med. Er det så den norske statsministers opfattelse, at det er den danske beslutning om at søge observatørstatus, der presser Norge og Island ind i en sådan integration? Havde det ikke været en indlysende mulighed, at Norges statsminister havde opfordret Danmark, Sverige og Finland til i fællesskab med Norge og Island at forhandle med Schengenlandene med den forudsætning, at ingen af landene er tilsluttet Schengen? Havde det ikke været naturligt, om Norges statsminister havde opfordret Danmark, Sverige og Finland til at undlade at tilslutte sig Schengenavtalen med henvisning til det nordiske samarbejde? Det ville have været en styrke for det nordiske samarbejde og vel også i større overensstemmelse med befolkningernes ønske i de enkelte lande.

Statsministrene har valgt én løsning, der går ud på, at alle lande i Norden går snævert ind i Schengenavtalen. Den anden løsning var, at ingen gjorde det. Skulle der være en forskel mellem landene på de spørgsmål,

som Schengenaftalen omhandler, er det vel en fordel for det nordiske samarbejde, at forskellen går mellem Tyskland og Danmark og ikke mellem Norge og Sverige.

Statsminister **Gro Harlem Brundtland** (A): Jeg har lagt merke til, president, at det er enkelte av dem som kommenterer statsministrenes erklæring fra i går, også i replikkordskiftene her i dag, som legger inn en altomfattende tolkning før vi i det hele tatt har forhandlet med Schengen-landene om hvilke praktiske løsninger som skal ivareta nordisk passunion og nordisk passfrihet. Jeg vil ta avstand fra at noen her bare rett og slett erklærer hva statsministrene har ment. Man får lese hva som står i erklæringen, og der står det "medvirke" i Schengen-samarbeidet, og det står at vi skal forhandle for å finne løsninger som kan opprettholde fri innreise og passfrihet i alle de nordiske land. Så får vi se hvilke praktiske løsninger vi kommer fram til.

Jeg vil også bekrefte at det faktisk ikke er slik at den norske regjering mener at det er en viktig nordisk oppgave å bekjempe det som måtte være avtalt mellom åtte europeiske land. Det vi gjør, er å spørre oss hva vi er opptatt av å få til for våre borgere, og ivareta de 40 års tradisjoner som nordisk passunion har. Vi har ikke den holdningen at det gjelder å bruke det nordiske samarbeidet til å nedkjempe opplegg som andre land i Europa har forhandlet seg fram til, inkludert noen av våre nærmeste land som bygger på de samme rettsstatlige prinsipper som oss veldig langt på vei.

Kjellbjørg Lunde (SV) (vänstersocialistiska gruppens talesman): President! Både før og etter avstemminga om medlemskap i unionen har tilhengjarane lagt vekt på at det nordiske samarbeidet måtte halde fram, ut frå vårt felles verdigrunnlag og våre felles interesser. Føresetnaden for eit godt og effektivt samarbeid hadde vore lettare om alle dei nordiske landa hadde halde seg utanfor EU. Når realiteten er ein annan, er det gledeleg at det er dei politiske kreftene som framleis ynskjer ei nordisk forankring som har vunne fram i dei nye nordiske EU-medlemslanda. Det ber innstillinga frå den såkalla reformgruppa sterkt preg av, men det er først når ord skal gjerast om til handling at det vil vise seg om viljen fører til praktiske, positive resultat for dei menneska i Norden vi representerer.

Utfordringa for nordiske politikarar, uavhengig av tilknytning til EU, er å sette dei politiske sakene som er viktigast for Norden og det nordiske fellesskapet høgt opp på den politiske dagsordenen. Som fylgje av medlemskapen for to nye nordiske land er det naturleg at politisk engasjement og ressursbruk blir innretta mot tyngdepunktet, som er Brussel.

EU-systemet sin dagsorden og Maastricht-traktaten sine bestemningar vil i høg grad legge premissane for dei nye medlemslanda si politiske utvikling. Også Island og Noreg gjennom EØS vil bli knytt til den indre marknaden dersom ikkje vi blir løysrivne frå EØS-avtalen. Difor krev det meir enn positiv vilje og gode kjensler for det nordiske dersom det nordis-

ke samarbeidet, slik vi kjenner det, skal kunne gje synlege resultat for folket i Norden.

Føresetnaden for at det nordiske samarbeidet kan få ny kraft og konkrete resultat er at arbeidet blir lagt opp slik at Nordens felles beste og felles nytte blir sett fremst. "Norden først"-slagordet kan høyrast litt for sjølvoppteke ut, men inneber å definere ein felles nordisk dagsorden og sjå på korleis vi best kan fremje nordiske interesser på eigen kjøl. Sidan kan dette takast med inn i samarbeidet med våre nærområde og i EU/EØS-samanheng, der dette er naturleg og føremålstenleg.

Vi i Norden må saman ta initiativ og utvikle våre standpunkt ut frå våre felles interesser, enten vi er EU-medlemmer eller ikkje. Skal dei nye EU-medlemene kunne leve opp til sine ambisjonar om å påverke i EU-systemet, treng dei også nordisk støtte i ryggen. Vi veit at det ligg klåre avgrensingar her, både av partipolitiske grunnar og fordi landa kan ha reelle ulike syn og interesser å ta vare på.

Kva som er mogleg å oppnå, vil som sagt berre tida vise. Likevel er det grunn til optimisme når det så sterkt frå alle leiande politiske krefter i alle dei nordiske landa blir understreka at det nordiske samarbeidet skal halde fram, med ny giv i ein ny situasjon.

I desse omskiftelege tider er det også viktig ikkje å gløyme Vest-Norden og dei sjølvstyrte områda, Grønland og Færøyene, i den nordiske samanhengen. Samane, med sin spesielle bakgrunn, høyrer også i høg grad med i dette nordiske samarbeidet, og difor går den venstresosialistiske gruppa inn for at samane skal få sin plass i Nordisk Råd, formalisert som medlem.

Som det går fram av innstillinga frå reformgruppa, vil det i den nordiske søyla, som det heiter, framleis vere tunge politikkområde. Området kultur og utdanning skal framleis ha ein stor del av budsjettmidlane, men den vedtekne faste 50 pst. av budsjettet har blitt noko oppmjuka i teksten. Det er framleis fastslått at Nordisk Råd skal halde fram etter den unike modellen som inneber at parlamentarikarar og ministerråd skal møtast på likeverdig basis i eit felles forum. I denne situasjonen er sjølvsgagt faren stor for at ministerrådssida blir for dominerande. Difor må rådet sitt arbeid organiserast slik at det både politisk og strukturmessig blir lagt til rette for at parlamentarikarane kan halde fram med å spele ein pådrivarrolle.

Som medlem i den såkalla reformgruppa har eg arbeidd for at den politiske delen skulle komme på plass, slik at vi no kan diskutere den politiske plattformen som det er nødvendig å ha for å kunne gå vidare. Langt på veg er eg ut frå føresetnadene - ein nokså vanskeleg politisk situasjon, kort tid osv. - relativt bra nøgd med resultatet. Innstillinga viser at eg på vegner av dei eg representerer, har vore nøydd til å reservere meg på nokre punkt, m.a. når det gjeld den strukturmessige og organisatoriske delen, som eg synest ikkje er nok gjennomtenkt, gjennomarbeidd og gjennomdiskutert i dei politiske gruppene til at eg ville sette namnet mitt under dette.

Men det vil ikkje seie at eg ikkje kan sjå at det er gode element i dette som vi kan gå vidare på. Den venstresosialistiske gruppa er sjølvsgagt interessert i å forbetre også denne delen av rådet sitt arbeid, men dette bør det

som sagt arbeidast vidare med i det halvåret som vi no går inn i, slik at vi kan fatte nødvendige vedtak i sesjonen i Finland til hausten.

Eg har lyst til å streke under at vi er einige i at dei politiske grupperingane skal få større makt og innverknad. Vi vil ha to sesjonar der medlemene møtast, både frå ministerrådet og frå parlamentarikarsida, der det kan fattast formelle beslutningar. Vi vil at alle medlemmer i rådet skal ha plass i eit utval, og vi vil at det skal leggest til rette for at parlamentarikarsida kan ha sin sjølvstendige funksjon.

Vi er skeptiske til, men for så vidt opne for, at vi kan slå saman, samlokalisere sekretariata. Vi har ikkje sett at det ligg føre gode nok vurderingar av kva som er føremålet med dette, og heller ikkje økonomiske utrekningar. Tvert om vil det sannsynlegvis bli dyrare enn pr. i dag. Så dette vil vi diskutere vidare. Vi er sterkt imot at EU-parlamentarikarane får plass som medlemmer i rådet osv.

Men på eitt område er eg skuffa over at eg ikkje fekk arbeidsgruppa med meg. Det gjeld spørsmålet om fred og tryggleik og den plassen dette burde ha på den nordiske dagsordenen. Eg meiner at dette burde ha topprioritet i det nordiske samarbeidet. Ut frå eit utvida tryggingssomgrep står utfordringane i kø for nordisk fellesinnsats når det gjeld vårt felles tryggingssomgrep. Uavhengig av tilknytning til EU har dei nordiske landa ikkje knytt seg til Vestunionen som medlemmer. Det formelle utgangspunktet skulle difor ikkje vere til hinder for at utanriks- og tryggingsspolitikk blir ein vesentleg del av dei nordiske debattane og det nordiske samarbeidet. I ein ny situasjon, etter den kalde krigens slutt - Warszawa-pakten er vekk, og vi har eit nyorienterande NATO - skulle det vere politisk klima for nærare politisk samarbeid på dette området.

Desse spørsmåla har som kjent også prega debattane i Nordisk Råd dei siste åra. Den vitaliseringa av den politiske debatten i rådet som vi har vore vitne til, har vi fått ikkje minst som fylgje av at rådet har opna for at også utanrikspolitiske tema kunne takast opp. Naturleg nok har EU-tilhengjarane sett dette inn i sin EU-strategi, men ikkje berre det. Spørsmålet om trygging av atomanlegg, kontroll av kjernefysisk materiale på avvegar, problem med kjerneavfall osv. har prega debattane og ført til ein god del forslag og tiltak som også er sette i verk, skjønt i altfor liten grad og omfang.

Også korleis ein skal medverke til sosial stabilisering og positiv utvikling t.d. i Baltikum og Vest-Russland, har vore viktige tema, og her har Norden framleis ei svært viktig rolle å spele.

Den nye situasjonen som har oppstått etter at blokkane har brote saman, har tvinga fram ei omdefinering av tryggingsspolitikken. Viktigare enn nokon gong er det å rette søkjelyset mot årsaka til krig, og ikkje berre verkemidla når krig eller krise har oppstått. Etter Berlin-murens fall har eit utvida tryggingssomgrep fått ny aktualitet, og omgrepet er i dag anerkjent i dei fleste politiske miljø og også i det tradisjonelle forsvarrets rekkjer. Med eit utvida tryggingssomgrep forstår dei nordiske tryggingsspartia eit omgrep som ikkje berre tek omsyn til eventuelle militære truslar, men som i like stor grad er innretta m.a. mot truslar i form av sosial og etnisk uro,

truslar frå kjernekraftverk og eit mogleg miljøsamanbrot. Vidare er det i dag viktig å framheve tydinga av at det skapast alleuropeiske tryggingssordningar, slik at Russland og Aust-Europa ikkje på nytt blir isolerte.

I det synet, som eg her målber, synest vi at vi langt på veg har fått gjennomslag, i alle fall i retorikken dei siste åra.

Som positivt innspel i debatten har dei venstresosialistiske partia i Norden i samband med sesjonen lagt fram eit omfattande forslag til tiltak som skal gje større tryggleik og von om varig fred i vår del av verda. Også når det gjeld miljø- og energipolitikken bør det vere behov for eit omfattande nordisk samarbeid ut frå egne felles nordiske interesser. Det er vektlagt i større grad i dokumentet, og her har også eg på vegner av mi gruppa nokre særmerknader. Men alt i alt er det faktisk toleleg bra det vi har klart å arbeide fram.

Bildt (m): Herr president! Likt en kör sjunger vi nu alla - på goda grunder - om att det nordiska samarbetet är viktigt. Men vi glömmer ofta att samarbetet är viktigt bara om vi också förmår att göra det viktigt och att misslyckandet under senare år i detta avgörande hänseende har präglat våra debatter och att klyftan mellan retorik och realitet i rådets arbete håller på att bli ganska besvärande.

Vi vet alla hur det är: efter några gyllene decennier för det nordiska samarbetet har vi genomlevt ett antal decennier då vi kunnat göra långa listor över vad vi inte har lyckats med och mycket korta listor över vad vi har lyckats med. Denna session domineras av en fråga som i grunden är defensiv: att värna en passunion som vi uppnådde för flera decennier sedan, samtidigt som nya initiativ lyser med sin frånvaro - notera t.ex. statsministerredogörelsen i går.

Denna klyfta mellan retorik och realitet blir i längden så besvärande, att den inte kan hanteras med bara besvärjelser.

Reformgruppens förslag innebär politiskt att man prioriterar i samarbetet nästan allting och därmed i det närmaste slätt intet, detta i kombination med organisatoriska förändringar, som har ett tydligt drag åt det minimalistiska hållet.

Så här tror jag inte det kan fortsätta. Vi måste börja i en annan ända, med det viktiga i politiken. Vad är det vi skall göra? Vilka är de nya politiska projekt som vi skall förverkliga med de strukturer som vi nu diskuterar? Jag tror att de finns. Låt mig bara komma med tre konkreta förslag!

Det första rör vår roll i den europeiska fredsordningen. Jag tror att vi måste vara beredda att sätta de frågorna också på det nordiska samarbetets dagordning. Vi har gemensamt gjort mycket betydelsefulla insatser i f.d. Jugoslavien med gemensamma nordiska bataljoner, som har visat en väg och en möjlighet för ett nordiskt ansvarstagande också för europeisk säkerhet.

Jag skulle vilja att regeringarna hade modet och förmågan att gå vidare och sätta upp en gemensam nordisk fredsbevarande styrka, sammansatt av beredskapsförband från de nordiska länderna, med en gemensam per-

manent stab för att förbereda det som kan komma att behöva göras - en styrka som sedan, efter nationella beslut i sedvanlig ordning, kan ställas till förfogande för operationer inom ramen för FN, OSSE, PFP eller Västunionen, en brygga icke bara mellan de nordiska länderna, utan en brygga mellan nordiskt ansvarstagande och europeisk och global säkerhet. Detta kan vi besluta om i Kuopio, om viljan finns.

För det andra: nya initiativ för att reformera våra ekonomier. Jag kom i söndags från G7-ländernas toppmöte i Bryssel om det nya informations-samhället. Det är en revolution som inte ens finns antydd på det nordiska samarbetets agenda. Varför skulle inte vi kunna besluta om att i förväg, t.ex. 1996, göra hela den avreglering och liberalisering som EU inte klarar av att göra förrän 1998? Två års försprång i Norden på ett så centralt område betyder mer än två decenniers försprång på andra viktiga områden. Vi kan göra mer också i vårt eget samarbete. Jag noterade att man skall öppna ett informationskontor i Bryssel. Sådant är gammalmodigt och föråldrat. Den som vill ha eller ge information i dessa nya tider gör bättre i att skaffa sig en internetadress. Det är bara ett exempel på en förnyelse som är möjlig.

För det tredje: närområdessamarbetet. Där kan vi ta nya steg. Vi har med de baltiska länderna haft gemensamma statsministermöten två gånger under de senaste åren. Vi har på parlamentarikersidan haft åtskilligt som gått framåt. Nu är tiden mogen för att anordna ett gemensamt möte mellan Nordiska rådet i dess helhet och det baltiska rådet i dess helhet. Låt oss göra det inom ett år, låt oss göra det t.ex. i ett baltiskt land, och låt oss sätta upp vår gemensamma inställning till det europeiska samarbetet på vår dagordning!

Så, herr president, tror jag att vi kan ge samarbetet en politisk kraft genom politiska projekt. Genom organisatoriska förändringar som dras i långbänk och som ändå inte ger så mycket kommer vi bara att förlora i kraft och möjligheter - då blir vi ett reservat för en tilltagande irrelevant retorik.

Mats Nyby övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Nordisk samarbetsminister **Norrback** (SFP): Herr president! Jag både delar och icke delar Carl Bildts uppfattning. Jag tycker inte att vi har anledning att riva bort håret vad gäller det samarbete som vi nu har. Mindre byråkrati ger mer resultat än vad vi erkänner.

Jag håller med om att det finns klara förbättringar att göra när det gäller det politiska innehållet. Den stora utmaningen, som jag ser det, är EU-medlemskapet och dessutom det faktum att Norge och Island inte är med i EU. Det ger oss möjligheter att på ett nordiskt plan formulera gemensamma nordiska åsikter inför EU:s ministermöten på alla väsentliga områden. Det gäller informationssamhället, som Carl Bildt nämnde och som är ytterst viktigt. I Finland har vi avreglerat allt, vi har helt fri konkurrens.

Om de andra nordiska länderna vill följa efter oss är det alldeles utmärkt. Det kan vi ju göra på nordiskt plan mycket snabbare än till 1998, det håller jag med om. Men den politiska viljan och det politiska innehållet skall dokumenteras, och det skall dokumenteras även i fortsättningen. Det skall framför allt dokumenteras när det gäller EU-frågorna.

Säkerhetspolitiskt samarbete behöver vi. Vi behöver fora där vi kan diskutera det nordiska säkerhetspolitiska samarbetet. Vad gäller FN:s fredsstyrka har vi av tradition ett integrerat samarbete. Det kan säkert vidareutvecklas, men om det leder till en gemensam truppstyrka är en annan sak. Det kan naturligtvis diskuteras.

Idén att Nordiska rådet och Baltiska rådet skall träffas är helt säkert bra. Men det är trots allt en formsak att träffas, det väsentliga är vad som diskuteras och vad syftet är.

Jag tycker att fördelen med den beredning som vi har haft inför denna session är att vi för första gången på länge mindre diskuterar formerna och mera det politiska innehållet. Det är det väsentliga. Den tyngdpunktsförskjutningen skall vi hjälpa till med. Jag vill bara påminna om att det för fem år sedan var helt omöjligt att över huvud taget diskutera säkerhetspolitik och utrikespolitik vid Nordiska rådets möten. Nu har dessa frågor officiellt varit uppe flera gånger på agendan. Mera dokumenterad politisk vilja har vi möjlighet att visa, och det har visats vid den här sessionen. Det väsentliga är att vi söker konkreta förslag. På den punkten delar jag Carl Bildts åsikt.

Marianne Samuelsson (mp): Herr president! När det gäller retorik tar Carl Bildt i så att det räcker för hela rådet. Jag är förvånad över några saker, framför allt den defensiva inställning som plötsligt har dykt upp, nämligen att vi nu skall försvara passfriheten i Norden. Om jag inte missminner mig var Carl Bildt statsminister under tiden för förhandlingarna om EU-medlemskapet, som pågick samtidigt med två andra nordiska länders förhandlingar. Jag är mycket förvånad över att man under de förhandlingarna inte gemensamt löste frågan om passfriheten. Det borde ha varit en självklarhet för en statsminister som talar om Norden som något viktigt.

Jag vill ha ett svar från Carl Bildt på frågan varför man inte tog upp denna fråga i förhandlingarna. Varför tar man upp detta nu när beslutet redan är fattade? När man kommer in i efterhand för att rädda något som man vill ha kvar får man en passiv roll.

Gudrun Schyman (v): Herr president! Jag är överens med Carl Bildt i en fråga, och eftersom det inte händer så ofta, är det väl glädjande. Det handlar om en av Nordiska rådets framtida samarbetsuppgifter, nämligen försvars- och säkerhetspolitiken. Carl Bildt lyfte fram säkerhetspolitiken som ett självklart område för nordiskt samarbete, och det är något som vi har diskuterat i den vänstersocialistiska partigruppen, och vår taleskvinna tog alldeles nyss upp dels att vi skall ha ett vidgat säkerhetspolitiskt begrepp,

dels att vi skall ha ett försvarspolitiskt samarbete. Vi skall föra en diskussion om i vilka frågor som vi har gemensamma intressen.

Vi har naturligtvis gemensamma säkerhetspolitiska intressen i det förändrade Europa där vi inte längre behöver se att det ena nordiska landet orienterar sig åt öster, det andra åt väster och det tredje söderut mot Europa. Vi står faktiskt fria att självständigt diskutera och formulera en säkerhetspolitik som är bra för våra länder. Det kan också röra sig om ett praktiskt försvarspolitiskt samarbete med gemensamma övervakningsåtgärder, gemensamma inköp o.d.

Eftersom Carl Bildt är så entusiastisk över detta, utgår jag från att han också kunde ha entusiasmerat hela den konservativa gruppen, som genom sina representanter i arbetet med Nordiska rådets framtid borde ha kunnat gå med på det som vi föreslog, nämligen att detta skall vara en fråga för Nordiska rådets samarbete. Varför har ni inte gjort det?

Bildt (m): Herr president! Först några ord till Gudrun Schyman. Det som vi sätter upp på dagordningen för samarbetet är de förslag som vi tar upp. Det skall vara fritt att pröva samarbetet, och det som vi vill göra skall prövas. En gemensam fredsbevarande styrka är något som är möjligt nu, grundat på de erfarenheter som vi gemensamt nordiskt har gjort i Bosnien, i Makedonien och delvis också i Kroatien. Den frågan förtjänar att diskuteras.

Till Marianne Samuelsson vill jag beträffande Schengenavtalet säga att vi förvisso sysslade mycket med det när vi förhandlade om medlemskapet. Jag tror att jag är en av de få i det här församlingen som har varit på den charmerande lilla orten Schengen, där avtalet en gång ingicks, för att diskutera vad det skulle komma att innebära. Låt oss inte hyckla om detta: Detta problem hade varit avsevärt mycket mindre, om vi inte hade haft den situation som råder i dag, där Europa enas och Norden splittras som ett resultat av folkomröstningarna. Vi har nu att hantera en annan situation än den som åtskilliga av oss drömde om och arbetade för, och det ställer till problem.

Jag har kritiserat statsministrarna mera från den andra utgångspunkten: Det måste ges ett klart besked i frågan om Danmark, Sverige och Finland helt och fullt skall vara med i Schengenavtalet. Det skapar förutsättningar för att även Norge och Island på ett eller annat sätt skall komma med och passfriheten bibehållas. Det är defensivt men kan ändå vara viktigt.

Ole Norrback och jag förefaller vara ense om att det är de politiska projekten som det handlar om, inte formerna. För min del får man gärna lokalisera ministerrådssekretariatet och presidiesekretariatet på månen bara det blir politiska resultat. Det är det viktiga.

Till de konkreta förslag som jag hade hade Ole Norrback relativt positiva reaktioner. Sverige och Finland ligger före när det gäller informations-teknologierna, men om vi också kunde få med Danmark, Norge och Island och lägga ytterligare nordiska insatser till detta, kan vi få en turboeffekt på

informationsteknologisatsningarna i Norden i förhållande till Europa och världen i övrigt, och det vore bra.

Om vi kan sätta upp konkreta ämnen för ett gemensamt möte mellan Baltiska rådet och Nordiska rådet, vore det utomordentligt. Det behövs. Kan dessutom de nordiska länderna konkret diskutera en fredsbevarande styrka, har vi plötsligt politiska projekt att fylla ut en i övrigt ganska tom dagordning med.

Statsminister **Davíð Oddsson** (Sj): Hr. Præsident! Der er mange, der har forudsagt, at med flere nordiske landes medlemskab af EU ville gejsten snart forsvinde fra det nordiske samarbejde, og at det i bedste fald ville komme til at dreje sig om ganske få områder, og da specielt kulturområdet. Disse forudsigelser har vist sig at være forkerte, og der er da heller ikke noget grundlag for dem.

I statsministrenes erklæring, der blev afgivet i København den 29. januar i år, pegede man på nogle af de vigtigste forudsætninger for det nordiske samarbejde. Det er baseret på fælles kultur og fælles demokratiske og sociale traditioner, det bygger på et gammelt fundament og har dybe rødder i historien, og det har bred opbakning i befolkningen.

På dette grundlag understregede statsministrene deres fælles ambitioner om at arbejde hen imod et stærkere nordisk samarbejde, der kan bidrage til nordisk identitet og bevare de tætte politiske bånd mellem de nordiske lande. De lagde også vægt på, at de nordiske lande fortsat skal arbejde sammen i det internationale samarbejde, ikke mindst i FN.

Af statsministrenes Københavnserklæring fremgår det derfor tydeligt, at nordisk samarbejde forbliver et forum for bl.a. tæt politisk samarbejde og samråd om aktuelle spørgsmål. Faktisk bliver samarbejdet endnu vigtigere, hvad dette angår, i og med Finlands og Sveriges medlemskab af EU, fordi Europaanliggender nu sammen med de nordiske anliggender er blevet et fast og naturligt punkt på programmet ved ministermøderne.

Når jeg ser tilbage på dette sidste år, er der sket meget, ikke kun - som bekendt - hvad angår de nordiske landes relationer til Europa, men også - og delvis som et resultat heraf - inden for det nordiske samarbejde. Så snart resultaterne af folkeafstemningerne forelå, indledtes anden etape i det reformarbejde, som faktisk påbegyndtes med Iloniemi-rapporten i 1992. Og den arbejdsgruppe, der blev nedsat af statsministrene og Præsidenten i december, afgav i går sin slutrapport "Nordisk samarbejde i en ny tid". Rapporten udgør et godt grundlag for den tilpasning af samarbejdets former og prioriteringer, der nu nødvendigvis må foretages.

Samarbejdet bør nu koncentreres om de tre hovedtemaer, som statsministrene angav i deres udtalelse af 29. januar, og som i hovedtræk genfindes i arbejdsgruppens rapport. Disse hovedtemaer er det interne nordiske samarbejde, samarbejdet omkring EØS- og EU-spørgsmål og samarbejdet med Nordens nærområder.

Hvad angår det interne nordiske samarbejde, er vi af den mening, at kultur, uddannelse og ikke mindst forskning fortsat bør have højeste prioritet.

Når det gælder Europaspørgsmålene, lægger jeg særlig vægt på en nordisk dialog på et tidligt stadium. Men jeg mener også, at det er vigtigt at forstærke det nordiske samarbejde om implementeringen af europæiske beslutninger i Norden.

Vi står nu under dansk formandskab over for en gennemgang af virksomheden og en forstærkning af indsatsen på de områder, hvor de nordiske lande har fælles interesser. Vores opgave er at bevare Norden som en helhed, selv om vi har valgt forskellige veje, hvad angår vores tilknytning til Europa.

I min tale ved sessionen i Stockholm angav jeg, hvilke sager jeg ville prioritere i løbet af året. Noget af det har ikke kunnet virkeliggøres, mens andre sager har ledt til ret så positive resultater. Men at lede det nordiske samarbejde, som bygger på konsensusprincippet, er på en måde som at lede en koalitionsregering: Man får det ikke altid, som man vil have det.

Når det gælder den udredning, som jeg har ønsket, angående mulighederne for at forøge samordning og arbejdsfordeling mellem institutioner og andre organer i de nordiske lande, er vi kommet et stykke på vej. En første rapport er afgivet til samarbejdsministrene. Udredningsmanden, forhenværende rådspræsident Ilkka Suominen, konstaterer i rapporten, at der findes både behov og muligheder for at samordne forskellige nationale institutioner og arbejdsopgaver mellem de nordiske lande. Han peger på interessante muligheder for at anvende den nye informationsteknologi til at sammenknytte institutioner og fordele arbejdsopgaver mellem landene. Jeg vil opfordre til, at man viderefører dette arbejde og udvælger nogle forsøgsområder for nærmere konkretisering.

Som jeg nævnte for et år siden i Stockholm, har det været et af de vigtigste mål for de sidste 40 års nordiske samarbejde at give borgerne mulighed for at flytte mellem de nordiske lande og studere og arbejde uden hindringer. Forhenværende industriminister Nils G. Åsling har i løbet af dette år udredt de juridiske muligheder for at indføre en ikkediskrimineringsregel i en aftale mellem de nordiske lande. Han er nu kommet frem til, at det vil være muligt at indføre en regel i Helsingforsaftalen om lige behandling af medborgerne i de nordiske lande. Dette er glædeligt, og jeg opfordrer til, at det føres ud i livet.

De nordiske lande er enige om at bevare den nuværende pasfrihed mellem landene, hvilket fremgår af statsministrenes udtalelse fra i går. Hvis alle de tre nordiske EU-lande indtager en positiv holdning til Schengenoverenskomsten, bliver det nødvendigt at forhandle med Island og Norge for at sikre den fortsatte pasfrihed mellem alle de nordiske lande. Den udredning af sagen, der nu foreligger fra justitsministerierne, tyder på, at dette kan realiseres uden problemer.

Alle de nordiske lande har vigtige interesser i det arktiske område og har behov for et tæt samarbejde med andre berørte lande inden for dette område. Ved denne session foreligger en rapport om samarbejdet i det ark-

tiske område, der blev udarbejdet på initiativ af Island som ordførerland. I denne rapport bekræftes det synspunkt, som bl.a. Nordisk Råd har givet udtryk for, nemlig at den vigtigste arbejdsopgave inden for det arktiske områdes anliggender er at finde frem til en overordnet organisatorisk løsning på samarbejdet dér.

Dette bør vi arbejde hen imod på grundlag af Canadas forslag om at oprette Arktisk Råd med deltagelse af de nordiske lande, USA, Rusland samt Canada. Det er samtidig - som påpeget i rapporten - nødvendigt at forstærke koordineringen af de arktiske aktiviteter på nordisk plan for at øge de nordiske landes indflydelse inden for det arktiske samarbejde. Endelig bør der tilføres flere ressourcer til arbejdsopgaver, der berører Arktis.

Det har i løbet af dette år vist sig, at der uden nogen tvivl findes en genuin vilje til nordisk samarbejde både på regeringsniveau og på parlamentarisk niveau og til at tilpasse samarbejdet til de ændringer, som har fundet sted. Nu gælder det om at vise, at vi har mod til at føre de ændringer ud i livet, som berører arbejdsopgaver og arbejdsformer, og som er nødvendige for, at dette forum kan være os til gavn over for morgendagens udfordringer. Jeg forventer til efteråret i Kuopio at få en rapport, som viser, at man formår at tage skridtet fra idé til handling.

Hr. Præsident! Til slut vil jeg takke for det samarbejde bygget på gensidig tillid, som jeg har haft med Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i løbet af dette år som ordfører.

Jagland (A): Jeg velger å ta det som et positivt tegn at representanten for den venstre-sosialistiske gruppe, Kjellbjørg Lunde, ikke gikk til angrep på statsministrenes erklæring om passfrihet i Norden. Det er et håp om at man har kommet til at dette i grunnen er et ganske bakstreversk utgangspunkt, og at det ikke er noen god sak å gå til kamp på å innføre passtvang igjen i Norden.

Jeg tror ikke vi er i stand til å fatte hvor viktig passfriheten i Norden er, før vi eventuelt har innført passtvang igjen i Norden. La oss håpe at vi kan unngå en slik lærepenge. Vi vil selvfølgelig i Norge respektere folkets avgjørelse med hensyn til EU. Men det norske folk stemte aldri for å innføre pass igjen i Norden gjennom sitt nei. Derfor vil Arbeiderpartiet være med på å ta de nødvendige skritt for å unngå dette, og vi er svært glad for statsministrenes erklæring.

Det er grunn til å glede seg over rapporten som den felles arbeidsgruppen har presentert. De tre søylene gir en klar retning og fast grunn for det nordiske samarbeidet. Hvis rådet følger opp og definerer Nordens forhold til EU og EØS som en del av rådets arbeid, står vi overfor en historisk begivenhet. Vi kan vel med dette slå fast at nordisk samarbeid som alternativ til europeisk samarbeid, hva enten det gjelder på det sikkerhetspolitiske området eller på det økonomiske området, ikke eksisterer. Dette har vært tilfellet i svært mange år. Nå slår vi det fast: Nordisk samarbeid er et supplement til det europeiske samarbeidet. Det er i dette perspektivet Norden kan ha sin styrke.

Men nå gjelder det å gi dette samarbeidet innhold, og gjøre det viktig og relevant for Nordens innbyggere. To områder peker seg etter min oppfatning opplagt ut.

Det ene er samarbeid om miljø, sysselsetting og energi. Den norske gassen kan her spille en svært viktig rolle. Ledninger med norsk gass kan bokstavelig talt bidra til å binde de nordiske landene ytterligere sammen, samtidig som de kan bidra til å bedre miljøet samt styrke industrien og sysselsettingen.

Det andre området som jeg vil peke på, er arbeidet med å binde sammen datanettverkene i Norden, som også Carl Bildt pekte på. Men dette dreier seg om noe langt mer enn det Carl Bildt sa, å skaffe en adresse på Internet for det nordiske samarbeidet. USA, Japan og Europa legger nå planer for utbygging av elektroniske motorveier. Alle de nordiske landene har sterke interesser i å få adgang til disse motorveiene. Samtidig står vi som en relativt marginal språkgruppe sett i forhold til den engelsktalende verden overfor store utfordringer med hensyn til denne utviklingen. Det må være en sentral oppgave for Norden å sikre at våre idealer om like muligheter for alle, bl.a. gjennom rik tilgang på informasjon og kunnskap, ikke blir satt til side av kommersielle interesser som kan prise ut de dårligst stilte og kontrollere hvem som skal få tilgang til godene. Her står det vitale interesser på spill, og Norden vil ved å samordne sine interesser kunne stå meget sterkt i dette bildet.

Norden ligger nemlig langt framme sett i forhold til Europa og USA når det gjelder å ta i bruk informasjonsteknologien. Norden har en godt utbygt teleinfrastruktur, og datanettene knyttet til utdanningssektoren er på mange måter blant de fremste i verden.

Den store utfordringen nå ligger i å skape en bedre samordning av de mange ulike linjenettene som vil utgjøre den nordiske delen av framtidens globale informasjonsnettverk. Vi må sikre oss at de ulike nordiske institusjoner som eier eller forvalter elektroniske nettverk, i størst mulig grad kan samordne sine ressurser for å skape et felles informasjonsnettverk, slik at nordisk industri og utdanning aktivt kan ta i bruk informasjonsteknologien i møte med konkurransen fra andre språkområder og markeder.

Jeg vil minne om Nordunet, et av de mest vellykkede prosjektene som har vært finansiert av Nordisk Ministerråd. Nordunet binder alle universitetene og høyskolene i Norden sammen, og har som formål å knytte kontakten videre ut til andre datanett verden over. Nordunet var det første vellykkede internasjonale samarbeid om en felles åpen nettverksstruktur. Vi har dermed allerede skapt et grunnlag for et nordisk samarbeid på et område som ville være blant de viktigste i framtidens informasjonssamfunn.

Det nordiske samarbeidet har gode muligheter hvis vi tar utgangspunkt i de felles ressurser vi råder over, og de felles interesser vi har. Kulturen og språket, energien og gassen kan binde oss sterkere sammen. Det samme kan datanettverkene gjøre, og med de store investeringer som de nordiske landene har gjort, burde vi kunne gripe fatt i dette som en viktig utfordring for oss.

Kjellbjørg Lunde (SV): Eg hadde eigenleg ikkje tenkt å ta nokon replikk på representanten Jagland, men eg synest eg blir nøydd til å kommentere det når han snur saka på hovudet når det gjeld det som vi har stilt av spørsmål til den utsegna som kom frå statsministrane i går om nordisk passunion og Schengenavtalens krav. Det er faktisk slik at vi har tatt på alvor at den nordiske passunionen og passfridomen dermed blir halden oppe.

Som vi veit, var dette også understreka i forhandlingsresultatet i våre medlemsland, og vi har hatt tillit til at dette var mogleg, trass i dei openberre problem det ville medføre dersom Danmark eller fleire av dei nordiske land gjekk inn i Schengenavtalen.

Vi har meint ut frå vår situasjon, med 40 års passfridom, at det måtte vere mogleg å finne praktiske ordningar utan å slutte seg til Schengenavtalen. Så får vi denne utsegna i går frå statsministrane, som, utan at vi eigentleg veit kva som ligg i den, i utgangspunktet gir ei veldig positiv opening for ein medlemskap i Schengen.

No har vi i den norske delegasjonen hatt møte med vår justisminister i dag tidleg. Der kom det fram at det slett ikkje var så openbert som det verka i forhold til statsministranes utsegn, at vi kan gå inn på alle ordningane. Det er eg glad for, for det ville i tilfelle vere nokså problematisk, som det har vist seg å vere i Danmark, og også i dei andre nordiske landa, der debatten diverre ikkje har vore så omseggripande at folk flest og - som Gudrun Schyman refererte til - kanskje heller ikkje parlamentsmedlemmene har vore klåre over stod på statsministranes agenda i går.

Jagland (A): Kjellbjørg Lunde kom jo her fra Reykjavík i går med uttalelser som står i norske aviser i dag, som var et kraftig angrep på den norske statsminister for den erklæring som statsministrene kom med. Jeg syns derfor det var positivt at dette ikke ble fulgt opp her i debatten. Jeg trodde at det hadde sammenheng med at man hadde fått informasjoner som gjorde at bildet ble et litt annet. Det er fortsatt mitt håp, også etter det som Kjellbjørg Lunde nå sa, at SV i Norge iallfall er i stand til å kunne justere seg og se litt praktisk på dette. Det kan ikke være noen god sak for noen så å si å kjempe for at vi skal kunne få passtvang igjen i Norge. Det vil også være i strid med mange av de som stod på nei-siden i Norge, bl.a. nei-folk i Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti - og jeg har også sett Senterpartiet. SV var i utgangspunktet veldig isolert, og det var mitt håp at man nå prøver å justere seg litt inn mot hovedkursen i Norge.

Sasi (Kok.): Herr president! Det nordiska samarbetet har undergått förändringar sedan slutet av 1980-talet. Först diskuterade man att internationella frågor borde tas med i det nordiska samarbetet. Helsingforsavtalet har förändrats så att utrikes- och säkerhetspolitiken nu är en naturlig del av det nordiska samarbetet.

Under hela 1990-talet har man diskuterat de nordiska ländernas förhållande till den europeiska integrationen. Reformarbetet har pågått hela tiden, men de slutliga lösningarna har uppskjutits tills man skulle känna till situationen om de enskilda nordiska ländernas medlemskap i EU.

Nu vet vi. 80 procent av de nordiska medborgarna är även EU-medborgare. Vad intensiteten beträffar går EU-samarbetet nuförtiden i flera delar över det nordiska samarbetet. Efter Sovjetunionens sönderfall gränsar de nordiska länderna till det mycket instabila Östeuropa. Nu är det alltså dags för beslutfattande.

Den gemensamma arbetsgruppens förslag är lyckade. Samarbetet förstärks genom koncentration på tre tyngdpunktsområden. Vid sidan av det traditionella nordiska samarbetet är EU-frågorna och närområdesfrågorna nödvändiga samsamarbetsområden. Visserligen kan arbetsgruppens förslag kritiseras för att man har försökt att för mycket ta med alla goda saker i de prioriterade sektorerna.

Det verkliga innehållet i tyngdpunktsområdena kommer att avgöras i det dagliga arbetet. För närvarande koncentrerar sig rådet för mycket på behandlingen av medlemsförslag. Det bör konstateras att de också är viktiga, då de för sin del alltid för det nordiska samarbetet vidare. Men vid sidan av dessa bör man koncentrera sig på de stora linjerna.

Synnerligen stora förhoppningar kan ställas på särskilda temaseminarier. I dem kan vi i stället för festtal öppet bedöma de nordiska ländernas målsättningar. Personligen hoppas jag att sådana seminarier redan i en nära framtid kunde organiseras för koordinering och utvecklande av utvecklingsplanerna för Östersjöområdet samt för beredningen av EU:s toppmöte 1996 ur en nordisk synvinkel.

Arbetsgruppens förslag till organisationsförändringar har också lett till motstånd. För dem som är kritiska vill jag påpeka att man inte bör vara rädd för förändringen. Om organisationen inte förändras nu leder detta till ett långsamt tillbakagående. Däremot kommer en radikal förändring säkert att ge ny dynamik i samarbetet.

Det naturligaste utskottsväsendet skulle enligt min åsikt ha varit ett system med ett separat utskott för varje samsamarbetssektor, enligt de tre pelarna. Det nuvarande förslaget är en kompromiss mellan det gamla systemet och det förslag som jag just nämnde. Jag tycker också att det är nödvändigt att förändra presidiet's ställning. Som medlem i presidiet kan jag själv konstatera att det för närvarande koncentrerar sig alltför mycket på tekniska och organisatoriska frågor som EU-ländernas upptagna politiker helt enkelt inte har tid med. Därför är det alldeles riktigt att den politiska ledarställningen ges till ett organ som kan koncentrera sig på enbart det politiska ledarskapet och lämna alla tekniska frågor åt andra organ.

I det nya förslaget ser jag dock två problem. Jag tycker att det är viktigt att varje rådsmedlem, om han eller hon så önskar, blir vald till ett beredande organ eller ett utskott. För att det snabba tempot skall kunna bibehållas skulle det ha varit ändamålsenligt att bevara två årssessioner; då kunde sessionsveckan förkortas. . Vid varje session skulle man då ha kun-

nat bedöma exempelvis EU-ordförandelandets halvårsprogram och den nordiska synvinkeln på det.

Borde man då minska det nordiska samarbetets kostnader? Jag tycker att det då och då rentav är nödvändigt att grundligt genomgå alla institutioner och funktioner. Det finns anledning att fortfarande finansiera bra projekt, men inte dåliga. Å andra sidan måste man komma ihåg att man genom effektivisering också kan få tilläggsresurser för nya uppgifter.

Jag anser att det är nödvändigt att rådet på torsdag fattar ett tydligt beslut om vilka förändringar som bör göras i rådets arbete. Därefter bör arbetet vara enbart teknisk beredning. Den formella beredningen som dessa lösningar kräver skulle göras vid sessionen i Kuopio. Jag tycker att man redan vid sessionen i Kuopio borde koncentrera sig på de nya områdena och påbörja en ny tid.

Herr president! Från denna session bör vi kunna ge en tydlig signal: Nordiska rådet kan fatta beslut i rask takt.

Udenrigsminister **Jón Baldvin Hannibalsson (A)**: Hr. Præsident! Debatten her vil naturligt nok bære præg af, at det nordiske samarbejde står ved en skillevej. Mange er bekymrede for, at det nordiske samarbejde er i fare. Jeg synes, at debatten ved denne session viser, at det måske er mere rigtigt at sige, at den trænger til revision. At tre af de nordiske lande nu er medlemmer af EU, betyder ikke nødvendigvis, at det nordiske samarbejde vil blive svækket. Det er ikke vanskeligt at begrunde, at samarbejdet nu mere end tidligere kan blomstre, ikke mindst med hensyn til det europæiske samarbejde.

De nordiske landes samhörighed bygger på uopslidelige geografiske, kulturelle og historiske bånd. Men de nordiske lande er også historisk, geografisk og kulturelt set en del af Europa. De er også politisk, økonomisk, sikkerhedsmæssigt og miljømæssigt en uadskillelig del af Europa. Intet er derfor mere naturligt, end at de nordiske lande aktivt deltager i europæisk samarbejde.

Der er kun lidt tvivl om, at det største skridt i det nordiske samarbejde efter Helsingforsaftalen blev taget med alle de nordiske landes tilslutning til EØS-aftalen. Det skridt blev taget netop inden for rammerne af et omfattende europæisk samarbejde.

Selv om EØS-aftalen er vigtig og i høj grad sikrer Islands og Norges handelsinteresser i forhold til EU, er den alligevel "et barn af sin tid". Iderne bag aftalen blev født før kommunismens fald og Sovjetunionens opløsning, som førte til et sceneskifte med hensyn til samarbejdsmulighederne i Europa på de fleste områder.

Det var derfor ikke overraskende, at de fleste EFTA-lande søgte om medlemskab af Den Europæiske Union, allerede før EØS-aftalen blev fuldført. EØS-aftalens mangler med hensyn til indflydelse på beslutninger i EU, som angør EFTA-landenes fremtid, behøvede ikke længere vejes i forhold til fordelene ved at holde en støt kurs i andre udenrigspolitiske sager. De omfattende forandringer, som havde fundet sted i Europa, førte

til, at de fleste af EFTA-landene ikke længere var tilbageholdende med at søge om fuldt medlemskab af EU.

Tre af de nordiske lande, Danmark, Sverige og Finland, er nu medlemmer af Den Europæiske Union. To af de nordiske lande, Island og Norge, står uden for unionen, men er tilsluttet EØS-aftalen. Nogle mener, at dette vil føre til, at det nordiske samarbejde svækkes, dvs. at de nordiske EU-lande vil gå en anden vej end de nordiske EØS-lande. Det er naturligt, at det volder en vis bekymring, men der er ingen grund til at kaste åreerne over bord. Vi må simpelt hen forholde os til den nye situation. Det arbejde er allerede i gang.

På det nordiske stats- og udenrigsministermøde i København den 29. januar i år blev statsministrene enige om en erklæring vedrørende den videre udvikling af det nordiske samarbejde. Med hensyn til udenrigsspørgsmålene lagde de bl.a. vægt på, at tre af de nordiske landes medlemskab af EU ville medføre øget nordisk indflydelse på det europæiske samarbejde. De mente, det er positivt, at EU nu bliver endnu nærmere knyttet til det regionale samarbejde i det nordlige Europa, specielt inden for Barentsrådet og Østersørådet. De pegede på, at de nordiske lande aldrig tidligere har haft et lige så omfattende samarbejde om Europa-spørgsmål som i dag, ikke mindst på grundlag af EØS-aftalen. Her lagde vi videre særlig vægt på, at de nordiske lande i størst muligt grad fortsat skal tage fælles standpunkt i forskellige internationale fora, ikke mindst i FN.

De nordiske udenrigsministre drøftede også nordisk samarbejde i udenrigsspørgsmål på sit møde i Reykjavík den 2. februar i år. De støttede fuldt ud statsministrenes erklæring og lagde særlig vægt på EØS-aftalens betydning for Islands og Norges tilknytning til den europæiske integrationsproces og udformningen af det regelværk, som skal gælde i EØS-området. De understregede også betydningen af fortsat nordisk samråd i FN. I tråd med statsministrenes vilje besluttede udenrigsministrene at give deres embedsmænd i opdrag at gennemgå retningslinjer for nordisk samarbejde i internationale organisation, særlig i FN, med henblik på at finde fremgangsmåder, som bedst muligt sikrer det fortsatte nordiske samarbejde.

"Den nordiske reformgruppe" med repræsentanter fra Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd har fremlagt sin rapport om "Nordisk samarbejde i en ny tid". Rapporten indeholder en række forslag om et styrket og mere målrettet nordisk samarbejde, ikke mindst i udenrigsspørgsmål. I tillæg til omfattende samarbejde med Nordens nærområder foreslår gruppen omfattende nordisk samarbejde om Europaspørgsmål og sager på dagsordenen i EU og EØS.

De vigtigste elementer i strategien for det nordiske samarbejde om EU/EØS-spørgsmål er for det første tilrettelæggelse af et nordiske "Europaforum" forud for EU's regeringskonference i 1996, for det andet at EU's halvårsplaner regelmæssigt skal drøftes på nordisk basis, for det tredje at der udvikles kontakt mellem Nordisk Råd og Europa-Parlamentet, og for det fjerde at nordiske samarbejdsstrukturer bliver forsynet med relevant information om EU- og EØS-spørgsmål.

Alt dette viser, at de nordiske regeringer og parlamenter ikke sidder passive og venter på, at tingene skal ske. Tværtimod; den situation, som er opstået, fører i grunden til et endnu mere aktivt samarbejde mellem de nordiske lande. Nu må vi arbejde aktivt for et samarbejde, som vi tidligere betragtede som så selvfølgelig, at vi knap behøvede at drøfte det. Samtidig drejer samarbejdet sig i stigende grad om udenrigsspørgsmål.

Alligevel er det sådan, at til trods for vor klare vilje til at styrke samarbejdet står vi over for det faktum, at en ny grænse er trukket tværs igennem Norden. Den Europæiske Union stiller krav til sine medlemslande, og medlemskab af EU fører til omfattende forpligtelser. Og det er først og fremmest Unionens medlemslande, der kan øve indflydelse på Unionens målsætninger og beslutninger.

Hr. Præsident! Billedet ville unægtelig se helt anderledes ud, hvis alle de nordiske lande var medlemmer af EU. Så ville man kunne hævde, at det hidtil største skridt i det nordiske samarbejde var taget. Da ville der ikke herske tvivl om, at det nordiske samarbejde ville stå meget stærkt, specielt med henblik på at øve indflydelse på udformningen af det fremtidige Europa.

Lagmand **Edmund Joensen** (Sb): Hr. Præsident! Endnu en gang gennemgår det nordiske samarbejde en tid med omstilling og tilpasning. Som al anden virksomhed har det nordiske samarbejde behov for løbende at tilpasse sig dagens virkelighed. Løbende tilpasning er ikke tegn på stagnation og stilstand, men derimod på vækst og dynamik.

Behovet for at justere det nordiske samarbejde er særlig stort, nu hvor Sverige, Finland og Åland har gjort Danmark selskab som medlemmer af Den Europæiske Union.

Det var med en vis spænding, jeg så denne justeringsproces blive sat i gang: Hvem ville være med, og hvem ville stå udenfor? Jeg er tilfreds med, at man allerede i reformgruppens mandat rejste spørgsmålet om, hvordan de nordiske lande og de selvstyrende områder kan sikres fuld deltagelse i samarbejdet uafhængig af tilknytningsforholdet til Den Europæiske Union.

Det er godt både for de store og de små i Norden, at de selvstyrende folkesamfund i Norden er direkte repræsenteret i reformgruppen. Det ville ikke have været rimeligt, at andre skulle tale deres sag i dette forum.

At EU fremover i høj grad vil være med til at præge udviklingen i Norden også for os, som står uden for EU, det er der vist ingen tvivl om. Det vil ske, uanset om vi ønsker det eller ej.

På Færøerne er der fortsat flertal imod EU-medlemskab. Endnu er det kun Sambandspartiet, som går ind for medlemskab af EU. Den siddende koalition har dog i overensstemmelse med aftalen nedsat en komité, der skal undersøge, hvilken form for relation til EU der kan skaffe os den mest gavnlige markedsadgang. Så må vi se, hvor langt dette kan føre os.

Hr. Præsident! Det interne nordiske samarbejde skal også i fremtiden prioriteres i nogle satsningsområder.

Jeg skal kort berøre nogle samarbejdsområder, der foruden kultur, sprogforståelse, uddannelse og miljø er af betydning for os.

Der har på det sidste været røster fremme om, at det regionale samarbejde kunne nedprioriteres som nordisk samarbejde og hovedsagelig bedrives i EU-regi. Dette lyder hverken rigtigt eller rimeligt. Der er endnu nogle, som er uden for EU, og endvidere påtænkes opstart af nordisk Atlantsamarbejde. Dette samarbejde, som skal afløse det eksisterende Vestnordensamarbejde, venter vi os meget af.

For de lande og områder, som er afhængige af fiskeri, har fiskerisektoren været et vigtigt samarbejdsområde, som jeg mener der skal være plads til i det kommende samarbejde.

Hr. Præsident! Så nogle ord om forskning og om hav.

For et fåtalligt folk som det færøske er det selvfølgelig svært at opbygge et forskningsmiljø, og jeg regner med, at kun hvis vi selv kan tilbyde noget i sammenhængen, vil det være interessant for andre at deltage i projekter på Færøerne.

Dette er dog et område, hvor vi kan være med, og hvor vi kan tilbyde noget, hvor vi kan bidrage til at skabe nordisk nytte.

I fremtidens verden regner man med, at det skal være havet, der hovedsagelig skal være fødekilde for den voksende menneskehed.

Det samme hav er stadig væk kun lidt udforsket, både hvad angår ressourcer i og under havet, og hvad angår dets betydning for levedygtigheden på jorden.

I de seneste år er man blevet klar over, at havet omkring Færøerne har stor betydning både for klima og for biologiske ressourcer i store dele af Norden. Grunden til dette er den varme strøm, Golfstrømmen, der strømmer forbi Færøerne på begge sider, både mellem Island og Færøerne og mellem Færøerne og Skotland.

Den varme, som denne strøm bringer med sig, er en af forudsætningerne for det milde klima, som findes i Nordeuropa, specielt Skandinavien, og den påvirker både Nordsøen og kystfarvandet længere mod nord inklusive Barentshavet.

Ændringer i disse strømforhold vil medføre ændringer i Nordens klima og i livsgrundlaget i store dele af de nordiske have. Klimaforskere mener endda, at denne strøm kan have afgørende betydning for selve det globale klima.

I de senere år har der været tegn på ændringer i disse forhold. Golfstrømmen har været svagere end sædvanlig i vore farvande, og vore forskere mener, at dette er en af årsagerne til de katastrofale dårlige livsbetingelser, vi har haft i flere år.

Nu ligger Færøerne mere udsat og mærker ændringerne før og kraftigere end de fleste andre dele af Norden. Men samtidig gør dette vore havområder til en slags vejrhane, der kan påvise ændringer på et tidligt stadium.

Desværre har vi dog kun i begrænset omfang haft ressourcer til at udføre de målinger, som er nødvendige for at følge ændringerne, og endnu

har vi ikke tilstrækkelig viden til at se, hvordan disse ændringer vil sprede sig i de nordiske have.

Hr. Præsident! Forskning i de her nævnte forhold har vital interesse både for dagens og for fremtidens Norden.

Målt med den alen, som nordisk nytte vurderes efter, mener jeg, at det vil være særdeles velanbragte projektmidler, der anvendes til forskning i dette emne.

Jeg vil kort skitsere, hvordan jeg forestiller mig en mulig forskningsindsats på dette område.

Der etableres et nordisk - måske europæisk - havforskningscenter på Færøerne. Dette havforskningscenter bør forske i havstrømmenes betydning for klimaet på Jorden og i, hvordan ændringer i disse strømme påvirker havenes stabilitet som ressourcefornyere med hensyn til levende organismer.

Endvidere bør der forskes i bæredygtighed inden for kendte fiskebestande, men også i muligheder for retablering eller nyetablering af fiskebestande.

Det faktum, at de færøske bundfiskebestande af f.eks. torsk, sej, kuller osv. er stationære bestande, gør dem særlig velegnede som forskningsobjekter.

En anden indikation af, at havet omkring Færøerne er et studium værd, er, at dette er opvækstplads for vildlaks fra næsten alle de nordiske lande, store dele af Europa og andre fjerne lande.

Når man taler om miljø, og når man taler om forurening, så anvender man begrebet nul. Det vil sige, at området ikke er forurenet og derfor kan være målestok for forurening. Havet ved Færøerne går under bedømmelsen ikke forurenet, dvs. forureningsmæssigt nul.

Også dette taler for, at vi har et hav, som det er værd at studere, og som det er værd at følge.

Hr. Præsident! Mit forslag er, at vi i Norden påbegynder et samarbejde, hvis målsætning skal være at gøre os i stand til at forstå naturen og os selv som en del af den. Vi skal med andre ord hjælpe naturen til at hjælpe os.

Enggaard (V): Hr. Præsident! I den skelsættende situation, det nordiske samarbejde befinder sig i, behøves der politisk kraft, dvs. vilje og evne til at ville gennemføre de formål, vi står for. I det spørgsmål er den nødvendige metode og apparatet et middel til at nå det, som den politiske kraft ønsker.

Om det første er der jo glædeligvis efter reformudvalgets arbejde meget stor enighed, måske med undtagelse af den politiske venstrefløj, som markerer nogen afstandtagen. Men det er ellers glædeligvis en bred enighed.

Den praktiske udformning er i høj grad parlamentarisk ansvar. Regeringerne har efter min opfattelse gjort deres del af arbejdet, og det er derfor helt nødvendigt, at vi i den parlamentariske side af salen gør det arbejde, som skal fuldføre det. Jeg mener, det var en rigtig ting at have et kombineret udvalg for regeringssiden og parlamentarisk side. Jeg tror,

det har sparet en arbejdsgang, og med den meget korte periode, som har været til rådighed for i det hele taget at nå dette resultat, tror jeg, det har været afgørende. Man forestille sig bare den situation, at de to parter havde arbejdet hver for sig, at de var nået frem til ting, der ikke korresponderede, og at man derfor skulle bruge en ny periode for at arbejde de to ting sammen. Jeg tror, det var et rigtigt valg - også en meget usædvanlig fremgangsmåde, men i situationen rigtig.

Derfor er opgaven nu efter min opfattelse at fastlægge vilkårene så langt, at der er klarhed om strukturen. De bærende elementer må være kendt i hovedtrækkene, og så kan vi lade en række enkeltheder bearbejde i tiden op til næste session i Kuopio.

En af de ting, jeg havde lyst at nævne, var, at alle medlemmer af Nordisk Råd skal være medlem af et udvalg. Min opfattelse er, at det bør man tilstræbe. Jeg tror, det vil give en forkert situation, hvis man har medlemmer med forskellig status, og det vil kunne skabe en modstand mod en kommende løsning, som er aldeles unødvendig.

Men som sagt: Om strukturen må der ikke kunne rejses afgørende tvivl i den kommende tid. Det rejser så igen spørgsmålet: Behøves der en helt bred enighed om en sådan strukturløsning? Eller er det ikke i det parlamentariske livs bedste tradition, at der dannes sig så bred en enighed som muligt, og at der i øvrigt er ændringsforslag, som vi stemmer om, og hvor det jo er meget ærligt at være et mindretal i en parlamentarisk forsamling? Det er ingen fejl at kunne stemme om den kurs, der skal anlægges - naturligvis forudsat, at man så derefter har så megen respekt for hinandens synspunkter, at alle kan arbejde for det resultat, som opnås.

Fra forskellig side har jeg hørt bekymringer med hensyn til den udvalgsstruktur, som er forudset som værende den mest hensigtsmæssige, også ud fra et ledelsesmæssigt synspunkt. Her skal jeg sige, at enhver struktur er afhængig af de personer, der bemander den. Man kan have en dårlig struktur, som kan give fremragende resultater med de rigtige folk på pladserne, og man kan have en god struktur - ud fra teoretiske betragtninger - som kan være mislykket, hvis den bemandes med personer uden vilje og samarbejdsevne.

Den politiske opgave, vi har foran os, er jo tredelt, som også også opdelingen i de tre søjler - den nordiske søjle, den europæiske søjle og nærømrådernes søjle - viser; men disse tre søjler er ofte forbundet. Et aktuelt eksempel på dette er jo den meget aktuelle og relevante diskussion om pasunionen. Det er et gammelt nordisk kerneområde og altså hjemmehørende i søjle nr. 1, men i den sammenhæng, hvor det kommer op, i sammenhæng med Schengen-aftalen er det et stykke europæisk politik, der forenes med en tradition i det nordiske samarbejde. De to søjler mødes, og derfor skal vi også i den kommende tid være så fleksible med hensyn til strukturen i arbejdet, at det er muligt at finde de kombinationer, som er nødvendige for opgavens løsning og ikke ud fra et strikt synspunkt om, hvorvidt de hører hjemme i den ene eller den anden eller den tredje søjle.

Et andet eksempel, jeg kunne nævne, vil kræve praktisk evne til at kunne forene gode nordiske intentioner og traditioner med nye vilkår,

nemlig det grænseregionale samarbejde. Mange steder ved grænserne mellem de nordiske lande er der i årenes løb bygget praktiske løsninger op, hvor landene bare tager opgaver for hinanden. I det øjeblik, det ene land er medlem af EU og det andet ikke, vil der være behov for, at disse problemer finder en praktisk løsning.

Det skulle ikke være noget problem i de kommende år blot at lade landene glide væk fra hinanden. Det er en langt større og vigtigere ting, at der kommer en parallel udvikling, så det Norden, vi kender, også om nogle år ikke har fjernet sig fra hinanden indbyrdes, men har fulgt den samme udvikling med det perspektiv, der ligger her.

Metsämäki (SDP): Herr president! Det har sagtis några gånger från denna talarstol idag att det nordiska samarbetet står vid en skiljeväg. Vi har att välja mellan att fortsätta vid det gamla och uppenbarligen sakta tvina bort och falla i politisk glömska och att ta itu och möta de nya utmaningarna genom att förändra våra politiska målsättningar, strukturer och arbetsformer. Vi bör se till att det officiella nordiska samarbetet inte hamnar i skuggan av ett intensifierat Europasamarbete. Samtidigt måste vi se till att det nordiska samarbetet också på den här punkten blir ett viktigt komplement till EU/EES processen.

Den rapport som Nordiska rådets och Nordiska ministrerrådets gemensamma arbetsgrupp har framställt och som vi nu diskuterar innehåller flera förslag till uppryckning och intensifiering av det nordiska samarbetet och utgör också en god grund för det fortsatta reformarbetet.

Eftersom tiden är begränsad hade jag tänkt koncentrera mig på en av de tre pelarna.

Ett område som är av stor betydelse för de nordiska ländernas såväl gemensamma nordiska politik som de enskilda ländernas egen utrikespolitik är otvivelaktigen det politiska samarbetet inom Nordens närområden. Genom ett regionalt samarbete med Nordens närområden, sådana som Baltikum, nordvästra Ryssland och det arktiska området, kan Norden bidra till fred, säkerhet och stabilitet i Europa. Vi bör se till att samarbetet med närområdena främjar en demokratisk utveckling, marknadsekonomi, respekt för mänskliga rättigheter och ett ansvarsfullt resursutnyttjande. Det är viktigt att de samnordiska insatserna i Nordens närområden avgränsas i förhållande till bilaterala samarbetsprogram och kompletterar dessa och andra regionala mellanstatliga initiativ i området. Lika viktigt är det att de nationella satsningarna förs närmare varandra för att undvika överlappningar och dubbelarbete. Här har Nordiska rådet och ministerrådet en viktig koordinerande uppgift.

I det instundande reformarbetet är de samnordiska insatserna i närområdet av genuint nordiskt intresse och tjänar begreppet nordisk nytta. Insatserna skall koncentreras till frågor där det nordiska samarbetet och de nordiska institutionerna är särskilt lämpliga. Utmärkta exempel på nordiska institutioner som skött sig väl och som gett styrka åt det nordiska samarbetet är bl.a. Nordiska Investeringsbanken, NIB, och det nordiska miljö-

finansieringsbolaget, NEFCO. Dessa institutioner har för sin del bidragit till att göra det nordiska samarbetet väl känt även på andra sidan jordklotet. De nordiska ländernas satsningar på de nordiska informationskontoren i de baltiska länderna, Barents och S:t Petresburg spelar också en viktig roll i våra närområdens demokratiseringsprocesser.

Herr president! I detta reformskede är det mycket viktigt att Nordiska rådet bibehålls och utvecklas som ett gemensamt forum för de nordiska parlamenten och regeringarna. Samarbetets politiska relevans för deltagarna är avgörande för det nordiska samarbetets framtid. Det är nödvändigt att organisationen utvecklas, moderniseras och rationaliseras så att den blir mer effektiv och har en starkare koppling till arbetet i de nationella nordiska parlamenten. Då har Nordiska rådet en styrka som väger tungt såväl gentemot Nordiska ministerrådet som mot våra samarbetspartner inom EU.

Lantrådet **Ragnar Erlandsson** (ÅC): Herr president! Det är ingen artighet att påpeka det faktum att här på Island stod den nordiska demokratins vaggga. Från Thingvellir ljuder än idag ett tusenårigt budskap om lag och rätt och ett fördjupat folkvalde. Det känns därför särskilt angeläget att konstatera denna rådsessions uppgift att föra det nordiska mellanfolkliga arvet vidare till alla som ansluter sig till den rättstradition vi har skyldighet att upprätthålla och föra vidare.

Genom ett organiserat arbete i Nordiska rådets form har medel kunnat användas för att bygga upp ett nätverk av kontakter. Det måste därför vara Nordiska rådets självklara uppgift att föregå med gott exempel inför de nordiska folken och också i ett EU-perspektiv fortsätta att ägna oss åt samarbete på parlamentariker- och ministerrådsnivå.

Det faktum att våra länder och självstyrande områden valt olika lösningar i förhållande till EU får inte leda till utarmning eller mindre engagemang inom Nordiska rådet.

Utredningsgruppen och statsminister Poul Nyrup Rasmussens anförande visar med önskvärd tydlighet att än finns mycket frisk vind att ta vara på i den nordiska gemenskapen.

För min del vill jag särskilt framhålla de självstyrande områdenas fortsatta delaktighet i nordiskt samarbete. Vi ligger geografiskt långt från varandra, men vi har en klar intressegemenskap i förhållande till Norden. Det är därför av största betydelse att samarbetet i Norden kan vila på en formell överenskommelse om spelreglerna. Då vet alla vilka yttre ramar som gäller.

Spelreglerna bör dock utformas så att både snabbhet och flexibilitet finns i arbetet.

EU-dimensionen i vårt arbete kan säkert överföras till en nordisk dimension i EU. Vi i Norden har all anledning att överföra vår nordiska förvaltningspraxis till Europa och inte enbart tvärtom. Vi kan erkänna att Europa har erövat en del av Norden. Nu kan Nordiska rådet genom slag-

kraftigt samarbeite på ett positivt och konstruktivt sätt integrera det bästa av nordisk rätts- och förvaltningspraxis i EU.

Folkomröstningarna i Norden skiljde Norge från Sverige, Finland och Åland. Befolkningarna blev uppdelade i nästan lika stora nej- och ja-block. Norges nej är lika starkt som Finlands och Sveriges ja. Stödet för nordiskt samarbeite torde vara så gott som 100 procent.

Vad lär vi oss av detta? Det är Nordens skyldighet att värna om alla som visade klart motstånd mot EU. Glesbygden får inte bli en bortglömd del av det nordiska EU. Det måste bli det nordiska samarbeites viktigaste oppgitt att prioritera glesbygdssatsningar och därmed ge nya möjligheter till omstrukturering av landsbygdsnäringarna. En aktiv regionalpolitik måste prioriteras också i Norden. Glesbygden har goda förutsättningar att locka till sig tätorternas människor blott vi kan fördela resurserna på turistanläggningar, kommunikationer och aktivitetsskapande attraktioner.

Det gränsregionala samarbeitet i Norden bör få prioriterad status och alla gränshinder måste tas bort eller minimeras. Det nordiska samarbeitet bör fungera utan gränshinder, och där sådana uppstår måste alla krafter mobiliseras för att undanröja de mellanfolkliga irritationerna.

Oberoende av land, område och våra oppgifter inom det nordiska samarbeitet finns det som sagt mera som förenar oss i Norden än som skiljer oss åt. Det visar erfarenheterna av det nordiska sättet att samarbeite. Vårt ordningssinne förutsätter formaliserade regler som kan tillämpas i ett finfördelat system på ett mycket konkret sätt, utan att de självstyrande områdena och de enskilda länderna ger avkall på sin särart.

Därför är det angeläget att gå från ord till handling och föra den nordiska dimensionen stark och handlingskraftig vidare i ett EU-perspektiv.

Herr president! Från åländsk sida är vi villiga att följa upp de konstruktiva tankar som kommer från utredningsgruppens förslag. Vi kan vara ense om att hålla organisationen vältrimmad också i ekonomiskt avseende. Men det får inte leda till reducereing av arbetet, för då kan styrfarten upphöra, och det leder förr eller senare till en grundstötning. Det önskar väl ingen. Min förhoppning är att den friska och rena Islandsluften kan ge den stolta blåvita nordiska svanen en kraftfull vind under vingarna.

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! De fem år som har gått siden Nordisk Råd sist var samlet her i Reykjavik, har vært preget av de nordiske lands forhold til Den europeiske union. EØS-avtalen og EU-debatten har også satt sitt preg på innholdet i det nordiske samarbeidet. De nordiske sakene har fått en mindre framtreddende plass, fordi - som det het i statsministrenes pressemelding fra Helsingfors-sesjonen i 1992 - "spørsmål som angår de 4 frihetene - og tilgrensende områder - primært vil finne sin løsning i andre fora enn de nordiske". Usikkerheten om hvilken vei de nordiske land ville velge i EU-saken, skapte i sin tur usikkerhet om Nordisk Råds framtid.

Men nå er interimperioden og usikkerheten over. De nordiske land har klarlagt sitt forhold til EU, og det nordiske samarbeidet innen rammen av

Nordisk Råd skal nå tuftes på et nytt grunnlag. Samarbeidet må nå vurderes i lys av det faktum at tre av fem nordiske land nå er medlemmer av Den europeiske union.

I sin redegjørelse i går presiserte den danske statsministeren at det ikke kan stilles spørsmål ved det nordiske samarbeidet. "Det er lige så riktig og nødvendig nu - som før." Det er et synspunkt jeg kan dele. Men samtidig gjør vi klokt i å innse at både EU og EØS-avtalen setter visse grenser for det tradisjonelle nordiske samarbeidet. I EU-avtalen er det klart presisert at det nordiske samarbeidet må, som det heter, være "i full overensstemmelse med fellesskapsretten og andre bestemmelser i Maastrichtforedraget". Men disse begrensningene til tross: Samarbeidsmulighetene er betydelige, og de bør utnyttes fullt ut. Rapporten fra Reformgruppen slår fast at det nordiske samarbeidet fortsatt skal fylle en viktig funksjon.

Styrken i det nordiske samarbeidet ligger først og fremst i den sterke folkelige støtten. Men når det nå skal meisles ut en ny samarbeidsplattform for Nordisk Råd, er det viktig å ta vare på samarbeidets folkelige forankring. Det vil i denne sammenheng være helt avgjørende at parlamentarikerne prioriterer de fellesnordiske sakene, de spørsmål som angår folks hverdag, og hvor det kan dokumenteres en felles nordisk nytte.

Dette er viktig også i forhold til den europeiske dimensjonen. Dersom Norden skal kunne påvirke EU og det øvrige Europa på en positiv måte, må initiativene komme som et resultat av et samarbeid tuftet på felles nordiske verdier. Den nordiske dagsordenen må settes med utgangspunkt i saker av felles nordisk interesse. Her må samarbeidets tyngdepunkt ligge.

EU/EØS-samarbeidet vil av åpenbare grunner sette sitt preg også på arbeidet i Nordisk Råd. Men dersom de løpende direktiver og rettsaker fra EU blir et for dominerende innslag i Rådets arbeid, vil det folkelige engasjement raskt komme til å forta seg. Det er grunn til å understreke at en tilnærmet samlet norsk utenrikskomite i innstillingen til stortingsmeldingen om nordisk samarbeid har funnet grunn til å presisere at arbeidet med EU/EØS-spørsmålene "må skje utan at det genuine nordiske samarbeidet vert nedprioritert". Så vel parlamentarikerforsamlingen som regjeringssiden har et særlig ansvar for å sette viktige nordiske spørsmål på dagsordenen.

Det nordiske samarbeidet skal være offensivt og kreativt og først og fremst skje på grunnlag av nordiske premisser. Derfor er det så viktig at Norden sjøl setter sin dagsorden når samarbeidets form og politiske innhold skal utmeisles. Den nordiske samarbeidsmodellen trekker et naturlig skille mellom parlamentarikerne og regjeringssiden. Denne plattformen er det viktig å ta vare på når Rådet nå skal omorganiseres. Mot denne bakgrunn er det grunn til å være kritisk til forslaget om å slå sammen presidieseekretariatet og ministerrådssekretariatet.

En nyvurdering av samarbeidet i Nordisk Råd bør føre til at Nordens parlamentarikere knytter sterkere bånd til det frivillige organisasjonsarbeidet i Norden. "Den tredje sektor" er nemlig en viktig ressurs også i nordisk sammenheng. Og for å få kanalisert det folkelige engasjementet inn i

Nordisk Råd, er det viktig at de offisielle nordiske samarbeidsorganene utvider og utdyper kontakten med de frivillige organisasjonene.

"Målet er et sterkt Norden i det nye Europa", for å sitere fra statsministerens redegjørelse. Et sterkt Norden må tuftes på nordisk identitet og egenart. Et trygt rotfeste i en felles nordisk kultur er også det beste utgangspunktet for å møte andre kulturer i et fruktbart samspill.

Nordisk samarbeidsminister **Norrback** (SFP): Värderade president! Jag vill först komma med en korrigerigering vad gäller talarlistan. Det här är inte statsminister Aho's anförande. Det är ett tal som inte ens är skrivet, det är mitt eget anförande. Detta säger jag för att ingen skall behöva beskyllas för vad jag har sagt.

För det första tycker jag att det är värt att notera att den här debatten och det grundmaterial som vi har i två väsentliga avseenden skiljer sig från tidigare debatter och tidigare grundmaterial. Vi diskuterar nu betydligt mera samarbetets innehåll och betydligt mindre samarbetets former. Det är en glädjande utveckling.

För det andra har de dokument som vi har och de diskussioner som vi fört visat att den politiska viljan att utveckla det nordiska samarbetet och att använda oss av de organisationer som vi har, klart har vuxit. Den politiska viljan är starkare än vad den någonsin varit under de fyra år som jag har varit nordisk samarbeidsminister. Det ser jag som ett glädjande tecken.

Sedan vill jag kort säga att det drag av självplågeri som debatten ibland visar, där vi säger att det nordiska samarbetet inte ger resultat, kunde vi glömma eller åtminstone förklara den debatten avslutad. Med 83,5 tjänster i Köpenhamn och ett tjugotal i Stockholm har vi ingen stor byråkrati. Ser vi på de resultat som vi har nått inom nordiskt samarbete med den apparat som vi har skäms verkligen resultaten för sig. Vi kunde sluta att ägna oss åt det pessimistiska bakåtskådandet. Det gäller att blicka framåt och fundera över vilket politiskt innehåll vi vill ge åt det nordiska samarbetet. Jag tycker att tredelningen av det nordiska samarbetet är bra. Det traditionella nordiska samarbetet skall fortsätta på de tyngdpunktsområden som vi har angett.

Det faktum att det nordiska samarbetet utvidgas till Europasamarbete och till ett samarbete i närregionerna är en ny inmutning som jag tycker egentligen borde förutsätta mer resurser. Jag tycker att det är ytterst ologiskt att i detta skede föreslå mindre resurser för det nordiska samarbetet. Också vi i Finland har minskat på antalet ambassader runt om i världen men det behöver inte tvinga oss att minska på det nordiska samarbetet därför att vi tycker att det är värdefullt och ger valuta för pengarna.

Samarbetet på de traditionella områdena kan utvidgas. Vi har tillsatt en utredningsman, Ilkka Suominen, för att granska de nordiska nationella institutionernas samarbete. Det finns ett otal områden där de nationella resurserna är för små för forskning och utveckling av ny teknik och ny teknologi men där gemensamma nordiska resurser sammanslagna kan ge oss alla betydande fördelar. Suominens arbete är ytterst värdefullt. Vi hoppas

att den inbyggda konservatism som finns i institutionerna inte förhindrar oss från att utveckla samarbetet mellan små nationella institutioner med otillräckliga resurser på det nationella planet. Här finns det mycket att göra. Det är ett nytt innehåll i det nordiska samarbetet, där vi bara är i början och där det finns oerhört mycket att göra.

Tyngdpunkten på forskning, utbildning och kulturutbyte anser jag också är klokt. Men en nedprioritering av vissa områden får inte leda till att väsentliga områden glöms bort.

EU-samarbetet kommer i första hand att vara ett samarbete mellan regeringarna. Det är viktigt, tycker jag, att de nordiska ministrarna inför EU-ministtermöten har kontakt med varandra och träffas för att koordinera åsikterna och för att stödja varandra och utveckla gemensamma tankar. Det gäller alla områden av vår förvaltning. Men lika viktigt är att man efteråt träffas och överlägger samt planerar hur man skall tillämpa EU-direktiven på det nationella planet. Det är en helt ny samarbetsform som kommer att vara oerhört viktig för alla de nordiska länderna. Det är av naturliga skäl viktigt för Norge och Island, som inte är medlemmar men som via EES-avtalet är bundna av EU-direktiven, men också för oss som är medlemmar att en nordisk samordning av åsikter och aktiviteter sker.

När vi diskuterar Nordiska rådets roll vill jag fråga: Vad borde vi diskutera här? Det är två väsentliga frågor som skall avgöras under år 1996 och som berör oss alla. Den ena gäller europeisk regeringskonferens om säkerhetspolitiken och det monetära samarbetet. Var skall de nordiska länderna tillsammans kunna diskutera dessa frågor om inte i Nordiska rådet. De frågorna borde tas upp på dagordningen vid en extra session eller vid en ordinarie session. Det säkerhetspolitiska samarbetet får en växande betydelse likaså det monetära samarbetet. Vi kan ha olika åsikter om betydelsen, men det ger oss möjlighet att på ett nordiskt plan samordna våra intressen.

Den tredje frågan gäller närregionsarbetet som också är en ny inmutning. Där har vi ett gemensamt ansvar för att stärka demokratin i de östeuropeiska länderna och ge dem de kunskaper de behöver för att utveckla sina samhällen. Tillsammans får vi mer resurser att sköta det effektivare.

Sedan om själva Nordiska rådets roll. Jag håller med om att Nordiska rådets parlamentarikerarbete delvis fortsätter att söka sina former. Jag tycker att det är bra att de politiska gruppernas roll stärks. Jag vill ändå påpeka en fördel som vi skulle ha om också EU-parlamentariker åtminstone då och då kallades till våra möten med yttranderätt men inte med rösträtt. Det skulle vara en markering av den öppenhet som vi eftersträvar i Norden om regeringsmedlemmar, parlamentariker och EU-parlamentariker tillsammans i ett gemensamt forum skulle kunna föra en europeisk diskussion.

Jag tycker att talmännens roll kunde framhävas. Statsministrarna har mera markerat lyft regeringarnas samarbete. Om talmännen mera involverades kunde också parlamentets arbete koordineras och Nordiska rådets politiska status skulle på det sättet höjas.

Jag vill understryka att både det monetära och det säkerhetspolitiska samarbetet måste diskuteras inför europeisk regeringskonferens 1996.

Till slut vill jag kort beröra energisamarbetet, som jag anser får en växande roll. Jag noterar med tillfredsställelse att Norge och Danmark har träffat en preliminär överenskommelse om energisamarbete, i synnerhet om användningen av gas, här vid rådets session i Reykjavík. Jag vill meddela att vi i Finland har ett betydande intresse av att vi gemensamt i Norden i högre grad använder gasresurserna i Norge. Här har vi verkligen en stor politisk utmaning att tillsammans bygga upp en energiförsörjning som är miljövänlig och garanterar el och energi till ett billigt pris. Här har vi ett mycket stort nytt samarbetsområde där mycket finns att göra.

Jag tackar för att ni har lyssnat på mig, och jag vill än en gång poängtera att detta inte var statsminister Ahos anförande.

Olof Johansson (c): Herr president! Jag vill först i huvudsak instämma i vad Ole Norrback har sagt. Jag och min vän och tidigare kollega känner varandras värderingar. Det var inget fel på dem den här gången heller, även om de var hans egna. Jag vill bara understryka några saker.

Det är naturligtvis det politiska innehållet som måste sättas i centrum för det nordiska reformarbetet. Därför behövs det effektiva instrument för att åstadkomma den varaktiga nyttan som vi gemensamt eftersträvar. Den är ju inget självändamål.

Låt mig ge ett antal exempel på samarbetsområden. Jag vill särskilt peka på behovet av miljöinsatser i Nordens närområden. NIB och NEFCO, som har nämnts i debatten, behöver verkligen de nya resurser som den nyligen tillsatta ad hoc-gruppen föreslår - minst 100 miljoner ECU i statsgaranterade lån för NIB och minst 100 miljoner danska kronor i årliga bidrag för mjukgörning av miljöfinansiering till NEFCO. Allt detta står i den rapport som en gång initierades av mig som samarbets- och miljöminister i den dåvarande regeringen. Det finns en del saker som samarbetsministrarna borde ge besked om i detta sammanhang. De har exempelvis inte klargjort om man har beaktat förslaget om delfinansiering när direktiven för 1996 års budget, som skall innebära besparingar, utfärdades. Om detta inte har skett, måste rådet få besked om samarbetsministrarnas överväganden. Upprustningen av miljön i det forna Östtyskland beräknas kosta 1000 miljoner danska kronor. Vi måste då själva veta hur vi skall finansiera de merinsatser som är oundgängligen nödvändiga.

Mot bakgrund av de väldiga behoven i det övriga Östersjöområdet är det mycket måttliga krav som ställs i ad hoc-gruppens kompromisspräglade förslag. Desto angelägnare är det att vi kan få besked, om de blygsamma förslag som läggs fram beträffande NIB och NEFCO verkligen finansieras fr.o.m. 1996. Om inte Norden kan förena sig om ordentliga miljöinsatser i närområdet, vilka andra länder är då beredda att ställa upp?

En annan punkt: vi behöver ett varaktigt och kraftfullt instrument för att medverka till den språkgemensakp som bl.a. statsministrarnas redogörelse har förordat. Ansträngningarna på TV-området måste förfortröttligen

fortsätta. I de gränslösa masskommunikationernas tidevarv måste Nordens TV-samarbete stärkas. Det skall vara en självklarhet att vi åtminstone kan följa varandras nyhetsprogram. I Sverige är det litet si och så med de möjligheterna, medan vi däremot kan följa utvecklingen i världen i övrigt.

Under det kommande året blir det klart om vi kan få ett utvidgat samarbete om naturgas i Norden, som Ole Norrback var inne på. Nu är det sannolikt sista chansen till ett positivt beslut under detta sekel för att åstadkomma ett samarbete inte bara mellan Norge och Danmark, utan också i öst-västlig riktning. Här har Sverige ett särskilt stort ansvar att väga in den samnordiska nyttan i den nationella energipolitiken. Vi har ett väl fungerande elnätssamarbete i Norden - varför då inte gasdistribution per rör? Det kan inte vara rimligt att Sverige använder sitt geografiska läge för att stoppa ett ökat samarbete mellan väst och öst i norra Europa. Den enda restriktionen är att det inte får gå ut över användningen av biomassa.

Låt mig sedan något kommentera den blå boken från arbetsgruppen om nordiskt samarbete i en ny tid.

Parlamentarikernas viktigaste uppgift är att kontrollera regeringsmakten och utkräva ansvar av dem som förfogar över den verkställande makten. Detta är otillräckligt utvecklat i den blå boken från arbetsgruppen. Det största slöseriet i nordisk politik är, som jag ser det, den misshushållning som uppstår genom uteblivet nordiskt samarbete. Om den kontrollkommitté som nämns i punkt 3 C, sidan 14 i den blå boken ges kraftfulla och oberoende resurser, skulle den kunna utvecklas till ett effektivt organ för politisk kontroll. Låt oss kalla det Nordens revisorer. Då handlar det om en politisk revision. Det är viktigt att den ges klart definierade befogenheter inte bara gentemot nordiska institutioner, utan också gentemot regeringarna och när det gäller uppföljning nationellt av Nordiska rådets beslut. Att kansliresurserna måste vara oberoende och självständiga gentemot regeringsmaktens institutioner är självklart. Detta borde beaktas innan slutlig ställning tas till frågan om samlokalisering av sekretariatet. Här behövs både politiska och organisatoriska frågeställningar som behöver belysas bättre än som har skett.

Sammanfattningsvis vill jag säga att vi kan stärka Nordiska rådet på många sätt, men vi måste då fokusera arbetet på väsentliga politiska sakområden och skärpa den parlamentariska kontrollen av regeringsmaktens användning i nordiska sammanhang. Vi behöver av parlamentariker kontrollerade instrument för att klarlägga vad vi förlorar genom att nordiskt samarbete inte kommer till stånd trots starka argument för ett sådant samarbete, exempelvis att institutioner i olika länder ibland är onödiga och kan samordnas.

Danmarks ansökan om anslutning till Schengenavtalet, som har diskuterats mycket i dag, aktualiserar den nordiska passunionen. Här krävs det nordisk sammanhållning. Den nordiska passunionen är inte förhandlingsbar.

Låt mig i stället koppla an till någonting annat. Det är av största vikt att det arbete för att avveckla onödiga gränshinder och som initierats av Nils G. Åslings utredningsarbete fullföljs med kraft. Jag förutsätter att den nor-

diska icke-diskrimineringsklausul som Åsling nyligen har föreslagit får en seriös behandling i de överväganden om ändringar i Helsingforsavtalet som skall göras inför rådets session i Kuopio.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Minister Norrback (SFP): Värderade president! Olof Johanssons tal kan jag instämma i. Det ger bara anledning till två korta kommentarer. Jag tycker att fördelen med den beredning vi har haft hittills är att parlamentarikerna och ministerrådet har samarbetat för att planera det nordiska samarbetet. Jag vill varna för att man i uppföljningen separerar regeringsarbetet från det parlamentariska. Jag skulle verkligen hoppas att uppföljningen lika väl är integrerad mellan parlamentarikerna och regeringssidan i fortsättningen. Det andra är att Finland inte har bestämt om vår direkta relation till Schengenavtalet, men det får aldrig bli så att det avtalet skapar nya passhinder eller resehinder i Norden. Vår bestämda politiska vilja är att se till att passfriheten skall gälla i Norden, och vårt mål är naturligtvis att den skall gälla inom hela EES-området.

Olof Johansson (c): Herr president! När det gäller Schengen är vi uppenbarligen överens; jag vill bara understryka det Ole Norrback sade.

Min avsikt var inte att göra en uppdelning mellan regeringsarbete och parlamentariskt arbete. Däremot är det min övertygelse, efter att ha funnits med så att säga på båda sidor om gårdsgården, att parlamentarikernas kontroll av regeringsmakten måste stärkas om det skall bli något ordentligt parlamentariskt intresse här i denna församling. Endast på det sättet blir det intressantare att verka genom Nordiska rådet.

Jag är övertygad om att innan man slutligen fastställer det som står i "blå boken", närmare bestämt just i övergången mellan sidorna 14 och 15, måste man precisera det som arbetsgruppen redan har berört, nämligen hur denna kontroll skall förstärkas. Det måste ske genom en ordentlig resursinsats.

Varför skulle man exempelvis inte även i nordiska sammanhang kunna ha en EU-nämnd eller EU-delegation inom ramen för kontrollverksamheten, där man följer upp hur och huruvida de nordiska regeringarna har arbetat för den gemensamma nordiska nyttan i det europeiska perspektivet?

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Ærede Præsident! Fra sessionen i Tromsø er der kun gået tre og en halv måned, men i mellemtiden er der sket store begivenheder.

Resultatet af den norske folkeafstemning med et nej til EU skabte historie såvel for det norske folk som for hele Norden. Norge, Island og de selvstyrende områder Grønland og Færøerne forbliver uden for Den Europæ-

iske Union, mens Sverige, Finland og Åland har valgt at følge Danmarks vej. Det er vigtigt, at man i alle de nordiske lande respekterer dette resultat og søger de bedste udveje for de problemer, som er en følge af denne to-delning. Bevarelse af den nordiske pasunion er et eksempel, men andre områder bør man også stå vagt om og uddybe målsætningen i nordiske konventioner om social tryghed og andre gevinster for Nordens medborgere.

Tiden er moden til at videreudvikle det nordiske samarbejde. Heldigvis synes der at være nordisk enighed om at bevare den og tilpasse den til en ny situation.

Den såkaldte reformgruppe, som blev nedsat i december, har gjort et godt arbejde. Om det politiske indhold i forslagene, som her foreligger, synes man i store træk at være nået frem til konsensus. Alligevel kan man mærke en spænding mellem på den ene side dem, som ønsker, at nordisk samarbejde skal tilpasses EU, og på den anden side dem, der ønsker, at nordisk samarbejde skal stå på egne ben.

Det vigtige her og nu er, at man kan samles om de politiske hovedtræk og arbejde videre med det organisatoriske frem til næste session. Hvis dette sker, vil omstruktureringen af Nordisk Råd være på plads fra næste årsskifte.

Der er to satsningsområder, som vi i den venstresocialistiske gruppe gerne ser omfattet og styrket i den foreliggende tekst og Rådets vedtagelse. Det er udenrigs- og sikkerhedspolitik og miljøsamarbejde.

Efter afslutningen af den kolde krig er der sket en udvikling i retning af, at udenrigs- og sikkerhedspolitik er blevet sat på Nordisk Råds dagsorden. Dette må videreudvikles, og sikkerhedspolitik må være et vigtigt samarbejdsområde for Norden, både fordi Norden i dag har fælles sikkerhedspolitiske interesser, og fordi den kolde krigs afslutning fremtvinger en omdefinering af sikkerhedspolitikken.

De vigtigste sikkerhedspolitiske udfordringer for Norden er ikke truslerne om et militært angreb, men knyttet til trusler i form af social uro i Nordens nærområder, og til de trusler, som ligger i et muligt miljøsammenbrud. At møde disse trusler er i dag den største udfordring, Norden står over for.

Et skridt i retning af et tættere nordisk sikkerhedspolitisk samarbejde vil være at videreføre de sidste års udvikling, som har gjort udenrigs- og sikkerhedspolitik til en del af Nordisk Råds arbejde. Dette kan ske ved, at også forsvarsministrene i fremtiden møder på Nordisk Råds sessioner.

Det var positivt, at de nordiske statsministre på deres møde den 29. januar 1995 mindede om, at ændringer i Helsingsfors-aftalen i 1993 åbnede for, at Nordisk Råd behandler udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål. Dette er siden blevet bekræftet på denne session.

Den nyvalgte rådspræsident, Geir H. Haarde, understregede også i sin indledende tale i debatten her i morges, at "vid den stora sessionen måste den numera på höstsessionerna traditionella utrikes- och säkerhetspolitiska debatten äga rum. Den har satt en ny prägel på rådets arbete och vidgat den politiska diskussionen. Den får inte utgå i och med formförändringar."

Miljösamarbetet skal have som udgangspunkt at løse Nordens egne miljøproblemer og bidrage til at løse globale miljøproblemer. Den trinvis integrering af miljøhensyn i andre sektorer bør videreføres. Nordisk miljøsam arbejde skal omfatte nordisk energisamarbejde med sigte på udnyttelse af fornybare ikkeforurenende energikilder som led i at afvikle kernekraften.

Arktiske spørgsmål er i de sidste år kommet stærkere til udtryk end før på Nordisk Råds dagsorden. Efter Rådets arktiske konference i Reykjavik i august 1993 indledtes det parlamentariske samarbejde, som nu er ved at få sin udformning.

Hr. Præsident! På initiativ af den venstresocialistiske gruppe vedtog Rådet en udførlig rekommandation (rek. 4/1994) til Ministerrådet angående arktiske spørgsmål. Der fremkom bl.a. ønske om rapport om opfølgning af forslaget til Rådets 45. session i Tromsø. Nu har vi en sådan rapport på bordet som svar på flere opfordringer fra Rådets side. Rapportørerne fremhæver den "stærke position, de nordiske lande har i et internationalt samarbejde i Arktis om regeringerne samordner de nordiske synspunkter og forslag."

Behandlingen af de arktiske spørgsmål er et godt eksempel på det positive samspil, som kan realiseres i samarbejde mellem parlamentarikerne og ministrene inden for Nordisk Råds ramme.

Dette, hr. Præsident, er et godt eksempel. Sådan skal vi fortsætte, og jeg hilser den interesse velkommen, som er fremkommet fra mange talere i generaldebatten om forstærkning af det nordiske samarbejde.

Nyby (SDP):Herr president! Jag måste medge att jag ibland inte alls förstår vad vi håller på med. Låt mig ta ett enda, tragikomiskt exempel. I januari i fjol lämnade jag in ett medlemsförslag om en nordisk profilering vid bokmässan i Frankfurt 1997. Min avsikt var naturligtvis att nordisk litteratur skulle få en bredare europeisk spridning. Hösten 1993 medverkade 8500 utställare från 95 länder i mässan. Där kom man överens om över 200 översättningar av nya verk.

Sverige och Finland har gått med i EU. Rådet har beslutat att satsa på kultur. Just 1997 skulle ha varit ett lämpligt år med tanke på att Köpenhamn är europeisk kulturhuvudstad 1996 och Stockholm 1998. Alla jag pratat med anser att medlemsförslaget borde förverkligas.

Men icke, sa Nicke! Den 2 december i fjol beslöt kulturministrarna att det inte skall bli någon nordisk profilering vid bokmässan 1997. Hur är det möjligt att en sak där vi alla är överens inte förverkligas? Den frågan vill jag ha ett svar på under den här sessionen, och ett bra svar. Därför har jag också ställt en fråga om det här.

Jag tar upp det här därför att det så tydligt visar de centrala bristerna i vårt sätt att arbeta. Vi vill så innerligt väl. Vi pratar så mycket och vi utreder så grundligt, men till skott kommer vi inte. Det här fenomenet kan ingen rapport i hela världen rå på. Det handlar nämligen om vad vi för-

väntar oss av Nordiska rådet. Skall det vara ett forum för välmenande åsikter, eller för att nå handfasta, konkreta resultat?

Själv anser jag att vi måste nå konkreta resultat som förenklar och förbättrar den enskilda nordbons vardag. Däri ligger hela rådets legitimitet. Det är därför jag föreslog begreppet "nordisk nytta" på arbetsgruppens möte i Helsingfors. Den enskilda nordbon skall känna att han/hon har nytta av det nordiska samarbetet. Men nyttoaspekten kan också ligga i att det blir billigare och bättre att göra något på ett nordiskt plan i stället för på ett nationellt plan.

Jag tror alltså inte att man behöver någon strikt definition av begreppet "nordisk nytta", en definition som jag avkrävts otaliga gånger. Det räcker med att nyttoaspekten ligger till grund för allt vårt arbete, att vi ständigt så att säga har den i bakhuvudet. Jag är mycket glad över att begreppet "nordisk nytta" genomsyrar hela rapporten.

Tyvärre har vi en tendens att i allt förnyelsearbete fastna i organisationsfrågor. Det är lättare att rita lådor och pilar än att besvara frågan om livets mening.

Men nog är det trots allt så att Runebergs ord om Lotta Svärd passar in också på Nordiska rådet: "...och något tålte hon skrattas åt/ men mera hedras ändå!"

Herr president! Jag tror att det nu är dags att seriöst undersöka möjligheterna att upprätta en gemensam nordisk FN-styrka med beredskap att snabbt rycka ut i krishärdar. Argument för att något måste göras ges i TV:s nyhetssändningar varje dag: Bosnien, Ruanda, Tjetjenien. Det är tydligt att svårigheterna vuxit sedan det kalla krigets slut. Kriserna uppstår nu i högre grad inom staterna, inte mellan dem. Våldet riktas allt oftare mot civila, kvinnor och barn. Allt oftare är det uppenbart att FN måste sätta in sina motåtgärder snabbt och bestämt för att de skall ha någon effekt. FN:s generalsekreterare Boutros Boutros Ghali hävdade i Helsingfors på vår FN-konferens att en trupp på 400 man som snabbt hade varit på plats i Ruanda hade kunnat förhindra blodbadet där.

Som all expertis påpekar är de praktiska svårigheterna för en beredskapsstyrka mycket stora. Truppenheterna skall samordnas, de skall ha relevant utbildning och beväpning och befälet skall kunna fungera i alla lägen. Ändå, oberoende av invändningarna, vore det onaturligt att inte undersöka möjligheterna för de nordiska länderna att i högre grad än nu integrera sina FN-insatser och åstadkomma en gemensam FN-styrka.

Herr president! Jag tror att det är dags att någon går in i oroshärdarna nu och säger: "Nu har människorna lidit nog. Lagg av! Rör inte min kompis."

Jan Petersen (H): Ærede president! Vi har jo holdt på med denne debatten nå i ganske mange timer, og jeg tror jeg skal begrense meg til å reflektere over enkelte av de spørsmålene som har vært oppe.

Jeg må innrømme at jeg kom til denne sesjonen med atskillige spørsmålstegn, for jeg har vært fraværende fra Rådet i ti år. Det har vært inte-

ressant å lytte til debatten slik den har falt. Jeg kom med atskillige forventninger, for etter de historiske avgjørelsene vi hadde i høst, er det interessant å se om Norden nå greier å ta inngrep med den nye situasjonen. Men jeg må også innrømme at jeg kom med en del skepsis, for på tross av mange nyttige resultater, mye nyttig dialog, mye nyttig fellesskap, er det nok slik at de av oss som ikke har vært i Rådet på ti år, forbinder retorikk med mye av Rådets virksomhet, og det står ikke til å nekte at det er et visst sprang mellom retorikk og resultater. Jeg må nok innrømme at etter å ha gått nøye gjennom statsministrenes redegjørelse fra i går, svekket ikke det inntrykket av retorikk. Jeg tror det er grunn til å minne hverandre om at en altfor storslått retorikk fort kan bli det nordiske samarbeidets fiende, for vi må vel innrømme at det er ikke altfor mange flyvedyktige ideer å fylle inn i den strukturen vi ønsker oss.

Jeg legger ikke et øyeblikk skjul på at jeg skulle ønsket en helt annen virkelighet for det nordiske samarbeidet - et ønske om å virkeliggjøre det fullt ut innenfor EU. Men slik gikk det altså ikke. Og så gjør vi isteden det defensive - vi forsvarer den nordiske passunionen, slik vi skal og må gjøre. Jeg må innrømme at jeg er meget forbauset over den åpenbare motstand dette møter på venstresiden. Nå har vi muligheten, hvis vi håndterer saken riktig, til å få et enda større område hvor innbyggerne kan bevege seg fritt, og så er altså det som reises, problemer og motforestillinger. Men det er vel ofte noe som preger radikale holdninger - motforestillingene og problemene mer enn mulighetene.

Den situasjonen Norge er i, er at vi må komme i inngrep med de sentrale beslutningsprosesser i Europa. Det betyr at vi må ha en bred innsats i alt det som finnes av organisasjoner hvor vi er med, i NATO, assosiert i VEU, EØS, OSSE. Vi er nødt til å være på plass i hovedsteder, nødt til å sørge for at partisamarbeidet er på plass. Slik har det alltid vært, fordi det mest fundamentale en står overfor for et land, sikkerheten og økonomien, ja det har alltid måttet finne sin løsning utenfor den nordiske konteksten.

Jeg har lagt merke til at en del nå ønsker å få enda mer sikkerhets- og utenrikspolitikk inn i Nordisk Råd. Det er i og for seg greit nok. Men jeg må få lov til å minne om at på det området er det massevis av parlamentarikerfora i Europa, knyttet til NATO, knyttet til VEU, knyttet til OSSE, hvor vi møter mange, hvor det er mulig å komme i direkte inngrep med alle de land som er av viktighet for vår sikkerhet. Og når vi nå bygger opp den fremtidige virksomheten, så la oss samtidig sørge for at vi gjør det på en slik måte at vi ikke dublerer i unødvendig grad.

At det nordiske må spille en vital rolle i det arbeidet Norge gjør utad i forbindelse med EU, er helt på det rene. Hans Engell har helt åpenbart rett i at Rådet må plassere seg i forhold til den europeiske prosess. Jeg er derfor glad for at det er en av de tre pilarer vi er enige om. Men hvordan vi skal greie det, reiser praktiske problemer. Dagsordenssettingen må bli det sentrale, og det betyr at partigruppene må være mer sentralt plassert.

Jeg har heller ikke kommentarer til de øvrige av de to hovedområdene vi skal satse på, men minner om at når det skal satses, betyr det å satse

konsentrert, og det betyr at vi må ha et kritisk forhold til hva vi gjør, for nettopp å bruke mest krefter på det aller viktigste.

Europaminister och nordisk samarbetsminister **Hellström** (s): Herr president! Som ju ofta har varit fallet när det nordiska samarbetet har satts på prov är det yttre krafter som gett impulsen. Nu är det resultatet av folkomröstningarna om EU-medlemskapet i Finland, Norge och Sverige som ställt det nordiska samarbetet inför nya förutsättningar och utmaningar.

Det är bra att parlamentarikerna och regeringsrepresentanterna i reformgruppen snabbt har kommit fram till de gemensamma prioriteringar som presenteras i rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" med en koncentration av det framtida samarbetet på tre huvudområden.

Ett av dessa områden gäller nordisk samverkan i Europa. Jag vet att många ställer frågan om en sådan verkligen är realistisk. Kommer EU-medlemmarna i realiteten att samråda om den nordiska plattformen? Mitt svar är ja. Jag tror att det är realistiskt, om vi verkligen anstränger oss, och det gör jag av ett bestämt skäl. EES-avtalet är den gemensamma ramen för oss alla, men det har genom omständigheterna kommit att bli så att EFTA-delen av EES-avtalet nu är i stort sett nordisk, bortsett från Lichtenstein. Så var det inte tidigare, när EFTA var en organisation som omfattade också många andra viktiga stater.

Kanske var det något konstlat med det som vi arbetade med under 80-talet i form av nordiska "inspel" i EES-arbetet - jag tillhörde själv dem som arbetade mycket med detta. Vi skulle sedan gå vidare till EFTA, som var den förhandlande parten. Nu är EU-medlemmarna och EFTA-medlemmarna i Norden tillsammans inom EES-området, och jag tror att det därmed blir naturligare än förr att tidigt diskutera inspel med en nordisk profil i den gemensamma marknad som består av den s.k. inre marknaden och EES-marknaden.

Både dagens debatt och många tidigare debatter har visat att man här har många värderingar som ligger nära varandra, sådant som gäller samsättning, jämställdhet, miljö, arbetsmiljö, arbetsrätt, offentlig öppenhet osv. Vi kan nu i den nordiska samarbetsorganisationen, om de förslag som nu har lagts fram verkligen genomförs tämligen snabbt, redan på ett tidigt stadium identifiera sådana områden där vi kan ha en nordisk strategi och där den förhoppningsvis kan få ett genomslag i ett allmänt europeiskt samarbete. Vi kan och bör ta fram ett tidigt underlag. Det är då också viktigt att reformgruppens förslag, också de organisatoriska, snabbt omsätts i verkligheten.

När det gäller det andra viktiga området för prioritering, den nordiska identiteten, det som vi också kallar "utbildning och kultur", vill jag bara peka på en sak. Vi har haft stora framgångar när det gällt att engagera många ungdomar i studier och arbete hos varandra, inom Nordplus och Nordjobb. Det finns också spännande exempel inom kulturområdet. Jag tror att det bl.a. är här som vi i framtiden skall söka oss fram när det gäller att möjliggöra för unga kulturskapare - det må gälla inom musik, drama-

tik, film, lyrik eller andra områden - att komma samman på det sätt som har skett i våra andra nordiska program. Det finns goda exempel på detta. Jag tror att vi här har en möjlighet att ge det nordiska inre samarbetet och den nordiska identiteten en bra impuls framöver.

Herr president! Den andra huvuduppgiften för oss är att se till att undanröja hinder inom Norden. Genom att Finland och Sverige har blivit EU-medlemmar har nordiska gränser försvunnit. Det vi inte uppnått i nordiskt samarbete har blivit en realitet när vi tog steget in. Detta gäller de nordiska EU-medlemmarna. Självfallet skall vi också göra allt vad vi kan för att minska gränshindren i förhållande till de nordiska Eftaländerna. Vi anser att EES-avtalet skall utnyttjas optimalt för detta.

Av naturliga skäl har samarbetet mellan Norge och Sverige kommit i fokus. Vi har identifierat många gemensamma intressen. Den norska och den svenska regeringen har gått igenom hur vi skall arbeta på detta område. Det svensk-norska tullsamarbetet är av gammalt datum. Det är ett av de smidigaste i världen och innebär att på vissa håll får en tullstation i Norge sköta tullklareringen för bägge sidor. På andra håll är det tullstationen i Sverige som sköter klareringen för bägge parter. Detta samarbete vill vi vidareföra. Det krävs en del pedagogik och arbete samt förhandlingar för att förklara för de andra EU-medlemmarna att detta är ett smidigt system som vi anser skall bestå.

Jag vill avslutningsvis peka på en fråga som har berörts mycket tidigare i debatten. Eftersom min taletid snart är ute, skall jag inte närmare utveckla den. Det gäller den nordiska passfriheten som är av gammalt datum. De nordiska länderna har uppnått vad Romtraktaten syftade till men vad EU inte har uppnått. Naturligtvis kan inte det som hittills representerat om inte ett misslyckande så i varje fall ett tillkortakommande i EU få innebära nya gränser i Norden som föranleder nya passkontroller. Naturligtvis måste den nordiska passunionen sättas främst och möjliggöras också i framtiden genom den typ av samarbete som statsministrarna utövat.

Olof Johansson (c): Herr president! Jag vill ta upp den fråga som jag något berörde i mitt anförande för en stund sedan och som har sin grund i att Sverige tagit initiativ till en nedskärning av den nordiska budgeten. Jag har kritiserat detta därför att det var fel signal vid denna tidpunkt, när vi i stället måste satsa på att utveckla det nordiska samarbetet.

Man kan ha olika värderingar av detta, och det har gjorts en kompromiss. Sedan några dagar tillbaka föreligger en särskild rapport om miljövarnsinsatser i Nordens närområden, där man föreslår en nordisk facilitet för mjuk finansiering. Det heter där: "Med tanke på att samarbetet mellan Norden och närområdet liksom miljösamarbetet utgör en prioritering i det kommande nordiska samarbetet menar vi att den gemensamma nordiska budgeten skall belastas på detta område." Det handlar om något hundratal miljoner danska kronor. Det framhålls att kostnaderna i övrigt bör fördelas i enlighet med den nordiska fördelningsnyckeln.

Jag vill med en vänlig formulering fråga Mats Hellström om han är beredd att i samarbetsministerkollegiet inom kort vidareföra denna frågeställning, så att vi kan komma fram till ett konstruktivt besked i detta sammanhang.

Samarbetsminister **Hellström** (s): Herr president! På den vänliga formuleringen om jag inom kort vill vidareföra denna fråga till mina kolleger kan jag svara ja. Med anledning av den större frågan i Olof Johanssons kritik vill jag säga att jag är fullständigt övertygad om, att om vi menar allvar med koncentrationen av det nordiska samarbetet så att det kan få stuns och upplevs som relevant i medlemsländerna och så att vi verkligen skall samarbeta i frågan om närområdena, måste vi också ha en budgetpress.

Det finns två skäl för det svenska förslaget. Vi behöver spara i Sverige och därmed också på detta. Det är vidare rimligt att en och annan nordisk ämbetsmannakomité utsätts för besparingar liksom på alla andra områden. Det är en sak, och vi har öppet uttalat att detta är ett svenskt motiv. Men jag är också fullständigt övertygad om att det inte blir en sådan koncentration, som vi alla önskar, om det inte också förekommer en budgetpress i sammanhanget. Det visar all tidigare erfarenhet av det nordiska samarbetet.

Det finns väl goda skäl att ta upp Olof Johanssons prioriteringar. Vi har när vi i det svenska förslaget bett sekretariatet räkna på budgeten inte velat undanhålla de prioriterade områdena. Vi har sedan velat att en bedömning görs av effekterna på de andra områdena. Miljöområdet och närområdena tillhör de prioriterade. Budgetarbetet vidtar nu och skall avslutas i juni. Samarbetsministrarna har kommit fram till en gemensam syn på budgetdirektiven när det gäller graden av besparingar det första året, och detta skall vi arbeta med fram till juni. Självfallet skall vi ta med oss det budskap som Olof Johansson nu för fram.

Olof Johansson (c): Herr president! Vi kan säkerligen vara överens i princip när det gäller budgetpressen, men den budgetprocess som bör sättas in i det nordiska samarbetet bör starta först när man bestämt sig för vad det nordiska samarbetet skall innehålla. Häri ligger svagheten i den svenska positionen. Nu har det dessutom kommit en rapport som pekar i den andra riktningen. Jag använder den som ett pedagogiskt hjälpmedel för att visa hur fel det blir när någonting som vi alla vill prioritera i det nordiska samarbetet, miljöarbetet i våra närområden, kräver mer av resurser, samtidigt som man redan har bestämt sig för att ge riktlinjer för att skära i den nordiska budgeten. Dessa inslag pekar inte åt samma håll, återigen vänligt uttryckt.

Samarbetsminister **Hellström** (s): Herr president! Några länder har nyligen gått med i EU, och det är nu som nya former bör skapas och ganska snabbt

etableras i det nordiska samarbetet. Det är möjligt att vissa beslut i organisationen kommer att skjutas upp till höstens session i Kuopio. Det kan kanske finnas goda skäl för det. Jag vill inte föregripa den debatten. Detta kommer att diskuteras på torsdag. Skulle man skjuta upp frågan om att sätta budgettryck på denna process ett år, blir det inte mycket kvar av den koncentration som jag tror att vi båda önskar.

Nordisk samarbejdsminister **Eidesgaard** (Jvfl): Hr. Præsident! Reykjavik-sessionen vil af eftertiden blive husket som den session, hvor de nordiske lande og de selvstyrende områder gjorde status for det fremtidige nordiske samarbejde.

Det store spørgsmål er nu, om vi formår af samle svaneflokken, som ellers har besluttet sig for at trække i forskellige retninger. Norge og Island flyver mere vestpå, mens Sverige, Finland og Danmark trækker mod syd og mod EU. Åland har valgt den sydlige kurs, mens både Grønland og Færøerne gør Norge og Island selskab uden for EU.

Det kendetegner trækfuglene, at når de trækker, trækker de i samlet flok. Men for de nordiske svaners vedkommende kan der let opstå forvirring i flokken, hvis de ikke alle sammen er indstillet på at yde en ekstra indsats til fordel for det nordiske samarbejde.

Den reelle skillelinje i Norden, der har eksisteret siden vikingetiden, hvor Vestnorden med Norge, Island og Færøerne har haft en atlantisk orientering, mens de øvrige nordiske lande har været Østersølande, står nu tydeligere end nogen sinde før. En lektor fra Århus Universitet skriver i en artikel, at det store nordiske fællesskab aldrig har eksisteret i virkelighedens verden. Det har kun i forskellige perioder eksisteret som en politisk idé. Endvidere siger han, at i Norden var forholdet det, at ingen stat var stærk nok til at dominere de andre og dermed gennemføre en samling fra oven, som man har set andre steder.

Uden at tage stilling til, om historikeren har ret eller ej, er det efter min opfattelse netop styrken i det nordiske samarbejde. Det, at fem suveræne stater sammen med tre selvstyrende områder med gensidig respekt har udviklet et så godt forankret samarbejdsprogram - netop det er vores styrke.

Hr. Præsident! På Færøernes vegne vil jeg sige tak for, at vi fik lov til at være med i det reformarbejde, der er blevet udført op til denne session. For os, der repræsenterer de selvstyrende områder, er resultatet af samarbejdet af større betydning end selve dets form. Her vil jeg understrege, at det nordiske samarbejde har haft overordentlig stor betydning for Færøerne specielt på det kulturelle område. Da kun 45.000 mennesker skal værne, bevare og udvikle en færøsk kultur og et færøsk sprog, er det vigtigt, at vi også kan deltage i et større kulturelt samarbejde, der kan give os den nødvendige inspiration. På samme måde sætter vi stor pris på tjenestemandsudvekslingen, der har haft stor betydning for vores lille administration.

Vi er specielt glade for, at de selvstyrende områder har fået ret til at deltage i præsidiets arbejde, også selv om dets kompetenceområde er mere

begrænset. Men selvfølgelig er det vores mål, at vi på længere sigt kan få mulighed for at være med, hvor afgørelserne træffes. Her tænker jeg specielt på Det Politisk-Økonomiske Udvalg.

Hr. Præsident! Det står helt klart, at kulturen er det mest opprioriterede område i det nordiske samarbejde. Vi har i øjeblikket ét medlem i Kulturudvalget og ét medlem i Miljøudvalget, men vores repræsentation beror alene på goodwill fra dansk side. Denne goodwill sætter vi stor pris på, men den er ikke holdbar på længere sigt.

På den anden side kan en dansk repræsentation af færøsk kultur og færøsk sprog selvfølgelig ikke være tilfredsstillende. Den opgave kan Danmark i sagens natur ikke klare, og det ville også være for meget for langt. Det er kun færingerne selv, der kan give færøsk kultur og færøsk sprog en forsvarlig og tilfredsstillende repræsentation. Derfor må vores deltagelse forankres, når der skal foretages ændringer i Helsingforsaftalen, så vi får en fast plads i relevante udvalg.

Hr. Præsident! Det skal være mit håb, at vores tradition for nordisk samarbejde vil være stærk nok til at forhindre svanerne i at flyve på delt kurs!

Eeva Turunen (Kok.): Herr president! "Nu står Nordiska rådet än en gång inför en omorganisation." Den här bilden på omslaget till sammanfattningen av sessionsärenden slog huvudet på spiken. En leende gubbe lämnar ännu en rapport till rådet, som redan har en hel drös framtidsutredningar. Jag har dock lagt märke till att alla nu är införstådda med att det antligen måste bli något avgörande nytt av förslagen, så att det inte ännu en gång bara blir kosmetika.

Ett av huvudområdena föreslås bli Norden och dess närområden inklusive Barentsområdet. Alla de punkter, prioriteringar och förslag som tas upp i förslaget är välmotiverade i sig, men jag har ändå vissa betänkligheter, kanske mest beroende på att jag personligen har fått uppleva hur det känns att tvingas lämna sitt hem två gånger och bege sig iväg till det okända. Efter allt som det finska folket fått uppleva och stå ut med som granne till en stormakt känns det motigt att satsa så mycket av våra små medel på ett land som självt förorsakat sin undergång: miljöförstöring och underutveckling. Jag frågar mig ofta om det verkligen är vår - de nordiska ländernas - uppgift att från den nordiska samarbetsbudgeten finansiera reparation och återuppbyggnad av självförvållad förstörelse. Jag är helt medveten om att man inte kan eller vill lämna det osynliga folket i sticket. Det är denna vånda som jag känner inombords när jag skall ta ställning till närområdessamarbetet med öst.

Jag är glad över presidiets uttalande igår om yttrandefriheten beträffande dödshotet mot Salman Rushdie. Norge och Sverige har gått mycket längre i sina konkreta åtgärder än de övriga nordiska länderna. Det verkar som om det inte går att påverka Iran med enbart uttalanden och fördömanden, utan det gäller att ständigt påverka politikerna - och politikerna det är vi det! Genom ett samfällt agerande kan vi verka för ett initiativ in-

om EU till en större och effektivare påtryckning. När vi alltid hävdar att demokrati och yttrandefrihet är några av stöttepelarna i vårt nordiska samhälle måste vi göra ännu mera för att avvärja ett av de största hoten mot våra demokratiska ideal. Låter vi religion och terror styra ordets och tankens frihet för ekonomisk nytta är vi illa ute.

Alf Svensson (kds): Herr president! Det nordiska samarbetet går nu, som har sagts många gånger i dag, in i en ny epok. Därför är det naturligtvis positivt och nödvändigt att nya verksamhetsformer kommer till stånd. I de länder som är medlemmar i EU kommer odiskutabelt uppmärksamhet, engagemang, debatter och samrådsförfarande att i avsevärd utsträckning styras av EU-medlemskapet. Då krävs av oss koncentration och inriktning på vad som är nordiskt nyttigt.

Vi vet allesammans att morgondagen inte kommer att göra vårt internationella beroende mindre. Avstånden krymper dramatiskt. Den nya tekniken, det må vara på IT-området eller övriga teknikområden, för oss alla närmre varandra. Det är tillsammans vi kan rädda framtiden.

Det är också min uppfattning att Europa knappast under kommande decennier kommer att kunna leva kvar i föreställningen att det är runt vår kontinent jorden snurrar. Var så säkra på att den ekonomiska tyngdpunkten och expansionen i åtskilliga avseenden alltmer kommer att förskjutas till andra delar av jordklotet! Därför, tror jag, kommer verkligheten att svetsa oss europeer än mer samman.

Naturligtvis kommer det nordiska samarbetet, vår geografiska, kulturella och värdemässiga gemenskap att fortleva och behöva vidareutvecklas men nog vore det förödande om den gemenskapen skulle fastna i åldriga, urgröpta organisatoriska hjulspår i stället för att söka dynamiska politiska plattformar.

För närvarande skaffar sig de nordiska politiska partierna en tätare, mer organiserad gemenskap och samverkan med partigrupperingar nere i Europa. Det sker inom EU-parlamentets ram, men också utanför. Det säger sig självt, menar jag, att efter några år så har fastare personliga och organisatoriska band skapats.

Det är med dessa fakta som bakgrund som vi i vårt nordiska samarbete måste möta morgondagen.

Esaias Tegnér, vår svenske skald, hade svårt att acceptera att Sverige förlorade Finland. Han skrev då en dikt som till sitt innehåll var fylld av revanschlust. Han fick emellertid vara så vänlig att ändra på ordalydelsen och i stället dikta som sitt heta önskemål att det skulle bli möjligt "att inom Sveriges gräns erövra Finland åter". Det är min övertygelse att Nordens odiskutabla närhet till och beroende av EU kommer att föra Norden in i en mer konkret och konstruktiv arbetsgemenskap - detta gäller vare sig vi är medlemmar i EU, håller oss till EES-avtalet eller inte vill ha någon dylik relation alls. Därför tror jag att det till väsentlig del handlar om att vi nu har den stora möjligheten - för att inte säga utmaningen - att inom EU:s gräns erövra Norden åter.

Jag kan omöjligt tro annat än att vi alla är överens om att det vi har i Norden, som är bra för våra länder och som man inte har nere på den europeiska kontinenten, det bör vi tillsammans aktivt verka för att implementera där. På samma sätt är det förstås när förhållandena är de motsatta. Vi får ju inte bli så isolerade att vi tror att det alltid är i Norden som hjulet uppfins.

I rapporten Nordiskt samarbete i en ny tid betonas "den nordiska värdegemenskap som finns mellan alla nordiska folk". Jag tror att det skulle ha haft mycket stort värde om den typen av uttryck fått en djupare dimension och utretts mera. Värdegemenskap är ju inte något som existerar i slutna rum. Värdegemenskap kan lätt haverera, om den inte får näring från sina rötter. Därför borde vi också våga och vilja tala om vilka dessa rötter är.

Herr president! I handlingarna till den här sessionen finns information om FN:s internationella familjedag, som i år äger rum den 15 maj. Jag vågar t.o.m. säga att detta har med säkerhetspolitik att göra. Det gäller att börja i det lilla, nära sammanhanget och lära sig tolerans och respekt för varandras unicitet och olikhet. Jag skulle förstås hoppas att det görs någonting av familjedagen den 15 maj i alla våra nordiska länder. Den första internationella familjedagen hölls förra året och blev alldeles tydligt en stor succé världen över. I Sverige var det dock väldigt tyst runt detta FN-arrangemang.

Tolerans börjar i familjen!

Berit Brørby Larsen (A): President! At Norden samarbeider, er så selvsagt at de færreste tenker over det til daglig. Ikke desto mindre er dette region-samarbeidet enestående i internasjonal sammenheng. Det foregår på alle plan og innen alle sektorer. Dessuten koster det altså bare 30 kr pr. innbygger.

Vi har så langt ikke tapt på å opptre sammen. Det har vært og skal fortsatt være nordisk nytte av samarbeidet - nytte for det nordiske samfunn og dets innbyggere. Men et vellykket nordisk samarbeid kan også måles i arbeidsledighetens størrelse. Med slike briller på er det nordiske samarbeidet langt fra vellykket.

Vi står nå foran en viktig skillevei i det framtidige nordiske samarbeidet. Fra norsk side er den fremste utfordringen å sikre at våre naboland som nå har blitt medlemmer av EU, fortsatt er opptatt av å prioritere det nordiske samarbeidet. På det verbale plan er det små problemer. Både Sverige, Danmark og Finland bekrefter at de fortsatt vil prioritere Nordisk Råd. Det som blir avgjørende, er likevel hva som skjer i praksis etter hvert som EU-hverdagen melder seg for de nye medlemslandene. Det er et faktum at saker som sterkest påvirker hverdagen for svensker, finner og dansker, vil bli avgjort innenfor rammen av EU-samarbeidet og ikke Norden. Våre naboland må derfor prioritere EU, både med tid og med ressurser. Det nordiske samarbeidet kan fort komme i direkte konkurranse med dette, hvis vi ikke opprettholder debatten om Nordens plass i Europa - og

det faktum at vi alle er medlemmer av EØS-samarbeidet. Et viktig prinsipp, nordisk nytte, er derfor nedfelt i den rapporten som danner grunnlaget for en debatt om den videre kursen. Med andre ord: Har ikke samarbeidet nordisk nytte, blir det selvfølgelig mindre av det også.

Nordisk Råd har for lenge vært preget av rituelle handlinger. Det er behov for fornyelse og å bygge opp en organisasjonsstruktur som gjør både arbeidsform og innhold mer interessant. Rapporten "Nordisk samarbeid i ny tid" inviterer til en konsentrasjon i det nordiske arbeidet. De tre hovedområdene skal være det tradisjonelle nordiske, kultur/utdanning, Norden og Europa, EU/EØS, og Norden og nærområdene. Innretningen og organiseringen av det nye nordiske samarbeidet må springe ut av den faktiske situasjonen i Norden og de behov som finnes, tilpasset det en mener vil være utviklingen i årene som kommer. Utgangspunktet må ikke bare være det eksisterende samarbeidet eller det som har vært.

I de nærmeste årene vil Norden være preget av at de nye EU-medlemmene vil være opptatt av å finne sin plass i EU, med de konsekvenser det vil få på ulike områder - tilbakeslag og kanskje gevinster som vil komme. Norge vil også være opptatt av å finne sin plass innenfor de rammer som ligger til grunn for oss. Om en ser på europakartet og kartet over Norden, har altså Norge en viktig jobb å gjøre for å beholde sin innflytelse - dette ikke bare fordi det er et faktum at Norge ikke er med i EU, men ut fra en vurdering av hva som vil være tyngdepunktet i Europa, særlig Vest- og Sentral-Europa, utviklingen sørover og også den sentraleuropeiske dimensjonen, Polen/Østersjøen.

Nordisk Råd er for mange parlamentarikere venstrehåndsarbeid. Det er noe du drar på, du drar igjen og glemmer det til neste gang. Det nordiske samarbeidet må i større grad bli en del av det daglige arbeidet for folkevalgte i de nordiske landene. Organiseringen må derfor starte nedenfra. Et eksempel kan være: De som arbeider med miljø saker i de enkelte landene, møtes til en felles miljøkomite med jevne mellomrom. I dette arbeidet bør også europaparlamentarikerne i de respektive nordiske land tiltre. Dette kan føre til en integrasjon i praktisk politikk og en kontakt med Europaparlamentet på en måte som vil være nyskapende ikke bare i det nordiske samarbeidet, men også i forholdet mellom de nordiske EU-land og de respektive nye parlamentarikerne fra disse landene.

Skal en legge en slik tenkning til grunn, bør en ikke nå ha fastlåste meninger om den framtidige organiseringen av rådet. Vi må tenke grundig igjennom hvordan vi best mulig kan legge til rette for de tre søyler som det videre nordiske samarbeidet skal stå på.

Guðrun Schyman (v): Herr president! Det är intressant för mig att som nyvald till Nordiska rådet lyssna på debatten. Jag har förstått att många ifrågasätter effektiviteten av detta arbete. Jag måste erkänna att jag innan jag själv deltog hade intrycket att det mest var flotta middagar och mindre av politiska möten. Vad jag har upptäckt under de månader jag själv har varit medlem av Nordiska rådet är att det är mycket papper men kanske

inte fullt så mycket politik som man skulle önska. Det kanske borde vara litet mindre representation och litet mer resultat, mindre byråkrati och mer beslutskraft i denna samarbetsorganisation. Det är min förhoppning att de förslag som nu har lagts fram skall leda i den riktningen.

Jag tror att det behövs en mycket tydlig koncentration på de politiska sakfrågorna. Från vänsterpartierna tycker vi överlag att en av de viktigaste frågorna, som vi alltså bör koncentrera oss på, är säkerheten i Norden. Under den här konferensen har det ju lanserats ett nytt och vidgat säkerhetspolitiskt begrepp, där det också ingår ekonomisk politik, miljöpolitik och energipolitik förutom den traditionella försvarspolitiken. Detta vidgade säkerhetsbegrepp borde stå i centrum för det nordiska samarbetet.

Det innebär att vi skulle samarbeta kring miljöhot som finns i vårt område. Jag tänker bl.a. på både civil och militär kärnkraft, som det finns gott om i det nordiska området.

Den tanke som vi från freds rörelsen en gång lanserade om en kärnvapenfri zon är fortfarande en mycket aktuell tanke, som Nordiska rådet borde ägna mycket mera möda åt att faktiskt förverkliga. Inte alla idéer är dåliga bara för att de är gamla, utan de kan också vara verkligt aktuella, och detta är en sådan fråga.

Jag tror att det vore viktigt att arbeta tillsammans för förebyggande fredlig konfliktlösning inom det säkerhetspolitiska området. Tillsammans skulle vi kunna utföra en hel del genom att föra vidare den tradition som de nordiska länderna faktiskt har haft att internationellt arbeta för nedrustning. Vi skulle kunna föregå med gott exempel genom att här i Norden samordna våra insatser på detta område.

Det har från denna talarstol talats mycket om hur Nordiska rådet skall förhålla sig till EU. Tanken att Nordiska rådet skulle kunna var en plats där vi formulerar nordiska ståndpunkter i förhållande till förslag och utvecklingstendenser inom EU är en god tanke. Men då gäller det verkligen att det blir en koncentration på politiken och sakfrågorna och att det finns en framförhållning i arbetet!

Jag skulle också vilja ta upp två konkreta frågor, som jag förväntar mig att i morgon få konkreta svar på av miljöministrarna. Det gäller miljöfrågor som är relaterade till EU.

Den första frågan gäller ett förbud mot export av miljöfarligt avfall, som många länder har ställt sig bakom genom någonting som heter Baselkonventionen. Danmark har varit mycket drivande internationellt i den här frågan, men på grund av EU:s "marknadstyranni" - ett uttryck från den danska tidningen Information - får Danmark som enskilt land inte driva den frågan. Enligt EU:s regler är det kommissionen som skall ta upp förslag om förändringar och förstärkningar i internationella konventioner för att det skall bli juridiskt bindande. Danmark står nu isolerat i denna fråga och vill ha stöd av de nordiska länderna.

Jag vet att miljöministrarna inte är här nu, men jag hoppas att de läser protokollet och utgår från att jag får svar från dem i morgon. Är det inte dags för de nordiska miljöministrarna att här och nu göra gemensam sak i

förhållande till EU:s byråkrati? Det är väl just en sådan sak där vi bör utnyttja det nordiska samarbetet.

Min andra fråga gäller ett bindande avtal för reglering av havsföreningar från landbaserade källor. Detta är en fråga som de nordiska länderna har drivit. Vårt värdland Island har arbetat hårt för att få nordisk enighet bakom detta förslag, men nu sägs det att Sverige blockerar och hotar att spräcka den nordiska enigheten i denna likaså mycket konkreta fråga. Också här tycker jag att denna församling har ett utmärkt tillfälle att ta ett gemensamt ansvar och visa att vi är beslutskompetenta i förhållande till andra internationella organisationer.

Dale (Sp): President! Forslaget om å basera vårt framtidige samkvem på tre søyler der målet er å skapa ein syntese av det tradisjonelle samarbeidet, unionsspørsmål og engasjement i nærområda, samlar brei støtte i Nordisk Råd. Det er sjølvsagt eit uttrykk for kvar vi de facto står etter utfallet av folkerøystingane om EU. Dernest vil tida vise om det finst tilstrekkeleg vilje til å satsa på Norden. Vi må vedgå at situasjonen er uklar. Serleg er det grunn til å spekulere over korleis Sverige vil orientera seg, med tanke på dei nedskjeringane i pengebruk som nyss er lagt til grunn for neste års budsjett. I det lengste må vi tru at sparetiltaka har sitt utspring i interne svenske tilhøve, og at dei ikkje er motiverte i førestellinga om at det finst eit stort overforbruk i det nordiske. Poenget er at vi opererer innanfor ei ramme på vel 700 mill. kr fordelt på fem land, og at det knapt finst maken til samarbeid mellom land der kontrollen med ressursane er så god som her. Kontrasten til det pengesløyende EU er slående. I tråd med kva kollega Olof Johansson har sagt tidlegare, vil eg minna om at Sverige betalar ca. 20 milliardar kr årleg til EU-systemet, medan tilskotet til det nordiske dreiar seg om eit par hundre millionar kroner. Alle venner av nordisk samarbeid bør i det minste forsvara det noverande nivået, og også tilbakevisa forsøk på å leggja pengesparing til grunn som hovudpremiss for reformarbeidet vi står framfor.

Behovet for å fornya og aktivisera det nordiske samarbeidet er påtrengande, og det er sett på spissen etter at Sverige og Finland slutta seg til EU. Spørsmålet er: Kva gjer vi no? Korleis kan ei vitalisering best skje? Etter mi oppfatning bør me snarast erkjenna at ei fornying av samarbeidet i all hovudsak må koma innanfrå det nordiske området. Sjølvsagt er det overmåte viktig å dra nytte av impulsar frå omverda. Vi må leggja til grunn eit vidt, globalt utsyn. Difor er eg heilt samd med dei som meiner at utanrikspolitiske spørsmål så avgjort høyrer heime på dagsordenen. Derimot vil eg åtvare mot tanken om at EU/EØS skal bli ein slags redningsplanke for vårt samarbeidsstrev. Ei slik line har lite med realitetane å gjera. Den kan nok gie ministrane mykje å sysla med, men me parlamentarikarar har liten sjanse til å koma i inngrep med unionsdirektiv og forordningar. Vårt lodd blir å diskutera svært generelle europeiske problemstillingar på god avstand frå dei romma der den aktive politikken får si utforming.

Eg vil gjerne understreka at vårt tradisjonelle samarbeid er og blir berebjetken i det nordiske byggverket. Lat oss derfor i vår fornyingsprosess retta blikket mot grasrota, eller nærare bestemt til mylderet av organisasjonar som arbeider med saker i eit nordisk perspektiv. Det finst minst 700 av dei. Organisasjonane utfordrar oss gjennom Nordens Folkelege Forsamling. Dei har krav på svar. Alt i alt handlar dette om korleis me kan utløysa store ressursar som finst i organisasjonar, kommunar og regionar. Denne bakkekontakten må sikrast, med mindre nordiske politikarar endar opp som ei forsamling utan evne til å praktisera sitt eige tiljubla prinsipp om nærleik.

Det er på tide me reflekterer over uttrykket "Den Nordiska Modellen". Grunntanken er at samfunnet skal gro fram nedanfrå. Lina går frå det lokale, via det nasjonale og ut i det internasjonale. Ein annan tese er maktbalansen mellom fagrørslar og arbeidsgjevarar. Samspelet mellom lokalsamfunn og folkerørslar er eit tredje fundament. Det er takk vera slike verdiar at demokratiet fungerer i Norden. Men modellen er i forfall. Det spesifikt nordiske skrumpar inn i faretruande fart, og i same tempo minkar vår tiltrekkingsevne og vår påverknadskraft. Denne enkle observasjonen går gjerne hus forbi. Mange ser ikkje at eigenart og sjølvkjensle er grunnlaget for vår internasjonalisme. Difor kan vi slå fast at alt står og fell med søyle nr. 1, dvs. samarbeidet innan Norden. Her ligg utfordringar.

I denne samanhengen bør vi merka oss den tunge trenden som i lengre tid har prega dei vesteuropeiske demokratiar: Folkets valde representantar mistar stadig makt, medan regjeringane styrkjer sin posisjon. Eigentleg er det snakk om at byråkratar i alle land finn kvarandre i uformelle prosessar, og dei tiltek seg også lovgjevingsmakt. EU-systemet er eit uttrykk for det som skjer. I mindre målestokk opplever me det same gjennom EØS. Tendensen er fylgjeleg på veg inn i den nordiske sfæren, og den set sine spor i reformarbeidet. Difor skjer dagens debatt på bakgrunn av ein underliggjande dramatik som før eller seinare bryt seg opp i overflata. Kva som vidare skjer, er m.a. avhengig av parlamentarikarane si evne til å erkjenne sitt ansvar på vegner av sine veljarar.

Elver Jonsson overtog härefter ledningen av förhandlingarna.

Eeva-Liisa Moilanen (SKL): Herr president! Sedan den förra sessionen har Finland och Sverige anslutit sig till den Europeiska unionen. Nordens behov och gemensamma målsättningar skall nu framhävas i unionen. Karaktären av samarbetet förändras, och samarbetet får en allt större betydelse.

För att vi nu effektivt skall kunna utnyttja de möjligheter som unionen ger oss förutsätts också en förnyelse av Nordiska rådet. Utredningsgruppens arbete ger oss en bra grund att arbeta vidare på. Jag stöder förslaget om att vi återgår till en årlig session, särskilt om rådet kan vid behov samlas också vid andra tider.

En grundlig reformering av utskottsväsendet enligt den föreslagna modellen flyttar tyngdpunkten klart till de politiska grupperna. Det är positivt, om bara medlemmarna och partigrupperna är medvetna om det ökade ansvaret för de uppnådda resultaten som detta för med sig.

Samtidigt måste man se till att de nationella sekretariaten får tillräckliga resurser, särskilt om bemanningen av presidiesekretariatet blir mindre. Förutsättningarna för det nationella sekretariatet är särskilt viktiga för Finlands delegation på grund av våra språkliga förhållanden. Man borde överväga att bilda en stark internationell enhet vid de nationella parlamenten så att Nordiska rådets ärenden skulle ingå som en del av det internationella samarbetet.

Rådets medlemmar har olika uppfattningar om den Europeiska unionen. En gemensam målsättning för alla är dock att man vill öka demokratin och säkerheten i Europa. Säkert är vi också överens om behovet av att upprätthålla samnordiska seder för informationsutbyte med EU. I det arbetet hittar vi nog gemensamma utgångspunkter. Helt rätt skall varje utskott enligt den nya organisationsmodellen behandla också EU-ärenden inom sitt sakområde.

Regionalpolitiken är av stort intresse för alla nordiska länder. Genom vårt samarbete kan vi säkert finna de frågor som kompletterar EU:s regionalpolitik. Samarbetet runt Nordsjön, Östersjön, de arktiska områden såsom Barents samt våra närområden skall ingå som ett centralt element i samarbetet också i fortsättningen.

Nordiska rådets internationella konferens om FN, fred och utveckling i januari i Helsingfors visade att Norden har ett större ansvar för den globala utvecklingen än till och med Europa. I biståndssamarbetet har våra länder långa traditioner och lång erfarenhet. Dessa skall utnyttjas för en bärkraftig utveckling i framtiden.

Att ta upp FN-politik i Nordiska rådet är också viktigt, eftersom särskilt FN:s fredsbevarande verksamhet är i ett övergångsskede och söker sig nya former. De nordiska länderna borde ge sin insats till detta utvecklingsarbete bl.a. genom aktiva ställningstaganden om den nordiska fredsbevarande verksamheten och genom att erbjuda högklassig utbildning av trupper. Så skulle man kunna göra fredsbevarandet effektivare, vilket i sin tur är fredsarbete som bäst.

Herr president! De nordiska länderna borde också erbjuda sig att stå som värd för ett toppmöte om den fredsbevarande verksamheten. Målsättningen med sådana "strategiöverläggningar" på toppnivå vore att framlägga förslag till FN:s säkerhetsråd om nya riktlinjer för fredsbevarandet.

Anni Svanholt (SF): Det er sagt mange gange, at Nordisk Råd efter EU-afstemningerne står over for nye udfordringer, men det er ikke en ny og uvant situation. Igennem det mangeårige samarbejde, der har været, har der været mange nye udfordringer. Samarbejdet har jo netop udviklet sig i takt med nye udfordringer.

Her tænker jeg især på samarbejdet med de baltiske lande, arbejdet i Østersørådet og de nye opgaver i Arktis, Barentsområdet samt St. Petersborgområdet. Det vigtige arbejde, der her er sat i gang, skal selvfølgelig uformindsket videreføres og videreudvikles, og her ser jeg etablering af et arktisk råd som det næste vigtige skridt.

I SF og Venstresocialistisk Gruppe mener vi, at Nordisk Råd skal styrkes og udvikles. Et styrket Nordisk Råd skal sætte sine egne mål, men også sætte dagsordenen på væsentlige områder i forhold til EU. Den nordiske model skal sætte sig kraftige spor.

Vi har i SF i forbindelse med de danske EU-afstemninger sagt, at hvis de nordiske lande blev medlem af EU, ville det nordiske samarbejde få stor indflydelse på EU. Den kritiske holdning til EU er jo stærk; det viste afstemningerne. Faktisk er halvdelen af befolkningerne imod EU. Det er klart, at det skal respekteres. Vi mener, at vi alle må tage det til os; det skal ligge helt fremme i bevidstheden. Men det, der i øjeblikket sker i forhold til den nordiske pasunion, er bestemt ikke udtryk for respekt for de holdninger, befolkningerne i de nordiske lande har tilkendegivet - tværtimod.

Det er helt uacceptabelt, at der nu sættes spørgsmåltegn ved, om den nordiske pasunion kan opretholdes.

Hr. Præsident, en vigtig hovedopgave bliver sikkerhedspolitikken. Det er den nye udfordring. Vi mener, at Nordisk Råd i fremtiden meget aktivt skal satse på udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Der er behov for et forum, som kan markere sig stærkt i den sikkerhedspolitiske debat. Nordisk Råd skal være stedet, hvor de nye, helt centrale sikkerhedspolitiske spørgsmål sættes på dagsordenen.

Det er helt centralt at tage de forhold op, der truer sikkerheden, og her ser vi stigende social ulighed, som medfører social uro, konflikter, et muligt miljøsammenbrud, de usikre atomkraftanlæg og atomaffaldet som de største trusler.

Vi mener også i SF, at de nordiske lande kan spille en helt central rolle som formidlere af freds- og konfliktforebyggende politik. I forholdet mellem de baltiske lande og Rusland vil de nordiske lande også kunne medvirke som formidlere i en konstruktiv dialog. En konference om partnerskab for fred for nylig i København, hvor der var et voldsomt sammenstød mellem den tidligere udenrigsminister fra Letland og den russiske ministerråd fra ambassaden i København, viste, at der faktisk er et stort behov for nogle formidlere i den dialog.

En anden vigtig hovedopgave er samarbejdet om miljø- og energipolitikken. Her er en række uløste opgaver, og det, der i særlig grad trænger sig på, er en fælles nordisk energipolitik, der skal have som mål at afvikle atomkraften. I Danmark ser vi frem til, at værket i Barsebäck bliver lukket.

Der er altså store og vigtige spørgsmål for Nordisk Råd. Vi mener - og jeg mener - at Europa har brug for et stærkt og handlekraftigt Nordisk Råd.

Marianne Samuelsson (mp): Herr president! Först skulle jag vilja uttrycka min glädje över att vara tillbaka i Nordiska rådet. Under mina tidigare år fann jag att det nordiska samarbetet var mycket positivt på många områden. Vi kunde diskutera oss samman till en hel del bra beslut. Vi hade arbetsformer som gjorde det möjligt att höra även dem som inte finns med i det politiska arbetet, eftersom man hade ett remissförfarande, som jag fann givande och bra, om många av förslagen. I och med det fick vi den input från omvärlden som vi politiker behöver.

Men samtidigt vill jag passa på att klaga litet, framför allt på generaldebatten. Här, om någonstans, behövs det nya arbetsformer. Borttagandet av möjligheten till replikskifte efter de första talen på förmiddagen torde vara ett felaktigt beslut. Jag tror att mitt replikskifte med Gro Harlem Brundtland hade varit väl så intressant som mitt inlägg nu under sen kväll och säkert skulle ha hörts och eventuellt lästs av flera.

Jag menar att den här formen för generaldebatt inte är särskilt funktionell. Vi får inte fram så mycket nytt, och vi skulle kunna använda vår tid på ett betydligt mer konstruktivt sätt när vi ändå är samlade. Jag tänker mig att tema- eller ämnesdebatter skulle ha varit betydligt mer intressanta och kanske ha lyft fram några frågor och förändrat innehållet. Efter den här dagen kommer vi att få ett digert dokument om vad vi har behandlat, men vi har inte förändrat någonting i de framlagda dokumenten. De kommer att ligga kvar, eftersom vi inte har gått in i detaljer på det sätt vi kanske borde ha gjort för att få fram bättre beslut.

Jag vill sedan beröra Nordens roll inför framtiden.

Självfallet är miljöfrågor överlevnadsfrågor. Detsamma gäller fred och nedrustning. Kanske vi nu kan fatta beslut om en kärnvapenfri zon i Norden. Sist jag lade fram ett sådant förslag fick vi inte debattera det, eftersom det hörde till säkerhetspolitiska och utrikespolitiska frågor. Nu har vi kommit så långt att vi även får diskutera de här för oss viktiga överlevnadsfrågor, och det kanske kan leda till att vi när det gäller fred och nedrustning kan vara den påtryckargrupp som vi borde vara internationellt.

När det gäller statsministrarnas dokument måste jag uttrycka min förvåning över hur man använder det som vi ofta skryter om här i Norden, nämligen den folkliga förankringen och beslutsprocesser där vi kan vara med och påverka. Plötsligt lägger man bara fram ett förslag om att vi - eller de - skall söka medlemskap i Schengenavtalet. Jag är förvånad över att man när man framförhandlade EU-avtalet inte tog upp frågan om passfrihet i Norden och tillsammans utformade ett avtal som kunde ha gällt i dag. Alla var medvetna om att oavsett hur folkomröstningarna skulle gå, skulle i varje fall Island stå utanför. Det borde vara en självklarhet att man värnat passfriheten i Norden.

Nu är det risk att helt andra delar kommer med i passfrihetsdiskussionen. Schengenavtalet rymmer betydligt mer än passfriheten. Jag tycker det är viktigt att vi värnar de nordiska värdena när det gäller fred, nedrustning och solidaritet och - kanske det allra viktigaste - demokratin och den folkliga förankring som innebär att människorna är delaktiga i besluten. För det behöver vi andra debattformer än vi har i dag.

Nordisk samarbetsminister **Berge** (A): När vi nå debatterer det nordiske samarbeidets framtid, er det politiske innhold det sentrale spørsmål. En av de bærende ideer jeg har stått på i dette arbeidet, har vært at de sentrale politiske problemstillinger de nordiske land står overfor, må finnes igjen på dagsorden for det nordiske samarbeidet. En slik grunnholdning er helt nødvendig om samarbeidet også i årene som kommer skal kunne ha betydning for våre medborgeres hverdag og forbli et relevant politisk forum.

Samarbeidet blir derfor bl.a. avhengig av om vi makter å minimalisere de forskjeller ulik tilknytning til EU ellers ville kunne ha skapt i de nordiske land. Vi må mobilisere den samlede kraft det nordiske samarbeidet innebærer og utnytte dette som en plattform for å påvirke den europeiske utvikling. Ved at vi videreutvikler vårt samarbeid på grunnlag av felles verdier, vil de nordiske løsninger på sentrale samfunnsspørsmål kunne påvirke de løsninger som det større Europa faller ned på. Denne mulighet må vi ikke la gå fra oss.

I den mosaikk hverdagen er sammensatt av, er det svært mange brikker som er felles for de europeiske land. Det er derfor en fordel både for oss og for resten av Europa at vi kan finne fram til et fornuftig samarbeid.

Vi må omsette våre ideer og holdninger i praktisk politikk. Det innebærer bl.a. at vi nøye gjennomgår politikken innhold innenfor forbrukerspørsmål, likestilling, arbeidsmiljø, sosial- og helsespørsmål og lovspørsmål. Viktige politikkområder som det grenseregionale samarbeidet, miljø, industripolitikk, arbeidsmarked, utdanning og forskning har alle betydelige elementer som vi i stor grad i Norden har felles. Det ville være å gå den bakvendte veien inn i framtida, om vi ikke utnyttet det nordiske fellesskapet til å drøfte slike sentrale spørsmål oss imellom.

I det grenseregionale samarbeidet viser det seg at tilgangen på EU-midler til de grenseregionale prosjektene øker for Sverige eller Finland, der som Norge er med i prosjektet. Denne effekten er selvsagt interessant for alle nordiske grenseregionale samarbeidsprosjekter. Det vil være uklokt ikke å utnytte den nordiske dimensjonen også på en slik måte.

Budsjettet har vært gjenstand for oppmerksomhet i det siste. Jeg føler meg ganske trygg på at det skal bli mulig å komme fram til et ministerrådsforslag som ivaretar de beste intensjonene vi har for samarbeidet. Jeg for min del er f.eks. villig til å se med noe andre øyne i dag på målsettingen om satsing på kultur, forskning og utdanning, noe annerledes enn det som ble planlagt i 1992. Mye er nemlig blitt forandret siden den gang, og det må vi ta høyde for.

Jeg hilser velkommen den enighet som nå eksisterer om at Nordens nærområder skal være ett av de tre sentrale hovedområdene. Utfordringene er enorme. En nærmere samordning av nasjonale og nordiske tiltak overfor våre naboer i øst er derfor betimelig. Et av de mer synlige virkemidler i den nordiske satsingen i nærområdene er informasjonskontorene. At vi nå også får et slikt informasjonskontor i Barentsregionen, vil være nyttig for alle parter. Vi må tillate oss å se dette i en større sammenheng, slik også andre gjør det. For de nordiske land, og dermed for vårt samarbeid, er det helt sentralt at klokka nå ikke blir skrudd tilbake. Et synlig, ef-

fektivt og vellykket nordisk samarbeid overfor våre nærområder i øst er derfor ett viktig virkemiddel for fortsatt nordisk samarbeid.

Vi må sørge for at det nordiske samarbeidet blir den trygge referanseramme hvor sentrale politiske spørsmål som opptar oss alle, blir drøftet, og kan markere seg som et viktig politisk område i det europeiske samarbeidet. Vi må fortsatt leve opp til de beste nordiske tradisjoner som har ført til at vi for mange, selv europeiske land, fremstår som foregangsland. Alternativet kan være at Norden marginaliseres.

Arne Andersson (mp): Herr president! Denna session präglas i stor utsträckning av de förslag som den s.k. reformgruppen framlagt med rubriken "Nordiskt samarbete i en ny tid". Arbetsgruppens förslag kan förvisso diskuteras, men som ursäkt kan sägas att de togs fram under hård tidspress. Själv vill jag redan på detta stadium i diskussionen ansluta mig till de synpunkter som anförs under rubriken "Politiska utgångspunkter" vad gäller de tre huvudområdena. Viktigast för oss i den inrikespolitiska debatten har det senaste året varit samarbete i förhållande till EU/EES, där de nordiska länderna har värdegemenskap och sammanfallande intressen. I rapporten sägs att det nordiska samarbetet skall utgöra en plattform för initiativ i frågor där vi har en önskan att påverka den europeiska dagordningen. Det nordiska samarbetet skall också åstadkomma en enhetlig uppföljning av direktiv och andra EU/EES-regelverk, liksom det skall utgöra en bro mellan nordiska länder och självstyrande områden som är EU-medlemmar och de länder som knyts till det europeiska samarbetet via EES-avtalet.

I detta sammanhang vill jag peka på det i och för sig självklara att gemensamt agerande av de nordiska länderna framför allt bör äga rum på sådana områden där vi har gemensamma intressen. Detta gäller kanske speciellt sociala frågor och arbetsmarknad samt juridiska frågor som konsumentskydd och jämställdhet. Rapporten ger intrycket av att diskussionerna koncentreras kring organisatoriska frågor i högre grad än det politiska innehållet. En strävan trodde jag skulle vara att förstärka presidiets ställning, men jag är rädd att den lösning man stannat för lägger tyngdpunkten mitt i organisationen, en organisationsform vi i andra sammanhang är helt främmande för. Uppenbarligen har man måst kompromissa mellan flera intressen och önskemål, men resultatet har ändå inte blivit bra i denna del. Man har sålunda stannat för ett presidium med uppgift att samordna och leda förberedelserna inför sessionerna och svara för representativa funktioner m.m. - nästan ett honorärpresidium. Den verkliga makten förlägger man hos ett politiskt-ekonomiskt utskott som svarar för den övergripande planeringen, leder och fördelar det politiska arbetet inom rådets organ och samordnar deras förslag till prioriteringar inom budgeten. Detta ger ett osedvanligt gott utrymme åt uttrycket "aktivt ordförandeskap". Man väljer dessutom den originella modellen att presidenten skall vara ordförande såväl i presidiet - vilket är självklart - som i detta s.k. överutskott. Förslaget tillgodoser önskemålen om ökad partipolitisering

men tillgodoser inte önskemålet om ett starkare presidium. Dessutom reducerar man fackutskottets roll och ansvar som sakberedande organ.

Jag kan inte undgå att förvåna mig över att juridiska utskottets frågor så enkelt och till synes utan att man ser några nackdelar flyttas in i ett annat utskotts ämnesområde, nämligen det s.k. medborgarpolitiska utskottet. Sådana frågor som konsumentskydd och jämställdhet är viktiga, lagstiftningfrågor och traktatfrågor är andra. När hela detta arbetsgruppsförslag skall genomföras erfordras en hel del ändringar i Helsingforsavtalet, och då behövs ett organ med kompetens för detta. Jag vill därutöver erinra om att det till sessionen läggs fram ett förslag av Nils G Åsling om hur en icke-diskrimineringsklausul skall införas i Helsingforsavtalet för att garantera medborgare i de nordiska länderna en lika behandling i Norden, vilket också skall innefatta en allmän medborgerlig klagorätt.

Ett annat viktigt skäl för att ett utskott som koncentreras till juridiska frågor bör finnas kvar är den höga prioritet som arbetet med EU-frågor måste få i fortsättningen. Arbetsgruppen noterar att vi måste ha en ständig beredskap och öppenhet för att forma den nordiska dagordningen till dagordningen inom EU/EES för att kunna påverka den europeiska beslutsprocessen.

Avslutningsvis vill jag anföra ytterligare en synpunkt. Vad gäller frågan om flyttningen av sekretariaten kan jag se fördelar med en rent geografisk samlokalisering av ministerrådssekretariatet och presidiesekretariatet, men anser inte att detta bör innebära en integration av verksamheten, för i så fall har vi givit oss på någonting annat än det som avsetts.

Till sist vill jag säga att den tidspress under vilken frågorna har arbetats fram inte heller tjänar saken. Vi har nämligen inte haft tillfälle att höra saksutskotten uttrycka sin oro. Det är en försummelse.

Chaffey (SV): Med jevne mellomrom er det riktig å gå igjennom det nordiske samarbeidets politiske innretning og organisasjon for å få det på linje med virkeligheten rundt oss. Særlig viktig er det nå etter folkeavstemningen i fjor. Noen av oss beklager sterkt at Sverige og Finland gikk inn i EU. Det er likevel en realitet, og det vil påvirke den måten vi samarbeider på i Norden, enten vi liker det eller ikke.

Jeg var i utgangspunktet bekymret for at Reformgruppens arbeid ville munne ut i enten ingenting eller i en serie tiltak som ville bety en overføring av vesentlige spørsmål fra Nordisk Råd til EU-nivå. Jeg er derfor blitt positivt overrasket over resultatet, fordi det er helt klart en vilje til å fortsette det nordiske samarbeidet og prioritere viktige spørsmål. Den venstre-sosialistiske gruppen har gjennom dette arbeidet fått gjennomslag for viktige spørsmål underveis i Reformgruppens arbeid.

En problemstilling er det imidlertid uenighet om i Reformgruppen, og det har også kommet fram i løpet av denne debatten. Det gjelder hvilken plass det forsvars- og sikkerhetspolitiske skal ha i det nordiske samarbeidet. Det er overraskende, fordi vi i Norden står overfor akkurat de samme sikkerhetspolitiske omgivelsene. Vi har det samme trusselbildet, og vi har

helt åpenbart felles interesser. Sikkerhetspolitikk burde derfor være et kjerneområde for nordisk samarbeid. Uten at vi lager en nordisk militærallianse, burde det også være mulig å samarbeide om enkelte militære spørsmål, bl.a. fordi vi da kan spare penger og framskynde en nedrustningsprosess i Norden ved å samordne våre ressurser i forhold til ulike FN-oppgaver, kystvaktoppgaver, militære øvelser og andre ting.

Mens det i andre spørsmål er sånn at ulik tilknytning til Den europeiske union kan føre til problemer for det nordiske samarbeidet, er det i sikkerhetspolitikken sånn at ingen av de nordiske landene er medlemmer i EUs sikkerhetspolitiske og forsvarspolitiske arm, Den vesteuropeiske union. To av de nordiske landene er med i NATO, assosierte medlemmer i Vestunionen og utenfor Den europeiske union. To land er utenfor NATO, observatører i VEU og medlemmer i Den europeiske union. Ett land er med i NATO, observatør i Den vesteuropeiske union og medlem i EU. Det er altså ingen felles tilslutning til det vesteuropeiske sikkerhetspolitiske samarbeid, og det er ingen nordiske land som er medlem av EUs forsvarspolitiske samarbeid. Det gir oss muligheter i Norden til å samarbeide nært på det området framover.

Jeg vil også ta opp et annet spørsmål. Det gjelder noe som kom opp i forbindelse med miljøutvalget og det økonomiske utvalgss konferanse nylig om nordisk energipolitikk, der det også deltok representanter fra Russland og Baltikum. Fra den russiske viseministeren for atomenergispørsmål kom det fram under konferansen at Russland nå har konkrete planer om å bygge tre nye atomreaktorer på Kola og en ny atomreaktor i St. Petersburg. Vår ambisjon i Norden må være å sørge for at Russland ikke behøver å true miljøet vårt på den måten de gjør ved å bygge nye atomreaktorer i dag. Vi er nødt til å tilby støtte og teknisk kompetanse som gjør russerne og andre land i våre nærområder i stand til å spare energi i mye større grad og satse på alternativer til kjernekraftverk.

Hvordan Norden klarer å håndtere den typen utfordringer i nærområdene, er sannsynligvis den viktigste testen i dag på om det nordiske samarbeidet har noen verdi i det hele tatt. Sannsynligvis er det i dag ingen trussel som er større mot menneskers liv og helse i Norden enn atomtrusselen i øst og de problemene vi opplever på Kola og i andre nærområder når det gjelder atomavfall og kjernefysisk virksomhet.

Jeg vil til slutt utfordre miljøvernministrene, som har møter i løpet av denne sesjonen, til i løpet av denne sesjonen å komme fram med noe mer konkrete planer til nordiske tiltak vi kan gjennomføre for å fjerne atomtrusselen i øst og for å bidra til at Russland ikke bygger enda flere atomreaktorer i våre nærområder.

Samarbetsminister **Norrback** (SFP): Värderade president! Jag tycker också att det är viktigt att säkerhetspolitiken diskuteras mer. Danmark och Norge har sina säkerhetspolitiska arrangemang ordnade som medlemmar i NATO. Finland har nyligen ansökt om observatörsstatus i Västeuropeiska unionen. I de delarna tror jag inte att stora förändringar är att vänta. Men

eftersom den säkerhetspolitiska situationen i Europa genomgår en ständig förändringsprocess, är det viktigt att vi i Norden gemensamt funderar över vad vi gemensamt kan göra för att öka stabiliteten i vår del av världen. Den debatten skall vi föra i Nordiska rådet.

Den viktigaste händelsen när det gäller europeisk säkerhetspolitik är regeringskonferensen 1996 där EU skall dra upp riktlinjerna för säkerhets- och utrikespolitik. Jag vill upprepa: Jag tycker att Nordiska rådet borde ägna de nordiska riktlinjerna inför den konferensen en betydande uppmärksamhet. Det kanske vi inte kan göra vid sessionen i Kuopio, och det är möjligt att en särskild session skall arrangeras kring temat, för det temat är ytterst aktuellt.

Det är svårt att idag precisera de nya säkerhetspolitiska strukturerna i Europa därför att Europa förändras, hotbilderna skiftar och motsättningarna inte finns mellan öst och väst utan inom folken av etniska, religiösa eller språkliga skäl. Det är viktigt att vi bygger upp säkerhetsstrukturer så att vi kan hantera problemen. Den debatten måste föras mycket intensivare än hittills. Där har Nordiska rådet en betydligt större roll än vad vi hittills velat eller förmått axla.

Chaffey (SV): Jeg er fullt ut enig i det som nå ble sagt, men jeg synes det også er grunn til å gå et skritt lenger enn å si at vi i nordisk sammenheng bør diskutere EUs traktatkonferanse i 1996. Det vi bør ha som målsettinger, med utgangspunkt i våre nordiske verdier og holdninger, å påvirke utfallet av traktatkonferansen i 1996, og i hvert fall ha som ambisjon å komme med noen synspunkter på de områdene som er nevnt. For eksempel kan man prøve å bli enige om en holdning som sier at vi bør ha som utgangspunkt at vi ikke ønsker ytterligere utvikling i retning av union i Vest-Europa, og at det er en holdning som omfatter både de land som er medlemmer av EU i dag, og de som har valgt å stå utenfor EU. Vi kan konkret si at den økonomiske og monetære unionen som planlegges i EU, er et skritt i feil retning, og alle skritt i retning av å gjøre Den vesteuropeiske union om til en ny vesteuropeisk militærallianse er et skritt i feil retning, og at vi som nordiske land vil velge ikke å gå inn i en slik militærallianse, men heller utvikle et nordisk sikkerhetspolitisk samarbeid, som bygger på andre verdier enn de man legger til grunn i Den europeiske union.

Samarbetsminister Norrback (SFP): Värderade president! Jag har inte sett några tecken på att Norge planerar att lämna NATO. Så länge Danmark och Norge är med i NATO och Finland och Sverige har sina säkerhetspolitiska arrangemang är ett intimare säkerhetspolitiskt samarbete på vissa områden ganska svårt att få till stånd. Men de säkerhetspolitiska riktlinjer som EU drar upp kommer att beröra Västeuropeiska unionen och NATO. Därför berör det också alla de nordiska länderna oberoende av hur vi har ordnat våra säkerhetspolitiska arrangemang. Jag tycker att Nordiska rådet skulle kunna vara ett bra forum för att diskutera hur Norden vill se säker-

hetspolitiken utvecklad i Europa i slutet av 1990-talet och början på 2000-talet. Den debatten skall föras nationellt. Den förs i mycket liten utsträckning idag.

Inget EU-land har preciserat sina åsikter i fråga om europeisk säkerhetspolitik, dessvärre. Det finns en väntan i Europa därför att det finns en betydande osäkerhet om vad som händer i Europa. Debatten måste föras på nationell nivå, och vi skall också göra det gemensamt på nordisk nivå. Jag utgår från att Norge kommer att vara kvar i NATO. Det är en realitet som vi skall räkna med, och det skall vi utgå ifrån.

Chaffey (SV): President! Det er meget mulig at Ole Norrback har rett i det siste han sier. Men uavhengig av det er det jo et faktum at ingen av de nordiske landene pr. i dag har valgt EU og fullt medlemskap i EUs sikkerhetspolitiske og militære samarbeid som rammen for sin sikkerhetspolitikk. De nordiske landene har ulik tilknytning til NATO - ja. Men jeg tror ikke det bør være noen hindring for at vi i hvert fall på enkelte områder kan finne fram til et praktisk samarbeid både om det vi i venstresosialistisk gruppe og andre gjerne kaller det utvidede sikkerhetsbegrep, som går på militære og økonomiske spørsmål, og kanskje også på noen områder spørsmål som er mer tradisjonelt militære, som samarbeid i forhold til FN-operasjoner ulike steder og samarbeid om f.eks. kystvaktoppgaver, som jeg ikke tror vil skape noen problemer i forhold til forskjellige allianseforpliktelser ellers.

Hjörleifur Guttormsson overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Per Olof Håkansson (s): Herr president! Debatten har nu löpt. Jag och många andra har avstått från att begära replik för att göra markeringar mot de felaktiga tolkningar som görs fortlöpande om det som reformgruppen föreslår, men någon gång kan det vara lämpligt att göra en sådan markering, och jag vill göra det nu.

Paul Chaffey stämplar debatten genom att argumentera mot att det i rapporten inte talas om fred och säkerhet, som om det skulle vara en faktisk brist. Det är inte så. Jag ber Paul Chaffey tala om vad det är för fel på det som står på sidan 9: "Följande områden bör ges en särskild vikt vid en närmare inriktning av målen för samarbete: Fred, säkerhet och stabilitet i Europa."

Chaffey (SV): President! Jeg tror faktisk ikke dette dreier seg om feilaktige tolkninger, selv om det kanskje for Håkansson er fristende å påstå det. Det det handler om, hvis man blir opp i Reformgruppens innstilling, er en del forslag fra venstresosialistisk gruppes representant, som er mindretallsforslag, og som ikke har fått tilslutning fra de andre medlemmene.

Når det nå blir lagt så stor vekt på at her er man kanskje enige likevel, og at det er flere partigrupper som ønsker at man skal legge stor vekt på sikkerhetspolitikk i Nordisk Råd framover, så er jo det positivt, og kanskje det kan føre til at vi, når vi etter hvert gjør et vedtak her senere, kan få inn en del formuleringer om sikkerhetspolitikk som et prioritert område, og som et område som har nordisk nytte, og at det vil løse problemet, slik at vi da i framtiden kan ha en meget sterk sikkerhetspolitisk dimensjon innenfor det nordiske samarbeidet og innenfor Nordisk Råd.

Per Olof Håkansson (s): Detta är kvalificerat trams, skulle jag vilja påstå. Vad frågan egentligen gäller är om man är nöjd med att det står att ett område skall ges särskild vikt, nämligen fred, säkerhet och stabilitet i Europa. Då hjälper det inte att hålla sig till en mindretalsframställning, för det ankommer på var och en att själv skriva en sådan. Problemet kan ju börja där.

Min fråga kvarstår: vad är det för fel, vad är det som fattas i den prioritering som är gjord, att "följande områden bör ges särskild vikt vid en närmare inriktning av nordiskt samarbete: fred, säkerhet och stabilitet i Europa"?

Jag ställer frågan igen, därför att detta är centralt. Man argumenterar som om det fattades någonting. Jag frågar: Vad är det som fattas?

Chaffey (SV): Dette er faktisk ikke "kvalifiserad trams", som vel var uttrykket som ble brukt. Men det er en politisk uenighet, eller det kan i hvert fall se ut i Reformgruppens innstilling som en politisk uenighet, i og med at et mindretall har lagt langt større vekt på sikkerhetspolitikk enn det flertallet har gjort.

Det man har gjort i Reformgruppens innstilling, er å dele samarbeidet inn i tre søyler, en spesifikt nordisk søyle, en EU-søyle og en nærområdesøyle. Det flertallet i Reformgruppen med Per Olof Håkansson i spissen har gjort, er å si at fred og sikkerhet er et område som tilhører EU-søylen. Vi reagerer på det, fordi det får oss til å lure på om man ønsker at sikkerhetspolitikken skal være et område som først og fremst skal diskuteres i Den vesteuropeiske union og EU, og holdes unna nordisk samarbeid. Hvis det ikke er meningen, er det underlig, synes vi, at man ikke kunne ta inn sikkerhetspolitikken i den spesifikt nordiske søylen og si at dette er et område man bør samarbeide om i Norden, uavhengig av hva man kommer fram til i Den europeiske union, og uavhengig av andre samarbeidsordninger regionalt eller globalt, fordi dette er et område som er så viktig for Norden at det bør vi samarbeide om uansett. Hvis det har vært Per Olof Håkanssons mening å si at det er viktig uansett, synes jeg kanskje man kunne sagt det i innstillingen fra Reformgruppen. Men uansett kan det hende at vi er mer enige enn det Reformgruppens innstilling gir uttrykk for, og da får vi jo håpe at vi til slutt, når denne debatten er over, kan fatte

et vedtak som alle er fornøyd med, og som gir sikkerhetspolitikken en høy prioritet.

Sametingens representant **Ingvar Åhrén**: Buerie biejjie President! Buerie biejjie gajhk mij daesnie!

På sametingets vägnar har jag glädjen att framföra samernas hälsning till Nordiska rådet och dess 46:e session här i Reykjavík.

Jag och mina kamrater, vicepresident Ingvil Paval, hade gärna sett den samiska flaggan tillsammans med de övriga nordiska flaggorna som representerar folken i Norden. Vi ser att det är värdefullt för oss att vi har möjlighet och rätt att tala och bli hörda vid rådets sessioner. Å andra sidan är det självklart att vi samer som fullvärdiga medlemmar i Nordiska rådet skulle känna oss mera jämbördiga med er andra i den demokratiska familj, som de nordiska folken utgör.

Finlands och Sveriges medlemskap i Eurorpeiska unionen är naturligtvis för oss samer också en betydelsefull händelse liksom det har varit för de övriga folken i Norden. För samerna är det ännu en öppen fråga om medlemskapet kan vara bra eller om det får negativa konsekvenser. Det är dock uppenbart att utnyttjandet av de samiska områdena och de naturresurser som finns där kan komma att öka betydligt, särskilt i de norra delarna av Finland och Sverige. Redan i dag har vi tecken på ett ökat intresse i finska Lappland och även i Finnmarken i Norge, där sökandet efter värdefulla mineraler för gruvdrift har intensifierats. Vi kan också förutse att turismen kommer att öka, vilket dock under vissa förhållanden också kan ha sina positiva sidor för oss samer: det kan skapa sysselsättning för oss.

Samerna är, vilket jag vill betona, även i dag, såsom de varit tidigare och kommer att vara för år framöver, direkt beroende av naturen och de resurser som finns där för sin försörjning. Jag har därför anledning att vara rädd för att den befarade ökade assimilationen i samband med den europeiska integrationen kan vara ödesdiger för bevarandet av den samiska kulturen.

Jag anser det beklagligt att de nordiska länderna har olika status efter folkomröstningen, sett i förhållande till EU, där Island och Norge i dag står utanför. Vid förhandlingarna med EU var det Norge som speciellt drev de samiska frågorna till en lösning mot ett samiskt protokoll, ett protokoll som sedan också Sverige och Finland gav sitt samtycke till. Det är även för oss viktigt att märka att EU inte nödvändigtvis kräver likformighet när det gäller att trygga och utveckla ett urfolks kultur.

President! Vi har också under den senaste tiden fått se och höra olika utspel när det gäller Nordiska rådets framtid och dess verksamhet. Det har bl.a. krävts att verksamheten i Nordiska rådet bör minskas radikalt därför att det inte längre behövs något råd i samband med att två länder har anslutit sig till EU. Det har även påpekats att man vid den norska gränsen bör ha gränsbevakning och passkontroll som förr i världen. Ur samernas synvinkel är det ytterst viktigt att totalt avvärja dessa strävanden, som kan hota den gamla nordiska och samiska naturliga rörelsefriheten över riks-

gränserna. För mig är det klart att det nordiska samarbetet nu är kanske ännu viktigare än tidigare, just därför att några av de nordiska länderna står utanför EU.

Jag har även anledning att fästa uppmärksamhet på planerna att minska finansieringen av Nordiska rådet. Det är något som skulle vara olyckligt för vår del, eftersom en del av vår verksamhet i samerådet och institutet är beroende av de insatser som kommer därifrån.

Avslutningsvis får jag hänvisa till att ansvariga ministrar i dag för samefrågorna i Finland, Norge och Sverige beslutat att dessa tre länder i samarbete skall påbörja arbetet med att åstadkomma en nordisk samekonvention. Det ser vi positivt på. Samerna har sedan länge krävt att man skulle få en konvention som reglerar förhållandet för samerna inom stater där man bor.

Slutligen vill jag också beröra frågan om omröstningen om medlemskap. Jag ser det alltså ytterst angeläget att även vi samer får tillhöra den nordiska gemenskapen.

Med dessa ord får jag tillönska Nordiska rådet framgång i dess fortsatta förändringsarbete.

Handelsminister Grete Knudsen (A): President! Vi lever i en historisk periode preget av endringsprosesser der ny virkelighet brytes mot gamle løsninger. Vår klode er blitt ett: nord og sør, øst og vest veves stadig sterkere sammen i et nett av mer forpliktende økonomisk samarbeid.

Handel - utveksling av varer og tjenester basert på felles og forutsigbare kjøregler - er grunnlaget for vår velferd og utvikling. Handel er det sentrale politikkområdet i vår nye virkelighet, en brobygger mellom folk, land og regioner. Handel minsker avstander og øker gjensidig forståelse, for handel foregår ikke isolert, men i en sosial, moralsk og kulturell kontekst.

For de små land, som nettopp her i Norden, er dette spesielt viktig. Vår økonomiske utvikling og vår velferd henger uløselig sammen med utviklingen på vårt eget kontinent og i verden for øvrig.

Styrken i det nordiske samarbeidet har alltid vært, som mange har påpekt, dets brede, folkelige forankring. Vi må hegne om den nordiske samarbeidsveven. Samtidig er Europa blitt en stadig mer utfordrende faktor i de nordiske lands daglige liv og tenkning. EU setter dagsorden i Europa. De nordiske land må forholde seg til dette, uansett hvilken løsning vi har valgt for vårt forhold til Europa.

EU er nå utvidet mot nord. Nye broer bygges i Europa. Det nordiske samarbeidet må derfor bli en del av det bredere europeiske samarbeidet. Vårt verdigrunnlag vil kunne være med og prege både dagens og morgendagens Europa. Behovet for en dynamisk dialog om europeiske samarbeidsspørsmål melder seg derfor med full styrke.

Det formelle grunnlag for en videreføring av det nordiske samarbeidet mellom våre land i lys av vår ulike tilknytning til EU, er til stede. Vi finner det i EØS-avtalen, som åpner for nordisk samarbeid om europeiske spør-

mål. Vi finner det også i Felleseklæringen om nordisk samarbeid i Tiltredelsestraktaten for Finland og Sverige. Jeg vil derfor understreke at selv om vi i Norden har valgt ulik tilnærming med hensyn til medlemskap, er alle medlemmer av EØS-avtalen.

Også i andre internasjonale fora bør det være grunnlag for fleksible og nære kontaktordninger. I WTO-sammenheng tilsier viktige spørsmål et hensiktsmessig nordisk samarbeid fremover, ikke minst på områdene handel og miljø, og handel og arbeidstakerrettigheter.

Det vil finne sted et nordisk utenrikshandelsministermøte i forbindelse med Rådets sesjon her i Reykjavík. Der drøfter vi både europeiske og andre handelspolitiske spørsmål og de konkrete sakene som er kommet opp som følge av at våre nordiske naboland nå er blitt medlemmer av EU.

I disse samtaler vil vi fra norsk side, også i kraft av vårt EFTA-formannskap, legge vekt på det nordiske samarbeidets og EØS-avtalens betydning for vår tilknytning til den europeiske integrasjonsprosessen. Vi vil peke på nødvendigheten av tette informasjonsordninger mellom EFTA og EU, og søke de nordiske EU-medlemmers støtte i vår innsats for innflytelse og deltakelse i de prosesser som leder frem til beslutninger i EU, og som kommer til å påvirke oss alle. Og vi vil fremholde at hva enten det gjelder fisk eller landbruksvarer, må vi sikre at handelsstrømmene mellom de nordiske land i den nye situasjon vi befinner oss, ikke skaper nye handelshindringer, og her regner vi med full støtte fra de nye EU-medlemmene.

EU har vedtatt en strategi for å forberede de sentral- og østeuropeiske landene, herunder Slovenia, samt de baltiske land på medlemskap. I EFTA har vi under ledelse av norsk formannskap igangsett et aktivt arbeid for EFTAs fremtidige samarbeid med tredjeland innen rammen av frihandelsavtalene. Også på dette området er det behov for nordisk samhandling og styrket kontakt mellom EFTA og EU til gjensidig nytte og økt handel og integrasjon i Europa.

EFTA forhandlet i forrige uke frem en frihandelsavtale med Slovenia, og vi har tilbudt de baltiske land EFTA-avtaler. I en videre oppfølging av EFTAs styrkede dialog med tredjeland tar jeg som EFTA-formann sikte på å invitere både Slovenia og de baltiske land til videre arbeid.

Helt til slutt: Norden er avhengig av samhandel og samhandling med andre land, og vi må altså benytte det handelspolitiske verktøyet til å bygge broene mot Europa og mellom regioner.

Satu Hassi (Vihr.): President! Jag har tre synpunkter, en om det nordiska samarbetets innehåll och två om dess former.

Människans inflytande på planeten Jorden kan idag redan jämföras med naturkrafterna. Till exempel transporterar människan två till tre gånger så mycket jordmassor som kontinenternas rörelse lyfter mark ur havet. Jag anser att miljöpolitiken borde vara ett av de viktigaste områdena i allt internationellt samarbete. Så borde det vara såväl i Nordiska rådet som i de nordiska ländernas politik inom EU och EES.

Nordiska rådets två gröna medlemmar har idag lämnat ett medlemsförslag om effektivare nordiska insatser för att främja luftvärden. Vi föreslår till exempel en gemensam nordisk politik inom EU och EES och andra europeiska fora för att genomföra en alleuropeisk energi- och koldioxidbeskattning och åtgärder för miljövänlig trafikpolitik i Europa.

Jag vill här vid Nordiska rådets session också ta ställning till en nyhet i dagens finska tidningar. Träförädlingsbolaget Repola, som är Finlands största elförbrukare, har anmält att firman planerar att bygga ett kärnkraftverk på Estlands kust om den finska riksdagen håller fast vid sitt beslut att inte tillåta byggandet av flera kärnkraftverk i Finland.

Jag anser att Repolas plan är omoralisk och ansvarslös och gjord i kolonial anda. Finland får billig el och den fattiga grannen Estland får avfallet. Men ett nytt kärnkraftverk på Finska vikens södra kust skulle också betyda en ny miljörisk för Finland och Sverige såväl som för Estland och S:t Petersburgsområdet. Jag anser att det är i de nordiska ländernas gemensamma intresse att förhindra förverkligandet av Repolabolagets plan, och att åstadkomma sådana former av internationellt samarbete med vilka denna plan och liknande planer kan stoppas, även om de planeras av nordiska firmor.

Det var alltså min första punkt. Sedan punkt två om det nordiska samarbetets former.

Arbetet i utskottet kunde och borde vara den viktigaste delen av arbetet i rådet. Vid generalsessionen är det i praktiken omöjligt att få till stånd en diskussion med en reell växelverkan. I utskottet är det däremot möjligt, men arbetet i utskottet kan vara meningsfullt bara om det har god kontakt till ministerrådet. Om en sådan kontakt inte finns, hänger utskottsarbetet stadigt i luften. Nuförtiden är utskotten mycket olika. I några känns arbetet meningsfullt, men i några andra känns det frustrerande.

Och sedan min tredje punkt. Jag anser att vi borde utveckla också nya former av samarbete mellan nordiska parlamentariker. Det är inte nödvändigt att allt organiserat samarbete sker inom ramen för Nordiska rådet. Jag tror att det skulle vara meningsfullt att arrangera gemensamma möten till exempel mellan miljöutskotten från alla fem nordiska parlament och likadana möten för de ekonomiska utskotten, budgetutskotten o.s.v. Möten mellan nordiska partigrupper kunde man också organisera på bredare basis än inom ramen för Nordiska rådets partigrupper. Jag anser alltså att vi inte bör begränsa organiserade nordiska parlamentariska kontakter till Nordiska rådets medlemmar, men Nordiska rådets apparat kan ändå ha en organiserande roll i detta bredare samarbete.

Bondevik (KrF): President! Det faktum at flertallet av de nordiske land nå er medlemmer av EU skaper selvsagt reelt sett en ny situasjon for vårt nordiske samarbeid, selv om den prinsipielt ikke er ny fordi ett nordisk land i mange år har vært medlem av EU. Vi har opplagt felles interesser å ivareta i forhold til EU, og til EØS, hvor vi alle er med. Men jeg vil sterkt understreke at det videre nordiske samarbeidet ikke bare - og ikke først og

fremst - må begrunnes og legges opp ut fra dette. Det nordiske samarbeidet må føres videre og omorganiseres først og fremst ut fra synet på Norden som region og med stor grad av felles kulturelle røtter og identitet, som vi har.

Arbeidsgruppens rapport om "Nordisk samarbeid i en ny tid" legger et godt grunnlag for en reorganisering og en vitalisering av samarbeidet i Nordisk Råd. Jeg er for min del enig i forslaget til tre søyler for virksomheten: - Samarbeidet innen Norden. - Norden i forhold til EU/EØS - Norden og nærområdene.

Men jeg er langt mer i tvil om de organisasjonsmessige reformene som anbefales i rapporten. Disse kan vi trenge mer tid til å bearbeide.

Når det gjelder det politiske samarbeidet innen Norden, søyle 1, må dette konsentreres om de saksfelter som ikke, eller i liten grad, dekkes av EØS, hvor vi alle er med. Det betyr bl.a. en konsentrasjon om samarbeid om kultur og utdanning, enkelte spørsmål som har med velferdsutviklingen å gjøre, enkelte miljøspørsmål og stimulans av samarbeidet mellom frivillige organisasjoner i Norden.

Den nye situasjonen i Europa gjør det også mer naturlig enn før å drøfte utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål innenfor rammen av Nordisk Råd. Det bør legges til rette for det.

De nordiske lands nye forhold til EU og EØS-avtalen gir oss altså en foranledning til å reorganisere og vitalisere Nordisk Råd. I så måte er jeg enig i at vi bør legge om til bare å ha en hovedsesjon i året, men at vi er åpne for flere temasesjoner og temakonferanser. Jeg håper også at hovedsesjonene kan reduseres i omfang, både når det gjelder antall deltakere, papirbunker og rutinepregede saker.

Når det gjelder utvalgsstrukturen og presidiets rolle, er jeg ikke sikker på at arbeidsgruppen har funnet den beste løsning, og vi får se i møte hva presidiet nå vil innstille på.

I forholdet til EU og EØS er nå arbeidet for å bevare den nordiske passfriheten når Schengen-avtalen trer i kraft i slutten av mars den første utfordringen vi står overfor. Det er viktig å kunne bevare passfriheten i Norden, men ikke for enhver pris. Nå skal det forhandles, og vi får se resultatet. Jeg vil spesielt legge vekt på at forhandlingsresultatet ivaretar våre lands behov for grensekontroll også ved hjelp av stikkprøver, ikke minst for å kunne bekjempe narkotika. Jeg legger også vekt på at de nordiske land kan føre en selvstendig og forhåpentligvis framtidig human flyktning- og asylpolitikk. Hvis slike hovedhensyn blir ivarettatt, vil jeg være positiv til at det inngås en avtale med Schengen-landene. Det betyr ikke nødvendigvis at de nordiske land slutter seg til hele Schengen-avtalen, men at vi inngår en avtale med Schengen-land. Resultatet kan vi først ta stilling til når forhandlingene er sluttført.

Den nye situasjonen i Europa krever mer av oss enn før dersom vi skal bevare samarbeidet og samholdet i Norden, og samtidig som region spille en rolle i utformingen av det nye Europa. La oss i fellesskap ta denne utfordringen!

Per Olof Håkansson (s): Herr president! Jag vill bara göra en kort anmärkning, som berör oss alla, för att vi skall kunna föra en fortsatt konstruktiv debatt, nämligen att vi måste skilja mellan en passunion och vad som i övrigt ingår i Schengenavtalet. Skall vi föra en debatt i konstruktiv anda, får vi inte blanda ihop dessa ting.

Bondevik (KrF): President! Det er jeg enig med Per Olof Håkansson i, og det var jo også mitt innlegg et uttrykk for. Det jeg der presiserte, var at vi ønsker en avtale med Schengen-landene som gjør at vi kan bevare den nordiske passfriheten. Men det betyr ikke nødvendigvis at vi slutter oss til hele Schengen-avtalen. Det kan vi som ikke er medlem av EU heller ikke gjøre. Det er snakk om å få en avtale med Schengen-landene for å kunne bevare den nordiske passfriheten. Så denne skjelningen mellom Schengen-avtalen som en totalitet, og passfriheten, er jeg enig med Håkansson i at vi må presisere. Og jeg synes at det har vært tilløp tidligere i debatten i dag til at man ikke har greid å skille mellom disse to ting.

Representanten för Ungdomens Nordiska Råd (UNR) **G. Valdimar Valdemarsson:** Herr president! Ungdomens Nordiska Råd har varit samlat här i Reykjavik under veckoslutet. Vi har behandlat tre ämnen, nämligen Miljöproblem i Norden och Nordens närområden, Norden och EU efter folkomröstningarna och Jämställdhet. Dessutom har Ungdomsrådet gjort ett uttalande om hur viktiga vi anser Nordjobb och Nordplus vara och att de bör ges ekonomiska garantier för mer än ett år i taget och tillräckliga medel för att öka intresset och kunskapen om Norden bland ungdomar.

I vårt uttalande om miljöproblemen i Norden och dess närområden menar ungdomen att miljöproblemen inte tar hänsyn till några nationsgränser. Därför är internationellt och regionalt samarbete nödvändigt. UNR anser det viktigt att stärka det konkreta nordiska miljösamarbetet.

För att få en hållbar utveckling måste man även ta hänsyn till nord-sydperspektivet i nordisk miljöpolitik. Folk i de rika länderna förbrukar och förorenar för mycket, medan de fattiga länderna inte har råd att ta hänsyn till miljön. Som en av de rikaste regionerna i världen har Norden ett särskilt ansvar för att få slut på den icke hållbara tillväxten. Länderna i norr måste skapa möjligheter för ekonomisk tillväxt i södra och östra Europa.

Vi uppmanar de nordiska länderna att stödja en utveckling med effektivare energianvändning och energisparande såväl i Norden som i dess närområden.

Målet med de nordiska ländernas miljöpolitik bör vara att skapa ett samhälle där miljöproblem inte uppstår. Det kräver en livsstil både i den personliga vardagen och i politiken. En av de viktigaste miljöprinciperna inför framtiden är att samhället skall ingå i kretsloppet. Det innebär att vi skall sluta tära på naturens kapital och lära oss att leva på räntan. Ett ökat uttag av naturresurser är därför omöjligt.

UNR menar att all ekonomisk verksamhet skall byggas på ekologiska hänsyn, att alla hushåll och arbetsplatser källsorterar och komposterar, att producentansvar införs.

Om havsmiljön menar ungdomarna att man skall prioritera fiske i Skagerrak framför oljeutvinning. Anledningen är att fisket, till skillnad från oljeutvinningen, är en förnybar resurs.

Det är också viktigt att samarbeta kring kvoter, kvotregleringar och forskning om valstammarna i Nordatlanten och Barents hav. Val- och salfångst måste ske på ett humant sätt samt respektera den ekologiska balansen.

Om jämställdhet har vi kommit fram till följande: De nordiska länderna har varit föregångare på jämställdhetsområdet. Bl.a. har vi försökt skapa lika villkor för båda könen på arbetsplatser, i utbildning och i familjen. Trots dessa framgångar finns det fler områden där nya framsteg måste göras.

Varje individs okränkbara värde och rätt till integritet oavsett kön måste slås fast och försvaras samt vara det som samhället byggs på. Trovärdigheten kräver att det politiska arbetet med kraft inriktas på att skapa reell jämställdhet.

För att ett jämställt samhälle skall uppnås måste ett jämställdhetsperspektiv läggas på alla frågor. Fördomar och stereotypa förväntningar skapar könsroller som snärjer oss i ett mönster där vi egentligen inte hör hemma. Därför är det bara i ett jämställt samhälle som vi kan få rätten att vara olika.

Oavsett hur familjen ser ut är det viktigt att barnen får en trygg uppväxtmiljö. Ibland behövs olika former av offentligt stöd för att säkerställa denna trygghet. Ensamförsörjares situation behöver särskilt uppmärksammas.

Tragiskt nog är lika lön för lika arbete ingen självklarhet. Arbetsmarknadens parter måste ta ett ökat ansvar för att utjämna löneskillnader som är könsrelaterade.

Kvinnors politiska inflytande har ökat under senare år. Trots dessa framsteg är fortfarande bristen på inflytande betydande.

Vi menar att alla måste ha rätt att leva sitt liv utan fruktan för våld och övergrepp. Att förhindra våld mot kvinnor och skydda, stödja och hjälpa de kvinnor som utsatts för misshandel och sexuella övergrepp är en viktig jämställdhetsfråga.

Den största andelen av världens fattiga är kvinnor. Den största andelen av världens flyktingar är kvinnor. De liv man är minst rädd om i många av världens länder är kvinnors. I de flesta samhällen finns ojämlikheter på grund av klass-, kast- eller rastillhörighet. Detta förstärker diskrimineringen. De nordiska länderna måste i ökad utsträckning uppmärksamma detta i kontakterna med samarbetsländer där dessa missförhållanden är vanliga. Kvinnorna har en nyckelroll när det gäller att höja de fattigaste ländernas levnadsnivå.

Ungdomens Nordiska Råd menar att det nordiska samarbetet är viktigare än någonsin. Det nordiska samarbetet står lika starkt, även om de nor-

diska länderna har valt olika anknytning till EU. Resultaten av folkomröstningarna 1994 kan vara en stimulans för att stärka och utveckla det nordiska samarbetet. Vi skall utvidga det nordiska samarbetet till att också ha en europeisk dimension.

Vi tror att en samordning av flykting- och asylpolitiken är en förutsättning för en totalt sett mer human politik, där flera länder är med och delar på ansvaret. Detta måste leda till en mer generös flyktingpolitik, som inte får undergräva rätten att söka asyl enligt FN:s flyktingkommission.

På Ungdomens Nordiska Råds vägnar vill jag tacka för detta tillfälle att framföra våra synpunkter till er.

Dalheim (A): En hensiktsmessig organisering av parlamentarikernes delaktighet i Nordisk Råd vil være av avgjørende betydning for det nordiske samarbeidets videre utvikling og overlevelsessevne. Ministerrådets praktiske gjennomføring av oppgaver besluttet i rådet er vel og bra. Men skal arbeidsoppgaver gi gode resultater, må disse i størst mulig grad være forankret i den politiske hverdag de folkevalgte møter også i de enkelte lands parlamenter. Jeg har ikke så mange års erfaring fra Nordisk Råds arbeid, men det har slått meg at skiftende tilstedeværelse av parlamentarikere ofte fører til manglende eierskap til de mange institusjoner og prosjekter parlamentarikere før dem har startet opp. Nye parlamentarikere foreslår nye prosjekter ofte uten at disse har forankring i politisk avklarte mål i egne parlament eller egne parlaments fagkomiteer.

Rapporten "Nordisk samarbeid i en ny tid" har målsettinger knyttet til et modernisert Nordisk Råd som de fleste bør kunne slutte seg til. Det er enighet om at alle endringer organisatorisk og politisk må være på plass innen 1. januar 1996. I den sosialdemokratiske gruppen har vi i forhold til de endelige delmål vektlagt at det politiske innhold i det nye nordiske samarbeidet naturligvis må avklares først. De organisatoriske endringer må så endelig komme på plass til høstsesjonen parallelt med en nødvendig gjennomgang av institusjoner og prosjekter.

Et avgjørende prinsipp i et fornyet samarbeid er prinsippet om at ethvert tiltak skal forankres i en avklart nordisk nytte. Riktig utnyttet bør et slikt prinsipp sikre større politisk eierskap og bevissthet i forhold til hva man vil oppnå, også i prosessene i de enkelte lands parlamenter.

Miljø- og energipolitikk er og vil være vesentlige utfordringer i de nordiske land og disses nærområder. I rapportens politiske delmål er Ministerrådet pålagt å arbeide for økt energiøkonomisering og mer miljøvennlige energisystemer i nærområdene. Det er vel og bra. Men parallelt med dette burde vi parlamentarikere i de nordiske land evne å utvikle felles strategier på hvordan vi gjennom felles utnyttelse av de energiressurser vi har hånd om, kan sikre tilstrekkelig energi til lavest mulig pris samtidig som den totale forurensning i de nordiske land reduseres. Bedre samspill mellom store mengder av ren vannkraft og nåværende og framtidig varmekraftproduksjon, hvor naturgass vil være med på å fase ut atomreaktorer, er en aktuell problemstilling å trekke inn i det nye Nordisk Råds ar-

beid. Dette må da inngå i overordnede strategier, mål på energi- og miljøpolitikken. Et bedre fungerende energimarked i Norden må i en slik sammenheng kun være et virkemiddel.

Vi har i dag i de enkelte nordiske land våre nasjonale miljøregnskap. Kanskje tiden nå bør være inne til å avklare et felles nordisk miljøregnskap som et første strategiske mål i energi- og miljøpolitikken. Et slikt mål kan uten videre også forankres i at det er til nordisk nytte.

Syse (H): Jeg har hatt en drøm under denne debatten. Jeg har forsøkt å se for meg hvordan stemningen ville vært her hvis Norge hadde sagt ja. Jeg tror det hadde gitt en helt annen styrke til denne sammenkomsten. Nå synes jeg det blir noe uvirkelig over debatten, fordi vi ikke er på den samme hovedarena. Det har jeg også følt utenom salen i dag. Jeg vet ikke hvor mange som har spurt meg: Når kan så Norge komme med? Jeg har ikke kunnet gi noen optimistiske svar på det, men jeg håper ikke det blir om 22 år!

Men det gir en en viss følelse. Jeg har tenkt litt på hva Georg Brandes' datter en gang var i ferd med å gjøre. Hun hadde levd en del år i Norge, og så ville hun utgi en bok: 10 år blant de ville. Hennes far, Georg Brandes, fikk stoppet dette prosjektet. Jeg har inntrykk av at mange ser på det i forhold til det fellesskap som skulle være her, at dette ikke har vært gunnlig for det nordiske samarbeidet.

Det som jo er det nye, og det som er det første ved dette møtet, er erkjennelsen av at Norden er splittet - mer splittet enn før - mens Europa er mer samlet. Det er det vi må prøve å ta stilling til. Jeg er meget skuffet over at vi ikke har kunnet leve opp til den visjonen om et nordisk samarbeid innen EU som jeg i hvert fall har hatt. Men jeg kan ikke la det føre til at intet samarbeid er mulig. Man må ikke la det beste bli det godes fiende.

Vi er virkelig i en ganske alvorlig situasjon, og det stilles store krav til oss. Det som virkelig er forskjellen, er at vi ikke er på den samme hovedarena, og for Norge og Island gir det nordiske samarbeidet en av de virkelige mulighetene for oss til å være med i det Europa som formes rundt oss, i hvert fall indirekte.

Selvfølgelig har debatten på mange måter vært positiv, gunstig, vennlig. Og den har absolutt virket styrkende. Da vi drøftet dette i Stortinget, refererte jeg til en av brødrene Marx, som ble spurt om hva som var hans mening om seksualitet. Da svarte han: Jeg mener den er kommet for å bli. Jeg er ganske sikker på at man ikke tar livet av det nordiske samarbeidet.

Det er enkelte ting i dag man kan bygge på for å komme videre. Jeg vil nevne at det som står igjen etter denne sesjonen, er den absolutte vilje til å sørge for at det blir passfrihet, og at man er rede til å påta seg de kostnadene og de forpliktelsene som det vil medføre.

En annen ting som er kommet frem som jeg varmt vil støtte, er et forslag fra Carl Bildt som nettopp går på det som skal være en av hovedsøyene, nemlig samarbeidet i regionen og i nærområdet - at man bør få til et felles møte mellom Baltisk Råd og Nordisk Råd. Det vil ha meget stor be-

tydning for de baltiske land, men også for å gi et innhold til det samarbeidet som vi ønsker å ha i nærområdene. Jeg vil ønske at man i Presidiet vil arbeide for dette, og at man vil sørge for å få en slik fellesesjon som kan løfte hele østersjøregionen videre i den tiden som kommer.

I den innstillingen som er laget av Reformgruppen, er det lagt vekt på det uformelle samarbeidet. Jeg vil bare nevne dette stikkordsmessig for å få frem en side som man må være klar over. Slik som forholdene nå er i Norden, vil man måtte bygge mye av realismen på det regjeringene gjør. Det uformelle samarbeidet passer glimrende for nettopp regjeringene. Det vil være vanskeligere for parlamentarikerne, og det fører igjen til at vi må sørge for at våre institusjoner er kraftige. Jeg har tidligere alltid vært uenig i en samlokalisering ut fra prinsipielle betraktninger. Men når jeg ser for meg hvor viktig nettopp regjeringenes samarbeid er i tiden fremover, tror jeg kanskje også man kan hente en styrke av å arbeide nærmest mulig til regjeringene gjennom en samlokalisering - men for all del ikke en samordning.

Jeg ser det samme for meg i det arktiske samarbeidet, at man der bør sørge for et tettest mulig samvirke med regjeringene, slik at man kan løfte i flokk. Presidiet har lagt frem et forslag til vedtak som jeg tror vil sørge for at vi i ro kan få til de beslutninger vi må ha, slik at Nordisk Råd er beredt til fra det nye år å arbeide etter et nytt mønster.

Tuomioja (SDP): Herr president! För en kort tid sedan såg det ut som om den externa utvecklingen, nämligen utvidgningen av EU, skulle tvinga oss till en mer grundlig reform av det nordiska samarbetet och dess former, en reform som sedan länge har låtit vänta på sig. Då vi nu har arbetsgruppens förslag framför oss kan vi konstatera att vi ännu en gång har försummat tillfället. Det kan låta paradoxalt men det är möjligt att precis det förhållandet att vi också i framtiden försöker upprätthålla de nuvarande överdimensionerade strukturerna för Nordiska rådets arbete kommer att betyda att den marginalisering av vårt arbete, alla våra tal och vår vilja till trots, som har pågått under de senaste åren kommer att fortsätta och kanske accelerera.

Delningen av Nordiska rådets arbete i tre huvudområden är riktig. Där emot kan man fråga sig hur riktigt eller realistiskt det är att ge rådet rollen som något slags koordineringsorgan för de nordiska ländernas Europapolitik. Vi kan och bör inte stänga Europafrågorna utanför rådets diskussioner och arbete. Det finns både principiella och praktiska invändningar mot de nuvarande planerna, som kan leda till en situation där såväl vår Europapolitik som det traditionella samarbetet svider.

Den principiella invändningen är att vi inte tror att det nordiska inflytandet i EU enbart stärks genom alltför stor koncentration av Europaärendena i den nordiska familjekretsen. För att främja de nordiska värdena och för oss viktiga frågor i EU är det tvärtom nödvändigt att söka kontakter och allierade från de övriga medlemsländerna i unionen. Då kan det vara en felaktig användning av resurserna att sitta av alltför många möten i

Tromsø eller Kuopio i stället för att påverka i Strasbourg och Bryssel.

Den praktiska invändningen är att vi måste undvika all onödig byråkrati och alltför stela institutionella former för vår Europapolitik. Därför har jag framhållit att det nordiska samarbetet bättre tjänas av en mycket liten och flexibel organisation som kunde heta t.ex. Nordiskt Europainstitut med säte i Bryssel och ett litet sekretariat och en liten styrelse med såväl regerings- som parlamentsrepresentanter från alla nordiska länder. Ett sådant institut kunde bättre än Nordiska rådet arrangera de konferenser, möten och seminarier och tillsätta de arbetsgrupper som EU-arbetet förutsätter. Ett sådant ad hoc-arbetsätt skulle samla ihop just de människor på rätt nivå och med den rätta bakgrunden och expertisen som ifrågavarande problem och frågor skulle förutsätta.

Jag tror att vi måste åstadkomma en ny organisation i framtiden. Detta kan inte vara den slutliga lösningen. Annars gräver vi ner det nordiska samarbetet.

Per Olof Håkansson (s): Herr president! Jag vill bara peka på en del av Erkki Tuomiojas anförande, som jag tycker att det skulle vara intressant att fördjupa analysen och diskussionen kring: Hur kan vi som respektive nordiskt lands parlamentariker utöva inflytande över vad som sker i det vi i dagligt tal brukar kalla för Bryssel?

Genom att i ett inledande skede föra en diskussion inom Nordiska rådets ramar - även bland dem som inte är med i Europasamarbetet - skulle man komma fram till en gemensam nordisk ståndpunkt och sedan via de gemensamma kanalerna driva denna ståndpunkt. Det är naturligtvis ett sätt att agera. Erkki Tuomiojas resonemang gick ut på att vi i stället skulle arbeta direkt mot Bryssel. Bägge delarna är värda att fundera på.

Jag tror dock att det ligger ett värde i "både-och-linjen". Det ligger ett värde i att föra en diskussion på nordisk bas kring de frågor som vi har anledning att koordinera i ett gemensamt forum. Jag är litet rädd för att man alltför enkelt avfärdar den stora möjlighet som ligger i att samla ett nordiskt intresse bakom ett agerande i Bryssel.

Vi är inte färdiga med diskussionen i arbetsgruppen - och har heller aldrig haft ambitionen att bli färdiga - kring denna fråga, som vi har all anledning att hålla levande.

Man bör nog akta sig för att dra slutsatsen att bara för att Finland, Sverige och Danmark skickar ett femtiotal Europaparlamentariker till Bryssel och Strasbourg vi den vägen skulle ha stor möjlighet att påverka. Jag tror att vi skulle få en ännu större styrka om vi först kan samordna våra eventuellt olika ståndpunkter i en diskussion inom ramen för Nordiska rådet, för att sedan driva frågorna gemensamt.

Tuomioja (SDP): Herr president! Under inga omständigheter vill jag lämna vår Europapolitik enbart i händerna på de Europaparlamentariker som vi skickar till Bryssel och Strasbourg. Det är klart att alla våra parla-

mentariker i samtliga nationella parlament måste vara med. Min fråga är om Nordiska rådet som organisation är det bästa och mest flexibla organ att arrangera det nödvändiga förberedelsearbetet, som naturligtvis måste ske på nordisk basis. Det är inte fråga om antingen-eller utan om både-och.

Nu satsar vi på att främja Nordiska rådet. Jag frågar mig om vi inte samtidigt försummar andra sätt att påverka det europeiska beslutsfattandet och förberedelserna, där vi ju behöver kontakter med även andra medlemsländer än enbart de nordiska.

Per Olof Håkansson (s): Herr president! Det är alldeles utmärkt att Erkki Tuomioja och jag är överens om att Nordiska rådet är ett bra forum för att driva denna samordnande diskussion i syfte att kunna påverka våra respektive Europaparlamentariker och regeringar.

Jag har funderat mycket på detta och försökt att se vad som skulle hända om inte Nordiska rådet tog sig an den uppgiften. Det varnas ju för en överdimensionerad struktur, men jag tror att om inte Nordiska rådet tog sig an denna uppgift så skulle vi få ett nytt organ för att sköta den, med risk för parallellitet och mycket annat. Jag är därför glad att vi är överens om att använda Nordiska rådet som bas för denna samordningsfunktion.

Berit Oscarsson (s): Herr president! Den arbetsgruppsrapport som vi nu i stort sett hela dagen har diskuterat är en rapport som andas optimism för det framtida arbetet.

Det är glädjande att arbetsgruppen har lagt så stor vikt vid kulturen och det folkliga samarbetet. Kultursamarbetet har varit, är och förblir grundpelaren i det nordiska samarbetet och stärker den nordiska identiteten. Det är därför mycket positivt att kulturen har fått en så framträdande roll när man nu diskuterar det nordiska samarbetet i framtiden.

Det nordiska kultursamarbetet har bidragit till att människor möts, lär känna varandra och vinner förståelse för varandra. De satsningar som Nordiska rådet har gjort på t.ex. Nordplus, Nordjobb och Nordpraktik har bidragit till att många fått lära känna det nordiska samfundet och knyta nära relationer under sin vistelse i respektive land. Också alla våra folkrörelser har betytt mycket för att stärka den nordiska gemenskapen.

Den nordiska folkbildningen är unik och har genom sin mångfasetterade verksamhet starkt bidragit till möten mellan människor i Norden. Genom olika folkbildningsaktiviteter har många människor fått lära känna mer om Norden och dess olika kulturer och samhällsförhållanden.

I arbetsgruppens förslag under rubriken Norden och dess närområden finns målsättningen att stödja och stärka uppbyggnaden av folkupplysning och folkligt förankrade samhällsprocesser och att underlätta den demokratiska utvecklingen med yttrandefrihet och en öppen samhällsdebatt. Detta är mycket bra.

Det är nämligen viktigt att vi ständigt påminner om vad folkbildningen har betytt för utvecklandet av demokratin i Norden, och inte minst för att

försvara och utveckla demokratins grundläggande principer. Det kan inte vara okänt för någon att folkbildningen klarar det som många etablerade utbildningsinstitutioner inte klarar, nämligen att nå de grupper som fått minst av utbildning och kultur. Vi måste fortsatt erkänna folkbildningen som en viktig grundpelare i det nordiska samarbetet. Vi skall ta till vara den politiska och ideologiska mosaik som dessa organisationer representerar genom att samla på den mångfald som visas i deras verksamheter.

I takt med att våra kontakter med de övriga europeiska länderna har ökat, har vi allt oftare påmint om det unika som nordisk folkbildning står för. Det är med avund som man från andra länder ser på vårt folkbildningssystem. Intresset för att lära mer ökar ständigt, och redan nu kan vi se tydliga exempel på att många har startat liknande verksamhet. I Estland, för att ta ett exempel, har man arbetat mycket engagerat tillsammans med svenska folkbildningsorganisationer sedan några år tillbaka. I början av 1995 beslutade den estniska regeringen att ge statsbidrag till den nya folkbildningsorganisationen AHL med 40 000 estniska kronor till varje avdelning som startats. Detta beslut måste ses som ett bevis på att man i Estland har upptäckt värdet av folkbildning.

Det finns mycket starka motiv för att öka våra insatser till förmån för den nordiska folkbildningsverksamheten. Det handlar om att ge ökade resurser till folkbildningen för att den skall kunna utvecklas och ge förutsättningar till samarbete både mellan de nordiska länderna och i vårt närområde. Många av förslagen i arbetsgruppens rapport är en bra utgångspunkt för att uppnå detta.

Jette Gottlieb (EL): Hr. Præsident! I dette forum er alle enige om, at det nordiske samarbejde bør styrkes. Men naturligvis er vi ikke enige om, hvordan det skal ske.

Der er tydeligvis to linjer: De, der mener, at det nordiske skal styrkes, men for at fungere som formøde for EU-samarbejdet, og de, der mener, at det nordiske skal styrkes for at fungere som et selvstændigt mellemstatsligt samarbejde, der tager egne initiativer, og som ikke misbruges til at integrere Norge og Island i EU ad bagvejen.

I Danmark har jeg foreslået, at ordførerne på det nordiske område bytter job med ordførerne på EU-området. På den måde ville vi få et mere realistisk samspil mellem det, der bliver sagt, og det, man faktisk gør.

Det er alt for let at stå her og proklamere vigtigheden af det nordiske samarbejde for så i andre fora at træffe beslutninger, der går på tværs heraf. Hvis man alvorligt mener, at Nordisk Råd skal styrkes, må man både have mod til at forsvare de ting, der allerede foregår i nordisk ramme, og også mod til at tage nye ting op.

Blandt de ting, der må forsvares, er ikke bare den nordiske pasunion. Den har været rigeligt til debat. Det drejer sig også om det fælles arbejdsmarked. Det er vigtigt at bevare den frie erhvervsudøvelse, meritoverførsel mellem parallelle uddannelser og fælles anerkendelse af eksamensbeviser og certifikater på tværs af landegrænser. Områder som disse vil før eller

siden komme under pres af et stadig stigende krav om integration inden for EU på en lang række områder. Denne integration vil komme klart til udtryk i forbindelse med EU-regeringskonferencen i 1996. Færdes man kun i det nordiske forum, og skulle ministrenes ord stå til troende, så handler regeringskonferencen i 1996 alene om udvidelsen af EU mod øst. Men dette svarer ikke til realiteterne i EU. Her drejer det sig først og fremmest om en øget integration på en række områder, deriblandt de områder, der omfatter de såkaldte fire undtagelser for Danmark, integrationen af den økonomiske politik og af militærpolitikken.

Hvad det sidste angår, er ingen af de nordiske lande medlem af Vestunionen. Sverige og Finland ønsker at fastholde deres neutralitet. Dette burde ideelt set være et glimrende udgangspunkt for at udvikle en fælles sikkerhedspolitik byggende på neutralitet og Norden som atomvåbenfri zone, men også en sikkerhedspolitik i bredere forstand, der tager højde for alle former for trusler mod nordisk sikkerhed.

Set med realpolitiske øjne må man i det mindste stå på en nordisk plan og arbejde for, at der ikke sker yderligere integration i en europæisk unions krigs- eller sikkerhedspolitik.

Alt i alt er det vigtigt at pointere, at EU ikke er hele Europa og slet ikke hele verden, og det sikkerhedspolitiske område burde først og fremmest indgå i den nordiske søjle i reformgruppens forslag.

Et andet punkt, der burde udvikles inden for den nordiske søjle, er en fælles mediepolitik, der burde rumme en fælles efter- og videreuddannelse samt forskningsaktiviteter inden for medieområdet. Et medlemsforslag herom vil senere blive fremlagt.

I forhold til nærområderne har vi et særligt ansvar i Nordisk Råd. I forhold til det arktiske område må vi lægge kræfter i at sikre, at de oprindelige folk får mulighed både for at fortsætte den traditionelle erhvervsudøvelse og for at videreudvikle nye erhverv med baggrund i egne råstoffer. Ligeledes har vi et særligt ansvar for at sikre det følsomme miljø i Arktis. Ingen andre er nærmere til det end vi.

Med elementer som de her skitserede har vi understreget, at det nordiske samarbejde har en betydning i sig selv, men også som en del af et samarbejde mellem selvstændige lande i Europa og i hele verden.

Riihijärvi (SR): Herra presidentti! Meille suomalaisille pohjoismainen yhteistyö on alusta lähtien eli vuodesta 1956 merkinnyt myönteistä kehitystä. Pohjoismaiden neuvoston jäsenenä Suomella on ollut mahdollisuus kehittää yhteiskuntaa demokratian ja pohjoismaisen vapauden hengessä. Pohjoismaiselle yhteistyölle on antanut hyvät lähtökohdat yhteinen kulttuuriperusta, jonka erittäin merkittävänä tekijänä on lähes 500 vuotta ollut evankelisluterilainen kirkko.

Pohjoismaiden neuvoston kansalaisten kannalta merkittävimmät aikaansaannokset ovat mm.:

- pohjoismainen passivapaus, joka on ollut jo yli 40 vuotta voimassa, vapaus, johon vasta nyt Euroopan unionissa pyritään,

- vapaat pohjoismaiset työmarkkinat,
- pohjoismainen sosiaaliturvasopimus, jonka turvin mm. suomalaisella Kelan kortilla saa alennusta lääkkeistä muissa pohjoismaissa,
- äänioikeus kunnallisvaaleissa ja oikeus asettua ehdokkaaksi kunnallisvaaleissa siinä pohjoismaisessa kunnassa, jossa pysyvästi asuu,
- tutkintojen vastaavuus pohjoismaiden valtionvirkoihin,
- ajokortin kelpaavuus kaikissa pohjoismaissa ja
- nuorisolle Pohjoismaissa opiskelu- ja työntekomahdollisuus, jotka antavat Nordplus ja Nordjobb.

Nämä ovat saavutuksia, joilla Pohjoismaiden kansalaisille on ollut suuri merkitys. Nämä ovat kansalaisvapauksia, joita ei saa kaventaa Suomen ja Ruotsin Euroopan unioniin liittymisen vuoksi.

Työryhmän selvitys tulevasta pohjoismaisesta yhteistyöstä on kansalaisten kannalta merkittävä, koska se pyrkii kokoamaan Pohjoismaalaiset yhdessä vaikuttamaan Euroopan unionin päätöksenteossa kansalaisten parhaaksi ja erityisesti pohjoismaiden etua ajatellen.

Yksi huomautus minulla kuitenkin työryhmän selvitykseen on. Mielestäni on välttämätöntä, että perustetaan uusi valiokunta, turvallisuus- ja puolustusvaliokunta. On välttämätöntä, että niitä ongelmia, jotka entinen Neuvostoliitto pirullisena perintönä jätti pohjoismaille ja myös koko ihmis-kunnalle, atomiaseiden jätteet ja rappeutuvat ydinvoimalat, käsitellään valiokunnassa. Erityisesti juuri ydinaseiden tähden valiokunnassa tulee olla myös sotilaallista asiantuntemusta.

Turvallisuudesta ja puolustuksesta puhuminen ei ole suinkaan miekan kalistelua. Ydinaseeton Pohjola -työryhmä on jo vuosia tehnyt valmisteluväen työtä. Ehkä sieltä löytyisi alustavasti jotakin uuden valiokunnan perustamisaineksiksi. Meidän on yhdessä puolustettava Pohjolaa rikollisuutta, erityisesti huumerikollisuutta, ja myös ydinsaasteita vastaan. Siksi tarvitaan turvallisuutta kehittävä valiokunta.

Yhteinen Pohjola on yhteinen etumme tulevaisuudessa. On hyvä, että työryhmä on nähnyt tämän suuren päälinjan näin selvästi.

Riihijärvis anförande i svensk översättning: Herr president! För oss finländare har det nordiska samarbetet från första början från 1956 inneburit en positiv utveckling. Som medlem i Nordiska rådet har det varit möjligt för Finland att utveckla samhället i en anda av demokrati och nordisk frihet. Det nordiska samarbetet har fått en god utgångspunkt från en gemensam kulturgrund, i vilken den evangelisk-lutherska kyrkan har varit en mycket betydande faktor under nästan 500 år.

Från de nordiska medborgarnas synvinkel är de viktigaste resultaten följande:

- den nordiska passfriheten som varit i kraft redan över 40 år och som den Europeiska unionen först nu strävar till,
- den fria nordiska arbetsmarknaden,

- den nordiska konventionen om socialskyddet som gör det bl.a. möjligt att med det finländska kortet av folkpensionsanstalten få mediciner till nedsatta priser i de andra nordiska länder,
- rösträtten i kommunalval och rätten att ställa upp som kandidat i kommunalval i det nordiska land där man är fast bosatt,
- ömsesidig giltighet av examina för statliga tjänster i Norden,
- giltighet av körkort i alla nordiska länderna,
- möjligheten för ungdomar att studera och arbeta i de nordiska länderna enligt Nordplus och Nordjobb.

Dessa är resultat som är av stor betydelse för medborgarna i Norden. Dessa är medborgerliga rättigheter som inte får inskränkas med anledning av EU-medlemskapet.

Arbetsgruppens utredning om det framtida nordiska samarbetet är viktig för medborgarna eftersom den försöker samla ihop nordborna för att tillsammans påverka Europeiska unionens beslutsfattande till förmån för medborgarna och speciellt med tanke på Nordens intressen.

En anmärkning mot denna utredning har jag ändå. Det är enligt min mening nödvändigt att inrätta ett nytt utskott, ett säkerhets- och försvarsutskott. Det är nödvändigt att de problem, som det forna Sovjetunionen som sitt infernaliska arv lämnade Norden och hela mänskligheten, i form av avfall från kärnvapen och förfallna kärnkraftverk, skall behandlas i utskottet. I synnerhet när det gäller kärnvapen bör utskottet ha även militär expertis.

Att tala om säkerheten och försvaret är inte alls vapenskrammel. Arbetsgruppen för Kärnvapenfritt Norden har redan i årtal gjort förberedande arbete. Kanske kunde man i denna arbetsgrupp preliminärt finna något som grundelement för det nya utskottet. Vi bör tillsammans försvara Norden mot brottslighet, särskilt i samband med narkotika och även mot föroreningar från kärnavfall. Därför behövs ett utskott för att utveckla säkerheten.

Ett gemensamt Norden är vårt gemensamma intresse i framtiden. Det är bra att arbetsgruppen har sett denna stora huvudlinje så tydligt.

Elver Jonsson (fp): Herr president! Norden är genom den nya långa EU-gränsen olyckligt delat. Nu behövs ännu mer av fungerande politiskt samarbete. Vi tror att det sker bäst genom en stark parlamentarisk position. När vi nu har ett samlat förslag om principerna ligger det en vinst och ett styrkebesked i att Nordiska rådet tar sig samman och beslutar om det politiska grundfundament som synes ha fått stor uppslutning. Beträffande strukturen finns utrymme för justeringar och förändringar som kan vara till fördel.

Rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid", som Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet gemensamt lagt fram, kan förverkliga det som synes vara viktigt: Nordiska rådet blir mer av politisk påtryckargrupp och mindre av förvaltning och verksamhet. I debatten har tvivlarna rest frågan: Vem skriver dagordningen? Svaret är: Det beror på. Verkligheten rullar på

med hög hastighet. EU är i full verksamhet, och Nordiska ministerrådet hanterar sina frågor utan att vänta. Avgörande är om vi parlamentariker kan hålla ett jämförbart tempo och sikta in oss på frågor som är angelägna. "Nordisk nytta" var ju fältropet.

Norge och Sverige har mellan sig den längsta EU-gränsen. Detta faktum får inte leda till en försvårande hantering och besvärliga gränsövergångar mellan de båda länderna. Det är oroande när det - som för bara några dagar sedan - kommer rapporter om att norska långtradare på väg genom svenska fjällområden med fisklådor blev åtskilligt fördröjda och svensk bilburen polispatrull måste tillkallas för att plombera om lasten med fisklådor. Det får inte växa fram en gränshanteringsbyråkrati som förr mellan västvärlden och det gamla Sovjet. Jag vill rikta en uppmaning till våra båda samarbetsministrar Berge och Hellström att på ett konstruktivt sätt verka för att finna en ändamålsenlig modell för att vi skall kunna upprätthålla den naturliga gränstrafik som vi haft i decennier mellan broderfolken.

En smidigt fungerande gränstrafik underlättar enskilda människors vardag och upprätthåller mellanfolkligt samarbete i gränsregionerna. Strömlinjeformade gränsrutiner är nödvändiga för såväl norska som svenska gränsregioner, som ofta har en infrastruktur av glesbygdskaraktär.

En informell och väl fungerande gränshantering är livsviktig för företagsamhet, sysselsättning och utveckling i dessa svensk-norska gränsregioner. Gränsövergångarna får inte heller bli besvärande flaskhalsar för Norges viktiga varuflöde över landsväg till EU-länderna och till Nordens i framtiden allt viktigare östliga närområden. För Norge och Sverige viktiga Europavägar som E 6 och E 18 får inte korkas igen av en ymning tullbyråkrati.

Två ledord har varit breda i debatten om reformgruppens förslag. Det ena gäller ministerrådets tal om "informellt samarbete". Jag tror att det är i sak riktigt, men om parlamentarikerna skall kunna få till stånd en sådan informell handläggning krävs att vi har en formell grund som gör att vi kan hantera situationen och uppträda jämbördigt.

Den andra frågan är samlokalisering av sekretariaten eller inte. Observera att det gäller samlokalisering - inte att samordna allt. Jag tror det är viktigt att det står klart att det handlar om att möjliggöra ömsesidigt samarbete. Man har sina roller även om man är i samma kvarter eller rent av i samma hus. Man drar nytta av utbyte av t.ex. tekniska tjänster. Man kan med fördel genomföra aktiviteter tillsammans, och den ömsesidiga informationen har ett stort värde. Samtidigt bör det också redas ut var man har sitt eget område, så att man inte i onödan klampar in på andras.

Förre ekonomiministern i Västtyskland Martin Bangemann säger i en intervju att Norden har både industriell specialisering och forskartradition. Han tror att våra nordiska länder kan skapa en ny och dynamisk kraft i det nordiska samarbetet, och han nämner särskilt skogsindustrin och mekanisk industri som aktuella delar i en sådan utvecklingsfas. Jag tror att Norden kommer att dra nytta av ett utvidgat samarbete med EU och andra länder. Men jag menar också att vi skall se oss som, bildligt talat, brobyg-

gare. Hur medverkar vi till att förhindra massarbetslöshet i vår omgivning? Hur säkrar vi en genuint god miljö? Hur driver vi solidaritetsfrågor som säkrar fred och ger anständigt socialt liv för fattiga länders folk? Tillsammans kan Nordens länder spela en roll i det globala samarbetet. Norden har en privilegierad situation - därför blir vårt ansvar större. Om det skulle bli utvecklingen och resultatet av reformgruppens arbete samt Nordiska rådets beslut, har vi medverkat till att vår del av världen har gett sitt bidrag till fred, rättvisa och förståelse. Må den uppgiften, herr president, kännas angelägen och brådskande!

Nordman (SFP): Herr president! Den europeiska integrationen och dess inverkan på det nordiska samarbetet har diskuterats ur olika synvinklar. Själv föredrar jag att se denna breda integrationsprocess som en frisk vind på den nordiska arenan. Nu har vi alla möjligheter att fördomsfritt reformera och utveckla det nordiska samarbetet i enlighet med tidens krav.

Tonvikten i det kommande reformarbetet bör uttryckligen ligga på utveckling: det gäller att utveckla, inte att avveckla.

De reformförslag som föreligger bildar en god grund för det kommande nordiska samarbetet. Låt mig nämna ett par saker som jag tror är viktiga för det fortsatta arbetet. Den nordiska demokratiuppfattningen som präglat Nordiska rådets verksamhet bör bestå. De demokratiska beslutsprocesserna skall inte offras på effektivitetens altare. Öppenhet och närhet skall gälla på ett annat sätt än vad som gäller EU av i dag och som vi kritiserar och som vi vill göra till någonting bättre på det hållet.

Oberoende av hur de slutliga utskotten kommer att gestalta sig, är det skäl att betona betydelsen av ett aktivt ordförandeskap. Ett aktivt ordförandeskap kan ytterligare förstärkas genom att se till att utskottsordföranden och -sekreteraren verkar i samma land.

Så snart de nya organisationsformerna klarnat måste det nordiska samarbetet ges aktuellt och gärna ett entydigt innehåll. Detta gäller både det interna nordiska samarbetet och Europasamarbetet. Som jag ser det behöver vi ett brett och konkret Europaprogram - någonting som också getts löften till - där nordiska intressen drivs i fråga om offentlighets- och närhetsprincipen, den sociala dimensionen, jämställdheten, miljöpolitiken och annat.

Regionalpolitiken bör vara ett klart prioriterat område. Det fyller en viktig sammanhållande roll både i Europa och i Norden.

Speciellt viktigt är det att slå vakt om det nordiska samarbetet. Det är skäl att minnas att EU-länderna Finland, Danmark och Sverige kan få gränsregionalt stöd i form av EU:s INTEREG-medel, vilket Norge inte har möjlighet till.

Till slut, herr president, vill jag upprepa Finlands intresse för ett naturgasnät. Finland har presenterat projekt gällande infrastrukturnät i Europa. Ett nordiskt naturgasnät skulle vara en del av detta. En förutsättning för att projektet skulle komma med på EU:s projektlista är att Sverige förodrar projektet, vilket Sverige som bekant hittills inte gjort. Därför vill jag upp-

repa: ett svenskt ja skulle vara oerhört värdefullt för den nordiska energiförsörjningen och det nordiska samarbetet.

Brusgaard (FP): Hr. Præsident! Nu er generaldebatten ved at rinde ud. Jeg vil nærmere sige fuse ud. Alle, der har nogen betydning, og det vil sige dem med lang taletid her i dag, f.eks. præsidenten, samarbejdsminister Marianne Jelved og de øvrige landes ministre og så også den konservative Hans Engell på de konservatives vegne har ordret sagt, at denne session nr. 46 er meget vigtig og afgørende. Hvis der ikke bliver truffet afgørelser af betydning som beskrevet her i den blå bog om nordisk samarbejde, så kører Nordisk Råd videre som en udvalgpapirkværn, som der ordret blev sagt. Man indrømmer altså, at det, Nordisk Råd er nu, er en papirkværn.

Alle, der betyder noget, har altså her fra talerstolen sagt, at der skal ske noget drastisk, før vi får lov til at tage fra Reykjavík.

Da det blev sagt af de 4-5 første talere, var salen her stort set tom. Og der har kun været spredt fremmøde herinde lige siden.

Men jeg har et spørgsmål til præsidenten her og nu ved afslutningen. Vi får ikke stemt om den nye samarbejdsform her i dag, og når jeg ser på programmet i morgen og på torsdag, kan jeg heller ikke se, at der er noget på dagsordenen, der antyder, at vi skal tage stilling til det, der står i den nye strukturreform. Så jeg vil godt spørge præsidenten, hvornår vi træffer en afgørelse. Det er jo det, pressen og befolkningen forventer, når de 4-5 mest betydningsfulde personer her ved den 46. session har sagt, at der skal ske noget drastisk, inden vi tager hjem. Hvornår sker det? Hvornår kan vi stemme om det? Så vidt jeg kan se her på dagsordenen, er generaldebatten slut nu og bliver ikke taget op igen her på Island.

Landsstyremedlem Ove Rosing Olsen (Si): Hr. Præsident! Det nordiske samarbejde er blevet tiltagende vigtigt for os i Kalaallit Nunaat - Grønland. Vi bor geografisk i den vestlige randzone af den nordiske sfære. Vi er med her, fordi vi har erkendt et kulturelt og socialt fællesskab med Norden. Nordens folk forstår og tilstræber udvikling på samme måde, som vi gør det i Grønland. Vi ønsker et aktivt samspil med Norden på mange områder og håber selvfølgelig, at vore bidrag til det nordiske samarbejde kan modtages og værdsættes.

Det er derfor en glæde for mig hver dag at kunne se, hvorledes Nordens Kunst- og Kulturhus skyder op i Nuuk meter for meter. Netop dette hus er et af de mest konkrete eksempler for vores grønlandske befolkning på, at vort aktive samspil med Norden er i udvikling. Kan man også med dette hus bygge bro mellem Arktis i vest og Norden, kan der tilføres endnu en kulturel dimension til det mangfoldige nordiske kulturliv.

Det er med stor tilfredshed, jeg konstaterer, at de synspunkter, som vi tidligere har gjort os til talsmand for fra Grønland, nemlig at Norden burde have en arktisk politik, har vundet tilslutning helt ind i statsministrenes

kreds. For os i Grønland forekommer det helt naturligt, at det nordiske samarbejde har særlig forbindelse til de nærmeste naboer.

Nabosamarbejdet startede i Baltikum. Det er fortsat med Barentssamarbejdet, og det rundes nu naturligt af med det arktiske samarbejde. I dette sidste har Grønland naturligvis sin særlige forpligtelse til at bidrage til brobygningen mellem Norden og Nordamerika - en forpligtelse, det grønlandske folk naturligvis er parat til at leve op til.

Den særlige arktiske redegørelse, som på foranledning af Island er blevet udarbejdet til denne session, viser meget tydeligt, at der her er et potentiale for et fremtidigt nordisk samarbejde, som bør udnyttes. Det indledende skridt er taget på en lang række områder, først og fremmest inden for det forskningsmæssige samarbejde. Men vi venter stadig væk på det afgørende gennembrud i det generelle politiske cirkumpolare samarbejde. Vi kender til de fornyede aktiviteter fra Nordamerika og Canada, et initiativ, som vi håber vil blive til noget, nemlig Det Arktiske Råd. Vi håber, at USA nu snart er rede til at diskutere andre spørgsmål på dette område end det miljømæssige.

Vi i Grønland er selvsagt interesseret i, at der etableres et internationalt forum, hvor de forskellige spørgsmål i Arktis kan drøftes af de otte arktiske stater og med aktiv deltagelse af de oprindelige folk i hele det cirkumpolare område.

Og så er det vigtigt, at Norden kender sin besøgstid. De nordiske lande burde kunne enes om fælles fodslag til både sagsområder, der med fordel kan drøftes, og forslag til, hvorledes disse initiativer finansielt kan gennemføres. Norden råder nemlig over en meget stor fond af viden om arktisk teknologi, men der vil fremover være behov for at udvikle nye teknologiske løsninger omkring råstofudvinding i det arktiske område. Det kræver store ressourcer, høj teknologisk viden og pionerånd over for kampen mod is og kulde. Og det mener vi er genuint nordisk.

Stordriftsfordelene for Norden, både når det gælder en kostbar udvikling af ny teknologi og i ressourceudnyttelsen, er åbenbare. Også i Grønland er vore offentlige såvel som private virksomheder parat til at deltage i nordiske løsninger, såfremt det kan lade sig gøre.

Jeg vil gerne sige lidt om de reformer, der sker i det nordiske samarbejde, hr. præsident.

Vi var meget glade for, at vi sammen med de to andre selvstyrende områder blev inddraget i reformprocessen. Vi kan i dag sige, at vi er tilfredse med den placering, Arktis og dermed også Grønland har fået i arbejdsgruppens rapport.

Den endelige udmøntning af reformforslagene kender vi jo ikke. Men den bekymring, vi i Grønland nærer, er, at fiskerisamarbejdet nok en gang kommer i fare som et selvstændigt nordisk budgetområde. Det er så meget mere bekymrende derved, at de fire største fiskerinationer og -områder ikke er medlemmer af EU.

Rent bortset fra, at det kan berøve de selvstyrende områder muligheden for at følge et fortsat, men uformelt samarbejde, vil jeg mene, at Nor-

den derved ville berøve sig selv udviklingen af et endog meget vigtigt erhvervsområde.

Hr. præsident! Med begyndelsen af 1995 er FN's 10-år for oprindelige folk startet under mottoet: Et nyt partnerskab. Vi glæder os over, at Nordisk Ministerråd på sit budget for i år har afsat midler til markering af 10-årets første år. Vi har fra Grønland foreslået, at hovedmarkeringen bliver afholdelsen af et internationalt seminar om oprindelige folks produktion og handel.

Retten til økonomisk udvikling af bæredygtig produktion på grundlag af oprindelige folks traditionelle erhverv og retten til handel med vore produkter er det væsentligste emne for os i 10-året.

Norden er her i spidsen i og med, at vores forslag er fulgt, og seminaret om oprindelige folks handel og produktion vil blive gennemført. Det er et spørgsmål om retten til økonomi.

Norden har altid hævdet sig klart internationalt, herunder også i forhold til udviklingen i det, man i Vesten kalder den tredje verden. Desværre kan vi allerede i år se tendenser til, at ånden fra Rio er ved at fordufte ud i den blå luft.

Heller ikke, når det gælder den bæredygtige udnyttelse af havets levende ressourcer, er vi kommet ret meget længere. Hvalfangst betragtes stadig som et eksotisk foretagende udøvet af os i Grønland i overensstemmelse med vore traditioner. Fangsten er også i overensstemmelse med vore traditioner, men hvorfor må frugten af denne høst - som alle erkender er bæredygtig - ikke indgå i den internationale handel på de markedsvilkår, som ellers fremhæves meget i disse år?

Verdens ledere skrev i Rio under på, at miljøforanstaltninger ikke måtte være en skjult handelshindring. Jeg nægter at tro på, at verdens statsledere ikke har været bevidste om, hvad de skrev under på. Men noget tyder på, at viljen til at tage konsekvensen af det bagefter ikke er til stede.

Det med hvalfangst er jo ikke svært at få folk her i Reykjavík til at forstå, eller folk på Færøerne. Også i Danmark kan der føres en konstruktiv dialog, og vi lever i Grønland stadig i håb om, at ånden fra Rio på dette punkt vil leve længe nok til, at den når hele Norden rundt.

Generelt ser vi i Grønland Nordisk Råd som et af de internationale fora, der kan holde liv i ånden fra Rio. Hvis viljen er til stede, kan Nordisk Råd blive en pådrivende kraft for den bæredygtige udvikling ikke kun i nærområderne, men over hele kloden. Men kun tiden kan vise, om viljen er til stede.

Grønland har gennem de sidste fire år også gennemgået en stor omstillingsproces. Det er ikke kun vore naboer, som har måttet søge nye løsninger på de økonomiske problemer, som de internationale markedsvilkår har skabt. Det nuværende landsstyre har med bred tilslutning i vores parlament fastholdt en stram økonomisk politik samtidig med, at vi gennem omlægning af gamle strukturer til den nye tids vilkår, bl.a. markedsvilkår, har beredt vejen for en sund økonomisk udvikling i Grønland.

Med denne ordning i eget hus er Grønland parat til at fortsætte sin aktive deltagelse i det nordiske og det internationale samarbejde.

Sedan diskussionen förklarats avslutad meddelades att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse C 1 *fortsätter* under budgetutskottets sakbehandling vid fjärde mötet på torsdag.

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium, Dokument 3: Statsministrarnas redogörelse, Dokument 4: Rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" samt Dokument 5: Rapport om införande av generell regel för likabehandling av medborgare i de nordiska länderna lades därefter *till handlingarna*.

Mötet avslutades kl. 18.10

Protokoll

Tredje mötet

Onsdag den 1 mars 1995 kl. 10.00 - 12.05 och 14.00 -18.55

Presidenter: Halldór Ásgrímsson (1-6), Berit Brørby Larsen (6-9), Kimmo Sasi (10-21), Jan P. Syse (21-26) och Dorte Bennedsen (26-32)

Dagordning

Juridiska utskottets saker (s. 168)

1. Allmän debatt på juridiska utskottets sakområde
2. B 146/j Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet
3. B 149/j Ministerrådsförslag om handlingsprogram för finansiella tjänster
4. A 1100/j Utskottsförslag om uppföljning av Nordiskt Forum
5. A 1074/j Medlemsförslag om dei sjølvstyrte områda sin representasjon i nordiske organ
6. A 1078/j Medlemsförslag om samisk medlemskap i Nordisk Råd
7. A 1099/j Medlemsförslag om oprettelse af et nordisk informationsnetværk om menneskerettigheder
8. A 1106/j Udvalgsförslag om nordisk samarbejde på havretsområdet
9. E-saker (frågor och svar) i anslutning till juridiska utskottets sakområde:
 - E 3 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot barnpornografi (ställd av Margareta Israelsson)
 - E 5 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk passfrihet (ställd av Lauri Metsämäki)
 - E 6 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående den nordiska passfriheten (ställd av Eeva-Liisa Moilanen)
 - E 12 Spørsmål til Nordisk Ministerråd, Danmarks, Sveriges og Finlands regeringer vedrørende pasfrihed inden for Norden (stilled af Hjörleifur Guttormsson)

Kulturutskottets saker (s. 200)

10. Allmän debatt på kulturutskottets sakområde
11. A 1098/k Utvalgsförslag om bruk av film- og tv-mediets underholdningsverdi for å nå barn og unge i arbeidet mot alkohol- og narkotikamisbruk, rasisme og vold i samfunnet
12. A 1073/k Medlemsförslag om Nordisk Råds musikkpris og dei sjølvstyrte områda

13. A 1082/k Medlemsförslag om förstärkning av litteratursamarbetet i Norden
14. A 1083/k Medlemsförslag om Nordens Hus i Göteborg
15. A 1084/k Medlemsförslag om nordiskt utbildningsprogram inom små hantverksområden
16. A 1089/k Medlemsförslag om Orkester Norden
17. A 1093/k Medlemsförslag om stöd till folkupplysning och vuxenutbildning i folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisationer
18. A 1095/k Medlemsförslag om åtgärder för att främja en öppen förvaltningskultur i Europa
19. E-saker (frågor och svar) i anslutning till kulturutskottets sakområde:
- E 7 Fråga till Sveriges regering angående finska språket som minoritetsspråk i Sverige (ställd av Eeva-Liisa Moilanen)
- E 8 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk profilering vid bokmässan i Frankfurt år 1997 (ställd av Mats Nyby)
20. Avskrivning av följande rekommendationer:
- 27/1992/k Ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden
- 38/1992/k Hushållsundervisning i de baltiska länderna

Miljöutskottets saker (s. 216)

21. Allmän debatt på miljöutskottets sakområde
22. A 1104/m Utskottsförslag om sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin
23. B 150/m Ministerrådsförslag om Nordiska rådets natur- og miljöpris
24. D 31/1992/p Meddelanden om rekommendation nr 31/1992 angående samarbete i det arktiska området
25. B 147/m Ministerrådsförslag om nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995-1999
26. E-saker (frågor och svar) i anslutning till miljöutskottets sakområde:
- E 16 Spørgsmål til Sveriges regering vedrørende oparbejdning af brugt atombrændsel på det britiske atomoparbejdningsanlæg THORP i Sellafield (stillet af Otto Steenholdt)
- E 4 Fråga till Nordiska ministerrådet angående utvidgat och fördjupat skärgårdssamarbete i Norden och dess närområden (ställd av Lauri Metsämäki)
- E 9 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska luftvårdsnormerna i jämförelse med motsvarande normer i EU och EES (ställd av Satu Hassi)
- E 10 Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende juridisk bindende regler for havforurening fra landbaserede kilder (stillet af Dorte Bennedsen)

- E 11 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende forurening af Nordsøen (stillet af Dorte Bennedsen)
- E 14 Fråga till Nordiska ministerrådet angående överföring av förorenande och omodern teknologi (ställd av Anni Svanholt)
- E 15 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att vidga det säkerhetspolitiska begreppet och öka den nordiska säkerheten (ställd av Maggi Mikaelsson)
- E 17 Fråga till Norges regering angående provborrningar i Skagerrak (ställd av Marianne Samuelsson)
- E 19 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för förbättring av säkerheten vid kärnkraftverk i Ryssland (ställd av Olof Johansson)
- E 22 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende transport af plutonium-affald fra Europa til Japan (stillet af Kristin Einarsdóttir)
- E 23 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende affaldshåndtering og ressourceanvendelse (stillet af Martin Glerup)
27. Avskrivning av följande rekommendationer:
 37/1989/m Skydd av den nordiska havsfågelfaunan
 48/1992/m Begränsning av export av miljöfarligt avfall
 28/1993/m Utvidgat regionalpolitiskt samarbete
 1/1994/m Nordisk miljöstrategi 1994-1996 (punkt 1-2)
 5/1994/m Handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser

Ekonomiska utskottets saker (s. 265)

28. Allmän debatt på ekonomiska utskottets sakområde
29. A 1075/e Medlemsförslag om införande av en socialklausul i det nya frihandelsavtalet (WTO)
- A 1077/e Medlemsförslag om inarbetad miljö- och socialklausuler i GATT-avtalen, samt økonomisk kompensasjon for utviklingslandene
30. A 1079/e Medlemsförslag om åtgärder för att underlätta kvinnors möjligheter till etablerande och drift av företag i Norden
31. E-saker (frågor och svar) i anslutning till ekonomiska utskottets sakområde
- E 18 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående lån från EBRD till byggande av kärnkraftverk i Slovakien (ställd av Olof Johansson)
- E 20 Fråga till Nordiska ministerrådet angående byggandet av en naturgasledning från Norge till Finland via Sverige (ställd av Satu Hassi)

- E 21 Partigrupsfråga till Nordiska ministerrådet angående en nordisk strategi för ökad sysselsättning (ställd av den socialdemokratiska gruppen)
32. Avskrivning av följande rekommendationer:
24/1991/e	Koncernfacklig samverkan i Norden
14/1992/e	Förstärkning av Nordisk industrifond
35/1992/e	Energi- och miljöpolitiskt samarbete
9/1993/e	Nordels framtid
27/1993/e	Etablering av näringszoner i Norden
10/1994/e	Höjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån (PIL)

Ändring i medlemslistan

Det meddelades att Sven Hultström lämnat sessionen och ersatts av Marianne Carlström.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Juridiska utskottets saker

1

Allmän debatt på juridiska utskottets sakområde

Arne Andersson (m) (juridiska utskottets talesman): President! Vi har i juridiska utskottet med viss förvåning noterat att budgetutskottet i sitt betänkande över ministerrådets budget bara använt några få rader för att summera juridiska utskottets arbete och då endast nämner lagstiftningsarbetet. Därmed tar man inte alls upp de viktiga insatser som gjorts inom områdena jämställdhet, konsumentfrågor, livsmedelsfrågor, flykting- och migrationsfrågor. Man får med förlov sagt en känsla av att budgetutskottet redan effektuerat det föreliggande organisationsförslaget. Enligt min mening är nog inte sista ordet sagt i denna fråga.

Vad gäller lagstiftningsarbetet vill jag säga att det pågår i ett läge där två av de nordiska länderna inte är medlemmar av EU men anslutna till EU genom EES-avtalet och där tre är medlemmar av EU. Det är av avgörande betydelse att det nordiska lagstiftningssamarbetet fortsätter i minst samma omfattning som hittills. I annat fall äventyras den långa traditionen av strävan efter rättsenhet och rättslikhet. Vi kan därför instämma i budgetutskottets konstaterande att lagstiftningssamarbetet får en ny dimension, nämligen att få till stånd en samstämd tillämpning av direktiv och andra rättsakter inom EU/EES och i möjligaste mån likartad tillämpning och likartade administrativa rutiner.

Därutöver kan sägas att juridiska utskottet vid sitt sommarmöte i år kommer att anordna ett seminarium i EU-rätt, där vi bl.a. skall dryfta äm-

nen som blir aktuella vid EU:s regeringskonferens och där vi hoppas att Norden genom att samordna sina insatser kan stå för ett kraftfullt inslag i debatten.

Utskottet har med tillfredsställelse konstaterat att det nordiska samarbetet kring konsumentfrågor tagit ett viktigt steg framåt genom det samarbetsprogram som ministerrådet antagit efter samråd med juridiska utskottet, och att ministerrådet följt utskottets uppmaning att lägga fram ett program som stärker konsumenternas rättsliga ställning när de gör bruk av finansiella tjänster. I dagens situation med fri rörlighet även för tjänster och kapital inom hela EES-området är det viktigt att konsumenter fritt kan välja mellan de anbud som finns inte bara från det egna landet utan från alla EU/EES-länder.

Vad gäller konsumentsektorn i övrigt vill jag fästa rådets uppmärksamhet på att utskottet uppmanar till fortsatt samarbete med miljösektorn för att åstadkomma en för miljön nyttig inverkan på konsumtions- och produktionsmönstren samt ett varsamt utnyttjande av naturresurserna.

Jämställdhetsfrågorna har under det senaste året stått på utskottets dagordning. Vi har deltagit i förberedelserna för och genomförandet av Nordiskt Forum i Åbo i augusti 1994 och kommer att representeras vid FN:s fjärde världskonferens om kvinnofrågor i Beijing i början av september i år. Jämställdhetsfrågan får en särskild tyngd i ett ekonomiskt läge där kvinnor särskilt ofta drabbas av arbetslöshet som en konsekvens av nedskärningarna inom den offentliga sektorn.

Ett samarbetsprogram som utskottet antagit avser livsmedelsområdet, där de nordiska länderna spelar en stor roll genom sitt samarbete inom FN och inom EU verkar för att säkra befolkningens hälsa och näringsstandard. Strävan är att få till stånd sådana regler i hela Europa på att konsumenterna tryggt kan lita på de produkter som livsmedelsindustrin erbjuder.

Vidare har utskottet med anledning av ministerrådets meddelande om rådets rekommendation för ett år sedan om en handlingsplan mot narkotikamissbruk understrukt att ministerrådet bör utarbeta en konkret och handlingsinriktad plan och inte bara en sammanfattning av de insatser som redan görs. Vi har särskilt understrukt vikten av ett gemensamt informationsprogram, främst riktat till ungdom, om hälsoriskerna med droger inklusive anabola steroider. Den ökade trafik över gränserna som följt med utvecklingen i öst efter Berlinmurens fall har dessvärre lett till nya inflöden av narkotika och anabola steroider i Norden. En annan konsekvens av förändringarna i öst är det ökade antalet flyktingar till de nordiska länderna, som har ställt krav på ett samarbete med sikte på att införa såvitt möjligt likartade regler för mottagning av flyktingar och asylsökande. Målet bör vara att åstadkomma samma regler för asyl- och uppehållstillstånd, och gemensamma regler för repatriering bör eftersträvas. Dessa frågor är svåra och komplicerade, vilket bäst bevisas av att man inte ens inom EU lyckats åstadkomma en gemensam flyktingpolitik.

De nordiska länderna har haft framgång i sin samverkan internationellt på havsrättsområdet, och vi ser FN:s havsrättskonvention, som nyligen trätt i kraft, som ett stort steg framåt. Utskottet lägger fram ett förslag om

utvidgning av det nordiska samarbetet på detta område bl.a. genom att förstärka Nordiska institutet för sjörätt i Oslo, vilket kan ge större tyngd i våra internationella engagemang.

Nordisk samarbetsminister **Berge (A)**: President! I går ble det avholdt et ministermøte om samiske saker. Det var et historisk møte. Der ble Margareta Winberg, Ole Norrback og jeg enige om å gi startsignal for et felles arbeid med sikte på en nordisk samekonvensjon.

Fra samisk hold er de nordiske lands regjeringer bedt om å sette i gang et arbeid med sikte på et nordisk avtaleverk om samenes rettigheter som folk. Den norske regjeringen har på denne bakgrunn tatt initiativ overfor den svenske og finske regjering om å sette i gang et felles arbeid for å avklare mulighetene for å få i stand en nordisk samekonvensjon.

At samene som folk bor i Norge, Sverige og Finland gir disse tre landene et felles ansvar for bevaring og utvikling av samenes næringsgrunnlag, språk og kultur. Det er i dag til dels store forskjeller i de tre lands politikk overfor den samiske befolkningen. For å oppnå en best mulig livskraftig utvikling av samisk kultur og samfunn er det viktig at statene søker å oppnå en best mulig harmonisert rettslig standard i forhold til samenes status som folk, og et samarbeid om særskilte ordninger og tiltak hvor felles innsats kan skape større effektivitet og bedre ressursutnyttelse.

Ut fra en erkjennelse av dette felles ansvaret har jeg sammen med mine kolleger i den svenske og finske regjering vedtatt hovedprinsippene for det videre arbeidet henimot en samekonvensjon. Et viktig moment i dette arbeidet blir samarbeid med de tre lands sameting og sameråd.

Det vil bli nedsatt en norsk/svensk/finsk arbeidsgruppe som skal holde løpende kontakt med sametingene. Norge har fått i oppdrag å initiere dette arbeidet. Jeg er sikker på at arbeidet vil vise at så vel statene som samene selv er tjent med en utbygging og harmonisering av samepolitikken og rettstilstanden. Det arbeidet som nå starter, bør derfor gagne alle berørte parter.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

2

B 146/j: Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet antar följande rekommendation med anledning av ministerrådsförslaget:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at antage et nordisk samarbejdsprogram på ligestillingsområdet 1995 - 2000, som årligt kompletteres med en handlingsplan udarbejdet i samråd med Nordisk Råd

at på tydelig måte redegøre for samarbeidsprogrammets finansielle konsekvenser.

Johan J. Jakobsen (Sp) (utskottets talesman): President! Det nordiske samarbeidet på likestillingsområdet er mer aktuelt nå enn noensinne. Utviklingen både nasjonalt og internasjonalt har økt behovet for nordisk samarbeid på dette området. Og gjennom en ny nordisk handlingsplan på likestillingsområdet møter Nordisk Råd nå denne utfordringen.

Det nordiske likestillingssamarbeidet har lange tradisjoner, idet det går ca. 40 år tilbake i tid. Det handlingsprogram som presenteres her, er det fjerde programmet på området, og utvalget konstaterer med tilfredshet at Ministerrådet denne gang har sendt programutkastet ut på en meget bred høring, idet alle offisielle myndigheter i de berørte land så vel som et stort antall interesseorganisasjoner på området har fått mulighet til å uttale seg.

Ministerrådet har utarbeidet et omfattende program for det nordiske likestillingssamarbeidet for perioden 1995 - 2000. Målet for programmet er et likestilt samfunn, og de overordnede mål beskrives som følger

- at samarbeidet skal lede til en fortsatt utvikling av et nordisk samsyn og en felles nordisk plattform for et videre europeisk og internasjonalt samarbeid

- at samarbeidet skal bidra til et mer effektivt og rikere nasjonalt likestillingssamarbeid i hvert av de nordiske land

- at likestillingsaspektet skal inngå i arbeid innenfor de forskjellige politiske områder i samfunnet. Det skal også tas hensyn til likestillingsaspekter innenfor de politiske områder som inngår i Nordisk Ministerråds egen virksomhet.

Det nye programmet legger også vekt på det internasjonale likestillingsarbeidet og på integreringen av likestillingsaspektet på alle samfunnsområder samt på statistikkinnsamling, forskning, undervisning og informasjons- og kunnskapsspredning.

Formålet med det nordiske likestillingssamarbeidet er å oppdatere den nødvendige lovgivning samt å dra omsorg for at lovreglene etterleveres etter sin hensikt. Handlingsplanen skal bidra til holdningsendringer samt angi anvisninger på hvordan samfunnet best organiseres slik at så vel kvinners som menns samt barns interesser blir ivaretatt, og slik at det ikke skjer noen form for diskriminering.

Juridisk utvalg legger særlig vekt bl.a. på følgende når det gjelder den nye handlingsplanen:

- Handlingsplanen skal være konkret og målrettet

- Det bør avsettes tilstrekkelige midler til å gjennomføre handlingsplanen

- Integrering av likestilling på alle samfunnsområder er viktig

- Den nye handlingsplan for likestilling skal legges opp til den nødvendige dialog om hvordan samfunnet i framtida bør være innrettet for å tilgodese så vel kvinners som menns behov i økonomien, i politikken, på arbeidsmarkedet eller i relasjon til familielivet.

- Handlingsplanen må ha som siktemål å legge opp til holdningsendringer og invitere til dialog om likestillingsarbeidet

Juridisk utvalg er enig med Ministerrådet i at en viktig oppgave for det nordiske likestillingsarbeidet er å øve innflytelse på den europeiske utvikling på likestillingsområdet. I den forbindelse viser utvalget til EUs handlingsplan for likestilling, som på mange områder faktisk går dypere enn det som er tilfellet i det foreliggende forslag til program for det nordiske likestillingsarbeidet 1995 - 2000. Men på enkelte områder er det nordiske likestillingsarbeidet kommet lenger enn det som er tilfellet i en rekke av EUs medlemsland.

Etter Juridisk utvalgs vurdering ivaretar Ministerrådets forslag til program for det nordiske likestillingsarbeidet likevel ikke i tilstrekkelig grad de mål og de prioriteringer som utvalget har trukket opp.

Utvalget har således argumentert for et høyere ambisjonsnivå og en større grad av konkretisering enn det Ministerrådet har lagt opp til.

Utvalget har hatt en løpende dialog med Ministerrådet. I møte med likestillingsministrene den 4. august 1994 avleverte utvalget et brev til Ministerrådet, der utvalget presiserte sine synspunkter. Av de spørsmål utvalget har reist overfor Ministerrådet og som utvalget derfor ikke anser for å være tilstrekkelig godt ivaretatt, er

- foreldrenes felles omsorgsansvar for sine barn
- etablering av avtaler i arbeidslivet som motvirker diskriminering
- videreføring av arbeidet for lik lønn
- effektivisering av arbeidet med voldsbruk.

Dette er eksempler på elementer som inngår i det brev som allerede er nevnt.

Utvalget fastholder sitt standpunkt, men vil ikke motsette seg at Ministerrådet nå antar et samarbeidsprogram med i hovedsak den utforming som angis i det konkrete ministerrådsforslaget.

Utvalget går ut fra at Ministerrådet i sitt fortsatte arbeid tar hensyn til utvalgets synspunkter, og at en ved den årlige revisjon av programmet tar hensyn til at Ministerrådet i den sammenheng holder nær kontakt med Juridisk utvalg.

Juridisk utvalg vil på denne bakgrunn gi sin anbefaling om at Nordisk Ministerråd vedtar et nordisk samarbeidsprogram på likestillingsområdet 1995 - 2000 som årlig kompletteres med en handlingsplan utarbeidet i samarbeid med Nordisk Råd, og at det på tydelig måte redegjøres for samarbeidsprogrammets finansielle konsekvenser.

Socialminister **Rannveig Guðmundsdóttir (A)**: På Ministerrådets vegne vil jeg kort presentere forslag til nytt samarbeidsprogram på likestillingsområdet. Det nye programmet gjelder for perioden 1995-2000, og erstatter det samarbeidsprogram som ble vedtatt i 1978 og revidert i 1982. Senere har det hendt en hel del på likestillingsområdet, og Ministerrådet har besluttet å erstatte det gamle samarbeidsprogrammet med et som bedre kan gjenspeile de spørsmål som er aktuelle i dag og de nærmeste årene fremover.

Et av de viktigste overordnede mål for likestillingsarbeidet i de nordiske land og for det nordiske likestillingsarbeidet er at likestillingsaspektet skal være en naturlig del av de ulike politiske områder i samfunnet og i de nordiske lands internasjonale engasjement. Ministerrådet vil derfor, som en hovedstrategi i det likestillingspolitiske samarbeidet, arbeide for at likestillingsaspektet skal gjennomsyre alle politiske områder og alle nivå, både nasjonalt, nordisk og internasjonalt.

Det nordiske samarbeidet på likestillingsområdet skal innenfor et vidt europeisk og internasjonalt samarbeid føre til en fortsatt utvikling av et nordisk syn i spørsmål som påvirker kvinners og menns rettigheter og muligheter for å leve i et likestilt samfunn. Ministerrådet kommer også fortsatt til å ta initiativ til tiltak for å støtte likestillingsarbeidet i Nordens nær-områder.

De nordiske land er forbilde for resten av verden når det gjelder kvinners representasjon i den politiske beslutningsprosess. Det utvidede samarbeidet i Europa medfører at balansen mellom ulike maktsentra forandres. I den forandringsprosess som nå pågår, er det meget viktig å passe på at kvinners innflytelse sikres i både gamle og nye maktsentra. Ministerrådet vil arbeide for å sikre kvinners innflytelse i alle beslutningsprosesser.

Kvinnens økonomiske makt og deres tilgang til de økonomiske beslutningsprosesser er langt fra likestilt med menns. På dette området står det mye tilbake. Vi trenger mer kunnskap om kvinners og menns økonomiske stilling og innflytelse på hvordan strukturelle forandringer i samfunnet påvirker kvinners og menns posisjon på arbeidsmarkedet og i økonomien. Ministerrådet vil fortsatt arbeide for at likelønnsperspektivet blir fulgt opp i den økonomiske politikken, og ta initiativ til studier om hva som best fremmer likelønn - type lønnsforhandlinger, personlig lønn, markedslønn eller kollektivavtaler.

Yrkesaktiviteten blant nordiske kvinner i et internasjonalt perspektiv er meget høy. Til tross for dette har kvinner i praksis fremdeles hovedansvaret for hjem og barn. Menn må øke sin andel av det praktiske ansvaret for hjem og barn, og arbeidets organisering må endres. Ministerrådet vil arbeide for å forbedre mulighetene, slik at både kvinner og menn kan forene foreldreansvar og yrkesliv.

Et fremgangsrikt likestillingsarbeid krever metoder som fører arbeidet fremover.

Sammenlignende nordisk statistikk som gir et bredt bilde av kvinners og menns samliv, er et viktig redskap i det nordiske likestillingssamarbeidet. Det nordiske samarbeidet på dette området vil fortsette. Ministerrådet vil ta initiativ til at all individbasert statistikk på nordisk nivå skal publiseres med en inndeling i kvinner og menn.

De kunnskaper som kvinne-, kjønns- og likestillingsforskningen tilfører det nordiske likestillingssamarbeidet, er av stor betydning. I perioden 1992 - 1994 har likestillingsområdet finansiert en heltidsansatt nordisk koordinator for kvinneforskning. Koordinatorens virksomhet har vært meget fremgangsrik, men bør bygges ut og konsolideres. Ministerrådet håper at

et institutt for kvinne- og kjønnsforskning vil kunne opprettes i Oslo fra og med 1. september 1995.

Likestilling mellom kvinner og menn er et kunnskapsområde og ikke bare et spørsmål om individuelle vurderinger og holdninger. For å kunne foreslå og gjennomføre relevante tiltak må man ha kunnskaper som gjør at de forstår de strukturer som ligger bak den manglende likestilling på ulike områder i samfunnet. Ministerrådet vil derfor arbeide for utdanning i likestillingsspørsmål.

Ministerrådet vil også ta initiativ til studier og utvikling av informasjonsmetoder som kan anvendes for å gi gjennomslagskraft til likestillings-spørsmål, og dermed påvirke likestillingsdebatten og opinionsdannelsen i de nordiske land.

Det fremlagte ministerrådsforslag om samarbeidsprogram på likestillingsområdet utgjør rammen for det nordiske likestillings samarbeidet i perioden 1995-2000. Programforslaget har vært ute på en meget omfattende høringsrunde, og svarene har for det meste vært positive.

Når samarbeidsprogrammet er godkjent, vil det kompletteres med en rullerende treårsplan for de innsatsområder som skal gjennomføres innenfor rammen av likestillingsområdets budsjett. Her skal man samarbeide med Nordisk Råd i denne sak. I slutten av perioden 1995-1997 vil det bli gjennomført en evaluering av virksomheten i samarbeidsprogrammets tre første år. I slutten av perioden 1998-2000 evalueres virksomheten for hele perioden 1995-2000.

Jeg synes det er viktig at arbeidet for liketilling fremdeles er ett av de prioriterte områder innen det nordiske samarbeidet. En nylig publisert rapport her i Island om kvinners og menns lønnsforskjeller viser at vi fremdeles har en lang vei å gå. I det fortsatte arbeidet verdsetter vi å kunne dra nytte av våre frenders erfaringer på området.

Barne- og familieminister **Grete Berget (A)**: President! Likestilling har som nevnt en sentral posisjon i Norden. Det har gitt Norden en viktig rolle i internasjonal sammenheng når det gjelder disse spørsmålene. Derfor har også "Den nordiske modellen" på likestillingsområdet blitt et begrep. Likestillingssamarbeidet vil derfor ha en naturlig plass også i forhold til samarbeidet med EU, hvor Norden bør ha mye å bidra med. Det er mitt håp at vi vil få et slikt samarbeid til å fungere.

Det nordiske likestillingssamarbeidet omfatter mange spennende prosjekter, og allerede den 27.-28. april vil Nordisk Ministerråd, som en oppfølging av ministerkonferansen i Åbo, arrangere konferansen "Nordens menn" i Stockholm. Det blir Nordens første "mannskonferanse" - av og for menn, og selvsagt vil da menns ansvar i forhold til barn bli en viktig del av den konferansen.

Konferansen blir et viktig innspill både nasjonalt og internasjonalt for å fokusere på menns rolle. Den skal bl.a. munne ut i et nordisk innspill til FN's kvinnekongress i Beijing. Norden har etter min mening en særlig mulighet til å rette søkelyset mot menns omsorgsrolle. De nordiske land er

innstilt på å gjøre sitt til at det i større grad fokuseres på menns rolle i forhold til FNs kvinnekongress.

En av de større oppgavene i 1995 blir kvinnekongressen i Beijing. Det blir også et viktig område for nordisk likestillingssamarbeid. Det skal nemlig spres informasjon på Forum og til de offisielle deltakerne i Beijing. Organisasjonene skal få mulighet til å få eksponert fruktene av en felles nordisk innsats. Ideene går også utover dette. Det arbeides nå for å få et nordisk samlingssted under FORUM i Beijing, et sted som både kan være en møteplass og et senter for ulike aktiviteter. Jeg er glad for initiativet, som nettopp er et godt eksempel på det utstrakte samarbeidet som særpreger dette feltet i Norden.

Jeg har også med glede merket meg at Juridisk utvalg har fremmet et forslag om oppfølging av Nordisk Forum ved å oppfordre til et samarbeid mellom Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd i Beijing. Ministerrådet vil bidra til å lage en ramme i Beijing som gir plass for alle de nordiske miljøer som vil bidra til å sette likestillingssamarbeid på dagsordenen i Beijing. Sammen gir vi hverandre styrke når vi presenterer den nordiske likestillingsmodellen på den internasjonale scene.

La meg også fremheve samarbeidet vedrørende kvinneforskning og den nordiske kvinneforskningskoordinatoren, som har vært nevnt her tidligere. Det ser nå ut til at alt går i orden slik at vi får en ny nordisk institusjon for kvinne-, kjønns- og likestillingsforskning i Oslo fra høsten av. Jeg tar Juridisk utvalgs henvendelse til samarbeidsministrene som et uttrykk for et ønske om et høyt tempo i denne saken. Jeg ser fram til å følge instituttet framover og regner med at det vil være et sentralt element i det framtidige nordiske likestillingssamarbeidet.

En av de store utfordringene framover blir å integrere likestilling på alle områder for det nordiske samarbeidet. En felles innsats for å utvikle metoder og rutiner for å få likestillingsperspektivet til å gjennomsyre alle politikkområder vil hjelpe oss til å nå det målet. Dette vil innebære at likestilling må bli et mål for alle relevante områder innenfor det nordiske samarbeidet. Dette krever hardt arbeid og mer enn god vilje. Jeg ser derfor fram til at en slik innsats vil utgjøre en sentral del av likestillingsarbeidet framover, og at alle som er opptatt av nordisk samarbeid tar dette perspektivet med seg i sine sektorer.

Eirin Faldet (A): President! Både den islandske og den norske statsråden har understreket den sentrale rollen likestillingsarbeidet har i Norden. Dette er nå konkretisert her i Nordisk Råd ved et eget likestillingsprogram som har stukket ut kursen for de kommende år.

Det nordiske likelønnsprosjektet har satt likelønn på dagsordenen. Selv om lik lønn for likt arbeid skulle være en selvfølge, ligger målet dessverre langt unna. Det er alltid mulig å finne forklaringer - eller bortforklaringer, kanskje - på at lønnen til en gruppe menn er høyere enn for kvinner som gjør det samme arbeidet. Målet må være at kvinner kommer i posisjoner der de kan påvirke lønnsutformingene. Jeg har nemlig stor tro på at da vil

ikke kjønnsforskjellene bli utslagsgivende, men en mer objektiv og realistisk vurdering av arbeidets verdi vil bli lagt til grunn.

Men lønnsutviklingen og lønnsutformingen er bare en del av den økonomiske politikken. Også andre sider må påvirkes. Likestillingspolitikken må gjennomsyre all annen politikk, og spesielt den generelle økonomiske politikken.

Hvis fagbevegelsen i Norden, regjeringene og partiene virkelig setter spørsmålet om lik lønn på den politiske agendaen, ja så vil det være mulig å oppnå resultater - ikke bare knyttet til lønn, men til likestilling i sin fulle bredde. Når det en gang i framtiden er oppnådd lik lønn for likt arbeid, vil ikke lenger økonomiske aspekter dirigere eller påvirke arbeidsdelingen mellom mann og kvinne hjemme. Det vil altså ikke lenger lønne seg at pappa arbeider ute, mens mamma arbeider hjemme fordi pappa tjener mest. Når også mannen trer inn i omsorgsarbeidet og får anledning til å følge sine barns oppvekst, vil dette ikke bare gi barna en ny dimensjon - det gir også faren nye perspektiver.

Men omsorgsarbeid er ikke bare arbeid med små barn. Det er like mye pass og stell av eldre eller syke familiemedlemmer. Tradisjonelt er det kvinnene som har stått på og hjulpet når foreldrene har trengt det. Den nye delingen av ansvaret for omsorgen, det være seg i hjemmet eller utenfor, vil på lengre sikt bidra til at vi får et mer humant samfunn.

Og nå er egentlig ringen sluttet. Gjennom likeverd og likelønn i arbeidslivet, gjennom felles omsorg og innsats i hjemmet, videre til styringen av lokalsamfunnet og helt opp til våre øverste politiske verv kan vi skape et nytt samfunn. Dette er perspektivene i det handlingsprogrammet vi i dag har behandlet.

Det er derfor nødvendig hele tiden å holde likestillingsaspektet varmt. Et godt signal kan i denne forbindelse være at regjeringene minst en gang pr. år har likestillingsseminarer med obligatorisk deltakelse for alle medlemmene. Dermed blir medlemmene av vårt øverste beslutningsorgan minnet om at likestilling skal tas på alvor når politikken utformes på alle områder.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

3

B 149/j: Ministerrådsförslag om handlingsprogram för finansiella tjänster

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet antar följande rekommendation med anledning av ministerrådsförslaget:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd:

at vedtage forslaget til nordisk handlingsprogram om finansielle tjenester og specielt tage hensyn til, hvad udvalget har anført vedrørende gennemførelsesforanstaltninger og de tilføjelser, udvalget har anført.

Birthe Sörestedt (s) (utskottets talesman): Herr president! Ett enigt juridiskt utskott hälsar med tillfredsställelse att ministerrådet efterkommit vår uppmaning vid sessionen i Mariehamn hösten 1993, då vi antog en rekommendation om handlingsprogram på konsumentområdet, att utarbeta ett särskilt handlingsprogram för finansiella tjänster. Utskottet anser detta område särskilt viktigt för konsumentskyddet då finansiella tjänster ofta innebär transaktioner som kan få långtgående och allvarliga konsekvenser för den enskilde konsumenten.

Det nu framlagda handlingsprogrammet ger en ny dimension åt det nordiska konsumentarbetet. Programmet har en internationell prägel, vilket är erforderligt då den europeiska samordningen av reglerna genom EU respektive EES, som alla länderna skall anpassa sig till, både ger anledning till problem och möjligheter till gemensam påverkan av reglerna i Europa.

Vi kan vänta oss att de nordiska konsumenterna kommer att möta ett överväldigande antal starkt reklamerade erbjudanden från när och fjärran om billigare bank-, försäkrings- och pensionssystem.

Inom EU förbereds flera initiativ på konsumentområdet bl.a. om gränsöverskridande köp och om möjligheter till grupptalan, som berör det finansiella området. Det nordiska programmet innehåller en del som går därutöver, nämligen insatser för att förebygga och avhjälpa skuldproblem, något som i dagens svåra ekonomiska läge drabbar många konsumenter.

Utskottet vill starkt understryka vikten av att vi i Norden utbyter erfarenheter av skuldsanering och insatser för att förebygga att konsumenter hamnar i ohållbara skuldsituationer. Hit hör utveckling av ekonomisk rådgivning på så decentraliserat plan att alla enskilda konsumenter kan nås av den och förstärkning av personlig ekonomi som ett läroämne i skolorna. Särskilt bör man undersöka möjligheterna till bättre muntlig och skriftlig information om borgen, som ger konsumenterna en klarare bild av de ekonomiska risker som följer av en borgensförbindelse. I Sverige säger vi "den som går i borgen, går i sorgen", och vi har dessvärre sett många exempel på det på senare tid.

Utskottet utgår från att handlingsprogrammets intentioner genomförs i nära samarbete med myndigheterna på både finans- och konsumentområdena och även med konsumentorganisationerna. Programmet bör förutom på ett av de nordiska språken även föreligga på engelska för att kunna utnyttjas i internationellt samarbete.

Herr president! Jag vill med dessa ord yrka att rådet antar juridiska utskottets förslag till rekommendation.

Barne- og familieminister **Grete Berget** (A): President! I forbindelse med forbrukersektorens handlingsprogram 1994-98 er forbrukerministrene bedt om å utarbeide et handlingsprogram for finansielle tjenester. Det programforslag jeg nå har gleden av å legge fram, ønsker å sammenfatte problemstillinger omkring forbrukerne og det finansielle markedet. Det er det første dokumentet i det nordiske forbrukersamarbeidet med en slik karakter, og representerer derfor en milepæl. Vi setter forbrukerstempel på finansielle tjenester.

Det er på høy tid at finansielle tjenester blir plassert skikkelig på vår dagsorden. Finansielle tjenester har alle de karakteristika som gjør dem viktige for forbrukerne og for det forbrukerpolitiske arbeidet. Kanskje mer enn for noe annet vare- og tjenestoområde representerer forbrukerproblemene også generelle samfunnsproblemer og muligheter for samfunnsøkonomiske tap.

- Finansielle tjenester utgjør en svært vesentlig budsjettpost. For eksempel har norske husholds lån steget sterkt fra midten av 1980-årene til et nivå på rundt 500 milliarder kroner.

- Utviklingen av markedet har gitt økt konkurranse og større valgfrihet. Samtidig er mulighetene for å få dekket flere behov på forskjellige måter, økt. Dette setter imidlertid den enkelte i fare for å gjøre feil med negative konsekvenser for forbrukerne og familien.

- I motsetning til hva som gjelder for f.eks. dagligvareinnkjøp, er forbrukerne her på et forholdsvis "nytt" marked, med ukjente sider og mange "feller" å gå i.

- Markedet er preget av elektronisk utvikling med stadig nye tilbud, som setter spørsmål om personvern og sikkerhet mot tap ved feil og misbruk på dagsordenen.

- Enkeltbeslutninger kan ha store konsekvenser og medfører langvarige bindinger i den personlige økonomien. Dette skaper sårbarhet ved arbeidsledighet og andre situasjoner som medfører redusert inntekt.

- Mange av tjenestene, som forsikring, representerer et uoversiktlig og komplisert marked, med beslutnings- og informasjonsproblemer for forbrukerne. Mengden av uensartet, vanskelig vurderbar og lite sammenlignbar informasjon, sammen med en særlig pågående og subjektiv markedsføring, er et problem.

- Mer enn på andre markeder foretar tilbyderne en individuell vurdering av kundene, noe som kan medføre en diskriminering mellom forbrukergrupper og variasjoner både i adgangen til tjenestene og i vilkårene for å benytte dem.

Handlingsprogrammet er ambisiøst. Det er et uttrykk for ønske om en samlet tilnærming til alle de forskjellige sidene ved temaet. En samlet nordisk innsats har åpenbare fordeler: De tradisjonelle stordriftsfordeler ved å løfte i flokk, og både likheter og ulikheter i våre land som gjør erfaringsutveksling og felles programmer og prosjekter særlig verdifulle.

Handlingsprogrammet kommer på et riktig tidspunkt. Jeg tenker da ikke minst på forholdet til Europa. Den nasjonale liberalisering av kredittmarkedene preget 1980-tallet og bidrog til å sette finansielle tjenester

på den förbrukerpolitiska dagsordenen. I 1990-årene opplever vi en internasjonal liberalisering av de samme markedene. EUs fri flyt av kapitaltjenester blir nedfelt i regelverk som de nordiske land tar opp som EU-medlemmer eller som parter i EØS-avtalen. Også hva som ellers skjer på de europeiske markedene, blir stadig viktigere for nordiske forbrukeres hverdag, kanskje spesielt på dette området.

Prioriteringer er nødvendige for å komme i et praktisk inngrep på dette store området. I handlingsprogrammet foreslås at det nordiske samarbeidet på det finansielle området fra 1995-98 konsentreres om åtte spesifiserte innsatsområder. I tillegg skal det særlig satses på prosjekter som berører enten den europeiske dimensjon, gjennomsliktighet på det finansielle markedet, eller anvendelsen av ny teknologi - aller helst en kombinasjon av disse aspektene.

Europa-dimensjonen er også det første av de åtte prioriterte innsatsområder. Økt flyt av finansielle tjenester over grensene gjør at det nye felles regelverket blir av avgjørende betydning. Det er behov for sterkere forbrukerinnflytelse og for å få gjennomslag for nordisk tankegodt i utviklingen. Som med alt EU-regelarbeid er det avgjørende å komme inn på et tidlig stadium. Vi må sikre en institusjonell struktur som gjør at vi kan diskutere, samordne oss og reagere hurtig og effektivt. Det legges opp til en aktiv samordning og videreutvikling av nordiske synspunkter gjennom det nettverk som er etablert gjennom et eget prosjekt. Dette bør følges opp av seminarer og etablering av andre permanente og ad-hoc-fora.

Neste prioritet har den strukturelle og konkurransemessige utvikling på det finansielle tjenestemarkedet. Det tenkes her både på internasjonalisering, bransjeglidning, ny teknologi og soliditetsproblemer. Det er viktig å unngå skadelige konkurransebegrensninger og en oppdeling som gjør at utsatte grupper faller utenfor eller får vesentlig dårligere tilbud og vilkår enn andre. På dette feltet er det spesielt behov for forskning og utredning for å kartlegge hvordan utviklingen slår ut for forbrukerne som helhet og for ulike forbrukergrupper. En rapport fra en nordisk studie av forbrukeratferd i et liberalisert kredittmarked vil bli offentliggjort i nær fremtid.

Jeg har bare kunnet streife de viktigste sidene ved dette interesseområdet, og utdypringen i programmet som er lagt fram, bør etter min mening klargjøre at det representerer et viktig og stort løft for en felles innsats på bred front - på et område som bare vil øke i betydning for forbrukerne i den periode vi står foran.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

4

A 1100/j: Utskottsförslag om uppföljning av Nordiskt Forum

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet antar följande rekommendation med anledning av utskottsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en arbetsgrupp tillsammans med Nordiska rådet för att koordinera de nordiska förberedelserna inför FN:s fjärde kvinno-konferens i Beijing.

Eirin Faldet (A) (utskottets talesman): President! Nordisk Forum, som ble gjennomført i Åbo i Finland første uke i august 1994, kan vel trygt sies å være ett av de største arrangementer som noensinne er gjennomført i Norden. Det nordiske samarbeidet fikk gjennom arrangementet en internasjonal plattform i likestillingsarbeidet som er meget vesentlig.

Nordisk Forum var en regional forberedelse foran FN's fjerde kvinnekonferanse, som finner sted i Beijing 4.-15. september i år. Juridisk utvalg er av den mening at det er av stor betydning å koordinere de nordiske forberedelsene i forbindelse med Beijing-konferansen og anbefaler således at Nordisk Ministerråd sammen med Nordisk Råd nedsetter en arbeidsgruppe med dette siktemål.

Jeg tror det er viktig for oss i de nordiske land å ha det internasjonale perspektivet med oss i likestillingsarbeidet. Selv om vi har det bra sammenlignet med kvinnene i svært mange andre land, er det mange og store kvinnepolitiske saker og spørsmål å kjempe for på tvers av landegrensene i vår tid, spørsmål som ikke nødvendigvis angår oss i Norden direkte. Kvinnesak er således et spørsmål også om internasjonal solidaritet.

Regjeringene har holdt fem regionale konferanser sist høst. I disse konferansene har man blitt enige om et dokument. Disse fem dokumentene skal utgjøre et sluttokument som siden skal gjelde som global handlingsplan. Medlemmer av Juridisk og Sosialt utvalg deltok i arbeidet med Europaplanen i et regjeringsmøte i oktober 1994 i Wien.

Juridisk utvalg har ved sine møter, senest 23. januar 1995 i Stockholm, behandlet deltakelse i den fjerde kvinnekonferansen og besluttet å be presidiet bidra med midler fra fellesbudsjettet slik at ett medlem pr. land fra Juridisk utvalg kan delta i Beijing-konferansen. Presidiet har senere avslått dette, noe vi selvsagt beklager.

Ved konferansen i Beijing vil de nordiske land kunne bli hørt, og vi kan få en enestående sjanse til å bringe videre de erfaringer og det renommé Nordisk Forum gav oss. Det er også et faktum at konferansen foregår i en region av verden der det er mye ugjørt når det gjelder kvinners stilling og status. Vår internasjonale forpliktelse tilsier at de nordiske land må la sin stemme bli hørt ved denne konferansen. På Juridisk utvalgs vegne anbefaler jeg derfor at plenarforsamlingen støtter forslaget til rekommendasjon om oppfølging av Nordisk Forum.

Sedan diskussionen förklarats avslutad antogs rekommendationen med *akklamation*.

5

A 1074/j: Medlemsförslag om dei självstyrte områda sin representasjon i nordiske organ

Juridiska utskottet hade i ett andra betänkande (betänkande 2) över medlemsförslaget föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Schmidt (V) (utskottets talesman): Hr. Præsident! Juridisk Udvalg støtter fuldstændig intentionerne i dette forslag, der er fremsat af Midtengruppen. Det handler om, at selvstyreområderne skal være repræsenteret i alle nordiske organer. Udvalget mener dog ikke, at Nordisk Råd skal foretage sig noget, da Nordisk Ministerråd allerede er i gang med at opfylde intentionerne.

Som hovedregel har selvstyreområderne haft repræsentation i komiteer og styrelser, men der har været visse uheldige undtagelser fra dette gode princip, f.eks. Nordens Hus her i Reykjavík.

Samarbejdsministrene har nu meddelt, at man vil foretage en gennemgang af alle statutter og vedtægter, således at der udformes ensartede regler for selvstyreområdernes repræsentation i alle organer.

Juridisk Udvalg vil gerne takke ministerrådet for den hurtige reaktion.

Salmén (ÅC) Herr president! Jag vill på egna och mittengruppens vägnar tacka ministerrådet för snabbheten i åtgärderna och för lyhördheten mot utskottets förslagsställare.

Vi har kritiserat ministerrådet för att många gånger ha tagit utskottets åsikter svält och att emellanåt ha glömt bort dem. Nu har ministerrådet varit både lyhört och snabbt. Ett honnörsord är det värt, och det kommer från mittengruppen, men framför allt från de självstyrande områdena. Ett tack också till utskottet, som behandlat förslaget välvilligt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls utskottets förslag*.

6

A 1078/j: Medlemsförslag om samisk medlemskap i Nordisk Råd

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Till utskottets betänkande hade en reservation fogats från medlemmerna *Johan J. Jakobsen (Sp)*, *Maggi Mikaelsson (v)* och *Jette Gottlieb (EL)* som hänvisade till medlemsförslaget, i vilket föreslås att Nordiska rådet beslutar

"at give samerne medlemskab i Nordisk Råd med fulde rettigheder og pligter. Sameparlamentet i Finland, Sametinget i Norge og Sametinget i

Sverige vælger hvert et medlem til Rådet, som indgår i de respektive landes delegationer til Nordisk Råd".

Arne Andersson (m) (juridiska utskottets talesman): Herr president! Juridiska utskottet har för andra gången på ett år behandlat ett förslag om medlemskap för samerna i Nordiska rådet. På sessionen i Stockholm förelåg en utredning av utskottets tidigare sekreterare den norska juristen Ellen Torvø om konsekvenserna av samiskt observatörskap i rådet. Efter hörande av partigrupperna beslöt utskottet att förorda ett observatörskap med talerätt i generaldebatten och i övrigt i enlighet med rådets arbetsordning. Vi ser denna ordning i funktion för första gången vid denna session och vi anser att den bör ges en viss tid och en utvärdering innan vi tar nästa steg.

Utskottet påpekade vid sessionen i Stockholm för ett år sedan att medlemmar i Nordiska rådet är endast ledamöter av parlamenten i de nordiska länderna och de självstyrande områdena. Samernas bosättningsområden är inte sådana självstyrande områden. Om man avsåg att göra en ändring av gällande regler innebärande medlemskap för samerna, måste man först diskutera och besluta om vilka kriterier som skulle gälla för medlemskap i Nordiska rådet. Detta var en fråga av betydande räckvidd. Presidiet fick i höstas en hänvändelse från de tre sametingen i Finland, Norge och Sverige med hemställan att juridiska utskottet skulle få i uppdrag att utreda på vilket sätt Helsingforsavtalet skulle ändras så att samerna skulle få fullt medlemskap. Presidiet avslog dock denna begäran med hänvisning till att man hade för liten erfarenhet av vad den nyligen införda observatörsordningen fått för betydelse för samernas ställning i Nordiska rådet.

Utskottet har mot denna bakgrund beslutat att ej frångå det beslut man för ett år sedan tog vid Stockholmsessionen och anser att ytterligare steg mot fullt medlemskap bör anstå till dess man fått mer erfarenhet av samernas observatörskap. Utskottet föreslår därför att rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Jag yrkar bifall till utskottets majoritetsskrivning.

Johan J. Jakobsen (Sp) (reservanternas talesman): President! Ved en beslutning ved Rådets 44. sesjon i Stockholm i fjor ble samene som nevnt gitt observatørstatus med talerett i Nordisk Råd. Et forslag fra et mindretall i Juridisk utvalg om å gi samene ordinær representasjon i Rådet ble ved samme anledning nedstemt. De tre nordiske sameting har ikke vært tilfreds med det vedtak Rådet traff i Stockholm i fjor. I et brev av 14. november i fjor bad derfor lederne for sametingene i henholdsvis Finland, Sverige og Norge om at spørsmålet om samisk representasjon i Nordisk Råd ble vurdert på nytt.

La meg i den forbindelse understreke at det på dette punkt er en feil i den norske pressemappen, hvor det sies at sametingene har besluttet å

ikke sette medlemskap i Nordisk Råd på sin dagsorden. Presidiet i Nordisk Råd har avslått henstillingen fra de tre sametingslederne.

På bakgrunn av det initiativ som er tatt av de tre sametingslederne har en gruppe på ni parlamentarikere fra Finland, Sverige og Norge fremmet et nytt medlemsforslag som tar opp igjen forslaget om det jeg vil kalle ordinær samisk representasjon i Nordisk Råd. La meg presisere at dette på ingen måte er en ny sak i Nordisk Råd-sammenheng. Spørsmålet om samisk representasjon i Nordisk Råd har vært vurdert faktisk i 15 år, og det er grunn til å merke seg at i denne perioden har det vært en voksende forståelse for urbefolkningenes stilling og rettigheter internasjonalt. 1993 var f.eks. av FN proklamert som det internasjonale år for verdens urbefolkning.

Jeg vil i den forbindelse også nevne at Norge var ett av de først land som ratifiserte ILO-konvensjonen om urbefolkningenes rettigheter.

Den norske samarbeidsminister Gunnar Berge har tidligere i dag vist til det initiativ som nå er tatt med sikte på å avklare mulighetene for en nordisk samekonvensjon som skal sette søkelyset på samenes rettigheter som folk.

Mot denne bakgrunn er det egentlig litt trist å registrere den motvilje flertallet i juridisk utvalg har til samisk representasjon i Rådet og til den noe formalistiske holdning flertallet har inntatt til spørsmålet. Faktum er at det ikke engang har vært mulig å få utredet andre alternativer enn observatørstatus for den samiske befolkningen i Norden. Flertallets holdning kan derfor ikke tolkes på noen annen måte enn at det er fraværet av politisk vilje som er problemet. Som urbefolkning står den samiske befolkning i Norge, Sverige og Finland i en særstilling i forhold til andre minoritetsgrupper i Norden. Det dreier seg faktisk om de mest nordiske folk vi har i Norden. Samene hadde funnet sin plass i Skandinavia lenge før de nordiske statene ble etablert. Av ILO-konvensjonen om urbefolkningen går det dessuten fram at urbefolkningen har visse rettigheter til forvaltningen av naturressurser som er av avgjørende betydning for å sikre en næringsutøvelse og kulturtradisjoner.

Mot denne bakgrunn er det vanskelig å forstå hvorfor ikke denne gruppering kan gis ordinær representasjon i det samarbeidsråd som vi har her i Norden. Det kan selvsagt diskuteres om dette er siste gang Rådet behandler spørsmålet om samisk representasjon. Jeg føler meg helt overbevist om at spørsmålet om ordinær samisk representasjon i Nordisk Råd vil melde seg med ny tyngde når kort tid har gått. Men fordi tiden nå løper ut, vil jeg bare avslutte mitt innlegg med å anbefale den reservasjon som er tatt inn i innstillingen - en reservasjon som konkluderer med at Nordisk Råd bør gi samene medlemskap i Rådet med fulle rettigheter og plikter.

Berit Brørby Larsen overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Ändring i medlemslistan

Det meddelades att Halldór Ásgrímsson lämnat sessionen för denna dag och ersatts av Valgerður Sverrisdóttir.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Arne Andersson (m): Fru president! Jag skulle ha kunnat avstå från replik mot Johan J. Jakobsen, om Johan J. Jakobsen inte hade tagit sig orådet före att tolka majoritetens inställning nästan som om vi vore bärare av ovilja mot samerna. Det är inte det som det handlar om, utan det är mycket enklare än så. Det gjordes för ett år sedan ett framsteg för samernas möjligheter att komma till tals i Nordiska rådet, och man sade då att det finns goda skäl för att innan man tar ytterligare ett sådant steg vänta och se hur det har gått. Det är utvärderingen av detta som vi håller på med. Jag tror att det snarast är litet av opportunism som Johan J. Jakobsen ger uttryck för, men det vill inte majoriteten göra. Det är kanske skillnaden mellan oss.

Johan J. Jakobsen (Sp): President! Jeg beklager selvsagt hvis jeg har kommet i skade for å formulere meg på en slik måte at det kunne skapes inntrykk av at i flertallet var det uttalt uvilje mot samene som folkegruppe. Men jeg tror jeg kan være ganske skråsikker i min påstand når jeg sier at en tolkning av referatet av det jeg faktisk har sagt overhodet ikke gir grunnlag for en påstand om at jeg har tillagt flertallet i Juridisk utvalg en slik oppfatning. Det jeg har satt hovedsøkelyset på, er det faktum at flertallet i Juridisk utvalg fortsatt viser en uvilje mot å gi den samiske befolkning ordinær representasjon i Nordisk Råd, og denne uviljen er nå så klart uttrykt både gjennom den behandling vi hadde av saken i forbindelse med Stockholm-sesjonen i fjor og i den foreliggende innstilling. Denne uviljen kommer sterkest til uttrykk hvis en ser på det faktum at flertallet både i det forrige juridiske utvalg og det nåværende egentlig ikke engang har vært interessert i å utrede andre alternativer for samisk representasjon enn denne observatørstatusen uten reell innflytelse, som faktisk har blitt resultatet.

Jeg syns det er naturlig med bakgrunn i den rolle den samiske befolkning spiller i viktige deler av vårt land og våre tre nordiske land, at dette har kommet til uttrykk på en mer velvillig måte enn det som faktisk ligger i flertallets innstilling. Vi får høre på debatten videre. Jeg går ut fra at det allerede fra den sesjonen vi hadde for ett år siden og til i dag har skjedd en ytterligere voksende forståelse for det standpunkt som mindretallet her har presentert.

Arne Andersson (m): President! Tack för det, Johan J. Jakobsen. Det enklaste uttrycket för vår inställning är att vi i majoriteten betraktar samerna i

de nordiska länderna som finnar, som norrmän och som svenskar. Det är tillräckligt för oss.

Hagen (FrP): President! Johan J. Jakobsen gjorde seg til talsmann for, så vidt jeg forstod, å være langt mer imøtekommende overfor samene når det gjaldt råderett over naturressurser også. Da har jeg lyst til å spørre hr. Jakobsen: Hvor går grensen for hvor langt Johan J. Jakobsen vil gå når det gjelder å innvilge delvis ytterliggående samers ønskemål? Det langsiktige ønsket fra en del av de ytterliggående samer er et eget sameland med fulle selvstendige rettigheter som eget land. Er Johan J. Jakobsen villig til å gå så langt, og hvis han ikke er det, kan han ikke da se at hver gang man gir etter for særkrav for en befolkningsgruppe i hvert av de tre nordiske landene, kan det også stimulere andre og nyere folkegrupper til å komme med krav på vegne av en folkegruppe? Er det ikke bedre at man slår fast at i Finland bor finnene, i Sverige svenskene og i Norge nordmennene - uavhengig av etniske særpreg eller urbefolkningspreg? Er han ikke redd for at dersom man er imøtekommende, vil man i de nordiske land også kunne få etniske konflikter som følger i kjølvannet av å behandle mennesker basert på deres etniske bakgrunn?

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! Nå bringer Carl I. Hagen inn et helt annet spørsmål, nemlig et vidtrekkende og omfattende spørsmål som angår samenes rettigheter til land og vann i de områder de naturlig befinner seg i. Når det gjelder dette spørsmålet, vil jeg vise til at Norge har sluttet seg til ILOs konvensjon om urbefolkningenes rettigheter. Jeg var faktisk kommunalminister og ansvarlig for denne sektoren da Norge ratifiserte konvensjonen. I denne konvensjonen er det norske synet nedfelt - i og med at vi har ratifisert konvensjonen om urbefolkningenes rettigheter.

Det Carl I. Hagen tydeligvis er bekymret for, er at det å gi samene en ordinær representasjon i Nordisk Råd, vil kunne ha en presedensvirkning som skulle innebære at andre grupperinger i Norden skulle reise et tilsvarende krav. Dette temaet berørte jeg faktisk i mitt innlegg, hvor jeg la stor vekt på at samene i Norden står i en særstilling i forhold til andre minoritetsgrupper i Norden. De står i en særstilling fordi samene faktisk er den folkegruppe som var tidligst representert i de nordiske land, og etablert her lenge før de nordiske statene ble etablert. Den samiske befolkningen er med andre ord den mest nordiske befolkningen vi har her i Norden, og det gjør at jeg ikke ser noen fare for at det å innvilge representasjon for denne befolkningen, skulle kunne medføre tilsvarende krav fra andre grupper.

Hagen (FrP): Ærede president! Jeg må si at det må jo være grenser også for hvilken naivitet hr. Jakobsen kan stå for!

Selvsagt vil betydelig større folkegrupper som etter hvert er kommet til de nordiske land, reise tilsvarende krav når de føler at det ligger til rette

for å kunne gjøre det. Ytterliggående folk fra disse områder har også gjort det allerede. Så det må jo ikke være slik at man ikke tror at andre folkegrupper vil reise tilsvarende krav.

Så var det ikke meg som brakte inn dette med eiendomsretten eller styringsretten over vann og land, det var det hr. Jakobsen som gjorde selv, og viste til ILO-konvensjonen. Nå er det faktisk ikke slik at det er ILO-konvensjoner som styrer verken norsk, svensk eller finsk politikk, noe hr. Jakobsen demonstrerer jevnlig når han bryter ILO-konvensjonens regler om streikerett. Men det som jeg synes er litt avgjørende, er: Vil hr. Jakobsen ikke se at det er blitt en voksende tendens til konflikt mellom sameer og vanlige norske borgere i hvert fall i Finnmark, fordi samene får stadig flere særrettigheter, særoverføringer og særfordeler fremfor sine naboer, og at det er det som medfører gnisninger? Og er ikke hr. Jakobsen engstelig for at dess mer man stimulerer de ytterliggående sameer til å øke sine krav, så vil det kunne bli konflikter på etnisk bakgrunn i disse områdene?

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! Jeg tror ikke det er noe særlig konstruktivt å føre en debatt om hvem som står for den største politiske naiviteten av Carl I. Hagen og undertegnede. Det er en debatt som vi eventuelt får ta i et helt annet forum.

Jeg nevnte i mitt første innlegg det faktum at det har skjedd en viss utvikling når det gjelder storsamfunnets syn på urbefolkningenes rettigheter, og jeg nevnte i den forbindelse også ILO-konvensjonen. Jeg innrømmer gjerne at vi her står overfor et vanskelig konfliktstoff, og det er også bakgrunnen for at de nordiske samarbeidsministrene har tatt et initiativ, slik Gunnar Berge nevnte tidligere i dag, med sikte på å få fram en nordisk samekommisjon som nettopp skal sette søkelyset på denne konflikten. Jeg ser for min del ikke noen direkte sammenheng mellom det faktum at vi ønsker å avklare disse spørsmål knyttet til samenes og urbefolkningenes rettigheter i vid forstand, og det faktum at det mest nordiske folket, som har vært representert her i Norden før statene ble opprettet, skal kunne gis representasjon i rådet. Jeg ser ingen grunn til å koble disse to spørsmålene sammen, slik Carl I. Hagen nå har gjort i sine to replikker.

Maggi Mikaelsson (v): Fru president! Jag tycker det är bra att det blir litet debatt omkring den här frågan i dag. Själv är jag ny i Nordiska rådet, men frågan om samernas ställning är gammal. När jag gick igenom papperen hittade jag medlemsförslag från 1980 som ställde krav på att samerna skall vara medlemmar i Nordiska rådet. Detta har också de samiska parlamenten, sametingen, krävt.

Jag måste säga att det är genant att än en gång avvisa förslaget att ge samerna medlemskap i Nordiska rådet - särskilt mot bakgrund av det beslut vi fattade i går om att ta första steget mot en nordisk samekonvention.

Samerna är ju urbefolkning, och de är som Johan J. Jakobsen just sade ett av de mest nordiska folken. Man kan ställa sig frågan varför inte den

samiska flaggan skulle få finnas här bakom mig eller utanför den sal där vi diskuterar i dag.

Ett flertal utredningar har visat att det inte finns några juridiska eller organisatoriska hinder för att ge samerna medlemskap i Nordiska rådet. Utifrån demokratisk synpunkt är det självklart att samerna själva är bäst skickade att föra sin egen talan. Det skulle vara mycket enkelt att praktiskt genomföra detta så, att respektive sameting eller sameparlament utser en representant, som sedan ingår i de nationella parlamentens delegationer.

Ett av argumenten för att avslå förslaget i dag är att man måste diskutera kriterierna för medlemskap innan man kan ta ställning. Detta är en ren undanflykt - man vill helt enkelt inte fatta något beslut i dag. Ett annat argument är att samerna har fått observatörstatus. Det är i dagarna precis ett år sedan det skedde. Samerna själva upplever ingen skillnad. Att ha möjlighet att delta i generaldebatten räcker inte. Det är bara ett alibi för att slippa ge dem ett fullt medlemskap.

Som medlemmar i Nordiska rådet skulle samerna få mötesrätt i plenum, talerätt, rätt att ställa frågor, rätt att lägga fram medlemsförslag, rösträtt och rätt att höra till ett utskott. Självfallet borde vi tillåta den mest nordiska befolkningsgruppen i Norden att delta fullt ut på lika villkor!

Jag vill faktiskt vädja till Nordiska rådets delegater att i omröstningen visa beslutskraft genom att stöda den reservation som är lagd i juridiska utskottet.

Samarbetsminister **Norrback** (SFP): Värderade president! Vi i de nordiska länderna berömmar oss gärna för att stå på barriaderna för mänskliga rättigheter. Det har vi också gjort i hög grad. Men det tycks också vara så att det är lättare att försvara mänskliga rättigheter och internationella konventioner om problemen ligger längre ifrån oss än om de ligger närmare oss. Den här debatten visar det också.

Samerna har förlorat sitt land, de har inte fått använda sitt språk och inte fått utveckla sin kultur på sitt språk. Om det skulle vara så att samiskan skulle vara ett majoritetsspråk och Carl I Hagen tvingades använda samiskan som norsk, misstänker jag att han skulle vara en militant minoritetsförsvarare. Det tycker jag att samerna har rätt till.

Det finns två aktuella internationella fördrag som berör denna fråga och som jag vill lyfta fram. Det ena är ILO:s konvention om ursprungsfolkens rättigheter. Den har ratificerats av Norge men inte av Sverige och Finland. I Finland gör vi vad vi kan för att snabbt ratificera konventionen. Det är ett viktigt första steg och ger samerna det internationella erkännande som de så länge har behövt.

Det andra är Europarådets stadga om regionala språk och minoritetsspråk, som Finland och Norge har ratificerat men som Sverige inte har ratificerat. Den stadgan berör ett annat minoritetsproblem, nämligen sverigefinnarnas ställning. Jag skulle verkligen hoppas att Sverige så snart som möjligt vidtar de åtgärder som behövs för att Sverige också skall kunna ratificera Europarådets stadga om regionala språk och minoritetsspråk och

stärka finskans ställning i Sverige. Den frågan berör inte bara Sverige, utan det är en nordisk angelägenhet att se till att de nordiska språken kan användas och får fullt erkännande på det sätt som finskan förtjänar i Sverige.

Den debatten har också förts mycket länge. Jag tycker att det är beklagligt att finskans ställning inte har förstärkts på det sätt som har utlovats när det gäller utbildning och mycket annat.

Den nordiska konventionen för samhällsfrågor som jag var med om att fatta beslut om igår är ägnad att ge samerna också på nordiskt plan den särställning i fråga om kultur, utbildning och också utkomst som de har full rätt att få. Jag hoppas att arbetet avancerar snabbt och att vi når de resultat som behövs för att garantera samerna full värdighet och rätt till kultur och utbildning på sitt eget språk.

Arne Andersson (m): Den senaste konstellationen, Maggi Mikaelsson och Ole Norrback, är ju trevlig, men om man anser att de saksäl som utskottet har anfört bara är undanflykter, hade det varit prydligare om både det senaste inlägget och inlägget före det hade innehållit konkreta förslag om på vilket sätt vi bör ändra kriterierna för medlemskap i Nordiska rådet. Detta är undanflykter, eller är det bara prat?

Det majoritetsförslag som föreligger är ett faktiskt förslag. Jag sade uttryckligen att det är ett steg på vägen och att vi bör studera hur det är med observatörskapet. Det är ett hederligt sätt att uttrycka sig i stället för att bara klanka på det förslag som föreligger och inte ha någon egen idé om det.

Minister Norrback (SFP): Bästa president! Det är rådets medlemmar som avgör denna fråga. Jag är med som regeringsrepresentant. Personligen är jag av den åsikten att samerna borde ha medlemskap med full rösträtt i Nordiska rådet. Det är inte komplicerat att hitta regler som skulle ge den möjligheten.

Maggi Mikaelsson (v): Fru president! Arne Andersson säger att det är undanflykter att inte komma med konkreta förslag. Jag vill då hänvisa till medlemsförslaget, där det påpekas att sameting finns i de nordiska länderna. Att en representant för varje sameting ingår i sitt lands delegation kan inte vara konstigare än att de självstyrande områdena utser sina representanter. Jag anser att det är undanflykter att säga att man inte kan göra på det sättet.

Sametingens representant **Inga-Lill Pavall:** President! Etter at samene i 1994 ble innvilget observatørstatus i Nordisk Råd har flere før meg på denne talerstolen framhevet at vi er takknemlige for muligheten til å få delta som observatører med talerett på Nordisk Råds sesjoner. Men det er ikke observatørstatus vi har søkt om. Vi har søkt om fullverdig medlem-

skap i Rådet. Til tross for flere forsøk helt siden 1966 er vi samer det eneste av de nordiske folk som ikke har fått bli med i dette samarbeidet fullt ut.

Samerettsutredningene konkluderte allerede i 1988 med at det ikke finnes noen folkerettslige hindringer for at samer skulle kunne bli medlem av Nordisk Råd. En forfatningsmessig særstilling i hvert land er ikke en forutsetning for samisk medlemskap. Statene har fullt herredømme over hvem de vil gi representasjon i Rådet.

Fullverdig samisk representasjon i Nordisk Råd bør være en naturlig følge av at også samene er ett av Nordens folk. Det samiske folk har bebodd de nordlige områder av Norden siden før nasjonalstatene ble dannet. Samene har aldri vært innflyttere til Finland, Sverige og Norge. Vi har bodd i disse områdene før grensene ble trukket og vi har en historisk hjemstavsrett i Norden som er like sterk som de øvrige nordiske folk.

Samene har behov for og ønsker fullt medlemskap i Nordisk Råd. Der er ikke sånn som det står et sted i de norske saksdokumentene vi har fått utdelt: "De tre Sametingene selv har besluttet å ikke sette spørsmålet om medlemskap på dagsordenen på bakgrunn av at man har fått observatørstatus og talerett." Dette stemmer ikke. Sametingene har ikke tatt noen sånn beslutning, vi har søkt om og ønsker fortsatt fullverdig medlemskap i Nordisk Råd.

Likevel er vi realister og ser at tiden neppe er moden for at samene skal få dette medlemskapet - til tross for at det snart er gått 20 år siden samene første gang tok initiativ om medlemskap. Og det er beklagelig dersom arbeidet med et fullverdig samisk medlemskap i Nordisk Råd stopper opp.

Jeg tror at samisk medlemskap ikke bare vil ha betydning for oss samer. Jeg tror det også vil være en berikelse for hele det nordiske samarbeidet, og det vil også være med på å styrke Nordens rolle i arbeidet med urbefolkningsspørsmål.

Satu Hassi (Vihr.): President! De gröna i Nordiska rådet vill ge samerna fulla rättigheter i Nordiska rådet och vi stöder alltså reservationen. Jag skulle vilja påpeka att samefrågan är mycket äldre än 14 år - den är ungefär 4 500 år gammal. Det var nämligen för ungefär 4 500 år sedan som de befolkningsgrupper kom till Norden som talade skandinaviska eller dåtidens skandinaviska språk. Sannolikt är det finska språket och det finska folket en gren av det samiska folket och det samiska språket, som sedan har vuxit sig större.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst votersapparat beträffande utskottets förslag att inte företa sig något och reservanternas förslag till rekommendation.

För utskottets förslag till beslut röstade:

Niels Ahlman-Ohlsen (KF), Hanne Andersen (S), Arne Andersson (m), Árni M. Mathiesen (Sj), Dorte Bennedsen (S), Jan Bergqvist (s), Kjell Magne Bondevik (KrF), Marianne Carlström (s), Erik Dalheim (A), Anneliese

Dørum (A), Knud Enggaard (V), Eirin Faldet (A), Geir H. Haarde (Sj), Jonna Grønver (V), Guðmundur Árni Stefánsson (A), Ulf Guttormsen (A), Carl I. Hagen (FrP), Søren Hansen (S), Per Olof Håkansson (s), Margareta Israelsson (s), Anita Johansson (s), Elver Jonsson (fp), Inger Koch (m), Berit Brørby Larsen (A), Kaj Larsson (s), Karin Lian (A), Jon Lilletun (KrF), Lauri Metsämäki (SDP), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Anders Mølgaard (V), Mats Nyby (SDP), Berit Oscarsson (s), Heikki Riihijärvi (SR), Hans Christian Schmidt (V), Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Ole Stavad (S), Siri Frost Sterri (H), Håkan Strömberg (s), Sten Svensson (m), Jan P. Syse (H), Birthe Sørestedt (s), Anders Talleraas (H), Erkki Tuomioja (SDP), Eeva Turunen (Kok.), Rita Tveiten (A) och Valgerður Sverrisdóttir (F).

För reservanternas förslag röstade:

Paul Chaffey (SV), John Dale (Sp), Jette Gottlieb (EL), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Satu Hassi (Vihr.), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Johan J. Jakobsen (Sp), Kjellbjørg Lunde (SV), Maggi Mikaelsson (v), Håkan Nordman (SFP), Marianne Samuelsson (mp) och Anni Svanholt (SF).

Maria Hansen (Sb) *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Peter Angelsen (Sp), Elisabeth Arnold (RV), Børge Bakholt (S), Carl Bildt (m), Aage Brusgaard (FP), Hans Engell (KF), May Flodin (FS), Ranveig Frøiland (A), Martin Glerup (S), Chris Heister (m), Sinikka Hurskainen (SDP), Timo JärviLahti (Kesk.), Olof Johansson (c), Anfinn Kallsberg (Fkfl), Kristín Einarisdóttir (Kv), Kjell Nordström (s), Markku Rossi (Kesk.), Olof Salmén (ÅC), Kimmo Sasi (Kok.) och Alf Svensson (kds).

För utskottets förslag röstade: 46 medlemmar
 För reservanternas förslag röstade: 12 medlemmar
 1 medlem avstod från att rösta
 20 medlemmar var frånvarande

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 46 röster mot 12. 1 medlem avstod från att rösta.

Juridiska utskottets förslag, att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget, hade därmed antagits.

7

A 1099/j: Medlemsförslag om oprettelse af et nordisk informationsnetværk om menneskerettigheder

Presidenten meddelade att medlemsförslaget hade återtagits av förslagsställaren (Dorte Bennedsen) och av juridiska utskottet ersatts med "Ud-

valgsförslag A 1099/j om oprettelse af et nordisk informationsnetværk om menneskerettigheder", med samma lydelse som medlemsförslaget.

Juridiska utskottet hade i utskottsförslaget föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at bistå de 5 nordiske menneskerettighedsinstitutter med at etablere et informationsnetværk mellem centrene, således at der kan opnås fællesnordisk værdi af samarbejdet med udarbejdelse af oplysnings- og undervisningsmateriale; afholdelse af konferencer, kurser, seminarer og højskoleophold; udstillinger og anvendelse af elektroniske hjælpemidler.

Jette Gottlieb (EL) (utskottets talesman): Hr. Præsident! Juridisk Udvalg fremsætter et forslag om oprettelse af et nordisk informationsværk for menneskerettigheder. Menneskerettighederne kan være et spørgsmål om liv eller død, om frihed eller tyranni, for tusindvis af mennesker. Opmærksomheden må til stadighed henledes på disse forhold.

Heller ikke i Norden er overholdelse af menneskerettighederne en selvfølge, men derimod noget, man til stadighed må kæmpe for og skabe debat om. I Norden er forholdene for asylsøgere, mentalpatienter, narkomaner og børn i en situation, hvor den kan forbedres, ligesom de nordiske lande kan påvirke regeringerne i Europa og i hele verden til at overholde menneskerettighederne.

For at sikre dette er der menneskerettighedscentre oprettet i de fem nordiske lande. Disse centre besidder store ressourcer, som ville kunne udnyttes i en koordineret forsknings-, informations- og dokumentationsindsats. Et fælles informationsnetværk vil kunne skabe en høj grad af "nordisk nytte". Et fælles informationsnetværk - med streg under netværk - vil være en positiv videreførelse af det i forvejen stærke og mangfoldige faglige miljø på de fem menneskerettighedscentre.

Udvalget finder, at der må gøres nordiske bestræbelser på alle områder, hvor en fælles nordisk optræden kunne få betydning.

På Juridisk Udvalgs vegne skal jeg anbefale, at rådet tiltræder forslaget.

Samarbetsminister **Norrback (SFP)**: Värderade president! Det här är ett bra exempel på hur det nordiska samarbetet kan utvecklas på områden där de nationella resurserna är knappa. Vi har många sådana här områden där vi kan använda ny teknologi när vi skapar gemensamma register över beslut och annat. Vi har många forskningsområden. När vi här diskuterar det nordiska samarbetets betydelse vill jag bara påminna om att vi har en utredningsman, Ilkka Suominen, som gör utredningar av den här typen av samarbete. Flera sådana initiativ från Nordiska rådets medlemmar behövs om vi vill stärka och konkretisera det nordiska samarbetet. Det var den första kommentaren.

Sedan vill jag återkomma till de mänskliga rättigheterna. Det är viktigt att vi har register som också är positiva för de nordiska länderna och jag hänvisar på nytt till konventionen om ursprungsfolken som bara Norge av de nordiska länderna har ratificerat, och där vi andra nordiska länder inte har skött oss. Vill vi vara modell för hur människorätsfrågor skall skötas ute i världen så måste vi först sköta dem hemma.

Den andra kommentaren är grundstadgan som Europarådet har utarbetat om minoritetsspråk. Den har Finland och Norge ratificerat men inte andra länder, och jag tycker att det är viktigt att också den frågan sköts av alla nordiska länder så snart som möjligt för att visa att vi menar allvar när vi vill undvika etniska konflikter och andra konflikter i Europa. Om vi inte själva har mod att se till att internationella konventioner och stadgar kan tillämpas hos oss, med vilken rätt kommer vi sedan och pekar finger åt länder och regioner där den här typen av konflikter pågår? Vi skall först sopa rent framför egen dörr. Här hänvisar jag också till sverigefinnarnas situation som bör stärkas för att Sverige överhuvudtaget skall kunna ratificera konventionen om minoritetsfolken. Jag hoppas verkligen att det sker snabbt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation*.

8

A 1106/j: Udvalgsforslag om nordisk samarbejde på havretsområdet

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om

1. *at* udvide det nordiske samarbejde ved Nordisk Institut for Søret i Oslo til også at omfatte nordisk samarbejde på havrettens område,
2. *at* der oprettes det fornødne antal tjenester til at varetage opgaverne ved en nordisk samordning på havretsområdet,
3. *at* der foruden nordisk samarbejde på havretsområdet sker en koordinering også med de baltiske lande og Nordens øvrige nærområder, især Østersøregionen.

Valgerður Sverrisdóttir (F) (utskottets talesman): Fru præsident! Juridisk Udvalg har vedtaget et udvalgsforslag om nordisk samarbejde på havretsområdet i anledning af, at FN's havretskonvention af 1982 trådte i kraft den 16. november 1994. Konventionen er underskrevet af de fleste nordiske lande og af en række andre vestlige lande som f.eks. USA og England. De fleste af disse lande har underskrevet konventionen, men har med undtagelse af Island endnu ikke ratificeret denne.

I nordisk regi har man allerede länge samarbetet på sørettens område. Det er sket med den nordiske institution Nordisk Institut for Søret i Oslo som base. Som det vil være de fleste i Norden bekendt, har man haft stort udbytte af nordisk samarbejde på sørettens område. Derfor må man kunne regne med, at der også vil være en rationaliseringsgevinst ved et egentligt nordisk samarbejde på havretsområdet.

Juridisk Udvalg finder, at der er fordele ved at samarbejde nordisk, fordi man kan opnå bedre resultater, end hvis hvert land arbejder hver for sig. Retlig regulering af skibsfart er med stor succes blevet samordnet med fælles nordiske søfartslove m.m.

Havretskonventionen indeholder brede rammebestemmelser, der skal udfyldes ved lovgivning i de enkelte stater. Det er derfor af afgørende betydning at fastlægge, hvilke retlige muligheder de enkelte nordiske lande har på områder som fiskeri, havmiljø, olieudvinding m.m.

En fællesnordisk holdning og fortolkning af havretskonventionen er derfor vigtig for at sikre anerkendelse af de enkelte nordiske landes specielle interesser internationalt og i forhold til EU's samordnende regler på havretsområdet.

Et fællesnordisk samarbejde på havretsområdet vil smidiggøre et eventuelt samarbejde også med alle de øvrige stater i Østersøområdet, specielt de baltiske lande og Polen.

Rent praktisk vil det være en fordel at placere det fremtidige nordiske havretssamarbejde under Nordisk Institut for Søret ved universitetet i Oslo, idet man dér allerede har et bibliotek, der dækker hele søretsområdet, og som regnes for det mest dækkende søretsbibliotek i verden, og hvor man ligeledes har en afdeling for olie- og gasrettigheder.

Derfor foreslår Juridisk Udvalg, at Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at udvide det nordiske samarbejde på havrettens område, og at der foruden nordisk samarbejde på havretsområdet sker en koordinering også med de baltiske lande og Nordens øvrige nærområder, især Østersøregionen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad antogs rekommendationen med *acklamation*.

9

E-saker (frågor och svar) i anslutning till juridiska utskottets sakområde:

E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot barnpornografi (se s. 996)

Frågan, ställd av Margareta Israelsson, har följande lydelse:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att säkerställa en återstationering av en nordisk sambandsman i Sydostasien i syfte att öka kampen mot barnpornografi?

Justisminister **Grete Faremo** (A): President! Margareta Israelsson har spurt Nordisk Ministerråd om hvilke foranstaltninger Ministerrådet vil vedta for å sikre at en nordisk kontaktperson, en såkalt sambandsmann, på ny stasjoner i Sørøst-Asia med det formål å øke kampen mot barnepornografi.

Precis som Margareta Israelsson sa i sitt spørsmål, har den svenske rikspolitistyrelsen ansatt en tjenestemann hvis virksomhet helt skal innrettes på bekjempelse av barnepornografi i Sørøst-Asia. Denne polititjenestemann har i praksis kommet til å fungere også som en nordisk kontaktperson, eller sambandsmann, i kampen mot seksuelle overgrep mot barn i Sørøst-Asia.

Arbeidet er tilrettelagt slik at tjenestemannen i visse perioder utfører sine oppgaver i Sverige. Når han har vært i Sverige, har han samtidig underrettet politimyndighetene om resultatene av sin virksomhet. Han har også deltatt i konferanser. Likeledes har han utviklet samarbeidet om kampen mot barnepornografi med utenlandske og internasjonale politiorganisasjoner. I andre perioder fungerer han derimot i Sørøst-Asia.

Som Margareta Israelsson også er inne på i sitt spørsmål, er den angjeldende polititjenestemann nettopp vendt hjem etter en periode hvor han har virket i Sørøst-Asia. De svenske rikspolitimyndigheter skal nå vurdere erfaringene med virksomheten. Deretter skal man ta stilling til hvorledes arbeidet kan fungere mest effektivt og i hvilke perioder den angjeldende tjenestemann skal opholde seg i Sørøst-Asia. Hensikten har hele tiden vært og er stadig at hans oppdrag som planlagt skal fortsette iallfall til høsten 1996.

En av de viktigste oppgavene i samfunnet er å beskytte barn mot alle former for utnyttelse og overgrep. Skal vi vinne kampen mot barnepornografi, er det nødvendig at de nordiske landene arbeider tett og intensivt sammen. Dette gjelder ikke minst politimyndighetene. Kriminaliteten må også bekjempes internasjonalt, og samarbeidet med andre lands politimyndigheter må forsterkes.

Ministerrådet deler helt Margareta Israelssons oppfatning. Polititjenestemannen med virke i Sørøst-Asia er en viktig del i kampen mot barnepornografi.

Margareta Israelsson (s): Fru president! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Det är väl känt att förekomsten av barnpornografi hänger intimt samman med den pågående barnsexturismen och sexuella handeln med barn. De sexuella övergreppen mot barn är i sig grunden för framställningen av barnpornografi. För att man skall kunna skydda barnen måste kampen därför föras på alla dessa områden.

Även om vi tyvärr kan se en klar ökning av barnprostitutionen i Baltikum och i andra länder i öst, har Sydostasien fortfarande de största problemen. Det är av den anledningen som stationeringen av en nordisk sambandsman på plats har så stor betydelse. Precis som på narkotikaområdet får man då ett lokalt kontaktnät i brottsbekämpningen. Sambandsmannens uppgift är att bekämpa sexuella övergrepp mot barn vilka begås av nordis-

ka medborgare, och det är ett av skälen till att stationeringsfrågan är så viktig.

Låt mig påminna om att den aktuella polismannen sedan juni förra året varit på plats bara sex veckor. Jag vill därför fråga Grete Faremo om det stöd som ministerrådet uttalar i svaret också innebär att ni tycker att själva stationeringen är viktig.

Tills sist, fru president, vill jag påpeka att en kriminalisering av barnpornografi i samtliga nordiska länder är en förutsättning för en aktiv och effektiv brottsbekämpning.

Minister Grete Faremo (A): President! Jeg tror det er enighet innad i Ministerrådet om at en tung innsats må iverksettes for å hindre overgrep mot barn. For vår del er vi glad for at vi får til et enda tettere samarbeid på nordisk plan, hvor sambandsmannen er sentral. Det er en nyordning, og det er viktig at vi i den perioden vi er inne i nå, går nøye gjennom de erfaringer vedkommende så langt har gjort, og vurderer hvilke rammer man skal legge for oppdraget framover. Ikke minst de erfaringene som er gjort vedrørende kontaktsøking lokalt, er det viktig å analysere.

Barnepornografi kan på ingen måte aksepteres, og dette må reflekteres både i nasjonale lovverk, i ressursanvendelse og kompetanse. I Norge er således foruten import, distribusjon og omsetning også ihendehavelse av barnepornografi kriminalisert. Og norsk kriminalpolitisentral har fått tilført personell som skal styrke innsatsen på området. Kriminaletterretning er det sentrale stikkordet. Jeg håper at man, sammen med sambandsmannen, på denne måten kan få bedre oversikt over de illegale transportruter som nyttes internasjonalt for barnepornografi. Etterretningen skal selvsagt også kunne gi oss en bedre kartlegging av hva som skjer i våre egne land. Dette mønsteret antar jeg også brukes i øvrige nordiske land hvor en sentral enhet jobber sammen ikke minst med ulike lokale politikamre.

Våre tjenestemenn må også skolerers, og i Norge har vi sett at bruken av ny teknologi på dette området også gjør det nødvendig å bygge ny kompetanse på dette feltet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk passfrihet

(se s. 998)

Frågan, ställd av Lauri Metsämäki, har följande lydelse:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för att bibehålla den nordiska passfriheten?

E 6: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående den nordiska passfriheten (se s. 999)

Frågan, ställd av Eeva-Liisa Moilanen, har följande lydelse:

Vilka åtgärder tänker de nordiska regeringarna vidta för att bibehålla den nordiska passfriheten, även om Danmark, Sverige och Finland ansluter sig till Schengenavtalet?

E 12: Spørsmål til Nordisk Ministerråd, Danmarks, Sveriges og Finlands regeringer vedrørende pasfrihed indenfor Norden (se s. 1009)

Frågan, ställd av Hjörleifur Guttormsson, har följande lydelse:

1. Hvordan vurderer Ministerrådet og regeringerne mulighederne for, at den nordiske pasunion vil kunne bestå uantastet i sin nuværende form til trods for udviklingen inden for EU?
2. Hvad indebærer dansk observatørstatus i Schengensamarbejdet i forbindelse med grænsekontrol på den dansk-tyske grænse, og hvilke praktiske følger kan det have i forbindelse med den nordiske pasunion?
3. Hvilken holdning indtager Sverige og Finland angående grænsekontrol og Schengensamarbejdet, og hvordan vil forholdene udvikle sig i nær fremtid langs den svensk-norske grænse?

Ovanstående tre frågor besvarades i ett sammanhang.

Justisminister **Grete Faremo** (A): Det er stilt tre spørsmål til Nordisk Ministerråd om den nordiske passunion og Schengen-samarbeidet. Spørsmålsstillerne er Eeva-Liisa Moilanen, Lauri Metsämäki og Hjörleifur Guttormsson. Ettersom spørsmålene i det vesentlige er sammenfallende, skal jeg på vegne av Ministerrådet besvare dem alle under ett.

La meg først slå fast at Nordisk Ministerråd ser det som en av sine fremste oppgaver å bevare den frie bevegelighet i Norden som er skapt gjennom den nordiske passunion. Dette er klart uttalt av statsministrene i Reykjavík nå sist mandag.

Det er det såkalte Schengen-samarbeidet som har aktualisert spørsmålet om den nordiske passunions fremtid. Gjennom Schengen-samarbeidet skaper de fleste EU-landene en "reisefrihetssone" seg imellom, ikke ulik ordningen innen Norden. Samarbeidet trer i kraft 26. mars i år. Dette innebærer ingen umiddelbare konsekvenser for den nordiske passunion. Pass- og kontrollsamarbeidet i Norden fortsetter inntil videre som før. Det er imidlertid viktig for alle de nordiske land å unngå at etableringen av en ny stor reisefrihetssone i Europa fører til skjerpet grensekontroll mellom de nordiske land og Schengen-landene, i første rekke mellom Danmark og Schengen-landet Tyskland. For å unngå en slik utvikling har Danmark søkt om medlemskap i Schengen-samarbeidet. Danmark har imidlertid tatt forbehold om at det finnes en løsning i forhold til resten av Norden, slik at dansk Schengen-medlemskap ikke fører til nye grenser innad i Norden. Det ville være en ulykke om ett eller flere nordiske EU-lands eventuelle tilslutning til Schengen-samarbeidet skulle føre til gjeninnføring av passtvang og systematisk personkontroll på grensene mellom de nordiske

land. Det vil imidlertid være konsekvensen dersom det ikke finnes en felles nordisk løsning.

På sitt møte her i Reykjavík på mandag uttalte statsministrene at de beste forutsetninger for en videreføring av den frie bevegelighet, herunder passfriheten, i Norden innen rammen av et videre europeisk samarbeid oppnås ved en felles positiv nordisk holdning til medvirkning i Schengen-samarbeidet. De ser det som et felles ansvar å finne løsninger mellom Schengen-konvensjonen på den ene side og det nordiske pass- og kontroll-samarbeidet på den annen side.

Island og Norge, som står utenfor EU, har i denne forbindelse gitt uttrykk for vilje og evne til å påta seg kontrollforpliktelser ved de ytre grenser på en slik måte at det fullt ut svarer til Schengen-konvensjonens krav.

De nordiske statsministre har på denne bakgrunn erklært seg rede til å innlede forhandlinger med Schengen-landene for å finne en praktisk løsning som tilgodeser så vel de nordiske lands behov som Schengen-landenes behov.

På det nordiske justis- og innenriksministermøte her i Reykjavík også på mandag diskuterte vi den praktiske oppfølging av statsministrenes uttalelser. Ministrene er enige om at de forhandlinger som hvert enkelt nordisk land må føre om sitt forhold til Schengen-samarbeidet, skal koordineres på best mulig måte.

Ministerrådet er overbevist om at vi med dette har lagt et godt grunnlag for å kunne videreføre den frie bevegelighet for personer innen Norden.

Metsämäki (SDP): Värderade president! Jag tackar för minister Faremos svar, men samtidigt konstaterar jag att frågan icke är så enkel och det kom också tydligt fram i svaret. Utgångspunkten för ministerrådets svar är att man gör allt för att kunna bibehålla och bevara den nordiska passfriheten. Tittar man närmare på texten och svaret kan man dock konstatera att det inte är så enkelt. Här finns många vaga punkter där man inte klart och tydligt säger vad man tänker göra i framtiden. Jag citerar ett stycke där otvetydligheterna klart och tydligt kommer fram: "Det ville være en ulykke om et eller flere nordiske EU-lands eventuelle tilslutning till Schengensamarbeidet skulle føre til gjeninnføring av passtvang og systematisk personkontroll på grensene mellom de nordiske land. Det vil imidlertid være konsekvensen dersom det ikke finnes en felles nordisk løsning." Det säger ganske klart att vi har ett stort problem att lösa. Det är en felles nordisk lösning och jag ställer en tilläggsfråga till ministern: Finns det möjlighet att vänta sig och tänka sig att de nordiska länderna kan underhandla om detta gemensamt eller blir det en underhandling skilt för varje nordiskt land, vilket säkert skulle vara en olycklig lösning?

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Præsident! Jeg takker for ministrenes svar, men jeg må påpege, at der er mange, mange uklarheder knyttet til dette,

og det samme gælder den udtalelse, som statsministrene er kommet med for få dage siden, den 27. januar.

Jeg vil spørge ministeren om to ting. Der står her i svaret, at Island og Norge, som står uden for EU, i denne forbindelse har givet udtryk for vilje og evne til at påtage sig kontrolforpligtelser ved de ydre grænser på en sådan måde, at det fuldt ud svarer til Schengenkonventionens krav. Betyder dette, at de respektive lande må godtage Schengenkonventionens bestemmelser?

Senere i svaret siger man, at de nordiske statsministre på denne baggrund har erklæret sig rede til at indlede forhandlinger med Schengenlandene for at finde en praktisk løsning, som tilgodeser såvel de nordiske landes behov som Schengenlandenes behov. Og jeg spørger: Hvad skal der forhandles om, hvis de respektive lande skal påtage sig kontrolforpligtelser, sådan at det fuldt ud svarer til Schengenkonventionens krav?

Jeg vil også, præsident, konstatere, at Schengensamarbejdet jo er omstridt i samtlige nordiske lande, for konventionen drejer sig om langt mere end fri bevægelse over grænserne. Det at godtage Schengenaftalen vil sige at tilpasse f.eks. Norge og Island til EU's indvandrer- og flygtningepolitik, og den EU-politik blev jo f.eks. afvist i Norge ved folkeafstemningen. Det var en del af de drøftelser, som foregik dér.

Jeg håber, at vi får en klarlægning fra ministerens side.

Minister **Grete Faremo** (A): President! Det var mange spørgsmål, og tiden kan bli knapp for å besvare dem alle. Men hovedmålsettingen for både statsministrene og justis- og innenriksministrene er : Hvordan kan vi bevare passfriheten i Norden når vi har ulik tilknytningsform til EU og når man vet at Schengen-konvensjonen formelt bare kan tiltres av EU-medlemsland?

For å unngå løsninger andre kommer fram til med virkning for Norden, men selv søke å påvirke de løsninger som angår oss, har vi sett det som viktig å ta et initiativ nå før Schengen-samarbeidet trer i kraft, innen den 26. mars. Hvilken løsning man vil ende opp med, ikke minst for Norges og Islands vedkommende, er det for tidlig å si helt konkret. Men vi har allerede uttalt, som det ble påpekt av spørderen, at vi er villig til å påta oss yttergrensekontroll. Det konkrete innhold i en slik kontroll vil være gjenstand for forhandlinger, men egentlig med det samme utgangspunktet som vi har hatt her i Norden: at vi må etablere en felles plattform for tillit til at vi kan ta vare på hverandres grenser. Passfriheten må suppleres med kompenserende tiltak, slik at vi også får en like god kriminalitetsbekjempelse - helst bedre - enn vi ellers ville hatt hver for oss.

Schengen-konvensjonen legger ikke opp til en felles flyktningpolitikk. Det vil fortsatt være de nasjonale lover som vil styre dette i den enkelte nasjon. Men jeg har lyst til å understreke at vi også innen Norden har sett store fordeler ved et praktisk samarbeid på dette feltet, hvor tilbaketakesavtaler og visumspørsmål har vært gjenstand for felles drøftinger - slik de også er det i stor grad innenfor Schengen-området.

Så jeg håper at dette på det nåværende tidspunkt kan anses som et tilfredsstillende svar. Vi er beredt til å gå i forhandlinger med sikte på å finne både formelle og praktiske løsninger for å bevare den nordiske passfriheten, og gjerne i et tettere samarbeid med det reisefrihetsområdet som nå etableres i Europa for øvrig.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Fru Præsident! Der tales her om en fælles platform for kompenserende tiltag i tilknytning til Schengenkonventionen, som ministeren jo så rigtigt sagde, sådan at kun EU-landene kan tilslutte sig. Det er også min vurdering.

Jeg vil spørge videre: Hvad er denne fælles platform, og hvordan vil man gå ind i de forhandlinger, ministeren henviser til? Statsministrene har jo i deres udtalelse talt om et fælles ansvar for at finde løsninger, og det fremgår også af svaret, at justits- og udenrigsministrene er enige om, at de forhandlinger, som hvert enkelt nordisk land skal føre om sit forhold til Schengensamarbejdet, skal koordineres på den bedst mulige måde. Hvordan vil man holde sammen i disse forhandlinger, når det også fremgår, at hvert enkelt nordisk land skal føre særskilte forhandlinger om sagen?

Jeg vil fremhæve, fru Præsident, at jeg og mine partifæller i den venstresocialistiske gruppe selvfølgelig anser den fri bevægelighed over grænserne i Norden for at være noget yderst vigtigt og en hjørnesten i det nordiske samarbejde, som må bevares - uanset de krav, som et EU-medlemskab stiller. Men det er jo klart, at det er et stort problem for de lande, som har bundet sig så fast til dette samarbejde.

Minister Grete Faremo (A): President! Jeg har lyst til å nevne at også EØS-avtalen og ikke minst den erklæring som er utformet til EØS-avtalen, understreker forpliktelsen alle har til å bidra til å lette den frie bevegelse innenfor EØS-området.

Statsministrene har også uttalt at det er en fordel for Norden og den nordiske passfriheten at nordiske EU-land har en felles og positiv holdning til Schengen. Men som jeg nevnte i mitt forrige svar, har man med den ulike tilknytningen til EU spesielle spørsmål/ forhold som må løses i den forbindelse, og det er, slik det også ble understreket av spøreren, fem nasjoner som skal gjennomføre selvstendige forhandlinger, forhandlinger vi har sagt bør være koordinerte og parallelle. For å holde kontakten i Norden har vi derfor besluttet å beholde den arbeidsgruppe som har jobbet med disse spørsmål på embetsplan for gjensidig informasjon og koordinering. Danmark har overtatt formannskapet i Nordisk Råd og vil i egenskap av det orientere Schengen-formannskapet, som nå innehas av Belgia, om den uttalelsen som statsministrene kom med her i Reykjavik på mandag. Vi vil også be om et felles møte med formannskapet før Schengen-samarbeidet trer i kraft den 26. mars, for å orientere nærmere om den nordiske posisjon. Avslutningsvis vil jeg likevel understreke at det så er selvstendige nasjonale forhandlinger som må tas opp av de fem nordiske land for seg.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Förhandlingarna ajournerades kl. 12.05 och återupptogs kl 14.00.

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Ole Norrback, Erkki Tuomioja och Håkan Nordman lämnat sessionen, att Olof Johansson ersatts av Marianne Andersson under del av denna dag samt att Kjell Nordström för resten av sessionen ersatts av Eva Johansson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Kimmo Sasi övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Kulturutskottets saker

10

Allmän debatt på kulturutskottets sakområde

Guðmundur Árni Stefánsson (A): Hr. præsident! Mange nordboeres opmærksomhed har det sidste år af naturlige grunde været rettet mod Europa. Også det nordiske samarbejde har på en måde holdt vejret, indtil folkeafstemningerne i Finland, Sverige og Norge afgjorde landenes forhold til EU.

Både EU og Europarådet taler konsekvent om at bevare den kulturelle mangfoldighed i Europa. Der er intet, som tyder på, at man forsøger at forene Den Europæiske Union i en fælles kulturpolitik, og det er vel heller ikke åbenbart for nogen i denne forsamling, hvilke fællesnævner der skulle være for "Den europæiske kultur" bortset netop fra mangfoldigheden, dvs. mangfoldigheden af kulturer i lande, i regioner og mellem lande i Europa.

Selv om kulturområdet ikke udgør mere end en lille brøkdel af EU-samarbejdet, er det alligevel betegnende for en fornyet fokusering på kulturens betydning også for det europæiske samarbejde, at præsident Mitterrand i sin tale til Europa-Parlamentet, da Frankrig overtog formandskabet i EU, i overvejende grad talte netop om kultur, bevarelse af kulturarven og betydningen af at styrke den europæiske identitet. Selv om Mitterrand ikke har mødt stor entusiasme i EU eller hos de nordiske kulturministre for sit forslag om at sikre andelen af europæisk produceret stof til fjernsynet, udpegede han klart medieområdet som et vigtigt satsningsområde for fremtiden i det europæiske fællesskab.

I bestræbelserne for at styrke Norden som en region i Europa og en region i det internationale samfund har kulturen fået en fremskudt plads i

det nordiske samarbejde. Det er sket i erkendelsen af, at vort fælles kultur- og værdigrundlag er selve grundpillen i det nordiske hus. I nysætningsarbejdet efter statsministrenes Bornholm-erklæring er der i det nordiske samarbejde givet øgede ressourcer til styrkelse af:

- 1) den nordiske identitet,
- 2) den folkelige forankring af det nordiske kultur- og uddannelsessamarbejde,
- 3) sprogsamarbejdet,
- 4) film- og mediesamarbejdet,
- 5) samarbejdet på kunstområdet og
- 6) nordisk profilering i Norden og Europa.

Børn og unge er en prioriteret målgruppe inden for alle nysætningsområderne inden for kultur- og uddannelsesområdet. Alle indsatsen til trods er mange nordiske øjne mere rettet mod det internationale end mod det nordiske. Dette gælder i særlig grad børn og unge. Store dele af ungdomskulturen og i stigende grad også børnekulturen har rødder i amerikansk underholdningsindustri. Både nationale og private tv-kanaler i Norden sender en overvejende andel af amerikanske film. Filmstatistikken er ikke mere opløftende, når man tænker på europæisk eller for den sags skyld nordisk film.

Internet er den nye kommunikationskanal, som giver uanede nye muligheder for hurtig opkobling til enorme mængder information, og som også er blevet en international base for udvikling af mellem menneskelige relationer og et virkelig internationalt kontaktnet. Internet har også flere brugsområder, end vi, der ikke er datafrelste, har fået øje på. Men Internet kender ingen grænser, hverken landgrænser eller moralgrænser. Her er det vigtigt at finde frem til positive kulturpolitiske virkemidler for at få børn og unge i tale på nordiske sprog og ud fra en nordisk virkelighed og bidrage til information og databaser af høj kvalitet.

Et godt eksempel på et allerede igangsat nordisk tiltag er det nordiske skoledatanetværk, som har bidraget til en vigtig kommunikationskanal og mødeplads for Nordens unge på grundskole- og gymnasieniveau. Dette netværk kan måske med lidt kreativitet og enkle midler også bruges aktivt af forskellige deltagere i det nordiske samarbejde, f.eks. på politiker- og tjenstemandsniveau, mellem nordiske institutioner og de frivillige organisationer osv.

Kulturudvalget fremsætter selv et udvalgsforslag under denne session om brug af film-, radio- og fjernsynsmediets underholdningsværdi for at nå børn og unge i arbejdet mod alkohol- og narkotikamisbrug, racisme og vold i samfundet.

Under efterårssessionen i Kuopio vil Ministerrådet fremsætte mange gode forslag til nye børne- og ungdomstiltag i det nordiske samarbejde gennem den handlingsplan, som er under udarbejdelse. Kulturudvalget og Ministerrådet havde i januar en fælles nordisk børne- og ungdomskonference, der fungerede som et idéseminar til Ministerrådets handlingsplan for nordisk børne- og ungdomskultur. Gennem denne handlingsplan får vi en konkretisering og en prioritering af tiltag, der forhåbentlig rummer

fremtidsvisioner og tager højde for den hurtige udvikling, samfundet befinder sig i nationalt, regionalt og internationalt.

Når det gælder uddannelses- og forskningsområdet, er det nordiske samarbejde nået langt i henseende til gensidig godkendelse af eksaminer og fri adgang til hinandens skoler og forskningsinstitutioner. Den nordiske aftale om gensidig adgang til højere uddannelse på samme vilkår som landets egne studenter, som blev undertegnet sidste år, var et væsentligt skridt på vejen mod et fuldstændig frit og koordineret uddannelsesmarked i Norden.

Det er vigtigt at understrege betydningen af de nordiske udvekslingsprogrammer og deres betydning for udvikling af nordiske netværk og nordisk identitet. Selv om der eksisterer udvekslingsprogrammer inden for EU og alle nordiske lande deltager i disse i kraft af deres medlemskab eller gennem EØS-aftalen, er det vigtigt at sikre den internordiske udvekslingslinie.

Evnen til at lære nyt er vor tids vigtigste forudsætning for økonomisk vækst og personlig udvikling. I slutrapporten fra Ministerrådets seminar om fremtidens kvalifikationskrav slås det fast, at alle må lære nyt, og at alle må tage ansvar for en fælles udvikling. Lykkes det, kan Norden blive et forbillede, når det gælder løsningen af de moderne samfunds balanceproblemer. Den nordiske tradition med folkeoplysning og voksenundervisning vækker interesse i Europa, og vi har et voksende samarbejde med vore baltiske venner på dette område. Kulturudvalget vil tage initiativ til et seminar på folkeoplysnings- og voksenundervisningsområdet, forhåbentlig i nært samarbejde med Ministerrådet og andre naturlige samarbejdspartnere. Kulturudvalget ser en udvikling af voksenundervisningen som en nøgle til fremtidens udfordringer.

Med dette vil jeg som Kulturudvalgets ordfører takke for ordet.

Undervisningsminister **Ole Vig Jensen** (RV): Hr. Præsident! Danmark overtager nu formandsposten i Ministerrådet for uddannelse og forskning. Det sker efter et år med et dygtigt og aktivt islandsk formandskab, også i en kritisk tid for det nordiske samarbejde. Det giver os et godt grundlag for at tage fat på det kommende arbejde, som stadig er præget af opbrud og bevægelse på næsten alle fronter. Det nordiske samarbejde står over for en omlægning og tilpasning til de ændrede vilkår i verden og i Europa. Omlægningen af det nordiske samarbejde betyder, at kultur, uddannelse og forskning bliver et af de topprioriterede områder, som vil beslaglægge en meget stor del af samarbejdets ressourcer. Det forpligter.

Samtidig er forskning og uddannelse i de vestlige industrilande og måske især i EU ved at blive det afgørende led i kampen for at bevare konkurrenceevnen, opretholde vor høje levestandard og afskaffe arbejdsløsheden i en verden præget af voksende bevægelser af varer, personer og kapital over grænserne.

Det er i det lys, at den danske forskningsminister og jeg har valgt at foreslå Ministerrådet for uddannelse og forskning, at vi især interesserer os

for moderne informationsteknologi som formidlingsinstrument, for undervisningen af flersprogede elever og for uddannelse for alle som et middel til at integrere unge i arbejds- og samfundslivet.

Når vi fremdrager moderne informationsteknologi blandt de områder, vi fra dansk side gerne vil vie en særlig opmærksomhed, så er det med særligt henblik på formidlingsaspektet både i forskning og uddannelse. Det er en problemstilling, der rækker ud over det enkelte lands grænser, ligesom det er endnu et eksempel på et område, hvor vi i de nordiske lande kan have stort udbytte af indbyrdes at drøfte fremtidens udfordringer, fordi vore samfund og vore uddannelses- og forskningssystemer ligner hinanden så meget.

På forskningsområdet er formidling de seneste år blevet om ikke et nøgleord så dog et vigtigt element i de overvejelser og tanker, som gøres af politikere i administrationen og ikke mindst af forskerne selv. Spredning og formidling af forskningsresultater stiller krav om, at resultaterne præsenteres på den rigtige måde og således, at alle potentielle brugere af denne information, f.eks. erhvervsvirksomheder, studerende, forskere og myndigheder er i stand til at lokalisere og bruge den relevante viden.

Informationsteknologien åbner for nogle, kan vi vist godt sige, fantastiske muligheder og perspektiver: Elektronisk publicering og søgning efter videnskabelige resultater og informationer kan om få år vise sig at være den billigste og mest effektfulde måde at arbejde på. Men først må selvfølgelig infrastrukturen være på plads. Spørgsmålet er, om der er behov for en udbygning af det nordiske universitetsdatanet eller om forbedret adgang til nye eller eksisterende databaser over nordiske forskningspublikationer, forskningsprojekter eller profiler af forskningsinstitutioner.

På uddannelsesområdet har den hidtidige nordiske indsats i dataprogramgruppen med rette vakt international interesse. Der arbejdes nu videre i de nordiske lande på en lang række fronter på anvendelse af den moderne informationsteknologi, når det gælder formidling af viden, og i selve undervisningen.

I Danmark er vi således i gang med at realisere en folkeskolereform, som blev vedtaget i 1993. Der udarbejdes nu læseplaner og vejledninger, og heri indgår integrationen af informationsteknologien i alle fag som en naturlig del. Det følger vi op med et forskningsprojekt, hvor vi med basis i en forstærket informationsteknologisk indsats på en række skoler forsøger at tilvejebringe viden om, hvilken grundlæggende indsigt eleverne skal have om edb, og hvordan integrationen af informationsteknologien i øvrigt indvirker på fagenes indhold, og også metoderne.

Vi har også etableret et center for teknologistøttet undervisning især med henblik på fjernundervisningen. Jeg er sikker på, at der foregår tilsvarende initiativer i de øvrige nordiske lande, og jeg tror, at vi med en udbygning af samarbejdet kan nå frem til så gode resultater, at vi kan blive pionerer i Europa.

Men den moderne teknologi - herunder også informationsteknologien - åbner ikke alene muligheder, det giver også problemer. Det er nødvendigt at anvende den og anvende den klogt, for at vi kan klare os i den interna-

tionale konkurrence, især fra Japan og de nye dynamiske økonomier i Fjernøsten.

Men mange frygter, at det baner vej for det, vi hos os kalder totredjedelssamfundet - to tredjedele i meningsfyldt, vellønnet arbejde og en tredjedel af befolkningen i passiv tilskuerrolle, i bedste fald beskæftiget i offentlige hjælpeprojekter. Og det må vi selvfølgelig for enhver pris undgå.

Endelig lægger vi op til at sikre uddannelse for alle unge, sådan at ingen tabes i vort samfund, men alle får en reel og god mulighed for at få fodfæste i voksentilværelsen.

Jeg kan sige, at vi fra dansk side, fra den danske forskningsminister og mig selv, nu vil drøfte med vore kolleger, hvordan vi kan komme videre med et samarbejde på disse væsentlige områder, og vi ser frem til at engagere os i denne indsats.

Eeva Turunen (Kok.) Herr president! Nordiska rådet och dess kulturutskott har i årtal prioriterat barn och unga som en målgrupp för samarbetet. Jag hade gärna sett att ministerrådet hade tagit med dem också i förslaget om samarbetsprogram på jämställdhetsområdet. Nu verkar det som om man helt glömt bort betydelsen av barn och ungdom i detta hänseende. Jämställdhetsprogrammet, som det ser ut nu, riktas bara till vuxna. Visserligen blir barnen vuxna en gång, men attityderna bildas i unga år, och det är då man skall påverka dem i en positiv riktning bl.a. ur jämställdhets synpunkt. Barnomsorgen och utbildningen borde enligt min uppfattning tas in i jämställdhetsprogrammet.

En annan sak som jag vill ta upp gäller de finska invandrarna och deras möjlighet att njuta av teater på sitt modersmål. Bara för sex år sedan beslutade Sveriges riksdag att starta en finskspråkig yrkestheater i Sverige. Detta betraktades som en kulturhändelse med nordiska språk- och kulturpolitiska dimensioner, som också ökade möjligheterna till teaterutbyte mellan Sverige och Finland. Och så sent som i december beslutade Sveriges riksdag också att ge det finska språket särställning i det svenska samhället på alla samhällsnivåer.

Herr president! I dessa dåliga tider drabbar kraftiga nedskärningar naturligtvis alla samhällssektorer, men enligt min mening är det djupt diskriminerande och orättvist för den finska minoriteten i Sverige, att anslaget för den finskspråkiga teaterverksamheten skärs ned med 30%, när motsvarande andra verksamheter måste skäras ned med endast ca 10%.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

11

A 1098/k: Utvalgsforslag om bruk av film- og tv-mediets underholdningsverdi for å nå barn og unge i arbeidet mot alkohol- og narkotikamisbruk, rasisme og vold i samfunnet

Kulturutskottets hade föreslagit att Nordiska rådet antar förljande rekommendation med anledning av utskottsforlaget:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd:

å ta initiativ til minst en årlig produksjon av radio-, tv-programmer eller film som retter seg mot målgruppen barn og ungdom, og som tar i bruk underholdning og en moderne utforming i et holdnings-skapende arbeid for å redusere og forebygge mobbing, vold, rasisme og misbruk av alkohol og narkotika blant barn og ungdom

å vurdere fellesnordiske initiativer for å redusere tilgangen på tv-programmer og filmer med grov voldsbruk både i nasjonale tv-kanaler og kabelnett, og i video- og dataspill-distribusjon i de nordiske land.

Karin Lian (A) (utskottets talesman): President! Dagens utvikling på media- og dataområdet går med en hastighet som er vanskelig å følge. I all hovedsak er denne utviklingen positiv fordi økt tilgang på informasjonsteknologi og flere TV-kanaler gir brukerne økt kunnskap og forståelse over landegrensene. Det nordiske film- og mediasamarbeidet er et godt eksempel på dette.

Narkotikaproblem har eksistert i mange år - det har også volden. Men fokuseringen på vold har økt. Derfor vil kulturutvalget understreke at vi må bestrebe oss på - i større grad enn hittil - å bruke film og TVs underholdningsverdi for å forebygge ulike problemer hos barn og unge.

Det har i lang tid vært antatt at det er en sammenheng mellom voldsframstillinger i mediene og vold i samfunnet, selv om dette har vært et omstridt tema blant forskere og eksperter. Nyere sammenstillinger av nordisk forskning omkring temaet, hvor man ser forskningsresultater under ett, viser imidlertid klart at det er en slik sammenheng. Derfor kan vi nå fastslå at vi bygger på mer enn antagelser når vi setter i verk tiltak mot vold i bildemediene som ett av flere tiltak for å begrense volden i samfunnet.

Samtidig er det viktig å ta inn over oss at billedmediene omgir oss mer enn noen gang - ikke minst er våre barn og unge storforbrukere av disse mediene både gjennom tradisjonell film, video og fjernsyn, og i stadig økende grad også gjennom dataspill og databaser. Tilbudet av slike medier og bruken av dem har økt eksplosivt de siste årene, og vil bare fortsette å øke. Det er også svært mye positiv læring og underholdning å hente gjennom de ulike billedmediene. Det må vi ikke glemme. Alternativet er derfor ikke å fordømme det nye, men å gjøre alt vi kan for demme opp for og begrense de negative tendensene.

Grovt sett har vi to ulike former for tiltak å spille på: Det ene er lover og regelverk for produksjon, salg og distribusjon av disse mediene. Her har vi i Norden tradisjonelt vært restriktive, og det mener jeg vi absolutt skal fortsette å være. I Norge har vi f.eks. nylig innskjerpet reglene for volds-skildringer i videogrammer slik at disse er like strenge som for vanlig kinofilm. Det samme har Regjeringen signalisert at den vil vi skal gjøre med filmer og programmer i fjernsyn. Vi har også tidligere vedtatt et absolutt forbud mot barnepornografi - også ren besittelse av slikt materiale. Dette er for øvrig i tråd med et tidligere vedtak i Nordisk Råd. Vi har altså et omfattende regelverk, men det kan bli bedre. Blant annet er det behov for en modernisering av lover og regler i forhold til dataspill og databaser. Dette er ett av de områdene vi i Norge vil ta fatt i gjennom en omfattende handlingsplan mot vold i billedmedier som vår kulturminister legger fram på vegne av Regjeringen i Oslo i morgen. Felles for alle våre land er vel også at håndhevelsen av eksisterende lover og regler kan bli bedre, noe politi- og tollmyndighetene må settes bedre i stand til å takle.

Den andre typen tiltak vi kan bruke, er den positive typen. Tiltak som bevisstgjør både unge og voksne i bruken av bildet som medium og stimulering til skaping av gode alternativer er kanskje vel så viktig som lover og regelverk. Styrket medieundervisning i skolen, holdningskampanjer og ansvarliggjøring av videoforhandlere, film og fjernsynsprodusenter og fjernsynsselskaper er derfor viktige tiltak i tiden framover. Dersom publikum selv begynner å ta avstand fra vold i mediene, og bruker den makten de har som forbrukere, har vi mulighet til å ta det onde ved roten.

Den raske teknologiske utviklingen og internasjonaliseringen av mediene gjør at vi må tenke i nye baner når det gjelder politisk styring på dette feltet. Lover og regler er viktig, men det er langt fra nok. Noe av det aller viktigste i tiden som kommer, er derfor å sørge for å gi våre nasjonale allmennkringkastere gode rammebetingelser. Selskaper som har et samfunnsansvar, og som ikke ensidig er fokusert på å tjene penger, må gjøres i stand til å konkurrere med de kommersielle kreftene i medieuniverset.

På denne bakgrunn er det derfor at Ministerrådet vurderer fellesnordiske tiltak for å bekjempe disse utviklingstrekkene.

Lilletun (KrF): President! Jeg synes det er et godt forslag som foreligger her, og jeg tar egentlig ordet bare for å støtte opp om at en må gi det nok prioritet framover. Kunsten er en av de sterkeste kreftene som omgir oss til daglig. Jeg skal nevne ett eksempel på hvordan en slik plan som dette kan fungere, hvis vi får det til. I Tyskland har de hatt et stort problem med klare å gjøre Holocaust til en erkjennelse for den nye generasjonen. En tredjedel av tysk ungdom fornektet at Holocaust har eksistert. Så er det altså en som lager en film, Schindlers liste. I løpet av en periode blir det allemannseie i Tyskland, og ungdomsgenerasjonen i Tyskland har plutselig en erkjennelse av at Holocaust var en realitet. Det skole, opplysning og teori ikke klarte, klarte altså kunsten, med den enorme kraften som kunsten har når den fungerer godt. Derfor er dette faktisk en viktig bit, at

vi klarer å utvikle dette samarbeidet til å bygge, i stedet for at disse medie-
ne kan være med og rive ned.

De kristendemokratiske partiene i Norden hadde et planleggingsmøte
nå sist søndag og vedtok en tiltaksplan i forhold til voldskriminalitet og
det dette forslaget dreier seg om. Det kommer vi til å jobbe knallhardt for i
hvert enkelt land, og jeg skal ikke trette forsamlingen med å gå mye i detalj
på det nå. Men jeg tror at det er en nødvendighet at vi har en erkjennelse
av at vi må bygge opp igjen de folkelige organisasjonene, vi må klare å
skape en verdiformidling i skolen som tør å sette navn på rett og galt, og vi
må tøre å si at rusen er en av de tingene som kanskje er sterkest medvir-
kende til den negative utviklingen vi har. Derfor er kristen verdiformid-
ling og kritisk kulturstrategi en viktig strategi i forhold til vold. Men i den
strategien gir jeg full tilslutning til det komiteen her har lagt fram, og til at
dette blir styrket i framtiden. Her er i hvert fall en ting som vi har en felles
tradisjon på i Norden: de folkelige bevegelsene. Her må vi også kunne ut-
vikle noe, og jeg ønsker Kulturutvalget lykke til med et viktig arbeid fram-
over.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med
acklamation.*

12

A 1073/k: Medlemsforslag om Nordisk Råds musikkpris og dei sjølv- styrte områda

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekom-
mendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vurdere om nomineringsprosedyren og vedtektene til musikkpri-
sen er gode nok med tanke på å sikre at komponister og musikere
fra de selvstyrte områdene og samisk område kan nomineres til
Nordisk Råds musikkpris. En endring av nomineringsprosedyren
må ikke føre til vesentlig økning i administrasjonskostnadene til
musikkprisen.

Rekommendationen antogs med acklamation.

13

A 1082/k: Medlemsförslag om förstärkning av litteratursamarbetet i Norden

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekom-
mendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å ta initiativ til en hurtig utredning om det framtidige litteratursamarbeidet i Norden, og bl.a.vurdere;

- forutsetningene for en hurtigere utgivning av nominerte verk på de andre nordiske språkene, med særlig oppmerksomhet på islandsk, færøysk og grønlandsk språk,
- muligheten til å få utgitt det prisbelønte verket på noen av verdensspråkene.

Rekommendationen antogs med acklamation.

14

A 1083/k: Medlemsförslag om Nordens Hus i Göteborg

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* skulle företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Marianne Andersson (c): Herr president! När jag tog initiativet till att lägga ett förslag om ett Nordens Hus i Göteborg, så var det i förvisningen om att det är positivt om det nordiska samarbetet får en bredare bas. Jag såg det som en naturlig utveckling att på den plats som ligger mitt i Norden skapa en Nordens mötesplats.

Kulturen är ju kittet i det nordiska samarbetet. Den känner inga gränser utan bygger broar. Därför är det viktigt med så många nordiska mötesplatser som möjligt. Nordiska rådet bör välkomna alla initiativ i den riktningen.

Redan nu fungerar Göteborg som en viktig mötesplats för nordbor. Historiskt finns här en nordisk tradition. Staden har en inriktning mot en nordisk profil, men även näringslivet, universitetet och flera frivilligorganisationer knyter viktiga kontakter med de övriga nordiska länderna.

Stora teatern, f.d. musikteatern, ligger vackert mitt i centrum vid Avenyn, Sveriges säkert mest kända gata. Med ett nordiskt innehåll, som kan vara i form av gästspel, kulturcafé eller en hel del andra saker, ser jag att en mycket intressant verksamhet på sikt kan växa fram där.

Kulturutskottet pekar också i sitt betänkande på den mycket centrala position Göteborg har i Norden och på att förutsättningar finns för ett regioncentrum för det nordiska samarbetet. Men samtidigt uttalar utskottet att den familj av nordiska institutioner som finansieras av Nordiska rådet inte skall utökas. Det är ju helt riktigt - det har aldrig varit meningen att skapa en nordisk institution i Göteborg liknande andra Nordens Hus. Det handlar inte om finansiering på det sättet, utan mer om moraliskt och praktiskt stöd och råd till det arbete som pågår i Göteborg. Sedan förslaget väcktes har nämligen ett intensivt arbete skett där i enlighet med förslagets syfte.

Jag inser nu att förslaget kunde ha varit något annorlunda utformat och att vi kanske skulle ha använt ett annat namn än Nordens Hus, eftersom detta är så nära förknippat med befintliga institutioner och kan leda tanken fel. Jag tycker det är beklagligt att det har blivit ett sådant missförstånd t.o.m. bland medförslagsställarna. Min mening var att man skulle etablera en nordisk mötesplats i Göteborg, och jag trodde verkligen att det skulle vara något positivt.

Jag noterar att kulturutskottet skriver att man inte vill hindra Göteborgs kommun och frivilliga instanser att etablera ett kulturhus som arena och ram för nordiskt kultur- och utbildningssamarbete i Göteborg. Det är självklart - det hade ju varit ganska uppseendeväckande om kulturutskottet skulle motarbeta initiativ för nordiskt samarbete!

Däremot tycker jag att kulturutskottet kunde ha haft en litet mer positiv skrivning i sitt förslag till beslut. Egentligen skulle jag vill begära att ärendet återremitteras till dess att Göteborgs kommun har kommit litet längre i sin utredning om denna fråga, men jag förstår att det inte vore meningsfullt.

Jag både hoppas och tror att ministerrådet är litet mer positivt inställt till de entusiaster som tar initiativ som främjar det nordiska samarbetet och mera aktivt stöder initiativet att etablera ett nordiskt centrum likt det vi föreslår i detta förslag. Den tanken vill jag skicka med till ministerrådet.

Berit Oscarsson (s) (utskottets talesman): Som Marianne Andersson påpekar har kulturutskottet diskuterat medlemsförslaget och tyckt att det är ett bra förslag. Den främsta anledningen till att vi avstyrker det är att det avser ett Nordens Hus, som skulle bli en fast utgift på kulturbudgeten. I medlemsförslaget skisseras att huset skulle kunna bli en mötesplats och användas för många typer av kulturarrangemang och information om Norden, och det finns all anledning att stimulera och stödja sådana verksamheter.

Låt mig också säga att Göteborg redan är initiativtagare på detta område. Bokmässan och filmfestivalen är två stora arrangemang, som har betytt mycket för den nordiska litteraturen och filmverksamheten. Dessutom finns redan tre av Nordens institutioner i Göteborg, så det finns bra förutsättningar för att fortsätta sådana verksamheter som Göteborg planerar och som vi inom kulturutskottet tycker är bra.

Men tyvärr måste vi göra en prioritering. För närvarande kan vi inte prioritera sådana nya institutioner som vi uppfattar att medlemsförslaget innebär. Kanske är det dåligt formulerat att vi inte vill hindra kulturverksamheter. Vi vill naturligtvis stödja dem, och det har kulturutskottet också gjort på sitt sätt. Det är inte särskilt länge sedan Marianne Andersson såsom medlem av kulturutskottet deltog i ett beslut om nordisk verksamhet tillsammans med baltisk verksamhet. Det finns anledning att uppmuntra till flera liknande initiativ också i Göteborg.

Får jag också säga att om man vill stödja kulturverksamhet, har man ett utmärkt instrument i den nordiska kulturfonden. Marianne Andersson

kommer nu in som ledamot i styrelsen för den. Där finns det anledning att stödja goda projekt, och vi väntar med spänning på en ansökan från Göteborg.

Tyvärr kan jag inte yrka bifall till medlemsförslaget utan måste yrka bifall till kulturutskottets förslag att Nordiska rådet inte skall företa sig någonting med anledning av medlemsförslaget.

Marianne Andersson (c): Det som Berit Oscarsson säger här visar att kulturutskottet inte riktigt har förstått innebörden i förslaget, och det tycker jag är beklagligt. Vid ett tillfälle tidigare när jag var med diskuterade vi innebörden, och det framgick att det inte handlar om någon fast utgift, såsom Berit Oscarsson säger.

Jag är väl medveten om nödvändigheten att prioritera, men här är det angeläget att få ett uttalande om att det kunde finnas anledning att stötta tillkomsten av en knutpunkt i Göteborg.

Jag tycker det är synd att utskottet intar en negativ hållning. Förslaget handlar inte om pengar, utan om stöd och hjälp på annat sätt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls utskottets förslag.*

15

A 1084/k: Medlemsförslag om nordiskt utbildningsprogram inom små hantverksområden

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Siri Frost Sterri (H): President! På bakgrunn av tilsrådingen fra Kulturutvalget føler vi at det er behov for å komme med en nærmere begrunnelse og kommentar til denne anbefalingen. Vår anbefaling er ikke primært knyttet til forslaget i seg selv, men snarere til tidspunktet for forslaget. Det har vært avgjørende i dette tilfellet for utvalgets syn.

I den sammenheng er det naturlig å vise til Nordisk Råds sesjon i Stockholm i mars i fjor, hvor rådet nettopp vedtok en rekommandasjon om utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere, og åpning av NordplusJunior for nettverksbygging innen slik utdanning. I august 1994 ble det avholdt en nordisk ekspertkonferanse i Finland om disse temaer, hvor jeg for øvrig deltok, i regi av Nordiska handtvärksrådet. Her var oppgaven å kartlegge behovet og mulighetene for slikt utdanningssamarbeid.

I januar i år forelå det en statusrapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av Ministerrådet om de små yrkesfagene i Norden. Denne rapporten konkluderer med at det i utgangspunktet - nettopp med utgangspunkt i de nordiske lands forskjellige utdanninger og elevtilgang - bør være en grunn-

leggende mulighet for adgang til små fag for elever i de nordiske land. Og det pekes på at det bør være mulig, enten helt eller delvis, å få skoleutdanning i et annet nordisk land enn der hvor nødvendigvis praksisutdanningen gjennomføres.

Det nye medlemsforslaget som nå behandles, har vært på høring, og det er fremkommet til dels ulike syn på om og hvordan et utdanningssamarbeid i Norden bør foregå innen små håndverksfag. Gjennomgående er høringsinstansene positive til danningen av nettverkssamarbeid, til nordisk arbeidsdeling og til gjensidig utveksling av informasjon. Men når det gjelder forslaget del om å opprette en felles nordisk høyskole for håndverksfag med få utøvere, har det vel vært en relativt liten oppslutning om det.

Kulturutvalget vil imidlertid understreke at det er viktig å fortsette samarbeidet om fag med få utøvere, noe vi også påpekte i et drøftingsmøte med utdanningsministrene i morges. Man er nå i gang med et treårig prosjekt som ledes av en arbeidsgruppe, og dette vil bli avsluttet ved utgangen av 1997. Derfor vil Kulturutvalget komme tilbake når resultatet av dette foreligger, og da ta stilling til om det vil være behov for ytterligere tiltak.

På denne bakgrunn anbefaler Kulturutvalget at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av dette medlemsforslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölles utskottets förslag*

16

A 1089/k: Medlemsförslag om Orkester Norden

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerrådet

1. å yte et årlig driftstilskott til Orkester Norden over to år, anslagsvis DKK 500.000 pr. år, under forutsetning av at initiativtakerne praktisk og økonomisk fortsetter driften av orkestret som i prøveperioden 1993-1995.
2. å gi NOMUS i oppdrag å legge fram en framtidig organisasjonsmodell med finansieringsplan for Orkester Norden innen 1. augusti 1995.
3. å vurdere et framtidig årlig driftstilskott til Orkester Norden på bakgrunn av den av NOMUS framlagte organisasjonsmodell og finansieringsplan.

Rekommendationen antogs med acklamation.

17

A 1093/k: Medlemsförslag om stöd till folkupplysning och vuxenutbildning i folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisationer

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att blockanslaget till de nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer bibehålles även efter år 1995.

Rekommendationen antogs med acklamation.

18

A 1095/k: Medlemsförslag om åtgärder för att främja en öppen förvaltningskultur i Europa

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att utarbeta en nordisk strategi för ökad öppenhet inom EU*
2. *att på basis av en gemensam nordisk strategi verka för en öppen förvaltningskultur inom EU som är förenlig med centrala nordiska principer på detta område.*

Forsknings- og utdanningsminister **Hernes** (A): Jeg vil bare uttrykke min glede og tilslutning til dette forslaget. Det er et forslag som på mange måter bærer videre tradisjoner som vi har i vår nordiske forvaltningspraksis.

Jeg er også glad for at et enstemmig utvalg går inn for dette forslaget, ikke minst fordi det også innebærer at alle medlemmer av utvalget fra alle partier tror at det er mulig å få til en mer åpen forvaltningskultur i EU. Når jeg understreker dette, er det fordi det ikke er så lenge siden vi hadde en debatt, i hvert fall i mitt land, om at det motsatte var tilfellet - altså at det ikke var mulig å få til en mer åpen forvaltningskultur. Det var faktisk et kjerneargument i den norske debatten mot EU. Det som derfor er interessant, er at de som gikk mot EU, nå går inn for også å arbeide for å endre det som fikk dem til å stemme mot. Det eneste man kunne legge til, er at det ville være lettere å få til denne endringen dersom alle de nordiske land hadde hatt stemmerett i EUs organer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

19

E-saker (frågor och svar) i anslutning till kulturutskottets sakområde:

E 7: Fråga till Sveriges regering angående finska språket som minoritetsspråk i Sverige (se s. 1000)

Frågan, ställd av Eeva-Liisa Moilanen, har följande lydelse:

När tänker den svenska regeringen ge finskan minoritetsstatus i Sverige och därmed ansluta sig till Europarådets konvention om regional- och minoritetsspråk?

Europaminister och nordisk samarbetsminister **Hellström** (s): Herr president! Eeva-Liisa Moilanen har frågat den svenska regeringen när den tänker ge finskan en minoritetsstatus i Sverige och därmed ansluta sig till Europarådets konvention om regional- och minoritetsspråk.

Inom Europarådet har en konvention om regionala språk och minoritetsspråk utarbetats. Den 5 november 1992 öppnades konventionen för undertecknande i Strasbourg.

Konventionen, som är att anse som en kulturkonvention, är ägnad att skydda och utveckla "historiska" regionala språk och minoritetsspråk - i fortsättningen kallade minoritetsspråk.

Med minoritetsspråk avses i konventionen ett språk som traditionellt talats av den nationella befolkningen inom ett visst geografiskt område och som talas av en minoritet av befolkningen i landet. De som talar språket i fråga kan vara i majoritet i det geografiska området, men de behöver inte vara det för att konventionens bestämmelser skall vara tillämpliga. Minoritetsspråket skall vara ett annat språk än det officiella språket. Konventionen avser inte att skydda vare sig dialekter eller invandrarpråk.

Konventionen skall i viss utsträckning också tillämpas på icke-territoriella språk. Med icke-territoriella avses språk som traditionellt talats i en stat, men som inte kan hänföras till ett visst geografiskt område. Exempel på icke-territoriella språk är bl.a. jiddish och zigeniska.

I sin skrivelse till riksdagen (Skr 1994/95:1) Finska språkets ställning i Sverige uttalade den dåvarande svenska regeringen det angelägna i att ett slutligt ställningstagande till ett svenskt undertecknande av konventionen föregås av en noggrann prövning så att syftet att stärka regional- och minoritetsspråk verkligen uppnås. Samtidigt aviserades att en parlamentarisk beredning skulle tillsättas med uppgift att bedöma på vilket sätt som Sverige kan ansluta sig till konventionen om regionala språk och minoritetsspråk.

Regeringen kommer inom kort att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att utreda frågan om Sveriges anslutande till hela eller delar av nyssnämnda konvention. I kommitténs uppdrag skall också ingå att utreda om ett undertecknande av konventionen även kan omfatta det finska språket.

Eeva-Liisa Moilanen (SKL): Herr president! Jag tackar ministern för svaret. Ministern understryker i svaret att Europarådskonventionen inte avser invandrarspråk. Finskan har ju i Sverige varit ett historiskt regionalt språk i Norrbotten. Kommer den svenska regeringen att beakta detta faktum i den kommande utredningen?

Samarbetsminister **Hellström (s):** Herr president! Kommittén skall ju ta ställning till frågan om det finska språkets status, och jag kan självfallet inte föregripa dess arbete. Det är rimligen ur finsk synpunkt positivt att vi nu tar detta steg i Sverige.

I den konkreta frågan vill jag säga att finska i Sverige har talats inte bara i Norrbotten utan också i många andra delar av landet i varje fall sedan medeltiden. Det har t.o.m. hävdats att i den stad som jag kommer ifrån, Stockholm, har finska språket talats sedan tiden före medeltiden.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk profilering vid bokmässan i Frankfurt år 1997 (se s. 1001)

Frågan, ställd av Mats Nyby, har följande lydelse:

Hur förklarar ministerrådet det att ministerrådet, trots det breda stödet rådet gett för deltagandet, inte alls ställer upp vid bokmässan år 1997?

Undervisnings- och kulturminister **Ólafur G. Einarsson (Sj):** Hr. Præsident! Profilering af Norden i udlandet har i lang tid været det centrale satsningsområde i det nordiske kultursamarbejde, og en række større projekter er som bekendt gennemført i Europa og den øvrige verden.

Forslaget om en nordisk kulturmarkering i forbindelse med bogmessen i Frankfurt blev behandlet i ministerrådets organer og blev underkastet en så grundig behandling som muligt inden for den givne tidsramme. Det var en forudsætning for ledelsen af Frankfurtemessen, at der skulle foreligge et klart svar senest inden årsskiftet 1994-95.

Ministerrådet drøftede sagen på sit møde den 2. december 1994. Situationen var den, at ministerrådet på dette møde måtte konstatere, at forudsætningerne - herunder de økonomiske forudsætninger - for at træffe en bindende beslutning om gennemførelse af projektet ikke var til stede.

Nyby (SDP): Herr president! För att uttrycka saken möjligast milt var ministerrådets svar mycket självgott och undflyende. Det här handlar egentligen inte enbart om en bokmässa. För mig är det här ett "case" och det är mera än en bokmässa. Egentligen skulle det ha handlat om en kulturmanifestation. I Tyskland hösten 1994 var Brasilien huvudland. Då fanns det

600 arrangemang i Tyskland. Vi har också beslutat om att satsa på kultur. Sverige och Finland har gått med i EU. Alla är överens om att medlemsförslaget borde ha förverkligats men ändå blir det inte av utan, som det heter, i ministerrådets svar framfört av minister Einarsson så fanns det inte - jag citerar - "förutsättningar att fatta ett beslut". Min tilläggsfråga lyder: Varför fanns det inte ett beslutsunderlag värt namnet då kulturministrarna sammanträdde?

Minister **Ólafur G. Einarsson** (Sj): Hr. Præsident! Jeg vil føje til, at det var sekretariatets skøn, at en speciel bevilling på 15 mio. DKK af ministerrådets kulturbudget inden for en total budgetramme beregnet til 30 mio. DKK for hele projektet ville gøre det muligt at gennemføre projektet i overensstemmelse med den almene målsætning, som Styregruppen for nordiske kulturprojekter i udlandet har vedtaget.

Generalsekretæren fremlagde derfor et forslag om en sådan bevilling. Ministerrådet var skeptisk med hensyn til beløbets størrelse, og hvorvidt man ville kunne opnå den ønskede effekt med projektet. Man fandt, at der var for megen uklarhed om projektets beregnede omkostninger og om forholdet mellem projektet og de fremtidige prioriteringer inden for kulturprojektet. Det viste sig derfor ikke muligt at træffe en beslutning om bevilling og gennemførelse af projektet.

I et andet medlemsforslag har Nordisk Råd efterlyst en vurdering af det nordiske litteratursamarbejde. Forhåbentlig vil det afskrevne Tysklandsprojekt give anledning til en diskussion i Nordisk Ministerråd om litteratur som et yderligere nysætningsområde både inden for Norden og internationalt.

Nyby (SDP): Herr president! Sammanfattningsvis är minister Ólafur G. Einarssons svar: "Det här är ett ärende som har schabblats bort!" Min andra tilläggsfråga lyder således: Vilka åtgärder tänker ministerrådet vidta för att liknande situationer inte skall uppstå i fortsättningen?

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

20

D 27/1992/k: Meddelande om rekommendation nr 27/1992/k angående ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden och D 38/1992/k: Meddelande om rekommendation nr 38/1992/k angående hushållsundervisning i de baltiska länderna

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådets del *slutbehandlade*.

Utskottets förslag *bifölls*.

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades Halldór Ásgrímsson återtagit sin plats i rådet och att Valgerður Sverrisdóttir lämnat sessionen samt att Maggi Mikaelsson ersatts av Gudrun Schyman under behandlingen av miljöutskottets saker.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Miljöutskottets saker

21

Allmän debatt på miljöutskottets sakområde

Salmén (ÅC): Herr president! Jag avser i mitt inlägg att koncentrera mig på de kommande uppgifterna för det nordiska samarbetet snarare än att kommentera ministerrådets verksamhet under 1994. Jag hänvisar därvid till utskottets yttrande över ministerrådets årsberättelse.

När jag ser framåt anser jag att den viktigaste miljöuppgiften är att fortsätta anpassningen av sektorernas verksamhet till en bärkraftig utveckling. I praktiken krävs att miljösektorn åläggs ett ansvar för att bistå sektorerna i den nödvändiga förändringsprocessen. Som utgångspunkt krävs en genomgripande analys av sektorernas miljöpåverkan, ett "från vaggan till graven"-perspektiv. Kretsloppstänkande och regler för miljöriktigt uppförande, "code of conduct", måste föras ut till produktionen och till medborgarna.

Ett aktivt och välunderbyggt sektorssamarbete är alltså en av de viktigaste åtgärderna inom miljöområdet. Miljösektorn har ett väl fungerande samarbete med jordbrukssektorn och med fiskerisektorn. Ett motsvarande samarbete måste etableras mellan miljö- och transportsektorerna. Transporternas miljöfrågor måste ses i ett närområdesperspektiv och transportsektorns miljöarbete bör inriktas på utvecklandet av miljövänliga transportsystem i hela Östersjöområdet.

Miljökvalitetsövervakning är ett viktigt instrument inte enbart för ministerrådet utan också som stöd för Nordiska rådet att ta politiska initiativ vad gäller miljöfrågor. Rapporten 1993 om miljötillståndet i de nordiska länderna var ett första steg. En diskussion förs nu om valet av indikatorer för att regelbundet mäta miljötillståndet. Införandet av sådana mätningar är ett viktigt framsteg. Jag vill också framhålla betydelsen av att miljötillståndsrapporten från 1993 följs upp inom rimlig tid, så att den inte blir en

engångsföreteelse. Sådana klara och pedagogiskt uppställda dokument har en enorm betydelse för att få gehör för och en förståelse av miljöarbetet i våra samhällen.

Det är med intresse vi noterar den rapport som ad hoc-gruppen för finansiering av miljöåtgärder i Nordens närområden lagt fram. Jag är positiv till tanken att Nordiska investeringsbanken ges större möjligheter att medverka i miljöprojekt i Nordens närområden och att en uppmjukning av finansieringen åstadkoms. De föreslagna åtgärderna innebär bland annat att ca 100 miljoner DKK per år blir tillgängliga för miljöinvesteringar. Om dessa medel används taktiskt bör de kunna ha en pådrivande effekt för att locka till ytterligare investeringar från internationella finansieringsinstitut.

Ett möte som hölls i slutet av 1994 mellan ministerrådet och nordiska representanter för internationella finansieringsinstitutioner visar bland annat att de generella möjligheterna till samfinansiering skulle öka genom systematisk kontakt mellan institutionerna och de nordiska länderna om vilka projekt som övervägs.

Jag anser nog att gruppen kunde ha kommit med ytterligare förslag till åtgärder, gärna mer radikala, med tanke på de enorma finansieringsbehov som finns. Jag är vidare övertygad om att man inte, som föreslagits, kan ta medlen ur den nordiska budgeten. I stället är det viktigt att parlamentarikerna ställer sig bakom förslaget och är pådrivande i sina parlament för att rapporten skall följas upp med de nationella beslut som erfordras.

Så länge kärnkraftverken i våra närområden har bristfällig teknik och dess personal har bristande utbildning och låg säkerhetskultur utgör dessa anläggningar ytterst allvarliga hot mot Norden och hela Europa. Vid miljöutskottets och ekonomiska utskottets seminarium nyligen framfördes från EBRDs representant att flertalet experter vill stänga samtliga anläggningar av den typ som finns i Tjernobyl.

Kärnkraftverken i Ignalina och Sosnovy Bor är av denna typ. Utskottet anser därför att ministerrådet måste högprioritera uppföljningen av de många rekommendationerna inom ämnesområdet samt verka för ökad internationell finansiering av säkerhetshöjande åtgärder och åtgärder för att ersätta anläggningarna med alternativa energikällor.

Utskottet har också framhållit att avfallet från nordisk nukleär verksamhet av olika slag måste få en säker behandling. Jag vill tacka ministerrådet för de kompletterande uppgifter, bl.a. om exporterat kärnbränsle, som lämnats strax innan sessionen. Ställning skall nu tas i utskottet till om redovisningen föranleder ytterligare uppföljning.

Under Tromsösessionen framförde jag att nordiskt arbete med alternativa energiformer och energisystem i Nordens närområden skall ske i samverkan med de internationella studier av energisystemen i Östeuropa som pågår för att åstadkomma energieffektivisering och miljöanpassning. Jag vill än en gång upprepa att vi förväntar oss att ministerrådet följer upp denna samverkan med snara förslag till fortsatta stödåtgärder.

Miljøminister **Össur Skarphéðinsson** (A): Hr. Præsident! Det har været et godt år for det nordiske miljøsamarbejde, både for miljøet og for samarbejdet.

Med hensyn til samarbejdet har miljøministrene i det forløbne år gjort visse fremskridt i denne kunst. Vi har fundet en tilfredsstillende form for gensidig information og dialog med Nordisk Råds miljøudvalg. Den første redegørelse for opfølgning af målsætningerne i den nordiske miljøstrategi blev godt modtaget. Der er sket ganske fine fremskridt for miljøet. Ligeledes har møderne mellem formanden for miljøudvalget og miljøministerrådet været meget nyttige.

Samarbejdet med sektorerne har en ganske høj prioritet i miljøstrategien. Fremtidens miljøpolitik skal gå via sektorerne. Målet er hver sektors integrering af miljøhensyn. For at fremme denne udvikling i EU og internationalt i øvrigt må vi kunne fremvise gode eksempler på, at det kan lade sig gøre. Vi arbejder på at skabe disse eksempler. Miljøministrene og fiskeriministrene har således netop godkendt en fælles miljø- og fiskeristrategi for de næste år.

Det oplæg til debat om nordisk naturbeskyttelsespolitik, som miljøministrene har fået udarbejdet til i dag, er også et udtryk for, at beskyttelse af naturen er uløseligt forbundet med en bevidst hensynsfuld indstilling fra erhvervenes side.

Indstiftelsen af en nordisk miljø- og naturpris vil blive diskuteret senere i dag. Prisen er ment som en officiel erkendelse af, at modtageren af prisen har gjort en ekstraordinær indsats for miljøets fremme. Målet med prisen er at øge opmærksomheden omkring natur- og miljøspørgsmål og samtidig fremhæve den store vægt, der lægges på miljøspørgsmålene i det nordiske samarbejde.

Prisen skal uddeles første gang i Kuopio, Finland, i efteråret 1995. Prisen størrelse er 350.000 DKK, og den modsvarer Nordisk Råds øvrige priser. Et af Nordisk Råds nationale sekretariater skal fungere som sekretariat for prisen. Det er glædeligt, og det indebærer også, at de samlede udgifter holdes på et rimeligt niveau, for 1995 550.000 DKK.

Også finanssektoren har vi gennem det seneste år haft en stærk kontakt med. I juni mødtes de nordiske finans- og miljøministre for at drøfte miljøproblemerne i Nordens nærområder. En ad hoc-gruppe om forstærkning og samordning af de nordiske miljøindsatser i nærområderne blev nedsat; denne gruppe har nu i februar afgivet sin rapport, og miljøministrene og miljøudvalget har haft sin første drøftelse derom.

Det ser ud til, at NEFCO, vores nordiske miljøfinansieringsselskab, også kan få stigende betydning. Sidste år blev der gennemført en evaluering af NEFCO's virksomhed, og miljøministrene har tilsluttet sig hovedkonklusionerne fra evalueringsgruppen om, at NEFCO bør fortsætte sin virksomhed, og at NEFCO også bør tilføres yderligere kapital. Vi er indstillet på at fortsætte indbetalingerne til NEFCO i den nuværende størrelsesorden i perioden 1996-2001, og herved vil grundkapitalen øges med 40 mio. ecu til i alt 80 mio. ecu. Indstillingen herom behandles for tiden i de nationale budgetprocesser.

I forlængelse af diskussionen om flere midler til miljøtiltag i nærområderne kan det blive aktuelt at skaffe yderligere midler, som bør tilknyttes NEFCO. Det er klart, at NEFCO's virksomhed vil bidrage til at forbedre miljøtilstanden i nærområderne.

Højt prioriteret under formandskabsåret har været at vende blikket mere end tidligere mod miljøanliggender i Nordens arktiske regioner, særligt mod miljøbeskyttelse og beskyttelse af havet. Konferencen om urbefolkningens kundskaber, der blev holdt her i Reykjavik i september sidste år, gav et meget tilfredsstillende resultat i denne henseende. Vi må stadig sørge for aktiv deltagelse fra de nordiske lande i implementering af det arktiske miljøprogram, AEPS, og dets arbejdsprocesser.

Jeg vil også nævne, at NEFCO er i gang med i samarbejde med det arktiske miljøovervågningsprogram, AMAP, at identificere 10-12 projekter i Barentsregionen. Et vigtigt møde med de russiske myndigheder fandt sted i begyndelsen af februar.

Arbejdet med rapporten om miljøets tilstand i Nordens arktiske og subarktiske dele blev også indledt sidste år af vores overvågnings- og dataeksperter.

Erfaringen viser, hr. Præsident, at det nordiske samarbejde har stor betydning for resultaterne af det bredere internationale samarbejde. Jeg vil gerne nævne to eksempler fra de seneste år - nu skal jeg lige blive færdig, hr. præsident! - hvor vi har brugt det nordiske miljøforum til at forberede Oos på international deltagelse, nemlig partsmødet vedrørende Baselkonventionen og Oslomødet i forbindelse med arbejdet inden for CSD.

Hr. Præsident! Det er mig en glæde at fortælle Dem, at der således ikke er tvivl hos miljøministrene om, at det nordiske miljøsamarbejde har været og fortsat vil være af stor nytte.

Miljø- og energiminister **Auken** (S): Hr. Præsident! Jeg er glad for, at dette møde, vi har her i Reykjavik, bekræfter, at det nordiske samarbejde på miljøområdet vil fortsætte. Jeg er glad for, at det er blevet slået så eftertrykkeligt fast og så hurtigt efter, at EU-afstemningerne i Finland, Sverige og Norge har fundet sted.

Der er brug for det nordiske samarbejde på miljøområdet: Der er brug for det i forhold til det europæiske samarbejde, der er brug for det i opfølgningen af Rio-konferencen, der er brug for det i alle andre internationale fora, hvor miljøsynspunkter diskuteres. Der er brug for et nordisk samarbejde, der giver sig udslag i konkrete initiativer og markante synspunkter.

Vores formand, minister Össur, har netop nævnt Baselininitiativet, hvor jeg er glad for at kunne sige til Nordisk Råd, at alle de nordiske lande, der er parter i Baselkonventionen, i fællesskab agter at stille forslag til opfølgning af den beslutning, der sidste år blev truffet på det andet partsmøde under Baselkonventionen om et totalforbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-lande til lande uden for OECD.

Vi har også brug for miljø samarbejdet inden for det nordiske område. I forbindelse med den revision af miljøstrategien, som er en af de vigtigste opgaver for det kommende danske formandskab, vil netop spørgsmålet om de områder, som er specielt nordiske samarbejdsområder, spille en meget betydelig rolle. Jeg tænker her på det arktiske samarbejde og på samarbejdet om at gøre en større indsats for at løse miljøproblemer i nærømråderne til Norden.

I forbindelse med udarbejdelsen af miljøstrategien lægger vi afgørende vægt på at inddrage Nordisk Råds Miljøudvalg ikke bare sådan, at udvalget i lighed med tidligere er fuldt ud orienteret om arbejdet, men også sådan, at udvalget selv får mulighed for at præge arbejdet med miljøstrategien.

Jeg skal sige til sidst, hr. Præsident, at - som det allerede er fremgået af både Miljøudvalgets formands beretning og Ministerrådets formands beretning - vi det sidste år intensivt har diskuteret en øget fællesnordisk indsats til løsning af miljøproblemer i vore nærømråder. Der er gjort - små - fremskridt, som jeg synes der er grund til at udtrykke glæde over. Men jeg føler, at det ville være uærligt ikke at sige til Nordisk Råd, at vi langt fra lever op til vore forpligtelser i relation til at løse påtrængende miljøproblemer i vore nærømråder.

Som Thorbjørn Berntsen har sagt: Der er en kontrast mellem den resolute måde, vi handlede på, når det drejede sig om en trussel af militær karakter, og så den valne måde, vi håndterer problemerne på, når det drejer sig om miljømæssige trusler. Vi må forstærke det nordiske samarbejde på miljøområdet, og vi vil fra den danske regerings side gøre alt, hvad vi kan, i samarbejde med Nordisk Råd og de andre regeringer for, at dette skal ske under det danske formandskab.

Kristín Einarsdóttir (Kv): Hr. president! De nordiske land kan ha stor innflytelse innenfor miljøområdet hvis de står sammen. De nordiske land har i mange henseende høyere standarder når det gjelder miljø enn de fleste andre land, og kan på mange måter være et forbilde. Til tross for dette må vi ikke tro at alt er i orden innenfor våre grenser. Det kan vi som har sittet i miljøutvalget i de siste år, gi mange eksempler på - og jeg er sikker på at det gjelder alle som sitter i denne salen.

Det største problemet er jo at det ikke er tilstrekkelig mange som som er villige til å sette penger i tiltak innenfor miljøområdet. Derfor har vi ennå ikke sett at finansministrene støtter miljøministrene i det som foreslås på dette viktige området. Det viser seg ofte å være vanskelig for mange å forstå at investeringer i miljøtiltak er lønnsomme. Det kommer ikke alltid penger i kassen direkte, men det er andre verdier, som ofte er vanskelig å tallfeste, som vi får igjen. Å se lenger enn sin egen nese er en evne som ikke alle har. Det er vi parlamentarikere som bør presse på for å få en annen prioritering. Vi må sette miljø øverst på listen.

Vi vet at CO₂-utslippene er altfor høye i alle våre land, og det samme gjelder våre nærømråder. Vi må innse at dette er en av de store miljøtrus-

lene, og det vil ha katastrofale konsekvenser hvis vi ikke reduserer verdens CO₂-utslipp til det nivå som kloden kan tåle. Men det koster vilje og penger å endre politikk.

Arktis er et viktig område som vi i denne forsamling er enige om å legge vekt på. Dette synes jeg er meget viktig. Miljøproblemer i Arktis er av en slik størrelse at det må gjøres noe straks. Det vekker stor bekymring hvor mye svært nedbrytende organiske stoffer som forekommer i dette området - disse stoffene finnes der i en konsentrasjon som kan sammenlignes med de industrielle kilder. Klororganiske stoffer transporteres rundt av høvstrømmene, men de atmosfæriske transporter, mener man nå, er den største kilde til forurensning av Arktis med klororganiske miljøgifter. Derfor behøves det globale tiltak for å ta fatt i problemene i Arktis. Vi får senere på dette møtet høre om samarbeidet i det arktiske området.

Noe av det som vi i Island har lagt stor vekt på, er havforurensningen og tiltak som kan minske den. Heldigvis er havet rundt Island relativt rent ennå. De nordiske land har hatt stor innflytelse på dette området. Vi har nå den bindende London-konvensjonen fra 1972, som innebærer at skipsbasert havforurensning gjennom dumping av industriavfall og radioaktivt avfall, samt havavbrenning av kjemisk avfall, nå er forbudt overalt på verdenshavene. Nå skal vi ta det neste skritt og få frem en juridisk bindende global avtale for utslipp fra landbaserte kilder. Det har vært rykter om at Sverige vil skynde seg langsomt i denne saken, men jeg håper det ikke er riktig. Det er viktig at alle de nordiske land står sammen og presser på for å fastsette juridisk bindende regler for havforurensning fra landbaserte kilder.

President! Til slutt vil jeg si at jeg håper at nordisk samarbeid vil fortsette til tross for at tre av de nordiske nasjoner har vedtatt å bli en del av Den europeiske union. Miljøområdet er et område som de nordiske land kan samarbeide på, og i fellesskap kan de være en stemme som kan høres, hvis de passer på å oppnå samklang.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. Præsident! Forureningen af havet, ikke mindst fra landbaserede kilder, er en stor trussel mod havmiljøet og ikke mindst for dem, som høster af havets ressourcer.

Regionalt samarbejde mod havforureningen er vigtigt, og det samarbejde bør styrkes. Men det er ikke nok. Vi trænger til og må presse på for, at der fastsættes juridisk bindende, globale regler mod havforurening fra landbaserede kilder. Et arbejde i den retning er i gang i FN-regi, og om få dage - den 6.-10. marts - holdes et forberedende FN UNEP-møde her i Reykjavik.

Det ville være af stor betydning, hvis Nordisk Ministerråd under denne session vil bekræfte, at Norden på dette møde den 6.-10. marts samlet vil fremlægge et fællesnordisk forslag om bindende globale regler, således at et sådant forslag kan få en seriøs behandling inden det afsluttende FN UNEP-møde i Washington den 30. oktober-9. november 1995.

Sidste november stillede jeg et spørgsmål til Nordisk Ministerråd angående denne sag. Af et svar fra Ministerrådet dateret den 2. februar 1995 fremgår det, at den svenske regering ikke har ønsket at støtte de øvrige nordiske landes forslag om globale og juridisk bindende regler mod havforurening fra landbaserede kilder.

Dette må for mange være helt uforståeligt, og det er klart, at denne holdning fra svensk side sprænger den ellers mulige fælles nordiske indsats i luften. I betragtning af, at der i nordiske farvande findes kemikalier, som ikke anvendes eller produceres i Norden, og som ikke reguleres af de regionale samarbejdsaftaler, de nordiske lande deltager i, er en mulighed for bindende internationale aftaler og forhandlinger en åbenlys nødvendighed. Disse kemikalier truer det nordiske havmiljø og de nordiske fiskerisamfund.

Jeg håber, hr. præsident, at vi i denne diskussion får en bekræftelse på, at den svenske regering har revideret sin holdning og vil være beredt til sammen med de andre nordiske regeringer at gøre en indsats for en juridisk globalt bindende aftale mod havforurening.

En af de største sikkerhedspolitiske udfordringer, vi står over for i Norden, er truslen fra atomanlæg i Norden og Nordens nærområder. Energisamarbejdet i Norden har været begrænset, og der har manglet visioner om at bidrage til løsningen af regionale og globale miljøproblemer. Norden har imidlertid med den store adgang til fornybar energi gode muligheder for at gennemføre Brundtlandkommissionens anbefalinger. Dette kræver, at landene har en samordnet energipolitik med den målsætning at afskaffe deres kernekraftværker og samtidig reducere udslippet af CO₂.

Den stigende radioaktive forurening fra oparbejdningsanlæggene ved Sellafield i England og Dounreay i Skotland giver også grund til stor bekymring i alle kyststater ved Nordatlanten. De mange protester, som er rejst af nordiske parlamentarikere, nordiske regeringer og Nordisk Ministerråd, har indtil nu ikke fået nogen som helst respons fra britiske myndigheder. Tilladelsen til THORP-oparbejdningsanlægget ved Sellafield sidste år er en utrolig provokerende gerning, som vi må fortsætte med resolut at modarbejde fra alle nordiske og andre tilgængelige internationale instanser.

De globale udslip af CO₂ blev fra 1962 til 1986 mere end fordoblet, og Verdenskommissionen for Miljø og Udvikling har peget på drivhuseffekten som en af de vigtigste globale udfordringer. Det er anslået, at temperaturen kan stige med mellem 1,5 og 4,5 grader frem til næste århundrede, noget, som vil kunne få omfattende konsekvenser både for ørkenspredning og madvareproduktion. Store tætbefolkede områder vil blive oversvømmet, og Jordens klimazoner vil blive forandret med konsekvenser for planter og dyreliv, som vil få store problemer.

Kerneanlæggene i Nordens nærområder er en af de største trusler, vi står over for. Kernekraftværkerne Ignalina i Litauen, Sosnovyj Bor ved Sct. Petersburg og Poljevny Zory på Kola er som tikkende atombomber i Nordens nærområder.

Hr. Præsident! Vi må resolut arbeide for, at disse atomkraftværker nedlægges, men vi må også tage kernekraftpolitikken inden for Norden op og f.eks. tænke på Barsebäckværket meget tæt på København.

Miljøvernminister **Thorbjørn Berntsen (A)**: President! På terskelen til et nytt århundre står vi nå foran dramatiske utfordringer både globalt og i våre nærområder. De aller fleste av de problemer vi i dag står overfor både nasjonalt, regionalt og globalt, har sitt egentlige utgangspunkt i forbruks- og produksjonsmønstrene i den rike verden. Gjennom årtier har vi utviklet et produksjons- og forbruksmønster i de rike industrilandene som har ført til store utslipp til luft, vann og jordsmonn, som har tæret hardt på naturressursene, og som etterlater enorme mengder med avfall. Samtidig har fattigdom og befolkningsøkning andre steder i verden ført til et sterkt press på naturressursene, noe som kan utløse konflikter, krig og flyktningstrømmer av dimensjoner vi hittil ikke har sett maken til. Gapet mellom de fattigste og de rike både i og mellom landene er fullstendig uakseptabelt og umoralsk.

I denne sammenheng er jeg glad for den støtte og entusiasme mine nordiske kolleger har vist for de to konferansene Norge nå har stått som vertskapsland for som et ledd i arbeidet for å følge opp Agenda 21, kapittel 4, om produksjon og forbruk. Der understrekes det at industrilandene må ta en ledende rolle for å endre produksjons- og forbruksmønstrene. De nordiske land bør ligge foran i arbeidet med å få gjennomført de forslagene vi fikk nedfelt i innspillet til et arbeidsprogram for FNs kommisjon for bærekraftig utvikling, som kom ut av Oslo Roundtable Conference nylig.

På konferansen i Oslo ble det slått fast at overgangen til bærekraftig produksjon og forbruk vil kreve mot, besluttosomhet og sterk politisk vilje. Jeg vil trekke fram noen prioriterte områder:

For det første: Bærekraftig produksjon og forbruk vil innebære langsiktige strukturelle endringer i vår økonomi og vår livsstil. Sammen må vi fokusere på volumet, mønstrene og fordelingen av forbruket.

For det andre: Regjeringer må ta ansvar for å tilrettelegge rammeverket som gjør endring mulig. En grønn skattereform er f. eks. svært viktig dersom vi skal makte å redusere miljøbelastningene.

For det tredje: Det offentlige og næringslivet må bruke sine posisjoner som store forbrukere til å påvirke etterspørselen av varer og tjenester gjennom en grønn innkjøpspolitikk.

For det fjerde: Et styrket internasjonalt samarbeid er helt nødvendig dersom vi skal få til en rettferdig fordeling og bærekraftig produksjon og forbruk på global basis. Vi må opprettholde et høyt nivå på bistand, vi må øke overføringene av renere teknologi, og vi må etablere preferanse for miljøvennlige varer og tjenester til utviklingslandene.

For det femte: Næringslivet må ta ansvar for endring. I framtida bør alle varer og tjenester være produsert, brukt og viderebehandlet innenfor naturens egne grenser.

For det sjette: Jeg er overbevist om at framtidens forbrukere vil etterspørre produkter som ikke gir miljøskader verken i produksjon, mens de er i bruk, eller som avfall. Vi må bidra til at vi får denne valgmuligheten.

Når det gjelder det nordiske miljøsam arbeidet, er det oppmuntrende at det både i statsministererklæringen og i andre sammenhenger er understreket at miljøspørsmålene fortsatt representerer et prioritert område. Vi skal samarbeide både om felles nordiske spørsmål, om utviklingen av en europeisk miljøpolitikk og om globale miljøutfordringer.

Men ikke minst må vi, som nevnt av flere talere, øke innsatsen i våre nærområder - i Baltikum, i Barentsregionen og i Arktis. Tiden er nå overmoden for å gjøre velmente erklæringer om til praktisk handling. Nå må regjeringene av egeninteresse øke sine budsjetter med friske penger så det virkelig monner, både på fellesnordiske budsjetter og nasjonalt. I tillegg er samordning av innsatsen viktig. Ressursene fins, vi må tenke ut hvordan vi skal få utløst disse, spesielt også fra de internasjonale finansieringsinstitusjonene. Det må også arbeides intensivt i forhold til bankene, eksempelvis EBRD, for å få bedret lånebetingelsene til miljøtiltak - som ikke minst miljø- og energiminister Svend Auken i Danmark har arbeidet meget aktivt med både i EU og andre internasjonale fora.

Den sesjonen som vi nå snart er ved avslutningen av, er på en måte en slags milepæl i det nordiske samarbeidet, og jeg synes vi med tilfredshet kan konstatere at alle de nordiske land vil kunne bidra til utviklingen av miljøsam arbeidet i EU også, og at vi finner praktiske ordninger for å få dette i stand.

Jan P. Syse overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Marianne Samuelsson (mp): Herr president! När man läser de nordiska handlingarna kan man se att det i alla fall har hänt en del på miljöområdet. Det har blivit betydligt mer ord om miljön. Vi har otroligt många texter om miljö - men jag saknar fortfarande handling. Det börjar bli dags att gå från ord till handling för att vi verkligen skall kunna etablera Norden som en miljöregion.

Det är med förfäran jag hör att Sverige tänker om inte direkt stoppa så i alla fall agera bromskloss när det gäller FN:s arbete för juridiskt bindande regler om landbaserade utsläpp. Jag kan inte se någon svensk minister närvarande, men jag skulle ändå önska att vi direkt kunde få besked om att detta inte stämmer och att Sverige självklart kommer att hjälpa till att vara pådrivande för att få bra avtalsregler om utsläpp.

När det gäller närmiljön finns det ett område som jag tror att vi måste ta itu med ganska snart: bevarandet av våra gammelskogar. Skogsfrågorna är ju alltid aktuella, men när det gäller bevarande av skog finns det alltför litet regler uppsatta. Jag skulle önska att vi fick åtminstone 10% skydd av gammelskog, för det behövs för att bevara artrikedomen till nästa och kommande generationer.

I fråga om jordbruket måste Norden gemensamt vara aktiv för att förändra EU:s jordbruksregler så att de bygger på miljöhänsyn och internationella solidaritetshänsyn.

Fortfarande saknar jag ett ordentligt grepp när det gäller gröna räkenskaper. Vi fick ju igenom ett förslag i rådet om att det skulle tas fram gröna räkenskaper, men än så länge har jag sett till väldigt litet i den vägen. Detta är nämligen viktigt för att ta fram ekonomiska styrmedel, som behövs för att vi skall se naturen och miljön som den ekonomiska resurs de är för oss alla.

Diskussionen förklarades herefter avslutad.

22

A 1104/m: Utskottsförslag om sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av utskottsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av vad som framförs i rådsdebatten samt vad som framförs i detta utskottsförslag, i revideringen av den nordiska miljöstrategin förstärka arbetet med att åstadkomma gemensamt upprättade sektorsvisa handlingsprogram för naturskydd.

I ett särskilt yttrande fogat till utskottsförslaget hade Chris Heister (m) anfört följande:

"Jag anser att texten på sid 1, under punkt 3 Miljöutskottet, 2 stycket, meningen 'Det är angeläget att strävan handlingar och konsekvenser' skall ersättas med följande mening:

'Det är angeläget att strävan efter en bärkraftig utveckling och ett bärkraftigt utnyttjande av naturresurser sker inom ramen för ett effektivt resursutnyttjande och genom kostnadseffektiva lösningar. För att hålla med resurserna krävs att marknadsekonomi stärks och att olika former av subventioner av utnyttjande av naturen upphör.'

Salmén (ÅC) (utskottets talesman): Herr president! Nordiska rådet yttrade 1991 till Nordiska ministerrådet att ett ministerrådsförslag om nordisk handlingsplan för naturvård bör föreläggas Nordiska rådet. Som ett led i detta arbete har Nordiska ministerrådet upprättat ett underlag till debatt om nordisk naturvårdspolitik.

Jag vill till en början framhålla att det råder enighet mellan miljöutskottet och de nordiska miljöministrarna om att natur- och miljöarbetet bör ingå i det framtida nordiska samarbetet.

Jag vill också framhålla att miljöutskottet stödjer de principer för nordiskt samarbete om naturvård som framförs i ministerrådets debattunderlag. Dessa återspeglar de nordiska befolkningarnas stora naturintresse och den breda uppslutning som finns i våra länder kring åtgärder för att beskydda och bevara naturen.

Utskottet stödjer vidare de målsättningar som anges för det nordiska naturvårdsarbetet. Stråvan efter bärkraftig utveckling och bärkraftigt utnyttjande av naturresurserna måste ske inom ramen för en helhetssyn. Beslutsprocessen skall ta hänsyn till samspelet mellan sociala, kulturella, ekonomiska och ekologiska handlingar och konsekvenser. Vi menar att genom nordisk samverkan ökar möjligheterna att vara pådrivande i arbetet med genomförandet av konventionen om biologisk mångfald.

Det är dock inte nog med att myndigheterna engageras. För att få genomslag för naturvårdsarbetet måste det bedrivas i sådana former att det stimulerar till och fångar upp befolkningarnas frivilligarbete. Jag vill i detta sammanhang framhålla att arbetet inte enbart kan inriktas mot bevarande av den biologiska mångfalden. Lika viktigt är också att naturen säkras som en källa till friluftsliv och rekreation.

Det nationella naturvårdsarbetet bör som huvudprincip ha ambitionen att alla länder skall komma i nivå med det nordiska land som kommit längst. Då får det nordiska samarbetet en utvecklande effekt. Vid val av lösningar måste dock hänsyn tas till de olika förutsättningarna som finns i länderna.

I mitt tidigare inlägg påpekade jag att en av de viktigaste principerna för en aktiv miljövard är att ansvaret för miljöfrågornas integrering läggs på de olika samhällssektorer, vars verksamhet har miljöpåverkan. Det är viktigt att naturskyddet inte enbart betraktas som en fråga för naturvårdsmyndigheterna. En bärkraftig användning och ett bärkraftigt utnyttjande av naturresurserna förutsätter att miljö- och naturhänsyn integreras i alla näringar. Naturvårdsintressena bör vara en naturlig del i respektive sektors policy för friluftsliv, för skogsbruk, för jordbruk, rendrift och annan extensiv betesdrift, för jakt, fiske och akvakultur, för urbanisering och för etablering av infrastrukturer t.ex. i fråga om energi. Det är självklart att miljökonsekvensanalyser spelar en viktig roll i ett sådant arbete.

I debattunderlaget anges ett antal målsättningar och åtgärder för de olika sektorerna. Utskottet kan i stort ställa sig bakom dessa. Det nordiska naturvårdssamarbetet bör inriktas på att genomföra dem. För att få en sammanhållande kraft i detta arbete anser utskottet att det bör läggas som en av förutsättningarna för revideringen av den nordiska miljöstrategin. Själva integreringsarbetet bör ske genom att den process vidareförs som inlett från miljösektorns sida. Sektorintegreringen bör liksom tidigare åstadkommas genom att gemensamma program upprättas och bedrivs mellan miljösektorn och respektive sektor.

Det finns några viktiga sektorer som har miljöpåverkan men som inte upprättat sådana miljöprogram. Jag tänker bl.a. på transportsektorn och energisektorn. Dessa bör snarast göra detta i samråd med miljösektorn.

Herr president! I revideringen av den nordiska miljöstrategin från 1996 är det viktigt att förstärka arbetet att åstadkomma gemensamt upprättade sektorvisa handlingsprogram för naturskydd. Jag föreslår alltså att rådet bifaller utskottets förslag.

Chris Heister (m): Herr president! Diskussionen på denna punkt skall ligga till grund för det fortsatta arbetet med att utarbeta handlingsprogram för naturskydd. Mot den bakgrunden vill jag föra fram några synpunkter som jag anser vara viktiga.

Den första gäller betydelsen av att sträva efter ett effektivt resursutnyttjande och kostnadseffektiva lösningar på problemen för att undvika att kraft odslas på symbolfrågor i miljöarbetet. Denna synpunkt har jag fört fram i en reservation till betänkandet. Också i det nordiska miljöstrategiska rådet lyfts dessa principer fram såsom centrala för miljöarbetet. Däremot har jag inte för avsikt att yrka bifall till denna reservation, eftersom det är ett alternativ till text i betänkandet i det yttrande som vi nu har, utan det får mer ses som en markering av betydelsen av rådets synpunkter.

Den andra synpunkten gäller sektorsansvaret. Det är riktigt som det påpekas, att naturvårdsansvaret inte skall vara enbart ett ansvar för naturvårdsmyndigheterna, utan det skall också finnas ett sektorsansvar för varje enskild sektor. Det är viktigt att det inte tolkas så att varje sektor har ett ansvar för all den miljöpåverkan som drabbar sektorn. Skogsnäringen kan exempelvis inte ta ansvar för skador som drabbar skogen på grund av energiproduktion eller trafik. Det är därför som utskottet tycker att det är viktigt att föra in PPP - Polluter's Pay Principle. Denna princip är också internationellt mer gångbart uttryckt och täcker, som jag ser det, mer än enbart ett sektorsansvar. Jag är också övertygad om att stärkt äganderätt och ett decentraliserat ägande till naturresurserna ökar förutsättningarna för en bättre naturvård.

Den tredje synpunkt jag har rör principen, om naturskyddet i de nordiska länderna skall ha samma ambition att uppnå den nivå som gäller det land som har den högsta nivån, alltså högsta-nivåprincipen. De nordiska länderna är trots allt mycket olika i fråga om både natur och den ekonomiska strukturen. I Norge och Island exploaterar man fisket hårt, i Danmark jorden och i Finland och Sverige skogen. Jag är därför inte övertygad om att denna princip alltid är den bästa eller mest effektiva. Tvärtom tror jag det kan vara bättre om ett enskilt land för att uppnå ett förbättrat naturskydd väljer egna lösningar grundade på det landets behov och naturliga förutsättningar.

Den fjärde synpunkt jag har på diskussionsunderlaget rör ett gemensamt nordiskt strandskydd. Det har i alla tider varit naturligt för människor att bosätta sig vid vatten. Hade ett generellt strandskydd funnits på medeltiden, hade aldrig sådana klenoder som Bergen, Gamla Stan eller Nyhavn fått byggas. Uppvuxen i den svenska skärgården kan jag vittna om att förutsättningarna för en levande landsbygd ofta just handlat om att människor kunnat bosätta sig vid vatten. Också med tanke på hur vid-

sträckta och glesbefolkade många delar av våra länder är, är det enligt min mening inte rimligt att införa ett gemensamt nordiskt strandskydd. Det skall vara ett bebyggelseförbud i strandnära områden om det där är befo- gat, inte ett generellt förbud.

Friluftslivet är det femte området jag vill kommentera. Menar man all- var med sektorsansvaret, är det viktigt att ge förutsättningar att ta det an- svaret. Jag ser inget fel i att en bonde som har en fin och populär utflykts- skog nära en storstad tar betalt för bilparkering av människor som vill promenera i hans skog. Pengarna som han får in kan användas för gårds- gårdar, skräpkorgar m.m. Det är ett påtagligt sätt att förverkliga sektors- ansvaret PPP och att ordna en naturlig finansiering av naturvården. En sådan kommersialisering är ju bara positiv ur naturvårdssynpunkt.

Den sjätte och sista synpunkten handlar om naturhänsyn i skogsbruket. Man talar i diskussionsunderlaget om att ett naturanpassat skogsbruk måste tillskapas. Jag vill bara nämna att stora framsteg har gjorts i Sverige under de senaste åren. Minskad centralstyrning och detaljreglering har gjort detta möjligt.

Jag tackar för att jag fått möjlighet att lägga fram mina synpunkter på diskussionsunderlaget, och jag hoppas vi kan se fram mot en bra slutpro- dukt.

Miljö- og energiminister **Auken** (S): Hr. Præsident! Jeg var glad for at høre det sidste indlæg, for det bekræfter i hvert fald, at vi ikke er enige om alt i Norden. Jeg har sjældent hørt et indlæg, hvor der var så mange punkter, der gav anledning til ikke bare eftertanke, men også til modsigelse. Det har vi desværre ikke mulighed for i denne session, men jeg vil bare fremføre, at spørgsmål om f.eks. betaling for besøg i skove, nedsat strandbeskyttelse osv. er synspunkter, det vil være svært at forene de nordiske lande om. Men jeg synes, det er forfriskende, at diskussionen bliver ført frem.

1995 er et naturbeskyttelsesår, og derfor vil det være naturligt, at vi også i Norden styrker vores indsats på naturbeskyttelsesområdet. Det er et særligt samarbejdsområde, hvor vi har enorme naturrigdomme af meget forskellig beskaffenhed, men hvor vore holdninger er så tilpas ens, at vi kan opnå meget positive resultater ved et intensiveret samarbejde.

Fra dansk side vil vi i den nye miljøstrategi lægge afgørende vægt på at styrke samarbejdet om naturbeskyttelsen i Norden. Naturligvis må vi tage hensyn til de forskellige forhold i de enkelte lande, men der er principper, vi kan fastlægge i fællesskab, der er projekter, vi kan gennemføre i fælles- skab, og der er holdninger, som vi kan advokere i internationale fora. Lad mig blot minde om, at vi i arbejdet inden for Biodiversitetskonventionens rammer har en forpligtelse som nordiske lande til at gøre en forstærket indsats, navnlig for skabelsen af en særlig biosectic-protokol til denne kon- vention.

Når vi ser på vort eget naturbeskyttelsessamarbejde, er der adskillige områder, hvor vi vil have fordel af et forstærket samarbejde. Det første handler om at integrere naturbeskyttelsessynpunkterne stærkere i de en-

kelte sektorer, både jordbrugs-, fiskeri-, skovbrugs-, industri-, transport- og energisektoren. Inden for alle disse områder må sektorerne gøres ansvarlige - ikke sådan, at vi fra miljøside fraskriver os ansvar, men ved at gøre ansvaret gældende inden for de enkelte sektorer, så naturbeskyttelsessynspunktet bliver bærende for den politik, der udformes inden for de enkelte sektorer.

Det andet, jeg skal fremhæve, er borgernes deltagelse i naturbeskyttelsen, bl.a. gennem borgernes mulighed for at få adgang til naturen. Allemandsretten, en af vore fornemste nordiske frihedsrettigheder overhovedet, skal bevares og udbygges, og borgerne skal have indflydelse på planlægningen, f.eks. i de offentligt ejede skove. Vi har gennemført det, i Danmark, og det fungerer positivt.

Men samtidig skal vi også understrege borgernes pligt over for naturen. Vi skal, når det drejer sig om vore skove, sørge for, at skoverhvervet ikke bare kan drives som et bæredygtigt, kommercielt erhverv, men også at man indpasser principperne om flersidig, naturbeskyttende skovdrift. De danske erfaringer viser entydigt, at ved at tage store naturhensyn i skovdriften gør man skoven mindre sårbar, end den ellers har været. De store skovfaldstab, vi har haft i Danmark, er i betydelig udstrækning resultatet af alt for ensidig satsning på monokulturer.

Der er mange områder, vi kan tage fat på i forbindelse med skovene, også på det internationale område. Jeg vil bare fremhæve de nordiske muligheder i forbindelse med udformningen af forslag til en global konvention.

Hr. Præsident! Jeg vil slutte med at sige, at vi vender tilbage til Rådet med denne diskussion efter drøftelsen med Miljøudvalget og efter drøftelserne om den kommende miljøstrategi, hvor Danmark altså vil lægge vægt på, at naturbeskyttelseshensyn bliver opprioriteret.

Chris Heister (m): Herr president! Jag har full förståelse för att Svend Auken i det tätbefolkade Danmark ser fördelar med ett generellt strandskydd. Men jag önskar att Svend Auken också skulle komma till mina hemtrakter för att där kunna se att ett generellt strandskydd många gånger motverkar naturvården i stället för tvärtom.

Minister Auken (S): Det er klart, at man skal udforme et generelt strandbeskyttelsesforslag, som er tilpasset de enkelte landes forhold. Men jeg vil minde fru Heister om, at Danmarks kystlinje er en af længste overhovedet og den næstlængste i hele EU. Vi har 7.000 km kyststrækning i Danmark.

Alene min generation har taget lige så meget af den kyststrækning og brugt den til menneskelige formål, som alle tidligere generationer i Danmark har gjort. Vi har beslægtet enorme ressourcer, og det har vi gjort, fordi vi ikke havde omtanke med henblik på fremtiden. Det er klart, at der kan være områder i Norden, hvor disse strandbeskyttelsessynspunkter er mindre tungtvejende end andre; men at de nordiske lande i fællesskab sat-

ser på at beskytte de uberørte kyststrækninger og sikre, at de kommende generationer får de samme muligheder, som vi har, for at opleve den uberørte natur, synes jeg er evident. Det er klart, at der er forskelle mellem landene; men jeg synes alligevel, at synspunktet må være fælles.

Må jeg i øvrigt også minde om, at de nordiske lande i Helcom-samarbejdet - altså Helsingforskommissionsarbejdet - i princippet har tilsluttet sig tanken om særlige planlægningshensyn, når det drejer sig om skovene og udvidede strandbeskyttelseslinjer, og det har vi gjort efter meget nøje overvejelser og en meget indgående dialog. Jeg tror, vi på dette område snarere risikerer at gøre noget ufornuftigt ved bare at lade stå til og give los. Jeg tror, forsigtighedsprincippet tjener os alle bedst.

Miljøminister **Össur Skarphéðinsson (A)**: Hr. Præsident. Jeg synes, det er meget passende, at vi har en speciel diskussion her i Nordisk Råd om naturbeskyttelse lige i begyndelsen af det europæiske naturbeskyttelsesår.

Ændrede samfundsformer og nye betoning i international sammenhæng i miljøanliggender bevirker, at debatten om naturbeskyttelse er om end endnu vigtigere nu. Norden har på det område stået i spidsen både på hjemmefronten, hvor folk i almindelighed i øget grad driver friluftsliv og er meget mere miljøbevidste, og på den internationale arena, hvor de nordiske lande er blandt de nationer, der er nået længst i bestræbelserne på at ændre folks syn på miljøsager.

Vi, der er miljøministre i de nordiske lande, lægger vægt på, at debatten om beskyttelse af naturen i dag skal dreje sig om naturen i dens helhed og ikke kun bestemte områder, arter eller biotoper. Menneskets indvirkning på naturen er efterhånden så alvorlig, at det er nødvendigt at værne om den overalt i vore omgivelser. For at opnå resultater, må myndigheder såvel som enkeltpersoner og virksomheder være aktive og bevidste om deres ansvar. Desuden har de myndigheder, der administrerer naturressourcerne, pligt til at tænke på bevarelsen af den biologiske mangfoldighed, og de bør fremsætte klare målsætninger og beskrive metoder til at nå disse mål.

Miljø- og naturbeskyttelse bør være en integreret del af planlægningen og af udnyttelsen af landet. Til trods for at det er så vigtigt i naturbeskyttelse at lægge vægt på beskyttelse af naturen i dens helhed, må man ikke forsømme enkelte arter, der er sjældne eller i fare for udryddelse, og heller ikke landområder af særlig karakter. Jeg har i mit arbejde lagt stor vægt på at give mig af med disse sider af naturbeskyttelsen med særlige foranstaltninger såsom fredning, oprettelse af nationalparker, reservater, forskellige fredede områder til f.eks. videnskabelige formål. Jeg har også lagt vægt på almenretten som grundlag for, at folk kan nyde naturen på fornuftig vis. Det er således nødvendigt, at almenretten er utvetydig, og at de nordiske stater koordinerer deres synspunkter, i det omfang omstændighederne tillader.

Det skulle ikke være nogen overraskelse for dem, der lytter til, hvad jeg har at sige i dag, at beskyttelse af havet er en hjertesag for os islændinge.

Det er dog ikke nogen privat sag, for det har så sandelig stor betydning for alle vore nationer, hvordan udnyttelsen af havets levende ressourcer finder sted.

Det er derfor særdeles glædeligt, at vort samarbejde med fiskerisektoren har været så godt, som det har været tilfældet, i det forløbne år, og at vi har opnået gode resultater med vedtagelsen af miljø- og fiskeristrategien. Efter min mening findes der i rapporten realistiske og konkrete forslag, der er rettet mod de problemer, som de ansvarlige miljø- og fiskerimyndigheder i Norden i fællesskab skal finde en løsning på.

Efter min mening er det lige så vigtigt at behandle ressourcerne varsomt, som det er at beskytte dem mod forurening, for de to ting skal ske parallelt. Jeg mener, at det er nødvendigt, at administration af ressourcerne i øget grad føres ud i livet snarest muligt. Jeg nævner i den forbindelse de ændrede holdninger til kvotereguleringer og regulering af fiskeriet, og at fiskeriflådens størrelse og sammensætning må passe til ressourcerne. Ud fra miljøsynspunkter er det også overordentlig vigtigt at forbedre fangstredskaberne for at reducere bifangst, så fangstredskabernes indvirkning på yngel og andre arter - bl.a. fugle og havpattedyr - bliver minimal.

Hr. Præsident. De nordiske stater er nogle af de få lande i Europa, der endnu i dag kan være stolte over den lidet berørte natur. En stor del af Norden ligger inden for, hvad der generelt henregnes til polarområdet. Nye undersøgelser har vist, at polarområdet er særdeles følsomt over for enhver form for forurening og belastning som følge af turisme. Stigningen i antallet af turister i Island har i de seneste år ligget på 5-10 pct., og prognoserne viser en tilsvarende stigning i de næste år. Nu er det kommet så vidt, at landets populære turistmål er væsentligt påvirkede af turiststrømmen. Erhvervets vækstmuligheder bygger udelukkende på, at naturen ikke lider under turismen. Efter min mening er det på tide, at de nordiske stater i fællesskab bestræber sig for yderligere at få udviklet økoturismen, og at det arbejde, der allerede er i gang på dette område, intensiveres. Turismen i Norden bygger for en væsentlig dels vedkommende på naturen og er opstået på grund af den. Vi har ansvaret, hr. præsident, for, at vore efterkommere kan være i stand til at nyde den ufordærvede natur, vi og også præsidenten har adgang til i dag.

Kaj Larsson (s): Herr president! I det diskussionsunderlag som vi har fått tas bl.a. upp fiske och akvakultur.

Grundläggande i den svenska miljöpolitiken är att miljömyndigheterna har det övergripande ansvaret för miljön och att sektorsmyndigheterna tar sitt miljöansvar. Detta gäller också för fiskerisektorn. Exempelvis gäller att fiskerimyndigheterna skall göra miljökonsekvensbeskrivningar på fiskets område och upprätta handlingsplaner. Mot denna bakgrund är det viktigt att samarbetet mellan miljö- och fiskerimyndigheterna sker långsiktigt.

Vattnet är ofta en gemensam resurs. Därför är det viktigt med internationellt samarbete inom detta område. Det nordiska samarbetet är ett exempel, där vi bl.a. kan driva frågan om skydd för naturlaxen. Inom ramen

för arbetet med en biologisk mångfald är det på fiskets område viktigt att bl.a. bevara de vilda laxstammarna i Östersjön.

Det är gott om lax i Östersjön. Men 90 % av laxen i Östersjön är utplanterad. De naturreproducerande laxstammarna, eller som de också kallas, de vilda laxstammarna, är allvarligt hotade.

Den fråga man ofta ställer sig är: Hur ser det ut under havsytan? Jag får intrycket att det vi inte ser så påtagligt, det föranleder inte några snabba eller kraftfulla åtgärder. Vi politiker kan i alla fall inte bli beskyllda för att i någon högre grad rusa iväg och vidta åtgärder på detta område. Däremot om sälarna dör, eller om älgar, renar eller andra djurarter inte kan fortplanta sig - då reagerar vi, för det ser vi.

Vad som också är oroande är flera forskares rekommendationer att inte äta fet Östersjöfisk. Speciellt kvinnor som skall föda barn bör undvika fet fisk från Östersjön.

Laxen är behäftad med en sjukdom som kallas M74 (M står för miljön och 74 för årtalet då den upptäcktes). Det är nu 20 år sedan sjukdomen blev känd, men på senare tid har det skett en alarmerande ökning från tidigare omkring 20%. Det har visat sig vid utsättning av laxyngel att 80-90% av laxynglen dör. Detta drabbar också naturreproducerande lax. Fortfarande är man inte säker på vad som är orsak till sjukdomen. En del forskare tror att den beror på födointaget, som till stor del är skarpsill.

Från svensk utgångspunkt är åtgärder för att rädda naturlaxen en viktig punkt i strategin. Gemensamma forskningsinsatser för att kunna bekämpa laxsjukdomen M74 är i detta sammanhang viktiga. Det är positivt att det inom ramen för det nordiska fiskerisamarbetet nu har beviljats stöd till forskningsprojekt omkring M74. Tempot i denna forskning måste höjas.

Det är också positivt att fiskeri- och miljöministrarna här i Reykjavik har antagit en gemensam fiskeri- och miljöstrategi. Strategin utgör ett bra underlag för det fortsatta samarbetet på området.

Sverige hoppas på ett gott samarbete i denna angelägna fråga, både bilateralt och inom ramen för det nordiska samarbetet. Det är viktigt för att bevara de naturreproducerande laxstammarna, men det är också viktigt för människans hälsa och för den biologiska mångfalden.

Satu Hassi (Vihr.) Herr president! Det har sagts ganska mycket om fiskar i dagens diskussion. Jag vill säga något om skogar.

På basis av inventeringar med mikroskop och satellit har man kommit fram till att det i några delar av Norden finns bara få och små gamla skogsområden. Enbart med dessa är det omöjligt att bibehålla biodiversiteten i Norden. Med tanke på naturlig biodiversitet är skogarna den viktigaste livsmiljötypen i Norden.

Beträffande mångfalden i flora och fauna är förlusten av de gamla skogarna den mest negativa förändringen, åtminstone i Finland. När det gäller de mest kända ryggradsdjuren, dvs. däggdjuren och fåglarna, beräknas dagens artförlust vara 100 - 1000 gånger större eller snabbare än vad som är naturligt. Många hotade växter och djurarter är beroende av gamla sko-

gar som till och med är märkbart äldre än dessa och som har rikligt med dött virke. Om man ser på siffrorna över hotade arter i Finland kan man konstatera att skogsbruket är den idag absolut viktigaste orsaken till att arter hotas. Det finns allt som allt 692 djurarter som hotas av jordbruket. Det betyder 40 procent av alla hotade arter i Finland. De miljöer som är mest hotade är lundar.

Jag ville med detta påpeka att den kamp som idag pågår på vissa håll, åtminstone i Finland, för gamla skogar är någonting mycket väsentligt för nordisk miljö och nordisk biodiversitet. Jag anser att äganderätten inte alltid är något som garanterar biodiversiteten och miljövården därför att jordägaren ofta har vissa ekonomiska intressen beträffande den jord hon eller han äger, medan biodiversitetens intressen kan vara helt annorlunda.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

23

B 150/m: Ministerrådsförslag om Nordiska rådets natur- och miljöpris

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av ministerrådsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inrätta ett årligt nordiskt pris, kallat Nordiska rådets natur- och miljöpris, i enlighet med ministerrådsförslag B 150/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet.

Martin Glerup (S) (utskottets talesman): Hr. Præsident! Virksomheder, som har en aktiv holdning til miljøproblemerne, er vindere på dagens - og ikke mindst morgendagens - scene. Det gælder både nationalt og internationalt.

Tirsdag aften blev Nordisk Råds Råds musik- og litteraturpriser under festlige former uddelt. De priser markerer det nordiske kultursamarbejde og den nordiske kulturarv, men glem ikke, at de nordiske lande også har en høj miljøprofil, som der er god grund til at gøre opmærksom på.

Vi mener, at naturbeskyttelse og miljøhensyn bør indgå i alle politiske beslutninger på nationalt, på nordisk og på internationalt niveau.

De nordiske lande går foran i kampen for en grøn udvikling. Vi vil efterlade en natur og et miljø, som vi kan være bekendt. Vores børn, børnebørn og oldebørn skal også have frisk luft, de skal have uforurennet jord og rent vand.

Nordisk Råds Natur- og Miljøpris vil være et positivt grønt signal over for offentligheden, over for erhvervsvirksomheder, over for organisationer, medier og private personer, som arbejder med miljøspørgsmål, og som kan tildeles Natur- og Miljøprisen.

I miljøpolitikken er der brug for både pisk og gulerod. De nordiske lande arbejder for en aktiv miljøpolitik. Som supplement til love og regler er det en god idé også at opmuntre til at gøre en ekstra indsats for miljøet. Nordisk Råds Natur- og Miljøpris er et godt incitament hertil. Nordisk Råds Natur- og Miljøpris markerer de nordiske landes bestræbelser på at være spydspids på dette område.

Den grønne pris skal uddeles første gang på Nordisk Råds session i Kuopio. Af Ministerrådets forslag fremgår det, at midlerne til prisen skal komme fra det nordiske budget, og udvalget forudsætter, at dette bliver tilfældet.

Miljøudvalget indstiller, at Nordisk Råd vedtager Nordisk Ministerråds grønne forslag om oprettelse af Nordisk Råds Natur- og Miljøpris på 350.000 kr.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

24

D 31/1992/p: Meddelanden om rekommendation nr 31/1992/p angående samarbete i det arktiska området

Presidiet hade med anledning av meddelandena om rekommendationen föreslagit följande:

1. att plenarförsamlingen antar följande *yttrande* till Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet, mot bakgrund av behandlingen vid 46:e sessionen, utarbetar ett ministerrådsförslag i form av ett program för det arktiska samarbetet,

att arbetet sker i nära samarbete med Nordiska rådets organ och den arktiska samarbetskommittén, och

att förslaget till program bör föreläggas Nordiska rådet så att det kan behandlas vid den 47:e sessionen.

2. att behandlingen av frågan *fortsätter* i presidiet och miljöutskottet.

Halldór Ásgrímsson (F) (presidiets talesman): Hr. Præsident! På Nordisk Råds parlamentarikerkonference om arktisk samarbejde, som blev afholdt i Reykjavik i august 1993, blev det besluttet at oprette en særlig, permanent parlamentarikerkomité for arktisk samarbejde. Efter kontakter til berørte lande og parlamenter indledte denne komité, den arktiske samarbejdskomité, sit arbejde sidste efterår. Komiteen består af tre repræsentanter for de nordiske lande, udpeget af Nordisk Råd, en parlamentariker fra henholdsvis Canada, Europa-Parlamentet, Rusland og USA samt en repræsentant

for den oprindelige befolkning i Arktis, udpeget af ICC. Bortset fra USA og Europa-Parlamentet, som forventes at udpege deres repræsentanter i løbet af kort tid, har alle de deltagende parlamenter valgt deres medlemmer. Nordisk Råd står for komiteens sekretariat og driftsomkostninger.

Komiteen skal ifølge sit mandat følge op på implementeringen af slutdokumentet fra konferencen i Reykjavik, virke for udbredelsen af et arktisk råd, Arctic Council, tage nye initiativer for at fremme udviklingen i det arktiske område samt tilrettelægge en ny parlamentarisk konference om arktisk samarbejde. Konferencen vil blive afholdt i Canada i foråret 1996 i tilslutning til næste ministermøde inden for AEPS.

Canadas regering foreslog allerede i 1989, at et særligt råd skulle oprettes for at fremme samarbejdet om arktiske spørgsmål. Som medlemmer skulle dette råd, Arctic Council, have de otte arktiske stater, dvs. Norden, Canada, Rusland og USA. Fra amerikansk side har man hidtil ikke været rede til at give klarsignal til etableringen af det arktiske råd. Den amerikanske administration har imidlertid i den seneste tid taget nogle skridt i mere positiv retning. En ny arktisk politik er blevet defineret, og der er blevet udtalt støtte til stærkere internationale institutioner på området.

Ifølge det canadiske forslag, som støttes af den arktiske samarbejdskomité, skulle det være til fordel for det fortsatte arbejde at få en fælles paraplyorganisation, som skulle have et altomfattende mandat til at behandle arktiske spørgsmål. Vor komité skulle samtidig udgøre den parlamentariske dimension i det kommende arbejde. Og komiteen synes, at man kan bygge denne paraplyorganisation på det arbejde, man allerede har sat i gang i den såkaldte Rovaniemi-proces.

De nordiske regeringer har på et tidligt tidspunkt taget stilling for det canadiske initiativ. For at forslaget skal føre til resultater, er der brug for et aktivt engagement i denne sag fra de nordiske landes side. Det er derfor med glæde, man kan konstatere, at denne sag nyder stor interesse her i rådet, og at alle statsministrene har omtalt denne sag. Det er vigtigt, at vore regeringer i deres kontakter med de øvrige arktiske stater tager dette spørgsmål op, så der kan skabes klarhed over organisationsspørgsmålet inden næste arktiske ministerkonference i foråret 1996.

For de nordiske lande er der et stort antal vigtige sager, som det er nødvendigt at videreføre i det arktiske samarbejde. Det er derfor meget positivt, at Nordisk Ministerråd har ladet udarbejde en god rapport om samarbejdet i det arktiske samråd, og det vil jeg gerne takke for på vegne af Præsidiets. Rapporten indeholder værdifuld information og udgør et godt grundlag for ministerrådsforslag, som skal udarbejdes til næste session.

Vi håber, at Ministerrådet på baggrund af behandlingen her kan udarbejde forslag og et program for det arktiske samarbejde for den næste session.

Angelsen (Sp): President! De udfordringerne vi står overfor med hensyn til å sikre naturen og de levende ressursene i de arktiske områder, krever en

langt større innsats landene imellom enn det som har vært tilfellet til nå. Vi bør innrømme at dette har vært et forsømt område. Det er derfor prisverdig at saken blir tatt opp her i Nordisk Råd, gjennom det medlemsforslag vi nå har til behandling.

Rapporten fra Ministerrådet om samarbeidet i det arktiske området beskriver en del områder hvor det bør etableres samarbeid over landegrensene. Blant annet foreslås det at regjeringene bør etablere et nærmere samarbeid på ressursområdet, og det er gitt følgende anbefaling.

"På ressursområdet bør regjeringene:

- vurdere hvordan en kan fremme forskningsaktiviteten i forbindelse med havområdenes interaktive økologiske system og hvordan en innenfor det internasjonale samarbeidet kan gi en forsterket ramme for å ta opp disse og andre ressursproblemer.

- innenfor det arktiske området ta initiativ til et økt samarbeid om utnyttelse av områdets naturressurser på et bærekraftig grunnlag."

Vi er alle smertelig klar over det sterke press på ressursene i havet. Det etablerte forvaltningsregimet, som ble opprettet på 1970-tallet med hjemmel i Havrettstraktaten, var et langt skritt framover mot en bærekraftig utnyttelse av havets ressurser. Dette gav kystsamfunnene i bl.a. de nordiske landene grunnlag for en mer stabil framtid. Men de problemene vi fortsatt sliter med, understreker behovet for samarbeid både på forsknings- og forvaltningsområdet.

Det er en realitet at fisken og pattedyrene i havet ikke kjenner de etablerte forvaltningsgrenser. Den logiske konsekvens av det er at landene må samarbeide både om forskning og forvaltning. Vi er heldigvis i den situasjon i de nordiske landene at det er etablert et nært og omfattende fiskeisamarbeid. Dessverre er det allikevel en realitet at vi har gående konflikter oss imellom. Mange vil vel først og fremst tenke på "Smutthull-konflikten" mellom Island og Norge. Jeg skal ikke komme nærmere inn på den, annet enn å nevne at uansett hvordan en ser på denne og lignende konflikter, er det ressursene - fisken - som blir taperen, når det som her startes et fiske utover det som er en bærekraftig beskatning. Det blir en meget kortiktig gevinst som noen må betale for i ettertid, og det kan bli en dyr sak for dem som blir mest berørt. Jeg anser denne konflikten for å være et ansvar for de respektive regjeringer og vil derfor ikke berøre den nærmere.

Et av de viktigste områdene for forskning og forvaltning er å skape større kjennskap og forståelse omkring havets økologiske system. Det er naturlig å tenke seg at når menneskene griper inn i næringskjeden gjennom utnyttelse av ressurser i næringskjeden, er man med på å endre balansen mellom artene. Jeg vil derfor ta for meg et område det har stått strid om, nemlig fangst av hval og sel.

Fangst av sel og hval har hatt lang tradisjon både i Norge, Island og Færøyene. For folket på Grønland har det vært selve livsgrunnlaget. Ut fra en logisk og vitenskapelig betraktning er slik fangst også riktig, såfremt den holdes innenfor et bærekraftig og økologisk riktig nivå.

Men så har vi opplevd at internasjonale såkalte miljøorganisasjoner har kastet seg over denne fangsten med voldsomme hetskampanjer. Dessverre

har enkelte nordiske land bøyd av for presset fra disse organisasjonene og satt de vitenskapelige betraktningene til side.

Ungdommens Nordiske Råd har gitt en enstemmig uttalelse om forvaltningen av havets ressurser og fiskerisamarbeid i Norden, som jeg synes er prisverdig, og som gleder meg meget. Blant annet sier de i uttalelsen:

"Det er også viktig å samarbeide omkring kvoter, kvotereguleringer og forskning på hvalstammene i Nordatlanten og Barentshavet. Hval- og selfangst må skje på et humant sett samt med respekt for den økologiske balanse."

Denne uttalelsen fra våre nordiske ungdommer er et eksempel til etterfølgelse for både den enkelte politiker og myndighetene i de nordiske land. Jeg vil spesielt gi dette adresse til Sverige og Finland. Det var fra norsk - og jeg vil også anta fra Island og de andre vestnordiske områdene - beklagelig at Sverige og Finland inntok den holdning de gjorde i sin tid i IWC. Men nå har jeg forstått det slik at de landene har inntatt en mer åpen og positiv holdning til de spørsmålene.

Jeg vil bare til slutt få anbefale den rekommandasjonen som foreligger fra Presidiet, og håper at det lykkes å nå fram med arbeidet.

Halldór Ásgrímsson (F): Hr. Præsident! Peter Angelsen nævnte to konkrete problemer, som man har i fiskerisamarbejdet i Nordatlantehavet. Først nævnte han hvaler og sæler, og det er jo en sag, som man faktisk mangler et politisk organ her i Nordatlantehavet til at tale sammen om og løse. Jeg tror, at et arktisk råd ville være et godt organ til at prøve at finde frem til en bred politisk løsning på dette følsomme spørgsmål.

Han nævnte også smuthuller - for det er jo sådan, at der er mange smuthuller, og at det at fiske i internationalt farvand er et stort problem. Det er ikke kun i Barentshavet; det er her sydvest for Island, mellem Island og Norge, det er ud for Canada, sådan at der er mange sådanne områder, hvor vi må tage fat på at løse problemet, hvordan vi fisker af disse stammer.

Jeg tror også, at man på dette område mangler et politiske organ til at løse disse problemer. Man kan ikke bare løse dem mellem Island og Norge, desværre. Der skal flere til. Man har brug for Canada, Danmark, Grønland, Færøerne, USA og Rusland for at løse disse konflikter.

Desværre er det sådan, at man mest taler om denne konflikt mellem Island og Norge - som er en konflikt, som vi må løse hurtigst muligt, og jeg håber, at vore regeringer vil være i stand til at finde frem til en løsning. Men man må også tage de andre områder, som jeg har nævnt, med i betragtning, og derfor tror jeg, at et arktisk råd vil være et godt organ, hvor man vil kunne diskutere disse problemer og finde løsninger.

Peter Angelsen (Sp): Dessverre var mitt manuskript litt for langt i forhold til den strenge tidsrammen som presidenten har satt, så jeg er glad for re-

plikken fra Halldór Ásgrímsson, slik at jeg får presisert en del av det som stod på slutten.

Det er helt klart at de internasjonale fora som er etablert for å ivareta forvaltningen av ressursene, ikke har vært i stand til å løse de utfordringene som har vært. Det gjelder spesielt pattedyrsektoren, men også andre områder. Derfor er forslaget om opprettelse av et arktisk råd en viktig sak. Her kan man få puttet inn til behandling alle de utfordringene man har i dette området, slik at det kan bli et internasjonalt forum for denne regionen. Jeg vil henstille så sterkt jeg kan til både Presidiet og Ministerrådet om i det videre arbeidet med denne saken å innkorporere alt som har med forvaltning av havets ressurser i tilknytning til miljøet i det arbeidet som det arktiske rådet skal ha som sitt felt.

Jeg vil også si helt til slutt at det er prisverdig for saken at Ministerrådet har kommet fram til en felles nordisk strategi både for miljø og ressursforvaltning.

Minister for nordisk samarbejde **Marianne Jelved (RV)**: Hr. Præsident! Den arktiske rapport, som diskuteres nu, bliver grundlaget for Ministerrådets fortsatte arbejde vedrørende samarbejdet i det arktiske område. Det er Ministerrådets hensigt på grundlag af den diskussion, som føres i forbindelse med debatten om rapporten, at arbejde videre med de arktiske spørgsmål.

Præsidiet foreslår, at Ministerrådet skal udarbejde et ministerrådsforslag til sessionen i Kuopio i november. Jeg vil imidlertid gøre Nordisk Råd opmærksom på, at det arbejde, som nu igangsættes, i og med den arktiske rapport omfatter et stort antal samarbejdsområder - det fremgår også klart af de indlæg, der har været lige før mit - indebærer, at en lang række fagministre skal inddrages i arbejdet. Dette sammenholdt med, at præsidiet ønsker, at udarbejdelsen af forslaget skal ske i nært samarbejde med Nordisk Råds organer, betyder, at tiden frem til Kuopio-sessionen er relativt kort. Det kan betyde, at indholdet ikke bliver tilstrækkelig omfattende og tilstrækkelig forankret i de organer, som berøres af et ministerrådsforslag.

Det er imidlertid Ministerrådets hensigt med udgangspunkt i rapporten og den diskussion, vi fører her, at arbejde videre med de arktiske spørgsmål, og i det arbejde spiller naturligvis den parlamentariske arktiske komité en vigtig rolle.

Jeg vil gerne understrege, at samarbejdet i det arktiske område har meget høj prioritet i Ministerrådet, men det er komplicerede og omfattende spørgsmål, det handler om.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs yttrandet (punkt 1) med acklamation.*

Utskottets förslag i punkt B, att behandlingen av saken fortsätter i presidiet och miljöutskottet, *bifölles.*

25

B 147/m: Ministerrådsförslag om nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995-1999

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av ministerrådsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa ett nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995-1999 i enlighet med ministerrådsförslag B 147/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet.

Salmén (ÅC) (utskottets talesman): Herr president! Jag anser att det finns goda motiv till fortsatt nordiskt regionalpolitiskt samarbete i enlighet med ministerrådsförslaget. Till exempel anser jag mig kunna fastslå att våra förutsättningar för en nationell regionalpolitik är likartade, oavsett om länderna är EU-medlemmar eller ej. Det följer av EES-avtalet. Likaså står det klart att Nordens relativt enhetliga näringspolitiska karaktär i grunden är oförändrad. Det gäller naturligtvis också de historiska, kulturella och språkliga banden mellan länderna. Geografin och demografin är förstås desamma. Med visst undantag för situationen i Danmark är många regioner i övriga Norden glesbebyggda, har långa geografiska avstånd och kallt klimat. Dessvärre har vi också gemensamt att sådana regioner har mindre gynnsamma förutsättningar vad gäller långsiktig tillväxt än ekonomiskt integrerade och befolkningstäta områden.

Vidare har förutsättningarna för regionalpolitiken starkt förändrats och på ett likartat sätt i de nordiska länderna. Alla länder är mer eller mindre drabbade av strukturella problem. De får stora regionala genomslag för både export- och hemmamarknadsindustri. Vi har och får sysselsättningsproblem för jordbruk- och fiskesektorerna både i råvaruproduktionen och förädlingsledet. Övergången till en allt större andel servicenäringar påverkar lokaliseringsval och kompetensbehov hos anställda. Viktiga är också organisationsförändringar och krympningar av statlig och kommunal förvaltning. Alla dessa likheter tycker jag visar att det finns motiv för informationsutbyte, forskning och andra former av nordiskt samarbete också i framtiden. Många av dessa förhållanden förs också fram av ministerrådet i deras förslag till nytt program.

För min del vill jag särskilt peka ut en viktig uppgift för det nordiska samarbetet inom regionalpolitikens område. Det har sagts från forskarhåll att utmaningen för den regionalpolitiska forskningen är att utveckla ny territoriell utvecklingsmodell, en modell som tar tillvara storsamhällets resurser samtidigt som den ger utrymme för en mera autonom tillväxtprocess i Nordens många problemregioner. Det tror jag är en riktig väg att gå och arbetet bör ske i nordiskt samarbete. Vi behöver få fram en politik som karaktäriseras av satsningar, inte av bidrag. De nya ambitionerna för regionalpolitiken är ju att tillvarata regionernas egen tillväxtkraft och att komma bort från bidragsberoendet. T.ex. tror jag att vi skall se mera på

vilka möjligheter som finns och vad effekterna blir på regionutvecklingen genom den nya informations- och kommunikationsteknologin.

Många andra förändringar kan nämnas, inte minst att EU:s inre marknad får effekt på den regionala utvecklingen i Norden. Det sker både i form av konkurrens för vissa företag och ökade möjligheter för andra. Jag tror att vi noga måste bevaka denna utveckling. T.ex. måste vi vara uppmärksamma på eventuella negativa effekter för service och sysselsättning i landsbygds- och gelsbygdsområdena.

Det gränsregionala samarbetet har länge varit ett viktigt inslag i det nordiska samarbetet. Det måste få fortsatt stöd av oss parlamentariker, men jag tror att man i framtiden av resursskäl kommer att få prioritera resurserna hårt. Vi bör acceptera att ministerrådet ställer starkare krav på att samarbetet bedrivs som en integrerad del av det samlade regionalpolitiska samarbetet.

Viktigt är regionsamverkan, dvs. att regioner utan gemensam gräns men med likartade förhållanden samverkar. Jag vill därför varmt tillstyrka att Nordiska ämbetsmannakommittén i samråd med Västnorden och relevanta kustregioner i Norge utarbetar ett förslag till program för ett Nordatlantiskt samarbete. Det är bl.a. viktigt för att få ett samordnat arbete kring havsresursfrågorna och till näringsutvecklingen generellt.

Till de grundläggande motiven för nordiskt samarbete om regionalpolitik bör vi också lägga värdet av ett viktigt regionalt samarbete med Nordens närområden. Östersjösamarbetet har betydelse såväl ekonomiskt som miljöpolitiskt. Vad gäller Ryssland vill jag peka på samarbetets potentiellt stabiliserande effekter och inverkan i demokratisk och fredsbevarande riktning, möjligheterna till samarbete på miljöområdet, samarbete om energisparande m.m. Inte minst viktigt är informationen: det måst bli självklart att inget land påbörjar större aktiviteter utan att man informerar sina grannar på förhand om planerna.

Avslutningsvis, herr president: Vad behövs för en fortsatt utveckling av regionalpolitiken som effektivt instrument och vad av det kan göras nordiskt?

Nordiskt bör kunskapen ökas om de förändringar som sker och deras relevans för samhälls- och regionutvecklingen. Kunskaps- och erfarenhetsutbytet inom Norden och mellan Norden och EU måste utvecklas. Ett aktivt sektorsarbete ingår som en viktig del.

Nordiska intressen bör konkretiseras i europeisk lantbrukspolitik, nordiska förhållanden skall beaktas i EU:s strukturfonders arbete och länderna skall delta i EU:s lansbygdsutvecklingsprogram och nätverk av typ I.EDA.

Herr president! Miljöutskottet föreslår att rådet godkänner Nordiska ministerrådets förslag till regionalpolitiskt samarbetsprogram åren 1995-1999.

Miljø- og energiminister **Auken** (S): Hr. præsident! Programmet for det nordiske regionalpolitiske samarbejde frem imod år 2000 er både et ambi-

tiøst program og et program, der tager mange centrale temaer op. Jeg er meget tilfreds med, at Miljøudvalget har sluttet sig til samarbejdsprogrammets mål, strategier og tiltag. Ifølge samarbejdsprogrammet skal indsatsen fremover koncentreres om vidensudvikling og videns- og erfaringsudveksling, det grænseregionale samarbejde og et aktivt sektorsamarbejde. Rådet for internationalt samarbejde er et gennemgående perspektiv i hele programmet. Lad mig indledningsvis slå fast, at størsteparten af de grundlæggende forudsætninger for det nordiske regionalpolitiske samarbejde ikke bliver væsentligt ændret, efter at tre lande og ét selvstyrende område er blevet EU-medlemmer og to lande og to selvstyrende områder nu står udenfor.

De nordiske lande har i stor udstrækning været enige om den grundlæggende forståelse i regionale muligheder både før og efter EU-afstemningerne. Dette beror bl.a. på, at landene stort set har ens mål, strategier og virkemidler. Endelig har landene en fælles interesse i at styrke Nordens stærke sider i en europæisk konkurrence.

De nye medlemslande har hele tiden forudsat, at de midler, landene nu får gennem EU's strukturfonde og fællesskabsinitiativer, vil bidrage til at styrke den nationale regionalpolitik, som landene allerede fører.

Vi er derfor ikke i dag i en væsentligt anden situation, end vi var før efterårets EU-afstemninger, når det drejer sig om det regionalpolitiske samarbejde.

Før de enkelte landes beslutning om tilpasning til Det Europæiske Fællesskab blev taget, var de tre ansøgerlande allerede aktivt engageret i et samarbejde om forskellige forhandlingsspørgsmål: Gensidig udveksling af informationer og erfaringer imellem ansøgerlandene bidrog til det gode forhandlingsresultat, der blev opnået. Gensidig informationsudveksling, erfaringsformidling og fælles opbygning af viden skal også være de vigtigste arbejdsområder i det videre samarbejde om EU-spørgsmål. Ministerrådet har udpeget en række konkrete emner, og jeg skal bare nævne tre:

For det første: Man vil videreudvikle sammenlignelige statistikker på nordisk niveau og gennemføre analyser af de nordiske regionale forhold. Hensigten er at skabe forståelse for Nordens særstilling i Europa, når det gælder de regionale problemer.

For det andet: Man vil prioritere gensidig udveksling af informationer og erfaring, når det gælder praktiseringen af konkurrenceregulærket i EU. Det gælder også, hvordan andre lande uden for Norden forstår at praktisere dette regelværk.

Endelig for det tredje: Man vil satse på fælles vidensopbygning, informationsudveksling og diskussion, når det gælder signaler fra forskellige EU-organer, som kan få betydning for den fremtidige udformning af EU's regionalpolitik, herunder også videreudviklingen af regionalpolitikken med at inddrage miljø og fysisk planlægning.

Regionalministrene har også konstateret, at Norge og Island som fortsatte medlemmer af EØS har en betydelig interesse i at følge og deltage i dette arbejde, og derfor vil jeg lige til sidst gøre nogle bemærkninger om dette aspekt.

Ministerrådet har fastslået, at man ønsker at videreføre det fællesnordiske bidrag til finansieringen af grænseregionerne, selv om flere grænseregioner skulle få betydelige midler fra EU's INTERREG-program. Det grænseregionale samarbejde, som vi i Norden har mere end 20 års solide erfaringer med, vil blive væsentligt styrket, når flere regioner får betydelige midler fra EU. De grænseregioner, som får INTERREG-midler, vil stå over for flere problemer og muligheder, bl.a. når det gælder planlægning, organisering og iværksættelse af projekter.

Ministerrådet vil derfor lægge forholdene sådan til rette, at grænseregionerne kan deltage i en fælles vidensopbygning og erfaringsudveksling, når det gælder deres deltagelse i INTERREG. Men også de grænseregioner, som ikke vil få tilført midler fra EU, kan regne med nyttig hjælp fra Ministerrådet, når det gælder om at udvikle projektsamarbejdet.

Ministerrådet har som nævnt taget udgangspunkt i regionalsektorens samarbejdsprogram, da disse tiltag blev konkretiseret.

Min konklusion er, at samarbejdsprogrammet er et godt grundlag for det fremtidige regionalpolitiske samarbejde, selv om Norden har valgt forskellige tilknytningsformer til EU, og jeg glæder mig over, at Miljøudvalget har tilsluttet sig denne vurdering.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

26

E-saker (frågor och svar) i anslutning till miljöutskottets sakområde:

E 16: Spørgsmål til Sveriges regering vedrørende oparbejdning af brugt atombrændsel på det britiske atomoparbejdningsanlæg THORP i Sellafield (se s. 1015)

Frågan, ställd av Otto Steenholdt, har följande lydelse:

Er det fortsat planen at oparbejde svensk atombrændsel på THORP, eller er det svensk politik at forhindre havforurening med radioaktive stoffer?

Presidenten meddelade att frågan, enligt överenskommelse med frågeställaren, kommer att besvaras skriftligt.

E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet angående utvidgat och fördjupat skärgårdssamarbete i Norden och dess närområden (se s. 997)

Frågan, ställd av Lauri Metsämäki, har följande lydelse:

Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidta för att utvidga och fördjupa skärgårdssamarbetet i Norden och dess närområden?

Miljö- og energiminister **Auken** (S): I dag omfatter skærgårdssamarbejdet Stockholms, Ålands og Åbolands skærgårde. Det er efter Nordisk Ministerråds opfattelse en velfungerende region, som geografisk, kommunikationsmæssigt og økonomisk afgrænses på en naturlig måde. Ministerrådet er bekendt med, at der har været nogle foreløbige diskussioner om at udvide det etablerede grænseregionale samarbejde med nogle tilgrænsende områder. Vi vil afvente resultatet af disse diskussioner, før der bliver taget noget endeligt standpunkt.

Spørgeren er i sit spørgsmål særlig optaget af at beskytte og udvikle skærgården i et nært samarbejde med de baltiske lande. Jeg kan oplyse, at Ministerrådet allerede har et samarbejde med Baltikum på dette område, og som inkluderer skærgårdene. Et miljøforskningssamarbejde i Østersøområdet, som forudsættes gennemført i tæt samarbejde med de baltiske lande, vil blandt andet koncentrere sig om miljøproblemerne i Rigabugten. Desuden er der et tæt samarbejde mellem de nordiske lande og Baltikum om kampagner for at holde skærgården ren og for at værne om friluftslivet.

Ministerrådet mener, at vi i fremtiden bør satse på dette samarbejde. Vi mener ikke, det er fornuftigt at udvide et fungerende grænseregionalt samarbejde mellem Stockholms, Ålands og Åbolands skærgårde med et område, der ikke naturligt hører til.

Metsämäki (SDP): Herr president! Jag är egentligen glad över början på svaret, men jag förstår inte varför konklusionerna blir sådana som de blir, nämligen att det inte är förnuftigt att utöka ett välfungerande gränsregionalt samarbete med områden som inte naturligt tillhör det etablerade skärgårdssamarbetet.

Om jag i min hemkommun går till Skataströmmen och tittar över Östersjön så har jag 700 meter till nästa holme, som tillhör Åboland som ju hör till det här skärgårdssamarbetet. Så jag kan inte se att i alla fall geografin skulle ställa till med hinder. 700 meter är inte någon särskilt lång sträcka på sjön, eftersom man kan komma över Ålands hav från Stockholm till Åland och man kan åka över Skiftet från Åland till Åboland. Varför kan man då inte etablera ett samarbete också med den nyländska skärgården? Och tittar vi över från Jussarö mot Estland ser vi den andra stranden. Det är kortare väg än över skiftet och över Ålands hav.

Östersjön är väldigt liten. Därför förstår jag inte att vi inte skulle kunna etablera ett större Östersjösamarbete inom ramen för det redan välfungerande samarbetet där Åland, Åboland och Stockholmskärgården är med.

I svaret kommer det fram att det förs diskussioner och att ministerrådet väntar på resultatet. Om det här är svaret, och inte det sista stycket, då är jag väldigt nöjd. Kunde statsrådet Auken upplysa mig om vilken som är den riktiga standpunkten.

Minister **Auken** (S): Jeg tror, jeg er nødt til at sige, at vi afventer en nærmere klarlæggelse af de forhold, som spørgeren også har været inde på, før der kan gives noget svar på hans spørgsmål.

Jeg vil dog gerne benytte denne lejlighed til at informere Nordisk Råd om, at der faktisk bliver gennemført nye initiativer i dette område. Således har embedsmandskomiteen for regionalpolitik på et møde under sessionen bevilget 100.000 DKK til udarbejdelsen af et handlingsprogram for det såkaldte 7 ø-samarbejde. Dette samarbejde omfatter Hiimaa, Saaremaa, Åland, Gotland, Øland, Rygen og Bornholm. Beslutningen indebærer en opfølgning af to konferencer med deltagelse af regionalpolitisk ledelse og ledende embedsmænd fra alle 7 øer.

På konferencen i november 1994 blev deltagerne enige om en resolution, som udgør grundlaget for handlingsprogrammet. Af resolutionen fremgår det også, at man ønsker at udvikle et samarbejde på en række områder; miljøforhold, infrastruktur og styrkelse af eksisterende næringsliv er blandt de prioriterede felter.

Med andre ord er dele af de områder, som spørgeren har nævnt i sine spørgsmål, repræsenteret i et positivt ø-samarbejde, som også ministerrådet støtter i en udviklingsfase. Der er altså bevægelse på det her område; man inddrager de baltiske øer i Østersø-samarbejdet. Men vi mener ikke, at det er fornuftigt at ændre strukturen, i hvert fald ikke på det grundlag, der foreligger nu i det eksisterende regionalpolitiske samarbejde.

Metsämäki (SDP): Herr president! Jag tackar minister Auken för svaret. Den delen känner jag redan bra till, men jag förstår fortsättningsvis inte att man inte kan ta vitala delar av den nyländska skärgården med i samma samarbete eftersom vi bor kring samma vatten. Kan vi komma överens om att också Nylands skärgård räknas som skärgård i Östersjön så är jag mycket nöjd.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska luftvårdsnormerna i jämförelse med motsvarande normer i EU och EES (se s. 1003)

Frågan, ställd av Satu Hassi, har följande lydelse:

1. Hur tänker ministerrådet agera för att lyfta nivån på de ekonomiska instrumenten i EU och EES till den nordiska nivån, bl.a. för att förbättra luftvården?
2. Hur främjar ministerrådet en allmän europeisk miljöbeskattning i EU och EES?
3. Vilka resultat har ovannämnda nordiska arbetsgrupp uppnått när det gäller att främja miljövänliga transportsystem?

4. Vilka nya initiativ har man tagit för att de nordiska länderna skall kunna förverkliga sina internationella förpliktelser om bl.a. en minskning av CO₂-utsläppen?

Miljö- og energiminister **Auken** (S) Der er fire delspørgsmål i hr. Hassis spørgsmål.

Hr. Præsident! Vedrørende delspørgsmål nr. 1 kan jeg oplyse, at de nordiske lande arbejder inden for EU og EØF for en øget anvendelse af økonomiske styringsmidler. Bl.a. undersøger man mulighederne for at indføre en skat eller afgift på CO₂ og energi i EU-landene i lighed med dem, der findes i Norden. Fosforskat og nitrogenoxidafgifter bør også introduceres generelt i medlemslandene ligesom økonomiske styringsmidler koblet til miljøklassificering af dieselolie og benzin.

Jeg kan vedrørende delspørgsmål 2 sige, at i EU's femte miljøhandlingsprogram siges det, at ansvaret for skatter og afgifter på udslip fra faste kilder traditionelt har påhvilet nationale og lokale myndigheder. Eftersom anvendelsen af disse styringsmidler er blevet stadig mere omfattende, kan det imidlertid blive nødvendigt med visse indgreb på EU-niveau, for at styringsmidlerne skal være gennemsigtige og sammenlignelige mellem forskellige lande, særlig når det gælder ikke-faste udslipkilder. De nordiske regeringer støtter også hovedlinjen i EU's hvidbog om miljøbeskæftigelse og tilvækst.

De nordiske lande arbejder for, at miljøpolitikken inden for EU skal være omkostningseffektiv. I første omgang er der ingen grund til at stræbe efter helt ensartet udformede styringsmidler inden for EU, da der må tages hensyn til, at miljøeffekten af et og samme tiltag kan variere mellem forskellige regioner, afhængigt af eksempelvis klima, jordtyper og hydrologiske forhold. Når miljøeffekten er den samme overalt som ved mange typer luftudslip, må der tages hensyn til, at det kan være vigtigt at samordne nye afgifter med det eksisterende skattesystem.

Vedrørende delspørgsmål 3 kan jeg oplyse, at som opfølgning af den nordiske miljøstrategi arbejder man på at etablere et samarbejde på transportområdet, bl.a. med sigte på tilvejebringelse af et miljøtilpasset transportsystem. Den i spørgsmålet omtalte arbejdsgruppe vedrørende miljøvenlige transportsystemer, som skulle etableres mellem miljø- og transportsektoren, er dog endnu ikke nedsat.

Endelig vedrørende spørgsmål 4: Det fremgår af artikel 2 i FN's klimakonvention, at formålet er at opnå en stabilisering af koncentrationerne af drivhusgasser i atmosfæren på et niveau, som kan forhindre farlig menneskeskabt indvirkning på klimasystemet. Målet bør realiseres inden for en tidsramme, der bl.a. tager hensyn til, at økosystemerne kan tilpasse sig naturligt til klimaændringerne. De nordiske lande arbejder aktivt for at opfylde klimakonventionens intentioner.

Ändring i medlemslistan

Det meddelades att Carl Bildt för resten av sessionen ersatts av Göthe Knutson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Satu Hassi (Vihr.): Herr president! En tilläggsfråga till min fråga 3. Man har länge planerat att tillsätta en arbetsgrupp för att planera miljövänliga transportsystem. När skall man tillsätta denna arbetsgrupp?

En tilläggsfråga till min första och andra ursprungliga fråga: Vi vet alla att en gemensam koldioxid- och energiskatt skulle främja effektiviseringen av energihushållningen i Europa. Är Nordiska ministerrådet medvetet om att en gemensam energi- och koldioxidskatt också skulle vara ekonomiskt gynnsam för de nordiska länderna därför att det skulle betyda att de som köper t.ex. papper från Finland eller Sverige skulle betala energiskatten? Vi skulle få inkomster, vilka vi kunde använda till att sänka beskattningen av arbete. Därmed kunde vi förbättra möjligheterna att öka sysselsättningen i Norden. Är ministerrådet alltså medvetet om detta?

Minister Auken (S): Hr. Præsident! Jeg ved ikke, om man kan tale om flaskehalse ved nedsættelse af arbejdsgrupper, men flaskehalsen ved nedsættelsen af denne arbejdsgruppe har været et manglende svar fra transportsektorens side på det oplæg, der er kommet fra miljøsidens. Jeg ved, det islandske formandskab har arbejdet ihærdigt med at få bragt svarene fra de enkelte landes transportmyndigheder, og jeg skal love, at vi gør det så hurtigt som muligt under det danske formandskab, så arbejdsgruppen kan blive nedsat.

Så er jeg personlig enig med spørgeren i hendes bemærkninger om værdien af CO₂-og energiskatter. Det er ikke kun som energibesparende foranstaltning og som miljøpolitisk foranstaltning, at sådanne skatter kan være gunstige. De kan også være et fornuftigt led i en omlægning af skattebyrden, som spørgeren er inde på.

Må jeg i den forbindelse minde om lovkommissionens hvidbogs kapitel 10, som netop gør denne argumentation til EU-Kommissionens. Vi har i Danmark gennemført første led i en såkaldt grøn skattereform, hvor vi er gået væk fra beskatning af arbejde og over til beskatning af ressourceudnyttelse. Men som spørgeren sikkert ved, er det et meget kontroversielt spørgsmål i de enkelte lande, så jeg kan på dette punkt alene give udtryk for min personlige opfattelse.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 10: Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende juridisk bindende regler for havforurening fra landbaserede kilder (se s. 1005)

Frågan, ställd av Dorte Bennedsen, har följande lydelse:

Vil Nordisk Ministerråd arbejde for juridisk bindende aftaler om regulering af den globale havforurening fra landbaserede kilder?

Miljøminister **Össur Skarphéðinsson** (A): Hr. Præsident! De nordiske lande støtter aktivt et globalt samarbejde om beskyttelse af havene bl.a. inden for FN's havretskonvention, som trådte i kraft den 16. november sidste år.

I globalt perspektiv behandles forurening af havet fra landbaserede aktiviteter i forberedelsen af UNEP's konference om beskyttelse af havet mod forurening fra landbaserede aktiviteter, som finder sted i Washington i november i år.

De nordiske lande deltager og samarbejder aktivt i Washington-procesen, og landene har lagt særlig vægt på foranstaltninger vedrørende persistent organisk forurening (POPs). Det sidste forberedelsesmøde forud for Washington-konferencen skal holdes i Reykjavík den 6.-10. marts i år, og de nordiske lande har et godt samarbejde i forbindelse med forberedelsen af et forslag, som har til formål at styrke det internationale samarbejde. Forslaget lægges frem på mødet her i Reykjavík.

Spørgsmålet om et globalt juridisk bindende instrument til beskyttelse af havet mod forurening fra landbaserede kilder har mødt modstand fra mange lande. De nordiske lande - med undtagelse af Sverige - er dog enige om, at et juridisk bindende instrument, som regulerer landbaserede forureningsudslip, bør oprettes. Sverige har i og for sig ikke noget imod et sådant instrument, men mener, at tyngdepunktet først og fremmest bør ligge på udviklingen af stærke regionale havmiljøaftaler som f.eks. Helsingfors-konventionen eller Ospar-konventionen.

I denne sammenhæng kan det desuden nævnes, at konventionsstyrelsen for konventionen om langtransporteret grænseoverskridende luftforurening (LRTAP), i december 1994 har truffet beslutning om forberedelse af en eventuel POP-protokol inden for EU-området.

En stor del af forureningsproblemerne i havet bør mest naturligt løses på regionalt niveau, eftersom problemernes karakter ikke ret ofte fører til globale løsninger. To typer af substanser kan imidlertid transporteres over lange afstande, nemlig POPs og de radioaktive emner, og de bør derfor behandles i et globalt perspektiv.

De nordiske lande ser med særlig alvor på problemet om persistent organisk forurening. Denne forurening forårsager mange alvorlige skader i det økologiske system. Særlig problematisk er situationen i de arktiske områder.

Et intensivt arbejde med at kortlægge de persistente organiske forurenings kilder, "transportvejen" og effekterne på økosystemet er kommet i gang på flere områder. De nordiske lande forbereder et initiativ med hen-

blik på at etablere et mellemstatsligt videnskabeligt panel, som hurtigt skal foretage en global vurdering af dette spørgsmål.

En ad hoc-gruppe bestående af de nordiske landes eksperter på området arbejder nu på at samordne og styrke de nordiske landes medvirken i Washington-processen. Særlige midler har været reserveret til arbejdet, som bl.a. indeholder et forslag til håndtering af POPs-problemet i det handlingsprogram, som det er planlagt skal lægges frem til godkendelse på mødet i Washington i november 1995. Gruppen skal også komme med et forslag til oplæg om en global vurdering af POPs-problematikken, som omfatter kilder, spredning og effekter. Resultatet af vurderingen skal danne grundlag for forslag til globale foranstaltninger for at reducere og eliminere POPs. Vurderingen skulle kunne indeholde forslag til forhandlinger om et globalt bindende juridisk instrument.

Dorte Bennedsen (S): Hr. Præsident! Jeg vil gerne takke miljøministeren for, skal vi sige den beskrivende del af det svar, han har givet mig. Jeg synes, den er helt perfekt.

Men jeg er også nødt til at føje til, at så synes jeg unægtelig, der mangler noget i svaret, nemlig handling. Svaret besvarer jo faktisk ikke mit spørgsmål. Vil Norden tage initiativ? Vil det melde ud klart, at der skal være bindende regler?

Ord kan jo bruges til mange ting, men når de bruges på den måde, som de gør her i svaret, bliver jeg i hvert fald forvirret, og ikke engang på et højere plan. For her siges i ministerens svar, at de nordiske lande er enige om - med undtagelse af Sverige - at et juridisk bindende instrument vil være godt. Og så siges der: "Sverige har i og for sig ikke noget imod et sådant instrument,..." men mener, at man bør lægge vægt på nogle andre ting.

Så vil jeg spørge: Hvad handler det her om? Hvis Sverige i og for sig ikke har nogen ting imod det, hvorfor kan Ministerrådet så ikke til den kommende konference melde klart ud for de nordiske lande, at vi er af den holdning, at juridisk bindende regler er vejen frem på dette her spørgsmål?

Minister Össur Skarphéðinsson (A): Hr. Præsident! Jeg er meget glad for de varme ord, som fru Dorte Bennedsen havde om den beskrivende del af mit svar.

Men det, som det her drejer sig om, er, at Sverige ikke har været helt enig i, hvordan man skal oprette et instrument til at regulere forureningsudslip fra landbaserede stationer. Desværre kan jeg ikke svare direkte på spørgsmålet, for det er jo Sverige, som skulle svare på det, men desværre er Sveriges miljøminister ikke her i dag. Jeg kan kun oplyse, at de nordiske miljøministre i går var enige om et nordisk forslag om global vurdering af forureningssituationen med hensyn til de persistente organiske stoffer, og på hvilken måde man kunne nå frem til et effektivt forbud mod udløsning af disse farlige stoffer til miljøet.

Jeg har forstået den svenske stilling i denne sag sådan, at hvis en global konvention viser sig som den sandsynligvis mest realistiske vej til hurtigst muligt at udelukke udløsning af persistente organiske stoffer, så vil de støtte det.

Men det er Sverige holdning, at i første omgang skulle man lægge større vægt på regionale aftaler. Sverige tror, at det giver bedre resultater i begyndelsen end et globalt bindende instrument.

Dorte Bennedsen (S): Hr. Præsident! Jeg vil gerne takke miljøministeren for det sidste svar, og jeg vil erkende, at det måske ikke er rimeligt, at min irritation skal gå ud over den islandske miljøminister. Men der er personer i dette råd, som er villige til at gå ud i offentligheden og sige, at Nordisk Råd ikke kan handle og at Nordisk Råd osv. osv., og kritiserer.

Vi er heldigvis et stort flertal, der synes, der foregår noget fornuftigt i Nordisk Råd, og det er netop på den baggrund, at det irriterer mig at få et svar, hvor man så ikke melder ordentligt, klart ud. Så måtte Sverige lægge ryg til at melde ud, hvad den svenske holdning - eller mangel på holdning - til det her var. Og jeg skal indrømme, at også jeg blev meget forbløffet, da jeg erfarede, at den svenske miljøminister havde forladt rådet, inden miljøudvalgets sager var til behandling, og hvor der så oven i købet var en sag, der var en problemsag for Sverige.

Jeg erkender, det ikke er rimeligt at kritisere den islandske minister, men nu har han altså været talsmand for Ministerrådet.

Minister Össur Skarphéðinsson (A): Hr. Præsident! Jeg kan også sige, at jeg er forbløffet over Sveriges situation. Jeg havde gerne set, at Sverige var enig med de andre nordiske lande. Men det er helt i orden, at fru Dorte Bennedsen skælder Island ud, hvor hun skulle skamme Sverige ud; det gør man jo i den store politiske verden. Når man vil skælde ud på Kina, så skammer man Albanien ud!

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 11: Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende forurening af Nordsøen (se s. 1007)

Frågan, ställd av Dorte Bennedsen, har följande lydelse:

Støtter de nordiske regeringer målsætningen om, at havmiljøet ikke skal tilføres kemiske og radioaktive stoffer, der er fremmede for det naturlige miljø?

Miljøminister Össur Skarphéðinsson (A) : Hr. Præsident! De nordiske lande støtter målsætningen om, at der bør arbejdes for reduktion af udslip

af miljøfremmede stoffer. De nordiske lande lægger stor vægt på, at disse miljøfremmede stoffers udslip bør kontrolleres, reduceres eller elimineres, hvor det er teknologisk og praktisk muligt. Denne målsætninger understreges f.eks. meget stærkt i den nordiske miljøstrategi, som blev godkendt på sessionen i Stockholm sidste år.

Forureninger kommer enten fra direkte kilder eller fra de såkaldte diffuse kilder. Forskellige metoder bruges til at forhindre forurening fra disse kilder. Det såkaldte BAT-princip (Best Available Technology) bruges til forhindring af forurening fra direkte kilder, og BEP-princippet (Best Environmental Practice) bruges til at forhindre fra diffuse kilder. Desuden anvendes andre principper, f.eks. renere teknologi, som ser på hele produktets livscyklus.

Det bør også noteres, at hvad der betragtes som forurening i én sammenhæng, ikke nødvendigvis er forurening i en anden sammenhæng. F.eks. kan effekterne af tilførsel af næringsstofferne i havet være helt forskellige, alt efter om man taler om det åbne hav eller om et indhav.

Det bedste resultat i form af reduktion af tilførsel til havet af miljøfremmede stoffer opnås oftest ved de første tiltag, som reducerer hovedparten af forureningen. Disse tiltag kan være både de mest effektive og ikke så kostbare. Ekspertgruppen inden for bl.a. OSPAR-konventionen er enige herom. Tiltag til fjernelse af den sidste del af forureningen vil ofte medføre meget større udgifter, og det er de nordiske landes målsætning at forhindre udslip til havene, først og fremmest ved anvendelse af principperne om BAT, BEP og renere teknologi.

De nordiske lande har i lighed med andre lande som f.eks. Holland inden for Washington-processen taget initiativ til beskyttelse af havet mod forurening fra landbaserede kilder.

I øvrigt kan Ministerrådet henvise til det svar, som blev afgivet den 2. februar på spørgsmål stillet af Hjörleifur Guttormsson. Disse svar angik de nordiske regerings arbejde vedrørende et juridisk bindende og globalt instrument til regulering af landbaseret forurening med henblik på at reducere tilførslerne af miljøfremmede stoffer, herunder persistente organiske stoffer og radioaktive stoffer.

Dorte Bennedsen (S): Hr. Præsident! Ved det forrige svar kunne jeg takke miljøministeren - i hvert fald for en del af svaret.

Jeg må starte med at sige, at jeg som gammel undervisningsminister altid har været modstander af at give karakterer. Og det kan Ministerrådet være taknemlig for, for så slipper jeg for at fortælle Ministerrådet, hvilken karakter jeg i givet fald ville have givet for dette svar.

Ministeren besvarer ikke mit spørgsmål. Der tales i nogle afsnit om næringsstoffer - jeg kan i øvrigt være enig i nogle af de betragtninger i de afsnit - men det er ikke noget, jeg har spurgt om. Jeg spørger om kemiske og radioaktive stoffer. Og jeg er ganske forundret, fordi de nordiske lande tidligere - både enkeltvis og samlet - har givet udtryk for holdninger, som er meget lig den hollandske regerings.

Jeg forstår ikke, at Ministerrådet ikke nu på baggrund af forhistorien kunne besvare mit spørgsmål. Derfor skal mit enkle tillægsspørgsmål være: Hvorfor er svaret ikke et kort og klart ja til mit spørgsmål? Det ville være et meget stærkt og et meget rigtigt udspil til det forberedende FN-møde, der skal foregå her i Reykjavík i næste uge.

Minister **Össur Skarphéðinsson** (A): Hr. præsident! Jeg ville meget gerne have haft Dorte Bennedsen som lærer, da jeg var ung!

Men jeg vil kun sige vedrørende kemiske stoffer, at selvfølgelig arbejder vi på at eliminere udledning af stoffer som cadmium og tungmetaller, og det er det eneste, jeg kan sige til min gode veninde Dorte Bennedsen.

Dorte Bennedsen (S): Hr. Præsident! Jeg må konstatere, at ved ministerens besvarelse af det forrige spørgsmål kunne vi dog i nogen grad få at vide, hvor - som vi siger på dansk - hunden ligger begravet, nemlig at der var problemer med den svenske regering.

Her står vi med en sag, hvor regeringerne enkeltvis og samlet tidligere har givet udtryk for den holdning, som jeg her efterspørger. Og så kan vi ikke få at vide, hvorfor vi ikke kan få et ja fra regeringerne. Det er mere end forunderligt.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet angående överföring av förore- nande och omodern teknologi (se s. 1013)

Frågan, ställd av Anni Svanholt, har följande lydelse

Vil de nordiske regeringer indføre nationale høringsprocedurer til miljøvurdering af forslag om eksport af teknologi og aktiviteter til landene uden for OECD, og vil der blive taget yderligere nationale eller internationale initiativer med henblik på ændring af reglerne for teknologi-overførsel i overensstemmelse med Agenda 21?

Miljøvernminister **Thorbjørn Berntsen** (A): Spørsmålsstilleren har tatt utgangspunkt i en dansk sak som gjaldt eksport av et klor-alkalieranlegg til Pakistan. Det vises også til Agenda 21 fra miljøtoppmøtet i Rio i 1992, hvor det skal framgå at statene forplikter seg til å forhindre eksport av miljøfarlig teknologi og aktiviteter til u-landene.

Formuleringen om begrensninger for teknologioverføring er i Agenda 21 mindre konkret enn spørsmålsstilleren framfører. Mens Agenda 21 har klare og sterke formuleringer om å hindre eksport av miljøgifter og -avfall til utviklingslandene, er kapitlet om teknologioverføring og teknologisam-

arbeid fokusert på å fremme utviklingslandenes tilgang til ny miljøvennlig teknologi.

På nordisk plan foreligger det ikke noen samlede data som viser om og i tilfelle i hvilken grad det eksporteres teknologi og foretas investeringer i land utenfor OECD-området, som ikke oppfyller miljømessige standarder.

I eksportsaker hvor det gis offentlig støtte, f.eks. u-hjelpsmidler, er det etablert rutiner som skal sikre at offentlige midler ikke blir brukt til prosjekter som ikke er miljømessig forsvarlige.

Når det gjelder rene private aktiviteter uten offentlig støtte, er det i de fleste sammenhenger ikke etablert spesielle ordninger med at eksportlandets myndigheter skal kontrollere de miljømessige sidene av prosjektet.

Det hadde vært ønskelig med internasjonale mekanismer som hindrer eksport av miljøskadelig teknologi til land som har svak offentlig kontroll med investeringer. Regler på dette området vil imidlertid bli nokså vanskelig å utforme.

Enkeltland kan utforme egne nasjonale systemer, men dersom ingen andre land gjør noe, vil dette i praksis ha liten effekt. Slike regler bør derfor utarbeides ved internasjonalt samarbeid. For farlig avfall er det fastsatt slike regler i henhold til den såkalte Basel-konvensjonen. På kjemikaliesiden finnes det visse regler i FN-regi, og det arbeides nå med å styrke disse reglene.

Nordisk Ministerråd mener problemet med eksport av miljøskadelig teknologi bør kartlegges på nordisk basis. Deretter bør det vurderes om og eventuelt hvordan Norden skal foreslå internasjonale regler på dette området. I første omgang vil den av Nordisk Ministerråd nedsatte arbeidsgruppe for Renere Teknologi bli bedt om å foreta en nærmere utredning av dette spørsmålet og eventuelt komme med konkrete forslag til videre oppfølging for framleggelse i egnede internasjonale fora, som f.eks. innenfor EU/EØS, OECD eller UNEP.

Dorte Bennedsen overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Anni Svanholt (SF): Fru Præsident! Jeg takker for et positivt svar om blandt andet at udrede spørgsmålet i en arbejdsgruppe for renere teknologi. Men jeg har desværre ikke fået svar på, om de nordiske regeringer vil indføre en høringsprocedure til miljøvurdering af miljøfarlig teknologi til eksport i lighed med den etablerede procedure, som eksisterer for eksportsager, hvor der gives offentlig støtte i forbindelse med ulandsprojekter, som omtalt i svaret.

Der er jo et helt påtrængende behov for at få fastsat internationale regler for eksport af miljøfarlig teknologi. Derfor er det nødvendigt hurtigt at rejse sagen i internationale fora. Det skal ikke afvente en kortlægning af problemet. Det handler alene om principper og politisk vilje.

Hvornår vil sagen blive rejst i EU, i EØS, i OECD og i UNEP? Der skal handles nu. Hvornår vil sagen blive rejst?

Minister **Thorbjørn Berntsen** (A): Det er jo litt trist at så mange av spørrene i dag ikke blir helt tilfredsstillt, men bare halvveis, som vi har hørt - det kan ikke være helt bra!

Jeg tror jeg igjen vil vise til konklusjonen på mitt innlegg, at vi trenger noen til å se nærmere på hvordan vi i tilfelle skal komme fram til praktiske prosedyrer for å oppnå det spørreeren er ute etter, og i hvilken utstrekning det da er behov for å innføre nasjonale høringsprosedyrer. Det vil vi ha et bedre grunnlag for å vurdere når den gruppen som har fått dette mandatet, har levert sin rapport, som da blir gjenstand for videre politisk behandling i Nordisk Ministerråd, muligens også i Nordisk Råd.

I grunnen synes jeg det er et veldig godt svar!

Anni Svanholt (SF): Fru Præsident! Jeg havde netop håbet på, at dette skulle være en lejlighed til, at der virkelig blev præsenteret handling. Det var desværre ikke tilfældet.

Men jeg vil gerne spørge miljøministeren fra Norge: Hvor lang tid skal der bruges til at arbejde i den arbejdsgruppe? Hvor lang tid vil der gå, inden der kan træffes beslutninger om høringsprocedurer? Høringsprocedurer er jo noget, som de nordiske lande kan aftale med hinanden i første omgang, og så kan man gå videre.

Minister **Thorbjørn Berntsen** (A): Det er det veldig vanskelig å svare på - jeg får si at vi får prøve å få det til å gå så fort som mulig!

I alle tilfelle står vi selvfølgelig også her overfor et veldig vanskelig internasjonalt problem. Vi har ikke snakket om Basel-konvensjonen i dag, men Nordisk Ministerråd går jo veldig sterkt inn for å forsvare Basel-konvensjonen, som gjelder eksport av giftige kjemikalier til den fattige verden, og å få den sterkere og mer forpliktende. Det er kolossale motkrefter som nå er satt inn for å endre Basel-konvensjonen og liberalisere dette igjen. Det som på en måte er et paradoks i denne situasjonen, er at den indiske miljøvernministeren, som jeg hadde en samtale med for bare 14 dager siden, er imot at vi skal lage strenge regler mot at industrilandene skal eksportere farlig kjemisk avfall til u-land. India vil gjerne ta imot dette og resirkulere det, og bruke det som et eget økonomisk og sysselsettingsmessig grunnlag. Det samme gjelder når vi kommer over på eksport av teknologi - og hva vi kan mene er dårlig teknologi, men som kanskje andre mener er bra teknologi.

Vi står i alle tilfelle overfor problemer med å få gjennomført avtaler som har bred oppslutning. Men det forhindrer ikke at vi ikke skal ta det opp og kjøre det fram, og så får det bære så langt det rekker i denne omgangen. For realiteten er vi jo selvfølgelig helt enig i.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att vidga det säkerhetspolitiska begreppet och öka den nordiska säkerheten
(se s. 1014)

Frågan, ställd av Maggi Mikaelsson, har följande lydelse:

Vilka åtgärder är Nordiska ministerrådet berett att vidta för att vidga det säkerhetspolitiska begreppet och öka den nordiska säkerheten?

Miljö- og energiminister **Auken** (S): Fru Præsident! Brundtlandrapporten og Riokonferencen satte en ny international dagsorden, hvor løsningen af verdens miljøproblemer indebærer et omfattende og engageret internationalt samarbejde. Europa må gå foran for at sikre en moderne og miljørigtig udvikling, og de nordiske lande skal udfylde rollen som spydspids i Europa. I denne sammenhæng vil jeg også gerne henvise til Carlsson-Kommissionens rapport, "Global Security".

Kampen om de knappe ressourcer ligger bag et stigende antal regionale konflikter, og den sikkerhedspolitiske dimension af miljøpolitikken bliver stadig vigtigere. Både i Central- og Østeuropa og i ulandene skaber miljøproblemerne social nød og bidrager til politisk ustabilitet.

Militæruddgifterne beslaglægger stadig en alt for stor del af klodens ressourcer. Både i rige og i fattige lande bør de omlægges til at forebygge konflikter gennem sociale og miljømæssige forbedringer. Militæret og dets aktiviteter er i sig selv en betydelig miljøbelastende faktor.

Den 29. januar i år udtalte de nordiske landes statsministre, at Norden vil medvirke til at skabe øget europæisk opmærksomhed om sikkerhed, miljø og udviklingen i Nordens nærområder. I det nordiske miljøpolitiske samarbejde lægges der stor vægt på et tæt samarbejde med Nordens nærområder, dvs. de tre baltiske lande, Kaliningrad og Barentsregionen inklusive Nordvestrusland.

I den nordiske miljøstrategi, der gælder for perioden fra 1994 til marts 1996, er der enighed om at tage fællesnordiske initiativer til bl.a. at øge sikkerheden ved atomanlæggene i Nordens nærområder.

De nordiske lande bidrager til at fremme mere miljøvenlige energisystemer i Østersø- og Nordkalotområdet gennem støtte til opgradering og sikring af atomkraftværker, teknologioverførsel samt rådgivning og økonomisk støtte til energi- og industrireformer. Støtten gives dels bilateralt i nært samarbejde med nordisk industri, dels gennem fællesnordiske institutioner som Nordisk Investeringsbank, Nordisk Udviklingsfond, Nordisk Projekt Eksport Fond og NEFCO.

Der er taget et fællesnordisk initiativ for at intensivere det internationale arbejde vedrørende atomaffaldsspørgsmål i Rusland.

Herudover blev der på miljøministermødet i Barentsrådet i Bodø i juni sidste år bl.a. enighed om en fælles satsning på atomaffaldsområdet, herunder at en nedsat arbejdsgruppe skal se på de initiativer, der foregår i Barentsregionen vedrørende atomsikkerhed, affaldsbortskaffelse, håndtering af affaldet osv.

Endelig er der et voksende nordisk engagement i arbejdet med etablering af en affaldskonvention inden for IAEA. En fælles international aftale for håndtering af radioaktivt affald vil kunne være et særligt incitament til sikring af vore nærområder.

De nordiske miljøministre er på denne baggrund helt enige i, at det sikkerhedspolitiske begreb bør udvides med henblik på at øge den nordiske og den globale sikkerhed.

Gudrun Schyman (v): Fru president! Jag vill tacka så mycket för svaret. Jag ser till min glädje att ministerrådet är inne på samma resonemang som vi har fört i den vänstersocialistiska gruppen, nämligen att vidga det säkerhetspolitiska begreppet. Jag har alltså fått tydligt svar på att man vill göra det. Säkerhetspolitiken handlar inte längre enbart om militärt försvar utan också om ekonomiska orättvisor, miljöpolitik och säkerhetsfrågor som hör samman med detta.

Jag hälsar också med glädje resonemanget om att minska militärutgifterna till förmån för en ökning av de pengar som behövs för att komma till rätta med miljöförstöringen.

Kommer vi nu att få se konkreta förslag från de nordiska ministrarna som går ut på att de nordiska ländernas militärbudgetar kommer att minskas till förmån för ökade insatser på miljöområdet?

Den andra frågan jag vill ställa har att göra med synen på vad som innefattas i den nordiska miljöstrategin. I den ingår ju bl.a. att öka säkerheten vid atomanläggningar i de nordiska länderna och i vårt närområde. Vi har tidigare fått höra att det i Finland förs en diskussion om ett företag som heter Repola, som vill bygga nya kärnkraftsanläggningar. Får man inte göra det i Finland så vill man göra det i Estland. Detta är vårt närområde.

Är det ministerrådets mening att det i en sådan strategi också kan ingå planer som innebär att det inte får upprättas nya kärnkraftsanläggningar i vårt närområde, vare sig de är civila eller militära?

Miljö- og energiminister **Auken (S):** Der er ingen tvivl om, at der er et godt argument for at opprioritere indsatsen på miljøområdet i forhold til vore nærområder. Jeg har tidligere under debatten her i dag fremhævet, at der er en slående kontrast mellem den alvor og de ressourcer, man i sin tid var parat til at møde den militære trussel i vort område med, og så den mangel på alvor og den mangel på økonomiske instrumenter, vi tilsyneladende er parat til at sætte ind over for de truende miljøkatastrofer.

I mit eget land - og jeg skal ikke tale om andre lande - prøver vi at vende denne situation. Vi afsætter hvert år et milliardbeløb i direkte støtte til udviklingen i Central- og Østeuropa og herunder adskillige hundrede millioner på miljø- og energibistand og relateret bistand. Så det går i den rigtige retning, men der er stadig væk - det vil jeg godt medgive i forhold til spørgeren - et misforhold mellem alvoren i truslen, som vi alle erkender, og så det, der gøres.

Min egen holdning - men det har vi ikke diskuteret i Ministerrådet - er klart den, at der ikke skal bygges flere atomanlæg i vores nærområder; tværtimod er det en nødløsning at opgradere de eksisterende anlæg. De atomanlæg, der findes i vore nærområder, først og fremmest i Rusland og i Litauen, er klare og direkte miljøbomber og trusler imod vores sikkerhed. Skulle man nævne et enkelt spørgsmål, der virkelig kan give én urolig nattesøvn, så er det netop tanken om de meget dårlige atomkraftværker, der stadig fortsætter.

Men indtil det er lykkedes at få fjernet disse atomkraftværker, er det en bydende nødvendighed, at vi gør alt, hvad vi kan, for at gøre kraftværkerne så sikre som muligt, og det er der også sat en hjælpeindsats ind over for. Vores opfattelse er, at der er langt bedre løsninger på de energipolitiske problemer end at bygge flere atomanlæg.

Gudrun Schyman (v): Fru president! Jag ser att vi är mycket överens, den danske miljöministern och jag. Jag hoppas att det svaret inte bara gäller den danske miljöministern utan är givet på ministerrådets vägnar och att ni samtliga ministrar står bakom det som här sägs.

Svend Auken sade att man inte alltid lever upp till sina förpliktelser. Så verkar det vara, men det finns ju alltid tid för att ändra sig och göra bättring.

Det nya synsätt som nu kommer fram måste såvitt jag förstår innebära att just försvarspolitiken integreras som en del i Nordiska rådets säkerhetspolitiska arbete. Det borde i så fall resultera i att också försvarsministrarna finns med vid ministerrådets möten, så att ni där i trevlig samtalston kan ackordera om summorna och om hur mycket man skall dra ner på den ena sidan för att öka på den andra och för att komma tillrätta med miljöproblemen.

Till sist vill jag ställa en fråga till. När man internationellt diskuterar stöd för nya kärnkraftsanläggningar - jag tänker på EBRD:s idéer om att stödja utveckling och utbyggnad av nya kärnkraftsanläggningar i Kolaområdet - kommer de nordiska ministrarna att gemensamt motarbeta den typen av förslag?

Minister Auken (S): Nu skal vi jo ikke glemme, hvad der er grunden til, at vi har disse alvorlige miljøproblemer i vores nærområder. Det er, at de kommunistiske diktaturer, der herskede i disse områder, totalt så bort fra miljøinteresser og opførte sig som rene miljøødelæggere. Og det var ikke kun ved militære aktiviteter, det var også andre aktiviteter. Man så fuldstændig bort fra miljøhensyn.

Jeg synes, at man har lov til ved denne lejlighed at understrege, at vi selvfølgelig som naboer har en meget stor forpligtelse til at gøre noget, men årsagen til, at de store problemer er der, er altså det totale svigt, som de kommunistiske magthavere gjorde sig skyldige i igennem de mange år, hvor de herskede i disse områder.

Jeg understregede, at det, jeg kunne udtale mig mere konkret om, var den danske regerings holdning og de danske initiativer. Jeg vil nødig tage mine kolleger til indtægt for konkrete synspunkter på dette felt, men jeg kan rolig sige, at vi har fælles holdninger, når det drejer sig om behovet for solidaritet i forhold til vore nærområder.

Jeg kender ikke de konkrete planer om kraftværker på Kolahalvøen støttet af EBRD. Jeg kan bare igen sige for min egen regerings vedkommende, at vi agter at stemme imod støtten til færdiggørelse af det store atomkraftværk i Slovakiet. Det er den danske regerings holdning, men vi har ikke diskuteret det på nordisk plan, så jeg ved ikke, hvad der er mine kollegers holdning eller deres regerings holdning på dette felt.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 17: Fråga till Norges regering angående provborringar i Skagerrak (se s. 1017)

Frågan, ställd av Marianne Samuelsson, har följande lydelse:

Har konsultationer ägt rum mellan norska, danska och svenska myndigheter om provborringar i Skagerrak och, om så är fallet, vad har de givit för resultat?

Kommunal- og arbeidsminister og nordisk samarbeidsminister **Berge** (A):
President! Det har vært avholdt flere møter vedrørende prøveborring i Skagerrak med danske og svenske myndigheter på ulike nivåer. På departementalt nivå har det vært avholdt sju møter med svenske myndigheter og to møter med danske myndigheter. Det har i tillegg vært et møte med det danske meteorologiske institutt vedrørende saken.

Norske myndigheter har i møtene vist stor imøtekommenhet overfor svenske og danske hensyn. Som en konsekvens av dette har Norge igangsatt alle de fem komplementerende utredninger som svenske myndigheter har bedt om, og følgende utredninger er igangsatt:

- Prosjekt for å vurdere sannsynligheten for oljedrift til den svenske vestkyst. Prosjektet er et samarbeid mellom det svenske og det norske meteorologiske institutt.

- Utarbeidelse av tre-dimensjonale havstrømskart. Arbeidet er basert på Skagex-eksperimentet og utføres av Havforsk, Norge, og Fiskeriverket, Sverige.

- Prosjekt for å vurdere effekten av olje på grunn mykbunnsområder. Arbeidet utføres av SSPA, Sverige.

- Prosjekt for å vurdere effekter fra mulig oljesøl for friluft og turisme. Arbeidet utføres av Høyskolen i Lillehammer og Högskolan i Göteborg.

- Komplementering av database for sjøfugl i henhold til svenske sjøfuglobservasjoner. Arbeidet utføres av NINA, Norge.

De nevnte utredningene planlegges ferdig i løpet av første halvår 1995 og vil da bli oversendt svenske myndigheter.

Utredningene utarbeides i tillegg til utredningen norske myndigheter gjennomfører vedrørende kjemikaliebruk i Skagerrak.

I tillegg til de fem spesifiserte prosjektene har svenske myndigheter bedt om å få bruke den norske konsekvensutredningen over Skagerrak i sin egen høringsprosess.

Det er ikke avholdt noen formell konsultasjon i henhold til Den nordiske miljøvernkonvensjonen av 1974. Svenske myndigheter har vedtatt at de ikke vil kreve/ønske noen slik konsultasjon før etter at de nye utredningene er avsluttet. Norske myndigheter har ikke tatt stilling til spørsmålet om formell konsultasjon.

Marianne Samuelsson (mp): President! Jag tackar för svaret på min fråga om konsultationer som förberedelse för utvinning av olja och gas i Skagerrak.

Jag är dock förvånad över att inte formella konsultationer har ägt rum med tanke på att samtliga berörda kustkommuner i Sverige och Norge har sagt klart nej till provborring efter olja. Samtliga politiska partier i Sverige har ställt sig avvisande, liksom berörda intresseorganisationer och miljömyndigheter.

Ändå finns det stora ekonomiska intressen som snarast vill få i gång letningen. De flesta är överens om att om man finner olja eller gas är det så gott som omöjligt att hejda en fullskalig exploatering med allt vad en sådan innebär. En exploatering får inte ske. Jag tycker därför att den här frågan måste tas upp till beaktande i ett större sammanhang även internationellt.

Vid provborringar sprids slam och grus över botten upp till 7 km från hålet. Allt liv förgiftas eller kvävs. Inom en radie av 3 km från borrhålet får ingen fiska. Normala läckage av olja och kemikalier vid utvinning innebär en ständig påfyllning med tungmetaller. Fisken flyr, och havsbotten förlorar sin viktiga plats som barnkammare. Varannan dag sker större eller mindre olyckor med spill i Nordsjön. En s.k. utblåsning vid en borring i Skagerrak, där kanske upp till 25.000 ton olja per dygn frigörs, innebär en fullständig katastrof för fauna och flora. Inom 48 timmar nås de närmaste strandområdena. Effekterna blir enorma.

Min följdfråga är: kommer miljökonsekvensbeslutet att vara avgörande, dvs. överordnat alla ekonomiska intressen? Kommer detta att tas upp vid det fjärde Nordsjömötet i juli?

Minister Berge (A): Først til spørsmålet om nærmere konsultasjoner. Fra dansk side er det ikke blitt anmodet om slike nærmere konsultasjoner. Sverige har gitt uttrykk for at de er godt fornøyd med den prosess som vi nå sammen har lagt opp til når det gjelder håndteringen av disse spørsmålene. Jeg må også endelig få understreke at det ikke er gjort noe vedtak om

åpning för boring eller konsesjonstildeling i dette området. De mange omfattende undersøkelser og analyser med hensyn til fare for risiko, som nå er satt i gang, vil bli en viktig del av grunnlaget for de beslutninger når det i sin tid måtte være aktuelt.

Marianne Samuelsson (mp) President! Det låter nog bra att man kommer att lägga miljökonsekvenserna till grund för fortsatt analys av om olje- och gasutvinning är intressant eller inte. Men jag fick inte något svar på min fråga, om miljökonsekvensanalysen kommer att vara överordnad de ekonomiska intressena. Det finns ändå starka ekonomiska intressen att få upp olja. Kan man stoppa fortsatt prospektering med hänvisning till miljökonsekvenserna och till de stora riskerna för miljön?

Minister Berge (A): President! Det gjelder for all oljeaktivitet, i hvert fall i norsk sektor, og jeg tror det gjelder også i dansk sektor, at hvis det er miljømessig uforvarlig å sette i gang virksomhet, blir ikke det gjort, uansett hvilke økonomiske interesser som er involvert, og det vil selvfølgelig også være de prinsippene som legges til grunn i forbindelse med disse spørsmål. Selvfølgelig må det være slik at dersom de miljømessige hensyn ikke blir godt nok ivarettatt, er det ingen økonomiske argumenter som kan vurderes høyere enn det.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för förbättring av säkerheten vid kärnkraftverk i Ryssland (se s. 1019)

Frågan, ställd av Olof Johansson, har följande lydelse:

Vilka villkor vill berörda nordiska regeringar ställa som krav på Ryssland för att bevilja stöd till ökad driftssäkerhet i ryska kärnreaktorer, när saken skall avgöras inom NSA, och vilket samråd kommer att ske mellan de nordiska regeringarna i denna fråga?

Presidenten meddelade att frågan, enligt överenskommelse med frågeställaren, kommer att besvaras skriftligt.

E 22: Spørgsmål til Nordisk Minsiterråd vedrørende transport af plutonium-affald fra Europa til Japan (se s. 1025)

Frågan, ställd av Kristin Einarsdóttir, har följande lydelse:

1. Vil Nordisk Ministerråd bede Frankrig og Storbritannien om en detaljeret og omfattende analyse af miljøkonsekvenserne af et uheld i forbindelse med transport af plutoniumaffald fra Europa til Japan?

2. Vil de nordiske lande fremlægge eller støtte forslag om et totalt forbud mod udvinding og produktion af plutonium?

Miljøvernminister **Thorbjørn Berntsen** (A): President! Når det gjelder sikkerheten av transporter til havs av radioaktivt avfall, fins det internasjonale konvensjoner som regulerer håndteringen av dette. En slik konvensjon er den såkalte SOLAS - International convention for the safety of life at sea. Den internasjonale sjøfartsorganisasjonens - IMOs - øverste organ har videre gjennom resolusjon A 748 og i samarbeid med Det internasjonale atomenergibyrå - IAEA - vedtatt regler for "safety carriage of irradiated nuclear fuel, plutonium and high level radioactive wastes in flashes on board ships". Fartøyenes konstruksjon og navigering, tiltak ved en eventuell ulykke og typen avfallsbeholdere er slike spørsmål som her reguleres i detalj.

Japan er det eneste land i verden som har fasiliteter til å opparbeide anvendt brensel fra BRID-reaktorene.

Dette er en akseptert virksomhet som følger gjeldende internasjonale regler og overenskomster. Sverige og Finland kommer ikke til å opparbeide sitt kjerneavfall, men vil sluttlagre det uten opparbeiding.

Transportene oppfyller så langt vi har kunnet få kjennskap til, de oppsatte sikkerhetskrav. På denne bakgrunn ser vi i dag ingen grunn til å be om en analyse som nevnt av spøreren.

Når det gjelder forslag om totalt forbud mot utvinning og produksjon av plutonium, har vi på det nåværende tidspunkt ikke grunnlag for å gi støtte til dette.

Kristín Einarsdóttir (Kv): Ifølge svaret som miljøministrene nå har gitt, fremkommer det at de ikke er villig til å be om detaljert og omfattende analyse av miljøkonsekvensene av et uhell i forbindelse med transport av plutoniumavfall fra Europa til Japan. Det fremkommer etter min mening ikke i svaret hvorfor de ikke er villige til det. Jeg mener at det ikke er nok med det som står i svaret:

"Transportene oppfyller så langt vi har kunnet få kjennskap til, de oppsatte sikkerhetskrav." Jeg synes det er altfor lite ambisiøst at miljøministrene ikke er interessert i å presse på og få analyse av miljøkonsekvensene av et uhell i forbindelse med transport av plutoniumavfall. Jeg mener at vi må presse på og få det, for det er uhyre viktig for oss å presse på for å få så stor sikkerhet som mulig, hvis man i det hele tatt kan godta at plutoniumavfall transporteres over så lang vei som i dette tilfellet. Jeg synes det er en merkelig konklusjon at miljøministrene ikke er villige til å presse på i denne saken.

Minister **Thorbjørn Berntsen** (A): Vi har i Ministerrådet behandlet spørsmål som har vært knyttet opp til Sellafield-Thorp-anleggene en rekke

ganger, ikke minst på prisverdig initiativ fra Islands side. Dette er uansett en meget viktig sak. Vi har sendt gjentatte brev til de engelske myndighetene når det gjelder Thorp-anlegget, og har for så vidt i den sammenheng en gitt uttrykk for et fellesnordisk syn på disse sakene.

Nå er jo dette et svært kompleks, og det er etter mine begreper ikke helt forsvarlig å behandle det grundig i et spørretimespørsmål, og så vidt jeg vet, ble spørsmålet levert inn i går. Problemet er av en sånn art at vi trenger mer tid for å gå inn i det.

Når det gjelder realitetene, tror jeg vi er enige på mange punkter. Det er litt vanskelig for oss nå å be Frankrike og Storbritannia om en detaljert og omfattende analyse av miljøkonsekvensene, bl.a. fordi Det internasjonale atomenergibyrået, IAEA, jo har godkjent dette. Men det forhindrer ikke at dette er saker som vi må følge nøye med i, med sikte på å gjøre det som vi syns er rimelig og riktig å gjøre. Men Ministerrådet tror ikke at vi akkurat nå har tilstrekkelig grunnlag for å gå til direkte, konkrete handlinger i forhold til Frankrike og Storbritannia med hensyn til det uhellet som er nevnt her. Men det forhindrer ikke at vi ikke kan arbeide videre med den saken uansett.

Kristín Einarsdóttir (Kv): Det er helt sant at det var meget kort tid - jeg leverte inn spørsmålet i går morges - så det er godt forståelig at man ikke har hatt mye tid. Men jeg håper at ministrene bruker god tid til å gå inn i saken og følge nøye med. Jeg håper at vi er enige om at vi må være meget forsiktige i denne saken. Jeg kan høre på ministeren at han er enig med meg i at det er et meget farlig emne som transporteres, og jeg mener at vi må se nærmere på dette. Det behøves en miljøkonsekvensanalyse på dette området, som på alle andre områder.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 23: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende affaldshåndtering og ressourceanvendelse (se s. 1027)

Frågan, ställd av Martin Glerup, har följande lydelse:

1. Hvad agter miljøministrene at foretage sig for at hindre, at de nordiske lande bliver mål for affaldsturisme, når grænsekontrollen inden for EU ophæves?
2. Kan de nordiske lande tilslutte sig Baselkonventionen og arbejde for, at EU gør det samme, og vil miljøministrene gøre en indsats for, at der ikke sker eksport af miljøfarligt affald og miljømæssig sekundateknologi fra Norden til u-landene?

3. De norske og danske miljø(energi)ministre bedes redegøre for muligheder/status for samarbejde på naturgasområdet, herunder for hvor langt de danske og norske naturgasreserver kan forslå.

Miljø- og energiminister **Auken** (S): Fru Præsident! Martin Glerups spørgsmål har tre dele. Hvad angår den første del kan jeg sige, at Ministerrådet er af den opfattelse, at problemet med affaldsturisme skal løses i et tæt samarbejde mellem EU-landene og de nordiske lande. Vi bør derfor fremme affaldssamarbejdet, sådan at de fælles affaldsregler i EU også i praksis bliver gennemført i alle medlemslandene. EU-Kommissionen må opfordres til at redegøre for, hvordan den vil sikre, at medlemslandene udarbejder affaldshåndteringsplaner, således at de mål, der er for den fælles affaldspolitik, gennemføres i hele fællesskabet og ikke kun i de enkelte lande.

Når der efter en periode er indhøstet tilstrækkelige erfaringer med den nye EU-forordning om grænseoverskridende transport, der trådte i kraft i maj sidste år, må det vurderes, om der er behov for ændring af reglerne. Det kan oplyses, at der allerede under Nordisk Ministerråd er blevet etableret en ekspertgruppe, der skal se på de erfaringer, der indtil nu er indhøstet med forordningen.

Mere konkret bør der skabes bilaterale kontakter mellem EU-landene, så man i fællesskab kan forbedre mulighederne for at hindre ulovlige transporter.

I visse af de nordiske lande er der herudover skabt et mere formaliseret samarbejde - det gælder f.eks. mit eget land, Danmark - mellem politiet og tilsynsmyndighederne med henblik på en forbedret kontrol med de grænseoverskridende transporter af affald, herunder stikprøvekontrol af de enkelte lastvognstog.

Denne vifte af initiativer, gerne suppleret med andre gode ideer, vil give mulighed for at styre affaldsstrømmene over grænsen på en fornuftig måde.

Det kan stadig være hensigtsmæssigt at transportere affald, men udgangspunktet må naturligvis være nærhedsprincippet, og man må sørge for, at den transport, der bliver tilbage, sker under betryggende kontrol og ud fra iagttagelse af alle sikkerhedsforanstaltninger.

Hvad angår det andet spørgsmål, kan jeg sige, at alle de nordiske lande er eller i nær fremtid vil blive parter til Baselkonventionen. Alle EU-lande bortset fra Tyskland, der har haft en noget længere ratifikationsprocedure, er ligeledes parter til konventionen.

Med hensyn til eksport af miljøfarligt affald fra Norden til ulandene kan det nordiske initiativ til at ændre Baselkonventionen fremhæves. Initiativet medfører, at den politiske beslutning, der blev truffet på det 2. partsmøde i marts sidste år - og som vi i øvrigt også diskuterede for et år siden her i Nordisk Råd - om at forbyde eksport af alt farligt affald fra og med den 31. december 1997 fra OECD- til ikke-OECD-lande endelig kan blive stadfæstet.

Med hensyn til eksport af såkaldt sekundateknologi fra Norden og til ulandene er problemet af samme karakter som eksport af affald. Det har Thorbjørn Berntsen allerede redegjort for. Det er derfor godt, at vi på nordisk polan har taget problemet op i vores arbejdsgruppe for renere teknologi.

Hvad angår delspørgsmål tre, skal jeg henvise til den fælleserklæring, som Jens Stoltenberg og jeg fremlagde i går om gassamarbejdet mellem Norge og Danmark. I denne sammenhæng kan det nævnes, at anvendelsen af gas i energiforsyningen er en del af den danske strategi for at reducere CO₂-udslip. Som spørgeren vil vide, er det vores målsætning at nå frem til en 20 pct.s reduktion af CO₂-udslippet i år 2005.

Der er store mængder usolgte gasreserver på den norske kontinentalsokkel, og med dagens gasproduktion er der reserver til mere end 100 års produktion. De er heldige i Norge!

Glerup (S): Fru Præsident! Jeg synes, det er godt, at Norden står sammen i forbindelse med Baselkonventionen. Det giver sagen øget vægt.

Men når jeg tager ordet, er det, fordi jeg godt vil gå lidt tættere på miljøministerens udtalelser, idet vedkommende normalt ikke udtaler sig i så vage vendinger, og derfor vil jeg godt stille lidt mere konkrete spørgsmål. For det første: Vil Nordisk Ministerråd og/eller den danske regering inden f.eks. den 1. juni 1995 rette henvendelse til EU's miljøkommissær Ritt Bjerregaard for at få kommissæren til at gribe ind over for affaldsturismen fra Tyskland på grund af manglende affaldsbehandlingsanlæg mange steder?

Det næste er: Hvilke ekstra kontrolforanstaltninger vil der hurtigt blive indført over for affaldsstrømmen, når grænsekontrollen inden for EU falder bort den 26. marts? Og vil den danske miljøminister inden for 3 måneder tage kontakt til Tyskland, eventuelt Schleswig-Holstein, for at få stoppet den ulovlige transport med miljøfarligt affald på tværs af grænsen?

Og til sidst angående naturgas: Vil hensigtserklæringen om at øge naturgassalget fra Norge til Sverige og Danmark i fremtiden nødvendiggøre et nyt skandinavisk transmissionssystem for fremføring af naturgas?

Minister Auken (S): Der er ikke noget galt med diplomatiske svar, når de er resultat af et intensivt nordisk samarbejde, men jeg skal gerne give Glerup et konkret svar på hans spørgsmål i det omfang, jeg er i stand til det.

Problemet med den øgede affaldseksport fra Tyskland til Danmark vil vi tage op over for Kommissionen. Vi mener, at der faktisk i de gældende EU-regler og i de gældende danske affaldshåndteringsregler er instrumenter, der - hvis vi virkelig bruger dem - vil bringe os i stand til at mindske dette problem ganske betydeligt. Jeg er også indstillet på at tale med såvel den tyske miljøminister som med Slesvig-Holstens miljømyndigheder om problemet. Jeg tror, at Glerup har ret i, at en del af forklaringen på, at disse stadig større affaldsmængder køres til Tysklands nabolande, er den om-

stændighed, at der er for få affaldshåndteringsanlæg i Tyskland. Det er dyrt at komme af med affald i Tyskland, og derfor er det mere bekvemt at sende det til andre lande. I de pågældende modtagerlande kan der selvfølgelig også være penge i at modtage affaldet. Men dermed øver man vold mod det, der er affaldsforordningens grundlæggende princip i EU, nemlig selvforsyningsprincippet eller nærhedsprincippet, hvor hvert land principielt bør være ansvarlig for sit affald.

Med hensyn til grænsekontrollen tror vi, at en modtagerkontrol er effektiv. Vi vil også intensivere samarbejdet med politiet, og endelig kan jeg sige, at vi naturligvis hele tiden vil have kontakt med retsmyndighederne i Danmark med henblik på at sikre, at vi måske også via sanktioner har mulighed for at gøre dette.

Tiden tillader mig ikke at svare på spørgsmålet om naturgas. Men jeg tror, at vi kan indrette det sådan, at når vi får brug for den norske naturgas, når den danske slipper op, kan den transporteres gennem de samme ledninger, som den danske gas hidtil er blevet. Det er i hvert fald målsætningen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

27

D 37/1989/m: Meddelande om rekommendation nr 37/1989/m angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan; D 48/1992/m: Meddelande om rekommendation nr 48/1992/m angående begränsning av export av miljöfarligt avfall; D 28/1993/m: Meddelande om rekommendation nr 28/1993 angående utvidgat regionalpolitiskt samarbete; D 1/1994/m: Meddelande om rekommendation nr 1/1994/m angående nordisk miljöstrategi 1994-1996 (punkt 1-2) och D 5/1994/m: Meddelande om rekommendation nr 5/1994/ m angående handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådets del *slutbehandlade*.

Utskottets förslag bifölls .

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Maggi Mikaelsson återtagit sin plats i rådet och att Gudrun Schyman lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Ekonomiska utskottets saker

28

Allmän debatt på ekonomiska utskottets sakområde

Ahlmann-Ohlsen (KF): Fru Præsident! Den økonomiske situation i de nordiske lande er i dag noget lysere, end den var for et eller to år siden.

Den konjunkturrapport, som de nordiske finansministre præsenterede i forbindelse med sessionen i Tromsø, kunne henvise til, at den alvorligste økonomiske nedgangsperiode, vi har haft i mange år, var ved at forbedre sig betydeligt.

Men vi skal være forberedt på, at vi kan møde økonomisk tilbageslag hurtigere, end vi måske normalt kunne forvente det efter en højkonjunktur. Hvis ikke vi i hvert eneste land og samlet lægger forholdene optimalt til rette for hurtigt at skabe nye varige arbejdspladser, risikerer vi at møde næste nedgangskonjunktur med et større antal arbejdsledige, end vi normalt har haft ved slutningen af en højkonjunktur. Og det er et meget ubehageligt scenarium, som vi må udnytte alle virkemidler og alle muligheder for at få et fornuftigt samarbejde om at forhindre.

Det er derfor med god grund, at vi fra Økonomisk Udvalgs side har undersøgt alle muligheder for at sikre indsatsen mod arbejdsløsheden. Vi har givet beskæftigelsesspørgsmålet den højeste prioritet på nordisk plan, og vores regeringer har også bragt spørgsmålet øverst til tops på dagsordenen i andre internationale organer.

Men vi vil samtidig understrege, at det i hvert enkelt land er vigtigt, at de tiltag, som skal stimulere økonomien, også er konkrete. Vi må ikke skabe arbejdspladser, som kunstigt oprettes og holdes ved lige ved hjælp af offentlige midler, men vi skal bruge tiltag, som giver de rette rammer for nye private, vækstkraftige virksomheder.

Foruden beskæftigelsesspørgsmålet er det energispørgsmålet og det nordiske engagement i vores nærområder, som i det sidste år har været de højest prioriterede områder inden for Økonomisk Udvalg.

Når det gælder energispørgsmålet, har vi sammen med Miljøudvalget netop gennemført en meget vellykket konference i Oslo, hvor vi fik belyst en række forskellige aspekter ved energipolitikken i Norden og i vores nærmeste nabolande.

Det fremgår med al ønskelig tydelighed, at vi trænger til et internationalt samarbejde om disse spørgsmål, såfremt vi vil have en afbalanceret udvikling, som sikrer energitilførsel til acceptable priser samtidig med, at det ikke belaster miljøet på kort og lang sigt.

De nordiske lande er samlet set i en ganske unik stilling, når det gælder adgang til rimelig energi, men denne velstand har også gjort, at det er vanskeligt at vinde forståelse for, at vi kan og bør gennemføre en energiøkonomisering hos os selv. Ikke alle energiformer i vores lande er uden betydelige miljøskadelige effekter eller miljørisici.

Når jeg nævner det nordiske energisamarbejde, vil jeg også opfordre til, at man ser dette i en videre regional sammenhæng. Vi er stærkt foruroliget

over de miljøproblemer og de miljøtrusler, som den dårlige energisituation i en del af Nordens nærområde indebærer, og vi bliver stadig mindet om, at en sikker og rimelig adgang til energi er en afgørende forudsætning for økonomisk udvikling i vores lande, ligesom det tidligere var i nabolandene og stadig væk er og også har været det for os i Norden gennem en årrække.

Vi bør indse, at vi som enkeltland og i fællesskab her i Norden bør udnytte vores energiressourcer, sådan at de også kommer vores nabolande til gode. Det vil på kort og lang sigt være hjælp til selvhjælp for begge parter, og det er derfor med interesse, jeg noterer, at der i løbet af disse dage her i Reykjavík - som miljøminister Auken netop har nævnt - blev opnået en dansk-norsk enighed om at udvide naturgassamarbejdet. Dette kan også åbne for en videre udbygning østover.

Jeg vil gerne understrege de store opgaver, vi i nordisk samarbejde kan og bør påtage os i forhold til udfordringerne i Baltikum, Nordvestrusland og andre nærområder. Økonomisk Udvalg har lagt og vil fortsat lægge betydelig vægt på, at vi skal deltage i et konstruktivt samarbejde med vores naboer. Ikke mindst bør vi på alle måder støtte udviklingen af landenes økonomi, og vi må skabe grundlag for, at der kan udvikles et forretningsmæssigt korrekt og godt samarbejde mellem nordiske virksomheder og virksomheder i de lande, som vil blive stadig vigtigere handelspartnere for os.

Det er vores opfattelse i Økonomisk Udvalg, at Nordisk Investeringsbank har fundet en form og et arbejdsfelt, som gør den til et velegnet nordisk instrument, uden at den belaster de offentlige budgetter, og uden at den bliver konkurrent til private finansmarkedsaktører. Dette er en situation, vi synes er meget gunstig, og vi regner med, at disse institutioner vil fungere lige så godt som flere af ejerlandene i de øvrige EU-lande.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Præsident! I tiden fra 1989 til 1993-94 var den europæiske integrering forståeligt nok et hovedtema på dagsordenen i Økonomisk Udvalg. Denne diskussion er efter afslutningen af EØS-aftalen og derefter Sveriges og Finlands tilslutning til EU blevet mindre presserende - i hvert fald foreløbig, selv om udvalget følger med og diskuterer udviklingen i de enkelte lande vedrørende bl.a. EU/EØS-spørgsmål.

Det, som desværre er kommet til som et aktuelt tema, er den store og voksende arbejdsløshed i Europa og i Norden i de senere år. Dette var formanden for udvalget også inde på i sin redegørelse. På møder med de nordiske finans- og økonomiministre har situationen på arbejdsmarkedet - sammen med konjunkturforholdene - været øverst på dagsordenen.

Nordisk Råd har også i de seneste år på forslag fra Økonomisk Udvalg behandlet og vedtaget en række rekommandationer, som havde deres oprindelse i forslag fra alle partigrupper i rådet.

Der hersker ikke delte meninger - i hvert fald ikke på papiret - om, at den høje arbejdsløshed og ikke mindst langtidsarbejdsløsheden og ar-

bejdslösheden blandt unge er en alvorlig trussel mod vort sociale og demokratiske system.

Men man må også konstatere, at der ikke fra de herskende kræfter i industrilandene er fremkommet nogen forslag, som kan vække optimisme med hensyn til, at man er i færd med at reducere for ikke at sige at løse det stadig mere alvorlige arbejdsløshedsproblem.

Den liberaliserede økonomi og det stadig friere marked synes tværtimod at bidrage stærkt til en forstærkning af problematikken på arbejdsmarkedet. Samtidig svækker kortsigtede økonomiske interesser de solidariske ordninger, vi har bygget op i vore lande for resten af samfundet og vort fælles miljø.

Målsætningen i alle de nordiske lande er at øge væksten for derved at øge beskæftigelsen. Jeg mener, at det er på tide at tage et opgør med en sådan tankegang. Vi kan ikke tillade os at se bort fra økonomiske styringsredskaber i kampen mod arbejdsløsheden og for at sikre en retfærdig fordeling såvel nationalt som internationalt. Vi trænger samtidig til en omstilling til miljøvenlig produktion i stedet for det sløseri med ressourcer, som kendetegner vore samfund.

Den Venstresocialistiske Gruppe har i flere forslag om arbejde, miljø og værdiskabning peget på, at vækst i beskæftigelsen bl.a., som det siges i et forslag fra 1993 "må skapes ved en omfattende satsing på miljøtiltak som for eksempel:" Og derefter nævnes specielt energisektoren, og at "det må satses på udvikling af renseteknologi Forbedring af kollektivtrafikken i de nordiske landene og mellem landene ... Dette vil kunne skabe nye arbejdspladser og være et vigtigt bidrag til et bedre miljø."

I flere studier, som er kommet fra forskningsinstitutioner i Norden, er disse henvisninger blevet bekræftet, og jeg opfordrer til, at man ser på disse muligheder for at kombinere kampen mod arbejdsløsheden med forbedring af miljøet.

Fru Præsident, jeg vil pege på kvindernes forhold på arbejdsmarkedet, som giver særlig grund til bekymring. Det gælder både stigende arbejdsløshed blandt kvinder i enkelte områder og i de enkelte lande og de utrolige lønforskelle, som er blevet afsløret i mange undersøgelser og studier i de seneste år. Diskriminering af kvinder finder også sted i vore samfund til trods for lovgivning, som skal sikre ligeløn og ligebehandling.

Uligheden, som rammer kvinder, angår ikke kun disse som lønmodtagere, men også når det gælder etablering af virksomheder. Et medlemsforslag, som berører denne problematik, foreligger til vedtagelse på dette møde på anbefaling af Økonomisk Udvalg.

Jeg nævner til slut, fru Præsident, at i april sidste år stod Økonomisk Udvalg for en beskæftigelseskonference i Lyngby ved København. Det var et særlig udbytterigt møde, og jeg tror, at Nordisk Råd skal beskæftige sig mere med de alvorlige og stadig større problemer, som vi står over for på arbejdsmarkedet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

29

A 1075/e: Medlemsforslag om införande av en socialklausul i det nya frihandelsavtalet (WTO) och A 1077/e : Medlemsforslag om innarbeidelse av miljø- og sosialklausuler i GATT-avtalen, samt økonomisk kompensasjon for utviklingslandene

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsforslagen:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer

å utarbeide en plan for hvordan man på den mest hensiktsmessige måte kan samarbeide for å fremme best mulige sosiale og miljømessige forhold i de land vi har som handelspartnere blant annet ved å undersøke hvordan man best kan innføre sosial- og miljøklausuler i WTO, og ved å sikre en nær samordning av disse spørsmål med arbeidet i f.eks. ILO og OECD.

Dale (Sp) (utskottets talesman): President! Dei nordiske landa har store handelspolitiske interesser å ta vare på overalt i verda. Difor har dei aktivt teke del i skipinga av Verdens Handelsorganisasjon. Serleg mindre land ser seg tente med at det finst visse kjørereglar i verdshandelen. I så måte representerer det nye handelsregimet, som er ei vidareføring av GATT-avtalen, eit framsteg.

Men det finst motførestellingar. Eit overordna synspunkt er at globaliseringa av økonomien aukar distansen mellom produsent og forbrukar. Transport av varer kan skje frå ein verdsdel til ein annan, upåakta av at slike gode er tilgjengelege like i nærleiken av forbrukaren. Eit slikt system kan lett undergrava lokal produksjon og dessutan driva opp forbruket av energi. Og fordi miljøstandardar varierer sterkt innan det internasjonale handelssystemet, risikerer me at skjerpa konkurranse tvingar fram harmonisering av miljøkrav frå eit høgre til eit lægre nivå.

Ein slik dynamikk vil truleg gjera seg gjeldande også på det sosiale området. For i store delar av verda tel rettane til arbeidstakarane lite, med den fylgje at arbeid blir utført til svært låg løn. I mange land er barnarbeid eit vanleg fenomen. Om ikkje kampen for faglege og politiske rettar vinn fram, vil land utan demokratisk styresett og låge standardar lett kunna verta "trendsetjarar" også for utviklinga i dei demokratiske landa.

Denne problemstillinga vert aktualisert i eit handelssystem bygd på prinsipp om relativ fri flyt av kapital, teknologi, tenester og ekspertise. Verksemda kan etablerast i andre land der krava til miljø og sosiale tilhøve er låge, og det kan ein gjera utan å måtta gje avkall på teknologi og ekspertise. Det er forlokkande å oppnå kostnadsreduksjonar og samtidig høg produktivitet. Land som byr på slike vilkår, vil kunna trekkja til seg investeringar frå land med høgare standarder. Og i forsøk på å verna om eigne

arbeidsplassar kan høgstandardland sjå seg nøydde til å senka sine miljø- og velferdsnivå.

Det er slike vurderingar som i sum ligg bak to medlemsforslag - det eine reist av representantar frå dei sosialdemokratiske partia, det andre av medlemmer av Midtengruppen. Forslaga er etter ein grundig høyringsrunde blitt drøfta i Nordisk Råds økonomiske utval. Utvalet har deretter samla seg om ein rekommandasjonstekst. Regjeringane vert her oppmoda om å utarbeida ein plan for samarbeid om korleis me best kan innføra sosial- og miljøklausular i Verdens Handelsorganisasjon ved å sikra at arbeidet med desse spørsmåla blir samordna med det som skjer i ILO og OECD.

Like før rådssesjonen vart det frå fagleg-politisk hald lagt fram ein grundig dokumentasjon av det omfattande barnearbeidet som går føre seg i mange land. Opplysningane manar til ettertanke og understrekar nettopp at me ikkje kan slå oss til ro med eit handelssystem som manglar ein sosial- og miljøpolitisk dimensjon.

Men vegen fram vert ikkje enkel. Det er t.d. grunn til å merka seg at det frå offisielt hald i u-land kjem til uttrykk ei frykt for at kravet om ein utvida og meir balansert avtale inneber ny proteksjonisme. U-land vil ikkje utan vidare gje frå seg konkurransefordelar. Så seint som i januar d.å. vedtok arbeidsministrane frå 82 alliansefrie land og andre utviklingsland ei fråsegn om å gå imot all samankopling av internasjonal handel og sosiale standardar. U-landa fryktar at klausular om minstestandardar vil hemma tilgangen til den globale marknaden, noko som igjen vil slå tilbake på den økonomiske og sosiale utviklinga i landa. Det er grunn til å venta at problemstillinga vil koma opp under FN-konferansen i København.

Reaksjonen frå u-landa viser at dette er i ferd med å verta eit sentralt diskusjonstema. For så vidt trengst det ikkje noko nordisk initiativ. Saka står alt på det internasjonale kartet, men poenget er at dei nordiske landa kan spela ei viktig rolle i det vidare arbeidet ved å gje det ei retning som medfører at me går klar av nye former for handelspolitisk proteksjonisme retta mot u-landa. Lat oss prøva å etablera ein nordisk posisjon. Økonomisk utval ber om at det blir lagt fram ein plan for dette. I tillegg presenterer me ei prinsipiell vurdering som indikerer ei retning i arbeidet framover, som Ministerrådet serleg bør merka seg.

Eg vil sitera kort frå innstillinga, om eg får lov:

"Utvalget vil oppfordre til at man søker å fremme kravene til sosial- og miljøpolitikk i denne sammenhengen ut fra en belønningsstrategi snarere enn som et straffemiddel. Det er i alle lands interesse, ikke minst utviklingslandenes og lavkostnadlandenes, at man oppmuntres til å legge om produksjonsformen slik at sosial og miljømessig fremgang oppmuntres. På dette punkt er det etter utvalgets oppfatning viktig at de nordiske regjeringer søker å være foregangsland innen de relevante internasjonale samarbeidsorganisasjoner."

På vegner av Økonomisk utval vil eg tilrå at rekommandasjonen vert vedteken.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

30

A 1079/e: Medlemsförslag om åtgärder för att underlätta kvinnors möjligheter till etablerande och drift av företag i Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge nåværende virkemidler i de nordiske land når det gjelder kvinner som ønsker å etablere egen næringsvirksomhet, og på dette grunnlag foreslå tiltak som kan bedre kvinners mulighet for å etablere og drive bedrifter.

Satu Hassi (Vihr.) (utskottets talesman): President! Detta medlemsförslag utgår från två förhållanden i dagens situation. För det första har de nordiska länderna upplevt betydande förändringar på sina arbetsmarknader. Arbetslösheten har ökat på grund av dåliga konjunkturer och därför att de traditionella produktionssektorerna inte mera sysselsätter lika många människor som förut. Vi behöver alltså produktion inom nya sektorer. För det andra har kvinnorna traditionellt haft en stark och oavhängig ställning i alla nordiska länder. Detta har varit ett av de nordiska varumärkena.

Den stora permanenta arbetslösheten kan innebära ett betydande bakslag för kvinnornas självständiga ställning i Norden, men vi kan också utnyttja våra nordiska traditioner för att främja kvinnornas intressen i våra samhällen och samtidigt skapa nya arbetsplatser. Kvinnliga företagare verkar först och främst inom servicebranschen, som är den största potentiella sysselsättaren inom våra nationalekonomier i dag när automationen minskar sysselsättningen i industrin i mycket snabb takt.

En offensiv insats för att främja kvinnornas möjligheter att bli företagare kräver nödvändigtvis inte stora resurser, men vi måste se klart på situationen. Vi måste också vara villiga att justera samhällets insatsmedel så att de blir bättre anpassade till de kvinnliga företagarnas särskilda behov. Kvinnor som vill grunda företag möter i allmänhet andra svårigheter än männen. Männen har traditionellt haft bättre möjligheter att skapa nya företag och näringsverksamhet. Det är lättare att skapa nya företag om man har tidigare erfarenheter av företagsledarskap eller om man känner människor som har sådan erfarenhet. Det hjälper också om man har personliga kontakter inom företags- och bankvärlden. Man behöver alltså kontaktnätverk. Männen har mycket oftare sådana nätverk jämfört med kvinnorna. Om det i en bank sitter en man som först och främst känner manliga företagare blir idén för ett nytt företag lättare trovärdig om den presenteras av en man än om den presenteras av en kvinna. Det är emellertid ett faktum

att bankernas stora förluster först och främst har förorsakats av manliga företagare. Kvinnornas andel av bankernas förluster är mycket liten.

För att främja kvinnornas företagarkerksamhet behöver man nödvändigtvis inte stora ekonomiska insatser; man behöver inte nya typer av näringsstöd, men man behöver företagartutbildning och rådgivning inriktad speciellt för kvinnor. Inom banker och de institutioner som utdelar näringsstöd behöver man människor som förstår kvinnornas speciella problem.

Av de utlåtanden som utskottet har fått framgår det att i alla våra länder finns större eller mindre program för att utöka andelen av kvinnliga företagare. Alla är emellertid eniga om att mera kunde göras. Det erkänns också att man har bara begränsade kunskaper om effektiva åtgärder. Speciellt nyttigt skulle det vara att få kunskap över landsgränserna om vilka erfarenheter man har.

Vi kan därför på goda grunder utnyttja den nordiska samarbetsapparaten för att samla och systematisera de erfarenheter och den kunskap som i dag finns i Norden. Rådets ekonomiska utskott kunde lätt enas om den saken. Vi föreslår inte att man skulle försöka dra upp gemensamma riktlinjer för ländernas stöd eller stimuleringsåtgärder. Vi föreslår inte heller att man skulle grunda konkurrenssnedvridande stödformer. Också den offentliga rådgivningsapparaten kan med ganska enkla metoder justeras så att den bättre kan lösa kvinnliga företagares speciella problem.

Det är viktigt både för jämställdheten och för den ekonomiska utvecklingen generellt i våra länder att vi aktivt stöder optimala lösningar på de frågor som detta medlemsförslag tar fram. Varje nordiskt land kan och borde vara föregångsland på detta område.

Med dessa påpekanden vill jag föreslå att rådet antar rekommendationen från Nordiska ministerrådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

31

E-saker (frågor och svar) i anslutning till ekonomiska utskottets sakområde:

E 18: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående lån från EBRD till byggnad av kärnkraftverk i Slovakien (se s. 1018)

Frågan, ställd av Olof Johansson, har följande lydelse:

Hur kommer företrädarna för de nordiska länderna att ställa sig, när frågan om EBRD-lån till de två aktuella slovakiska reaktorerna slutligt skall avgöras och vilket samråd planeras dessförinnan mellan de nordiska länderna?

Økonomiminister og minister for nordisk samarbejde **Marianne Jelved** (RV): Fru Præsident! EBRD eller Østbanken i London har sendt et forslag til offentlig høring om finansiering i forbindelse med færdiggørelse af to reaktorer på a-kraftanlægget i Mochovce i Slovakiet. Reaktorkernen, der er baseret på sovjetisk teknologi, er mere end 80 pct. færdigbygget. I forbindelse med færdiggørelsen ønskes en opgradering til vestlig sikkerhedsstandard. Det slovakiske elselskab SEP er gået sammen med det franske EdF og det tyske BAG om projektet.

De samlede kapitalomkostninger er opgjort til 1.452 mio. DM, og planen for finansiering af projektet forudsætter, at EBRD yder et lån på 412,5 mio. DM, hvilket svarer til 28,4 pct.

EBRD har ladet udarbejde et omfattende materiale, der belyser sikkerhedsaspekter, økonomiske forhold og miljøkonsekvenser af dette projekt. Materialet er som sagt udsendt til høring, og fristen er netop udløbet.

Sagen om et eventuelt lån vil blive forlagt for EBRD's bestyrelse på et møde d. 21. marts i år.

Ministerrådet for finans- og økonomiministre har haft en drøftelse af sagen på mødet d. 1. marts. Sverige, Island, Finland og Norge har endnu ikke taget stilling til sagen. Forberedelsen til at tage stilling foregår med udgangspunkt i det høringsmateriale, som EBRD præsenterede i december.

Den danske regering har på grundlag af det udsendte materiale besluttet ikke at støtte et sådant forslag i EBRD's bestyrelse. Baggrunden for regeringens beslutning er, at der ikke er nogen sikkerhed for, at færdiggørelsen af værket vil medføre en lukning af de sikkerhedsmæssigt ringere reaktorenheder i Bohunice. En færdiggørelse vil dermed ikke betyde en sikkerhedsmæssig forbedring af kernekraftsikkerheden. Der er samtidig en betydelig usikkerhed om, hvorvidt en færdiggørelse af det omtalte værk er det billigste alternativ til at sikre en forbedret elforsyning i Slovakiet.

Til slut vil jeg oplyse, at de nordiske lande er repræsenteret af tre direktører i EBRD's styre: Sverige og Island indgår i en valgkreds sammen med Estland, Finland og Norge udgør en valgkreds sammen med Lettland, og Danmark indgår i en valgkreds sammen med Irland, Litauen og den tidligere jugoslaviske republik Makedonien. Der foregår et tæt, men uformelt samarbejde mellem de tre nordiske valgkredse i EBRD. Diskussion og samråd i spørgsmål, som vedrører EBRD, indgår også i Ministerrådets drøftelse.

Olof Johansson (c): Fru president! Jag vill tacka för svaret, som var bra ur dansk synpunkt och dåligt ur nordisk synpunkt. Det är nämligen så att Danmark har tagit ställning men inte övriga länder. Danmark har helt riktigt konstaterat att det inte finns någon säkerhet för att färdigställandet av Mochovce-verket medför en höjning av det säkerhetsmässiga tillståndet.

Jag har gått igenom en hel del IAEA-material på detta område och konstaterat att inte heller IAEA kan garantera detta. Det borde då egentligen

vara ganska enkelt för nordiska regeringar att säga nej till denna typ av projekt. Det har vi ju faktiskt gjort i andra sammanhang.

Jag vill hänvisa till vår utmärkta miljöstrategi, utarbetad under en tid när jag hade ansvar för detta. Det heter där att en avgörande förutsättning för ökat nordiskt tekniskt och finansiellt bistånd till ökande av säkerheten vid kärnkraftverken i östländerna är att frågan om ersättningsansvarets placering i händelse av en senare olycka är löst.

Med detta åsyftas att det finns öststater som fortfarande inte har under-tecknat de konventioner som reglerar försäkringsansvaret, i första hand Bjielo-Russija eller Vitryssland. Det betyder att man inte ens kan gå in och göra det som man tekniskt sett kan göra i reaktorerna. I t.ex. Ignalina vill varken svenska eller andra utländska företag gå in för att höja säkerhetsnivån, eftersom öststaterna inte skriver under ifrågavarande konventioner.

Detta är ett ytterligare skäl, utöver bristerna i materialet i övrigt, som Danmark har beaktat på rätt sätt, att säga nej. Jag är beredd att vidareföra denna fråga till andra nordiska länder.

Samarbejdsminister **Marianne Jelved** (RV): Fru Præsident! Jeg har selvfølgelig ikke noget imod, at Danmark bliver rost - for en gangs skyld - men vil dog sige, at det er måske lidt af en tilfældighed, at beslutningen er truffet før Nordisk Råds session, og at de andre regerings beslutninger træffes efter Nordisk Råds session. De andre regeringer i de nordiske lande træffer beslutningen i løbet af kort tid, men jeg kan ikke svare på, hvilke beslutninger der bliver truffet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet angående byggandet av en naturgasledning från Norge till Finland via Sverige (se s. 1022)

Frågan, ställd av Satu Hassi, har följande lydelse:

Avser Nordiska ministerrådet att börja bereda ett politiskt principbeslut om att bygga ifrågavarande naturgasledning?

Økonomiminister og minister for nordisk samarbejde **Marianne Jelved** (RV): Fru Præsident! Ministerrådet vil fortsat følge med i udviklingen på det nordiske gasmarked, bl.a. gennem Nordisk Informationsgruppe om Gas-spørgsmål, hvor både de statslige naturgasselskaber og myndighederne er repræsenteret. Det er besluttet, at der skal være yderligere drøftelser i Ministerrådet om naturgasspørgsmål, dersom der er ændrede forudsætninger, der giver grundlag for en videre udbygning af naturgasnettet i Norden på kommercielle vilkår.

I rapporten "Naturgassens rolle i Norden og Baltikum frem til år 2010" vurderes et tillægspotentiale for naturgas i Finland og Sverige at være på

8-9 milliarder m³ pr. år i år 2010. Dette overstiger klart det volumen på 5-6 milliarder m³ om året, som man fra norsk side har indikeret skulle været et minimumsvolumen for at få en leverance af norsk naturgas til disse lande.

Et antal bilaterale kontakter mellem de nordiske lande pågår for at klarlægge politiske og kommercielle forudsætninger for forskellige investeringsprojekter. Et eksempel på sådanne kontakter er den fælleserklæring om samarbejde på naturgasområdet, som den norske og danske minister med ansvar for energispørgsmål har fremlagt. Dette samarbejde vil også give muligheder for yderligere udvidelse af det nordiske naturgasnet.

Til sidst kan jeg oplyse, at Ministerrådet vil drøfte nordiske naturgasspørgsmål i forbindelse med mødet i København den 26.-28. juni i år.

Satu Hassi (Vhir.): Fru president! Svaret var alltså att man undersöker och funderar. Jag är ledsen för att den svenska, den norska och den finska energiministern inte är närvarande därför att det först och främst är dessa tre länder som avgör saken. Jag är också ledsen för att man inte lyckades få till stånd ett möte mellan de nordiska energiministrarna och ekonomiska utskottet. Men jag tror att statsrådet Jelved kan svara på min tilläggsfråga: Är Nordiska ministerrådet medvetet om att energipolitiken också kan påverka, framför allt i framtiden, nordiska industriprodukters rykten bland miljömedvetna kunder? Det är mycket lättare att kombinera bioenergi och andra förnyelsebara energislag med elproduktion baserad på naturgas än med el baserad på kärnkraft. Om man inte bygger gasledningen från Norge till Sverige och Finland ökar pressen att bygga fler kärnkraftverk, åtminstone i Finland, kanske till och med på Finska vikens södra kust, vilket det finska bolaget Repola planerar enligt gårdagens finska tidningar. Är ministerrådet alltså medvetet om att energipolitiken kan påverka nordiska industriprodukters rykten bland kunderna?

Samarbejdsminister Marianne Jelved (RV): Fru Præsident! Det er for så vidt et ganske enkelt spørgsmål om, hvorvidt ministrene er klar over, at energiforbruget - arten af energi - kan påvirke varenes miljørygte. Til det spørgsmål kan jeg svare: Ja.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 21: Partigrupsfråga till Nordiska ministerrådet angående en nordisk strategi för ökad sysselsättning (se s. 1023)

Frågan, ställd av den socialdemokratiska gruppen, har följande lydelse:

Hur ser ministerrådet på möjligheterna att på grundval av den nordiska modellens aktiva arbetsmarknadspolitik utforma en strategi för full

sysselsætning og vilka konkreta åtgärder avser ministerrådet att föreslå för att snabbt pressa ner arbetslösheten, särskilt ungdoms- och långtidsarbetslösheten?

Samarbejdsminister **Marianne Jelved** (RV): Fru Præsident! Spørgsmålet om beskæftigelsen har stået centralt på den nordiske dagsorden i de seneste år - som det i øvrigt har stået centralt på mange internationale foras dagsorden.

Lad mig først konstatere, at de nordiske økonomier udvikler sig positivt. I 1994 blev den økonomiske aktivitet i Norden øget med 3,5 pct., og der ventes en fortsat vækst i år på omtrent samme niveau. Det økonomiske opsving har ført til, at ledigheden er begyndt at falde til i størrelsesordenen 9,3 pct. i 1995.

De nordiske regeringer vil fastholde en økonomisk politik, som kan sikre en fortsat stabil økonomisk vækst. Men til trods for den positive udvikling i de nordiske økonomier behøves yderligere anstrengelser for at bringe ledigheden ned på et lavere niveau. Arbejdsløsheden er fortsat på et helt uacceptabelt niveau.

I marts 1993 lagde Nordisk Ministerråd - det var finans- og økonomiministrene - rapporten "Nordisk samarbejde for øget beskæftigelse" frem. I rapporten findes en omfattende liste over nationale og fællesnordiske tiltag samt tiltag i det videre internationale samarbejde, som tager sigte på at øge beskæftigelsen. Jeg skal ikke her gentage alle konklusionerne i rapporten, men jeg mener, at den på en omfattende måde viser aktivt nordisk samarbejde for at øge beskæftigelsen.

Hvad angår de nordiske arbejdsmarkedsministre, vil jeg henvise til, at på denne session præsenteres et ministerrådsforslag om et program for samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet, som dækker årene 1995-2000. I dette forslag til program vil Ministerrådet specielt fokusere på ungdomsarbejdsløsheden og langtidsarbejdsløsheden for at hindre, at disse grupper bliver udelukket fra arbejdsmarkedet. Ministerrådet har fra tidligere et program mod ungdomsarbejdsløshed og et samarbejdsprogram for efter- og videreuddannelse.

Ole Stavad (S): Fru Præsident! Jeg vil gerne på den socialdemokratiske gruppes vegne takke ministeren for besvarelsen. Vi er enige med ministeren i, at vi i øjeblikket oplever en langt mere positiv udvikling, end vi har gjort i de foregående år. Men vi er også enige i, som det fremgik af ministerens svar, at det stadig væk er vore enkelte landes og de nordiske lande i fællesskabs' største problem, og derfor er det for den socialdemokratiske gruppe afgørende, at vi holder fast i den samarbejdslinje, som er blevet lagt for at sikre fortsat fremgang i beskæftigelsen og fortsatte muligheder for også de udsatte grupper på arbejdsmarkedet, som er udstødt af arbejdsmarkedet, for at vende tilbage til arbejdsmarkedet.

Derfor vil jeg gerne stille ministeren det spørgsmål, om svaret rummer et tilsagn om at fortsætte rækken af fællesnordiske initiativer og fortsatte nordiske tætte kontakter for at udvikle fælles strategier, der kan bidrage til en fortsat bæredygtig vækst, så den positive udvikling, vi oplever i øjeblikket, ikke, som det blev sagt fra formanden for Økonomisk Udvalgs side, hr. Ahlmann-Ohlsen, bliver en meget kort periode, men så det kan blive en lang periode, hvor de arbejdsløse får mulighed for at vende tilbage til arbejdsmarkedet. Det vil betyde budgetbesvarelser, det vil betyde bedre liv for titusindvis, hundredtusindvis af i dag arbejdsløse.

Samarbejdsminister **Marianne Jelved** (RV): Fru Præsident! Det giver mig anledning til at uddybe mit første svar.

Det er jo helt klart, at Ministerrådet - og det gælder flere ministerråd - agter at fortsætte de fælles initiativer og kontakter; selvfølgelig også med henblik på at fortsætte og videreudvikle de strategier, der er lagt i fællesskab for at løse det problem, som jeg tror, alle er dybt optaget af.

Jeg kan sige, at det er selvfølgelig en stor målsætning at fastholde en stabil økonomisk udvikling, så vi får mulighed for at ændre på den situation, som er karakteriseret i spørgsmålet fra den socialdemokratiske gruppe, hvor mange mennesker ikke har fodfæste på arbejdsmarkedet. Og uden at give anledning til flere spørgsmål skal jeg alligevel sige, at det samarbejde og de strategier jo også er på dagsordenen i EU-samarbejdet og i samarbejdet mellem EU og EFTA-landene. Det samarbejde blev påbegyndt helt konkret under det danske formandskab i EU i foråret 1993 i samarbejde med EFTA-landene.

Så mit tilsagn er: Ja!

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

32

D 24/1991/e: Meddelande om rekommendation nr 24/1991/e angående koncernfacklig samverkan i Norden; D 14/1992/e: Meddelande om rekommendation nr 14/1992/e angående förstärkning av Nordisk industrifond; D 35/1992/e: Meddelande om rekommendation nr 35/1992/e angående energi- och miljöpolitiskt samarbete; D 9/1993/e: Meddelanden om rekommendation nr 9/1993/e angående Nordels framtid; D 27/1993/e: Meddelande om rekommendation nr 27/1993/e angående etablering av näringszoner i Norden och D 10/1994/e: Meddelande om rekommendation nr 10/1994/e angående höjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån (PIL)

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådet del *slutbehandlade*.

Till utskottets förslag beträffande meddelandet om rek. 24/1991 hade en reservation fogats i vilken medlemmarna Jan Bergquist (s), Hjörleifur Gut-tormsson (Ab), Anita Johansson (s), Ragna Berget Jørgensen (A), Ole Stavad (S) och Erkki Tuomioja (SDP) hade föreslagit att meddelandet om rek. 24/1991/e läggs till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa session.

Anita Johansson (s) (reservanternas talesman): Fru president! Bara några ord om förslaget att avskrika rekommendationen om koncernfacklig samverkan i Norden.

Med EU-direktiven om koncernfackligt samarbete är av allt att döma denna fråga löst för EU:s medlemmars del, och jag utgår från att detsamma gäller de länder som omfattas av EES-avtalet. Vad som nu återstår är att vi politiker ser till att parterna på arbetsmarknaden får ansvaret för genomförandet av dessa direktiv.

Det är viktigt, tycker jag, att vi i Norden håller fast vid principen om förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden i frågor som rör förhållanden i arbetslivet. Direktiven, som rör arbetslivet, skall hanteras genom förhandlingar och avtal.

Fru president! Jag har inget yrkande på den här punkten.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls utskottets förslag*.

Præsidenten: Inden vi afslutter mødet, har præsidenten en enkelt bemærkning. Af forskellige praktiske årsager vil det være fornuftigt at placere valgene som det første punkt på morgendagens dagsorden, i stedet for som nu længere nede på dagsordenen. Jeg skal foreslå, at rækkefølgen på torsdagens dagsorden ændres, således at valgene placeres som dagsordenens punkt 1.

Præsidentens förslag *bifölls*.

Mötet avslutades kl 18.55.

Protokoll

Fjärde mötet

Torsdag den 2 mars 1995 kl. 10.00 - 12.15

Presidenter: Knud Enggaard (1-8), Elver Jonsson (8-14) och Geir H. Haarde (15-16)

Dagordning

1. Val av förtroendeposter
 - a) val av ordförande av viceordförande i Nordiska rådets utskott
 - b) val av medlemmar samt val av ordförande och viceordförande i Nordisk Kontakts redaktionskommitté
 - c) val av medlemmar i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1995 - 30 april 1997
 - d) val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1995-1996
 - e) val av valkommitté

Presidiets saker (s. 282)

2. A 1102/p Presidieförslag om nordiskt samarbete i en ny tid
Meddelande om rekommendation nr 20/1994/p om program för det nordiska Europasamarbetet
- A 1097/p Medlemsförslag om nordiskt informationskontor i Bryssel
3. A 1101/p Presidieförslag om uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens
4. A 1088/p Medlemsförslag om att utse nordiska goodwill-ambassadörer
5. Avskrivning av följande rekommendationer:
 - 30/1992/p Gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater
 - 18/1993/p Tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland
 - 16/1994/p Flagging med nordiska symbolflaggan
 - 21/1994/p Rådets framtida struktur och arbetsuppgifter

Socialutskottets saker (s. 296)

6. Allmän debatt på socialutskottets sakområde
7. B 148/s Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådets samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet 1995-2000

8. A 1069/s Medlemsförslag om nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar
9. A 1085/s Medlemsförslag om ökade insatser på folkhälsoområdet i Norden
10. A 1094/s Medlemsförslag om uppföljning och utvärdering av FN:s standardregler för funktionshindrade
11. E-saker (frågor och svar) i anslutning till socialutskottets sakområde:
E 13 Spørsmål til Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer vedrørende nordisk konvention og fællesnordiske tolkninger af EÜ-ret på området social tryghed (stillet af Hjörleifur Guttormsson)
12. Avskrivning av följande rekommendationer:
36/1989/s Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar
3/1992/s Utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen
9/1992/s Handikappanpassning av internationella persontransporter
43/1992/s Jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor
23/1993/s Förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen
24/1993/s Förstärkt nordisk medborgarpolitik
12/1994/s Vidareutvecklat samarbete kring FN:s barnkonvention
14/1994/s Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster (pkt 1)
23/1994/s Program för nordiskt social- och hälsosamarbete 1995-2000

Budgetutskottets saker (s. 311)

13. C 1 Nordiskt samarbete 1994. Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse
14. C 5/b Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1993)

Avslutning (s. 314)

15. Bemyndigande för presidiet att utse kommittéer
16. Fastställande av tid och plats för nästa session
17. Sessionens avslutning

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Berit Oscarsson för denna dag ersatts av Carin Lundberg samt att Kimmo Sasi, Mats Nyby, Lauri Metsämäki, Anders Talleraas och Jon Lilletun lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

Val av förtroendeposter

a) val av förmän och vice förmän i Nordiska rådets utskott; b) val av medlemmar samt val av ordförande och vice ordförande i Nordisk Kontakts redaktionskommitté; c) val av medlemmar i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1995-30 april 1997; d) val av revisor och revisorssuppleant till Nordiska kulturfonden för åren 1995-1996 samt e) val av valkommitté

a) Nordiska rådets valkommitté hade föreslagit att rådet till förmän och vice förmän i rådets utskott utser följande medlemmar:

Budgetutskottet: Förman: Peter Angelsen (Sp), Norge
Vice förman: Kjell Nordström (s), Sverige

Ekonomiska utskottet: Förman: Ole Stavad (S), Danmark
Vice förman: Anders Mølgaard (V), Danmark

Juridiska utskottet: Förman: Arne Andersson (m), Sverige
Vice förman: Sinikka Hurskainen (SDP), Finland

Kulturutskottet: Förman: Berit Oscarsson (s), Sverige
Vice förman: Siri Frost Sterri (H), Norge

Miljöutskottet: Förman Olof Salmén (ÅS), Åland
Vice förman: Paul Chaffey (SV), Norge

Socialutskottet: Förman: Guðmundur Árni Stefánsson (A), Island
Vice förman: Solveig Sollie (KrF), Norge

Valkommitténs förslag *bifölls*.

b) Nordiska rådets valkommitté hade föreslagit att rådet till ordförande och vice ordförande samt medlemmar i Nordisk Kontakts redaktionskommitté väljer:

från Danmark: Søren Hansen (S)
Anders Mølgaard (V)
från Finland: Markku Laukkanen (Kesk.) *vice ordförande*
Sinikka Hurskainen (SDP)
från Island: Árni M. Mathiesen (Sj)
Kristín Einarsdóttir (Kv)
från Norge: Carl I. Hagen (FrP)
Karin Lian (A) *ordförande*

från Sverige: Margareta Israelsson (s)
Sten Svensson (m)

Valkommitténs förslag *bifölls*.

c) Val av medlemmar i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1995 - 30 april 1997

Nordiska rådets valkommitté hade föreslagit att rådet till medlemmar i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté väljer:

från Danmark: Hans Engell (KF)
från Finland: Lauri Metsämäki (SDP)
från Island: Halldór Ásgrímsson (F)
från Norge: Anders Talleraas (H)
från Sverige: Per Olof Håkansson (s)

Valkommitténs förslag *bifölls*.

d) Val av revisor och revisorssuppleant för Nordiska kulturfonden för åren 1995-1996

Nordiska rådets valkommitté hade föreslagit att rådet väljer:

som revisorer: folketingsmedlem Hanne Andersen og rigsrevisor
Jørgen Mohr
som suppleanter: folketingsmedlem Niels Ahlmann-Ohlsen
og afdelingschef Svend Gravesen.

Valkommitténs förslag *bifölls*.

e) Val av valkommitté

Enligt arbetsordningens § 34 skall plenarförsamlingen på förslag av presidiet välja en valkommitté bestående av sju medlemmar. Presidiet hade föreslagit att rådet till medlemmar i valkommittén väljer:

Dorte Bennedsen (S), Danmark
Per Olof Håkansson (s), Sverige
Solveig Sollie (KrF)
Olof Salmén (ÅC), Åland
Anders Talleraas (H), Norge

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Island

Hjörleifur Guttormsson (Ab), Island

Presidiets förslag bifölls.

Presidiets saker

2

A 1102/p: Presidieförslag om nordiskt samarbete i en ny tid; D 20/1994/p: Meddelande om rekommendation nr 20/1994 angående program för det nordiska Europasamarbetet och A 1097/p: Medlemsförslag om nordiskt informationskontor i Bryssel

Rådet behandlade ovannämnde saker i ett sammanhang.

A. Presidiet hade med anledning av presidieförslaget A 1102/p föreslagit att Nordiska rådet beslutar följande:

att godkänna mål och prioriteringar i rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" och huvuddragen i förslagen om samarbetets uppläggning och organisation;

att för den fortsatta konkretiseringen av förslagen ta utgångspunkt i vad som anges i rapporten;

att anmoda presidiet att återkomma till Nordiska rådets 47:e session i Kuopio med en rapport om reformarbetets gång och med förslag till konkreta ändringar i rådets arbetsordning;

att rekommendera Nordiska ministerrådet/de nordiska regeringarna att, i samråd med Nordiska rådets presidium, utarbeta ett ministerrådsförslag om nödvändiga ändringar i Helsingforsavtalet till behandling vid Nordiska rådets 47:e session; och

att rekommendera Nordiska ministerrådet att lägga de mål och prioriteringar som föreslagits i rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" till grund för utarbetandet av plan och budget för det nordiska samarbetet under 1996.

B. Beträffande D 20/1994: Meddelande om rekommendation nr 20/1994 angående program för det nordiska Europasamarbetet hade presidiet föreslagit

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på *nytt meddelande* till nästa session.

C. Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte företar sig något* med anledning av medlemsförslag A 1097/p om ett nordiskt informationskontor i Bryssel.

Præsidenten: Jeg kan sige, at det er min hensigt, at vi tager separat afstemning, separat votering, sådan at der ved forslag A 1102/p stemmes via afstemningsapparaterne på grund af beslutningens historiske karakter. Meddelelsen derefter tages som en mere normal beslutning, og det samme gælder forslag A 1097/p, men der bliver separat afstemning om forslag A 1102/p.

Per Olof Håkansson (s) (presidiets talesman): Herr president! Jag tror att jag av två anledningar kan fatta mig ganska kort när jag skall redovisa presidiets förslag.

Den ena anledningen är att vi hade en omfattande, djupgående och mycket intressant debatt om temat inom ramen för generaldebatten, och sedan har självfallet partigrupperna diskuterat ärendet.

Det andra skälet är att presidiet är enigt i sin framställning. Det firns skäl att understryka att det råder enighet i presidiet om det förslag som man lägger fram.

Vad är det då för förslag som har lagts fram? Det är ett fullföljande av reformgruppens förslag. Förslaget i den första att-satsen är att godkänna mål och prioriteringar som anges i rapporten. Här formar man någonting som kanske har kommit litet i skymundan i diskussionen, nämligen att en ny politisk plattform läggs fast för det fortsatta arbetet inom ramen för Nordiska rådet.

En annan sak som kommer fram i att-satserna är att vi - för första gången, tror jag - definierar någonting som vi kallar för nordisk nytta. Också det är betydelsefullt. Att sedan saker och ting måste konkretiseras ytterligare är en självklarhet, men vi anger riktningen för det fortsatta arbetet.

Resultatet av den andra att-satsen blir i slutändan att vi vid en kommande session får diskutera förslag till ändringar i Helsingforsavtalet och förslag till ändringar i arbetsordningen och att vi i andra sammanhang - kanske också i en sessionsdebatt - får diskutera reglementen och andra ting som skall utgöra grunden för den fortsatta verksamheten.

Man kan konstatera att det nu tas ett jättestort steg, som bygger på reformgruppens arbete.

Man kan diskutera vem som skall ha ansvaret för det fortsatta arbetet. Enkelt uttryckt är det som vanligt: det är du och jag. Det är dem som vi valt att ingå i presidiet som skall ha det formella ansvaret att driva frågan vidare. Någon annan kan vi inte kommunicera med eller lägga ansvaret på. Jag utgår från att presidiet kommer att gripa sig an denna fråga på det sätt som framgår av presidiets förslag, som jag hoppas blir rådets beslut. Med detta tar vi ett stort steg från den korsväg som jag när vi inledde sessionen påstod att vi stod vid. Vi tar nu ett nytt steg, och jag är övertygad om att det är på rätt väg.

Halldór Ásgrímsson (F) (presidiets talesman): Hr. Præsident! Det, som vi diskuterer her, er det nordiske samarbejde i en ny tid. Som det er sagt her af Per Olof Håkanson, så var vi enige i reformgruppen. Der var jo forskellige meninger i denne reformgruppe, men vi kom enige her til sessionen, og vi kom til Præsidiets med et enkelt forslag.

Det er jo helt klart, at der er forskellige meninger om organisationen, men jeg tror, det er vigtigt, at vi nu holder op med at tale om organisation og arbejder ud fra det, der ligger i denne rapport.

Jeg synes, at den tekst, man har skrevet, er en god tekst. Den kunne være stærkere, men jeg synes ikke, det er det, der er det vigtige. Det er jo sådan, at i denne rapport har man ikke konkretiseret alt. Man taler f.eks. om en kontrolkomité, man taler om komiteer eller udvalg, som går på tværs af andre udvalg, og man taler om, at der skal være 15 og 13 medlemmer af hvert udvalg. Men der er jo også mange, der har den mening, at hvert enkelt medlem skal sidde i et udvalg. Det er min mening, og det er sådanne ting, man skal konkretisere.

Der er mange, der siger, at alt er åbent nu. Alt er ikke åbent. Man skal i hovedtræk bygge på det, der står i denne rapport, og jeg synes ikke, at vi har nogen anden fremgangsmåde at arbejde efter end at gøre det.

Der er nogle, der siger, at dette er en fiasko. Hvilken fiasko? Der er ingen fiasko i i hovedtrækkene at bygge på dette. Vi er efter min mening, hvis dette bliver besluttet, bundet til at bygge på den organisationsform, som skitseres i rapporten, og det synes jeg er vigtigt.

Jeg vil ganske kort nævne et andet forslag, nemlig om et informationskontor i Bruxelles. Man er i denne rapport kommet frem til at bygge det op på en anden måde, i hvert fald i første omgang. Det skal gøres sådan, at formandslandet skal skaffe en kontaktperson, som Ministerrådets sekretariat og Præsidiets sekretariat kan være i kontakt med. Det er efter min mening et første skridt. Det er nødvendigt at skaffe information til vore strukturer fra Bruxelles. Det er også nødvendigt at give information til strukturerne i Bruxelles fra vore organisationer. Statsministrene var ikke enige i, at man skulle åbne et informationskontor i Bruxelles, og det må vi leve med. Men jeg tror, at man i tidens løb vil føle et stort behov for det, og derfor er jeg overbevist om, at vi kommer tilbage til dette spørgsmål senere.

Engell (KF): Hr. Præsident! Den konservative gruppe har haft det klare ønske, at der på denne session ville blive truffet markante, fremadrettede og helt konkrete beslutninger på baggrund af reformgruppens forslag, som kunne styrke det nordiske samarbejde.

En del er lykkedes. Det, vi nu skal træffe beslutning om, er et forslag fra Præsidiets vedrørende det nordiske samarbejde i en ny tid. Der henvises i forslaget til, at man godkender mål og prioriteringer i rapporten, for så vidt angår de politiske afsnit, og tilslutter sig hovedtrækkene i forslagets organisatoriske afsnit.

Dette er mindre konkret end de mange forslag, der har været lagt frem i reformgruppens oplæg, og som mange af os havde håbet på ville blive

vedtaget på denne session. Der har i vide kredse i Norden været en forventning om, at denne session i Reykjavík ville blive et vendepunkt for det nordiske samarbejde, hvor vigtige beslutninger kunne danne udgangspunkt for et mere dynamisk, målrettet politisk samarbejde.

Sådan gik det altså ikke i denne omgang, men den konservative gruppe kan stemme for Præsidiets forslag. Det gør vi for at fastholde den brede enighed, som den nyvalgte præsident har lagt op til med det mål at styrke det nordiske samarbejde og at sikre et politisk indhold og en struktur, der kan møde de kommende års vigtige udfordringer.

Men for mange af os sker det med en beklagelse af, at vi ikke allerede her på sessionen har kunnet komme længere, for tiden er knap, hvis troværdigheden skal bevares, det politiske initiativ fastholdes og Nordisk Råd vise sin eksistensberettigelse.

Når Rådet nu godkender mål og prioriteringer fra rapporten og hovedtrækkene i det strukturelle oplæg, går jeg ud fra, at der herved bekræftes en enighed om, at partigruppernes placering i det nordiske samarbejde skal gøres helt centralt, og at det er afgørende, at der sikres en ledelsesstruktur koncentreret om den politiske debat og muligheden for at sætte en nordisk dagsorden i forhold til EU og nærområderne, samt at vores fælles initiativer vurderes ud fra aspektet om nordisk nytte.

Præsidiet har påtaget sig et stort ansvar for at sikre en tidsplan, der indebærer, at konkrete, omfattende og gennemarbejdede forslag kan gennemføres allersenenest på sessionen i efteråret.

Når jeg siger, det er et stort ansvar for Præsidiet, skal det naturligvis ses i lyset af, at reformgruppen med sin sammensætning med fem samarbejdsministre og med fem ret centralt placerede politikere har fremlagt et omfattende forslag, og at Præsidiets forslag naturligvis vil blive bedømt i lyset af de forslag, reformgruppen har lagt frem. Der vil selvfølgelig blive holdt øje med, om ambitionsniveauet fastholdes, og om forslaget er konkret og målrettet.

Jeg skal ikke gå ind i en fortolkning af den tekst, Præsidiet har fremlagt. Jeg ser meget vel, at der er en risiko for, at det kan føre ind i en diskussion, som tiden ikke er til nu. Jeg håber ikke, at det bliver fortolkningsuoverensstemmelser, der lammer Præsidiets arbejde, for det, vi har brug for nu, er at sikre, at de beslutninger, der ikke har kunnet træffes på denne session, så hurtigt som muligt drives frem, vedtages i Nordisk Råd og gennemføres som konkrete ændringer af Helsingforsaftalen. Det vil være den målsætning, som det nordiske samarbejde bliver bedømt på.

Når det ikke er lykkedes at nå mere vidtrækkende konkrete resultater på denne session, så skyldes det, som jo en del har fremhævet, at der var brug for mere tid. Mange af os mener, at det nordiske samarbejde er overmodent for revision, og at det haster uhyre.

Jeg håber på, at de resultater, vi ikke har nået på denne session, vil blive nået meget hurtigt. Jeg går ud fra, at Præsidiet i sit arbejde vil være yderst opmærksom på, at der er en ratifikationsprocedure i de nordiske lande, som bør forløbe på en sådan måde, at vi sikrer, at tingene er på plads tids-

mæssigt. Det er helt afgørende, at vi ikke taber tempo i den nordiske fornyelsesproces.

Med disse ord, hr. Præsident, skal jeg på den konservative gruppes vegne meddele, at vi kan stemme for det forslag, som Præsidiets har fremlagt.

Per Olof Håkansson (s): Herr president! Jag vet att det var många som med stor spänning funderade över vad den konservativa gruppens ordförande nu skulle säga med anledning av presidiets förslag. Jag kan efter att ha lyssnat på Hans Engell konstatera att det som han sade inte var något annat än en förutsedd förlängning av det som reformgruppen föreslagit och heller inte något annat än sådant som jag tror att de flesta, för att inte säga alla partigrupper kan instämma i.

Det var ett klokt tal av den konservativa gruppens ordförande.

Engell (KF): Jeg har meget svært ved at være uenig i den konklusion, som P.O. Håkansson drog, så her er yderligere et punkt, hvor P.O. Håkansson og jeg er enige.

Nu var der ikke rigtig noget spørgsmål til mig, men jeg forstod udmærket hensigten i P.O. Håkonssons melding.

Jeg vil kun sige, at jeg føler stærkt, at Håkansson og jeg - det tror jeg, vi har til fælles - havde ønsket, at langt flere af de konkrete forslag, som vi har brugt mange kræfter på at udarbejde, havde kunnet vedtages og gennemføres i de kommende måneder. På den led er vi ikke kommet så langt endnu. Jeg har givet præsidiets mine bedste ønsker med, og jeg synes i øvrigt også, det var et klokt indlæg, Håkansson holdt.

Dorte Bennedsen (S): Hr. Præsident! Jeg synes, at når man oplever glædelige ting, skal man også notere sig det, og derfor vil jeg gerne notere mig med glæde den tale, hr. Hans Engell holdt her.

Jeg vil samtidig ytre min medfølelse med hr. Engell, for i de danske aviser kan jeg jo se, at hr. Engell er blevet komplet fejl citeret. Jeg har netop set et dansk avisudklip, hvor man påstår, at hr. Hans Engell har sagt, at det er ikke bare en fiasko, men en meget stor fiasko, at vi ikke når længere på Nordisk Råds session. Derfor har jeg glædet mig over hr. Hans Engells tale og kan konstatere, at han ikke har fået en fair behandling af de danske journalister.

Engell (KF): Jeg må sige til fru Dorte Bennedsen, at jeg har fået en aldeles fair behandling af de danske journalister. Det, jeg har sagt, er det, der er blevet citeret, og det er min egen personlige vurdering af en session, hvor jeg havde håbet, at fremdriften havde været langt større end det, der er lykkedes her.

Jeg har lagt mærke til - for jeg har jo ligesom fru Dorte Bennedsen jo også læst de danske aviser, det er jo ofte dem, der står vores hjerte nærmest - og jeg har lagt mærke til, at fru Dorte Bennedsen siger, at jeg har en skjult dagsorden, fordi jeg grundlæggende ønsker at demonstrere, at Nordisk Råd ikke kan fungere, med henblik på at det skal nedlægges.

Jeg må sige til fru Dorte Bennedsen, at jeg bruger ikke adskillige måneder på et stykke arbejde for at reformere Nordisk Råd, hvis det var sådan, at Nordisk Råd skulle nedlægges. Jeg synes ærlig talt, at det er for ringe, fru Dorte Bennedsen, at en socialdemokratisk gruppe, som har haft de to ledende poster i reformgruppen, pludselig slår bak. Jeg synes, det er for ringe, at det parti, som burde være i front og drive reformprocessen, nu hellere vil bruge tiden til småpolitiske bemærkninger over for mig.

Dorte Bennedsen (S): I Danmark har vi en talemåde, der siger, at når argumentationen er svag, bør man hæve stemmen, og hr. Engell talte ganske højt lige nu.

Der er ikke slået bak. Jeg har for 14 dage siden i det danske Folketing givet udtryk for et synspunkt, der ligger fuldstændig parallelt med det, Præsidiets nu har foreslået. Vi har ét synspunkt, og det er det, der har været drivende for det danske Socialdemokrati og for den socialdemokratiske gruppe her i Rådet. Vi synes faktisk, at enkeltmedlemmerne skal have mulighed for at tage stilling, og det er - og det har jeg sagt flere gange fra denne talerstol - et meget stort og meget dygtigt arbejde, reformgruppen har lavet. Men det er naturligvis ikke blevet færdigt i enkeltheder, fordi der kun har været 2 måneder til arbejdet.

Vi synes, det er rimeligt, at de medlemmer, som jo først fik denne rapport torsdag-fredag i sidste uge, skal have mulighed for at sætte sig ind i den, for at vi kan få mulighed for at diskutere den. Vi foreslår fra vores side, at vi gør efterårsmøderne i København i september til en ekstrasession, for så har vi 6 måneder til at få tygget dette her igennem og kan tage beslutning i september, så vi oven i købet har god tid til at implementere beslutningerne, så de kan træde i kraft den 1. januar.

Men vi har, hr. Engell, et ønske om, at vores medlemmer i vores partigrupper får rimelig mulighed for at diskutere denne rapport. Jeg gentager, at jeg synes, den er god, men den indeholder nogle enkelte fejl - hvad hr. Engell også har indrømmet - og den mangler at tage nogle temaer op, som vi også synes bør behandles igen.

Engell (KF): Jeg tror ikke, der er nogen, der lyttede til den debat, der var i Folketinget for nylig om nordisk samarbejde, der kunne forstå af fru Dorte Bennedsens tale, at den socialdemokratiske gruppe ikke var parat til at træffe langt mere vidtgående beslutninger på denne session. Men lad nu den debat hvile.

Det, jeg føler er urimeligt, er, at man fra Dorte Bennedsens side forsøger at fremstille det, som om den konservative gruppe ikke skulle have ordent-

lige intentioner, ikke skulle have et ønske om at placere det nordiske samarbejde så centralt som overhovedet muligt inden for de muligheder, der er til rådighed. Det er her, jeg beklager, at man hellere vil polemisere i stedet for at drive tingene hurtigere frem, og den vilje har jeg ikke følt - til trods for, at arbejdsgruppen blev ledet af Rådets præsident, socialdemokraten Per Olof Håkansson, og på ministerrådssiden af den islandske minister fra det islandske Socialdemokrati. To socialdemokratiske formænd, som sammen med en arbejdsgruppe gennemførte et dynamisk stykke arbejde, indeholdende en masse konkrete forslag - der var kompromiser, men de var konkrete, de var klar til at blive gennemført.

Og her var det, Socialdemokratiet slog bak, fordi fru Dorte Bennedsen skulle have bedre tid. Jeg spørger mig selv, om fru Dorte Bennedsen kan nøjes med de måneder, der er til rådighed, og jeg spørger mig selv, om den tidsplan, der forhåbentlig lægges, kan blive så stram, som det er nødvendigt, hvis Nordisk Råd skal placeres tilstrækkelig centralt i den videre politiske udvikling.

Brusgaard (FP): Hr. Præsident! Sprang op som en løve og faldt ned som et lam. Det er vel egentlig den bedste beskrivelse af denne 46. session. Talerne ved generaldebatten, statsministeren, samarbejdsministeren, præsidenten - alle sagde, at hvis der ikke skete noget konstruktivt og nogle store ændringer, inden vi tog fra Reykjavík, ville Nordisk Råd mere eller mindre have udspillet sin rolle. Jeg er fuldstændig enig. Det var også forventningene i pressen og i befolkningen, da vi tog herop, at der ville ske noget.

Nordisk Råd har stået i stampe i 2-3 år, fordi man ventede på, hvilke medlemslande der ville tilslutte sig EU. Nu ved vi så, at det blev Sverige og Finland, og så skulle der ligesom ske noget nyt, og derfor kom den blå rapport "Nordisk samarbejde i en ny tid".

Der ikke tid til at redegøre for mine tanker i enkeltheder, men jeg vil da sige, at Fremskridtspartiets holdning stadig væk er, at Nordisk Råd - som det er nu - bør nedlægges. Vi mener, at der skal være et samarbejde mellem de nordiske lande, men det skal foregå på regeringsplan - nøjagtig på samme måde, som Danmarks samarbejde med EU-landene foregår. Her er det jo ikke parlamentariske forsamlinger, der samles for at diskutere enkeltheder, det er regeringen og de enkelte ministre, der får et mandat til at tage til Bruxelles for at forhandle på et folketingsflertals vegne. Sådanne ønsker vi det også med det nordiske samarbejde.

I "Nordisk samarbejde i en ny tid" er der da guldkorn, som Fremskridtspartiet synes er skridt i den rigtige retning, bl.a. forslaget om at sammenlægge Nordisk Råds sekretariat med Ministerrådets sekretariat, mener vi er et lille guldkorn. Jeg vil også fremhæve det svenske socialdemokratiske forslag om at spare 150 mio. på budgettet. Også det er da helt klart i den rigtige retning.

Hvad er det så, det drejer sig om nu? Vi har fået dette papir A 1102/p, og det siger jo blot, at hovedprincippet med de tre søjler - og det er jo ikke noget nyt, det har vi egentlig altid haft - fortsætter man med. Vi tager ikke

stilling, men vi snakker videre på 47. session i Finland. Hvad beslutter vi så på dette møde i Finland? Mit gæt er, at så beslutter man, at vi fortsætter diskussionen i København på møde nr. 48. Det er egentlig det, der kendetegner Nordisk Råd: Man træffer ingen beslutninger, men man diskuterer og kører så videre til næste session. Det forventer jeg også vil ske, når vi mødes i Finland.

Jeg mener ikke, at vi direkte skal tage stilling til rapporten, for vi kommer jo ikke til at stemme om den; vi kan hverken stemme ja eller nej til rapporten. Det, vi kan sige, er, om vi kan tilslutte os, at vi diskuterer videre. Og jeg kan godt tilslutte mig, at vi diskuterer videre.

Tak for mødet nu!

Riihijärvi (SR): Herra presidentti! En voi hyväksyä edellisen puheenvuoron käyttäjän ajatusta, että Pohjoismaiden neuvoston työ supistettaisiin ministerien ja virkamiesten asiaksi ja lähinnä Brysselissä tapahtuvaksi.

Ajatus on aivan liian elitistinen. Se syrjäyttää kansanvallan, se syrjäyttää kansanedustajien mahdollisuuden vaikuttaa pohjoismaisen yhteistyön kehittämiseen. Ministerithän ovat kansanedustajien renkejä asiassa, eikä pohjoismaista yhteistyötä suinkaan voida jättää heidän varaansa.

Haluan tässä yhteydessä myös toivottaa kaikki tervetulleiksi syksyn kokoukseen Kuopioon, jossa sitten tehdään merkittävät päätökset yhteistyön kehittämisestä. Ehkäpä voidaankin Helsingin sopimuksen jälkeen sanoa, että Kuopion sopimuksessa on päätetty niin ja niin. Tervetuloa Kuopioon!

Riihijärvis anförande i svensk översättning: Herr president! Jag kan inte hålla med om den förre talaren om att arbetet i Nordiska rådet skulle begränsas till ministrarnas och tjänstemännens uppgift och att det för det mesta skulle försiggå i Bryssel.

Tanken är allt för elitistisk. Den sätter folkstyret åt sidan, den sätter parlamentarikernas möjligheter att påverka utvecklingen av samarbetet åt sidan. Ministrarna är ju parlamentarikernas drängar i detta ärende, och det nordiska samarbetet kan ingalunda lämnas åt deras gottfinnande.

Jag vill passa på att hälsa alla välkomna till sessionen i Kuopio i höst, där vi då skall fatta alla avgörande beslut om samarbetets utveckling. Därefter kommer vi kanske att tala om att Kuopioavtalet säger si eller så i stället för Helsingforsavtalet. Välkomna till Kuopio!

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. Præsident! Det er ganske vigtigt, at vi synes at være nået frem til en bred enighed her i rådet angående hovedtrækkene i det nordiske samarbejde i tiden fremover.

Den Venstresocialistiske Gruppe deltog aktivt i reformgruppens arbejde. Vi var enige om de store træk, og alligevel ønskede vor repræsentant, Kjellbjørg Lunde, til slut visse ændringer og tilføjelser, og hun tog

forbehold over for kapitel 5.5 på grund af, at det ikke var grundigt nok drøftet, så vi kunne være sikre på, at dette var den bedste model. Vi var af den mening, at partigrupperne behøvede mere tid til drøftelse i enkelthed af forslagene om strukturen.

Vore ønsker gjaldt dog ikke mindst, at der blev lagt vægt på, at Rådet fortsat skal diskutere og behandle udenrigs- og sikkerhedspolitik i nordisk sammenhæng. Det var der flere repræsentanter i Rådet, der var enige med os i. I Præsidiets indstilling har vi nu fået igennem, at sikkerheds- og udenrigspolitik fortsat skal være et højt prioriteret område i Nordisk Råd. Vore forslag og ønsker er tilgodeset i det foreliggende præsidieforslag med præsidiets kommentar i punkt 2 i forslaget. Man må nu i det videre arbejde konkretisere de enkelte strukturelle forandringer i Rådet.

Vi i Den Venstresocialistiske Gruppe hilser den enighed velkommen, som vi er nået frem til her på sessionen, om Rådets fremtidige arbejde. Vi vil sætte os ind i det fortsatte arbejde for at få det bedste ud af vort nordiske samarbejde i årene, som kommer. Måske er det vigtigere nu end nogen sinde, og vi kan være sikre på, at det har en varm opbakning hos vore folk.

Johan J. Jakobsen (Sp): Debatten om Reformgruppens rapport, "Nordisk samarbeid i en ny tid" viser at utsendingene til Nordisk Råd kom til Reykjavik med noe ulike ambisjoner. Det bør ikke overraske noen. Viktigere enn å fokusere på nyansene - for det er det det dreier seg om - må være å se på hva Nordisk Råd her i Island faktisk har maktet å samle seg om. Sesjonen her i Reykjavik har med små modifikasjoner vist at det er bred enighet om behovet for å videreføre det nordiske samarbeidet, og hvilke samarbeidsområder som skal prioriteres. De tre søylene illustrerer på en god måte de utfordringer vi møter, og de satsingsområder Nordisk Råd har utpekt:

- Samarbeid om felles nordiske interesser.
- Nordens forhold til Europa/EU/EØS.
- Nordens nærområder.

Det er også bred politisk enighet om at det nordiske samarbeidet i en ny tid må fornyes, moderniseres og effektiviseres. Og endelig er det enighet om at Nordisk Råd fra starten av 1996 skal framstå i en slanket og mer rasjonell utgave. Det innebærer at et år etter at de fem nordiske land har avklart sitt forhold til Den europeiske union, vil den nødvendige omorganisering være gjennomført og Nordisk Råd forhåpentligvis framstå som et effektivt redskap for å møte samarbeidsutfordringene i en ny tid.

Presidiets forslag innebærer at en endelig beslutning om rådets arbeidsordning og organisering av rådets virksomhet skal treffes i Kuopio, herunder de nødvendige endringer i Helsingforsavtalen. På vegne av den norske delegasjon tror jeg det kan slås fast at dette er et resultat hovedsakelig i tråd med de ambisjoner vi hadde før sesjonen i Reykjavik, men enkelte deltakere er altså ikke tilfreds med denne framdriften. Om jeg har forstått kritikken rett, dreier det seg ikke om de prioriterte samarbeidsområdene, heller ikke om tidspunktet for iverksettelsen av en ny struktur

for Nordisk Råd. Nei, misnøyen med Presidiets forslag har gått mer på de visuelle og symbolske sider ved presidentforslaget. Rådet markerer ikke en tilstrekkelig handlekraft når ikke alle elementer i Reformgruppens forslag konkretiseres og avgjøres nå, forstår jeg kritikerne rett. Den påståtte fiasko består altså i at partigruppene i Nordisk Råd, etter å ha drøftet Reformgruppens forslag i tre dager, ikke er beredt til å treffe den endelige beslutning om rådets framtidige organisasjonsmønster og arbeidsordning. At rådet inviteres til å slutte seg til hovedtrekkene i gruppens forslag, og at konkretiseringen skal ta utgangspunkt i rapporten, er altså ikke tilstrekkelig for de danske konservative. Det heter at det ofte bare ligger et tynt silkepapir mellom suksess og fiasko. Etter å ha hørt hr. Engells innlegg her i dag, må en kunne slå fast at i dette tilfelle er også silkepapiret ekstremt tynt.

Presidiets forslag vil gi partigruppene i Nordisk Råd bedre muligheter til å vurdere enkelthetene i rapporten fra Reformgruppen. La meg i den forbindelse peke på et åpenbart paradoks. I rapporten slås det fast at partigruppens rolle i berednings- og beslutningsprosessen bør forsterkes. Det er Nordisk Råd enig i, men bare med det forbehold at enkelte tydeligvis mener at dette ikke må gjelde den første store saken rådet har til behandling etter at rapporten er lagt fram.

Den kritikk som har vært reist mot de norske partiene i denne saken, tar jeg med stor ro, særlig etter at den fremste kritikeren i dag har lagt seg flat for Presidiets forslag. Dermed har også kritikken mistet sin kraft. Dersom en skulle ta Hans Engells utfall og uttrykksmåte på alvor slik det ble uttrykt i går og en ikke visste bedre, skulle en tro at det var hans nærmest politiske livsverk som i dag ligger i ruiner. Den konservative gruppeleders meddelelse til rådet i dag om at han og hans gruppe støtter presidieforslaget, ble intet mindre enn et gedigent antikklimaks.

Derimot er det grunn til være bekymret over signaleffekten av de utbrudd som har kommet fra de konservative i Danmark. Vi får bare inderlig håpe at det her ikke dreier seg om vikarierende motiver, og at ingen er ute etter å skaffe seg et alibi for senere nedgradering av det nordiske samarbeidet.

Engell (KF): Jeg har noteret mig, at hr. Johan Jakobsen har studeret de indlæg, jeg har haft, både her i Nordisk Råd og i medierne, og at jeg også har kommenteret den norske holdning - herunder hr. Johan Jakobsens holdning - til reformgruppens forslag.

Nu er det jo ikke sådan, hr. Johan Jakobsen, at debatten om Nordisk Råds struktur er noget, der opstod for to eller tre måneder siden. Det har været et tema i en ganske lang periode, og jeg tror, de fleste partier i alle lande har været meget opmærksomme på, at uanset hvad der måtte ske i forbindelse med folkeafstemningerne i de tre nordiske lande, ville der efterfølgende være et klart behov for at reformere det nordiske samarbejdes struktur og indhold.

I betragtning af, at hr. Johan Jakobsen tilhører et politisk parti, som aktivt agiterede imod norsk EU-medlemskab, må man gå ud fra, at Centerpartiet om nogen har haft en interesse i, at der blev truffet hurtige beslutninger, der kunne reformere Nordisk Råd og placere Nordisk Råd stærkt i den politiske udvikling fremover, men jeg noterer mig, at et sådant hastværk åbenbart ikke er hos det parti, der gik imod Norges EU-medlemskab; dér mener man, at der er god tid, når det gælder reformerne af det nordiske samarbejde.

Det synspunkt har jeg ikke - kommende fra et EU-land, men også fra et parti, der ønsker alt godt og en central placering for det nordiske samarbejde. Jeg kan berolige hr. Johan Jakobsen med, at der hverken i mine overvejelser eller i overvejelser hos nogen i Den Konservative Gruppe indgår, at vi ikke skulle ønske at udnytte de muligheder, der ligger i det eksisterende nordiske samarbejde. Det vil jeg gerne berolige hr. Johan Jakobsen med.

Men jeg må samtidig udtrykke min forundring over, at et parti, der har sagt nej til det ene, ikke er parat til at handle hurtigere, når det gælder det nordiske spørsmål.

Johan J. Jakobsen (Sp): President! Jeg ble meget forundret under hr. Engells innlegg tidligere i dag, sett i forhold til de sterke utfall som kom i form av en pressemelding i går. Men jeg slutter meg til dem som i debatten så langt har sagt at det var utmerket, og det var bra for det nordiske samarbeidet, at hr. Engell i dag hadde kommet på bedre tanker enn de han uttrykte i en pressemelding i går.

Jeg ble ikke mindre overrasket over hr. Engells utsagn i dag, fordi hr. Engell tydeligvis ikke har registrert at det han prøver å framstille som en senterpartioppfatning i Norge, aldeles ikke er en sær senterpartioppfatning fra et Nei til EU-parti, men det er faktisk en hel delegasjon, muligens med forbehold for hr. Carl I. Hagen, som står bak den holdning som er uttrykt - både den konservative gruppen, den sosialdemokratiske gruppen, midtengruppen og den venstresosialistiske gruppen. Og det som gjør dette utfall fra hr. Engell nå ekstra overraskende - og meningsløst - er det faktum at ved den avsluttende votering i dag vil representantene for det norske Senterpartiet og hr. Engell stemme på samme måte. Det som har skjedd i løpet av det siste døgnet, er at en hard kritikk og karakteristik av fiasko - og ikke bare fiasko, men en stor fiasko - ender opp her i rådet med at den fremste kritikeren av presidieforslaget i går støtter det samme forslag som det norske Senterpartiet og den norske delegasjonen også støtter fullt ut. Det sier litt om hvilke bevegelser som har foregått det siste døgnet.

Engell (KF): Hr. Præsident! Det siger intet om de bevægelser, der er foregået det sidste døgn. Det siger noget om Den konservative Gruppens vilje til at fremme det arbejde med udgangspunkt i reformgruppens rapport, som

har været et tema på denne session. Det er udtryk for en konstruktiv vilje til, at vi så hurtigt som muligt finder en løsning.

Men det er, som om hr. Johan Jakobsen ikke rigtig forstår pointen i mit synspunkt, nemlig det synspunkt - og her taler jeg ikke om den norske delegation, jeg taler om Senterpartiet i Norge, der om noget har ansvaret for at drive Nei til EU-kampagnen og for, at Norge kom til at stå uden for et europæisk samarbejde, hvor de andre nordiske lande bortset fra Island er med - at det parti om noget burde have haft en interesse i, at der på denne session blev truffet konkrete beslutninger. Det er det, der er mit budskab, hr. Johan Jakobsen: at det parti, som altså ikke mente, at Norge skulle i EU, er et parti, der mener, at man har godt tid, når det gælder om at reformere det nordiske samarbejde. Det er det, jeg udtrykker min forundring over, og det svarede hr. Johan Jakobsen ikke på.

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede President! Jeg synes vi i Nordisk Råd skal ta Hans Engells forsikring om at de konservatives støtte til presidieforslaget skal tas som et uttrykk for vilje til å satse videre på det nordiske samarbeid.

Så skjønner jeg godt at den konservative leder Hans Engell fortsatt er noe sår over at Senterpartiet spilte en slik rolle i den norske EU-kampen at dette i sterk grad bidrog til at Norge ble stående utenfor Den europeiske union. Forstod jeg Hans Engell rett, mente han at dette i seg selv skulle være et grunnlag for det norske Senterpartiet til å haste gjennom denne saken på en slik måte at partigruppene i Rådet ikke fikk tilstrekkelig tid til å behandle saken. Jeg påpekte faktisk i mitt innlegg det paradokse at Reformgruppen som ett av sine viktige forslag sier at nå skal partigruppene trekkes sterkere med i beslutningsprosessen. Og så sier Hans Engell og andre at det må bare ikke gjelde den første store saken som Nordisk Råd skal behandle. Det er dette paradokset som gjør at hr. Engells utsagn blir ganske meningsløst. Vi i Senterpartiet og vi i den norske delegasjonen ønsker et effektivisert nordisk samarbeid, vi ønsker en så rask prosedyre som mulig. Når det gjelder tempo snakker hr. Engell om at Senterpartiet hadde så god tid. Så vidt jeg har forstått, er det faktisk slik at både hr. Engell og det norske Senterpartiet mener at fra starten av året 1996 skal det nye, det velfriserte nordiske råd framstå som et effektivt redskap i det nordiske samarbeid. Så til hr. Engell: Vi er faktisk også enige om tidsplan.

Stavad (S): Jeg er nyt medlem af Nordisk Råd. Jeg har i de foregående 15 år fulgt Nordisk Råds arbejde fra sidelinjen som medlem af det danske Folketing, og det er nok ingen hemmelighed, at Nordisk Råds arbejde ikke har haft ry for at være specielt effektivt. Derfor vil jeg gerne under denne her debat give udtryk for min glæde over, at jeg som nyt medlem ved denne session og ved det arbejde, der er foregået i de foregående tre måneder, har oplevet en effektivitet i beslutningsprocessen i Nordisk Råd, der står i skærende kontrast til det, jeg har oplevet fra sidelinjen.

I november månad besluttede man at nedsætte en arbejdsgruppe set i lyset af den nye situation med to nye medlemmer af EU fra Norden. Denne arbejdsgruppe har arbejdet effektivt. Denne arbejdsgruppe afleverede for en uge siden sit resultat til os, der ikke har deltaget i arbejdet. Ved denne session, ved den afstemning, som nu forestår, står vi over for at træffe beslutning om de væsentligste nye politiske initiativer i Nordisk Råds fremtidige arbejde.

Jeg kan ikke komme i tanker om noget internationalt samarbejde mellem en række lande, hvor beslutningsprocessen er så effektiv som den, der er manifesteret af Nordisk Råd inden for de seneste tre måneder.

Jeg glædede mig over hr. Hans Engells første indlæg, mens hr. Hans Engell stadig væk var ordfører for Den Konservative Gruppe. Jeg må sige, at min glæde blev meget mindre, da hr. Hans Engell ikke længere talte som ordfører for Den Konservative Gruppe, men som hr. Hans Engell.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande presidiets förslag till beslut i punkt A (ang. presidieförslag A 1102/p).

För presidiets förslag till beslut röstade:

Niels Ahlman-Ohlens (KF), Hanne Andersen (S), Arne Andersson (m), Peter Angelsen (Sp), Árni M. Mathiesen (Sj), Børge Bakholt (S), Dorte Bennedsen (S), Jan Bergqvist (s), Marianne Carlström (s), Paul Chaffey (SV), John Dale (Sp), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Knud Enggaard (V), Eirin Faldet (A), May Flodin (FS), Ranveig Frøiland (A), Geir H. Haarde (Sj), Martin Glerup (S), Jette Gottlieb (EL), Jonna Grønver (V), Ulf Guttormsen (A), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F), Maria Hansen (Sb), Søren Hansen (S), Satu Hassi (Vihr.), Chris Heister (m), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Per Olof Håkansson (s), Margareta Israelsson (s), Thorbjørn Jagland (A), Johan J. Jakobsen (Sp), Anita Johansson (s), Eva Johansson (s), Olof Johansson (c), Elver Jonsson (fp), Göthe Knutson (m), Inger Koch (m), Kristín Einarsdóttir (Kv), Berit Brørby Larsen (A), Kaj Larsson (s), Karin Lian (A), Carin Lundberg (s), Kjellbjørg Lunde (SV), Maggi Mikaelsson (v), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Anders Mølgaard (V), Heikki Riihijärvi (SR), Olof Salmén (ÅC), Marianne Samuelsson (mp), Hans Christian Schmidt (V), Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Ole Stavad (S), Siri Frost Sterri (H), Håkan Strömberg (s), Anni Svanholt (SF), Alf Svensson (kds), Sten Svensson (m), Jan P. Syse (H) och Birthe Sörestedt (s).

Ingen röstade mot presidiets förslag till beslut.

Aage Brusgaard (FP) *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Elisabeth Arnold (RV), Kjell Magne Bondevik (KrF), Hans Engell (KF), Guðmundur Árni Stefánsson (A), Carl I. Hagen (FrP), Sinikka Hurskainen (SDP), Timo Järvilahti (Kesk.), Anfinn Kallsberg (Fkfl), Jon Lilletun (KrF), Lauri Metsämäki (SDP), Håkan Nordman (SFP), Mats Nyby (SDP), Markku Rossi (Kesk.), Kimmo Sasi (Kok.), Anders Talleraas (H), Erkki Tuomioja (SDP) och Eeva Turunen (Kok.).

För presidiets förslag till beslut röstade: 61 medlemmar Ingen medlem röstade mot förslaget. 1 medlem avstod från att rösta. 17 medlemmar var frånvarande.

Presidiets förslag till beslut med anledning av presidieförslag A 1102/p (p. A) hade sålunda antagits med 61 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Presidiets förslag i punkterna B och C bifölls.

3

A 1101/p: Presidieförslag om uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens

Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av presidieförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att notera och följa upp förslagen i slutdokumentet från Nordiska rådets FN-konferens i Helsingfors, den 10 - 12 januari 1995, i samband med de allmänna strävandena att reformera FN och med en särskild inriktning på det sociala toppmötet 6 - 12 mars 1995 i Köpenhamn och den fjärde kvinnokonferensen 4 - 15 september 1995 i Beijing.

Rekommendationen antogs med acklamation.

4

A 1088/p: Medlemsförslag om att utse nordiska goodwill-ambassadörer

Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande interna beslut med anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet anmodar presidiet

att positivt överväga intentionerna i medlemsförslaget om nordiska goodwill-ambassadörer i ljuset av den pågående översynen av Nordiska rådets informations- och publikationsverksamhet.

Det interna beslutet antogs med acklamation.

5

D 30/1992/p: Meddelande om rekommendation nr 30/1992/p angående gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater; D 18/1993/p: Meddelande om rekommendation nr 18/1993/p angående tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland; D 16/1994/p: Meddelande om rekommendation nr 16/1994/p angående flaggning med nordiska symbolflaggan och D 21/1994/p: Meddelande om rekommendation nr 21/1994/p angående rådets framtida struktur och arbetsoppgifter

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådets del *slutbehandlade*.

Presidiets förslag *bifölls*.

Socialutskottets saker

6

Allmän debatt på socialutskottets sakområde

Sosialminister **Hill-Marta Solberg (A)**: Ærede president! I sin erklæring av 29. januar i år har de nordiske statsministrene bl.a. lagt vekt på velferds-samfunnets utfordringer hva angår samfunnsspørsmål av felles nordisk interesse. Det samme er nevnt i rapporten Nordisk samarbeid i en ny tid. Det er ikke bare naturlig fordi velferdsordningene i de nordiske land er fundert på et felles nordisk verdigrunnlag der individuelle rettigheter, of-fentlig styring og finansiering og stor vekt på fordeling og likebehandling er vesentlige elementer. Det er også nødvendig fordi alle de nordiske lan-dene står overfor store velferdsmessige utfordringer som best kan løses gjennom samarbeid.

Den demografiske utviklingen viser at andelen eldre forventes å øke i forhold til andelen yrkesaktive i befolkningen. En forventet lengre leveal-der, høyere pensjonsopptjening vil gi høyere pensjon på litt lengre sikt, og allerede på kort sikt større behov for helse- og omsorgstjenester, spesielt til personer over 80 og 90 år. Vårt mål for framtidens tjenester må være at det ikke skapes noen særomsorg for spesielle grupper, men at tjenestene ut-

formes på en slik måte at det gis et fleksibelt og variert tilbud tilpasset den enkeltes behov. Dette må skje innenfor de rammer som en rimelig finansieringsbyrde setter.

Samtidig legger vi i Norge avgjørende vekt på å bevare vårt obligatoriske pensjonssystem, folketrygden. Den skal fortsatt gi grunnsikring til alle i form av en garantert minstepensjon og en viss standardsikring gjennom tilleggpensjon, som står i forhold til tidligere arbeidsinntekt.

Arbeidsledigheten er fremdeles høy. Vi har en viktig jobb å gjøre når det gjelder å motvirke utestengning, isolasjon og passivisering av mennesker som har problemer på arbeidsmarkedet. Det er en indre sammenheng mellom arbeid og velferd. På samme måte som arbeidsledighet er en trussel mot velferd, er velferdsstaten en viktig forutsetning for høy yrkesdeltaking. De velferdsordninger vi har utviklet i de nordiske land er ikke minst vesentlige forutsetninger for vår høye yrkesdeltaking blant kvinner.

De fleste har det godt i dagens Norden, men vi har fortsatt en stor utfordring i å forbedre forholdene for dem som har de dårligste levekår blant oss. Vi finner de som har de dårligste levekår blant enslige forsørgere, svært gamle enslige eldre - ofte kvinner - sterkt funksjonshemmede og rusmiddelmisbrukere. For disse ønsker vi forbedring, men fremdeles slik at arbeid og selvforsørging skal være førstevalget for personer i yrkesaktiv alder.

Narkotikaproblemet er kanskje det sosiale problem som lettest synliggjør behovet for et tett og forpliktende samarbeid over landegrensene, ikke bare i en bredere internasjonal sammenheng, men også innenfor de nære nabolandsområdene. Det nordiske Kontaktmannsutvalget for narkotikaproblemer ble etablert som et uformelt tverretattlig samarbeidsorgan allerede i 1970 og formalisert som et permanent organ under Nordisk Ministerråd fra 1991.

Jeg har for bare et par uker siden for Norges vedkommende godkjent Kontaktmannsutvalgets forslag til virksomhetsplan for perioden 1995-1997. Planen omfatter bl.a. fellestiltak for å overvåke misbruksutviklingen, forebyggende tiltak og tiltak som berører behandling og rehabilitering av stoffmisbrukere. Jeg vet positivt at vi fra norsk side gjennom alle disse årene har hentet uvurderlige ideer og impulser fra våre naboland til videreutvikling og styrking av tiltaksapparatet. Det nære nordiske samarbeidet om narkotikaproblemene har utvilsomt også lagt til rette for å styrke våre muligheter til å opptre samlet og bli hørt i internasjonale fora, som f.eks. FN. Jeg har med glede notert meg de signaler vi har mottatt fra Danmark, Finland og Sverige i retning av aktiv interesse for en fortsatt koordinering av den nordiske innsatsen innenfor det internasjonale narkotikasamarbeidet.

Den nordiske velferdsmodellen med sine omfattende regler, krav og forventninger er kostnadskrevende, men den er også en rasjonell og viktig del av vårt samfunnssystem. Velferdsstaten er en forutsetning for at vi har høy yrkesdeltakelse, et høyt utdanningsnivå og en kompetent og velfungerende arbeidsstyrke, og den bidrar til stabilitet og samhold. For å bevare dette trenger vi justering og fornying på enkelte områder. Nordisk samar-

beid kan bidra til slik utvikling og dermed styrking av den nordiske velferdsmodellen.

Socialminister **Rannveig Guðmundsdóttir** (A): President! På Ministerrådets vegne vil jeg gjerne gi en kort presentasjon av forslag til nytt samarbeidsprogram på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøområdet.

I programmet beskrives de overordnede mål for samarbeidet i den kommende 5-årsperiode. Det er første gang et samarbeidsprogram som er felles for arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøområdet legges fram.

Vår hensikt er dels å beskrive de utfordringer det nordiske samarbeidet på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøområdet står overfor i de kommende år, dels å foreslå hvordan disse utfordringer skal besvares, og trekke de store overordnede linjer for samarbeidet i de nærmeste år.

La meg framheve noen grunnleggende elementer i det nordiske arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøsam samarbeidet - noen av de elementer som vi framover vil satse på og styrke:

Sysselsettingspolitikken - kampen mot arbeidsledigheten - har som kjent vært en overordnet samfunnsoppgave for de nordiske lands regjeringer de senere år. Det fellesnordiske samarbeidet har spesielt som oppgave å supplere det nasjonale arbeidet på dette området. Og vesentlige oppgaver for det fellesnordiske framover ligger i å forbedre sysselsettingssituasjonen for unge og særlig utsatte grupper, fremme initiativer med produktivitetfremmende mål, bidra til å forbedre arbeidskraftens kvalifikasjoner, styrke arbeidsformidlingssamarbeidet over landegrensene, og mer generelt: fortsette det konstruktive samarbeidet vi har innenfor arbeidsmarkedsforskning.

Også i perioder med bedre økonomi er det viktig å støtte en forbedring av den økonomiske utvikling, bl.a. ved å redusere risikoen for flaskehalser på arbeidsmarkedet, og ved å utvikle arbeidsorganisasjonen.

Vi vil også arbeide for å sikre likebehandling i arbeidslivet med hensyn til kjønn og rase, og til etnisk, religiøs og regional tilhørighet. Vi vil i den forbindelse fremme flyktningers og innvandreres integrasjon på arbeidsmarkedet.

Naturlivis er vi oppmerksom på at våre mål ofte skal settes inn i en internasjonal - inklusiv en europeisk - sammenheng. Vi vil derfor være med på å redusere arbeidsledigheten, styrke koordineringen på migrasjonsområdet samt oppnå forbedringer på arbeidslivs- og arbeidsrettsområdet innenfor det europeiske samarbeidet. For å oppnå dette, vil vi satse på et styrket samarbeid med relevante EU-organer.

Samtidig er vi oppmerksom på at den nordiske modell på arbeidsmarkedsområdet har mye å tilby i det europeiske samarbeid. Vår tradisjon for å anvende avtale- og overenskomstinstrumentet, vår tradisjon for sosialt ansvar og streben mot fredelige løsninger, vil vi også bygge på i europeisk sammenheng. De nordiske regjeringer vil benytte Ministerrådet som forum for debatt i arbeidet for å virkeliggjøre den sosiale dimensjon i europeisk samarbeid. Regjeringene vil også benytte Nordisk Ministerråd som forum

for debatt om felles nordisk reaksjon på europeisk nivå, bl.a. om videreføring av avtalemodeller og om partenes medinnflytelse ved utforming av den sosiale dimensjon. Det sier seg selv at vi på nordisk plan fortsatt vil føre en debatt med arbeidsmarkedets parter om dette og andre arbeidsmarkedspolitiske emner.

På arbeidsmiljøområdet er de nordiske land kjent for sine høye krav til sunnhet og sikkerhet. I Ministerrådet anser vi det som viktig å opprettholde og styrke den høye nordiske fellesnevner for et sunt og sikkert arbeidsmiljø. Blant annet vil vi fortsette den intensive informasjonsutveksling om arbeidsmiljøforhold som foregår mellom de nordiske land - dette for å kunne sammenligne og vurdere mål og metoder for hele tiden å forbedre arbeidsmiljøet. Vi vil også fortsette det gode forskningssamarbeidet på arbeidsmiljøområdet - som vi er så kjent for i Norden.

Vi har i Norden tradisjon for å legge vekt på ikke bare det fysiske arbeidsmiljø, men også det psykiske - og å se arbeidsmiljøet i en større sammenheng. Vi vet at arbeidsmiljøet skal ses i sammenheng med forhold som organisasjonsutvikling, medarbeiderutdanning, kvalitetsutvikling, ytre miljø etc. Denne synsvinkel vil vi også gjerne formidle til omverdenen.

I det hele tatt legger vi også på arbeidsmiljøområdet mye vekt på det fortsatte internasjonale samarbeid.

Vi mener også at vi på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøområdet har verdifulle bidrag å tilby i samarbeidet med Nordens nærområder. Vi er allerede godt i gang med samarbeidet i de baltiske land. Og vi har planer om å bygge ut samarbeidet på en rekke områder, slik som arbeidsformidling, arbeidsmarkedsutdanning, arbeidstilsyn og arbeidsmiljølovgivning, og samarbeid i innvandrer- og flyktningspørsmål.

En vesentlig forutsetning for å kunne oppfylle våre mange ambisjoner i de kommende år er et nært samarbeid med andre sektorer. Med andre ord: arbeide tverrsektorielt.

Som det forhåpentligvis er gått fram av denne korte presentasjon av programmet, mener vi at vi i det nordiske samarbeidet på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøområdet har oppnådd betydelige landevinninger gjennom årene - landevinninger som i vesentlig grad har bidratt til det nasjonale arbeid, og som har betydd at vi har kunnet ta del i hveandres viten og erfaringer, trekke på felles ressurser, opptre sammen også i forholdet til omverdenen, kort sagt utnytte synergieffekten ved et samarbeid mellom interessefeller. Og det er i erkjennelsen av de store fordeler ved dette samarbeidet at vi har utformet vårt nye program.

Vi vil derfor årlig gi en konkretisering av programmet - en redegjørelse for det kommende års planer og likeledes en rapportering av hva som er skjedd i årets løp som ledd i oppfyllelse av programmet. På denne måten vil vi løpende kunne følge arbeidet med å nå programmets mål. Vi håper at vi med dette har fått et dokument som både kan trekke opp de langsiktige perspektiver i vårt samarbeid, og samtidig kan brukes som bakgrunn for en kontinuerlig dialog med Nordisk Råd i de kommende år.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

7

B 148/s: Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådets samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet 1995-2000

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av ministerrådsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa "Program for Nordisk Ministerråds Samarbejde på Arbejdsmarkeds- og Arbejdsmiljøområdet 1995-2000" i enlighet med ministerrådsförslag B 148/s samt med beaktande av de synpunkter som framförts av socialutskottet.

Sten Svensson (m) (socialutskottets talesman): Herr president! Den pågående reformeringen av det nordiska samarbetet som de nordiska statsministrarna igångsatte år 1991 präglar det framlagda förslaget om program för Nordiska ministerrådets samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet 1995-2000-programmet. Detta innebär en kritisk värdering av det som redan existerar och bevarande av det som är värt att bevara.

Behovet av nytänkande står överst på dagordningen. En bakomliggande tanke är att man inte skall ägna sig åt det som inte lämpar sig för nordiskt samarbete. Det är en bra utgångspunkt, om man också är medveten om att hanteringen av många komplicerade samhällsfrågor ofta sker i samverkan på den nivå där koordineringen kan skötas mest effektivt.

Att prioritera åtgärder mot arbetslösheten sammanfaller mycket väl med socialutskottets prioriteringar. Från utskottets sida vill vi understryka nödvändigheten av att främja samordning av de nordiska insatserna för ökad sysselsättning, att utbyta erfarenheter gällande sysselsättningsfrämjande åtgärder och att närmare diskutera hur den nordiska arbetsmarknaden kan fås att fungera bättre i framtiden.

Under de senaste åren har socialutskottet uppmanat ministerrådet att vidta åtgärder på nordiskt plan som kan bidra till att minska ungdomsarbetslösheten i de nordiska länderna. Därför är det mycket glädjande att ministerrådet genom ett gemensamt program fått till stånd en kunskaps- och erfarenhetsutväxling beträffande ungdomarnas situation på arbetsmarknaden. Socialutskottet vill uppmana ministerrådet att fortsatt prioritera insatser mot ungdomsarbetslösheten, liksom att bidra till att förbättra situationen för andra socialt utsatta grupper.

Socialutskottet har beslutat att inkalla arbetsmarknadsministrarna till årets sommarmöte, som hålls i Sverige. Vi hoppas att vid en hearing kunna utveckla och följa upp synpunkterna ytterligare.

Socialutskottet vill särskilt uppmärksamma ministerrådet på att många studier har identifierat utbildningsfaktorn som den helt avgörande konkurrensfaktorn. Ett problem i våra samhällen är bristfälliga system för vuxenutbildning och för kontinuerlig utbildning. Denna svaghet har lett till att en stor grupp arbetslösa inte klarat av att hänga med i utvecklingen inom teknologi och arbetsorganisation. Utskottet vill därför medverka till

att det arrangeras en konferens eller ett seminarium om den del av arbetsmarknadsutbildningen, som rör vuxenutbildningen och kontinuerlig utbildning.

Liksom arbetsmarknadens parter har socialutskottet också lagt vikt vid att kollektivavtal skall betraktas som en viktig norm på arbetsmarknaden. Samtidigt som de nordiska länderna nu utgör en del av en gemensam europeisk arbetsmarknad, anser utskottet det viktigt att värna om möjligheten att nyttja kollektivavtal.

På arbetsmiljöområdet har socialutskottet tidigare understrukit behovet av att utvidga den nordiska arbetsmiljökonventionen bl.a. till att omfatta även rätten till fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande för anställda av alla kategorier. Det är därför mycket glädjande att dessa aspekter har inarbetats i det nya samarbetsprogrammet.

Eftersom migrationsfrågorna ligger under arbetsmarknadsministrarna anser socialutskottet att ett kort avsnitt om dessa frågor hade varit på plats i programmet. På migrationsområdet har socialutskottet framfört önskemål om att de nordiska länderna i tid utformar nödvändiga strategier för att förebygga och motverka en oreglerad migration som kan leda till svårbesmästrade problem. På det internationella planet vill utskottet samtidigt verka för nya flykting- och migrationspolitiska strategier som syftar till att migration sker under ordnade former.

Socialutskottet vill understryka betydelsen av nordiska insatser i de baltiska och östeuropeiska länderna. Den expertkunskap som nätverk av nordiska tjänstemän och forskare på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet besitter bör på sikt kunna bidra till en positiv utveckling i området. Därför är det angeläget att säkra finansieringen och på en mer långsiktig basis samordna de nordiska insatserna i Östersjöområdet.

Den arbetsgrupp i socialutskottet som ägnar sig åt Baltikum och Östeuropa har i samarbete med ministerrådet beslutat att hålla ett särskilt seminarium om dessa frågor. Vi kommer också att ta kontakt med juridiska utskottet för att fullfölja dessa planer med sikte på att ett sådant seminarium kan hållas i januari 1996.

Sammanfattningsvis kan sägas att det nya samarbetsprogrammet skiljer sig från tidigare program på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet t.ex. vad gäller konkretisering av arbetsmarknadspolitiska insatser. Socialutskottet anser att ministerrådets målbeskrivning bör få en tydligare disponering i programmet. Utskottet ställer sig däremot tveksamt till att man inför särskilda rutiner för att rapportera om programmets implementering och menar att avrapporteringen kan ingå i den årliga verksamhetsberättelsen och i planeringsdokumentet.

Det är vidare anmärkningsvärt att programmet saknar en finansiell bedömning av vad det kan kosta att genomföra det under perioden 1995-2000.

Jag yrkar bifall till socialutskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

8

A 1069/s: Medlemsförslag om nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Hanne Andersen (S) (utskottets talesman): Hr. Præsident! Socialudvalget har efter en længere drøftelse besluttet at anbefale Nordisk Råd ikke at foretage sig yderligere i forhold til dette medlemsforslag, hvor det anbefales, at Nordisk Ministerråd udarbejder en handlingsplan mod tobakkens skadevirkninger.

Udvalget mener, at de nordiske lande allerede udfører et kompetent informationsarbejde, og at samarbejdet mellem myndigheder og organisationer, som arbejder med disse alvorlige tobaksspørgsmål, fungerer udmærket. En lang række høringsinstanser har da også udtrykt sig positivt over for yderligere intensivering af informationsindsatsen om tobakkens skadelige virkninger, men Socialudvalget finder ikke, at en formaliseret plan vil være vejen frem i dette samarbejde.

Inger Davidson (kds): Herr president! Det är få saker som forskarna är så överens om som sambandet mellan å ena sidan rökning och å andra sidan lungcancer, hjärt- och kärlsjukdomar och flera andra dödliga sjukdomar. Ju tidigare man börjar röka, desto större är risken. I Sverige dör ca 10 000 personer varje år i sjukdomar som är direkt orsakade av tobaken. Det är den i särklass främsta dödsorsaken i vårt land. I i-länderna generellt är det fler som dör av rökning än av t.ex. heroin, kokain, trafikolyckor eller HIV /aids.

Det finns alltså all anledning att vidta alla tänkbara åtgärder som minskar tobaksbruket. I våra nordiska länder är också tendensen att det införs skärpningar av olika slag när tobakslagarna revideras. Norge, Finland och Island har t.ex. 16-årsgräns för inköp av tobak. I Sverige infördes flera skärpningar förra året. Bl.a. bestämdes att skolor och andra offentliga miljöer skall vara rökfria.

90 % av alla som börjar röka gör det före 20 års ålder. Därför är det särskilt angeläget att arbeta för att ungdomar aldrig börjar röka. Den nedåtgående kurva över ungdomens rökning som vi kunde se under några år har tyvärr vänt uppåt igen.

Det förslag som vi skall ta ställning till i dag innebär att det skall utarbetas en handlingsplan mot tobakens skadeverkningar som är gemensam för de nordiska länderna. Jag tror att det skulle ha ett stort värde med gemensamma tag på det här området. Informationskampanjer på samma tema samtidigt i alla nordiska länder, en så enhetlig lagstiftning som möjligt, gemensamma forskningsinsatser och framför allt utbyte av all den kunskap som redan finns skulle kunna få stort genomslag.

Det är mycket lätt att avfärda den här sortens förslag som moralistiska och som ett sätt att försöka styra människors fria val. När det argumentet används i samband med narkotika förfasar sig de flesta. "Låt dem som vill det knarka ihjäl sig" är en inställning som dessbättre inte delas av särskilt många. Men när det gäller tobak, som är mer socialt accepterat, ställer betydligt fler upp på liknande resonemang.

Men hur fritt är egentligen valet? Ett som är säkert är att ju yngre man är, desto mindre fritt är det. Vuxna har i bästa fall den kunskap och information som behövs för att välja fritt, och de påverkas inte heller av omgivningens tryck på samma sätt som ungdomar.

Tyvärr går nu utvecklingen mot att fler och fler yngre människor som börjat röka i 13-14-årsåldern dör en för tidig död bara av den orsaken. Vi har ansvar för att vända den utvecklingen, och jag är övertygad om att vi når längst om vi gör det gemensamt.

Herr president! Jag yrkar bifall till den att-sats som fanns i utskottets ursprungliga förslag och som lyder som följer: "att Nordiska rådet rekommenderar såväl Nordiska ministerrådet som de nordiska ländernas regeringar att i sitt hälsopolitiska arbete på nationellt, nordiskt och internationellt plan särskilt prioritera tobaksförebyggande insatser."

Jag tycker inte att utskottets talesmans förklaring till att den att-satsen avfärdades till förmån för en rekommendation att inte vidta några åtgärder med anledning av medlemsförslaget var särskilt övertygande.

Brusgaard (FP): Hr. Præsident! Først vil jeg sige, at jeg fuldt ud kan tilslutte mig Socialudvalgets talskvindes, Hanne Andersens, udtalelse.

Til den sidste talers mange formanende ord om tobakkens skadelige virkninger vil jeg sige, at det tror jeg vi alle er klar over. I Danmark bruger vi flere millioner på at informere borgerne om disse skadelige virkninger. På tobakspakkerne står der direkte, at man kan få kræft af at ryge.

Det, der får mig til at gå herop, er for at sige, at hvis vi skal bekæmpe tobakkens udbredelse, må vi også bekæmpe tilskuddet til tobak. Gennem EU-samarbejdet giver vi hundreder af millioner kroner i tilskud til tobaksdyrkning, og det mener jeg er forkasteligt, hvis vi samtidig mener, det er farligt at ryge den tobak, som vi har givet tilskud til at dyrke.

Så særligt til Sverige og Finland, som nu også er blevet medlemmer af EU: Vi må sammen bekæmpe, at der bliver givet tilskud til at dyrke tobak. Det ville være et skridt i den rigtige retning.

Anneliese Dørum (A): President! Jeg vil støtte det forslaget som nå er framsatt, og som går imot flertallsinnstillingen fra Sosialutvalget. Der var det nemlig et flertall og et mindretall, og mindretallet gikk inn for å anbefale forslaget om at både Ministerrådet og de nordiske landenes regjeringer i sitt helsepolitiske arbeid på nasjonalt, nordisk og internasjonalt nivå særskilt skal prioritere tobakksforebyggende innsats. Jeg tror det ville ta seg merkelig ut dersom Nordisk Råd skulle stemme ned et slikt forslag.

Vi er jo alle kjent med tobakkens skadevirkninger, og da burde det være en selvsagt oppgave for oss å jobbe aktivt mot det. Jeg støtter derfor det forslaget som ble fremsatt her, som ikke er i tråd med Sosialutvalgets innstilling.

Inger Davidson (kds): Herr president! Det var egentligen till den föregående talaren jag begärde replik, men det hann komma en talare emellan.

Vi har här diskuterat vad Nordiska rådet har för uppgift. Det finns de som menar att Nordiska rådet inte kan tillföra någonting över huvud taget.

Så har vi nu här en konkret fråga, där vi verkligen borde kunna få bättre förutsättningar av att arbeta tillsammans - men då blir man plötsligt tveksam och avfärdar hela medlemsförslaget! Jag förstår inte riktigt detta. Jag menar att i just den här typen av frågor kan vi skapa en större förståelse för vilka möjligheter Nordiska rådet har när det gäller att få ut mer i samarbete än vad de enskilda länderna kan göra.

Brusgaard (FP): Hr. Præsident! Der blev sagt af den foregående taler, at i Socialudvalget var der et flertal og et mindretal. Jeg mener ikke, der var to indstillinger. Der var kun én indstilling, og det er den, der står på side 11 i dagsordenen, og derfor var der jo heller ingen reservation. Hvis der er et flertal og et mindretal, bør mindretallet få skrevet i reservationen, hvad man mener, så alle, der ikke sidder i udvalget, ved, at her er en ting, man har været uenig om. Det kan man jo ikke se af dagsordenen, og jeg mener altså ikke, der var et flertal og et mindretal. Hanne Andersen nikker, at det var der - o.k., men så burde mindretallet have skrevet det i reservationen, så alle havde været klar over det.

Margareta Israelsson (s): Herr president, ärade rådsmedlemmar! Vi har ju haft stora diskussioner om en reformering av sättet att arbeta, men det kan också ha sina sidor att vara ny rådsmedlem och inte ens kunna hänga med i gamla regler.

Jag har deltagit som medlem i socialutskottets sammanträde. Jag stödde i omröstningen det förslag till handlingsplan som Inger Davidson har talat för, men jag måste tyvärr tillstå att jag missade att reservera mig för denna. Följdriktigt har det material som rådets medlemmar fått sig till handa inte klart visat att det fanns en oenighet i utskottet om hur den här frågan skulle behandlas.

Jag vill därför deklarerera att jag kommer att fullfölja den åsikt jag hade i utskottet och rösta för denna handlingsplan.

Elver Jonsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande Inger Davidsons förslag till rekommendation, som överensstämmer med utskottets ursprungliga förslag, att

"Nordiska rådet rekommenderar såväl Nordiska ministerrådet som de nordiska ländernas regeringar att i sitt hälsopolitiska arbete på nationellt, nordiskt och internationellt plan särskilt prioritera tobaksförebyggande insatser"

ställt mot utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

För rekommendationen röstade:

Peter Angelsen (Sp), Árni M. Mathiesen (Sj), Jan Bergqvist (s), Marianne Carlström (s), Paul Chaffey (SV), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Eirin Faldet (A), May Flodin (FS), Ranveig Frøiland (A), Jette Gottlieb (EL), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Per Olof Håkansson (s), Margareta Israelsson (s), Anita Johansson (s), Eva Johansson (s), Olof Johansson (c), Elver Jonsson (fp), Kristín Einarsdóttir (Kv), Berit Brørby Larsen (A), Karin Lian (A), Carin Lundberg (s), Kjellbjørg Lunde (SV), Maggi Mikaelsson (v), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Olof Salmén (ÅC), Marianne Samuelsson (mp), Anni Svanholt (SF), Alf Svensson (kds), Birthe Sörestedt (s) och Rita Tveiten (A).

För utskottets förslag röstade:

Hanne Andersen, Børge Bakholt, Göthe Knutson, Aage Brusgaard, Knud Enggaard, Geir H. Haarde, Martin Glerup, Jonna Grønver, Chris Heister, Inger Koch, Sigríður Anna Þórðardóttir, Ole Stavad, Siri Frost Sterri, Håkan Strömberg, Sten Svensson och Jan P. Syse.

Ingen medlem avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Hanne Andersen (S), Børge Bakholt (S), Aage Brusgaard (FP), Knud Enggaard (V), Geir H. Haarde (Sj), Martin Glerup (S), Jonna Grønver (V), Chris Heister (m), Göthe Knutson (m), Inger Koch (m), Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Olle Stavad (S), Siri Frost Sterri (H), Håkan Strömberg (s), Sten Svensson (m) och Jan P. Syse (H).

För rekommendationen röstade: 33 medlemmar För utskottets förslag röstade: 16 medlemmar Ingen medlem avstod från att rösta. 30 medlemmar var frånvarande.

Utskottets förslag hade sålunda förkastats med 33 röster mot 16.

Rekommendationen hade därmed antagits.

9

A 1085/s: Medlemsförslag om ökade insatser på folkhälsoområdet i Norden

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Jonna Grønver (V) (utskottets talesman): Hr. Præsident! Som det fremgår af dagsordenen, anbefaler Socialudvalget, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af dette medlemsforslag, hvor det foreslås, at Nordisk Ministerråd iværksætter effektive tiltag på folkesundhedsområdet, således at WHO's mål om sundhed for alle i år 2000 kan opfyldes.

Udvalget finder, at det allerede eksisterende samarbejde mellem centrale myndigheder og frivillige organisationer med udveksling af informationer og erfaringer er meget vigtigt, og at Ministerrådets samarbejdsprogram på social- og sundhedsområdet er en positiv videreførelse af dette samarbejde.

Udvalgets indstilling over for forslaget er i og for sig meget positiv, ligesom de fleste hørings svar også er positive. Men udvalget ønsker at følge, hvorledes samarbejdsprogrammet bliver gennemført, før man foretager sig videre.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls utskottets förslag*.

10

A 1094/s: Medlemsförslag om uppföljning och utvärdering av FN:s standardregler för funktionshindrade

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med utgångspunkt i FN:s standardregler göra en utvärdering av funktionshindrades situation och levnadsvillkor i Norden.

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj) (utskottets talesman): Hr. Præsident! På nordisk plan findes der en veletableret virksomhed, som gennem informationsudveksling, uddannelse og forskning bidrager til realiseringen af såvel nationale som internationale mål om ligeret og fuld integrering i samfundet for funktionshæmmede mennesker. Nordiske institutioner som Nordisk Nævn for Handicapspørgsmål og Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale medvirker allerede på mange måder til implementeringen af FN's standardregler.

Nordisk Handicapforbund gjorde i løbet af 1993 spørgsmålet om en undersøgelse af funktionshæmmedes levevilkår aktuelt. Det var en af årsagerne til, at Socialudvalget arrangerede en høring i Oslo den 10.-11.

maj 1994 om funktionshæmmedes levevilkår i Norden. Det fremgik klart under høringen, at selv om de nordiske lande i sammenligning med mange andre lande har en udviklet forsyning for handicappede, er der anledning til på ny at vurdere de funktionshæmmedes situation i Norden.

FN har allerede etableret sit eget system for indførelse af og rapportering om standardreglerne for funktionshæmmede. Socialudvalget mener, at der ikke er noget, der taler for, at Nordisk Råd i den aktuelle situation bør rette en særlig opfordring til de nordiske regeringer om at inkorporere standardreglerne eller gøre mere end det, man allerede gør i internationale sammenhænge, for at få reglerne gennemført. Inden andre virkemidler diskuteres, bør man bidrage til, at FN's egen opfølgning fungerer tilfredsstillende.

Hr. Præsident! Der findes et veludviklet nordisk samarbejde med hensyn til funktionshæmmedes integrering og deltagelse i samfundslivet. Selv om man er kommet langt, er der meget, der taler for, at man foretager en analyse af de funktionshæmmedes situation i Norden. Gennemførelsen af en sådan undersøgelse kan være kompliceret, men Socialudvalget mener, at man alligevel bør gå i gang med arbejdet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

11

**E-saker (frågor och svar) i anslutning till socialutskottets sakområde:
E 13: Spørsmål til Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer vedrørende nordisk konvention og fællesnordiske tolkninger af EU-ret på området social tryghed (se s. 1011)**

Frågan, ställd av ställd av Hjörleifur Guttormsson, har följande lydelse:

1. Hvilken retsstilling har den nordiske konvention om social tryghed i forhold til gældende EØS-regler og EU-direktiver?
2. Vil Nordisk Ministerråd og de respektive regeringer arbejde for, at man i det mindste sikrer fællesnordiske fortolkninger og en fælles holdning i forhold til EU-retsregler på det sociale område?

Sosialminister **Hill-Marta Solberg (A)**: Til det første spørsmålet: "Hvilken retsstilling har den nordiske konvensjon om sosial trygghet i forhold til gjeldende EØS-regler og EU-direktiver", kan jeg gi følgende opplysninger:

Som spørsmålsstilleren også påpeker, gjelder nå fra og med 1. januar 1994 reglene i EU-forordning 1408/71 for personer som flytter mellom nordiske land. EU-reglene gjelder nå i alt vesentlig også for EØS-landenes statsborgere. Forordningen omfatter nordiske statsborgere som er eller har vært yrkesaktive. Flesteparten av de nordiske borgere er omfattet av forordningen. Forordningen regulerer en lang rekke ytelser på det sosiale

trygghetsområdet, som ytelser ved arbeidsløshet, ved barsel, rett til sykebehandling m.m.

For de personer som ikke omfattes av EU-forordningen, gjelder den nordiske konvensjon om sosial trygghet. Konvensjonen henviser til forordningens bestemmelser, slik at det i vid utstrekning gjelder samme regler for denne personkrets. Dessuten inneholder konvensjonen på enkelte punkter en bedre beskyttelse for borgerne enn EU-forordningen. Disse fordeler får dermed rettsvirkning både for den personkrets som er omfattet av EU-forordningen, og den lille gruppen som ikke er det.

De nordiske land har plikt til å tillempe EU-forordningen og kan kun fravike forordningens regler såfremt dette er angitt i selve forordningen. Ved overgangen fra et regelsystem til et annet, nemlig fra den tidligere nordiske konvensjon til EU-forordningen, vil det naturlig oppstå forskjeller i rettstilstanden før og nå. Men dette har i de fleste tilfeller vært i positiv retning for de nordiske borgere. Et eksempel er grunnpensjonsytelsene, som i mange tilfeller er blitt høyere. Et annet eksempel er arbeidsløshetsytelser, hvor man i opp til tre måneder kan søke arbeid i et annet land og fortsatt beholde arbeidsløshetsstrygden i sitt hjemland.

Men det er også riktig, som spørsmålsstilleren påpeker, at resultatet i enkelte tilfeller har medført visse forringelser i rettstilstanden. Dette var nettopp grunnen til at vi i juni 1994 nedsatte en særlig arbeidsgruppe til å utrede slike forhold og gi forslag til hvordan man eventuelt kan avhjelpe dette. Gruppen har hittil holdt tre møter, bl.a. et særskilt om dagpenger under arbeidsløshet.

Om nettopp ytelser ved arbeidsløshet og sykdom anfører spørsmålsstilleren at Sverige og Finland i tilknytning til deres søknader om EU-medlemskap skulle ha foretatt vesentlige innskrenkninger i borgernes rettigheter på disse områder. Dette avvises både fra svensk og finsk side. Man mener at dette må bero på en misforståelse.

Til spørsmål nr. 2: "Vil Nordisk Ministerråd og de respektive regjeringer arbeide for at man i det minste sikrer fellesnordiske fortolkninger og en felles holdning til EU-rettsregler på det sosiale området ", har Ministerrådet og regjeringene følgende bemerkninger:

Oppfølgings- og kontrollansvaret for forordningen i forhold til de nordiske land er tillagt henholdsvis EU-kommisjonen og EFTAs kontrollorgan, ESA. En egentlig - rettsskapende - fortolkning av forordningen kan således ikke skje i et nordisk organ, eller avtales mellom de nordiske land alene. Vi ville heller ikke finne det hensiktsmessig eller ønskelig om det ble etablert et omfattende særnordisk regelverk ved siden av forordningen.

Men når dette er sagt, vil vi gjerne understreke ønsket om og behovet for at vi i Norden drøfter fortolkninger av EU- og EØS-rettsregler. Det er viktig at vi bygger videre på den gode tradisjon vi har for en konstruktiv dialog også på dette området. Vi vil således ved utarbeidelsen av en felles veiledning og opprettholdelse av regelmessig kontakt mellom de nordiske land bestrebe oss på å sikre fellesnordiske tolkninger både av den nordiske konvensjon om sosial trygghet og de bestemmelser i forordningen som den henviser til.

I rapporten som nettopp er lagt fram av Nordisk Råd og Nordisk Ministerråds felles arbeidsgruppe - den såkalte reformgruppen- er det satt som en målsetting at samstemt nordisk tilrettelegging av direktiv og andre rettsakter som besluttes innenfor EU/EØS, bør etterstrebnes. Dette passer godt med våre intensjoner på området sosial trygghet.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. Præsident! Jeg takker Ministerrådet for svaret. Men som det blandt andet fremgår af svaret, og som jeg har fremført i mit spørgsmål til Ministerrådet, er det en bekymringsvækkende situation på socialsikringsområdet, som er opstået fra starten af sidste år, efter at den nævnte EU-forordning trådte i kraft.

Det var jo hævdet ved drøftelsen om EØS-aftalen, at situationen på socialområdet ikke ville blive forværret. Men det, som er fakta i dag, er, at der på visse områder hersker både usikkerhed og værre tilstande end før. Jeg vil stille det spørgsmål til ministeren, om det var forudset, at disse problemer om EØS-aftalen ville opstå ved indtrædelsen i EU, som har ført til forringelse i retstilstanden på visse områder.

For det andet vil jeg spørge, hvornår den nedsatte udredningsgruppe, som omtales i svaret, og som skal udarbejde forslag om, hvordan man kan afhjælpe de forringelser i retstilstanden, som er opstået efter EU-direktivet trådte i kraft, vil færdiggøre sit arbejde.

Og for det tredje vil jeg spørge: Hvordan vil man organisere en nordisk indsats for at sikre fælles nordiske fortolkninger, eller i hvert fald at bestrebe sig på, som det lyder i svaret, at sikre fælles nordiske fortolkninger på dette vigtige område?

Minister Hill-Marta Solberg (A): Som jeg sa i mitt første svar, vil det ved overgangen til nye regler på mange områder oppstå behov for spesiell oppfølging. EU-forordning 1408/71 omfatter som sagt flesteparten av de nordiske statsborgere. Men det betyr ikke at de personer som ikke omfattes av denne forordning, har tapt de rettigheter som den nordiske konvensjonen om sosial trygghet gav. Tvert imot, den nordiske konvensjonen gjelder for disse, og der hvor konvensjonen har bedre beskyttelse enn EU-forordningen, vil den nordiske konvensjonen også gi disse rettigheter til de som omfattes av EU-forordningen. Jeg er dermed ikke helt enig i den forståelsen av situasjonen som spørsmålstilleren beskriver.

Når det gjelder de konkrete eksempler på feil i tolkning eller håndtering som må ryddes opp i, må vi henvise til den arbeidsgruppen som har fått mandat til å arbeide med dette. Det ligger altså også i gruppens mandat å gi innstilling til Ministerrådet i tilfeller der det vil være behov for endringer i konvensjonen.

Arbeidsgruppen har utarbeidet et forslag til felles nordisk veiledning, som nå ligger i Ministerrådets sekretariat. Arbeidsgruppen skal følge opp den nordiske konvensjonen om sosial sikring, og den skal ha sitt neste møte her i Reykjavík 13. mars 1995.

Hjørleifur Guttormsson (Ab): Hr. Præsident! Jeg er lidt forundret over det, som ministeren fremkommer med. Ministeren hævder, at alle områder på socialsikringsområdet, der ikke er omfattet af EU-forordningen, men som er omfattet af den nordiske konvention på dette område, fortsat skal gælde. Jeg læser bl.a. her i svaret: "Opfølgings- og kontrolansvaret for forordningen i forhold til de nordiske lande er tillagt henholdsvis EU-Kommissionen og ESA. En egentlig - retsskabende - fortolkning af forordningen kan således ikke ske i et nordisk organ - eller aftales mellem de nordiske lande alene. Og vi finder det heller ikke hensigtsmæssigt eller ønskeligt, om der blev etableret et omfattende særnordisk regelværk ved siden af forordningen."

Jeg forstår det sådan, at der netop er diskrepans i fortolkningen af den gældende ordning fra 1. januar 1994, den nordiske konvention. Man har fastsat en ny nordisk konvention om social bistand og sociale tjenester, som skulle opfyldes, men som ikke er blevet ratificeret af alle landene og ikke er trådt i kraft.

Jeg hævder, hr. Præsident, at man burde gøre det bedre inden for Norden for at forsøge at modvirke den situation, som er opstået, efter at nogle af vore lande er blevet medlem af EU og efter ikrafttrædelse af EØS-aftalen, som åbenbart har ført til en dårligere og usikker retstilstand for adskillige personer i Norden.

Minister Hill-Marta Solberg (A): President! Jeg må nok en gang få vise til at Ministerrådet - også på oppfordring fra Nordisk Råd - nettopp har nedsett en arbeidsgruppe som skal følge opp konsekvensene av overgangen til nye regler på dette området, og som i det hele tatt skal følge utviklingen rundt den nordiske konvenjon om sosial trygghet. Det er nettopp det som er gruppens mandat. Det er altså ikke slik at Nordisk Ministerråd ikke foretar seg noe i forhold til å følge situasjonen som er oppstått etter at EU-forordningen er trådt i kraft.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

12

D 36/1989/s: Meddelande om rekommendation nr 36/1989/s angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar D 3/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1992/s angående utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen; D 9/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 9/1992/s angående handikappanpassning av internationella persontransporter; D 43/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 43/1992/s angående jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor; D 23/1993/s: Meddelande om rekommendation nr 23/1993/s angående förnyelse av den nordiska socialförsäkringssystemen; D 24/1993/s: Meddelande om rekommendation nr 24/1993/s angående förstärkt nordisk medborgar-

politik; D 12/1994/s: Meddelande om rekommendation nr 12/1994/s angående vidareutvecklat samarbete kring FN:s barnkonvention; D 14/1994/s: Meddelande om rekommendation nr 14/1994/s angående nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster (pkt 1) samt D 23/1994/s: Meddelande om rekommendation nr 23/1994/s angående program för nordiskt social- och hälsosamarbete 1995-2000

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådets del *slutbehandlade*.

Utskottets förslag *bifölls*.

Budgetutskottets saker

13

C 1: Nordiskt samarbete 1994. Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse

Budgetutskottet hade med anledning av Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse föreslagit följande:

A. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att beakta de synpunkter som framförs i budgetutskottets betänkande inkl. däri bifogade yttranden från fackutskotten.

B. Nordiska rådet lägger C 1/1995 till handlingarna.

Peter Angelsen (Sp) (utskottets talesman): President! Det nordiske samarbeidet har i løpet av året 1994 vært preget av den brytningstid samarbeidet befinner seg i etter folkeavstemningene om EU i Finland, Norge og Sverige, og det faktum at det fra og med 1995 finnes tre nordiske medlemmer i Den europeiske union.

I løpet av 1994 er det særlig tre områder som jeg vil gjøre nærmere rede for, og det er de tre områdene som er prioritert av rådet, nemlig Nordens nærrområder, sysselsettingspolitikken og miljøpolitikken.

Innsatsen i Nordens nærrområder er intensivert. Denne satsingen følges opp i 1995 med ytterligere 50 mill. danske kr i ministerrådets budsjett.

Sysselsettingsproblematikken i de nordiske land har fått økt oppmerksomhet, i særdeleshet problemene med den høye ungdomsarbeidsløsheten og konsekvensene av den.

Det er blitt utarbeidet en miljøstrategi, og en spesialgruppe som har til oppgave å legge fram konkrete forslag til tiltak på miljøområdet i Nordens nærrområder, skal være ferdig med sitt arbeid i løpet av våren 1995.

Ministerrådets budsjett var i 1994 på 656 mill. danske kr, i tillegg til dette kom et overskudd fra 1992 på 31 mill. danske kr.

I det følgende vil jeg gi noen kortfattede kommentarer til fagområdene.

Kultursamarbeidet er den grunnpilaren i det nordiske samarbeidet som styrker den nordiske identiteten. Samarbeidet konsentreres om å prioritere tiltak for barn og ungdom, synliggjøre resultatene av nordisk kunstnerisk virksomhet og støtte det folkelige engasjementet i nordisk kultursamarbeid.

Nordisk Kulturfond skal fortsatt ha høy prioritet, da fondet er et viktig instrument for å fremme det frivillige og folkelige kultursamarbeidet i Norden.

For å få et samlet bilde av de ulike områdene innen kultursektoren og en oversikt over de ulike institusjoners og organisasjoners aktiviteter, bør det fremlegges en samlet oversikt over hva som er gjort, og hva man planlegger å gjøre.

På lik linje med kultursamarbeidet er det å styrke nordisk språkforståelse en viktig del av utdannings- og forskningssamarbeidet. En annen hovedoppgave er å stå vakt om nordisk valgfrihet innen utdannings- og forskningsområdet, med samarbeid og utbytte over landegrensene.

Arbeidet med å konkretisere og få i stand et velfungerende nordisk energimarked skal gis høy prioritet. Det legges vekt på å arbeide for energisparing og etablering av miljøvennlige energisystemer i Nordens nærområder.

Miljøarbeidet gis høy prioritet. Spesielt viktig er det at spesialgruppen som har i oppdrag å legge fram konkrete tiltak med sikte på å fremme et bedre miljø i Østersjøregionen, snarest presenterer slike forslag. Integring av miljøhensyn innen alle samfunnssektorer er under utvikling.

Tiltak for å fremme sysselsetting har høyeste prioritet. Det nordiske samarbeidet fungerer her som forum for ideer og utveksling av erfaringer. Det er lagt særlig vekt på de unges situasjon og kompetansefremmende tiltak.

Felles debatt om det nordiske velferdssamfunnets utfordringer, så som rett til arbeid, rett til god helse og omsorg, likestilling mellom kvinner og menn og tilrettelegging for en god regional utvikling og et godt miljø, skal utvikles og utgjøre innspill i en bredere europeisk debatt.

I den nye situasjonen, med tre nordiske land innenfor EU og de to øvrige med EØS-tilknytning, får lovgivningssamarbeidet en ny dimensjon, nemlig å få i stand en samstemt tillempling av direktiver og andre rettsakter innen EU/EØS for å bevare nordisk rettslikhet.

Avslutningsvis vil jeg gi noen kommentarer i forkant av den nye tiden som vi nå står overfor.

Det nordiske samarbeidet er ikke et alternativ, men en del av et bredere europeisk samarbeid. Det er derfor av betydning at de felles bånd på nasjonalt, nordisk og europeisk nivå styrkes for å sikre at spørsmål behandles i riktig sammenheng og for å unngå dobbeltarbeid. Samarbeidet skal være til nytte for medborgerne og styrke det nordiske fellesskapet. Konsentrasjon, effektiv utnyttelse av ressursene og styrking av den nordiske dimen-

sjonen i et europeisk samarbeid er av stor betydning i tiden fremover. For at dette skal kunne omsettes i praksis, kreves det at det nordiske samarbeidet fornyes - som vi har hatt en diskusjon om, og gjort vedtak om her i dag.

Med dette vil jeg overfor rådet tilrå budsjettutvalgets innstilling, som er referert av presidenten.

Presidenten: Förslaget var inte kommenterat av presidenten men framgår av handlingarna som jag hänvisade till, så ingen skall behöva vara i tvivelsmål om vad det är som utskottet har önskat.

Jag kan anmäla att Sighvatur Björgvinsson, som är ministerrådets förman, i generaldebatten höll ett inlägg där han kommenterade också budgetutskottets behandling av ministerrådets årsberättelse C 1 i mycket positiva ordalag. Ministerrådet har inga andra kommentarer än vad förmanen då framförde. Han har inte heller anmält sig på talarlistan.

Jag har velat lämna detta besked till rådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs yttrandet (punkt A) med acklamation.*

Rådet beslöt, i enlighet med punkt B, att lägga Nordiska ministerrådets berättelse C 1 till handlingarna.

14

C 5/b: Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1993)

Budgetutskottet hade föreslagit följande med anledning av Nordiska kulturfondens berättelse:

att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1993 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1993 samt

att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska kulturfondens verksamhet 1993 till handlingarna.

Utskottets förslag *bifölls.*

Rådet lade Nordiska kulturfondens verksamhetsberättelse 1993 *till handlingarna.*

Geir H. Haarde övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Avslutning

15

Bemyndigande för presidiet att utse kommittéer

Presidiet hade föreslagit att plenarförsamlingen i enlighet med § 50 i rådets arbetsordning ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för utredning av särskilda saker.

Presidiets förslag *bifölls*.

16

Fastställande av tid och plats för nästa session

Presidiet hade föreslagit att rådets 47:e session hålls den 13-15 november 1995 i Kuopio, Finland.

Presidiets förslag *bifölls*.

17

Sessionens avslutning

Presidenten: Kjære rådsmedlemmer! Vi er kommet til slutten av en meget aktiv sesjon. Vi hadde alle håpet at vi skulle få en historisk sesjon, og det tror jeg at vi på en måte har fått. I hvert fall har vi fått en sesjon som har lyktes. Vi har fått en sesjon som har tatt den prinsippbeslutning å følge de forslag og de bedømminger som ble nedskrevet i den såkalte Reformgruppens rapport. Det er selvfølgelig meget viktig at vi kom overens om dette, og at vi aksepterte presidieforslaget i full politisk enighet.

Nå er det slik at dette arbeidet må fortsette. Samarbeidsminister Marianne Jelved og jeg, som president i Rådet, har allerede hatt noen samtaler om hvordan vi skal fortsette med dette, og jeg er meget optimistisk med hensyn til at vi kommer til å klare vårt arbeid og ferdiggjøre det slik at de endelige beslutninger kan tas ved Rådets neste sesjon i Kuopio. Men vi må ikke glemme, som det allerede er påpekt her i debatten i dag, at Rådets utvalg skal treffes i september. Og hvis det behøves, kan vi ta en plenarseksjon i Rådet allerede i København i september, om det er ønskelig, og om vi er kommet så langt på det tidspunkt at det kunne være til nytte.

Jeg må si at selv om vi har hatt en livlig debatt både her i plenarsalen og i pressen om reformarbeidet, er det viktigste, selvfølgelig, at uansett våre ønsker som enkelte kunne ha når det gjelder tidsrammen for dette arbeidet, blir det jo slik at et reformert Nordisk Råd og reformert nordisk samarbeid kommer i gang allerede i begynnelsen av neste år. Det var kanskje ikke realistisk eller rimelig å vente at vi kunne ta noen endelige beslutninger her i Reykjavík denne gangen, men resultatet blir det samme: Rå-

det får en ny struktur rundt det politiske innhold, som vi alle sammen er enige om, fra og med begynnelsen neste år. Det vil jeg si er meget viktig, og det er dette som er signalet fra Reykjavík. Det er min hensikt så fort som mulig å fremlegge en politisk dagsorden med konkrete handlinger og tidspunkter for det videre arbeidet. Som jeg har sagt, jeg er optimistisk når det gjelder det resultatet som vi får til slutt, og som vi kan akseptere ikke senere enn i Kuopio.

Nordisk samarbeid skiller seg fra annet internasjonalt samarbeid, uansett hva man skriver i pressen, og uansett de rykter som går rundt omkring. Vi har et meget velfungerende samarbeid. Vi har nå en ny situasjon, og vi skal omlegge vårt samarbeid og tilpasse det til den nye situasjonen. Vårt arbeid går jo ut på å øke innsatsene for de enkelte nordiske medborgere, og det er det nordisk samarbeid alltid har dreid seg om. Det er folket - det nordiske folk - og det er individene i samfunnene som vi har forsøkt å gjøre livet litt lettere for med vårt samarbeid i Norden.

Jeg tror faktisk ikke at jeg behøver si mye mer. Jeg vil bare til slutt takke alle som har deltatt og alle som har bidratt til å gjøre denne sesjonen så vellykket som den er blitt. Det har vært både intensivt og kreativt arbeid her - kanskje litt mer enn vi planla.

Jeg vil takke presidiesekretæren, delegasjonssekretariatene og Presidie-sekretariatet for et meget fint arbeid når det gjelder forberedelsene av denne sesjonen, og jeg vil særskilt tillate meg å misbruke min posisjon og takke Elín Flygenring og hennes stab, og også Ferðaskrifstofa Íslands, som har forberedt alt det praktiske rundt denne sesjonen, som jeg tror har fungert meget fint.

Med disse ord vil jeg erklære Nordisk Råds 46. sesjon for avsluttet. Jeg ønsker alle en god hjemreise. Vi treffes på nytt i Kuopio i november til en ny vital sesjon. Takk!

Sessionen avslutades kl. 12.15.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 46:e session i Reykjavík den 27 februari - den 2 mars 1995, har förts av Viveca Wiklund, Guðrún Dager Garðarsdóttir och Svenolof Karlsson i presidiesekretariatets redaktion.

Huvudsekreterare vid sessionen var generalsekreteraren vid den isländska delegationen Elín Flygenring.

I enlighet med §15 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

SAKER M. M.

Socialutskottets betänkande

över medlemsförslag om nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar

(Medlemsförslaget väckt av Ingrid Näslund och Liisa Rulander samt Merethe Due Jensen m.fl., se s. 328)

Till socialutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om en nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Köpenhamn den 26-27 september 1994.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet "att utarbeta en nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar innehållande bl.a. åtgärder för att intensifiera information och undervisning, att så långt möjligt införa en enhetlig lagstiftning, att utvidga utbytet av erfarenheter och forskning på tobaksområdet, att vidareföra handlingsplanens målsättningar i EU och andra relevanta internationella samarbetsorgan".

Inledningsvis framgår det att i avvaktan på ett väntat EU-direktiv om förbud mot tobaksreklam planerar styrgruppen för den nordiska handlingsplanen mot cancer att utarbeta en samnordisk översikt över vidtagna åtgärder och planerade initiativ för att motverka tobakens skadeverkningar. Det förväntas att översikten skall föreligga hösten 1994 och att den skall visa hur man på det nordiska planet kan gå vidare i kampen mot tobaksrökningen.

Tobakslagstiftningen och hållningen till tobaksrökning varierar mellan de nordiska länderna. Utvecklingen går mot att skapa fler rökfria miljöer. I *Danmark* arbetar man för att införa rökfria miljöer i statliga lokaler och i statliga transportmedel. I *Finland* vill man skärpa nuvarande tobakslag, innebärande ytterligare förbud mot tobaksrökning. I *Island* förbjuder man nu också tobaksrökning och reklam för tobaksprodukter i inomhusutrymmen avsedda för allmänheten. I *Norge* har framförts krav om rökfrihet i arbetslokaler där två eller fler arbetar och i lokaler där allmänheten har tillträde. I *Sverige* vill man ha rökförbud vid offentlig tillställning eller allmän sammankomst och i lokaler dit allmänheten har tillträde.

Det erinras om att det råder en internationell enig kunskap om att tobaksrökning är vår tids absolut allvarligaste hälso- och miljöproblem. Även den s.k. passiva rökningen har visat sig vara mycket hälsovådlig. Vi-

dare hävdar förslagsställarna att det är vetenskapligt belagt att rökning är en inkörsport till framtida narkotikabruk.

Man anser det mycket angeläget att skapa attityder hos barn och ungdom mot att börja röka. Undersökningar visar att rökning ökar främst bland unga lågutbildade flickor och att rökning kan ses som ett socialt fenomen. Därför menar man att särskild vikt bör läggas vid att nå ungdomsgrupper från socialt svaga miljöer.

Förslagsställarna förespråkar att saklig information bör ges blivande föräldrar för att visa vikten av rökfrihet under såväl graviditet som barnens uppväxt. Detta upplysningsarbete bör följas upp av barnavårdscentraler, barnomsorg, förskola och skola. Man anser även att massmediala informationskampanjer bör understödja detta arbete.

Mot bakgrund av att internationell forskning visar att införande av åldersgräns för inköp av tobaksvaror leder till minskad rökning, föreslås en gemensam åldersgräns, förslagsvis 18 år, för inköp av tobaksvaror. Förbud mot indirekt reklam för tobak anses också ha stor betydelse för att minska rökning bland ungdomar.

Slutligen erinras om att de nordiska länderna av tradition haft ett välutvecklat samarbete på drogområdet. Genom en så långt möjligt enhetlig lagstiftning och ett utökat nordiskt erfarenhets- och forskningsutbyte anser man att länderna kan nå bästa möjliga effekt av de åtgärder som vidtas. Med gemensamma insatser vill man söka uppnå WHO:s målsättning om ett rökfritt samhälle år 2000.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande departement, myndigheter, organisationer och nordiska samarbetsorgan:

Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Nordisk Cancer Union (NCU)

Danmark

Sundhedsministeriet

Kræftens Bekæmpelse

Tobaksskaderådet

Grönland

Grönlands Hjemmestyre

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet

Handels- och industriministeriet

Utbildningsstyrelsen

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården

(STAKES)

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund TT

Reklambyråernas förbund
 Cancerföreningen
 Lungskadeförbundet
 Finlands kommunförbund

Åland

Ålands landskapsstyrelse, social- och hälsovårdsavdelningen

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingaráðuneyti)
 Tobaksværnsudvalget (Tóbaksvarnarnefnd)
 Islands Kræftforening (Krabbameinsfélag Íslands)

Norge

Sosial- og helsedepartementet

Sverige

Socialstyrelsen
 Folkhälsoinstitutet
 Statens skolverk
 Riksförbundet Hem och Skola
 Svenska Tobaks AB

2.1 Remissyttranden som ställer sig positiva till medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) riktar uppmärksamheten på att missbruk i form av tobak är den enskilda miljömedicinska faktor som inverkar mest på människors hälsa i de nordiska länderna och att ca 25 000 människor dör i förtid varje år i Norden på grund av tobaksrökning. Det har också dokumenterats att kostnaderna för tobaksrelaterade sjukdomar överstiger samhällets inkomster för tobaksförsäljning. Till detta kommer lidande och kostnader orsakade av passiv rökning.

NHV framhåller att en väl och underbyggd samnordisk handlingsplan har goda utsikter att få betydande positiva hälsoeffekter om det innehåller följande:

- * preventiv information
- * kraftfulla tidiga insatser mot nyrekrytering av unga rökare och
- * olika former av avvänjningsstöd för etablerade rökare.

Från NHV:s sida understryks att förslag till harmonisering av lagstiftningen mot tobaksmissbruk i Norden inte bör vara en kompromiss utan i stället bygga på de mest progressiva delarna i varje lands lagstiftning.

Som en inledning till arbetet mot tobakens skadeverkningar föreslår NHV att Nordiska rådet/Nordiska ministerrådet inför bestämmelser om att samtliga lokaler och organisationer som helt eller delvis finansieras av Nordiska ministerrådet skall vara helt fria från tobaksrök från och med den 1 januari 1995.

Nordisk Cancer Union (NCU) framhåller att det är behov av en ökad insats på det tobaksförebyggande området. Även om åtgärder mot tobaksrökning är ett högt prioriterat område i Nordiska handlingsplanen mot

cancer har hittills inte igångsatts några väsentliga initiativ på området. Styrgruppen för handlingsplanen beskylls dessutom för att inte ta ställning till EU:s direktivförslag om förbud mot tobaksreklam.

Utifrån erfarenheten av arbetet med bl.a. Nordiska cancerhandlingsplanen, anser NCU att en nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar endast kan få konkret innehåll om man involverar de myndigheter och organisationer som arbetar med förebyggande åtgärder i länderna. Det gäller bl.a. de nordiska cancerföreningarna, hjärtföreningarna, tobaksråden m.m.

Kræftens Bekæmpelse i Danmark är av den uppfattningen att det är särskilt viktigt att det också på nordiskt plan vidtas åtgärder på det tobaksförebyggande området. Den nordiska insatsen anser man bör inriktas på en harmonisering av lagstiftningen i de nordiska länderna, speciellt kring förbud mot såväl direkt som indirekt tobaksreklam samt säkerställande av rökfria miljöer. Vidare rekommenderas att man avsätter tillräckliga resurser till planen och att det etableras en lämplig samarbetsstruktur.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland anmärker att den nya finska tobakslagen i praktiken innehåller allt det som tas upp i förslaget om samnordiska målsättningar. Trots detta anses medlemsförslaget bra och värt att stödjas.

Handels- och industriministeriet i Finland anser det viktigt att icke-rökare och rökare, särskilt de unga och barnen, skyddas mot den skadliga verkan som tobaksröken har bl.a. på hälsan. Ministeriet understöder förslaget om nordisk verksamhetsplan som syftar till att minska tobaksrökningen.

Utbildningsstyrelsen i Finland ansluter sig till Nordiska rådets uppfattning om vikten av att barn och unga bibringas sådana attityder att de inte börjar röka och stöder utarbetandet av en nordisk aktionsplan för bekämpning av rökningens skadeverkningar.

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (STAKES) i Finland anser att medlemsförslagets målsättningar kan leda i rätt riktning. Det som man speciellt vill stödja är att de nordiska länderna gemensamt dryftar metoder för att minska tobaksrökningen. En högre skatt på tobak förespråkas som hälsovårdlighetskatt och att tobaksprodukterna avskiljs från levnadskonstandsindexet.

Lungskadeförbundet i Finland anser det viktigt att Nordiska ministerrådet utarbetar en nordisk handlingsplan för att avvärja rökningens skadeverkningar. Förbundet önskar att expertisen inom de nordiska patientorganisationerna inom området utnyttjas i samband med att planen tas fram.

Finlands kommunförbund betraktar det vara motiverat att utarbeta en handlingsplan mot tobakens skadeverkningar som lämpar sig för de nordiska förhållandena.

Cancerföreningen i Finland riktar skarp kritik mot styrgruppen för Nordiska handlingsplanen mot cancer för att inte ta ställning till EU:s direktivförslag om förbud mot reklamförbud. Erfarenheterna av samfälliga kampanjer mot tobaksrökning anses inte vara uppmuntrande. Däremot är cancerföreningen av den åsikten att i Norden (och i Europa) behövs en klar

och enhetlig lagstiftning som skyddar befolkningen mot tobaksreklam och exposition för tobaksrök.

Sundheds- og forsikringsministeriet i Island ställer sig bakom förslaget om en nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar.

Tobakværnudvalget och *Islands Kræftforening* uttrycker sin tillfredsställelse med detta förslag till närmare samarbete och samråd mellan de nordiska länderna grundat på en nordisk handlingsplan om skydd mot tobaksskador. Den viktigaste uppgiften i att minska tobaksskadorna menar man vara att säkra en rökfri miljö och en tobaksfri framtid.

Sosial- og helsedepartementet i Norge har några tillägg och preciseringar till texten i förslaget men ansluter sig annars till det.

Fokhälsoinstitutet i Sverige tillstyrker att det utarbetas en nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar med det innehåll som förslagsställarna anger. Det nordiska perspektivet bör dock breddas till att även innehålla Baltikum.

Ett utbyte av erfarenheter och forskningsresultat sker redan idag, men detta bör kunna intensifieras ytterligare, anser *Fokhälsoinstitutet*, t.ex. när det gäller att utvärdera effekterna av olika slags lagstiftningsåtgärder.

Skolverket i Sverige framhåller vikten av att barn och ungdomar involveras i arbetet med att ta fram en handlingsplan, på såväl nationell som lokal nivå.

Riksförbundet Hem och Skola i Sverige ser det som mycket angeläget att vidta åtgärder för att minska tobaksbruket totalt sett, men framförallt att fördröja och förhindra rökdebuten bland unga. Förbundet stöder förslaget och vill särskilt betona vikten av informations- och utbildningsinsatser.

Ålands landskapsstyrelse beslöt att omfatta motiveringarna och förslagen i rubricerade medlemsförslag, dock så att man utreder huruvida det mest ändamålsenliga tillvägagångssättet är att utarbeta en fristående handlingsplan eller en utvidgning av cancerhandlingsplanen.

Grønlands Hjemmestyre har, efter att ha hört *Direktoratet for Sundhed og Miljø*, konstaterat att medlemsförslaget är i överensstämmelse med nya lagstiftningsinitiativ på området i Grönland, vilket bör tas som uttryck för att man ansluter sig till de åtgärder som förslaget förespråkar.

2.2 Remissyttranden som avstyrker medlemsförslaget eller har vissa invändningar mot det

Sundhedsministeriet i Danmark upplyser att EU:s medlemsländer ständigt diskuterar möjliga initiativ på tobaksområdet syftande till att begränsa tobakens skadeverkningar. Exempelvis är det i Danmark, mot bakgrund av antagna direktiv, fastställda regler om varningstexter på tobaksvaror och om tjärinnehåll i cigaretter. Vidare diskuterar medlemsländerna f.n. ett direktivförslag om förbud mot tobaksreklam. Mot denna bakgrund finns det inget omedelbart intresse att delta i ett samarbete på tobaksområdet, såsom föreslås i medlemsförslaget.

Tobaksskaderådet i Danmark är enigt i medlemsförslagets prioritering av insatsområden, dvs. barn och ungdomar, gravida kvinnor och föräldrar

samt hjälp till personer som önskar sluta röka. Det är däremot Tobaksrådets uppfattning att det knappast finns anledning att etablera en så omfattande plan som föreslås. Även om de nordiska länderna har en gemensam kulturell bakgrund, finns det samtidigt olika hållningar och skillnader i traditioner bland befolkningen vad gäller livsstil. När det rör sig om ingripande på det personliga planet kan det tänkas att det finns behov av olika sätt att angripa problemen.

Tobaksrådet understryker att det redan existerar ett bra samarbete mellan de nordiska länderna på tobaksområdet. Det har genom åren etablerats goda personliga relationer, och på det informella planet sker det utväxling av erfarenheter och information om det som händer i enskilda länder. Tobaksrådet har en jämn kontakt med speciellt Folkhälsoinstitutet i Sverige och Statens Tobaksskaderåd i Norge. På det nationella planet har Tobaksrådet genom en rad gemensamma projekt ett tätt samarbete primärt med Hjärtföreningarna och Kræftens Bekæmpelse, som i sin tur är i nära kontakt med systerorganisationerna i de övriga länderna och kan ytterligare förmedla information om det arbete som pågår i länderna.

Tobaksrådet kan således inte på nuvarande tidpunkt ställa sig bakom den föreslagna handlingsplanen. I stället vill man fortsatt ta vara på det fruktbara och mer informella samarbete som redan existerar mellan de nordiska organisationer och institutioner som är verksamma på tobaksområdet.

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund i Finland framhåller att vid övervägandet av åtgärdsförslag måste man först utreda vilka av åtgärderna som det är ändamålsenligt att genomföra nationellt och vilka eventuellt på nordisk nivå. Centralförbundets bedömning är att det inte är ändamålsenligt att få till stånd en så omfattande nordisk åtgärdsplan som föreslås.

Socialstyrelsen i Sverige säger sig givetvis instämma i de bedömningar som görs om tobakens skadeverkningar och om behovet av ett starkt tobaksförebyggande arbete samt att insatserna i förebyggande syfte främst bör riktas mot ungdomsgrupperna. Socialstyrelsen ställer sig däremot tveksam till möjligheterna att genomföra en enhetlig nordisk lagstiftning, dels på grund av att lagstiftningen i länderna skiljer sig en hel del avseende innehåll och utformning, dels har det visat sig svårt att uppnå enighet om utformningen av en tobakslag redan på nationell nivå.

För övrigt finner socialstyrelsen stort värde i det nordiska samarbetet. De erfarenheter som socialstyrelsen har av nordiska samarbetsprojekt inom tobaksförebyggande arbete är att det samarbete som redan existerar via olika myndigheter och institutioner har positiva effekter.

Socialstyrelsen anser därför att en formaliserad plan inte ger det mer värde för det nuvarande nordiska samarbetet som motiverar ett genomförande.

Svenska Tobaks AB hävdar att tobaksindustrin alltför länge kompromisslöst angripits av dem som säger sig företräda folkhälsan. Genom ett omfattande utvecklingsarbete för att ta fram produkter som kan antas vara skonsammare och styra konsumtionen till dessa, har den genomsnittliga

tjårhalten i cigarettrok i stort sett halverats på 20 år i Sverige. Från Svenska Tobaks sida har man som mål att år 2000 ha halverat tjårhalten ytterligare en gång.

Enligt Svenska Tobaks AB saknar medlemsförslaget den helhetssyn som man menar måste prägla tobaksfrågorna. Enskilda människor både kan och vill ta ansvar för sina liv och sina barns fostran. Samhället bör därför genom politiska beslut uppmuntra till sådant enskilt ansvarstagande.

Information, upplysning och undervisning är exempel i medlemsförslaget på åtgärder till stöd just för enskilt ansvarstagande som det är lätt för Svenska Tobaks AB att biträda liksom att erfarenhetsutbyte inom forskningens område bör utvidgas. Den föreslagna nordiska handlingsplanens övriga innehåll är tyvärr exempel på såväl bristande respekt för grundlagsskyddade fri- och rättigheter som blind tro på förbudslinjens välsignelser. Därför biträder företaget inte denna del av förslaget.

2.3 Remissinstanser som ej yttrar sig över medlemsförslaget

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) beslöt, eftersom tobaksforskning inte ingår i nämndens verksamhetsområde, att inte avge något utlåtande om handlingsplanen.

Reklambyråernas förbund i Finland vill inte ta ställning till hur de övriga nordiska länderna avgör sin lagstiftning t.ex. vad tobaksreklam beträffar.

3. Utskottet

Tobaksbruk är en av de allra största hälsoriskerna när det gäller en rad sjukdomar, bl.a. lungcancer och hjärt- och kärlsjukdomar. I medlemsförslaget går man även så långt som att hävda att tobaksrökning är vår tids absolut allvarligaste hälso- och miljöproblem. Vidare har man konstaterat att det finns samband mellan tobaksbruk och många andra hälsobesvär, t.ex. ryggbesvär, infertilitet och tandlossningssjukdomar.

Information, upplysning, undervisning och forskning är allt viktigare faktorer i det tobaksförebyggande arbetet. Enhetliga regler beträffande försäljning av tobak, tobaksreklam och om rökfria miljöer skulle också kunna bidra till att minska rökningen i våra länder. En väl utformad och underbyggd handlingsplan mot tobakens skadeverkningar anses således av förslagsställarna ha goda utsikter att få betydande positiva hälsoeffekter.

Rökvanorna grundläggs i de allra flesta fall tidigt. Få människor börjar röka efter 20 års ålder. Under 1970-talet minskade andelen rökare bland barn och ungdomar kraftigt. Från mitten av 1980-talet har rökningen hos ungdomar ökat igen i de flesta länderna. Det är därför naturligt att instämna i att insatserna i förebyggande syfte främst bör riktas mot ungdomsgrupperna.

Med hänsyn till erfarenheterna av Nordiska handlingsplanen mot cancer, framhålls att den föreslagna handlingsplanen mot tobakens skadeverkningar inte bara måste involvera myndigheter utan också de organisationer som är aktiva i det tobaksförebyggande arbetet i länderna, dvs. nor-

diska cancerföreningarna, hjärtföreningarna, tobaksråden m.m. Det finns emellertid skäl att argumentera för att det kan bli svårt att få ett så omfattande samarbete att fungera. Ländernas cancerföreningar var representerade i styrgruppen för Nordiska handlingsplanen mot cancer när den igångsattes 1989, men efter två år upplöstes styrgruppen på grund av interna stridigheter.

Socialutskottet vill rikta uppmärksamheten på att det sedan länge finns ett väl fungerande nordiskt samarbete mellan såväl myndigheter som organisationer som arbetar med tobaksfrågorna. Myndigheter och forskningsinstitutioner är involverade i gemensamma projekt och utväxlar kontinuerligt, genom både formella och informella kontakter, erfarenheter och information om det som pågår i länderna. Dessa organ samarbetar ofta med de nationella cancer- och hjärtföreningarna som i sin tur står i nära kontakt med sina systerorganisationer i de övriga länderna. Därför menar utskottet att det inte är alldeles självklart att en formaliserad plan skulle ge ett mervärde för det nuvarande nordiska samarbetet på området.

Som framgår av medlemsförslaget planerar den nuvarande styrgruppen för Nordiska handlingsplanen mot cancer att utarbeta en samnordisk översikt över vidtagna åtgärder och planerade initiativ för att motverka tobakens skadeverkningar. Denna översikt förväntas ge en bild av möjligheterna att på det nordiska planet gå vidare i kampen mot tobaksrökningen.

En aspekt som borde vägas in i denna bedömning är vilka aktiviteter som lämpar sig för nationella resp. nordiska insatser. En annan aspekt är ändamålsenligheten i att utarbeta en fristående handlingsplan eller en utvidgning av cancerhandlingsplanen.

Vid sitt möte i Köpenhamn den 27 september 1994 beslöt socialutskottet att i avvaktan på nämnda översikt bordlägga ärendet. Man ansåg att så länge som ingen omfattande bedömning föreligger finns det knappast anledning att föra förslaget om etablering av en ny handlingsplan vidare. Utskottet hade räknat med att översikten skulle föreligga i början av år 1995, men enligt uppgift är det fortfarande oklart när den kommer att finnas tillgänglig.

Sedan mötet i Köpenhamn har man inom Nordiska handlingsplanen mot cancer publicerat rapporten *Kreftbildet i Norden*. Av rapporten framgår att under åren 1983-1987 diagnostiserades årligen 91 000 cancerfall i Norden. Den siffran blir 113 000 vid sekelskiftet och 124 000 år 2010. En försämrad ålderssammansättning med allt fler äldre spelar en stor roll i utvecklingen och ligger bakom 24,3 av de 37 procenten.

Det kan samtidigt konstateras att det effektivaste sättet att bryta denna negativa trend och sänka cancerdödligheten är att sluta röka. Kampen mot tobaksrökningen måste därför prioriteras högt i hälsoarbetet på såväl nationellt, nordiskt som internationellt plan. I dag visar forskningen att ungefär var fjärde dagligrökare kommer att dö av sin rökning eller av rökningen som bidragande orsak. Åtgärder för att minska nyrekryteringen av rökare och att få flera att sluta röka kan således snabbt ge utdelning, inte

bara i form av bättre hälsa utan också genom att bidra till att reducera sjukvårdskostnaderna för de rökrelaterades sjukdomarna.

Socialutskottet är dessutom av den åsikten att det tobaksförebyggande arbetet bättre skall kopplas ihop med det allmänna folkhälsoarbetet. Betydelsen av att beakta helhetsperspektivet i det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet betonas nu starkare än tidigare. Ökad nordisk samverkan på det området kan inte bara bidra till att undvika dubbelarbete utan också vara till gagn för att konkretisera insatser och utveckla metoder för att förbättra folkhälsan i våra länder.

I det nyligen antagna programmet för nordiskt samarbete inom social- och hälsovårdsområdet 1995-2000 lyfts särskilt insatser på det förebyggande området fram. Det är därför på sin plats att understryka betydelsen av att åtgärder mot tobaksrökningen bör prioriteras högt i det praktiska genomförandet av programmet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslås

att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Reykjavík den 27 februari 1995

Hanne Andersen (S)

Anneliese Dørum (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Eeva-Liisa Moilanen (Kesk.)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.)

Aage Brusgaard (FP)

Jonna Grønver (V)

Margareta Israelsson (s)

Markku Rossi (Kesk.)

Sten Svensson (m) Fung. förman

Medlemsförslag

om en nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar

(väckt av Ingrid Näslund och Liisa Rulander samt Merethe Due Jensen, Bjarne Kallis, Eeva-Liisa Moilanen och Inger Stilling Pedersen)

I den nordiska handlingsplanen mot cancer från år 1989 har uppräknats en rad åtgärder för att nedbringa tobaksrökningen i de nordiska länderna. Hållningen till tobaksrökning har emellertid visat sig variera mellan länderna. I avvaktan på ett väntat EU-direktiv om förbud mot tobaksreklam planerar styrgruppen för cancerhandlingsplanen att utarbeta en samnordisk översikt över vidtagna åtgärder och planerade initiativ för att motverka skadeverkningar. Denna översikt skall föreligga hösten 1994 och ge en bild av möjligheterna att på det nordiska planet gå vidare i kampen mot tobaksökningen.

I Finland har regeringen i en proposition, som f.n. är under riksdagsbehandling, föreslagit skärpningar i 1977 års tobakslag. Bl.a. föreslås förbud mot tobaksrökning i alla offentliga inomhusutrymmen, allmänna lokaler, myndigheter m.m. Förbud mot tobaksrökning föreslås även i allmänna kommunikationsmedel, vid offentliga tillställningar inomhus, samt i allmänna utrymmen och kundutrymmen på arbetsplatser. Arbetsgivaren skall också sörja för att arbetstagarna inte ofrivilligt blir utsatta för tobaksrök. Vidare föreslås att tobaksrökning förbjuds i inomhusutrymmen för barn i daghem och elever vid läroanstalter och på utomhusområden vid daghem och skolor. Minimialdersgränsen på 16 år för inköp av tobaksvaror föreslås göras ovillkorlig. Enligt propositionen föreslås en breddning av 1977 års förbud mot tobaksreklam till att gälla även indirekt reklam.

I Norge har sedan ändringen i Lov om vern mot tobakksskader år 1988 framförts krav om rökfrihet i arbetslokaler där två eller flera arbetar och i lokaler där allmänheten har tillträde. Detta inkluderar skolor, hälsoinstitutioner, förrättningar etc. Det rekommenderas att speciella rökrum utnyttjas, men lagen ger inte arbetstagare rätt till sådana. Som arbetslokaler räknas alla lokaler där anställda uppehåller sig under arbetsdagen. Från 1 juli 1993 har införts rökrestriktioner på serverings- och övernattningsställen.

Totalförbud mot tobaksreklam infördes år 1973. Åldersgränsen för tobaksförsäljning föreslås nu höjd från 16 till 18 år. En tvärfacklig grupp tillsatt av Helse- og sosialdepartementet har i "Handlingsplan for et tobakktritt Norge 1994-1998" uppställt målet att alla förskolor, skolor och universitet skall vara helt rökfria före utgången av 1996. Ett motsvarande mål för sjukhus och andra offentliga byggnader har satts till år 1998.

På Island trädde en ny tobakslag i kraft 1985 enligt vilken tobaksrökning och reklam för tobaksprodukter i inomhusutrymmen avsedda för allmänheten förbjuds. I lagen förbjuds också försäljning av tobaksprodukter till personer under 16 år.

I Danmark skall, enligt ett cirkulär 1988, rökfria miljöer i statliga lokaler och i statliga transportmedel införas. Tobaksrökning är inte tillåten under möten i den statliga förvaltningen, i lokaler där allmänheten har tillträde, på statliga sjukhus, dags- och dygnsinstitutioner samt utbildningsinstitutioner. Dock tillåts rökning i alla nämnda institutioner i särskilda lokaler. Reklamen för tobaksprodukter har begränsats genom avtal mellan inrikesministeriet och tobaksindustrin.

I enlighet med den svenska regeringens proposition (1993/94:98) har socialutskottet i Sveriges riksdag föreslagit skärpning av 1979 års tobakslag så, att rökförbud införs på skolgårdar och utomhusutrymmen vid förskolor och fritidshem. Införande av rökförbud föreslås också vid offentlig tillställning eller allmän sammankomst och i lokaler dit allmänheten har tillträde. Vidare skall arbetsgivaren svara för att arbetstagare inte mot sin vilja utsätts för tobaksrök i sin arbetslokal. Ett förbud mot kommersiell annonsering för tobaksvaror i periodiska skrifter föreslås. I fråga om förbud mot s.k. förtäckt tobaksreklam har utskottet hemställt om snabbutredning.

Det råder en internationellt enig kunskap om att tobaksrökning är vår tids absolut allvarligaste hälso- och miljöproblem. Det står klart att även den s.k. passiva rökningen är mycket hälsovådlig.

I Sverige är tobaksbruket den i särklass främsta dödsorsaken. Risken för ohälsa och för tidig död är kraftigt förhöjd vid tidig rökdebut. Tragiska exempel finns på allt yngre människor med för tidig död i lungcancer till följd av rökdebut i 13 - 14 årsåldern.

Det är numera en självklarhet att offentliga miljöer skall vara rökfria och att ingen skall behöva utsättas för tobaksrök på sin arbetsplats. För barn som växer upp i hem där någon röker, ökar risken för bronkit, lunginflammation, astma och allergier och ökade besvär i vuxen ålder. Insatser måste nu göras för att även barnen skall få växa upp och vistas i rökfri miljö, hemma, i skolan, i barnomsorgen m.m.

Nikotin är ett av de mest beroendeframkallande medel vi känner till. Svensk statistik visar att en ökning av ungdomars rökning inträffade under senare delen av 80-talet. Varje år börjar en fjärdedel av ungdomarna i åldrarna 13 - 16 år att använda tobak. Detta innebär att i Sverige börjar ca 600 ungdomar att röka varje vecka, eller 30 000 om året. Av dessa lyckas 80% aldrig sluta. Eftersom bara ett fåtal individer börjar röka som vuxna är rökningen huvudsakligen ett ungdomsproblem. Det står klart att unga människor är en strategisk målgrupp för tobaksindustrin.

Det är vetenskapligt belagt att rökning är en inkörsport till framtida narkotikabruk, t.ex. heroin. Benägenheten att pröva narkotika är betydligt större hos rökande ungdomar än hos icke rökande.

Det är mycket angeläget att skapa attityder hos barn och ungdom mot att börja röka. Undersökningar visar att rökningen ökar främst bland unga lågutbildade flickor och att rökning är bl.a. ett socialt fenomen, varför sär-

skild vikt bör läggas vid att nå ungdomsgrupper från socialt svaga miljöer. Eleverna bör under hela skoltiden tillförsäkras en allsidig undervisning om tobaksbrukets allvarliga hälsorisker.

Det är känt att barn vars mödrar rökt under graviditeten redan vid födseln är negativt påverkade. Intensifierad saklig information bör ges blivande föräldrar för att visa vikten av rökfrihet under såväl graviditet som barnens uppväxt. Rökande föräldrar bör ges all möjlig hjälp att sluta röka. Detta upplysningsarbete bör sedan följas upp av barnavårdscentraler, barnomsorg, förskola och skola genom kontinuerlig resultatnriktad information. Föräldrar bör tillsammans med skolläkare, skolsköterskor, kuratorer, lärare och barnomsorgspersonal regelbundet undervisas och samtala om barnens hälsa. Ett sådant upplysnings- och utbildningsarbete borde vad gäller föräldrar, personal, barn och ungdomar understödjas av massmediala informationskampanjer.

Eftersom inte någon enskild generell orsak till att ungdomar börjar röka kunnat fastställas, måste insatser mot minskat tobaksbruk bland ungdomar ha en bred inriktning. Bl.a. bör reklamförbud mot rökning förstärkas till att gälla även indirekt reklam t.ex. via sport- och kultursponsring. Denna typ av förtäckt reklam förknippar ungdom, idrottslig framgång och kulturell elegans med rökning på ett sätt som är förbjudet enligt gängse regler för tobaksreklam.

Internationell forskning visar att införande av åldersgräns för inköp av tobaksvaror leder till minskad rökning, t.ex. minskad konsumtion och minskat experimenterande med rökning bland minderåriga. I Norge, Finland, Island, Storbritannien, Spanien och Irland är minimiåldern 16 år för inköp av tobak. I Uruguay och i flertalet av USA:s delstater är åldersgränsen 18 år. Japan och Tyskland har infört förbud för ungdomar mot rökning.

De nordiska länderna har av tradition haft ett välutvecklat samarbete på drogområdet. Förutom goda hälsoeffekter ger en minskad tobakskonsumtion även samhällsekonomiska vinster. Genom en så långt möjligt enhetlig lagstiftning och ett utökat nordiskt erfarenhets- och forskningsutbyte kan vi nå bästa möjliga effekt av de åtgärder som vidtas. Gemensamt utformade informationskampanjer i skolor och i massmedia ger förstärkande effekter. Med gemensamma insatser kan vi tillsammans söka uppnå WHO:s målsättning om ett rökfritt samhälle år 2000 och ge våra barn och ungdomar klara signaler om att vi inte fritt vill tillhandahålla gifter som medför stora risker för hälsa och överlevnad.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta en nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar innehållande bl.a. åtgärder för

- att intensifiera information och undervisning i de nordiska länderna om vikten av att alla barn får växa upp i en rökfri miljö, gemensamt göra en medveten och kontinuerlig satsning för att få

barn och ungdomar att aldrig börja röka samt tillhandahålla upplysning och information, stöd och hjälp åt vuxna som önskar sluta röka

- att så långt möjligt införa en enhetlig lagstiftning i de nordiska länderna omfattande bl.a. förbud mot indirekt reklam för cigarr- och cigarettökning och en gemensam åldersgräns, förslagsvis vid 18 år, för inköp av tobaksvaror
- att utvidga utbytet av erfarenheter och forskning på tobaksområdet
- att vidareföra handlingsplanens målsättningar i EU och andra relevanta internationella samarbetsorgan.

Stockholm, København och Helsingfors den 3 mars 1994

Ingrid Näslund (kds)

Merethe Due Jensen (KRF)

Eva-Liisa Moilanen (SKL)

Liisa Rulander (kds)

Bjarne Kallis (SKL)

Inger Stilling Pedersen (KRF)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om "Nordisk Råds musikkpris og dei sjølvstyrte områda"

(Medlemsförslaget väckt av Olof Salmén, Marianne Andersson, Halldór Ásgrímsson och Markku Laukkanen m.fl., se s. 336)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1073/k om Nordisk Råds musikkpris og dei sjølvstyrte områda. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten den 30 juli, den 26-27 september och den 15 november 1994 samt den 23 januari 1995.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till att säkra att komponister och musiker från de självstyrande områdena och det samiska området kan nomineras till Nordiska rådets musikpris.

Förslagsställarna pekar på att Nordiska rådets musikpris delades ut första gången 1964 men att hittills har ingen komponist eller musiker från Grönland, Färöarna, Åland eller det samiska området nominerats till priset. När det gäller Nordiska rådets litteraturpris bestäms varje år i de självstyrande områdena om man skall nominera kandidater. De nominerade kandidaterna har fått samma grundliga behandling både i prisjurun och i nordisk press som övriga kandidater. Detta har betytt mycket för kunskapen om litteraturen i de mindre språkområdena och har gett hela Norden bättre chans att lära känna värdefull litteratur.

Beträffande musikpriset har det aldrig nominerats komponister eller musiker från Grönland, Färöarna, Åland eller det samiska området. Det finns flera komponister och musiker från dessa områden som förtjänar att värderas av kompetenta nordiska kritiker och som bör bli kända för en större publik.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS)

Danmark

Kulturministeriet

Finland

Undervisningsministeriet

Statens tonkonstkommission

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Norge

Kulturdepartementet

Sverige

Statens kulturråd

2.1 Nordiska remissyttranden

NOMUS (Nämnden för nordiskt musiksamarbete) har inget att invända mot medlemsförslaget men framhåller att nämnden inte är säker på att de modeller som använts i andra sammanhang för att säkerställa representation eller nomineringar från de självstyrande områdena är de bästa i detta sammanhang. Hur proceduren skall gå till anser kommittén bör beslutas efter samråd med olika musikorganisationer inom de självstyrande områdena och samiska organisationer. Dessutom hänvisas till den översyn av de olika nordiska priserna som pågår inom ministerrådet.

2.2 Danska remissyttranden

Kulturministeriet pekar på att enligt statuterna för Nordiska rådets litteraturpris har Färöarna, Grönland och det samiska språkområdet möjlighet att nominera verk. En liknande utvidgning av statuterna för musikpriset bör kunna göras och i så fall följa de principer och procedurer som gäller för litteraturpriset. Ministeriet har inte möjlighet att nu värdera de ekonomiska konsekvenserna av en sådan ändring.

2.3 Finska remissyttranden

Undervisningsministeriet stöder revidering av stadgan för Nordiska rådets musikpris, så att en kompositör eller musiker från de självstyrande områdena och det samiska området kan bli nominerade till Nordiska rådets musikpris, utan att reducera de högsta antalet andra musiker eller kompositörer som kan bli nominerade.

Statens tonkonstkommission stöder medlemsförslaget.

2.5 Åländska remissyttranden

Ålands landskapsstyrelse støder medlemsforslaget og foreslår att eftersom musiklivet i vart og ett av områdena är av förhållandevis liten omfattning kunde kandidatnomineringen skötas av en gemensam nomineringsgrupp. Denna grupp skulle utses av sakkunnigorgan inom respektive område och årligen ha rätt att föra fram en gemensam kandidat. Detta skulle få stor betydelse för utvecklandet av musiklivet i respektive område.

2.6 Norska remissyttranden

Kulturdepartementet understryker betydelsen av att det nordiska kultursamarbeidet utvecklas så att det omfattar alla geografiska og språklige områden i Norden. Däremot finns det inte skäl att vidta särskilda åtgärder med hänsyn till Grönland, Färöarna og det samiske området, såsom föreslås i medlemsforslaget. Kulturdepartementet anser att nuvarande nomineringsprocedur tar tillvara nämnda områdens intressen og möjligheter när det gäller Nordiske rådets musikpris.

2.5 Svenska remissyttranden

Statens kulturråd anser att tonsättare og musiker från de självstyrande områdena i Norden bör kunna nomineras till musikpriset. Kulturrådet anser det emellertid anmärkningsvärt att ingen sådan nominering skett under alla de år priset delats ut og ser dette som ett tecken på att det mer uttalt bör markeras att en sådan nominering är både viktig og ønskvärd för att spegla hela den nordiske musikkulturen i de fall lämplige kandidater finns. Kulturrådet anser att dette bör markeras i statuterna för priset.

3. Kulturutvalgets betenkning

I utgangspunktet kan det konstateres at det ikke er noen konkrete sider ved nominasjonsprosedyren, eller i vedtektene til musikkprisen som er til hinder for at det kan foreslås musikere eller komponister fra samisk eller selvstyrende områder til Nordisk Råds musikkpris. På den annen side er det heller ikke lagt inn i nominasjonsprosessen eller i vedtektene noen sikkerhet for at kandidater fra samisk eller selvstyrende områder nomineres til musikkprisen.

Av høringsinstansene; NOMUS, Kulturministeriet i Danmark, Undervisningsministeriet og Statens tonkonstkommissjon i Finland, Statens kulturråd i Sverige, Det kongelige kulturdepartement i Norge og Ålands landsskapsstyrelse, er det kun det norske kulturdepartementet som anser at nåværende nominasjonsprosedyre ivaretar samisk og selvstyrende områders interesser og muligheter i forhold til Nordisk Råds musikkpris.

Når det gjelder litteraturprisen, får kandidater fra samisk og selvstyrende områder samme grundige behandling i prisjuryen og nordisk presse, som kandidatene fra resten av Norden. En tilsvarende nominasjon til Nordisk Råds musikkpris, ville etter kulturutvalgets syn kunne få stor betydning for utviklingen av musikklivet i de respektive samisk og selvstyrende

områder. Den tilsvarende fokuseringen på litteratur fra de mindre språk-områdene, har gitt hele Norden en sjanse til å bli kjent med verdifull litteratur.

Kulturutvalget anser det som rimelig at nominasjonsprosedyrene og vedtektene tas opp til vurdering, med tanke på å sikre at komponister og musikere fra samisk område og selvstyrende område kan bli nominert til Nordisk Råds musikkpris.

NOMUS påpeker i sin høringsuttalelse at det ikke nødvendigvis er slik at modeller som anvendes i andre sammenhenger for å sikre representasjon eller nomineringer fra de selvstyrende områder er de beste når det gjelder musikkprisen. Komitéen anser at prosedyren bør fastsettes etter samråd med ulike musikkorganisasjoner i de selvstyrende områder og samiske organisasjoner.

Undervisningsministeriet framholder at revidering av vedtekter for Nordisk Råds musikkpris, ikke bør føre til en reduksjon av antallet nominerte fra de nordiske land.

Kulturutvalget anser på bakgrunn av medlemsforslaget A 1073/k "Nordisk Råds musikkpris og de selvstyrte områder", at det er riktig å vurdere nomineringsprosedyren og eventuelt vedtektene til musikkprisen. Samtidig vil utvalget be ministerrådet undersøke modeller som kan sikre nominasjon til Nordisk Råds musikkpris uten at det fører til vesentlige økninger i administrasjonskostnadene.

Med henvisning til det oven anførte, foreslår kulturutvalget at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å vurdere om nomineringsprosedyren og vedtektene til musikkprisen er gode nok med tanke på å sikre at komponister og musikere fra de selvstyrte områdene og samisk område kan nomineres til Nordisk Råds musikkpris. En endring av nomineringsprosedyren må ikke føre til vesentlig økning i administrasjonskostnadene til musikkprisen.

Stockholm, 23. januar 1995

Søren Hansen (S)

Karin Lian (A)

Berit Oscarsson (s)

Siri Frost Sterri (H)

Eeva Turunen (Kok.) Nestformann

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Otto Steenholdt (At)

Nils T. Svensson (s)

Medlemsforslag

om Nordisk Råds musikkpris og dei sjølvstyrte områda

(reist av Olof Salmén, Marianne Andersson, Halldór Ásgrímsson, Markku Laukkanen og Otto Steenholdt samt Sten Svensson)

Nordisk Råds musikkpris blei første gongen delt ut i 1964, og ennå er ingen komponistar eller musikarar frå Grønland, Færøyane, Åland og det samiske området nominerte til prisen. Når det gjeld Nordisk Råds litteraturpris blir det kvart år bestemt i det samiske språkområdet og på Færøyane og i Grønland om det skal nominerast kandidatar. Desse kandidatane får den same grundige behandling både i prisjuryen og i nordisk presse som kandidatane frå resten av Norden. Dette har hatt mykje å seie for kunnskapen om litteraturen i dei mindre språkområda, det har gitt heile Norden ein betre sjanse til å bli kjent med verdfull litteratur og i to tilfelle er også Nordisk Råds litteraturpris blitt gitt til forfattarar på dei minste språka. Både den færøyske Rói Patursson og den samiske Nils-Aslak Valkeapää har fått prisen, etter at språkområda deira kunne nominere. I 1965 fekk den færøyske forfattere William Heinesen litteraturprisen med romanen "Det gode håb", originalskreven på dansk og nominert av Danmark.

Når de gjeld musikkprisen er det aldri nominert komponistar frå Grønland, Færøyane, Åland og det samiske området. Det er heller ikkje nominert musikarar dei få åra prisen også er gitt til utøvande musikarar. Om vi ser på musikken frå desse delane av Norden i dag, finn vi fleire komponistar og utøvarar som fortener å bli vurderte av eit kompetent nordisk kritikarkorps og som bør bli kjente for eit større publikum.

Vi viser til det vi har nemnt ovanfor og foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å ta initiativ for å sikre at komponistar og musikarar frå dei sjølvstyrte områda og det samiske området kan bli nominerte til Nordisk Råds musikkpris.

Reykjavík og Stockholm, 31 mai 1994

Olof Salmén (ÅC)
Halldór Ásgrímsson (F)
Otto Steenholdt (At)

Marianne Andersson (c)
Markku Laukkanen (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Juridiska utskottets betänkande 1

över medlemsförslag om "dei sjølvstyrte områda sin representasjon i nordiske organ"

(Medlemsförslaget väckt av Olof Salmén samt Marianne Andersson, Halldór Ásgrímsson och Otto Steenholdt, se s. 340

Juridiska utskottets betänkande 2, se s. 339)

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget henstilles at "Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ytterlegare styrke representasjonen frå dei sjølvstyrte områda i nordiske komitéar og institusjonar".

2. Udvalgets synspunkter

Juridisk Udvalg kan erklære sig enig med forslagsstillerne i, at det er af betydning at de selvstyrende områder gives lejlighed til aktivt at tage del i det nordiske samarbejde på alle niveauer.

De selvstyrende områders status fremgår af bestemmelserne i Helsingforsaftalen og af Nordisk Råds Forretningssorden.

Det er en hovedregel, at de selvstyrende områder har mulighed for at gøre deres synspunkter gældende i alle sammenhænge og at de i anliggender af særlig betydning har mulighed for at være repræsenterede og blive hørt.

Udvalget diskuterede forslaget på baggrund af indhentede udtalelser fra de nordiske partigrupper. Da enighed i udvalget ikke kunne opnås, kom forslaget til afstemning.

Udvalgets flertal henstiller at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å ytterlegare styrke representasjonen frå dei sjølvstyrte områda i nordiske komitéar og institusjonar.

Stockholm, den 23. januar 1995

Jette Gottlieb (EL)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Vibeke Peschardt (RV)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Svend Erik Hoovmand (V)

Maggi Mikaelsson (v)

Heikki Riihijärvi (SR)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Reservation:

Udvalgets mindretal henstiller

at den af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd nedsatte arbejdsgruppe, der er i færd med at se på det nordiske samarbejdes fremtidige arbejdsområder og arbejdsformer, lader spørgsmålet om de selvstyrende områders repræsentation i de nordiske organer indgå i gruppens overvejelser.

Stockholm, den 23. januar 1995

Arne Andersson (m) Formand

Magnar Sætre (A)

Ragnhild Barland (A)

Birthe Sörestedt (s)

Juridiska utskottets betänkande 2

över medlemsförslag om "dei sjølvstyrte områda sin representasjon i nordiske organ"

(Medlemsförslaget väckt av Olof Salmén samt Marianne Andersson, Halldór Ásgrímsson och Otto Steenholdt, se s. 340)

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget henstilles at "Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ytterlegare styrke representasjonen frå dei sjølvstyrte områda i nordiske komitéar og institusjonar".

2. Udvalgets synspunkter

Juridisk Udvalg har på et antal møder drøftet forslaget og har indhentet udtalelser fra de nordiske partigrupper.

Udvalget kan nu med tilfredshed konstatere, at Nordisk Ministerråd, Samarbejdsministrene, har truffet bestemmelse om at lave en gennemgang af alle statutter for ministerrådets institutioner, således at der vil blive taget højde for, at alle statutter er udformet på en sådan måde, at de selvstyrende områder kan være repræsenterede.

På denne baggrund har Juridisk Udvalg erfaret, at Nordisk Ministerråd allerede har gennemført de intentioner, der lå bag medlemsförslaget, og Juridisk Udvalg skal derfor henstille,

at Nordisk Råd *ikke* foretager sig videre i anledning af medlemsförslaget.

Reykjavik, den 27. februar 1995

Arne Andersson (m) Formand
Eirin Faldet (A)
Ulf Guttormsen (A)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Hans Christian Schmidt (V)
Valgerður Sverrisdóttir (F)

Elisabeth Arnold (RV)
Jette Gottlieb (EL)
Sinikka Hurskainen (SDP)
Maggi Mikaelsson (v)
Birthe Sörestedt (s)

Medlemsforslag

om dei sjølvstyrte områda sin representasjon i nordiske organ

(reist av Olof Salmén samt Marianne Andersson, Halldór Ásgrímsson og Otto Steenholdt)

I samband med styrking av Vestnorden-samarbeidet i 1992 vedtok å "pålegge samtlige fagminsterråd å gjennomgå sin organisasjon og sine rutiner for å sikre deltagerretten for de selvstyrende områdene i det nordiske samarbeidet" er det vere naturleg også å sjå nærare på representasjonen i dei ulike komitéane og prisjuryane.

I Nordisk Ministerråds litteratur og bibliotekkomité (NORDBOK) er både Færøyane, Grønland og det samiske området med, i Nordisk Ungdomskomité er Grønland, Færøyane og Åland med, i styret for Nordisk Kulturfond er det ei ambulerande ordning med representasjon for Grønland, Færøyane og Åland, og det same gjeld i Teater og Dans i Norden. I Nordisk kunst- og kunstindustrikomité, Nordens Folkliga Akademi og Nordisk Musikkomité har dei sjølvstyrte områda ingen representasjon. Heller ikkje i styra for dei to Nordens Hus i Reykjavík og på Færøyane er representasjonen på plass, mens det er ambulerande styreplass for Grønland og Færøyane i Nordens Institut på Åland og for Åland og Færøyane i Nordens Institut i Grønland. I Nordens Hus på Færøyane er det tre færøyske styremedlemer, men ingen frå Grønland og/eller Åland.

Erfaringane med representantane frå dei sjølvstyrte områda i dei nemnte nordiske styre og komitéar har vore gode. Alle komitéane, utan omsyn til om dei sjølvstyrte områda er med eller ikkje, har vore dyktige til å gi Grønland, Færøyane og Åland tilbod om å få besøk av kunstnarar, musikarar og forfattarar frå dei store landa, gjerne gjennom Nordens Hus og Nordens Institutt. Men det kan sjå ut som om representasjon i komitéane nærmast automatisk fører til betre tovegs kommunikasjon og utveksling. Det er heilt tydeleg at for eksempel den ambulerande grønlandsk-færøysk-ålandske representasjonen i Teater og Dans i Norden har gitt betre presentasjon av teater frå Grønland, Færøyane og Åland til resten av Norden, og også det samiske teatret er kome med i samarbeidet fordi det med solid representasjon frå andre små språkområde er blitt meir naturleg å ta med også samane. Innanfor litteraturområdet er mønsteret like klart, og i Nordisk Kulturfond har den ambulerande representasjonen mellom dei same tre områda gitt både betre søknadar frå dei sjølvstyrte områda, betre mottakarapparat for kulturtilbod frå andre delar av Norden og meir kvalifisert deltaking frå dei sjølvstyrte områda.

Ein hovudregel i dei fleste samanhengar er at dei sjølvstyrte områda har ein plass som dei kan fylle om dei sjølve finn dei har kapasitet til og interesse for det. Men i endel organ, der samansettinga er bestemt utfrå vedtatte statuttar for den enkelte komité eller institusjon, manglar denne sjansen til representasjon. Vi vil derfor be Nordisk Ministerråd om å sjå til at det i samband med gjennomgang både av vedtekter for organ og institusjonar og dei ulike land og område sin representasjon i nordiske nemnder blir tatt omsyn til dei positive resultata som det kan visast til på dei delane av kultursektoren som har tatt med dei sjølvstyrte områda.

Det same gjeld også andre område i det nordiske samarbeidet. Innanfor fiskerisamarbeidet er Færøyane og Grønland godt med, og Færøyane og Grønland er også sjølvstærkt med i dei ulike delane av det vestnordiske samarbeidet med støtte frå det fellesnordiske budsjettet. Men i fleire viktige organ som Nordiske Investeringsbanken, Nordisk Industrifond og liknande er det ingen representasjon, og det vil vere ein styrke for det totale nordiske samarbeidet om "de selvstyrende områdene kan delta i det nordiske samarbeidet på likeverdig basis i alle sammenhenger", som det heiter i eit notat fra generalsekretæren i Nordisk Minsiterråd 4. februar 1992.

Vi viser til det vi har nemnt ovanfor og foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å ytterlegare styrke representasjonen frå dei sjølvstyrte områda i nordiske komitéar og institusjonar.

Reykjavík, 31 mai 1994

Olof Salmén (ÅC)

Halldór Ásgrímsson (F)

Marianne Andersson (c)

Otto Steenholdt (At)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslagen A 1075/e om införande av en socialklausul i det nya frihandelsavtalet (WTO) och A 1077/e om "innarbeidelse av miljø- og sosialklausuler i GATT-avtalen, samt økonomisk kompensasjon for utviklingslandene"

(Medlemsförslag A 1075/e väckt av Lena Öhrsvik samt Anker Jørgensen och Heikki Riihijärvi, se s. 353)

Medlemsförslag A 1077/e väckt av Johan Dale, Johan J. Jakobsen och Halldór Ásgrímsson m.fl., se s. 355)

Økonomisk utvalg har til behandling hatt de to nevnte medlemsforslag om sosialklausuler i den nye frihandelsavtalen som ble forhandlet fram gjennom den såkalte "Uruguay-runden" innen GATT. Ettersom de to forslagene gjelder samme tema og de ble reist innen Nordisk Råd omtrent samtidig, vedtok utvalget at de skulle sendes på en felles høringsrunde, og senere behandles i en samlet innstilling.

Utvalget har drøftet forslagene på denne bakgrunn i sitt møte i forbindelse med Rådets 45. sesjon i Tromsø i november 1994 og på møtet i Stockholm 23. januar 1995.

1. Medlemsforslagenes innhold

Medlemsforslag A 1075/e, om *innføring av en sosialklausul i den nye frihandelsavtalen (WTO)*, er reist av tre medlemmer av den sosialdemokratiske gruppen i Rådet. I forslaget konstateres det at den nye frihandelsavtalen innebærer at utviklingsland og industriland vil måtte følge det samme regelsettet. Avtalene under den nye WTO-paraplyen vil bli mer omfattende enn under den tidligere GATT-avtalen, og en særlig etterlenget tvisteløsningsmekanisme er skapt. De nordiske land har sterkt prioritert en slik tvisteløsningsordning. Norden har også arbeidet med fremgang for at det skal etableres et fremtidig arbeidsprogram for handel og miljø. Mindre fremgangsrikt har vært ønsket om å få med en arbeidsrettsparagraf, eller en sosialklausul, i den nye avtalen. Dette har møtt kompakt motstand særlig fra u-landenes side, som mener at dette ville virke som en indirekte proteksjonisme fra i-landenes side.

I følge forslaget er det imidlertid mulig å utforme minimikrav til beskyttelse mot sosial dumping på en slik måte at den ikke rammer lavkost-

landene. Ordningen kan også utformes slik at den ikke beskytter i-landenes industri mot konkurrerende import.

Forslagsstillerene viser til at de nordiske land i mange år og med betydelig suksess har samarbeidet for å påvirke handelsforhandlinger og internasjonale organisasjoner. Norden har også en grunnfestet tradisjon som forkjemper for sosiale rettigheter og sunne forhold på arbeidsmarkedet. Derfor finner forslagsstillerene det naturlig at landenes regjeringer intensiverer sine anstrengelser for å føre inn en sosialklausul i den nye frihandelsavtalen (WTO).

Medlemsforslag A 1077/e, om *innarbeidelse av miljø- og sosialklausuler i GATT-avtalen, samt økonomisk kompensasjon for utviklingslandene*, er reist av medlemmer av midtengruppen i Rådet. Utgangspunktet for forslagsstillerene er at Uruguayrundens resultat medfører en åpnere verdenshandel som også omfatter nye områder som landbruksvarer, tjenesteytende næringer og offentlige innkjøp, og at det på alle disse områder, samt for de mer tradisjonelle industriområder, skal etableres en sterkere konkurranse som vil føre til økonomisk vekst gjennom optimal ressursutnyttelse. Denne tankegangen utgjør imidlertid etter forslagsstillerenes mening en alvorlig trussel mot livsmiljøet. Skjerpet konkurranse vil tvinge fram en harmonisering fra et høyere til et lavere nivå både når det gjelder det ytre miljø og arbeidsmiljøet. I et handelssystem hvor fri bevegelse av kapital, teknologi, tjenester og ekspertise er regelen, vil mulighetene for å flytte industriedrifter være store, heter det i medlemsforslaget. Forslagsstillerene mener at et viktig moment i denne sammenhengen er at land uten demokratisk styresett og med lave standarder vil kunne bli trendsettere for utviklingen i de demokratiske land.

I følge forslagsstillerene er det en rekke svakheter ved den nye GATT-avtalen, og et minimum bør være at ILO-charteret om arbeid blir tatt inn i GATT- (WTO) avtalen, og at miljøinteressene blir ivaretatt ved et internasjonalt regelverk. Slike bestemmelser i det nye handelsregelverket vil imidlertid måtte kombineres med regler som gir utviklingslandene en form for økonomisk kompensasjon. Forslagsstillerene anbefaler derfor de nordiske regjeringer å utarbeide GATT-regler som ivaretar hensynet til miljø, faglige rettigheter og sosiale forhold, og at man tar initiativ til å kartlegge hvilke økonomiske følger slike regler får for de enkelte utviklingsland og hvilke kompensasjonsordninger som kan utvikles.

2. Innhentede uttalelser

De to forslagene har vært ute til en omfattende høringsrunde i de nordiske land. Uttalelsene som er kommet kan sammenfattes som følger:

Nordiske uttalelser

Nordisk Råds sosialutvalg er kjent med at ILO har nedsatt en arbeidsgruppe for å utrede spørsmålet om å innføre en sosialklausul i den nye frihandelsavtalen, men mye tyder på at verken regjeringene eller arbeidsmarkedets parter er beredt til å gjennomføre dette. For sosialutvalget synes det natur-

lig at man fortsetter det nordiske samarbeidet for å gjøre en kobling mellom internasjonal handel og arbeidsnormer som i korthet gjelder menneskerettigheter, forbud mot barnearbeid, frihet fra tvangsarbeid, frihet fra diskriminering, og retten til kollektivforhandlinger. Sosialutvalget mener derfor at de nordiske land må fortsette sin aktive påvirkning for dette gjennom ILO og forutsetter at det også blir en dialog mellom ILO og WTO når slike spørsmål blir tatt opp til realitetsbehandling.

Nordisk Ministerråds sekretariat opplyser at Ministerrådets miljøstrategi omfatter en forpliktelse for de nordiske land til å arbeide for at miljøhensyn integreres i det multilaterale handelssystem og regelverk som finnes eller vil bli forhandlet fram.

Nordisk Utviklingsfond (NDF) meddeler at man ikke har bakgrunn for å kommentere forslagene.

Nordens Faglige Samorganisasjon støtter de to medlemsforslagene om å innføre sosialklausuler i internasjonale handelsavtaler og mener at sosial dumping og dårligere arbeidsforhold ikke er en akseptabel pris for en frihandelsavtale. NFS mener at temaet, som lenge har vært diskutert, har fått økt aktualitet i dag når forholdene stadig legger seg bedre til rette for at kapital og bedrifter kan flyttes fra et land til et annet uten begrensninger. NFS forstår at slike sosialklausuler kan misbrukes for proteksjonistiske formål, men man vil hevde at frihandel ikke er et mål i seg selv, men et middel til på global basis å bedre menneskenes livsvilkår.

NFS viser forøvrig til at sosialklausuler allerede er inntatt i nye frihandelsavtaler som NAFTA.

Danske uttalelser

Handelskammeret advarer mot bruk av handelsinstrumenter for å fremme sosiale og miljømessige hensyn. Erfaringene er at særinteresser lett vil kunne misbruke en slik fremgangsmåte for å konsolidere de etablerte grupperes fordeler. Fri verdenshandel er etter Handelskammerets mening den mest effektive måte for å skape stabil vekst i u-landene. De sosiale og miljømessige hensyn fremmes best gjennom ILO og de øvrige konvensjoner som er skapt for dette formål.

Finske uttalelser

Utrikesministeriet redegjør kort for hvordan dette spørsmålet har blitt reist ved flere tilfeller fra nordiske og andre industriland i GATT-sammenheng. Sist var det oppe ved sluttforhandlingene i Uruguay-runden, og Finland og de andre nordiske land reiste spørsmålet senest ved undertegnelsen av WTO-avtalen våren 1994. Utviklingslandene har vært meget negative til å innføre en sosialklausul i det man mener at dette vil berøve u-landene deres komparative fortrinn i verdenshandelen. U-landene vil at man i stedet skal drøfte disse spørsmål i ILO-sammenheng.

Finlands hovedhensyn nå er å få WTO til å bli en funksjonsdyktig organisasjon fra og med 1995, men det forutsetter blant annet at avtaleverket er ratifisert av et tilstrekkelig stort antall land. Dersom man nå igjen søker å

ta opp kontroversielle tema, som sosialklausuler i mange land er, risikerer man at prosessen stopper opp. Utrikesministeriet anser det derfor ikke hensiktsmessig at man på nåværende tidspunkt aktivt driver de spørsmål som medlemsforslagene reiser.

Handels- og industriministeriet konstaterer at det nordiske samarbeidet innen GATT har fungert bra. Et godt eksempel på det er etableringen av en underkomite for handel og miljø. Ministeriet viser videre til at en del av de vanskeligste spørsmålene ikke er blitt løst i det avtaleverk som nå er forhandlet fram, men blitt overført til videre drøfting innen WTO. Sosialklausulen og en finansieringsmekanisme for å kompensere minskning av tollpreferanser er eksempler på slike problemer.

Ministeriet viser videre til en OECD-studie som konkluderer med at handelen generelt sett ikke er årsak til miljøproblemer, men at dette snarere skyldes ufullstendigheter i markedet.

Uttalelsen konkluderer med at de spørsmål som er tatt opp er av stor betydning, men at de nordiske regjeringer vil fortsette sitt aktive og gode samarbeid om dette i de mest hensiktsmessige organisasjoner, og at det derfor ikke er nødvendig med ytterligere rekommandasjoner i Nordisk Råd på dette punkt.

Arbetsministeriet viser til at sosialklausulene nå er tatt opp i flere internasjonale organisasjoner. ILO har spørsmålet på dagsorden, og i OECD har man igangsatt en sammenlignende undersøkelse om hvordan ILO-konvensjonene etterleves og en analyse av sammenhengen mellom handel, investeringer og økonomisk utvikling. Denne rapporten skal være ferdig sommeren 1995. Den finske regjeringen har ikke funnet det aktuelt nå å ta opp sosialklausuler i GATT eller WTO, ettersom beslutningsprosessen i WTO forutsetter konsensus, og man vet at u-landene ikke ønsker at spørsmålet settes på dagsorden der.

Arbetsministeriet støtter i prinsipp tiltak som ligner en sosialklausul, men vil gjerne at slike tiltak skal være oppmuntrende og ikke straffende. ILO-konvensjoner bør iakttas ved utformingen. Ministeriet mener det er for tidlig å ta endelig stilling til spørsmålet, men man anbefaler at Finland deltar aktivt i den debatt som føres om temaet i ulike internasjonale organisasjoner.

Miljøministeriet oppsummerer kort en del av de internasjonale organisasjoner som arbeider med miljøspørsmål i forbindelse med internasjonal handel og industrivirksomhet. Det redegjøres for de mest aktuelle studier som er ferdige eller som er iverksatt. Særlig pekes det på arbeidet som skjer innen OECD og UNCTAD. Også innen GATT/WTO er det igangsatt et arbeidsprogram om handel og miljø.

Miljøministeriet mener at med utgangspunkt i dette forberedelsesarbeidet vil man kunne finne løsninger som tar hensyn til miljøaspektene, og ministeriet finner det derfor ikke hensiktsmessig å føre en separat nordisk linje slik som foreslått i medlemsforslaget.

Når det gjelder forslaget om en egen sosialklausul i frihandelsavtalen slutter Miljøministeriet seg til Utrikesministeriets synspunkt om at spørsmålene mest hensiktsmessig bør drøftes i ILO og OECD.

Social- og hälsovårdsministeriet konstaterer at innføring av sosial- og miljøklausuler i GATT-avtalen er prinsippielt betydningsfulle initiativ som kan ha en langsiktig virkning. Men samtidig er dette spørsmål som er problematiske sett fra utviklingslandenes side, og man bør derfor utrede hvilke økonomiske følger reglene vil kunne få for disse landene.

Finlands utrikeshandelsf rbund tar i sin uttalelse opp miljøaspektet ved medlemsforslaget

og konstaterer at man ikke har noe imot at miljøregler blir innpasset i GATT-avtalen. Samtidig påpeker Utrikeshandelsf rbundet at i-landenes eksport til u-land også omfatter høyteknologi og miljøforbedrende produkter. Når man ønsker å påvirke miljøspørsmål kan det være i begge parter interesse å få til et økonomisk samarbeid som på en konstruktiv måte vil bidra til en forbedring av det globale milj .

Finlands fackf rbunds centralorganisation (FFC) redegjør i en omfattende uttalelse for den internasjonale fagbevegelsens bestrebelser på å slå vakt om de faglige rettigheter og mer generelt om de grunnleggende menneskerettigheter. Det redegjøres også for hvordan man i mange u-land offisielt slutter seg til vedtatte internasjonale konvensjoner om arbeidernes rettigheter, men hvor man i praksis ikke tar hensyn til dette i produksjonslivet.

På den annen side mener FFC at når flere i-land har arbeidet for å få inn bestemmelser om sosiale og arbeidsmessige forhold i GATT-avtalen, eller på annen måte har lagt press på u-landene på dette området, så har det vært en indirekte form for proteksjonistiske tiltak for å beskytte egen industri. Dette gjelder klart de franske og de amerikanske utspill for å få inn sosialklausuler. Fagbevegelsens motiveringer for å ta med slike bestemmelser er imidlertid i følge FFC av rent prinsippiell natur for å sikre arbeidere i alle land akseptable faglige, sosiale og økonomiske rettigheter.

Regjeringene i u-landene har nesten enstemmig gått mot en sosialklausul i GATT-avtalen ettersom man mener dette er ledd i en proteksjonistisk holdning fra i-landenes side.

FFC mener at det er naturlig å knytte sammen arbeidsfold og handelsbestemmelser, og at frihandel ikke kan fungere uten at man sikrer seg mot sosial dumping. Derimot er det mer problematisk å knytte sammen arbeidervern og en sosialklausul i en frihandelsavtale, og man skal ikke forsøke å påvirke lønninger eller sosialytelser i enkelte land ved hjelp av en sosialklausul. En sosialklausul i GATT-avtalen må etter FFCs mening ikke være en ny form for proteksjonisme, og man bør derfor basere seg på et nært samvirke mellom WTO og ILO med utgangspunkt i de vedtatte ILO-konvensjoner. Preferanse bør gis til de u-land som respekterer ILOs menneskerettigheter, mens sanksjoner settes inn mot land som driver sosial dumping.

Når det gjelder miljøbestemmelser og frihandelsavtalen så mener FFC at også dette er en komplisert sak, men organisasjonen anser likevel at dette er et område hvor man har kommet betydelig lengre og hvor man kan arbeide på kort og lang sikt for konkrete forbedringer. Man må imidlertid ikke presse u-landene for hardt på slike områder, ettersom det kan få disse regjeringene til å trekke seg ut av det globale miljøarbeidet helt og

holdent. I stedet bør man følge opp f.eks. OECDs rekommendasjon til multilaterale selskaper om å ta i bruk den best tilgjengelige miljøteknologi.

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund finner at spørsmålet om sosial- og miljøklausuler er et meget komplisert tema som har vært og fortsatt er meget omstridt i internasjonal handel. Særlig u-landene har med en viss rett pekt på at slike bestemmelser kan virke proteksjonistiske til fordel for i-landene. Centralförbundet ser derfor med forhåpning frem til resultatet av det utredningsarbeid som skal gjennomføres i GATT/WTO og i OECD. Disse utredninger vil gi regjeringene et bedre grunnlag til å vurdere hvilke tiltak som kan iverksettes på området, og hvilke økonomiske kompensasjoner som eventuelt kan bli nødvendige.

I påvente av de igangsatte utredninger finner *Industrins och arbetsgivarnas centralförbund* det ikke motivert at de nordiske regjeringer samlet eller hver for seg skal ta slike initiativ som medlemsforslagene slår til lyd for.

Ålandske uttalelser

Ålands landskapsstyrelse (Næringsavdelningen) finner det rimelig å arbeide for at minimumskrav til arbeidervern gjelder produksjon som omfattes av frihandelsavtalen. Konkurransvilkårene i verdenshandelen må ikke kunne påvirkes av kostnadsinnsparinger som oppnås ved å senke kravene til arbeidsmiljøet.

Landskapsstyrelsen finner det også rimelig at man utreder hvilke økonomiske konsekvenser det har for u-landene at man stiller visse krav til miljø og sosiale rettigheter i deres produksjonsliv. Landskapsstyrelsen er også oppmerksom på at den nye GATT-avtalen medfører økt risiko for at land med høy standard innen sosial- og miljøsektoren fraviker disse krav av konkurransegrunner.

Landskapsstyrelsen anbefaler derfor at de foreslåtte rekommendasjoner blir vedtatt av Nordisk Råd.

Ålands handelskammare har ingen innvendinger mot de foreslåtte rekommendasjoner.

Islandske uttalelser

Utenriksministeriet kommenterer de to forslag og påpeker at en del formuleringer i begrunnelsene etter ministeriets mening ikke er helt i overensstemmelse med de faktiske forhold. Blant annet mener man ikke at det er de nordiske land som bragte opp spørsmålet om innføring av en sosialklausul i den nye frihandelsavtalen som ble underskrevet i april 1994. Det er også et omstridt spørsmål og et helt nytt element, så man bør etter Utenriksministeriets mening føre grundige diskusjoner om spørsmålet før konkrete forslag utarbeides. Forslagene må også vurderes nøye slik at de ikke virker diskriminerende mot u-landenes inntreden i verdenshandelen.

Utenriksministeriet mener videre at diskusjonen om handel og miljø ikke er kommet særlig langt, og man finner det derfor "betenkelig å uttrykke seg for absolutt før sakene er mer klarlagt".

Miljøministeriet har ingen spesielle kommentarer til de to medlemsforslagene, men fastslår at miljøspørsmål stadig oftere blir tatt opp i GATT-sammenheng, og at det er et godt samarbeid mellom de nordiske embetsverk på dette punkt.

Statens arbeidstilsyn støtter de forslag som er fremsatt. Man fastslår at erfaringen viser at forskjellige nasjoner har forskjellig syn på arbeidsbeskyttelse og arbeidsmiljø og at det derfor er rimelig å arbeide for at krav på disse områder blir tatt inn i den nye frihandels-avtalen. De nordiske land har av tradisjon vært foregangsland på disse områder, og det er derfor naturlig at man tar det opp også i WTO.

Norske uttalelser

Utenriksdepartementet mener at resultatet av Uruguay-runden og opprettelsen av WTO er et stort skritt fremover i arbeidet med å styrke det multilaterale handelssystem. Norge har sammen med USA og en rekke andre land tatt til orde for at sosiale rettigheter skal inngå i arbeidet til WTO, og man finner etter departementets mening ingen motsetning mellom økonomisk vekst og sosial fremgang. Departementet mener det er behov for en bred diskusjon om disse spørsmål, basert på GATTs grunnleggende prinsipper og ILO-charteret. Denne diskusjonen er etter departementets mening allerede påbegynt i OECD og vil bli tatt opp i WTO. Man finner derfor ikke grunn til å anbefale ytterligere nordiske initiativ på dette tidspunkt.

Svenske uttalelser

Arbetsmarknadsdepartementet redegjør for hvordan spørsmålet om en sosialklausul i handelssammenheng har vært drøftet innen ILO, og særlig det forhold at en arbeidsgruppe i organisasjonen skal lage en rapport om saken til ILOs styremøte i november 1994. Departementet vedlegger forøvrig rapporten til den 94. arbeidskonferansen i juni 1994 om samme sak, og konstaterer at det her er tale om et meget komplisert spørsmål med mange ulike aspekter som trenger analysering og diskusjon. ILO-komiteen innen Arbetsmarknadsdepartementet finner ikke at den på bakgrunn av de foreliggende medlemsforslag har som oppgave å ta stilling til spørsmålet om innføring av en sosialklausul i internasjonale handelsavtaler.

Statens naturvårdsverk redegjør også kort for de initiativ som er tatt i GATT og OECD for å begynne en drøfting av problemkomplekset miljøkrav/-standarder og internasjonal handel. Det fastslås at det er et løpende samarbeid mellom de nordiske land i de fora hvor disse spørsmål er eller vil bli tatt opp. Naturvårdsverket mener derfor at medlemsforslaget intensjon allerede er vel ivarettatt på regjeringsplanet.

Styrelsen för internationell utveckling - SIDA avviser i hovedsak tanken om en sosialklausul i GATT/WTO. Bestrebelsene på å sikre faglige friheter og rettigheter er viktig og bør støttes, men de bør kobles til kravet på demokrati og demokratiseringsprosessen, og ikke tas opp som en del av handelsproblemene. SIDA mener at en klausul om forbud mot barnearbeid kunne vurderes, men det må da gjøres klart at det gjelder ikke bare ek-

sportindustriene. SIDA er også skeptisk til tanken om en egen miljøklausul i frihandelsavtalen; det må i tilfelle skje en klar definisjon til miljøproblemer som er av transnasjonal karakter.

Industriförbundet uttaler seg bare om forslagenes initiativ for en miljøklausul og finner at det allerede er igangsatt en omfattende diskusjon om dette i GATT, men at problemet er omfattende og lett kan medføre proteksjonistiske tiltak. *Industriförbundet* viser også til at det i GATT-sammenheng allerede finnes flere spesialavtaler med forbud mot miljøskadelige produkter. På denne bakgrunn mener forbundet at de tiltak som nevnes i medlemsforslaget ikke betyr noe framskritt for de løsninger man i og for seg ønsker.

Forbundet kommenterer også tanken på en utredning av de økonomiske konsekvenser av miljøklausuler på verdenshandelen, og mener at dette er en vurdering som allerede gjøres ved alle internasjonale handelsforhandlinger. U-landene har også oppnådd en betydelig kompensasjon i form av de generelle tollpreferanser som er innvilget (GSP); problemet kan imidlertid ofte være at landene selv definerer sin "u-landsstatus".

Svenska arbetsgivareföreningen kommenterer bare de deler av medlemsforslagene som gjelder sosialklausuler. I en omfattende uttalelse går foreningen kraftig mot begge medlemsforslagene som man finner bare vil være et dekkargument for proteksjonistiske tiltak. SAF mener at en sosialklausul vil skade både verdenshandelen og, i særlig grad, de små nordiske land med deres sterke avhengighet av utenrikshandel. Planene om en sosialklausul mener SAF også "kan få ytterst allvarliga konsekvenser för det omfattande internationella samarbetet kring utformning och övervakning av internationella normer på arbetslivets område".

Som en konklusjon ber SAF på denne bakgrunn om at Rådet avviser de to medlemsforslagene, og at de nordiske regjeringene ikke arbeider for å innføre sosial- eller miljøklausuler i frihandelsavtalen.

Kommerskollegium konstaterer at miljøspørsmålene allerede er til diskusjon innen GATT og at det foregår et godt samarbeid mellom de nordiske land i disse saker. Når det gjelder sosialklausulen vil Kollegiet bestemt avvise at man tar i bruk handelspolitiske tiltak for å forbedre arbeidsvilkårene. Ved en slik kobling vil etter Kollegiets mening risikoen for skjult proteksjonisme være altfor åpenbar, og man betviler også hensiktsmessigheten ved tiltaket for å nå det mål man ønsker.

Textilimportörerna mener at den eneste måte å få u-landene til å bedre de sosiale og faglige rettigheter på er ved å skape en tilfredsstillende økonomisk vekst. Det vil i-landene etter *Textilimportörernas* mening best kunne gjøre ved å avskaffe alle proteksjonistiske hinder, tollregler og kvantitative restriksjoner for importen fra u-landene.

Svensk handel uttrykker skepsis mot at krav på arbeidsvilkår skal inngå i de internasjonale handelsavtalene. Ved nasjonal tillempling av slike regler vil i følge forbundet proteksjonisme lett bli praktisert.

3. Utvalgets kommentarer

Økonomisk utvalg konstaterer at man ved opprettelsen av WTO har kommet et godt stykke videre på veien mot en liberalisert verdenshandel og noterer at ikke minst de nordiske regjeringer i fellesskap har spilt en konstruktiv rolle for å få dette regelverket på plass. En større frihandel i verdensmålestokk må sees ikke som et mål i seg selv, men som et virkemiddel for å øke velferden for de folk som berøres. Frihandelen skal ikke føre til ytterligere forskjeller i den økonomiske utvikling i verden, men den skal bidra til en fornuftig arbeidsdeling og ressursutnyttelse til beste for alle.

For at et frihandelssystem skal fungere etter sin hensikt er det imidlertid viktig at handelsforbindelsene følger et fast og forutsigbart regelverk som ikke diskriminerer mot enkelte land eller grupper, og at det finnes en myndighet som kan overvåke at disse spillereglene etterlevs. Ikke minst de små nasjonene, som de nordiske land tross sin relativt sett store utenrikshandel er, er tjent med at det finnes et internasjonalt regelverk hvor man har innflytelse og hvor man kan begrense de store staters handelspolitiske styrke. I en slik sammenheng ser økonomisk utvalg de nordiske lands deltakelse i den nye frihandelsorganisasjonen som et stort fremskritt.

De spørsmål som reises i disse medlemsforslag er meget omfattende og kompliseres ytterligere ved det at de gjelder ikke-sammenfallende saksområder som handelspolitikk på den ene side, og sosiallovgivning, respektive miljøpolitikk på den annen side. I tillegg til dette vanskeliggjøres avveiningen av det forhold at de impliserte land og befolkninger i verdensmålestokk har vidt forskjellige oppfatninger av hva som er sosialt og økonomisk rettferdig. Det som av noen betraktes som et legitimt krav til miljøbeskyttelse eller vern om befolkningenes sosiale og menneskelige rettigheter, oppfattes av andre parter som en fordekt form for proteksjonisme.

Denne striden har blitt gjenspeilet også i de lange og vanskelige forhandlinger som gikk forut for undertegningen av avtaleverket om opprettelse av World Trade Organization, WTO. Det går klart fram av flere av de uttalelser som er kommet om medlemsforslagene at man fra blant annet de nordiske lands side har forsøkt i det lengste å få med klare sosiale og miljømessige forpliktelser i avtaleverket, men at dette bare i sterkt begrenset grad er blitt møtt med forståelse særlig fra utviklingslandenes og de ny-industrialiserte landenes side.

Utvalget støtter i prinsipp forslagsstillerenes ønske om at man fra Nordens side bør påvirke regelverket slik at miljø- og arbeidsmiljøhensyn og menneskelige rettigheter generelt blir ivaretatt best mulig. Utvalget mener at det særlig må vinnes forståelse for at man ikke kan godta den hensynsløse utnyttelse av mindreårig arbeidskraft som i blant forekommer i enkelte land. Man bør også motarbeide ordninger som kan føre til sosial dumping. Men samtidig mener utvalget at man må hindre at regler som settes opp i god hensikt blir misbrukt for proteksjonistiske formål til fordel for eget land. Utvalgets medlemmer kan forstå at man fra utviklingslandenes side til dels har sett på enkelte industrialiserte lands fremstøt for sosiale og

miljømessige sidebetingelser i WTO-systemet som en mulighet for å iverksette konkurransevridende begrensninger til fordel for egen økonomi. Utvalget tror imidlertid at det fra de nordiske lands regjeringer er blitt tilstrekkelig klargjort underveis i forhandlingsprosessen at våre krav i denne retning er objektive og at de ikke er ment å skulle hindre den økonomiske vekst i u-landene. Nordens generelle renommé som en progressiv gruppe stater i sosialt henseende skulle underbygge dette resonnement.

Utvalgets medlemmer aksepterer at det ikke har vært mulig å nå lengre i "Uruguay-runden" på disse punkter, men noterer at det finnes visse muligheter for å føre diskusjonen videre når det gjelder både miljøkrav og sosiale spørsmål. Man vil anta at arbeidet bør føres innen WTO-organisasjonen og i andre internasjonale fora som er hensiktsmessige for slike fremstøt.

Utvalget vil i den sammenheng peke på at det gode nordiske samvirket som har vært i forberedelsene for WTO bidro i betydelig grad til det gode resultat som ble oppnådd i Uruguay-runden. Dette samarbeidet bør så vidt mulig videreføres også i den nye handelspolitiske situasjonen som finsk og svensk EU-tilslutning innebærer.

Når det gjelder det materielle innholdet i våre ønsker om å få inn sosial- og miljøklausuler mer eksplisitt i det internasjonale handelsregelverket vil utvalget understreke at det ene og alene skal være hensynet til de sosiale forhold i produksjonslandet, respektive de nasjonale og globale miljøhensyn som skal etterstrebes. Man kan ikke godta at disse hensyn blir brukt som et påskudd for å sikre eget lands nærings- og handelsinteresser ved å begrense handelsimporten særlig fra u-landene. Kravene til sosiale minimumsstandarder må gjøres gjeldende overfor alle produksjonssektorer i vedkommende land. Likedan bør miljøkravene gjelde for all produksjon, men de må utformes på en slik måte at de ikke blir uoverstigelige hindre for å få i gang lønnsom produksjon i land som starter på en industrialiseringsprosess.

Utvalget vil oppfordre til at man søker å fremme kravene til sosial- og miljøpolitikk i denne sammenhengen ut fra en belønningsstrategi snarere enn som et straffemiddel. Det er i alle lands interesse, ikke minst utviklingslandenes og lavkostlandenes, at man oppmuntres til å legge om produksjonsformen slik at sosial og miljømessig fremgang oppmuntres. På dette punkt er det etter utvalgets oppfatning viktig at de nordiske regjeringer søker å være foregangsland innen de relevante internasjonale samarbeidsorganisasjoner.

Oppsummeringsvis vil utvalget gi sin prinsipielle støtte til det hovedhensyn som ønskes fremmet med de to medlemsforslagene, men utvalget innser også at dette er et komplekst saksfelt som krever en til dels lang og møysommelig behandling i politiske og diplomatiske kanaler. Utvalget er tilfreds med at det har vært og er et godt samarbeid mellom de nordiske regjeringer i dette spørsmålet, og man vil oppfordre til at dette i videst mulig form videreføres, men at man samtidig må være på vakt mot at sosial- og miljøhensyn blir en ny form for handelspolitisk proteksjonisme.

Med henvisning til dette vil økonomisk utvalg anbefale at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer

å utarbeide en plan for hvordan man på den mest hensiktsmessige måte kan samarbeide for å fremme best mulige sosiale og miljømessige forhold i de land vi har som handelspartnere blant annet ved å undersøke hvordan man best kan innføre sosial- og miljøklausuler i WTO, og ved å sikre en nær samordning av disse spørsmål med arbeidet i f.eks. ILO og OECD.

Stockholm, 23. januar 1995

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) Formann

John Dale (Sp)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Anders Mølgaard (V)

Ole Stavad (S)

Erkki Tuomioja (SDP)

Jan Bergquist (s)

Satu Hassi (Vihr)

Anita Johansson (s)

Henrik Landerholm (m)

Håkan Nordman (SFP)

Anders Talleraas (H)

Medlemsförslag

om införande av en socialklausul i det nya frihandelsavtalet (WTO)

(väckt av Lena Öhrsvik samt Anker Jørgensen och Heikki Riihijärvi)

Frihandelns gränser och villkor har nyligen aktualiserats i samband med undertecknandet av det nya världsomfattande frihandelsavtalet den 15 april 1994 i Marocko. Som huvudelement i de s.k. Marrakech-avtalen ingick tillskapandet av en ny världshandelsorganisation (World Trade Organization, WTO) under vars paraply samtliga handelsavtal inklusive Gatt-avtalet inordnas.

Det nya frihandelsavtalet innebär bl.a. att samtliga medlemmar av WTO kommer att omfattas av samma regler, dvs. u-länder integreras under samma regelverk som i-länder. Genom att samla ett modernare Gatt-avtal och ett bredare regelverk under WTO-paraplyet kan handelskonflikter nu nå en positiv lösning. Tillskapandet av ett enhetligt och effektiviserat tvistlösningssystem har varit ett av de prioriterade ämnena i Uruguay-rundan för nordiskt vidkommande.

De nordiska länderna har samverkat även för att i avtalet söka införa regler om miljöstandarder för produktion. Detta har lett till att vid ministermötet i Marrakech fattades beslut rörande ett framtida arbetsprogram för handel och miljö.

Arbetets villkor har länge diskuterats inom ramen för handelsförhandlingarna, dock utan resultat. Enligt många mening bör det nya frihandelsavtalet kompletteras med en arbetarskyddsparagraf. Ett flertal länder har inom ramen för Gatt-förhandlingarna sökt bilda en arbetsgrupp för att förbereda införande av en socialklausul i avtalet. Avsikten med en sådan klausul är att garantera visst arbetarskydd i producentländerna.

Denna strävan har mött kompakt motstånd främst hos u-länder, som håller på att bygga upp sina ekonomier. U-ländernas ståndpunkt har varit att dessa krav skulle gynna protektionism och etablerade i-länders ekonomier på bekostnad av lågkostnadsproduktionen i u-länderna.

Emellertid kan minimikrav till skydd mot social dumpning utformas så att de inte drabbar låglöneländer. De kan också konkretiseras så att de inte kan användas för att skydda den inhemska industrin mot import. I WTO diskuteras arbetarskyddet även inom ramen för förhandlingar om konkurrensreglerna, bl.a. rörande kartellbildning.

Relationen internationell handel och arbetets villkor aktualiserades under slutförhandlingarna i Marrakech av bl.a. USA och EU-kommissionen. Även de nordiska länderna uttalade sitt stöd för en lösning av frågan med reservation för att detta inte fick leda till ökad protektionism. Man be-

slöt bl.a. att upprätta en förberedande kommitté, som i samband med organisationsfrågornas lösande har att diskutera även framtida frågor för WTO. Inom den förberedande kommitténs ram finns således möjlighet att påverka frågan internationell handel/arbetsvillkor. Ett analytiskt underlag i ämnet förbereds inom OECD.

WTO:s regelverk är långt ifrån färdigbyggt. 90-talets globalisering av handeln ställer krav på nya handelspolitiska lösningar. Det är genom att öppna EU:s och USA:s marknader mot Öst- och Centraleuropa för ett reellt handelsutbyte som - parat med ett utbyggt säkerhetspolitiskt samarbete - fredsarbetet i Europa kan ges en fastare grund. På global basis gäller det att gemensamt diskutera och överenskomma om frihandels gränser och villkor utan att arbetarnas villkor försämras.

De nordiska länderna har mångårig erfarenhet av samverkan i handelsförhandlingar och andra internationella organisationer. Norden har också ett grundmurat rykte som förkämpe för sociala rättigheter och sunda arbetsvillkor. Nordiska regeringar har länge eftersträvat en lösning på relationen arbetsvillkor och internationell handel. Det är naturligt att de nordiska länderna i samverkan intensifierar sina ansträngningar att utforma och föra in en socialklausul i det nya frihandelsavtalet.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i samverkan intensifiera ansträngningarna att föra in en socialklausul i det nya frihandelsavtalet (WTO).

Stockholm och Helsingfors den 2 juni 1994

Lena Öhrsvik (s)
Heikki Riihijärvi (SR)

Anker Jørgensen (S)

A 1077/e

Medlemsforslag

om innarbeidelse av miljø- og sosialklausuler i GATT-avtalen, samt økonomisk kompensasjon for utviklingslandene

(reist av John Dale , Johan J. Jakobsen , Halldór Ásgrímsson, Ragnhild Queseth Haarstad, Elver Jonsson, Timo Järvilahti og Olof Salmén)

Den siste forhandlingsrunden i GATT (Uruguay-runden) medfører en åpnere verdenshandel. Tollhindringer bygges ned. Samtidig legges grunnlaget for økt handel med landbruksvarer. Avtalen inkluderer også tjenesteytende næringer og offentlige innkjøp. GATT-avtalen vil alt i alt føre til økt internasjonal konkurranse. Det forutsettes at avtalen vil bidra til sterkere økonomisk vekst, ved at verdens ressurser blir optimalt utnyttet. Meningen er at World Trade Organization (WTO) skal erstatte GATT eller Uruguay-runden.

Den omfattende internasjonale frihandelen, basert på ideen om frie markeder, utgjør imidlertid en alvorlig trussel mot vårt livsmiljø. Produksjon og transport forurenser jord, vann og luft, og ressursene utsettes for hardt press. Fordi miljøstandarder varierer sterkt innen det internasjonale handelssystem, vil skjerpet konkurranse tvinge fram en harmonisering fra et høyere til et lavere nivå.

En slik dynamikk vil også kunne gjøre seg gjeldende på det sosiale området. I store deler av verden teller arbeidstakernes rettigheter lite. Følgen er at arbeid utføres til svært lav lønn. I enkelte land foregår utstrakt barnearbeid for å gjøre produksjonen billigere. Ofte er også arbeidsmiljøet skadelig.

I et internasjonalt handelssystem med fri flyt av kapital, teknologi, tjenester og ekspertise vil mulighetene for å flytte industribedrifter være store. Bedriftene kan etableres i land der miljømessige og sosiale standarder er lave, og uten å måtte gi avkall på teknologi og ekspertise. Resultatet er at en flyttet bedrift vil oppnå store kostnadsbesparelser og samtidig være produktiv. Slike land vil trekke til seg internasjonale investeringer fra land som har høyere standarder. I et forsøk på å beholde egne arbeidsplasser vil "høystandardland" se seg nødt til å senke sin miljø- og velferdsnivå. I så fall fremmer den internasjonale handelen en uønsket og farlig utvikling.

Et viktig moment i denne sammenhengen er at land uten demokratisk styresett og med lave standarder vil kunne bli "trend-settere" for utviklingen i de demokratiske land. Mangel på demokrati fratår folk muligheten til å forbedre sine kår, og makthaverne har dermed mindre press på seg og motivasjon til å innføre høyere standarder for miljø og arbeidsliv.

I dette perspektivet er den foreliggende GATT-avtalen ikke egnet til å skape en balansert utvikling. Selv om økt handel vil kunne gi en ønsket spredning og bruk av miljøteknologi, vil dette neppe kunne oppveie det tap miljøinteressene påføres ved fravær av et internasjonalt regelverk. GATT-avtalen følger heller ikke opp med krav på det sosiale området. Det må således være et mål å sørge for at ILO-charteret, som inneholder bestemmelser om arbeid, blir innarbeidet i GATT.

Representanter for mange utviklingsland vil i dag hevde at de ikke ser seg i stand til eller ønsker å imøtekomme slike bestemmelser. Alt i alt vil slike land være mest interessert i å fremme vekst innen sekundærnæringene (industrien), som også er mest følsomme i forhold til både det ytre og det indre miljø. Utviklingsland vil i tråd med dette se på krav om regelverk som uttrykk for proteksjonisme fra i-landenes side.

Selv om det også er i u-landenes interesse, særlig sett fra befolkningenes side, at barnarbeid, gjeldsslavearbeid, farlig arbeidsmiljø og miljøødeleggelser også kan motvirkes gjennom det internasjonale handelssystem, vil det vanskelig kunne oppnås enighet om et regelverk uten at disse landene gis former for kompensasjon. Dette henger sammen med at lave standarder kan utgjøre konkurransefortrinn. Det bør således tas initiativ til å kartlegge hvilke økonomiske følger nye GATT-regler kan få for de enkelte utviklingsland.

På denne bakgrunn vil forslagsstillerne anbefale at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å utarbeide regler i GATT-avtalen som kan ivareta hensyn til miljø, faglige rettigheter og sosiale forhold. Bestemmelser i ILO-charteret, som omhandler arbeidsvilkår, bør også være med i avtalen. Likeledes bør det tas initiativ til å kartlegge hvilke økonomiske følger nye GATT-regler kan få for de enkelte utviklingsland, med sikte på å utvikle kompensasjonsordninger.

Oslo, Reykjavík, Mariehamn og Stockholm, 16. juni 1994

John Dale (Sp)
Halldór Ásgrímsson (F)
Elver Jonsson (fp)
Olof Salmén (ÅC)

Johan J. Jakobsen (Sp)
Ragnhild Questh Haarstad (Sp)
Timo Järvi-lahti (Kesk.)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om samiskt medlemskap i Nordiska rådet

(Medlemsförslaget väckt av Johan. J. Jakobsen samt Peter Angelsen, Maria Kaisa Aula och John Dale m.fl., se s. 357)

Medlemsförslag A 1078/j om samiskt medlemskap i Nordisk Råd er af Nordisk Råds præsidium henvist til behandling i Juridisk Udvalg.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget henstilles at "Nordisk Råd beslutter å gi samene medlemskap i Nordisk Råd med fulle rettigheter og plikter. Sameparlamentet i Finland, Sametinget i Norge og Sametinget i Sverige velger hver ett medlem til Rådet, som inngår i de respektive lands delegasjoner til Nordisk Råd".

2. Udvalgets synspunkter

På januarmødet i København forrige år havde Juridisk Udvalg fået som opgave af Nordisk Råds præsidium at undersøge spørgsmålet om samernes repræsentation i Nordisk Råd. Udvalget begrænsede sin undersøgelse til at gælde samernes repræsentation i Rådets parlamentariske organer. Derefter besluttede udvalget, at udvalget ikke ville behandle spørgsmålet om fuldt medlemskab for samerne. Et klart flertal af udvalgets medlemmer påpegede, at forudsætningerne for fuldt medlemskab i Nordisk Råd for samerne savnedes, og udvalget besluttede derfor at iværksætte en undersøgelse af konsekvenserne og betydningen af en observatørstatus. Der henvises til notat til Juridisk Udvalg udført af jur.kand. Ellen Torvø.

Ellen Torvøs faktamateriale, som var udsendt til samtlige partigrupper, blev behandlet ved Juridisk Udvalgs januarmøde 1994 i København. Udvalget drøftede ved dette tilfælde forskellige alternativer for så vidt angår samernes repræsentation, men udvalget afstod fra at tage definitiv stilling. Udvalget fandt det passende først at høre partigrupperne, om de forskellige alternativer. Partigruppernes svar forelå på sessionen i Stockholm i foråret 1994. De forskellige alternativer har altså klart belyst tidligere, og jeg skal derfor henvise til tidligere redegørelser fra Juridisk Udvalg.

På sessionen i marts 1994 i Stockholm besluttede udvalget, efter at have taget hensyn til partigruppernes synspunkter og efter indgående drøftelser

i udvalget, at det nu foreliggende forslag om at samerne gives observatørstatus med taleret under generaldebatten ved Nordisk Råds sessioner og i øvrigt i henhold til Nordisk Råds forretningsorden.

Forslaget indebar, at samerne automatisk har observatørstatus for én repræsentant for hvert sameting til at overvære Nordisk Råds sessioner. Forslaget indebar videre automatisk taleret for én repræsentant for samerne under generaldebatten og i øvrigt taleret i henhold til § 23 i Rådets forretningsorden.

I medlemsforslaget A 1078/j om samisk medlemskab i Nordisk Råd foreslår forslagsstillerne følgende løsning: "den praktiske gennemførelse af samisk medlemskab kan løses ved at de tre samiske folkevalgte organer hver vælger et medlem til Nordisk Råd, som indgår i de respektive landes delegationer til Rådet."

Juridisk Udvalgs formand, Hans Nyhage, fremførte under sessionen i Stockholm, at Nordisk Råds medlemmer er medlemmer af parlamenterne i de fem lande og de tre selvstyreende områder. Samernes bosætningsområder er ikke selvstyreende områder. Såfremt en ændring i overensstemmelse med forslagsstillerens forslag skal gennemføres, må man først have afsluttet en diskussion, hvilke kriterier som skal gælde for medlemskab i Rådet. Dette spørgsmål er af betydelig rækkevidde.

Juridisk Udvalg er orienteret om, at de tre sameting har rettet henvendelse til Nordisk Råd og Nordisk Råds præsidium har besluttet ikke at drøfte spørgsmålet på nuværende tidspunkt under henvisning til, at samerne har fået observatørstatus og taleret under generaldebatten ved Nordisk Råds sessioner og i øvrigt i henhold til Nordisk Råds forretningsorden så sent som under den foregående session i Stockholm i marts 1994.

Præsidiet henviser til, at man har for ringe erfaring med, hvad en observatørstatus som den nævnte har fået for betydning for samerne.

3. Udvalgets konklusion

Juridisk Udvalg henviser til, at udvalget for ganske nylig har gennemført en vidtgående undersøgelse af spørgsmålet om samernes rettigheder i henseende til medlemskab eller anden officiel status i Nordisk Råds organer.

Et flertal af Juridisk Udvalgs medlemmer besluttede under den seneste session at give samerne observatørstatus med taleret under generaldebatten ved Nordisk Råds sessioner og i øvrigt i henhold til Nordisk Råds forretningsorden.

Udvalget skal derfor opretholde den beslutning, som udvalget traf under Stockholmsessionen og henviser til, at yderligere skridt mod et evt. fuldt samisk medlemskab af Nordisk Råd bør afvente de erfaringer, man indhøster i anledning af beslutningen om observatørstatus, som blev besluttet under den seneste session i Stockholm i marts 1994.

På baggrund af forslaget, og udvalgets ovenstående bemærkninger, skal Juridisk Udvalg henstille til Nordisk Råd:

at Rådet *ikke* foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm, den 23. januar 1995

Arne Andersson (m) Formand

Jette Gottlieb (EL)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Vibeke Peschardt (RV)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Birthe Sörestedt (s)

Ragnhild Barland (A)

Svend Erik Hovmand (V)

Maggi Mikaelsson (v)

Heikki Riihiharvi (SR)

Magnar Sætre (A)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Reservation:

Medlemmerne *Johan J. Jakobsen (Sp)*, *Maggi Mikaelsson (v)* og *Jette Gottlieb (EL)* reserverede sig og henviste til medlemsforslag A 1078/j om samisk medlemskab i Nordisk Råd, hvori det foreslås, at Nordisk Råd beslutter

at give samerne medlemskab i Nordisk Råd med fulde rettigheder og pligter. Sameparlamentet i Finland, Sametinget i Norge og Sametinget i Sverige vælger hvert et medlem til Rådet, som indgår i de respektive landes delegationer til Nordisk Råd.

De tre medlemmer anmodede videre om, at brevet fra Sametinget til Nordisk Råds præsidium blev vedlagt som bilag.

BILAGA

Sametingets brev till Nordiska rådet

De nordiska staterna Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har sedan länge arbetat tillsammans för gemensamma målsättningar. Dessa målsättningar grundar sig på demokratins och frihetens bästa traditioner samt på den mångfald av folk, språk och kulturer som finns i Norden.

Detta samarbete sker inom ramen för Nordiska rådet. Dess medlemmar är från första början de fem suveräna nordiska staterna. Senare har också de tre självstyrda områdena Färöarna, Grönland och Åland kommit med i Nordiska rådets arbete i medlemsstaternas delegationer. Åtta av Nordens nio folk samarbetar på jämbördig basis. Det är bara samerna som - trots önskan om medlemskab - inte ännu fullvärdigt kan ta del av det nordiska samarbetet som rör dem liksom andra folk.

Samerna har redan för tjugo år sedan velat få fullvärdiga representanter med i Nordiska rådets arbete. Lika länge har Nordiska rådet avslagit

deras önskan. Detta har skett både med hänvisning till de juridiska grunderna för Nordiska rådet och det samiska folkets folkrättsliga status.

Den legitima grunden för att samerna inte kunde vara med i Nordiska rådets arbete är villkoren för medlemskap i Nordiska rådet. Dessa villkor står i Helsingforsavtalet. Enligt avtalet skall Nordiska rådets medlemmar vara ledamöter av ett lands eller ett självstyrt områdes folkrepresentation. Samerna uppfyller inte detta krav. Om man med formella grunder vill stoppa all diskussion om samernas representation, är det tillräckligt att hänvisa till denna grund för Nordiska rådet.

Vill man diskutera saken kan man till att börja med konstatera, att det är de nordiska staterna - och enbart de - som vid behov har makten att ändra Helsingforsavtalet och dess villkor om medlemskap i Nordiska rådet. Man har redan tidigare ändrat avtalet till förmån för Färöarnas, Grönlands och Ålands representation. På motsvarande sätt kan man - om man vill - ändra avtalet för samernas del om det inte finns avgörande folkrättsliga hinder för samernas representation i Nordiska rådet. Dyliga hinder tycks inte finnas. I en rapport från år 1988 till Nordiska ministerrådet om samarbetet mellan samerättsutredningarna i Norge, Sverige och Finland drog man följande slutsats:

"Det må være på det rene at det folkerettslig ikke er noe til hinder for å gi samene en formalisert plass i det nordiske samarbeidet, så lenge de bare tilstår rettigheter. En forfatningsmessig særstilling for samene i de stater der de bor, er ingen nødvendig forutsetning for en samisk representasjon i Nordisk Råd. De nordiske statene har fullt ut herredømme over hvem de vil gi representasjon i Rådet."¹⁾

Efter detta uttalande har samerna i alla tre berörda länder fått ett folkvalt organ. Dessa organ har tills vidare rådgivande ställning. Tanken är likväl att utveckla denna ställning. T.ex. finska riksdagen "förutsatte" i sin skrivelse till regeringen hösten 1993 att en tillräcklig nivå på samernas språkliga och kulturella rättigheter skall tryggas på basis av "kulturell autonomi"²⁾. Även Nordiska rådets internationella parlamentarikerkonferens har på sitt möte i Reykjavík år 1993 föreslagit att regeringarna skulle "i samarbete med Arktis' urbefolkningar" utveckla urbefolkningarnas ställning med "hensyn til deres egne verdier".³⁾

Samerna har också författningsmässig särställning i Finland och Norge⁴⁾. Därtill har Norge som första stat ratificerat ILO:s urfolkskonvention nr 169. Finland har ännu inte gjort detta, men finska riksdagens grundlagsutskott har i år hänvisat till konventionen som en grund för sin juridiska bedömning⁵⁾. Även Sverige har i olika sammanhang de facto erkänt samernas ställning som en urbefolkning.

Samernas ställning som ett folk i tre länder har också markerats i samband med de anslutningsavtal, som Finland, Norge och Sverige har förhandlat fram med Europeiska unionen. I anslutning till fördraget har man protokoll nr 3 "om det samiska folket". Enligt finska regeringens mening har de nordiska länderna genom detta rättsligt bindande protokoll erkänt

"det samiska folkets särställning som ursprungsfolk i Norge, Sverige och Finland.⁶⁾

Urfolkens självbestämmanderätt har i olika delar av världen ordnats enligt tre olika huvudmodeller: som en äganderätt till ett område, som en regional självstyrelse och som en etnisk-politisk självstyrelse. På basis av dessa huvudlösningar har man utvecklat olika kombinationsmodeller.⁷⁾

Äganderätten till marken binder urfolket vid det område som det traditionellt bebott och ger folket den ekonomiska självbestämmanderätt som tillhör ägaren. Denna lösning garanterar dock inte urfolket politiska, kulturella eller sociala rättigheter utöver själva äganderätten. Inte heller har urfolket rättigheter till sina traditionella näringar utanför området som de äger.

Det regionala självstyret för ett urfolk beskrivs i allmänhet som enbart en regional förvaltning. Enligt denna modell har urfolket inga särskilda rättigheter utan alla som är bosatta inom området där urfolket utgör en majoritet såsom inuiterna vilka bildar en majoritet om 85% på Grönland. I princip kunde man använda denna modell för samerna i några av Finnmarks kommuner och Utsjoki, där samerna utgör en majoritet.

Den etnisk-politiska självstyrelsemodellen används bl.a. av samerna i de nordiska länderna. Den ger urfolket inom ett visst område eller i hela landet särskilda rättigheter (närmast politiska, språkliga och kulturella) som den övriga befolkningen inte har. Den baserar sig alltså på det samiska urfolket som en särskild befolkningsgrupp och inte på ett självstyrt område. Modellen passar på de flesta traditionella sameområden där samerna utgör en minoritet bland huvudbefolkningen.

Samerna har behov av och de vill ha fullt medlemskap i Nordiska rådet. De nordiska länderna har hittills utvecklat samernas folkrepresentation på basis av den etnisk-politiska modellen. Det skulle därför vara logiskt att nu godkänna denna grund - samerna som ett urfolk i de tre nordiska länderna - även för deras representation i Nordiska rådet. Man bör komma ihåg att Nordiska rådet började sin verksamhet enbart som ett samarbetsorgan för de suveräna staternas parlament och regeringar. Efteråt har Färöarna, Grönland och Åland fått ställning i Nordiska rådet som självstyrda områden. Efter denna utvidgning skulle Nordiska rådet vara ett parlamentarikerorgan för de nordiska staterna, de självstyrande områdena och de nordiska folken. På motsvarande etniska grunder har man kunnat ordna maorifolkets representation i Nya Zeelands parlament.

Denna lösning - med samerna som parlamentariker i Nordiska rådet - skulle ingalunda äventyra Nordiska rådets internationella samarbete som parlamentarikerorgan, tvärtom. Eftersom samerna är ett av de viktigaste kännetecknen på Finlands, Norges och Sveriges bild utåt är det närmast bristen på samiska parlamentariker i Nordiska rådets arbete som väcker frågor utomlands. Man kan också se saken ur den nordiska demokratins synvinkel och fråga om det finns några andra än samerna själva som bättre kan representera dem i Nordiska rådets arbete. Dessutom har Nordiska rådets första internationella parlamentarikerkonferens redan tidigare haft som ståndpunkt att samerna som valda parlamentariker - "valgde repre-

sentanter for det samiske parlament" - deltar och fattar beslut i Nordiska rådets internationella samarbete (se bilaga*).

Vi föreslår:

1. att Nordiska rådet skall ge juridiska utskottet uppdrag att utreda på vilket sätt Helsingforsavtalet skall ändras så att samerna får fullt medlemskap i Nordiska rådet samt att utskottet skal utreda andra med ärendet sammanhängande organisatoriska, juridiska och ekonomiska frågor, och
2. att utredningen skall ske i samarbete med samernas representanter.

Tromsö den 14 november 1994

Pekka Aikio
Finska Sameparlamentet

Ole-Henrik Magga
Sametinget i Norge

Ingvar Åhrén
Sametinget i Sverige

* Här ej tryckt.

-
- 1) Rapport om samarbetet mellan samrättsutredningarna i Norge, Sverige och Finland till Nordiska ministerrådet den 7 oktober 1988.
 - 2) Riksdagens skrivelse av den 1 oktober 1993 om statsrådets kulturpolitiska redogörelse 1993.
 - 3) Nordisk Råds internasjonale parlamentarikerkonferanse om utvikling og vern av det arktiske område. Reykjavík, Island, 17. august 1993.
 - 4) Enligt finska riksdagsordningens § 52 a skall samerna (som det enda urfolket i Finland) höras i frågor som särskilt berör dem såsom närmare stadgas i arbetsordningen för riksdagen. I § 110 a av norska grundloven stadgas "att det paaligger Statens Myndigheder at lægge Folholdene til Rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og udvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv".
 - 5) Riksdagens grundlagsutskotts utlåtande nr 30/1993 rd.
 - 6) Se regeringens proposition nr 135/1994 rd til Riksdagen om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen.
 - 7) Se finska regeringens proposition nr 248/1994 rd til riksdagen med förslag om att stadganden om kulturell autonomi för samerna skall tas i Regeringsformen för Finland och i annan lagstiftning; s. 15-16.

Medlemsforslag

om samisk medlemskap i Nordisk Råd

(reist av Johan J. Jakobsen samt Peter Angelsen, Maria Kaisa Aula, John Dale, Berith Eriksson, Satu Hassi, Ragnhild Queseth Haarstad og Kjellbjørg Lunde)

Under Nordisk Råds 44. sesjon i Stockholm ble samene ved en intern beslutning i Rådet gitt observatørstatus med talerett under generaldebatten i Rådets sesjoner og forøvrig i henhold til Rådets arbeidsordning.

Under behandlingen av denne saken i forbindelse med Rådets 44. sesjon gikk et mindretall både i Juridisk utvalg og i plenarforsamlingen inn for å gi samene medlemskap i Nordisk Råd med fulle rettigheter og plikter. Gjennom nærværende medlemsforslag ønskes spørsmålet om samenes medlemskap i Nordisk Råd tatt opp til avgjørelse under Rådets høstsesjon i Tromsø 14. - 16. november 1994.

Samene som urbefolkning har en sterk tilhørighet i Norden, og kan ut fra sin historiske bakgrunn og sitt språklige fellesskap opptre som ett av de mest nordiske folk i Norden. Med bakgrunn i diverse faglige utredninger og rapporter som er gjort om dette spørsmålet må det nå kunne konstateres at det ikke finnes juridiske eller organisatoriske hindringer for at samene kan gis fullt medlemskap i Rådet. Ut fra en demokratisk synsvinkel er det ingen andre enn samene selv som best kan representere samene i Nordisk Råd. De folkevalgte samiske organene i de nordiske land - Sameparlamentet i Finland, Sametinget i Norge og Sametinget i Sverige - har alle reist krav om å få medlemskap i Rådet.

Den praktiske gjennomføringen av samisk medlemskap kan løses gjennom at de tre samiske folkevalgte organene hver velger ett medlem til Nordisk Råd, som inngår i de respektive lands delegasjoner til Rådet.

På denne bakgrunn foreslås at

Nordisk Råd beslutter

å gi samene medlemskap i Nordisk Råd med fulle rettigheter og plikter. Sameparlamentet i Finland, Sametinget i Norge og Sametinget i Sverige velger hver ett medlem til Rådet, som inngår i de respektive lands delegasjoner til Nordisk Råd.

Oslo, Helsingfors og Stockholm, 14. juni 1994

Johan J. Jakobsen (Sp)

Maria Kaisa Aula (Kesk.)

Berith Eriksson (v)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Peter Angelsen (Sp)

John Dale (Sp)

Satu Hassi (Vihr.)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om åtgärder för att underlätta kvinnors möjligheter till etablerande och drift av företag i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Hjørleifur Guttormsson samt Hugo Bergdahl och Anita Johansson m.fl., se s. 372)

Medlemsforslaget A 1079/e om "tiltak for å lette kvinners muligheter for å etablere og drive bedrifter i Norden" har blitt oversendt til økonomisk utvalg til behandling. Forslaget, som er reist av Hjørleifur Guttormsson (Ab) m.fl., har blitt drøftet i økonomisk utvalg på dets møter i Tromsø i november 1994 og på møte i Stockholm 23. januar 1995.

1. Medlemsforslagets innhold

Forslaget tar utgangspunkt i det forhold at de nordiske land har gjennomlevd betydelige endringer i sine arbeidsmarkeder i de senere årene, samtlig som våre samfunn tradisjonelt har kunnet vise til at kvinnene har hatt en sterk stilling i arbeids- og samfunnsliv. I den lavkonjunktur man nå er inne i har også de nordiske regjeringer reagert med å skjære ned på den offentlige sektor og ytterligere nedskjæringer kan komme. Ettersom kvinner tradisjonelt utgjør flertallet av offentlig ansatte, rammer nedskjæringene kvinnene spesielt. Kvinnenes kamp mot lønnsforskjeller blir ytterligere vanskelig ved det at de også har en arbeidsledighetstrussel som rammer ekstra hardt. Forslagsstillerene mener derfor at det er nødvendig med en endring i våre samfunns syn på arbeidets verdi og på oppdelingen i tradisjonelle manns- og kvinneyrker.

I forslaget tas det til orde for å oppmuntre og støtte kvinner til å etablere og drive små og mellomstore bedrifter, noe som vil være av positiv verdi ikke bare for kvinnene selv, men også for samfunnets totale økonomi. For å hjelpe til i denne prosessen bør samfunnet og næringslivets organisasjoner i samvirke sette inn systematiske tiltak i form av bl.a. markedsundersøkelser, utdanning, låne- og støtteordninger, og eksperthjelp.

Det konstateres i medlemsforslaget at det allerede er satt i gang en del positive tiltak i de enkelte land, og at Nordisk Ministerråd bør kunne virke for en nyttig erfaringsutveksling mellom landene for å få maksimal effekt ut av de forskjellige tiltak. Ministerrådet bør aktivt bidra til at Nordens stilling som et foregangsområde når det gjelder kvinners situasjon i arbeids- og samfunnsliv blir videreutviklet, heter det i forslaget, som konkluderer med at Nordisk Ministerråd bør pålegges å kartlegge nåværende nasjonal

virksomhet og gjennomføre tiltak som letter kvinners muligheter for å etablere og drive bedrifter.

2. Innhentede uttalelser

Forslaget har vært sendt til berørte myndigheter og organisasjoner på vanlig måte. De innkomne uttalelser kan sammenfattes som følger:

Nordiske uttalelser

Nordisk Råds juridiske utvalg viser til at dette utvalget har arbeidet med en rekke likestillingsspørsmål i de senere årene og at man finner det fremsatte medlemsforslaget meget vesentlig i denne sammenheng. Utvalget viser til at undersøkelser har vist at det er vanskeligere for kvinner enn menn å oppnå lån til etablering og drift av egen virksomhet. Utvalget støtter følgende medlemsforslaget, samtidig som man henleder oppmerksomheten på EUs 3. handlingsprogram på området.

Nordisk Ministerråds sekretariat meddeler at innen rammen for det næringspolitiske samarbeidet er det besluttet å opprette en arbeidsgruppe for nyetableringsordninger. Gruppen skal særlig se på serviceyrkene. I dette arbeidet skal det legges spesiell vekt på en nordisk erfaringsutveksling.

Danske uttalelser

Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund (HK) vil om forslaget "kort bemærke, at det er udmærket". HK mener at støtte til etablering i en årrekke har vært et lite virkemiddel i kampen mot arbeidsløsheten, men at det ofte kan ha vært for svakt grunnlag for de bedrifter som ble etablert. En undersøkelse av kvinnelige bedriftsetablereres vilkår anser man som nyttig.

Ligestillingsrådet peker i en omfattende uttalelse på en rekke forhold både av real- økonomisk og mer psykologisk natur som gjør kvinners muligheter til å etablere egne bedrifter dårligere enn for menn. Det pekes på at kvinner ofte har langt svakere økonomiske forutsetninger enn menn for å etablere en bedrift, og det er også en viss manglende tiltro til kvinnelige etablerere fra bank- og finansvesenets side.

Ligestillingsrådet redegjør videre for EU-kommisjonens LEI-program (Local Employment Initiatives) som siden 1984 har gitt særlig støtte til kvinner som vil etablere bedrifter. Dette programmet mener man er godt, men det kunne med fordel bli utvidet og støttebeløpene burde økes. Rådet finner også at det fortsatt vil være et betydelig behov for etablererkurs spesielt for kvinner, og man vil anbefale særlige etablerernettverk på lokalt nivå. Til slutt i uttalelsen etterlyses en analyse av hvor stor del av etablerertilskuddene som faktisk går til kvinnelige etablerere.

Ligestillingsrådet konkluderer med å anbefale medlemsforslaget om et intensivt nordisk samarbeid på dette området for å medvirke til bedre å integrere kvinner på arbeidsmarkedet i Norden.

Dansk Kvindesamfund finner området viktig, men viser i sak til den uttalelse som avgis av Ligestillingsrådet.

Finske uttalelser

Arbetsministeriet finner grunn til at man i en situasjon hvor arbeidsledigheten er stor stimulerer til nyetablering av bedrifter. Man mener det er av særlig betydning at kvinners mulighet bedres så mye som mulig. Mer effektive tiltak for bedriftsetableringer ønskes av dette ministeriet.

Handels- og industriministeriet støtter den foreslåtte rekommandasjonen og anser at i dagens situasjon må alle midler for å støtte opp om initiativrikdom og sysselsetting tas i bruk. Når det gjelder kvinners muligheter mener ministeriet det er mest nærliggende å se på servicesektoren og konsulentvirksomhet innen industri- og forretningsliv. Handels- og Industriministeriet redegjør også i sin uttalelse for en del program som man fra finsk side har gjort for spesielt å stimulere kvinner til å etablere nye arbeidsplasser. Blant annet har man lagt vekt på visse utdanningsprogrammer, "Ladies Business School". Det vises også til liknende private initiativ i Finland.

Jämställdhetsombudsmannen finner at medlemsforslaget på en riktig måte peker på det særlige problem som har oppstått for kvinnene som følge av den radikale forandringen av sysselsettingssituasjonen i de nordiske land. Ettersom kvinner utgjør 50% av arbeidsstokken, men en uforholdsmessig mindre andel av bedriftseiere, finnes det et stort potensiale ved å stimulere kvinner til å starte nye/egne bedrifter. For dette kreves det imidlertid de rette forutsetninger fra samfunnets side både når det gjelder beskatningsregler og sosiallovgivning, og det kreves innsatser innen utdanningsområdet. De programmer som er iverksatt i Finland er en god begynnelse, men de kan forbedres og man kan ha nytte av en samordning og informasjonsutveksling med andre land og organisasjoner.

Jämställdhetsombudsmannen støtter derfor medlemsforslaget.

Företagarnas centralförbund i Finland - SYKL finner at medlemsforslagets analyse av kvinnenes deltakelse på de nordiske arbeidsmarkeder er korrekt, og man mener at forslaget er både motivert og aktuelt. Det mest effektive virkemiddel for å bedre situasjonen for kvinnene på dette området er etter SYKLs mening å påvirke de generelle holdninger i samfunnet og å oppmuntre til bedriftsetablering blant annet ved bedre utdanning og etterutdanning. Derimot synes SYKL ikke man bør etablere særlige kvinneprogrammer for bedriftsrådgivning, finansiering eller liknende, men påse at likestillingsaspektet blir tilgodesett ved alle disse stimulansepakker i det økonomiske liv.

Handelskammaren mener at hensikten med medlemsforslaget er god og at det kan være grunn til å undersøke hvordan forskjellige ordninger og hindringer virker inn på muligheten for å etablere levedyktige bedrifter. I en slik undersøkelse kan det også være grunn til å undersøke om de forskjellige ordninger har gitt ulike utslag for menn og kvinner.

Handelskammaren advarer imidlertid mot at man etablerer særlige finansielle ordninger for å bedre kvinners mulighet til å etablere seg i erhvervslivet. Bare når det gjelder utdanningssektoren kan dette på kort sikt være beføyet.

Internationella institutet för kvinnligt ledarskap viser til at man i Finland, liksom i øvrige nordiske land, har igangsatt en rekke gode prosjekter for å stimulere kvinner til bedriftsetableringer. Prosjektene gjennomføres i regi av ulike fagministerier. Instituttet viser i den sammenheng til de finske forhold, hvor iallfall fem ulike ministerier er involvert. Instituttet mener at erfaringene med ulike og forskjellige prosjekter burde sammenfattes bedre enn man har gjort til i dag, og man mener også at den mest effektive utnyttelsen av programmene kommer når man etablerer langsiktige, lokale og regionale prosjekter hvor det skjer en samordning mellom de enkelte forvaltningsområder. Betydningen av et nordisk og internasjonalt kontaktnett understrekes også i denne uttalelsen, og instituttet sier seg beredt til å medvirke i et prosjekt med denne målsetting.

Kvinnorganisationernas centralförbund r.y. finner at det spørsmål som tas opp i medlemsforslaget er meget aktuelt og at særlig nedskjæringen innen offentlig sektor rammer den kvinnelige del av arbeidskraften hardt. Tiltak for å stimulere til bedriftsetableringer bør støttes, og etter Centralforbundets mening er det grunn til å endre etableringsforutsetningene som særlig rammer kvinner. Det gjelder blant annet sosiallovverket, skattelovene for småbedrifter, og det gjelder fremfor alt å informere om bedriftsetablering. Mulighetene for kvinner til å etablere nye bedrifter bør etter Centralforbundets mening være gode i de nordiske land hvor man generelt har en høy servicestandard.

Centralförbundet för de kvinnliga företagen slutter seg ut fra finske forhold til den analyse som er gjort i medlemsforslaget. Andelen kvinnelige bedriftseiere/-ledere er mindre enn andelen av den totale arbeidskraften (bare ca. en tredel). Forbundet mener man må stimulere kvinner til å etablere egne bedrifter. De mest nærliggende tiltak er ved utdanning og etterutdanning, men samtidig må man gjøre nødvendige endringer i sosiallovene, og beskatningssystemene. Forbundet mener at det ikke skal utarbeides offentlige støttepakker for å bistå kvinner ved finansiering av bedrifter, men man bør utvikle mulighetene for å yte gunstige lån enten ved statlige garantier eller med lav rente.

Ålandske uttalelser

Ålands landskapsstyrelse konstaterer at det også på Åland har forekommet visse nedskjæringer i offentlig sektor, men man mener ikke at disse har rammet kvinner mer enn menn. Landskapsstyrelsen støtter likevel forslagens tanke om at man må utnytte maksimalt det potensiale som nye kvinnelige bedriftsetablerere utgjør i samfunnet, og man anbefaler derfor medlemsforslagets konklusjon.

Ålands handelskammare har ingen innvendinger mot medlemsforslaget. I uttalelsen peker man spesielt på behovet for å øke den kontaktskapende virksomhet på bedrifts nivå mellom de nordiske land, for eksempel ved å skape kvinnelige bedriftsfora eller nettverk.

Islandske uttalelser

Industri- og Handelsministeriet gleder seg over forslaget som er fremsatt og støtter dette fullt ut. Det redegjøres kort for de tiltak som den islandske regjering har iverksatt for å stimulere kvinner til å etablere selvstendige bedrifter, og man finner at forslaget stemmer godt overens med denne politikken. Forslaget støttes derfor.

Socialministeriet redegjør også for de tiltak som er iverksatt fra den islandske regjeringens side i denne sak, blant annet gjennom finansloven for 1994 og ved den fireårige handlingsplan for økt likestilling. Ministeriet finner at medlemsforslaget er godt i tråd med disse målsetninger, og man finner derfor forslaget både nødvendig og aktuelt.

Likestillingsrådet mener at det er hensiktsmessig, slik som foreslått i medlemsforslaget, å foreta en kartlegging av de tiltak som er igangsatt for å bedre kvinners muligheter i næringslivet, og på det grunnlag undersøke hvordan man gjennom nordisk samarbeid kan styrke disse mulighetene. Likestillingsrådet mener at denne oppgave må bli en del av den handlingsplan for likestilling som skal ferdigbehandles på Nordisk Råds sesjon i mars 1995.

Islands Industriorganisation mener det er prisverdig å ville yte særlig assistanse til kvinner som ønsker å etablere nye bedrifter, men man advarer samtidig mot særtiltak som kan forrykke konkurransesituasjonen i næringslivet. Organisasjonen vil derfor heller støtte generelle tiltak som stimulerer til bedriftsetableringer enn tiltak som gir "kvinnevirksomheter et unaturlig forsprang eller hjelp".

Islands Kvindeforeningsforbund uttrykker tilfredshet med at dette forslaget er fremsatt og mener det i sak vil tjene kvinnenes stilling.

Norske uttalelser

Nærings- og energidepartementet opplyser at det i Norge i flere år har vært drevet et kvinneverket arbeid med hovedmålsetning å bedre kvinners selssettingsmuligheter og hvor kvinnelige etablerere og næringsdrivende har vært et av hovedsatsingsområdene. Et formelt nordisk samarbeid eksisterer ikke på området.

Departementet finner tanken om en kartlegging av de enkelte lands nasjonale tiltak og en erfaringsutveksling interessant for å vurdere en effektivisering av de nasjonale virkemidler. Samarbeidet bør imidlertid etter departementets mening i første omgang begrenses til ren erfaringsutveksling.

Likestillingsombudet vil anse det som positivt dersom kvinners muligheter til å etablere og drive egen virksomhet innen Norden ble kartlagt og forbedret, og støtter følgelig medlemsforslaget.

Svenske uttalelser

Arbetsmarknadsstyrelsen støtter det fremlagte medlemsforslaget og konstaterer at spørsmålet er blitt mer og mer aktualisert som følge av den ufor-

holdsmessige store kvinneandelen i arbeidsledighetssammenheng. Arbeidsmarknadsstyrelsen viser kortfattet til de tiltak som er iverksatt fra den svenske regjeringens side, og de programmer som er under utforming, for å stimulere kvinner til å etablere egne bedrifter, men man vil også understreke betydningen av samvirke og erfaringsutveksling på nordisk plan for å bedre situasjonen nasjonalt.

Närings- och teknikutvecklingsverket - NUTEK understreker at ved å støtte kvinners muligheter for å etablere små og mellomstore bedrifter så vil man støtte ikke bare kvinnenens stilling i samfunnet men hele samfunnsøkonomien. Derfor er det igangsatt både i Sverige og øvrige nordiske land en rekke forskjellige programmer for å få flere kvinnelige bedriftsetablere. NUTEK konkluderer med at det vil være hensiktsmessig med et nordisk samarbeid slik som foreslått i medlemsforslaget.

Jämställdhetsombudsmannen ser meget positivt på forslaget om tiltak for å bedre kvinners muligheter for å etablere og drive egne virksomheter i Norden. Det understrekes særlig at behovet for å skape nye arbeidsplasser for kvinner er blitt vesentlig større på grunn av at nedskjæringene i offentlig sektor har rammet den kvinnelige arbeidsstokken spesielt sterkt.

Jämställdhetsombudsmannen mener at det fremlagte forslag med stor sannsynlighet skulle kunne avstedkomme et endret syn når det gjelder den tradisjonelle oppdelingen av yrkesområder for kvinner og menn.

Industriförbundet mener å kunne dokumentere et behov for å undersøke hvilke hindre og hvilke muligheter som etablerte kvinnelige bedriftseiere har møtt, hvordan tilgang på nødvendige basistjenester for nye bedrifter er, hvordan man kan bidra til at kvinner som ønsker å etablere egne bedrifter får ekspertråd og hjelp fra kvinnelige rådgivere f.eks. med hensyn til finansiering, og å eksponere bedre de positive, fremgangsrrike eksempler på kvinner som har gjennomført bedriftsetableringer. Industriforbundet støtter for øvrig opp om det meste i medlemsforslagets analyse av situasjonen på arbeidsmarkedet og innen bedriftssektoren med hensyn til kvinners muligheter.

Fredrika Bremer Förbundet støtter forslagsstillernes oppfatning av at det er nødvendig med særlige tiltak for bedre kvinners muligheter ved bedriftsetableringer, men man mener at selve forslaget er for generelt og bare vil føre til allminnelige erklæringer om god vilje til å løse problemene. Derfor vil forbundet at man skal foreslå å konkretisere forslagene ved for eksempel å øremerke for kvinner en andel av de nasjonale midler til bedriftsetableringer, og avskaffe kravene til minimumskapital ved bedriftsetableringer, ettersom det siste rammer kvinner særlig sterkt.

Fredrika Bremer Förbundet krever også en total omlegging av reglene for arbeidsledighetserstatning slik at man i en situasjon hvor man har statlige ledighetsbidrag også kan søke å etablere en egen bedrift uten å miste den grunntrygghet som bidragene utgjør. Videre ønsker forbundet at alle myndigheter og organisasjoner som skal bistå i spørsmål om bedriftsetableringer har både kvinnelige og mannlige saksbehandlere, og at det gis bistand til å skape et nettverk av kvinnelige etablere.

3. Utvalgets kommentarer

Utvalget mener at det foreliggende forslag kan vurderes ut fra to hensyn: dels som et ønske om å øke kvinneandelen blant bedriftsledere/-eiere, og dels som et ønske om å prøve alle midler for å skape ny økonomisk vekst og dermed flere arbeidsplasser i de nordiske land. Disse to ønsker synes å komplettere hverandre godt i dagens situasjon, noe som også er en av de grunnleggende tanker både i selve medlemsforslaget og i de uttalelser som har blitt avgitt.

Den stigende arbeidsledigheten i de nordiske land i de siste årene har en rekke årsaker, men det råder allminnelig enighet om at ledigheten dels har et konjunkturt og tidsbegrenset element og dels et mer strukturelt betinget element. Prognosene for den økonomiske utvikling i de nordiske land for 1995 viser at man kan forvente en oppgangskonjunktur i alle landene og at det vil bli en viss nedgang i arbeidsledighetstallene. Det er imidlertid ingen utsikter til at man på kort sikt oppnår full sysselsetting i våre samfunn, og det er også en viss fare for at man vil måtte møte den neste lavkonjunkturbølgen med en arbeidsledighet som er større enn hva vi historisk sett har vært vant til. Dette skyldes ikke minst den strukturelt betingede arbeidsledigheten, og det er derfor på dette punkt vi må ta i bruk politiske virkemidler for å skape alternativ vekst og nye arbeidsplasser. Både i motiveringen for medlemsforslaget og i en del av remissuttalelsene blir det hevdet at den stigende arbeidsledigheten har rammet kvinner spesielt sterkt fordi lavkonjunktoren har ført til innstramning i sektorer som tradisjonelt har en stor andel kvinnelige ansatte. Særlig pekes det på at den stramme budsjettssituasjonen i alle våre land har medført innstramninger og til dels nedskjæringer i offentlig sektor, og at dette rammer kvinner mer enn menn. Hvorvidt dette er en beskrivelse som er helt korrekt for situasjonen i alle land kan det etter utvalgets mening, som det også fremgår av enkelte remissuttalelser, være delte meninger om, men det rokker likevel ikke ved det faktum at det er behov for å styrke innsatsen for å skape nye kvinnelige arbeidsplasser utenfor offentlig sektor.

Utvalget mener at det bør kartlegges hvilke særlige vansker som eventuelt oppstår for kvinner som ønsker å starte nye bedrifter. Også av flere av remissuttalelsene synes det å fremgå at det kan være en del problemer både av økonomisk og psykologisk art for kvinner når de skal realisere en bedriftsetablering. Utvalget mener i likhet med flere av de instanser som har uttalt seg at det må vises varsomhet med å ta i bruk økonomiske virkemidler som skaper kunstige eller ikke levedyktige bedrifter. Derfor bør man ikke skape ulike støtteordninger for kvinnelige og mannlige bedriftsetablerere. Derimot bør man stille seg positivt til fornuftige ordninger som kan hjelpe kvinner til å overkomme spesielle vansker som kan oppstå i selve etableringsfasen eller i forundersøkelsene for en bedriftsetablering ("pre-feasibility studies"). I visse tilfeller kan det også være grunn til å bruke offentlige midler for særlige stipend- eller støtteordninger for kvinner som ønsker å starte nye bedrifter.

Utvalget mener at mye av vanskene kvinner kan ha på dette området skyldes bristende kunnskaper både hos den som ønsker å starte en bedrift og hos det rådgivningsapparat som står til disposisjon både privat og offentlig. Derfor vil det være av stor betydning at man legger vekt på de utdannings- og holdningsmessige aspekter i de programmer som overveies. Også i den yrkesforberedende del av skoleverket og på høyskolenivå bør man ta særlig hensyn til at kvinner og menn skal stilles likt når det gjelder forutsetninger for å skape nye bedrifter.

Som det også fremgår av uttalelsene til forslaget så er det i de enkelte land satt i gang noen spesielle programmer for å stimulere kvinner til å etablere seg som selvstendig næringsdrivende. Tiltakene er til dels av sterkt ulik karakter og omfang, og det ville være nyttig for de politiske myndigheter å få en oversikt over hvilken effekt de forskjellige programmer har hatt. Det vil være en betydelig fordel for hvert lands myndigheter om man kan skaffe seg en fullstendig oversikt over hvilke virkemidler som i denne hensikt har blitt tatt i bruk i Norden og hvilken effekt de har hatt. Basert på dette bør det iverksettes tiltak som kan øke andelen av kvinnelige bedriftsetablerere i Norden. Det vil være godt i linje med de gode likestillingstradisjoner vi har i de nordiske land, og det vil være et konstruktivt bidrag til å redusere den altfor høye arbeidsledigheten i våre samfunn.

Med henvisning til ovenstående og med støtte i de innkomne uttalelser vil økonomisk utvalg støtte det fremlagte medlemsforslag og anbefale at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge nåværende virkemidler i de nordiske land når det gjelder kvinner som ønsker å etablere egen næringsvirksomhet, og på dette grunnlag foreslå tiltak som kan bedre kvinners mulighet for å etablere og drive bedrifter.

Stockholm, 23 januar 1995

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) Formann
John Dale (Sp)
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Ragna Berget Jørgensen (A)
Anders Mølgaard (V)
Ole Stavad (S)
Erkki Tuomioja (SDP)

Jan Bergquist (s)
Satu Hassi (Vihr)
Anita Johansson (s)
Henrik Landerholm (m)
Håkan Nordman (SFP)
Anders Talleraas (H)

Medlemsförslag

om åtgärder för att underlätta kvinnors möjligheter till etablerande och drift av företag i Norden

(väckt av Hjörleifur Guttormsson samt Hugo Bergdahl, Satu Hassi och Outi Ojala)

De nordiska länderna har upplevt en stor förändring på arbetsmarknaden under de senaste åren. Från relativt högt arbetsdeltagande förändrades situationen på arbetsmarknaden dramatiskt på mycket kort tid till en omfattande arbetslöshet i de nordiska länderna.

I lågkonjunkturen har länderna bl.a. reagerat med att minska den offentliga sektorn och framöver kan ytterligare nedskärningar bli aktuella. Eftersom kvinnorna traditionellt utgör den största delen av de offentligt anställda kommer sådana nedskärningar att speciellt drabba kvinnorna i Norden.

Samtidigt som kvinnorna kämpar med löneskillnaderna är hotet om arbetslöshet ständigt närvarande. Detta är en synnerligen besvärande situation som kräver ändring i synsättet och grundtänkandet om arbetets värde och uppdelningen i traditionella yrken för kvinnor och män. Denna förändring är oundvikligen en långdragen process som de politiska beslutsfattarna kraftfullt måste ägna ännu större uppmärksamhet, för att ändra attityderna på alla nivåer i samhället.

Emellertid kan olika åtgärder vidtas för att underlätta kvinnors situation på arbetsmarknaden i de nordiska länderna. Att uppmuntra och stödja kvinnor till att etablera och driva små och medelstora företag gynnar inte enbart kvinnorna utan samhället och ekonomin i sin helhet. Denna typ av företagsamhet behövs i ännu större omfattning än hittills. I de nordiska samhällena, som är präglade av en hög servicenivå, finns det utrymme för nya typer av företagsamhet. Det är därför viktigt att sätta in systematiserade åtgärder i form av bl.a. marknadsundersökningar, utbildning, låne- och stödverksamhet samt experthjälp för kvinnor som är intresserade och har förutsättningar för dessa uppgifter. Samverkan behövs från olika parter i samhället ansvariga för industrifrågor, utbildning och arbetsmarknad. Näringslivets organisationer har en särskild roll när det gäller att skapa intresse och påvisa de möjligheter som finns även för kvinnor att etablera sig som företagare.

Redan nu företas vissa åtgärder för att underlätta företagsamhet för kvinnor i de enskilda nordiska länderna. Det är angeläget att Nordiska ministerrådet verkar för erfarenhetsutbyte och samverkan mellan länderna för att maximalt utnyttja den potential som nya kvinnliga företagare utgör i samhället.

I Norden är vi stolta över den starka ställning som kvinnorna har i samhället och på arbetsmarknaden jämfört med många andra länder. Detta faktum är ett av de nordiska "varumärkena". I den svåra arbetsmarknads-situation som nu råder i våra nordiska länder bör vi inte låta denna nordiska särställning försvagas eller förändras. Tvärtom, de nordiska länderna har ett gemensamt intresse i att ytterligare stärka kvinnornas insatser i ekonomin och på arbetsmarknaden. Målet - ett jämställt samhälle - förutsätter kontinuerligt och aktivt arbete för att realiseras.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att kartlägga befintlig verksamhet och på grundval av detta genomföra åtgärder för att underlätta kvinnors möjligheter till etablering och drift av företag.

Reykjavík den 24 juni 1994

Hjörleifur Guttormsson (At)
Satu Hassi (Vihr.)

Hugo Bergdahl (fp)
Outi Ojala (Vas.)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om förstärkning av litteratursamarbetet i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Marianne Andersson samt Hugo Bergdahl och Satu Hassi m.fl., se s. 383)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1082/k om förstärkning av litteratursamarbetet i Norden. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten den 30 juli, den 26-27 september och den 15 november 1994 samt den 23 januari 1995.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda det framtida litteratursamarbetet i Norden och härvid bl.a. uppmärksamma följande frågor:

- förutsättningarna för en snabbare utgivning av prisbelönade och nominerade verk på de andra nordiska språken, varvid särskild uppmärksamhet bör ägnas de färöiska, grönländska och samiska språkområdena,
- möjligheterna att få ut det prisbelönade verket på något av världsspråken,
- möjligheterna att sänka tullar och avgifter på böcker och trycksaker inom Norden.

Förslagsställarna framhåller att man i det nordiska samarbetet sedan länge med litteraturens hjälp främjat den nordiska samhörigheten och språkgemenskapen. Redan år 1958 antog Nordiska rådet en rekommendation om praktiska åtgärder i syfte att skapa en gemensam nordisk bokmarknad och 1961 en rekommendation om inrättande av ett nordiskt litteraturpris, som skulle utgöra ett värdefullt bidrag till den nordiska kulturgemenskapen och till att sprida kännedom om nordisk litteratur utlandet.

Litteraturpriset har bidragit till ett ökat intresse för nordisk litteratur över gränserna i Norden. De prisnominerade böckerna anmäls i stor utsträckning och det prisvinnande verket ges särskild uppmärksamhet och översätts snabbt till övriga nordiska språk.

Förslagsställarna understryker att även om litteraturpriset spelar en viktig roll skulle ännu mer kunna göras för att främja kännedomen om grannlandslitteratur. Även de nominerade men ej prisbelönade böckerna

skulle med relativt små medel kunna göras kända för en bredare läsekrets. De skulle kunna utges i förenklad form och därigenom spridas i Norden. Ett närmare samarbete mellan bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris, som utses av kulturministrarna, och litteratur- och bibliotekskommittén under ministerrådet föreslås.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK)

Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris

Ingmar Svedberg, enskild medlem i Bedömningskommittén

Danmark

Kulturministeriet

Den danske Forlæggerforening

Grönland

Grönlands forlags- og oplysningsvirksomhed - Atuakkiorfik

Finland

Undervisningsministeriet

Statens litteraturkommission

Finlands författarförbund

Finlands Svenska Författareförening

NORDBOK/Nordfolk - de allmänna biblioteken

Island

Islands forfatterforening

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Ålands litteraturförening

Norge

Kulturdepartementet

Sverige

Statens kulturråd

Svenska Bokförläggareföreningen

Sveriges författarförbund

Föreningen Norden

2.1 *Nordiska remissyttranden*

Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK) finner det angeläget att litteraturen uppmärksammas för sin naturliga roll som främjare av den nordiska samhörigheten. NORDBOK framhåller att enligt deras mening har försöken att skapa en gemensam nordisk bokmarknad strandat på att

det inte funnits en tillräckligt stark politisk vilja att röja undan de praktiska hindren såsom tullar, importrestriktioner och dyra portokostnader.

NORDBOK understryker att en del av de missförhållanden som förslagsställarna tar upp redan har åtgärdats inom ramen för de ekonomiska resurser som NORDBOK haft. Sedan två år ger NORDBOK ut Nordisk litteratur/Nordic literature på skandinaviska språk och engelska. NORDBOK pekar på att inom NORDBOK verkar den s.k. Nabolandslitteraturstøttekommittén, vars uppgift är att fördela medel för översättningar av nordisk litteratur och där man har prioriterat stöd till de nominerade böckerna och till böcker från de s.k. små språkområdena. NORDBOK framhåller emellertid att också de isländska och finska verken måste översättas till ett annat språk för att bli tillgängliga. En del av de nominerade och översatta verken har heller aldrig erhållit en normal förlagsutgivning. NORDBOK har vid några tillfällen givit stöd till översättning av de prisbelönade verken på något av världsspråken.

Slutligen anser NORDBOK att det vore nödvändigt med en snabb utredning av vilka praktiska hinder det finns för en fri distribution av böcker och trycksaker inom Norden samt en undersökning av vad som kan göras för att avlägsna övriga missförhållanden som nämns i medlemsförslaget.

Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris tillstyrker medlemsförslaget att uppmärksamma litteraturen som främjare av den nordiska samhörigheten. Kommittén rekommenderar därför tillsättandet av en utredning som snabbt kan anvisa lösningar på de problem som fortfarande är hinder på vägen mot en gemensam nordisk bokmarknad. Kommittén önskar att en snabbare utgivning av de prisbelönade och nominerade verken på andra nordiska språk kan komma till stånd och även utgivning på ett världsspråk.

Enskilt yttrande av medlemmen i Bedömningskommittén *Ingmar Svedberg*, Finland: Ingmar Svedberg framhåller att flera av de problem och missförhållanden som förslagsställarna tar upp har uppmärksammats i olika nordiska kommittéer och på konferenser. Försöken att skapa en gemensam nordisk bokmarknad har emellertid strandat på att det inte funnits en tillräckligt stark politisk vilja på tillräckligt hög nivå. De nordiska kulturministrarna har inte lyckats få med sina trafikministrar, skatteministrar och postchefer för att röja undan de praktiska hindren såsom tullar, importrestriktioner och dyra portokostnader. En del av de missförhållanden som förslagsställarna pekar på har emellertid redan åtgärdats. Sedan två år ger t.ex. NORDBOK ut en dyrare, layoutmässigt snyggare tidskrift Nordisk litteratur på skandinaviska och engelska än den tidigare utgivna "Läs något nordiskt". Den finska upplagan har dock slopats av kostnads-skäl. Nordiska rådets litteraturpriskommitté har upphört med att delfinansiera tidskriften, trots att både den vinnande boken och alla kandidater presenteras. Eftersom tidskriften även trycks på engelska går den att sprida internationellt på bokmässor och via förlag och nordiska lektorer i utlandet. Svedberg pekar vidare på att inom NORDBOK verkar Nabolandslitteraturkommittén som bl.a. fördelar medel för översättning av nordisk litteratur och där man prioriterat stöd till de nominerade böckerna till

Nordiska rådets litteraturpris och till böcker från de små språkområdena. Även de isländska och finskspråkiga böckerna måste översättas till ett annat språk för att bli tillgängliga. En del av de nominerade verken har heller inte fått en normal förlagsutgivning. Svedberg anser att det är möjligt att förlagen skulle lockas att ge ut mera om de skulle få ett direkt utgivningsstöd, som skulle vara kännbart högre än vad NORDBOKs nuvarande resurser tillåter. Förlagen påstår att den smala utgivningen från de små språkområdena inte lönar sig ekonomiskt. Förläggarna ställer sig också skeptiska till alla former av automatisk utgivning av de verk som nominerats till Nordiska rådets litteraturpris. Beträffande utgivning av det prisbelönade verket på något världsspråk understryker Svedberg att NORDBOK redan tre gånger på försök gett 50.000 DKK till översättning av Frida Á. Sigurdardóttirs prisbok på engelska, Per Hultbergs på tyska och Kerstin Ekmans på engelska. Ytterligare stöd till utgivning kräver mera ekonomiska resurser för NORDBOK.

Svedberg ställer sig skeptisk till nyttan av en stor nordisk litteraturutredning. Däremot rekommenderas att Nordiska ministerrådet gör en snabbutredning där man koncentrerar sig på konkreta praktiska åtgärder för att avskaffa hindren för en fri nordisk hemmamarknad inom litteraturen.

2.2 Danska remissyttranden

Kulturministeriet påpekar att det redan existerar ett väl fungerande litteratursamarbete mellan de nordiska länderna exempelvis genom Nabolandslitteraturstöten. Därför är behovet litet av en generell utredning på detta området. Däremot finns det anledning att närmare överväga förutsättningarna för en snabbare utgivning av prisbelönade och nominerade verk på de andra nordiska språken, särskilt på färöiska, grönländska och samiska samt att få ut det prisbelönade verket på något av världsspråken. Beträffande tull och avgifter föreslås att förslaget ställs till Skatteministeriet.

Den danske Forlæggerforening ser med stor sympati på alla förslag som kan främja utgivningen av böcker i Norden och då naturligtvis också förslaget om att avskaffa de starkt belastande momsavgifterna.

2.3 Grönländska remissyttranden

Den grønlandske forlags- og oplysningsvirksomhed - Atuakkiorfik stöder medlemsförslagets önskan om att framtida litteratursamarbete analyseras med särskild tonvikt på de små språkområdena. Möjligheterna att utge verk i översättning är oerhört viktig eftersom läsning av grönländska verk på originalspråket är försvinnande liten utanför Grönland. Den internordiska förståelsen bör inte begränsas av språkbarriärer, utan säkras genom förmedling av innehållet och insikten i andra nordiska länders människor, kultur och samhälle. *Atuakkiorfik* stöder därför en snabbare och mer konkurrensmässig förmedling av nordiska verk i allmänhet och prisbelönade i synnerhet och även en förbättring av möjligheterna till utgivning av de

nordiska verken på världsspråken. Slutligen föreslås att de medel, som avsätts till litteratur- och bibliotekskommittén, Nabolandslitteratursamarbetet, ökas särskilt med tanke på de små språken.

2.4 Finska remissyttranden

Undervisningsministeriet håller med om att översättning av de verk som nomineras till nordiskt litteraturpris skulle göras effektivare på det sätt som nämns i förslaget och att också den finskspråkiga litteraturen bör tas i beaktande vid sidan av den grönländska, färiska och samiska litteraturen.

Statens litteraturkommission stöder de synpunkter som framförs i medlemsförslaget. Kommittén framhåller att det nordiska litteraturpriset inte har fungerat tillräckligt effektivt för att göra grannländernas litteratur känd beroende på att det inte finns högklassiska texter av samma värde att tillgå samtidigt för den stora allmänheten överallt i Norden. Därför bör översättningen av de nominerade verken förstärkas som föreslås i medlemsförslaget, men förutom den grönländska, färiska och samiska måste absolut även den finskspråkiga litteraturen tas i beaktande. Även isländskan särställning borde övervägas. Vidare poängterar litteraturkommissionen att man inte skall ge avkall på översättningens kvalitet även om verken till sitt konkreta utseende kan vara enkla.

Finlands författarförbund stöder medlemsförslaget, men konstaterar att det största minoritetsspråket i Norden, finskan, återigen blivit bortglömt. Förbundet föreslår att det finska språket tas med som ett jämställt språk när man skall förstärka det nordiska litteratursamarbetet. Förbundet understryker även att man bör fästa uppmärksamhet vid nordisk barn- och ungdomslitteratur med ett nordiskt pris.

Finlands Svenska författareförening finner det positivt att litteraturen uppmärksammas som ett medel att främja den nordiska språkgemenskapen och samhörigheten. De problem och missförhållanden som förslagsställarna tar upp har under årens lopp behandlats på ett flertal nordiska seminarier dock utan att förslagen lett till resultat. Det är Författareföreningens förhoppning att tiden nu är mogen att skapa en gemensam nordisk bokmarknad med relativt små medel förutsatt att den politiska viljan existerar. I den nu så aktuella europeiska integrationens fotspår borde det vara ganska enkelt att se till att tullar, importrestriktioner och dyra portokostnader för böcker avskaffas inom Norden.

Det är av vikt att de finska och isländska verken översätts för att bli tillgängliga för en bredare läsande allmänhet och att man tryggar och utvidgar det nordiska översättningsstödet. Författareföreningen föreslår även stöd av översättningar till franska, spanska och ryska av de nordiska prisböckerna. Slutligen föreslår Författareföreningen en snabbutredning, som utförs av en person och där man skulle koncentrera sig på konkreta, praktiska åtgärder för att avskaffa hindren för en fri nordisk hemmamarknad inom litteraturen.

NORDBOK/Nordfolk - de allmänna biblioteken påpekar att i medlemsförslaget poängteras särskilt översättning och utgivning, men att man måste

komma ihåg att en bok som blivit populär inom sitt eget språkområde inte nödvändigtvis når läsarna i ett annat land. Detta faktum påverkar det antal böcker biblioteken köper in. Förslagsställarna önskar att Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris och ministerrådets litteratur- och bibliotekskommitté skall förstärka sitt samarbete, eftersom deras uppgifter delvis överlappar varandra. Det är dock snarare fråga om tangerande uppgifter, eftersom bedömningskommitténs arbete är av engångskaraktär mellan litteratur- och bibliotekskommittén arbetar för den nordiska litteraturen både för de nominerade verken, men också andra på många olika sätt och på lång sikt. Ett av de viktigaste samarbetsorganen för de allmänna biblioteken är Nordiska ministerrådets arbetsgrupp för de allmänna biblioteken, eftersom de arrangerar samnordisk fortbildning inom biblioteket och utger viktiga utredningar om utvecklandet av biblioteksväsendet. Det mest aktuella i de nordiska länderna är idag de nya utgivningsformerna av en bok, alltså elektronisk utgivning och datanäten. Slutligen framhålls att de finska biblioteken upplever det nordiska samarbetet som mycket viktigt.

2.5 Åländska remissyttranden

Ålands landskapsstyrelse stöder de synpunkter och förslag som framförs i medlemsförslaget och utgår ifrån att alla nordiska språk behandlas likvärdigt, då man vidtar åtgärder för att mer effektivt än hittills sprida ny nordisk litteratur inom och utom Norden.

Ålands litteraturförening stöder helhjärtat medlemsförslaget.

2.6 Isländska remissyttranden

Islands författerforening stöder medlemsförslaget.

2.7 Norska remissyttranden

Kulturdepartementet är enigt med förslagsställarna om att litteraturen och litteratursamarbetet är av grundläggande betydelse för utvecklandet av nordisk språkförståelse och nordisk kulturgemenskap. Man hänvisar emellertid till den av kulturministrarna nedsatta arbetsgruppen, som skall analysera och komma med förslag rörande nordiska priser och anser att i denna situation bör inte någon egen utredning göras. Frågorna bör i stället tas upp som en del av det löpande arbetet som föregår i ministerrådets egna organ.

2.8 Svenska remissyttranden

Statens kulturråd tillstyrker förslaget om en utredning av det litterära samarbetet i Norden. Rådet framhåller att vid sidan av det nordiska översättningsstöd som redan existerar inom Nordiska ministerrådet finns i vissa nordiska länder nationella stödordningar för utgivning på det egna språket och i Norge och Sverige ges även stöd till samisk litteratur. En utredning bör därför som underlag för sina förslag kartlägga och utvärdera så-

dana existerande stödformer på nationell eller internordisk nivå, som syftar till att främja utgivning och spridning av nordisk litteratur. När det gäller frågan om de till litteraturpriset nominerade verken, vill Kulturrådet understryka vikten av att jurun har tillgång till så professionella och kompletta översättningar som möjligt. Här skulle utöver stöd till översättningen även ett visst produktionsstöd kunna ges.

Kulturrådet avvisar förslagsställarnas tanke på att litterära verk skulle ges ut i förenklad form för att spridas inom Norden. När det gäller att ge ut de prisbelönade verken på något av världsspråken erinrar Kulturrådet om de enskilda nordiska ländernas olika former för att främja utgivningen och spridningen av den egna litteraturen utomlands. De enskilda länderna i Norden kan antingen genom medlemskap, eller genom ett tillägg till EES-avtalet bli delaktiga i ett permanent översättningsstöd i EUs regi, vilket dock förutsätter intresse och medverkan från förlagens sida. Ett nordiskt spridningsstöd som komplement till de nationella vore dock värt att utreda. Slutligen framhålls att en viktig uppgift för den föreslagna utredningen bör vara att analysera orsakerna till att efterfrågan på grannlandslitteratur på originalspråket, men även i översättning, är så blygsam och lämna förslag till åtgärder. Därvid bör även faktorer som priser och avgifter uppmärksammas.

Svenska Bokförläggareföreningen tillstyrker medlemsförslaget. Föreningen ställer sig även positiv till att i utredningen särskilt uppmärksamma förutsättningarna för en snabbare utgivning av nominerade verk på andra nordiska språk samt att utreda möjligheterna att få ut prisbelönade verk på världsspråken.

Sveriges författarförbund stöder medlemsförslaget och hänvisar till statsministerinitiativet hösten 1992 som innebär att kulturen anslagsmässigt skall ges en mycket framträdande plats i det nordiska samarbetet framöver. Författarförbundet anser att de ökade medlen bör användas till att underlätta den gränsöverskridande bokdistributionen mellan de nordiska länderna, bl.a. kan den redan fungerande "nabolandsstötten" vidareutvecklas. Förbundet framhåller att i Sverige har införandet av fria bokpriser medfört stora problem i bokdistributionen. Över 25 % av landets kommuner har inte någon form av bokhandel över huvud taget och distributionsinsatserna koncentreras till de titlar i förlagens utgivning som väljs ut för försäljning via de av de stora förlagen ägda, stora bokklubbarna. De mindre förlagen får allt svårare att nå fram till bokhandelsdiskarna med sin utgivning; bredden hålls uppe tack vare det statliga litteraturstödet. Vidare anser Författarförbundet att Sverige har all anledning att överväga bokprisfrågan och övergå från fria bokpriser till fastprissystem som man har i Danmark och Norge och även i de stora länderna ute i Europa. En nordisk samsyn på bokmomsfrågan borde även övervägas. Sverige och Danmark är världsledande högmomsländer medan Norge inte har någon moms alls på böcker. Författarförbundet föreslår även att den nordiska bibliotekslagstiftningen samordnas, att bidrag utgår för att täcka rese- och uppehållskostnader när författarföreningarna samlas inom ramen för Nordiska författarrådet osv.

Föreningen Norden delar förslagsställarnas uppfattning att litteraturen är ett av de främsta medlen för ökad kunnskap mellan de nordiska folken och beklagar därför att det fortfarande finns stora hinder för flödet av litteratur över gränserna. De anser emellertid att ordningen med översättningsstöd via NORDBOK fungerar tillfredsstillande. Föreningen Norden framhåller att biblioteken har en nyckelroll för att öka kännedomen om de verk som tilldelas och de som nomineras till Nordiska rådets litteraturpris. Därför borde ökade resurser tillställas för att snabbt bistå biblioteken med kvalificerat informationsmaterial. Föreningen Norden är däremot tveksam till att översättningar sprids "i förenklad form". Ett förlag som vill ge ut boken bör i stället kunna få stöd. Ett annat alternativ vore att Nordiska rådet eller Nordiska ministerrådet ger ut de nominerade böckerna i översättningar i enlighet med de höga kvalitetskrav man har redan idag. Främst gäller det översättningar av böcker från de små språkområdena - Grönland, Färöarna, Island och Sameland - till svenska, norska eller danska, men även till och från finska.

Föreningen Norden framhåller emellertid att minst lika viktigt som översättningar är generella åtgärder för att underlätta in- och utförelse av nordisk litteratur på originalspråken: tull, växlingskurser, växlingsavgifter, moms, fraktkostnader mm. Slutligen understryker Föreningen Norden att eftersom litteratursamarbetet i Norden har utretts tidigare är det viktigt att en eventuell ny utredning angriper problematiken på ett nytt sätt.

3. Kulturutvalgets betenkning

Både i kulturutvalget, medlemsforslaget og i de fleste høringsuttalelser fremholdes litteraturen som et av de fremste midler til økt kunnskap, språkforståelse og samhörighet mellom folk i Norden. Av 19 høringsuttalelser stiller 18 seg positive til en hurtigutredning om tiltak for å fremme tilgjengeligheten, distribusjonen og oversettelsen av litteraturen i Norden.

Allerede i 1958 ble det antatt en rekommendasjon om praktiske tiltak for å fremme en felles nordisk bokmarked. Medlemsforslaget og flere av høringsinstansene ønsker å vurdere mulighet for senkning eller avskaffing av toll og avgifter på bøker og trykksaker, og reduksjon av dyre portoutgifter på bøker i Norden. Både nasjonale toll- og skattemyndigheter, foruten relevante departement og parlamentet i respektive nordiske land må i tilfelle involveres i saken. Kulturutvalget anser at det ville være positivt dersom man gjennom reduksjon på toll og avgifter, kunne sikre en felles nordisk bokmarked. Utvalget mener allikevel at det ikke er fornuftig å gjøre slike vurderinger innenfor rammen av en hurtigutredning av litteratursamarbeidet i Norden.

Både medlemsforslaget og flere av høringsinstansene peker på behovet for særlige tiltak for økt spredning av litteratur på ikke skandinavisk i Norden. Ministerrådet har i planer for 1992 (C 2) uttalt at nysatsningen innen språksamarbeidet i større utstrekning enn før skal tilgodese finsktalende, samisktalende og de vest-nordiske områdene. Det skal fokuseres på nordisk litteratur, med tyngdepunkt på oversettelse, distribusjon og infor-

masjon. En evt. hurtigutredning av litteratursamarbeidet må derfor ta utgangspunkt i ministerrådets planer for 1995. Kulturutvalget vil peke på det Statens kulturråd i Sverige sier i sin remissuttalelse, om at de enkelte land i Norden enten gjennom medlemskap, eller gjennom et tillegg til EØS-avtalen kan bli delaktige i en permanent oversettelsesstøtte i EUs regi, som dog forutsetter interesse og medvirken fra forlagenes side.

Kulturutvalget og de av høringsinstansene som har uttalt seg i forhold til medlemsforslagets tanker om å utgi bøker som er nominert til Nordisk Råds litteraturpris i forenklet form, vil ikke støtte et slikt forslag. Selv om utvalget også ser behovet for tiltak for å øke interessen for nabolandslitteratur, må det gjøres på fullt ut forsvarlige kunstneriske betingelser, og ikke i noen annenrangsformat. En hurtigere utgivning av de nominerte verkene til Nordisk litteraturpris på flest mulig av de nordiske språkene kan muligvis øke interessen for nabolandslitteratur noe.

Hverken NORDBOK (Nordisk litteratur- og bibliotekskomitéen) eller Bedømningskomitéen for Nordisk Råds Litteraturpris har kommentert forslaget om et nærmere samarbeid mellom de to komitéene, siden deres oppgaver i følge medlemsforslaget delvis griper inn i hverandre. Derimot har NORDBOK/Nordfolk, representanter for folkebibliotekene, ansett at disse komitéenes arbeid ikke er overlappende. Den ene, NORDBOK, arbeider med et langsiktig perspektiv både for de verk som er nominerte til Nordisk Råds litteraturpris, men også for all annen nordisk litteratur. Bedømningskomitéens arbeid derimot, er på sett og vis av engangskaraktér, selv om prosedyren er en årlig foreteelse. Uansett er det etter kulturutvalgets mening viktig og naturlig at disse komitéene har nært samarbeid om tiltak som gjelder bøker som er nominert til, eller har fått, Nordisk Råds litteraturpris.

Med henvisning til det her anførte, foreslår kulturutvalget at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å ta initiativ til en hurtig utredning om det framtidige litteratursamarbeidet i Norden, og bl.a.vurdere;

- forutsetningene for en hurtigere utgivning av nominerte verk på de andre nordiske språkene, med særlig oppmerksomhet på islandsk, færøysk og grønlandsk språk,
- muligheten til å få utgitt det prisbelønte verket på noen av verdensspråkene.

Stockholm, 23. januar 1995

Søren Hansen (S)

Karin Lian (A)

Berit Oscarsson (s)

Siri Frost Sterri (H)

Eeva Turunen (Kok.) Nestformann

Anfinn Kallsberg (Ff)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Otto Steenholdt (At)

Nils T. Svensson (s)

Medlemsförslag

om förstärkning av litteratursamarbetet i Norden

(väckt av Marianne Andersson samt Hugo Bergdahl, Anita Johansson, Siri Frost Sterri, Sten Svensson och Anders Svärd)

Litteraturen är ett av de främsta medlen för ökad kunskap mellan de nordiska folken. I det nordiska samarbetet har man sedan länge med litteraturens hjälp främjat den nordiska samhörigheten och språkgemenskapen. Redan år 1958 antog Nordiska rådet en rekommendation om praktiska åtgärder i syfte att skapa en gemensam nordisk bokmarknad. Dessa skulle bestå av bl.a. stipendier till litteraturkritiker och statsbidrag till folkbiblioteken för inköp av grannlandslitteratur på originalspråken. Vidare uppmanades regeringarna att sörja för att tull och importrestriktioner på böcker, trycksaker, klichéer och matriser avskaffades.

År 1961 antog Nordiska rådet en rekommendation angående inrättandet av ett nordiskt litteraturpris. Ett sådant skulle utgöra ett värdefullt bidrag till den nordiska kulturgemenskapen och till att sprida kännedom om nordisk litteratur i utlandet. Vidare skulle priset skapa uppmärksamhet kring den prisbelönade boken.

Nordiska rådets litteraturpris delas ut årligen sedan år 1962. Priset har utan tvivel bidragit till intresset för nordisk litteratur över gränserna i Norden. De till priset nominerade böckerna anmäls i stor utsträckning och det prisvinnande verket ges särskild uppmärksamhet.

Litteraturpriset hade ursprungligen som en målsättning att det prisbelönade verket skulle läsas på originalspråket; först sex månader efter det att ett verk prisbelönats skulle det översättas till de övriga nordiska språken, i detta sammanhang danska, norska eller svenska.

Erfarenheterna har emellertid givit vid handen, att efterfrågan på grannlandslitteratur på originalspråken är mycket blygsam. Idag läses denna litteratur nästan uteslutande i översättning. Detta framgår också av att de verk som tilldelats Nordiska rådets litteraturpris snabbt översätts till övriga nordiska språk, vilket givetvis också gäller för andra uppmärksammade verk.

Även om litteraturpriset sålunda spelar en viktig roll skulle ännu mera kunna göras för att främja kännedomen om grannlandslitteratur. Också de nominerade men ej prisbelönade böckerna skulle med relativt små medel kunna göras kända för en bredare läsekrets. De från de små språkområdena, dvs. grönländska, färöiska och samiska, till litteraturpriset nominerade verken, översätts till danska, norska eller svenska för att kunna bedömas av kommittén. Även om de ej belönas med priset, skulle de kunna

utges i förenklad form och därigenom spridas i Norden. Här borde förutsättningarna för t.ex. ett samarbete med förlagsvärlden kunna utredas.

Nordiska rådets litteraturpristagare utses av en bedömningskommitté, tillsatt av kulturministrarna. Inom ministerrådet verkar också en litteratur- och bibliotekskommitté. Denna skall utveckla och stärka det nordiska samarbetet vad gäller kännedomen om och spridningen av nordisk litteratur samt utveckla och stödja särskilda åtgärder för spridning av litteratur på minoritetsspråk samt samarbetet på folkbiblioteksområdet i Norden. Ett närmare samarbete mellan de två kommittéerna bör eftersträvas eftersom deras uppgifter delvis griper in i varandra.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda det framtida litteratursamarbetet i Norden och härvid bl.a. uppmärksamma följande frågor:

- förutsättningarna för en snabbare utgivning av prisbelönade och nominerade verk på de andra nordiska språken, varvid särskild uppmärksamhet bör ägnas de färöiska, grönländska och samiska språkområdena,
- möjligheterna att få ut det prisbelönade verket på något av världsspråken,
- möjligheterna att sänka tullar och avgifter på böcker och trycksaker inom Norden.

Stockholm och Oslo den 18 juli 1994

Marianne Andersson (c)

Anita Johansson (s)

Sten Svensson (m)

Hugo Bergdahl (fp)

Siri Frost Sterri (H)

Anders Svärd (c)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om ett Nordens hus i Göteborg

(Medlemsförslaget väckt av Marianne Andersson samt Søren Hansen, Anita Johansson och Otto Steenholdt m.fl., se s. 387)

Til kulturutvalget er henvist medlemsforslag A 1083/k om et Nordens hus i Göteborg. Medlemsforslaget har vært behandlet ved utvalgets møter 26.-27. september og 15. november 1994 og 23.-24. januar 1995.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för etablerandet av ett Nordens hus i Göteborg.

Förslagsställarna framhåller att en utvidgad europeisk gemenskap med all sannolikhet kommer att bidra till att det regionala samarbetet förstärks. Göteborg, som ligger centralt i Norden rent geografiskt och även sedan länge varit en ekonomisk och kulturell träffpunkt för nordbor, borde kunna utvecklas till ett politiskt och kulturellt centrum för hela Norden. Redan idag finns där flera nordiska institutioner.

Stora Teatern i Göteborg skulle vara lämplig som ett Nordens hus och kunde bli mötesplats för alla som är intresserade av kultur i hela Norden. Hit kunde konferenser och symposier förläggas och nordiska organ och föreningar erbjudas att hålla sina möten i huset. Huset kunde även bli en gästspelsarena för teatern i Göteborg och för gästspel från andra delar av Sverige och Norden. Där skulle även finnas ett kulturkafé med nordiska tidningar samt ett bibliotek med nordisk litteratur.

Huset kunde också vara ett serviceorgan för att främja internordisk handel och arrangera kampanjer och utställningar och tjäna som ett informationscenter för upplysning om nordiska samhällsförhållanden och nordiskt samarbete.

Det föreslås att en stiftelse med företrädare för olika intressenter i de nordiska länderna blir ansvarig för verksamheten. Verksamheten skulle till stor del kunna finansiera sig själv men Nordiska ministerrådet bör i inledningsskedet kunna gå in med nordiska medel för att starta upp verksamheten.

2. Kulturutvalgets synspunkter

Göteborg kommune ligger både kommunikasjonsmessig og praktisk vel tilrette for å være arena for nordisk kultur- og utdanningssamarbeid. Kommunen har i sine planer satset på å gjøre Göteborg til et regionsentrum for nordisk samarbeid. Årlige arrangementer som bokmessen og delvis filmfestivalen i Göteborg har nordisk litteratur og film på programmet, og flere nordiske utdanningsinstitusjoner som Nordens folklige akademi, Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska utbildningsprogrammet for utvekkling av sosial service er lagt til regionen.

Kulturutvalget og ministerrådet har i nysatsningsarbeidet på kultur og utdanning gått inn for att det generelt ikke skal etableres flere nye nordiske institusjoner i denne perioden. Utvalget kan på bakgrunn av dette ikke støtte en opprettelse av et Nordens hus i Göteborg. Det er også grunn til å nevne at Nordens hus-begrepet til nå av kulturpolitiske grunner har vært forbeholdt Island og de selvstyrende områder; Åland, Færøyene og Grönland.

Det er også flere andre regioner som arbeider med planer tilsvarende de i Göteborg. Selv om kulturutvalget ikke kan gi sin støtte til en etablering av et Nordens hus i Göteborg, er det allikevel ikke til hindre for Göteborg kommune og frivillige instanser til å etablere et kulturhus som arena og ramme for nordisk kultur- og utdanningssamarbeid i Göteborg.

Dersom regionen satser aktivt på nordisk samarbeid, vil den naturlig tiltrekke seg aktiviteter som delvis eller helt er økonomisk støttet av det nordiske samarbeidet. Kulturutvalget selv hadde et tre-dager seminar om kultursamarbeide Norden - Baltikum på Nordens folkelige akademi siste mai.

Med henvisning til det her anførte, foreslår kulturutvalget

at Nordisk Råd *ikke* foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Stockholm, 24. januar 1995

Søren Hansen (S)

Björn Karling (s)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Otto Steenholdt (At)

Eeva Turunen (Kik.) Nestformann

Anfinn Kallsberg (Ff)

Karin Lian (A)

Berit Oscarsson (s)

Siri Frost Sterri (H)

Medlemsförslag

om ett Nordens hus i Göteborg

(väckt av Marianne Andersson samt Søren Hansen, Anita Johansson, Otto Steenholdt, Eeva Turunen och Valgerður Sverrisdóttir)

En utvidgad europeisk gemenskap kommer med all sannolikhet att bidra till att det regionala samarbetet förstärks. Det kommer att ställa krav på ett fördjupat nordiskt samarbete om vi som bor i Norden kan hävda våra intressen.

Nya Lödöse - Göteborgs föregångare - var redan på 1500-talet en viktig nordeuropeisk köpstad och en självklar ekonomisk och kulturell träffpunkt i Norden. På den tiden möttes Danmarks, Norges och Sveriges gränser här.

Göteborg ligger centralt i Norden rent geografiskt och borde utvecklas till ett politiskt och kulturellt centrum för Norden. I dag finns Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service och Nordens folkliga akademi i Göteborg. I Kungälv är Nordiska folkhögskolan belägen. Göteborg har goda kommunikationer till alla nordiska huvudstäder och skulle därför kunna bli en naturlig knutpunkt för ett ökat nordiskt samarbete.

Låt Stora Teatern i Göteborg bli ett Nordens hus med en inriktning på kulturen. Placera de nordiska flaggorna utanför entrén och ersätt parkeringsplatserna med planteringar. Nordens hus kan bli en mötesplats för alla som är intresserade av kultur i hela Norden. Här kan man lägga konferenser och symposier. Alla nordiska organisationer, föreningar och sammanslutningar kan erbjudas möjlighet att förlägga sina möten i huset. Huset kan också bli en gästspelsarena för teatrarna i Göteborg, Musikteatern, Konserthuset och de fria grupperna - men också en plats för gästspel från andra delar av riket, Norden och övriga världen. Variationsrikedomen är i det närmaste oändlig, allt från poesiläsning till operor, musikal, teaterföreställningar, revyer, balletter, jazz m.m.. Huset kan också tjäna som ett levande teatermuseum med uppsättningar från exempelvis Strindberg, Holberg och Ibsen efter ursprungsscenerier.

I huset bör även finnas ett kulturkafé där man kan läsa nordiska tidningar. Här skall man också kunna köpa nordisk litteratur på originalspråk. Ett bibliotek med nordisk litteratur har en naturlig plats i huset, allt efter mönster från Nordens hus i Reykjavík där en sådan satsning har visat sig mycket framgångsrik.

Kulturen skall vara en naturlig del av aktiviteten i Norden hus men det skall inte enbart vara en kulturinstitution. Inte minst skall huset vara ett serviceorgan för att främja internordisk samhandel. Huset bör kunna vara

behjälpligt vid arrangemang som kampanjer, verksamhetsbesök och utställningar.

Nordens hus skall också vara ett informationscenter som kan lämna upplysningar om samhällsförhållandena i de olika nordiska länderna och om det nordiska samarbetet, såväl det officiella som det mer informella samarbetet.

Nordens hus är självfallet aktivt även under sommaren. Med en skicklig marknadsföring kan det bli en turistattraktion som är känd långt utanför stadens gränser.

En stiftelse med företrädare för olika intressenter bör bli ansvarig för verksamheten. I styrelsen bör finnas företrädare från alla de nordiska länderna. Stiftelsen anställer en chef som omger sig med en liten organisation vars uppgift är att fylla huset med en verksamhet som ligger i linje med de mål stiftelsen sätter upp. Chefskapet kan rotera mellan de nordiska länderna på samma sätt som gäller för Nordens hus i Island och på Färöarna.

Förutsättningen är att Göteborgs kommun är beredd att upplåta Stora Teatern med utnyttjanderätt till stiftelsen utan hyra. Stiftelsen svarar för verksamhet, drift och underhåll. För att finansiera projektet kan "andelar" säljas till företag och organisationer. Andelsägarna skall förstås kunna hyra teatern som möteslokal, för konferenser m.m. Verksamheten skall till stor del kunna finansiera sig själv men Nordiska ministerrådet bör i inledningskedet kunna gå in med nordiska medel för att starta upp verksamheten.

Med en bra verksamhet och en nordisk inriktning bör det finnas goda förutsättningar för att förlägga ett Nordens hus i Göteborg. Intresset och möjligheterna för upprättandet av ett Nordens hus i Göteborg bör därför undersökas. Det är också viktigt att det sker nu när Europas gränser blir allt otydligare och Norden skall göra sig gällande i förbindelse med integrationen i Västeuropa och de nya förhållandena i Östeuropa.

Med hänvisning till ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna för etablerandet av ett Nordens hus i Göteborg.

Joensuu den 30 juli 1994

Marianne Andersson (c)

Anita Johansson (s)

Eeva Turunen (Kok.)

Søren Hansen (s)

Otto Steenholdt (At)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om nordiskt samarbete inom små hantverksområden

(Medlemsförslaget väckt av Sten Svensson samt Ranveig Frøiland och Oscar Hillgaard m.fl., se s. 401)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1084/k om nordiskt utbildningssamarbete inom små hantverksområden. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten den 26-27 september och den 15 november 1994, den 23 januari samt den 27 februari 1995.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att samordna de nordiska ländernas utbildningar inom små hantverksområden, däribland inrättande av en gemensam högskola med resurser både för utbildning inom små hantverksområden och undersökningar angående de tekniska förutsättningarna samt marknadsutsikterna för dessa yrken i Norden och Europa.

Förslagsställarna hänvisar bl.a. till rek. nr 6/1994 om utvidgat utbildningssamarbete för yrken med få utövare, som antogs vid Nordiska rådets 44:e session. I rekommendationen föreslogs bl.a. att en bred expertkonferens sammankallas för att klarlägga behovet och möjligheterna för nordiskt samarbete inom små yrkesområden. Denna konferens hölls på initiativ av Nordiska hantverksrådet i Helsingfors den 26-28 augusti 1994.

Nordiska ministerrådet beslöt i februari 1994 att fortsätta samarbetet kring små och udda yrken under ett år och att avsätta DKK 100 000 för detta syfte. Avrapportering sker i november 1994. Därefter är samarbetets framtid osäker.

En tidigare rekommendation, nr 33/1991 om samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd, avskrevs dock vid 44:e sessionen sedan ministerrådet ställt sig avvisande.

Förslagsställarna påpekar att det är osäkert om det arbete som pågår inom ministerrådet och mellan hantverksråden kommer att bedrivas vidare. Man finner det därför angeläget att Nordiska rådet ställer sig bakom tanken på någon form av högre yrkesutbildning i Norden för att ta tillvara utvecklingsmöjligheterna inom små hantverksområden. Vidare understryks att ett utbildningssamarbete över gränserna behövs för att upprätthålla och stimulera intresset för yrken av smalare karaktär och öka erfa-

renhetsutbytet mellan olika länder; eventuellt behövs även ett bredare europeiskt samarbete. Det understryks att det även är viktigt att undersöka om det finns en marknad i Norden och i Europa för de produkter och tjänster som de tilltänkta utbildningarna ska leda fram till. Man föreslår att någon form av högskola eller institut för smärre yrkesområden inrättas, där man även kan anställa forskare och tekniker samt ekonomer som följer den tekniska utvecklingen och marknaden i olika länder för olika hantverksyrken. Vidare framhåller man att tillväxten av nya arbetstillfällen huvudsakligen måste ske inom näringslivet och då i de mindre och medelstora företagen. Företag grundade på specialiserat hantverkskunnande och en bedömning av marknadsmöjligheterna skulle hävidlag kunna erbjuda positiva möjligheter.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Undervisningsministeriet

Dansk Industri

Håndværksrådet

Dansk Metal

Finland

Utbildningsstyrelsen

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund

Förbundet för hemslöjd och konsthantverk

Åland

Ålands hantverksskola

Island

Kultur- og undervisningsministeriet

Industriorganisationen

Islands Husflidsforening

Norge

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Håndverksbedriftenes landsforening

Sverige

Skolverket

Verket för högskoleservice

Svenska arbetsgivareföreningen

Företagarnas riksorganisation

Svenska hemslöjdföreningarnas riksförbund (SHR)

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordens fackliga samorganisation (NFS) avstår från att yttra sig.

2.2 Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet tillstyrker att extra insatser görs för att stöda de initiativ som redan satts igång.

Dansk Industri: På bakgrunn av dansk struktur för faglige utdannelse, vil DI på det kraftigste fraråde en gennemførelse af medlemsforslaget vedrørende de små håndverksfag. Et nordisk samarbeid med henblik på å styrke de små håndverksfag, bør ta utgangspunkt i en opplisting av hvilke yrkesutdannelse, og ikke bare håndverksfag, det er liten elevtilgang i, i de nordiske land.

De interesserte parter bør selv utvelge mulige samarbeidspartnere med henblik på utveksling av det angjeldende fags teknologiske og handverksmessige utvikling.

Håndværksrådet: HR finner intensjonen om å samordne utdannelsene innenfor små håndverksfag meget positiv. Det er dog helt avgjørende at det skjer med utgangspunkt i fagenes egen interesse, og at det således arbeides med incitament framfor direktiver.

Konkret kunne følgende gjøres:

- Et lite fag defineres i denne sammenheng som det fag som er lite i kun ett nordisk land.

- Via nordiske handverksråd innkalles til en nettverkskonferanse, hvor det systematisk inviteres representanter for samtlige nordiske land innenfor den definerte målgruppe. Det er avgjørende at reise- og oppholdsutgifter dekkes.

- På konferansen legges fram erfaringer og resultater fra eksisterende nettverk.

- Det etableres økonomiske muligheter for å finansiere reise- og oppholdsutgifter i forbindelse med senere nettverksmøter.

- Det etableres et sekretariat, gjerne i handverkrådenes regi, som følger opp nettverksarbeidet.

Et samarbeid i form av en felles høgskole må springe ut fra fagenes egne interesser, og det kan derfor ikke på forhånd fastslås at det er et behov for å lokalisere utdannelsesinitiativer på en høgskole.

Før man etablerer en egen høgskole som også skal ha forskning som sin oppgave, bør det undersøkes og vurderes hvilke initiativer det allerede eksisterer på dette området, både i regi av EU, men også nasjonalt.

Dansk Metalarbejderforbund: (Identisk i tekst med høringsuttalelsen fra Dansk Industri)

2.3 Finska remissyttranden

Utbildningsstyrelsen støder utvecklingen av koordinering av utbildningen och marknadsutredningar av hantverksprodukter, men ser inget egentligt behov för Finland att inrätta en nordisk högskola inom hantverksområdet.

De hänvisar till att den finska hantverks- och konsthantverksutbildningen nordiskt sett befinner sig på en mycket hög nivå både när det gäller utbildningens resultat och organisation. Bl.a. finns det ett fyrtiotal läroverk, som erbjuder mångsidig undervisning på skol- och institutstadiet och i yrkesskolor. Det största problemet för Finlands del är hur man ska trygga och koordinera nordiskt och internationellt utbyte inom sällsynta utbildningar. För Finlands del är det inte ändamålsenligt att i någon större utsträckning stöda utbildning utanför landets gränser inom områden där utbildningsbehovet kan tillgodoses med inhemskt utbud.

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund ställer sig i princip positiva till medlemsförslaget. Med tanke på de sysselsättande effekterna kan ett förslag till organisation tänkas vara att både läroplanerna och eventuell konkret kursverksamhet bäst kan genomföras i samarbete med arbetskraftsmyndigheterna.

Förbundet för hemslöjd och konsthantverk: Ifølge Förbundet för hemslöjd och konsthantverk (FHK), tar medlemsförslaget opp et viktig spørsmål, nemlig samarbeid innen små handverksområder. FHK anser det som svært viktig å forsterke samarbeidet og informasjonsutbyttet, som via de elektroniske forbindelser er lettere enn tidligere. Allerede eksisterende utdanningssystem gir mulighet for internasjonal praksis og eksamen. Et godt eksempel er student- og lærerutvekslingen, samt læremiddelsamarbeidet.

FHK anser det som unødvendig å opprette en særskilt nordisk høyskole for små handverksområder. Det er viktigere å forsterke og utvikle utdanningen innen hvert enkelt land, og øke samarbeidet og fleksibiliteten samt muligheten til yrkeskunnskaper gjennom studieperioder i ulike land. Etter FHK's mening, gir de siste læreplanreformene og lærestanstøttenes spesialisering bedre mulighet til dette, i det minste i Finland.

Man anser at istedenfor nye faste strukturer, burde man satse på konkret samarbeid og vekselvirkning, for eksempel gjennom å starte internasjonale utviklingsprosjekt.

2.4 Åländska remissyttranden

Ålands hantverksskola: Det er viktig at man innen et nordisk utdannings-samarbeid tar i betraktning, at når det gjelder små handverksområder, er det ofte uttrykk for lokale særarter.

2.5 Isländska remissyttranden

Kultur- og undervisningsministeriet är positivt till medlemsförslaget och anser det viktig att det etableras ett gott samarbeid mellom næringslivets parter og praktisk utbildning inom det små hantverksområdena. De nordiska industriförbunden är t.ex. mycket intresserade av nordiskt samarbeid på detta område. Däremot ställer sig ministeriet tvivlande till upprättandet av en högskola för detta ändamål och anser det ge större resultat om dessa uppgifter fördelas mellan de nordiska länderna och om utbildningen blir ömsesidigt godkänd mellan länderna trots olika system.

Industriorganisasjonen er enig i at det er viktig at de nordiske land finner felles utveier for å styrke undervisningen i små handverksfag. Mange små handverksfag kjemper for sin eksistens. Bedre teknikk og andre framskritt har forårsaket mindre etterspørsel etter forskjellige handverksfag, og dermed har etterspørselen etter studier i visse fag vært for liten til at dyr undervisning har kunnet betale seg.

Det ligger muligheter for disse fagene i felles nordisk faguniversitet, hvor det vil kunne finne sted undervisning samt forskning av disse fags muligheter idag, i Norden og andre steder i Europa.

Industriorganisasjonen legger vekt på at definisjonen av små handverksområder må bli så bred at den også dekker de områder, som p.g.a. Islands størrelse har vansker, men ikke nødvendigvis har det i de øvrige nordiske land.

Industriorganisasjonen er enig i at man kan tenke seg et bredt europeisk samarbeid når det gjelder fag hvor selv de nordiske land som helhet har vanskelig for å opprettholde metodisk undervisning i. En forutsetning er at de nordiske land likestilles, og kan delta uavhengig om de er medlemmer i EU eller ei.

Islands Husflidsforening støder helhjærtat medlemsförslaget och framhåller att praktisk utbildning är ett led i varje enskilt lands kultur och att olika praktiska utbildningar har svårigheter att existera i det moderna samhället, men att de inte desto mindre är viktiga för oss som nationer. Islands Husflidsforening driver t.ex. en skola där det undervisas i traditionellt isländskt hantverk, men som endast kan hålla korta kurser och inte har kapacitet för ämnen som kräver specialverktyg. Kurserna vid skolan är godkända av undervisningsministeriet. Genom nordiskt samarbete skulle det vara möjligt att arbeta med utbildningsfrågor inom praktiska utbildningar i ett större perspektiv.

2.6 Norska remissyttranden

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet støder ett fortsatt nordiskt samarbete om utbildning inom små hantverksområden. Departementet hänvisar till det förslag till utvidgat samarbete om små yrkesfack, som nyligen behandlats i Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid med anledning av medlemsförslag A 1054/k om utvidgat nordiskt utbildnings-samarbete för yrken med få utövare. Däremot ställer man sig tvivlande till förslaget om att upprätta en gemensam nordisk högskola på detta område och hänvisar till ministerrådets målsättning att reducera antalet institutioner och i stället satsa på tidsbegränsade projekt och programsamarbete. När det gäller små fack och smala utbildningsområden bör man hellre satsa på ökad kontakt och nätverksskapande åtgärder mellan existerande institutioner i varje enskilt land. Departementet ser heller inte att det finns behov för någon kartläggning av tekniska och marknadsmässiga utsikter för de små facken i Norden och hänvisar till att de nordiska hantverksorganisationerna löpande registrerar behovet av utbildning inom dessa områden.

Håndverksbedriftenes landsforening (HBL) stiller seg positiv til et utvidet nordisk samarbeid innen små handverksområder. HBL påpeker at både konferansen i Helsingfors 26.-28. august d.å., og ministerrådets rapport om behovet for et nordisk utdanningssamarbeid av november 1994, begge påpeker behovet for nordisk utdanningssamarbeid.

HBL støtter også rekommendasjonen om å undersøke mulighetene for en samordning av de nordiske utdanninger innen små yrkesfag, herunder også en høyskole. Økt kunnskapsnivå og -bredde gir basis for økt verdiskapning. Kunnskapsstagnasjon vil over tid skade kunderelasjoner, svekke forholdet til markedet, resultere i redusert sysselsetting. På lang sikt vil dette gi negative impulser til de nordiske lands kulturelle utvikling.

2.7 Svenska remissyttranden

Skolverket: Utbildningsdepartementet har anmodet VHS å ytre seg i forhold til medlemsforslaget. Skolverket har deltatt i utredningen om små og særlige handverksyrker, som avgav rapport i november 1994. Av rapporten framgår nødvendigheten av et nordisk samarbeid innen dette området. For i framtiden å kunne opprettholde en kontinuitet i utøvelsen av gammel handverkstradisjon, der hvert enkelt lands særegenheter beholdes, trengs samordning av utvikling av ny teknikk og nye arbeidsformer. Dermed kan det også skapes nye arbeidsplasser innen helt nye arbeidsområder.

Skolverket stiller seg positiv til en utredning om mulighetene til å samordne de nordiske lands utdanninger gjennom å opprette en felles høyskole innen handverksområdet.

Verket för högskoleservice: Utbildningsdepartementet har anmodet VHS å ytre seg i forhold til medlemsforslaget. VHS er i utgangspunktet tvilende til forslaget om å etablere en felles nordisk høyskole for utdanning innen små handverksområder. Utdanninger for de berørte yrker burde snarere med fordel legges til eksisterende høyskoler. En nordisk arbeidsdeling er derimot rimelig.

For mer eksklusive utdanninger der ikke en gang Norden er en tilstrekkelig base, burde det allikevel være mulig for de nordiske land å lage en felles avtale om utdanningssamarbeid med andre europeiske land. Man bør i denne sammenheng observere de muligheter som kan finnes gjennom studentutveksling innenfor rammen av EU-program innen høyskoleområdet, uavhengig av om landene er tilknyttet som medlemmer eller er i kraft av EØS-avtalen.

For visse mindre handverksområder bør man regne hele EU-området som et naturlig arbeidsmarked. En forberedelse til å arbeide utenfor de nordiske landene, gjennom at visse deler av utdanningen har foregått i Vest- eller Central-Europa, kan derfor være verdifull.

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) er positiv til nordisk utdanningssamarbeid innen små handverksområder. Et utdanningssamarbeid over grensene kan bidra til å opprettholde og stimulere interessen for handverksyrker av smalere karakter. Markedets etterspørsel er avgjørende for dimensjonering av utdanningen det her er snakk om. En markedsanalyse

som kan danne grunnlag for lokalisering av ulike utdanningsalternativer blir lettere gjennom samvirke i nettverk når det gjelder små handverksområder.

SAF påpeker muligheter til erfaringsutveksling og utdanningssamarbeid som EU-medlemskap (også EØS, sekretærens anm.)

Företagarnas riksorganisation (FR) stiller seg positivt til medlemsforslaget om en nordisk samordning av utdanningen innen små handverksområder. Det at området preges av virksomhet i liten skala og enkeltutøvere, gjør det også fornuftig å foreta den foreslåtte kartleggingen av markedsutsiktene for disse yrkene såvel innen Norden som i Europa.

FR stiller seg også positiv til at det opprettes en felles nordisk yrkesteknisk høyskole. Utredningen "Lärarkompetens för yrkesutbildning" (SOU 1994:101) konstaterer at det mangler høgre utdanningsmuligheter for handverkere. For at lærere i handverksfag skal kunne bli jevnbyrdige med øvrige, er det derfor viktig for disse å få samme mulighet til å skaffe seg kunnskap og kompetanse gjennom den foreslåtte felles høyskolen.

Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund, (SHR) er granskningsnemnd for Gesæll- og mesterbrev innen visse tekstilområder. SHR er dessuten hovedformann for Sätergläntan Hemslöjdens Gård i Insjön, Dalarna, der lengre kurser i tre- og tekstilhandverk avholdes. Det finnes også kortere kurs i spesialteknikker innen sløyd.

Ifølge SHR finnes det allerede nå muligheter for å spesialkomponere utdanninger/kurser innen sløydteknikk og legge dem til Sätergläntan. På såvel kortere, som lengre kurs, forekommer det at utenlandske elever deltar, såvel fra Norden, som fra utenomnordiske land.

SHR mener at det er fullt mulig med et nordisk samarbeid mellom Sätergläntan Hemslöjdens Gård og de behov som finnes innen små handverksområder, framfor alt i de rene sløydteknikkene. Her kan også høyskolekurs komme på tale.

En felles høyskole for dette formålet er trolig ikke relevant, da man allerede sikkert finner flere, allerede godkjente utdanninger, som har mulig å gjennomføre oppdragsutdanninger.

2.8 Sammenfatning av høringsuttalelsene

Høringsuttalelsene er blandet i sitt syn om, og i tilfelle hvordan, man skal legge opp et utdanningssamarbeid innen små handverksfag innen Norden. Flere er meget positive til utdanningssamarbeid, f.eks i form av dannelse av nettverkssamarbeid, en nordisk arbeidsdeling innenfor utdanning i små handverksfag, og gjensidig utbytte av informasjon. Kun to av tre høringsinstanser fra Danmark, av ialt 13 høringsparter fra de nordiske land har uttalt seg generelt negativ til et utdanningssamarbeid innen Norden innenfor små håndverksfag.

Kun tre av høringspartene stiller seg bak forslaget om opprettelse av felles nordisk høyskole for handverksfag med få utøvere. Ytterligere to stiller seg positiv til å undersøke mulighetene for en samordning av de nordiske utdanninger innen små yrkesfag, herunder en høyskole.

3. Rapporten "De små yrkesfag i Norden"

Det ble arrangert en nordisk håndverkskonferanse om små yrkesfag 26.-28.8.1994 i Helsingfors av håndverksorganisasjonene i Norden. I løpet av konferansen ble utdannelser diskutert, konkrete samarbeidsformer og begynnende nettverksbygning ble etablert.

Konklusjonen fra "Arbeidsgruppen for små yrkesfag" som er nedsatt av ministerrådet, har avlevert sin rapport "De små yrkesfag i Norden" til ministerrådet i november 1994, er;

"Uddannelserne i de nordiske lande, selv om de hedder det samme, er forskjellige i deres struktur. Det forhold vanskeliggjør et nordisk samarbejde om uddannelserne. Ligeledes er uddannelsesreformerne også med til at gøre det vanskeligt, idet de bygger på forskellige grundlag.

Der kan også være tale om forhold, som f.eks. at faget er integreret ind i et større sammenhæng med beslægtede områder eller, at uddannelsen ikke udbydes i tilstrækkelig grad, således at eleverne tvinges ud af deres normale geografiske område, med de ulemper det kan medføre.

Endvidere kan det økonomiske grundlag i uddannelsessektoren også være en hindring for udviklingen og tilgangen til de små fag. Det er derfor vigtigt at finansieringen i de respektive lande afklares.

Den udvikling som blandt andet håndværksfagene har gennemgået siden 1960'erne har betydet, at grundlæggende traditioner er forsvundet eller er ved at forsvinde. Det betyder helt klart, at der skal træffes nogle beslutninger såvel fagligt organisatoriske som politiske.

Skal et samarbejde etableres på tværs af grænserne er det vigtigt, at det er brancherne og/eller organisationerne, der tager initiativ til og beslutning om, hvilke uddannelser der skal samarbejdes om og på hvilket niveau. Niveauerne kan være som en harmonisering, godkendelse/sidestilling af uddannelser og fagligt koordinerende med henblik på, at højne det tekniske niveau med udnyttelse af tilgængelige ressourcer og som uddannelses- og skolesamarbejde.

Forudsætningerne for samarbejdet er også, at der træffes politiske beslutninger der sikrer de økonomiske rammer således, at den enkelte uddannelses overlevelse ikke er afhængig af tilgangen til faget. Det bør ligeledes sikres, at virksomhedernes økonomiske grundlag ikke er en hindring for indgåelse af et uddannelsesforhold, samt at elevens eventuelle skoleuddannelse i et andet nordisk land ikke betyder en økonomisk belastning for den uddannelsessøgende.

I forbindelse med virksomhedens økonomiske grundlag tænkes det her på, at en skolepraktikordning ikke vil belaste en virksomhed på samme måde som et ordinært uddannelsesforhold.

Det er også et klart behov for oplysninger om potentielle virksomheder i Norden, hvor der kan etableres praktikpladser, og det vil være en

god ide om organisationerne kortlægger og udmelder om de muligheder.

Der er også behov for videreuddannelse af lærerne samt en faglig pædagogisk uddannelse i nordisk regi. Der har være gjort flere forsøg, men det er på det seneste strandet på grund af økonomien. Den økonomiske omlægning i forbindelse med reformerne har gjort skolerne mere tilbageholdende med at sænde lærerne på faglige pædagogiske kurser i et andet nordisk land. Umiddelbart kunne det godt se ud som om skolerne lægger vægten på uddannelser, hvor elevmængden giver et rentabelt forløb.

Forholdet kunne også være, at skolens økonomi på en uddannelse er så trængt, at der må tilføres økonomi fra skolens øvrige uddannelser. I den situation vil det være naturligt for skolen at begrænse omkostningerne.

En nordisk arbejdsgruppe vil være en nødvendighed og den bør helt klart omfatte repræsentanter fra såvel ministerierne som organisationerne. Arbejdsgruppens ansvarsområde og kompetence skal være klart defineret."

4. Ministerrådets tiltak i forhold til rekommendasjonen A 1054/k

Nordisk Råds rekommendasjon A 1054/k hadde følgende ordlyd;

å iverksette tiltak for et utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere i tråd med de synspunkter som er anført, og utvide NORDPLUS-junior programmet slik at det kan gis støtte herfra til etablering av nordiske nettverk for å skape og sikre spesialutdanninger for slik fag.

På bakgrunn av denne rekommendasjonen, besluttet NSS (Nordisk Skolesamarbeid) å avsette DKK 100.000,- til et arbeidsseminar med henblikk på en utredning og en behovsanalyse om de små yrkesfag. Rapporten "Små yrkesfag i Norden" er et resultat av gruppens samarbeid med håndverksforeningene i Norden. Det var enighet om følgende forutsetninger:

- De nordiske yrkesutdannelse er forskjellige i sin grunnleggende struktur, og det er på den bakgrunn vanskelig å etablere et utdannelses-samarbeid.

- Et samarbeid er mulig, hvis de utdannelsesansvarlige organisasjoner går inn for et samarbeid, og de økonomiske forutsetninger er tilstede.

Fra arbeidsgruppen og håndverksforeningene ligger det følgende forslag til et tre-årig prosjekt;

1. En årlig konferanse, hvis formål og arbeidsoppgaver tar sikte på å bygge opp nettverk mellom beslektede yrkesfag i Norden, og få formulert faget det skal samarbeides om.
2. Opprettelse av en økonomisk pulje hvor nettverksgruppene kan søke tilskudd til dekning av møteutgifter.

3. Nedsettelse av en arbeidsgruppe som kan ta initiativer omkring dannelsen av nettverk og være koordinerende, samt kunne gi råd om utdannelse.

NSS besluttet på sitt møte 10.-11. januar;

- å gjennomføre et tre-årig prosjekt om små yrkesfag.
- å avsette DKK 200.000,- til en årlig konferanse.
- å avsette DKK 50.000,- til møter mellom arbeidsgruppen og håndverksforeningene i Norden.
- å gjenbeskikke arbeidsgruppen innen små yrkesfag i en tre-årsperiode (1995-1997).

Det ble ikke satt av midler til dekning av møteutgifter for nettverksgruppene. Det kan i prinsippet etableres over 40 nettverk i små yrkesfag i Norden, og det er ikke rom for en slik finansiering over budsjettet til NSS. Her henvises det til Kulturfondet, håndverksforeningene og/eller de nasjonale myndigheter.

Med overenskomsten om nordisk utdannelsesfelleskap på det gymnasiale nivå, er det godt grunnlag for et samarbeid om de små yrkesfag, da det nå er mulig for den enkelte elev/student å bli tatt opp på utdannelsene i et annet nordisk land, på like vilkår som landets egne unge. Det betyr at uansett om en elev opptas ved en statlig, kommunal eller privat institusjon i et annet nordisk land, kan det ifølge artikkel 2 i overenskomsten ikke kreves betaling av myndigheter i elevenes hjemland for undervisning, undervisningsmaterialer, eller de ytelser eleven i øvrig har mottatt i forbindelse med undervisningen. I kraft av artikkel 1 kan eleven eller dennes foreldre ikke pålegges å betale helt eller delvis for undervisningen, og de dertil knyttede ytelser, i et større omfang enn det som påhviler landets egne borgere.

Når det gjelder NORDPLUS-junior, kan studerende og lærere, i forbindelse med studier innen for små yrkesfag i et annet nordisk land, søke om stipend på like fot med andre studerende etter de gjeldende regler.

5. Kulturutvalgets betenkning

I medlemsforslaget pekes på de spesielle problemer som finnes i små håndverksområder, hvor det ikke nødvendigvis finnes grunnlag for å ha en egen yrkesutdanning i hvert land.

Den raske teknologiske utviklingen innenfor håndverk og industri, har ført til at gamle og små fag er gått mer eller mindre i glemselen, eller er integrert inn i en større sammenheng, med dertil hørende vanskeligheter.

Bakgrunnen for å gjøre en innsats for små fag kan sees i lys av det samfunnsgavnlige i det å bevare arbeids- og utdannelseplasser. De høye ledighetstallene i de nordiske land gjør det ekstra maktpåliggende å samarbeide på nordisk nivå for å sikre og styrke fagutdanningstilbud. Likeledes er det viktig å bevare en faglig viten som ellers står i fare for å gå tapt.

Problemene for en del av de små fagene har også rot i den omstendighet at fagene utelukkende, eller i høy grad, er basert på ofte kostbare materialer og meget arbeidskrevende arbeidsmetoder.

Problemstillingen om nordisk samarbeid innen små håndverksområder er ikke ny, heller ikke i Nordisk Råd, som ved en rekke anledninger har tatt opp situasjonen for dem som ønsker å utdanne seg i "små" fag. For eksempel bidro rådets engasjement (rek. nr 33/1962) om fellesnordisk utdanning av samfunnsplanleggere til at Nordplan i Stockholm ble opprettet. Rådets arbeide med spørsmålet om samnordisk utdanning av lærere for døvblinde (rek. nr 2/1978) bidro til opprettelsen av Nordisk Senter for Utdanning av Døvblindepersonale, NUD, i Dronninglund.

Rådet har også engasjert seg for å gi islandske ungdommer bedret tilgang til nordiske fagutdanninger i fag hvor det ikke er grunnlag for en egen utdanning i Island (rek. nr 5/1968) og for enhetlige regler for økonomisk støtte til studenter som tar sin spesialutdanning i et annet nordisk land (rek. nr 14/1985). Kulturutvalget berørte sist problemstillingen på sitt sommermøte i juni 1993, og da i samband med en mer allmenn diskusjon om hvilke saker innen utdanningsområdet som utvalget skulle konsentrere seg om i tiden framover.

Medlemsforslaget A 1084/k om nordisk utdanningssamarbeid innen små handverksområder, har klar forbindelse til rekommendasjon (nr 6/1994) til ministerrådet om å igangsette tiltak for et utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere. I forhold til den vedtatte rekommendasjonen til ministerrådet, går dette medlemsforslaget videre fra utdanningssamarbeid innen håndverksfag med få utøvere til å gjelde små håndverksfag, samtidig som det går lengre i retning å drive forskning på de tekniske forutsetningene og markedsutsiktene for disse yrkene både i Norden og i Europa. Medlemsforslaget inneholder også et forslag til å vurdere opprettelse av en felles høyskole.

Kulturutvalget anser det som viktig, både på kulturpolitisk grunn, og ut fra sysselsettingshensyn, å vurdere tiltak som sikrer utviklingen innen små handverksfag. Det gjelder både rent utdanningsmessig, for videreføring og kompetanseutvikling innen de enkelte fag, men også i forhold til markedsanalyse og markedsutvikling innen de enkelte fag og produkter innenfor de handverksfag innen Norden som er for små nasjonalt sett til å få tilført utdannings-, forsknings- og næringsressurser som er tilstrekkelig for å drive utviklingsarbeid.

Det er ikke urimelig å tenke seg at det er mulig å etablere nye arbeidsplasser innenfor gamle handverkstradisjoner, dersom det stilles ressurser til rådighet som sikrer utdanning- og produktutvikling innen små handverksfag i de nordiske land. Kunnskapsstagnasjon kan over tid svekke et fags forhold til markedet, og resultere i redusert etterspørsel og dermed sysselsetting.

Kulturutvalget anser det som relevant å vurdere utdanningssamarbeidet på bred basis i Europa i forhold til fag som har få utøvere, selv når Norden sees under ett.

Alle de nordiske land er koblet til EU-samarbeidet, enten som medlemmer eller i kraft av EØS-avtalen. Der virksomheten drives i liten skala og i form av enkeltutøvere, er det også fornuftig på sikt å foreta en kart-

legging av markedsutsiktene for disse yrkene såvel innen Norden som i Europa.

På bakgrunn av høringsinstansenes overveiende negative holdning til opprettelse av en høgscole for små håndverksfag, og at den svenske Riksdagen i januar 1994 avviste et slikt forslag, finner kulturutvalget ikke å kunne anbefale en opprettelse av en felles nordisk høgscole for små håndverksfag.

Kulturutvalget finner etter en samlet vurdering at, dersom det ikke oppstår særlige grunner for det, ikke nødvendig med ytterligere tiltak overfor små yrkesfag i Norden, før eventuelt ved utgangen av 1997, da den treårige arbeidsgruppen og prosjektet er avsluttet. På bakgrunn av dette arbeidet vil kulturutvalget ta stilling til om det skal anbefale særlig tiltak etter de erfaringer som er gjort i denne perioden.

Med henvisning til ovenstående foreslår kulturutvalget

at Nordisk råd *ikke* foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Reykjavík, 27. februar 1995

Marianne Carlström (s)
Søren Hansen (S)
Karin Lian (A)
Berit Oscarsson (s)
Siri Frost Sterri (H)

Guðmundur Árni Stefánsson (A) Formand
Anfinn Kallsberg (Fkfl)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Marianne Samuelsson (mp)
Eeva Turunen (Kok.)

Medlemsförslag

om nordiskt utbildningssamarbete inom små hantverksområden

(väckt av Sten Svensson samt Ranveig Frøiland, Osar D. Hillgaard, Wiggo Komstedt och Lena Öhrsvik)

Nordiska rådet antog vid sin 44:e session en rekommendation (nr 6/1994) till ministerrådet att igångsätta åtgärder för ett utvidgat nordiskt utbildningssamarbete för yrkesområden med få utövare samt att utvidga Nordplus-junior-programmet så att det kunde användas för att etablera nordiska nätverk för specialutbildning inom dylika områden. Rekommendationen grundade sig på ett medlemsförslag där det påpekades att medan de stora yrkesfacken hade facktidskrifter, teknologiska institut m.m. hade de små facken inte samma möjligheter, utöver att det fanns stipendier för utbildning utomlands för blivande guldsmeder, gipsarbetare, stukatörer m.fl. Vidare hade den teknologiska utvecklingen medfört att behovet av traditionellt hantverkskunnande avtagit. Nya områden hade svårt att få medel för att starta utbildning. Utbildningsbehovet i varje enskilt nordiskt land var också ofta för litet för att upprätthålla en nationell utbildning. Dessutom saknades nordiska nätverk för detta syfte.

Rådets kulturutskott tillstyrkte medlemsförslaget och föreslog bl.a. att en bred expertkonferens skulle sammankallas för att kartlägga behovet och möjligheterna för nordiskt samarbete inom små yrkesområden. Denna konferens kommer på initiativ av det Nordiska hantverksrådet att hållas i Helsingfors den 26-28 augusti 1994.

Nordiska ministerrådet beslöt i februari 1994 att fortsätta samarbete kring små och udda yrken under ett år och att avsätta DKK 100 000 för detta syfte. Avrapportering sker i november 1994. Därefter är samarbetets framtid osäker.

Ministerrådet har tidigare ställt sig avvisande till en tidigare rekommendation, nämligen nr 33/1991/k om samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd, i vilken rådet rekommenderade Nordiska ministerrådet att Nordiska konst- och konstindustrikommittén skulle ges i uppdrag att undersöka möjligheten att koordinera och samordna de nordiska insatserna inom hantverk och hemslöjdsområdet, speciellt beträffande dokumentation, upplysningsmaterial, läromedel och yrkesval, kartläggande av utbildningsmöjligheterna inom Norden och utredande av möjligheterna att ge ett hantverksinstitut i Norden en nordisk övergripande funktion. Ministerrådet anser att rekommendationen bör avskrivas med hänvisning till att saken blev utredd redan 1987 i förbindelse med det s.k. NIVU-projektet.

I Sveriges riksdag väcktes i januari 1994 en motion (1993/94:Ub643) om etablerandet av en Hantverkets högskola. Däri påpekades att det ur ett nordiskt perspektiv var viktigt att ta ett totalgrepp för de udda hantverksyrken som inte hade bärkraft ur nationellt perspektiv men väl ur nordiskt. Det var lämpligt att göra om de udda hantverksutbildningarna vid Hantverkets folkhögskola i Leksand till högskoleutbildningar. Motionen avslogs dock av riksdagen.

Medan det sålunda pågår ett visst arbete inom ministerrådet och mellan hantverksråden är det osäkert i vilken grad detta kommer att drivas vidare. Det är därför angeläget att Nordiska rådet i princip ställer sig bakom tanken på någon form av högre yrkesutbildning i Norden för att ta tillvara utvecklingsmöjligheterna inom små hantverksområden. Ett utbildningssamarbete över gränserna behövs för att upprätthålla och stimulera intresset för yrken av smalare karaktär och öka erfarenhetsutbytet mellan olika länder. Nordiska hantverksrådets arbete är härvid mycket förtjänstfullt men frågan är om man inte bör söka även ett bredare europeiskt samarbete då det gäller yrken med så få utövare att ett nordiskt land som t.o.m. Norden som helhet har svårt att uppehålla en ändamålsenlig utbildning. Den tekniska utvecklingen kan vara en möjlighet för vissa yrkesområden men ett hot för andra. Någon form av bevakning av denna utveckling bör ingå i planeringen av yrkesutbildningen. Men det är också viktigt att undersöka om det finns en marknad i Norden och i Europa för de produkter och tjänster som de tilltänkta utbildningarna skall leda fram till. Någon form av högskola eller institut för smärre yrkesområden bör inrättas där man även kan anställa forskare och tekniker samt ekonomer som följer den tekniska utvecklingen och marknaden i olika länder för olika hantverksyrken.

I Nordiska rådets debatt vid den 44:e sessionen om ökad sysselsättning påpekades att tillväxten av nya arbetstillfällen huvudsakligen måste ske inom näringslivet. De företag som har störst potential att skapa nya arbetstillfällen är de mindre och medelstora företagen. De är ofta dynamiska, innovationsbenägna och ofta verksamma inom sådana branscher och sektorer som hade störst tillväxtpotentialer i framtiden. De var avgörande för sysselsättningen i många regioner i Norden. Företag grundade på specialiserat hantverksskunnande och en bedömning av marknadsmöjligheterna skulle härvidlag kunna erbjuda positiva möjligheter.

Det är inte realistiskt att varje land har utbildning inom varje hantverksområde med liten bas. Därför är det önskvärt att åtminstone samlokalisera utbildningen inom varje specialområde till en ort i Norden. Alternativt bör en högskola för flera små hantverksområden övervägas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna att samordna de nordiska ländernas utbildningar inom små hantverksområden, däribland inrättande av en gemensam högskola med resurser både för utbildning inom små hantverksområden och undersökningar angående de tekniska förutsättningarna samt marknadsutsikterna för dessa yrken i Norden och Europa.

Vilnius, Oslo och Stockholm den 18 augusti 1994

Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (uavh.)

Lena Öhrsvik (s)

Ranveig Frøiland (A)

Wiggo Komstedt (m)

Socialutskottets betänkande

över medlemsförslag om ökade insatser på folkhälsoområdet i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Lena Öhrsvik, se s. 412)

Till socialutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om ökade insatser på folkhälsoområdet i Norden. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte i Stockholm den 23 januari 1995.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta effektiva åtgärder på folkhälsoområdet för att uppnå målen om hälsa för alla år 2000.

Inledningsvis erinras om att WHO:s resolution Hälsa för alla år 2000, som antogs år 1977, har de senaste åren både nationellt och internationellt varit styrande för folkhälsoarbetet.

Många av de högst prioriterade frågorna inom WHO berör områden på vilka de nordiska länderna kommit långt. Det är en av anledningarna till att det nordiska samarbetet inom WHO:s ram under flera decennier varit relativt aktivt.

På en rad områden inom hälsovårds- och socialsektorn har man också sedan länge etablerat samarbete på nordiskt plan. Det nordiska samarbetet på dessa områden är i många avseenden mer utvecklat än motsvarande europeiska aktiviteter och det utgör dessutom en plattform för Nordens inflytande i europeiska och internationella sammanhang.

Det påpekas att folkhälsofrågorna de senaste åren fått växande uppmärksamhet i Nordiska rådets arbete. Rådet har både visat sitt intresse för allvarliga folkhälsoproblem och tagit initiativ till en rad gemensamma åtgärder för att bekämpa bruk av alkohol, narkotika och tobak.

Trots att folkhälsorapporter i de nordiska länderna visar att den hälsomässiga trenden i stort är positiv finns det vissa problemområden. Det mest påtagliga är att skillnaderna vad gäller hälsotillståndet mellan olika befolkningsgrupper i vissa fall har ökat. Det finns även exempel på att dödligheten i vissa åldersgrupper har ökat.

Mot denna bakgrund anser förslagsställaren det viktigt att de som arbetar med hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser i länderna bereds tillfälle att utbyta erfarenheter och konkretisera tänkbara insatser

för att förbättra folkhälsan. Särskilt vad gäller att förbättra hälsan inom de grupper som löper störst risk att drabbas av ohälsa och tidig död.

Gemensamma åtgärder i folkhälsoarbetet anses också kunna föra positionerna framåt. Ett alternativ kunde vara att utlysa ett av de närmast kommande åren som ett *Nordiskt folkhälsoår*. Ett annat alternativ och kanske ett mer effektivt sätt kunde tänkas vara att man under en vecka varje år fram till sekelskiftet i alla länderna riktar uppmärksamheten på enskilda tema i folkhälsoarbetet.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande departement, myndigheter, organisationer och nordiska samarbetsorgan:

Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Nordisk Institut for Odontologisk Materialprøvning (NIOM)

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)

Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service (NOPUS)

Danmark

Sundhedsministeriet

Sundhedsstyrelsen

Dansk Institut for Klinisk Epidemiologi (DIKE)

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet

Folkhälsoinstitutet

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (STAKES)

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið)

Medicinaldirektøren (Landlæknir)

Norge

Sosial- og helsedepartementet

Nasjonalforeningen for folkehelsen

Sverige

Folkhälsoinstitutet

Socialstyrelsen

Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR)

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Ledningsgruppen för Ålands hälso- och sjukvård

2.1 Remissyttranden som ställer sig positiva till medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan betraktar medlemsförslaget som ett lovligt initiativ som ligger helt i linje med NHV:s målsättning. I hälsovårdshögskolans nyformulerade verksamhetsidé, som omfattar både undervisning och forskning, menar man att det ligger en strävan att utnyttja de nordiska ländernas gemensamma struktur för att bredda befolkningsunderlaget, samtidigt som olikheterna mellan länderna lyfts fram och blir föremål för fruktbara analyser, både i ett nordiskt och ett europeiskt perspektiv.

Som den enda nordiska institutionen för folkhälsovetenskap är NHV berett att på nordiskt uppdrag ta på sig ansvaret att utveckla och förstärka samarbetet mellan de nordiska och nationella strukturer som var för sig arbetar med folkhälsofrågor. Skolan anser det första steget i ett sådant uppdrag vara att i samarbete med centrala myndigheter och organisationer lägga upp en plan för en kraftfull satsning på den nordiska folkhälsan. Det antas att planen kommer att omfatta bl.a. en serie seminarier där vetenskapligt och praktiskt verksamma människor från Norden möts för att dryfta några av de mest brännande folkhälso problemen.

Nordiska Institutet för Odontologisk Materialprövning uttalar sitt stöd för ökad uppmärksamhet på specifika folkhälso problem genom en koncentrerad och gemensam insats under en vecka varje år. I tillägg ger NIOM sitt stöd åt ökad och regelmässig informationsutväxling i Norden. Institutet har mycket goda erfarenheter av samarbete inom forskning, standardisering och produktkontroll av medicinsk utrustning. Man anser att nordiska "Workshops" utgör stöd för gemensamma uppfattningar och hållningar i praktiska och principiella frågor och vill således styrka den nordiska profilen i det europeiska samarbetet.

Nordiska läkemedelsnämnden är positiv till medlemsförslaget och ser det som ett lovligt försök att skapa en gemensam nordisk politik för folkhälsofrågor. Det påpekas att det på många områden med anknytning till folkhälsofrågor redan nu, som förslaget nämner, finns ett omfattande nordiskt samarbete. Ett av dessa är samarbetet kring läkemedelsfrågor som bedrivs av NLN. Nämndens arbete med jämförande försäljningsstatistik för läkemedel syftar bl.a. till att dokumentera trender i försäljningsutvecklingen och skillnader i läkemedelsanvändning mellan de nordiska länderna. Genom dessa studier kan felaktig läkemedelsanvändning uppmärksammas vilket bidrar till en mer ändamålsenlig användning av läkemedel.

NOPUS instämmer med förslagsställarens förslag, att det bör skapas bättre förutsättningar för att företrädare för folkhälsoinstitut (eller motsvarande) och forskare inom folkhälsoområdet i Norden skall kunna träffas och regelbundet utbyta information och erfarenheter. Från NOPUS sida framhåller man att folkhälsoarbetet i högsta grad är en social fråga. Hälsa och goda levnadsförhållanden går hand i hand. Fattigdom och dåliga levnadsvillkor är, i ett historiskt perspektiv, grundläggande orsaker till hög sjuklighet och en för tidig död. Det faktum att den ekonomiska segregationen ökar överallt reser krav på att även diskutera behovet av riktade socialpolitiska (fördelningspolitiska) åtgärder inom folkhälsoområdet.

Medicinaldirektören i Island ställer sig positiv till medlemsförslaget och gör uppmärksam på att Hjärtföreningen i Island och Medicinaldirektörsämbetet genomfört omfattande undersökningar av hälsosituationen inom olika sektorer av det isländska näringslivet.

Sundhedsministeriet i Danmark instämmer i att det bör skapas bättre förutsättningar för dem som arbetar med folkhälsofrågor i Norden att träffas regelbundet för att utbyta information och erfarenheter. Ministeriet är också positivt till att man utlyser temaveckor varje år fram till år 2000 för att rikta uppmärksamheten på folkhälsoarbetet. I övrigt ställer sig ministeriet bakom de synpunkter som framförts av Sundhedsstyrelsen och Dansk Institut for Klinisk Epidemiologi (DIKE)

Sundhedsstyrelsen i Danmark påpekar att det på flera områden finns ett etablerat internordiskt samarbete på hälso- och socialområdet. Man anser att de nordiska länderna i stor utsträckning har gemensamt intresse i att utveckla strategier för användning på det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande området. Ett ökat nordiskt samarbete bidrar till att undvika dubbelarbete och öka enskilda nationers möjligheter att utveckla metoder i folkhälsoarbetet.

Dansk Institut for Klinisk Epidemiologi finner det kan vara viktigt att, både av politiskt principiella och finansiella orsaker, tillskjuta resurser till ad hoc-aktiviteter på folkhälsoområdet. Det kan både gälla samarbete inom redan etablerade nordiska grupperingar liksom att svetsa de nordiska länderna bättre samman inför det arbete som väntar inom ramen för paragraf 129 i Maastricht-traktaten. Vidare riktar DIKE uppmärksamheten på att det för första gången i samband med två nordiska konferenser i juni 1995 kommer att hållas en "Nordisk Folkhälsovecka" i Göteborg.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland anser det mycket viktigt att man fortsätter det nordiska samarbetet inom folkhälsoområdet och betonar de teman som framlagts i medlemsförslaget. Man är dock inte övertygad om att temaår eller -veckor är den effektivaste formen.

Folkhälsoinstitutet i Finland håller med om alla synpunkter i medlemsförslaget. De regelbundna sammankomsterna mellan representanter och forskare inom folkhälsan samt de nordiska temaveckorna om de centrala frågorna inom området betraktar man som effektiva och ekonomiska medel för att föra folkhälsoarbetet vidare.

STAKES i Finland understryker att de nordiska länderna har mycket goda förutsättningar för folkhälsoforskning och för uppföljning av hälso-tillståndet bl.a. tack vare täckande, mångsidiga och kvalitativa datasystem. Programmet "Hälsa för alla år 2000" anses utgöra en god grund för nordiskt utvecklande på folkhälsoområdet. Ett ännu intimare nordiskt samarbete på detta område gagnar alla nordiska länder, säger STAKE.

Nasjonalforeningen for folkehelsen i Norge påpekar att "Senter for forskning om helsefremmende arbeid, miljø og livsstil", som etablerades 1998, i samarbete mellan Nasjonalforeningen for folkehelse och Universitetet i Bergen, har också fått status som "Collaboratory Center" för WHO. Det konstateras att de nordiska länderna lika lite som andra europeiska länder lyckats att utarbeta strategier för att förbättra villkoren för olika riskgrup-

per. Nasjonalforeningen framhåller betydelsen av ett aktivt samarbete med frivilliga organisationer i folkhälsoarbetet. Ett nordiskt folkhälsoår och folkhälsoveckor betraktas som viktiga inslag för att sätta saker på den politiska dagordningen.

Folkhälsoinstitutet i Sverige välkomnar ett ökat engagemang från Nordiska rådet med sikte på att bibehålla och utveckla den internationellt sett goda folkhälsa som kännetecknar de nordiska länderna. Folkhälsoinstitutet anser att det övergripande målet för Nordiska rådets arbete bör vara att bidra till att insatserna på folkhälsoområdet bör riktas mot en ojämlig hälsoutveckling inom och mellan de nordiska länderna. Mot bakgrund av att ett medlemskap i EU inte är aktuellt i alla nordiska länder anser man att Nordiska rådet kan spela en viktig roll för att samla alla nordiska länder kring folkhälsoarbetet och bygga vidare på det samarbete som redan existerar. Från början av 1980-talet har ett nordiskt samarbete växt fram mellan centrala myndigheter och nationella frivilliga organisationer. På en rad områden som olycksfallsskador, alkohol och droger, tobak, mat och hälsoforskning finns redan fungerande former för ett nordiskt samarbete. En genuin nordisk samarbetsfråga kommer även i fortsättningen att vara utformningen av alkoholpolitiken. Folkhälsoinstitutet ställer sig däremot tveksamt till en årlig temavecka eftersom det är resurskrävande och att det är svårt att lyckas med samordningen. Såväl FN, WHO som EU arbetar med sina teman och ytterligare ett blir svårt att hantera. Det är dessutom globalt en trend att förskjuta tyngdpunkten i folkhälsoarbetet till den lokala nivån, vilket innebär att prioriteringarna ser helt olika ut och i många fall kan vara svåra att koppla till en temavecka.

Socialstyrelsen i Sverige delar den uppfattningen att det är angeläget att fortsatt utveckla informations- och erfarenhetsutbytet på folkhälsoområdet i Norden. Sedan mitten på 1970-talet, då socialstyrelsens hälsoupplivningsverksamhet kraftigt byggdes ut, har regelbundna bilaterala kontakter med företrädare för centrala myndigheter och riksorganisationer i andra nordiska länder byggts upp och utvecklats. Sedan 1987 genomförs, med socialstyrelsens folkhälsoenhet som medarrangör, återkommande nordiska folkhälsokonferenser inom olika samhällssektorer i hela Norden.

Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR) i Sverige delar förslagsställarens uppfattning att nordiskt samarbete inom folkhälsoområdet är angeläget. Folkhälsofrågorna kommer också att få uppmärksamhet inom EU. Det är förvisso angeläget att folkhälsoinstitutet i de nordiska länderna utbyter erfarenheter, men SFR anser att ett sådant samarbete bör kunna uppnås utan särskilda insatser från Nordiska ministerrådets sida. SFR känner också tveksamhet till betydelsen av årliga återkommande temaveckor inriktade på folkhälsofrågor.

Ålands landskapsstyrelse beslöt, utan att ta ställning för eller mot något av de mera konkreta förslagsalternativen, ställa sig bakom medlemsförslagsgets motiveringar. Landskapsstyrelsen anser att för att vända de nu aktuella negativa utvecklingstrenderna inom folkhälsan i Norden krävs ett mera genomsyrande tänkande i hälsotermer, som sedan beaktas i beslutsfattandet i de centrala samhällssektorerna. För att uppnå detta anser man

att ett brett samarbete på internationell nivå krävs, eftersom brister i arbetet för folkhälsan i andra sammanhang kan uppfattas som en ekonomisk konkurrensfördel.

Ledningsgruppen för *Ålands hälso- och sjukvård* anser att Norden kan och bör göra en mer synlig insats på folkhälsoområdet. Detta genom att skapa ett gemensamt forum för folkhälsoinstituten och övriga forskare på området med regelbundna möten. Vidare anser man att en årlig temavecka aktivt bör genomföras med massmedialt stöd i hela Norden och kopplas till ett nordiskt symposium med samma tema.

2.2 Remissyttranden som avstyrker medlemsförslaget

Sundheds- og forsikringsministeriet i Island anser att på grund av de ändrade prioriteringarna i det nordiska samarbetet innebärande reducerad resurstilldelning till social- och hälsovårdsområdet finns det inga förutsättningar för att tillmötesgå de önskemål som framförs i medlemsförslaget.

Sosial- og helsedepartementet i Norge framhåller att det som efterlyses i medlemsförslaget är redan väl tillvaratagna på olika håll. Av remissvaret framgår att alla nordiska länder har sedan länge arbetat aktivt på folkhälsoområdet. Folkhälsoarbetet står också centralt i det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet, inklusive alkohol- och narkotikaområdet. I det nya programmet för nordiska social- och hälsosamarbetet för perioden 1995-2000 prioriteras hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser. WHO har nyligen hållit sin 3:e hälsopolitiska konferens i Köpenhamn och lagt vikt på såväl reformer av hälsovården som folkhälsoarbete på bred basis. EU-samarbetet på området grundas på artikel 129 i Maastricht-avtalet och man fokuserar främst på förebyggande arbete. Folkhälsofrågor står också på Europarådets dagordning, och även OECD bidrar med information och statistik om situationen i regionen.

3. Utskottet

Av remissvaren framgår att från början av 1980-talet har det på folkhälsoområdet funnits ett nordiskt samarbete mellan centrala myndigheter och nationella frivilliga centralorganisationer. Detta har bland annat kommit till uttryck genom gemensamma nordiska konferenser, där den första hölls i Esbo/Helsingfors 1987 och följande i Bergen 1989 och i Århus 1992. Den fjärde konferensen planeras äga rum i Göteborg 1995. De nordiska länderna svarade gemensamt under Nordiska ministerrådets paraply år 1991 för arrangerandet av den 3:e internationella konferensen för hälsofrämjande arbete i Sundsvall med WHO och FN:s miljöprogram som medarrangör.

De som arbetar med hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser i länderna har således redan i viss mån beretts tillfälle att regelbundet utbyta information och erfarenheter om folkhälsofrågor. Det som kanske främst saknas är fler seminarier där vetenskapligt och praktiskt verksamma människor i Norden möts för att dryfta folkhälsoproblem och åtgärder för att förbättra folkhälsan. Nordiska hälsovårdshögskolans erbjudande att

ta på sig ansvaret för att utveckla och förstärka samarbetet på området är visserligen värt att överväga närmare.

De departement som svarat på remissen har olika hållningar till medlemsförslaget. Å ena sidan ser man antingen inte förutsättningar för att tillmötesgå de önskemål som framförs i förslaget eller att man menar att det som efterlyses redan är tillvarataget på olika håll. Å andra sidan finns de ministerier som betraktar det som positivt att folk som arbetar med folkhälsofrågor i Norden får ökade möjligheter att träffas regelbundet för att utbyta synpunkter. Vidare anser man det mycket viktigt att man för att rikta uppmärksamheten på folkhälsoarbetet utlyser temaveckor en gång om året fram till sekelskiftet.

Flera av dem som i övrigt är positiva till medlemsförslaget ställer sig tveksamma till tanken att arrangera ett folkhälsoår eller temaveckor. Det påstås att erfarenheterna från andra liknande evenemang visar att det tar stora resurser i anspråk och att det är svårt att lyckas med samordningen. Såväl FN, WHO som EU arbetar med teman i samband med folkhälsan och man anser att ytterligare ett tema blir svårt att hantera. Dessutom hävdas det att det globalt finns en trend mot att förskjuta tyngdpunkten i folkhälsoarbetet till lokalnivån.

Socialutskottet delar den uppfattningen att ökat nordiskt samarbete på folkhälsoområdet är mycket angeläget. I detta arbete kunde Nordiska hälsovårdshögskolan och andra nordiska samarbetsorgan vara huvudaktörer. Utskottet betraktar även ett nordiskt folkhälsoår eller temaveckor som viktiga inslag för att rikta uppmärksamheten på folkhälsofrågor och sätta dessa på den politiska dagordningen. Det framgår emellertid klart av remissen att man redan på såväl nationellt som nordiskt plan arbetar enligt medlemsförslagets intentioner. I samband med de nordiska folkhälsokonferenserna planerar man även en "Nordisk Folkhälsovecka". Därför är det knappast ändamålsenligt att nu ställa ytterligare krav på ministerrådet om ökade insatser på folkhälsoområdet.

I ministerrådets nya samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet prioriteras åtgärder på folkhälsoområdet högt. Dessutom betonas betydelsen av tvärsektoriell koordinering av insatser för att främja hälsa, liksom åtgärder för att bekämpa arbetslösheten och arbetet för jämställdhet. Vid socialutskottets överläggningar med social- och hälsovårdsministrarna på Nordiska rådets session i Tromsö den 16 november 1994, underströks från ministerrådets sida att man de närmaste åren kommer att ge ökat stöd till samnordiska initiativ som syftar till att förbättra hälsan och förebygga sjukdomar. Det är därför nu för socialutskottet en viktig uppgift att följa programmets genomförande och att säkra att ministerrådet lever upp till sina utfästelser.

Mot denna bakgrund föreslår socialutskottet

att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 23 januari 1995

Claes Andersson (Vas.)

Jonna Grønver (V)

Peder Sass (S)

Solveig Sollie (KrF) Förman

Sten Svensson (s)

Aage Brusgaard (FP)

Eva Johansson (s)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Alf Svensson (kds)

Rita Tveiten (A)

Medlemsförslag

om ökade insatser på folkhälsoområdet i Norden

(väckt av Lena Öhrsvik)

Sett i ett globalt perspektiv har det sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande arbetet framförallt utvecklats inom ramen för Världshälsoorganisationen (WHO). WHO:s resolution *Hälsa för alla år 2000*, som antogs år 1977, har de senaste åren både nationellt och internationellt varit styrande för folkhälsoarbetet. Denna resolution konkretiserades till en primär hälsovårdsstrategi genom Alma Ata-deklarationen 1978. I Europaregionen vidareutvecklades tankegångarna i *Hälsa för alla år 2000* till 38 hälsopolitiska mål som medlemsländerna, däribland de nordiska länderna, ställde sig bakom år 1984. Målen reviderades år 1991 och publicerades i sin nu gällande form två år senare.

Det nordiska samarbetet inom WHO:s ram har länge varit relativt aktivt. Inför styrelsemöten hålls förberedande nordiska möten och det nordiska land som är representerat i styrelsen rapporterar automatiskt till de andra länderna. Under generalförsamlingen och mötena i regionala kommittén för Europa hålls regelbundna nordiska möten.

Många av de högst prioriterade frågorna inom WHO, t.ex. primärvårdsfrågorna, hälsofrämjandet och miljövårdsfrågorna, berör områden på vilka de nordiska länderna har kommit långt. Den expertkunskap och de erfarenheter som finns i Norden bidrar därför till att ge länderna en viktig roll i WHO:s arbete.

Två nordiska institutioner på hälsoområdet, Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg och Nordiska WHO-centret i Uppsala, som NOMESKO ansvarar för, har även fått status som WHO:s "Collaboratory Center" på folkhälsoområdet respektive klassifikation av sjukdomar.

På en rad andra områden inom hälsovårds- och socialsektorn har Norden också sedan länge etablerat samarbete. Det gäller bl.a. områden som läkemedel, odontologi, alkohol- och drogforskning, handikapp, utbildning av dövblindpersonal, medicin-teknisk säkerhet, klinisk kemi och transplantationer. Det nordiska samarbetet på dessa områden är i många avseenden mer utvecklat än motsvarande europeiska aktiviteter och utgör dessutom plattform för Nordens inflytande på den europeiska integreringen och även den internationella utvecklingen inom respektive område.

Folkhälsofrågorna har de senaste åren fått växande uppmärksamhet i Nordiska rådets arbete. Rådet har uppmärksammat allvarliga folkhälsoproblem liksom hjärt- och kärlsjukdomar, cancer, psykisk ohälsa, självmord, olyckor, allergier, rörelsesjukdomar och sexuellt överförbara sjukdomar. Rådet har tagit initiativ till en rad gemensamma åtgärder för att

bekämpa bruk av alkohol, narkotika och tobak. Utlysning av enskilda år för att lyfta fram särskilda frågor, som t.ex. Nordiska trafiksäkerhetsåret, Nordiska miljöåret och Nordiska reumatikeråret, har också haft stor betydelse för folkhälsoarbetet i de nordiska länderna.

Folkhälsorapporter i de nordiska länderna visar att den hälsomässiga trenden i stort är positiv men det finns vissa problemområden. Man riktar särskilt uppmärksamheten mot att skillnaderna vad gäller hälsotillståndet mellan olika befolkningsgrupper i vissa fall har ökat.

För att markera betydelsen av hälsofrämjande och förebyggande arbete har man i de flesta nordiska länderna gett folkhälsoarbetet en egen plattform för att förstärka det praktiska och åtgärdsinriktade arbetet och öka möjligheterna till sektorövergripande samarbete. Huvudvikten läggs nu på att genom olika former av stöd och stimulans till forskning och praktiskt arbete verka för mer målinriktade och effektiva insatser för att förbättra hälsoläget i länderna.

En av de största utmaningarna för hälsopolitiken på 1990-talet är att minska de socio-ekonomiskt betingade skillnader i ohälsa och tidig död som finns såväl inom som mellan olika länder. För att verka för jämlikhet i hälsa har WHO, som sitt första mål i sin hälsopolitiska strategi för Europa, att skillnaderna mellan länder och mellan olika social- och yrkesgrupper skall minska med minst 25 procent mellan 1985 och 2000.

Det är inte många år kvar till sekelskiftet och man kan konstatera att det föreligger mycket begränsad information om i vilken utsträckning Norden i sin helhet eller enskilda länder lyckats minska de sociala skillnaderna i ohälsa och tidig död. Länderna har heller inte hunnit långt i att utveckla strategier för att förbättra hälsans villkor för de grupper som löper störst risk att drabbas av ohälsa och tidig död. Konsekvensen är, som konstateras i en dansk forskningsrapport (Bjerrgaard och Juel 1993), att medellivslängden i Norden stagnerat och det finns även exempel på att dödligheten i vissa åldersgrupper ökat, dvs. danska kvinnor i åldern 55-64 år.

Samtidigt måste det tyvärr konstateras att i en situation präglad av hög arbetslöshet och ökande skillnader mellan olika sociala grupper är det i dagens läge inte mycket som talar för att man under 1990-talet kan göra stora framsteg i att reducera skillnaderna i ohälsa i våra länder. Detta skall dock inte hindra att folkhälsofrågorna får högre prioritet på den politiska dagordningen. På nordiskt plan skulle man genom utökad informations- och erfarenhetsutbyte kunna bidra till förverkligandet av nationella hälsomål. Det är därför viktigt att de som arbetar med hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser i länderna bereds tillfälle att utbyta erfarenheter och konkretisera tänkbara insatser för att förbättra folkhälsan.

Ökad nordisk samverkan kan inte bara bidra till att undvika dubbelarbete utan också vara till gagn för att utveckla metoder för folkhälsoarbetet. Även om länderna har samma övergripande mål kan man behöva ställa upp differentierade delmål för att förbättra hälsan inom olika sociala grupper. Att skydda befolkningens hälsa är visserligen i första hand en nationell uppgift men jämförelser och utbyte av erfarenheter kan bidra till att man fortare hittar effektivare metoder för att förbättra hälsoläget i enskilda

länder. Dessutom skulle man fortsatt genom det nordiska samarbetet kunna underlätta och säkra Nordens inflytande på den europeiska och internationella utvecklingen på hälsoområdet.

Men det räcker knappast med att skapa bättre förutsättningar för att företrädare för folkhälsoinstitut (eller motsvarande) och verksamma forskare inom folkhälsoområdet skall kunna träffas regelbundet och utbyta information och erfarenheter. Gemensamma åtgärder i folkhälsoarbetet skulle kunna hjälpa till att föra positionerna framåt. Ett alternativ kunde vara att utlysa ett av de närmast kommande åren som ett *Nordiskt folkhälsoår* i likhet med tidigare nordiska år där man koordinerade och genomförde en rad aktiviteter på såväl nordiskt som nationellt plan under ett år.

Ett annat alternativ och kanske ett mer effektivt sätt kunde tänkas vara att man under en vecka varje år fram till sekelskiftet i alla länderna riktar uppmärksamheten på enskilda tema i folkhälsoarbetet. Gärna i linje med det arbete som försiggår på folkhälsoområdet inom ramen för WHO, EU, Europarådet och andra internationella organisationer. Bland aktuella tema kan nämnas förebyggande av hjärt- och kärlsjukdomar, prevention av cancer, psykisk ohälsa, självmord, olycksfall, allergier, rörelseorganens sjukdomar, sexuellt överförbara sjukdomar, etc.

Den ekonomiska krisens konsekvenser för folkhälsan har dokumenterats vid socialutskottets seminarium "Arbetslöshet och ohälsa" i Ålborg i april 1992. Vid seminariet presenterades flera studier som tydde på att det finns ett kausalt samband mellan ofrivillig arbetslöshet och en ökad förekomst av hjärt- /kärlsjukdomar, förhöjt blodtryck, kolesterolökning och stressbetingade hormoner (noradrenalin, cortisol o.l.) anses vara en mellanliggande mekanism. Enskilda studier hävdar att immunförsvaret försvagas men hittills finns inga studier som på ett övertygande sätt kan visa på ett samband mellan arbetsförlust och ökad risk för cancersjukdomar.

En stor dansk studie (Iversen et al 1989) och en finsk (Martkainen et al 1990) påvisar att arbetslöshet ökar risken för tidig död. Samma resultat har tidigare engelska (Moser et al 1987) och amerikanska studier kommit fram till, men här rör det sig antagligen om blandning av kausalitet och hälsomässig selektion. Emellertid utgör olyckor och självmord en väsentlig del av den ökade dödligheten (Iversen 1989). När det gäller självmord, finns det en rad undersökningar som indikerar att arbetslöshet är en central riskfaktor. Sambandet mellan arbetslöshet och psykisk ohälsa (ångest, depression, sysslolöshet (apati) och diverse psykosomatiska åkommor) är väldokumenterat. Särskilt bland ungdomen ökar alkoholkonsumtionen dramatiskt vid arbetslöshet något som klart framkom vid utskottets seminarium.

Socialutskottet har vid flera tillfällen de senaste åren kritiserat Nordiska ministerrådets och de enskilda regeringarnas passiva hållning i alkoholfrågan och påtalat bristen på åtgärder för att förverkliga WHO:s mål att minska alkoholkonsumtionen med 25 procent till år 2000. I folkhälsoarbetet måste därför ingå strategier för att bekämpa den ökande alkoholkonsumtionen i Norden, som är ett av våra länders största sociala och medicinska problem. Målet för alkoholpolitiken är att begränsa alkoholens ska-

deverkningar genom att sänka den totala alkoholkonsumtionen. Denna strategi bygger på omfattande kunskaper om tillgänglighetens betydelse för utvecklingen av total konsumtionen och alkoholskadorna. I det praktiska arbetet kan samverka mellan institut liksom Folkhälsoinstitutet i Sverige på det förebyggande området samt forskare vid universitetet och enheter vid centrala och lokala förvaltningar vara till stor nytta för utvecklingen inom folkhälsoområdet.

Nordiska ministerrådet bör sålunda skapa bättre förutsättningar för att företrädare för folkhälsoinstitut (eller motsvarande) och forskare inom folkhälsoområdet i Norden skall kunna träffas regelbundet och utbyta information och erfarenheter. Vidare bör ministerrådet varje år fram till år 2000 bidra till genomförandet av en nordisk temavecka inriktad på att uppmärksamma betydelsen av aktivt folkhälsoarbete. Dessa insatser bör tas in i nya program på social- och hälsovårdsområdet som ministerrådet förbereder.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta effektiva åtgärder på folkhälsoområdet för att uppnå målen om hälsa för alla år 2000.

Stockholm den 16 augusti 1994

Lena Öhrsvik (s)

Presidiets betänkande

över medlemsförslag om att utse nordiska goodwill-ambassadörer

(Medlemsförslaget väckt av Mats Nyby samt Sten Andersson, Halldór Ásgrímsson, Elver Jonsson och Eeva Turunen, se s. 418)

1. Medlemsförslaget

Norden har långa kulturtraditioner och är välkänt för sitt rika kulturliv. Skickliga, inte sällan världsberömda, nordiska musiker och andra artister betraktas ofta som företrädare för sina länder och för Norden. Med mönster från vissa internationella organisationer föreslås att Nordiska rådet vidtar åtgärder för att utse sådana internationellt kända personer, som visat intresse för Nordiska rådets mål och verksamhet, till goodwill-ambassadörer för nordiskt samarbete.

2. Presidiets synpunkter

Presidiet anser att nordiska good will-ambassadörer skulle kunna utgöra ett viktigt instrument i arbetet med att göra nordiskt samarbete och dess resultat bättre känt, såväl bland den nordiska allmänheten som internationellt.

På presidiets uppdrag har presidiesekretariatet nyligen inlett en översyn av Nordiska rådets informations- och publikationsverksamhet, bl.a. i syfte att söka precisera dess mål och effektivisera dess medel, med sikte på att förbättra mediabilden av nordiskt samarbete. Ett första resultat av översynen kommer att föreligga under mars 1995.

Med hänvisning härtill föreslår presidiet att

Nordiska rådet fattar följande interna beslut:

Presidiet skall positivt överväga intentionerna i medlemsförslaget om nordiska goodwill-ambassadörer i ljuset av den pågående översynen av Nordiska rådets informations- och publikationsverksamhet.

Reykjavik 27 februari 1995

Dorte Bennedsen (S)

Geir H. Haarde (Sj)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Elver Jonsson (fp)

Lauri Metsämäki (SDP)

Jan P. Syse (H)

Knud Enggaard (V)

Halldór Ásgrímsson (F)

Per Olof Håkansson (s) President

Berit Brørby Larsen (A)

Kimmo Sasi (Kok.)

Medlemsförslag

om att utse nordiska goodwill-ambassadörer

(väckt av Mats Nyby samt Sten Andersson, Halldór Ásgrímsson, Elver Jonsson och Eeva Turunen)

De nordiska länderna är i många sammanhang mycket synliga på olika håll i världen, bl.a. i frågor som gäller fredsbevarande verksamhet, politik, mänskliga rättigheter, socialt välstånd, forskning och högteknologi.

Norden har långa kulturtraditioner och är välkänt för sitt rika kulturliv. Många mycket skickliga musiker, sångare, konstnärer, skådespelare, idrottare osv. har sökt sig till främst det övriga Europa och USA, där de blivit världsberömda. Dessa personer betraktas ofta som företrädare både för sitt eget land och hela Norden. Gemensamma nordiska insatser för att göra nordiskt samarbete mera känt har genomförts under de senaste åren. I framtiden borde internationellt kända personer erbjudas en nyckelroll i detta arbete. De kan i olika sammanhang fungera som exemplariska företrädare för fem nationer och ännu flera kulturer i norra Europa.

Till exempel inom FN-organen Unesco och Unicef har man insett det stora PR-värdet och betydelsen av att kunna nå allmänheten på områden som representerar betydelsefulla mjuka värden. Unesco och Unicef har valt att närma sig individen på ett humant och kulturellt plan genom att utse s.k. goodwill-ambassadörer, vilka i en viss utsträckning kan föra organisationernas talan då de reser jorden runt och är närvarande vid viktiga evenemang. Ställningen som goodwill-ambassadör har karaktären av ett hedersuppdrag och tilldelas internationellt väl kända personer som har visat intresse för organisationens verksamhetsområde och målsättningar.

Som en del av den allmänna informationsverksamheten borde Nordiska rådet sträva till att höja sin PR-profil i både Europa och den övriga världen. Detta är viktigt speciellt i ett skede då utvecklingen går mot ett alltmer integrerat Europa. I detta läge bör Norden stöda alla strävanden att bibehålla en stark kulturell identitet och en egen särart. En åtgärd i detta syfte skulle vara att årligen utse en nordisk goodwill-ambassadör.

Den nordiska goodwill-ambassadören kan förslagsvis utses för ett år åt gången av Nordiska rådets presidium. Till ambassadör skulle presidiet utse en person som på ett föredömligt sätt gjort sig känd som nordbo och som vid sidan om sitt eget arbete kan fungera som goodwill-ambassadör för hela Norden.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås

att Nordiska rådet vidtar åtgärder för att årligen utse en nordisk goodwill-ambassadör.

Köpenhamn och Reykjavík den 26 september 1994

Mats Nyby (SDP)

Halldór Ásgrímsson (F)

Eeva Turunen (Kok.)

Sten Andersson (s)

Elver Jonsson (fp)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om Orkester Norden

(Medlemsförslaget väckt av Hans Nyhage samt Marianne Andersson och Sten Svensson, se s. 427)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1089/k om Orkester Norden. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten den 15 november 1994 och den 23 januari 1995 samt den 27 februari 1995.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att etablera Orkester Norden som en permanent del av det nordiska kultursamarbetet med finansiering över ministerrådets budget.

1993 startade Orkester Norden, som är ett samarbete på musikens område och som syftar till att stärka samhörigheten mellan ungdom i Norden och utveckla kunskapen om nordisk musik. Idén till Orkester Norden kom från Lions Nordiska Samarbetsråd och är ett samarrangemang mellan Lions och Föreningarna Norden i samarbete med Jeunesse Musicales i de nordiska länderna samt Svenska rikskonserter som också svarar för själva genomförandet. Den kände dirigenten Esa-Pekka Salonen är konstnärlig rådgivare för projektet och räknar med att under 1995 själv dirigera orkestern. Förhoppningen är att Orkester Norden på sikt kan etableras som en fast institution.

Orkestern, som består av ca 100 unga musiker från hela Norden, har genomfört konsertturnéer i Danmark, Norge och Sverige och fått ett mycket positivt mottagande. Sommaren 1995 planeras en turné genom fyra nordiska länder och inför sommaren 1996 förbereds en turné i Danmark och norra Europa och året därpå i Island och Nordamerika.

Förslagsställarna understryker att Orkester Norden har lovordats stort från en enig kritikerkår och anses redan stå i nivå med professionella symfoniorkestrar i Norden. Orkester Norden uppfyller dessutom alla krav på att vara en nordisk aktivitet. Den har ett högt kulturellt värde, kvaliteten ligger på mycket hög nivå och den engagerar ungdomar från hela Norden.

Projektet har hittills finansierats av Nordiska kulturfonden och genom bidrag från olika institutioner och sponsorer. Den totala budgeten för 1994 omslöt SEK 1.800.000.

Förslagsställarna informerar om att förhandlingar pågår med Nordiska ministerrådet med målsättningen att ministerrådet skall permanenta pro-

jektet och ta på sig det fulla ekonomiska ansvaret. Ministerrådet säger i sitt plandokument C 2 att man avser att, mot bakgrund av det första årets konstnärliga framgångar, utveckla Orkester Norden till en ungdomssymfoniorkester av hög klass.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Kulturministeriet

Finland

Undervisningsministeriet

Sibelius-Akademien

Finlands symfoniorkestrar r.f.

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Ålands musikinstitut

Norge

Kulturdepartementet

Rikskonsertene

Norske Symfoni-Orkestres Landsforbund

Sverige

Statens kulturråd

Svenska rikskonserter

2.1 Nordiska remissyttranden

Föreningarna Nordens Förbund (FNF) ger sitt fulla stöd till medlemsförslaget under vissa förutsättningar. För det första understryker man att FNF och Lions Nordiske Samarbeidsråd, som var initiativtagare till det 3-åriga förprojektet med Orkester Norden, inte har några ekonomiska eller administrativa förpliktelser för Orkester Norden utöver genomförd produktion och konsertturné 1995. För det andra är det inte en uppgift för frivilla organisationer att driva permanenta kulturarrangemang. Däremot ansåg de två organisationerna att ett brett samarbetsprojekt på ungdomskulturområdet skulle utgöra ett utmärkt exempel på hur aktörer i det nordiska kulturlivet kunde bidra till en kulturpolitisk nyorientering där frivilliga organisationer, politiska myndigheter och fackorganisationer genom ett 3-årsprojekt kunde påvisa berättigandet av en ny nordisk ungdomskulturenhet av permanent karaktär.

2.2 Danska remissyttranden

Kulturministeriet hänvisar till det beslut som togs på möte i Nordiska ministerrådet (kultur) den 2 december 1994 och ställer sig bakom det.

I protokollet punkt 10 från mötet sägs att:

"Ministerrådet konstaterade att man inte i detta skede önskar någon bindning eller nytt permanent organ i kulturbudgeten. Den föreliggande försöksperioden är inte tillräcklig för att utgöra ett realistiskt underlag för en evaluering av Orkester Norden. Hänvisande till synpunkterna från NOMUS behövs en tvåårig fortsättning av prövoperioden för att orkestern skall kunna pröva sina möjligheter att skapa sig en kvalitativ plattform."

MR-K beslöt att

- med hänvisning till de nysattningsmedel fonden tilldelats, vädja till styrelsen för Nordiska kulturfonden att extraordinärt besluta om ytterligare stöd till Orkester Norden under en förlängd prövoperiod på två år.

Ministerrådet understryker att ett fortsatt stöd från fonden inte bör ses som en bindning för framtiden, men däremot som en kraftig prioritering av att inom ramen för nysattningen ge ett viktigt initiativ möjlighet att bedömas på realistisk grund.

2.3 Finska remissyttranden

Undervisningsministeriet ställer sig bakom remissvaret från Statens tonkonstkommission, som stöder projektet Orkester Norden, men anser att orkestern saknar en klar konkret målsättning och profil och att stödet till Orkester Norden därför borde prövas och beslutas årligen. Dessutom understryker ministeriet att stöd till Orkester Norden inte får inskränka stödet till andra nordiska orkestrar.

Sibelius-Akademien anser i princip att motiven för medlemsförslaget är bra, men framför vissa betänkligheter. Man pekar bl.a. på att det redan finns tre verksamma rikstäckande ungdomsorkestrar i Finland och att de unga, finländska musikerna mer och mer deltar i de internationella ungdomsorkestrarna. Dessutom måste man se till de ekonomiska faktorerna. Akademien föreslår som ett alternativ till Orkester Nordens nuvarande verksamhet att man kunde samla nordiska musikstuderande till intensivläger på somrarna då man kunde koncentrera sig på orkesterverk växelvis med kammar- och scenmusik. På det sättet skulle också sångare och pianister integreras i verksamheten, vilka nuvarande orkesterplan lämnar åt sidan. Slutligen föreslår Akademien att verksamheten inte permanentas utan försigår under en period på 3-4 år varefter verksamheten evalueras.

Finlands symfoniorkestrar r.y. stöder förslaget att etablera Orkester Norden som en permanent del av det nordiska kultursamarbetet med det förbehållet att projektet inte riskerar andra redan etablerade av ministerrådet stödda musikprojekt. Det hänvisas till att orkestern har ett högt kulturellt värde, att kvaliteten ligger på mycket hög nivå och att den engagerar ungdomar från hela Norden och stärker deras känsla av gemenskap och ger dem insikt i det nordiska musikkonceptet de fått att förvalta. Orkester Norden har mottagits med stor entusiasm både bland musiker och publik. Finlands

Symfoniorkestrar understryker att professionell hjälp både på det konstnärliga som administrativa planer dock är en förutsättning för att projektet skall kunna fortsätta. Det krävs en långtidsplanering som även bör inkludera möjliga inkomstkällor utöver ministerrådets budget. Orkesterns verksamhet bör i framtiden även omfatta hela året.

2.4 Åländska remissyttranden

Ålands landskapsstyrelse stöder förslaget att göra Orkester Norden till en fast ensemble. Man framhåller dock att spelplanen för 1995 omfattar uteslutande de nordiska huvudstäderna, vilka redan har ett rikt utbud av högklassig symfonisk musik. Många mindre orter i Norden, däribland Åland, kan inte ta del av detta samarbete, bl.a. beroende på att orterna inte har lämpliga konsertlokaler för symfoniorkestrar. Landskapsstyrelsen framhåller därför vikten av att orkestern vissa spelsånger delas i mindre ensembler och turnerar med kammarmusik på repertoaren. På så sätt kunde det nordiska musiksamarbetet omfatta en större del av Norden.

Ålands musikinstitut omfattar förslaget att etablera Orkester Norden som en permanent del av det nordiska kultursamarbetet med finansiering över ministerrådets budget.

2.4 Norska remissyttranden

Kulturdepartementet anser att Orkester Norden fortfarande befinner sig i en uppstartningsfas och behöver en längre etableringsperiod och därefter en evaluering innan man kan ta ställning till en permanent drift av orkestern. Departementet rekommenderar därför att orkestern får fortsatt projektstöd under 1996 och 1997.

Rikskonsertene har inga kommentarer till medlemsförslaget.

Norske Symfoni-Orkestres Landsforbund ger sitt fulla stöd till förslaget.

2.5 Svenska remissyttranden

Statens kulturråd tillstyrker medlemsförslaget. Kulturrådet är av den uppfattningen att en permanentning av Orkester Norden med finansiering över ministerrådets budget skulle ge orkestern den ekonomiska stabilitet som behövs för att kunna utvecklas till ett regelbundet inslag av högsta kvalitet i det nordiska kultursamarbetet. Orkester Norden skulle t.ex. få stor betydelse när det gäller att manifestera den nordiska kulturen i det framtida europasamarbetet.

Kulturrådet framhåller även att den sociala samvaron då ungdomar från hela Norden har en möjlighet att lära känna varandra och arbeta tillsammans inom ett gemensamt intresseområde också är ett starkt skäl till att orkestern skall ges möjligheter att fortsätta sin verksamhet. Eftersom medlemsförslaget inte innehåller något förslag på hur administrationen av Orkester Norden skall ske och hur turnéer och gästspel skall produceras i framtiden föreslår Kulturrådet att Svenska rikskonsserter, som hittills haft detta ansvar, sköter arbetet även i fortsättningen.

Svenska rikskonsserter, som alltsedan starten haft producentansvar for Orkester Norden, prioriterer projektet høgt og anser att det på ett naturligt sätt ingår i en nordisk satsning. Verksamheten har trots sin korta existens varit mycket framgångsrik. Rikskonsserter är av den uppfattningen att under förutsättning att orkestern kan garanteras en långsiktig verksamhet och därmed en planering som är nödvändig kommer orkestern att utvecklas och bli en angelägenhet för samtliga unga nordiska musiker. Orkestern kommer också att bli en tillgång i en internationelle presentation av nordiskt kulturliv. Svenska Rikskonsserter föreslår att Orkester Norden får stöd enligt nuvarande modell även för 1996 och 1997 och att NOMUS samtidigt får i uppdrag att utreda och komma med förslag till framtida organisation och finansiering.

3. Kulturutvalgets betenkning

Orkester Norden ble til gjennom et samarbeid mellom Lions Nordiske Samarbeidsråd, Foreningene Nordens Forbund, Norsk musikkråd og Jeunesses Musicales. Det er også utviklet gode samarbeidsrelasjoner til NOMUS og Svenska Rikskonsserter. Svenska Rikskonsserter har stått som produsent for Orkester Norden, og medvirket til den praktiske gjennomføringen av orkesterkurser og konsertene. Initiativtakerne som har stått bak Orkester Norden, har gjort det klart at man ønsker at det nordiske samarbeidet skal overta driften av Orkester Norden, etter at de har vist behovet for, og mulighetene til, orkestret på nordisk plan.

Det er skissert følgende målsetting for Orkester Norden:

- Orkester Norden skal være et fellesnordisk prosjekt med nordisk profil
- Orkester Norden skal være et fullt symfoniorkester
- Orkester Norden skal ha årlige produksjoner
- Orkester Norden skal ha den høyeste kunstneriske kvalitet.

Selv om alle involverte parter er klar over at det tar flere år å opparbeide en stamme musikere som garanterer høg kunstnerisk kvalitet i orkestret, kan man etter to års drift langt på vei hevde at målsettingene snart er oppfylt. Orkestret har for 1995 full symfoniorkester-besetning, og har hele tiden hatt en klar nordisk profil, ved siden av den klassiske, i sitt repertoarvalg.

Generelt vil kulturutvalget påpeke at såvel utvalget, som ministerrådet, har uttalt at man ikke ønsker å etablere flere permanente institusjoner finansiert over budsjettet for det nordiske samarbeidet. En etablering av Orkester Norden med fullfinansiering over ministerrådets budsjett, vil innebære at det etableres en ny nordisk institusjon, som igjen betyr at betydelig midler bindes opp til årlig drift og administrasjon av orkestret.

Det er flere kulturpolitiske grunner som taler for å støtte en videre drift og utvikling av Orkester Norden:

- Et Orkester Norden vil bygge opp et nettverk mellom musikerne i alle nordiske land og selvstyrende områder, som kan få betydning både musikalsk, identitetsmessig og personlig i mange år fram i tiden.

- Det dekker et behov hos unge musikertalenter fra flere nordiske land og selvstyrte områder, som ellers ikke ville fått anledning til å spille symfoniorkestermusikk på et så kunstnerisk høgt kvalitetsnivå.
- Det er det eneste ungdomssymfoniorkestret som legger særlig vekt på å spille nordisk musikk
- Flere unge, nordiske musikertalenter vil kunne få anledning til å være solister med stort orkester.
- Orkester Norden dekker flere av målsettingene i nysatsningsprogrammet på kulturområdet i det nordiske samarbeidet; det er et ungdomstiltak, det bidrar til å danne nettverk i Norden, det innebærer en satsning på kunstområdet (musikkutdanning og -formidling), og det kan i noen sammenhenger også anvendes som en profilering av det nordiske samarbeidet.

Det finnes også kulturpolitiske grunner for ikke å støtte en videre drift og utvikling av Orkester Norden:

- Det finnes allerede et betydelig antall orkestre i Norden, nasjonalt og regionalt, i Europa, og Verdensorkestret som retter seg mot unge musikertalenter. Det er ikke nødvendig å etablere et slik orkester på nordisk plan.
- De allerede eksisterende nasjonale ungdomssymfoniorkestre har til en viss grad sett Orkester Norden som konkurrerende virksomhet.
- Barn- og ungdom er en prioritert målgruppe i det nordiske samarbeidet, men dette dreier seg i hovedsak om meget ressurssterk ungdom som også støttes regionalt og nasjonalt i mange sammenhenger.
- Dersom man ser for seg Orkester Norden som anvendbar i profileringssammenheng i det nordiske samarbeidet, må det poengteres at det vil være svært begrenset både ut i fra praktisk og økonomiske hensyn.

Selv om kulturutvalget ikke ønsker å bidra til at det etableres nye institusjoner innenfor det nordiske kultursamarbeidet, behøver det allikevel ikke bety at man dermed avviser medlemsforslaget. Etter samråd med involverte parter, er det klart at det er mulig å forestille seg en videre drift og utvikling av Orkester Norden, uten at det må fullfinansieres over det nordiske budsjettet.

En eventuell fullfinansiering av Orkester Norden over det nordiske kulturbudsjettet, med den målsettingen som er skissert av initiativtakerne, vil koste grovt anslått DKK 3.000.000 - 5.000.000,- pr. år. Kostnadene avhenger naturligvis av mange faktorer som; om orkestret skal møtes en eller flere ganger pr. år, hvor orkesterkurset skal holde hus, konsert-virksomheten, reisekostnader, innleid lærerkrefter til ulike instrumentgrupper m.m.

Kulturutvalget kan på sikt tenke seg å bidra til en videre drift og utvikling av Orkester Norden gjennom et årlig driftstilskott og at man kommer fram til en kunstnerisk og økonomisk forsvarlig driftsmodell for orkestret.

Dette forutsetter igjen at initiativtakerne til Orkester Norden, i en overgangsperiode på to år, vil fortsette driften av, og den økonomiske støtten til, orkestret som for 1995. Det nordiske samarbeidet bidrar med et driftstilskott som fastsettes i samarbeid med ministerrådet, anslagsvis DKK 500.000,- pr. år.

Kulturutvalget oppfordrer ministerrådet å gi NOMUS, i samarbeid med produsenten Svenska Rikskonserter, å legge fram et forslag til organisasjonsmodell og finansiering av Orkester Norden. En forutsetning for en framtidig delfinansiering av Orkester Norden kan eksempelvis være; - at det skal være en viss prosentvis deltakelse i orkestret fra alle nordiske land og selvstyrende områder,- at en viss andel av repertoaret skal være nordisk,- at rådet kan anvende Orkestret ved særlige anledninger mot utgiftsdekning.

Med henvisning til ovenstående foreslår kulturutvalget at

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å yte et årlig driftstilskott til Orkester Norden over to år, anslagsvis DKK 500.000,-pr. år, under forutsetning av at initiativtakerne praktisk og økonomisk fortsetter driften av orkestret som i prøveperioden 1993-95.

å gi NOMUS i oppdrag å legge fram en framtidig organisasjonsmodell med finansieringsplan for Orkester Norden.

å vurdere et framtidig årlig driftstilskott til Orkester Norden på bakgrunn av den av NOMUS framlagte organisasjonsmodell og finansieringsplan.

Reykjavik, 27. februar 1995

Marianne Carlström (s)
Søren Hansen (S)
Karin Lian (A)
Berit Oscarsson (s)
Siri Frost Sterri (H)

Guðmundur Árni Stefánsson (A) Formand
Anfinn Kallsberg (Fkfl)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Marianne Samuelsson (mp)
Eeva Turunen (Kok.)

Medlemsförslag

om Orkester Norden

(väckt av Hans Nyhage samt Marianne Andersson och Sten Svensson)

Tanken på nordiskt samarbete på musikens område aktualiserades relativt tidigt i Nordiska rådet. 1964 antog rådet en rekommendation om att inrätta ett nordiskt musikpris. Musikpriset, som först utdelades till en nordisk kompositör vart tredje och sedan vartannat år, utdelas sedan 1991 varje år, med en kompositör som pristagare vartannat år och en utövande musiker vartannat år. Rådet har även antagit rekommendationer om samarbete på operakonstens område samt om produktion och distribution av nordisk musik på grammofonskiva.

1993 inleddes på privat initiativ ett nytt viktigt samarbete på musikens område, nämligen Orkester Norden, som syftar till att stärka sambandet mellan ungdom i Norden och utveckla kunskapen om nordisk musik. Förhoppningen är att Orkester Norden på sikt skall bli etablerad som en fast institution. Idén till Orkester Norden kom från Lions Nordiska Samarbetsråd och är ett samarrangemang mellan Lions och Föreningarna Norden i samarbete med Jeunesses Musicales i de nordiska länderna samt Svenska Rikskonserter som också ansvarar för själva genomförandet. Den kände dirigenten Esa-Pekka Salonen blev konstnärlig rådgivare för projektet och har deltagit i valet av dirigenter och repertoar. Allt arbete kring musikens utformning sker i nära samarbete med Salonen, och nästa år räknar han även med att själv dirigera orkestern.

Orkestern består av ca 100 unga musiker från hela Norden i åldern 15 - 25 år, vilka har valts ut bland över 500 sökande på grundval av insänd provkassetter och genom referenser. Sommaren 1993 och sommaren 1994 genomförde Orkester Norden konsertturnéer i Danmark, Norge och Sverige. Mottagandet var överlag mycket positivt. I mars 1994 medverkade orkestern vid Nordiska rådets session i Stockholm och genomförde två konserter i Blå Hallen i samband med utdelandet av Nordiska rådets litteratur- och musikpris. Sommaren 1995 planeras en turné genom fyra nordiska länder med konserter i Helsingfors, Köpenhamn, Oslo och Stockholm. Inför sommaren 1996 förbereds en turné i Danmark och norra Europa samt året därpå konserter på Island och i Nordamerika.

Orkester Norden har mötts med stora lovord från en enig kritikerkår och anses redan stå i nivå med professionella symfoniorkestrar i Norden. Orkester Norden uppfyller dessutom alla krav på att vara en nordisk aktivitet. Den har ett högt kulturellt värde, kvaliteten ligger på mycket hög nivå och den engagerar ungdomar från hela Norden. Inte minst det sistnämnda - att unga människor får träffas, lära känna varandra och samar-

beta inom ett gemensamt intresseområde - är av stor betydelse. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör därför arbeta för att Orkester Norden blir ett bestående projekt. Men detta medför stora arbetsinsatser och betydande kostnader. Hur starkt det personliga engagemanget på frivillig basis än är, så är det en orimlig begäran att detta skall vara förutsättningen för projektets fortbestånd.

Projektet har hittills finansierats av Nordiska kulturfonden, bidrag från olika institutioner och sponsorer. Lions Nordiska Samarbetsråd har uppmanat sina klubbar att ge SEK 5.000 i stipendium till varje deltagare, vilket tillsammans utgör SEK 520.000. Den totala budgeten för 1994 omsluter ca SEK 1.800.000. Nordiska kulturfonden ger ett bidrag på SEK 725.000 och ett antal länsstyrelser i de län där orkestern framträtt har givit bidrag. Resten har man försökt få in som sponsorbidrag.

Förhandlingar med Nordiska ministerrådet pågår med målsättningen att ministerrådet skall permanenta projektet och ta på sig det fulla ekonomiska ansvaret. Ministerrådet säger i sitt plandokument (C 2), som bifogas 1995 års budgetförslag, att man avser att, mot bakgrund av det första årets konstnärliga framgångar, utveckla Orkester Norden till en ungdomssymfoniorkester av hög klass.

Orkester Norden tillhör de framgångsrika satsningar som Nordiska rådet bör stödja med prioritet. Orkestern har på kort tid uppnått de mål som uppställts, nämligen att ur ett framtidsperspektiv stärka nordiska ungdomars känsla av gemenskap och samtidigt ge unga nordiska musiker ökad insikt i det nordiska musikerarv de fått att förvalta. Medlemmarna i orkestern är ett viktigt led i deras musikaliska utveckling, inte minst genom att de får möjlighet att arbeta tillsammans med andra nordiska ungdomar. Därigenom för de en ökad känsla för det nordiska samarbetet, en känsla som består även efter avslutad utbildning. Orkester Nordens verksamhet kan bli en viktig del i Nordiska rådets strävan att odla det nordiska kulturarvet, att värna om Nordens särart och stimulera kreativiteten så att nordisk kultur kan fortsätta att frodas i sin ursprungliga miljö. På detta sätt kan den bli en fullvärdig del i den kulturella mångfald som finns i ett förenat Europa.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att etablera Orkester Norden som en permanent del av det nordiska kultursamarbetet med finansiering över ministerrådets budget.

Köpenhamn och Stockholm den 26 september 1994

Hans Nyhage (m)
Sten Svensson (m)

Marianne Andersson (c)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om stöd till folkupplysning och vuxenutbildning i folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisationer

(Medlemsförslaget väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet, se s. 433)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1093/k om stöd till folkupplysning och vuxenutbildning i folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisationer. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten den 23-24 januari samt den 27 februari 1995.

1. Sammenfatning av medlemsforslaget

Folkeopplysnings- og voksenopplæringsorganisasjonene er av avgjørende betydning for å utvikle og bibeholde en folkelig innflytelse i samfunnet. Gjennom disse folkebevegelsene har ressursvake grupper kunne innhente kunnskaper og forbedre sin mulighet til å delta i den demokratiske beslutningsprosessen. Medlemmene i den enkelte organisasjon har sammen tatt ansvar for virksomheten, og på bakgrunn av forutsetninger og behov, besluttet om utforming og innhold i organisasjonen. På denne måten har folkeopplysnings- og voksenopplæringsvirksomheten gitt medlemmene trening i, og praktisk tillempning av, demokrati.

Utdanningsarbeidet i folkebevegelsenes regi er ikke mindre viktig i framtiden, men snarere mer avgjørende for at vi, i et samfunn med stadig sterkere internasjonalt samarbeid og gjensidig avhengighet, skal kunne slå vakt om den nordiske modellen og beholde den folkelige innflytelse.

De nordiske studieforbundenes sammenslutninger, blokkorganisasjonene, har en tydelig nordisk samarbeidsstruktur. De fleste har også etablert faste sekretariater. De representerer dermed en organisatorisk stabilitet, som er en forutsetning for en langsiktig planlegging og lokal medvirkning til aktivitetene.

FOVU har besluttet at blokkbidraget skal tas bort fra og med 1996, og erstattes med prosjektmidler. Ifølge medlemsforslaget innebærer det en umotivert mistillitsforklaring mot de nordiske studieforbundene, og en unødvendig byråkratisering som konsekvens.

Et spørsmål som kan reises i denne sammenheng, er hva det innebærer for de selvstyrende områder om blokktilskuddet opphører. De selvstyrende områder har spesifikke problemer, og dersom de nordiske samarbeids-

organisasjonene får dårligere forutsetninger for sitt arbeid, kommer de selvstyrende områder å være de store taperne.

2. FOVU og omleggingen av støtteordningene til folkeopplysning og voksenopplæring

Opplysninger innhentet fra et notat fra ministerrådet.

Nordisk folkeopplysnings- og voksenundervisningsstøtte har eksistert siden 1979, og fikk nye retningslinjer pr. 01.01.89 hvor det ble mulig å gi blokktilskott til samarbeidende folkeopplysnings- og voksenopplæringsorganisasjoner, og tilskott til samarbeidsprosjekter av engangskarakter. Styringsgruppen for nordisk folkeopplysnings- og voksenundervisningssamarbeid (FOVU) fordeler støtten.

Blokktilskottet ble fra begynnelsen gitt til; ABF i Norden, Nordisk Konservativ studienemd, og Forbundet Nordisk Voksenopplysning. I 1990 kom Nordisk Kirkelig Studieråd til, og fra 1993 to nye blokkbidragsmottakere; Sosialistisk Opplysningsforbund i Norden, og Nordisk Folkeuniversitet. Bevilgningen for 1993 var på DKK 2.8 mill, hvorav 80 % gikk til de 6 blokktilskottsmottakere, 15 % til særskilte tiltak innenfor Handlingsprogrammet VOKS FREM, godkjent av kultur- og undervisningsministrene i april 1992 (her kunne også blokktilskottsmottakerne også søke), og endelig 5 % til samarbeidsprosjekter fra andre organisasjoner.

Nordisk ministerråd (undervisnings- og forskningsministrene) har påpekt behovet for fornyelse, i forbindelse med nysatsninger innenfor det nordiske undervisningssamarbeidet, og oppfordret til at nye målgrupper burde inndras i det nordiske folkeopplysnings- og voksenopplæringsssamarbeidet.

FOVU har ved flere møter diskutert spørsmålet om nordisk folkeopplysnings- og voksenopplæringsstøtte, og mulighetene for å endre prinsippene for tildeling. Ønsket har vært å trekke nye grupper inn, og legge opp til en vurdering av kvalitet i forhold til oppsatte mål for virksomheten, samt skape en felles pulje for prosjektstøtte til nordisk folkeopplysnings- og voksenopplæring, herunder også tilskott til nordiske folkehøgskoler.

FOVU - Styringsgruppen for nordisk folkeopplysnings- og voksenopplæringsssamarbeid -, har understreket at det frie og frivillige folkeopplysningsssamarbeidet utgjør et meget viktig bidrag til det nordiske samarbeidet. FOVU har uttalt at de organisasjoner som har mottatt blokktilskott etter den gamle tilskottsordningen, har bidratt til et engasjert og verdifullt prosjektsamarbeid gjennom mange år.

Bakgrunnen for omleggingen av støtten til de nordiske studieforbund, har vært utifra ønsket om å unngå institusjonsdannelse og bevare fleksibiliteten i prosjektstøtten. Årsaken var også at blokkbidraget til ABF i Norden, NKS, FNV og Kirkelig Studieråd har utgjort hele 80 % av hele bevilgningen. Det har derfor vært meget begrensede ressurser til mindre initiativtakere og til nye søkere til blokkbidrag.

"Formålet med de nye retningslinjene har fra FOVU's side vært å stimulere til samarbeid på tvers av sektorer, større fleksibilitet og kvalitet i

prosjektene, men ut i fra en respekt for det frivillige og idebestemte arbeid. Det har vært nevnt, at prosjekter innenfor de prioriteringer som ligger i VOKS FREM vil bli foretrukket, men organisasjonenes egne prioriteringer og satsningsområder vil også bli tilgodesett", er det sagt i et brev fra formannen for FOVU til de nordiske studieforbund. FOVU ønsker ikke å styre organisasjonenes samarbeid, men vil også i framtiden støtte det mangfold og den kreativitet som nettopp preger den nordiske folkeopplysningen.

3. Kulturutvalgets betenkning

Kulturutvalget anser at folkeopplysningen og voksenopplæringen spiller vesentlige roller i forhold til flere viktige dimensjoner i det nordiske samarbeidet. Folkeopplysningen og voksenopplæringen;

- har en grunnleggende funksjon i utviklingen av demokratiet og den nordiske modellen
- bidrar til dannelsen av den nordiske identiteten
- har en avgjørende betydning for utviklingen av folkelig innflytelse i samfunnet
- spiller en vesentlig rolle i de folkelige kultursamarbeidet i Norden
- er en naturlig del av utdanningssystemet i Norden.

Folkeopplysnings- og voksenopplæringsorganisasjonene leverer vesentlige bidrag til de prioriterte målsettingene i det nordiske samarbeidet, i form av tiltak som styrker den nordiske identiteten og å fremmer det folkelige kultursamarbeidet.

Med sin lokale forankring og fleksible organisasjon, har studieforbundene en sentral funksjon i kunnskaps- og kompetanseutviklingen hos voksne. Gjennom folkeopplysningen og folkerørelsene har dessuten ressursvake grupper kunnet hente kunnskaper og forbedre sin mulighet til å delta i den demokratiske prosessen. I organisasjonsarbeidet har medlemmene sammen tatt ansvaret, og på bakgrunn av forutsetninger og behov tatt beslutninger om utformning og innhold i virksomheten. På denne måten har folkeopplysningen og folkerørelsene gitt medlemmene trening i, og praktisk tillempling, av demokrati.

Nordisk folkeopplysning og voksenopplæring vekker stor interesse og møtes med respekt, i Øst-europa og i bistandsland, men også innen europasamarbeidet. Behovet for en kontinuerlig opplæring, har ført til økt interesse for voksenopplæringsorganisasjonens arbeid, også utenfor Nordens grenser. Utdanningen og opplysningsvirksomheten som drives i regi av folkeopplysnings- og voksenopplæringsorganisasjonene er ikke mindre viktige i framtiden i en verden med stadig økende internasjonalt samarbeid, og stadig større behov for utdanning, både av den yrkesaktive voksne generasjonen, og de arbeidsløse i Norden.

For at det nordiske samarbeidet skal forsterkes og forbedres, trengs folkerørelsenes aktive medvirkning. De nordiske studieforbundene samenslutninger har en tydelig nordisk samarbeidsstruktur. De nordiske studieforbundene samarbeidsorganer har i flere år fått økonomisk støtte

til sitt arbeid innen folkeopplysningen og voksenopplæringen gjennom et blokktilskudd over det nordiske budsjettet.

Selv om kulturutvalget har stor sans for den aktive vurderingen av støt-teordninger fra ministerrådets side, ser utvalget med bekymring på de konsekvenser som kan følge dersom blokktilskuddet til folkeopplysnings- og voksenopplæringsorganisasjonene oppheves fra 1996. Det er en overhengende fare for at nettopp oppheving av blokktilskuddet, og overgang til prosjektstøtte, kan føre til økt byråkrati innen organisasjonene, og ikke nødvendigvis til større aktivitet.

Kulturutvalget ser også at den administrative omleggingen av støtten til folkeopplysnings- og voksenopplæringsorganisasjonene, kan tolkes som en mistillit til det samarbeidet de nordiske studieforbundene sammenslutninger bedriver. Et relevant spørsmål som reises på denne bakgrunn, er om det er rimelig eller riktig ut i fra at de nordiske studieorganisasjonene alle representerer frie og frivillige organisasjoner med klare ideologier, å omlegge støtteordningene til prosjektstøtte. Prosjektstøtten med målsettinger trukket opp av tjenestemenn i FOVU, kan innebære en utilbørig styring av initiativet i de nordiske studieforbundene.

Blokktilskuddet har gitt organisasjonene en grunntrygghet, og en organisatorisk kontinuitet som er en nødvendig forutsetning for langsiktig planlegging og lokal rekruttering til de ulike aktivitetene. Ved siden av at blokktilskuddet har finansiert ulike samarbeidsprosjekt av stor betydning for det nordiske folkeopplysnings- og voksenopplæringsarbeidet, har det også bidratt til kontinuitet i arbeidet. De fleste blokkorganisasjonene har bl.a. etablert faste sekretariater.

Kulturutvalget vil på bakgrunn av dette anmode ministerrådet å revurdere retningslinjene for støtten til folkeopplysning og voksenopplæring, og videreføre blokktilskuddet også etter 1995.

Med henvisning til ovenstående foreslår kulturutvalget at

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet;

att vidta åtgärder för att blockanslaget till de nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer bibehålles även efter år 1995.

Reykjavík, 27. februar 1995

Marianne Carlström (s)

Søren Hansen (S)

Karin Lian (A)

Berit Oscarsson (s)

Siri Frost Sterri (H)

Guðmundur Árni Stefánsson (A) Formand

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Marianne Samuelsson (mp)

Eeva Turunen (Kok.)

Medlemsförslag

om stöd till folkupplysning och vuxenutbildning i folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisationer

(väckt av den socialdemokratiska gruppen)

Folkrörelserna och deras bildningsorganisationer är av avgörande betydelse för att utveckla och vidmakthålla ett folkligt inflytande i samhället. Genom folkrörelsernas bildningsarbete har resurssvaga grupper kunnat inhämta kunskaper och förbättra förmågan att delta i den demokratiska processen. I den egna organisationen har medlemmarna tillsammans tagit ansvar för verksamheten och på grundval av förutsättningar och behov beslutat om dess utformning och innehåll. På detta sätt har folkrörelsearbetet gett medlemmarna träning i och praktisk tillämpning av demokrati.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har gett hög prioritet åt målsättningen att "stärka verksamhetsformer som är till för att öka den nordiska kulturgemenskapen och den nordiska identiteten". I den nordiska identiteten spelar folkrörelserna och deras bildningsorganisationer en central roll.

Nordisk folkbildning väcker stort intresse och beundran i många andra delar av världen. Detta visar sig inte minst i kontakter med tredje världen och i central- och östeuropeiska länder. Den nordiska folkbildningsmodellen är ett betydelsefullt inslag i det biståndsarbete som bedrivs idag och möts med respekt.

Bildningsarbetet i folkrörelserna är inte mindre viktigt i framtiden utan snarare ännu viktigare och avgörande för att vi i ett samhälle med allt starkare internationellt samarbete och ömsesidigt beroende skall kunna slå vakt om den nordiska modellen och vidmakthålla det folkliga inflytandet.

För att det nordiska samarbetet skal förstärkas och förbättras behövs folkrörelsernas aktiva medverkan, bl.a. i arbetet med folkupplysning och vuxenutbildning. Sedan flera år har de nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer fått ekonomiskt stöd ur den nordiska budgeten för sitt folkbildnings- och vuxenstudiesamarbete genom en speciell blockbeviljning. Med hjälp av dessa medel har många projekt genomförts och de har gett värdefullt erfarenhetsutbyte och inspiration för medarbetare i de nationella studieförbunden.

De nordiska studieförbundens sammanslutningar, blockorganisationerna, har en tydlig nordisk samarbetsstruktur. De flesta har också etablerat fasta sekretariat. De representerar därmed en organisatorisk stabilitet som är en förutsättning för långsiktig planläggning och lokal rekrytering till aktiviteterna.

Medlen som fördelats genom Nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde, FOVU, har skapat möjlighet för många aktiva att förverkliga olika slags samarbetsprojekt av stor betydelse för det nordiska folkbildningssamarbetet. Blocktillskottet bidrar också genom sin konstruktion till kontinuitet i arbetet inom de nordiska bildningsorganisationerna.

Styrgruppen i FOVU har nu beslutat att blockbidraget från och med år 1996 inte längre skall betalas ut. I stället skall de i den nordiska budgeten anvisade medlen fördelas efter projektansökningar som bedöms av tjänstemän knutna till FOVU. Enligt vår mening innebär detta en omotiverad misstroendeförklaring mot de nordiska studieförbunden och konsekvenserna blir en onödig byråkratisering. Beslutet innebär att en fungerande metod för fördelning av bidrag raseras.

Det är svårt att se några fördelar med detta beslut. Det bör i stället vara viktigt för FOVU liksom för andra nordiska samarbetsinstitutioner på kultur- och utbildningsområdet att vidareutveckla ett förtroendefullt samarbete med studieförbunden som med sin lokala förankring och flexibla studieorganisation har en central roll i arbetet för kunskaps- och kompetensuppbyggnad. Studieförbunden har bäst förutsättningar att nå de grupper i samhället som hittills haft minst utbyte av gjorda utbildningssatsningar.

En fråga som det finns anledning att ställa är vad det innebär för de självstyrande områdena om blockbidraget upphör. De självstyrande områdena har specifika problem och om de nordiska samarbetsorganisationerna får sämre förutsättningar att verka kommer de självstyrande områdena att vara de stora förlorarna.

Mot bakgrund av ovanstående hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att blockbeviljningen till nordiska studieförbunds samarbetsorganisationer bibehålls också efter år 1995.

Tromsö den 16 november 1994

Dorte Bennedsen (S)
Berit Brørby Larsen (A)
Berit Oscarsson (S)

Per Olof Håkansson (S)
Mats Nyby (SDP)

Socialutskottets betänkande

över medlemsförslag om uppföljning och utvärdering av FN:s standardregler för funktionshindrade

(Medlemsförslaget väckt av den socialdemokratiska gruppen, se s. 438)

Till socialutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om uppföljning och utvärdering av FN:s standardregler för funktionshindrade. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte i Stockholm den 23 januari 1995.

1. Medlemsförslaget

Inledningsvis erinras om att FN:s generalförsamling i december 1993 antog standardregler för att tillförsäkra människor med funktionshinder delaktighet och jämlikhet i samhällslivet. Avsikten är att dessa regler skall följas upp av en av FN särskild utsedd rapportör som avger rapport till FN:s kommission för social utveckling (Commission for Social Development).

De nordiska länderna har spelat en aktiv roll i utarbetandet av standardreglerna och för att poängtera att man menar allvar, anser förslagsställarna att de nordiska länderna bör på nytt - utifrån standardreglerna - utvärdera situationen för funktionshindrade i länderna. Även om länderna kommit mycket långt i vissa avseenden finns det fortfarande inslag och tendenser i samhällsutvecklingen som motverkar funktionshindrades rätt till delaktighet och jämlikhet.

Förslagsställarna understryker att de nordiska länderna fortsatt bör spela en aktiv roll i allt internationellt samarbete och att den internationella uppföljningen måste säkerställas genom medverkan till finansiering. Man betonar särskilt möjligheten att inom EU driva dessa frågor och standardreglerna bör kunna utgöra underlag för framtida direktiv på området.

Slutligen förutsätts att man i samband med förverkligandet av standardreglerna tar vara på den kunskap som finns samlad hos Nordiska nämnden för handikappfrågor och hos handikapporganisationerna.

2. Utskottet

FN utlyste år 1981 till internationellt handikappår. Ur en internationell synvinkel var handikappåret ett verkligt genombrott och en händelse av stor vikt som gav röst åt en ny syn på handikappolitiken. Det följdes sedan

upp i ett världsaktionsprogram som antogs året därpå och som låg till grund för FN:s handikappårtionde.

Handikappårtiondet blev däremot en stor besvikelse. De förhoppningar som året hade gett infriades icke. Aktiviteterna och intresset från regeringarnas sida runtom i världen sjönk undan på kort tid och andra frågor tog över, också inom det sociala området. Redan när halva årtiondet hade gått var besvikelsen betydande inom handikapprörelsen.

Kort därefter uppstod tanken om en konvention för handikappades rättigheter, dvs. att skaffa fram starkast möjliga internationella instrument och en internationell lagstiftning i form av en konvention. Men FN sade nej - av två skäl. För det första av kostnadsskäl, för det andra framhöll man att en särskild konvention om handikappade och deras rättigheter skulle marginalisera handikappgruppen.

I stället valde man att gå halva vägen mot en konvention och FN beslöt att det skulle utarbetas standardregler för handikappolitiken. Arbetet tog tre år och i december 1993 antog FN:s generalförsamling enhälligt det nya instrumentet "Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities".

Till särskild rapportör har svensken och f.d. statsrådet Bengt Lindqvist utsetts, som också skall hålla i uppföljningsarbetet. Rapportören avger rapporter till FN:s fasta kommission - Kommissionen för social utveckling (Commission for Social Development). Kommittén sammanträder åren 1995 och 1997 för att diskutera uppföljningen och vid båda tillfällena skall rapportören avlägga rapport. År 1997 diskuteras dessutom den framtida uppföljningen.

Det har framkommit att det redan innan uppföljningen börjat finns ett stort intresse för standardreglerna världen över. I flera länder arbetar man nu för att standardreglerna skall ligga till grund för en lagstiftning som bättre säkrar funktionshindrades delaktighet och jämlikhet i samhällslivet.

Socialutskottet anser att det i dagens läge inte finns någon anledning för Nordiska rådet att särskilt uppmana ländernas regeringar att införliva FN:s standardregler, eller att utöver det man redan gör i internationella sammanhang arbeta för deras förverkligande. För detta har FN, som tidigare framkommit, sitt eget system för implementering och rapportering. Innan man börjar diskutera andra instrument för uppföljning av standardreglerna bör man först avvakta och, om så behövs, aktivt bidra till att FN etablerar funktionsdugliga uppföljningsrutiner.

På nordiskt plan finns det en väl etablerad verksamhet som genom informationsutbyte, utbildning och forskning bidrar till förverkligandet av såväl nationella som internationella mål om jämlikhet och full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder. Nordiska institutioner som Nordiska nämnden för handikappfrågor och Nordiska utbildningscentret för dövblindpersonal medverkar redan på många sätt i implementeringen av FN:s standardregler.

Nordiska handikappförbundet aktualiserade under 1993 frågan om en undersökning av funktionshindrades levnadsvillkor. Det var en av orsakerna till att socialutskottet arrangerade en höring om funktionshindrades

levnadsvillkor i Norden i Oslo den 10-11 maj 1994. Det framgick klart under höringen att det finns anledning för de nordiska samhällena, även om de jämfört med många andra länder har en mycket utvecklad handikapp-tjänst, att på nytt utvärdera situationen för funktionshindrade i Norden.

Trots det faktum att de nordiska länderna jämförelsevis kommit långt på handikappområdet delar socialutskottet åsikten att standardreglerna kan vara ett stöd i en nordisk utveckling. Särskilt vad gäller utvärdering av funktionshindrades situation och ekonomiska levnadsvillkor samt att få till stånd de åtgärder som behövs för att ytterligare förverkliga ett mer öppet och tillgängligt samhälle.

Enligt uppgift har NOSOSKO (Nordiska socialstatistikkommittén) diskuterat möjligheterna att genomföra studier av de funktionshindrades och de äldres levnadsvillkor i Norden. Den preliminära bedömningen uppges på grund av vissa definitionsproblem vad gäller avgränsningen av gruppen funktionshindrade vara, att genomförandet av sådana studier är mycket problematiskt. Socialutskottet menar dock att det inte kan utgöra ett avgörande hinder för att sätta igång detta arbete.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställes att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med utgångspunkt i FN:s standardregler göra en utvärdering av funktionshindrades situation och levnadsvillkor i Norden.

Stockholm den 23 januari 1995

*Claes Andersson (Vas.)
Jonna Grønver (V)
Peder Sass (S)
Solveig Sollie (KrF) Förman
Sten Svensson (s)*

*Aage Brusgaard (FP)
Eva Johansson (s)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Alf Svensson (kds)
Rita Tveiten (A)*

Medlemsförslag

om uppföljning och utvärdering av FN:s standardregler för funktionshindrade

(väckt av den socialdemokratiska gruppen)

FN:s generalförsamling antog i december 1993 standardregler för att tillförsäkra människor med funktionshinder delaktighet och jämlikhet i samhällslivet. Reglerna följs upp av en särskild rapportör som avger rapport till kommissionen för social utveckling. Rapport skall lämnas 1995 och 1997.

Dokumentet innehåller ett starkt principiellt budskap och handlar i grunden om mänskliga rättigheter. Det berör förutsättningar för deltagande, målområden och framför allt vilka åtgärder som behövs för att förverkliga ett öppet och tillgängligt samhälle.

FN vänder sig direkt till sina medlemsländer med budskapet om allas rätt till delaktighet och jämlikhet samt med uppmaningen att undanröja alla hinder. Ansvaret ligger ytterst hos regering och riskdag.

Våra nordiska länder har aktivt deltagit i arbetet med att skapa dessa standardregler. Vi bör därför ta ett särskilt ansvar för att visa att vi menar allvar. Det finns anledning för oss, även om vi kommit mycket långt i vissa avseenden, att på nytt - utifrån standardreglerna - utvärdera situationen för funktionshindrade i våra länder. Detta kan antingen ske i samlad form eller genom att man bygger in reglerna i en löpande utvärdering och uppföljning av hur samhället fungerar. Fortfarande finns inslag och tendenser i de nordiska ländernas samhällsutveckling som motverkar funktionshindrades rätt till delaktighet och jämlikhet. Det är angeläget med skärpt uppmärksamhet och målmedvetna insatser för att svag ekonomisk utveckling, låg sysselsättning, avreglering, privatisering, konkurrensutsättning, decentralisering, olika avgiftssystem m.m. inte tillåts förhindra en positiv utveckling av de funktionshindrades möjligheter och rättigheter till ett rikare liv.

Den internationella uppföljning måste säkerställas genom medverkan till finansieringen. Här har också våra länder ett ansvar.

Vi förutsätter en fortsatt aktiv roll i allt internationellt samarbete och vill särskilt betona möjligheten att inom EU driva dessa frågor. Standardreglerna borde kunna vara underlag för framtida direktiv. Enligt WHO (Världshälsoorganisationen) kan man uppskatta att ca 10% av Europas befolkning har funktionshinder. Vid närmare studium visar det sig att förebyggande åtgärder skulle ha stor effekt. Detta är alltså en viktig socialmedicinsk och ekonomisk fråga, som sannolikt kommer att få allt större betydelse.

Vi förutsätter också att man i arbetet tar vara på den kunskap som finns samlad hos NNH (Nordiska nämnden för handikappfrågor) och hos handikapporganisationerna.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med utgångspunkt i FN:s standardregler göra en utvärdering av funktionshindrades situation i Norden.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att införliva FN:s standardregler för funktionshindrade i den nationella lagstiftningen

att i det internationella samarbetet aktivt arbeta för förverkligande och uppföljning av FN:s standardregler för funktionshindrade.

Tromsö den 16 november 1994

Dorte Bennedsen (S)
Berit Brørby Larsen (A)

Per Olof Håkansson (s)
Mats Nyby (SDP)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om åtgärder för att främja en öppen förvaltningskultur i Europa

(Medlemsförslaget väckt av Eeva Turunen samt Marianne Andersson, Berit Oscarsson och Vibeke Peschardt, se s. 443)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1095/k om åtgärder för att främja en öppen förvaltningskultur i Norden. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets moten den 23-24 januari samt den 27 februari 1995.

1. Sammenfatning av medlemsforslaget

En åpen og demokratisk forvaltningskultur er av stor betydning for de nordiske land, og bygger på prinsipper som er verdifulle for vår kultur. De felles grunner i forvaltningen, utgjør en del av vårt kulturfellesskap. Både nasjonalt og nordisk, har offentlighetsprinsippet en sterk støtte. For det nordiske samarbeidets del, kan det konstateres at Helsingforsavtalen klart slår fast at størst mulig offentlighet skal iakttas (artikkel 43).

Spørsmålet om de juridiske prinsipper åpenheten i forvaltningen bygger på, også kan tillempes i forhold til saksforberedelsen og beslutninger som fattes i EU, har skapt livlig debatt i Norden. Erfaringer har vist at forskjellen mellom den åpenhet som praktiseres innen EU, og den kultur vi har i Norden på dette området, ikke alltid er så store. Derimot er ulikhetene i det formelle regelverket betydelig. Utifra et nordisk synspunkt, er det viktig at en åpen forvaltningskultur kan opprettholdes og utvikles, og at man innen EU går i samme retning. Det er derfor, ifølge medlemsforslaget, viktig at det formelle regelverket støtter denne utviklingen, og at tilgangen på informasjon ikke bare blir avhengig av de eventuelle uformelle informasjonskilder den enkelte har. En åpen informasjon er også nødvendig for å motvirke de muligheter for styring av informasjonsformidlingen, som en lekkasje kan gi behov for. Her har de nordiske politikere verdifulle erfaringer å dele med sine europeiske kollegaer, når det gjelder medborgernes lovmessige rettigheter til informasjon om offentlige beslutningsprosesser.

Den debatt som føres innen EU, viser at det fra mange hold finnes en støtte for en utvikling mot en åpnere forvaltningskultur, og forventninger om at de nordiske land skal arbeide i så henseende. Det er på denne bakgrunn viktig at våre land med kraft driver de spørsmål som berører en

øket åpenhet i forvaltningen, og at en nordisk strategi utarbeides for hvordan et slikt resultat skal kunne oppnås.

Det er viktig at de nordiske land virker for en utforming av EU's regelverk i forhold til offentlighet i forvaltningen, som harmoniserer med grunnleggende nordiske prinsipper på dette området. Et forberedende arbeid på nordisk plan bør gjennomføres, slik at de nordiske medlemsland i EU, i god tid før regjeringskonferansen 1996, kan framføre sine synspunkter.

2. Kulturutvalgets betenkning

Kulturutvalget diskuterte medlemsforslaget om tiltak for å fremme en åpen forvaltningskultur i Europa under januar møtene 1995. Et enstemmig utvalg stiller seg bak tanken å utarbeide en nordisk strategi for å medvirke til en åpen forvaltningskultur innen EU, som er forenlig med sentrale nordiske prinsipper på dette området.

En åpen og demokratisk forvaltningskultur er av stor betydning for de nordiske land og bygger på prinsipper som er verdifulle for vår kultur. Grunnleggende felles verdisystem er basisen for den, i stor grad, felles forvaltningspraksisen i de nordiske land. Forvaltningskulturen innen offentlig virksomhet utgjør en verdifull del av vårt kulturfellesskap.

Offentlighetsprinsippet er viktig på flere nivåer i samfunnet. Dels for den vanlige medborgeren, som har rettigheter til innsyn i saker som kan ha betydning for den enkeltes liv. Dels for journalister, som har et samfunnsoppdrag i allmennhetens interesse, som går ut på å bevokte og analysere den offentlige forvaltningens og politikernes rolle i enkeltsaker og i en større sammenheng. Likeledes for politikere, som gjennom en velfungerende kommunikasjon mellom forvaltningen og medborgerne, har bedre forutsetninger for å fatte riktige beslutninger.

Etter kulturutvalgets syn, gir et fungerende offentlighetsprinsipp, forvaltningen og politikken, en demokratisk legitimitet. En åpen informasjonsformidling, er et kjernepunkt for demokratiet i de nordiske land. Der som medborgerne ikke gis innsyn i offentlige ærender, som direkte eller indirekte berører den enkelte, vil allmennhetens interesse for å bidra til en demokratisk utvikling av samfunnet avta. Den sakskunnskap som medborgerne besitter, har i høy grad relevans i beredningsprosessen av offentlige saker. Kort sagt, kan offentlighetsprinsippet, slik det praktiseres i de nordiske land, aktivere og nyttiggjøre vanlige folks ressurser og erfaringer. På denne måten kan den samfunnsmessige produksjonen øke, og kvaliteten bedres i forvaltningen.

Kulturutvalget anser det som viktig at det nordiske samarbeidet, virker for en økt offentlighet innen EU, fordi stadig flere beslutninger som angår nordiske medborgere besluttes innen europasamarbeidet.

Med henvisning til ovenstående foreslår kulturutvalget at
Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utarbeta en nordisk strategi för ökad öppenhet inom EU/EES.
2. att på basis av en gemensam nordisk strategi verka för en öppen förvaltningskultur inom EU/EES som är förenlig med centrala nordiska principer på detta område.

Reukjavík, 27. februar 1995

Marianne Carlström (s)

Søren Hansen (s)

Karin Lian (A)

Berit Oscarsson (s)

Siri Frost Sterri (H)

Guðmundur Árni Stefansson (A) Formand

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Marianne Samuelsson (mp)

Eeva Turunen (Kok.)

Medlemsförslag

om åtgärder för att främja en öppen förvaltningskultur i Europa

(väckt av Eeva Turunen samt Marianne Andersson, Berit Oscarsson och Vibeke Peschardt)

En öppen och demokratisk förvaltningskultur är av stor betydelse för de nordiska länderna och bygger på principer som är värdefulla för vår kultur. De gemensamma grunderna för förvaltningen utgör en del av vår kulturgemenskap. Både nationellt och nordiskt har offentlighetsprincipen ett starkt stöd. För det nordiska samarbetets del kan konstateras att Helsingforsavtalet klart slår fast att största möjliga offentlighet skall iakttas i det nordiska samarbetet.

Frågan om de principer som öppenheten bygger på skall kunna tillämpas också med den utveckling som nu sker, och som innebär att flera nordiska länder blir medlemmar i EU, har varit föremål för livlig debatt de senaste åren. I de anslutningsfördrag som Finland, Norge och Sverige har ingått om medlemskap i EU, har intagits förklaringar i enlighet med vilka länderna kommer att fortsätta att tillämpa offentlighetsprincipen även som medlemmar i EU. Samtidigt har länderna välkomnat den pågående utvecklingen mot större öppenhet inom unionen.

Kulturutskottet har sedan en tid tillbaka aktivt följt utvecklingen på området, särskilt mot bakgrund av den livliga aktivitet de nordiska journalistförbunden har utvecklat för att bevara pressens nuvarande verksamhetsförutsättningar. Utskottet har härvid hört sakkunniga och haft kontakter med relevanta företrädare för Europaparlamentet. I oktober 1994 följdes dessa initiativ upp med ett seminarium i Bryssel angående Norden, EU och en öppen förvaltningskultur.

Seminarier i Bryssel utvisade bl.a. att skillnaderna i praktiken mellan den öppenhet som praktiseras inom EU och den kultur vi har i Norden på detta område inte alltid är så stora. Däremot är olikheterna i det formella regelverket betydande. Ur nordisk synpunkt är det viktigt att en öppen förvaltningskultur kan upprätthållas och utvecklas, och att man inom EU går i samma riktning. Därför är det för vår del även viktigt att det formella regelverket stöder denna utveckling, och att tillgången till information inte enbart blir beroende av vilka eventuella inofficiella informationskällor man har. Den debatt som har förts inom EU har även visat att det på många håll finns ett stöd för en utveckling mot en öppnare förvaltningskultur och förväntningar på de nordiska länderna i detta avseende. Särskilt inom Europaparlamentet finns förespråkare för denna linje. Parlamentet har även utarbetat en rapport med förslag till åtgärder för att öka öppenheten. Det är

mot denna bakgrund angeläget att våra länder med kraft driver de frågeställningar som berör en ökad öppenhet, och att en nordisk strategi utarbetas för hur resultat skall kunna uppnås. Därefter är det naturligt att de nordiska länderna söker stöd för sina förslag hos länder med likartad syn.

I det arbete som skall utföras på europeiskt plan kan de nordiska länderna bidra med värdefulla erfarenheter. Medborgarnas lagliga rätt att få information är betydligt större i Norden. Myndigheterna kan inte hemlighålla dokument eller driva arbetet i demokratiska institutioner utan insyn, utom i vissa klart begränsade fall. I EU och i många av dess medlemsländer har medborgarna inte samma självklara rätt att få information om myndigheternas förehavanden. En öppen information är också nödvändig för att motverka de möjligheter till styrning som en informationsförmedling baserad på läckage kan ge upphov till. Offentlighetsprincipen är därmed en grundförutsättning för demokrati och demokratisk kontroll.

EU-kommissionen har under den senaste tiden tagit nya initiativ för att i viss mån öka öppenheten. Dessa initiativ avser bl.a. ökad insikt i dokument, offentliga höringar i anslutning till arbetet med nya lagförslag samt nya regler för kommunikations- och informationspolitiken. Det är viktigt att de nordiska länderna verkar för en sådan utformning av EU:s regelverk som harmonierar med grundläggande nordiska principer. Ett beredningsarbete på nordiskt plan bör genomföras så att de nordiska medlemsländerna i god tid före regeringskonferensen 1996 kan föra fram sina synpunkter.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslås att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utarbeta en nordisk strategi för ökad öppenhet inom EU.
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att på basis av en gemensam nordisk strategi verka för en öppen förvaltningskultur inom EU som är förenlig med centrala nordiska principer på detta område.

Helsingfors, Köpenhamn och Stockholm den 18 november 1994

*Eeva Turunen (Kok.)
Berit Oscarsson (s)*

*Marianne Andersson (c)
Vibeke Peschardt (RV)*

Presidiets betänkande

över medlemsförslag om ett nordiskt informationskontor i Bryssel

(Medlemsförslaget väckt av Halldór Ásgrímsson, Geir H. Haarde, Paavo Lipponen och Mats Nyby, se s. 446)

1. Presidiets förslag till beslut

Presidiet föreslår

att Nordiska rådet, med hänvisning till presidiets förslag/rådets beslut om nordiskt samarbete i en ny tid, *inte* vidtar någon åtgärd med anledning av medlemsförslaget.

2. Motivering

Den fråga som förslagsställarna tar upp behandlas i presidiets förslag (A 1102/p) till 46:e sessionen om nordiskt samarbete i en ny tid. Med hänvisning till de förslag som lagts fram av den gemensamma arbetsgruppen ("reformgruppen") konstaterar presidiet att försörjningen av information om EU-relaterade frågor bör kunna väl tillgodoses utan att ett särskilt nordiskt informationskontor inrättas i Bryssel.

Presidiet konstaterar att frågan om en vidareutveckling av formerna för sådan informationsinhämtning kan tas upp i ett senare skede, när man vunnit erfarenheter av den ordning som föreslagits av den gemensamma arbetsgruppen. I ett sådant läge bör man beakta de intentioner som kan finnas i motsvarande syfte hos de nationella parlamenten.

Reykjavík den 1 mars 1995

Dorte Bennedsen (S)
Geir H. Haarde (Sj) President
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Elver Jonsson (fp)
Mats Nyby (SDP)
Jan P. Syse (H)

Knud Enggaard (V)
Halldór Ásgrímsson (F)
Per Olof Håkansson (s)
Berit Brørby Larsen (A)
Kimmo Sasi (Kok.)

Medlemsförslag

om nordiskt informationskontor i Bryssel

(väckt av Halldór Ásgrímsson samt Claes Andersson, May Flodin, Geir H. Haarde, Søren Hansen, Satu Hassi, Timo Järviolahti, Tarja Kautto, Markku Laukkanen, Paavo Lipponen, Lauri Metsämäki, Håkan Nordman, Mats Nyby och Olof Salmén)

Det nordiska samarbetet står inför den största utmaningen någonsin. Finland, Norge och Sverige har genomfört folkomröstningar om medlemskap i den Europeiska unionen med det utfallet, att Finland och Sverige blir medlemmar medan det norska folket med knapp majoritet valde att ställa sig utanför. Därför är det skäl för de nordiska samarbetsorganen att stå beredda och att snabbt vidta åtgärder för att stärka det nordiska samarbetet innan eventuella förändringar i samarbetsmönstret uppstår.

I och med EES-avtalet som Finland, Norge, Island och Sverige ingick från och med årsskiftet 1993/94 utgör de traditionella nordiska samarbetsområdena en mycket viktig del av de frågor som behandlas i europeiska fora. Denna utveckling blir ännu påtagligare om flera av de nordiska länderna blir medlemmar i EU. Det blir svårare för kvarvarande länder att inhämta information om förslag, behandling samt beslut och en oklar bild av det nordiska samarbetets roll kan lätt uppstå. Oavsett om de länder som eventuellt blir medlemmar ytterst är villiga att bibehålla det nordiska samarbetet eller inte kommer det att förändras med tiden.

För att hindra att glapp uppstår i informationen mellan länderna om åtgärder företagna inom EU på olika områden och för att man inom det nordiska samarbetet betydligt lättare skall kunna följa med i behandlingsprocessen föreslås att det upprättas ett nordiskt informationskontor i Bryssel.

Idén är långt ifrån ny. Den har tidigare behandlats bl.a. av Internationella samarbetskommittén i Nordiska rådet 1988, framförts i ett medlemsförslag 1989 om upprättande av ett nordiskt informationskontor i Bryssel och Moskva, och har tagits upp i en organisationsutredning för Nordiska rådet år 1993.

Tiden har hittills inte varit mogen för att uppnå en bred enighet om denna idé. Omständigheterna har emellertid förändrats drastiskt under den tidsperiod som idén har luftats och händelseförloppet har gått fortare än någon kunde förutse för några år sedan.

Ändamålet med ett informationskontor är att underlätta för det nordiska samarbetet i sin helhet att få information om det europeiska samarbetets struktur och att bevaka beslutsprocessen inom EU. Kontoret skulle genom kontakter med olika europeiska organisationer och med massmedia ha till

uppgift att öka kunskapen inom unionen om den "nordiska modellen" och det nordiska samarbetet. Syftet skulle vara att väcka ett intresse för sådana lösningar i integrationsprocessen som utgår från eller är förenliga med nordiska samhällspolitiska värderingar. Samtidigt skulle ett sådant kontor vara ett stöd för de länder som inte är medlemmar i EU att få samlad information utifrån ett nordiskt perspektiv. Information kunde inhämtas på områden som är av särskild betydelse för Norden, t.ex. EU:s forskningsprogram och hur det nordiska forskningssamarbetet kan dra nytta av det.

Kontoret föreslås upprättat av två enheter; Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Kontorets uppgift skall dels vara att följa Europaparlamentets arbete och behandlingen av ärenden i olika utskott, dels att följa arbetet i Kommissionen och dess Direktorat.

Informationskontoret skall till en början vara en liten enhet som kan ta sig an de viktigaste och grundläggande uppgifterna och bistås av personal för både Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Förhandlingar bör föras med relevanta myndigheter och EU-organ om kontorets formella status. För att informationskontoret skall kunna utföra sina uppgifter så bra som möjligt bör det ha ett nära samarbete med de nordiska ländernas representationer i Bryssel.

Förberedelserna för upprättandet av det nordiska informationskontoret i Bryssel skall börja omgående och det skall öppnas senast i februari 1995. Driften av informationskontoret skall finansieras över Nordiska ministerrådets budget, redan från och med 1995. Etableringskostnader för kontoret kan tas från ministerrådets överskott 1993.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslås

att Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet gemensamt upprättar ett nordiskt informationskontor i Bryssel.

Reykjavík, Köpenhamn, Helsingfors och Mariehamn den 29 november 1994

Halldór Ásgrímsson (F)

May Flodin (FS)

Søren Hansen (S)

Timo Järvi-lahti (Kesk.)

Markku Laukkanen (Kesk.)

Lauri Metsämäki (SDP)

Nats Nyby (SDP)

Claes Andersson (Vas.)

Geir H. Haarde (Sj)

Satu Hassi (Vihr.)

Tarja Kautto (SDP)

Paavo Lipponen (SDP)

Håkan Nordman (SFP)

Olof Salmén (ÅC)

Utvalgsforslag

om bruk av film- og tv-mediets underholdningsverdi for å nå barn og unge i arbeidet mot alkohol- og narkotikamisbruk, rasisme og vold i samfunnet

(fremsat av Nordisk Råds kulturutvalg)

De største samfunnsproblemene av idag som angår barn og ungdom og deres oppvekstmiljø, er universelle. Et økende alkohol- og narkotikamisbruk er et verdensomspennende problem, rasismen får stadig nye ansikter, ungdomsvolden øker, enten den tar form som mobbing eller kommer til uttrykk i kriminelle handlinger. Nyheter om barn som begår grove voldshandlinger og blir drapsmenn i ung alder har forskrekket oss alle. Mange har pekt på den mulige sammenhengen mellom den økende voldsbruken i filmer, fjernsyn og dataspill. Også i Norden har disse problemene nådd et omfang som påkrever handling på alle nivåer i de nordiske samfunn.

Opplysningsarbeid og kampanjer som setter fokus på ulike sider ved narkotikahandel og alkohol- og narkotikamisbruk, rasismens mange uttrykksformer, og den økende voldsbruken, er viktige ledd i arbeidet med å stanse veksten og dempe skadevirkningene blant barn og ungdom. Ren informasjonsvirksomhet har imidlertid vist seg å ha begrenset virkningskraft på barne- og ungdomsgrupper i faresonen. Det er derfor nødvendig med en betydelig tverrsektoriell satsing og bruk av utradisjonelle virkemidler for å bidra til et positivt resultat.

Innen kulturutvalgets virksomhetsområde står barne- og ungdomsspørsmål høyst på prioriteringslisten. Foruten det almennkulturelle området som berører barn og ungdom, tilhører også utdannings- og mediaspørsmål utvalgets ansvarsområde.

I arbeidet med barn og ungdom ser kulturutvalget det som særlig relevant å legge fram et utvalgsforslag om å ta i bruk kulturpolitiske virkemidler og kunstneriske uttrykksformer i det forebyggende arbeidet mot alkohol- og narkotikamisbruk, rasisme, mobbing og vold i samfunnet, enten det er i virkeligheten eller i media som; film, fjernsyn eller dataspill.

I en remis til forslag til nordisk handlingsplan mot narkotikamisbruk, framsatte kulturutvalget et forslag om å ta i bruk kulturpolitiske virkemidler i dette viktige arbeidet. Film, radio- og fjernsynsmediet er særlig egnet til å nå barn og ungdom, som er storkonsumenter av slike media. Innenfor eksisterende budsjettammer kan det tas initiativ til produksjon av film, radio- og tv-programmer der kunst, underholdning og budskap samvirker

i en positiv propaganda hvor toleranse, forståelse og respekt; de grunnleggende faktorer i demokratiet og den nordiske identiteten, blir trukket fram.

For å nå fram til barn og ungdom med informasjon, enten det gjelder narkotika, rasisme eller vold, må programmene og filmene tilstrebes en form og et innhold som taler med barn og ungdoms eget språk. Det er viktig å bruke uttrykksformer og virkemidler som denne målgruppen forstår og føler seg hjemme i. Underholdningsfaktoren og en moderne utforming bør settes i fokus for disse produksjonene, og fungere som rammeverk for dette viktige holdningsskapende arbeidet overfor barn og unge. På bakgrunn av ovenstående foreslår kulturutvalget; at

Nordisk råd anbefaler Nordiske ministerråd:

- å ta initiativ til minst en årlig produksjon av radio-, tv-programmer eller film som retter seg mot målgruppen barn og ungdom, og som tar i bruk underholdning og en moderne utforming i et holdningsskapende arbeid for å redusere og forebygge mobbing, vold, rasisme og misbruk av alkohol og narkotika blant barn og ungdom
- å vurdere fellesnordiske initiativer for å redusere tilgangen på tv-programmer og filmer med grov voldsbruk både i nasjonale tv-kanaler og kabelnett, og i video- og dataspill-distribusjon i de nordiske land.

Reykjavík, 10. november og Tromsø 15. november 1994

Søren Hansen (S)
 Anfinn Kallsberg (Fkfl)
 Karin Lian (A)
 Berit Oscarsson (s)
 Otto Steenholdt (At)
 Nils T. Svensson (s)

Barbro Johansson (mp)
 Markku Laukkanen (Kesk.)
 Kjellbjørg Lunde (SV)
 Rannveig Guðmundsdóttir (A)
 Siri Frost Sterri (H)
 Eeva Turunen (Kok.) Nestformann

Udvalgsforslag

om oprettelse af et nordisk informationsnetværk om menneskerettigheder

(fremsat af Juridisk udvalg)

Medlemsforslag A 1099/j, om oprettelse af et nordisk informationsnetværk om menneskerettigheder, stillet af Dorte Bennedsen, se s. 452)

De nordiske lande har alle oprettet menneskerettighedsinstitutter. I Sverige blev Raoul Wallenberg Institutet for Menneskerettigheder oprettet ved Universitetet i Lund i 1984. Finlands Institut for Menneskerettigheder ved Åbo Akademi blev oprettet i 1985. Det Danske Center for Menneskerettigheder og Det norske Institut for menneskerettigheder blev oprettet i 1987. Senest er Det Islandske Center for Menneskerettigheder oprettet i 1994.

De nordiske menneskerettighedsinstitutter udfører analyser af menneskerettighedernes stilling både nationalt og internationalt. Sideløbende med forskningen udfører de nordiske menneskerettighedsinstitutter meget vigtige dokumentations-, informations- og uddannelsesopgaver for at skærpe interessen om menneskerettighederne hos såvel befolkningen som politikere og beslutningstagere, bl.a. udgives i fællesskab tidsskriftet "Mennesker og rettigheder".

Menneskerettigheder er et spørgsmål om liv eller død, frihed eller tyranni for tusinder af mennesker. Der er til stadighed behov for at skærpe bevidstheden om betydningen af, at menneskerettighederne overholdes, og erindre de nordiske borgere om, at overholdelse af menneskerettighederne ikke er en selvfølge. Selvom de nordiske lande i stor udstrækning efterlever menneskerettighederne, er der stadig forhold, som kan forbedres, f.eks. i behandlingen af mentalt syge, narkomaner og børn. På europæisk plan kan forholdene f.eks. forbedres i.f.t. racisme, den genteknologiske udvikling og asylpolitik. I forhold til de baltiske lande og på internationalt plan kan menneskerettighedsarbejdet udgøre en stærk faktor i demokratistøtte og -opbygning gennem EU, Europarådet, OSCE og FN.

De nordiske menneskerettighedsinstitutter udgør tilsammen et resursestærkt og mangfoldigt fagligt miljø, som gennem en koordineret forsknings- og informationsindsats vil kunne blive en endnu stærkere påvirkningsfaktor i den nordiske og internationale debat om menneskerettigheder.

En koordineret forskning og information om menneskerettighederne bør ske gennem et fælles nordisk informationsnetværk, som bør tilknyttes de eksisterende menneskerettighedsinstitutter. Man kan forestille sig, at informationsnetværket, udover at koordinere forskningsindsatsen, varetager fællesnordisk informationsvirksomhed, udarbejder undervisningsmateriale og udgiver dokumentationsmateriale, arrangerer fællesnordiske kurser, konferencer og seminarer for meningsdannere, undervisere og forskere.

Informationsnetværket skal således formidle aktuel viden til forskellige organisationer og statsinstitutioner samt formidle viden til offentligheden for at øge forståelsen for vigtigheden af, at menneskerettighederne overholdes. Det nordiske informationsnetværk vil kunne tilbyde en bedre dokumentation og information til politikere, universiteter og uddannelsesinstitutioner, ministerier, organisationer, biblioteker, medierne og offentligheden.

Med henvisning til ovenstående foreslås, at

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at bistå de 5 nordiske menneskerettighedsinstitutter med at etablere et informationsnetværk mellem centrene, således at der kan opnås fællesnordisk værdi af samarbejdet med udarbejdelse af oplysnings- og undervisningsmateriale; afholdelse af konferencer, kurser seminarer og højskoleophold; udstillinger og anvendelse af elektroniske hjælpemidler.

Reykjavík, den 27. februar 1995

*Arne Andersson (m) Formand
Eirin Faldet (A)
Ulf Guttormsen (A)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Hans Christian Schmidt (V)
Valgerður Sverrisdóttir (F)*

*Elisabeth Arnold (RV)
Jette Gottlieb (EL)
Sinikka Hurskainen (SDP)
Maggi Mikaelsson (v)
Birthe Sörestedt (s)*

Medlemsforslag

om oprettelse af et nordisk informationsnetværk om menneskerettigheder

(stillet af Dorte Bennedsen)

De nordiske lande har alle oprettet menneskerettighedsinstitutter. I Sverige blev Raoul Wallenberg Institutet for Menneskerettigheder oprettet ved Universitetet i Lund i 1984. Finlands Institut for Menneskerettigheder ved Åbo Akademi blev oprettet i 1985. Det Danske Center for Menneskerettigheder og Det norske Institut for menneskerettigheder blev oprettet i 1987. Senest er Det Islandske Center for Menneskerettigheder oprettet i 1994.

De nordiske menneskerettighedsinstitutter udfører analyser af menneskerettighedernes stilling både nationalt og internationalt. Sideløbende med forskningen udfører de nordiske menneskerettighedsinstitutter meget vigtige dokumentations-, informations- og uddannelsesopgaver for at skærpe interessen om menneskerettighederne hos såvel befolkningen som politikere og beslutningstagere, bl.a. udgives i fællesskab tidsskriftet "Mennesker og rettigheder".

Menneskerettigheder er et spørgsmål om liv eller død, frihed eller tyranni for tusinder af mennesker. Der er til stadighed behov for at skærpe bevidstheden om betydningen af, at menneskerettighederne overholdes, og erindre de nordiske borgere om, at overholdelse af menneskerettighederne ikke er en selvfølge. Selvom de nordiske lande i stor udstrækning efterlever menneskerettighederne, er der stadig forhold, som kan forbedres, f.eks. i behandlingen af mentalt syge, narkomaner og børn. På europæisk plan kan forholdene f.eks. forbedres i.f.t. racisme, den genteknologiske udvikling og asylpolitik. I forhold til de baltiske lande og på internationalt plan kan menneskerettighedsarbejdet udgøre en stærk faktor i demokrati-støtte og -opbygning gennem EU, Europarådet, OSCE og FN.

De nordiske menneskerettighedsinstitutter udgør tilsammen et resursestærkt og mangfoldigt fagligt miljø, som gennem en koordineret forsknings- og informationsindsats vil kunne blive en endnu stærkere påvirkningsfaktor i den nordiske og internationale debat om menneskerettigheder.

En koordineret forskning og information om menneskerettighederne bør ske gennem et fælles nordisk informationsnetværk, som bør tilknyttes de eksisterende menneskerettighedsinstitutter. Man kan forestille sig, at informationsnetværket, udover at koordinere forskningsindsatsen, varetager fællesnordisk informationsvirksomhed, udarbejder undervisningsmateriale

og udgiver dokumentationsmateriale, arrangerer fællesnordiske kurser, konferencer og seminarer for meningsdannere, undervisere og forskere.

Informationsnetværket skal således formidle aktuel viden til forskellige organisationer og statsinstitutioner samt formidle viden til offentligheden for at øge forståelsen for vigtigheden af, at menneskerettighederne overholdes. Det nordiske informationsnetværk vil kunne tilbyde en bedre dokumentation og information til politikere, universiteter og uddannelsesinstitutioner, ministerier, organisationer, biblioteker, medierne og offentligheden.

Med henvisning til ovenstående foreslås, at

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at bistå de 5 nordiske menneskerettighedsinstitutter med at etablere et informationsnetværk mellem centrene, således at der kan opnås fællesnordisk værdi af samarbejdet med udarbejdelse af oplysnings- og undervisningsmateriale; afholdelse af konferencer, kurser seminarer og højskoleophold; udstillinger og anvendelse af elektroniske hjælpemidler.

København, den 19. januar 1995

Dorte Bennedsen (S)

Utskottsförslag

om uppföljning av Nordiskt Forum

(framlagt av juridiska utskottet)

Det stora jämställdhetsevenemanget - kvinnokonferensen Nordiskt Forum i Åbo den första veckan i augusti - blev ett ännu större evenemang än någon hade kunnat räkna med. Närmare 16.000 deltagare besökte olika seminarier, tematorg och kulturella arrangemang. I den officiella konferensen deltog mer än 300 politiker och tjänsteinnehavare.

Många större och samnordiska projekt presenterades under veckan och i många fall har man redan planer på att fortsätta samarbetet. Särskilt viktigt är det att invandrarkvinnor, samekvinnor och handikappade kvinnor har utvecklat speciella nätverk och att de kan fortsätta sitt nordiska samarbete, om de själva önskar. Likaså är det viktigt att integrera jämställdhetsaspekten i all verksamhet inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Nordiskt Forums målsättning var att informera om och belysa olika aspekter på jämställdhetsfrågor, engagera nya grupper i jämställdhetsarbetet och att knyta kontakter mellan organisationer, grupper och enskilda personer i olika länder. Det nordiska samarbetet har utvidgats till att omfatta även Baltikum. Forum blev en dialog mellan organisationer och beslutsfattare.

Det nordiska samarbetet fick via Nordiskt Forum en erkänd internationell plattform som föregångare i jämställdhetsfrågor. Forum var en subregional förberedelse inför FN:s fjärde kvinnokonferens 1995. Erfarenheterna av Nordiskt Forum har redan kommit till nytta vid ECE-regionens förberedande konferens i Wien i oktober.

Med hänvisning till det ovan sagda föreslår juridiska utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en arbetsgrupp tillsammans med Nordiska rådet för att koordinera de nordiska förberedelserna inför FN:s fjärde kvinnokonferens i Beijing.

Stockholm den 23 januari 1995

Arne Andersson (m) Förman

Jette Gottlieb (EL)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Maggi Mikaelsson (v)

Heikki Riihijärvi (SR)

Magnar Sætre (A)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Ragnhild Barland (A)

Svend Erik Hovmand (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Vibeke Peschardt (RV)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Birthe Sörestedt (s)

Presidieförslag

om uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens

(framlagt av Nordiska rådets presidium)

Nordiska rådet arrangerade den 10 - 12 januari 1995 en konferens "Norden i FN - för fred och utveckling". Konferensen i Helsingfors samlade ca 300 deltagare, bland dem nordiska statsministrar, utrikes-, försvars- och socialministrar, talmän och parlamentariker, representanter för internationella organisationer, forskare och nordiska tjänstemän samt representanter för diplomatiska kåren. Republiken Finlands president Martti Ahtisaari öppnade konferensen. FN:s generalsekreterare Boutros Boutros-Ghali var en uppmärksam inledningstalare.

Konferensen var Nordiska rådets bidrag till FN:s 50-årsjubileum och det första större internationella evenemanget under jubileumsåret. Konferensens uppgift var att belysa hur Norden kan bistå FN att möta de utmaningar som organisationen nu står inför. Teman för konferensen var Norden, EU och FN, former för säkerhetsrådets verksamhet i framtiden, FN och kollektiv säkerhet och Nordens sociala engagemang inom FN.

Konferensen blev en betydelsefull markering av de nordiska ländernas (och deras parlamentarikers) intentioner att fortsätta traditionen av nära konsultation och samråd inom internationella fora. Nordiska rådets presidium antog ett slutdokument med konklusioner från konferensen. Slutdokumentet (bilaga) riktar sig till alla som vill bidra till FN:s utveckling och till de båda specialiserade FN-konferenser som organiseras i år, nämligen det sociala toppmötet 6-12 mars 1995 i Köpenhamn och den fjärde kvinnokonferensen 4-15 september 1995 i Beijing.

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att notera och följa upp förslagen i slutdokumentet från Nordiska rådets FN-konferens i Helsingfors, den 10 - 12 januari 1995, i samband med de allmänna strävandena att reformera FN och med en särskild inriktning på det sociala toppmötet 6 - 12 mars 1995 i Köpenhamn och den fjärde kvinnokonferensen 4 - 15 september 1995 i Beijing.

Köpenhamn den 16 februari 1995

Børge Bakholt (S)

Geir H. Haarde (Sj)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Elver Jonsson (fp)

Mats Nyby (SDP)

Knud Enggaard (V)

Halldór Ásgrímsson (F)

Per Olof Håkansson (s) President

Berit Brørby Larsen (A)

Jan P. Syse (H)

BILAGA

Nordiska rådets internationella konferens "Norden i FN - för fred och utveckling", Helsingfors 11-12 januari 1995

Slutdokument¹⁾

Nordiska rådet,

som representerar Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges parlament samt parlamenten för de autonoma regionerna Åland, Färöarna och Grönland;

medvetet om det allt större ömsesidiga beroendet mellan alla stater och folk, vilket påkallar förbättrade internationella institutioner för fred och utveckling i världen;

medvetet om Förenta Nationernas centrala roll i världspolitiken, särskilt säkerhetsrådets roll i bevarandet av fred och säkerhet i ett nytt läge efter det kalla kriget;

noterande sambandet mellan fred och säkerhet å ena sidan och politisk, ekonomisk och social utveckling inklusive demokrati och lag och ordning å andra sidan;

betonande att globala utmaningar påkallar globalt ansvar;

påminnande om att alla betydande initiativ måste vara förenliga med en hållbar utveckling i enlighet med resolutioner antagna av FN-konferensen i Rio 1992;

påkallande således en förstärkning av de Förenta Nationerna;

rekommenderar följande:

1. Global styrning

- På grundval av principerna om globalt medlemskap och suverän jämlikhet, bör Förenta Nationernas kapacitet förstärkas som forum för politisk och moralisk legitimering av åtgärder som påverkar det internationella samfundet.

- Förenta Nationerna bör koncentrera sig på sin roll i och sin förmåga att upprätta och upprätthålla internationella regimer, omfattande formulering, genomförande och övervakning av internationella normer och standarder.

¹⁾ Preliminär översättning från engelska.

- I enlighet med andan i inledningen till FN-stadgan bör Förenta Nationerna utveckla en parlamentarisk dimension för att ge uttryck åt åsikterna hos världens folk genom medlemsstaternas valda folkrepresentationer.

- Förenta Nationerna bör främja att icke-offentliga organisationer, som företrädare för allmänt samhällsliv kan effektivt delta i dess arbete och skapa ordningar för en kontinuerlig, internationell dialog med såväl handel och industri som fackföreningar, under beaktande av den parlamentariska dimensionen som en förmedlande länk;

2. FN:s säkerhetsråd

- Som en konstruktiv åtgärd i syfte att förstärka säkerhetsrådet bör antalet medlemmar utvidgas på ett balanserat sätt.

- En ökning av antalet medlemmar i säkerhetsrådet bör ske på ett sätt som inte försämrar dess förmåga att fatta beslut.

- Reformeringen av säkerhetsrådet bör ske genom dialog och samarbete.

3. Kollektiv säkerhet och krishantering

- Förebyggande av konflikter bör ges större uppmärksamhet än hittills.

- Subsidiaritet i hanteringen av kriser bör uppmärksammas så att Förenta Nationernas verksamhet, närhelst möjligt, kan komplettera och stödja åtgärder vidtagna av stater i regionen, i enlighet med andan i FN-stadgans kapitel VIII. På motsvarande sätt bör regionalt samarbete alltid syfta till att stödja FN:s arbete för fred och säkerhet.

- Ordningar bör skapas för adekvat och läglig finansiering av hanteringen av kriser och fredsbevarande verksamhet.

- Eftersom fred och säkerhet är nära kopplade till politisk, ekonomisk och social utveckling, inklusive demokrati och förverkligande av mänskliga rättigheter världen över, bör hanteringen av kriser ske med en balanserad sammansättning av lägliga diplomatiska, militära, legala, ekonomiska, miljömässiga och sociala stabiliserande åtgärder.

4. Ekonomisk och social dimension

- Lindrandet av misär och utplånandet av extrem fattigdom bör vara det internationella samfundets centrala uppgift.

- Toppmötet för social utveckling, på vilket de nordiska länderna ställer stora förhoppningar, bör ses också från en freds- och säkerhetssynpunkt som inte kan isoleras från ekonomiska och sociala faktorer.

- Det faktum att människor lever i fattigdom är ofta ett tecken på att tillgängliga resurser används ineffektivt; fattigdom är inte bara ett förnekande av ekonomiska och sociala mänskliga rättigheter, utan också ett misslyckande att mobilisera alla människors möjligheter.
- Bekämpandet av arbetslöshet och undersysselsättning och främjandet av produktiv och fritt vald sysselsättning är centrala medel för att motverka fattigdom och uppnå social integration.
- Framgångsrikt utplånande av extrem fattigdom är beroende av demokrati, ansvarighet och gensiktighet i myndighetsutövningen.
- Behovet att stärka kvinnors ställning och deltagande i samhällslivet bör beaktas i alla initiativ som strävar till att lindra sociala problem, i synnerhet hunger, analfabetism, fattigdom och befolkningstillväxt.
- När man ökar biståndet till utvecklingshjälp bör kvalitativa och kvantitativa aspekter uppmärksammas likvärdigt.

5. Framtida Nordiskt samarbete i FN

- Konsultationer och samarbete mellan nordiska länder inom internationella fora, särskilt FN, har långa traditioner. De nordiska länderna kommer också i fortsättningen att spela en aktiv roll i FN. I samarbete med och inom Europeiska Unionen kommer de nordiska länderna att bidra till att stärka FN när världsorganisationen går in i sin nästa 50-årsperiod.

Helsingfors den 12 januari 1995

Presidieförslag

om nordiskt samarbete i en ny tid

(framlagt av Nordiska rådets presidium)

1. Bakgrund

Efter beslut i det gemensamma mötet den 15 november 1994 mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsattes en gemensam arbetsgrupp med uppgift att analysera det nordiska samarbetet i ljuset av de tre folkomröstningarna i Finland, Norge och Sverige om medlemskap i Europeiska unionen. Arbetsgruppen har den 21 februari 1995 överlämnat sin rapport "Nordiskt samarbete i en ny tid" till sina uppdragsgivare. Rapporten har av Nordiska rådets presidium överlämnats till behandling vid Nordiska rådets 46:e session (*Dokument 4*).

2. Presidiets kommentar

Presidiet anser att även frågor om utrikes- och säkerhetspolitik är väl ägnade till behandling i Nordiska rådets verksamhet. De skilda synsätt som bl.a. redovisats i arbetsgruppens rapport nödvändiggör en fortsatt analys och debatt. Presidiet avser att ta initiativ i detta syfte.

3. Förslag

Med hänvisning härtill och till synpunkter framförda under 46:e sessionens 2:a möte föreslår presidiet Nordiska rådet:

att godkänna mål och prioriteringar i rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" och huvuddragen i förslagen om samarbetets uppläggning och organisation;

att för den fortsatta konkretiseringen av förslagen ta utgångspunkt i vad som anges i rapporten;

att anmoda presidiet att återkomma till Nordiska rådets 47:e session i Kuopio med en rapport om reformarbetets gång och med förslag till konkreta ändringar i rådets arbetsordning;

att rekommendera Nordiska ministerrådet/de nordiska regeringarna att, i samråd med Nordiska rådets presidium, utarbeta ett ministerrådsförslag om nödvändiga ändringar i Helsingforsavtalet till behandling vid Nordiska rådets 47:e session ; och

att rekommendera Nordiska ministerrådet att lägga de mål och prioriteringar som föreslagits i rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" till grund för utarbetandet av plan och budget för det nordiska samarbetet under 1996.

Reykjavik den 1 mars 1995

Dorte Bennedsen (S)
Geir H. Haarde (Sj) President
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Elver Jonsson (fp)
Mats Nyby (SDP)
Jan P. Syse (H)

Knud Enggaard (V)
Halldór Ásgrímsson (F)
Per Olof Håkansson (s)
Berit Brørby Larsen (A)
Kimmo Sasi (Kok.)

Utskottsförslag

om nordisk sektorsintegrering av naturvård

(framlagt av Nordiska rådets miljöutskott)

1. Inledning

Nordiska rådets avgav 1991 ett yttrande till Nordiska ministerrådet över dess redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2). I yttrandets punkt 5 anges att ett ministerrådsförslag om nordisk handlingsplan för naturvård bör föreläggas Nordiska rådet innefattande åtgärder inom både miljösektorn och jord- och skogsbrukssektorn.

Inför Nordiska rådets 46:e session i Reykjavík har Nordiska ministerrådet upprättat ett underlag till debatt om nordisk naturvårdspolitik.

2. Debattunderlag om naturvårdspolitik

Ministerrådets debattunderlag bifogas (*Bilaga*).

3. Miljöutskottet

Miljöutskottet vill till en början framhålla att det råder enighet mellan miljöutskottet och Nordiska ministerrådet (miljöministrarna) om att det i det framtida nordiska samarbetet finns goda motiv för att fortsätta med natur- och miljöarbetet.

Miljöutskottet stödjer de principer för nordiskt samarbete om naturvård som framförs i ministerrådets debattunderlag. Dessa principer återspeglar de nordiska befolkningarnas stora naturintresse och den breda uppslutning som finns i våra länder kring åtgärder för att beskydda och bevara naturen. Utskottet stödjer vidare de målsättningar som anges för det nordiska naturvårdsarbetet. Det är angeläget att strävan efter bärkraftig utveckling och bärkraftigt utnyttjande av naturresurserna sker inom ramen för en helhetssyn och en beslutsprocess som tar hänsyn till samspelet mellan sociala, kulturella, ekonomiska och ekologiska handlingar och konsekvenser. Genom nordisk samverkan ökar möjligheterna att vara pådrivande i arbetet med genomförandet av konventionen om biologisk mångfald. Det är angeläget att naturvårdsarbetet bedrivs i sådana former att det stimulerar till och fångar upp befolkningarnas frivilligarbete och arbetet bör förutom bevarande av biologisk mångfald också syfta till att naturen säkras som källa till friluftsliv och rekreation. Det nationella naturvårdsarbetet skall, inom ramen för att ländernas olika förutsättningar kan ge olika

lösningar, ha ambitionen att alla länder skall komma på nivå med det nordiska land som kommit längst. Därigenom får det nordiska samarbetet en utvecklande effekt.

En av de viktigaste principerna för en aktiv miljövard är att ansvaret för miljöfrågornas integrering läggs på de olika samhällssektorer, vars verksamhet har miljöpåverkan. Miljöutskottet instämmer i att en bärkraftig användning och ett bärkraftigt utnyttjande av naturresurserna förutsätter att miljö- och naturhänsyn integreras i alla näringar, bl.a jord- och skogsbruk, jakt och fiskeri, turism samt vid etablering av infrastrukturåtgärningar, bl.a för energi. Varje enskild sektor och varje enskild verksamhets ansvar för miljön och naturvården uppnås bäst om polluter pays-principen används. Det är viktigt att naturskyddet inte enbart betraktas som en fråga för naturvårdsmyndigheterna. Naturvårdsintressena måste speglas i respektive sektorspolicy för friluftsliv, för skogsbruk, för jordbruk, rendrift och annan extensiv betesdrift, för jakt, fiskeri och akvakultur, för urbanisering och för turism. Miljökonsekvensanalyser spelar en viktig roll i ett sådant arbete.

Under respektive sektor anges ett antal målsättningar och åtgärder för de olika sektorerna. Utskottet kan i stort ställa sig bakom dessa. Det nordiska naturvårdssamarbetet bör inriktas på att genomföra dem. Arbetet bör ske inom ramen för revideringen av den nordiska miljöstrategin. Detta bör ske genom att den integreringsprocess vidareförs som inletts från miljösektorns sida. Denna syftar till att genom gemensamma program mellan miljösektorn och respektive sektor åstadkomma sektorsintegrering. De sektorer som inte upprättat sådana miljöprogram bör snarast göra detta i samråd med miljösektorn. I revideringen av den nordiska miljöstrategin från 1996 är det viktigt att förstärka arbetet att åstadkomma gemensamt upprättade sektorsvisa handlingsprogram för naturskydd.

Med hänvisning till ovanstående argumentering för en förstärkt, sektorsintegrerad insats för naturskydd föreslår miljöutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av vad som framförs i rådsdebatten samt vad som framförs i detta utskottsforstag, i revideringen av den nordiska miljöstrategin förstärka arbetet med att åstadkomma gemensamt upprättade sektorsvisa handlingsprogram för naturskydd.

Reykjavík den 27 februari 1995

Paul Chaffey (SV)
Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)
Maria Hansen (Sb)
Kristín Einarsdóttir (Kv)
Heikki Riihijärvi (SR)
Anni Svanholt (SF)

Ranveig Frøiland (A)
Martin Glerup (S)
Olof Johansson (c)
Kaj Larsson (s)
Olof Salmén (ÅC) Förman

Reservation:

Jag anser att texten på sid 1, under punkt 3 Miljöutskottet, 2 stycket, meningen "Det är angeläget att strävan.....handlingar och konsekvenser" skall ersättas med följande mening:

"Det är angeläget att strävan efter en bärkraftig utveckling och ett bärkraftigt utnyttjande av naturresurser sker inom ramen för ett effektivt resursutnyttjande och genom kostnadseffektiva lösningar. För att hushålla med resurserna krävs att marknadsekonomin stärks och att olika former av subventioner av utnyttjande av naturen upphör."

Chris Heister (m)

BILAGA

Nordisk naturbeskyttelsespolitik

Nordiska ministerrådets underlag för debatt vid Nordiska rådets session i Reykjavík 1995

Samfundsudviklingen og de ændrede internationale forhold har gjort en styrket naturbeskyttelse i Norden nødvendig. Et nordisk samarbejde vil kunne effektivisere indsatsen. Den bør baseres på principperne om forsigtighed, bæredygtighed, sektoransvar, borgerdeltagelse og helhedstankegang.

1. Indledning

Nordisk Råd (NR) bad i 1991 Nordisk Ministerråd (NMR) om at udvikle et aktionsprogram for naturbeskyttelse i Norden. Der blev igangsat et stort arbejde med bred kontakt til nordiske og nationale myndigheder og interesseorganisationer.

Processens resultat kan kortfattet aflæses i brochuren: Nordens natur - forudsætninger og principper for nordisk natur- forvaltning. Brochuren og foreliggende dokument er tænkt som et diskussionsoplæg til den debat om naturbeskyttelsespolitik, som der lægges op til ved Nordisk Råds 46. session i Reykjavik.

Foreliggende dokumenter knytter sig også til "Den Nordiske Miljøstrategi april 1994 - marts 1996". Udover Nordens egne miljøproblemer omhandler Den Nordiske Miljøstrategi også Nordens nærområder (Østersøområdet og Barenshavet), EU/EØS og det internationale samarbejde i øvrigt.

Til trods for stedvise markante naturindgreb og naturøde- læggelser, findes der langt mere uspolet natur i Norden end i de fleste andre lande i Europa.

I Norden er naturinteressen stor. Det kommer blandt andet til udtryk i et omfattende frivilligt engagement med hensyn til beskyttelse af naturen. Dette vidner om en lang tradition for medbestemmelse, adgang og ansvar.

I over 20 år har der været samarbejdet om naturbeskyttelse og friluftsliv i nordisk sammenhæng. Dette har haft stor betydning for det nationale arbejde i de enkelte lande.

Dersom udviklingen og prioriteringen af den nordiske naturbeskyttelsespolitik skal give de forventede resultater, vil det kræve at Norden tager et fælles ansvar. 1995 er europæisk Naturbeskyttelsesår, som sætter fokus på udvikling af naturbeskyttelses politikken, både i de nordiske lande og i de øvrige europæiske lande.

2. Overgribende mål for naturbeskyttelsen

- Den biologiske mangfoldighed skal sikres, og Norden skal være pådrivende i arbejdet med implementeringen af konventionen om biologisk mangfoldighed.
- Naturressourcerne skal forvaltes på en måde, som understøtter den biologiske mangfoldighed, og sikrer de landskabelige værdier.
- Naturbeskyttelsesarbejdet skal foregå på en måde, som sikrer at befolkningen inddrages.
- Naturen skal sikres som kilde til friluftsliv, oplevelse og bedre folkesundhed.
- Naturbeskyttelsesarbejdet i det enkelte lande skal have som ambition at nå op på niveau med det nordiske land, der er kommet længst indenfor det pågældende område.

3. Strategier og principper

I den nordiske miljøstrategi omtales grundlaget for det nordiske miljøsam arbejde. Dette bygger på et antal centrale principper som f.eks bæredygtighed og forsigtighed. I arbejdet med natur og friluftsliv er følgende vigtigt at fremhæve:

- **Sektoransvar:** En bæredygtig anvendelse og udnyttelse af naturressourcerne forudsætter at miljø- og naturhensyn integreres i alle erhverv f.eks jord- og skovbrug, fangst og fiskeri, turisme samt ved etablering af infrastruktur anlæg. Sektorerne bør tage ansvar for naturbeskyttelsen i egne handlingsplaner.
- **Helhedsprincipet:** Kravet om bæredygtig udvikling og bæredygtig udnyttelse af naturressourcerne indebærer krav om et helhedssyn og en beslutning som tager hensyn til samspillet mellem sociale, kulturelle, økonomiske samt økologiske handlinger og konsekvenser.
- **Borgerdeltagelse og miljøkonsekvensanalyser:** Alle indgreb, som påvirker landskabet og naturen, dets funktioner og ressourcer, bør have miljøkonsekvensanalyse og aktiv borgerdeltagelse i beslutningsprocesserne, som principiel forudsætning.

4. Prioriterede indsatsområder

Naturbeskyttelse er noget, der i princippet angår alle dele af samfundet og alle niveauer fra det enkelte landskab til hele Norden. I det følgende trækkes de vigtigste indsatsområder frem.

4.1 Naturbeskyttelse

De nordiske landes naturbeskyttelsespolitik bør bygge på,

1. at der i hele Norden indføres generel beskyttelse af biotoper, som er levested for truede arter eller som behøver beskyttelse i sig selv, som det

allerede er sket i Sverige, bl.a for ædelløvskov, sumpskov og rigkær og i Danmark med den generelle beskyttelse af blandt andet vandhuller, enge og heder.

2. at specielle nordiske landskaber og naturtyper prioriteres i det videre arbejde med arealbeskyttelse, f.eks sprække- dalslandskaber (især skærgårder), vådområder, gamle land- brugslandskaber, alvarmark, israndsdannelser, vulkan- og geysirområder, fuglefelde, klitlandskaber og vadehav.

3. at de sidste store urørte naturområder i Norden som ligger udenfor nationalparker og andre værneområder sikres, som man i Sverige har gjort med for eksempel de "obrutna fjeldområder", som er reguleret gennem naturresourceloven. Spørgsmålet om registrering og forvaltning af større ubrudte naturområder vil blive taget op af Norge i 1995.

4. at en generel strandbeskyttelseszone på minimum 100 meter (bortset fra i byområder) indføres i hele Norden. I aktuel national lovgivning bør der indarbejdes bestemmelser, som regulerer udnyttelsen af vandarealet, som det sker i plan- og bygningsloven i Norge og Sverige og naturressourceloven i Sverige. I Danmark skærper den nyligt vedtagne kystlov beskyttelsen, blandt andet ved en generel strandbeskyttelseslinje på 300 meter.

5. at et netværk af store (over 500 ha) repræsentative naturskvsområder sikres som urørt naturskov. Ca. 50% af de truede arter og i det hele taget en meget stor del af den biologiske mangfoldighed i Norden, hører til i disse skove.

6. at fælles forvaltningsplaner for truede arter (incl. fisk) udarbejdes.

7. at eksisterende EU/EØS-krav om miljøkonsekvensanalyser før udsættelse af genmanipulerede organismer opretholdes, og suppleres med krav om miljøkonsekvensanalyser før udsættelse af fremmede/ikke hjemmehørende arter.

8. at planer for beskyttelse af vandløb udvikles som virkemidler i hele Norden, som f.eks de norske "verneplaner for vassdrag", der beskytter en række norske vandløb mod energiudnyttelse. Arealudnyttelse i og ved vandløb bør reguleres og en flersidig anvendelse, som kan sikre den biologiske mangfoldighed, bør tilstræbes.

9. at de nordiske lande udarbejder et forslag, der fremlægges af Danmark, Finland og Sverige til EU kommissionen angående supplerung af Habitatdirektivets liste I over truede naturtyper og liste II over truede planter og dyr.

4.2 Friluftsliv

Friluftslivet er en del af den fælles nordiske kulturarv. En meget stor del af friluftslivet er knyttet til en naturnær og nænsom benyttelse af landskabet.

Adgangen til landskabet (allemandsretten) er af central betydning for friluftslivet i Norden. Til denne alle mands ret til fri færdsel hører også alle mands pligt til at holde "sin sti ren" og forlade sit opholdssted uden skæmmende spor, og ved at tage det nødvendige hensyn til den som ejer eller driver virksomhed på stedet.

Presset mod naturen og allemandsretten øges dog år for år, bl.a. på grund af en stigende udbygning, slitage, forstyrrelse og fragmentering af landskabet. Tilgængeligheden mindskes, kommercialisering og privatisering øges med indførelsen af teknisk udstyr og lignende samt af tilskuerorienterede fritidstilbud. Det er derfor vigtigt at bevare det nordiske natursyn, friluftsliv og allemandsretten.

At bevare det traditionelle upretentive og varierede friluftsliv baseret på alle mands ret og alle mands pligt er også centralt i arbejdet med at øge forståelsen for miljø- og naturbeskyttelse og for naturens mangfoldighed.

De nordiske landes naturbeskyttelsespolitik bør bygge på,

10. at friluftslivet bruges som middel til øget natur- og miljøforståelse, for eksempel gennem natur- vejledning og anden formidling. Som eksempel kan nævnes den danske naturvejlederordning.

11. at friluftslivets stilling styrkes i miljøbeskyttelses- arbejdet f.eks. ved at styrke frivillige organisationers rolle og støtte udbygningen af et nordisk netværk på friluftsområdet.

12. at nordisk forvaltning koordineres efter behov, med særlig henblik på at beskytte og udvide befolkningens adgang til landskabet. Det nordiske samarbejde om bevaring af allemandsretten og den traditionelle jagt- og fiskerimulighed for almenheden som findes i nogle nordiske lande, vil have særlig interesse i Naturbeskyttelsesåret 1995.

13. at arealer for friluftsliv sikres særligt i nærmiljøet i og ved byerne samt i kystzonen.

4.3 Landskabet

Det er i landskabet, at naturen og kulturen mødes. Flersidig arealanvendelse med varierende metoder for ressourcehusholdning bør tilstræbes. Nøglebiotoper bør bevares. Yderligere tørlægninger gennem dræning eller afvanding bør begrænses. Kunstvanding der truer grundvandsressourcerne eller vandløbenes flora og fauna, skal undgås.

4.3.1 Skovbruget

I store dele af Norden har skovbruget meget stor betydning for landenes økonomi og beskæftigelse samt indvirkning på den biologiske mangfoldighed, på landskabets udseende og på vandkvaliteten. I flere lande dækker skoven stadig store områder. I andre lande, hvor skoven tidligere var mere udbredt, er en meget stor del af den biologiske mangfoldighed knyttet til de få og små rester, der er tilbage af den oprindelige skov. I Naturbe-

skyttelsesåret 1995, vil der blive arbejdet med bevaring af den biologiske mangfoldighed i et Nordisk samarbejde mellem landbrug og miljø.

De nordiske landes naturbeskyttelsespolitik bør bygge på,

14. at en strategi for god naturforvaltning udvikles indenfor skovbrugssektoren i alle de nordiske lande.

15. at en naturtilpasset flersidig skovdrift tilstræbes. Økologisk tilpassede driftsmetoder bør anvendes, således at for eksempel hugst over store samlede områder på een gang undgås og der tages hensyn til friluftslivet. Nøglebiotoper af forskellige størrelser bibeholdes. Særlige driftsmetoder anvendes i f.eks. fjeldnære skove, bynære skove, sumpskove og skærgårdsskove. I skovfattige regioner som f. eks. Danmark genrejses skov.

16. at flere naturlige skovområder end i dag friholdes for drift. Dette er en nødvendighed, hvis den biologiske mangfoldighed skal sikres. Fjeldnære skove, nordlige fyrreskove og kystnære norske birkeskove er eksempler på skovtyper, der bør prioriteres i et nordisk perspektiv. I Danmark er det f.eks. vedtaget, at 10% af det nuværende skovareal på sigt skal udtages af den almindelige drift, og henlægges som naturskov, urørt skov eller drives med gamle driftformer. For Sverige må beskyttelsen af urskove fremhæves.

4.3.2 Landbruget

Landbruget med dets afgrøder og husdyr har allerede i stenalderen skabt en landskabsmosaik af levesteder for mennesker, dyr og planter i store dele af Norden. Den måde der dyrkes landbrug på er af afgørende betydning for at sikre et levende og varieret landskab med den dertil hørende biologiske mangfoldighed.

De nordiske landes naturbeskyttelsespolitik bør bygge på,

17. at en strategi for god naturforvaltning udvikles indenfor jordbrugssektoren i hvert af de nordiske lande. Denne bør bl.a. omfatte hensyn til bevaringen af vigtige biotoper, spredningskorridorer og naturlige funktioner i landbrugslandskabet.

18. at erstatning til landbrugere indføres, for den indsats i naturplejen de måtte have foretaget. Erstatninger bør gives i udvalgte værdifulde områder, hvor indsatsen bedst tilgødeser natur- og kulturværdierne samt værdien for friluftslivet. Den bør udformes som en specifik, differentieret, betinget og aftalebundet støtte.

19. at forskellige former for støtte og erstatning samordnes for at få en effektiv og fremsynet anvendelse af de til rådighed værende midler, så forskellige former for støtte ikke direkte modvirker, men til gengæld understøtter hinanden.

20. at værdifulde landskaber kortlægges, og bevarende programmer udarbejdes i hvert land. De mest værdifulde rester af det ældre dyrkningslandskab bør bevares gennem traditionel drift (hævd). Særligt værdifulde områder bør sikres via lovgivningen.

21. at naturlige løvskove, græsningsområder og især vådområder overvejes genoprettet i landskaber, hvor disse arealtyper er gået særligt tilbage.

22. at mere miljøvenlige driftsformer fremmes. De bør bygge på kredsløbs-tanken og i øvrigt på omsorg for naturressourcerne og biologisk mangfoldighed samt landskabets kvaliteter. Dette vil begrænse tab af næringssalte, forebygge erosion og modvirke anden miljøbelastning.

23. at anvendelsen af gødning begrænses og udnyttelsen forbedres, og at anvendelsen af kemiske bekæmpelsesmidler begrænses yderligere, for at bibeholde den biologiske mangfoldighed.

4.3.3 *Rendrift og anden ekstensiv græsning*

Den ekstensive rendrift samt fåre- og hestehold i Norden baseres på en naturtilpasset græsningsdrift. En langsigtet bæredygtighed med opretholdelse af jordens produktionsevne er af afgørende betydning for erhvervet og den dermed forbundne kulturs fremtid. I mange af områderne er tætheden af dyr dog i dag for stor. Overgræsning og slitage fører ofte til erosion og ødelæggelse af jordens produktionsevne.

De nordiske landes naturbeskyttelsespolitik bør bygge på,

24. at antallet af dyr begrænses til arealets produktionsevne, og at dette sker på baggrund af kortlægning af vegetationens bæreevne.

25. at områder friholdes for græsning for blandt andet at kunne fungere som referenceområder og af hensyn til den biologiske mangfoldighed.

4.3.4 *Fangst, fiskeri og akvakultur*

Fangst og fiskeri har gennem århundreder haft stor betydning i alle dele af Norden. Derfor er denne virksomhed allerede på et tidligt tidspunkt gjort til genstand for en forvaltning, der stræber efter at holde hus med ressourcerne.

De problemfelter, der findes mellem fangst-/fiskerisektoren og naturforvaltningen er dels, at et øget pres på visse ressourcer ikke er mulig, dels utilsigtede bivirkninger af fiskeriet på miljø og natur. En række problemer er i dag åbenbare. Det drejer sig f.eks om bifangst af vandfugle og havpattedyr og om slæbende fiskeriredskabers effekt på bundens flora og fauna. Ved akvakultur kan der være problemer med f.eks lokal forurening og spredning af sygdomme og fremmede gener til den vilde fiskebestand.

De nordiske landes naturbeskyttelsespolitik bør bygge på,

26. at ministerrådets miljø-fiskeristrategi gennemføres, hvilket bl.a. indebærer, at forvaltningen af fangst- og fiskeressourcerne skal ske på et økologisk grundlag, og at der skal samarbejdes om imødegåelse af en række miljøeffekter af fangst og fiskeri, herunder effekter på bio- og gendiversitet, effekter af fiskeredskaber på havbunden, samspillet mellem arterne, effekter af udsætning af fisk og utilsigtede bifangster. (Miljø- og fiskeristrategien drøftes af miljø- og fiskeriministrene ved et møde under sessionen i Reykjavik 1995).

4.3.5 *Bybebyggelse*

Størstedelen af Nordens befolkning bor i byer og bymæssig bebyggelser, som er forholdsvis små og tyndbefolkede - set i et europæisk perspektiv. Bylandskabet rummer samtidig en række miljøproblemer, som bl.a. hænger sammen med åbne kredsløb, et stort energiforbrug og en omfattende udnyttelse af arealet og af vandområderne. Problemerne kommer til udtryk ved en voksende biltrafik, luftforureninger, støj- og affaldsproblemer samt en forringelse af miljøets natur- og kulturværdier.

Parker og grønne områder ved og i tilslutning til byer og bymæssige bebyggelser har en særlig betydning for det daglige livsmiljø i byen; for menneskenes velbefindende, for byens klima og kredsløb, for den biologiske mangfoldighed og som bærer af kulturhistoriske værdier. Dette skaber specielle forudsætninger for naturbeskyttelsesarbejdet i bybebyggelser, hvor opmærksomheden især bør rettes mod det stærke samspil mellem by og land.

De nordiske landes naturbeskyttelsespolitik bør bygge på,

27. at fremme forsøgsvirksomhed, forskning og udvikling vedrørende planlægning, byggeri og forvaltning af det bebyggede miljø i byer og bymæssige bebyggelser med henblik på at sprede erfaringer og viden om f.eks. økologisk byggeri og kredsløbstilpasning til den tekniske infrastruktur.

28. at udvikle kendskabet til byernes natur og den biologiske mangfoldighed.

29. at arbejde for, at det multifunktionelle syn på landskaber og grønne områder anerkendes ved planlægningen af bybebyggelser, og at vigtige områder, f.eks. værdifulde rekreative områder og spredningekorridorer sikres.

30. at udvikle og koordinere forskellige instrumenter med henblik på at værne om og udvikle det bebyggede miljøes samlede natur- og kulturværdier ved fysisk planlægning og regler i henhold til naturbeskyttelseslovgivningen etc.

4.3.6 *Turisme*

En stærkt voksende turisme i alle de nordiske lande rummer meget loven-
de men også visse skræmmende perspektiver. Et rigt og varieret natur- og
kulturlandskab har afgørende betydning for turismen. Naturforvaltningen
må være forudseende, så at grundlaget for en bæredygtig udvikling af er-
hvervet sikres.

Med allemandsretten som alibi forekommer kommerciel udnyttelse af
land- og vandområder til turisme, uden at der er taget det tilstrækkelige
hensyn til naturen, og til dem som ejer og bruger området. Anlæg i føl-
somme og værdifulde naturområder, slitage, bortkastning af affald og for-
styrrelse af plante- og dyrelivet er eksempler på problemer, som hænger
sammen med turismen.

De nordiske landes naturbeskyttelsespolitik bør bygge på,

31. at også turisterhvervet udarbejder handlingsplaner med kvalitetsmål
for natur- og miljøtilstanden.

32. at der udvikles en fælles nordisk strategi for bæredygtig turisme som er
i harmoni med natur, landskab samt lokale og regionale forudsætninger.
Strategien bør baseres på kendskab til naturressourcerne og på integrerede
udviklingsplaner for de berørte samfund og landskaber.

33. at man i særlig grad i forbindelse med turismen udviser forsigtighed.
Turisterhvervet har nemlig mere end de fleste andre sektorer en særlig in-
teresse i at etablere sig netop i de mest følsomme natur- og kulturområder.

34. at fællesnordiske kriterier for natur-turisme af høj kvalitet udarbejdes,
for blandt andet at kunne anvendes i markedsføring og forvaltning.

Udvalgsforslag

om nordisk samarbejde på havretsområdet

(fremsat af Juridisk udvalg)

FN's havretskonvention af 1982 trådte i kraft den 16. november 1994. Den er undertegnet af de nordiske lande og en række andre vestlige lande som f.eks. USA og England. Disse lande har undertegnet konventionen, men har endnu ikke ratificeret denne.

I nordisk regi har man allerede længe samarbejdet på sørettens område. Det er sket med den nordiske institution Nordisk Institut for Søret i Oslo som base.

Som det vil være de fleste i Norden bekendt, har man haft stort udbytte af nordisk samarbejde på sørettens område. Derfor må man kunne regne med, at der også vil være en rationaliseringsgevinst ved et egentlig nordisk samarbejde på havretsområdet.

Det første spørgsmål, man må stille, er: Er der fordele ved at samarbejde nordisk, eller kan hvert nordisk land opnå bedre resultater hver for sig?

Retlig regulering af skibsfart er med stor succes blevet samordnet ved fælles nordiske søfartslove m.m.

Havretskonventionen indeholder brede rammebestemmelser, der skal udfyldes af de enkelte stater.

Det er derfor af afgørende betydning at fastlægge, hvilke retlige muligheder de enkelte nordiske lande har på retsområder som fiskeri, havmiljø og olieudvinding etc.

En fælles nordisk holdning og fortolkning af havretskonventionen er derfor vigtig for at sikre anerkendelse af de enkelte nordiske landes specielle interesser, internationalt og i forhold til EU's samordnede regler på havretsområdet.

Et fælles nordisk samarbejde på havretsområdet ville smidiggøre et eventuelt samarbejde, også med alle de øvrige stater i Østersøområdet, specielt de baltiske lande og Polen.

Rent praktisk vil det være en fordel at placere det fremtidige nordiske havretssamarbejde under Nordisk Institut for Søret ved universitetet i Oslo, idet man der allerede har et bibliotek, der dækker hele søretsområdet og regnes for det mest dækkende søretsbibliotek i verden, og hvor man ligeledes har en afdeling for olie- og gasrettigheder med tilhørende bibliotek.

Med henvisning til det ovenfor anførte foreslås det, at
Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om

1. at udvide det nordiske samarbejde ved Nordisk Institut for Søret i Oslo til også at omfatte nordisk samarbejde på havrettens område,
2. at der oprettes det fornødne antal tjenester til at varetage opgaverne ved en nordisk samordning på havretsområdet,
3. at der foruden nordisk samarbejde på havretsområdet sker en koordinering også med de baltiske lande og Nordens øvrige nærområder, især Østersøregionen.

Reykjavik, den 27. februar 1995

Arne Andersson (m) Formand

Eirin Faldet (A)

Ulf Guttormsen (A)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Hans Christian Schmidt (V)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Elisabeth Arnold (RV)

Jette Gottlieb (EL)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Maggi Mikaelsson (v)

Birthe Sörestedt (s)

Juridiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet

(Ministerrådsförslaget, se s. 480)

1. Indledning

På mödet mellem Juridisk Udvalg og ligestillingsministrene i forbindelse med januarmødet i Stockholm den 27. januar 1993 var der enighed om, at der skulle udarbejdes et nyt nordisk handlingsprogram på ligestillingsområdet, der skulle efterfølge og opdatere det tidligere program, som har været gældende i perioden 1989 - 1993.

Det nordiske samarbejde på ligestillingsområdet er mere betydningsfuldt og mere aktuelt nu end nogensinde. Den internationale udvikling og udviklingen i det nationale samarbejde har snarere øget end mindsket behovet for et nordisk samarbejde bl.a. i form af en egentlig nordisk handlingsplan på ligestillingsområdet.

Det er derfor med tilfredshed, at Juridisk Udvalg kan konstatere, at ministerrådet også prioriterer ligestillingsarbejdet meget højt. Ministerrådet har udarbejdet et meget omfattende program for det nordiske ligestillings-samarbejde 1995 - 2000.

Det nordiske ligestillingssamarbejde har dybe traditioner, idet det går ca. 40 år tilbage i tiden. Det her præsenterede handlingsprogram er det 4. handlingsprogram, og udvalget konstaterer med tilfredshed, at ministerrådet som noget nyt har sendt sit "ligestillingsprogram" ud i en meget bred høring, idet alle officielle myndigheder i de berørte lande, såvel som et meget stort antal interesseorganisationer på området, har fået lejlighed til at udtale sig.

På udvalgets møde med de nordiske ligestillingsministre den 4. august 1994 i Åbo afgav udvalget i brevform sine synspunkter på ministerrådets forslag til program på basis af det forslag, ministerrådet havde udsendt til høring i en meget bred kreds.

Udvalget havde forstået, at programmet ville blive justeret af ministerrådet under hensyntagen til de indkomne høringssvar. Imidlertid finder udvalget ikke, at der er blevet taget tilstrækkeligt hensyn til de mange indkomne svar.

Målet for "programmet" er et ligestillet samfund og de overordnede mål beskrives som følger:

- at samarbejdet skal lede til en fortsat udvikling af et nordisk samsyn og en fælles nordisk platform forud for et videre europæisk og internationalt samarbejde

- at samarbejdet skal bidrage til et effektivere og rigere nationalt ligestillingsarbejde i hvert og et af de nordiske lande

- at ligestillingsaspekter skal indgå i arbejdet inden for de forskellige politiske områder i samfundet. Der skal også tages hensyn til ligestillingsaspekter inden for de politikområder, som indgår i Nordisk Ministerråds egen virksomhed.

De fire hovedhjørnestene i ministerrådets nye ligestillingsprogram er:

1. Kvinder og mænd i beslutningsprocessen

2. Kvinder og mænd i økonomien

3. Kvinder og mænd i arbejdslivet og

4. Kvinders og mænds muligheder for at forene forældreskab og erhvervsarbejde.

Det nye "program" lægger også vægt på det internationale ligestillings-samarbejde og på integreringen af ligestillingsaspekter på alle samfundsområder, samt på statistikindsamling, forskning, undervisning og informations- og kundskabsspredning.

2. Juridisk Udvalgs generelle bemærkninger

Juridisk Udvalg finder det vigtigt at fortsætte den tradition, udvalget har etableret bl.a. ved vedtagelsen af handlingsprogrammer på lovgivningsområdet, forbrugerområdet og levnedsmiddelområdet. Disse store handlingsprogrammer er målrettede samt anviser gennemførelsesforanstaltninger og angiver tidsfrister for, hvornår de fastsatte mål skal være nået.

Juridisk Udvalg anser, at den nye handlingsplan for ligestilling klart skal angive de højest prioriterede målsætninger, samt angive konkrete gennemførelsesforanstaltninger. Handlingsplanens mål skal være nået inden for den angivne tid - d.v.s. inden år 2000.

Udvalget skal gøre opmærksom på, at det tidligere program for ligestilling blev kaldt samarbejdsprogram. Udvalget foretrækker, at man klart angiver, at der er tale om et forpligtende handlingsprogram og ikke blot, som der er lagt op til, "program"

Ministerrådets program opererer med overordnede mål og prioriterede områder.

Med henblik på at klargøre målsætningen og at gøre handlingsprogrammet mere operativt foretrækker Juridisk Udvalg, at teksten og de indledende betragtninger for så vidt angår hele programmet samles i en indledning, samt at målsætningerne klart fremgår på en overskuelig måde, at gennemførelsesforanstaltninger er klart beskrevet under henvisning til, at målsætningerne skal være gennemført inden udgangen af år 2000.

Videre har Juridisk Udvalg tidligere anmodet Nordisk Ministerråd om, at de nordiske handlingsprogrammer på udvalgets område i deres helhed bliver præsenteret på et skandinavisk sprog, på finsk og på engelsk med henblik på, at selve handlingsprogrammet kan anvendes som et arbejds-

redskab, ikke bare nationalt og nordisk, men også internationalt i relation til FN, EU og de baltiske lande.

Formålet med det nordiske ligestillingssamarbejde er at opdatere den nødvendige lovgivning, samt at drage omsorg for, at lovreglerne efterleves efter deres hensigt. At arbejde for holdningsændringer, samt at angive anvisninger på, hvorledes samfundet bedst organiseres på en sådan måde, at såvel kvinders som mænds samt børns interesser varetages, og at ingen diskriminering finder sted, være sig på grund af køn, alder, helbredstilstand eller andet.

På Juridisk Udvalgs møde den 8. april 1994 i Bruxelles vedtog udvalget følgende:

1. Der skal være tale om en egentlig nordisk handlingsplan for ligestilling.
2. Handlingsplanen skal være konkret og målrettet.
3. Handlingsplanen skal være kortere og mere koncentreret.
4. Man skal koncentrere sig om færre mål, og de skal angives præcist.
5. Gennemførelsesforanstaltninger med henblik på at opnå de angivne mål bør specificeres.
6. De opstillede mål skal være nået ved handlingsprogrammets udløb i år 2000.
7. Juridisk Udvalg ønsker rapportering, d.v.s. status hvert år fra hvert af de nordiske lande og fra de nordiske lande i fællesskab.
8. Der bør afsættes de fornødne midler til at gennemføre den reviderede handlingsplan.
9. Selve handlingsplanen for ligestilling bør foreligge på skandinavisk, finsk og engelsk, således som det er tilfældet for de øvrige handlingsprogrammer på Juridisk Udvalgs område.
10. Integrering af ligestilling på samtlige samfundsområder er vigtig.
11. Den nye handlingsplan for ligestilling skal lægge op til den nødvendige dialog mellem kønnene om, hvorledes samfundet i fremtiden bør være indrettet for at tilgodese såvel kvinders som mænds behov, være sig i økonomien, i politikken, på arbejdsmarkedet eller i relation til familielivet.
12. En væsentlig del af magten i samfundet udøves der, hvor der træffes beslutninger om samfundets økonomi, pengepolitik samt udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Der mangler beskrivelse af, hvorledes man kommer til at se flere kvinder i de ansvarsfulde stillinger, hvor beslutninger om disse væsentlige områder træffes.

13. Handlingsplanen bør lægge op til holdningsændringer i det fornødne omfang og invitere til, at en dialog kommer i gang især i undervisningen og i medierne.

Juridisk Udvalg har drøftet, hvilke prioriteringer udvalget finder, man må gøre i den kommende handlingsplan for ligestilling. Disse vigtige prioriteringer er ifølge udvalgets konklusion:

Juridisk Udvalg fastslår, at begge forældre har ansvaret for barnet. Det faktum, at børnene har såvel en mor som en far, bør på nuværende tidspunkt skinne igennem også i forældrenes arbejdsliv.

Mål

1. at der indledes drøftelser mellem arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationerne med henblik på at tilvejebringe aftaler, der modvirker diskrimination.
2. at hvert køn skal have lige stor magt og indflydelse i samfundet også på det politiske, det udenrigspolitiske og det økonomiske plan samt i medierne.
3. at det tilstræbes, at der ved nordisk repræsentation i internationale organer er en lige kønsfordeling.
4. at det i overensstemmelse med den lovfæstede ret skal sikres, at der for arbejde af lige værdi skal betales lige løn til kvinder og mænd.
5. at bestræbelserne for at omvurdere arbejde og lønsætning for arbejde med lige ansvar bør fortsætte med stor styrke, fordi de opnåede resultater ikke lever op til målsætningen i det tidligere samarbejdsprogram for ligestilling.
6. at den indsats, der sker fra samfundets side for at modvirke vold såvel mellem mænd som vold mod kvinder og børn effektiviseres bl.a. gennem holdningsændringer gennemført ved kontinuerlig undervisning og information om voldens skadelige virkninger.
at der i pressen og i medierne i bred forstand gennemføres etiske regler for fremstillingen og omtalen af voldsofre. - Om nødvendigt ved lovgivning.
7. at mediernes fremstilling af kvinder, mænd og børn ikke må indebære nogen nedvurdering.
Det samme skal gælde for underholdnings- og reklameindustrien.
8. at der ved beslutning om midler og mål inden for videnskab og forskning tages hensyn til såvel kvinders som mænds behov og prioriteringer.

Konklusion

Efter Juridisk Udvalgs vurdering varetager ministerrådets forslag til program for det nordiske ligestillingssamarbejde ikke i tilstrækkelig grad de mål og prioriteringer, Juridisk Udvalg har trukket op.

Juridisk Udvalg finder, at de økonomiske midler til handlingsplanens gennemførelse skal anvendes på de af udvalget prioriterede områder. Dette forhindrer imidlertid ikke, at udvalget kan erklære sig enig med ministerrådet i, at en række af de af ministerrådet nævnte områder også er af en sådan vigtighed og betydning, at de burde fremmes; men er udslag af en prioritering, udvalget har fundet nødvendig af effektiviseringsmæssige årsager.

Juridisk Udvalg anser, at koordinationsprojektet for nordisk kvindeforskning under 1991 - 1994 har været fremgangsrigt både nationalt, nordisk og internationalt. Projektets forskningstidsskrift NORA - Journal of Nordic Women's Studies - bør opmuntres og støttes.

Ministerrådet havde planlagt at fremlægge et ministerrådsforslag om en nordisk institution for kvinde-, køns- og ligestillingsforskning. Dette instituts oprettelse imødeses snarest af udvalget.

Udvalget er enig med ministerrådet i, at en vigtig opgave for det nordiske ligestillingspolitiske samarbejde er at øve den størst mulige indflydelse på den europæiske udvikling på ligestillingsområdet. I den forbindelse skal udvalget henvise til EU's handlingsplan for ligestilling, der på mange områder går dybere end det er tilfældet i det foreliggende forslag til program for det nordiske ligestillingssamarbejde 1995 - 2000.

Når dette er sagt, er udvalget vidende om, at det nordiske ligestillingsarbejde i praksis er kommet længere, end det er tilfældet i en række af EU's medlemslande. I EU-sammenhæng ser man på ligestillingsområdet frem imod at få flere nordiske lande med i den praktiske gennemførelse af EU's målsætning på ligestillingsområdet.

Sammenfatning

Sammenfattende skal udvalget fremhæve, at udvalget har hævdet et højere ambitionsniveau for et handlingsprogram på ligestillingsområdet end ministerrådet har anset for muligt.

Udvalget har haft en løbende dialog med ministerrådet. Ved mødet med ligestillingsministrene den 4. august 1994 afleverede udvalget et brev til ministerrådet, hvori udvalget angav sine synspunkter.

Udvalget fastholder sit standpunkt, men vil ikke modsætte sig, at ministerrådet nu antager et samarbejdsprogram med i hovedsagen den udformning, som angives i ministerrådsforslaget B 146/j.

Udvalget udgår fra, at ministerrådet i sit fortsatte arbejde tager hensyn til udvalgets synspunkter, og at programmet årligt revideres ved at nye indsatser tilføjes i overensstemmelse med udvalgets ønsker og i nær kontakt med Nordisk Råd, Juridisk Udvalg.

På baggrund af, hvad der ovenfor er anført, indstiller udvalget, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at antage et nordisk samarbejdsprogram på ligestillingsområdet 1995- 2000, som årligt kompletteres med en handlingsplan udarbejdet i samråd med Nordisk Råd

at på tydelig måde redegøre for samarbejdsprogrammets finansielle konsekvenser.

Stockholm, den 23. januar 1995

Arne Andersson (m) Formand

Jette Gottlieb (EL)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Maggi Mikaelsson (v)

Heikki Riihijärvi (SR)

Magnar Sætre (A)

Valgerður Sværrisdóttir (F)

Ragnhild Barland (A)

Svend Erik Hovmand (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Vibeke Peschardt (RV)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Birthe Sörestedt (s)

Ministerrådsförslag
om nordiskt samarbetsprogram på jämställdhets-
området

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om samarbetsprogram på jämställdhetsområdet för behandling under Nordiska rådets 45:e session i Tromsø. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet kommer därefter att slutligt behandla programmet.

Reykjavik den 16 september 1994

På Nordiska ministerrådets vägnar

Guðmundur Árni Stefánsson

Pär Stenbäck

Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet

Förelägges av Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna)

Med hänvisning till

- Samarbetsprogrammet, som varit gällande sedan 1978 (rev. 1981),
- Handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989-1993,
- Juridiska utskottets möte med jämställdhetsministrarna i Stockholm den 27 januari 1993, där ordföranden för ministerrådet presenterade övervägandena inför ett nytt samarbetsprogram,
- Remiss i december 1993 till samtliga Nordiska ämbetsmannakommittéer, ett stort antal Nordiska institutioner, nationella kvinnoorganisationer, arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, myndigheter m.fl.,
- Ministerrådets (jämställdhetsministrarnas) möte i Stockholm den 8 mars 1994,
- Ministerrådets (jämställdhetsministrarnas) möte i Åbo den 4 augusti 1994

förelägger Nordiska ministerrådet följande förslag till samarbetsprogram på jämställdhetsområdet.

Förslag till program för det nordiska jämställdhets-samarbetet 1995 - 2000

INNEHÅLL

1	Nordisk jämställdhetspolitik.....	483
1.1	Den nordiska modellen	483
1.2	Norden i Europa.....	483
2	Målet - ett jämställt samhälle.....	484
3	Prioriterade områden	484
4	Kvinnor och män i beslutsprocessen.....	485
5	Kvinnor och män i ekonomin.....	486
5.1	Fördelning av ekonomiska resurser.....	486
5.2	Likalön	487
6	Kvinnor och män i arbetslivet	488
7	Kvinnors och mäns möjligheter att förena föräldraskap och förvärvsarbete	489
8	Internationellt jämställdhetssamarbete.....	490
9	Metoder i det nordiska jämställdhetssamarbetet	491
9.1	Inledning.....	491
9.2	Jämställdhetsaspekter i alla politikområden	491
9.3	Könsuppdelad statistik.....	492
9.4	Forskning.....	493
9.5	Utbildning i jämställdhetsfrågor	494
9.6	Informations- och kunskapsspridning.....	495
10	Organisering av det nordiska jämställdhetssamarbetet	495
11	Finansiering av jämställdhetsområdets verksamhet.....	496
12	Uppföljning av det nordiska jämställdhetssamarbetet	496

1. Nordisk jämställdhetspolitik

1.1 Den nordiska modellen

De nordiska ländernas gemensamma kultur och historia, demokratiska traditioner och besläktade språk har gjort det möjligt att utveckla ett nära och konstruktivt samarbete inom olika områden, däribland jämställdhetsområdet.

Den nordiska modellen utgår från att kvinnor och män skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet. Därmed ställs också krav på hela samhällets uppbyggnad och funktion. Organisationsstrukturen på jämställdhetsområdet skiljer sig något mellan länderna. I Finland, Norge, och Sverige övervakar jämställdhetsombud att jämställdhetslagen efterföljs medan andra organ arbetar med utformningen av jämställdhetspolitiken mm. I Danmark och Island är arbetsuppgifterna samlade till Jämställdhetsrådet.

En väl utvecklad jämställdhetspolitik gagnar inte bara individerna. När både kvinnors och mäns kompetens, kunskaper, erfarenheter och värderingar tas till vara och får påverka och berika utvecklingen inom alla områden av samhället utvecklas detta i mer demokratisk riktning. För att jämställdhetspolitiken skall få ordentligt genomslag i vardagslivet - både på arbetsplatsen och i hemmet och i alla andra sammanhang - måste både kvinnor och män ha intresse av och vilja att ta på sig nya roller och uppgifter. Männens aktiva deltagande i jämställdhetsarbetet är mycket viktigt för att jämställdhetsmålet skall nås.

Den nordiska modellen och jämställdhetspolitiken omfattar självklart att sexuella trakasserier, sexindustri, kvinnohandel och våld mot kvinnor inte får förekomma. Samtliga nordiska länder arbetar också aktivt med dessa frågor, både nationellt och internationellt.

Den nordiska modellen innebär också ett erkännande av kvinnoorganisationernas stora betydelse för jämställdhetsarbetet, och deras medverkan i det nordiska samarbetet skall fortsatt främjas. Det är också viktigt att arbetsmarknadens parter fortsatt deltar i det nordiska jämställdhetssamarbetet.

Kännetecknande för den nordiska modellen är att olika befolkningsgruppers behov uppmärksammas och beaktas. Det innebär bl.a. att i jämställdhetsarbetet skall hänsyn tas till kvinnors delvis mycket olika villkor i det nordiska samhället, beroende på t.ex. spridd bosättning och svårigheter att få kvalificerat och stadigvarande arbete, inflyttning från länder med andra kulturmönster och handikapp som försvårar normalt deltagande i samhällslivet.

1.2 Norden i Europa

Det är en viktig uppgift för det nordiska jämställdhetspolitiska samarbetet att få största möjliga inflytande på den europeiska utvecklingen på området.

Det finns också ett fortsatt behov av samarbete kring frågor, som ännu inte tagits upp på ett europeiskt plan. De resultat som uppnås i detta arbete kommer förhoppningsvis att vara till inspiration för och påverka gemensamma europeiska lösningar. Detta gäller inte minst i samarbetet med EU.

De nordiska länderna har också ambitionen att spela en aktiv roll i samband med utvecklingen i Baltikum/Östeuropa och i Barentsregionen. Gemensamt arrangerade konferenser, seminarier, workshops etc, som behandlar olika metoder för att lösa jämställdhetsproblem är av stor betydelse i detta arbete. De ger unika möjligheter för kvinnor från Baltikum/Östeuropa, Barentsregionen och Norden att träffas och att skapa kvinnliga nätverk, vilka på sikt är av stor betydelse i det nationella arbetet för att stärka kvinnans ställning i dessa länder.

2. Målet - ett jämställt samhälle

Följande övergripande mål gäller för det nordiska jämställdhetssamarbetet

att samarbetet skall leda till en fortsatt utveckling av en nordisk samsyn och en gemensam nordisk plattform inför ett vidare europeiskt och internationellt samarbete,

att samarbetet skall bidra till ett effektivare och rikare nationellt jämställdhetsarbete i vart och ett av de nordiska länderna,

att jämställdhetsaspekter skall naturligt beaktas i arbetet inom olika politikområden i samhället. Jämställdhetsaspekter skall också beaktas inom de politikområden, som ingår i Nordiska ministerrådets egen verksamhet.

3. Prioriterade områden

Ministerrådet kommer under perioden 1995-2000 att koncentrera samarbetet till verksamhet som

- främjar kvinnors och mäns lika tillgång till de politiska och ekonomiska beslutsprocesserna
- främjar kvinnors och mäns lika ekonomiska ställning och inflytande. Insatser som främjar likalön är en viktig del i detta arbete
- främjar ett jämställt arbetsliv
- förbättrar möjligheterna för både kvinnor och män att förena föräldraskap och förvärvsarbete
- påverkar den europeiska och den internationella utvecklingen på jämställdhetsområdet.

För att arbetet inom de prioriterade områdena skall bli effektivt kommer ministerrådet att verka för

- utveckling av metoder som främjar ett aktivt jämställdhetsarbete.

En metod, som ministerrådet lägger särskild vikt vid, är att jämställdhetsaspekter skall beaktas inom alla politikområden lokalt/kommunalt, nationellt och nordiskt. Andra verksamma metoder är könsuppdelad statistik, könsrelaterad forskning, utbildning i jämställdhetsfrågor samt informations- och kunskapsspridning.

4. Kvinnor och män i beslutsprocessen

I Norden är kvinnornas representation i politiken högst i världen, och internationellt ses därför de nordiska samhällena ofta som förebilder när det gäller ett jämställt deltagande i politiken.

Kvinnoandelen i de nordiska parlamenten nådde under andra halvan av 80-talet upp över 30 procent (i Island 24 procent). När en grupp utgör mer än 30 procent har den nått över den gräns, där gruppen anses börja få ett reellt inflytande (den s.k. kritiska massan). Samtidigt, som kvinnoandelen ökat i alla nordiska länders politiska organ har emellertid nya, ofta mycket subtila processer börjat skönjas - processer som leder till att makten till en del förflyttas. Det är viktigt att studera dessa processer och vad som händer i politiska sammanhang framöver, nu när kvinnorna kommit över den kritiska 30-procentsgränsen. Kommer de att stöta huvudet i "glastaket", och hur ser egentligen detta "glastak" ut?

Samarbetet i Europa medför att balansen mellan olika maktcentra förändras. Å ena sidan fattas fler beslut i gemensamma fora å andra sidan finns en tendens till ökad decentralisering av beslut och vid fördelning av resurser, speciellt inom områden som direkt rör medborgarnas och familjernas vardag. I det senare sammanhanget är det mycket viktigt att kvinnor, i samma utsträckning som män, finns representerade i alla kommunala nämnder och på ledande poster i kommunala förvaltningar.

I den förändringsprocess, som nu pågår, är det också av största vikt att se till att kvinnors inflytande säkras i både gamla och nya maktcentra.

De nordiska länderna har använt delvis olika strategier för att öka andelen kvinnor i beslutande organ. Kvotering, som ett instrument för att få en jämnare könssammansättning, är en av de metoder som de nordiska länderna har olika syn på. I Danmark och Norge har lagstiftning visat sig vara verksam för att öka andelen kvinnor i offentligt tillsatta utskott och kommittéer. I Sverige har hot om lagstiftning gett viss effekt.

Intressanta strategier, som börjar bli allt viktigare, är kvinnors nya samarbetsformer, samarbete över partigränser, byggande av informella kvinnonätverk, databanker över sakkunniga kvinnor etc.

I det nordiska jämställdhetssamarbetet har "Kvinnor och politik" varit ett viktigt arbetsområde genom åren. Publikationerna "Det oferdige demokratiet" och "Vi har väntat länge nog" är resultat av två nordiska projekt, som haft stor betydelse för diskussionen om kvinnors inflytande i den politiska beslutsprocessen.

Ministerrådet kommer att

- aktivt arbeta för att säkra kvinnors inflytande i alla beslutsprocesser.
- aktivt arbeta för att de kunskaper som erhålls genom nordiska studier om kvinnors politiska inflytande förmedlas på ett sätt som gör att de kan tas tillvara på alla nivåer i politisk verksamhet.

5. Kvinnor och män i ekonomin

5.1 Fördelning av ekonomiska resurser

Förvärvsarbete och därmed möjlighet till ekonomisk självständighet är en grundläggande förutsättning för jämställdhet mellan kvinnor och män. Utgångspunkten är att var och en - kvinna som man - har rätt till egen inkomst och ansvar för sin egen försörjning.

Fördelningen av ekonomiska resurser som lön, inkomster, förmögenhet och produktivt kapital är emellertid långt ifrån jämställd. Det är också stor skillnad mellan kvinnor och män, när det gäller ekonomisk makt och tillgång till de ekonomiska beslutsprocesserna. I arbetet för jämställdhet är en förbättring av kvinnornas ekonomiska ställning och inflytande ett grundläggande mål eftersom det påverkar jämställdheten på alla plan.

Arbetsmarknaden är till sin struktur starkt könsuppdelad och kvinnor och män har därför olika behov, vilket måste avspeglas i ekonomisk teori och praktik. Det kräver att jämställdhetsaspekter integreras i både teori och praktik och att konsekvenser av alternativa modeller och beslut analyseras från jämställdhetsperspektiv. Det är speciellt viktigt i tider av ekonomisk nedskärning och nödvändigt för att jämställdhet mellan kvinnor och män skall bli en realitet.

Kvinnor har färre betalda arbetstimmar än män och tjänar redan av den anledningen mindre än män. Men de tjänar också mindre än män med samma utbildning, yrke, anciennitet, arbetstid etc. Kvinnors genomsnittligt lägre inkomstnivå har betydelse för deras förhandlingsposition i familjen, för yrkesaktivitet och karriärutsikter, för status, makt och inflytande.

Eftersom män har högre yrkesaktivitet och högre lön än kvinnor, betalar de också in mer till statskassan än vad kvinnor gör. Oftast får de också mer tillbaka i sjukpenning, arbetslöshetsersättning, pensioner m.m.

Det är viktigt att studera om och hur strukturella förändringar i samhället, på arbetsmarknad och i arbetsliv, leder till ökade krav på flexibilitet, mobilitet och kompetens hos arbetskraften, och om de leder till att kvinnors respektive mäns sysselsättning och möjligheter till försörjning prioriteras olika högt. Effekten av den könsuppdelade arbetsmarknaden för kvinnors och mäns framtida position på arbetsmarknaden behöver också belysas.

Ministerrådet kommer att

- aktivt arbeta för att sätta frågor om kvinnors och mäns lika ekonomiska ställning och inflytande på dagordningen.

- ta initiativ till analys av vad de stora förändringarna i arbetsmarknads- politik och ekonomisk politik betyder för kvinnors och mäns position på arbetsmarknaden och i ekonomin.
- ta initiativ till forskning etc. för att öka kunskapen om kvinnors och mäns ekonomiska ställning och inflytande.

5.2 Likalön

Lika lön för arbete av lika värde - en lön som är fastställd utan hänsyn till kön - är en lagstadgad rättighet och ett mål för det jämställdhetspolitiska arbetet i alla nordiska länder.

Jämställdhetspolitiken och strategierna för likalön har över tiden fokuserats mot olika åtgärder att minska löneskillnaden mellan kvinnor och män. En del av löneskillnaden kan förklaras med skillnader i utbildning, yrkeserfarenhet etc. Från den utgångspunkten är kvinnors rätt och möjlighet till utbildning och arbete ett viktigt mål i det jämställdhetspolitiska arbetet för likalön.

Arbetsmarknaden i de nordiska länderna är starkt könsuppdelad. Detta visar sig dels i att kvinnor och män finns inom olika sektorer av arbetslivet - t.ex. är majoriteten av de offentligt anställda kvinnor medan majoriteten av de privat anställda är män - dels i att kvinnor och män finns på olika nivåer i hierarkin på den enskilda arbetsplatsen. Denna könsuppdelning har betydelse för löneskillnaden mellan kvinnor och män. Analyser visar att lönenivån i kvinnodominerade yrken är lägre än i mansdominerade yrken, oavsett om kraven på utbildning, yrkesskicklighet, ansvar m.m. är jämförbara. Därför har uppmärksamheten på senare tid också riktats mot lönebildningen och strukturen för lönesättning.

Arbetsvärdering kan vara en metod att avslöja osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män och därmed bidra till en uppvärdering av kvinnors arbete.

Erfarenheterna från projektet "Lika lön för kvinnor och män i Norden" visar att, för att komma vidare i arbetet för likalön, är det nödvändigt att likalönemålet aktivt inarbetas i löne- och sysselsättningspolitiken, så att hela lönebildningen har likalön som mål.

Fortsatt nordiskt samarbete på likalöneområdet bör utgå ifrån att orsaker till och lösningar på problemet med löneskillnader mellan kvinnor och män ligger i den generella lönepolitiken. Det är också viktigt att studera hur uppbyggnaden och användningen av lönesystemen påverkar löneskillnaderna mellan kvinnor och män, betydelsen av själva förhandlings-systemet och fackföreningarnas roll samt hur samhällets och företagets lönestruktur påverkar förhållandet mellan kvinnor och män. Lönebildningsprocessernas betydelse för utvecklingen av kvinnolönerna bör bli föremål för vidare forskning.

I många utredningar och forskningsrapporter av ekonomer och statistiker redovisas och analyseras löneskillnaderna mellan könen. Betydelsen av de personliga resurserna och storleken på den oförklarade löneskillnaden mellan könen är en viktig del av dessa analyser. Det finns i dag avsevärd

kunskap om storleken på och orsakerna till löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Nu gäller det att använda denna kunskap och att utveckla metoder för integrering av likalönemålet i den generella ekonomiska politiken.

Ministerrådet kommer att

- aktivt arbeta för att påvisa behovet av att likalöneperspektivet tas tillvara i den ekonomiska politiken och utveckla strategier och metoder, som gör likalön till en realitet i såväl löne- som förhandlingssystem.
- aktivt arbeta för att principen om likalön skall bli en integrerad del i de arbets- och befattningsvärderingssystem, som i allt högre grad kommer till användning på arbetsmarknaden.
- ta initiativ till studier om vad som bäst främjar likalön - arten av löneförhandlingar, personlig lön, marknadslön eller kollektivavtal.

6. Kvinnor och män i arbetslivet

Arbetsmarknaden präglas av dels en horisontell dels en vertikal könsuppdelning. Den horisontella uppdelningen visar sig i en uppdelning av kvinnor och män på olika branscher, olika yrken och olika arbetsfunktioner. Det finns också klara skillnader när det gäller arbetstid, lön, arbetslöshet etc. Den vertikala uppdelningen visar sig i att toppen av hierarkin till största delen utgörs av män medan kvinnorna är i klar majoritet i boten av hierarkin.

Mycket tyder på att arbetsmiljö och arbetsorganisation fungerar bättre på arbetsplatser där kvinnor och män arbetar tillsammans på lika villkor. Sådana arbetsplatser utgör inte normalfallen i de nordiska länderna eftersom vi fortfarande har en mycket könsuppdelad arbetsmarknad. Det finns heller inte mycket som tyder på att den skulle bli mindre uppdelad under de närmaste årtiondena.

Kvinnors och mäns val av en s.k. otraditionell utbildning eller ett otraditionellt yrke löser inte problemen med bristande jämställdhet i arbetslivet. Men det är viktigt att den, som önskar välja otraditionell utbildning, får särskilt stöd både före, under och efter utbildningen. Det finns utredningar som visar att de, som väljer otraditionellt, fortfarande möter både öppet och dolt motstånd under sin utbildning och på sina arbetsplatser. Därför måste också förändringar ske inom utbildningssystemet och på arbetsplatserna, så att kvinnor och män kan känna sig lika välkomna oavsett vilken utbildning och vilket yrke de väljer.

Resultaten från BRYT-projektet bör vara användbara och kunna ligga till grund för åtgärder. Även resultaten från projektet JOB-profil bör komma till konkret användning ute i arbetslivet.

Ministerrådet kommer att

- ta initiativ till en studie, som presenterar exempel på arbetsplatser där kvinnor och män arbetar tillsammans på lika villkor, och som beskriver modeller för en arbetsorganisation som passar både kvinnor och män.
- ta initiativ till insatser som ökar kunskaperna hos i första hand lärare och arbetsledare om hur de kan stödja elever/medarbetare som väljer otraditionella utbildningar och yrken.

7. Kvinnors och mäns möjligheter att förena föräldraskap och förvärvsarbete

En viktig strävan i de nordiska ländernas jämställdhetspolitik är att fortlopande förbättra möjligheterna för både kvinnor och män att förena förvärvsarbete och föräldraskap. Det återspeglas också i förvärvsfrekvensen bland nordiska kvinnor, vilken tillhör de högsta i världen - mer än 8 av 10 kvinnor i produktiv ålder har arbete utanför hemmet.

Detta är en relativt ny situation. Det är inte mer än en generation sedan kvinnorna på allvar gjorde sitt intåg på arbetsmarknaden. Kvinnorna var då tvungna att acceptera de normer på arbetsmarknaden, som män utan praktiskt ansvar för familj och barn hade lagt fast. Unga familjer accepterar inte längre att arbetsplatsen inte tar hänsyn till att de också har familjeförpliktelser. Även om denna uppfattning blir allt mer utbredd har kvinnor i praktiken fortfarande huvudansvaret för arbetet med hem och barn. Det är därför av avgörande betydelse att männen ökar sin del av det praktiska ansvaret för hem och barn och att arbetets organisering ändras.

I de nordiska länderna har männens attityder till omsorgsarbete förändrats under de senaste tio åren, vilket är mycket positivt. Antalet män som tar föräldraledigt ökar successivt, även om det sker i långsam takt. För att stimulera och underlätta denna förändring har s.k. mansgrupper tillsatts av regeringarna i de flesta nordiska länder. Olika satsningar för att öka pappornas uttag av föräldraledigheten har också gjorts. I Norge och Sverige har beslut fattats om ledighet förbehållen män, vilket innebär att fyra veckor av föräldraledigheten endast kan tas ut av pappan (Norge: fr.o.m. april 1993, Sverige: fr.o.m. januari 1995).

Det har efterhand blivit allt viktigare att arbetslivet organiseras så att det tar hänsyn till att både kvinnor och män har barn. Information och opinionsbildning bland chefer och arbetsledare är därför en mycket viktig uppgift, med målet att de aktivt skall uppmuntra papporna att ta föräldraledigt.

Kunskaper och erfarenheter från projekten "Anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv i några utvalda kvinno- och mansyrken", "Mäns utnyttjande av föräldraledighet" samt "Rekrytering av fler män till offentlig barnomsorg" skall tas till vara i det fortsatta arbetet för att ge bättre möjligheter för både kvinnor och män att förena föräldraskap och förvärvsarbete.

Ministerrådet kommer att

- aktivt arbeta för att förbättra möjligheterna för både kvinnor och män att förena föräldraskap och förvärvsarbete.
- aktivt arbeta för att underlätta för män att utnyttja sina möjligheter till föräldraledighet.

8. Internationellt jämställdhetssamarbete

Det nordiska jämställdhetssamarbetet skall ges anknytning till frågor/områden, som är viktiga för jämställdhetssamarbetet i Europa. I samband därmed skall utvecklingen och kvinnornas ställning i Östeuropa - särskilt Baltikum - samt i Barentsregionen uppmärksammas Internationellt sett har de nordiska länderna kommit långt på vägen till jämställdhet. En jämförelse med andra europeiska länder visar också på grundläggande skillnader i synsätt. Jämställdhetsarbetet i Norden präglas av en inflytandefilosofi, som går ut på att kvinnor skall uppnå samma inflytande och positioner som män - på alla områden i samhället. Inställningen i de nordiska länderna - att kvinnor skall bestämma över sina egna liv - har inte på samma sätt slagit igenom i övriga Europa. I EU har man i högre grad haft en skyddsfilosofi som utgångspunkt för jämställdhetsarbetet. Kvinnor skall t.ex. skyddas från nattarbete, vilket också innebär att kvinnor utesluts från en lång rad arbeten.

För en fortsatt positiv utveckling på jämställdhetsområdet är det mycket viktigt att de nordiska länderna gemensamt och med kraft kan slå vakt om de framsteg som redan gjorts och få gehör för nordiska synpunkter i EU och andra internationella organ i frågor, som påverkar kvinnors och mäns rättigheter och möjligheter att leva i ett jämställt samhälle.

De nordiska länderna har arbetat för jämställdhet även i övrigt internationellt samarbete - speciellt gäller det arbetet inom FN och dess specialorgan.

Inom FN:s kvinnokommission har de nordiska länderna ett nära samarbete. Det gäller även koordineringen av arbetet mellan utrikesministeriernas respektive enheter/byråer och jämställdhetsbyråerna.

En ökad koordinering av de nordiska jämställdhetspolitiska insatserna inom FN-systemet skulle bidra till att stärka jämställdhetsarbetet inom FN:s ram. Speciellt viktiga FN-organ är i detta sammanhang UNESCO, UNIFEM, ILO, WHO, UNICEF, FAO och Världsbanken.

Inom biståndssamarbetet har alla nordiska länder som målsättning att förbättra kvinnornas ställning i utvecklingsländerna. Arbetet koordineras av respektive lands biståndsmyndigheter.

Ministerrådet kommer att

- aktivt arbeta för att jämställdhetsaspekter skall genomsyra alla områden av det internationella samarbetet.

- arbeta aktivt för en ökad koordinering av de nordiska jämställdhetspolitiska insatserna i olika internationella sammanhang.
- ta initiativ till insatser som kan stödja och underlätta jämställdhetsarbetet i Östeuropa - särskilt Baltikum - och Barentsregionen.
- ta initiativ till en skrift på engelska om jämställdhetsarbetet i Norden för internationell spridning. Skriften skall uppdateras kontinuerligt.

9. Metoder i det nordiska jämställdhetssamarbetet

9.1 Inledning

Ett framgångsrikt jämställdhetsarbete kräver metoder, som för arbetet framåt. Att jämställdhetsaspekter beaktas inom alla politikområden är en mycket viktig metod, för ett aktivt och framgångsrikt jämställdhetsarbete. Andra redskap är statistik, forskning, utbildning i jämställdhetsfrågor samt informations- och kunskaps-spridning. Utveckling av dessa metoder är en viktig del av det nordiska jämställdhetssamarbetet.

9.2 Jämställdhetsaspekter i alla politikområden

Centralt för jämställdhetsarbetet i Norden är att jämställdhetsaspekter skall genomsyra alla politikområden och alla nivåer - nationellt på lokal/kommunal och statlig nivå, i det nordiska samarbetet och i de nordiska ländernas internationella engagemang.

Det innebär att kvinnors och mäns kunskaper, erfarenheter, behov och värderingar skall utgöra underlag för politiken inom alla samhällsområden. Det är viktigt att förslag och beslut analyseras från ett jämställdhetsperspektiv för att klarlägga möjliga konsekvenser för kvinnor respektive män. Det kräver ökad medvetenhet i jämställdhetsfrågor, kompetens och politisk vilja.

Inom välfärdsrelaterade områden som kultur och utbildning, sociala frågor, barn-, familje- och ungdomspolitik är det ofta lätt att peka på och få gehör för att jämställdhetsaspekter bör beaktas. Viktiga förutsättningar är dock gynnsamma politiska prioriteringar och en god ekonomi.

Den svåra uppgiften är att få jämställdhetsfrågorna beaktade i tider med ökande arbetslöshet och reducerade offentliga utgifter.

Några politikområden framställs som könsneutrala, genom att de uppfattas vara av ett generellt samhällsintresse. Det gäller "tunga" områden som t.ex. näringspolitik, kommunikationsfrågor, utrikespolitik och finanspolitik. Det gäller också kultur- och utbildningspolitik, som är av stor betydelse i arbetet med upplysning om och utbildning i jämställdhetsfrågor. Det är därför viktigt att peka på och få genomslag för att jämställdhetsaspekter skall beaktas även vid utformningen av politiken på dessa områden.

Av regering och riksdag fastställd politik omsätts på kommunal nivå i praktiska åtgärder. Den ökade decentraliseringen är ett viktigt skäl för att

ta upp kommunernas arbete som ett särskilt område för insatser, som leder till att jämställdhetsaspekterna blir ett naturligt inslag i allt arbete.

Kommunernas arbete har stor betydelse för invånarnas vardagsliv och det är viktigt att kommunerna har ett aktivt jämställdhetsarbete både internt och externt. Eftersom kommunerna är den största arbetsgivaren för kvinnor är deras interna jämställdhetsarbete av största vikt. Det externa jämställdhetsarbetet påverkar utformningen av många viktiga närtjänster, som är av stor betydelse för kvinnors liv och arbete och som kommunerna har ansvar för.

Integrering av jämställdhetsaspekter och särskilda insatser för att främja jämställdhet ställs ofta upp som varandras motsatser. I verkligheten är båda formerna nödvändiga för att det önskade resultatet skall uppnås och ge en bättre balans mellan kvinnor och män i samhället. Utan integrering erhålls inte den nödvändiga dialogen mellan de sakkunniga på jämställdhetsområdet och dem, som har ansvaret. Utan särskilda jämställdhetsinsatser utvecklas inte sakkunskapen.

Ministerrådet kommer att

- aktivt arbeta för att jämställdhetsaspekter skall genomsyra alla politikområden och alla nivåer nationellt, nordiskt och internationellt - som en huvudstrategi i det jämställdhetspolitiska samarbetet. Modeller och strategier kommer att utarbetas för att kunna användas på olika nivåer i samhället.
- aktivt arbeta för att en eller flera integreringsmodeller utprovas i ett nordiskt pilotprojekt - med deltagande av kommuner som aktivt arbetar med jämställdhetsfrågor - för att visa hur man kan arbeta med att genomföra och utvärdera olika åtgärder.
- aktivt arbeta för att konsekvensbeskrivningar från ett jämställdhetsperspektiv används som ett planerings- och beslutsinstrument.

9.3 Könsuppdelad statistik

Jämförbar nordisk statistik, som belyser olika aspekter av kvinnors och mäns levnadsförhållanden, är ett viktigt redskap i det nordiska jämställdhetssamarbetet. Faktaunderlag av olika slag är nödvändiga för att få kunskap om och för att kunna följa och påverka utvecklingen inom olika områden. De kan också ge ökad medvetenhet om och nya infallsvinklar till olika jämställdhetsproblem.

Medvetenheten om och erkännandet av att könens villkor är så olika har också lett till att stora insatser har gjorts i de nordiska länderna under de senaste tio åren, för att ta fram och publicera könsuppdelad statistik. Det innebär att beskrivningen av det, som redan har inträffat, avsevärt har förbättrats. Statistiken behöver utvecklas också framöver, så att den i ännu högre grad än nu kan användas i jämställdhetsarbetet. All statistik som baseras på individuppgifter skall delas upp på kvinnor och män - både na-

tionellt och nordiskt. Det är också viktigt att modeller, som syftar till att ge framtidsbeskrivningar, tar hänsyn till att effekterna av olika förslag kan bli mycket olika för kvinnor respektive män. På det området finns mycket kvar att göra.

Till Nordiskt Forum 1988 utgavs publikationen "Kvinnor och män i Norden 1988", som med hjälp av tabeller, diagram och analyserande text gav en bred beskrivning av nordiska kvinnor och män. Till Nordiskt Forum 1994 utkom en uppföljande publikation "Women and Men in the Nordic Countries 1994". Den är ett av de nordiska bidragen till FN:s kvinnokonferens 1995.

Ministerrådet kommer att

- ta initiativ till att all individbaserad statistik, som tas fram på nordisk nivå, publiceras med uppdelning på kvinnor och män.
- ta initiativ till en analys av hur prognoser, som använts i olika reformförslag, har/borde ha tagit hänsyn till att förslagen kan ge olika effekter för kvinnor respektive män. Syftet är att utforma en strategi, som leder till att jämställdhetsperspektiv byggs in i framtida prognosverksamhet.
- ta initiativ till en ny skrift med statistik om kvinnor och män i Norden, vilken skall vara klar inför år 2000.

9.4 *Forskning*

De kunskaper, som fås genom kvinno- och jämställdhetsforskningen i de nordiska länderna, är generellt av stor betydelse för det nordiska jämställdhetssamarbetet. Det är viktigt att även denna forskning ges stöd inom ramen för det nordiska forskningssamarbetet.

Från jämställdhetsområdets budget har under 1991-1994 avsatts medel för en heltidsanställd nordisk koordinator för kvinnoforskning. Koordinatorsprojektet har stärkt samarbetet dels mellan de nordiska ländernas kvinnoforskningsmiljöer dels mellan forskningen och jämställdhetsarbetet. Det har också bidragit till att öka den nordiska kvinnoforskningens genomslagskraft internationellt. Möjligheterna att förmedla nordisk kvinnoforskningsskap till länder utanför Norden har förbättrats avsevärt genom den inom ramen för projektet startade samnordiska tidskriften för kvinnoforskning NORA - Nordic Journal of Women Studies.

Samarbetet mellan de nordiska kvinno-, köns- och jämställdhetsforskarna bör byggas ut och konsolideras genom inrättande av en institution för könsrelaterad forskning. Därmed stärks såväl det nordiska jämställdhets- och forskningssamarbetet som den samnordiska plattform, som har visat sig vara så viktig i internationella fora. De utmaningar och förväntningar, som de nordiska länderna ställs inför i det vidgade europeiska och internationella samarbetet både på jämställdhetsområdet och inom den könsrelaterade forskningen gör det extra viktigt att stärka forskarsamarbetet.

En nordisk institution för tvärvetenskaplig kvinno-, köns- och jämställdhetsforskning skulle göra vidare utveckling av det nordiska jämställdhetssamarbetet på forskningsområdet möjlig. Inom en sådan institution skall kunna rymmas en nordisk forskningskoordinator, forskar- och forskarutbildningskurser, gästforskare inom samnordiska forskningsprogram och -projekt samt nordiskt och internationellt student- och forskarutbyte. Institutionen bör också få ansvar för uppbyggnad och drift av en nordisk databas om forskningskompetens på området samt för koordinering av nordiska informations- och dokumentationstjänster. Den kan också arrangera nordiska möten och seminarier, där forskare och användare inom det offentliga jämställdhetsarbetet kan mötas.

En uppgift för en kommande nordisk institution för könsrelaterad forskning är att ta initiativ, som leder till forskning som synliggör och ökar kunskaperna om strukturella förhållanden i samhället, vilka skapar och fasthåller obalanser mellan kvinnor och män, och om hur könssystemet reproduceras på mikronivå som i parförhållandet och i familjen.

Ministerrådet kommer att

- aktivt arbeta för att bevara och konsolidera funktionen som nordisk koordinator för kvinno-, köns- och jämställdhetsforskning
- aktivt arbeta för uppbyggnaden av en nordisk institution för könsrelaterad forskning.

9.5 Utbildning i jämställdhetsfrågor

Det är viktigt att jämställdhet mellan kvinnor och män betraktas som ett kunskapsområde och inte enbart som en fråga om attityder och värderingar på individuell nivå.

För att kunna förstå de strukturer, som ligger bakom ojämställdhet på olika områden i samhällslivet, för att kunna analysera problemen samt föreslå och genomföra lämpliga åtgärder, krävs grundläggande kunskaper om kvinnors och mäns hela livssituation i dagens samhälle och om hur utvecklingen sett ut i ett längre perspektiv.

Ett aktivt och framgångsrikt jämställdhetsarbete kräver kunskap och kompetens bl.a. hos dem, som har ansvaret för jämställdhetsfrågorna på arbetsplatser och i andra sammanhang. Yrkesinriktad utbildning på universitetsnivå är ett sätt att stärka kompetensen bland de jämställdhetsansvariga.

För att öka lärarnas medvetenhet och kunskaper om jämställdhetsfrågor bör resultaten från i projektet "NORD-LILIA - Likestilling i lærerutdanningens innhold og arbeidsmetoder" tas tillvara och komma till allmän användning.

Ministerrådet kommer att

- aktivt arbeta för att utbildning i jämställdhetsfrågor genomförs.

9.6 Informations- och kunskapsspridning

Attitydförändring är ett viktigt led i den process, som leder till jämställdhet. En effektiv förmedling av resultaten från det nordiska jämställdhets-samarbetet, vilken förmår att väcka både kvinnors och mäns intresse, kan bli av stor betydelse för jämställdhetsdebatten i de nordiska länderna och för den vidare opinionsbildningen i samhället.

Sedan starten av det nordiska jämställdhetssamarbetet för tjugo år sedan har många projekt genomförts, som givit intressanta och användbara resultat. Erfarenheten visar emellertid att publikationer och arbetsrapporter inte alltid fått den spridning de förtjänat. När det gäller effekten av seminarier är den ofta god i det land där seminariet hålls, men resultaten når ut sämre i övriga nordiska länder. Det är därför viktigt att utveckla en informationsstrategi, som leder till att resultaten av det nordiska jämställdhetssamarbetet blir mer allmänt kända.

Resultaten från undersökningar och forskning inom jämställdhetsområdet - nationellt såväl som nordiskt - skall presenteras på ett sådant sätt att de är direkt användbara för politiker och andra beslutsfattare samt opinionsbildare i de nordiska länderna.

Nätverksbygge är en metod som kan vara mycket effektiv för att sprida erfarenheter och öka kunskaperna om olika jämställdhetsfrågor.

Ministerrådet kommer att

- ta initiativ till studier och utveckling av informationsmetoder, som kan användas för att ge jämställdhetsfrågor genomslagskraft.
- ta initiativ till nationella hearings under programperioden, med representanter för bl.a. kvinnoorganisationerna, för att informera om och följa upp den verksamhet som genomförs inom ramen för det nordiska jämställdhetssamarbetet.

10. Organisering av det nordiska jämställdhetssamarbetet

Ansvar för det nordiska jämställdhetssamarbetet ligger hos Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna), (MR-JÄM). En ämbetsmannakommitté - Nordiska ämbetsmannakommittén för jämställdhetsfrågor (ÄK-JÄM) - förbereder ministerrådets arbete och verkställer dess beslut. Ordförandeskapet har ansvaret för helheten och leder samarbetet i MR-JÄM och i ÄK-JÄM.

Jämställdhetssamarbetet bedrivs genom projekt och utredningar, vilka beslutas av ministerrådet. Dessutom kommer möjligheterna att bygga upp en nordisk institution för könsrelaterad forskning att undersökas. Ämbetsmannakommittén svarar för att programmet för det nordiska jämställdhetssamarbetet genomförs.

Viktigt arbete för att främja jämställdheten i de nordiska länderna genomförs också inom andra samarbetsområden under Nordiska ministerrådet. För att underlätta det arbetet och som ett viktigt led i samarbetet

framöver behövs en dialog mellan de sakkunniga på jämställdhetsområdet (MR-JÄM, ÄK-JÄM) och olika ministerråd, ämbetsmannakommittéer, styrelser, utskott mm. under Nordiska ministerrådet.

Målet är att jämställdhetsaspekter skall genomsyra alla samarbetsområden, som ingår i Nordiska ministerrådets egen verksamhet. Varje samarbetsområde ansvarar för att jämställdhetsaspekter integreras i arbetet inom området.

Ministerrådet kommer årligen att avge rapport om hur programmets olika delar har genomförts under det gångna året och om hur planerna ser ut för det fortsatta arbetet.

Nordiska ministerrådet skall också verka för en jämn fördelning av kvinnor och män dels i alla styrelser, kommittéer, utskott m.m. under Nordiska ministerrådet dels i olika personalgrupper vid ministerrådssekretariatet. Därmed ges också möjligheter till ett mer jämställt nordiskt samarbete.

11. Finansiering av jämställdhetsområdets verksamhet

Jämställdhetsområdet tillhör de prioriterade områdena i det nordiska samarbetet och får del av de gemensamma resurserna i form av pengar och sekretariatsbistånd. Programmet för det nordiska jämställdhetssamarbetet genomförs inom ramen för Nordiska ministerrådets budget. Därutöver förutsätter det nordiska jämställdhetssamarbetet tillskott av nationella resurser.

12. Uppföljning av det nordiska jämställdhetssamarbetet

I slutet av perioden 1995-1997 görs en utvärdering av verksamheten under samarbetsprogrammets tre första år. I slutet av perioden 1998-2000 utvärderas verksamheten för hela perioden 1995-2000.

Miljöutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995 - 1999

(Ministerrådsförslaget, se s. 503)

Minsterrådet har till Nordiska rådet översänt ministerrådsförslaget "Tillväxt och utveckling i Nordens regioner, förslag till nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995 - 1999".

1. Ministerrådsförslaget

Inledningsvis genomgås ett antal faktorer, vilka antas påverka förutsättningarna för regionalpolitiken i de nordiska länderna. Bl.a. nämns strukturella problem med stora regionala genomslag för såväl export- som hemmamarknadsindustri, som utsätts för allt större internationell konkurrens; sysselsättningsproblem för jordbruk- och fiskesektorerna både i råvaruproduktionen och förädlingsledet; skiftet i våra samhällen från relativt stor sysselsättning inom industriell produktion till en allt större andel service-näringar, vilket påverkar lokaliseringsval, kompetensbehov hos anställda; organisationsförändringen inom och krympningen av statlig och kommunal förvaltning, m.m.

Det framhålls att EU:s inre marknad får effekt på den regionala utvecklingen i Norden, både i form av konkurrens för vissa företag och ökade möjligheter för andra och det framhålls att denna utveckling måste noga bevakas, också vad gäller eventuella negativa effekter för service och sysselsättning i landsbygds- och glesbygdsområdena. Det räknas upp en lång lista av förväntade förändringar, vilka redan präglar eller kommer att präglade utvecklingen, förändringar av demografisk, ekonomisk, politisk och administrativ karaktär.

I samarbetsprogrammet lägger ministerrådet tyngdpunkten vid följande tre områden:

- a) Kunskapsuppbyggnad samt utveckling av kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom Norden och mellan Norden och EU.
- b) Utveckling av det gränsregionala samarbetet och regionsamarbetet i Norden, mellan Norden och EU samt mellan Norden och dess närområden i öster.
- c) Ett aktivt sektorssamarbete.

Med denna inriktning av insatserna anses det övergripande målet kunna nås att samarbetet skall gagna alla länder på bästa sätt, oavsett de skillnader som finns i struktur, politik, etc.

1.1 Mål, riktlinjer och strategier för det regionalpolitiska samarbetet

Det konstateras att den utveckling som skett i vår omvärld i stor utsträckning påverkar förutsättningarna för regionalpolitiken i de nordiska länderna. Effekterna av vissa faktorer är kända, medan mera kunskap krävs beträffande effekterna av andra. Miljöfrågornas betydelse framhålls. De måste integreras som förutsättning för samhällsplaneringen, beaktas inom näringsverksamhet m.m. Ett helhetsperspektiv krävs, dvs. att de fysiska och miljömässiga betingelserna vägs samman på lika nivå med ekonomiska och andra faktorer. Det framhålls att en tillväxtinriktad regional tillväxtpolitik måste skapa förutsättningar som omfattar i princip alla samhällsområden. Utbyggnad av infrastruktur i form av kommunikationer, utbildning, kultur, etc tillhör den typ av förutsättningar som är nödvändiga för ekonomisk utveckling.

Det framhålls vidare att utvecklingen i EU och Nordens relationer nu och i framtiden har stor betydelse. Men det påpekas också att vad som händer ekonomiskt, socialt etc. i de övriga områden, som är grannar till Norden - Ryssland, Baltikum, Polen - måste beaktas i det regionalpolitiska samarbetet i Norden, såväl i det korta som långa tidsperspektivet. Det övergripande perspektivet och sambanden i förhållande till EU och i vissa avseenden Ryssland, Baltikum och Polen, gör sig särskilt gällande beträffande kommunikationsinvesteringar och miljöfrågor. I många av dessa frågor är det nödvändigt med en samsyn och gemensam planering.

1.2 En tillväxtinriktad regionalpolitik

I förslaget framhålls att ett överordnat mål i alla nordiska länder numera är att öka den ekonomiska tillväxten inom ramen för en bärkraftig utveckling och därmed skapa det antal arbetstillfällen som behövs för att på sikt åstadkomma full sysselsättning och en förnuftig regional balans. Det sägs vidare att ett nationellt ökande av den ekonomiska tillväxten måste bygga på ett bra resursutnyttjande i alla regioner. Det gäller att tillvarata de mänskliga, fysiska och ekonomiska resurserna så optimalt som möjligt. Ett sådant synsätt leder enligt förslaget till att regionalpolitiken måste ges en delvis ny inriktning och kanske snarast karakteriseras som en politik för allmän regionutveckling. En regionpolitik, där all regioners tillväxtkraft tillvaratas.

Detta sägs också leda till att det i vissa fall blir növäändigt att acceptera en viss regional specialisering som har sin grund i att produktionsfaktorer i princip söker sig till de regioner där förutsättningarna för en viss produktion i varje enskilt fall och vid varje tidpunkt är som mest gynnsamma. Dock uppmärksammas att nya tele- och datatjänster skapar nya förutsättningar att bedriva vissa typer av bl.a. tjänsteproduktion i mer glesbygda och avlägset belägna områden.

Det anses vidare att vissa insatser bör göras för landsbygds- och glesbygdsområden.

- Kunskapen skall ökas om de förändringarna som sker och deras konsekvenser.
- Gränsregionalt och i regionsamarbetet inriktas vissa insatser på landsbygds- och glesbygdsutveckling.
- Nordiska intressen skall konkretiseras i europeisk lantbrukspolitik.
- Nordiska förhållanden skall beaktas i EU:s strukturfonders arbete.
- Deltagande i EU:s landsbygdsutvecklingsprogram och nätverk av typ LEDA.

Allmänt sägs också att ministerrådet kommer att stimulera insatser som på olika sätt kan gagna utvecklingen i landsbygds- och glesbygdsområden. Det gäller forskningsorganet NordREFO, regionsamarbete m.m.

Beträffande EU konstateras att det mest påtagliga internationella samarbetet för Norden under en lång följd av år kommer att riktas mot EU. Samarbetssträvandena bör inriktas på kunskapsutbyte, ansvarsfördelning för deltagande i vissa EU-aktiviteter, m.m. Det framhålls också att det efter folkomröstningarna om EU-medlemskap bör falla sig naturligt att bedöma om utfallet föranleder några förändringar av samarbetsprogrammet.

Det konstateras vidare att detaljplanering, genomförande etc. av viktiga delar av programmet måste delegeras till lokala och regionala organ och aktörer. Samarbetet bör också innefatta olika former av samarbetet mellan nationella, regionala och lokala myndigheter, något som redan förekommer i olika former.

Förslaget innehåller vidare en redovisning av målsättningar och åtgärder samt riktlinjer för det gränsregionala samarbetet, såsom krav på regionalpolitisk relevans, integration och förankring i regionen, uppbyggnad av nätverk, m.m. För NÄRP:s del fastläggs riktlinjer av administrativ natur om projektuppföljning etc.

1.3 Framtida behov av analys och andra insatser

Kunskaps- och erfarenhetsutbyte ges hög prioritet och behovet är stort på grund av de förändrade förutsättningarna för regionalpolitiken. Ministerrådsförslaget framhåller en rad områden där kunskaperna bl.a. genom forskningsorganet NordREFO och analysorganet NOGRAN måste ökas för att ge underlag för hur de framtida insatserna skall inriktas. Som exempel kan nämnas sysselsättningens och arbetslöshetens struktur, ny konkurrenssituation i ett integrerat Europa, strukturförändringar i den offentliga sektorn, miljöns betydelse i ett regionalt perspektiv, m.m.

Förslaget framhåller att gränsregionalt samarbete länge varit ett viktigt inslag i det nordiska samarbetet. Detta får fortsatt stöd, men bör i framtiden inriktas på de för varje region mest angelägna projekten. Samarbetet skall bedrivas som en integrerad del av det samlade regionalpolitiska samarbetet, vilket t.ex. kan innebära samarbete mellan samarbetsområdena

och NordREFO och/eller NOGRAN. Avsikten är att även starka regioner, såsom Öresundsregionen, nu skall kunna stödjas med nordiska regionalpolitiska medel. Verksamheten skall följas genom löpande uppföljningar och utvärderingar.

Förslaget behandlar även regionsamverkan, dvs att regioner utan gemensam gräns men med likartade förhållanden samverkar. Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) skall, i samråd med relevanta kustregioner i Norge utarbeta ett förslag till samarbetsprogram för ett Nordatlantiskt samarbete inriktat i första hand på havsresursfrågor, innefattande Västnorden och vissa kustdistrikt i Norge.

Beträffande frågan om samarbete mellan nordiska regioner och regioner utanför Norden med de norra och västliga delarna av Ryssland framhålls att intresset ökat starkt de senaste åren. Det påpekas dock att det ibland varit svårt att finna rätt inriktning på och rätta former för ett samarbete. Angående det relativt nyinrättade Barentssamarbetet konstateras att det sedan 20 år bedrivs ett samarbete på Nordkalotten, som bortsett från områdena i Ryssland motsvarar samma område som Barentsregionen. Goda förutsättningar för samordning och ett nära samarbete bör föreligga och NÄRP har fått i uppdrag att tillsammanas med Nordkalottkommittén lämna förslag till hur ett samarbete skall kunna utformas.

Samarbetet i Östersjön tas också upp. Möjligheterna till insatser i anslutning till Östersjöprojektet "Vision 2010" skall undersökas.

Beträffande samarbete med regioner inom EU föreslås bl.a. att NÄRP i samråd med bl.a. gränsregionala samarbetsområden och andra regioner som vill samarbeta lämnar förslag på regioner och projekt som bör prioriteras för nordisk finansiering. Samordning med nationella initiativ bör därvid ske. Även i övrigt skall EU analyseras ur regionalpolitisk synpunkt

Ekonomiska konsekvenser

All framtida verksamhet förutsätts programläggas och tidplaneras och för fleråriga projekt bör kontraktsstyrning användas. Nordisk finansiering bör främst initiera tillkomsten av samarbete eller möjliggöra att hållbarheten i ett samarbete prövas.

Med hänsyn till nya kostnader i samband med EU, Barents, Nordatlanten m m anges att medlen för regionalpolitiska samarbetet under 1995 bör ligga kvar på minst samma nivå som 1994. Efter hand som preciseringar görs av olika delar av arbetsprogrammet bör en förnyad bedömning av resursbehoven göras i samband med den årliga budgetbehandlingen.

2. Miljöutskottets synpunkter

Inledningsvis vill utskottet instämma i den analys som görs angående de förändrade förutsättningarna för regionalpolitiken i de nordiska länderna. Strukturella problem på grund av allt större internationell konkurrens, sysselsättningsproblem i basnäringarna, en allt större andel servicenäringar, förändringar inom offentlig sektor, demografiska förändringar, etc har

redan i nuläget fört till att en förnyelse påbörjats av ländernas regionalpolitik.

Utskottet konstaterar att samarbetsprogrammet utarbetats och framlagts innan samtliga folkomröstningar angående Finlands, Norges och Sveriges förhandlingar om medlemskap i EU genomförts. Den aktuella situationen för det nordiska samarbetet är nu att tre länder och ett självstyrande område är medlemmar i eller associerat till EU och två länder och två självstyrande områden står utanför EU.

Detta nya förhållande och den påverkan det kommer att få för organisering och inriktning av det framtida nordiska samarbetet avspeglas av naturliga skäl inte alls i förslaget till framtida samarbetsprogram. Trots detta finner utskottet att de motiv som anges i programmet för ett nordiskt samarbete om regionalpolitik i flera avseenden torde vara gångbara även i den nu aktuella situationen. Förutsättningarna för en nationell regionalpolitik inom ramen för EU:s regler är genom EES-avtalet likartade oavsett om länderna är medlemmar eller ej. Nordens relativt enhetliga näringspolitiska karaktär och den geografiska närheten mellan länderna är oförändrad liksom de historiska, kulturella och språkliga banden mellan länderna. Med visst undantag för situationen i Danmark är många regioner i övriga Norden glesbebyggda, har långa geografiska avstånd och kallt klimat. Dessa har generellt sett mindre gynnsamma förutsättningar vad gäller långsiktig tillväxt än ekonomiskt integrerade och befolkningstäta områden.

Det har framhållits av NordREFO att utmaningen för den regionalpolitiska forskningen är att utveckla en ny territoriell utvecklingsmodell som tar till vara storsamhällets resurser samtidigt som den ger utrymme för en mer autonom tillväxtprocess i Nordens många problemregioner. Framtagandet av en sådan modell, vilken karakteriseras av satsningar, ej av bidrag, är enligt utskottets mening en viktig forskningsuppgift. Den ligger också väl i linje med den nuvarande ambitionen för regionalpolitiken att tillvarata regionernas egen tillväxtkraft och att komma bort från bidragsberoendet. Ytterligare ett viktigt forskningsområde är enligt utskottets mening möjligheterna till och effekterna på regionutvecklingen genom den nya informations- och kommunikationsteknologin. Utskottet är vidare enligt ministerrådet att ett utökat sektorssamarbete är en grundförutsättning för en tillväxtinriktad regionalpolitik.

Med hänvisning dels till den pågående förändringsprocessen, vilken påverkar förutsättningarna för politiken, och dels till våra länders likartade grundförutsättningar finner miljöutskottet att det finns behov av forskning och utveckling inom regionalpolitikens område och att detta rimligtvis bör kunna dra fördel av ett nordiskt samarbete. Utskottet finner av samma skäl att det finns klara motiv för ett nordiskt regionalt och gränsregionalt samarbete i de något stramare former än tidigare som skisseras i förslaget till program. Till de grundläggande motiven för nordiskt samarbete om regionalpolitik bör enligt utskottets mening i framtiden också läggas värdet av ett regionalt samarbete med Nordens närområden. Östersjösamarbetet har betydelse såväl ekonomiskt som miljöpolitiskt. Vad gäller Ryssland bör framhållas samarbetets potentiellt stabiliserande

effekter och inverkan i demokratisk och fredsbevarande riktning, möjligheterna till samarbete på miljöområdet, samarbete om energisparande m.m. På sikt kan ett sådant samarbete också få ett stort ekonomiskt intresse. Utskottet instämmer dock med ministerrådet i att former och förutsättningar för samarbete med närområdena måste analyseras noga. Det är t.ex. viktigt att samarbetet mellan Nordkalottkommittén och Barentsrådet ges fasta former och att riskerna för dubbelarbete så långt möjligt elimineras.

Utskottet kan sammanfattningsvis för sin del tillstyrka att ministerrådet i programmet lägger tyngdpunkten vid de tre områdena kunskapsuppbyggnad, ett aktivt sektorssamarbete samt utveckling av det gränsregionala samarbetet och regionsamarbetet i Norden, mellan Norden och EU samt mellan Norden och dess närområden i öster.

Vissa av dessa aktiviteter förutsätter budgetmedel. Utskottet tar, med hänsyn till den pågående utredningen om inriktning och utformning av det nordiska samarbetet, inte ställning till om aktiviteterna skall finansieras nordiskt eller om de skall utföras med hjälp av nationella medel. Utskottet tillstyrker dock de allmänna principerna för medelshantering, med programläggning och tidsplanering av verksamheten, kontraktsstyrning, löpande uppföljning och utvärdering, m.m.

I övrigt vill utskottet framhålla att den analyskapacitet som använts vid förhandlingarna om EU-medlemskap bör bibehållas för fortsatt analys och som stöd för erfarenhetsutväxling. Bl.a. bör utfallet av EU:s hittillsvarande INTERREG-program för gränsregionalt samarbete analyseras för en strategisk bedömning av möjligheter till samverkan mellan regioner inom EU och andra regioner i Norden.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår miljöutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995 - 1999 i enlighet med ministerrådsförslag B 147/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet.

Stockholm den 23 januari 1995

Sinikka Bohlin (s)

Ranveig Frøiland (A)

Maria Hansen (Sb)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Anni Svanholt (SF)

Paul Chaffey (SV)

Martin Glerup (S)

Chris Heister (m)

Olof Johansson (c)

Olof Salmén (ÅC) Förman

Ministerrådsforslag om nordiskt regionalpolitisk samarbeidsprogram 1995 - 1999

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd oversender herved et ministerrådsforslag om nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 1995 - 1999 til behandling av Nordisk Råd.

Ministerrådet behandlet forslaget i mai og juni 1994 under forutsetning av at det ville komme til behandling på Nordisk Råds 45. sesjon i Tromsø. Ministerrådet har valgt å oversende forslaget som det nå foreligger selv om det ikke blir behandlet av Nordisk Råd før på den 46. sesjonen i Reykjavík.

Utfallet av folkeavstemningene om medlemskap i den europeiske unionen for Finland, Sverige og Norge kan gjøre det nødvendig med visse presiseringer av programmet. Ministerrådet vil i så fall komme tilbake til dette.

Ministerrådet ber om Rådets synspunkter på ministerrådsforslaget om nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 1995 - 1999. Deretter vil ministerrådet endelig fastsette det nye samarbeidsprogrammet.

Tromsø, 14. november 1994

På vegne av Nordisk Ministerråd

David Oddsson

Pär Stenbäck

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	505
1. Bakgrund - gällande samarbetsprogram m.m.	510
2. Förutsättningar för regional utveckling i Norden	512
3. Mål, riktlinjer och strategier för det nordiska samarbetet	514
3.1.1 Övergripande mål m.m.	514
3.1.2 En tillväxtinriktad regionalpolitik.....	515
3.1.3 Skapa förutsättningar för en regional utvecklingspolitik	516
3.1.4 Landsbygds- och glesbygdsutveckling.....	517
3.1.5 EU-samarbetet	517
3.1.6 Delegering, myndighetssamarbete m.m.....	518
3.1.9 Konklusioner	518
3.2 Riktlinjer	519
4. Forskning, utredningar, kunskaps- och erfarenhetsutbyte m.m.	520
4.1 Allmänna utgångspunkter	520
4.2 NordREFO.....	521
4.2.1 Inledning.....	521
4.2.2 NordREFOs forskningsprogram	521
4.2.3 Genomförande av NordREFOs forskningsprogram.....	522
4.3 NOGRAN	523
4.4 Spridning av utrednings- och forskningsresultat	524
4.5 Övrigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte.....	524
5. Samverkan mellan regioner	525
5.1.1 Gränsregionalt samarbete i Norden.....	525
5.1.2 Samarbete i Nordatlanten	526
5.2 Regionsamarbete	527
5.3 Samarbete mellan nordiska regioner och regioner utanför Norden....	528
5.3.1 Barentsregionen	528
5.3.2 Samarbete med de baltiska staterna och i Östersjöregionen	529
5.3.3 Samarbete längs gränsen mot Ryssland	530
5.3.4 Samarbete med regioner inom EU	531
6. Sektors- och projektsamarbete i ett nordiskt perspektiv	532
6.1 Övergripande sektorssamarbete	532
6.2 Företagsinriktat samarbete.....	533
7. Gemensamma stödordningar	535
7.1 Väsnordenfonden.....	535
7.2 Nordiska investeringsbankens regionallåneordning.....	535
8. Administrativa och ekonomiska konsekvenser av förslaget till samarbetsprogram	535
Bilaga 1 NordREFOs forskningsprogram 1994-1998	537
Bilaga 2 Gränsregionalt samarbete och regionsamarbete i Norden	538
Bilaga 3 Nordiska regionalpolitiska stödkriterier	539
Bilaga 4 Huvudsaklig inriktning av projektet Visions and Strategies Around the Baltic 2010.....	541

Tillväxt och utveckling i Nordens regioner

Förslag till nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995 - 1999

Sammanfattning

I samarbetsprogrammet lägger ministerrådet tyngdpunkten vid följande tre områden:

- a) *Kunskapsuppbyggnad* samt utveckling av *kunskaps- och erfarenhetsutbyte* inom Norden och mellan Norden och EU.
- b) Utveckling av *det gränsregionala samarbetet* och *regionsamarbetet* inom Norden, mellan Norden och EU samt mellan Norden och dess närområden i öster.
- c) Ett aktivt *sektorssamarbete*.

Till grund för det nordiska regionalpolitiska samarbetet läggs vissa grundläggande utgångspunkter och förutsättningar samt mål och riktlinjer.

Till att börja med konstateras att det finns klara *motiv för ett nordiskt regionalpolitiskt samarbete*. Skälen för detta är den näringspolitiska karaktären i Norden och den geografiska närheten mellan länderna. Vidare pekas på likheter som den befolkningsmässiga glesheten, de långa geografiska avstånden och ett kallt klimat innebär. Målen för regionalpolitiken är också i huvudsak desamma med inriktning på att uppnå jämlikhet, valfrihet, livskvalitet, god samhällsekonomi, säkerhet m.m. och att upprätthålla en spridd bosättningsstruktur. Dessa faktorer är också av stor betydelse för ett samlat agerande i internationella sammanhang. Samtidigt är det ett faktum att Danmark är medlem i EU med de effekter detta får för Danmarks agerande i olika frågor. Norge, Sverige och Finland har avslutat förhandlingarna om medlemskap i EU. I förhandlingarna har regionalpolitiska problemställningar haft en framträdande plats. Vidare gäller EES-avtalet mellan de nordiska länderna och EU från den 1 januari 1994.

Ett nordiskt samarbete innebär också effektivitetsvinster när det t.ex. gäller att ta fram ny kunskap, utnyttjande av gemensamma resurser i det gränsregionala samarbetet och genom ett samlat agerande i vissa internationella sammanhang.

De förhållanden som under kommande år kommer att påverka regionalpolitikens inriktning är strukturella problem inom industrin med stora regionala effekter och en allt större internationell konkurrens. Jordbruk och fiske kommer också att uppleva ökad internationell konkurrens med risk för sysselsättningsproblem både i råvaruproduktionen och förädlingsledet. För fisket gäller dessutom att råvarubasen minskat. En allt större andel servicenäringar påverkar företagets lokaliseringssval, kompetensbehoven hos de anställda osv. Regionala sysselsättningsproblem uppstår i alla nordiska länder av den krympning och organisationsförändring som sker inom statlig och kommunal förvaltning. Miljöfrågorna får ännu större be-

tydelse och måste integreras som förutsättning i samhällsplanering, näringsverksamhet m.m.

EUs inre marknad innebär ökad konkurrens för vissa företag samtidigt som den skapar nya möjligheter för andra. Detta innebär att effekterna av detta i industriberoende regioner och regioner med en stor andel skyddad hemmamarknadsindustri måste följas upp och utvecklingen i landsbygds- och glesbygdsområdena noga bevakas så att dessa områden inte drabbas av negativa effekter för sysselsättning och service. Den ökade konkurrensen i Europa kan också få effekter på nordiska storstadsregioner med konkurrens om företagslokaliseringar och lokaliseringen av institutionella verksamheter i förhållande till storstadsregioner i Europa.

De här perspektiven gör att det bör vara en viktig forsknings- och utredningsuppgift att analysera dessa.

De övergripande målen för det nordiska regionalpolitiska samarbetet bör vara följande:

1. Samarbetet bör inriktas på att understödja de nordiska ländernas nationellaregionalpolitik genom att stimulera nordiskt kunskaps- och erfarenhetsutbyte m.m.
2. Nordiskt finansiellt stöd bör kunna ges till konkreta insatser i form av gränsregionalt samarbete och annat regionsamarbete, till specifika sektorsinsatser och projekt samt genom gemensamma stödordningar (Västnordenfonden och NIB:s regionallån).
3. Samarbetet bör vidare inriktas på att stimulera och utveckla gemensamt nordiskt utvecklingsarbete i relevanta EES- och EU-frågor samt uppmärksamma frågor av nordiskt intresse.

Det nordiska regionalpolitiska samarbetet skall gagna alla länder. Med tyngdpunkt på kunskaps- och erfarenhetsutbyte, ett omfattande regionsamarbete i alla länder och ett gemensamt intresse för det nordiska bör detta vara möjligt.

Ett viktigt mål för att skapa regional utveckling är *helhetsperspektivet* som innebär att de fysiska och miljömässiga betingelserna måste vägas samman med ekonomiska och andra faktorer. En tillväxtinriktad regional utvecklingspolitik måste således skapa förutsättningar som omfattar i princip alla samhällsområden.

Internationaliseringen påverkar i hög grad utvecklingen i Norden. I första hand är det naturligtvis utvecklingen inom EU och Nordens relationer till EU. Vad som händer ekonomiskt, socialt etc i de områden som i övrigt gränsar till Norden - Ryssland, Baltikum och Polen - påverkar också det regionalpolitiska arbetet i Norden.

Ett överordnat mål i alla nordiska länder är att öka den ekonomiska tillväxten inom ramen för en bärkraftig utveckling för att på sikt åstadkomma full sysselsättning och en förnuftig regional balans. Det innebär att de mänskliga, fysiska och ekonomiska resurserna måste tas till vara i alla regioner. Regionalpolitiken kan därmed karaktäriseras som en politik för allmän regionutveckling. En framtida regional utvecklingspolitik bör inriktas på att

stärka tillväxtpöjligheterna i de svaga regionerna men också understödja tillväxtfrämjande faktorer i starkare regioner.

De strukturförändringar som kommer att beröra de areella näringarna och fisket, omstruktureringar av den offentliga verksamheten m.m. kommer att i särskilt hög grad beröra *landsbygds- och glesbygdsområden*. Det blir därför viktigt att stimulera insatser som på olika sätt kan gagna utvecklingen i landsbygds- och glesbygdsområden. Det gäller NordREFO, regionsamarbetet m.m. Internationaliseringen och speciellt det ökade internationella handelsutbytet kommer att påverka utvecklingen i de större städerna. Mot en sådan bakgrund är det viktigt att uppmuntra samarbete mellan städer, bedriva forskning kring dessa frågor och att förbättra infrastrukturen.

Sektorssamarbete bör ges hög prioritet, eftersom det är ett självklart inslag i en regional utvecklingspolitik. Utrednings- och forskningsprojekt (genom bl.a. NordREFO) bör därför ske i nära samarbete med företrädare för regionalpolitiskt viktiga samhällssektorer. Ett aktivt sektorssamarbete bör också vara ett naturligt inslag i det gränsregionala samarbetet.

Miljöfrågorna tillhör ett av dessa sarnarbetsområden och en god miljö kan vara en förutsättning för att skapa tillväxt samt dessutom bidra till ökad sysselsättning. För att få en så god balans som möjligt mellan miljöintressen och de intressen som verkar för regional utveckling bör ett samspel åstadkommas för att förebygga regionala problem på längre sikt.

Till de viktigaste sektorerna i sarnarbetsprogrammet bör höra:

- arbetsmarknads-, sysselsättnings- och näringspolitiska frågor,
- transporter och kommunikationer,
- forskning, utbildning och utveckling samt
- kultur och miljö.

På det näringspolitiska området fokuseras intresset på att stimulera utvecklingen av *små och medelstora företag* för att åstadkomma ekonomisk tillväxt och sysselsättning. Detta tas också upp i det regionalpolitiska sarnarbetet.

Det internationella sarnarbetet. Sarnarbetssträvandena bör inriktas på att delta i kunskaps- och erfarenhetsutbyte samt nätverksbyggande som har ett nordiskt och nationellt intresse. Möjligheterna till sarnarbete kring konkreta projekt bör prövas. Det är naturligtvis viktigt att integrera Färöarna, Grönland och Åland i sådant internationellt sarnarbete som dessa områden önskar delta i.

Nordiskt sarnarbete med och i internationella organ betyder naturligtvis inte att en harmonisering av åsikterna kan åstadkommas i alla typer av frågor. Det bör emellertid vara viktigt att utveckla ett gemensamt nordiskt sarnarbete i relevanta EES- och EU-frågor och ta till vara de effektivtetsvinster detta kan innebära. Det är vidare viktigt att uppmärksamma frågor som kan vara av gemensamt nordiskt intresse, t.ex. förhållandena kring de så kallade Mål 6-områden, som blev resultatet av de nordiska ansökarländernas förhandlingar med EU.

Detaljplanering, genomförande etc av viktiga delar av samarbetsprogrammet måste *delegeras till regionala och lokala organ och aktörer*. Detta bör ske inom ramen för övergripande nordiska och nationella prioriteringar. Den initiativkraft som finns i regionerna måste tas till vara.

Det nordiska regionalpolitiska samarbetet bör också innefatta olika former av *samarbete mellan nationella, regionala och lokala myndigheter*.

Kunskaps- och erfarenhetsutbyte bör ges mycket hög prioritet i det regionalpolitiska samarbetet. Skälet är naturligtvis att samarbetet tillför varje enskilt land ny kunskap och nya idéer som kan omsättas också i det egna landets politik. Ny kunskap lämpar sig mycket väl att ta fram i ett nordiskt sammanhang. De främsta resurserna är här NordREFO och NOGRAN (tidigare Basprojektet). Kunskaps- och erfarenhetsutbyte lämpar sig också mycket väl för ett samarbete mellan Norden och EU. Den här typen av samarbete innebär också effektivitetsvinster.

NordREFO har lagt fast ett forskningsprogram för perioden 1993-1997 inriktat på följande tre huvudområden:

- A. Ekonomisk och infrastrukturell utveckling
- B. Politisk och institutionell utveckling
- C. Nordisk regionalpolitik i fokus

NordREFO:s främsta uppgifter är att skapa och upprätthålla ett kvalificerat nordiskt forskarnätverk på det regionalpolitiska området. NordREFO bör också samarbeta med regionala samarbetsprojekt (t.ex. gränsregionala samarbetsområden) och försöka engagera berörda ämbetsmannakommittéer och nordiska institutioner i forskningsarbetet. NordREFO bör vidare fortsatt eftersträva att samarbeta i forsknings- och utredningsprojekt som t.ex. EU genomför.

Den årsrapport som NOGRAN (tidigare Basprojektet) utarbetar kan vara utgångspunkt för utarbetande av informationsmaterial till EU-kommissionen och EU-länderna.

Det är mycket viktigt att de resultat som kommer fram av utrednings- och forskningsverksamheten sprids.

Expertutbyte mellan nordiska/nationella organ och EU bör stimuleras.

Det gränsregionala samarbetet, som innefattar samarbete när det gäller näringsliv, turism, kommunikationer, kultur, miljö m.m., har en mycket stor politisk och praktisk betydelse inom det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Detta samarbete bör fortsatt ges mycket hög prioritet och drivas vidare utifrån de riktlinjer som lades fast 1991, emedan kravet om områdenas nationella regionalpolitiska prioritet framöver skall förstås i en bredare betydning. Detta samarbete innebär också ett effektivare utnyttjande av t.ex. infrastruktur. Löpande uppföljningar och utvärderingar bör göras av det gränsregionala och regionsvisa samarbetet så att de insatser som görs blir så effektiva som möjligt. Detta ligger väl i linje med den mål- och ramstyrning (kontraktstyrning) som skall gälla för det nordiska samarbetet.

Som ett komplement till det gränsregionala samarbetet bör ett *gränsöverskridande samarbete mellan regioner* med likartade problem och utveck-

lingsmöjligheter stimuleras. Ett exempel på ett sådant regionsamarbete är ö-samarbetet mellan Bornholm, Gotland och Åland. Nordiskt stöd bör således kunna ges till en utvidgning även till andra projekt liknande ö-samarbetet. Det kan t.ex. gälla samarbete mellan småorter/landsbyar, mellankommunalt samarbete som t.ex. mellan stadsregioner och mellan landsbygds-/glesbygdsområden.

De nordiska utrikesministrarna, Ryska Federationen och EU-kommisionen, beslutade 1993 om ett utvidgat *samarbete i den euro-arktiska regionen (Barentsregionen)*. Samarbetet skall inriktas på bilateralt och multilateralt samarbete inom ekonomi, handel, vetenskap och teknologi, turism, miljö, infrastruktur, utbyte inom utbildning och kultur samt projekt inriktade på att förbättra situationen för urbefolkningarna i denna region. Det finns många likheter i den inriktning som planeras för Barentsregionen och den som bedrivs i Nordkalotten. Det faller sig därför naturligt att ett nära samarbete etableras mellan den organisation som byggs upp för Barentsregionen och Nordkalottkommittén.

Ministerrådet ålägger därför NÄRP och Nordkalottkommittén att lämna ett förslag till hur ett samarbete med Barentsregionen kan utformas.

Frågan om ett *samarbete i Nordatlanten* har väckts. I ett eventuellt sådant nordatlantiskt samarbete bör dels en integrering ske av nuvarande Västnordensamarbete och dels ett eventuellt samarbete i relevanta frågor med Barentsregionen och Nordkalotten utredas. NÄRP skall tillsammans med representanter för för de västnordiska land/områden och relevanta kustregioner i Norge närmare undersöka möjligheterna för ett utvidgat regionalt samarbete i det nordatlantiska området.

När det gäller *regionalpolitiskt samarbete mellan de nordiska och baltiska länderna* är bilden för närvarande oklar och splittrad. Det är därför nödvändigt att skaffa en tydlig bild av pågående och planerade aktiviteter innan eventuella beslut tas om nya insatser för regionalpolitiskt samarbete mellan Norden och de baltiska staterna.

Såväl mellan regioner i Finland som i Norge förekommer olika former av *gränssamarbete mot Ryssland*. Det bör ankomma på finska, norska och ryska myndigheter att presentera förslag till samarbetsinriktning m.m. innan eventuella beslut tas om att inlemma detta i det nordiska gränsregionala samarbetet.

I Danmark deltar flera regioner i *EU:s INTERREG-program (INTERREG - Interregional Cross-Border Cooperation)*. Möjligheterna till samarbete mellan andra regioner i Norden och regioner inom EU bör undersökas. Sådant samarbete bör i första hand inriktas på kunskaps- och erfarenhetsutbyte och nätverksbyggande, men även konkreta projekt. Danmark för fram Öresundsregionen som en betydande europeisk storstadsregion i "Europa 2000"-samarbetet.

Beträffande relationerna till EU bör initiativ tas till att:

- a) identifiera initiativverksamhet, pilotprojekt, nätverk m.m. inom EU av nordiskt regionalpolitiskt intresse,

- b) kartlägga vilka kommittéer, arbetsgrupper m.m. inom kommissionen som har ett nordiskt regionalpolitiskt intresse,
- c) finna ut hur man skall gå till väga för att få tillträde till sådana EU-aktiviteter som är av intresse,
- d) redovisa hur rapportering inom Norden från sådana EU-aktiviteter man deltar i skall ske,
- e) bedöma kostnaderna för deltagande i olika EU-aktiviteter och hur de skulle kunna finansieras.

Småföretagen är en mycket viktig del av näringslivet när det gäller att skapa ekonomisk tillväxt och ny sysselsättning. Småföretagen har också ofta en regional spridning som gör dem mycket viktiga sett i ett regionalt utvecklingsperspektiv. Därför bör samarbete kring något eller några småföretagsinriktade projekt initieras. Det faller sig naturligt att diskutera ett konkret samarbete med Nordisk industrifond (NI) som har iverksatt ett nytt forskningsprogram för perioden 1994-1997.

NI:s forskningsprogram *Ny teknik i skogs- och träindustrin* skulle kunna lämpa sig väl för ett samarbete både med sin inriktning på små företag ofta lokaliserade till regionalpolitiskt prioriterade områden. Det är också en bransch av stor betydelse i flertalet nordiska länder. Vidare bör möjligheterna till ett samarbete med NI kring *livsmedelsindustrin* undersökas.

Med hänvisning till nya *kostnader* för samarbete med EU, Barentsregionen, en nordatlantisk region, Baltikum m.m. förutsätts att medlen för det nordiska regionalpolitiska samarbetet bör ligga kvar på samma nivå som för år 1994. Resursbehovet för 1995 anges således till 28 milj. DKK. Efter hand som preciseringar görs av olika delar av samarbetsprogrammet bör förnyad bedömning av resursbehoven göras i samband med den årliga budgetbehandlingen.

1. Bakgrund - gällande samarbetsprogram m.m.

Nordiskt regionalpolitiskt samarbete inom nordiska ministerrådets ram har bedrivits sedan 1972 då det första samarbetsprogrammet antogs.

Samarbetsprogrammet, för perioden 1990-1994 är ett ramprogram som beskriver de strategier som bör gälla för genomförandet av ett antal program och konkreta projekt. Samarbetsprogrammet har genom ett ministerrådsbeslut 1991 kompletterats med ett strategiprogram för samarbetet inom och mellan regioner 1992-94.

Under programperioden har utvärderingar gjorts av Västnordenkommitténs (1991), Nordkalottkommitténs (1992) och Västnordenfondens (1993) verksamheter. Vidare har Nordiska rådets budgetutskott låtit göra en utvärdering av NordREFO (1993).

NordREFO har under 1993 omlokaliseras från Köpenhamn till Stockholm.

Förslag som berör den nordiska regionalpolitiska verksamheten har väckts och beslut tagits om intensifierat samarbete i Östersjö-, Atlant- och Barentsregionen. Samtidigt sker en integration mot EU. Viktiga utgångs-

punkter för ställningstaganden i ett nordiskt regionalpolitiskt handlingsprogram blir mot den här bakgrunden om det skall inriktas på något av följande alternativ:

- a) Ett renodlat nordiskt samarbete.
- b) Samnordiskt agerande i förhållande till EU och andra regioner i Nordens närområden.
- c) En kombination av a) och b) men där det specifikt nordiska och den nordiska nyttan står i förgrunden inför varje val av samarbete med regioner utanför Norden.

I samarbetsprogrammet för perioden 1995-1999 har alt c) valts som utgångspunkt.

Bakom ett ställningstagande att det finns starka motiv för ett nordiskt regionalpolitiskt samarbete ligger den näringspolitiska karaktär som Norden har och den geografiska närheten mellan länderna som gör det naturligt att finna samarbetslösningar länderna emellan. Utöver dessa faktorer måste naturligtvis också de kulturella, historiska och språkliga banden framhållas.

Av särskild betydelse är även de speciella förhållanden som utgör grunden för en aktiv regionalpolitik i de nordiska länderna. Dessa är främst den befolkningsmässiga gleheten, de långa geografiska avstånden och ett kallt klimat. Målen för regionalpolitiken är också i huvudsak desamma i länderna och utgår från strävandena att uppnå jämlikhet, valfrihet, livskvalitet, god samhällsekonomi, säkerhet m.m. och att med dessa utgångspunkter upprätthålla en spridd bosättningsstruktur.

Slutligen är det av stor betydelse att det finns stora likheter i de administrativa strukturerna som underlättar ett samarbete. Alla dessa faktorer skapar en naturlig nordisk samhörighet och är givetvis av stor betydelse för ett samlat agerande i internationella sammanhang. Samtidigt är det ett faktum att Danmark är medlem i EU med de effekter detta får för Danmarks agerande i olika frågor.

Det finns också skäl att framhålla de effektivitetsvinster som kan uppnås genom det nordiska samarbetet. Det gäller t.ex. framtagandet av gemensam kunskap (forsknings- och utredningsverksamhet), erfarenhetsutbyte, samlat agerande i och möjligheterna till arbetsfördelning i internationella fora, ekonomiska vinster i samutnyttjande av resurser (infrastruktur m.m.) inom det gränsregionala samarbetet osv.

Erfarenheterna från tidigare samarbetsprogram visar att det kan vara svårt att i alla avseenden förutsäga vad som på längre sikt kommer att styra intresseinriktningen beträffande t.ex. kunskaps- och erfarenhetsutbyte, gränsregionalt och regionalt samarbete samt konkreta projekt. En viss flexibilitet i användningen av samarbetsprogrammet bör därför finnas.

De främsta syftena med samarbetsprogrammet är att dra upp riktlinjer för det nordiska samarbetet och därigenom ge det stabilitet, sprida information så att verksamheten blir tillgänglig och förståelig för så många som möjligt samt genom behandling i Nordiska rådet ge rådet möjligheter att

påverka programmet och ge regionalpolitiken tyngd i det nordiska arbetet. Slutligen är programmet en redovisning av de behov av resurser som behövs.

Det kan i detta förslag till samarbetsprogram finnas skäl att referera till vissa uttalanden från de nordiska statsministrarnas möte i Århus i november 1992.

Bland annat framhåller dessa vid detta möte betydelsen av att, inom ramen för det nordiska samarbetet, utveckla infrastrukturen i Norden samt att samarbeta kring resursanvändning, energi och regionala frågor. Vidare framhåller statsministrarna vikten av att göra insatser för att minska arbetslösheten. Ministerrådet tar dessa uttalanden från statsministrarna till intäkt för att stor vikt måste läggas vid det nordiska samarbetet kring regionala utvecklingsfrågor.

2. Förutsättningar för regional utveckling i Norden

Den utveckling som skett i vår omvärld de senaste åren påverkar i stor utsträckning förutsättningarna för regionalpolitiken i de nordiska länderna. Effekterna av vissa faktorer är kända medan mer kunskap behövs om effekterna av andra.

Strukturella problem gör sig gällande under kommande år med stora regionala genomslag för såväl export- som hemmamarknadsindustri som utsätts för allt större internationell konkurrens. Inom jordbruk och fiske kommer en ökad internationell konkurrens att innebära risk för sysselsättningsproblem både i råvaruproduktionen och förädlingsledet. För fisket gäller dessutom att råvarubasen minskat. Skiftet från en relativt stor sysselsättning inom industriell produktion till en allt större andel servicenäringar påverkar företagens lokaliseringsval, kompetensbehoven hos de anställda osv. Inhemska regionala sysselsättningsproblem uppstår i alla nordiska länder av den krympning och organisationsförändring som sker inom statlig och kommunal förvaltning.

EUs inre marknad får effekter på den regionala utvecklingen i Norden. Den kommer att innebära en ökad konkurrens för vissa företag samtidigt som den skapar nya möjligheter för andra företag i Norden. Effekterna av detta i industriberoende regioner och regioner med en stor andel skyddad hemmamarknadsindustri måste följas. Vidare måste utvecklingen i landsbygds- och glesbygdsområdena noga bevakas så att dessa områden inte drabbas av negativa effekter för sysselsättning och service.

Den ökade konkurrensen i Europa tar sig å den andra sidan också uttryck i en ovisshet om effekterna på nordiska storstadsregioner av en ökad konkurrens om företagslokaliseringar, lokaliseringen av institutionella verksamheter (banker m.m.) till storstadsregioner i Europa. Ett alltmer ökat internationellt handelsutbyte kommer också att påverka utvecklingen i de större städerna. Alla de här förhållandena debatteras och är aspekter som måste uppmärksammas i en politik för regional utveckling.

De här förändringarna påverkar ibland på ett positivt och ibland negativt sätt förutsättningarna för den regionala utvecklingen. Här skall bara

nämnas några förhållanden av stor betydelse utan att något försök görs att värdera konsekvenserna av dessa. Det bör vara en viktig forsknings- och utredningsuppgift att analysera dessa. De viktigaste förändringarna, som präglat och kommer att präglade utvecklingen kan listas på följande sätt:

- Ekonomisk tillbakagång som följs av ekonomisk tillväxt,
- Ökad konkurrens från omvärlden, men också förbättrad konkurrenskraft för nordiska företag som bl.a. innebär att exportföretagen kan utvecklas,
- Internationaliseringen, EES-avtalet och den möjliga utvidgningen av antalet medlemsländer i EU (Finland, Norge, Sverige) som bl.a. innebär en friare marknad för varor och tjänster i hela Norden och nya samarbetsförhållanden, samt möjlighet för att delta i europeiskt regionalpolitiskt samarbete,
- Administrativa förändringar och transregionalt samarbete skapar nya aktörer inom det regionalpolitiska fältet,
- En helt ny politisk och ekonomisk situation i vår omvärld (kommunismens fall, nya länder har uppstått i vår närhet, Tysklands återförening osv.) med nya säkerhetspolitiska, handelspolitiska etc. konsekvenser som följd,
- Strukturella förändringar inom stora delar av näringslivet med effekter på sysselsättningen i alla typer av regioner,
- Avregleringar och privatiseringar inom offentlig verksamhet skapar nya konkurrenssituationer och påverkar serviceutbudets geografiska fördelning,
- Minskade statliga transfereringar och besparingar i budgetarna för offentlig verksamhet kan leda till minskad efterfrågan på varor och tjänster samt stagnerande/minskande sysselsättning i vissa regioner,
- Investeringar i infrastruktur och satsningar på kompetensuppbyggnad sker, vilket kortsiktigt skapar sysselsättning och långsiktigt förbättrar näringslivets konkurrenskraft där dessa satsningar sker,
- Den demografiska strukturen förändras med en alltmer åldrande befolkning, som påverkar arbetskraftsutbudet, servicebehov m.m.,
- Miljöfrågorna får ännu större betydelse och måste integreras som förutsättning för samhällsplaneringen, beaktas inom näringsverksamheten m.m.,
- Invandringen kan få en successivt ökad omfattning och påverkar befolkningsutveckling m.m.

3. Mål, riktlinjer och strategier för det nordiska samarbetet

3.1.1 Övergripande mål m.m.

De övergripande målen för det nordiska regionalpolitiska samarbetet kan sammanfattas på följande sätt:

1. Samarbetet bör inriktas på att understödja de nordiska ländernas nationella regionalpolitik genom att stimulera nordiskt kunskaps- och erfarenhetsutbyte m.m.
2. Nordiskt finansiellt stöd bör kunna ges till konkreta insatser i form av gränsregionalt samarbete och annat regionsamarbete, till specifika sektorsinsatser och projekt samt genom gemensamma stödordningar (Västnordenfonden och NIB:s regionallån).
3. Samarbetet bör vidare inriktas på att stimulera och utveckla gemensamt nordiskt utvecklingsarbete i relevanta EES- och EU-frågor samt uppmärksamma frågor av nordiskt intresse.

Ett övergripande mål för det nordiska regionalpolitiska samarbetet är att det skall gagna alla länder på bästa möjliga sätt. Skillnader i den politik som förs, olika utgångspunkter beträffande näringslivsstruktur, varierande bosättningsmönster osv innebär med nödvändighet att utfallet av samarbetet kan bli något olika för olika länder. Med tyngdpunkt på kunskaps- och erfarenhetsutbyte, ett omfattande regionsamarbete i alla länder och ett gemensamt intresse för det nordiska borde emellertid de nordiska länderna kunna uppfatta nyttan av samarbetet som i stort sett lika stor. En skilje-fråga utgör för närvarande ländernas relation till EU. Alla länder omfattas av ett EES-avtal (Färöarna och Grönland har inte träffat något avtal och för Ålands del gäller vissa undantag från avtalet). Danmark är redan medlem av EU.

Finland, Norge och Sverige har under medlemskapsförhandlingarna också understrukit specifika nordiska regionala förhållanden: glesbebyggelse, långa avstånd och kallt klimat. Detta resulterade i ett nytt målområde 6 (transitional arrangement) för att stödja utveckling och strukturell förändring i regioner med extremt låg befolkningstäthet. Gemensam forskning, kunskaps- och erfarenhetsutbyte, gränssamarbete etc. har stor betydelse i ett nordiskt perspektiv oavsett i vilken form länderna berörs av den europeiska integrationen i framtiden. När folkomröstningarna genomförts kan inriktningen och formerna för det nordiska samarbetet behöva diskuteras på nytt.

Ett viktigt mål för att skapa regional utveckling är att utgå från ett helhetsperspektiv. Det betyder att de fysiska och miljömässiga betingelserna måste vägas samman med ekonomiska och andra faktorer. En tillväxtinriktad regional utvecklingspolitik måste således skapa förutsättningar som omfattar i princip alla samhällsområden. Utbyggnad av infrastruktur i form av kommunikationer, utbildning, kultur etc. tillhör den typ av förutsättningar som är nödvändiga för ekonomisk utveckling.

En god miljö tillhör också en grundpelare för välfärden och är även en viktig ekonomisk tillväxtfaktor. En god miljö är också en attraktionskraft för boende och näringslivstillväxt. Den fysiska planeringen kan vara ett verksamt medel för att väga samman olika intressen och påverka den regionala utvecklingen på lång sikt. Det är först med den här typen av helhetssyn som ekonomisk tillväxt och därmed företagande och sysselsättning kan skapas.

Den internationalisering som blir allt tydligare påverkar i hög grad utvecklingen i Norden. I första hand är det naturligtvis utvecklingen inom EU och Nordens relationer till EU nu och i framtiden som har betydelse. Men vad som händer ekonomiskt, socialt etc i de områden i övrigt som gränsar till Norden - Ryssland, Baltikum och Polen - måste också, såväl i det korta som i det långa tidsperspektivet påverka även det regionalpolitiska arbetet i Norden.

De övergripande perspektivet, och sambanden i förhållande till EU och i vissa avseenden Ryssland, Baltikum och Polen gör sig särskilt gällande beträffande kommunikationsinvesteringar och miljöfrågor. I vissa av dessa frågor är det nödvändigt med en samsyn och gemensam planering.

Den här utvecklingen skapar naturligtvis ett ökat intresse för och behov av ett gränsöverskridande samarbete inom Norden och mellan Norden och angränsande regioner.

I det följande tas också upp frågor av betydelse för att skapa en tillväxtinriktad regional utvecklingspolitik inriktad på alla typer av regioner. Detta får emellertid inte missförstås så att insatser skall göras som stärker de redan starka regionerna på de svagares bekostnad. Fortsatt måste det primära målet vara regional utjämning av sysselsättningsmöjligheter och levnadsstandard, såväl mellan som inom regioner.

3.1.2 En tillväxtinriktad regionalpolitik

Ett överordnat mål i alla nordiska länder är idag att öka den ekonomiska tillväxten inom ramen för en bärkraftig utveckling, och därmed skapa det antal arbetstillfällen som behövs för att på sikt åstadkomma full sysselsättning och en förnuftig regional balans. Att nationellt öka den ekonomiska tillväxten måste bygga på ett bra resursutnyttjande i alla regioner. Det gäller att tillvarata de mänskliga, fysiska och ekonomiska resurserna så optimalt som möjligt. Ett sådant synsätt leder till att regionalpolitiken måste ges en delvis ny inriktning och kanske snarast karaktäriseras som en politik för allmän regionutveckling.

Den traditionella regionalpolitiken är inriktad på långvariga åtgärder dels i regioner med permanenta lägesnackdelar, dels på temporära insatser i regioner med tillfälliga problem till följd av kraftig strukturomvandling inom näringslivet. Det komplement till denna den traditionella regionalpolitiken som börjar växa fram är en regionalpolitik där alla regioners tillväxtkraft tillvaratas.

Tillväxt och förutsättningar för tillväxt skapas av enskilda personer, företag, offentliga organ, infrastruktur, forskning, utbildning etc. Alla dessa

faktorer måste bidra till regional tillväxt men medvetenhet måste samtidigt finnas om att det i ett regionalt perspektiv kan finnas skillnader i hur tillväxt kan genereras i olika regioner, eftersom förutsättningarna varierar. En framtida regional utvecklingspolitik bör inriktas på att stärka tillväxtpöjligheterna i de svaga regionerna men också understödja tillväxtfrämjande faktorer i starkare regioner. Det finns alltid ett betydelsefullt samspel mellan regioner som måste värnas och utvecklas.

Det förekommer också en diskussion inom regionalpolitiken om närande och tärande regioner. En sådan diskussion är inte särskilt fruktbar eftersom det dels kan vara svårt att föra i bevis att det finns sådana skillnader, dels att en nationell tillväxtpolitik måste omfatta alla regioner. Däremot blir det med ett sådant synsätt på hur tillväxt kan skapas i en del fall nödvändigt att acceptera en viss form av regional specialisering som har sin grund i att produktionsfaktorer i princip söker sig till de regioner där förutsättningarna för en viss produktion i varje enskilt fall och vid varje tidpunkt är som mest gynnsamma. I storstadsregioner främjas utvecklingen av verksamheter som bygger på t.ex. frekventa kontakter, medan andra regioner kan dra till sig verksamheter t.ex. baserade på vissa råvaror. Ny tele- och datateknik skapar dock nya förutsättningar att bedriva vissa typer av bl.a. tjänstproduktion i mer glesbebyggda och avlägset belägna områden.

Inom ramen för en tillväxtinriktad regionalpolitik finns, som framgår av den tidigare redovisningen många viktiga forskningsuppgifter för NordREFO.

3.1.3 Skapa förutsättningar för en regional utvecklingspolitik

En långsiktig tillväxt kräver olika typer av infrastruktur och andra förutsättningar för en gynnsam näringslivsutveckling och transfereringar från starka till svagare regioner (i en del länder brukar man tala om den "lilla" och den "stora" regionalpolitiken). Kommunikationer samt forskning och utveckling tillhör de former av infrastruktur som har en klar geografisk anknytning. Den avreglering och privatisering som pågår inom regionalpolitiskt viktiga infrastrukturuområden - flyg, telekommunikationer, post m.fl. - kan om inget särskilt görs leda till konkurrenssituationer som resulterar i avveckling av dessa tjänster i de mer glesbebodda regionerna. Här ligger ett stort problem och en viktig utmaning för regionalpolitiken att hitta system som kan garantera att infrastrukturen inte utarmas i vissa regioner.

Men det finns även andra förhållanden som utgör viktiga förutsättningar för regional utveckling. Hit hör t.ex. finansieringstjänster. I vissa regioner råder det brist på tillräckligt mycket riskkapital. Därmed blir uppgiften att skapa regional tillgång till riskkapital en viktig åtgärd för att åstadkomma regional tillväxt. Här skall nämnas att de nordiska energi- och näringsministrarna vid ett flertal tillfällen diskuterat denna problemställning och bitt om utarbetandet av en handlingsplan hur de nordiska finansieringsordningarna kan utvecklas i samråd med den privata sektorn.

3.1.4 Landsbygds- och glesbygdsutveckling

De strukturförändringar som fortsatt kommer att beröra de areella näringarna och fisket, omstruktureringar av den offentliga verksamheten m.m. kommer att i särskilt hög grad beröra landsbygds- och glesbygdsområden. Det är därför mycket angeläget att insatser görs för dessa områden genom att

- ta fram ökad kunskap om de förändringar som sker och konsekvenserna av detta, bl.a. erfarenhetsutbyte för att utveckla metoder och medel så att alternativa former av sysselsättning, service etc. kan skapas,
- i det gränsregionala samarbetet och i ett regionsamarbete inrikta en del av insatserna på landsbygds- och glesbygdsutveckling,
- konkretisera nordiska intressen i europeisk landsbygdspolitik,
- EU:s strukturfonders mål 5b (utvecklandet av landsbygden) möjliggör en effektivisering av landsbygdspolitik. Om Finland, Norge och Sverige blir medlemmar, borde nordiska förhållanden beaktas bättre i strukturfondernas verksamhet,
- undersöka möjligheterna att inom ramen för EU:s initiativverksamhet bl.a. delta i det kommande landsbygdsutvecklingsprogrammet samt att fortsatt delta i nätverk liknande EU:s LEDA-projekt.

Ministerrådet kommer att stimulera insatser som på olika sätt kan gagna utvecklingen i landsbygds- och glesbygdsområden. Det gäller NordREFO, regionsamarbetet m.m.

3.1.5 EU-samarbetet

Det mest påtagliga internationella samarbetet för Norden kommer under en lång följd av år att riktas mot EU. EES-avtalet omfattar nu också Finland, Island, Norge och Sverige. Danmark är redan medlem av EU. Färöarna och Grönland står helt utanför ett EES-avtal och Åland har vissa undantag i avtalet. Inom ramen för EES-avtalet bör samarbete om frågor av gemensam nordisk karaktär - t.ex. tolkning av regelverk - utvecklas.

Finland, Norge och Sverige har avslutat förhandlingarna om medlemskap i EU. Målet är att det skall kunna leda till medlemskap från 1995.

Samarbetssträvandena bör inriktas på att delta i kunskaps- och erfarenhetsutbyte samt nätverksbyggande som har ett nordiskt och nationellt intresse. Det finns också anledning att undersöka möjligheterna att få delta i kommittéer, arbetsgrupper m.m. inom EU för att därigenom få tidig information, lära sig hur EU-administrationen fungerar, indirekt kunna påverka policyutformningen etc. Slutligen bör naturligtvis också möjligheterna till samarbete kring konkreta projekt prövas. Det är naturligtvis viktigt att integrera Färöarna, Grönland och Åland i sådant internationellt samarbete som dessa områden önskar delta i.

Ministerrådet kommer, när resultatet av folkomröstningarna är klart, att försöka klarlägga om det av t.ex. effektivitetsskäl och administrativa resursskäl kan finnas motiv för att fördela ansvaret mellan de nordiska länderna för deltagande i vissa EU-aktiviteter och identifiera vilka dessa kan vara. Nordiskt samarbete med och i internationella organ betyder naturligtvis inte att en harmonisering av åsikterna kan åstadkommas i alla typer av frågor. Detta måste avvägas från fall till fall. Det bör emellertid vara viktigt att kunna utveckla ett gemensamt nordiskt samarbete i relevanta EES- och EU-frågor. Det bör också nämnas att de nordiska länderna eller vissa av länderna - förutom EU-landet Danmark - erbjudits delta och deltar i några av EU:s regionalpolitiska aktiviteter. Inriktningen på samarbete inom ramen för EES-avtalet och eventuellt samarbete i övrigt med EU bör utgå från de förutsättningar, mål, riktlinjer och strategier som tidigare behandlats (Avsnitten 2 och 3). Det bör också falla sig naturligt att när folkomröstningarna angående EU-medlemskap genomförts i Finland, Norge och Sverige bedöma om detta bör föranleda några förändringar av samarbetsprogrammet.

Det internationella samarbete som i övrigt bör rymmas i samarbetsprogrammet behandlas i avsnittet om olika former av regionsamarbete (Avsnitt 5).

3.1.6 Delegering, myndighetssamarbete m.m.

Detaljplanering, genomförande etc av viktiga delar av samarbetsprogrammet måste delegeras till regionala och lokala organ och aktörer. Detta bör ske inom ramen för övergripande nordiska och nationella prioriteringar. Detta innebär också att stor vikt måste läggas vid väl utvecklade program. Det är av stor vikt att den initiativkraft som finns i regionerna tas till vara. En hög grad av delegering kan givetvis leda till konkurrens mellan olika regioner, men detta bör samtidigt stimulera initiativkraften.

Det nordiska regionalpolitiska samarbetet bör också innefatta olika former av samarbete mellan nationella, regionala och lokala myndigheter. Sådant förekommer redan i olika former. Således har de nationella och regionala myndigheterna regelmässigt sammankomster och i det gränsregionala samarbetet deltar regionala och lokala myndigheter och organ. NordREFO bör liksom Basprojektet kunna utnyttja den kompetens som finns hos myndigheterna.

Ministerrådet kommer på olika sätt underlätta och stimulera den här typen av samarbete.

3.1.7 Konklusioner

Den genomgång som gjorts här pekar mot ett behov av en tillväxtinriktad och bärkraftig politik där den traditionella regionalpolitiken bör kompletteras med en regional politik för ekonomisk tillväxt som i princip bör omfatta alla typer av regioner. Medlen kan behöva variera från region till region så att tyngdpunkten i vissa regioner omfattar insatser för att skapa förutsättningar för näringslivets utveckling (kommunikationer, forsknings-

institutioner etc.) medan det i andra regioner dessutom måste handla om insatser av traditionell regionalpolitisk karaktär - förbättringar av utvecklingsmiljön, stöd till företagsinvesteringar etc.

Den här skisserade synen på regionalpolitiken har redan delvis sin tillämpning inom och utanför Norden. Norge har i början av 1993 beslutat inrikta regionalpolitiken på åtgärder i hela landet (i städer bl.a. stöd till småföretag, kompetensutveckling, kommunikationer). En översyn av svensk och isländsk regionalpolitik pågår också. EU:s struktur- och regionalpolitik har en innehållsmässigt stor omfattning och innefattar såväl landsbygds- som stadsregioner etc. Den har därmed en något vidare inriktning än regionalpolitiken traditionellt haft i Norden.

3.2. Riktlinjer

Utöver de tidigare angivna målen och grunderna för en nordisk regionalpolitik bör följande preciseringar och specificeringar av mål, riktlinjer m.m. för det nordiska samarbetet göras.

Ministerrådets arbete har, utöver vad som tidigare angivits, följande utgångspunkter:

- Kvalificerade faktaredovisningar och analyser om den regionala utvecklingen i Norden och internationellt bör löpande tas fram.
- Åtgärder som vidtas bör ha en tydlig regionalpolitisk prioritet och nordisk relevans (t.ex. att samarbetet skall omfatta minst två länder).
- Åtgärder som genomförs inom samarbetsprogrammet bör löpande följas upp och utvärderas.
- För det gränsregionala samarbetet bör följande riktlinjer, som ministerrådet beslutade om 1991, gälla även fortsättningsvis:
 - a) regionalpolitisk prioritet,
 - b) regionalpolitisk relevans,
 - c) nordisk betydelse,
 - d) integration och förankring i regionen,
 - e) resultatriktad och tidsbegränsad,
 - f) uppbyggnad och utnyttjande av nätverk,
 - g) samverkan med sektorsmyndigheter,
 - h) regional och nationell finansiering.

Kriterierna är närmare förklarade i *Bilaga 3*.

För att genomföra ett ambitiöst samarbetsprogram fastlägger ministerrådet följande riktlinjer för NÄRP och andra ansvariga organ:

- beslut bör fattas om en tids- och aktivitetsplan för var och en av de föreslagna aktiviteterna,
- resurser för särskilda projekt bör avsättas,
- successiv avstämning bör göras av programmets olika aktiviteter,

- en samordning bör ske med andra nordiska aktörer (ämbetsmannakommittéer, institutioner etc.),
- ett engagemang från nationella myndigheter bör finnas.

4. Forskning, utredningar, kunskaps- och erfarenhetsutbyte m.m.

4.1 Allmänna utgångspunkter

Kunskaps- och erfarenhetsutbyte bör ges mycket hög prioritet i det regionalpolitiska samarbetet. Skälet är naturligtvis att samarbetet tillför varje enskilt land ny kunskap och nya idéer som kan omsättas också i det egna landets politik. Som tidigare framhållits (Avsnitt 2) är förutsättningarna för regionalpolitiken i många avseenden nya och dess effekter delvis okända. Det behövs således ny kunskap som lämpar sig mycket väl att ta fram i ett nordiskt sammanhang. De främsta resurserna är här NordREFO och NOGRAN, som har mycket viktiga uppgifter i detta sammanhang. Kunskaps- och erfarenhetsutbyte lämpar sig också mycket väl för ett samarbete mellan Norden och EU. Vi kan säkert lära oss en hel del från EU om strukturproblem, problem i stadsregioner etc. Men Norden har specifika kunskaper att erbjuda EU. Som exempel kan nämnas:

- praktisk tillämpning av subsidiaritetsprincipen (närhetsprincipen) med ofta långtgående delegering och decentralisering av ansvar för program- och projektarbete, stödgivning, sektorsamordning m.m. till mest kompetenta organ,
- småskaliga lösningar på sysselsättning, service etc.,
- regionala problemlösningar i yttora och glest befolkade regioner,
- lösningar på kommunikations- och nätverksproblem över långa avstånd.

Ministerrådet har under senare år låtit genomföra följande utredningar för att belysa konsekvenserna av Europaintegrationen.

- Regionalpolitik i EF og de nordiske lande (NORD 1990:34).
- The Regional Implications of the Single Market and Norden (NORD 1990:122).
- EG och regionalpolitiken (NORD 1990:125).
- Europaintegrationen och den nordiska regionalpolitiken (NordREFO 1992:3).

NOGRAN har inför Finlands, Norges och Sveriges medlemskapsförhandlingar utarbetat en gemensam beskrivning av de regionala förhållanden som karaktäriserar länderna.

Hösten 1992 besökte representanter för EU-kommissionen utvalda regioner i Finland, Norge och Sverige.

NordREFO:s forskningsprogram och NOGRAN verksamhet bör enligt ministerrådet utformas i samarbete med NÄRP och i sina grunddrag

stämman överens med de uppfattningar ministerrådet har om inriktning m.m. De behov av utredningsinsatser m.m. som ministerrådet löpande har i genomförandet av samarbetsprogrammet måste säkerställas.

4.2 NordREFO

4.2.1 Inledning

NordREFO har till uppgift att ta initiativ till, genomföra och samordna nordisk regionalpolitisk forskning. Därutöver skall NordREFO försöka främja sambandet mellan forskning och praktisk politik samt utveckla och stärka nordiska forskarnätverk. Ministerrådet anlitar också NordREFO för vissa projekt. NordREFO har vidare under 1991-1993 på uppdragsbasis genomfört ett större arbete åt EG (EU) inom ramen för projektet "Europe 2000," "Outlook for the Development of the Community's Territory" som dels handlar om hur den regionala utvecklingen inom EU kan påverkas av en integration av nordiska länder samt dels ger en bild av den regionala situationen i Norden. Det skall här nämnas att Finland, Norge och Sverige fått observatörsstatus i en EU-kommitté som följer arbetet med Europe 2000 (Committee for Spatial Development).

Exempel på forskningsprojekt som NordREFO genomfört under senare år är:

- Statens regionalpolitiska ansvar
- Regional- och miljöpolitik
- Kultursatsningar och regional utveckling
- Problem för välfärd, service och sysselsättning till följd av minskad folkmängd i Nordens utkantsområden
- Småföretagens internationalisering
- Fiskenäringen och den regionala utvecklingen
- Transporter och kommunikationer i ett regionalpolitiskt perspektiv.

NordREFO flyttade den 1 juli 1993 från Köpenhamn till Stockholm där institutet är samlokaliserat med Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan). En flyttning har alltid skett vart fjärde år. Nu inleds en ny fyraårig forskningsetapp.

4.2.2 NordREFO:s forskningsprogram

NordREFO:s styrelse har lagt fast ett forskningsprogram för perioden 1993-1997 som utarbetats i samråd med NÄRP. Programmet som är inriktat på de regionalpolitiska konsekvenserna av nuvarande och framtida ekonomiska, infrastrukturella och institutionella förändringsprocesser är inriktat på följande tre huvudområden:

- A. Ekonomisk och infrastrukturell utveckling
- B. Politisk och institutionell utveckling
- C. Nordisk regionalpolitik i fokus

Det närmare innehållet i forskningsprogrammet framgår av *Bilaga 1*.

4.2.3 Genomförande av NordREFO:s forskningsprogram

NordREFO:s forskningsprogram innebär att ett stort antal av de frågor som reser sig utifrån de förutsättningar och mål för regionalpolitiken som tidigare behandlats (Avsnitten 2 och 3) kommer att bli behandlade.

Det betyder bl.a. att följande för den regionala utvecklingen och regionalpolitiken centrala frågor kommer att behandlas:

- sysselsättningens och arbetslöshetens struktur,
- den nya konkurrenssituationen för näringslivets utveckling i ett integrerat Europa,
- strukturförändringarna inom den offentliga sektorn,
- småföretagandets betydelse för ekonomisk och regional tillväxt,
- FoU-miljöernas karaktär och lokalisering,
- infrastrukturens utveckling och betydelse,
- miljöns betydelse i ett regionalt perspektiv,
- strukturella förändringar i stadsregioner,
- administrativa betingelser för struktur- och regionalpolitiken.

NordREFO:s främsta uppgifter är att skapa och upprätthålla ett kvalificerat nordiskt forskarnätverk när det gäller regional utvecklingspolitik.

NordREFO bör därutöver när så är ändamålsenligt samarbeta med regionala samarbetsprojekt (t.ex. gränsregionala samarbetsområden) och försöka engagera berörda ämbetsmannakommittéer och nordiska institutioner i forskningsarbetet. I den utvärdering som Nordiska rådets budgetutskott låtit göra av NordREFO framkommer att verksamheten varit framgångsrik. Samtidigt framförs en del synpunkter och förslag beträffande NordREFO:s verksamhet. T.ex. framhålls att NordREFO:s verksamhet och forskningsresultat måste bli bättre kända. Detta gäller kanske i särskild grad i Finland. I utvärderingen diskuteras också möjligheterna att till NordREFO knyta fasta forskartjänster.

Enligt ministerrådet bör NordREFO överväga de synpunkter och förslag som framförs i utvärderingen. Vissa förändringar har redan vidtagits. Det finska inrikesministeriet sammankallar regelbundet representanter för finska forskningsmiljöer för att därigenom förmedla kännedom om bl.a. NordREFO:s verksamhet.

För att sprida kunskap om NordREFO:s nyligen beslutade forskningsprogram har detta översatts till finska, isländska och engelska.

Beträffande diskussionen om fasta forskarresurser knutna till NordREFO hyser ministerrådet stor tveksamhet. Skälen till detta är främst att det skulle innebära att en stor del av NordREFO:s ekonomiska resurser binds upp för längre perioder och att nuvarande fördelar med flexibilitet i valet av forskningsinriktning och forskare begränsas samt att möjligheterna att hela tiden engagera de bästa forskarna för aktuella forskningsuppgifter minskar. I utvärderingen tas också upp frågan om flyttningen av NordREFO vart fjärde år. Enligt ministerrådet bör NÄRP innan nuvarande

fyraårsperiod löper ut tillsammans med NordREFO göra en bedömning av de för- och nackdelar som kan finnas med den här typen av flyttning av NordREFO mellan de nordiska länderna och redovisa detta för ministerrådet.

Inom det nordiska samarbetet bedrivs utrednings- och forskningsarbete på det regionalpolitiska och samhällsvetenskapliga området av NOGRAN och NordREFO medan Nordplan svarar för högskoleutbildning med inriktning på samhällsplanering.

Dessa tre nordiska organ bedriver sinsemellan delvis kompletterande verksamheter. Det finns därför anledning att ta vara på de synergieffekter som en samverkan dem emellan kan ge. NordREFO bör därför utveckla samarbetet med Nordplan. När tillräckliga erfarenheter vunnits av detta samarbete bör en närmare värdering göras före utgången av nuvarande forskningsprogramperiod.

NordREFO bör fortsatt eftersträva att samarbeta i forsknings- och utredningsprojekt som t.ex. EU genomför, antingen på uppdrag av ministerrådet eller i form av externt finansierade uppdrag.

NordREFO har, som tidigare nämnts, lyckats få uppdrag av EG-kommissionen (EU) inom ramen för kommissionens Europa 2000-projekt. Förutsättningen för detta har varit att NordREFO i sitt uppdrag kunnat stå oberoende av politiskt inflytande från de nordiska länderna. Det är enligt NÄRP viktigt att NordREFO även fortsatt kan anlitas av t.ex. EU. Det innebär dock en potentiell konflikt i det förhållandet att NordREFO dels styrs av de nordiska länderna, dels skall kunna ha en i förhållande till de nordiska länderna oberoende ställning. NordREFO bör söka finna lämpliga former för att kunna kombinera rollen av ett nordiskt regionalpolitiskt forskningsinstitut med visst inflytande från ministerrådet och möjligheterna av att utföra forskning oberoende av nationella intressen.

Ambitionen bör vara att koordinera och stärka det nordiska forsknings-samarbetet inom sektorn och härigenom på sikt skapa ett i europeiskt perspektiv konkurrenskraftigt regionalpolitiskt kompetenscentrum i Norden.

4.3 NOGRAN (Nordiska gruppen för regional analys, tidigare Basprojektet)

NOGRAN bedriver utredningsarbete i anslutning till de verksamheter som ministerrådet initierar. En årsrapport ges ut som innehåller uppgifter om den regionala situationen i Norden, korta beskrivningar av de nordiska ländernas regionalpolitik m.m. NOGRAN genomför också särskilda utredningar och har bl.a. gjort utredningar med anknytning till Europa- och Östersjöperspektivet.

NOGRAN har också anlits av enskilda länder i Norden för särskilda uppdrag och, som tidigare nämnts, också inför Finlands, Norges och Sveriges EU-medlemskapsförhandlingar gjort en gemensam beskrivning av den regionala situationen i Norden.

1990 startade ett projekt inriktat på samarbete mellan möbelindustriföretag i fyra regioner. NOGRAN har mycket aktivt deltagit i detta projekt, som nu är avslutat för NOGRAN:s del.

NOGRAN bör vara ministerrådets viktigaste utrednings- och analysresurs. En balans mellan projektets arbete med insamling, analys och presentation av data om regional utveckling, och de mera ad hoc-präglade utredningsuppgifterna, bör eftersträvas.

NOGRAN:s årsrapport kan vara utgångspunkt för utarbetande av informationsmaterial till EU-kommissionen och EU-länderna och därigenom öka förståelsen för de regionala särdrag som utmärker Norden och den särskilda typ av regionalpolitiska insatser dessa kräver. NOGRAN bör koncentrera sina insatser till att gälla utrednings- och analysverksamhet. Det är viktigt att understryka, att NOGRAN:s och NordREFO:s verksamheter inte är sammanfallande men ofta kompletterande, eftersom NOGRAN ofta samarbetar med NordREFO i dataframtagning och även i enskilda utrednings- och forskningsprojekt. Den typ av engagemang som möbelprojektet (se Avsnitt 6.2) representerar bör inte tillhöra NOGRAN:s normala verksamhet.

4.4 Spridning av utrednings- och forskningsresultat

Det är naturligtvis mycket viktigt att de resultat som kommer fram av utrednings- och forskningsverksamheten sprids på olika sätt och därigenom kan påverka politikens utformning. Det ankommer därför på NordREFO och Basprojektet att se till att resultaten publiceras och behandlas vid seminarier och på annat sätt. Tidskriften NordREVY är ett viktigt medel.

För att få genomslag för de forsknings- och utredningsresultat som kommer fram är det viktigt att engagera företrädare för andra ämbetsmannakommittéer och institutioner att aktivt delta i utrednings- och forskningsarbetet. Det kan vara en form för att sprida kunskap om de regionalpolitiska förutsättningarna och därmed påverka sektorspolitiken att ta regionalpolitiska hänsyn inom sitt eget område.

4.5 Övrigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte

Systemet med frivillig examination av ett enskilt lands regionalpolitik bör fortsatt finnas med i samarbetsprogrammet. Finland prövade med goda erfarenheter denna metod 1991 inför en översyn av sin egen regionalpolitik.

Ministerrådet anser att NÄRP bör undersöka möjligheterna till och premisserna för deltagande i EU-kommissionens initiativverksamhet, pilotprojekt och nätverk (inom ramen för EU:s strukturfondspolitik). Se vidare Avsnitt 5.3.4.

Expertutbyte mellan nordiska/nationella organ och EU bör stimuleras. En sådan utbytesverksamhet bör innebära att antalet expertplatser vid EU-institutioner blir fler än vad de enskilda länderna kan utverka. Möjligheterna till nordisk finansiering bör prövas från fall till fall.

5. Samverkan mellan regioner

5.1.1 Gränsregionalt samarbete i Norden

Det gränsregionala samarbetet, som innefattar samarbete över gränserna när det gäller näringsliv, turism, kommunikationer, kultur, miljö m.m., har varit ett viktigt inslag i det nordiska regionalpolitiska samarbetet under lång tid. Detta samarbete har en mycket stor politisk och praktisk betydelse i det nordiska regionalpolitiska samarbetet.

Det är också följdriktigt den mest omfattande verksamheten. Av den regionalpolitiska budgeten går 1994 närmare 19 milj. DKK (över 60%) till detta samarbete. Högst prioritet har Nordkalott- och Västnordensamarbetet. Dessa två samarbetsområden mottar nära hälften av de medel som används för gränsregionalt samarbete.

Det gränsregionala samarbetets huvudsakliga inriktning framgår av *bilaga 2*.

Det gränsregionala samarbetet bör fortsatt ges mycket hög prioritet och drivas vidare utifrån de riktlinjer och kriterier som ministerrådet nyligen lagt fast (se Avsnitt 3 och *bilaga 3*). Dessa bör enligt ministerrådet läggas till grund för NÄRPs bedömning och finansiering av gränssamarbetet.

Ministerrådet anser det vara viktigt att inte splittra samarbetet på alltför många olika samarbetsorgan och att samarbete, som skall kunna kvalificera sig för ekonomiskt stöd från Nordiska ministerrådet, bör inriktas på de för varje regions utveckling mest angelägna projekten.

I det gränsregionala samarbetet bör stor vikt läggas vid uppbyggnad av nätverk över gränserna med tyngpunkt i kunskapsuppbyggnad samt informations- och erfarenhetsutbyte. När det gäller den konkreta projektverksamheten bör denna gagna utvecklingen i minst två länder och samarbete med sektorsorgan bör eftersträvas. Verksamheten bör också planläggas och göras känd för att därmed tydligt visa inriktning m.m. för myndigheter, organisationer etc som berörs av eller har intresse för verksamheten.

Det är också viktigt att det gränsregionala samarbetet bedrivs som en integrerad del av det samlade nordiska regionalpolitiska samarbetet. I praktiken kan det bl.a. innebära konkret samarbete mellan gränssamarbetsområden samt med NordREFO och NOGRAN. Vidare betyder det att samarbete med områden utanför Norden (EU och Östeuropa) bör ske i samråd med ministerrådet (NÄRP).

Ministerrådet vill också framhålla de effektivitetsvinster som det gränsregionala samarbetet kan innebära. Det gäller att dessa tas till vara

- genom ett effektivt informations- och erfarenhetsutbyte,
- genom de lägre utrednings- och programkostnader som kan uppnås i gemensamma projekt,
- genom gemensamt utnyttjande av infrastruktur (t.ex. utbildning, forskning, sjukvård).

Av de mål och kriterier som enligt ministerrådets beslut skall ligga till grund för verksamheten framhölls vid beslutet 1991 särskilt de tre första kriterierna, nämligen regionalpolitisk prioritet och relevans samt nordisk betydelse. Kravet om regionalpolitisk prioritet skall dock i detta program förstås i en bredare betydelse än tidigare, emedan det inte är endast svaga utvecklingsregioner, men också starkare regioner, som t.ex. Öresundsregionen som samarbetsregion, som kan stödjas med nordiska regionalpolitiska medel.

Samarbetet över Öresund har genomgått en betydlig omstrukturering och är idag starkt förankrat. Detta har skett efter bl.a. ministerrådets kritik av områdets samarbetsaktiviteter i Strategiprogrammet 1992-94 och är bakgrunden till att den nybildade Öresundskommittén igen får ett betydligt stöd från de nordiska regionalpolitiska medlen.

Det är viktigt att de projekt som genomförs har en god förankring i regionen och har en tydlig och konkret resultatriktning. Det är också viktigt att tidsbegränsa projekten så att de slutförs inom rimlig tid eller drivs vidare utan nordisk finansiering och därigenom kan ersättas av nya initiativ med initialt nordiskt finansiellt stöd. Slutligen är det viktigt att den nordiska finansieringen kompletteras med en betydande andel nationell, regional och/eller lokal finansiering. Genom en sådan samfinansiering uttrycks också tydligt den regionala och lokala förankringen samt angelägenheten i att projekten genomförs. Det är också viktigt att söka engagera företrädare för lokala intressen i det gränsregionala samarbetet.

Utvärderingar av Nordkalott- och Västnordenssamarbetet har gjorts under programperioden. I övrigt har ingen utvärdering av det gränsregionala samarbetet i den form den bedrivs enligt de nya riktlinjerna från 1991 gjorts. Det är mycket viktigt att löpande uppföljningar och utvärderingar görs av det gränsregionala och regionsvisa samarbetet så att de insatser som görs blir så effektiva som möjligt. Vidare ger detta snabbare kännedom om och möjligheter till omprövningar om detta skulle vara motiverat. Löpande uppföljningar och utvärderingar ligger också väl i linje med den mål- och ramstyrning (kontraktstyrning) som skall gälla för det nordiska samarbetet. Det bör ankomma på ministerrådssekretariatet och NÄRP att finna lämpliga former för detta tillsammans med företrädare för det gränsregionala och regionvisa samarbetet. Därvid bör också beaktas konsekvenserna av att nya regionala aktörer tillkommer.

5.1.2 Samarbete i Nordatlanten

Frågan om att starta ett samarbete omfattande Färöarna, Grönland, Island och kustdistrikten i Norge har väckts. Sedan tidigare bedrivs ett samarbete omfattande samma geografiska område förutom de norska kustdistrikten - Västnordenssamarbetet. Landsdelsutvalget for Nordnorge är observatör i Västnordenkommittén. Vidare kan konstateras att Nordnorge deltar i Nordkalottssamarbetet och i det nya samarbetet i Barentsregionen.

Den resurs som är av gemensamt intresse och av synnerligen stor betydelse för denna region är havsresurserna. Basen för denna näring har för-

ändrats i negativ riktning. Tillgången på de ekonomiskt viktigaste fiskarterna har minskat kraftigt och tillgängliga fiskevatten har förändrats. För regionens framtida utveckling förefaller det vara synnerligen betydelsefullt att dels kunna tillvarata nya havsresurser, dels att driva vidareförädlingen av dessa längre än för närvarande är fallet. Det senare kräver insatser för forskning och utveckling. Det framtida samarbetet bör bl.a. ges denna inriktning. Det fortsatta samarbetet bör därutöver kunna innefatta andra samarbetsfrågor av gemensamt intresse - t.ex. jordbruket, turismen, industriutveckling och transporter. I ett samarbete i en nordatlantisk region bör det närvarande Västnordenssamarbetet ingå. Vidare bör motiv för ett eventuellt samarbete i relevanta frågor med Barentsregionen och Nordkalotten utredas.

Ministerrådet ålägger NÄRP att i samarbete med representanter för de västnordiska länder/områden och för relevanta kustregioner i Norge närmare undersöka möjligheterna för ett utvidgat regionalt samarbete i det nordatlantiska området. Utvärderingen bör innehålla förslag till verksamhetsinriktning, finansiering och organisation. När det gäller samarbetet i det nordatlantiska området anser ministerrådet det vara väsentligt med ett nära samarbete med det nordiska fiskerisamarbetet.

För att finansiera industri- och utvecklingsprojekt i Västnorden finns bl.a. Västnordenfonden. Fondens verksamhet har utvärderats. Ministerrådet har mot denna bakgrund pålagt styrelsen mindre ändringar i verksamheten intill genomgång och fastsättning av stadgarna senast i mars 1996 av fondens verksamhet efter 1999 är genomförd.

5.2 Regionsamarbete

Som ett komplement till eller utvidgning av det gränsregionala samarbetet bör ett samarbete mellan regioner med likartade problem och utvecklingsmöjligheter stimuleras inom ramen för det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Den här typen av samarbete bör således utgå från gemensamma problem och möjligheter snarare än geografisk närhet. Det förefaller rimligt att satsa på temainriktade projekt. I första hand bör samarbetet avse regioner i Norden, men det bör också finnas utrymme för nordisk finansiering av samarbete mellan regioner i Norden och regioner utanför Norden. I det konkreta samarbetet bör man koncentrera sig till ett fåtal, väl avgränsade samarbetsprojekt.

Ett exempel på ett sådant regionsamarbete är det ö-samarbete mellan Bornholm, Gotland och Åland, som initierades i samband med nordiska ministerrådets beslut om ett regionalpolitiskt samarbetsprogram för 1990-1994. Detta samarbete fick 1992 nordisk finansiering och kunde då påbörjas på allvar.

Utgångspunkten för samarbetet är de gemensamma problem och utvecklingsmöjligheter som gäller för de tre öarna. Vinsterna med ett samarbete ligger till stor del i att de konkreta lösningar som valts i olika sammanhang kan skilja sig åt. Samarbetet har inriktats på dels kunskaps- och erfarenhetsutbyte, dels samordnade insatser i fråga om vissa viktiga ut-

vecklingsfrågor. Inom ö-samarbetet har ett erfarenhetsutbyte inletts med ett antal större öar i de baltiska staterna. Inom projektet förefaller ett väl-motiverat och konkret samarbete ha kommit igång. Från ministerrådets sida finns det mot bakgrund av dessa erfarenheter anledning att se positivt på nya regionvisa samarbeten som bygger på gemensamma problem och möjligheter snarare än geografisk närhet. Sådant samarbete bör kunna avse både regioner inom Norden och samarbete mellan nordiska regioner och regioner inom EU.

Ministerrådet kommer således att kunna ge nordiskt stöd till en utvidgning även till andra projekt liknande ö-samarbetet. Exempel på sådant samarbete kan vara samarbete mellan småorter/landsbyar, industriområden, kompetenscentra, mellankommunalt samarbete som t.ex. mellan stadsregioner samt mellan landsbygds-/glesbygdsområden.

5.3 Samarbete mellan nordiska regioner och regioner utanför Norden

Vid Nordiska rådets session i Oslo våren 1993 och senast i Stockholm våren 1994 har de nordiska statsministrarna framhållit att det skall läggas stor vikt vid samarbete med Nordens närområden.

Intresset för nordiskt samarbete med till Norden angränsande länder har ökat starkt under de senaste åren. Detta intresse kan tillskrivas flera olika faktorer. När det gäller samarbetet med EU har det naturligtvis sin förklaring i det EES-avtal som förhandlats fram, det medlemskap i EU som gäller för Danmark samt de pågående medlemskapsförhandlingarna för Finland, Norge och Sverige. Danmark har ett regionsamarbete både inom Norden och med EU. Ett visst intresse för samarbete med Norden har också visats från delar av Nordtyskland och Storbritannien. När det gäller samarbetet med Ryssland, Baltikum och östeuropeiska stater har samarbetet givetvis sin förklaring i den frigörelse och öppenhet som skett i dessa länder och det ömsesidiga intresset av att utveckla dessa länder till fungerande demokratier, intresset för handelsutbyte och ekonomisk utveckling etc. I många fall kan väl konstateras att viljan till och intresset för samarbete har varit stort men att det ibland kan ha varit svårt att finna rätt inriktning på och rätta former för ett samarbete. Det saknas ibland också en samordning mellan de nordiska länderna. Inom det regionalpolitiska området finns det några samarbetsprojekt som skall behandlas i det följande.

5.3.1 Barentsregionen

Vid ett möte i Kirkenes i januari 1993 mellan bl.a. de nordiska utrikesministrarna, Ryska Federationen och EU-kommissionen, beslutades om ett utvidgat samarbete i den euro-arktiska regionen (Barentsregionen). Syftet med samarbetet är att bidra till stabilitet och framgång i området och i Europa som helhet. Samarbetet skall också vara ett viktigt inslag i byggandet av det nya Europa. Samarbetet skall inriktas på bilateralt och multilateralt samarbete inom ekonomi, handel, vetenskap och teknologi, turism, miljö, infrastruktur, utbyte inom utbildning och kultur samt projekt inriktade på att förbättra situationen för urbefolkningarna i denna region. För att leda

arbetet bildades dels ett politiskt organ "Rådet för den euro-arktiska Barentsregionen", dels ett ämbetsmannaråd "Regionalrådet för den euro-arktiska Barentsregionen". Regionen utgörs av Lapplands län i Finland, Finnmarks, Troms och Nordlands fylken i Norge, Norrbottens län i Sverige och Murmansk, Arkhangelsk och Karelen i Ryssland.

Sedan mer än 20 år bedrivs ett samarbete på Nordkalotten som omfattar samma område som Barentsregionen bortsett från områdena i Ryssland. Ansvaret för detta samarbete ligger på Nordkalottkommittén vars verksamhet ges finansiellt stöd inom ramen för det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Verksamheten har under senare år varit inriktad på internationaliseringen, särskilt Europaperspektivet, och kontakterna mot nordvästra Ryssland. Samarbetet avser kunskapsuppbyggnad, kontaktskapande verksamhet, nätverksbyggande, strategiarbete och konkreta samarbetsprojekt över landgränserna. Verksamheten gäller utbildning, FoU, handel, industri, turism, miljö och kultur.

Det finns således många likheter i den inriktning som planeras för Barentsregionen och den som bedrivs i Nordkalotten. Det faller sig därför naturligt att ett nära samarbete etableras mellan den organisation som byggs upp för Barentsregionen och Nordkalottkommittén.

Ministerrådet ålägger NÄRP att tillsammans med Nordkalottkommittén lämna ett förslag till hur kommittén bör utforma ett samarbete med Barentsregionen.

5.3.2 *Samarbete med de baltiska staterna och i Östersjöregionen*

Sedan de baltiska staterna bildades har olika former av samarbete etablerats bl.a. med Norden och med enskilda länder i Norden. Det första nordiska samarbetsprogrammet beslutades av nordiska ministerrådet 1990. Därefter har utvidgningar av programmet beslutats 1992, 1993, 1994 och för 1995. Följande insatser har prioriterats:

- en vidareföring av de olika utbytesprogrammen mellan Norden och Nordens närområden, främst Baltikum (stipendieprogram, tjänstemannautbyte, praktikantutbyte m.m.),
- förstärkt utbildningssamarbete (distansundervisning m.m.),
- hjälp till uppbyggnad av infrastrukturen (datanätverk, småföretags-service m.m.),
- samarbete på hälso- och socialområdet,
- förstärkt mediasamarbete,
- fortsatt samarbete på miljöområdet (miljödata, miljöövervakning etc.),
- industri- och finanspolitiskt samarbete
- de nordiska informationskontoren i Tallinn, Riga och Vilnius samt etablering av informationskontor i S:t Petersburg.

Inom det nordiska regionalpolitiska samarbetet förekommer ett kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom ramen för det tidigare (Avsnitt 5.2) redovisade ö-samarbetet med ett antal öar i de baltiska staterna.

Flera av de nordiska länderna driver samarbetsprojekt inom det närings- och regionalpolitiska området med enskilda stater i Baltikum. Bornholm genomför ett INTERREG-program som innefattar Baltikum och Polen.

Utrikesministrarna i länderna runt Östersjön beslutade i mars 1992 att bilda ett Östersjöråd. Rådets uppgifter skall vara att stödja uppbyggnaden av demokratiska institutioner, tekniskt och ekonomiskt samarbete, humanitärt bistånd, miljö- och energisamarbete, kultur, turism, mediafrågor och infrastrukturutbyggnad.

De nordiska länderna har vidare redan i mars 1992 aktivt deltagit i projektet "Visions and strategies around the Baltic 2010", som avslutas med en ministerkonferens i december 1994.

"Vision 2010" behandlar frågor om befolkningsförändringar och omflyttning, ekonomisk utveckling, lokaliseringsförutsättningar, transporter- nas utveckling, energi, telekommunikationer, urbanisering, miljöproblem, kustområdena, öarna och gränsregionerna. Läget och utvecklingen i Östersjöområdet kommer således att bestå av en beskrivning av området och dess befolkning, ekonomi och miljöbetingelser. Framtidsperspektiven för projektet redovisas i *Bilaga 4*.

Sverige har åtagit sig att svara för projektets sekretariatsfunktion.

När det gäller regionalpolitiskt samarbete mellan de nordiska och baltiska länderna är bilden för närvarande oklar och splittrad. Ministerrådet anser det därför vara nödvändigt att skaffa en tydlig bild av pågående och planerade aktiviteter. Ministerrådet föreslår att en ordentlig kartläggning görs av såväl nordiska som ländervisa regionalpolitiskt inriktade insatser i de baltiska staterna innan eventuella beslut tas om att initiera nya insatser inriktade på regionalpolitiskt samarbete mellan Norden och de baltiska staterna.

Ministerrådet anser det vidare vara viktigt att närmare analysera om någon insats kan göras i anslutning till "Vision 2010" och att en kontakt därför bör tas med ansvariga för detta projekt för att undersöka eventuella samarbetsmöjligheter.

5.3.3 Samarbete längs gränsen mot Ryssland

Såväl mellan regioner i Finland som i Norge förekommer olika former av gränssamarbete mot Ryssland. Samarbetet rör kunskaps- och erfarenhetsutbyte, näringslivs- och kommunikationssamarbete, samarbete på turismområdet, miljösamarbete m.m. Frågan aktualiseras därigenom om dessa regioner skall inlemmas i ett nordiskt samarbete. Med hänvisning till de goda erfarenheterna från nordiska insatser i de baltiska staterna uttalade sig de nordiska statsministrarna vid rådssessionen i Oslo våren 1993 och i Stockholm våren 1994 för liknande samarbete med de norra och västliga delarna av Ryssland.

Ministerrådet anser att det bör ankomma på finska, norska och ryska myndigheter att presentera förslag till samarbetsinriktning m.m. innan eventuella beslut tas om att inlemma ett nytt samarbetsprojekt i det nordiska gränsregionala samarbetet. I sammahanget bör vägas in samarbetet i Barentsregionen.

5.3.4 *Samarbete med regioner inom EU*

För att komma in i ett befintligt nätverk och byta kunskaper och erfarenheter är Nordiska ministerrådet sedan några år tillbaka medlem i organisationen The Association of European Border Regions (AEBR). Senare har också Mittnorden, Åland och Öresundsregionen blivit medlemmar i organisationen. I de seminarier, konferenser m.m. som AEBR organiserar har representanter för det nordiska gränsregionala samarbetet deltagit. Senast hölls ett seminarium på temat "Baltic Sea Conference - Cooperation at External Borders of the EC" i oktober 1993 i Maribo (Danmark) med deltagare från bl.a. nordiska gräns-samarbetsområden. AEBR administrerar också EUs pilotprojekt LACE (Linkage Assistance and Cooperation for European Border Regions), som är inriktat på kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring regionsamarbete.

Erfarenheterna av medlemskapet i AEBR är att det framförallt är ett bra forum för att bygga upp nätverk mellan organisationer och personer som arbetar med olika former av regionsamarbete.

I Danmark deltar flera regioner i EUs INTERREG-program (INTERREG - Interregional Cross-Border Cooperation). Det gäller Sønderjyllands och Storstrøms Amt som får EU-stöd för samarbete med regioner i Tyskland. Vidare deltar som tidigare nämnts Bornholm i INTERREG och samarbetar med de baltiska staterna och Polen.

Regionsamarbete förekommer också mellan några regioner i Norden och EU bl.a. inom ramen för EU-kommissionens program Local Development Action Programme (LEDA). Från Finland deltar Kokkola- och Kristinestadsområdena, från Norge regionerna Valdres och Indre Salten samt från Sverige Jämtlands och Gotlands län.

Möjligheterna till nordiskt samarbete med regioner inom EU (i första hand mål 1-, 2- och 5b-regioner, t.ex. Skottland) bör enligt ministerrådet undersökas. Sådant samarbete bör i första hand inriktas på kunskaps- och erfarenhetsutbyte och nätverksbyggande, men även konkreta projekt. Nordisk finansiering bör kunna prövas från fall till fall. Ministerrådet föreslår att NÄRP i samråd med bl.a. gränsregionala samarbetsområden och andra regioner som vill samarbeta lämnar förslag på vilka regioner och projekt som bör prioriteras för nordisk finansiering. Samordning med nationella initiativ bör därvid ske.

EU-kommissionen vill, enligt förslag som kommissionen lagt fram beträffande kommissionens initiativverksamhet, under perioden 1994-1999 bl.a. prioritera

- gränsöverskridande samarbete,
- landsbygdsutveckling,

- sysselsättningsfrågor och
- strukturomvandling inom industrin.

Alla dessa frågor är naturligtvis också av intresse ur ett nordiskt perspektiv.

Ministerrådet ålägger NÄRP att ta initiativ till att:

- a) identifiera initiativverksamhet, pilotprojekt, nätverk m.m. inom EU av nordiskt regionalpolitiskt intresse,
- b) finna ut hur man skall gå till väga för att få tillträde till sådana EU-aktiviteter som är av intresse,
- c) redovisa hur rapportering inom Norden från sådana EU-aktiviteter man deltar i skall ske,
- d) bedöma kostnaderna för deltagande i olika EU-aktiviteter och hur de skulle kunna finansieras.

De här insatserna bör täcka även andra former av samarbete än det gränsregionala och regionala samarbetet.

Om det är möjligt att påbörja ett samarbete med EU inom något eller några av dessa områden måste vidare en program- och planeringprocess anpassad till de krav EU ställer utvecklas. Det bör mot den här bakgrunden enligt ministerrådet vara naturligt och praktiskt att NÄRP har ett övergripande och sammanhållande ansvar för projekt som berör flera länder och gränsregioner.

6. Sektors- och projektssamarbete i ett nordiskt perspektiv

6.1 Övergripande sektorssamarbete

Ministerrådet vill under programperioden ge sektorssamarbetet hög prioritet, eftersom det är ett självklart inslag i en regional utvecklingspolitik. Samtidigt är det nödvändigt att finna arbetsmetoder som kan ge resultat utan att kräva alltför stora resurser. Det primära målet bör vara att ge andra ämbetsmannakommittéer och nationella, regionala och lokala myndigheter och organ kunskap om regionala förhållanden som kan vara av stor betydelse när dessa skall fatta sina beslut. Genomförandet av utrednings- och forskningsprojekt (genom bl.a. NordREFO och NOGRAN) bör därför också, när så är lämpligt, ske i nära samarbete med företrädare för regionalpolitiskt viktiga samhällssektorer (t.ex. arbetsmarknadssektorn) och genom att aktivt engagera dessa i det praktiska arbetet. Ett aktivt sektorssamarbete bör också vara ett naturligt inslag i det gränsregionala samarbetet och där så anses lämpligt genomföras i nära samarbete med ansvariga ämbetsmannakommittéer.

Arbetet med kompetens-/kunskapscentra kommer att ha större betydelse i regionalpolitiskt sammanhang. I Finland är detta arbete en del av regionalpolitiskt programarbete. I andra länder har verksamheten ordnats på annat sätt. Nordiskt samarbete på detta område kommer att organiseras samt samarbete med berörda sektorer intensifieras.

Miljöfrågorna tillhör ett av dessa samarbetsområden. Miljöfrågorna har också ett nära samband med olika regionala utvecklingsinsatser. En god miljö kan vara en förutsättning för att skapa tillväxt genom att attrahera näringsverksamheter och boende. Miljörestriktioner kan givetvis också vara en hämsko för vissa typer av ekonomisk aktivitet. För att få en så god balans som möjligt mellan miljöintressen och de intressen som verkar för regional utveckling bör ett samspel åstadkommas för att förebygga regionala problem på längre sikt.

Det är viktigt att ta vara på de tillväxtskapande effekterna av kultur- och miljösektorerna. Goda kultur- och miljöförhållanden skapar förutsättningar för turism och annan näringsverksamhet. Miljöinsatser skapar underlag för produktion av utrustning m.m. Kultur- och miljöinsatser skapar dessutom sysselsättning och allmän välfärd.

Det förtjänar också nämnas att EU i bestämmelserna för strukturfonderna från 1994 lagt fast att utvecklingsplanerna för mål 1-, 2- och 5b-områdena skall innehålla:

- a) En bedömning av regionens miljösituation samt en utvärdering av de planerade strategiernas och insatsernas miljöpåverkan,
- b) Upplysningar om på vilket sätt miljömyndigheterna kommer att medverka i programmets olika faser.

Kulturen utgör också en viktig regional utvecklingsfaktor. Den skapar och vidmakthåller en regional identitet. Samtidigt bidrar den till att attrahera näringsverksamhet och skapar sysselsättning.

Till de viktigaste sektorerna i det kommande samarbetsprogrammet bör höra

- arbetsmarknads-, sysselsättnings- och näringspolitiska frågor,
- transporter och kommunikationer,
- forskning, utbildning och utveckling samt
- kultur och miljö.

Samarbete inom de nämnda områdena bör främst täckas upp i NordRE-FOs forskningsprogram och i det gränsregionala samarbetet. Vidare har givetvis ministerrådets sekretariat en viktig uppgift i att koordinera m.m. verksamheter inom olika sektorkommittéer med det regionalpolitiska programmet.

6.2 Företagsinriktat samarbete

På det näringspolitiska området fokuseras intresset nu i Norden och i Europa på betydelsen av att stimulera utvecklingen av små och medelstora företag för att åstadkomma ekonomisk tillväxt och sysselsättning. Detta bör också komma till uttryck i det regionalpolitiska samarbetet i perioden. På ett mer övergripande sätt gäller att detta inte får förta intresset av att skapa gynnsamma utvecklingsbetingelser även för storföretagen. Särskilt i Sverige och även i Finland kommer storföretagen även fortsatt att vara viktiga motorer för utvecklingen av andra företag. Behovet av växten och till-

komsten av företag måste till stor del baseras på att stimulera entreprenörskap. Entreprenörskap har traditionellt förknippats med män, men det finns med stor sannolikhet en stor och hittills dold tillgång på entreprenörer bland kvinnor, offentligt anställda m.fl.

Småföretagen har också ofta en regional spridning som gör dem mycket viktiga sett i ett regionalt utvecklingsperspektiv. Därför föreslår ministerrådet att samarbete kring något eller några småföretagsinriktade projekt initieras.

Sedan år 1990 bedrivs ett nordiskt samarbete mellan möbelindustrin i fyra regioner. Projektet har resulterat i att ett antal nordiska möbelindustri-företag bildat ett marknadsföringsbolag (Nordic Line AB) med uppgift att sälja nordiska möbelkoncept i Norden och Europa. Vidare har ett produktutvecklingssamarbete (Nordisk Designforum - 90-talets möbler) startat mellan ett antal formgivare, arkitektskolor och medlemmarna i Nordic Line AB. Slutligen kan nämnas att projektet också lett fram till en ny kvalitetsstandard för limfog och en referensnorm för bättre virke för limfog.

NÄRP:s och NOGRAN:s engagemang i detta projekt är nu avslutat.

När det gäller småföretagsinriktade projekt i det nordiska regionalpolitiska samarbetet bör det falla sig naturligt att diskutera ett konkret samarbete med Nordisk industrifond (NI) som nu håller på att starta upp sitt forskningsprogram för perioden 1994-1997. Ministerrådet föreslår att följande samarbetsprojekt aktualiseras för ett eventuellt samarbete med NI.

NI:s forskningsprogram *Ny teknik i skogs- och träindustrin* anser ministerrådet skulle kunna lämpa sig väl för ett samarbete. Det handlar här om i regel små företag som ofta är lokaliserade till regionalpolitiskt prioriterade regioner. Det är också en bransch av stor betydelse i flertalet nordiska länder. NI:s program är bl.a. inriktat på FoU-insatser som skall öka det nordiska träets konkurrenskraft i förhållande till substitutmaterial. Ett delprogram av regionalpolitiskt intresse är det som handlar om nya marknader/ nya produkter (produktutveckling, produktionssystem, marknadsföring av nordisk trä m.m.). Vid förberedande samtal har NI visat stort intresse för ett samarbete. Erfarenheter kan kanske också dras från det tidigare redovisade möbelprojektet.

Ett annat tänkbart samarbetsområde inom ramen för NI:s forskningsprogram är det som rör *livsmedelsindustrin*. Livsmedelsindustrin sysselsätter närmare 300 000 personer i Norden och den svarar för 20% av tillverkningsindustrins bruttoproduktionsvärde. Störst ekonomisk betydelse har branschen i Island och Danmark. Därefter följer Norge, Finland och Sverige. För att möta förändringar i omvärlden - handelspolitiken, miljörelaterade kostnader etc - krävs FoU-insatser. NI satsar därför i sitt kommande forskningsprogram bl.a. på livsmedelsindustrin. Forskningsinriktningen kommer att vara inriktad mot

- livsmedelsförpackningar
- kvalitetsstyrning/informationsteknologi/dataanalys
- livsmedelshygien
- nya metoder/nya processer.

Ministerrådet anser att möjligheterna till ett samarbete med NI kring livsmedelsindustrin bör undersökas. I första hand bör det kunna vara möjligt att engagera företag inom livsmedelsbranschen i något av de gränsregionala samarbetsområdena att delta i någon del av NI:s forskningsprogram.

NI har också framfört intresse av att diskutera eventuellt samarbete inriktat på småföretagsutveckling bl.a. *tekniköverföring*.

Ministerrådet uppdrar åt NÄRP att närmare undersöka och precisera ett samarbete med NI. I ett sådant uppdrag bör också ingå att undersöka eventuella *samarbetsprojekt mellan NI/NÄRP och EU* kring småföretagsutveckling.

7. Gemensamma stödordningar

7.1 Västnordenfonden

Västnordenfonden har till uppgift att främja utvecklingen av ett konkurrenskraftigt näringsliv i Västnorden genom att bevilja lån och bidrag till små och medelstora företag.

Fonden, som startade sin verksamhet 1987, kommer att ha sitt fondkapital (14 milj. USD) fullt uppbyggt när den sista inbetalningen till fonden görs 1995.

En utvärdering av fondens verksamhet har gjorts på regionalministrarnas uppdrag. Uppdraget att utvärdera fonden lades på ekonomiska institutionen vid Islands universitet. Av utvärderingen framgår det att det är mycket svårt att utveckla näringslivet särskilt i Grönland och Färöarna genom den svaga näringslivsbas som finns där. Ekonomiskt stöd har dock lämnats av fonden i alla tre områdena av Västnorden.

Ministerrådet har pålagt fondens styrelse vissa ändringar i verksamheten mot bakgrund av evalueringen.

Ett mer övergripande beslut om fondens framtida verksamhet efter 1999 förutsätts tas av ministerrådet i särskild ordning senast mars 1996.

7.2 Nordiska investeringsbankens regionallåneordning

Efterfrågan på regionallån har varit liten eller obefintlig under senare år. En bidragande orsak till detta har naturligtvis varit den allmänekonomiska situationen som inte befrämjat företagens investeringsvilja. Någon ändring av regionallåneordningen är inte motiverad.

8. Administrativa och ekonomiska konsekvenser av förslaget till samarbetsprogram

Det nordiska samarbetet måste bygga på ett stort mått av "frivilligt arbete" i departement, ministerier, myndigheter m.fl. i de nordiska länderna. Därutöver behövs emellertid även personella och ekonomiska insatser via budgeten för nordiskt samarbete.

I förslaget till samarbetsprogram aviseras att en prövning av samarbetsformerna m.m. mellan NordREFO och Nordplan bör göras under programperioden. Vidare förutsätts samarbete ske bl.a. mellan NordREFO och NOGRAN samt mellan dessa organ och det gränsregionala samarbetet. Det finns också förslag om samarbete med Nordisk industrifond och med olika ämbetsmannakommittéer.

När det gäller hanteringen av den regionalpolitiska budgeten bör följande riktlinjer gälla. All verksamhet bör programläggas och tidsplaneras. För vissa verksamheter bör rambudgetar för en flerårsperiod (kontraktstyning) kunna läggas fast. Det bör kunna gälla NordREFO och det gränsregionala samarbetet samt vissa utrednings- och samarbetsprojekt. I övrigt bör finansieringen läggas upp på ettårsbasis eller projektvis. Bortsett från finansieringen av fasta basresurser i sekretariat och NordREFO bör den nordiska finansieringen främst ha till uppgift att initiera tillkomsten och/eller möjliggöra att hållbarheten i ett samarbete kan provas. Permanent finansiering av driftskostnader bör således i princip medges endast undantagsvis. Med tanke på den prioritering som Nordiska rådet gjort av kultur- och miljöinriktat nordiskt samarbete bör utrednings- och forskningsprojekt samt gränsregionalt samarbete och regionsamarbete inriktat på t.ex. frågor om utbildning, forskning, kultur, miljö etc. söka finansiering från de sektorer, som hanterar dessa frågor. Det bör vara en viktig uppgift för ministerrådssekretariatet att medverka till att sådan finansiering kan åstadkommas och ske på ett smidigt sätt.

Det är mycket viktigt att löpande uppföljningar och utvärderingar görs av de aktiviteter som genomförs inom ramen för samarbetsprogrammet. Ansvar för detta bör ligga hos ministerrådssekretariatet och NÄRP tillsammans med de som har det operativa ansvaret för de olika verksamheterna.

Ministerrådet förutsätter med hänvisning till nya kostnader för samarbete med EU, Barentsregionen, en nordatlantisk region, Baltikum m.m. att medlen för det nordiska regionalpolitiska samarbetet bör ligga kvar på minst samma nivå som för år 1994. För 1995 betyder det 28 milj. DKK. Efter hand som preciseringar görs av olika delar av samarbetsprogrammet bör förnyad bedömning av resursbehoven göras i samband med den årliga budgetbehandlingen.

Budgeten bör fördelas på följande budgetposter:

- a) regionalpolitiskt övergripande programarbete och utredningsverksamhet,
- b) gränsregionalt samarbete inom Norden,
- c) regionsamarbete och andra former av samarbete med EU och regioner utanför Norden och EU,
- d) NordREFO (regionalpolitisk forskning).

BILAGA 1

NordREFO:s forskningsprogram 1994-1998

A. Ekonomisk och infrastrukturell utveckling

Inom detta huvudområde fokuseras forskningen på fyra projektområden.

a) Ekonomisk omstrukturering och regional balans

Huvudfrågeställningen är här hur förändringarna i nordisk och europeisk produktionsstruktur påverkar den regionala balansen.

b) Den statsfinansiella krisen och regionerna

Inom detta område kommer de regionala effekterna av neddragningarna av offentlig verksamhet och minskade transfereringar att behandlas.

c) De nordiska regionernas infrastrukturella förutsättningar

Den övergripande frågan är vilka infrastrukturella förutsättningar som finns på lång sikt i Nordens regioner. Forskningen kommer att gälla infrastrukturutbyggnadens regionala profil, infrastrukturens ekonomiska effekter, de långsiktiga demografiska effekterna och miljöns betydelse för regionernas utveckling.

d) Den ekonomiska integrationen i Nordens närområden

Studier kommer att göras av några tänkbara scenarios över ekonomisk-geografisk integration i tre regioner i Östersjöområdet, Barentsregionen och Kolahalvön, Nordsjö- och Atlantregionen.

B. Politisk och institutionell utveckling

Detta huvudområde kommer att innefatta tre projekt.

a) Nya aktörer och samarbetsformer

Forskningen kommer att inriktas på frågor om fördelningen av besluts-kompetens mellan överstatlig, nationell, regional och lokal administrativ nivå.

b) Europaintegrationen och det regionala handlingsutrymmet

Huvudinriktningen blir att analysera förändringarna i statsmakternas regionalpolitiska handlingsutrymme till följd av anpassningar till EU:s regelverk, ny konkurrenslagstiftning och EU:s mål om en ekonomisk utjämning mellan fattiga och rika regioner.

c) Territoriella och administrativa strukturer på regional nivå

Forskningsuppgiften kommer att vara att definiera och operationalisera samspelet mellan funktionella och administrativa regionbildningar i Norden.

C. Nordisk regionalpolitik i fokus

Denna del av forskningsprogrammet kommer att inriktas på grundvalarna för nordisk regionalpolitik och handla om förändringar i de regionalpolitiska transfereringssystemen, avvägningen mellan generella och selektiva medel, fördelningen av ansvar och beslutsfattande för olika regionalpolitiska åtgärder, definitionen av regionala problem m.m.

BILAGA 2

Gränsregionalt samarbete och regionsamarbete i Norden

Nordkalottkommitténs (NNK:s) verksamhet har haft en tydlig inriktning på internationaliseringen, särskilt Europaperspektivet och kontakterna mot nordvästra Ryssland. Samarbetet avser kunskapsuppbyggnad, kontaktskapande verksamhet, nätverksbyggande, strategiarbete och konkreta samarbetsprojekt över landgränserna. Verksamhetens huvudteman är sektorerna utbildning, FoU, handel, industri, turism, miljö och kultur.

Västnordenskommitténs samarbete avser främst resurserna i havsområdena kring Färöarna, Island och Grönland samt turismen. Samarbetsprojekt avseende näringsliv m.m. har också genomförts.

Kvarkenrådets samarbete har sin tyngdpunkt i näringsliv, miljö och kultur.

Mittnordenskommittén har inriktat sitt samarbete på småföretagsfrågor, förbättrade tvärkommunikationer, utbildnings- och kompetenssamarbete samt kulturaktiviteter.

Skärgårdssamarbetet avser frågor om skärgårdens marina miljö, kommunikationer, skärgårdssamhällenas struktur, utbildning, turism och kulturen.

Bornholm- SÖ Skåne har inriktat sitt arbete på i första hand utbildning, kultur, näringsliv, kommunikationer och turism.

Gränskommittén Östfold-Bohuslän har koncentrerat sina insatser mot miljö- och näringslivsprojekt, kultur, turism och utbildning.

ARKO-samarbetet avser upplevelseturism, kultur, näringslivssamarbete och infrastruktur.

Öresundssamarbetet drivs av Öresundskommittéen bestående av förtroendevalda från regionen. Samarbetet är inriktat på näringsliv, forskning och utveckling, kultur samt analys- och utredningsverksamhet.

Samarbetet mellan Åland, Gotland och Bornholm (Ö-samarbetet). De områden som valts för ett konkret samarbete är

- a) turism
- b) småskalig industri
- c) internationella frågor.

Når det gælder turismen inriktas samarbejdet på erfaringsudbytte kring transportfrågor medan ett mer konkret samarbejde inriktats på kultur- och naturturismen samt kommunikationssystem.

Samarbejdet kring småskalig industri tar fasta på de gemensamma problem som industriföretag knutna till främst jordbruk och fiske har, såsom minskad råvarutillgång, förändringar av jordbrukspolitikerna och en ökande internationell konkurrens.

Det samarbejde som finns kring internationella frågor syftar främst till att utarbeta gemensamma och långsiktiga strategier för agerandet i samarbejdet dels i Östersjöområdet, dels gentemot Europa.

BILAGA 3

Beskrivelse af støttekriterier for grænseregionalt samarbejde (jfr. kap. 5.1.1)

- a) Regionalpolitisk prioritet
- b) Regionalpolitisk relevans (udviklingsdimension)
- c) Nordisk betydning
- d) Integration og forankring i regionen
- e) Resultatorientering og tidsbegrænsning
- f) Opbygning og udnyttelse af netværk
- g) Samordning med sektormyndigheder
- h) Regional og national medfinansiering

a) Regionalpolitisk prioritet

De enkelte grænseregionale samarbejdsområder bør være direkte koblet til områdets nationale regionalpolitiske status som udviklingsområde. Alle dele af en grænseregion behøver dog ikke at indgå i nationale støtteområder. Jo højere regionalpolitisk prioritet området har, desto større kan den nordiske finansieringsandel være.

I forhold til de kriterier, Ministerrådet fastlagde i Strategiprogrammet for 1992-1994 bemærkes specielt, at der nu også kan gives støtte til vækstfremmende faktorer i stærkere regioner.

I to af de grænseregionale samarbejdsområder - Nordkalotten og Vestnorden - er forudsætningerne så specielle, at de gives prioritet med hensyn til ressourcetildeling til grænseregionalt samarbejde.

b) Regionalpolitisk relevans (udviklingsdimension)

Regionalpolitisk relevans er et mål for, hvor godt de enkelte projekter udnytter potentielle muligheder eller naturlige forudsætninger, som kan komme hele regionen til gode.

c) Nordisk betydning

Minimumskravet for grænseregionale projekter er, at de gavner mindst to landes eller kulturens interesser.

De nordiske, regionalpolitiske midler kan ikke anvendes til med-inansiering af projekter eller virksomhed, der er i modstrid med nationale målsætninger.

d) Integration og forankring i regionen

En stærk forankring af den grænseregionale virksomhed på kommunalt/lokalt niveau åbner mulighed for at opnå en bredere finansiering og indebærer samtidigt, at relevansen med virksomheden kontinuerligt afprøves.

Kriteriet bør mere anvendes på samarbejdsorganets virksomhed som helhed end på det enkelte projekt.

e) Resultatorientering og tidsbegrænsning

De enkelte projekter bør have en klar formulering af formål, forventet resultat og tidsramme.

Det bør ske en koncentration på projekter med høj udviklingsdimension (jvf. b) ovenfor) og af en vis størrelse, således at de nordiske midler anvendes med størst mulig effektivitet.

Det er et absolut krav til finansiering af projekter indenfor det grænseregionale samarbejde, at området har en godkendt strategiplan med klart specificerede virksomhedsområder.

f) Opbygning og udnyttelse af netværk

Formålet med at opbygge og udnytte netværk er, at regionerne kan udnytte og udvikle hinandens ressourcer og initiere længerevarende fælles projektvirksomhed.

g) Samordning med sektormyndigheder

Samarbejde med sektormyndigheder er primært anbefalelsesværdigt på et nationalt plan, da sektormyndighederne har større ressourcer og muligheder end de nordiske myndigheder for at engagere sig i projekter over længere tid.

h) Regional og national medfinansiering

Den nordiske regionalpolitiske finansieringen af de enkelte indsatsområder og projekter bør normalt ikke overstige 50%. Projekter, som har høj regionalpolitisk prioritet eller stor nordisk betydning kan dog opnå en relativ større nordisk finansieringsandel, men det er et vigtigt princip, at der findes anden medfinansiering.

BILAGA 4

Huvudsaklig inriktning av projektet "Visions and Strategies around the Baltic 2010"

a) Ortssystemen

- ekonomisk struktur
- internationella kontakter
- utvecklingspotential
- demografiska förhållanden
- stadsmiljön

b) Landsbygdsområden

- jordbrukets omstrukturering
- sysselsättningsutveckling
- servicesituationen
- omflyttningen

c) Transportsystem m.m.

- järnvägar
- vägar
- kanaler
- sjöfart
- flygtrafik
- energi
- telekommunikationer

d) Karakteristika för särskilda regioner

- kustområdena
- öarna
- gränsområdena
- känsliga miljöer
- områden med särskilt värdefull miljö
- fastlandsområden av särskild betydelse för fritidsaktiviteter.

Socialutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådets samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet 1995 - 2000

(Ministerrådsförslaget, se s. 548)

Till socialutskottet har överlämnats ett ministerrådsförslag om "Program for Nordisk Ministerråds Samarbejde på Arbejdsmarkeds- og Arbejds-miljøområdet 1995-2000" för behandling vid rådets 46:e session i Reykjavík. Ministerrådet har anhållit om rådets synpunkter på förslaget och avser att fastställa programmet efter sessionen.

Utskottet har behandlat förslaget vid sitt möte i Stockholm den 23 januari 1995.

1. Inledning

Ministerrådets första samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet, som byggde på överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad, antogs i november 1975. Ett reviderat samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet fastställdes 1985. Det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet har de senaste åren tagit sin utgångspunkt i den nordiska arbetsmiljökonventionen från 1989. Det senaste samarbetsprogrammet på området gällde för perioden 1990-1993.

Sedan 1991 har de nordiska arbetsmarknads- och arbetsmiljöministrarna bildat ett gemensamt ministerråd. Detta är en av orsakerna till att det nu läggs fram ett gemensamt program för Nordiska ministerrådets samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet.

2. Ministerrådsförslaget

Ministerrådsförslaget innehåller sex huvudavsnitt. Inledningsvis redogörs för samarbetets fundament, liksom samarbetsprogrammets utgångspunkter, den nordiska modellen för reglering av arbetslivsrelationer, överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad, sysselsättningspolitiken och den nordiska arbetsmiljökonventionen.

I avsnitt 2 beskrivs den reformeringsprocess av det nordiska samarbetet som de nordiska samarbetsministrarna tog initiativ till 1991 och som resulterade i en koncentrerings av insatserna till 7 huvudområden. Kampen mot arbetslösheten, den europeiska integrationen, Nordens närområde, övrigt

internationellt samarbete och tvärsektorielt samarbete omfattas också var för sig av ett underavsnitt.

Ministerrådets åtta huvudmålområden och därunder aviserade insatser redovisas i avsnitt 3. Avsnitt 4 handlar om rapportering, avsnitt 5 om de organisatoriska förutsättningarna och avsnitt 6 om de ekonomiska förutsättningarna.

3. Socialutskottets synpunkter

3.1 *Allmänt*

Det nya samarbetsprogrammet skiljer sig i vissa avseenden från det program på arbetsmarknadsområdet som gällt från 1985 och fram till början av 1990-talet. Varken de överordnade målen är lika tydligt utformade eller de anvisade insatserna är lika tydligt konkretiserade som i 1985 års program. Huruvida man i det nya programmet har lyckats vidareföra de principer som låg till grund för de tidigare programmen på arbetsmarknadsområdet kan likaså diskuteras.

1985 års program för arbetsmarknadssamarbetet avgränsades främst till samarbetet inom Norden. Fokuseringen har varit på arbetsmarknadssituationen och arbetsmarknadsproblemen i länderna samt arbetsmarknadspolitikens uppgifter med tonvikten på full sysselsättning, förhållandet till andra politikområden, jämställdhet mellan män och kvinnor, och särskilda åtgärder för ungdomar, långtidsarbetslösa och funktionshindrade. Upprätthållande och vidareutveckling av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden ansåg man också vara av grundläggande betydelse. Det nya programmet håller sig däremot inte bara till Norden utan rör också samarbetet utanför ministerrådets ram och internationellt. Vidare läggs särskild vikt vid att framhäva den nordiska modellen för arbetslivsrelationer, där man betonar traditionen med socialt ansvar och fredliga lösningar.

Den nordiska arbetsmiljökonventionen utformades huvudsakligen i syfte att illustrera och manifesteras ländernas ambitioner när det gäller att utveckla sunda och säkra arbetsmiljöer. I konventionen underströks att i arbetet med att skapa och säkra arbetsförhållanden ingår som grundläggande moment att ta fram kunskaper om hälsofaror och risker och hur dessa skall förebyggas och sedan sprida dessa kunskaper. Av det nya programmet framgår också tydligt att det snarare skall ligga till grund för framtida gemensamma strävanden än att noggrant ange inriktningen för de enskilda ländernas arbetsmiljöpolitik.

3.2 *Samarbetets nya dagordning*

Den pågående reformeringen av det nordiska samarbetet som de nordiska statsministrarna igångsatte år 1991 präglar programmet, innebärande att en kritisk värdering av det som redan existerar, bevarande av det som är värt att bevara och behovet av nytänkande står överst på dagordningen. En bakomliggande tanke är att man inte skall ägna sig åt det som inte läm-

par sig för nordiskt samarbete. Det är i och för sig en bra utgångspunkt, men man måste också vara medveten om att hanteringen av många komplicerade samhällsfrågor ofta sker i samverkan mellan flera nivåer, och det nordiska kan då i vissa fall utgöra den nivå där koordineringen kan skötas mest effektivt.

Att prioritera åtgärder mot arbetslösheten sammanfaller mycket väl med socialutskottets prioriteringar, eftersom bekämpningen av arbetslösheten de senaste åren stått högst på utskottets dagordning. Från utskottets sida vill man understryka nödvändigheten av att främja samordning av de nordiska insatserna för ökad sysselsättning, att utbyta erfarenheter gällande sysselsättningsfrämjande åtgärder och att man närmare diskuterar hur den nordiska arbetsmarknaden kan fås att fungera bättre i framtiden.

Under de senaste åren har socialutskottet uppmanat ministerrådet att vidta åtgärder även på nordiskt plan som kan bidra till att minska ungdomsarbetslösheten i de nordiska länderna. Därför är det mycket glädjande att ministerrådet genom ett gemensamt program fått till stånd en kunskaps- och erfarenhetsutväxling beträffande ungdomarnas situation på arbetsmarknaden. Utskottet uppmanar ministerrådet att fortsatt prioritera insatser mot ungdomsarbetslösheten, liksom att bidra till att förbättra situationen för andra på arbetsmarknaden utsatta grupper.

Socialutskottet vill särskilt uppmärksamma ministerrådet på att många studier har identifierat utbildning som den helt avgörande konkurrensfaktorn. Ett viktigt problem i våra samhällen är de bristfälliga systemen för vuxenutbildning och kontinuerlig utbildning. Denna svaghet har lett till en stor grupp arbetslösa som inte klarat av att hänga med i utvecklingen inom teknologi och arbetsorganisation. Utskottet vill därför medverka till att det arrangeras en konferens eller ett seminarium om den del av arbetsmarknadsutbildningen, som rör vuxenutbildningen och kontinuerlig utbildning. Lika viktig som en bra utbildning är för att få in ungdomen på arbetsmarknaden, lika viktigt är det att säkra vidareutbildning av medelålders och äldre arbetskraft. I stället för att byta ut arbetskraften i den grad som man gör i dag, borde man hellre satsa på utbildning, så att personalen klarar av förändringarna.

Liksom arbetsmarknadens parter har socialutskottet lagt vikt vid att kollektivavtal skall betraktas som en viktig norm på arbetsmarknaden. De nordiska ländernas arbetsrättslagstiftningar bygger sedan länge på förutsättningen att arbetsmarknadens parter i respektive land har möjlighet att genom kollektivavtal ersätta, komplettera eller fylla ut lagstiftningen. Samtidigt som de nordiska länderna nu utgör en del av en gemensam europeisk arbetsmarknad, anser utskottet det viktigt att man värnar om dessa inslag i ländernas arbetsmarknadslagstiftning och skapar möjligheter för att kunna nyttja kollektivavtal.

På arbetsmiljöområdet har socialutskottet understrukit behovet av att utvidga den nordiska arbetsmiljökonventionen. Det gällde att i den nuvarande konventionen införa rätten till fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande för anställda av alla kategorier. Det är därför mycket glädjande att dessa aspekter har inarbetats i det nya samarbetsprogram-

met. Det är också mycket viktigt att de resultat som uppnåtts på arbetsmiljöområdet i Norden förs vidare i europeiskt och annat internationellt samarbete.

Eftersom migrationsfrågorna ligger under arbetsmarknadsministrarna anser socialutskottet att ett kort avsnitt om dessa frågor hade varit på sin plats i programmet. På migrationsområdet har socialutskottet framfört önskemål om att de nordiska länderna i tid utformar nödvändiga strategier för att förebygga och motverka en oreglerad migration som kan leda till svårbemästrade problem. På det internationella planet vill utskottet samtidigt verka för nya flykting- och migrationspolitiska strategier som syftar till att migration sker under ordnade former.

Socialutskottet vill understryka betydelsen av nordiska insatser i de baltiska och östeuropeiska länderna. Den expertkunskap som nätverk av nordiska tjänstemän och forskare på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet besitter bör på sikt kunna bidra till en positiv utveckling i området. Därför är det angeläget att säkra finansieringen och på en mer långsiktig basis samordna de nordiska insatserna i Östersjöområdet bättre.

Vad gäller internationellt samarbete i övrigt är det viktigt att de nordiska länderna delvis koordinerar sina ståndpunkter genom både formella och informella procedurer i respektive internationellt organ, delvis inom både formella och informella nordiska fora och nätverk. Det har övriga länder gjort genom årtionden i olika internationella organisationer, och det ena utesluter inte det andra. Man bör helt enkelt välja de former som i varje sammanhang bäst lämpar sig för nordisk samverkan för att säkra sina intressen.

Kravet på bättre koordinering mellan samsamarbetssektorerna betraktar socialutskottet som allt mer angelägna uppgifter. Det gäller inte minst samarbete mellan arbetsmiljö-, miljö- och hälsovårdssektorerna liksom samarbete mellan arbetsmarknadssektorn och områden inom utbildnings-, social- och regionalpolitik etc.

3.3 Ministerrådets mål

I programmet har man samlat de aviserade insatserna under åtta huvudmålområden definierade som mål 1-8. Nackdelen med denna disponering är att det är svårt att överblicka vilka områden som insatserna skall koncentreras på. Dessutom har socialutskottet vissa betänkligheter över att de åtgärder som man tänker vidta är för allmänt formulerade för att kunna fungera som ett kraftfullt instrument i arbetsmarknads- och arbetsmiljö-samarbetet.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår socialutskottet att ministerrådet skriver en rubrik för varje målområde. Exempelvis:

- Mål I: Arbetsmarknadspolitik
- Mål II: Gemensam nordisk arbetsmarknad
- Mål III: Arbetsförmedling och arbetsmarknadsforskning
- Mål IV: Arbetsmiljöområdet
- Mål V: Migrationsfrågor och flyktingpolitik

- Mål VI: Internationellt samarbete
- Mål VII: Tvärsektoriellt samarbete
- Mål VIII: Information

Eftersom det alltid måste finnas ett visst samband mellan den långsiktiga och kortsiktiga planeringen anser utskottet att det vore önskvärt om det också fanns en klarare koppling mellan samarbetsprogrammet och övriga planer och program inom sektorn.

3.4 Rapportering, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar

Av ministerrådsförslaget framgår att ministerrådet årligen kommer att avge rapport om samarbetsprogrammets implementering och då särskilt redogöra för vilka åtaganden man uppfyllt under det gångna året och vad som kommer att bli genomfört under det kommande året. Socialutskottet undrar om det inte räcker att rapporteringen ingår i ministerrådets årliga verksamhetsberättelse och det årliga planeringsdokumentet (C 2). Det kan knappast vara ändamålsenligt att införa nya rapporteringsrutiner utöver dem som redan existerar.

Socialutskottet anser det betydelsefullt att man försöker tillämpa så flexibel organisationsstruktur som möjligt för att möta de uppgifter som samarbetet på arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorn står inför. Utskottet undrar däremot om sammanslagningen av Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) och Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor till en gemensam ämbetsmannakommitté (ÅK-A) år 1991 har lett till nedprioritering av dessa frågor i nordiskt sammanhang. Att en stor del av uppgifterna numera delegeras till ÅK-A:s administrationsgrupp tyder på det.

Samarbetsprogrammet saknar en bedömning av vad det kan kosta att genomföra det under perioden 1995-2000. I stället redovisas beviljningarna till arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorn åren 1993 och 1994 och hur stor del dessa utgör av den totala nordiska budgeten respektive år. Socialutskottet betraktar det som ett minimikrav att man redogör för samarbetsprogrammets finansiella konsekvenser. Även om man inte kan säkra hela finansieringen över den nordiska budgeten måste man ha någon idé om hur mycket det kan kosta att genomföra programmet.

4. Sammanfattande synpunkter

Det nya samarbetsprogrammet skiljer sig från tidigare program på både arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet i några avseenden, t ex vad gäller konkretisering av arbetsmarknadspolitiska insatser. Den reformering av det nordiska samarbetet som de nordiska statsministrarna tog initiativ till 1991 sätter sin prägel på programmet. Socialutskottet anser att ministerrådets målbeskrivning bör få en tydligare disponering i programmet. Utskottet ställer sig tveksamt till att man inför särskilda rutiner för att rapportera om programmets implementering. Det är också anmärkningsvärt att pro-

grammet saknar en bedömning av vad det kan kosta att genomföra det under perioden 1995-2000.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår socialutskottet att
Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa "Program for Nordisk Ministerråds Samarbejde på Arbejdsmarkeds- og Arbejds miljøområdet 1995-2000" i enlighet med ministerrådsförslag B 148/s samt med beaktande av de synpunkter som framförts av socialutskottet.

Stockholm den 23 januari 1995

*Claes Andersson (Vas.)
Jonna Grønver (V)
Peder Sass (S)
Solveig Sollie (KrF) Förman
Sten Svensson (s)*

*Aage Brusgaard (FP)
Eva Johansson (s)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Alf Svensson (kds)
Rita Tveiten (A)*

Ministerrådsförslag

om program för Nordiska ministerrådets samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om "Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 1995-2000" för behandling på Nordiska rådets 46:e session i Reykjavík.

Förslaget har varit sänt på remiss till andra sektorer inom ministerrådet. De inkomna svaren har beaktats i förslaget.

Reykjavík den 10 december 1994

På Nordiska ministerrådets vägnar

Rannveig Guðmundsdóttir

Pär Stenbäck

Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 1995-2000

1. Samarbejdets fundament

Nordisk samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet har eksisteret i mange år, i forskellige former og på forskellige niveauer, både i og uden for Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. Samarbejdsprogrammet omfatter i første række den del af virksomheden, som arbejdsministrene har ansvar for inden for Nordisk Ministerråd. Men også områder af de fem landes samarbejde uden for Nordisk Ministerråds rammer er vigtige og vil blive omtalt. Dette følger af, at Ministerrådets samarbejdsfora ofte anvendes som platform for koordinering og informationsudveksling på områder, der rækker ud over det formelle samarbejde.

Den nordiske model på arbejdsmarkedsområdet kan beskrives som en arbejdsdeling mellem forskellige reguleringsniveauer. Hovedprincippet er, at beslutningerne bør træffes så tæt på de direkte involverede som muligt. Derfor anvendes aftale- og overenskomstinstrumentet i meget høj grad. Modellen indebærer således et udstrakt samarbejde mellem parterne på arbejdsmarkedet samt mellem parterne og regeringerne. Denne model er knyttet sammen med en tradition for social ansvarlighed og for stræben mod fredelige løsninger.

Aktiv arbejdsmarkedspolitik er en anden grundpille i den nordiske arbejdsmarkedsmodel. Elementer heri er arbejdsformidling, arbejdsmarkedsuddannelser, jobtræningsaktiviteter m.v. over for særligt udsatte grupper.

Et tredje bærende element er et sundt og sikkert arbejdsmiljø. Siden 1954 har Nordisk Ministerråds samarbejde på *arbejdsmarkedsområdet* haft sit fundament i overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked. Overenskomsten, der er revideret i 1983 vedlægges som bilag 2¹. I overenskomsten fremhæver de nordiske regeringer blandt andet, at det er en grundliggende rettighed for borgerne frit at kunne tage arbejde og bosætte sig i et andet nordisk land. Endvidere understreges, at regeringerne har som mål at opretholde fuld beskæftigelse i de respektive lande og at samarbejde om dette. Overenskomsten er ledsaget af fællesnordiske regler om arbejdsløshedsforsikring i forbindelse med flytning mellem de nordiske lande. Også inden for arbejdsmarkedsuddannelserne er der en nordisk samarbejdsoverenskomst.

¹) Här ej tryckt. Se "Överenskommelser mellan de nordiska länderna inom arbetsmarknadsområdet" (Nord 1991:36) och/eller "Nordisk statutsamling 1982" (NU 1982:16)

Arbejdskraftens bevægelighed i de nordiske lande sker siden 1.1.1994 i henhold til EØS-aftalen. Den nordiske klausul i aftalen muliggør fortsat, at nordiske medborgere kan bosætte sig og arbejde i et andet nordisk land uden opholds- og arbejdstilladelse.

Med det seneste decenniums tiltagende arbejdsløshedsproblem er samarbejdet naturligt blevet koncentreret om beskæftigelsespolitik, herunder en række konkrete aktiviteter med beskæftigelse som sigtemål. Det altoverskyggende arbejdsløshedsproblem har naturligvis gjort krav på store dele af dagsordenen - og af ressourcerne på arbejdsmarkedsområdet. Nordisk Råd har ligeledes flere gange understreget den nødvendige top-prioritering af beskæftigelsespolitik og tiltag, som kan bidrage til øget beskæftigelse. Der er her tale om et problem, som involverer en række sektorer, og dermed nødvendiggør samarbejde på tværs af fagministerrådene. De senere års udvikling på beskæftigelsesområdet kan med rette siges de facto at have skabt et nyt fundament for Ministerrådets samarbejde på arbejdsmarkedsområdet. Også den tiltagende migration er en ny udfordring på arbejdsmarkedet. Ministerrådet vil således fortsat arbejde for at modvirke racisme og fremmedfjendtlighed i samfundet samt etnisk diskriminering af indvandrere på arbejdsmarkedet.

· På *arbejdsmiljøområdet* har samarbejdet manifesteret sig i *den nordiske konvention om arbejdsmiljø* af 29. juni 1989 (bilag 1²). I denne konvention fastlægges de grundlæggende principper for et nordisk samarbejde på arbejdsmiljøområdet. Konventionen giver således overordnede principper for samarbejdets indhold, hvis hovedsigte er at arbejde for stadigt bedre, sundere og sikrere arbejdsmiljøer. De nordiske lande har i stor udstrækning fulgt samme udvikling på arbejdsmiljøområdet. Kendetegnende for landenes udvikling har det været, at det er lagt stor vægt på at sikre arbejdsmiljøet gennem en progressiv lovgivning og et nært samarbejde med arbejdsmarkedets parter. Samarbejdet omkring forskning på arbejdsmiljøområdet har i høj grad skabt grundlaget for den høje generelle standard i Norden inden for arbejdsmiljø. Der er udviklet en tradition for intensivt nordisk samarbejde både på det overordnede og på det konkrete, praktiske niveau. Dette betyder, at der inden for det nordiske samarbejde er opnået et fundament med en høj fællesnævner i form af sikkerhed og sundhed i arbejdsmiljøet - en fællesnævner, der er velegnet som platform for den nordiske deltagelse også i europæisk arbejdsmiljøsamarbejde.

Ministerrådets samarbejde på arbejdsmiljøområdet har hidtil været nedfældet i et 3-årigt samarbejdsprogram, senest for perioden 1990-1993.

²) Här ej tryckt. Se "Överenskommelser mellan de nordiska länderna inom arbetsmarknadsområdet" (Nord 1991:36) och/eller "Nordisk statutsamling 1989" (Nord 1990:107)

2. Samarbejdets nye dagsorden

Reform af det nordiske samarbejde

Den igangværende reformproces af det nordiske samarbejde betyder, at en kritisk vurdering af det eksisterende, bevaring af det bevaringsværdige og behov for nytænkning står øverst på dagsordenen. Dette er en ønskelig og velkommen proces og samtidig en nødvendighed som følge af de forandringer, der sker i omverdenen.

I 1992 besluttede de nordiske landes statsministre, at det formaliserede nordiske samarbejde skal koncentreres om prioriterede satsningsområder. Disse blev udpeget som følgende 7 samarbejdsområder: kultur, uddannelse og forskning, miljø, medborgernes rettigheder, økonomi, fiskeri og juridiske spørgsmål. Området "medborgernes rettigheder" er således udset til at blive prioriteret i det fremtidige nordiske samarbejde. Begrebet omfatter følgende samarbejdsområder inden for Ministerrådet: forbruger-, levnedsmiddel-, social- og sundhed samt arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet. Ligestillingssamarbejdet er indholdsmæssigt beslægtet med disse områder, men er organisatorisk placeret under juridiske spørgsmål.

Samtidig understregede de nordiske statsministre betydningen også af det uformelle samarbejde i form af kontaktnet på tværs af landegrænserne mellem de nordiske regeringer, parlamentarikere, virksomheder og organisationer.

Kampen mod arbejdsløshed

Inden for arbejdsministrenes samarbejde har spørgsmålet om beskæftigelsen i de senere år været opprioriteret. Kampen mod arbejdsløsheden er blevet den vigtigste samfundsopgave for de nordiske lande. Et overordnet mål for landenes regeringer er at stimulere den økonomiske vækst, for at der derigennem kan skabes de nødvendige arbejdspladser. Beskæftigelsespolitik er i alt væsentligt et nationalt anliggende. Det nordiske samarbejde om beskæftigelsesproblemer har til formål at komplettere det nationale arbejde og at bidrage til det bredere internationale arbejde, især i europæisk sammenhæng. Der forudses i den kommende periode fortsat at være behov for en både omfattende og intensiv satsning på samarbejdet om tiltag i kampen mod arbejdsløshed.

Ministerrådet vil særligt fokusere på ungdomsarbejdsløshed og langtidsarbejdsløshed for at forhindre grupper i reelt at blive udelukket fra arbejdsmarkedet (utslagning). Ministerrådet vil derfor satse på at opretholde og forbedre arbejdskraftens kvalifikationer og motivere til en livslang uddannelsesproces. Som led i dette vil Ministerrådet arbejde for at fremme initiativer der har til hensigt at aktivere arbejdsløse. Endvidere vil Ministerrådet satse på initiativer, hvis formål er at fremme fordelingen af arbejde, herunder orlovsordninger o.l.

Ministerrådet finder det vigtigt i dette arbejde at tage behørigt hensyn til regionale aspekter af beskæftigelsesproblemerne og blandt andet tilstræbe udligning af beskæftigelsesmuligheder såvel mellem regioner som

inden for regionerne. Det grænseregionale samarbejde på arbejdsmarkedsområdet bør ligeledes understreges, og Ministerrådet vil arbejde for at fremme dette.

Ministerrådet finder det videre væsentligt, at der også i tider med økonomisk lavkonjunktur og høj arbejdsløshed sættes på at sikre et godt arbejdsmiljø. Ministerrådet vil i den forbindelse søge at fremme forståelsen for den positive økonomiske indflydelse, som et sikkert og sundt arbejdsmiljø har.

Endvidere vil Ministerrådet arbejde for, at øget fokus rettes mod de sociale og sundhedsmæssige konsekvenser af arbejdsløshed og vil derfor fremme tværsektorielt samarbejde med social- og sundhedssektoren med henblik på at iværksætte tiltag, der kan belyse disse forhold.

Også i perioder med bedre økonomi er det en vigtig opgave for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitikken at støtte en forbedring af den økonomiske udvikling bl.a. ved at reducere risikoen for flaskehalse på arbejdsmarkedet og ved at udvikle arbejdsorganisationer.

Ministerrådet vil endvidere fortsætte deltagelsen i det brede internationale samarbejde om tiltag for at mindske arbejdsløsheden, således som dette er kommet til udtryk i deklARATIONEN fra fællesmøde mellem de nordiske statsministre, økonomi- og finansministre i november 1993, EU's hvidbog om vækst, konkurrence og beskæftigelse samt EFTA's beskæftigelsesdokument i december 1993, Nordisk Ministerråds rapport om samarbejde for øget beskæftigelse i marts 1994 og OECD's beskæftigelsesstudie og rekommandationer fra ministermøde i OECD i juni 1994.

Den europæiske integration

Eftersom det nordiske samarbejde i betydelig grad påvirkes af den europæiske integration, dels via EØS-aftalen, dels via flere nordiske landes eventuelle EU-medlemskab, bliver det stadig mere nødvendigt at sætte samarbejdet ind i europæisk sammenhæng. Ministerrådet vil arbejde for, at den nordiske model for regulering af arbejdslivsrelationer - herunder en styrkelse af den kollektive repræsentation på arbejdsmarkedet - kan gøres gældende også i europæisk samarbejde gennem en påvirkning af den europæiske sociale dialog.

Det regionale samarbejde i europæisk sammenhæng skal endvidere tillægges øget betydning og skal fremover ofres behørig opmærksomhed på de relevante konkrete områder inden for det nordiske samarbejde.

Endvidere vil man arbejde for at effektivisere *arbejdsformidlingen* på tværs af landegrænser. Et effektivt arbejdsformidlingssystem er væsentlig for udviklingen af såvel den nationale mobilitet som mobiliteten over landegrænserne, og ligeledes af stor betydning for indvandrere i de nordiske lande. I og med EØS-avtalens ikrafttræden er behovet og mulighederne øget for at udvikle arbejdsformidlingen på tværs af grænserne. De nordiske landes tilpasning til EUs arbejdsformidlingssystem EURES er allerede i gang. Eftersom de nordiske lande har lang tradition for samarbejde om arbejdsformidlingsspørgsmål kan de give værdifulde bidrag i udviklingen af

et europæisk arbejdsformidlingssystem, og herunder tillige udvikle deres eget samarbejde i regionernes Europa.

De nordiske lande vil endvidere betone betydningen af den økonomiske politik inden for det europæiske samarbejde, herunder mulighederne for at iværksætte beskæftigelsesinitiativer. Blandt andet med dette for øje ønsker de nordiske landes regeringer at styrke såvel det formelle som det uformelle nordiske samarbejde inden for rammerne af EØS og EU-samarbejdet.

Den europæiske integration indebærer også, at stadig mere regeldannelse vil foregå på europæisk niveau - fremfor på nationalt. For arbejdsmiljøområdet vil dette indebære, at store dele af det nordiske samarbejde også får en europæisk dimension. Ministerrådet ønsker at understrege, at et nært, konstruktivt samarbejde mellem de nordiske lande giver klare fordele også med henblik på det europæiske samarbejde - både når det drejer sig om at agere sammen på europæisk plan, og når europæiske regler skal overføres til nordiske forhold. Ministerrådet vil arbejde for, at samordnede nordiske interesser kan få størst mulig indflydelse på udviklingen i EU/EØS, herunder at nordisk indflydelse med socialt fortegn kan udvides. En væsentlig forudsætning for dette er, at forskningen gives tilstrækkeligt gode betingelser, og dermed kan danne grundlag for en sådan indflydelse.

Nordens nærområder

I samarbejdet med Nordens Nærområder, herunder Balticum, Østeuropa og Barentsregionen har det nordiske arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområde værdifulde bidrag at tilbyde. Ministerrådet anser det vigtigt også fremover at bidrage til den udvikling, der pågår i Nordens Nærområder. I dette samarbejde bør en central del derfor bestå i at formidle kendskab til områder, der afspejler de nordiske sociale, demokratiske samfundsstrukturer. Dette omfatter indretningen af arbejdsformidlingsvirksomhed, arbejdsmarkedsuddannelse, arbejdstilsyn, arbejdsmiljølovgivning, samarbejde i invandrer- og flygtningespørgsmål etc.

Internationalt samarbejde iøvrigt

Den øgede internationalisering har medført, at de nordiske landes deltagelse i internationalt samarbejde - også udover europæisk samarbejde - er blevet tiltagende aktivt. En samordning af de nordiske landes forberedelse og ageren i international sammenhæng giver de nordiske lande så stor "stemmevægt", at der ofte opnås en betydelig nordisk synergieffekt. I den forbindelse kan særligt peges på den etablerede fællesnordiske optræden i ILO samt i de europæiske standardiseringsorganer CEN og CENELEC. Ministerrådet vil udbygge informationsudvekslingen i sine forskellige fora med det formål yderligere at styrke dette samarbejde mellem regeringerne.

Samarbejde på tværs af sektorer

De store opgaver, som arbejdsløshedproblemet stiller de nordiske lande over for, har tydeliggjort nødvendigheden af, at der også inden for nordisk samarbejde foregår et tæt og konstruktivt samarbejde på tværs af sektorerne. Også mange andre af nutidens store udfordringer på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet involverer flere forskellige sektorer. Derfor må løsningen af opgaverne også ske i nært samarbejde med de forskellige sektorer.

Eksempelvis er der en nær sammenhæng mellem mange områder inden for det ydre miljø og områder inden for arbejdsmiljøet. Endvidere er en lang række spørgsmål på sundheds- og arbejdsmiljøområdet nært beslægtede. Ligeledes er der tæt sammenhæng mellem en række spørgsmål inden for arbejdsmarkedspolitik (herunder spørgsmål relateret til arbejdsløshed)- og områder inden for økonomi- og finanspolitik, erhvervs politik, ligestillings-, uddannelses-, social-, regionalpolitik etc. Udover indvandrerspørgsmålenes tværsektorielle karakter på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet er disse spørgsmål også tæt forbundet med kultur- og uddannelsesområdet samt med social- og helseområdet og der er et behov for tværsektorielt samarbejde.

Ministerrådet vil arbejde for at fremme informationsudvekslingen og koordineringen af områder, der har særlig interesse for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektoren. Ministerrådet vil derfor styrke samarbejdet med andre sektorer.

3. Ministerrådets mål

MÅL I

Ministerrådet vil i bestræbelserne på at opnå fuld beskæftigelse arbejde for, at

- fremme en aktiv og effektiv arbejdsmarkedspolitik, med sigte på at forstærke arbejdsmarkedets funktionsmåde og på at opretholde god effektivitet og fleksibilitet på arbejdsmarkedet
- styrke arbejdsmarkedets mekanismer til at opnå større effektivitet og fleksibilitet i arbejdsstyrken samt i virksomhederne
- forbedre beskæftigelsessituationen for unge og særligt udsatte grupper
- sikre arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitikens indflydelse i forhold til andre politiske områder og forbedre koordineringen til økonomisk politik, uddannelsespolitik, regionalpolitik og erhvervs politik
- fremme helhedssynet på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet ved at udbygge udvekslingen af information, synspunkter og erfaringer med andre sektorer samt at fremme konkrete projekter med dette formål

- fremme tiltag som led i opfølgningen af internationale rekommandationer o.l., der sigter til forbedring af arbejdsmarkedets funktionsmåder med det formål at reducere arbejdsløsheden

MÅL II

Ministerrådet vil arbejde for, at

- fremme de rettigheder, der er grundlagt i overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked, herunder fortsat værne om ligebehandling af nordiske borgere på de enkelte landes arbejdsmarkeder - og arbejde for en øget mobilitet af arbejdskraften over landegrænserne i det omfang dette bidrager til at fremme en positiv udvikling på arbejdsmarkedet
- styrke initiativer med produktivetsfremmende formål, herunder indsatser til udvikling af arbejdskraftens kvalifikationer
- synliggøre og skabe debat om ubalancer på arbejdsmarkedet
- udbygge informationen om arbejdsmarkedsforhold i de nordiske lande gennem en styrket arbejdsformidling over landegrænserne, herunder en øget systematisk information til landenes arbejdsformidlingskontorer og øvrige forvaltninger om forhold på arbejdsmarkedet i de øvrige nordiske lande.

MÅL III

Ministerrådet vil arbejde for, at

- fortsætte og udbygge arbejdsformidlingssamarbejdet mellem de nordiske arbejdsformidlingssystemer og styrke samarbejdet inden for det europæiske arbejdsformidlingssystem EURES
- fortsætte samarbejdet inden for arbejdsmarkedsuddannelser særligt på efter- og videreuddannelsesområderne for at forbedre arbejdskraftens kvalifikationer
- fremme samarbejde om erhvervmæssig rehabilitering
- fortsætte samarbejdet om arbejdsmarkedsforskning og fremme spredning af forskningsresultater i og udenfor Norden
- styrke samarbejdet med EU-organer på arbejdsmarkedsområdet, herunder bl.a. kontakten med det europæiske informationssystem MISEP (Mutual Information on Employment Policies)
- styrke øvrigt europæisk samarbejde med det formål at reducere arbejdsløsheden, herunder eventuelle finanspolitiske foranstaltninger som led heri.

MÅL IV

Ministerrådet vil arbejde for, at

- styrke de grundlæggende principper for et bedre arbejdsmiljø, som den nordiske arbejdsmiljøkonvention indeholder. Herunder skal den intensive informationsudveksling mellem landene fortsætte med det formål kontinuerligt at kunne vurdere de mål og metoder, landene anvender i bestræbelserne for at fremme arbejdsmiljøet
- styrke elementet af medarbejderindflydelse i arbejdsmiljøspørgsmål, herunder fremme konkrete projekter, udredninger o.l. der belyser dette
- styrke medarbejdernes muligheder for - og rettigheder til - videreuddannelse og kompetenceudvikling, herunder støtte konkrete projekter, udredninger o.l. der kan fremme dette. Dette omfatter uddannelse og kompetenceudvikling på den enkelte arbejdsplads
- fortsætte det nordiske forsknings samarbejde om arbejdsmiljøspørgsmål, herunder understrege betydningen af NIVA (Nordisk Institution for Videreuddannelse inden for arbejdsmiljøområdet) som katalysator for udviklingen. Ministerrådet vil herunder opprioritere NIVA's andel af kurser med en tværsektoriel indfaldsvinkel til arbejdsmiljøspørgsmål samt kurser, der spreder den kundskab, som udvikles inden for de samnordiske forskningsprojekter
- styrke samarbejdet med EU-organer på arbejdsmiljøområdet, herunder kontakten til Arbejdsmiljøagenturet i Spanien.

MÅL V

Ministerrådet vil arbejde for, at

- styrke indsatserne i bekæmpelsen af racisme og fremmedfjendtlighed i samfundet
- fremme flygtninges og indvandreres integration i samfundet
- modarbejde diskriminering på arbejdsmarkedet
- styrke invandrerkvindens og -unges deltagelse på arbejdsmarkedet
- fremme en bedre koordination mellem internationale organisationer på migrationsområdet som f.ex. Europarådet, IOM, FN, OECD samt samarbejde inden for rammerne af EU

MÅL VI

Ministerrådet vil arbejde for at

- grundlæggende principper i den nordiske model gøres gældende i internationalt samarbejde
- sikre ligebehandling i arbejdslivet med hensyn til køn, race, etnisk, religiøst eller regionalt tilhørsforhold etc.

- udvikle samarbejdet med arbejdsmarkedets parter
- styrke samarbejdet med EU-organer på arbejdslivs- og arbejdsretsområdet, herunder bl. a. kontakten med instituttet i Dublin (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions).

De nordiske landes regeringer

- vil anvende Nordisk Ministerråd som forum for at fremme virkeliggørelsen af den sociale dimension i europæisk samarbejde
- vil anvende Nordisk Ministerråd som forum for debat om fælles nordisk ageren på europæisk niveau, herunder videreførelse af aftalemodellen og parternes medindflydelse i udformningen af den sociale dimension.

Ministerrådet vil

- fortsætte den intensive nordiske kundskabs- og erfaringsudveksling om europæisk arbejdsmiljøsam arbejde generelt, herunder løbende vurdere mulighederne for øget samordning af nordiske synspunkter
- satse på en styrket nordisk samordning inden for standardiseringsområdet med det formål at de nordiske krav om sikkerhed og sundhed som de væsentligste elementer kan få størst mulig indflydelse i det europæiske standardiseringsarbejde
- anvende Nordisk Ministerråd som forum for udbygget samordning på regeldannelsesområdet inden for arbejdsmiljø med henblik på øget nordisk indflydelse på europæisk samarbejde.

MÅL VII

Ministerrådet vil arbejde for, at

- styrke informationen og markedsføringen af væsentlige områder inden for nordisk arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik.

Ministerrådet vil derfor:

- udbrede det almene kendskab til vigtige spørgsmål om arbejdsmarkedet og arbejdsmiljøet i Norden ved fortsat at styrke den information, der blandt andet kanaliseres gennem "Arbetsliv i Norden"
- udbrede kendskabet i Norden til det europæiske samarbejde, herunder til den europæiske dimension
- udbrede kendskabet i Europa til de grundlæggende elementer af den nordiske model, som arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet indeholder.

4. Rapportering

Ministerrådet vil give en årlig rapportering om samarbejdsprogrammets implementering, herunder om fremgangen i arbejdet med at nå de opstillede mål. Denne rapportering vil således omfatte en redegørelse for, hvilke mål der er nået, henholdsvis hvilke der i den kommende et-års periode vil blive arbejdet særligt på.

5. Organisatoriske forudsætninger

En fleksibel organisationsstruktur under embedsmandskomitéen (EK-A) er en forudsætning for at virksomheden kan indrettes således at den hurtigt og effektivt kan tilpasses til omverdenen. Idag (1994) omfatter organisationsstrukturen seks faglige udvalg. Disse udvalg varetager administrationen af mere konkrete opgaver, herunder administrationen af en omfattende projektvirksomhed. Udover dette har EK-A en administrationsgruppe med koordinerende og forberedende funktion.

Der er desuden mulighed for at nedsætte samarbejdsgrupper efter behov (f.ex. tværfaglige arbejdsgrupper, samarbejdsgrupper for beskæftigelses- samt arbejdslivs- og arbejdsretsspørgsmål), kontaktgrupper for relevante samarbejdsområder etc. For at tilpasse virksomheden til de skiftende udfordringer vil Ministerrådet anvende denne fleksibilitet og således omrokere ressourcer når dette er nødvendigt for at løse opgaverne bedst muligt.

Endvidere er det Ministerrådets ønske, at samarbejdet med arbejdsmarkedets parter skal udvikles både politisk og organisatorisk.

6. Økonomiske forudsætninger

Satsningsområdet "Medborgernes rettigheder", hvortil arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet hører, tildeles i 1994-budgettet 9% af det samlede nordiske budget (mod 10,6% i 1993). Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet budget i 1994 er på ca. 14,4 mill DKK. Hertil kommer 4 mill DKK som er bevilget ekstra til sektoren blandt andet for at styrke indsatser over for arbejdsløsheden.

Beslutningen om at øge sektorens indflydelse i den europæiske udvikling samt at forstærke indsatsen på beskæftigelsesområdet medfører naturligvis et behov for tilstrækkelige økonomiske bevillinger også fremover. Særligt vil en adækvat løsning af de store opgaver på beskæftigelsesområdet stille krav om at de nødvendige økonomiske betingelser er tilstede.

Juridiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om handlingsprogram för finansiella tjänster

(Ministerrådsförslaget, se s. 568)

Indledning

I förbindelse med vedtagelsen af ministerrådsförslag om handlingsprogram på forbrugerområdet, som blev vedtaget under Nordisk Råds session i Mariehamn den 8. og 9. november 1993, anmodede Juridisk Udvalg om, at Nordisk Ministerråd, Forbrugerministrene, inden Nordisk Råds 45. session i Tromsø i 1994 fremlagde forslag til et særligt handlingsprogram om finansielle tjenesteydelser og i den forbindelse tog hensyn til, hvad udvalget havde anført under afsnittet om finansielle tjenesteydelser i sin betænkning over ministerrådsforlaget om handlingsprogram på forbrugerområdet.

Det nordiske samarbejde på forbrugerområdet har dybe traditioner, idet det går ca. 50 år tilbage i tiden. Nordisk samarbejde på forbrugerområdet vil i fremtiden blive af endnu større betydning, idet udviklingen i det internationale samarbejde og samfundets internationalisering snarere har øget end mindsket behovet for et nordisk samarbejde på forbrugerområdet.

Det her præsenterede handlingsprogram om finansielle tjenester er en ny dimension i det nordiske forbrugersamarbejde. Ministerrådet har i sin handlingsplan lagt vægt på at udarbejde en konkret plan for det videre samarbejde, og på at programmet har fået en international profil, hvorved man særligt satser på internationale spørgsmål, specielt de der har at gøre med Europadimensionen. Medlemskabet af EU og tilknytningen til EU's indre marked i form af EØS-aftalen bevirker, at der er fri passage over grænserne for personer, kapital, varer og tjenesteydelser.

Generelt

Formålet med det nordiske forbrugersamarbejde er at sikre forbrugernes retlige og økonomiske stilling og sikkerhed samt at forsyne forbrugerne med information, forbrugerindflydelse og forbrugerbeskyttende lovgivning samt i almenhed være et nordisk forum for opinionsdannelse.

Generelt set har der gennem de sidste 20 år udviklet sig en omfattende lovgivning med henblik på at værne forbrugernes interesser.

Organisationsstrukturene i Norden er nogenlunde ensartede, og der er i Norden forbrugerombudsmand, der varetager forbrugernes interesser. En

lang række foreninger og mindre forbrugergrupper er med til at skabe holdningsændringer og ændre forbrugermønstre.

Mål

Juridisk Udvalg er enig i den af ministerrådet fastsatte målsætning:

1. at forbedre forbrugernes retlige og økonomiske stilling og sikkerhed
2. at udvide kundskabsudviklingen med et forbrugerpolitisk udgangspunkt

3. at deltage i og påvirke den europæiske udvikling

ad 1. finder udvalget, at forbrugernes interesser bør være mindst af samme vigtighed som hensynene til erhvervsinteresserne.

ad 2. finder udvalget, at forbrugerne må sættes i en position, så de har mulighed for at overskue udbuddet af finansielle tjenester. Forbrugerne bør have mulighed for at anvende

teknologien og have let adgang til oplysningerne i informationssamfundet.

ad 3. finder udvalget, at de nordiske lande med sin langvarige tradition for forbrugersamarbejde bør kunne påvirke såvel den **nordiske** som den europæiske udvikling på forbrugerområdet, også inden for finansielle tjenester på en måde, som påvirker den europæiske udvikling i den rigtige retning.

I denne forbindelse skal udvalget henvise til EU-Kommissionens nye handlingsplan på forbrugerområdet, som peger på, at det er en forudsætning for det indre markeds ordentlige funktion, *at de grænseoverskridende betalinger er effektive, og at forbrugeren kan have tillid til det indre marked.* Det ansvar, der er forbundet med anvendelsen af kreditkort, er ligeledes vigtigt, ligesom f.eks. gennemskinnelighed i udbudet på lånemarkedet og "homebanking" bør gøres til genstand for særlig opmærksomhed fra myndigheders og lovgivers side.

I den forbindelse ønsker udvalget, at pengeinstitutydelser og andre kreditydelser, samt forsikrings- og pensionsordninger undersøges med det formål at fastsætte fælles nordiske regler på området for finansielle tjenester, med henblik på at varetage forbrugernes interesser.

Midler

Ministerrådet nævner, at rådet vil nå de opstillede mål ved bl.a. følgende foranstaltninger:

- lovgivning og regeldannelse, herunder implementering af EU-direktiver m.v.
- udarbejdelse af kollektive og frivillige aftaler
- forbrugeruddannelse, forbrugerrådgivning og forbrugerinformationsindsatser

Udvalget er enig med ministerrådet i, at sådanne foranstaltninger meget ofte vil forudsætte undersøgelser og analyser for at afdække problemområder og vise egnede foranstaltninger til problemløsninger.

Prioriteringer

Det nordiske samarbejdes prioriteringer på det finansielle område i perioden 1995 - 1998 skal ifølge ministerrådet koncentreres om følgende indsatsområder:

- områder, der er præget af den europæiske synsvinkel
- områder, der er gennemsigtskabende
- indsatser vedrørende anvendelsen af ny teknologi, f.eks. i forbindelse med betalingsformidling

1. Forstærket forbrugerindflydelse

Ministerrådet peger meget rigtigt på vigtigheden af en forstærket forbrugerindflydelse på et tidligt trin i lovgivningsprocessen også for så vidt angår den europæiske udvikling.

Udvalget er enig i, at dette er nødvendigt for at sikre den nordiske model for forbrugerbeskyttelse og forbrugeroplysning på det finansielle område.

Hidtidige erfaringer fra nordisk samarbejde på forbrugerområdet i relation til det finansielle område peger entydigt i retning af, at samarbejdet bør struktureres omkring et fortløbende arbejde, således at reaktioner kan sættes ind hurtigt og effektivt. Et samarbejde om nye lovgivningsinitiativer og forvaltningspraksis er nødvendigt, herunder udveksling af sammenlignelig statistik.

Ministerrådet peger i denne forbindelse på den gavn, man har haft af projektet "Forbrugerindflydelse på EU-udviklingen på det finansielle område". Udvalget finder, at denne type netværk bør opmuntres og sikres nødvendige ressourcer, for at man kan fremme den kontinuerlige informationsudveksling og kan koncentrere sig om aktuelle projekter med stor nytteværdi i den givne situation.

Juridisk Udvalget kan tilslutte sig ministerrådets målsætning:

- at påvirke den europæiske regelsdannelse og udvikling med henblik på at udbrede den nordiske model for forbrugerbeskyttelse inden for det finansielle område

og til gennemførelsesforanstaltningerne:

- at ved hjælp af afholdelse af seminarer, drøftelser og netværksprojekter m.v. at samordne og videreudvikle nordiske synspunkter og synsvinkler vedrørende emner, der er aktuelle i forbindelse med den europæiske politik og lovgivning.

Udvalget finder, at netop forbrugerpolitikken på det finansielle område er et for alle europæiske borgere vigtigt anliggende. Det er især vigtigt, at de nordiske forbrugere kan have tillid til de betalingssystemer, som de er henvist til at anvende. Denne tillid bør ikke kun strække sig til eget lands territorium og Norden, men bør gælde også ved rejser eller ophold i andre EU-lande.

2. Den strukturelle og konkurrencemæssige udvikling

Ministerrådet gør gældende, at den strukturelle og konkurrencemæssige udvikling på det finansielle område omfatter internationalisering, brancheglidning, anvendelse af ny teknologi og soliditetsproblematikken.

De stærke koncentrationstendenser, der har præget udviklingen på forskellig måde for private forbrugere og erhvervsbrugere, gør det bl.a. nødvendigt at fastsætte regler, der beskytter den ene gruppe i forhold til den anden gruppe, og som i øvrigt giver klare tilbud og klart definerer sine målgrupper uden at differentiere disse alt for meget. Formålet er at opretholde overskueligheden og gennemsigtigheden og konkurrencen. *Regler bør lette tilbudenes sammenlignelighed.*

Forbrugerne er nødvendigvis henvist til at anvende den ene eller den anden form for pengeinstitutter. Den øgede koncentrationsgrad gør det derfor vigtigt, at offentlige instanser følger prisdannelsen og prisfastsættelsen kontinuert. Kun ved at følge udviklingen kan man forsøge at modvirke skadelige konkurrencebegrænsninger og karteldannelser.

De finansielle virksomheders differentiering af markederne kan indebære, at udsatte grupper af forbrugere falder helt ud af markedet for finansielle ydelser. Udvalget ser allerede i nogen grad tendenser hertil, idet grupper af ældre og handicappede allerede i dag kan have svært ved at anvende hævekort på mindre pladser, hvor bankfilialer og lignende servicetilbud ikke længere findes. Udvalget finder, at man må øge opmærksomheden omkring udviklingen, således at man ikke taber væsentlige grupper helt ud af servicesamfundet og informationssamfundet.

Ministerrådet har følgende mål:

- at arbejde for, at konkurrencen øges til fordel for forbrugerne, og at uheldige virkninger af øget koncentration og brancheglidning på de finansielle markeder modvirkes.

Dette skal ske ved følgende foranstaltninger:

- Kortlægning af, i hvilken grad og under hvilke betingelser og med hvilke resultater forbrugerne benytter sig af den øgede valgfrihed på de finansielle markeder.
- Arbejde for bedre og tilstrækkelig national overvågning af prisdannelsen for private kunder.
- Udredning af forbrugerproblemer i forbindelse med brancheglidning.
- Arbejde for alle forbrugeres adgang til basale finansielle tjenester.
- Arbejde for at finansielle tjenester prissættes selvstændigt og at kryssubsidiering undgås.
- Imødegåelse af skadevirkninger af finansielle pakkedannelser.

Udvalget er enig i såvel målsætning som forslag til gennemførelsesforanstaltninger og skal specielt pege på, at udvalget finder det åbenbart nødvendigt at fokusere på enkeltforbrugeren, og at reglerne laves, så de mest hensigtsmæssigt danner beskyttelse for samtlige forbrugergrupper, d.v.s. enkelte individer i de enkelte forbrugergrupper.

3. Gennemsigtighed og mobilitet

Juridisk Udvalg er enig med ministerrådet i, at det er væsentligt for forbrugerne, at markedet kan fungere effektivt ved at der eksisterer en stor grad af gennemsigtighed og mulighed for mobilitet. I dag er markedet i høj grad præget af ufuldstændig og usammenlignelig information samt ringe mobilitet, bl.a. som følge af brancheglidning, pakkeløsninger, kompliceret prissætning og reel fastlåsning af kunderne.

Udvalget er ligeledes fuldstændigt enig i, at man i det nordiske forbrugersamarbejde bør forholde sig til den diskussion om finansielle virksomheders åbenhed og informationsforpligtelser i relation til demokratiske og etiske spørgsmål, som man i øvrigt er i gang med at se på på internationalt plan. Finansielle ydelser er af væsentlig og langtrækkende betydning for de enkelte husholdninger. På den anden side er der væsentlige vanskeligheder ved at gennemskue markedet. Der er derfor et stort behov for løbende at sikre, at markedsføringen sker på en sådan måde, at ubalancen mellem forbruger og udbyder ikke misbruges ved offensiv markedsføring og kamp om kunderne.

Mål

- Markedsføringen skal give mulighed for sammenligning af forskellige tjenester med hensyn til priser og kvalitet, og der skal i det hele taget sikres større åbenhed for og bedre information til forbrugerne på det finansielle marked.

Tiltag

- Informationsudveksling og udvikling af metoder til brug for opbygning og videreføring af informationsdatabaser vedrørende priser og vilkår for pengeinstitut- og forsikringsydelser.
- Bidrage til større gennemsuelighed på forsikringsmarkedet ved eventuelt at udvikle sammenlignelige informationsmodeller og standardisering af informationerne i forsikringsbetingelser med henblik på at sikre overensstemmelse med forbrugernes berettigede forventninger om, hvad de enkelte forsikringer omfatter.
- Undersøge fordele ved og muligheder for at opbygge rådgivningsbureauer i selskabsregi i de nordiske lande, der endnu ikke har sådanne.
- Undersøge muligheden for at skabe større mobilitet gennem åbne og standardiserede metoder til kundevurderinger, som gør det muligt for kunden at sammenligne sine muligheder i forskellige virksomheder.
- Fremme af gennemsigtighed på de finansielle markeder gennem styrkelse af forbrugerområdet stilling i journalistuddannelsen. Bedre aktuel og relevant information om finansielle tjenester kan f.eks. fremmes via forslag til undervisning på journalisthøjskolerne vedrørende finansielle og andre husholdningsøkonomiske spørgsmål og ved at udvikle og finansiere forsøg med journalistseminarer og andre former for videreuddannelse.
- Undersøge skadevirkninger af aggressiv markedsføring og udveksle erfaringer vedrørende metoder til sikring af generel tilbageholdenhed i markedsføringen.

Udvalget finder, at målsætningen er rigtig, og at de foreslåede foranstaltninger er hensigtsmæssige. Som samarbejdet skrider frem må man se på, om der skulle være opstået behov for justeringer.

4. Finansielle institutioners soliditet m.v.

Ministerrådet redegør for, at sikringen af de finansielle institutioners soliditet m.v. og dermed af, at disse kan svare deres forpligtelser i forhold til forbrugerne har traditionelt primært været set som en tilsyns/inspektionsopgave i de nordiske lande. Erfaringerne fra de senere års finansielle krise har dog tydeligt vist, at der er tale om et problem, der må gives høj forbrugerbeskyttelsesmæssig prioritet. Dette er også understreget af fremkomsten af *indskydergarantiordninger* på bankområdet.

Mål

- Styrkelse af forbrugernes økonomiske sikkerhed i forhold til finansielle institutioner.

Tiltag

- Udarbejde katalog med løsningsmodeller for de problemer forbrugerne kommer ud for ved manglende soliditet i finansielle institutioner.
- Arbejde med forslag til samordnet forbrugerbeskyttelse i forbindelse med udarbejdelse af garantiordninger på bank- og forsikringsområdet

Sikringen af de *finansielle institutioners soliditet m.v.* og dermed af, at disse kan svare til deres forpligtelser i forhold til forbrugerne har traditionelt primært været set som en tilsyns-/inspektionsopgave i de nordiske lande. Erfaringerne fra de senere års finansielle krise har dog tydeligt vist, at der er tale om et problem, der må gives høj forbrugerbeskyttelsesmæssig prioritet. Dette er også understreget af fremkomsten af *indskydergarantiordninger* på bankområdet.

Mål

- Styrkelse af forbrugernes økonomiske sikkerhed i forhold til finansielle institutioner.

Tiltag

- Udarbejde katalog med løsningsmodeller for de problemer forbrugerne kommer ud for ved manglende soliditet i finansielle institutioner.
- Arbejde med forslag til samordnet forbrugerbeskyttelse i forbindelse med udarbejdelse af garantiordninger på bank- og forsikringsområdet og efterhånden også på andre finansielle områder.

5. Rimelige aftalevilkår

Den enkelte forbruger er stærkt afhængig af, at de *aftalevilkår*, der ligger til grund for de finansielle ydelser, er rimelige. Spillereglerne på det finansielle marked må styrke den enkeltes retsstilling og navnlig sikre en *nødvendig afbalancering af det fundamentalt skæve styrkeforhold mellem professionel udbyder og forudsætningsløs forbruger*. Den traditionelle forbrugerbeskyttelse

til sikring heraf må fortsat udvikles og perfektioneres i takt med udviklingen af nye produkter og afsætningsmetoder. Det hurtigt voksende marked for forskellige former for elektronisk betalingsformidling stiller i denne forbindelse helt særlige krav til sikkerhed og forbrugerbeskyttelsesregler.

Mål

- Styrkelse af forbrugernes retlige stilling på det finansielle marked.

Tiltag

- Udveksle erfaringer af betydning for fastsættelse af grundlæggende krav til aftalevilkår for specifikke finansielle tjenester.
- Udveksling af erfaringer og strategier vedrørende rådgivningsansvar, bl.a. for mæglere og andre finansielle rådgivere.
- Undersøge finansielle institutioners ansvars- og bevisforpligtelser i forbindelse med svigt i tekniske systemer, for eksempel når kunden ikke får leveret sine penge ved hævnning i automater.
- Undersøge kunde problemer i forbindelse med forsikringsselskabernes skadesopgørelser.

Udvalget er enig med ministerrådet i, at gabet i styrkeforholdet mellem udbyder og bruger er meget skævt set i relation til de ofte betydelige finansielle konsekvenser som dette forhold kan få for den enkelte forbruger over lang tid.

6. Klage- og ankesmuligheder

Ministerrådet redegør for, at forbrugerens *klage- og ankesmuligheder* dels er af betydning for retssikkerheden i forhold til den enkelte, dels for udviklingen af en korrekt og rimelig praksis omkring afsætningen af finansielle ydelser. Behovet for fastholdelse af og videreudvikling af de særlige nordiske traditioner på dette område understreges af forholdene nævnt i de foregående punkter, herunder navnlig internationaliseringen og brancheglidningen.

Mål

- Forebyggelse af problemer gennem forbedret informationsspredning og bedre sagsbehandlingsrutiner i de finansielle institutioner.
- Bevare og videreudvikle effektivt fungerende klage- og ankenævnsystemer for forbrugere vedrørende finansielle ydelser.

Tiltag

- Udveksling af erfaringer og strategier vedrørende bedre efterlevelse af ankenævnsafgørelser og vedrørende bedre udnyttelse af afgørelserne i den markedsføringsretlige regulering.

Udvalget er enig med ministerrådet i målsætningen og skal desuden gøre opmærksom på, at der bør være adgang til at få erstatning for tab lidt på grund af dårlig, mangelfuld, manglende eller vildledende rådgivning. I den forbindelse bør det overvejes, at lade vejledning om mulighederne for

at opnå erstatning ved domstolene indgå i en neutral offentlig instans's kompetanceområde.

7. Forebyggelse og afhjælpning af gældsproblemer

Ministerrådet anfører, at forebyggelse og afhjælpning af *gældsproblemer* er et stort forbrugerpolitisk problem, som er blevet særligt aktuelt efter liberaliseringen af kreditmarkederne og den økonomiske recession. Det er samtidig et område, hvor den forbrugerpolitiske indsats er af nyere dato, og hvor der vil være behov for fortsat evaluering og videreudvikling ud fra de indhentede erfaringer.

Mål

- Forebygge gældsproblemer og afhjælpe afledte problemer, blandt andet i forbindelse med kaution.

Tiltag

- Opsamle og udnytte erfaringer vedrørende gældssaneringsordninger og forebyggelse, blandt andet med henblik på lige behandling af ens tilfælde.

- Udvikle metoder og redskaber til decentral økonomisk rådgivning.

- Indarbejdning i lære/læseplaner af undervisning i personlig økonomi (jf. EU rekommandation 86C/184/07).

- Udarbejde forslag til forbedret sikring af forbrugere i forbindelse med kaution.

Udvalget er enigt i såvel mål som forslag til afhjælpende foranstaltninger. Videre bør man se på mulighederne for bedre mundtlig og skriftlig information om kautionsforpligtelser, der klarere gør det synligt for kauti- onisten, at der er en økonomisk risiko forbundet med transaktionen.

8. Ligestilling for alle forbrugergrupper i forhold til anvendelse af ny teknik (IT)

Bankerne og andre aktører på det finansielle marked har hurtigt taget ny informationsteknologi i brug. "Home banking" og bankomater er eksempler på for forbrugerne vigtige og værdsatte tjenester rettet mod at hæve kontanter, få information om saldo og foretage betalingsoverførsler. De nye systemer er dog ikke altid udformet, således at alle forbrugere kan udnytte disse tjenester. Kørestolsbrugere og mennesker med nedsat syn har eksempelvis mange gange svært ved at gøre brug af pengeautomater.

Mål

- Ny teknik på det finansielle område skal udformes, så alle kan anvende den.

Tiltag

- Påvirke virksomhedernes produktudvikling af nye info-systemer og apparater, således at disse tilpasses forbrugere med forskellige former for funktionsnedsættelse.

- Initiere undersøgelser og forskning som arbejder for kravspecifikationer.

Udvalget er enigt i mål og fremgangsmåder og skal samtidig gøre opmærksom på, at det formentlig vil være svært at gøre det muligt for alle at kunne anvende og forstå konsekvenserne af anvendelsen af ny teknologi.

9. Juridisk Udvalgs konklusion

Ministerrådets forslag til handlingsprogram for finansielle tjenester finder udvalget målrettet og handlingsorienteret.

Udvalget konstaterer også, at der er stort behov og stor interesse for nordisk samarbejde på området for finansielle tjenester. Behovet er også blevet aktualiseret af flere nordiske landes EU- medlemskab og af EØS-aftalen for Islands og Norges del. Det må forventes, at vi alle i fremtiden vil blive præsenterede for et overvældende antal tilbud fra nær og fjern om billigere bank-, forsikrings- og pensionsydelse.

Udvalget gør opmærksom på, at der i EU er flere initiativer i gang på forbrugerområdet bl. a. om forbrugerbeskyttelse i forbindelse med aftaler vedrørende fjernsalg og grænseoverskridende kreditoverførsler og om mulighed for gruppesøgsmål.

Udvalget udgår fra, at handlingsprogrammets intentioner gennemføres i nøje samarbejde med de ansvarlige myndigheder på det finansielle område, de nordiske forbrugerombudsfolk og forbrugerorganisationerne.

Udvalget forventer, at handlingsprogrammet samtidig med at det kommer til at foreligge på et af de nordiske sprog og finsk også bliver tilgængeligt på engelsk med henblik på at kunne anvendes i internationalt samarbejde.

Med henvisning til det ovenfor anførte foreslår Juridisk Udvalg, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd:

at vedtage forslaget til nordisk handlingsprogram om finansielle tjenester og specielt tage hensyn til, hvad udvalget har anført vedrørende gennemførelsesforanstaltninger og de tilføjelser, udvalget har anført.

Reykjavik, den 27. februar 1995

Arne Andersson (m) Formand

Eirin Faldet (A)

Ulf Guttormsen (A)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Hans Christian Schmidt (V)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Elisabeth Arnold (RV)

Jette Gottlieb (EL)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Maggi Mikaelsson (v)

Birthe Sörestedt (s)

Ministerrådsforslag**om handlingsprogram för finansiella tjänster**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd oversender hermed et ministerrådsforslag om et handlingsprogram for finansielle tjenester (set i relation til forbrugerne) til behandling under Nordisk Råds 46. session i Reykjavík. Ministerrådet anmoder om rådets synspunkter på forslaget. Ministerrådet vil godkende forslaget efter at Nordisk Råd har udtalt sig.

Reykjavík, den 12. januar 1995

På Nordisk Ministerråds vegne

Sighvatur Björgvinsson

Pär Stenbäck

Handlingsprogram for finansielle tjenester

Indledning

Udgifter til finansielle ydelser udgør en meget væsentlig budgetpost for forbrugere i de nordiske lande. Dette gælder i dag navnlig for bank- og forsikringsydelser i forbindelse med opsparing, kreditter, betalingsformidling, pensionsordninger og de mest almindelige typer forbrugerforsikringer. Hertil kommer, at et finansielt element også kan være en vigtig bestanddel i forbindelse med afsætningen af et almindeligt forbrugsgode. Blandt andet den elektroniske udvikling indebærer endelig, at der er og fortsat vil blive udviklet nye typer finansielle tjenester. Beslutninger vedrørende forbrug af ydelserne rækker ofte meget langt frem i tiden samtidig med, at markedet for finansielle tjenester er meget uigennemskueligt for forbrugerne.

I de nordiske lande har kredit-, forsikrings- og boligmarkedene i de senere år gennemgået omfattende dereguleringer. Ændrede skatteregler, lav inflation og høj realrente har ændret husholdningernes økonomiske rammebetingelser. Mange husholdninger har samtidig fået indtægtsproblemer som følge af arbejdsløshed, skilsmisse m.v.

Dereguleringen åbner mulighed for større valgfrihed og øget konkurrence til fordel for forbrugerne på de finansielle markeder. Fejlvurderinger og uforudsete ændringer i indtægtsforholdene indebærer imidlertid betydelige risici for alvorlige utilsigtede virkninger. Der stilles således stadig større krav til forbrugernes evne til at varetage egne interesser og til det offentliges regulering i form af forbrugerbeskyttelse.

Behovet for og gevinsten ved en særlig fællesnordisk indsats omkring udviklingen af forbrugerpolitiske tiltag understreges navnlig af to forhold:

- Kombinationen af på den ene side fælles træk i forbrugerproblemer, forbrugerpolitik og udvikling på det finansielle område, og på den anden side væsentlige variationer i erfaringsgrundlag, gør tværnational erfaringsudveksling vedrørende indsatser og resultater særlig udbytterig.
- Den internationale samordning af regler via EU/EØS, som alle lande skal tilpasse sig, giver dels anledning til fælles problemer, dels muligheder for påvirkning i fællesskab.

Mål

Følgende overordnede mål gælder for forbrugerpolitikken i relation til det finansielle område:

1. At forbedre forbrugernes retlige og økonomiske stilling og sikkerhed.
2. At udvide kundskabsudviklingen med et forbrugerpolitisk udgangspunkt.
3. At deltage i og påvirke den europæiske udvikling.

For at kunne opfylde disse mål må i det nordiske samarbejde på området arbejdes for forbedret forbrugerinformation, forbrugerindflydelse og forbrugerbeskyttelse.

Midler

Konkret indebærer dette forbrugerpolitiske foranstaltninger af følgende type:

- lovgivning og regeldannelse, herunder implementering af EU-direktiver m.v.
- udarbejdelse af kollektive og frivillige aftaler
- forbrugeruddannelse, -rådgivning og -informationsindsats.

Grundlaget for sådanne foranstaltninger vil meget ofte forudsætte undersøgelser og analyser som afdækker problemområder og viser egnede tiltag.

Prioriteringer

Det nordiske samarbejde på det finansielle område skal fra 1995 til 1998 koncentreres om følgende indsatsområder - idet der på tværs af de nedennævnte områder særligt sættes på projekter, der indeholder et eller flere af perspektiverne

- er præget af den europæiske synsvinkel,
- er gennemsigtskabende,
- vedrører anvendelsen af ny teknologi, f.eks. i forbindelse med betalingsformidling:

1. I forbindelse med den *europæiske udvikling* er der behov for *forstærket forbrugerindflydelse* på et tidligt trin i lovgivningsprocessen. Dette er nødvendigt for at sikre den nordiske model for forbrugerbeskyttelse på det finansielle område.

De hidtidige erfaringer med nordisk samarbejde omkring europæisk forbrugerpolitik i relation til det finansielle område peger entydigt i retning af, at det er vigtigt at sikre en institutionel struktur omkring et fortløbende arbejde, således at der kan reageres hurtigt og effektivt. Netværksprojektet "Forbrugerindflydelse på EU-udviklingen på det finansielle område" udgør foreløbig for 1994 en sådan institutionel struktur. Med de begrænsede ressourcer, der er til rådighed for arbejdet, kan gennem denne type netværk på én gang sikres den nødvendige kontinuerlige informationsudveksling og på den anden side, at midlerne kan prioriteres til aktuelle afgrænsede projekter med stor nytteværdi i den aktuelle situation.

Mål

- Påvirke den europæiske regeldannelse og udvikling med henblik på at udbrede den nordiske model for forbrugerbeskyttelse inden for det finansielle område.

Tiltag

- Gennem afholdelse af seminarer, drøftelser inden for netværksprojekter m.v. at samordne og videreudvikle nordiske synspunkter og synsvinkler vedrørende emner, der er aktuelle i forbindelse med den europæiske politik og lovgivning.

2. Den *strukturelle og konkurrencemæssige udvikling* på de finansielle markeder omfatter internationalisering, brancheglidning, anvendelse af ny teknologi og soliditetsproblemer. Stærke koncentrationstendenser præger samtidig udviklingen på forskellig måde for private forbrugere og erhvervsbrugere, men også forskelligt for forskellige grupper af forbrugere.

Den øgede koncentrationsgrad gør det vigtigt at følge prisdannelsen og -udviklingen og modvirke skadelige konkurrencebegrænsninger. De finansielle virksomheders segmentering af markederne kan indebære, at udsatte grupper af forbrugere falder ud af markedet for finansielle ydelser. Der er behov for øget opmærksomhed omkring denne udvikling.

Mål

- Arbejde for at konkurrencen øges til fordel for forbrugerne og at uheldige virkninger af øget koncentration og brancheglidning på de finansielle markeder modvirkes.

Tiltag

- Kortlægning af i hvilken grad, under hvilke betingelser og med hvilke resultater forbrugerne benytter sig af den øgede valgfrihed på de finansielle markeder.

- Arbejde for bedre og tilstrækkelig national overvågning af prisdannelsen for private kunder.

- Udredning af forbrugerproblemer i forbindelse med brancheglidning.

- Arbejde for alle forbrugeres adgang til basale finansielle tjenester.

- Arbejde for at finansielle tjenester prissættes selvstændigt og kryds-subsidiering undgås.

- Imødegåelse af skadevirkninger af finansielle pakkedannelser.

3. Fremme af *gennemsigtigheden og mobilitetsmulighederne* for forbrugerne har stor betydning for, at markedet kan fungere effektivt. I dag er markedet i høj grad præget af ufuldstændig og usammenlignelig information samt ringe mobilitet blandt andet som følge af brancheglidning, pakkeløsninger, kompliceret prissætning og reel fastlåsning af kunderne.

Man bør i det nordiske forbrugersamarbejde forholde sig til den diskussion om finansielle virksomheders åbenhed og informationsforpligtelse i relation til demokratiske og etiske spørgsmål, som i øvrigt er i gang på internationalt plan.

De finansielle ydelsers væsentlige og langtrækkende betydning for husholdningerne og de samtidige vanskeligheder med at gennemskue markedet, medfører et særligt behov for løbende at sikre, at markedsførin-

gen generelt er præget af tilbageholdenhed og mådehold, således at ubalancen mellem forbruger og udbyder ikke misbruges.

Mål

- Markedsføringen skal give mulighed for sammenligning af forskellige tjenester med hensyn til pris og kvalitet, og der skal i det hele taget sikres større åbenhed for og bedre information til forbrugerne på det finansielle marked.

Tiltag

- Informationsudveksling og udvikling af metoder til brug for opbygning og videreføring af informationsdatabaser vedrørende priser og vilkår for pengeinstitut- og forsikringsydelser.

- Bidrage til større gennemsuelighed på forsikringsmarkedet ved eventuelt at udvikle sammenlignelige informationsmodeller og standardisering af informationerne i forsikringsbetingelser med henblik på at sikre overensstemmelse med forbrugernes berettigede forventninger om, hvad de enkelte forsikringer omfatter.

- Undersøge fordele ved og muligheder for at opbygge rådgivningsbureauer i selskabsregi de nordiske lande, der endnu ikke har sådanne.

- Undersøge muligheden for at skabe større mobilitet gennem åbne og standardiserede metoder til kundevurderinger, som gør det muligt for kunden at sammenligne sine muligheder i forskellige virksomheder.

- Fremme af gennemsigtighed på de finansielle markeder gennem styrkelse af forbrugerområdets stilling i journalistuddannelsen. Bedre aktuel og relevant information om finansielle tjenester kan for eksempel fremmes via forslag til undervisning på journalisthøjskolerne vedrørende finansielle og andre husholdningsøkonomiske spørgsmål og ved at udvikle og finansiere forsøg med journalistseminarer og andre former for videreuddannelse.

- Undersøge skadevirkninger af aggressiv markedsføring og udveksle erfaringer vedrørende metoder til sikring af generel tilbageholdenhed i markedsføringen.

4. Sikringen af de *finansielle institutioners soliditet m.v.* og dermed af, at disse kan svare deres forpligtelser i forhold til forbrugerne har traditionelt primært været set som en tilsyns-/inspektionsopgave i de nordiske lande. Erfaringerne fra de senere års finansielle krise har dog tydeligt vist, at der er tale om et problem, der må gives høj forbrugerbeskyttelsesmæssig prioritet. Dette er også understreget af fremkomsten af indskydgarantiordninger på bankområdet.

Mål

- Styrkelse af forbrugernes økonomiske sikkerhed i forhold til finansielle institutioner.

Tiltag

- Udarbejde katalog med løsningsmodeller for de problemer forbrugerne kommer ud for ved manglende soliditet i finansielle institutioner.
- Arbejde med forslag til samordnet forbrugerbeskyttelse i forbindelse med udarbejdelse af garantiordninger på bank- og forsikringsområdet og efterhånden også på andre finansielle områder.

5. Den enkelte forbruger er stærkt afhængig af, at de *aftalevilkår*, der ligger til grund for de finansielle ydelser, er rimelige. Spillereglerne på det finansielle marked må styrke den enkeltes retsstilling og navnlig sikre en nødvendig afbalancering af det fundamentalt skæve styrkeforhold mellem professionel udbyder og forudsætningsløs forbruger. Den traditionelle forbrugerbeskyttelse til sikring heraf må fortsat udvikles og perfektioneres i takt med udviklingen af nye produkter og afsætningsmetoder. Det hurtigt voksende marked for forskellige former for elektronisk betalingsformidling stiller i denne forbindelse helt særlige krav til sikkerhed og forbrugerbeskyttelsesregler.

Mål

- Styrkelse af forbrugernes retlige stilling på det finansielle marked.

Tiltag

- Udveksle erfaringer af betydning for fastsættelse af grundlæggende krav til aftalevilkår for specifikke finansielle tjenester.
- Udveksling af erfaringer og strategier vedrørende rådgivningsansvar, bl.a. for mæglere og andre finansielle rådgivere.
- Undersøge finansielle institutioners ansvars- og bevisforpligtelser i forbindelse med svigt i tekniske systemer, for eksempel når kunden ikke får leveret sine penge ved hævnning i automater.
- Undersøge kundeproblemer i forbindelse med forsikringsselskabernes skadesopgørelser.

6. Forbrugerens *klage- og ankemuligheder* er dels af betydning for retssikkerheden i forhold til den enkelte, dels for udviklingen af en korrekt og rimelig praksis omkring afsætningen af finansielle ydelser. Behovet for fastholdelse af og videreudvikling af de særlige nordiske traditioner på dette område understreges af forholdene nævnt i de foregående punkter, herunder navnlig inter-nationaliseringen og brancheglidningen.

Mål

- Forebyggelse af problemer gennem forbedret informationsspredning og bedre sagsbehandlingsrutiner i de finansielle institutioner.
- Bevare og videreudvikle effektivt fungerende klage- og ankenævnsystemer for forbrugere vedrørende finansielle ydelser.

Tiltag

- Udveksling af erfaringer og strategier vedrørende bedre efterlevelse af ankenævnsafgørelser og vedrørende bedre udnyttelse af afgørelserne i den markedsføringsretlige regulering.

7. Forebyggelse og afhjælpning af *gældsproblemer* er et stort forbrugerpolitisk problem, som er blevet særligt aktuelt efter liberaliseringen af kreditmarkederne og den økonomiske recession. Det er samtidig et område, hvor den forbrugerpolitiske indsats er af nyere dato, og hvor der vil være behov for fortsat evaluering og videreudvikling ud fra de indhentede erfaringer.

Mål

- Forebygge gældsproblemer og afhjælpe afledte problemer, blandt andet i forbindelse med kaution.

Tiltag

- Opsamle og udnytte erfaringer vedrørende gældssaneringsordninger og forebyggelse, blandt andet med henblik på lige behandling af ens tilfælde.

- Udvikle metoder og redskaber til decentral økonomisk rådgivning.

- Indarbejdning i lære/læseplaner af undervisning i personlig økonomi (jf. EU rekommandation 86C/184/07).

- Udarbejde forslag til forbedret sikring af forbrugere i forbindelse med kaution.

8. *Ligestilling for alle forbrugergrupper i forhold til anvendelse af ny teknik (IT)*. Bankerne og andre aktører på den finansielle marked har hurtigt taget ny informationsteknologi i brug. Home-banking og bankomater er eksempler på for brugerne vigtige og værdsatte tjenester rettet mod at hæve kontanter, få information om saldo og foretage betalingsoverførsler. De nye systemer er dog ikke altid udformet, således at alle forbrugere kan udnytte disse tjenester. Rullestolsbrugere og mennesker med nedsat syn har eksempelvis mange gange svært ved at gøre brug af pengeautomater.

Mål

- Ny teknik på det finansielle område skal udformes, så alle kan anvende den.

Tiltag

- Påvirke virksomhedernes produktudvikling af nye info-systemer og apparater, således at disse tilpasses forbrugere med forskellige former for funktionsnedsættelse.

- Initiere undersøgelser og forskning som arbejder for kravspecifikationer.

Miljöutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om inrättande av Nordiska rådets natur- och miljöpris

(Ministerrådsförslaget, se s. 577)

Minsterrådet har till Nordiska rådet översänt ett ministerrådsförslag angående inrättandet av ett nordiskt natur- och miljöpris.

1. Ministerrådsförslaget

Nordiska ministerrådet föreslår att det inrättas ett Nordiska rådets natur- och miljöpris, i överensstämmelse med ett utkast till stadgar, daterat 24 november 1994.

2. Miljöutskottets synpunkter

Det bör framhållas att miljöutskottet och Nordiska ministerrådet, miljöministrarna, i anslutning till rådets 45:e session i Tromsø diskuterade inrättandet av natur- och miljöpriset och att utkast till stadgar har tagits fram gemensamt av Nordiska rådet och ministerrådet. Det beslöts enhälligt att ministerrådet framlägger ärendet som ett ministerrådsförslag till den 46:e sessionen i Reykjavík.

Det bör vidare framhållas att det råder enighet mellan miljöutskottet och Nordiska ministerrådet om att det finns ett gott motiv för att styrka de nordiska befolkningarnas kännedom om natur- och miljöarbetet i Norden. Tidigare har undersökningar gjorts angående de nordiska befolkningarnas önskemål om vad man önskar skall ingå i det nordiska samarbetet. Dessa undersökningar visar att en övervägande majoritet vill att samarbete om miljöfrågor skall ingå. Utskottet och ministerrådet anser att priset kan fylla en positiv funktion som en signal till de nordiska befolkningarna om att miljöfrågor, i enlighet med deras önskan, är högt prioriterade i det nordiska samarbetet. Det är vidare positivt att priset samtidigt blir ett uttryck för offentlig uppskattning av mottagarens verksamhet. Tanken att inrätta ett miljöpris ligger därför väl i linje med enkätens resultat.

Utskottet vill påpeka att ministerrådsförslaget utarbetats och framlagts innan samtliga folkomröstningar angående Finlands, Norges och Sveriges förhandlingar om medlemskap i EU genomförts. Den aktuella situationen för det nordiska samarbetet är nu som bekant att tre länder och ett själv-

styrande område är medlemmar i eller associerat till EU och två länder och två självstyrande områden står utanför EU.

Detta nya förhållande och den eventuella påverkan det kommer att ha på den framtida inriktningen och organisationen av det nordiska samarbetet avspeglas av naturliga skäl inte i förslaget till inrättandet av ett natur- och miljöpris. Trots detta finner utskottet att de motiv som anges ovan för inrättandet av priset i huvudsak torde vara gångbara även i den nu aktuella situationen.

Ministerrådet föreslår att natur- och miljöpriset utdelas vid Nordiska rådets höstsessioner till ett nordiskt företag, organisation, medium eller person, som på ett föredömligt sätt har förmått att integrera hänsyn till natur och miljö i sin verksamhet eller på annat sätt har gjort en extraordinär insats för natur och miljö. En bedömningskommitte med representanter för varje nordiskt land och varje självstyrande område får till uppgift att utse prismottagare.

Miljöutskottet tillstyrker kriterierna för erhållande av priset och förslaget till stadgar för erhållandet av priset. Enligt utskottets mening bör priset utdelas varje år. Utskottet anser vidare att priset bör utdelas första gången vid den planerade 47:e sessionen i Kuopio. Vad som är lämplig tidpunkt för framtida utdelningar kan dock komma att påverkas av utfallet av den pågående översynen av innehåll och samarbetsformer för det framtida nordiska samarbetet. Utskottet föreslår därför att det i stadgarna enbart anges att priset skall utdelas en gång om året.

Förslaget förutsätter att medel tilldelas ur den framtida nordiska budgeten. Utskottet tar, med hänsyn till den pågående utredningen om inriktning och utformning av det nordiska samarbetet, inte ställning till om priset i framtiden skall finansieras nordiskt eller med hjälp av nationella medel.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår miljöutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inrätta ett årligt nordiskt pris, kallat Nordiska rådets natur- och miljöpris, i enlighet med ministerrådsförslag B 150/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet.

Stockholm den 23 januari 1995

Sinikka Bohlin (s)

Ranveig Frøiland (A)

Maria Hansen (Sb)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Anni Svanholt (SF)

Paul Chaffey (SV)

Martin Glerup (S)

Chris Heister (m)

Olof Johansson (c)

Olof Salmén (ÅC) Förman

Ministerrådsförslag

om inrättande av Nordiska rådets natur- och miljöpris

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd oversender hermed et ministerrådsforslag om Nordisk Råds Natur og Miljøpris til behandling ved Nordisk Råds 46. session i Reykjavík. Ministerrådet skal anmode om Rådets synspunkter på forslaget.

Reykjavík, den 12. januar 1995

På Nordisk Ministerråds vegne

Össur Skarpheðinsson

Pär Stenbäck

Ministerrådsforslag om oprettelse af Nordisk Råds Natur- og Miljøpris

Nordisk Ministerråd foreslår, at der oprettes en Nordisk Råds Natur- og Miljøpris i overensstemmelse med vedlagte udkast til vedtægter, dateret 24. november 1994.

Formålet med prisen er at styrke bevidstheden om natur- og miljøarbejdet i Norden. Prisen skal være et signal til de nordiske befolkninger om, at miljøspørgsmål har en høj prioritering i det nordiske samarbejde i overensstemmelse med befolkningernes ønske. Samtidig vil prisen være udtryk for officiel anerkendelse af modtageren.

Natur- og Miljøprisen er tænkt uddelt ved Nordiske Råds efterårssessioner til en nordisk erhvervsvirksomhed, organisation, medium eller person, som på forbilledlig vis har formået at integrere hensynet til natur og miljø i sin virksomhed eller i sit virke eller på anden måde har udøvet en ekstraordinær indsats for natur og miljø.

En bedømmelseskomité med repræsentanter for hvert af de nordiske lande og hvert af de selvstyrende områder får til opgave at vælge prismodtageren

Nordisk Råds miljøudvalg og Nordisk Ministerråd, Miljøministrene, har drøftet Natur- og Miljøprisen i forbindelse med sessionen i Tromsø, og udkast til vedtæget er forberedt af Nordisk Råd og Ministerrådet i fællesskab.

Vedtægter for Nordisk Råds Natur- og Miljøpris

1. Almindelige bestemmelser

Nordisk Råds Natur- og Miljøpris er oprettet af de nordiske landes regeringer i fællesskab i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation nr./1995.

Formålet med Natur- og Miljøprisen er at styrke bevidstheden om natur- og miljøarbejdet i Norden.

2. Kriterier for Nordisk Råds Natur- og Miljøpris

Prisen uddeles én gang årligt i forbindelse med Nordisk Råds efterårssession.

Prisen tildeles en nordisk erhvervsvirksomhed, organisation, medium eller person, som på forbilledlig vis har formået at integrere hensynet til natur og miljø i sin virksomhed eller i sit virke eller på anden måde har udøvet en ekstraordinær indsats for natur og miljø.

3. Bedømmelseskomitéen

Udvælgelse af prismodtagere foretages af en bedømmelseskomité, som består af 13 ordinære medlemmer, to fra hvert af de nordiske lande samt én

fra hvert af de selvstyrede områder. For hvert medlem udpeges en personlig suppleant.

Efter forslag fra regeringerne udpeges komitéens medlemmer og suppleanter af Nordisk Ministerråd for en fireårig periode. Halvdelen af medlemmerne og suppleanterne udpeges for to fireårs-perioder.

4. Virksomhed

Bedømmelseskomiteén vælger selv formand og viceformand. Hvert lands medlemmer og suppleanter udgør den nationale komité. For hvert selvstyrede område udgøres komitéen af medlem og suppleant.

Bedømmelseskomiteén er beslutningsdygtig, når repræsentanter for alle deltagende lande er tilstede, jfr. pkt. 5 nedenfor.

Bedømmelseskomiteén træffer beslutninger med simpelt flertal. Hvert medlem har én stemme. Ved lige stemmetal er ordførerens stemme afgørende, undtagen ved afstemning angående prisen, hvor afgørelse i så fald sker ved lodtrækning.

Der udarbejdes referat fra bedømmelseskomiteéns møder.

Som sekretariat for bedømmelseskomiteén fungerer ét af Nordisk Råds nationale sekretariater.

5. Nomineringsproceduren

Bedømmelseskomiteén træffer beslutning om tildelingen af prisen på grundlag af forslag fra de i pkt. 4 nævnte komitéer. Hver national komité kan højst foreslå to mulige prismodtagere, og hvert selvstyrede område kan højst foreslå én mulig prismodtager.

Beslutning om tildeling af prisen skal ske efter nærmere retningslinier, fastsat af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, jfr. bilag 1¹⁾.

Før den 15. juni skal alle nationale samt selvstyrede områders komitéer sende oplysninger om mulige prismodtagere til alle andre komitéer.

Senest to uger forud for den Rådssession, hvor prisen skal uddeles, skal bedømmelseskomiteén meddele sin beslutning om valg af prismodtager med motivering til Nordisk Råds Præsidium.

6. Økonomi

Midler til formålet afsættes af Nordisk Ministerråd på det fællesnordiske budget.

Natur- og Miljøprisens størrelse fastsættes i forbindelse med behandlingen af budgettet.

Budgetåret for bedømmelseskomiteéns virksomhed følger det fællesnordiske budgetår.

Bedømmelseskomiteén skal fremsende forslag til bevilling for formålet, herunder forslag til budget, til Nordisk Ministerråd hvert år inden 1. august.

¹⁾ Här ej bilagd.

Bedømmelseskomitéen er ansvarlig for den økonomiske forvaltning af formålet i samarbejde med sit sekretariat.

Regnskabsaflæggelse og forvaltning af midlerne skal ske i overensstemmelse med

de nordiske vedtægter for budget, økonomiforvaltning, regnskaber og revision, samt i overensstemmelse med hvad Ministerrådet i øvrigt bestemmer.

Eventuel beskatning af Nordisk Råds Natur- og Miljøpris sker efter samme retningslinier, som gælder for øvrige hæderspriser, herunder Nordisk Råds Litteraturpris og Musikpris.

Ovennævnte vedtægter træder i kraft den 1995.

Budgetutskottets betänkande

över Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse 1994

(Fackutskottens uttalanden, se Bihang 1: ekonomiska utskottet, s. 584; Bihang 2: juridiska utskottet, s. 588; Bihang 3: kulturutskottet, s. 601; Bihang 4: miljöutskottet, s. 607 och Bihang 5: socialutskottet, s. 610

Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse C 1, se s. 618)

Budgetutskottets förslag till beslut

Budgetutskottet föreslår plenarförsamlingen

att hemställa till Nordiska ministerrådet att beakta de synpunkter som framförs i budgetutskottets betänkande inklusive bifogade yttranden från fackutskotten;

att lägga Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse 1994 till handlingarna.

Förutsättningar

Det nordiska samarbetet har under 1994 präglats av den brytningstid samarbetet befinner sig i genom de tre EU-folkomröstningarna i Finland, Norge och Sverige och att det fr o m 1995 finns tre nordiska medlemmar i den Europeiska unionen.

Vid rådets session i Tromsö, november 1994, beslutades att en, för rådet och ministerrådet gemensam, grupp skulle tillsättas för att i ljuset av resultatet av folkomröstningarna komma med förslag till förnyelse, modernisering och rationalisering av det nordiska samarbetet. Gruppens arbete kommer att vara underlag för diskussion och beslut vid rådets vårsession 1995.

Verksamhetsåret 1994

Under 1994 är det särskilt tre områden - de av rådet prioriterade områdena Nordens närområden, sysselsättningspolitik och miljöpolitik - som vi vill uppmärksamma:

Insatserna i Nordens närområden har intensifierats. Denna satsning följs upp under 1995 med ytterligare 50 MDKK i ministerrådets budget.

Sysselsättningsproblematiken i de nordiska länderna har fått ökad uppmärksamhet, särskilt problemen med den höga ungdomsarbetslösheten och de konsekvenser den för med sig.

En miljöstrategi har utarbetats och en särskild grupp med uppgift att lägga fram konkreta förslag till miljöinsatser i Nordens närområden skall under våren 1995 vara klar med sitt arbete.

Ekonomi

Ministerrådets budget var under 1994 656 MDKK, därtill kom ett ekonomiskt överskott från 1992 med 31 MDKK.

Nordiska verksamhetsområden

I det följande återges kortfattat kommentarer till fackområdena i det nordiska samarbetet. För mer detaljerade kommentarer och synpunkter, inklusive meddelanden/rekommendationer hänvisas till fackutskottens yttranden till budgetutskottet (Bihang 1-5).

Kultur

Kultursamarbetet är grundpelaren i det nordiska samarbetet som stärker nordisk identitet. Samarbetet koncentreras till att prioritera insatser för barn och ungdom, synliggöra resultaten av nordiskt konstnärligt skapande och att stödja det folkliga engagemanget i nordiskt kultursamarbete.

Nordisk kulturfond skall fortsatt ha hög prioritet, då fonden är ett viktigt instrument för att främja det frivilliga och folkliga kultursamarbetet i Norden.

För att få en samlad bild inom olika områden inom kultursektorn - att få översikt över olika institutioners och organisationers aktiviteter - bör samlade redovisningar av vad som gjorts och vad som planeras utarbetas. Detta gäller t ex samarbetet kring barn och ungdomar, samarbetet inom konstområdet och arbetet med nordisk profilering i Norden och Europa.

Utbildning / forskning

I likhet med kultursamarbetet är en viktig del av utbildningssamarbetet att stärka nordisk språkförståelse. En annan huvuduppgift är att slå vakt om nordisk rörlighet inom utbildnings- och forskningsområdet med samarbete och utbyte över landgränserna.

Energi- och näringspolitik

Arbetet med att konkretisera och få till stånd en välfungerande nordisk energimarknad och med hänsyn tagen till Norden som energipolitisk partner för våra grannar skall ha hög prioritet. Det är angeläget att verka för ökat energisparande och etablering av miljövänliga energisystem i Nordens närområden.

Miljö

Miljöarbetet har hög prioritet. Av särskild vikt är att den särskilda gruppen med uppdrag att ta fram konkreta åtgärdsförslag till en bättre miljö i Östersjöregionen snarast presenterar sådana förslag. En annan fråga med

stor aktualitet och vikt är den som gäller kärnsäkerhet i Nordens närområden. Vidare skall Integrering av miljöhänsyn inom andra samhällssektorer utvecklas.

Arbetsmarknad / sysselsättningspolitik

Åtgärder för att främja sysselsättning är av högsta prioritet. Det nordiska samarbetet fungerar här som forum för idéer och erfarenhetsutbyte. Särskild vikt har lagts vid de ungas situation och kompetenshöjande åtgärder.

Välfärdspolitik

Gemensam debatt om det nordiska välfärdssamhällets utmaningar, som rätten till arbete, rätten till god hälsa och omsorg, jämställdhet mellan kvinnor och män och förutsättningar för regional utveckling och en god miljö skall utvecklas och utgöra inspel i en bredare europeisk debatt.

Lagstiftningsarbete

I den nya situationen, med tre nordiska länder inom EU och de två övriga med EES-anknytning, får lagstiftningsarbetet en ny dimension; att få till stånd en samstämd tillämpning av direktiv och andra rättsakter inom EU/EES för att bevara nordisk rättslikhet.

Avslutande kommentar

Budgetutskottets uppfattning är att utvecklingen visat att det nordiska samarbetet inte är ett alternativ utan en del av ett bredare europeiskt samarbete. Det är därför av betydelse att sambanden mellan den nationella, den nordiska och europeiska nivån stärks för att säkerställa att frågor hanteras i rätt sammanhang och för att undvika dubbelarbete. Samarbetet skall vara till nytta för medborgarna och stärka den nordiska gemenskapen. Koncentration, effektivt resursutnyttjande och stärkande av den nordiska dimensionen - utifrån nordisk värdegemenskap - i europeiskt samarbete är av stor betydelse framöver. För att detta skall kunna omsättas i praktiken krävs att det nordiska samarbetet förnyas och förenklas och blir mer effektivt och resultatorienterat med en tydlig partipolitiserings och stark koppling till arbetet i de nationella nordiska parlamenten.

Reykjavík den 27 februari 1995

Peter Angelsen (Sp) Förman
Børge Bakholt (S)
May Flodin (FS)
Inger Koch (m)
Kjell Nordström (s)

Árni M. Mathiesen (Sj)
Erik Dalheim (A)
Timo Järviolahti (Kesk.)
Lauri Metsämäki (SDP)
Håkan Strömberg (s)

Ekonomiska utskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

Deler av Ministerrådets virksomhetsberetning for 1994 (C 1/1995) er henvist til økonomisk utvalg for vurdering. Utvalget har behandlet disse kapitler på sitt møte i Stockholm 23. januar 1995 og vil avgi følgende kommentarer.

1. Generelt

Årsberetningen fra Ministerrådet er en meget detaljert oversikt over nær sagt alle områder hvor det har forekommet offisielle samarbeidskontakter mellom de nordiske regjeringer og embetsverk i virksomhetsperioden. Dette er etter utvalgets mening både en styrke og en svakhet ved denne rapportformen som grunnlag for en politisk dialog innen Nordisk Råd.

Det er en styrke at man i en slik samlet form får en årlig katalog over hvilke tema som har vært tatt opp til drøfting, hvilke samarbeidstiltak man har fortsatt eller iverksatt, og hvilke tema man har funnet det uhensiktsmessig å søke felles løsninger på.

Det store omfanget og den på enkelte punkter ganske kraftige detaljfokuseringen i beretningen er samtidig en svakhet, i det det blir vanskelig å kommentere de bredere politiske føringer på det nordiske samarbeidet. Særlig gjelder det i de avsnitt av beretningen hvor man i referatform gjengir innenrikspolitisk utvikling i de enkelte land på de forskjellige områder.

Utvalget antar at neste års beretning må avspeile at Norden tydeligere enn før er to-delt i EU-sammenheng, og at opplegget da må endres vesentlig nettopp for å motvirke svakheten ved den nåværende rapportformen.

Generelt vil utvalget kommentere at rapporten tydeligere burde ha tilkjennegett hvordan man fra Ministerrådets side har søkt å rette seg etter de politiske prioriteringer som er lagt gjennom Nordisk Råds debatter og vedtak, eller hvorfor man eventuelt ikke har funnet å kunne følge opp de parlamentariske initiativ som er fremmet. På noen punkter finner økonomisk utvalg at dets synspunkter er godt imøtekommet (eksempelvis innen selssettingsområdet og delvis på energiområdet), mens det på andre områder er en betydelig svakere oppfølging (eksempelvis innen deler av energiområdet og i deler av aktivitetene i de nordiske nærområder).

Når det gjelder hovedprioriteringene innen nordisk samarbeid vil økonomisk utvalg for sin del særlig vise til de betenkninger som ble gitt til C 2/1994 (på Rådets 44. sesjon i mars) og til Ministerrådets budsjettforslag for 1995 (på Rådets 45. sesjon i november).

Utvalget forutsetter også at man på den forestående sesjonen i Reykjavík vil ha både formelt og reelt grunnlag for å føre en prinsipiell debatt om det nordiske samarbeidets innhold og form i den nye politiske situasjon som er oppstått ved at tre land i Norden nå samtidig er EU-medlemmer.

Utvalget vil for sin del ut fra sitt omfattende saksområde aktivt delta i denne debatten.

2. Energi- og næringspolitikk

Ministerrådet redegjør innledningsvis for den energipolitiske utvikling i hvert enkelt medlemsland og for det samarbeid som har vært nordisk. En rekke arbeidsgrupper har i løpet av året fremlagt forskjellige rapporter og ekspertutredninger om energi- og miljøspørsmål. Samarbeidet har vært rettet særlig mot

- kraft og naturgassmarkedene i Norden
- det energipolitiske samarbeidet i EU/EØS
- det europeiske energicharter
- samarbeidet innen det Internasjonale Energiagentur (IEA)
- arbeidet med energirelaterte miljøspørsmål
- nordisk energiforskningssamarbeid
- den energipolitiske situasjonen i Øst-Europa/Baltikum.

I beretningen redegjøres det deretter for de enkelttiltak som er igangsatt på hvert av disse områdene.

Økonomisk utvalg kan i store trekk slutte seg til den prioritering av arbeidoppgaver som her er redegjort for og man noterer at det er produsert en rekke rapporter og undersøkelser som bør gi et godt grunnlag for videre nordisk og nasjonal oppfølging i energipolitisk sammenheng. Utvalget er særlig tilfreds med at man fra Ministerrådets side har arbeidet med energi- og miljøspørsmål i en bredere sammenheng når det gjelder Østersjø- og Nordkalottområdet. Det bør fortsatt legges vekt på arbeidet med å skape et velfungerende nordisk energimarked og med hensyn tatt til Norden som energipolitisk partner for våre nære naboer. Et teknisk og økonomisk samspill med andre europeiske og internasjonale organisasjoner på dette felt, som IEA, Energicharteret og de internasjonale banker, må prioriteres.

Utvalget vil i denne forbindelse peke på at det i løpet av vinteren 1995 vil bli holdt to nordiske seminarer om energisamarbeidet sett i forhold til bl.a. Baltikum: det ene seminaret, som arrangeres av økonomisk utvalg og miljøutvalget i Rådet, skal søke å belyse energi- og miljøpolitiske forhold i litt bredere perspektiv, mens det andre seminaret, som holdes av Ministerrådet, mer spesifikt vil ta for seg investerings siden ved et mulig samarbeid. Begge seminarer vil kunne gi nyttige impulser for et videre og konkretisert samarbeid.

Ministerrådet erklærer at innen det næringspolitiske felt har arbeidet for de små og mellomstore bedrifter vært en prioritert oppgave i det forløpne år. Både gjennom Nordisk Industrifond, Nordisk Investeringsbank og Nordisk Prosjektportfond har man søkt å tilrettelegge virkemidler for å bedre små og mellomstore nordiske bedrifters konkurransemuligheter i nordisk og internasjonal sammenheng. Det har videre blitt vurdert forskjellige kanaler for å sikre en hensiktsmessig tilførsel av risikovillig

kapital innen nordisk næringsliv. Et industripolitisk samarbeid med de baltiske regjeringer er startet opp.

Ministerrådet legger ellers på dette felt betydelig vekt på virksomheten som drives gjennom Nordtest og Nordisk Industrifond. Sistnevnte har fått bekreftet sin strategi om å satse på et begrenset antall nisjer hvor nordisk næringsliv bør ha komparative fordeler (næringsmidler, lette konstruksjoner, og tre-, masse- og papirindustri). For denne virksomheten er nå fra Ministerrådets side det finansielle grunnlag for Fondet sikret for en 3-års periode.

Økonomisk utvalg slutter seg til de målsetninger og det arbeidsopplegg som er valgt på dette punkt fra Ministerrådets side, selv om man kunne ha ønsket en noe mer offensiv holdning i enkelte spørsmål for å stimulere til nyskaping og vekst i nordisk næringsliv. Særlig bør dette være en prioritert oppgave som virkemiddel for å skape nye arbeidsplasser og dermed motvirke den altfor høye arbeidsledigheten som alle de nordiske land kjemper med. Utvalget vil også på dette punkt understreke at Norden ikke må sees isolert, men at man bør søke en samordning i europeisk perspektiv (dvs. med EUs forskjellige tiltak).

Når det gjelder de rekommandasjoner som Ministerrådet avrapporterer i C 1/1995 om energi (rek. 35/1992/e: Energi- og miljøpolitisk samarbeid og rek. 9/1993/e: Nordels framtid) og om næringspolitikk (rek. 14/1992/e: Forsterkning av Nordisk Industrifond, og rek. 27/1993/e: Etablering av næringssoner i Norden) så vil utvalget kommentere disse separat slik Rådets arbeidsordning krever.

3. Finansielt og økonomisk samarbeid

Ministerrådet redegjør på dette punkt for det samarbeid som har funnet sted både inter- nordisk og i forhold til andre internasjonale organisasjoner, især OECD, Det internasjonale Valutafond og EU. Hovedvekten har vært lagt på arbeidet med å undersøke hvilke forhold som kan stimulere til økt sysselsetting. Det konstateres fra Ministerrådets side at den konjunkturrapport de presenterte i november 1994 peker på at den økonomiske aktiviteten i Norden er voksende og at BNP ventes å stige med 3% i både 1994 og 1995. Som en følge av dette er det en nedgang i arbeidsledigheten, men den vil fortsatt være på et historisk sett meget høyt nivå, og dette gir grunn for uro når man møter den neste lavkonjunkturbølgen.

I C 1/1995 redegjøres det for det arbeid som Ministerrådet har gjennomført for å følge opp Rådets rekommandasjoner om tiltak for å øke sysselsettingen (rek. 26/1993 og 25/1994).

Videre redegjøres det for utviklingen av innsatsene i Baltikum, særlig i forbindelse med gjennomføringen av Baltisk Investeringsprogram. Også virksomheten under Nordisk Investeringsbank belyses kort, i det man kan konstatere at NIBs aktivitet og resultat for 1994 vil bli meget positivt.

Økonomisk utvalg er tilfreds med at Ministerrådet har prioritert arbeidet med å skape forutsetninger for økt sysselsetting i Norden, og man vil oppfordre til at dette samarbeidet fortsettes og konkretiseres. Utvalget

regner med at den konstruktive dialog som det i 1994 har vært mellom utvalget og finansministrene kan fortsette.

I tråd med Rådets arbeidsordning vil utvalget gi separate innstillinger om de enkelte rekommandasjoner som Ministerrådet har rapportert om i C 1/1995 på disse områder (rek. 26/1993/e: Tiltak for økt sysselsetting, rek. 10/1994/e: Økte utlånsrammer for NIBs prosjektinvesteringsslån, rek. 25/1994/e: Handlingsplan for økt sysselsetting, og rek. 26/1994/e: Risikokapitalfond for Baltikum).

4. Annet

Ministerrådets virksomhetsberetning gir også melding om en del andre felter som økonomisk utvalg har til behandling. Det gjelder Nordisk Utviklingsfond, Nordisk Prosjektportfond, sektorer innen Ministerrådets nærområdeinnsatser, og det gjelder det datapolitiske samarbeidet.

Økonomisk utvalg tar redegjørelsen på disse punkter til etterretning og konstaterer at det råder enighet om at tiltakene også her må sees som ledd i vårt arbeid for å skape en sunn og bærekraftig utvikling både i de nordiske land og i våre nærområder. Prioriteringen av sysselsettingsfremmende faktorer og av en god og sikker energi- og miljøpolitikk har vært og må fortsatt være grunnleggende for Ministerrådets tiltak.

I dette arbeidet som i øvrig virksomhet må Norden som helhet ha et nært samarbeid med de sentrale aktører i Europa, som EU/EØS og OECD/IEA.

5. Konklusjon

Økonomisk utvalg tar Ministerrådets beretning C 1/1995 om virksomheten i 1994 til etterretning med de kommentarer som er anført foran, og med henvisning til de prinsipielle synspunkter som er fremført fra utvalgets side i blant annet innstillingen til Rådets 45. sesjon om Ministerrådets da presenterte arbeidsplaner. Når det gjelder Ministerrådets meldinger om de enkelte rekommandasjoner og om beretninger fra nordiske institusjoner, vil utvalget behandle disse separat.

Stockholm, 23. januar 1995

På vegne av økonomisk utvalg

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)

Formann

Juridiska utskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

1. Indledning

Nordisk Råds Præsidium har henvist Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 47. session 1995 til Juridisk Udvalg til udtalelse. Juridisk Udvalg har behandlet beretningen på sit møde den 23. januar 1995 i Stockholm. Udvalget har taget stilling til de kapitler, som vedrører udvalgets arbejdsområder og enkelte andre områder, som er af særlig interesse. Meddelelserne om Nordisk Råds rekommandationer har Juridisk Udvalg valgt at behandle i tilknytning til hvert kapitel i beretningen.

KAPITEL 1 - Overordnede spørgsmål

1.1 *Den internationale dimension*

Juridisk Udvalg kan konstatere, at det islandske formandskab i 1994 har lagt vægt på at fuldføre den omprioritering af det nordiske samarbejde, som de nordiske statsministre besluttede i forbindelse med Nordisk Råds session i Århus 1992. Statsministrene besluttede at sikre en stærkere politisk styring af det nordiske samarbejde ved at påtage sig et direkte ansvar for at udstikke retningslinierne for samarbejdet.

Arbejdet i 1994 har været præget af, at Finland, Sverige og Norge har stået over for spørgsmål om medlemskab af EU. Resultatet er nu, at Finland og Sverige per 1. januar 1995 er medlemmer af den europæiske union. Det er derfor med tilfredshed, at Juridisk Udvalg konstaterer, at der nu er nedsat en arbejdsgruppe bestående af medlemmer både fra rådssiden og ministerrådssiden for at se på, hvorledes det nordiske samarbejde skal drives i fremtiden.

For det nordiske samarbejdes fremtid indebærer integrationen i Europa, at Norden ikke længere udgør den eneste referenceramme. Udviklingen sker meget hurtigt, og det er nødvendigt at se på, hvorledes Norden skal forholde sig til opbygningen af et nyt europæisk regelværk. Love og regelsæt må anpasses de regelsæt, der allerede er gældende inden for EU. Juridisk Udvalg skal i den anledning understrege vigtigheden af, at de nordiske lande bibeholder og udvikler de regler, som er resultatet af årtiers nordisk samarbejde. De allerede opnåede nordiske resultater udgør i mange tilfælde en platform for Nordens fortsatte indflydelse på den europæiske integrationsproces.

Juridisk Udvalg skal i denne forbindelse gøre opmærksom på, at i forbindelse med en udvidelse af EU med nye lande i Central- og Østeuropa vil der ske en ændring i EU-samarbejdet. Derfor må EU's administrative system nødvendigvis justeres i de kommende år, og dette kan få stor betydning for udviklingen i Europas forskellige regioner. Med flere med-

lemslande i EU må EU begrænse sig til at harmonisere reglerne på de absolut væsentligste områder og overlade en del spørgsmål, som i dag er reguleret europæisk, til de nationale eller regionale myndigheder.

Norden bør tage stilling til sin rolle i Europa, idet især verdensøkonomien internationaliseres. Både i Norden og EU bør man have en holdning til, hvorledes man skal forholde sig til de potentielle spændinger mellem Nord- og Sydeuropa, til det faktum, at der hersker krig og konflikter i visse dele af Europa, samt til hvorledes man bedst fremmer demokrati og markedsøkonomi i Øst- og Centraleuropa.

KAPITEL 2 - Lovgivningssamarbejdet

1. Indledning

Nordisk Ministerråd redegør for, at lovgivningsprogrammet fra 1988 også i 1994 har dannet baggrund for arbejdet i embedsmandskomiteén.

Juridisk Udvalg konstaterer med tilfredshed, at nordisk retslighed har kunnet opretholdes på de traditionelle retsområder som f.eks. søretten, og at et nært nordisk samarbejde også er blevet indført på nye områder som f.eks. inden for den offentlige ret.

Ensydende lovgivning er det mål, som man stræber efter. Selv om det nordiske lovgivningssamarbejde ikke altid resulterer i ligelydende lovgivning i de nordiske lande, er det væsentligt, at man er kommet overens om de generelle retningslinjer. Selv på områder, hvor der gør sig forskelle gældende mellem landene, har samarbejdet værdi, idet man får viden og forståelse for de enkelte landes synspunkter, og på den måde ofte kan komme længere hen imod en fælles enighed på et senere tidspunkt.

Ministerrådet angiver, at der har været afholdt regelmæssige møder mellem de nordiske justitsministre og i embedsmandskomiteén. Ved møderne har man behandlet spørgsmål af fælles nordisk interesse, og arbejdet har været planlagt med udgangspunkt i lovgivningsprogrammet og arbejdsprogrammet. Videre har repræsentanter fra de forskellige justitsdepartementer holdt møder for at informere hinanden og diskutere konkrete lovgivningsprojekter. Nordiske embedsmænd har ligeledes samarbejdet internationalt, ikke bare inden for rammerne af EØS-aftalen, men også inden for rammerne af det fremtidige EU-samarbejde.

I og med at det internationale samarbejdes betydning øger, øges også mødefrekvensen og kontakterne mellem de nordiske justitsministerier.

En vigtig del af lovgivningssamarbejdet i Norden i 1994 har drejet sig om spørgsmål af betydning for det europæiske samarbejde. Det faktum, at foruden Danmark, vil Finland og Sverige også være medlemmer af den europæiske union fra den 1. januar 1995, kommer til at bevirke, at det i fortsættelsen bliver af væsentlig betydning, at de nordiske lande intensivt søger deres bestræbelser på at gennemføre eksisterende og fremtidig EU-lovgivning på en så ensartet måde som muligt.

De regler, der stammer fra det europæiske regelsæt, har af naturlige årsager påvirket det nordiske lovgivningssamarbejde. Da forberedelserne således er foretaget i en større international sammenhæng, er det så meget

desto vigtigere, at de nordiske lande er sig bevidst den betydning det har at fortsætte traditionen omkring nordisk retsenhed og retslighed. Dette er især væsentligt i de tilfælde, hvor EU's lovgivning består af direktiver, som har karakter af rammedirektiver med mulighed for de enkelte medlemslande til selv at udfylde og overføre reglerne til national lovgivning. På områder, hvor der således foreligger en vis valgfrihed er det særlig vigtigt, at de nordiske lande drøfter, hvilken model man i Norden ønsker at anvende ved gennemførelsen.

Erfaringerne, især for det forgangne år, har vist, at det nordiske retssamarbejde ikke er blevet skudt til side. Tværtimod har det europæiske samarbejde medført et tættere nordisk samarbejde i flere sager. De nordiske lande har også fortsat med at udnytte de traditionelle nordiske samarbejdsformer i europæisk sammenhæng.

Udvalget konstaterer med tilfredshed, at de nordiske justitsministres udgangspunkt har været, at nordisk retsenhed og retslighed skal opretholdes også inden for de områder, som berøres af EU's regelsæt.

Det europæiske samarbejde har bevirket, at de nordiske landes lovgivningssamarbejde er blevet udvidet til at omfatte flere nye emneområder. Desuden har det faktum, at Finland, Norge og Sverige har haft observatørstatus i EU og Danmarks medlemskab, kunnet påvirke EU's regler, idet de nordiske lande har kunnet fremkomme med fælles synspunkter, som har været baserede på den særlige nordiske retstradition.

Juridisk Udvalget er enig med ministerrådet i, at det er afgørende, at det europæiske samarbejde ikke leder til, at det nordiske lovgivningssamarbejde bliver svagere. Dette er en risiko, man stadig må have for øje. De praktiske erfaringer fra 1994 har dog været positive i samarbejdets retning. Der findes ingen tegn på, at det nordiske lovgivningssamarbejde, som har en så lang og resultatrig tradition bag sig, risikerer at blive gjort svagere. Det europæiske samarbejde har på visse områder ført til, at det traditionelle nordiske samarbejde er blevet styrket, hvilket f. eks. kan ses på ophavsretsområdet.

Det faktum, at Finland og Sverige nu også bliver medlemmer af EU, har sammen med Danmarks mangeårige medlemskab klart vist, at det er både muligt, ønskeligt og nyttigt, at man samtidig deltager i det nordiske samarbejde, ikke mindst på det retlige område.

Juridisk Udvalget konstaterer videre med tilfredshed, at ministerrådet har prioriteret retsudviklingsbistanden til de baltiske lande højt også i 1994. Hjælp har været givet, ikke blot fra de enkelte nordiske lande men også fra ministerrådet. Hjælpen har bl.a. omfattet juridisk litteratur, uddannelse af jurister ved praktikanttjenestegøring og seminarer, samt hjælp i helt konkrete lovgivningsprojekter. Til grund for bistanden til *Balticum* ligger en rekommandation fra Nordisk Råd.

1.2 Oversigt over lovgivningssamarbejdet

Samarbejdet har taget sit udgangspunkt i det tidligere lovgivningsprogram fra 1988 og det nylig vedtagne arbejdsprogram fra 1993. Ministerrådet an-

giver, at man har taget hensyn til Nordisk Råds juridiske udvalgs synspunkter ved gennemførelsen af arbejdsprogrammets målsætninger.

Urimelige aftalevilkår

Arbejdet med at gennemføre EU-direktivet om urimelige aftalevilkår har pågået i et nært nordisk samarbejde. Særlig har man lagt vægt på en ens tolkning af direktivet og til ensartede principper for gennemførelsen af direktivet i de nationale regelsæt. Eftersom de gældende nordiske civile retlige regler om urimelige aftalevilkår ligner hinanden meget, var det et naturligt mål for samarbejdet, at EU-direktivet skulle gennemføres, dvs. transformeres til national lovgivning på en sådan måde, at ingen unødvendige forskelle opstod. I samtlige nordiske lande har regeringerne fremsat lovforslag om aftalevilkår i forbrugerforhold. Lovene påregnes at skulle træde i kraft den 1. januar 1995.

Aktieselskabslovgivningen

Aktieselskabslovgivningen er et andet retsområde, på hvilket der igennem lang tid har hersket nordisk retslighed. Også her har lovgivningen måttet ændres som følge af reglerne i EØS-aftalen. På grundlag af det nordiske samarbejde på dette område har Island, Norge og Sverige foreslået ændringer af aktieselskabslovgivningen. Det nordiske samarbejde ved transformeringen af de selskabsretlige direktiver har muliggjort, at man har kunnet opretholde den nordiske retslighed. De nordiske lande fortsætter også samarbejdet med gennemførelsen af EU-reglerne på det selskabsretlige område.

Transportret

Juridisk Udvalg finder, at der er et godt samarbejde på søretsområdet og opfordrer til, at det fortsat udvides. Specielt er det væsentligt at fortsætte samarbejdet omkring konventionerne om ansvar for olieforurening og omkring konventionen om bjærgning. Udvalget finder det fortsat vigtigt at forbedre reglerne om ansvaret ved passagertrafik til søs og ved søtransport af farligt gods. Udvalget finder, at der også bør ses på reglerne om redens ansvar, således at man undgår omgørelser og ansvarsbegrænsninger.

Havret

I anledning af, at den internationale havretskonvention er trådt i kraft, skal udvalget pege på, at det ville være en fordel at samarbejde nordisk omkring ratificeringen af havretskonventionen. Udvalget skal pege på den succes omkring det nordiske samarbejde på sørettens område, der har manifesteret sig gennem årene og skal opfordre til, at arbejdet omkring havretten straks sættes i gang, idet store værdier omkring råstoffer, olie, gas, mineraler m.v. ved havsokkelen er af væsentlig betydning for de nordiske landes økonomi, og fordi kulturelle og miljømæssige hensyn i høj grad gør sig gældende i de nordiske farvande.

Immaterialret

Immaterialretten har været et område, der traditionelt har været præget af en ensartet nordisk lovgivning. I 1994 har man især koncentreret samarbejdet om ophavsretten og varemærkeretten.

Ophavsret: Juridisk Udvalg udbeder sig status for så vidt angår det nordiske samarbejde omkring ophavsretslovgivningen.

Varemærker: Udvalget opfordrer til, at samarbejdet styrkes også på områder, der ligger uden for EU-lovgivningen, og lægger vægt på, at man opretholder den traditionelle nordiske retslighed på dette område.

EDB-ret

Juridisk Udvalg opfordrer til, at der samarbejdes med henblik på at forsøge at påvirke udkastet til EU-direktiv om enkeltpersoners ret til beskyttelse ved behandling af personoplysninger. Udvalget lægger vægt på ensartede nordiske regler på dette område, uanset om der måtte komme noget ud af EU's initiativ til direktiv på området, inden for en overskuelig fremtid. Udvalget ønsker fortsat at sikre nordiske borgeres mulighed for mobilitet inden for Norden.

Strafferet

Styrkelse af voldsorfres stilling: Juridisk Udvalg ønsker, at bestræbelserne på at forbedre voldsorfres og ofre for forbrydelsers stilling fortsætter. Den, der er blevet udsat for kriminelle handlinger bør have mulighed for retssikkerhed i form af støtte og erstatning.

Ungdomskriminalitet

Udvalget opfordrer til, at man samarbejder med andre berørte myndigheder omkring en holdningsændring i samfundet for at undgå ungdomskriminalitet.

Narkotikakriminalitet og hvidvaskning af penge

Juridisk Udvalg tillægger dette område stor betydning og opfordrer til, at samarbejdet udvides og styrkes. Udvalget har anmodet ministerrådet om at fremlægge en handlingsplan mod narkotika og andre former for misbrug.

Samfundstjeneste

Udvalget ønsker en status for, hvorledes det går med ensartede regler for samfundstjeneste i Norden.

Procesret

Juridisk Udvalg ser ved næste årsberetning frem imod at høre, hvor langt man er kommet med mulighederne for en fælles nordisk lovgivning om gruppesøgsmål.

Domstolsreformerne, reglerne om tvangsfuldbyrdelse og international procesret: Juridisk Udvalg ønsker en status omkring samarbejdet på disse områder.

Nordisk Råd for Forskning i Europæisk Integrationsret (NORFEIR)

Juridisk Udvalg finder, at arbejdet i forbindelse med Nordisk Råd for Forskning i Europæisk Integrationsret bør fortsætte og udvides. Mulighederne for kursus- og seminarvirksomhed bør styrkes, samtidig som der bør gives mulighed for gennemførelse af nordiske enkeltprojekter.

Samarbejde med andre sektorer inden for Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds områder

Juridisk Udvalg finder, at man med udbytte ikke blot for retssektoeren, men for det nordiske samarbejde som helhed bør samarbejde over faggrænserne, idet mange spørgsmål har relation til især det økonomiske, det miljø-mæssige, det sociale og det kulturelle område.

Budgetmidler på lovgivningsområdet

Juridisk Udvalg savner en redegørelse om budgettet på lovgivningsområdet og forventer en sådan i næste års beretning.

1.3 Nordisk Råds rekommandationer

1.3.1 Rekommandation nr. 9/1991/j angående lovgivningssamarbejde om bio- og genteknologi (A 939/j)

Udvalget finder stadig, at området er relativt nyt og af stor betydning, at udvalget vil afvente en ny meddelelse i næste års beretning.

1.3.2 Meddelelse om rekommandation nr. 11/1991/j angående lovgivning om gruppesøgsmål (A 923/j)

Juridisk Udvalg forventer ny meddelelse i næste års beretning vedrørende status for mulighederne for gruppesøgsmål.

1.3.3 Meddelelse om rekommandation nr. 6/1993/j vedrørende arbejdsprogram for det nordiske lovgivningssamarbejde (B 133/j)

Juridisk Udvalg vil tage stilling til afskrivning af rekommandationen på sit møde forud for Nordisk Råds session i Reykjavik.

1.3.4 Meddelelse om rekommandation nr. 21/1993/j angående opgørelse om forældremyndigheden over børn ved forældrenes skilsmisse (A 1026/j)

Nordisk Ministerråd meddeler, at traditionerne er forskellige i de forskellige nordiske lande. I Norge og Sverige er det obligatorisk at tilbyde forældrene en samarbejdssamtale. Muligheder herfor findes også i Finland, Danmark og Island, men ikke som obligatoriske samtaler.

Ministerrådet har foreslået, at rekommandationen afskrives.

Juridisk Udvalg vil tage stilling til afskrivning af rekommandationen under sit møde forud for Nordisk Råds session i Reykjavik.

1.3.5 Meddelelse om rekommandation nr. 9/1994/j angående foranstaltninger med henblik på at bekæmpe børnepornografi (A 1064/j)

Juridisk Udvalg vil afvente, hvad der kommer ud af lovforslagene i de enkelte lande på dette så vigtige område og vil afvente ny meddelelse i næste års beretning.

2. Ligestilling

2.1 Vigtige spørgsmål i de nordiske lande

Spørgsmål, som er aktuelle i samtlige lande er:

- integrering af ligestilling inden for alle samfundsområder
- kvinders og mænds lige adgang til de politiske og økonomiske beslutningsprocesser
- kvinders økonomiske stilling, med lige løn for arbejde af lige værdi, uanset køn, som et af de vigtigste spørgsmål
- bedre muligheder for både kvinder og mænd for at forene forældreskab og erhvervsarbejde
- vold mod kvinder
- kvinderne og EU

Ministerrådet har fremlagt et samarbejdsprogram på ligestillingsområdet. Udvalget vil tage stilling til ministerrådets samarbejdsprogram 1995 - 2000 under sit møde i forbindelse med Nordisk Råds session i Reykjavik.

2.2 Ligestillingssektorens projektvirksomhed

Kvinder og mænd i Norden - ligestillingsstatistik

Udvalget finder, at den ligestillingsstatistik, der fremgår af publikationen "Women and Men in the Nordic Countries. Facts and Figures 1994" (NORD 1994:3), bør fortsættes og udbygges.

Støtte til nordisk kvindeforskning

Juridisk Udvalg finder, at et samarbejde af mere permanent karakter på kvindeforskningsområdet vil være et væsentligt nordisk bidrag i EU-debatten og videre i den internationale debat på ligestillingsområdet.

Juridisk Udvalg anser, at koordinationsprojektet for nordisk kvindeforskning under 1991 - 1994 har været fremgangsrigt både nationalt, nordisk og internationalt. Projektets forskningstidsskrift NORA - Journal of Nordic Women's Studies - bør opmuntres og støttes.

Ministerrådet havde planlagt at fremlægge et ministerrådsforslag om en nordisk institution for kvinde-, køns- og ligestillingsforskning. Dette instituts oprettelse imødeses snarest af udvalget.

Lige løn for kvinder og mænd i Norden

Juridisk Udvalg finder, at ligeløns spørgsmålet til stadighed bør figurere på dagsordenen, da det er et af de vigtigste spørgsmål. Desværre har resultaterne været små.

Det er udvalgets håb, at den offentlige debat omkring ligelønsprojektet i fremtiden vil give sig udslag i en ændret politik såvel i arbejdstager- som i arbejdsgiverorganisationerne i Norden.

Udvalget opfordrer ministerrådet til at tage initiativ til, at en dialog mellem arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer bliver mere aktiv og udmunder i en egentlig aftale, eller om fornødent i lovgivning.

Kvindens kompetenceudvikling, avancement og lederegenskaber

Juridisk Udvalg finder, at det projekt, hvor man har koncentreret sig om lægeerhvervet, og som mundede ud i rapporten "Læger og køn - spiller det en rolle?", hvori der gives anvisninger og anbefalinger om, hvordan ligestilling inden for lægeerhvervet skal kunne fremmes, også vil kunne få en vis betydning i andre lignende erhvervsundersøgelser.

Udvalget gør opmærksom på, at spørgsmålet om kvinders kompetenceudvikling, avancement og lederegenskaber er et vigtigt spørgsmål, og at debatten omkring disse emneområder bør fortsættes.

Kvindens repræsentation på ledende poster i det private erhvervsliv

Nordisk Ministerråd har gennemført en kortlægning af kønsfordelingen på ledende poster i det private erhvervsliv i de hundrede største virksomheder i hvert af de nordiske lande.

Juridisk Udvalg finder, at netop kvinders ringe repræsentation på ledende poster i det private erhvervsliv er et spørgsmål, der må ses nøjere på.

Anpassningsmuligheder mellem familieliv og arbejdsliv i nogle udvalgte kvinde- og mandserhverv

Juridisk Udvalg ser frem imod, at en samnordisk rapport udkommer på engelsk i begyndelsen af 1995. Rapporten gengiver resultaterne af sammenligninger mellem kulturen i mandsdominerede og kvindedominerede erhverv. Erhverv, som indgår i undersøgelsen er bl.a. sygeplejersker, læger, metalarbejdere, tekstilarbejdere, sekretærer og politifolk.

Udvalget opfordrer Nordisk Ministerråd til at fortsætte arbejdet om målsætningen lige løn for arbejde af lige værdi, og at arbejdet muliggør en fornuftig balance for arbejdstagere mellem familieliv og arbejdsliv.

Mænds udnyttelse af forældreledighed m.m.

Udvalget opfordrer til, at Nordisk Ministerråd medvirker til en holdningsbearbejdning på dette område, og henstiller, at dette bliver et emne, der tages op ved afholdelse af flere nordiske mandsforskningskonferencer.

2.3 Nordisk Forum 1994

Konferencen Nordisk Forum 1994 gennemførtes i Åbo den 1. - 6. august 1994 under temaet: "Kvindens liv og arbejde - glæde og frihed". Der var over 1100 arrangører, som var ansvarlige for ca. 700 seminarer/workshops, omkring 200 korte indlæg på 3 forskellige tematorve, over 400 kulturelle arrangementer samt omkring 300 andre arrangementer, som gennemførtes under Forumugen.

Totalt deltog ca. 16.000 kvinder (88 %) og 12 % mænd i Forums forskellige aktiviteter. Der blev specielt fokuseret på ungdommen, same- og indvandrerkvinder samt handicappede kvinder. Manderollen i dagens samfund blev analyseret under forskellige seminarer, der var arrangeret af forskellige mandegrupper. Forum var opdelt i to dele, NOG-aktiviteter og ligestillingsministrenes officielle konference.

Ligestillingsministrenes konference

Den 4. og 5. august gennemførte Nordisk Ministerråd, ligestillingsministrene, konferencen "Delt magt og herlighed - et ligestillet Norden år 2000". Juridisk Udvalg deltog selv i konferencen blandt de mere end 300 inviterede officielle deltagere. Foruden konferencen, der anskueliggjorde hovedtemaerne i det nye samarbejdsprogram på ligestillingsområdet 1995 - 2000, afholdt Nordisk Ministerråd også under Forumugen 12 øvrige seminarer, hvori større projekter fra handlingsplanen 1989 - 1993 blev diskuteret og rapporteret.

Mediebevågning

I Nordisk Forum deltog flere end 550 repræsentanter for massemedierne. Rapporteringen i de forskellige medier var seriøs og positiv.

Målsætningen for Nordisk Forum

Juridisk Udvalg finder, i lighed med Nordisk Ministerråd, at Nordisk Forum har styrket og skabt en kontinuitet i kontakterne - nationalt, nordisk og internationalt. Forum skabte en dialog mellem græsrodsorganisationer og beslutningstagere og mellem individer og respektive organisationer med forskellige ideologier. Denne dialog bør fortsætte.

Udvalget ser frem imod at tage del i evalueringsrapporten fra Nordisk Forum 1994, som endnu ikke er udkommet.

Økonomisk redegørelse for projektvirksomheden

Juridisk Udvalg konstaterer, at der totalt på ligestillingsområdet er anvendt 11.942 TDKK til projekter i 1994 inkl. Nordisk Forum.

Integrering af ligestilling i andre sektorer

Juridisk Udvalg er enig med Nordisk Ministerråd i, at et af de overgribende mål for det nordiske ligestillingssamarbejde skal være at integrere ligestillingsaspekter naturligt inden for alle samfundsområder.

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd bør vise vejen ved et godt eksempel.

2.4 Nordisk Råds rekommandation

2.4.1 Rekommandation nr. 12/1991/j angående jævne kønsfordeling i nordiske styrelser, komiteer, udvalg, nævn m.m. (A 938/j)

Juridisk Udvalg finder, at arbejdet med rekommandationen skal fortsætte og ser frem imod ministerrådets løfte om årligt at redegøre for kønsfordelingen i styrelser, komiteer og udvalg under Nordisk Ministerråd, med start fra Rådets 46. session.

3. Flygtninge- og migrations spørgsmål

Den Nordiske Samrådsgruppe for Flygtningespørgsmål har i 1994 afholdt 3 møder under dansk formandskab. Juridisk Udvalg har noteret sig, at der sker en underretning fra de nordiske lande om, hvad der sker af praktiske og lovgivningsmæssige initiativer på flygtninge- og migrationsområdet. Udvalget kan også konstatere, at der er stor forskel i f.eks. de nordiske landes behandling af personer fra det tidligere Jugoslavien.

Juridisk Udvalg skal opfordre til en klar markering af målsætningen i samarbejdet, og at samarbejdet styrkes, også i lyset af, at Sverige og Finland fra 1. januar 1995 er optaget i EU.

Juridisk Udvalg skal anmode samarbejdsgruppen om at fremlægge et nyt platformspapir, hvori det i detaljer præciseres, på hvilken måde det nordiske samarbejde skal foregå i tiden fremover.

Nordisk Ministerråd beretter, at det nordiske migrationsudvalg under embedsmandskomiteen for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik (ÄK/A) har ansvaret for de aktiviteter, som er forbundet med indvandrernes og flygtningenes integration i de nordiske samfund. Til denne projektvirksomhed har der i 1994 været anvendt 600.000 DKK.

Udvalget skal opfordre til, at man forbedrer det nordiske samarbejde på migrationsområdet og den nordiske migrationsvirksomhed i forhold til bestræbelserne i andre internationale organisationer, såsom IOM og Europarådet.

Udvalget opfordrer til, at man fremmer bestræbelserne for opinionsdannelse med henblik på at undgå racisitiske og fremmedfjendtlige tendenser i de nordiske samfund. Videre skal udvalget pege på, at man bør samarbejde nordisk omkring erfaringerne med indvandrerkvindernes situation og ligeledes omkring modtagelsen af mindreårige børn, der kommer til Norden uden deres forældre.

Juridisk Udvalg skal opfordre de nordiske landes regeringer til at tage stilling til, hvorvidt der bør ske et udvidet nordisk samarbejde på flygtninge- og migrationsområdet, og i bekræftende fald, at der afsættes midler til at gennemføre et sådant nordisk samarbejde.

3.1 Nordisk Råds rekommandation

3.1.1 *Rekommandation nr. 24/1994/s vedrørende migration under ordnede former (A 1063/s)*

Juridisk Udvalg konstaterer, at denne rekommandation er henvist til Nordisk Råds sociale udvalg, hvortil Juridisk Udvalg har afgivet udtalelse.

4. Forbrugerpolitik

4.1 *Udviklingen i forbrugersamarbejdet*

Juridisk Udvalg skal konstatere, at udvalget finder det af afgørende betydning at fortsætte den nordiske tradition og opprioritere samarbejdet på forbrugerområdet. Udvalget skal i den forbindelse særlig pege på, hvor

væsentligt det er, at en række EU-direktiver bl.a. på forbrugerområdet i de enkelte nordiske lande transformeres til national ret på en ensartet måde og fortolkes ensartet.

Udvalget skal derfor anmode ministerrådet om særligt at tage hensyn til, at reglerne omkring gennemførelsen af selskabsrejse/pakkerejsedirektivet sker på en ensartet måde i de nordiske lande, da køb af sådanne rejser ofte har en grænseoverskridende karakter. Det samme gør sig naturligvis gældende for f.eks. produktsikkerhedsdirektivet og legetøjsdirektivet med flere.

4.2 Virksomheden i 1994

Nordisk Ministerråd beretter, at 1994 er det første år, hvor det nye forbrugerhandlingsprogram, der skal løbe til 1998, er trådt i kraft. Styre/arbejdsgrupperne er igangsatte af de forskellige projekter og har ansvaret for, at handlingsprogrammets målsætning gennemføres tilfredsstillende.

Med udgangspunkt i handlingsprogrammet på forbrugerområdet anmoder Juridisk Udvalg ministerrådet om at fremlægge en særlig handlingsplan for finansielle tjenester set i forbrugerperspektiv. Juridisk Udvalg forventer at få fremlagt et sådant program til drøftelse under Nordisk Råds session i Reykjavik i foråret 1995.

Juridisk Udvalg skal understrege, at forbrugerområdet er et af de områder, hvor man i Norden ligger længere fremme, end man gør i EU-samarbejdet. Udvalget finder det derfor væsentligt, at der ikke sker beskæringer af budgetmidlerne på dette for forbrugerne så væsentlige område.

På det retlige område skal udvalget, i det omfang landene er retligt forpligtede hertil, opfordre til, at bestræbelserne på at koordinere en ensartet implementering af EU/EØS-reglerne i de nordiske lande fortsætter. Det samme er tilfældet omkring bestræbelserne for at frembringe forbrugerjuridiske krav til livsnødvendige basisgoder.

Videre skal udvalget understrege vigtigheden af, at der arbejdes på at give forbedret forbrugerinformation om varer og tjenester, rettigheder, pligter og lignende.

Udvalget skal også opfordre til, at der stadig ses på forbrugernes situation, således som det er sket omkring finansfusionerne. Desværre viser rapporten, at der generelt ikke har været nogen økonomiske stordriftsfordele for private kunder ved den fusionering, der er sket inden for banksektoren.

Sundhed og sikkerhed

Juridisk Udvalg skal opfordre til, at udveksling af information og samarbejdet omkring produkt- og sikkerhedsspørgsmål i Norden fortsætter med uformindsket styrke. Udvalget finder, at det er en fordel, at man på nordisk plan kortlægger målene og arbejdsmetoderne omkring arbejdet for at opnå produktsikkerhed. Ligeledes bør der fortsat samarbejdes omkring mulighederne for fælles kontrol- og analysemetoder.

Forbrug og miljø

Juridisk Udvalg skal opfordre til, at man fortsætter med at samarbejde med miljøsektoren, således at der kan ske en for miljøet gavnlig indvirkning på forbrugs- og produktionsmønstre.

5. Levnedsmiddelpolitik

Nordisk Ministerråd beretter, at de vigtigste direktiver på EU-området er de tre tilsætningsstoffdirektiver om henholdsvis farvestoffer, sødestoffer og andre tilsætningsstoffer. Videre arbejdes der med gennemførelsen af EU-direktivet om levnedsmiddelhygiejne.

Juridisk Udvalg skal pege på, at der bør ske et nordisk samarbejde omkring myndighedernes fastsættelse af regler for kontrol med virksomhederne. Det faktum, at der for nylig er konstateret ulovlige hormonindhold i kød fra visse af fællesskabets lande, bør give anledning til overvejelse om en nordisk indsats med henblik på at undgå et sådant ulovligt hormonindhold i importeret kød.

Udvalget skal også pege på, at man med fordel vil kunne samarbejde nordisk omkring drikkevandskvaliteten og især omkring risikohåndteringen i kommunal vandforsyning.

6. Narkotikaområdet

Nordisk Ministerråd har givet meddelelse om rekommandation nr. 8/1994/j (A 1050/j) om en handlingsplan mod narkotikamisbrug i Norden og Nordens nærområder.

Ministerrådet finder, at de involverede parter allerede samarbejder på de fleste af de områder, som er omfattet af rekommandationen via kontaktmannaorganet NAD eller PNT-gruppen. Juridisk Udvalg må imidlertid fastholde sit ønske om at få fremlagt en handlingsplan mod narkotikamisbrug i Norden og Nordens nærområder, uanset det af ministerrådet fremlagte materiale og de deri angivne principper for samarbejdet.

Juridisk Udvalg imødeser fremlæggelse af en handlingsplan på narkotikaområdet og henviser til sit brev til Ministerrådet af 6. februar 1995.

7. Beskyttelse mod børnemishandling og overgreb "Barnskydd"

Nordisk Ministerråd har afgivet meddelelse om rekommandation nr. 18/1992/j angående fælles nordisk lovgivning om "barnskydd" (beskyttelse mod børnemishandling og overgreb) (A 948/j).

Juridisk Udvalg har peget på, at efter at flere lande er blevet medlemmer af EU eller har tilsluttet sig EØS-aftalen, er der sket en sådan forøget internationalisering, at flere personer flytter mellem de nordiske lande. Derfor finder udvalget stadig, at man må se på, hvorledes man bedst beskytter børns rettigheder ved flytning fra et nordisk land til et andet.

Juridisk Udvalg imødeser ny meddelelse i næste års beretning, C 1.

Arbejdet i 1994

Det nordiske samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet, som blev vedtaget i 1993, danner rammen om samarbejdet, der skal styrke bestræbelserne for at beskytte forbrugerne imod

- sundhedsrisiko ved indtagelse af vand og fødevarer
- vildledende markedsføring af levnedsmidler
- sikring af levnedsmidlers kvalitet
- opmuntre til forbedrede kostvaner.

Juridisk Udvalg er enig med Nordisk Ministerråd i, at det nordiske samarbejde er et væsentligt middel til at få indflydelse på den europæiske udvikling.

Nordisk samarbejde i forbindelse med FAO/WHO Codex Alimentarius (lovgivning om fødevarer), om bl.a. tilsætningsstoffer og kontaminanter, næringsmiddelhygiejne og mærkning af levnedsmidler er væsentlige bl.a. for at forebygge allergi. Udvalget skal pege på, at det ligeledes er vigtigt, at de rationaliseringsgevinster, der er ved et nordisk samarbejde, bl.a. kan vise sig ved implementering af den europæiske lovgivning. Det kan være en fordel, at der opnås en fælles nordisk forståelse og fortolkning af regelværket, og at man i de nordiske lande fortsat samarbejder omkring tilpasninger og praktiske løsninger.

Juridisk Udvalg finder det væsentligt, at der fortsat arbejdes på nordisk plan omkring kost og ernæring, toksikologi og risikovurdering, levnedsmiddelkontrol og drikkevandskvalitet.

Udvalget skal derfor i lyset af dette opfordre til, at der arbejdes videre med det ambitiøse projekt, som pågår, og som har til formål at fremlægge en nordisk liste over tilsætningsstoffer, som bygger på EU's positivlistesystem.

Udvalget finder det derfor ikke forsvarligt, at der sker nedskæring af de midler, der er afsat til nordisk samarbejde på levnedsmiddelområdet, idet levnedsmidler udgør den største dagligvare inden for det samlede forbrugerområde, som er et højt prioriteret samarbejdsområde.

Stockholm, den 23. januar 1995

På Juridisk Udvalgs vegne

Arne Andersson (m)
Formand

Kulturutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

1. Innledning

Generelt vil kulturutvalget be budsjettutvalget vurdere om det er formåls-tjenlig å kommentere Nordisk Ministerråds virksomhetsberettelse. Historisk sett var kommentarer til C 1-dokumentet et viktig instrument for Rådet til å vurdere ministerrådets tiltak, og planer (i den grad de forelå), i forhold til de politiske prioriteringer som var gjort for det angjeldende år.

Etter at C 2-dokumentet, planer for det nordiske samarbeidet, ble en realitet i 1987, i sin nåværende form, skulle det være nok for utvalgene å ta årsberetningen (C 1) til etterretning, og anvende den som en referanse for videreføring av det nordiske samarbeidet. Det kan være grunn til å vurdere om den politiske innsatsen bør konsentreres om C 2, og planene i det nordiske samarbeidet, og overlate til ministerrådet å rapportere om, og resultatvurdere den pågående virksomheten.

C 1-dokumentet er svært detaljert, og fungerer utmerket som en referanse til det pågående nordiske samarbeidet. Men sett fra politisk hold, mangler ofte koblingen til de politiske prioriteringer som er gjort. Det er ikke gjort vesentlige forsøk på å få fram hvor initiativet til ulike tiltak ligger, og hvordan ministerrådet og dets organer har behandlet politiske initiativer utover de som kommer fram via svar på rekommandasjoner til Rådet.

2. Kultursamarbeidet

2.1 Nordisk kulturfond (Nordisk Ministerråds årsberetning 1994, s. XX)

Kulturutvalget, Ministerrådet og Kulturfondet har sammenfallende syn på fondets sentrale kulturpolitiske rolle, som dets betydning som politisk instrument og kontaktflate til det omfattende frivillige og folkelige nordiske kultursamarbeidet i vid forstand. Kulturfondet er et av de virkemidler i det nordiske samarbeidet som gir mest synlig resultater uten en stort administrativ eller byråkratisk apparat.

Det er bred politisk enighet om prioriteringen av kulturfondet. Utvalget fulgte derfor opp intensjonen om økte ressurser til kulturfondet fra nysatsningsarbeidet, ved å omprioritere midler med DKK 1.000.000, til fordel for Nordisk kulturfond under budsjettprosessen. Kulturutvalget finner det vanskelig å videreføre satsningen på kulturfondet gjennom omprioritering av midler i utvalgets kommentarer til budsjettforslaget 1995, og ser budsjettforslaget for 1996 som det naturlige redskapet for en fortsatt prioritering av fondet.

Kulturutvalget ser positivt på den kontinuerlige innsatsen kulturfondets styre gjør når det gjelder samordning av prioriteringer, og samråd med de forskjellige nordiske kulturorganer. Det er grunn til å påpeke enda

nærmere koordinering av særlig Nordisk kulturfond og Styringsgruppen for kulturprosjekt i utlandet i framtiden. Det er også naturlig med en viss samkjøring med bilaterale kulturorganisasjoner, fordi en rekke prosjekter som søker støtte i kulturfondet, også har søkt finansiering gjennom bilaterale fond i Norden. Likeledes er det viktig med en kontinuerlig dialog mellom fondet, kunstkomitéene og kulturinstitusjoner i Norden.

Selv om kulturutvalget i prinsippet støtter kulturfondets deltakelse i større, slagkraftige prosjekter, kan det reises spørsmål om det er rimelig at kulturfondet selv påtar seg planlegging og utarbeidelse av kultursatsninger som eksempelvis "Årets nordiske utstilling", istedenfor å medvirke til finansiering og rådgivning. Prosjekter av denne størrelse kunne evt. organiseres av Styringsgruppen for kulturprosjekt i utlandet, som kan tilrettelegge helt eller delvis utstillinger og program som har vært vist i utlandet.

2.2 *Medie- og filmsamarbeidet* (Nordisk Ministerråds årsberetning 1994, s. XX)

Rapportene "Undersøgelse av film- og tv-distribusjon i Norden, "Har kort- og dokumentarfilmen i Norden en framtid", "Kreativitet over grensene", som ministerrådet har tatt initiativ til eller delfinansiert, har dannet et godt grunnlag for videre tiltak for å fremme økt distribusjon av film og tv-programmer i Norden. Den nye femårsavtalen om drift av Nordisk Film- og tv-fond, ser kulturutvalget som et sentralt virkemiddel i dette arbeidet.

En kontinuerlig utdanning i form av fagseminarer på høyt nivå for film- og tv-profesjonelle er etter kulturutvalgets mening et viktig element for å sikre kvalitet innen film- og tv-produksjons- og distribusjonsmiljøene i Norden, som skal konkurrere både nasjonalt, nordisk, europeisk og om mulig på verdensbasis. En økt satsning på samarbeid mellom de nordiske filminstituttene burde diskuteres i denne sammenheng.

Kulturutvalget vil understreke viktigheten av at styringsgruppen for nordisk kultur- og mediasamarbeid og ministerrådet legger betydelige ressurser å følge med på den teknologiske utviklingen, særlig digitaliseringen og sammensmeltningen mellom ulike kommunikasjonsformer vi ser gjennom f.eks interaktive media, virtual reality og computer graphics m.m.

Kulturutvalget noterer at ministerrådet ikke har funnet tekniske hinder for spredning av nabolands-tv, og at manglende distribusjon av nordiske tv-kanaler faller på økonomisk lønnsomhet, og opphavs- og medierettslige problem. Det gis klart til kjenne at spredning av nabolands-tv bør skje hovedsakelig gjennom private initiativ på kommersielt grunnlag. Ministerrådet prioriterer derved ikke bruk av politiske midler for å sikre spredning av nabolands-tv i de nordiske land. Kulturutvalget understreker at et vel fungerende nordisk tv-samarbeid direkte styrker språk- og kulturforståelsen i Norden, og når ut til barn og ungdom som målgruppe bedre enn noe annet middel. Kulturutvalget uttrykker sin klare skuffelse over det faktum at det nordiske samarbeidet ikke har lyktes å finne praktiske og politiske løsninger som gjør det mulig å se alle nasjonale tv-kanaler i hvert enkelt av de nordiske land.

2.3 *Barn og ungdom* (Nordisk Ministerråds årsberetning 1994, s. XX)

Kulturutvalget og ministerrådet var helt overens om en betydelig satsning på barn og ungdom i nysatsningsprogrammet. Barn og ungdom anses å være en viktig målgruppe både nasjonalt i Norden og i det nordiske kultursamarbeidet. Det er gledelig å spore en tydelig innsats og en prioritering av barn- og ungdomsspørsmål i de enkelte kunstkomitéer og mange av de nordiske institusjoner og organisasjoner.

Kulturutvalget har ved flere anledninger etterspurt en tverrsektoriell plan med målsettinger og samarbeidsmønster for det nordiske barne- og ungdomssamarbeidet. Kulturutvalget ser fram til å delta i idefasen i samarbeid med ministerrådet, barne- og ungdomsinstitusjoner, -organisasjoner og ressurspersoner for forslag til endelig plan, som ifølge ministerrådet skal fremmes under høstsesjonen i Kuopio 1995.

Fordi det her er snakk om en tverrfaglig satsning, er det imidlertid ikke enkelt å få noen klart og helhetlig bilde av det nordiske samarbeidet på barne- og ungdomsområdet. Uten en koordinering av tiltakene i de ulike organer og organisasjoner i det nordiske samarbeidet, er det ikke mulig å holde oversikt over ulike initiativer, nye tiltak eller en resultatvurdering av avsluttede prosjekter. Kulturutvalget ber ministerrådet vurdere en årlig rapport som samler erfaringene fra innsatsene overfor barn og ungdom, og som skisserer planer for kommende år.

2.4 *Samarbeid på kunstområdet* (Nordisk Ministerråds årsberetning 1994, s. XX)

Kulturutvalget ser positivt på den måten det nordiske samarbeidet på kunstområdet utvikler seg gjennom satsning på nettverksbygging, mobilitetsprogrammer og stipendieordninger.

Også på kunstområdet er det vanskelig å danne seg et helhetsinntrykk over satsning på de enkelte kunstformer, fordi midlene fordeles fra kunstkomitéene, kulturfondet, de enkelte nordiske institusjoner, kulturprosjekt i utlandet, enkeltprosjekter m.m. Ministerrådet bør for oversikten og for prioriteringer i framtiden vurdere å lage en årlig rapport som søker å vise den totale satsningen i det nordiske samarbeidet innefor de enkelte kunstformer.

2.5 *Nordisk profilering i Norden og Europa* (Nordisk Ministerråds årsberetning 1994, s. XX)

De nordiske kulturprosjekt i utlandet og profileringen i Europa og Norden bidrar både til et styrket kunst- og kultursamarbeid innenfor Norden, samtidig som den nordiske historien, kulturen og identiteten blir presentert i ulike deler av Norden og Europa. Kulturutvalget og ministerrådet var overens om å gi kulturprofileringen høy prioritet i nysatsningsprogrammet.

Kulturutvalget etterspør et samlet målsettingsprogram for hvordan og hvor kulturinformasjonen, profileringen og kulturmanifestasjonene i ut-

landet skal gjennomføres de nærmeste årene, inklusive undervisning i nordiske språk og kultur i utlandet. Det bør også vurderes hvordan kulturprofileringene i utlandet kan anvendes direkte eller modifisert i de nordiske land.

Det blir stort sett satset tungt på store éngangstiltak, som sjeldent blir vist annet enn i storsteder. Ministerrådet bør etter kulturutvalgets oppfatning også vurdere om det samtidig bør satses på mindre, og kanskje gjenlagte satsninger på utvalgte områder i Norden og Europa for en periode.

Kulturutvalget ber ministerrådet vurdere rutinene rundt kultursatsningen i utlandet. Prosjektene må gjerne initieres, og avtaler tegnes, flere år før selve avviklingen av det planlagte arrangementet/prosjektet. For å sikre at det nordiske samarbeidet på dette området ikke skal komme i vanskeligheter i framtiden, er det viktig at kommunikasjonen blir regelmessig, for at kulturutvalget, av budsjettmessige årsaker, skal kunne holdes orientert på et tidlig tidspunkt i planleggingen av tiltak som binder opp budsjettmidler år fram i tiden.

Kulturutvalget anser det som viktig at det nordiske kultursamarbeidet organiseres slik at det kan få direkte influens på EU's kultursamarbeid, både når det gjelder institusjonelle og operative spørsmål. Det nordiske samarbeidets vellykkede organisasjonsform og den folkelige forankringen bør kunne spille en aktiv rolle som forbilde ved utformingen av det europeiske kultursamarbeidet.

2.6.3 *Sesjonslandets kultursatsning* (Nordisk Ministerråds årsberetning 1994, s. XX)

Kulturutvalget har ved flere anledninger uttrykt, at det ønsker en bred satsning på barn og unge rundt sesjonslandenes kultursatsning. Under Tromsø-sesjonen var betydelige ressurser lagt nettopp på det å involvere barn og unge, både i skolen og utenfor, i tiden forut for og under sesjonen. Kulturutvalget ber ministerrådet følge opp med tilsvarende oppfordring i forhold til kommende sesjon.

3. Utdanning og forskning

2.1 *Språksamarbeidet*

Kulturutvalget samstemmer fullt ut med ministerrådet som ser språkforståelsen som en hjørnesten i det nordiske kulturelle og utdanningsmessige samarbeidet. Kulturutvalget vil komme nærmere tilbake til språksamarbeidet etter at NORDMÅL-handlingsprogrammet for språklig samarbeid i Norden, og de nordiske språkkursene, er evaluert.

2.2 *Informasjonsteknologi*

Kulturutvalget ser nødvendigheten av en nordisk satsning i forhold til ny informasjonsteknologi, og vil følge opp arbeidet med det nye handlingsprogrammet med forslag til prioriteringer og tiltak for 1995/96.

2.3 Skolesamarbeidet

Kulturutvalget er særlig fornøyd med utviklingen av det nordiske skoledatanettverket, som også inkluderer det nordiske institusjoner, Foreningene Nordens m.m. Utviklingen og anvending av ny teknologi i et nordiske samarbeidet bør i framtiden følges opp med videre innsatser både på kultur- og utdanningsfronten. Skoledatanettverket, som inkluderer Baltikum, har vakt europeisk interesse.

Nordisk kulturpedagogikk i skolen er et godt eksempel på et betydelig tverrfaglig prosjekt som kan bidra til å gjøre skolen til en arena for formidling av nordisk kultur og historie. Det store antallet kultur-, lærer- og forskningsinstitusjoner, som er involvert, betyr samtidig at et vesentlig nettverk, som vil ha betydning for samarbeidet mellom kultur- og skolesektoren i de nordiske land, er i ferd med å utvikle seg.

2.4 Folkeopplysning og voksenopplæring

Kulturutvalget anser at folkeopplysningen og voksenopplæringen har hatt en grunnleggende funksjon for utviklingen av den nordiske modellen og demokratiet. Nyorienteringen og satsningen gjennom Voks Frem har gitt en ny løft i folkeopplysnings- og voksenopplæringsarbeidet i Norden. Kulturutvalget vil engasjere seg på dette området i 1995/96.

2.5 Høyere utdanning

Den nordiske overenskomsten som sikrer utdannelsessøkende lik adgang ser kulturutvalget som et vesentlig bidrag til utvikling av et nordisk utdanningsfelleskap, som kan føre til en effektiv ressursutnyttelse på nordisk plan, og gi den enkelte student valg- og utviklingsmuligheter som ikke nødvendigvis finnes nasjonalt.

2.6 Forskning

Kulturutvalget ser med interesse på det arbeidet ministerrådet har initiert i retning av å vektlegge større arbeidsdeling og spesialisering som fordelingskriterium i støtteordningene under NorFa og i NORDPLUS, og på samme måte arbeidet for å skape tilstrekkelig tunge kunnskapsenter som kan hevde seg i internasjonale sammenhenger.

Forsøksprosjektet med sikte på å skape en komplett nordisk, elektronisk informasjonstilgang om utdanningstilbud på alle universitetsnivåer, og gjøre nasjonale studieplaner og kurstilbud tilgjengelig i hele Norden, vil kunne bidra vesentlig til et nordisk utdannings- og forskningsfelleskap.

4. Meddelelser

For rekommendasjonens tekst og meddelelsene, henvises det til C 1-dokumentet, Nordisk Ministerråds årmelding 1994.

Rek. nr 19/1993/k angående samarbeid om lese- og skrivevanskeligheter (dyslexi): Ministerrådet melder at det innenfor rammen for en handlingsplan for et 5-årig nordisk prosjekt (1993-97) er igangsatt et nettverkssamarbeid mellom eksisterende sentre på 5 handikapområder, hvor det ikke tidligere har vart noe organisert nordiskt samarbeid. Et av nettverkene er om lese-retardering.

Rekommandasjonen er delvis oppfylt. Ministerrådet melder at det vender tilbake til rekommandasjonen ved neste års virksomhetsberetning.

Kulturutvalget avventer videre rapportering om samarbeid om lese- og skrivevanskeligheter.

Rek. nr 6/1994/k angående utvidet utdanningssamarbeid for yrker med få utøvere: Ministerrådet meddeler at det er igangsatt en utredning og en behovsanalyse om de små yrkesfag. Dette samarbeidet skjer i samarbeid med håndverksforeningene i de fem nordiske land. Utredningen skal forelegges Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid i desember 1994, med henblikk på framtidige initiativer på området.

Siden ministerrådet meddeler at det vil vende tilbake til rekommandasjonen i neste virksomhetsberetning, avventer kulturutvalget en ny meddelelse fra ministerrådet.

Rek. nr 5/1993/k angående samordning av de nordiske innehav av handikapplitteratur:

Et arbeid med å utrede mulighetene for samarbeid på dette området er igangsatt av ministerrådet via Nordisk nemnd for handikappspørsmål, sammen med et eller flere nasjonale handikappinstitutter.

Ministerrådet meddeler at saken framdeles er under forberedelse, og kulturutvalget avventer videre meddelelse i saken.

Rek. nr 40/1992/k angående Nordjobb som permanent ordning:

Nordisk Ministerråd har ikke besluttet å gjøre Nordjobb-prosjektet permanent, men har forlenget prosjektet ut 1996. En stilling til programmets fortsettelse tas i ministerrådet i januar 1995.

Kulturutvalget avventer fortsatt utvikling, og håper fortsatt på at rekommandasjonen kommer til å gjennomføres.

Rek. nr 7/1994/k angående nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997:

Kulturutvalget er ikke fornøyd med meddelelsen om rekommandasjonen og gjentar oppfordringen om å vurdere nordisk profilering under bokmessen i Frankfurt vid første mulige anledning.

Kulturutvalget opprettholder rekommandasjonen og avventer svar fra Nordisk Ministerråd.

Stockholm den 23 januari 1995

For Nordisk Råds Kulturutvalg

Eeva Turunen (Kok.)

Nestforman

BIHANG 4

Miljöutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)**1. Inledning**

Miljöutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse för år 1994, C 1/1995.

Utskottet har behandlat berättelsen vid sitt möte i Stockholm den 23-24 januari 1995. Därvid har utskottet med hänvisning till sina ansvarsområden främst beaktat kapitel IV, miljö kapitel V, fiskeri samt tillämpliga delar av kapitel VII, ekonomi.

Allmänt

Inledningsvis vill utskottet framhålla att årsberättelsen till stor del fokuseras på detaljredovisningar av sektorernas verksamhet. Verksamhetsberättelsen har i och för sig ett värde som en sammanfattning av det omfattande officiella nordiska regeringssamarbete som bedrivits under året. Den stora mängden information innebär dock en viss risk för att helhetsperspektivet förloras. Det borde i sektorsskildringarna tydligare redovisats vilka anpassningar som gjorts mot bakgrund av de förändrade politiska prioriteringar som beslutats av ministerrådet och, framför allt, hur de prioriteringar som framlagts av rådet tillvaratagits.

Utskottet föreslår att verksamhetsberättelsen läggs till handlingarna. Utskottet har dock följande mer framtidsinriktade kommentarer till redovisningarna under respektive sektor.

Miljö

Utskottet anser att ett intensifierat sektorssamarbete är av särskild vikt för genomförandet av den nordiska miljöstrategin. De steg som redan tagits på miljösektorns initiativ är viktiga och det är ett steg i rätt riktning att vid arbetet med konkretisering och genomförande av den nordiska miljöstrategin under 1994 har sektorssamarbetet prioriterats högt. Utskottet anser det för framtiden mycket angeläget att samarbetet med transportsektorn intensifieras.

Av stor vikt är också att arbetet fortgår med att höja säkerheten både vad gäller kärnreaktorer och avfallsbehandling och förvaring av kärnavfall i Nordens närområden. Utskottet noterar den omfattande verksamhet som skett under 1994 både i form av insatser från de nordiska länderna och i form av nordiskt agerande i internationella organ för att öka anläggnings-säkerhet, få internationell kontroll av kärnteknisk verksamhet och att kartlägga avfallslager och dumpat kärnmaterial i Barentsområdet.

Det är också nödvändigt att det etableras ett effektivt kontaktnät om miljöinformation så att meddelanden om miljökatastrofer och miljöhot,

bl.a. status på rörledningarna för olja i Norra Ryssland, verkligen kommer fram.

Miljöutskottet anser det mycket positivt att ministerrådet beslutat fortsätta den verksamhet som bedrivs av Nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO. Utskottet anser det viktigt att den fördubbling av bolagets grundkapital under perioden 1996-2001, som ministerrådet säger sig sträva efter, verkligen blir av.

Sammanfattningsvis anser utskottet att miljösektorn bedrivit en omfattande och värdefull verksamhet. Dock måste angående 1994 konstateras att inte heller detta år har något genomgripande skett vad gäller genomförandet av åtgärdsprogrammet för rening av Östersjön. Även om föroreningen av Östersjön minskat de senaste åren är detta snarare en följd av ekonomisk nedgång än av att föroreningskällorna reducerats. Utskottet har därför under flera år framhållit att ministerrådet måste få fram beslut om finansiering av projekten i programmet från de internationella finansieringsinstituten. Av material från Helsingforskommissionen framgår att beslut faktiskt har fattats om finansiering från EBRD, NEFCO, EU-PHARE m.fl. av några projekt. Enligt utskottets mening återstår dock mycket arbete för en process skall etableras som kan fånga upp initiativ från de olika aktörerna. Finansieringsinstitut, regeringar, kommuner, industriföretag m.fl., måste fås att samverka strategiskt i en planmässig finansiering av de högprioriterade projekten.

Fiske

Utskottet har tagit del av redogörelsen för utvecklingen i de nordiska länderna med en relativt låg prisnivå för fisk och fiskprodukter samt den analys av fiskmarknaden i Europa, som tyder på att prisnivån är strukturellt betingad och att den låga prisnivån, frångesett vad gäller Norge, i de flesta fall inte kompenseras genom större fångster. I den allvarliga situation som råder anser utskottet att det mer än någonsin är viktigt att det nordiska fiskerisamarbetet används som ett forum för politisk debatt om stöd- och förändringsinsatser och behovet av miljöåtgärder för att minska sjukdomar och förbättra bestånden. Vidare har samarbetet betydelse som kunskapsförmedlare och kontaktorgan vad gäller EU och de östeuropeiska länderna. Det pågående analysarbetet för att se hur samarbetet kan främja de nordiska ländernas intresse i förhållande till EU:s fiskepolitik och hur det regionala fiskerisamarbetet i Norden kan styrkas är också av stort intresse.

Utskottet anser vidare att det är viktigt att det näringspolitiska samarbetet med resurskontroll utvecklas och noterar därvid särskilt samarbetet med andra Östersjöländer som siktar till bättre kontrollmetoder och mer skonsamt fiskeri.

Regionalpolitik

Utskottet har tagit del av översikten av de disponerade projektmedlen, av vilken det framgår att verksamheten 1994 haft en stor bredd och att sek-

torssamarbete nu ägnas stor uppmärksamhet. Vad gäller forsknings- och utredningsarbetet noterar utskottet det arbete som bedrivits av NordREFO och att det tidigare Bas-projektet, numera NOGRAN, använts för att införa EU-förhandlingarna bistå Finland, Norge och Sverige med information och argumentation om de glest befolkade regionernas särdrag.

Utskottet noterar, liksom tidigare år, den mångfaldiga verksamhet som bedrivits inom det gränsregionala samarbetet. Av intresse som exempel på framtidsinriktad aktivitet är bl.a. den fiskerinäringsinriktade verksamheten i Västnorden, där man i samråd med Norge och Canada vill skapa ett administrativt och ekonomiskt nätverk rörande resursstyrning i Nordatlanten. Ett viktigt inslag är arbetet med att finna avsättning för hittills outnyttjade fiskarter, vilket kommer att utvidgas under 1995.

Jord- och skogsbruk

Beträffande verksamheten 1994 noterar utskottet att sektorssamarbetet med miljösektorn och de nationella forskningsråden fortsätter och att satsningsområdena inom forskningsprogrammet för lantbruksmiljö utökats med rendrift och miljö samt bärkraftigt skogsbruk. Utskottet noterar vidare att forskarutbildningen från 1995 kommer att bedrivas inom ramen för Nordiskt Landbruksuniversitet. Det är viktigt att ländernas samverkan vad gäller forskarutbildning får genomslag och att utbildningen accepteras nationellt. Utskottet förutsätter att ändringen kommer att innebära en förbättring i detta avseende.

Utskottet noterar vidare den utredning som gjorts under 1994 om biodiversitetskonventionens konsekvenser för det nordiska samarbete om genressurser. Utskottet anser därvid att i framtiden måste arbetet med den biologiska mångfalden prioriteras högt i genressurssamarbetet.

Transport och trafiksäkerhet

Utskottet noterar ministerrådets synpunkt att samarbetet inom EU kommer att skapa nya möjligheter att lösa övernationella transportrelaterade miljöproblem, bl.a. för att stabilisera CO₂-utsläppen samt synpunkten att lokala transportrelaterade miljöproblem bör lösas med utgångspunkt i närhetsprincipen. Det är därvid positivt att en översikt skall upprättas i vilken redovisas åtgärder som vidtagits i Norden för att minska transporternas miljöpåverkan samt bakomliggande strategier. Utskottet förutsätter att denna översikt kommer att kunna användas för fortsatta åtgärder för att minska problemen.

Det meddelas vidare att ministerrådet uppmärksammat de problem som nordiska transportörer kommer att möta när det s.k. Vignett upprättas, dvs. infrastrukturavgiftsnätet för tunga fordon i Danmark, Benelux och Tyskland. Utskottet noterar den utredning som görs om ett motsvarande infrastrukturavgiftssystem i Finland, Norge och Sverige. Utskottet noterar vidare att EU-kommissionens aktuella direktiv för mått och vikt för lastbilar får olyckliga ekonomiska och miljömässiga konsekvenser om det genomförs. Utskottet utgår från att de nordiska länderna håller tät kontakt

om det vidare arbetet med direktivet och diskuterar lämplig strategi för agerande inom EU:s ram.

Vidare är utskottet positivt till arbetet med information till de baltiska staterna om transportlogistik och liknande frågor rörande transportplanering. En förbättrad logistik har positiv miljöeffekt genom mindre transportbehov. Vad gäller trafiksäkerhet noteras bl.a arbetet för att bistå trafiksäkerhetsarbetet i Baltikum, Polen, Tjeckien och Ungern.

Slutligen meddelar ministerrådet skälen till att man föreslagit att fortsättningsvis basera det nordiska transportsamarbetet på Helsingforsavtalet i stället för det hittillsvarande, nu föråldrade, nordiska avtalet om samarbete på transport- och kommunikationsområdet. Ministerrådet kommer att ta slutlig ställning till om avtalet skall upphävas efter Nordiska rådets session i Reykjavík. Utskottet delar i och för sig ministerrådets uppfattning om att det hittillsvarande avtalet är föråldrat och att samarbete väl bör kunna bedrivas under Helsingforsavtalets ram. Utskottet anser dock, med hänsyn till att det pågår en utredning av behovet av nyomläggning av det nordiska samarbetet, att frågan bör lösas inom ramen för utredningen.

Stockholm den 23 januar 1995

För miljöutskottet

Olof Salmén (ÅC)
Förman

BIHANG 5

Socialutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Till socialutskottet har för yttrande överlämnats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1/1995). För utskottets del gäller det såväl de inledande avsnitten som de kapitel som berör utskottets verksamhetsområde, dvs kapitel I: inledning; kapitel VI Nordisk medborgarpolitik, därunder (1) Arbetsmarknad och arbetsmiljö, (2) Social- och hälsopolitik; kapitel VII Ekonomi, därunder (7) Bygg- och bostadssektorn.

I ministerrådets berättelse avslutas den övergripande delen och varje fackavsnitt med meddelanden över icke slutbehandlade rekommendationer och yttranden inom respektive område. Socialutskottet har valt att behandla dessa meddelanden dels i anknytning till varje underavsnitt, dels utgör rekommendationerna även i fortsättningen separata saker (D-saker).

Alla fackutskott inom Nordiska rådet avger ett yttrande till budgetutskottet om berättelsen. Ett betänkande över dokumentet som helhet avges av budgetutskottet.

Socialutskottet har behandlat berättelsen vid sitt möte den 23 januari 1995.

2. Allmänt

Det isländska ordförandeskapet har under 1994 lagt vikt vid att fullfölja den omprioritering i det nordiska samarbetet som de nordiska statsministerrarna förordat i samband med Nordiska rådets session i Århus 1992. Frågor om nordiska samarbetets framtid och den pågående integrationsprocessen i Europa har emellertid varit det centrala diskussionsämnet på nordiska möten under året. Trots ansträngningar från olika håll har man fortfarande inte lyckats med att vidareutveckla något trovärdigt framtidsscenario för Nordiska rådet eller Nordiska ministerrådet. Det är därför mycket glädjande för socialutskottet att det nu tillsatts en utredningsgrupp bestående av medlemmar från både rådssidan och ministerrådssidan för att ta itu med framtidsfrågan.

För det nordiska samarbetet innebär Europas integrering främst att Norden inte längre är den enda referensramen. Saker och ting måste nu sättas i ett bredare perspektiv eftersom ett nytt europeiskt ramverk byggs upp och tränger sig på i vår vardag. Lagar och regler anpassas till gällande ordningar inom EU. Socialutskottet vill ändå understryka att de nordiska länderna måste behålla och vidareutveckla mycket av det som uppnåtts genom årtionden av nordiskt samarbete. Det nordiska utgör också i många fall plattform för Nordens inflytande på den europeiska integrationsprocessen.

Socialutskottet vill i detta sammanhang påpeka att i samband med EU:s utvidgning och nya avtal med länderna i Central- och Östeuropa kan helt nya förutsättningar skapas för blockbildningar i Europa. EU:s administrativa system kommer dessutom oundvikligen att genomgå stora förändringar de närmaste åren som kan få stor betydelse för utvecklingen i de enskilda regionerna. Europas framtida ställning i världsekonomin, potentiella spänningar mellan Nord- och Sydeuropa, krig och konflikter i vissa delar av Europa, samt utvecklingen i före detta kommunistländerna i Öst- och Centraleuropa komplicerar framtidsbilden ytterligare.

Vad gäller redovisningen av budget och ekonomi uttrycker socialutskottet sin tillfredsställelse över att ministerrådet fortsätter att modernisera sitt budgetsystem. Det kommer att skapa större möjligheter för utvärdering och uppföljning av institutionernas verksamhet. Socialutskottet anser att ministerrådet närmare bör undersöka om inte samma principer som införts på institutionerna i större utsträckning kan tillämpas på projektverksamheten.

3. Arbetsmarknad och arbetsmiljö

Efter några år av nedgång har de nordiska ekonomierna under 1994 börjat återhämta sig och arbetslösheten minska, om än långsamt i samtliga länder. I Danmark räknar man med att tillväxten under år 1994 varit på 4,5%, i Island 1,5-2,0% och i Norge 4,5%. Motsvarande siffror för Finland och

Sverige saknas i årsberättelsen, men även där spås tillväxten fortsätta att öka de närmaste åren.

Socialutskottet noterar att det i alla länderna vidtagits arbetsmarknads- politiska åtgärder för att försöka främja sysselsättningen. Man har inriktat sig på att förbättra arbetskraftens kompetens bl.a. genom ökad arbetsmarknadsutbildning samt yrkesväglednings- och rehabiliteringsåtgärder. Effektivare arbetsförmedling samt åtgärder för att minska långtidsarbetslöshet och ungdomsarbetslöshet har också prioriterats högt i hela Norden. Dessa åtgärder har dock inte alltid haft önskad effekt i alla länder.

Det väckte stor uppmärksamhet när Finlands nye president sommaren 1994 tillsatte en arbetsgrupp för att analysera de hinder som står i vägen för en bestående minskning av arbetslösheten och att komma med förslag till en effektiv minskning av arbetslösheten. Detta initiativ anser socialutskottet inte bara vara uttryck för solidaritet med dem som drabbas av arbetslöshet, utan det understryker också betydelsen av att man ständigt söker nya vägar för att komma till rätta med ett av de nordiska ländernas största samhällsproblem.

Det är viktigt att man inom det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet följer utvecklingen på det internationella planet. Det gäller främst frågor som kan ha betydelse för både en samordning av gemensamma insatser och de enskilda ländernas arbetsmarknadspolitik. Förhållandena till EU, ILO och OECD är betydelsefulla i detta sammanhang. Samordningen av de nordiska ländernas kontakter med Baltikum/Öst-europa bör också fortsätta.

Det framgår av årsberättelsen att det nordiska arbetsmiljösamarbetet präglas i växande utsträckning av det europeiska samarbetet på området, inklusive EU:s arbetsmiljödirektiv, utarbetandet av europeiska standarder m.m. Socialutskottet anser det viktigt att de nordiska länderna fortsatt koordinerar sitt deltagande i det europeiska standardiseringsarbetet. Vidare hyser utskottet den förhoppning att upprättandet av en EU-arbetsmiljö-agentur kan vara till gagn för att sprida de nyaste forsknings- och utvecklingsresultaten på arbetsmiljöområdet.

Socialutskottet uttrycker sin glädje över att ministerrådet under året slutfört utarbetandet av ett nytt samarbetsprogram för arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet för perioden 1995-2200. Detta program skiljer sig visserligen från det program på arbetsmarknadsområdet som gällt från 1985 och fram till början av 1990-talet. Det mest iögonfallande är att varken de överordnade målen är lika tydligt utformade eller de anvisade insatserna lika tydligt konkretiserade, som i 1985 års program. Utskottet hyser också vissa tvivel om att man i det nya programmet har lyckats vidareföra de principer som låg till grund för de tidigare programmen på arbetsmarknadsområdet.

Den nordiska arbetsmiljökonventionen utformades huvudsakligen i syfte att illustrera och manifestera ländernas ambitioner när det gäller att utveckla sunda och säkra arbetsmiljöer. I konventionen underströks att i arbetet med att skapa och säkra arbetsförhållanden ingår som grundläggande moment att ta fram kunskaper om hälsofaror och risker och hur

dessa skall förebyggas och sedan sprida dessa kunskaper. Av det nya programmet framgår tydligt att det snarare skall ligga till grund för framtida gemensamma strävanden än att noggrant ange inriktningen av de enskilda ländernas arbetsmiljöpolitik. Det bör således liksom konventionen kunna fungera som bas för de nordiska ländernas engagemang på det internationella planet.

Socialutskottet har under de senaste åren uppmanat ministerrådet att vidta åtgärder även på nordiskt plan som kan bidra till att minska ungdomsarbetslösheten i de nordiska länderna. Därför framhåller utskottet sin tillfredsställelse med att ministerrådet under 1994 genom ett gemensamt program fått till stånd en kunskaps- och erfarenhetsutväxling beträffande ungdomarnas situation på arbetsmarknaden. Utskottet uppmanar ministerrådet att fortsatt prioritera insatser på detta området.

Från olika håll har man konstaterat att sambandet mellan utbildningsnivå och arbetslöshet är rätt uppenbart, åtminstone på individnivå. Utbildningen är därför en avgörande konkurrensfaktor. Ett viktigt problem i alla de nordiska länderna är de bristfälliga systemen för vuxenutbildningen och kontinuerlig utbildning. För socialutskottet är det angeläget att dessa frågor lyfts fram på såväl nordiskt som nationellt plan. För sin del planerar utskottet att arrangera en höring eller seminarium om denna del av arbetsmarknadsutbildningen. Det vore önskvärt att det kunde ske i samarbete med ministerrådet och då särskilt med dem som arbetar inom samarbetsprogram för efter- och vidareutbildning av arbetskraften.

Socialutskottet noterar att arbetslivs- och arbetsrättsutskottet tagit många nya initiativ till att utveckla samarbetet mellan länderna under året. Det gäller inte bara den framtida europeiska arbetsmarknadspolitiken utan också samarbetet med arbetsmarknadens parter. Avslutningen av det fleråriga projektet om den nordiska modellens framtid genom en konferens var också en händelse som väckte stor uppmärksamhet i Norden. Nu gäller det att driva vidare de idéer och förslag som presenterades på konferensen och i projektets publikationer.

Utskottet föreslår att följande rekommendation, som arbetsmarknads- och arbetsmiljöministrarna ansvarar för, avskrivs (jfr. utskottets betänkande, s. XX):

Rek. nr 3/1992/s Utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen.

Vad gäller rek. nr 24/1994/s *Migration under ordnade former* önskar utskottet ett nytt meddelande nästa år.

5. Social- och hälsovård

För socialutskottet var det en mycket positiv händelse att Nordiska ministerrådet under året lade fram ett ministerrådsförslag om nytt program för nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet. Tidigare program har länge varit grunden för en konstruktiv dialog mellan socialutskottet och ministerrådet samt en förutsättning för att följa upp ministerrådssidans arbete och åtaganden. Utskottet ställde sig positivt till samarbetspro-

grammets överordnade mål och instämde i hur viktigt det är att framhäva programmets grundpelare, liksom den nordiska välfärdsmodellen och kravet på ett nordiskt mervärde. Däremot är det utskottets bedömning att strategierna som man tänker tillämpa har fått allt för vag utformning för att kunna fungera som ett kraftfullt verktyg i social- och hälsovårdssamarbetet.

I samband med EES-förhandlingarna uttryckte socialutskottet vid flera tillfällen att det fanns risk för en sänkning av trygghetsnivån vid en harmonisering med EG. Från ministerrådets sida försäkrade man att så inte skulle bli fallet, varken vad gäller bestämmelserna i 1981 års konvention om social trygghet eller andra gemensamma rättigheter på det sociala området.

Trots att ministerrådet i sitt nya samarbetsprogram för sektorn betonar att slå vakt om nordiska konventioner och avtal på social- och hälsovårdsområdet, har det efter att EES-avtalet trädde i kraft den 1 januari 1994 framkommit uppgifter som tyder på att en rad bestämmelser från tidigare överenskommelser inte tagits med i de nya konventionerna och avtalen på området eller tolkas annorlunda nu än tidigare.

Den 19 maj 1994 skrev socialutskottets dåvarande ordförande Lena Öhrsvik till Nordiska ministerrådet för att uppmärksamma ministerrådet på en rad klagomål beträffande tillämpningen och ev. brister i Nordiska konventionen om social trygghet. Ministerrådet beslöt att tillsätta en arbetsgrupp för att se på saken. För att ytterligare få fram klarhet i saken togs frågan upp med social- och hälsovårdsministrarna på möte i samband med Nordiska rådets session i Tromsö den 16 november. Utöver det som tidigare framkommit framgick det att man räknar med att arbetsgruppen kommer att avge rapport hösten 1995. Socialutskottet uttrycker sin förvåning över att det skulle behöva ta så lång tid, vilket innebär att berörda personer kan behöva vänta upp till två år innan deras ärende slutligen kan avgöras.

Socialutskottet noterar att ministerrådet under året utvärderat en rad institutioner och permanenta organ på social- och hälsovårdsområdet. Det gäller både utvärderingar som del av budgetöverenskommelser med institutionerna och särskilda evalueringar av verksamheten. Det väcker viss förvåning att läsa att i samband med utvärderingen av Nordiska läkemedelsnämnden har man inte värderat verksamheten i det framtida Europaperspektivet. Det är utskottets förhoppning att ministerrådet i den planerade evaluering av sektorns samlade verksamhet utvärderar konsekvenserna av EES-avtalet och medlemskapet i EU för Finland och Sverige på samarbetet inom sektorn.

I det nya programmet för samarbetet på social- och hälsovårdsområdet är det förebyggande arbetet och folkhälsofrågorna mer centrala än tidigare. Detta är i överensstämmelse med socialutskottets hållning att folkhälsofrågorna bör få större uppmärksamhet och ökat utrymme i det nordiska samarbetet. Även om folkhälsorapporter i de nordiska länderna visar att den hälsomässiga trenden i stort är positiv finns det vissa problemområden. Dessutom har konstaterats att det föreligger mycket begränsad infor-

mation om i vilken utsträckning Norden i sin helhet och de enskilda länderna lyckats minska de sociala skillnaderna i ohälsa och tidig död. Länderna har heller inte hunnit långt i att utveckla strategier för att förbättra hälsans villkor för de grupper som är sämst ställda i samhället.

FN:s barnkonvention anser socialutskottet vara ett av de viktigaste instrumenten som tillkommit under senare år för att värna om barns och ungdomars levnadsvillkor, rättigheter och intressen. I syfte att verka för att den efterlevs har man föreslagit att ministerrådet vidareutvecklar sitt samarbete på områden som FN:s barnkonvention berör samt att de nordiska ländernas regeringar i olika sammanhang verkar för att efterlevnaden av FN:s barnkonvention prioriteras. Det är därför mycket glädjande för socialutskottet att ta del av rapporter om att nordiska institutioner som NOPUS i en rad projekt fokuserar särskilt på barn och barns rättigheter i Norden.

Den senaste tiden har drog- och narkotikafrågorna fått förnyad uppmärksamhet. Flera västeuropeiska länder upplever en kraftig uppgång i det tunga narkotikamissbruket och den narkotikarelaterade dödligheten. Socialutskottet vill liksom i överläggningar med social- och hälsovårdsministrarna på sessionen i Tromsö klart markera att en liberalisering av narkotikapolitiken, som numera märks på många håll i Europa, liksom en legalisering av narkotiska preparat inte kommer i fråga.

Från socialutskottets sida har man också under året framfört önskemål om att ministerrådet får till stånd en undersökning av förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete kring missbruket av anabola steroider och andra dopingpreparat. Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse med att ministerrådet nu överväger låta samarbetet även omfatta antidopingarbetet utanför den organiserade idrotten.

Socialutskottet föreslår att följande rekommendationer avskrivs (jfr. utskottets betänkanden enligt sidhänvisningarna):

- Rek. nr 36/1989/s Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar (se s. xx)*
- Rek. nr 43/1992/s Jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor (se s. xxx)*
- Rek. nr 9/1992/s Handikappanpassning av internationella transporter (se s. xxx)*
- Rek. nr 23/1993/s Förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen (se s. xxx)*
- Rek. nr 24/1993/s Förstärkt nordisk medborgarpolitik (se s. xxx)*
- Rek. nr 12/1994 Vidareutvecklat samarbete kring FN:s barnkonvention (se s. xxx)*
- Rek. nr 14/1994/s Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster (punkt 1) (se s. xxx)*
- Rek. nr 23/1994/s Program för nordiskt social- och hälsosamarbete 1995-2000 (se s. xxx)*

Socialutskottet önskar nya meddelanden beträffande följande rekommendationer inom social- och hälsovårdssektorn:

- Rek. nr 26 1990/s Telekommunikationer för handikappade*
- Rek. nr 13/1993/s Stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE*

- Rek. nr 13/1994/s *Insatser mot hormondoping*
Rek. nr 14/1994/s *Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster*
(punkt 2)
Rek. nr 17/1994/s *Nordisk alkoholpolitisk tidskrift*

5. Bygg- och bostadssektorn

Socialutskottet noterar att bostadsministrarna under året fastställt ramarna och prioriteringarna för bygg- och bostadssektorns dispositionsmedel för 1994 och 1995 samt godkänt budgetöverenskommelsen med Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB). För utskottet är det ett viktigt besked att trots reducerad medelstilldelning försöker man driva verksamheten i den riktning som förordades i utskottets betänkande över medlemsförslag A 1052/s om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv.

Det är socialutskottets uppfattning att de nordiska medel som avsatts till samarbetet inom bygg- och bostadsområdet bidragit till att förmedla kunskap och synpunkter mellan länderna, och då speciellt till att upprätthålla ett fungerande nätverk mellan forskare. Synergieffekterna demonstreras klart i att genom ministerrådets beviljningar har man från deltagande institutioner fått fram mångdubbla resurser till samarbetet inom sektorn. Existerande nätverk av forskare anses ha en styrka, överblick och beredskap att närma sig nya problemställningar utöver det som länderna klarar individuellt och att dessa inte heller kan återskapas på ett lätt sätt efter upplösning. Därför anser utskottet att det vore fel väg att gå att ge avkall på det som har skapats under årtionden av nordiskt samarbete.

Socialutskottet noterar att Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp inte längre är förvaltningsorgan för nordiska medel utan en fristående samarbetsorganisation mellan byggforskningsinstituterna i de nordiska länderna. Utskottet ser det som en konsekvens av att bygg- och bostadssektorn numera inte är lika prioriterad som tidigare. När samarbetet inte längre finansieras över den nordiska budgeten kan man troligen förvänta att det sköts ändå direkt mellan berörda organ. Detta behöver inte vara något dåligt alternativ men det är viss fara för att det inte blir lika lätt att skaffa fram resurser och att man från politiskt håll inte får samma insyn i verksamheten som tidigare.

För socialutskottet ter det sig helt naturligt att samarbetet på bygg- och bostadssektorn utvidgas i förhållande till EU. Oberoende av de nordiska ländernas olika anknytning till EU innebär EES-avtalet förändring av de nordiska ländernas bostads-, bygg-, arbets- och kreditmarknader. Genom medverkan i europeiska grupper kan de nordiska länderna dela med sig av sina erfarenheter och, vad som inte är mindre viktigt, föra ut europeiska forskningserfarenheter inom Norden via nordiska nätverk. Det internationella engagemanget bör dock inte begränsas till EU, eftersom det nordiska samarbetet på området också kan vara av värde för kontakterna med Baltikum och vissa internationella organisationer, t.ex. OECD och ECE.

Socialutskottet önskar nya meddelanden beträffande följande rekommendation inom bygg- och bostadssektorn:

Rek. nr 11/1994/s Nordisk bygg- och bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv

6. Utskottet

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår socialutskottet att Nordiska rådets budgetutskott i sitt betänkande över ministerrådets verksamhetsberättelse C 1/1995, lägger vikt vid utskottets anförda synpunkter.

Stockholm den 23 januari 1995

För socialutskottet

Yvonne Sandberg-Fries (s)

Förman

Nordisk samarbeid 1994

Nordisk Ministerråds årsberetning

Til Nordisk Råd

Nordisk Ministerråd avgir herved, i samsvar med Helsingforsavtalen, beretning om det nordiske samarbeidet til Nordisk Råds 46. sesjon.

København, 9. desember 1994

På vegne av Nordisk Ministerråd

Sighvatur Björgvinsson

Pär Stenbäck

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

I	Innledning	630
1	Overordnede spørgsmål	630
2	Budget og økonomi	632
3	Nordiska rådets rekommendationer	633
II	Kultur	642
1	Utvecklingen på kultursektorn	642
2	Verksamhet och nysatsning 1994	643
2.1	Nordisk kulturfond	643
2.2	Medie og filmsamarbeidet	644
2.2.1	Nysatsning på medieområdet	644
2.2.2	Styringsgruppen for nordisk kultur- og mediesamarbeje	645
2.3	Barn og ungdom	646
2.3.1	Nysatsninger	646
2.3.2	Nordiska ungdomskommittén och nordiskt idrottssamarbete	647
2.4	Samarbete på konstområdet	647
2.4.1	Nysatsning	647
2.4.2	Konstområdet	648
2.5	Nordisk profilering i Europa och Norden	650
2.5.1	Nysatsning	650
2.5.2	Ledningsgruppen för nordiska kulturprojekt i utlandet	651
2.6	Övriga nysatsningar	651
2.6.1	Språksamarbetet	651
2.6.2	Folkligt kultursamarbete	652
2.6.3	Sessionslandets kultursatsning	652
3	Institutioner	652
3.1	Teater och Dans i Norden	652
3.2	Nordiskt Konstcentrum (NKC)	653
3.3	Nordens Hus i Reykjavík	653
3.4	Nordens Hus på Färöarna	654
3.5	Nordens Institut på Åland (NIPÅ)	655
3.6	Nordens Institut i Grönland	657
3.7	Nordisk journalistcenter (NJC)	658
3.8	NORDICOM - Nordisk dokumentationscentral for massekommunikationsforskning	658
4	Nordisk Råds rekommandationer	659
III	Uddannelse og forskning	661
1	Udviklingen inden for uddannelse og forskning	661
2	Virksomheden i 1994	662

2.1	Sprogsamarbejdet.....	662
2.1.1	Sprogsamarbejdet generelt.....	662
2.1.2	NORDMÅL	663
2.1.3	Nordiska kurser i språk och litteratur	664
2.2	Informationsteknologi	664
2.2.1	Informationsteknologi i undervisningen.....	664
2.2.2	Nordiska ministerrådets Dataprogramgrupp (DPG)	665
2.3	Skolsamarbetet.....	665
2.3.1	Nordisk skolegemenkap - arbete efter en ny handlingsplan.....	665
2.3.2	Nordiskt skoldatanät	666
2.3.3	Nordisk kulturpedagogik i skolan	666
2.3.4	Internationella frågor	666
2.3.5	Skolestart i Norden.....	666
2.3.6	NORD-LILIA ligestilling i læreruddannelsen	667
2.3.7	NORDPLUS-junior.....	667
2.3.8	Elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden	667
2.4	Folkeopplysning og voksenopplæring	668
2.4.1	VOKS FREM.....	668
2.4.2	Nordisk folkeopplysnings- og voksenundervisningsstøtte	669
2.5	Højere uddannelse	669
2.5.1	Nordisk uddannelsesfællesskab og -mobilitet	669
2.5.2	Samarbetsnämnden för Norden-undervisning i utlandet	671
2.6	Forskning.....	671
2.6.1	Forskningspolitisk samarbeid.....	671
2.6.2	Forskeruddannelse.....	673
2.6.3	Nordisk Miljøforskningsprogram	674
2.6.4	Nordisk program for arktisk humanistisk forskning	675
2.6.5	Bioteknologisk samarbejde.....	676
3	Institutioner og faste samarbejdsorganer.....	676
3.1	Nordens folkelige akademi (NFA).....	677
3.2	Nordisk Sprogsekretariat	677
3.3	Nordisk Sprog- og Informationscenter.....	678
3.4	Nordisk Højskole for Husholdningsvidenskab (NHH)	678
3.5	Nordisk Samisk Institut (NSI).....	679
3.6	Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (NORDITA)	679
3.7	Nordisk Institut for Folkedigtning (NIF)	680
3.8	Nordisk Institut for Søret (NIFS).....	680
3.9	Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS)	680
3.10	Nordisk Samarbejdsorgan for Videnskabelig Information (NORDINFO).....	681
3.11	Nordisk Vulkanologisk Institut (NORDVULC).....	681
3.12	Nordisk Institut for Samfundsplanlægning (NORDPLAN).....	681
3.13	Nordisk Sommeruniversitet (NSU).....	682
3.14	Nordisk Samarbejdskomite for Arktisk Medicinsk Forskning (NoSAMF)	682
4	Nordisk Råds rekommandationer.....	683

IV	Miljø	686
1	Samarbetet inom miljösektorn	686
2	Verksamheten	686
2.1	Havs- og luftmiljø	686
2.2	Kemikalier	688
2.2.1	Ämnen og produkter med miljøfarliga egenskaper	688
2.2.2	Allergiframkallande ämnen	688
2.2.3	Neurotoxicitet	688
2.2.4	Andra hälsofarliga kemikalier	688
2.2.5	Toxikologiskt samarbete	689
2.2.6	Bekämpningsmedel	689
2.2.7	Biocider	689
2.2.8	Ozonreducerande ämnen	689
2.2.9	Klororganiska föreningar	690
2.2.10	Avveckling og substitution av farliga kemikalier	690
2.2.11	Samarbete med Renare teknologi-gruppen	690
2.3	Miljöövervakning og -data	691
2.4	Natur og friluftsliv	692
2.5	Renare teknologi	693
2.6	Miljökonsekvensbeskrivninger og planfrågor	695
2.7	Miljø og økonomi	696
2.8	Miljø og landbrug	696
3	Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO)	696
4	Miljösektorns budget år 1994	697
5	Nordiska rådets rekommendationer	698
V	Fiskeri	708
1	Udviklingen inden for de nordiske landes fiskerierhverv	708
2	Samarbejdsprogram og handlingsplaner for det nordiske fiskerisamarbejde	709
3	Virksomheden inden for det nordiske fiskerisamarbejde i 1994	710
3.1	Forsknings- og udviklingssamarbejdet	711
3.2	EU-integration/medlemskab	711
3.3	Handel med fiskeriprodukter	711
3.4	Sundhed/veterinær/kvalitetskontrol	712
3.5	Internationalt fiskeri- og miljøsamarbejde	712
3.6	Forvaltningssamarbejde om fælles ressourcer	712
3.7	Samarbejde med Nordens nærområder	712
3.8	Økonomisk oversigt over projektvirksomheden i 1994 (pr. primo november 1994)	713

VI	Nordisk medborgarpolitik	714
1	Arbetsmarknad och arbetsmiljö	714
1.1	Inledning.....	714
1.1.1	Den allmänna utvecklingen på arbetsmarknaden	714
1.1.2	Den allmänna utvecklingen på arbetsmiljöområdet.....	719
1.1.3	Arbejdsmiljøet i Europaperspektiv	722
1.2	Samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet.....	723
1.2.1	Förslag till nytt samarbetsprogram	723
1.3	Samarbete på arbetsmarknadsområdet.....	723
1.3.1	Program mot ungdomsarbetslösheten.....	723
1.3.2	Samarbetsprogram för efter- och vidareutbildning av arbetskraften	724
1.3.3	Nordjobb.....	725
1.3.4	Arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorns informationsprojekt..	725
1.3.5	Övrig verksamhet på arbetsmarknadsområdet	725
1.3.6	Arbetsmarknadssektorns projektverksamhet.....	726
1.4	Samarbete på arbetsmiljöområdet.....	726
1.4.1	Arbetslivs- och arbetsrättsområdet	727
1.4.2	Tilsynsvirksomhet	727
1.4.3	Forskningsvirksomhet	729
1.4.4	NIVA's verksamhet	730
1.5	Nordiska rådets rekommendationer.....	731
2	Sosial- og helsepolitikk	733
2.1	Utviklingen innenfor sosial- og helsesektoren	733
2.2	Virksomheten 1994.....	734
2.2.1	Sosialpolitisk ministermøte	734
2.2.2	Nordisk sosialpolitisk komité	735
2.3	Institutionernas verksamhet	735
2.3.1	Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)	735
2.3.2	Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM) ...	736
2.3.3	Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV).....	737
2.3.4	Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD).....	737
2.3.5	Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH).....	738
2.3.6	Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD).....	739
2.3.7	Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service (NOPUS).....	739
2.3.8	Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor.....	740
2.4	Permanent kommittéer och arbetsgrupper	741
2.4.1	Nordisk medicinalstatistikkomité (NOMESKO).....	741
2.4.2	Nordisk socialstatistikkomité (NOSOSKO)	742
2.4.3	Arbejdsgruppen til opfølgning af overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked for visse personalegrupper inden for sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet.....	742
2.5	Sektorens projektvirksomhet m.m.....	743
2.6	Nordiska rådets rekommendationer och framställningar	744

3	Konsumentpolitikk.....	763
3.1	Utvikling.....	763
3.2	Virksomheten 1994.....	765
3.3	Prosjektvirksomheten	766
3.3.1	Rettslige spørsmål	766
3.3.2	Økonomi og informasjon.....	766
3.3.3	Sunnhet og sikkerhet.....	767
3.3.4	Forbruk og miljø.....	767
4	Levnedsmiddelpolitikk	768
4.1	Utvikling.....	768
4.2	Virksomheten 1994.....	769
4.3	Prosjektvirksomhet.....	770
4.3.1	Kost og ernæring	770
4.3.2	Toxikologi og risikovurdering.....	770
4.3.3	Levnedsmiddelkontroll	770
4.3.4	Drikkevann.....	771
4.3.5	Lovgivning	771
VII	Økonomi	772
1	Energipolitikk.....	772
1.1	Utviklingen innenfor sektoren i de nordiske land	772
1.1.1	Danmark.....	772
1.1.2	Finland	772
1.1.3	Island.....	773
1.1.4	Norge	773
1.1.5	Sverige.....	774
1.1.6	Det nordiske energipolitiske samarbeidet	775
1.2	Virksomheten 1994.....	775
1.2.1	Kraft- og naturgassmarkedene i Norden	775
1.2.2	Energirelaterte miljøspørsmål.....	776
1.2.3	Energiøkonomisering.....	776
1.2.4	Internasjonale samarbeidsfora	777
1.2.5	Nordisk energiforskningsamarbeid	777
1.3	Prosjektvirksomhet.....	778
1.4	Nordisk Råds rekommandasjoner	779
2	Näringspolitik.....	780
2.1	Verksamhet 1994	780
2.1.1	Ministerrådet.....	780
2.2	Institutionerna.....	782
2.2.1	Nordisk Industrifond.....	782
2.2.2	Nordtest.....	783
2.3	Prosjektverksamhet.....	783
2.3.1	Prosjektbeviljningar	783
2.4	Nordiska rådets rekommendationer.....	789

3	Regionalpolitikk	786
3.1	Regionalpolitisk utveckling i länderna.....	786
3.1.1	Danmark.....	786
3.1.2	Finland.....	786
3.1.3	Island.....	786
3.1.4	Norge.....	787
3.1.5	Sverige.....	788
3.2	Det nordiske samarbejde inden for det regionalpolitiske område.....	788
3.3	Virksomheden 1994.....	788
3.4	Nordiska rådets rekommendationer.....	788
4	Jord- og skogbruk	799
4.1	Utviklingen i de nordiske land.....	799
4.2	Samarbeidets struktur.....	799
4.3	Virksomheten 1994.....	800
4.4	Sektorens institusjoner.....	802
4.5	Nordisk Råds rekommandasjoner.....	803
5	Økonomiske og finanspolitiske emner	804
5.1	Den økonomiske utviklingen i Norden 1993-94.....	804
5.2	Virksomheten i 1994 under Nordisk Ministerråd.....	805
5.2.1	Vekst og sysselsetting.....	806
5.2.2	Baltikum og nærområdene.....	807
5.2.3	Miljø og økonomi.....	807
5.3	Institusjoner.....	807
5.3.1	Nordisk Investeringsbank.....	807
5.3.2	Nordisk økonomisk forskningsråd.....	808
5.4	Nordisk finansielt og økonomisk samarbeide i andre fora.....	809
5.4.1	Valutafondet (IMF).....	809
5.4.2	EBRD - Den europeiske bank for gjenopbygging og utvikling....	812
5.4.3	OECD.....	812
5.4.4	Nordisk Tolladministrativt Råd.....	813
5.5	Nordisk Råds rekommandasjoner.....	813
6	Transport- og trafikksikkerhet	816
6.1	Innledning.....	816
6.2	Virksomheten i 1993.....	817
6.2.1	Transportpolitiske spørsmål.....	817
6.2.2	Prosjekvirksomheten under Nordisk komité for transport-forskning.....	818
6.2.3	Trafikksikkerhet.....	818
6.3	Den nordiske avtalen av 1972 om samarbeid på transport- og kommunikasjonsområdet.....	819
7	Bygg- og bostadssektorn	820
7.1	Utviklingen i de nordiska länderna.....	820
7.2	Verksamheten år 1994.....	821
7.3	Institutionerna och samarbetsorganen.....	822

7.3.1	Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB).....	822
7.3.2	Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp (NBS).....	822
7.3.3	Nordiska styrgruppen för bostadspolitisk projektverksamhet (BOPOL)	823
7.3.4	Nordisk samordning av standardisering innenfor byggesektoren (INSTA B).....	823
7.3.5	Nordisk harmonisering av godkjenningsreglene for byggeprodukter (ETA-Nord).....	824
7.4	Projektverksamhet.....	824
7.5	Nordiska rådets rekommendationer.....	825
8	Övriga institutioner	826
8.1	Nordiska utvecklingsfonden (NDF)	826
8.2	Nordiska projektexportfonden (NoPEF).....	826
VIII	Juridiska frågor.....	828
1	Lagstiftningssamarbetet.....	828
1.1	Allmänt om lagstiftningssamarbetet.....	828
1.2	Översikt av lagstiftningssamarbetet	830
1.3	Nordiska rådets rekommendationer	833
2	Jämställdhet.....	836
2.1	Viktiga frågor i de nordiska länderna	836
2.2	Verksamheten 1994	836
2.3	Sektorns projektverksamhet.....	837
2.3.1	Kvinnoorganisationernas medverkan i det nordiska jämställdhetssamarbetet	837
2.3.2	Kvinnor och män i Norden - jämställdhetsstatistik	837
2.3.3	Stöd till nordisk kvinnoforskning	837
2.3.4	Lika lön för kvinnor och män i Norden.....	838
2.3.5	Kvinnors kompetensutveckling, avancemang och ledaregenskaper.....	838
2.3.6	Kvinnors representation på ledande poster i det privata näringslivet.....	839
2.3.7	Utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor i databranschen ..	839
2.3.8	Anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv i några utvalda kvinno- och mansyrken.....	839
2.3.9	Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen	839
2.3.10	Mäns utnyttjande och föräldraledighet m.m.	839
2.3.11	Småskolans roll i ett jämställt samhälle.....	840
2.3.12	Nordiskt Forum 1994	840
2.3.13	Ekonomisk sammanställning av projektverksamheten.....	842
2.3.14	Integrering av jämställdhet i andra sektorer	843
2.4	Nordiska rådets rekommendation	843
3	Flykting- och migrationsfrågor.....	844
3.1	Nordiska rådets rekommendation	846

IX	Nærområdesamarbejdet.....	847
1	Alment.....	847
2	Projektvirksomhed.....	848
2.1	Informationskontorer og kontakvirksomhed	848
2.2	Kultur og medier	849
2.3	Utbildning	849
2.4	Forskning.....	850
2.5	Folkeoplysning og voksenuddannelse	851
2.6	Den nordiska stipendieordningen för Baltikum och Nordvästra Ryssland.....	851
2.7	Parlamentarikerstipendieordningen.....	852
2.8	Finans- og økonomipolitisk samarbejde.....	852
2.8.1	De baltiske investeringsprogrammet (BIP).....	852
2.8.2	De russiske nærområdene.....	853
2.9	Næringspolitisk samarbejde	853
2.10	Miljøsamarbejdet.....	854
2.11	Social- og sundhedssamarbejdet	856
2.12	Arbejdsmarked og arbejdsmiljø	857
2.13	Jord- og skogbrug.....	857
2.14	Jämställdhet.....	858
2.15	Fiskeri.....	858
2.16	Transport- og trafikksikkerhet.....	858
2.17	Lagstiftning	858
3	Nordiska rådets rekommendationer.....	859
X	Övrigt.....	861
1	Europainformation.....	861
2	Informations- og publikationsverksamheten	862
2.1	Allmänt	862
2.2	Informationsverksamheten	862
2.3	Forlagsvirksomheten.....	863
3	Datapolitikk	864
4	Nordisk tjenestemandsudveksling.....	865

Meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer och framställningar

<i>Rek. nr</i>	<i>Sida</i>
36/1989/s	Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar, p. 2 (A 850/s och A 850Ä/s)..... 744
37/1989/m	Skydd av den nordiska havsfågelfaunan (A 853/s)..... 698
26/1990/s	Telekommunikationer för handikappade (A 864/s)..... 745
9/1991/j	Lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi (A 939/j)..... 833
11/1991/j	Lagstiftning rörande gruppitalan (A 923/j) 833
12/1991/j	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m. (A 938/j)..... 843
24/1991/e	Koncernfacklig samverkan i Norden (A 949/e)..... 731
25/1991/m	Beräkningsmodell för Grön BNP (A 932/s, A 936/s) 699
3/1992/s	Utvidgning av de nordiska arbetsmiljökonventionen A 959/s)..... 731
9/1992/s	Handikappanpassning av internationella persontransporter (A 971/s)..... 746
14/1992/e	Förstärkning av Nordisk industrifond (A 981/e)..... 784
18/1992/j	Gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd (A 948/j) 747
27/1992/k	Ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden (A 976/k).... 659
30/1992/p	Gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater (A 992/p) 633
31/1992/p	Samarbete i det arktiska området (A 994/p)..... 634
35/1992/e	Energi- och miljöpolitiskt samarbete (A 991/e, A 999/e).. 779
38/1992/k	Hushållsundervisning i de baltiska länderna (A 989/k)..... 683
40/1992/k	Nordjobb som permanent ordning (A 1009/k)..... 732
43/1992/s	Jämlikhet i hälsa och levnadsvillkår (A 987/s) 748
46/1992/m	Internationella uppförandekoder inom miljösektorn (A 997/m)..... 701
47/1992/m	Kärnsäkerhet i Nordområdena (A 1007/m)..... 702
48/1992/m	Begränsning av export av miljöfarligt avfall (A 1012/m).. 703
5/1993/k	Samordning av de nordiska innehaven av handikapplitteratur (A 1017/k) 749
6/1993/j	Arbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet (B 133/j)..... 834
9/1993/e	Nordels framtid (A 1021/e)..... 779
10/1993/m	Insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina (A 1020/m) 704
11/1993/m	Finansieringssystem för räddning av Östersjön (A 1025/m)..... 704
13/1993/s	Stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE (A 1024/s) 749

17/1993/p	Handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden (A 1041/p).....	859
18/1993/p	Tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland (A 1056/p).....	860
19/1993/k	Samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi) (A 1033/k).....	683
21/1993/j	Uppgörelse om vårdnaden av barn vid skilsmässa (A 1026/j).....	834
23/1993/s	Förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen (A 1028/s).....	750
24/1993/s	Förstärkt nordisk medborgarpolitik (A 1045/s).....	753
26/1993/e	Tiltak for å øke sysselsettingen (A 1036/e, A 1042/e A 1046/e, A 1049/e).....	813
27/1993/e	Etablering av näringszoner i Norden (A 1040/e).....	784
28/1993/m	Utvidgat regionalpolitiskt samarbete (A 1030/m, A 1047/m).....	797
29/1993/m	Kontroll av kärnteknisk verksamhet (A 1034/m, A 1043/m, A 1044/m) - första delen.....	704
29/1993/m	Kontroll av kärnteknisk verksamhet (A 1034/m, A 1043/m, A 1044/m) - andra delen.....	780
30/1993/m	Säkerhet, energi och miljö (A 1034/m, A 1043/m, A 1044/m).....	634
1/1994/m	Nordisk miljöstrategi 1994 - 1996 (B 142/m).....	705
2/1994/m	Behandling av miljöfarligt avfall (A 1035/m).....	705
3/1994/m	Redovisning av kärnavfallsprodukter (A 1060/m).....	707
4/1994/m	Miljöutveckling och säkerhet i Arktis (A 1061/m, A 1062/m).....	635
5/1994/m	Handlingsprogram for samarbeid om genetiske ressurser (B 140/m).....	803
6/1994/k	Utvidgat utbildningssamarbete för yrken med få utövare (A 1054/k).....	684
7/1994/k	Nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997 (A 1065/k).....	662
8/1994/j	Handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden (A 1050/j).....	756
9/1994/j	Åtgärder för att bekämpa barnpornografi (A 1064/j).....	835
10/1994/e	Höjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån (PIL) (B 143/e).....	815
11/1994/s	Nordisk bygg- och bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv (A 1052/s).....	825
12/1994/s	Vidareutvecklat samarbete kring FN:s barnkonvention (A 1053/s).....	759
13/1994/s	Insatser mot hormondopning (A 1058/s).....	760
14/1994/s	Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster (B 141/s).....	761
15/1994/b	Budgetutskottets kontrolluppgift 1994: Regionalpolitisk forskning (A 1066/b).....	798

16/1994/p	Flaggning med nordiska symbolflaggan (A 1059/p).....	636
17/1994/s	Nordisk alkoholpolitisk tidskrift (A 1080/s).....	762
18/1994/b	Plan och budget för det nordiska samarbetet 1995 (B 144/b; C 2; A 1068/b)	636
19/1994/b	Budgetskottets kontrolluppgift: Offentlighetsprincipen i nordiska samarbetsorgan (A 1091/b)	640
20/1994/p	Program för det nordiska Europasamarbetet (A 1071/p) .	640
21/1994/p	Rådets framtida struktur och arbetsuppgifter (A 1092/p)	641
22/1994/p	Förstärkt Nordsjösamarbete (A 1076/p).....	641
23/1994/s	Program för nordiskt social- och hälsosamarbete 1995 - 2000 (B 145/s).....	763
24/1994/s	Migration under ordnade former (A 1063/s).....	846
25/1994/e	Handlingsplan för ökad sysselsättning (A 1067/e).....	815
26/1994/e	Risikapitalfond för Baltikum (A 1090/e)	816
27/1994/m	Samnordisk skogsinformation (A 1072/m)	804

Kapitel I

Innledning

1 Overordnede spørsmål

Det islandske formannskap har i mandatperioden arbeidet aktivt med å videreføre nyordningen i det nordiske samarbeidet. I sin tale ved åpningen av Nordisk Råds sesjon 7. mars 1994 redegjorde statsminister David Oddson for Ministerrådets prioriteringer i perioden, med utgangspunkt i de satsingsområder som Nordisk Råd har gitt sin tilslutning til.

Sentrale punkter i disse prioriteringer er allerede gjennomført eller er iferd med å bli gjennomført, og budsjettet er tilpasset nyorienteringen. Det er lagt til rette for at 1996 - budsjettet fullt ut vil oppfylle de målsettinger som ble fastlagt av statsministrene i Århus i 1992 om endret prioritering av de nordiske fellesressurser. En nærmere beskrivelse av utviklingen innenfor de ulike satsingsområder er gitt under de øvrige kapitler i C 1.

Arbeidet med nyordningen har på mange måter vært preget av den europeiske integrasjonsprosessen. I denne sammenheng har EØS-avtalens innhold på flere saksområder hatt føringer på diskusjonene i de ulike nordiske organer. I mange sektorer er også spørsmål knyttet til de europeiske relasjoner generelt sett gjort til gjenstand for løpende diskusjoner.

Resultatene i folkeavstemningene i Norge, Sverige og Finland høsten 1994 vil gi basis for en prinsipiell diskusjon om både form og innhold i det fremtidige nordiske samarbeidet. Statsministrene og Nordisk Råds presidium besluttet under sesjonen i Tromsø å nedsette en utredningsgruppe bestående av de nordiske landenes samarbeidsministre og fem representanter for Nordisk Råd. Utredningen vil bli lagt frem under sesjonen i Reykjavik.

De nordiske landenes statsministre avholdt under sesjonen i Stockholm et møte med de baltiske statsministre. Ministerrådet har fastlagt et omfattende arbeidsprogram for Baltikum og det nordvestlige Russland. Dette programmet følger flere års målrettede innsatser i Ministerrådets regi med bl.a. informasjonskontorer i de baltiske landene som praktiske verktøy. Ministerrådet har også besluttet å etablere et tilsvarende kontor i St. Petersburg. Siktemålet med disse innsatser har hele tiden vært å bidra til å stabilisere den demokratiske utvikling, fremme sikkerheten og bidra til gjennomføring av en markedsøkonomi.

Barentsregionen som politisk satsingsområde har i 1994 også avfødt konkrete resultater gjennom det nordiske samarbeid. Den russiske del av Barentsregionen er innlemmet i en stipendieordning for Baltikum og det nordvestlige Russland, samtidig som ministerrådet fra høsten 1994 har en medarbeider plassert i Barentssekretariatet i Kirkenes. Hermed er der skabt baggrund for yderligere formidling af samnordisk kompetence til den regionale utviklingsproces i Barentsregionen, ligesom gensidig infor-

mation om Ministerrådets nærområdesaktiviteter og Regionrådets initiativer i Barentsregionen er blevet styrket.

I 1994 har ministerrådet arbeidet med problemstillinger knyttet til begrepet *nordisk nytte*. Dette innebærer i praksis at man har ønsket en prosedyre med sikte på å avklare fortløpende hvilke saker som best kan løses nasjonalt og hvilke saker som best kan løses nordisk. I dette har ligget et generelt ønske om bedret ressursutnyttelse, samt et ønske om å kunne møte den økte europeiske konkurransen ved en fornuftig arbeidsdeling mellom landene i Norden.

Ministerrådet har i 1994 igangsatt utarbeidelsen av en rapport om det arktiske samarbeidet som vil bli fremlagt til sesjonen i Reykjavik. Rapporten tar utgangspunkt i den islandske statsministerens tale under sesjonen i Stockholm og i Nordisk Råds rekommandasjoner. Målsettingen med rapporten er å skape grunnlag for en mer koordinert nordisk virksomhet i det arktiske området. Med bakgrunn i diskusjonen under Nordisk Råds sesjon i Reykjavik og i det utredningsarbeidet som er gjort, vil Ministerrådet overveie å legge frem et ministerrådsforslag vedrørende en nordisk arktisk politikk.

Nordisk Råd vedtok en rekommandasjon under sesjonen i Mariehamn om bekjempelse av fremmedfiendtlighet. Ministerrådet har utarbeidet en rapport med et kampanjeopplegg som skal gjennomføres av en særskilt oppnevnt styringsgruppe. Kampanjeopplegget er koordinert med Europarådets tilsvarende europeiske kampanje. Ministerrådet har bevilget 6,775 MDKK til kampanjen.

I samarbeid med Nordisk Råd har ministerrådet videreført informasjonskampanjen *Nordisk kraft - samarbeid som skaper fremtidens muligheter*. Det er produsert et omfattende informasjonsmateriale som spres til skoler, media, opinionsdannere, nordiske institusjoner m.v.

Arbeidet med tiltak for å forenkle innbyggernes muligheter til reise, opphold og sysselsetting i Norden er videreført med siktemål å løse visse konkrete problemer. Så langt har en del konkrete problemer funnet sin løsning, men et visst arbeid gjenstår. I noen tilfeller vil løsningene bli avhengige av de nordiske landenes fremtidige forhold til EU. En juridisk ekspertgruppe er utpekt for å klarlegge de juridiske forutsetninger for en ikke-diskrimineringsklausul.

Sysselsettingen i Norden har de senere år utviklet seg på en slik måte at Ministerrådet oppmerksomhet og prioritering omkring dette området er skjerpet. Ministerrådet har særlig valgt å fokusere på den stigende ledigheten blant unge mennesker i Norden. Et program rettet mot denne gruppen er satt igang i 1994. Arbeidsmarkedsutdanningen er en viktig del i arbeidet med å fremme økonomisk vekst. Denne utdanningen skal dels bidra til å dekke behovet for yrkesutdannet arbeidskraft og dels medvirke til større likhet ved å støtte personer med en svak stilling på arbeidsmarkedet. Ministerrådets flerårige samarbeidsprogram for etter- og videreutdanning har som siktemål å utvikle den arbeidsmarkedspolitiske voksenutdanning til et bedre instrument. Programmet fokuserer på spørsmål angående arbeidsmarkedsutdanningens endrede oppgaver og dets tilpasning

og omstilling, samarbeid mellom næringsliv og utdanningsmyndigheter, bedre handlingskompetanse og den nye teknologiens rolle i utdanningen. For å forbedre de svake gruppenes situasjon på arbeidsmarkedet og bekjempe langtidsarbeidsløsheten, har ministerrådet satt igang flere prosjekter som kartlegger, sammenligner og analyserer nye tiltak med siktemål å aktivere arbeidsløse.

En nordisk miljøstrategi ble vedtatt i april 1994 for en periode på 2 år. En rapport om fremdriften i arbeidet ble lagt frem under sesjonen i Tromsø i november 1994. Ministerrådet nedsatte i juni 1994 en ad hoc-gruppe som fikk i oppdrag å legge frem en rapport innen årets utgang om forsterkning og samordning av de nordiske miljøinnsatser i nærområdene. En statusrapport ble lagt frem under sesjonen i Tromsø.

Nyordningen i det nordiske samarbeid innebærer at kultur- og utdanningssektoren prioriteres budsjettmessig. Det har gitt muligheter for å ta opp nye oppgaver, konkretisert gjennom formannskapets initiativer. Særlige satsinger innenfor barne- og ungdomsområdet har vært prioritert. Det er bl.a. iverksatt en undersøkelse av de unges identitet i Norden med siktemål å fremskaffe et relevant grunnlagsmateriale for planleggingen av det fortsatte nordiske samarbeidet, det er under arbeid frem mot sesjonen i Reykjavik en handlingsplan om nordisk barne- og ungdomskultur og det er utarbeidet en handlingsplan om kulturpedagogikk i skolen.

Nordisk Forum ble gjennomført i Åbo 1.-6. august 1994 med omkring 16000 deltakere og over 1600 ulike arrangementer. Nordisk Ministerråds egne arrangementer omfattet 12 seminarer, samt likestillingsministrenes konferanse. Totalt bidro ministerrådet med TDKK 13.500, med tillegg av bidrag fra Nordisk Kulturfond på drøye TDKK 1.000.

Under sesjonen i Stockholm ble samene gitt observatørstatus med talerett i Nordisk Råd. Ministerrådet har i 1994 gitt retningslinjer for behandling av samiske saker. Dette innebærer at sametingene på en aktiv måte trekkes inn i behandlingen av saker som har samisk interesse.

2 Budget och ekonomi

Budgeten för Nordiska ministerrådets verksamhet 1994 uppgick till 655,8 MDKK, därtill kom det ekonomiska överskottet från 1992 års budget, 31 MDKK.

Budgeten för 1994 kan översiktligt uppdelas på *institutionsanslag* vars andel kan beräknas till 35,3%, *projektmedel och stödordningar* som uppgick till 56,8% av budgeten samt *ministerrådssekretariatet* vars del var 7,9% av den totala nordiska budgeten medan andelen i 1993 var 9,7%. Detta innebär att det under 1994 skett den planerade markanta förskjutningen i den nordiska budgeten från de fasta institutionsanslagen mot de mer flexibla projektmedlen och stödordningarna. Ministerrådssekretariatets beslutade anpassning till en anslagsram som ligger 20% under 1993 års nivå har också genomförts.

Arbetet i ministerråd och ämbetsmannakommittéer genomfördes i en indelning i sju satsningsområden och tolv samsamarbetsområden. De största

satsningsområdena var *utbildning/forskning* samt *kultur* och *ekonomi*. Även här har en förskjutning skett mot de politiskt prioriterade satsningsområdena som ökat sin andel av den nordiska budgeten.

Arbetet med att mer långsiktigt modernisera budgetsystemet har drivits vidare enligt samarbetsministrarnas beslut och intentioner. Kontraktstyrningssystemet som bygger på två grundläggande moment - ett *kontrakt* som reglerar uppdragets innehåll och resurser samt en *redovisning* som systematiskt återför resultatet - har under 1994 getts en större roll än tidigare. 41 institutioner och projekt arbetade under verksamhetsåret med kontrakt. Därmed kan dessa verksamheters resultat bedömas och användas när dessa producenters kontrakt på nytt skall beställas. T ex kan krav på produktivitetshöjningar nu inarbetas i kontrakten. Tre institutioner har under 1994 inlett sin andra kontraktsperiod. De är Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV), Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) och Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA). Indikationerna på höjd produktivitet är många; t ex har kostnaden för att testa en enhet odontologisk material sjunkit med 7,5% och kostnaden för samma antal kursdagar för en treårsperiod vid NIVA har sjunkit med 10%. Anslaget för NIOM 1994-1996 har kunnat minska med ca 28% jämfört med samma produktion 1991-1993.

Självfallet innebär inte kontraktstyrningen att alla kriterier för en institutions effektivitet kan belysas. Ministerrådet har därför utvecklat en dialog mellan ministerråden, sekretariatet och institutionerna i vilken den nordiska nyttan i varje institutionsverksamhet särskilt bör framhävas.

3 Nordiska rådets rekommendationer

3.1 Meddelande om rekommendation nr 30/1992/p angående gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater (A 992/p)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer å arbeide for en større samordning av de nordiske lands utenlandsrepresentasjon særlig i nye stater."

Nordisk Ministerråd meddeler:

De nordiska ländernas regeringar har en fortlöpande kontakt i fråga om samordning av de nordiska ländernas utlandsrepresentation. På det konsulära och administrativa området sker redan i flera fall en viss samordning. Det senaste exemplet på detta är Norges generalkonsul i Murmansk, som också tjänstgör som Sveriges generalkonsul i området. För närvarande pågår också en samordning mellan de nordiska länderna vid etableringen av de nya ambassaderna i Berlin i avsikt att skapa ett gemensamt kansli med gemensamma administrativa funktioner. Utvecklingen går emot en ökad samordning, speciellt vad gäller nyetablering i nya stater, men också vid beslut om nedläggning av befintliga representationer. Hur de nordiska ländernas resurser kan utnyttjas och samordnas på ett ändamålsenligt vis

är kontinuerligt föremål för diskussion vid de nordiska utrikesministrarnas möten.

Ministerrådet anser härmed att rekommendationen kan avskrivas.

3.2 Meddelande om rekommendation nr 31/1992/p angående samarbeite i det arktiska området (A 994/p)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ta initiativ til et heldekkende arktisk samarbeide på regeringsnivå."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet viser til meddelelse til rekommandasjon 4/94.

3.3 Meddelande om rekommendation nr 30/1993/m angående säkerhet, energi och miljö (A 1034/m, 1043/m, A 1044/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommanderar de nordiska ländernas regeringar att snarast ta initiativ till en offensiv i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden - Östersjö-Nordkalottområdet samt

att ta initiativ till framtagande av realistiska alternativ till de miljöfarliga anläggningar i Baltikum - S:t Petersburg - Kolaområdena man eljest tvingas hålla i drift,

att, för att förhindra att kunskap om kärnvapenproduktion sprids, stödja pågående projekt med uppbyggande av forskningscentra där forskare i Ryssland, vilka tidigare sysslat med utveckling och produktion av kärnvapen, kan ges alternativa arbetsuppgifter,

att stödja omställningsprojekt och ta initiativ för att underlätta övergången från kärnvapenproduktion till civil produktion, samt att aktivt verka i nedrustningsprocessen och stödja utvecklandet av säkra metoder för destruktion av kärnvapen samt etablerandet av Norden som en kärnvapenfri zon."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Nordisk Ministerråd henviser til den meddelelse om rekommandasjonen som ble avgitt til 44. sesjon. I tillegg kan Ministerrådet meddele:

Etter forutgående behandling i Nordisk Råd vedtok Nordisk Ministerråd (miljøministrene) den 6. april 1994 "Den nordiske miljøstrategi". Ministerrådet henviser spesielt til kapitel 4.2 og 4.3 i den nordiske miljøstrategi og til målsettingene pkt. 13.

Den 8. mars 1994 møttes miljøministrene og andre ministre med ansvar for atomsikkerhet. Konklusjonene fra dette møtet er nedfelt i den nordiske miljøstrategi.

Ministrene besluttet dessuten å holde nye fellesmøter etter behov og å etablere et nordisk kontaktnett for miljø- og atomsikkerhetsspørsmål. I dette kontaktnett deltar representanter fra alle nordiske ministerier med ansvar for atomsikkerhet. Kontaktpersonene har holdt sitt første møte.

Miljøministrene i Den euro-arktiske Barentsregion vedtok 15. juni 1994 et handlingsprogram for miljøtiltak i regionen. Barentsregionens utenriks-

ministre har 14.-15. september 1994 gitt handlingsprogrammet sin tilslutning, og har spesielt understreket betydningen av det videre arbeid med atomsikkerhetsspørsmål.

3.4 Meddelande om rekommendation nr 4/1994/m angående miljöutveckling och säkerhet i Arktis (A 1061/m och A 1062/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att forcera kartläggningen av resursanvändningen och miljösituationen i Arktis, bl.a. vad avser marina resurser, oljeutvinning, gruv- och bergverksdrift, transport samt förorening från lokala och långväga källor, analysera premisserna för en bärkraftig utveckling under arktiska förhållanden och komma med förslag om hur man genom en samlad internationell insats bäst kan bädda för en sådan utveckling, att analysera hotet mot den arktiska miljön av militära och civila kärnfysiska aktiviteter i Arktis, bl.a.:

- följderna av provsprängningarna,
- dumpningen och lagringen av kärnfysiskt material,
- riskerna med användandet av atomubåtar och atomisbrytare,
- den kärnfysiska upprustningen,

att i samråd med nordiska och internationella forskningsorgan bedöma vilka forskningsuppgifter som är mest nödvändiga i Arktis och hur dessa kan säkras erforderligt finansiellt stöd,

att internationellt verka för en eliminering av utsläpp i Arktis av särskilt miljöfarliga ämnen, såsom PCB, kadmium, bly, svavel, radioaktiva ämnen m.fl., senast innan år 2000,

att i samarbete med Barentsrådet och på basis av ovanstående kartläggning verka för bildandet av en stor fridlysningszon i Barents Hav, att verka för stopp för fortsatt kärnfysisk vapenkapplöpning i Arktis genom:

- ett samlat nordiskt initiativ,
- att få Norden och Kola, Karelen och Baltikum förklarade som kärnvapenfri zon,
- insatser av FN, KSSE, Barentssamarbetet och inom Rovaniemi-processen,
- internationella nedrustningsförhandlingar,
- att verka för etablerandet av en Arktisk förvaltning motsvarande den för Antarktis,

att ta initiativ till att en expertgrupp bevakar säkerhetskontroll och nedrustning i Arktis med representanter från de åtta arktiska länderna, att i alla ovanstående aktiviteter beakta urbefolkningarnas intressen att beakta förslagen om parlamentarisk medverkan i den resolution som antogs vid den internationella parlamentariska konferensen om Arktis i Reykjavik 1993, samt

att till Nordiska rådets 45:e session i Tromsø i november 1994 lämna en lägesrapport om arbetet med rekommendationen."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslöt vid sitt möte i juni 1994 att en samlad rapport om det nordiska samarbetet i det arktiska området skall utarbetas. Rapporten skall framläggas för behandling på Nordiska Rådets 46:e session i Reykjavik. Det är vidare samarbetsministrarnas avsikt att i rapporten komma med ett svar på såväl rekommendationerna 31/1992 och 4/1994, som slutdokumentet från den internationella parlamentarikerkonferensen om Arktis. Nordiska ministerrådet önskar därför återkomma till frågan om samarbetet i det arktiska området vid den 46:e sessionen.

3.5 Meddelande om rekommendation nr 16/1994/p angående flaggning med nordiska symbolflaggan (A 1059/p)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ombesörja att flaggning med den nordiska symbolflaggan sker vid alla större inrese- och gränsövergångar till Norden."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Den nordiska samarbetskommittén, som under samarbetsministrarna har det primära uppföljningsansvaret, har beslutat att berörda nationella flaggningsmyndigheter skall göras uppmärksamma på rekommendationen. Till följd härav har Generalsekreteraren tillskrivit flaggningsmyndigheterna i de nordiska länderna.

3.6 Meddelande om rekommendation nr 18/1994/b angående plan och budget för det nordiska samarbetet 1995 (B 144/b, C 2; A 1068/b)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

1. att snarast efter samtliga folkomröstningar om EU, tillsammans med Nordiska rådet, finna formerna för det nordiska samarbetet utifrån den situation som råder efter det att resultaten från samtliga folkomröstningar om EU är kända. Nordiska rådet förutsätter att förslag och idéer presenteras vid statsministrarnas redogörelse vid Nordiska rådets session i Island.

2. att, i samarbete med Nordiska rådet, snarast efter EU-folkomröstningarna föra en reell prioriteringsdiskussion utifrån den situation det nordiska samarbetet då har att verka i. Särskilt följande aspekter skall belysas:

- naturliga nordiska samarbetsområden i ett vidare internationellt perspektiv
- det nordiska samarbetets förhållande till det nationella arbetet i parlament, regeringar, myndigheter och institutioner
- kraftfull prioritering på områdena miljöpolitik, sysselsättningspolitik och Nordens närområden
- koncentration och synliggörande av samnordiska insatser

- flexibilitet, för att stärka agerandet i aktuella frågor av stor politisk vikt
- prövning av alternativa finansieringsmöjligheter
- prövning av samtliga nordiska institutioner och projekt utifrån politiska prioriteringar

3. att vidta/ta hänsyn till följande ändringar/påpekanden i budget 1995

Kultur/Utbildning/Forskning

Anslagen till kulturfonden höjs med 1,0 MDKK och till utväxling av studenter från Västnorden med 0,1 MDKK. Finansiering föreslås ske i enlighet med kulturutskottets yttrande.

Miljö

Nordiska rådet önskar, i samband med de samlade presidie- och utskottsmötena i januari 1995, erhålla en redovisning av resultatet av ministerrådets arbete rörande kartläggning av miljöinsatser i närområdena och förslag till effektivare resursnyttjande av medel för miljöåtgärder i Nordens närområden. Härvidlag förutsätts också att analys av nationella respektive samnordiska insatser ingår.

Medborgerliga rättigheter

Satsning på kompetenshöjande åtgärder inom arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorn med 1 MDKK. Finansiering via överskottsmedel från 1993, ministerrådsreserven.

Övrigt

När det gäller Föreningarna Norden och Föreningarna Nordens Förbund vill Nordiska rådet ha en redogörelse för finansiering och finansieringsformer för dessa av Nordiska ministerrådet snarast. För 1995 föreslår dock Nordiska rådet att ytterligare 0,3 MDKK beviljas till Föreningarna Nordens Förbund. Finansiering via överskottsmedel från 1993, ministerrådsreserven.

Nordiska rådet begär en redogörelse av Nordiska ministerrådet när det gäller framtida förutsättningar och finansiering för Nordisk Hagekultursenter. För 1995 föreslår dock Nordiska rådet att ytterligare 0,6 MDKK avsätts för Nordisk Hagekultursenter. Finansiering via överskottsmedel från 1993, ministerrådsreserven.

Nordiska rådet förutsätter vidare att ministerrådet, för de av rådet särskilt prioriterade områdena miljöpolitik, sysselsättningspolitik och samarbete med Nordens närområden, aktivt prövar om överförda projektmedel från tidigare år och överskottsmedel från 1993 kan användas för att stärka de nordiska insatserna inom dessa områden.

4. att följa den gemensamma tidplanen för Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet nedan för utarbetandet av planer och budget 1996:

januari	Nordiska rådets samlade presidie- och utskottsmöten, diskussion om riktlinjer och prioriteringar för det nordiska samarbetet framöver
---------	---

februari/ mars	Budgetutskottet för en dialog med samarbetsministrarna och utarbetar parlamentariska riktlinjer för direktiv till plan och budget, i samråd med rådets övriga organ. Dessa föreläggs plenarförsamlingen som rekommendation till ministerrådet vid vårsessionen, mars 1995
mars - juni	Utarbetande av förslag till planer och budget av Nordiska ministerrådet respektive Nordiska rådet
juni/juli	Förslag till planer och budget klara
augusti	Nordiska rådets fackutskott (sommarmöten) Partigrupsöverläggningar i Nordiska rådet
september	Nordiska rådets samlade presidie- och utskottsmöten
oktober	Nordiska rådets budgetutskott fastställer slutligt förslag
november	Plenarförsamlingen fattar beslut vid höstsessionen"

Nordiska ministerrådet meddelar:

Vid det gemensamma mötet mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska statsministrarna i Tromsö beslöt man att en gemensam arbetsgrupp bestående av representanter för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet skall göra en bedömning av det nordiska samarbetet i ljuset av folkomröstningarna om ett EU-medlemskap i Norge, Finland och Sverige. Arbetsgruppen skall vara klar med sitt arbete innan sessionen i Reykjavik.

Kultur/utbildning/forskning

Samarbetsministrarna beslutade vid sitt möte i Tromsö att anbefalla kultur-, utbildnings- och forskningsministrarna att öka bidraget till Nordiska kulturfonden med 1 MDKK samt att uttalandena från Nordiska rådets kulturutskott angående finansieringen följs.

Miljö

I juni 1994 tillsatte ministerrådet, miljö-, finans- och ekonomiministerna en ad hoc grupp på hög nivå med uppdrag att kartlägga möjligheten till en samordning och förstärkning av den nordiska miljöinsatsen samt ett ökat deltagande från internationella finansieringsinstitut i konkreta miljöprojekt i närområdena.

På ministerrådets möte i Tromsö lämnade ad hoc gruppen en statusrapport över arbetet. Slutrapporten kommer att avlämnas till miljöministrarna och finansministrarna inför Nordiska rådets vårsession i Reykjavik.

Medborgerliga rättigheter

Ministerrådet kommer i början av år 1995 att ta ställning till fördelning av beivlingen för kompetenshöjande åtgärder.

Övrigt

Vid mötet i Tromsö beslutade samarbetsministrarna vidare att bevilja ytterligare 0,3 MDKK till Föreningarna Nordens förbund och 0,6 MDKK

till Nordisk Hagekultursenter. Dessa bevilningar skall finansieras genom överskottsmedel från 1993, ministerrådsreserven. Vad angår den sistnämnda bevilningen, beslutade samarbetsministrarna, att utbetalning skall ske först efter det att den av Nordiska rådet begärda värdering av centrets framtid är utarbetad.

Nordiska rådet föreslår bl a att plenarmötet skall anta parlamentariska riktlinjer för direktiv till plan- och budgetarbetet.

Nordiska rådets budgetkompetens är fastslagen i Helsingforsavtalets artikel 64, vars lydelse ändrades så sent som 1993 i enlighet med en rekommendation från Nordiska rådet. Artikeln, som är av central betydelse för roll- och ansvarsfördelningen mellan ministerrådet och Nordiska rådet, utgör grunden för Nordiska ministerrådets arbete.

Ministerrådet anser att nuvarande spelregler för budgetarbetet i huvudsak är ändamålsenliga och väl ägnade att ge spänst åt den politiska dialogen mellan regerings- och parlamentarikersidan. Skäl till ändring av de bärande elementen föreligger därför inte för närvarande. Ministerrådet är emellertid alltid berett att diskutera politiska prioriteringar med rådet och tar gärna emot väggkost. Men det bör betonas att ministerrådet inte anser dessa diskussioner som bindande vid utarbetande av budgetförslaget.

Budgetutskottets utlåtande innehåller en rad mer eller mindre tekniskt-administrativa förslag som ger anledning till följande kommentarer.

I enlighet med gällande reglemente överlämnas ministerrådets årsräkenskaper till Riksrevisionen de sista dagarna i mars månad under det efterföljande budgetåret. Det är således inte möjligt för samarbetsministrarna att lämna en formellt godkänd redogörelse för årsräkningarna på Nordiska rådets vårsession. Däremot kan ett underhandsexemplar överlämnas till Nordiska rådets budgetutskott för användning i dess arbete.

Det har hittills inte funnits behov av ett halvårsbokslut för ministerrådets verksamhet, och ett sådant kan inte inom ramen för befintliga resurser ges en högre prioritet än de administrativa uppgifter som för närvarande skall fullgöras enligt gällande arbetsordningar och instruktioner. Ministerrådet menar att halvårsbokslut och likviditetsprognoser har ett begränsat värde för bedömning och värdering av de nordiska verksamheternas resultat. Viktigare än halvårsbokslut är resultatrapporter kring kontraktsstyrningssystemet. Dessa har regelbundet tillställts Nordiska rådet i januari/februari månad varje år sedan 1992 och ministerrådet är berett att fortsätta att utveckla denna praxis.

Prövningen av alternativa finansieringsmöjligheter för de nordiska institutionerna har sedan några år tillbaka systematiskt pågått som ett naturligt led i kontraktsstyrningen. Här har uppnåtts dokumenterat goda resultat med avgiftsfinansieringen. Prövning sker i samband med kontraktsförhandlingar och den årliga resultatrapporteringen samt genom enkätundersökningar. Ett viktigt incitament är att institutionerna numera utan särskilt beslut får behålla intäkter från alternativa finansieringsformer för användning i verksamheten.

Det har under senare års omprövning av det nordiska samarbetet skett ett grundläggande politiskt prioriteringsarbete, främst genom statsminist-

rarnas beslut grundade på Iloniemi- och Störe-grupperna. Vidare har en omfattande värdering av institutioner och projekt inom kultur- och forsknings/utbildningsområdet skett genom FIN-gruppernas arbete. Därtill kommer ämbetsmannakommittéernas löpande gransknings- och utvärderingsaktiviteter.

Med hänsyn till att mål- och ramstyrningskontrakten med de nordiska institutionerna är planeringsdokument utan juridiska bindningar finns det alltid möjlighet för ministerrådet att genom omprioriteringar påkalla en omförhandling av kontraktet. Förnyelse av kontrakten bör därför fortsätta på samma sätt som tidigare.

3.7 *Meddelande om rekommendation nr 19/1994/b angående budgetutskottets kontrolluppgift: Offentlighetsprincipen i nordiska samarbetsorgan (A 1091/b)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ny bestämmelse införs i de nordiska institutionernas stadgar som anger att institutionen skall tillämpa de regler om offentlighet som gäller i det land institutionen är belägen.

I stadgarna införs även att överklagande görs till Nordiska ministerrådet som sista instans, om annat ej överenskommit.

2. att ny bestämmelse införs i arbetsordningen för Nordiska ministerrådssekretariatet och i de nordiska institutionernas stadgar som anger att inkommande och upprättade handlingar skall registreras.

Av registreringen skall framgå

- datum, då handlingen inkom eller upprättades
- diarienummer, eller annan beteckning som identifierar handlingen
- från vem handlingen kommit/vem den har expedierats till
- i korthet vad handlingen rör.

Därutöver åligger det sekretariatet att förvara och arkivera handlingar så, att offentlighetsprincipen kan tillämpas på ett effektivt sätt."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har av tidsskäl inte haft möjlighet att slutföra åtgärderna med anledning av rekommendationen. Arbetet har dock påbörjats.

3.8 *Meddelande om rekommendation nr 20/1994/p angående program för det nordiska Europasamarbetet (A 1071/p)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i samråd med Nordiska rådet utföra en studie av centrala nordiska samarbetsfrågor i ett europeiskt perspektiv, och

att utgående från detta arbete lägga fram ett förslag till program för det nordiska Europasamarbetet."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet hänvisar till svaret på rekommendation nr 18/1994.

3.9 *Meddelande om rekommendation nr 21/1994/p angående rådets framtida struktur och arbetsuppgifter (A 1092/p)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att tillsammans med Nordiska rådets presidium utse en snabbt arbetande arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till en framtida struktur och arbetsuppgifter för Nordiska rådet."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:
Ministerrådet hänvisar till svaret på rekommendation nr 18/1994.

3.10 *Meddelande om rekommendation nr 22/1994/p angående förstärkt Nordsjösamarbete (A 1076/p)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga de arrangemang för regionalt samarbete som initierats omkring Nordsjön under de senaste åren såväl på regerings- som parlamentarisk nivå och även sådana som tillkommit genom privata initiativ
att utgående från kartläggningen värdera hur ett regionalt samarbete runt Nordsjön inkluderande Skottland bäst kunde utvecklas i syfte att uppnå en ändamålsenlig arbets- och resursfördelning med övriga inom regionen fungerande samarbetsorgan
att fortsätta arbetet för att ta tillvara de nordiska intressena under förberedelserna för den 4:e Nordsjökonferensen i juni 1995."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Berörda frågeställningar har helt eller delvis uppmärksamats av relevanta arbetsgrupper inom Ministerrådet, som återkommer med en fylligare redovisning i saken.

Kapitel II

Kultur

1 Utvecklingen på kultursektorn

Ministerrådets arbete inom kultursektorn har under året präglats av dynamik och konkretisering kring den nysatsning på nordiskt kultursamarbete vars huvudriktlinjer utarbetats gemensamt av Ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott. De prioriterade områdena har varit:

- Nordiska kulturfonden
- Media - och filmsamarbete
- Språksamarbete
- Barn och ungdom
- Samarbete på konstområdet
- Folkligt kultursamarbete
- Nordisk profilering i Europa och Norden
- Sessionlandets kultursatsning.

Kultursektorns underliggande organ, konstkommittéer, ledningsgrupper, institutioner och Nordiska kulturfonden, har i hög grad engagerats i nysatsningsarbetet. För dessa har nysatsningen även inneburit ett ökat samarbete och ökad informationsutväxling i insikt om att ett nätverksbyggande mellan såväl samnordiska som nationella kulturorgan är en förutsättning för genomslagskraften i nordisk kulturell samverkan. Etableringen av kulturella nätverk har även utgjort en central utgångspunkt för den kulturella manifestationen i samband med Nordiska rådets sessioner samt för de diskussioner som under året förts kring nordisk profilering utanför Norden.

Särskilt omfattande har arbetet varit inom de prioriterade områdena media- och film samt barn och ungdom. Framom och utöver enskilda nysatsningsprojekt har ett grundläggande analysarbete utförts med sikte på att inom dessa områden utstaka de på samnordiskt plan mest centrala problemställningarna och framtida insatsområdena. Vad gäller barn och ungdom har dessa gruppers behov beaktats inom snart sagt samtliga prioriterade områden och aktiviteter initierats i syfte att öka barns och ungdomars möjligheter till eget deltagande i det nordiska kultursamarbetet, genom konstnärligt skapande, ökad mobilitet och utbildningsinsatser.

Nysatsningen har även medfört möjligheter att genom särskilda insatser inom språksamarbetet och det folkliga kultursamarbetet fokusera på Nordens utkantsområden, såväl Västnorden som det finskspråkiga Finland.

Med hänsyn till den strukturella uppdelningen av arbetet inom kulturavtalets samarbetsområden samt i insikt om centrala frågor av gemensamt intresse, har samordningsdiskussioner förts mellan kultursektorn å den ena och utbildnings- och forskningssektorn å den andra sidan. Man har enats om en arbetsfördelning vad gäller gemensamma politiska priorite-

ringar och större nysatsningsprojekt. Sålunda har kultursektorn det övergripnade ansvaret för barn och ungdomssamarbetet och projektet NORD-LIV, medan ansvaret för språksamarbetet, nordisk kulturpedagogik och ett forskningsprojekt kring nordiska ungdomars identitet primärt tillvaratas av utbildningssektorn. Denna ansvarsfördelning avspeglas i redogörelserna från dessa bägge sektorer.

Den budgetmässiga totalramen för kultursektorn år 1994 var drygt 128 MDKK. Nedan redogörs, med utgångspunkt i de politiskt prioriterade områdena, för såväl de enskilda nysatsningsaktiviteterna som utvecklingen inom sektorns kommittéer och ledningsgrupper. I ett särskilt kapitel redogörs för institutionernas verksamhet. Med hänsyn till samarbetets omfattning har det inte varit möjligt att i detalj redogöra för samtliga nysatsningsprojekt eller samtliga aktiviteter i underliggande organ och institutioner. För en mera detaljerad information om de sistnämnda hänvisas därför till särskilda årsberättelser.

2 Verksamhet och nysatsning 1994

2.1 Nordisk kulturfond

Nordisk kulturfond er et vigtigt instrument i det nordiske kultursamarbejde. Under de sidste års diskussion om nysatsning og nyorientering på kulturområdet er fondens kulturpolitiske rolle fremhævet og understreget med forøgelse af fondens midler i budgetåret 1994, fra ca. 14 MDKK til ca. 20 MDKK. Det er enighed om at Kulturfonden i stigende grad skal indgå i de politisk prioriterede satsningsområder, samtidigt som man ønsker at bevare den kulturelle diversitet og bredde som fonden traditionelt repræsenterer.

Kulturfondens egne prioriteringer fra 1992 af projekter for og med børn og unge, mediasamarbejde, sprogsamarbejde, og indsats for at mindske fremmedhad og racisme, er i god overensstemmelse med Ministerrådets og Nordisk råds prioriteringer. Fonden har også i øget grad satset på større slagkraftige projekter som for eksempel *Årets nordiske udstilling* og deltaget i finansieringen af store kultursatsninger uden for Nordens grænser som for eksempel *Nordisk kulturfestival i Spanien 1995*.

Det kan mærkes at omtalen om nysatsningen, samt forøgelsen af Nordisk Kulturfonds midler har fremkaldt nye forventninger til fonden. Den har i 1994 modtaget et rekordantal ansøgninger, omkring 1000, med et samlet ansøgt beløb i nærheden af 200 MDKK. Mellem 80% og 90% af de indkomne ansøgninger opfylder de formelle krav som fondens fordelingsprincipper stiller. For at fondens midler kan bruges effektivt i overensstemmelse med de formål Ministerrådet og Nordisk råd er blevet enige om, er en mere detaljeret udførelse af prioriteringer påkrævet, ligesom struktureret samarbejde med øvrige nordiske støtteordninger på kulturområdet. Kulturfondens styrelse gør en aktiv indsats for at klargøre prioriteringer og arbejdsfordeling i samråd med de forskellige nordiske kulturorganer.

2.2 Medie- og filmsamarbeidet

2.2.1 Nysatsing på medieområdet

Ministerrådet har utarbeidet forslag til økt innsats på film- og medieområdet i forbindelse med nysatsingen på det nordiske kultursamarbeidet. Bevilgningen til nysatsing på film- og medieområdet 1994 var på 6,9 MDKK. Som oppfølging av kulturministrenes prioritering av tiltak for å fremme økt distribusjon av nordiske filmer og TV-programmer er rapporten *Undersøgelse af film og TV distribution i Norden* blitt utarbeidet. Ministerrådet har dessuten støttet kort- og dokumentarfilmkontoret Filmkontakt Nord økonomisk til utarbeidelse av rapporten *Har kort- og dokumentarfilmen i Norden en fremtid*, dessuten en rapport om videodistribusjon samt nordiske konferanser med fokus på distribusjon. Med basis i disse utredningene og konferansene har Ministerrådet iverksatt ulike nye tiltak for å fremme distribusjon. Det blir satset på alle typer visningsmedier og genrer samt ulike former for ikke-kommersielle spredningskanaler, som skoler, biblioteker, Nordens Hus etc. Midler til nysatsingen på distribusjon vil i hovedsak bli forvaltet av Nordisk Film- og TV-fond.

Bidrag fra nysatsingsmidlene til filmdistribusjon har også gjort det mulig for Filmkontakt Nord å arrangere et såkalt samproduksjonsforum der flere nordiske dokumentarfilmprosjekter har funnet finansiering. Forumet har også bidratt til verdifull oppbygging av profesjonelle nettverk på tvers av de nordiske grensene.

Et sentralt arbeid for Ministerrådet har vært forhandlingene med de nasjonale filminstitutter og TV-selskaper om den fortsatte drift av *Nordisk Film- og TV-fond*, hvis prøveperiode utløp den 31.12.1994. Fondet har i sin femårige prøveperiode vist seg svært vellykket, og har støttet produksjonen av over 170 filmer og TV-programmer. En rekke av de fondsstøttede filmene har fått såvel nasjonale som internasjonale priser. Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbeid har på oppdrag fra kulturministrene ledet forhandlingene om den fortsatte driften. I desember 1994 ble en ny femårsavtale om Fondets drift undertegnet av Ministerrådet, de nasjonale filminstituttene og ni nasjonale TV-selskaper i Norden. Et vesentlig resultat av det reforhandlede regelverk er at Fondet i fremtiden kommer til å satse langt sterkere på distribusjon av film- og TV-produksjoner i Norden. Ministerrådet bidrar med ca. 17 MDKK til Fondet årlig.

Et vesentlig element i nysatsingen på medieområdet er å bidra til å øke den profesjonelle standarden blant nordiske film- og TV-profesjonelle. Dette har funnet sted gjennom bidrag til det nordiske etterutdannings-samarbeidet mellom filmskolene. Nysatsingsbidrag på totalt 750 TDKK har gjort det mulig å arrangere to større seminarer med høyst faglig nivå.

2.2.2 Styringsgruppen for nordisk kultur- og mediesamarbeide

Ministerrådet har i løpet av året særlig konsentrert seg om ulike initiativ for å øke spredningen av nordiske filmer og TV-programmer i Norden. Kulturministrene legger stor vekt på den betydning nordisk TV-sam-

arbeid har for bevaring og utvikling av nordisk identitet, særlig i ett nytt internasjonalt medielandskap, der "hjemløs" masseunderholdning via nye teknologiske sendeteknikker kan øke presset fra en transnasjonal underholdningsindustri. De nordiske statsministrene har ved flere anledninger bedt kulturministrene undersøke dels mulighetene for å bedre forutsetningene for mottak av nabolandenes nasjonale TV-programmer, dels å undersøke mulighetene for å øke samarbeidet mellom de nordiske TV-selskapene. På oppdrag fra kulturministrene har styringsgruppen utarbeidet rapporten *Nabolands-TV*. Rapporten ble oversendt til statsministrene i forbindelse med Nordisk råds sesjon i Stockholm. Hovedkonklusjonene i rapporten er at det i dag ikke finnes tekniske hindringer for å tilgjengeliggjøre samtlige nasjonale TV-kanaler i Norden, at slik spredning eventuelt kan finne sted via private parabolantenner og kabelanlegg samt at slik spredning fortrinnsvis bør skje gjennom private initiativer på kommersielt grunnlag. Statenes rolle bør innskrenke seg til å legge forholdene til rette med lovgivningsmessige midler og tiltak for å løse opphavsrettslige og medierettslige spørsmål. Etter statsministrenes behandling av rapporten fremkom ytterligere spørsmål om avklaring av visse forhold, bl.a. hvordan det kan tas hensyn til mindre seergrupper og utkantene i Norden, kartlegging av økonomiske forutsetninger for videre-spredning, vurdering av om nordiske budsjettmidler kan anvendes i denne sammenheng samt kartlegging av mulighetene for økt nabolandsspredning via kabelnettene. Styringsgruppen har på oppdrag fra kulturministrene arbeidet videre med disse spørsmålene og avleverte en endelig redegjørelse i november 1994.

Styringsgruppen har mot slutten av året på oppdrag fra kulturministrene igangsatt et arbeid med sikte på å analysere EUs mediepolitiske fremstøt og den teknologiske utviklingen, særlig digitaliseringen og sammensmeltingen av ulike kommunikasjonsformer. På en rekke mediepolitiske saksområder har de nordiske land felles holdninger i forhold til aktuelle utviklingstrekk på den internasjonale mediearenaen.

Styringsgruppen hadde i 1994 et budsjett på 2,7 MDKK. Gruppen har i løpet av året gitt bidrag til gjennomføring av den biannuale nordiske barnefilmfestivalen, den nordiske filmfestivalen i Rouen, filmprogram under den nordiske kulturfestivalen i Spania 1995, *Nordisk Panorama* i Reykjavik og noen mindre nordiske konferanser og festivaler. Over styringsgrupens budsjett finansieres det nordiske bidrag til en felleseuropeisk representant (direktør) ved det felleseuropeiske mediesamarbeidsprosjektet *Eureka Audiovisuel*. Styringsgruppen utgir også nyhetsbrevet *Nordisk Medie Nyt/Nordic Media News*.

Styringsgruppen har videre deltatt i arbeidet med utvikling av handlingsplanen for kulturpedagogikk i skolen. I samarbeid med Europarådet har styringsgruppen stått for et seminar om demokratiske og rettslige aspekter i mediesektoren i Vilnius for baltiske mediefolk på alle plan.

2.3 Barn och ungdom

2.3.1 Nysatsningar

Med utgångspunkt i att ungdomars engagemang är den viktigaste förutsättningen för att vi också i kommande generationer har ett levande nordiskt samarbete, har Ministerrådet inom ramen för nysatsning särskilt prioriterat barn- och ungdomsområdet och beviljat medel till ett flertal projekt:

Nordisk Rullande Teaterverkstad, 375 TDKK, där författare uppmuntras till att skriva ny nordisk dramatik för barn och unga. Projektet genomförs i Nordisk Amatörteaterråds regi. Man har inviterat de nationella amatörteatrarna och de nationella dramatikerorganisationerna till ett samarbete med målsättningen att få fram sex nya nordiska pjäser för sex amatörgrupper, en från varje land samt ett av de självstyrande områdena.

Det var en gång - Nordisk sagoutställning, 400 TDKK, som presenterar nordiska barnboksillustrationer produceras av Svenska Sagor. Utställningen turnerar i de nordiska huvudstäderna samt till Madrid och Barcelona.

Kulturläger för barn och unga, 500 TDKK, med verkstäder på temat litteratur, drama och bild. Som huvudarrangör fungerar Statens Kulturråd i Sverige.

Förstärkande av nordisk barnkultursamarbete, 500 TDKK, i regi av Nordisk kontaktutvalg for børn og kultur. Man har bl a. arrangerat ett temaseminarium kallat Dialog med världen och givit ut en nyhetsbulletin.

Ett mångkulturellt Norden, 253 TDKK, - initiering av ett projekt som syftar till att åskådliggöra kulturella skillnader mellan ungdomar som något berikande, något som ger utrymme åt både gemenskap och individualitet. Projektet omfattar Nordens fem länder och har som målgrupp barn och ungdomar i grund- och gymnasieskolan. Initiativtagare är Malmö konsthall.

Nordisk Terminal, 200 TDKK, - ett nordiskt medianätverk för ungdomar med bl a manuskriptkurser, en nordisk videofestival och ett videoproduktions-samarbete mellan ungdomar i de nordiska länderna.

Alla ovannämnda nysatsningsprojekt samt pilotprojektet *Ett Levande Norden* skall tjäna som underlag för en samnordisk handlingsplan för barn och ungdomskultur.

Ett Levande Norden genomfördes under skolåret 1993-94 och hade en ekonomisk ram om 2,2 MDKK av såväl medel från Ministerrådet och dess kommittéer på konst- och utbildningsområdet som regionala medel. Projektet gav cirka 15.000 barn och ungdomar i åldern 10-16 år en möjlighet att möta nordiska konstnärer. Syftet med projektet var att skapa en större språkförståelse, en mera medveten nordisk identitet och en samhörighet med den nordiska kulturen.

I följande nio regioner fick man besök av nordiska konstnärer ute i skolorna: Viborg amt i Danmark, Värmlands län i Sverige, Vasa län i Finland, Nord-Trøndelag fylke i Norge, Eyafjörður distrikt på Island, Färöarna, Grönland och Åland samt det sydsamiska området. Ett hundratal konst-

närer besökte skolorna och arbetade med barnen i perioder om högst tre veckor. Flera av regionerna valde temat nordiska sagor och myter som underlag för arbete med teater, bildkonst, musik och dans samt författande. Utöver skolverksamhet arrangerades också läger och festivaler med film, rockmusik och dans.

2.3.2 *Nordiska ungdomskommittéen och nordiskt idrottssamarbete*

I Nordiska ungdomskommitténs regi har stöd utdelats till ungdomsorganisationernas projektverksamhet och organisatoriska samarbete samt lokalt och regionalt samarbete. Kommittén har i övrigt ökat sitt intresse och engagemang i internationellt ungdomssamarbete. Speciellt det nya europeiska perspektivet har ökat behovet av en större koordination på området såväl hos myndigheter som hos organisationer. Kommittén har under året anordnat ett nordiskt möte för och med nationella representanter i europeiska samarbetsorgan. Initiativet har inneburit att de nordiska länderna varit betydligt bättre rustade för insatser på europeiskt plan.

Kommittén har konstaterat att den första treåriga försöksperioden med en koordinator för ungdomsforskning varit mycket lyckad. Kommittén beslöt därför att utöka koordinators tjänst till heltid och anställa en ny koordinator för ytterligare en tre års period. Koordinatör har bidragit till ett bättre samarbete och effektivare information på detta forskningsområde, samtidigt som koordinatör kunnat bistå projektansvariga att finna fram till relevanta finansieringskällor.

Nordiska ungdomskommitténs budget var 4,6 MDKK varav tre miljoner delades ut som stöd till organisationerna.

Stödordningen för nordiskt idrottssamarbete förvaltas nationellt. Största delen (70%) av stödet på 1,2 MDKK har tilldelats idrottsorganisationerna i Island, Grönland och Färöarna.

2.4 *Samarbete på konstområdet*

2.4.1 *Nysatsning*

Inom konstområdet har satsningarna först och främst haft den övergripande målsättningen att öka mobiliteten bland nordiska konstnärer i Norden, att synliggöra det nordiska kulturarvet samt att lyfta fram den nutida nordiska bildkonsten. Under året har stöd, inom totalramen om ca 3,8 MDKK, beviljats till *Nordiska Konstnärsrådet* för att etablera ett nordiskt/europeiskt nätverk mellan konstnärorganisationer och till projektet *Nordisk billedkonst 1995*, 1,5 MDKK, vars huvudsyfte är att profilera den nordiska konsten i nordiskt sammanhang bl a med en stor nordisk utställning i Köpenhamn.

1994 avslutade en expertgrupp, som var tillsatt för att utarbeta förslag till samarbetsformer för nordiska konst- och kulturhistoriska museer sitt arbete med rapporten *Museernes rolle i det nordiske kulturelle samarbejde*. Mot bakgrund av expertgruppens rapport tillsattes *Nordiska museikommitteen* våren 1994, som ett 3-årigt projekt. Kommitténs uppgift är bl a att etablera ett informationsnätverk mellan museer i Norden, att synliggöra

museerna i det nordiska kultursamarbetet samt att ta initiativ till konkreta samarbetsprojekt och att förstärka nordisk kulturmiljövård.

Instruktionerna för den nya mobilitetsordningen *resestipendier för unga konstutövare* godkändes våren 1994. Det övergripande syftet med resestipendierna är att förstärka den nordiska kulturgemenskapen genom att underlätta konstnärernas möjligheter att lära känna de övriga nordiska konstmiljöerna samtidigt som den bör stimulera till ett intensivare utbud av nordisk konst inom Norden. Målgruppen är unga professionella konstnärer inom alla konstområden (gräns 35 år). De första stipendierna utannonserades senhösten 1994 och fick ett överväldigande positivt mottagande.

2.4.2 Konstområdet

Nordiska ministerrådet har följande *konstkommittéer*:

- Nordiska teater- och danskommittén (Teater och Dans i Norden), budget 6.583 TDKK
- Nordiska konst- och konstindustrikommittén (NKKK), budget 2.623 TDKK
- Nordiska musikkommittén och Nordiska rådets musikpris (NOMUS), budget 4.570 TDKK
- Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK), budget 4.648 TDKK.

Teater och Dans i Norden skall verka för att utveckla och stärka det nordiska samarbetet inom teater, musikteater och dans. Teater och Dans har i perioden prioriterat nätverkssamarbete och har genom utbyggt samarbete med institutioner som bl a Dramatiska Institutet, Dansk Assitej och Nordisk Teaterunion kunnat öka antalet kurser och seminarier inom sitt ansvarsområde. Kommittén har under perioden prioriterat nordisk barn-teater högt genom att stödja 26 gästspel med barnteater, gästanställningar samt genom att arrangera ett seminarium för dramatiker, som skriver för barn. Kommittén har undersökt vilka förväntningar de unga teaterkonstnärerna har till det framtidiga nordiska samarbetet genom att arrangera seminariet *År 2001* i samarbete med Svenska Riksteatern, och stöd har även beviljats till festivaler och seminarier för nordiska operaskolelever i samarbete med Statens Operahögskola i Oslo. Kommittén har beviljat stöd för att bevara äldre hantverk, genom att hålla kurser för sömmerskor, dam- och herrskräddare och kostymiärer i försvunna hantverk, som endast bevarats inom teatervärlden. Kommittén sprider information om sitt ansvarsområde genom utgivningen av *Nordisk teaterkatalog* och *Norden kalder Norden* samt flera broschyrer.

NKKK skall främja och styrka det nordiska samarbetet inom hela bildkonstområdet, t ex bildkonst, arkitektur, industridesign, konsthantverk och textilkonst. NKKK beviljar bidrag till nordiska utställningsprojekt i syfte att öka kännedomen om nordisk konst inom Norden. Under år 1994 har 16 projekt fått bidrag. Bland projekten kan nämnas bl a *Barents hav - smyckekonst workshop 94* i Norge, 14 smyckekonstnärer från Norden och

Europa deltog, *Småsted* ett landskapsseminarium för konst och arkitektur i Sverige, *Projekt i Gamlebyen*, Norge vari 21 författare och 70 bildkonstnärer var involverade, *Experimental - Environment - Kuopio 1995*, Finland, där konstnärer från Danmark, Island och Finland ställde ut. NKKK har under året medverkat i projekten *Ett levande Norden* och *Nordisk Kulturpedagogik i skolan*. Kommittén beviljade bidrag till *Skandinaviska föreningens konstnärskollegium i Rom* och till *Nordiska konstförbundet*. Kommittén ansvarar för styrelsefunktionen för *Nordiskt konstnärscentrum - Dalsåsen* (NKD). Stadgar för Nordiskt Konstnärscentrum - Dalsåsen har godkänts av Nordiska ministerrådet och avtal undertecknats mellan den norska staten och Nordiska ministerrådet. Centret kommer att ha till uppgift att främja och utveckla det nordiska samarbetet inom konstområdet genom gästateljéer och annan konstnärlig verksamhet. Byggnationen av Dalsåsen-projektet har påbörjats under hösten 1994 och centret beräknas kunna invigas i mitten av 1995.

NOMUS inriktar stora delar av sin verksamhet på ett aktivt stöd till olika samnordiska musikprojekt. Att ta initiativ till och beställa nya nordiska kompositioner är en viktig del av verksamheten. Över 30 nya kompositioner av nordiska tonsättare har under året beställs av kommittén. Bland dessa kan nämnas ett verk för *Orkester Norden* och en *barnmusical*. De flesta ansökningar, som inkommer till kommittén rör olika festivaler, turnéer och musikframföranden. Av de drygt 30 projekt som fått stöd under 1994 kan nämnas barn- och ungdomskörkursen *NORBUSANG 5*, *folkmusikfestivalen på Färöarna*, *Skandinaviska musikfestivalen i Berlin*, *Etnokulturfestivalen i Ammarnäs*, *Nordiska Visdagarna i Island*, *Festivalen Kalottspel-1994 i Nordnorge* samt *operan Gilgamesh* av Per Nørgård i Aarhus och Göteborg. NOMUS ansvarar för valet av pristagare till Nordiska Rådets musikpris samt för administrationen av musikpriset. 1994 tilldelades priset till Erik Bergman. NOMUS utger tidskriften *Nordic Sounds*, en engelskspråkig tidskrift om nordiskt musikliv, som distribueras i 5000 ex. Kommittén utger årligen *NOMUS - katalogen* med över 1200 aktuella adresser över musikmyndigheter, musikinstitutioner etc. i hela Norden samt de tre baltiska länderna. NOMUS har under året deltagit i projekten *Ett levande Norden* och *Nordisk Kulturpedagogik i skolan* och aktivt deltagit i förberedelserna av den *nordiska kulturfestivalen i Spanien* våren 1995. Nordiska ministerrådet har inrättat tjänsten som generalsekreterare vid kommittén som en tjänst på heltid från 1 juni 1994 (tidigare endast deltid) och därmed stärkt sekretariatets resurser och verksamhet.

Nordiska litteratur- och bibliotekskommitténs uppgift är att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på litteratur- och folkbiblioteksområdet i Norden. NORDBOKS årsanslag disponeras främst för de två stödordningarna, översättningsstödet, ca 2,4 MDKK, fördelade på ca 150 boktitlar och folkbiblioteksstödet ca 1 MDKK. Inom folkbiblioteksområdet har följande samarbetsområden prioriterats: informationsteknologi, personal- och utbildningsfrågor, brukarnas behov och rättigheter, barn och ungdom i bl a samspelet skola/folkbibliotek, bibliotekstjänst i det samiska området och

bibliotekstjänst för invandrare. Kommittén anordnade under året, för att följa upp undersökningen *Nordiskt bokhandelsnät*, ett expertmöte med representanter för bokhandeln och branschens EDB-system för att dryfta vilka praktiska åtgärder som kan vidtas för att förbättra bokdistributionen i Norden. *NORDBOKS journalistpris* utdelades för första gången 1994 och pristagaren var Erik Skyum-Nielsen, Danmark för sin förmedling av nordisk litteratur. NORDBOK har under året beviljat stöd till *Nordiska författar- och översättarkurser* samt årligen återkommande nordiska arbetsmöten för att främja tillgången av litteratur för fysiskt handikappade och andra svaga grupper. NORDBOK har under året 1994 utgivit det andra numret av tidskriften *Nordisk litteratur/Nordic Literature* som vänder sig både till en nordisk och en internationell publik. NORDBOK har under året deltagit i projektet *Ett levande Norden* samt i förberedelserna av den *nordiska kulturfestivalen i Spanien 1995*. Nordiska Rådets litteraturpris, som utdelas av en särskilt tillsatt kommitté, tilldelades Kerstin Ekman.

2.5 Nordisk profilering i Europa och Norden

2.5.1 Nysatsning

Inom ramen för nysatsningen har planeringen av utställningen *Margrete I* påbörjats. Danmarks Nationalmuseum har tillsammans med en nordisk expertgrupp arbetat fram en synopsis för utställningen som handlar om unionsdrottningen och hennes tid och som kommer att ingå i firandet av 600-årsminnet av Kalmarunionen 1997. Utställningsorter är Köpenhamn, Kalmar, Helsingfors och Oslo. Möjligheterna att också visa utställningen i Reykjavik undersöks.

På uppdrag av Ministerrådet har Heureka, Finlands vetenskapscenter, i samarbete med en nordisk expertgrupp påbörjat planeringen för utställningen kring nordiska upptäcktsresor från vikingatid till nutid. *Nordic Explorers* kommer att gestaltas som en multimediautställning där upplevelsemomentet blir centralt. Den riktar sig inte minst till barn och ungdom. Utställningen visas 1996-98 i Helsingfors, Köpenhamn och ett antal städer i övriga Europa. I Köpenhamn ingår den i Kulturby '96.

Båda utställningarna kan ses som en uppföljning av utställningen kring vikingatid och tidig medeltid.

Förberedelser pågår för en mycket omfattande *nordisk kulturfestival i Spanien* våren 1995. Projektet bör ses mot bakgrund av den pågående integrationsprocessen i Europa vilken motiverar en kulturell nord-syd-dialog. Festivalen äger rum under perioden mars-juli i Madrid, Valencia och Barcelona. I festivalen ingår en utställning med nordisk sekelskifteskonst samt en med nutida nordisk konst. Ytterligare en rad projekt planeras med stöd från Nordiska kulturfonden, i samverkan så som ovan omtalats med de nordiska kommittéerna eller av de nordiska länderna enskilt. Ledningsgruppen för nordiska kulturprojekt i utlandet har det övergripande ansvaret för planeringen av festivalen som i första hand fokuserar den nutida nordiska kulturen.

Budgetramen 1994 för nordisk profilering i Norden och Europa var 4,1 MDKK. För kulturfestivalen i Spanien samt nedan redovisade uppgifter tilldelades Ledningsgruppen för nordiska kulturprojekt i utlandet 3 MDKK, i tillägg till ledningsgruppens ordinarie budget om ca 3 MDKK.

2.5.2 Ledningsgruppen för nordiska kulturprojekt i utlandet

Ledningsgruppen har haft ansvaret för en stor del av nysatsningen under föregående rubrik, 2.5.1 Nordisk profilering i Europa och Norden.

Syftet med ledningsgruppens verksamhet är att öka kännedomen om de nordiska ländernas kultur i tredje land och att i samband därmed även befrämja det nordiska kultursamarbetet. Under perioden 1993-96 är verksamheten i enlighet med projektplanen helt inriktad på Europa.

Två av de sedan november 1993 genomförda projekten har gällt närområdena (*baltiskt-ryskt-nordiskt konservatorssymposium* samt designutställningen *From Dreams to Reality*; se kapitel IX).

Det finns ett nytt intresse för nordisk design i utlandet. En stor utställning visas nu i Europa. *VARDE: The Nordic Design Programme* genomförs 1994-95 av de nordiska design- och konsthantverksskolorna i London, Rom, Budapest, Berlin och Wien. Ca 300 elever och lärare samverkar kring gestaltningen av åtta olika teman. I centrum för projektet står en utställning och parallellt med denna anordnas workshops och föredrag i samverkan med högskolorna på de olika visningsorterna. Projektet är framtidsinriktat och nyckelorden är ekologi, livskvalitet och resurser.

I samarbete med styrelsen för kulturfonden arrangerade ledningsgruppen i september konferensen *Ut med kulturen!* i Reykjavik. Vid konferensen diskuterades den nordiska kulturförmedlingen till utlandet i ljuset av den europeiska utvecklingen. En rapport kommer att utarbetas.

2.6 Övriga nysatsningar

2.6.1 Språksamarbetet

Västnorden, de icke-skandinaviska språken samt barn och unga är huvudprioriteringarna i Ministerrådets nysatsning på språkområdet. Ministerrådet har därför, och i insikt om att språkförståelse inte enbart innebär en kommunikativ kompetens, beslutat förstärka de insatser på språkområdet, för vilka i övrigt redogörs under kapitel III, 2.1. Språksamarbetet, med kulturförmedlande aktiviteter inom den härför reserverade ramen om knappt 1,3 MDKK.

Språkkonsulentverksamheten vid de västnordiska institutionerna har förstärkts genom att vid Nordens institut i Grönland anställa en grönländskspråkig konsulent och till Nordens hus i Reykjavík bevilja medel såväl för den isländska språkkonsulentens kulturverksamhet som till en utbyggnad av institutionens videotek med nordisk barn- och ungdomsfilm.

I det finskspråkiga Finland har Ministerrådet stött ett initiativ från den finska föreningen Norden om en serie kulturmanifestationer under rubriken *Norden i östra Finland*. Det första programmet i denna serie arrangeras

des i Kuopio län hösten 1994 och omfattade såväl konstnärliga aktiviteter som seminarier om nordiskt kultursamarbete, ungdomssamarbete och turism samt en särskild fokusering på kulturutbytet mellan Finland och Island.

2.6.2 Folkligt kultursamarbete

Projektet *Nordliv - Nordisk identitet -fortid, nutid, framtid* har initierats under 1994 med planering och inventering av de nationella aktionerna. Projektets syfte är att förstärka det nordiska historiemedvetandet och tyngdpunkten ligger på de lokala och regionala aktiviteterna som i första hand genomförs av Norden-föreningarna i samarbete med andra medborgarorganisationer. En informationskampanj, som omfattar såväl *Nordliv* som Ministerrådets historierelaterade aktiviteter planeras i Ministerrådets regi.

Ministerrådet har fattat beslut om att projektet förverkligas inom en totalram om 10 MDKK under åren 1994-97. Med hänsyn till att projektet skall omfatta aktiviteter inom såväl kultur- och utbildningssektorn deltar bägge sektorer i projektets finansiering. Projektet är den ojämförligen största ekonomiska insats Ministerrådet beslutat om inom ramen för nysatsningen på kultur-, utbildnings- och forskningsarbetet.

2.6.3 Sessionlandets kultursatsning

Som en väsentlig del av nysatsningen har Ministerrådet etablerat *Sessionlandets kultursatsning*, en kulturmanifestation två gånger årligen knuten till Nordiska rådets sessioner. Den första i raden av dessa satsningar, *Norden i Stockholm* den 5-13 mars 1994, blev den största nordiska kulturmanifestationen någonsin i Stockholm.

Syftet med manifestationen är att framhäva och tydliggöra den kulturella mångfalden och rikedom i Norden och att genom manifestationens regelbundenhet bidra till att skapa ett nätverk mellan kulturinstitutioner, -organisationer och konstnärer i de nordiska länderna.

Nummer två i raden av satsningar arrangerades under sessionen i Tromsø under rubriken *Nord i Norden*.

Ministerrådets beviljning om totalt drygt 3,5 MDKK förutsatte betydande ekonomiska insatser även från värdlandets/kommunens sida. Till finansieringen av programmet i Stockholm bidrog även Nordiska kulturfonden genom att med drygt 1 MDKK stöda utställningen *Nordiska profiler - dansk, norsk, finsk och svensk design av idag* och dess nordiska turné.

3 Institutioner

3.1 Teater och Dans i Norden

Se under avsnitt 2.4.2

3.2 Nordiskt Konstcentrum (NKC)

Nordiskt Konstcentrums oppgift är att öka kännedomen och informera om grannländernas konst inom Norden och om nordisk konst utanför Norden inom bildkonsten. Institutionens budgetram var knappt 8,7 MDKK. Under 1994 har ett tiotal utställningar med i huvudsak nordisk samtidskonst för såväl visningar i Galleri Strandkasernen och Augusta på Sveaborg, som för visningar i Norden och/eller internationellt producerats. Centrets strävanden att i initialskedet aktivt samarbeta med andra institutioner har genom flera satsningar visat sig mycket framgångsrika. Årets största satsningar har utgjorts av *Aurora 6 - biennalen för ung nordisk konst* och *Den Flyvende Kajak - samtidskonst från Grönland*. Den sistnämnda har rönt ett stort intresse och turnélagts för visningar t o m. 1997. Exempel på andra uppmärksammade produktioner utgör *Michael Kvium - Kunsten til sygdom*, en samproduktion mellan NKC, Horsens Kunstmuseum och Galleri F 15 och utställningen *Tema: AIDS*, tillsammans med Helsingfors Stads Konstmuseum, där också helt nya målgrupper bereds tillfälle att möta internationell och nordisk samtidskonst. NKC har under året disponerat 12 nordiska ateljéer av vilka 5 befinner sig på Sveaborg. Som förut fördelade NKC ateljéstipendierna efter utlåtande från Nordiska konstförbundets sektion i respektive land. NKC arrangerade sitt årliga utställningsarrangörsmöte på Louisiana-museet i Humlebæk, Danmark, hösten 1994. NKC:s tidskrift *SIKSI* utkom med fyra nummer 1994 och *Info-bladet*, i 7 000 exemplar, som informerar om NKC:s verksamhet utkom två gånger 1994.

3.3 Nordens Hus i Reykjavík

Nordens Hus har gennem 1994 fortsat sin høje aktivitet. Efter direktørskiftet ved årsskiftet 1993/1994 har der været et programudbud, som de første måneder var præget af den tidligere direktør, men efterhånden overtaget af den nye. Følgende punkter fra virksomheden skal fremhæves i denne rapport.

Der blev introduceret et debatforum *Orkanens Øje* søndag eftermiddag. I dette forum er samtale og debat de bærende elementer, oplæggene forskellige, men altid "åbne" og egnet til diskussion. Emnerne har været f.eks. Sverige og EU, Overlever Folkehøjskole-tanken i Island? og Finland efter præsidentvalget.

Nordens Hus er koblet til Ritzaus Bureaus Nyhedstjeneste i København gennem en computer. Dette gør det muligt at modtage nyhedstelegrammer øjeblikkelig og disse telegrammer er råmaterialet til en daglig *Vægavis*, som ophænges i foyer'en i Nordens Hus. I sommerperioden udsendes Nordiska Nyhetsbladet dagligt til hoteller, vandrehjem, turistbureauer osv. i Reykjavík, ligesom en fax-udgave sendtes til vigtige nordiske adresser uden for Reykjavík og uden for Island.

I forbindelse med Republikken Islands 50 års jubilæum arrangerede Nordens Hus to større markeringer. For det første sendtes en *Kulturkara-*

vane rundt om øen omkring 17. juni. Denne karavane indeholdt et kor (8 personer fra DK), en folkemusikgruppe (6 personer, 3 fra S og 3 fra DK) og 2 færøske skuespillere. Bussen stoppede i 7 forskellige byer, hvor de spillede og sang, og det lykkedes at få islandske musikere til at deltage.

For det andet opfordrede Nordens Hus den danske komponist Per Nørgård til at skrive et nyt stykke musik til Islands "fødselsdag". Han skrev *Vilde Svaner*, som blev uropført af Ny Dansk Saxofonkvartet den 14. juni, iøvrigt sammen med to islandske uropførelser, som blev et indirekte resultat af dette initiativ. *Vilde Svaner* blev senere opført flere steder i Danmark og i Tromsø i forbindelse med Nordisk Råds efterårs session der.

Nordens Hus gennemførte 26.9-3.10.1994 en omfattende Islandspræsentation i Århus. Projektet var forberedt gennem mere end 1 år og skaffede gennem sit righoldige program en stor interesse for Island i Danmark. Programmet indeholdt musik, arkitektur, film, litteratur, mad, islandske heste, historie, billedkunst og skulptur. Særligt skal arkitekturudstillingen fremhæves, idet det er den første udstilling af islandsk arkitektur, som er blevet fremstillet. Udstillingen er senere kommet til Tromsø, hvorfra den fortsætter sin turné.

Der er i 1994 indledt et samarbejde mellem Nordens Hus, Islands Arkitekturförening og Reykjavíks Museums arkitekturafdeling om en fælles foredragsrække, som med 8 foredrag om arkitektur og design, forløber over vinteren 1994-95. Det er et samarbejde, som sikkert kan udbygges til at omfatte Islands Kunstmuseum, Islands Universitet, Islands Kunsthøjskole og Nordens Hus med kunsthistoriske foredrag og har et vigtigt perspektiv i forhold til at inddrage Nordens hus i det lokale miljø.

Gennem året har der været omfattende turistprogrammer med kulturelle og politiske foredrag hver torsdag og søndag i turistsæsonen, filmprogrammer for børn hver søndag i skolesæsonen, informations- og kunststudstillinger i husets foyer og kunststudstillinger i husets galleri.

Biblioteket har som det eneste bibliotek i Island åbent lørdag og søndag og yder en fornem service til brugerne. Videoteket er i hastig vækst, selv om der findes ophavsretslige vanskeligheder ved indkøb af videofilm til offentlig fremvisning eller udlån.

Cafeteriet i Nordens Hus er et vigtigt element i funktionen som et nordisk hus, som alle kan føle sig velkommen i; i cafeteriet findes 35 daglige nordiske aviser og cafeteriet er som biblioteket åbent 7 dage om ugen.

Husets budget var 5,5 MDKK.

3.4 Nordens Hus på Färöarna

Nordens Hus på Färöarna har under året haft følgende programverksamhet:

Inom *musiken*: Sommatónar (Klassisk musikfestival), Folkmusikfestival, Jazzfestival, konserter för barn (Muminorkester och norsk invandrarorkester). Dessutom ordnades en elektroakustisk konsert med workshop för fackfolk.

Teaterforestillingen Goda Helena har huset produsert i samarbeide med teatergruppen Grima og huset har haft gästspel både från Danmark og Finland. Under Olaf oppførtes barnteaterstykket *Snáti*.

Huset har produsert fire boktitlar til en sammanlagd opplaga om ca 4000 ex og tre plakater om ca 3000 ex. Fire nyhetsbrev og två kulturbrev har utsånts.

Fire større konstatstillinger har öppnats i huset samt en rad mindre. Under sommaren ordnades *Färökvällar* med kallt fiskbord, konstantverksupplvisningar, og ett kulturprogram.

Två filmproduksjoner har fått stöd från huset samt att huset har varit medarrangör i ett tiotal seminarier (bl a om William Heinesen og fiskerisamfund i kris) og foredrag (bl a *Barns psykiska utveckling*, *Polisens arbeidskydd* og *Helen Schjerfbeck*).

Huset har stått som värd för många stora politiska evenemang på Färöarna og var skådeplats för den färiska televisionens tio års jubileum.

Under vinterhalvåret arrangeras *barndans* varje fredag. Olika nasjonella stämmer og internasjonella stormöten har hållits vid ett tiotal tillfällen.

I utlandet har huset varit delaktigt i konstatstillinger, teaterarrangement, musikal- og foredragsverksamhet. Huset har støtt både enskilda og organisasjoner i deras verksamhet. Under verksamhetsåret har omfattande tilbyggnads- og underhållsarbete pågått i huset

Husets budget var 8 MDKK.

3.5 Nordens Institutt på Åland (NIPÅ)

Nordens institutt på Åland skal styrke det ålandske kulturliv i samspill med det øvrige Norden og i samarbeide med det lokale kulturliv. For tiden vektlegges i programplanleggingen styrking av det profesjonelle kulturlivet og forsøk på å skape en forankring på Åland for et profesjonelt kunstmiljø. Dette skjer delvis ved støtte til lokale kunstnere, delvis ved kontaktskapende virksomhet ut i Norden og fra Norden til Åland, og delvis ved å styrke kunstundervisning for barn og unge.

Musikk: Prosjekt Nord - saxofonorkester fra Sverige og Norge med konsert og work-shop. Programmet er nordisk og nytt. Fiolveckan på Kökar, sommerleir for skärgårdsungdom med undervisning i folkemusikk, folkedans og visesang. Viseverksted med Per Sörman for Visans Vänner. Julekonsert med stemningsfull julemusikk i Jomala kirke, lokalt kor og importert orkester.

Teater: Et Levande Norden - Cirka-Teateret. Mime-teater fra Norge med skoleforestillinger på faste Åland. Gjestespill teater *Abrakadabra* fra Norge. Musikkteater til skolene i skärgården. Instituttetsjefen var med på turnee for å møte lærere og andre og få ideer til nye prosjekter. Bidrag til teatergruppen *Mimers Brunn* til Nordisk Forum i Åbo og forestillingen *Gustava Johansdotter - et sorgspel* ved regionsteateret i Valmiera i Latvia.

Dans: folkedansere fra Kunda i Estland besøkte Åland og Ålands folkedansere. Fridans forestilling samt kurs både for barn, ungdom og voksne på Kökar (skärgårdskommune).

Film: Et Levende Norden - Fire filmkunstnere besøkte etter tur elever ved Ålands Yrkesskole og fortalte om sine yrker og filmene de regisserte, klippet, viste eller spilte i. Produksjon av *Byen* P.O. Högnäs' film om livet i en bygd på Åland. Ålands Nordiska Filmdager 13-20. november. Filmfestivalen arrangeres i år for 6 gang. Oppstarting av Videoverkstaden som er en idemessig fortsettelse av Et Levande Nordens film-temadager. Elevene ved Ålands Lyceum, Handelsläroverk, Folkhögskola og Yrkesskola samarbeider om alle ledd i en filmproduksjon. Filmidé og etterhvert manuskript utarbeides av en manusgruppe, mens en produksjonsgruppe utarbeider presentasjonsmateriale og budsjett, og arbeider med finansieringen. Et av hovedpoengene med prosjektet er at det er elevene som har siste bestemmelsesrett i arbeidet, og at "ekspertene" bare skal veilede og gi råd.

Utstillinger: Utstilling av barnetegninger i Ålands Museum. Tegnningene skildrer barnas inntrykk og tanker fra høstens skolekonsert med Stockholmskvartetten. I forbindelse med utstillingen opptrådte unge musikkelever fra Musikk instituttet i Mariehamn og elever av en av Stockholmskvartettens medlemmer fra Stockholm, og besøkende barn ble oppfordret til å lage sine egne tegninger som så ble hengt opp i utstillingen. Fotoutstilling - Ålandsportretter av Augusto Mendez i Mariehamns Stadsbibliotek. Kunstutstilling Mariehamns Stadsbibliotek Johan Markussen fra Grønland.

Litteratur og utgivelser: Utgivelse av skriftet Ålands Flagga til självstyredagen 9. juni.

Utvexling og reiser: Gjensidige klassereiser Åland-Øster Åby (DK) og Åland-Åseral (N). Samme klassetrinn hvert år besøker hverandre. Unge ålandske klarinett elever reiste med sin lærer til barnkulturfestival i Norrköping og holdt konsert. Åländsk dukkemaker til dukkefestival i Malmö. Språk- og kulturkurs i Reykjavík. Bibliotekskurs på Færøerne. Spesiallærerkurs på Færøerne. Ålänske bibliotekarer og andre til Bok- og Biblioteksmessen i Göteborg. Besøk og konsert av studentkor og -orkester fra Åbo, med stort innslag av studerende ålænninger. Programmet inneholder en urframføring av Peter Lång.

Kurs og seminarer: Oppstarting av tonbildingsundervisningen, med for tiden 40 elever fra kor, danseorkester og visemiljøet. Prosjektet fortsetter ut 1995, med - håper vi - gradvis overtakelse av lokale musikkforeninger og kor. Nordisk Stipendieordning. Språkforsker Per Langgård fra Grønland kommer for å forske i tospråklighet på Åland. Sølvsmed-kurs II med Anders Ringby ved Tosarby Handverkscenter. Seminar Flykten från vardagen. Kurs i mimeteater for unge ålandske amatørskuespillere (Cirka-teateret).

Informasjon: Ålänsk kulturpakke med historie, geografi, självstyremateriale, litteratur og musikk ut i Norden.

Institutets budjet var 0,9 MDKK.

3.6 Nordens Institut i Grønland

Nordens Institut i Grønland, budget 3,5 MDKK, har i de senere år afviklet en række brede kulturpræsentationer af Grønland, inkl. kunstudstillinger, musik, teater, film, forelæsninger, informationsudstillinger etc.

I fortsættelse af tidligere præsentationer i Sverige (Stockholm 1989), Island (Reykjavík 1991), Göteborg (Bok og Bibliotek 1993) og Færøerne (1993) gennemførtes tilsvarende præsentationer i Helsingfors/Esbo i september 1994. Projektet omfattede fem udstillinger, teater- og filmforestillinger, koncerter, bogpræsentationer og -udstillinger, konferencer, foredrag etc. i samarbejde med Hanaholmen, Esbo Kulturcentrum, Nordisk Konstcentrum og flere andre samarbejdspartnere.

På musikområdet foranledigede instituttet et samarbejde med KNR/Grønlands Radio, som i konsekvens heraf udsendte den nordiske TV-serie Kontrapunkt om klassisk musik.

De meget vellykkede klassiske musikuger i Nuuk januar 1993 med overvældende respons fra borgerne genoptages i november/december 1994 med inddragelse af byerne Illulisat (Jakobshavn) og Sisimiut (Holsteinsborg) foruden Nuuk. Musikugerne introduceres af musikpædagerne Sixten Nordström, Sverige og Jens Østergaard, Danmark.

En svensk kammermusikalsk koncertturne blev gennemført i Ammassalik distrikt på Grønlands østkyst i maj.

Yderområderne i Grønland begunstiges i det hele taget i det omfang, det er praktisk og økonomisk muligt. Institutet bidrog således til flere projekter og arrangementer i forbindelse med Ammassaliks 100 års jubilæum i august. Igangværende og planlagte vandreudstillinger på vestkysten ventes også at komme til østkysten og Qaanaq (Thule) kommune i år.

Instituttet medvirkede aktivt ved Grønlands-turneens 25-års jubilæums-teaterrejse til Grønland i marts/april 1994 for børn og en tilknyttet koncertafdeling for voksne (og interesserede børn).

I samarbejde med Suomalaisen Kirjallisuuden Seura/Informationscentralen for Finlands Litteratur åbnede udstillingen *Fantasi och förtrollning från Finland* på Det grønlandske Landsbibliotek i februar.

Instituttet har også medvirket aktivt ved Nordisk Konstcentrums udstilling om grønlandsk nutidskunst, *Den flyvende kajak*.

Instituttet intensiverer sin medvirken i den årlige grønlandske Bogens Dag i november 1994 i den hensigt at skabe basis for medvirken af nordiske forfattere og bog-branchefolk.

På publikationssiden har instituttet ene-sponsoreret en håndbog om Grønland, *Grønland i dag - en introduktion 1994*, som ventes at udkomme hvert år. Der arbejdes med flere andre projekter, og første fase i produktionen af et tiltrængt musikpædagogisk værk på grønlandsk er sat i gang i samarbejde med Atu-akkiorfik (Det grønlandske Forlag).

Samtidig er instituttets chef som Ministerrådets repræsentant i byggekomiteen intenst engageret i arbejdet med planlægning og opførelse af de

kommende Grønlands Kulturhus i Nuuk. Første spadestik blev taget 3. oktober 1994, og byggeriet ventes avsluttet i september 1996.

3.7 *Nordisk journalistcenter (NJC)*

Nordisk Journalistcenter har i løpet av året konsentrert arbeidet innen to hovedområder: På den ene siden kunnskapsbyggende og identitetsskapende virksomhet for nordiske journalister, på den annen side faglig videreutdanning for journalister i Baltikum og i den senere tid også i de russiske nærområder, jfr. kapittel IX. Senteret har det siste året gjennomført 19 kurser eller kursuker for nordiske journalister og ett for nordiske og østeuropeiske og vesteuropeiske journalister i fellesskap.

De nordiske kursene henvender seg til journalister i presse, radio og TV. NJCs hovedkurs på 12 uker for nordiske journalister fokuserte i høy grad på den aktuelle politiske situasjon i de nordiske land, det fremtidige nordiske samarbeidet og Nordens plass i en bredere europeisk sammenheng. Et fireukers spesialkurs om nordisk Europa-politikk er arrangert. Ministerrådsbevilgningen til de nordiske kursene var i 1994 på 2,75 MDKK. Den aktuelle sikkerhetspolitiske omprøving i Finland, Sverige og Norge ble belyst i et særlig seminar arrangert i samarbeid med Ministerrådet i oktober med deltakere fra Norden og Øst- og Vest-Europa.

Som et ledd i nysatsingen på det nordiske kultursamarbeidet arrangerte NJC i 1994 et spesialseminar for 60 nordiske kulturjournalister og -redaktører fra ulike typer media med målsetting å forsterke det kulturjournalistiske samarbeidet. Seminaret ble av deltakerne evaluert som positivt, og bidro til oppbygging av faglige nettverk mellom kulturjournalister i de nordiske land. I forbindelse med seminaret ble rapporten *Kulturjournalistik frem mod år 2000* utgitt i Ministerrådets publikasjonsserie.

NJC har i 1994 sluttet mål- og rammestyringsavtale med Ministerrådet.

3.8 *NORDICOM - Nordisk dokumentationscentral for massekommunikasjonsforskning*

NORDICOMs oppgave er å spre informasjon om medie- og kommunikasjonsforskningen i de nordiske land. Utviklingen av medieforskningen, strukturforvandlingen i mediesystemet, den økende internasjonaliseringen og den stadig tydeligere sammenhengen mellom medieforskning og kulturpolitikk stiller nye krav til NORDICOM. Behovet for kunnskap om forandringsforløpene i mediesystemet er omfattende og NORDICOM har i løpet av året tatt initiativer for å medvirke til at kunnskapsutviklingen forsterkes både på nordisk og europeisk nivå. NORDICOMs nordiske virksomhet hadde i 1994 et budsjett på 1,1 MDKK. Kulturministrene har besluttet å reservere nye midler til NORDICOM i 1995 og 1996 for å sette institusjonen i stand til å bygge opp en samnordisk informasjonstjeneste vedrørende medieutviklingen. Informasjonstjenesten vil rette seg både til Norden, Europa og den øvrige verden. I fokus står utarbeidelsen av en sammenlignende nordisk mediestatistikk. I 1994 har det blitt innledet et samarbeid med den pan-europeiske organisasjonen *European Audiovisual Observatory* i Strasbourg.

NORDICOM formidler gjennom sine to tidsskrifter *NORDICOM-Information* og *NORDICOM Review* bibliografier, forskningskataloger samt on line databaser over litteratur samt pågående forskning i Norden. Målgrupper er forskere, beslutningstakere, mediepraktikere, informatører, lærere og studenter i Norden og resten av Europa og verden. I takt med den akseleerende medieutviklingen prioriterer NORDICOM nå sterkt publisering av kataloger på nordiske språk samt engelsk over pågående forskning i Norden.

NORDICOM har i løpet av året sluttet mål- og rammestyringsavtale med Ministerrådet.

4 Nordisk Råds rekommandasjoner

4.1 Meddelande om rekommandation nr 27/1992/k angående ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden (A 976/k)

Rekommandasjonen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd snarest å vedta tiltak for å få i stand økt nordisk TV- og radioprogramutveksling. Det bør i den sammenheng vurderes hvilken betydning den stadig utvidede kapasitet på de europeiske satellitter vil få for nordisk programutveksling."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har utarbeidet rapporten *Nabolands-TV*. Rapporten analyserer vilkårene og mulighetene for økt nabolandsspredning av nasjonale TV-programmer i Norden samt mulighetene for økt nordisk programsamarbeid og programutveksling. Rapportens konklusjon er at det i dag ikke finnes tekniske hindringer for å tilgjengeliggjøre samtlige nordiske TV-stasjoner i Norden via kabelnett eller private parabolantenner. Dette bør eventuelt skje gjennom private initiativer på kommersielt grunnlag. Myndighetene bør innskrenke seg til å legge forholdene lovgivningsmessig til rette for økt nabolandsspredning og bidra til å løse opphavs- og medie-rettslige spørsmål. Kulturministrene avviser prinsipielt tanken på subsidiering av frikjøp av rettigheter for å fremme nabolandsutvekslingen. Det kan imidlertid finnes andre særlige tiltak og prosjekter i Nordens utkanter som kan vurderes støttet med nordiske midler. Dersom konkrete forslag skulle bli fremlagt, vil Ministerrådet vurdere disse. Ministerrådet peker på at den teknologiske utviklingen og liberaliseringen av adgangen til å drive kringkastingsvirksomhet har ført til at det i dag er flere initiativer på kommersielt grunnlag for å spre også nordiske kanaler, bl.a. samarbeidet innenfor rammene av Nordic Satellite Distribution (NSD). I denne sammenheng kan det også konstateres at de nordiske lisensfinansierte TV-selskapene utveksler over 1000 programtimer årlig, og at det finner sted en økning av utvekslingen, særlig innenfor nyheter og dramaproduksjoner. Noen av de lisensfinansierte TV-selskapene er videre i ferd med å undersøke mulighetene for ytterligere samarbeid, bl.a. på distribusjonsområdet.

Som et ledd i videreføringen av Nordisk Film- og TV-fond, er det besluttet at Fondet i fremtiden skal legge langt større vekt på distribusjon i sin virksomhet. Økt satsing på ambisiøse nordiske film- og TV-prosjekter med grundig distribusjon kan i sin tur bidra til å øke den generelle interessen for nabolandenes film- og TV-programmer i den nordiske befolkningen.

Ministerrådet anser på denne bakgrunn at rekommandasjonen kan avskrives.

4.2 Meddelande om rekommendation nr 7/1994/k angående nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997 (A 1065/k)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vurdere mulighetene for en nordisk markering år 1997 ved bokmessen i Frankfurt, og herunder undersøke fordeling av finansieringsbyrden på de berørte parter ved en slik markering, samt å preliminært, i samråd med de nordiske forleggerforeningene, og uten finansielle bindinger anmelde Nordens interesse for en nordisk markering dette år."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordiska ministerrådet har befullmäktigat generalsekretären att tillätta en arbetsgrupp bestående av representanter för nordiska författarrådet, de nordiska förläggarföreningarna, de nordiska litteraturinformationscentralerna, NORDBOK samt ledningsgruppen för nordiska kulturprojekt i utlandet för att utreda de innehållsmässiga och ekonomiska förutsättningarna för en nordisk profilering vid bokmässan i Frankfurt 1997. Arbetsgruppen har haft ett möte i augusti och har i princip ställt sig positiv till en sådan samnordisk kulturmanifestation. Förslag till beslut kommer att föreläggas ministrarna vid möte den 2 december 1994.

Mot bakgrund av ovanstående anser Ministerrådet att rekommandationen kan avskrivas.

Kapitel III

Uddannelse og forskning

1 Udviklingen inden for uddannelse og forskning

Såvel på det politisk strategiske som på det praktisk udførende plan har samarbejdets udvikling på uddannelses- og forskningsområdet haft to overordnede og tæt sammenhængende udgangspunkter.

Det første udgangspunkt har været Ministerrådets nysatsning på det nordiske uddannelses- og forsknings samarbejde, eksemplificeret gennem øget prioritering af tiltag som kan styrke

- Norden som uddannelses- og forskningsregion,
- udbygningen af en lettilgængelig nordisk infrastruktur, som står til rådighed for uddannelses- og forskningsmiljøerne,
- sprogsamarbejdet generelt,
- de ikke-skandinaviske sprog,
- Vestnorden,
- det kulturpædagogiske arbejde,
- nordisk identitet.

Det andet udgangspunkt har været at se det nordiske regionale samarbejdes betydning, muligheder og indretning i lyset af den samlede europæiske udvikling.

Med et budget på 198 MDKK er uddannelses- og forskningssektoren ministerrådsorganisationens langt største enkeltsektor med et i sagens natur meget vidtspændende og meget varieret samarbejdsfelt. Ved at pege på nogle generelle udviklingstendenser og fremhæve en betydelig række centrale og konkrete samarbejdsaktiviteter er der i virksomhedsberetningen nedenfor søgt givet en illustration af de meget omfattende aktiviteter, som har fundet sted i Ministerråd, embedsmandskomite, centrale styringsgrupper, programmer, tidsbegrænsede projekter, og de 14 samnordiske uddannelses- og forskningsinstitutioner. For en mere detaljeret information henvises der til særskilte årsberetninger.

Med hensyn til den strukturelle opdeling inden for kulturaftalens område og arbejdsdelingen og koordineringen mellem kultursektoren henholdsvis uddannelses- og forskningssektoren henvises der til Kapitel II, afsnit 1.

Uanset at aktiviteterne på uddannelses- og forskningsektoren har været mangeartede og har rettet sig mod forskellige målgrupper, er der ikke desto mindre en række tydelige og gennemgående træk i udviklingen, som særligt bør fremhæves.

For det første har arbejdet i ministerrådsorganisationen været præget af en tydeligere understregning af den stigende betydning som *infrastrukturelle tiltag, udnyttelse af moderne informationsteknologi, netværksopbygning og arbejdsdeling* har for det nordiske samarbejde. Eksempler herpå er: Indviel-

sen af det nordiske skoledatanet i foråret, den indgåede nordiske overenskomst om adgang til højere uddannelse, en forundersøgelse af mulighederne for at gøre de nationale udbud af uddannelser og kurser tilgængelig gennem universitetsdatanettet, understregningen af de generelle støtteordningers tilpasning til nationale indsatser og deres rolle som instrumenter til fremme af netværksdannelse og arbejdsdeling mellem de nationale institutioner, samt et igangsat udredningsarbejde med henblik på øget nordisk samarbejde omkring uddannelsesevaluering.

For det andet har *den europæiske udvikling og den stigende internationalisering* som sådan accentueret behovet for at se på hvordan det regionale nordiske uddannelses- og forsknings samarbejde påvirkes og hvordan det kan indrettes og anvendes som udgangspunkt for først og fremmest europæisk samarbejde. Med henblik på at få en bred debat omkring denne problematik afholdt Ministerrådet i februar en omfattende konference om det nordiske uddannelses- og forsknings samarbejde set i lyset af den europæiske udvikling (en konferencerapport foreligger som *TemaNord 1994:558*). Det kan konstateres, at Nordens tilnærmning til EU og det øvrige Europa ikke har mindsket uddannelses- og forskningsmiljøernes interesse for nordisk samarbejde, men tværtimod har øget opmærksomheden for at arbejde med modeller som kombinerer nordisk og internationalt samarbejde. Uddannelses- og forskningsmiljøernes stigende samarbejde med nærområderne på den anden side af Østersøen - blandt andet gennem udnyttelse af de samnordiske programmer og institutioner - er i den forbindelse en god illustration.

For det tredje er der, ligeledes i lyset af den stigende europæisering og internationalisering, blevet fæstet øget opmærksomhed ved vilkårene for *Nordens internationale position i henseende til blandt andet kultur og samfundsindretning*. For at få belyst dannelsen af national og etnisk identitet og betydningen af flernational - i dette tilfælde nordisk - identitet har undervisnings- og forskningsministrene i samarbejde med kulturministrene besluttet at igangsætte et treårigt nordisk forskningsprojekt om *Nordisk identitet*. Et flerårigt humanistisk-samfundsvidenskabeligt forskningsprogram med titlen *Norden og Europa*, som skal koncentrere sig om forskning vedrørende fællestræk i nordisk kultur- og samfundsforhold er ligeledes i støbeskeen. Også den øgede prioritering af sprogsamarbejdet og Nordenundervisning i udlandet er eksempler på aktualiseringen af denne problematik.

2 Virksomheden i 1994

2.1 Sprogsamarbejdet

2.1.1 Sprogsamarbejdet generelt

Sprogforståelsen er en hjørnesten i det nordiske kulturelle og uddannelsesmæssige samarbejde. På det praktiske plan vil samarbejdet i vidt omfang bygge på parternes mulighed for at kommunikere med hinanden på

dansk, norsk og svensk, men det skal bemærkes, at Ministerrådet i forbindelse med nysatsningen på sprogområdet ikke mindst har tilgodeset de ikke-skandinaviske sprog.

At eksakt opgøre hvor mange ressourcer Ministerrådet anvender til at vedligeholde og forstærke sprogforståelsen og de nordiske sprogs stilling er en umulighed. Dybest set indgår dette aspekt i så at sige alle Ministerrådets aktiviteter på kulturområdet samt på uddannelses- og forskningsområdet. Dette gælder for eksempel samarbejdet på mediaområdet (Kap. II, afsnit 2.2) eller det nordiske skoledatanet (afsnit 2.3.2 nedenfor), selvom disse aktiviteter jo selvsagt ikke defineres som sprogligt samarbejde.

Til sprogsamarbejdet i mere håndgribelig form har Ministerrådet tilført 15,5 MDKK i virksomhedsperioden - det vil sige til NORDMÅL-programmet (afsnit 2.1.2), Nordiske kurser i sprog og litteratur (afsnit 2.1.3), Nordisk sprogsekretariat (afsnit 3.2), Nordiska språk- och informationscentret (afsnit 3.3), NORDPLUS-programmets sprog og litteraturnetværk (afsnit 2.5.1), samt til sprogsamarbejde på kulturområdet (Kap. II, afsnit 2.6.1).

2.1.2 NORDMÅL

NORDMÅL fastsætter hovedpunkterne for det nordiske sprogsamarbejde, som bygger på sprogenes ligestilling og på gensidig respekt for alle nordiske folks sprog, kulturer, historie og traditioner. NORDMÅL, handlingsprogrammet for sprogligt samarbejde i Norden, har for 1994 et budget på 4.598 TDKK. Danmarks Pædagogiske Institut er udpeget til at foretage en evaluering af NORDMÅL. Evalueringen forventes færdig november 1994. Under NORDMÅL har der i løbet af året være følgende eksempler på aktiviteter:

- Produktion af læremidler om nordisk identitet. Målgruppen er grundskoleelever i 14-årsalderen (360 TDKK).
- Finsk, islandsk og færøsk oversættelse af de Ministerråds-støttede læremidler *Sort skinner solen* og *Det modernes gennembrud* (180 TDKK).
- Lærerkurser for cirka 300 grundskolelærere og gymnasielærere. Kurserne henvender sig til modersmålslærere og fremmedsprogslærere (480 TDKK).
- Kurser i de ikke-skandinaviske sprog og kultur (200 TDKK).
- Netværk mellem læremiddelcentraler i Norden (200 TDKK).
- Efteruddannelse af læreruddannere. Kurset arrangeres af Nordisk sprogsekretariat i samarbejde med Fondet for dansk-norsk samarbejde og Landslaget for norskundervisning (200 TDKK).
- Forskningsprojekter igangsat (200 TDKK): *Dansk som fremmedsprog i Islandske folkeskoler*; *Nabosprogsdidaktik for lærerstuderende*; *Nordens sprog i det nye Europa*.
- Desuden aktiviteter om medier og sprog, tolkning og oversættelse, ordbøger og terminologi, sprogkonsulenttjenesten i Island, produktion af CD-ROM til modersmåls- og fremmedsprogundervisningen, m.m. (2.978 TDKK).

2.1.3 Nordiska kurser i språk och litteratur

Grunden för de nordiska kurserna i språk och litteratur - ett exempel på nordisk arbetsdelning inom högre utbildning - lades redan 1950 vid en nordisk studentarbetskonferens. På 1960-talet fick den administrativa sidan av kursverksamheten fastare former. År 1963 bildades en nordisk samarbetsnämnd, vars verksamhet definierades i särskilda stadgar, vilka senare reviderats. De nordiska språk- och litteraturkurserna kan sedan dess uppvisa en stabil och expanderande verksamhet. År 1994 uppgick budgeten till 1.833 TDKK. 15 kurser anordnades, i dessa deltog sammanlagt omkring 380 studerande från de nordiska länderna.

Ledningsgruppen för nordiskt samarbete inom högre utbildning har beslutat att utvärdera verksamheten. Resultatet av utvärderingen beräknas föreligga innan utgången av 1994.

2.2 Informationsteknologi

2.2.1 Informationsteknologi i undervisningen

Ministerrådet har under året låtit genomföra en utredning kring hur det nordiska samarbetet rörande användning av informationsteknologi i undervisning och inläring skall koordineras. Beslut om ett nytt handlingsprogram togs i maj 1994. Programmet innehåller beskrivning av målsättning, uppgifter, verksamhetsformer och relationer till övrigt nordiskt utbildningssamarbete och utgår ifrån ett finskt initiativ i Ministerrådet.

Det nordiska samarbetet vad gäller användning av informationsteknologi i undervisning och inläring kommer att omfatta följande sex insatsområden:

- Informationsteknologi och utbildningspolitik.
- Implementering av viktiga resultat.
- Utveckling och utväxling av undervisningsmaterial, bl a pedagogisk programvara.
- Distansutbildning.
- Gemensam tillgång till datanät och databaser.
- Upphovsrätt och avtal i samband med programvaror, databaser och datanät.

Det nya handlingsprogrammet startar i januari 1995. Samordnat planeringsarbete mellan de tre ledningsgrupperna FOVU, NSS och HÖGUT har pågått under hösten 1994. NSS har fått Ministerrådets uppdrag att i samråd med FOVU och HÖGUT från och med 1.1.1995 ta ansvar för innehåll och organisation av verksamheten i överensstämmelse med rekommendationerna i rapporten *Nordiskt samarbete rörande användning av informationsteknologi i undervisning och inläring*, daterad 19.4.1994.

Programmet träder i kraft samtidigt som projektet *Dataprogramgruppen* avslutas vid årsskiftet 1994-95.

2.2.2 Nordiska ministerrådets Dataprogramgrupp (DPG)

Dataprogramgruppens samarbete är ett av Ministerrådet igångsatta projekt kring ny teknologi på utbildningsområdet. Projektet avslutas i och med att DPGs mandat går ut 31.12.1994.

Tyngdpunktsområden under året har varit lärarfortbildning, know-how- och produktutveckling, avtal samt internationella kontakter.

Under året har bland annat hållits pilotkurser för lärarutbildare i fysik, kemi, biologi och musik. Samarbetet med FOVU kring ny teknologi på vuxenutbildningsområdet har fortsatt, bland annat som nätverkssamarbete. På programsidan har workshops i programutprovning och programöversättning genomförts. Under året har 20 nya program lagts på nordiskt kontrakt, totalt står nu 125 program till förfogande för nordiska skolor. Flera nordiska CD-ROM-produktioner har inletts på nordiskt plan, bland annat för modersmål, grannspråksundervisning, geografi och samhällsorienterande ämnen.

2.3 Skolsamarbetet

2.3.1 Nordisk skolgemenskap - arbete efter en ny handlingsplan

Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete (NSS) har under våren 1994 startat sin verksamhet med utgångspunkt i sin nya handlingsplan och nya statuter, som godkändes av Ministerrådet i juni 1993. Utgångspunkterna för denna har bland annat varit ministerrådsförslaget till nysatsningar och kulturutskottets betänkande över detta. NSS har för 1994 en budget på 5.019 TDKK.

Väsentliga verktyg för arbetet med att stärka den nordiska skolgemenskapen har varit:

- Handlingsplaner: Handlingsplan för miljöundervisning - MUVIN; Handlingsplan för Nordisk kulturpedagogik i skolan; Handlingsplan för likestilling i skolan.
- Mobilitetsprogrammet NORDPLUS Jr, som har fördubblats budgetmässigt från 1993 till 1994. Budget för 1994 på 4.590 TDKK.
- Politiska avtal: Uppföljning av Gymnasieavtalet som skrevs under 1992.
- Infrastruktur: Utveckling av det Nordiska skoldatanätet. Datanätet invigdes av statsministrarna i mars 1994.
- Nätverksprojekt: *Nordisk musik; Intressekonflikter i bruk av naturresurser; Skolstarten; Elev- och lärarutväxling i grundskolan; Nordisk yrkesutbildning; Små handikapp; Autisme; Jämställdhet i skolan; Jämställdhet i lärarutbildning; Norden i Europa.* Nätverksprojekten under NSS har involverat elever, lärare, lärarutbildare, administratörer, forskare och ämbetsmän. Flertalet projekt knyter samman nationella aktiviteter, så att satsade nordiska medel samverkar med nationella medel från FoU-miljöer, kommuner och olika institutioner.
- Informationsspridning: Utveckling av tidskriften *Skolan i Norden* till också engelskspråkig utgåva *Nordic School*, uppbyggnad av elektro-

niskt baserad information i det nordiska skoldatanätet, konferens för informationsutbyte med europeiska skolprojekt i Bryssel i april 1994, etablering av en årligt återkommande nordisk informationskonferens, m fl nya initiativ.

2.3.2 Nordiskt skoldatanät

Under året har ett gemensamt nordiskt skoldatanät utvecklats och invigts av statsministrarna i mars 1994. Syftet är att utnyttja ny teknik för att skapa en infrastruktur för stärkande av nordisk skolgemenskap. NSS har följt upp arbetet under hösten 1994 med koordinering av tekniskt utvecklingsarbete, utveckling av informationsinnehållet i nätet samt initierande utbildning av alla nordiska projektledare och nyckelpersoner för nordiskt skolsamarbete. I datanätet kommer bl a nordiska kulturinstitutioner, Föreningarna Norden, Hem och skola-sekretariaten m fl organisationer att vara representerade.

2.3.3 Nordisk kulturpedagogik i skolan

NSS, *Nordiska Musikkommittén*, *Nordisk konst- och konstindustrikommitté* och *Styringsgruppen för nordisk kultur- og massemediesamarbejde* har under året utvecklat en handlingsplan för Nordisk kulturpedagogik i skolan. Handlingsplanen tänkes utgöra en länk mellan politiska övergripande dokument av betydelse för samarbetet mellan kultur- och skolsektorn och konkret projektverksamhet, som till slut berör skolan som förmedlare av nordisk kultur. Planen utmynnar i en serie med 12 konkreta projektidéer som skall bilda underlag för projektverksamhet under de närmsta åren. Ett stort antal kulturinstitutioner, lärarutbildningar och forskare involveras i projekten i samband med en initierande konferens i november 1994.

2.3.4 Internationella frågor

NSS:s del av Ministerrådets utbildnings- och forskningskonferens i Lund i februari 1994 hade som ett av sina två teman *Den internationella dimensionen i nordiska skolor*. Konferensen var mycket lyckad och återges i en särskild konferensrapport (*TemaNord 1994:576 Nordisk skolgemenskap i framtiden - en konferensrapport*)

NSS genomförde i Bryssel i april 1994 en konferens för informations- och erfarenhetsutbyte med företrädare för Europarådet och för EU (Task Force: Human Resources, Education, Training and Youth) och de nya utbildningsprogrammen Leonardo och Sokrates.

NSS har under 1994 utgivit ett specialnummer av tidskriften *Nordic School* som bland annat distribuerats till Baltiska och Europeiska ministerier och ambassader, Europarådet, EU (Task Force: Human Resources, Education, Training and Youth) och till nordiska utlandslektorer.

2.3.5 Skolestart i Norden

I oktober månad 1993 holdt NSS en initierande konferens med titlen *Skolestart i Norden- undervisning - kreativitet - bevidsthed - læring*. Hensigten var at

undersøge om det var muligt og ønskeligt at lave et tættere samarbejde mellem lærerhøjskoler/seminarier og praktiskskoler om skolestartsproblematikken i Norden. På denne baggrund besluttede NSS at gennemføre et 3-årigt projekt (1994 - 1996) med henblik på at etablere et netværkssamarbejde mellem lærerhøjskoler/seminarier og praktiskskoler i Norden. Målgruppen er videreuddannelsesinstitutioner for lærere, læreruddannelsesinstitutioner, praktiskskoler. Det overordnede udgangspunkt er at fokusere på de pædagogiske problemstillinger, der er ved overgangen mellem børnehaven - børnehaveklassen og 1. -2. klasse. Det første arbejdsseminar er afholdt efteråret 1994, og de første netværk er etableret.

2.3.6 *NORD-LILIA ligestilling i læreruddannelsen*

Projektet NORD-LILIA (1992-1994) bliver evalueret i 1994. Projektet har haft til formål at stimulere til udvikling af indhold og metoder i grunduddannelsen for lærere og lærernes efteruddannelse med henblik på at gøre lærere bedre i stand til at fremme ligestilling i skolen. Projektet har i vidt omfang bygget på nationalt udviklingsarbejde med henblik på udvikling af et nordisk netværk. I gennemførelsen af projektet har der været aktiviteter på forskellige områder inden for de enkelte delprojekter, på nationalt, nordisk og internationalt niveau. Samlet har medvirket 37 lærerhøjskoler og universiteter, 21 skoler og børnehaver og 2 kommuner, hvor skolestyret og alle skoler har været involveret. 113 læreruddannere, lærere og administrativt personale har været direkte involveret i gennemførelsen af projektet. Projektet har været samfinansieret af NSS og EK-U.

2.3.7 *NORDPLUS-junior*

Udvekslingsprogrammet NORDPLUS-junior modtager et stigende antal ansøgere fra de nordiske lande og fra flere skoleformer, hvilket viser, at NORDPLUS-junior imødekommer et fagligt, psykologisk og studiemæssigt behov inden for stort set alle skoleformer, som tilbyder videregående undervisning til de 16 - 19 årige efter grundskolen. Som ansvarligt organ for ordningen har NSS ved prioriteringen af ansøgningerne arbejdet på at udjævne forskellen i antallet af ansøgninger fra de forskellige uddannelser, således at alle de 16 -19 åriges uddannelser tilgodeses mest muligt. Cirka 1500 elever og lærere har været udvekslet i virksomhedsperioden. Budgettet for 1994 er øget til 4.590 TDKK, men fortsat må cirka halvdelen af de kvalificerede og velbegrundede ansøgninger af prioritetshensyn afvises.

2.3.8 *Elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden*

Til at stimulere elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden er der i 1994 afsat 865 TDKK. Målgruppen omfatter elever i grundskolen og den videregående skole. Ordningen skal ses som et supplement til Ministerrådets handlingsprogram for sprogligt samarbejde i Norden, NORD-MÅL, og gennemføres som et forsøgsprojekt frem til udgangen af 1995. Derfor er der i 1994 taget initiativ til evaluering af ordningen. Ministerrådet vil på den baggrund tage stilling til fremtidige initiativer på området.

Efter Ministerrådets beslutning fordeles midlerne mellem de fem nordiske lande og de 3 selvstyrende områder. Bevillingen administreres af Foreningerne Norden.

2.4 Folkeopplysning og voksenopplæring

Styringsgruppen for nordisk folkeopplysning og voksenundervisnings-samarbejde (FOVU) stimulerer til fortsatt videreutvikling av samarbeidet mellom de frivillige organisasjonene og mellom folkehøgskolene gjennom fordeling av folkeopplysnings- og voksenundervisningsstøtten.

Gjennom handlingsprogrammet VOKS FREM har Ministerrådet stimulert til økt tverrsektorielt samarbeide innen for voksenopplæringen med sikte på å skape økt kvalitet og helhet i utdanningspolitikken for voksne både nasjonalt og nordisk. FOVU disponerte i 1994 et budsjett på 8.401 TDKK.

2.4.1 VOKS FREM

Nordisk handlingsprogram for styrkelse av voksenundervisningen i fremtiden - VOKS FREM ble vedtatt av Ministerrådet i 1992 og er arbeidsgrunnlaget for FOVUs arbeide i perioden 1992-1996.

Det er satt i gang forskjellige aktiviteter innenfor rammen av VOKS FREM og de fleste av prosjektene fortsetter og videreutvikles i 1995:

- *Nordisk tenketank* skal medvirke til å gi nordisk folkeopplysning og voksenundervisning profil og mere synlig gjennomslagskraft både nordisk og nasjonalt. Tenketanken har avholdt en rekke konferanser og utgitt 6 delrapporter med temaer om utdanning og arbeidsløshet, voksenpedagogikk, læring i arbeidslivet og kvalifikasjonskrav i et europeisk perspektiv. Gruppen har gjennomført en høring med folkeopplysningsorganisasjonene og en idekonkurranse i folkehøgskolene i Norden. Tenketankens sluttrapport vil bli presentert på en større konferanse i februar 1995. Rapporten vil inneholde en generell beskrivelse av fremtidens kvalifikasjonskrav i et europeisk perspektiv og vil inneholde en idébank med forslag til aktiviteter innen for folkeopplysnings- og voksenundervisningsområdet.
- Prosjektet *Voksenundervisning og ny teknologi* har som formål å skape et felles nordisk nettverk av utdanningsplanleggere på sentralt nivå. Erfaringer med ny teknologi i voksenundervisningen kan utveksles og diskuteres gjennom møter, studiebesøk og elektronisk kommunikasjon. Prosjektet blir videreført gjennom et nordisk samarbeid om informasjonsteknologi i undervisning og læring (se pkt. 2.1.5).
- *Metodegruppen* har arbeidet med fornyelse og utvikling av nye pedagogiske arbeidsmetoder innen for folkeopplysningen og voksenundervisningen. Gruppen som har vært ledet av Nordens folkliga akademi (NFA) vil eventuelt bli avløst av en ny arbeidsgruppe som skal videreutvikle Comenius 2000 - et nordisk nettverk om en etterutdanning i voksenpedagogikk. FOVU har gitt økonomisk støtte til videreutvikling av dette utdanningsprosjektet, herunder kartlegging av eksisterende tilbud og behovsanalyse.

- I nettverksprosjektet *VOKS NÆR* er temaet fremtidens kvalifikasjoner i lokalsamfunnet. Nettverket omfatter et prosjekt fra hver av de 5 nordiske landene. NFA har prosjektledelsen og målet er å stimulere til fornyelse og utvikling mellom nasjonale prosjekter som anvender folkeopplysning og voksenundervisning som et ledd i lokal kvalifikasjonsutvikling for å bevare og skape nye arbeidsplasser. Nettverket skal medvirke til erfaringsformidling.
- En arbeidsgruppe har arbeidet med nordisk erfaringsutveksling om *lokale ressurs- og kunnskapssentre*. Gruppen skal avgi en rapport med kartlegging og eksempler på lokale kunnskapssentre og medvirke til oppbygging av lokale nettverk på nordisk samarbeide.
- FOVUS informasjonsvirksomhet er evaluert med henblikk på å utvikle en bedre og mere *samlet informasjonsstrategi*. Den nye informasjonsplanen innebærer at FOVUS informasjonsvirksomhet også for fremtiden skal skje i samarbeid med NFA. Det er utgitt 3-4 numre av FOVUS tidsskrift *Dialog* på finsk, skandinavisk og engelsk. Prosjektrapporter innenfor VOKS FREM-programmet utgis som spesialnummer av *Dialog*.

2.4.2 Nordisk folkeopplysnings- og voksenundervisningsstøtte

Det er utarbeidet nye retningslinjer for støtteordningen som i 1994 var på 5,2 MDKK. Seks frivillige samarbeidende organisasjoner fikk et blokktilskudd på 2,6 MDKK. 0,7 MDKK ble bevilget til 11 enkeltprosjekter. Seks folkehøyskoleprosjekter fikk 0,5 MDKK. 111 elevstipendier til nordiske folkehøyskoler utgjorde 1,3 MDKK.

Blokktilskuddet til nordisk folkeopplysnings- og voksenundervisning vil etter en overgangsfase frem til 1996 bli erstattet med prosjektstøtte. Samarbeidsprosjekter mellom folkehøyskoler flyttes over til samme bevilgning. Det er også gitt adgang til at kommunal voksenundervisning kan søke om tilskudd.

Som en følge av endringene har FOVU etablert et samarbeide med berørte brukergrupper og har nedsatt en Referansegruppe som skal ha kontaktmøter 1-2 ganger i året.

2.5 Høgere utdanning

2.5.1 Nordisk uddannelsesfællesskab og -mobilitet

Hovedmålsætningen for samarbeidet på de høgere uddannelsers område har fremdeles været at bidrage til opbygningen at det stadig tættere nordiske uddannelsesfællesskab - og dermed styrke dannelsen af et regionalt nordisk uddannelsesrum, som både har en værdi i sig selv og som kan bidrage til udviklingen i det stadig mere integrerede og samarbejdende Europa.

I sommeren 1994 blev der indgået en nordisk overenskomst, som sikrer uddannelsessøgende lige adgang til alle de høgere uddannelser, som udbydes på de over 500 institutioner for høgere uddannelse overalt i Norden. Der er derved lagt op til, at de studerende kan foretage et langt mere varie-

ret uddannelsesvalg, som tillige kan føre til en effektivere ressourceudnyttelse på nordisk plan samt medvirke til at give de enkelte institutioners uddannelsesudbud en klarere profilering og højere kvalitet. Det skal i sammenhæng hermed nævnes, at Ministerrådet inden udgangen af 1994 vil have gennemført en forundersøgelse af, hvilke muligheder der er for at informere om landenes uddannelses tilbud via universitetsdatanettet (jf. afsnit 2.6.1).

Mobilitets- og samarbejdsprogrammet NORDPLUS har gennem økonomiske incitamenter støttet denne udvikling henimod det nordiske uddannelsesrum. Styringsgruppen for nordisk samarbejde inden for højere uddannelse (HÖGUT) har ved fordelingen af NORDPLUS-midlerne ikke mindst lagt vægt på uddannelsesnetværkenes udnyttelse af specialkompetencer og mulighederne for nordisk arbejdsdeling.

Der er indkommet næsten 900 ansøgninger fra nordiske uddannelsesnetværk om NORDPLUS-støtte i virksomhedsperioden. Fra 1992 til 1994 er der sket næsten en fordobling af efterspørgslen - fra 43,7 MDKK til 85,9 MDKK. Denne stærkt stigende interesse for at få støtte gennem NORDPLUS er sket parallelt med, at alle nordiske lande har fået adgang til EU's mobilitetsprogrammer. Uddannelsesmiljøernes interesse for det regionale nordiske samarbejde er således ikke på det punkt blevet svækket af det betydeligt intensiverede europæiske engagement. Tværtimod tyder det på, at et større samarbejdsfelt og et større programudbud fører til frugtbar samvirken og tilfører de enkelte samarbejdsaktiviteter en øget værdi.

I virksomhedsperioden har de samlede NORDPLUS-bevillinger været på 31,8 MDKK, heraf: 22,8 MDKK til mobilitetsstipendier til lærere og studerende, 2,3 MDKK til netværkenes planlægnings- og udviklingsaktiviteter, samt 6,7 MDKK til intensive fællesnordiske kurser. I kraft af disse bevillinger har omkring 5000 personer været aktive i nordisk samarbejde inden for højere uddannelse. Op mod 2000 studerende skønnes at have været på et længevarende studieophold; cirka 800 lærere skønnes at have undervist i et andet nordisk land; og omkring 1800 studerende og 300 lærere har været sammen på fagspecifikke intensive NORDPLUS-kurser.

NORDPLUS-programmet er åbent for alle fagområder, men områder som traditionelt har stået stærkt i det nordiske samarbejde har også fået prioritet i NORDPLUS - læreruddannelse, sprog, kunst, kultur og sundhed.

HÖGUT har i virksomhedsperioden udsendt 3 numre af nyhedsbrevet *NORDPLUS-Nytt* og afholdt en række NORDPLUS-seminarer rundt om i Norden. Ligeledes har HÖGUT igangsat et analysearbejde omkring NORDPLUS-programmets fremtidige udvikling set i lyset af den europæiske integrationsproces. Dette arbejde forventes afsluttet sommeren 1995.

HÖGUT har også taget initiativ til eller støttet forskellige samarbejdsprojekter i årets løb. For at lette overføring af studiemeritter mellem de nordiske lande kan eksempelvis nævnes, at der nu foreligger forslag til indholdet i et fælles kursusbevis. En engelsksproget brochure, som beskriver højere uddannelse og forskning i Norden er også blevet produceret.

For at styrke de nordiske institutioner for højere uddannelse i international sammenhæng er der givet støtte til samnordisk optræden på en

stor international uddannelsesmesse og -konference. Dette gav ikke blot et godt billede af de nordiske uddannelsesressourcer, og hvad de nordiske lande kan tilbyde ikke-nordiske studerende. At de fem lande kunne samarbejde på denne måde vakte opmærksomhed og gav et internationalt publikum et konkret eksempel på praktisk nordisk samarbejde.

2.5.2 *Samarbetsnämnden för Norden-undervisning i utlandet*

Studier i något av språken i Norden, i nordisk kultur och samhällsliv, äger rum på över 200 universitet runt om i världen. En kartläggning visar att verksamheten årligen engagerar drygt 1 000 lärare, varav cirka 250 kommer från Norden. Av dessa är cirka 150 så kallade sändelektorer på tidsbegränsade förordnanden.

Samarbetsnämnden för Norden-undervisning i utlandet, vars uppgift är att förbättra kunskapen om och intresset för Norden hos dem som undervisar i danska, finska, isländska, norska och svenska vid utländska universitet, har under året utfört informationsinsatser och stött utländska lektors nordiska arrangemang. I juni 1994 anordnade samarbetsnämnden en konferens i Bonn för lektorer och lärare i Tyskland, Schweiz, Österrike, Nederländerna och Belgien. För verksamheten, som Ministerrådet under 1994 givit ytterligare prioritet, anvisades 669 TDKK.

2.6 *Forskning*

2.6.1 *Forskningspolitisk samarbaid*

Oppmerksomheten om europeisk forskningssamarbeid har vært stor det siste året. Ministerrådet har imidlertid konstatert at de europeiske utfordringer ikke har dempet forskersamfunnets interesse for nordisk samarbeid, men det nordiske samarbeidets former og innhold må i større grad innrettes slik at det understøtter både det europeiske og det øvrige internasjonale engasjement.

Ministerrådet arrangerte i februar 1994 i Lund en stor nordisk konferanse om det framtidige samarbeidet på utdannings- og forskningsområdet i lyset av den europeiske utvikling. Undersøkelser, blant annet initiert av Nordisk forskningspolitisk råd (FPR), av nordisk forskningsinternasjonale publiseringsrater, har vist at mange forskningsmiljøer i Norden har høy vitenskapelig kvalitet og hevder seg godt i internasjonale sammenlikninger. Det er imidlertid store kvalitetsforskjeller mellom forskningsmiljøene, og mange miljøer er for små til å trekke til seg folk utenfra. Et vesentlig element i nordisk forskningspolitisk samarbeid er derfor å kunne bidra til at det skapes tilstrekkelig tunge kunnskapsbaser/-sentra i Norden. Nordisk Ministerråd fortsetter derfor å stimulere forskningsmiljøene til å samarbeide over de nordiske landegrensene, ikke minst ved å støtte forskeres nordiske mobilitet og samarbeid om forskerutdanning.

Blant annet på grunnlag av debatten under Lund-konferansen, har Ministerrådet besluttet at det skal legges større vekt på arbeidsdeling og spesialisering som fordelingskriterium i støtteordningene under NorFA og i NORDPLUS. Dessuten er NorFA og FPR bedt om å vurdere mulighetene for

institusjonell arbeidsdeling innenfor forskerutdanning mellom universitetene i Norden, herunder samarbeid om såkalte *graduate schools*.

Ministerrådet har støttet prosjektet *Nordisk landbruksuniversitet* som landbruksuniversitetene har tatt initiativ til. Prosjektets formål er å utvikle en bedre nordisk koordinering av landbruksuniversitetenes ressurser, først og fremst gjennom å etablere en sammenfattende organisasjonsform for forskerutdanning.

Innen utgangen av 1994 vil Ministerrådet ha gjennomført en forundersøkelse om muligheten for å gjøre nasjonale studieplaner og kurstilbud tilgjengelig i hele Norden gjennom universitetsdatanettet. Forundersøkelsen vil kunne danne grunnlag for å etablere forsøksprosjekter med sikte på skape komplett nordisk, elektronisk informasjonstilgang om utdannings-tilbud på alle universitetsnivåer.

Nordisk samarbeid om forskerutdanning tar sitt utgangspunkt i de nasjonale forskerutdanninger, hovedsakelig organisert innenfor de enkelte fakulteter. Representanter for fakultetene har på en konferanse arrangert av FPR og NorFA drøftet temaet *Hvordan kan samarbeidet om forskerutdanning i Norden styrkes?* Deltakerne anbefalte sterkt en fortsatt utvikling av nordisk samarbeid innenfor forskerutdanning, særlig satsing på forskerkurs. Konferansen vil ligge til grunn for en videre utvikling av NorFAs tilbud.

Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) har en rådgivende og initierende rolle i ministerrådsorganisasjonen. FPR har, med sitt budsjett i 1994 på 3,2 MDKK, organisert og finansiert evalueringer, forskningspolitiske utredninger, konferanser og informasjonsvirksomhet. FPR har også stått for planlegging av nye nordiske forskningsprogram. FPR har eksistert i ministerrådsorganisasjonen i 10 år, og behovet for forskningspolitiske rådgivning på nordisk nivå kan ha endret seg i denne perioden. På bakgrunn av ønsker både i Nordisk Råd og i FPR om et samlet oversyn over FPRs rolle, har Ministerrådet besluttet å evaluere FPR. Evalueringen ventes å være avsluttet innen april 1995.

En nordisk gruppe forskere har på oppdrag fra FPR, Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk forskning (NOS-H) og Nordisk samarbeidsnemnd for samfunnsforskning (NOS-S), utarbeidet et forslag til et nytt nordisk forskningsprogram med tittelen *Norden og Europa*. Initiativet til planleggingen har tatt utgangspunkt i at forskningsprogrammet skal stimulere til økt nordisk forskningssamarbeid på humanistiske og samfunnsvitenskapelige kjerneområder, men samtidig også oppmuntre til tverrvitenskapelige innsatser. Programmet foreslås konsentrert til fagområder som i særlig grad bidrar til forståelse av Nordens kultur og samfunnsforhold i relasjon til det øvrige Europa. Plangruppen beskriver sitt forslag: *Positivt uttryckt kan detta förslag till nytt forskningsprogram sägas ha som fokus gemensamma drag i nordiskt kultur- och samhällsliv som genom dagens internationalisering och närmande till Europa båda är utsatta för ett förändringstryck och i sin tur också kan tänkas påverka detta övriga Europa*. FPR, NOS-H og NOS-S drøfter i

løpet av høsten 1994 plangruppens forslag (*TemaNord 1994:584*), med sikte på etterfølgende behandling i Ministerrådet i løpet av 1995.

Sikring av forskningens kvalitet i de fellesnordiske institusjoner og programmer er en viktig oppgave for Ministerrådet. På oppdrag av Ministerrådet har FPR latt en gruppe framstående nordiske forskere evaluere Nordisk institutt for folkediktning (NIF). Evalueringen vil bli behandlet av Ministerrådet i første kvartal av 1995.

Ministerrådet har forlenget forsøksordningen med forskningsprofessorat med tilhørende prosjektgruppe ved NIAS til 1. juli 1995. Ministerrådet har latt FPR gjennomføre en evaluering av forsøksordningen, og etter høring i de humanistiske og samfunnsvitenskapelige forskningsrådene, vil Ministerrådet innen årets utgang ta stilling til hva som skal gjøres med forskningsprofessoratet ved forsøksordningens utløp.

Et viktig motiv for nordisk forskningspolitisk samarbeid er å styrke kunnskapsgrunlaget for nasjonale beslutninger om forskningens organisering og finansiering. FPR har, blant annet ved å få utarbeidet rapporten *Forskning om forskning i Norden (TemaNord 1994:530)* kunnet konstatere at forskning om forskning hittil har vært et svakt utviklet område i Norden. Med sikte på å stimulere nordisk samarbeid på dette området, har FPR arrangert et seminar med temaet *Hvordan innvirker organisasjon og styring på den vitenskapelige kunnskapens framvekst og spredning*. Seminaret er fulgt opp med støtte til et nordisk forskernettverk.

Det er etter initiativ fra FPR satt i verk forskningspolitiske utredningsprosjekter om samarbeidet mellom universiteter og næringsliv, om forskning og utviklingsarbeid i såkalte forskningsnære bedrifter (blant annet i forskningsparker), og om næringslivets forhold til samfunnsvitenskap og humaniora. Et prosjekt vil dessuten belyse betingelser for og erfaringer med tverrvitenskapelig forskning.

Etter anbefaling fra Nordisk Råds kulturutvalg, startet FPR i 1994 utgivelsen av nyhetsbrevet *Nytt om nordisk forskningspolitikk*. Nyhetsbrevet utgis cirka hver tredje uke og distribueres via telefax til forskningspolitiske myndigheter, forskningsråd, universiteter og pressen.

2.6.2 Forskeruddannelse

Ministerrådet har i 1994 fortsatt sine bestræbelser for at udbygge samarbeidet om forskeruddannelse via Nordisk Forskerutdanningsakademi (NorFA). I arbeidet for effektivt at udnytte det potentiale, der findes i landene, har NorFA på det strategiske plan blandt andet koncentreret sig om

- konsolidering og kvalitativ forbedring af de eksisterende og velfungerende støtteformer,
- udvikling og præcisering af retningslinjerne for de støttede aktiviteter med henblik på at skærpe kvaliteten,
- udvikling af metoder til at få præciseret resultaterne af NorFA's virksomhed,
- undersøgelse af mulighederne for konkrete nordisk-europæiske samarbejdsformer inden for rammerne af NorFA's virkefelt.

I sammenhæng med disse strategiske overvejelser og med henblik på den fremtidige udvikling af virksomheden arrangerede NorFA og Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) i september 1994 konferencen *Hvordan kan samarbejdet om forskeruddannelsen i Norden styrkes?* (jf. afsnit 2.6.1 ovenfor). Små 200 personer fra hele Norden - alle aktivt involverede i tilrettelæggelse og udvikling af forskeruddannelse - deltog i konferencen.

På NorFA's initiativ gennemførtes i efteråret en såkaldt *Nordisk Uge* i Oslo, hvor de seks samnordiske institutioner, beliggende i Norge, illustrerede det nordiske samarbejde ved en række arrangementer og foredrag over nordisk forskningssamarbejde finansieret af Ministerrådet.

NorFA finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 31,4 MDKK. NorFA's sekretariat, som er placeret i Oslo, har ved udgangen af 1994 5 medarbejdere og en deltidsansat hovedsekretær.

NorFA har arbejdet med et bredt spektrum af støtteformer og har i virksomhedsperioden modtaget cirka 1 000 ansøgninger til et samlet beløb på omkring 80 MNOK. Størstedelen af bevillingerne er blevet givet til forskerkurser, forskernetværk, workshops samt forskersymposier. Desuden er der givet støtte til adskillige korte ophold for vejledere, gæstelærere og forskerstuderende, samt et væsentligt antal mobilitetsstipendier af op til et års varighed.

I forhold til 1993 er der sket en væsentlig stigning i antallet af gode og kvalificerede ansøgninger, ligesom en meget stor efterspørgsel efter støtte til forskernetværk klart viser forskningsmiljøernes samarbejdsinteresse og behov for opbakning af denne samarbejdsform. Et udslag heraf har blandt andet været, at der er blevet givet flere bevillinger til forskerkurser og forskernetværk end forventet og berammet i den 3-årige budgetaftale.

Der er således afholdt 50 nordiske forskerkurser i 1994, heraf 4 finansieret af Nordisk miljøforskningsprogram (jf. afsnit 2.6.3 nedenfor). Til sammenligning gennemførtes 40 forskerkurser året før. 17 nye forskernetværk er igangsat, således at NorFA ved udgangen af 1994 finansierer i alt 52 netværk (mod 39 i 1993). Desuden finansieres 7 forskernetværk med midler fra Nordisk miljøforskningsprogram.

2.6.3 *Nordisk Miljøforskningsprogram*

Ministerrådet gennemfører et fem-årigt nordisk miljøforskningsprogram i perioden 1993-97. Programmet er koncentreret om tre temaområder, som i særlig grad er fundet egnet for en fokuseret samarbejdsindsats på nordisk basis. Det gælder:

- Forskning om klimaforandringer
- Miljøforsknings-samarbejde i Østersøområdet
- Forskning om miljøpolitikens samfundsmæssige forudsætninger.

Et udbygget samarbejde på disse tre områder vurderes at kunne få stor betydning både miljøpolitisk og forskningsmæssigt i de nordiske lande. Programmet har en klar fokusering på få højt prioriterede fagområder inden for delprogrammerne.

Inden for *klimaprogrammet* er bevilget støtte til syv projekter, der alle har til sigte at forøge den eksisterende viden om forskellige aspekter vedrørende klimaændringer. Det gælder forskning om klimamodeller, studier vedrørende tidligere klima og klimaforandringer og studier vedrørende interaktioner mellem klima og økosystemer. Flere af projekterne indgår i eller knytter an til internationale programmer så som *International Geosphere-Biosphere Programme*, *World Climate Research Programme* og *World Ocean Circulation Experiment*. Programmet har styrket mulighederne for, at nordiske forskere kan deltage i større internationale aktiviteter i relation til klimaforskning.

Aktiviteterne under delprogrammet vedrørende *Østersøområdet* er geografisk afgrænset til Rigabugten. Sigtet er at studere miljøproblemerne i bugten og i tilgrænsende landområder og analysere hvilken betydning disse har for miljøet i selve Østersøen. Gennem modelanalyser testes hypoteser om, hvilke kilder og emner, som har en nøglerolle i forstyrrelsen af økosystemet. Nogle miljøgifte følges også. Alle projekter gennemføres i et tæt samarbejde med forskere i de baltiske lande.

Virksomheden i det samfundsvidenskabelige delprogram er koncentreret om følgende temaer: 1) komparative studier af miljøpolitikken i de nordiske lande, 2) miljøpolitiske spørgsmål vedrørende Østersøområdet og 3) miljøpolitiske spørgsmål vedrørende problemet med drivhusgasser.

En overordnet programkomite og en ekspertkomite for hvert af programmets tre temaområder har ansvaret for programmets gennemførelse.

Forskeruddannelse og -mobilitet har høj prioritet i programmet. Denne del af virksomheden administreres af Nordisk Forskeruddannelsesakademi, jfr. afsnit 2.6.2 i samarbejde med de programansvarlige komiteer.

Totalt 18 samarbejdsprojekter har opnået støtte i 1994. De fleste af projekterne har fået tilsagn om støtte for en tre-årig periode. For programmet har i 1994 været til rådighed totalt cirka 26 mill. DKK. Midlerne har været fordelt med 11,7 mill. DKK til klima, 6,5 mill. DKK til østersøområdet, cirka 4 MDKK til det socio-økonomiske delprogram og resten, cirka 4,2 MDKK til forskeruddannelsesaktiviteter.

Programkomiteen afgiver årligt en rapport til Ministerrådet om programmets gennemførelse. Der henvises til den seneste årsrapport for en mere detaljeret beskrivelse af virksomheden (*TemaNord 1994: 527*).

2.6.4 Nordisk program for arktisk humanistisk forskning

Etter oppstartingen i 1993, har det nordiske programmet for arktisk humanistisk forskning i 1994 utviklet en rekke lovende prosjekter. Det faglige og administrative ansvaret for programmet ble lagt til de humanistiske forskningsrådenes nordiske samarbeidsorgan *Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk forskning* (NOS-H). I 1994 finansieres programmet med 3,1 MDKK over Nordisk Ministerråds budsjett, samt cirka 0,6 MDKK fra NOS-H. Programmet omfatter alle tradisjonelle, humanistiske disipliner, og kan også omfatte oppgaver i grenselandet mellom humaniora og samfunnsvitenskap.

Programmet har hittil gitt støtte til 12 forskningsprosjekter og 6 prosjektforberedende aktiviteter. Prosjekter igangsatt i 1993 er beskrevet i programmets årsrapport for 1993 (*TemaNord 1994:563*). Prosjekter innenfor det arkeologiske fagområdet har hittil utgjort en stor del i programmet. Prosjekter undersøker blant annet samfunnsformer under yngre steinalder og bronsealder i Norra Norrland, Finnmark og Karelen. Andre prosjekter tar for seg fennoskandias tidligste bosetning, datering av bebyggelsen i Nord-Atlanteren, samt villreinfangstens forhistorie i det subarktiske området. Innenfor rammen av programmet forskes det også på kola-samisk musikktradisjon, på de arktiske og nord-atlantiske samfunnenes organisering av fangst på sjøpattedyr, og på begreper om og betydning av arktisk periferi.

De igangsatte prosjektene har etablert nordiske prosjektgrupper med vanligvis 2-4 partnere. De sentrale faglige miljøene i oppstartingsfasen har vært universitetene i Tromsø, Umeå og Helsingfors, samt Islands Nationalmuseum. Flere miljøer er etterhvert trukket inn i arbeidet, og i noen prosjekter er det også organisert samarbeid med russiske forskere.

Programmet har hittil hovedsaklig igangsatt fellesnordiske prosjekter. NOS-H vil vurdere flere andre aktivitetsformer i programmet, for eksempel støtte til nordisk deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid. NOS-H vil også vurdere behovet for støtte til formidling av forskning på området, samt mulig støtte til etablering av mer permanent samarbeid mellom berørte institusjoner.

2.6.5 Bioteknologisk samarbejde

Ministerrådet har for beretningsåret stillet cirka 3 mill. DKK til rådighed til FoU-aktiviteter vedrørende bioteknologi. Midlerne anvendes til tværsektorielle aktiviteter. Beslutning om fordeling træffes af en nordisk ekspertkomite, sammensat af personer med god kontakt til nationale satsninger på bioteknologisk FoU. Midlerne har fortrinsvis været anvendt til samarbejde om kortlægning af gener vedrørende mennesker, dyr og planter, samt til aktiviteter vedrørende miljørisici ved udsætning af genmodificerede organismer i naturen.

En væsentlig del af Ministerrådets særlige satsning på bioteknologi er virksomheden inden for rammerne af Nordisk udvalg for Etik inden for Bioteknologi, der har eksisteret siden 1989 som et nordisk referenceorgan. Udvalget er sammensat af personer med tilknytning til tilsvarende national virksomhed. Etikudvalget har i virksomhedsåret især arbejdet med etiske spørgsmål i forbindelse med prædiktive gentest og har blandt andet afholdt en workshop herom.

3 Institutioner og faste samarbejdsorganer

Gennemførelsen af *Arbejdsprogram for ændret finansiering og organisation af kultursektorens institutioner m m* (jf. meddelelse om rekommandation 2/1993/k i Ministerrådets virksomhedsberetning for 1993) har betydet, at den faste finansielle støtte over Ministerråds-budgettet fra og med 1994 er

ophørt for følgende fem organer: Nordisk Federation for Medicinsk Undervisning, Nordiske Geoekskursioner til Island, Nordisk Kollegium for Marinbiologi, Nordisk Kollegium for Økologi samt Nordisk Kollegium for Fysisk Oceanografi. For alle fem organers vedkommende har der imidlertid været tale om, at Ministerrådet i virksomhedsperioden har ydet en vis økonomisk støtte til afviklingsvirksomheden henholdsvis overgangen til anden finansiering.

Som vigtige samarbejdsinstrumenter har institutionerne aktivt medvirket i Ministerrådets nysatsning på det nordiske uddannelses- og forskningssamarbejde. Nedenfor redegøres kort for deres virksomhed. For mere udførlig information henvises til institutionernes særskilte årsberetninger.

3.1 Nordens folkliga akademi (NFA)

NFA finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 5.791 TDKK. Derudover har NFA modtaget en ekstraordinær bevilling fra Ministerrådets dispositionskonto. Akademiets samlede omsætning har været på cirka 13 MDKK, idet akademiet udover den primære virksomhed har drevet udleje og servicevirksomhed for eksterne kursusarrangører og samarbejdsprojekter.

Akademiet, der er et udviklingscentrum for nordisk folkeoplysning og voksenundervisning, har sammenlagt gennemført op mod 50 kurser, konferencer, symposier m.m. inden for virksomhedsområdet. De prioriterede områder har været *nordisk identitet og kultur; voksenpædagogik; Norden Baltikum/Europa*. Største enkeltarrangement har været et Nordic Baltic Summer Academy for voksenpædagoger fra Baltikum.

Akademiets virksomhed har desuden bestået i dokumentations- og informationstjeneste - blandt andet informationsbladet *Dialog* i samarbejde med Ministerrådet - studiebesøg, stipendiatordning, projektledelse, foredrag og vejledning.

3.2 Nordisk Sprogsekretariat

Nordisk sprogsekretariat finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 1 883 TDKK.

Sprogsekretariatet har været arrangør eller medarrangør af cirka 20 kurser og konferencer for lektorer, lærere og lærerstuderende i og uden for Norden. For første gang har sekretariatet arrangeret et kursus i islandsk for færøske modersmålslærere.

Projekterne *Nordens sprog i det nye Europa; Samnordisk terminologibank; Islandsk-skandinavisk ordboksbase* er igangsat og en opfølgning af projektet *Grannespråksundervisningens metodikk* er under forberedelse.

Sprogsekretariatet har udgivet følgende publikationer: *Språk i Norden, Statsnavne og nationalitetsord, Att förstå varandra i Norden* (ny og revideret udgave), *Nordiske studier i Leksikografi II, Grunnordliste mellom finsk og estisk*. En skandinavisk ordbog og en grundordsliste mellem islandsk og færøsk vil udkomme i slutningen af 1994, og arbejdet med en bog om sprogene i

Norden er påbegyndt. Sprogsekretariatet redigerer fortsat sprogspalten i tidsskriftet *Nordisk Kontakt*.

Sprogsekretariatet har desuden fungeret som sekretariat for Samarbejdsnævnet for Norden-undervisning i udlandet og for Nordisk forening for leksikografi.

3.3 Nordisk Sprog- og Informationscenter

Nordisk sprog- og informationscenter finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 3.407 TDKK. Centret har herudover modtaget tilskud fra Ministerrådets NORDMÅL-program og Nærområde-program.

Centret har under sin informations- og publikationsvirksomhed startet tre større projekter: *Nordrom* - en CD til undervisningsbrug om nordisk litteratur, som skal være færdig i 1996. En *Informationspakke om Finland* beregnet for 5-6 klassetrin og som skal udsendes til alle norske grundskoler. En samnordisk fotoudstilling for unge om unge *Pohjoismainen elämänmuoto - Nordisk livsstil*, som skal være færdig i 1996. Centret har desuden udarbejdet en lærervejledning på finsk af Ministerrådets brochure *Nordisk kraft*, som er udsendt til 3000 finske skoler.

Centret har arrangeret 25 kurser og seminarer. Blandt de større seminarer kan nævnes *Finsk identitet - nordiska värderingar, Finska språkets ställning i Sverige, Norska skolan på 90-talet*.

Inden for rammen af NORDMÅL-programmet har centret blandt andet: Arrangeret et kursus for nordiske tolke på social- og sundhedsområdet i samarbejde med Stockholms universitet; publiceret informationsmateriale om nordboeres sproglige rettigheder; revideret *Kieliavain Pohjoismaihin* om nordisk sprogforståelse; startet et pædagogisk projekt *Att undervisa ett ämne på ett annat språk* med 5 svenske og 5 finske skoler.

I Litauen arrangerede centret det første *Nordisk-Baltisk læremiddelseminar* samt didaktikkurser for lærere i norsk og svensk. I Estland pågår et læremiddelprojekt i svensk, ligesom der er blevet arrangeret kurser for lærere i finsk og kurser for estiske tolke.

3.4 Nordisk Højskole for Husholdningsvidenskab (NHH)

Over Ministerrådets budget for 1994 har NHH fået en finansieringsandel på 958 TDKK. Andelen dækker de gennemførte undervisningsaktiviteter ved *linjen för näringsterapi* ved Göteborgs universitet. De to øvrige linjer, som udbydes i NHH regi - *textillinjen* ved Chalmers tekniska högskola i Göteborg og *ernæringslinjen* ved Oslo Universitet - finansieres nationalt.

Som følge af Ministerrådets beslutning om helt at afvikle den nordiske finansiering af NHH ved udgangen af 1996 er NHH-styrelsen i færd med at undersøge muligheden for alternativ finansiering af *näringsterapilinen* til og med forårsemestret 1997. Det påregnes at Oslo universitet herefter vil udbyde en tilsvarende uddannelse. NHH-styrelsen arbejder ligeledes for at der i Danmark kan igangsættes en overbygningssuddannelse i konsumentøkonomi.

Ligeledes har NHH-styrelsen i sammenhæng med Nordisk Råds rekommandation nr. 38/1992/k angående husholdningsundervisning i de baltiske lande (A 989/k) deltaget i udrednings- og udviklingsarbejde, jævnfør afsnit 4.2 nedenfor.

3.5 Nordisk Samisk Institut (NSI)

NSI finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 6.409 TDKK.

Samisk Arkiv, der tidligere var en del af NSI's virksomhed, er i 1994 blevet udskilt som en selvstændig institution finansieret over det norske statsbudget. Desuden er et samisk retsarkiv under opbygning.

NSI har været engageret i en række forsknings- og udviklingsprojekter sammen med universiteter og andre institutioner for højere uddannelse. Således har NSI blandt andet: Afsluttet det såkaldte *Skoddebergprojekt*; gennemført *Barentsregionprojektet* omkring samernes situation i Barentsregionen; fået tildelt forprojektmidler til at udarbejde et tre-årigt projekt om *Kulturminnevern og miljø*.

NSI har videreført to forskningsprojekter vedrørende samisk sprog og har arbejdet med et dataprogram for kontrol af samiske teksters retskrivning.

Af overvejende retlige og retshistoriske projekter har NSI blandt andet: Genoptaget studiet af den såkaldte *Lappekodiceillen*; Afsluttet projektet *Samisk historie i Vesterålen*; Fortsat arbejdet med at undersøge rendriftens historiske og retlige udvikling i Nordland; Fortsat arbejdet med projektet *Jordeiendomsretten og samene*.

Forskningsrapporter m.m. udkommer i NSI's skriftserie.

3.6 Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (NORDITA)

NORDITA finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 17.032 TDKK.

NORDITA har inden for rammerne af sit forsknings- og uddannelsesprogram haft 13 stipendiater fra Norden samt et antal post doc studerende finansieret af blandt andet EU.

NORDITA's nordiske gæsteprogram har støttet nordiske forskeres besøg på NORDITA eller andre institutioner i Norden. Cirka 125 ikke-nordiske forskere har med hel eller delvis støtte fra NORDITA's internationale gæsteprogram besøgt NORDITA eller andre fysikinstitutioner i Norden.

Samarbejdet med de baltiske lande er fortsat, dels gennem besøgsvirksomhed og dels gennem et NORDITA-finansieret kursus i faststoffysik i Baltikum. Endvidere har NORDITA bistået med oprettelsen af *International Centre for Fundamental Physics* i Moskva.

Kombineret nordisk-internationalt samarbejde er også fremmet gennem afholdelse og støtte til 15 møder, symposier og sommerskoler i Norden. Et af de større programmer var *Physics in 2+1 dimensions* med cirka 80 nordiske og 30 ikke-nordiske deltagere.

Resultatet af gæsteforskernes, stipendiaternes og det faste personales arbejde redegøres der blandt andet for i instituttets egen rapportserie. Cirka 100 arbejder er eller vil blive publiceret i internationale tidsskrifter.

3.7 Nordisk Institut for Folkedigtning (NIF)

NIF finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 2.233 TDKK.

NIFs projekter om *Massemedier og folkløse* og *Eventyr og samfund* er blevet afsluttet, medens projekterne *Nordisk identitet og Europa*, *Humor i dagens samfund*, *Nordisk ældrekultur*, *Nordisk ballade- og visetradition* samt et dokumentationsprojekt er fortsat. Et nyt projekt om visioner er sat i gang, og en række indkomne projektansøgninger er under behandling med henblik på opstart i slutningen af 1994 eller i 1995.

NIF har været medarrangør af følgende konferencer: *Familien som traditionsbærer* (et nordisk-baltisk arrangement i Estland); *Balladens brug og genbrug* (på Færøerne); *Den 27. Nordiske etnolog- og folkloristkongres* (i Åbo).

NIF har arrangeret gæsteforelæsningsturneer for to udenlandske forskere og har på udgivelsessiden udsendt: Fire numre af *NIF*; fjerde udgave af *Adressekatalog*; bladet *NIF Norden*; rapporten *Nordisk visetradition*.

3.8 Nordisk Institut for Søret (NIFS)

NIFS finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 2.466 TDKK. Betydelige dele af NIFS samlede finansiering kommer fra andre kilder.

NIFS har afholdt 3-måneders kurser i både forårs- og efterårssemestret i søret, olie- og gasret, kontrakter i olie- og gasindustrien, samt engelsk-amerikansk ret. Mellem 60 og 70 studerende har hvert semester fulgt kurserne - heraf cirka 25 fra de øvrige nordiske lande.

15 af de nordiske studerende på NIFS har modtaget et NORDPLUS-stipendium medens 11 har modtaget et stipendium fra NIFS. En del af kurserne udbydes på engelsk og indgår i fakultetets ERASMUS-program. I alt 15 ERASMUS-studerende har aflagt eksamen i et eller to af instituttets fag.

NIFS har afholdt godt 10 seminarer, herunder det 16. nordiske søretseminar i Reykjavik, og har samarbejdet aktivt med *Senter for EF-rett* ved Oslo Universitets juridiske fakultet. Frem til midten af 1994 var NIFS sekretariat for *Nordisk råd for forskning i europæisk integrationsret*.

3.9 Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS)

NIAS finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 6.435 TDKK.

NIAS, hvis forskning har en tværvideenskabelig indretning, har i 1994 arbejdet med 13 forskellige forskningsprojekter vedrørende Indien, Sri Lanka, Indonesien, Singapore, Malaysia, Vietnam, Thailand, Kina, Korea, Japan og Asien generelt. Desuden er der gennemført konsulentopgaver i Asien.

NIAS har tildelt fellowships ved instituttet, uddelt stipendier og konferencebidrag, ydet kontakt-, biblioteks- og informationsservice, samt arrangeret 7 konferencer og tæt på 30 forskerseminarer. Støtteprogrammet for nordisk forskeruddannelse, som blandt andet bygger på samarbejde med forskningsinstitutioner i Vesteuropa, omfatter 260 registrerede studerende.

Seks større monografier er blevet afsluttet og en doktorafhandling er fremlagt. NIAS' kommercielt orienterede publikationsprogram, som drives i

samarbejdede med europæiske og amerikanske forlag, har udgivet 10 bøger.

Flere initiativer er rettet mod Baltikum og Østeuropa. NIAS deltager i opbygningen af *European Science Foundation's* post-doktorale satsning, ligesom instituttet forbereder samarbejdsaftaler med forskningsinstitutioner i Asien, Australien og Nordamerika.

3.10 Nordisk Samarbejdsorgan for Videnskabelig Information (NORDINFO)

NORDINFO finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 4.586 TDKK

NORDINFO har initieret og støttet en lang række løbende som nye udviklingsprojekter, med særligt henblik på anvendelse af ny teknik i forskningsbibliotekssektoren. Blandt andet støttes et nordisk uddannelses- og udviklingscenter for netværksanvendelse. Andre projekter vedrører dokumentleverance, elektronisk publicering og forskningsinformation i elektronisk form.

Visse NORDINFO-projekter er blevet antaget som EU projekter. NORDINFO har også indledt samarbejde med UNESCO for at gøre en nordisk satsning inden for rammen af projektet *Memory of the World*. NORDINFO støtter også gruppen af samarbejdende store europæiske forskningsbiblioteker for at styrke den nordiske indsats i europæisk sammenhæng. Ligeledes er der taget initiativ til samarbejde med Baltikum.

NORDINFO har dels støttet, dels arrangeret et antal ekspertseminarer og konferencer om ophavsret, digital overføring af billeder m.m. Eksempelvis har NORDINFO sammen med British Library arrangeret en konference om *legal deposit*.

NORDINFO har udgivet fire numre af tidsskriftet *NORDINFO-Nytt* samt seks numre i sin monografiserie.

3.11 Nordisk Vulkanologisk Institut (NORDVULC)

NORDVULC finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 6.085 TDKK.

NORDVULC's geovidenskabelige virksomhed har i 1994 været præget af voksende deltagelse i internationalt samarbejde og et øget antal stipendiat, som opholder sig ved instituttet.

Forskningsresultaterne inkluderer direkte målinger af pågående bevægelser af de euroasiatiske og nordamerikanske jordskorpeplader langs rift- og transformzoner, såvel som skorpebevægelser forårsaget af trykændringer i dybtliggende magmareservoirer. Identificering af vulkansk aske i borekerner fra den grønlandske indlandsis har kunnet korreleres med vulkanudbrud på Island i slutningen af sidste istid. Instituttets resultater er blevet præsenteret i en række internationale publikationer og foredrag.

3.12 Nordisk Institut for Samfundsplanlægning (NORDPLAN)

NORDPLAN finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 6.931 TDKK. Dertil har forskningsråd bevilget omkring 3,6 millioner SEK.

De perifer regionernas utvecklingsmöjligheter i framtidens Europa var hovedtemaet på NORDPLAN's 1-årige videreuddannelseskursus. Kurset havde omkring 50 deltagere og som feltstudieområde anvendtes Nordkalotten. En ny nordisk videreuddannelsesaktivitet - *Miljøkonsekvensbeskrivelse* - er også igangsat i virksomhedsåret.

NORDPLAN har også arrangeret en række forskerworkshops, forskerkurser og seminarer. De filosofiske aspekter i samfundsplanlægning blev trukket frem i forskerkurser som *Humanvetenskaplig Handlingsteori* og *Praktikens Logik*. Hverdagsliv og planlægning blev belyst i forskerkurset *Livsvärd och planeringsrationalitet*. En studierejse til Tyskland satte fokus på *Stadbyggande, gränsregionalt samarbete i en bärkraftig utveckling* med besøg i en række tyske byer og i det tysk-polske grænseområde.

NORDPLAN's forskergruppe omkring næringslivsspørgsmål har med ekstern finansiering arbejdet med forskningsprojekter som *Metoder att påverka transportmönstren* samt *Informationsteknologins utveckling och penetrering - påverkan på samhällsstruktur och levnadsmönster*.

3.13 Nordisk Sommeruniversitet (NSU)

NSU har over Ministerrådets budget for 1994 modtaget et bidrag på 1.548 TDKK.

NSUs studiekredsprogram er gennemført med i alt 9 studiekredse med deltagere fra universitetsbyer flere steder i Norden. Et hovedsigte er at fremme udvikling af tværvidenskabelig forskning og styrke akademisk samarbejde på områder, som endnu ikke har ført til fællesnordiske forskningsprojekter. Faglige symposier er afholdt i tilknytning til hver enkelt kreds. Studiekredsenes fælles sommersession blev i 1994 afholdt i Danmark med omkring 170 deltagere.

NSU har udsendt 2 numre af tidskriftet *Information fra Nordisk Sommeruniversitet*, 3 numre af tidsskriftet *NSU Intern Bulletin*, samt 5 bøger i serien *Skrifter fra Nordisk Sommeruniversitet*.

3.14 Nordisk Samarbejdskomite for Arktisk Medicinsk Forskning (NoSAMF)

NoSAMF finansieredes over Ministerrådets budget for 1994 med 1.607 TDKK.

NoSAMF har i Grønland afholdt et internationalt symposium om familiehelse i arktiske regioner, ligesom komiteen har påbegyndt planlægningen af en international konference om menneskers tilpasning til kulde, som skal afholdes i Finland i 1995.

Blandt andet i lyset af at Ministerrådets finansiering af NoSAMF vil blive gradvist afviklet over en 4-årig periode til og med 1996 er komiteen gået i gang med at udarbejde en strategiplan for sin virksomhed for perioden 1995-1999.

NoSAMF har fungeret som WHO's *Collaborating Centre for Arctic Medical Research and Circumpolar Health*. Tidsskriftet *Arctic Medical Research* er udkommet med 4 numre og 3 supplementer.

4 Nordisk Råds rekommendationer

4.1 Meddelande om rekommendation nr 38/1992/k angående hushållsundervisning i de baltiska länderna (A 989/k)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ge Nordiska högskolan för hushållsvetenskap i uppdrag att organisera projekt för utvecklande av hushållsundervisning i de baltiska länderna med stöd från Baltikum/Östeuropaprogrammet."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH) har med stöd av medel ur Nordiska ministerrådets närområdesprogram inlett en förstudie för att i kontakt med ansvariga instanser i de baltiska länderna klargöra önskemålen och behoven där. Förstudien är klar vad avser behov av insatser i Litauen.

På grundval av förstudien har NHH ansökt om stöd för insatser i Litauen under 1995. Ansökningarna skall prövas inom ramen för den Nordiska stipendieordningen för Baltikum och nordvästra Ryssland.

När förstudien föreligger i dess helhet, får förslagen prövas dels inom ramen för befintliga stödordningar, dels, då förslagen avser nordiskt samarbete inom utbildning och forskning, inom ramen för de särskilda resurser som avsatts för utbildnings- och forskningssamarbete.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

4.2 Meddelande om rekommendation nr 19/1993/k angående samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi) (A 1033/k)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att öka samarbetet om läs- och skrivsvårigheter inom Norden, huvudsakligen genom att utbyta erfarenheter om forskningsresultat och metodik i de nordiska länderna, att få till stånd en gemensam strategi om hur man sprider ökad kunskap om dyslexi till berörda instanser, att utreda hur utbildning om dyslexi för förskollärare, specialpedagoger, skolpsykologer m.fl. berörda tillhandahålls inom Norden och internationellt i syfte att skapa en modell för en förbättrad utbildning om dyslexi."

Nordisk Ministerråd meddelar:

I Nordisk Ministerråds handlingsplan för nordisk kulturellt samarbete 1988 fastsattes som ett av de överordnade temaerna för det nordiska skolesamarbetet: samarbete om smala områden, härunder samarbete om undervisning av små handicapgrupper. Styringsgruppen för nordisk skolesamarbete (NSS) igångsatte därför ett utredningsarbete om skolesituationen för små handicapgrupper.

I 1991 dröftades konkreta samarbetsämnen i en nordisk projektstyrningsgrupp under det nordiska skolesamarbetet, och i januari 1992 blev det

afholdt et nordisk seminar om samarbejde om centre for viden/kompetence/ressourcer m.v. vedrørende handicap af sjældnere forekomst. Konferencen resulterede i en handlingsplan for et 5-årigt nordisk projekt (1993-1997). Projektet blev godkendt af NSS og består af

- et netværkssamarbejde mellem eksisterende centre på 5 handicapområder, hvor der ikke tidligere har været noget organiseret nordisk samarbejde,
- et årligt tema-seminar,
- en koordinerende funktion varetaget af den nordiske projektstyringsgruppe.

Et af disse fem netværk er om læseretardering, der defineres som så absolutte læsevanskeligheder hos personer, at de - trods sædvanligvis normal begavelse - ikke via almindelig undervisning får lært at læse, stave og skrive på et niveau som er anvendeligt i et moderne industrisamfund.

Hver af de fem lande har ansvaret for et af nettene, og for dyslexi er det Norge. Det enkelte net varetager følgende indsatsområder:

1. Indsamling af national og international information inden for området og formidling af denne til alle relevante personer, myndigheder, skoler m.v.
2. Overvejelser og drøftelser af behov og muligheder for nordiske forsknings- eller udviklingsprojekter inden for området samt fremlæggelse af forslag herom.
3. Samarbejde om udvikling af metoder og redskaber for individuel undervisningsplanlægning.
4. Tilrettelæggelse og gennemførelse af specialpædagogiske kurser inden for emneområdet.
5. Undersøgelse, drøftelse og stimulering af muligheder for udveksling af specialpædagogiske tilbud på tværs af landegrænserne.
6. Analyse og understøttelse af mulighederne for udvikling og anvendelse af "nordiske læremidler".
7. Udarbejdelse af et fælles nordisk informationsmateriale om området.

Ministerrådet vil vende tilbage til rekommandationen i forbindelse med næste års virksomhedsberetning.

4.3 Meddelande om rekommendation nr 6/1994/k angående utvidgat utbildnings-samarbete för yrken med få utövare (A 1054/k)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å iverksette tiltak for et utvidet nordisk utdannings-samarbeid for fag med få utøvere i tråd med de synspunkter som her er anført, og utvider NORDPLUS-junior-programmet slik at det kan gis støtte herfra til etablering av nordiske nettverk for å skape og sikre spesialutdanninger for slike fag."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde (NSS) har siden 1976 haft et samarbejde om små erhversuddannelser i Norden.

I 1991-1993 afholdt en nordisk arbejdsgruppe et årligt møde finansieret af NSS. Gruppen koordinerede kursustemaer og ansvaret landene imellem for afholdelse af kurser vedrørende små erhvervsfag.

NSS har forlænget arbejdsgruppens mandat med et år med henblik på en udredning og en behovsanalyse om de små erhvervsuddannelser. Dette arbejde sker i samarbejde med håndværksforeningerne i de 5 nordiske lande. Udredningen skal forelægges NSS i december 1994 med henblik på fremtidige initiativer på området.

Ministerrådet vil vende tilbage til rekommandationen i forbindelse med næste års virksomhedsberetning.

Kapitel IV

Miljö

1 Samarbetet inom miljösektorn

Ministerrådet godkände i april 1994 den *Nordiska miljöstrategin*, som anger prioriteringar och målsättningar för det nordiska miljösamarbetet under perioden april 1994 - mars 1996. I tjugio konkreta målsättningar anger miljöministrarna vilka resultat som skall uppnås under verksamhetsperioden. En första redogörelse på vilka initiativ som tagits för uppföljning av miljöstrategin, överlämnades till Nordiska rådet inför sessionen i Tromsø, november 1994. Redogörelsen visar att man redan nått goda resultat.

Ministerrådet har i november 1993 i samband med mottagandet av rapporten om *skogsindustrins miljöpåverkan* och åtgärder för att begränsa denna konstaterat, att utsläppen av klorerade organiska ämnen från skogsindustrin sedan år 1985 minskat med ca 80%. Målet i den nordiska havsaktionsplanen vad gäller klorerade organiska ämnen har därmed med god marginal uppfyllts. Rapporten ger en utmärkt redovisning över dagsläget och hittills genomförda åtgärder inom skogsindustrin. Ministerrådet har i ett uttalande till rapporten konstaterat att denna skall ligga till grund för nationella åtgärder och för de nordiska ländernas fortsatta internationella arbete på området.

Miljösektorns sektorsarbete har förts vidare på de tidigare fastställda områdena. Samarbetet med *ekonomisektorn* framgår ur punkt 2.7 och *lantbruksmiljösamarbetet* framgår ur punkt 2.8. Miljö- och *fiskerisektorns* samarbete på projektnivå har fortsatt. För att säkerställa prioriteringar och målsättningar för framtida miljö-fiskerisamarbete utarbetas en miljö-fiskeristrategi, som skall föreligga klar till sessionen i Reykjavik våren 1995. Kontakter har tagits till *trafiksektorn* i syfte att etablera ett forum för behandling av miljö- och transportrelaterade frågor och åstadkomma ett intensifierat sektorsarbete ifråga om miljöanpassning av transportsystem. En utredning om möjligheter till och riktlinjer för miljöindexering av fartyg har utförts som uppföljning på trafiksektorns rapport om *Luftutsläpp från sjöfart*. En lägesrapport för redovisning av hur arbetet förts vidare av respektive land såväl på det nationella planet som det internationella bör föreligga våren 1995.

I efterföljande kapitel beskrivs verksamheten i miljösektorns arbetsgrupper och ad hoc grupper samt tvärsektoriella samarbetsgrupper.

2 Verksamheten

2.1 Hav- och luftmiljö

Under år 1994 har arbetet i arbetsgruppen för hav- och luftmiljöfrågor koncentrerats till följande insatsområden: klimatgaser, nedbrytning av ozon-

lagret, föroreningar från fartyg, försurning och fotokemiska oxidanter, miljögifter (metaller och persistenta organiska föreningar), eutrofiering och akut förorening. Hav- och luftgruppen har totalt satt igång 46 projekt på de olika insatsområdena.

Som uppföljning av den Nordiska miljöstrategin har Hav- och luftgruppen utarbetat rapporter om kostnadseffektiva avtal inom konventionen för långväga gränsöverskridande luftföroreningar (LRTAP), reduktion av utsläpp av tungmetaller och persistenta organiska föreningar, reduktion av utsläpp av klimatgaser, etablering av Nordsjön och Östersjön som *Special areas* för luftföroreningar från fartyg, tillslutning till London-konventionen om totalt förbud mot dumpning av radioaktivt avfall, utveckling av ekonomiska styrmedel för att minska belastningen på miljön och nordiska synpunkter i EU/EES.

Det nya svavelprotokollet under konventionen för långväga gränsöverskridande luftföroreningar, som undertecknades i Oslo i juni år 1994, baseras på principen om naturens toleransgränser. Hav- och luftgruppen har genom flera projekt bidragit vid förhandlingarna om svavelprotokollet. Protokollet anger gränser för utsläpp för de enskilda länderna under åren 2000, 2005 och 2010, och utgör ett viktigt steg för att reducera svavelnedfallet i Europa till toleransgränsen.

En betydande del av projekten har som målsättning att stöda förhandlingarna om revision av NO_x-protokollet, samt undersökningar som kan bidra till framtagning av protokoll som beaktar flera typer av effekter och flera föroreningskomponenter. Modellerna för transport, spridning och förändring över Europa vidareutvecklas med kopplingar mellan svavel-föreningar, kväveföreningar och fotokemiska oxidanter. Syftet är att åstadkomma basis för samordnade strategier för reduktion av utsläppen av svavel, kväve och flyktiga organiska ämnen.

I april 1994 arrangerades ett seminarium om persistenta organiska föreningar (POP). Ett seminarium har hållits om strategier för nästa NO_x-protokoll, med målsättning att ta fram ett gemensamt nordiskt kunskapsunderlag och principer för utformning av protokollet.

Inom ramen för konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar har två ad hoc-grupper tillsatts, en för persistenta organiska föreningar (POP) och en för tungmetaller. Kanada och Sverige är *lead countries* för POP-gruppen. Arbetet skall ge underlag för beslut inom utgången av år 1994 om behov och möjligheter att igångsätta förhandlingar om ett protokoll för att reglera utsläpp från nämnda kemiska föreningar.

Bland viktiga projekt gällande POP och tungmetaller kan nämnas: regional och global cirkulation av POP, mätning av POP i deposition och sediment, samt kretslopp och deposition av kvicksilver och andra tungmetaller.

Resultaten från projekt som administreras av Hav- och luftgruppen, rapporteras genom institutionsrapporter och genom Nordiska ministerrådets publikationer, samt i internationella tidskrifter. Bland speciellt viktiga aktivitetsområden kan nämnas cirkulationsmodeller för oxidanter och andra föroreningar, mätning och separation av gaser och partiklar,

toleransgränser för marin miljö, hydrodynamiska modeller för Skagerrak-Kattegatt, kemikalieförbruk och -utsläpp i industrin och nordiskt FoU-samarbete om bekämpning av kemikalieutsläpp på land och till sjöss.

2.2 Kemikalier

2.2.1 Ämnen och produkter med miljöfarliga egenskaper

Arbete i kemikaliegruppen har omfattat bedömning av miljöfarligheten hos ett antal kemiska ämnen. Data på ämnena har insamlats och utvärderats samt bedömning och förslag till klassificering gjorts utifrån tidigare framtagna kriterier för akvatisk miljö. Arbetet har koordinerats med motsvarande arbete inom EU. I rapporten *Environmental Hazard Classification - Data Collection and Interpretation Guide* (Tema Nord 1994:589), ingår databaser med information om bl.a. klassificering, toxicitet, nedbrytbarhet, bioackumulering och fysikalisk-kemiska egenskaper samt litteraturreferenser. Under hösten 1994 kommer förslag till klassificering av över 500 kemiska ämnen att föreligga klart. Förslag till kriterier för klassificering av miljöfarliga produkter (beredningar) i akvatisk miljö kommer att föreligga senare år 1994.

2.2.2 Allergiframkallande ämnen

Rapporten *Potency Evaluation of Contact Allergens - dose-response studies using the Guinea Pig Maximization test* (NSA 1993:570) har utgetts. Utredning om möjligheter att skapa ett administrativt system vad gäller styrkevärdering av kontaktallergener har pågått. Ett gemensamt nordiskt förslag både till kriterier för allergiframkallande ämnen och styrkevärdering av kontaktallergener är angeläget mot bakgrund av att området har hög prioritet i EU.

Ett arbete pågår i syfte att ta fram ett vetenskapligt underlag för att införa deklaraionsplikt och användningsbegränsning av doftämnen i hudprodukter och rengöringsmedel.

2.2.3 Neurotoxicitet

Målsättningen är att ta fram en strategi och handlingsplan för neurotoxiska ämnen, härunder att identifiera eventuella utredningsprojekt som är nödvändiga för arbetet. Strategin ska omfatta en redogörelse av de olika grunder och utgångspunkter som finns för att förbättra möjligheterna att uppnå en tillfredsställande klassificering av organiska lösningsmedel.

2.2.4 Andra hälsofarliga kemikalier

Health Effects of Selected Chemicals - Volume 2 (Nord 1993:29), som består av 10 olika ämnesmonografier har utgetts. Den tredje monografisamlingen, med utvärdering av hälsofarlighet av ytterligare ett 10-tal ämnen utges i slutet av år 1994. Ytterligare ett antal hälsofarliga ämnen har utvärderats under året. Dessa utvärderingar är anpassade till EU praxis.

2.2.5 *Toxikologiskt samarbete*

Ett sekretariat för toxikologi och ett för ekotoxikologi har etablerats i Finland respektive Sverige med uppgift att:

- stärka den tillämpade forskningen gällande toxikologisk och ekotoxikologisk testmetodik,
- verka för att den tillämpade forskningen på området i de nordiska länderna får en struktur så att parallella aktiviteter undviks och att verksamheten inspirerar och kompletterar varandra,
- säkra en bättre förståelse och ett bättre samarbete mellan nordiska testnings- och forskningsinstitutioner inom toxikologi- och ekotoxikologiområdena samt mellan dessa institutioner och kemikaliemyndigheterna så att utvecklingen av testmetoder och kriterier kan få bästa möjliga acceptans inom internationella fora och program, såsom EU, OECD och International Programme on Chemical Safety.

2.2.6 *Bekämpningsmedel*

Målsättningen är att genom samarbete harmonisera synen på bekämpningsmedelsrisker i Norden samt att genom arbetsfördelning spara resurser.

Utvärderingar av 9 verksamma ämnen i bekämpningsmedel med avseende på hälso- och miljöfarlighet har genomförts där bekämpningsmedelsrisker och icke godtagbara egenskaper för medlen behandlats. Vikt har lagts vid att ge gemensam tyngd åt spridning av Nordens syn på bekämpningsmedel och risker i samband med användning. Arbetet i relation till EU har diskuterats. Dokumentationskrav för biologiska bekämpningsmedel, repellenter för storvilt, inställningen till benomyl, captan och folpet samt bruk av datormodeller för att utföra bedömning av hälsorisker vid arbete med kemiska bekämpningsmedel har diskuterats.

2.2.7 *Biocider*

Syftet är att intensifiera det nordiska samarbetet mellan kemikaliemyndigheterna vid övervakning av användningen av biocider, främst träskydds- och slembekämpningsmedel. Kemikaliernas miljö- och hälsorisker kan regleras effektivare genom myndigheternas informationsutbyte och samarbete. Kontinuerlig information om nationella aktiviteter och beslut på området försäkras genom den förteckning som upprätthålls över biocider.

Utvärdering har gjorts av hälso- och miljöfarlighet på tre verksamma ämnen ingående i biocider. Man har bidragit till EFTA-ländernas kommentarer till EU:s förslag till biociddirektiv, samt utbytt information om ändringar av EU:s begränsningsdirektiv (79/769/EEC).

2.2.8 *Ozonreducerande ämnen*

Verksamheten har omfattat informationsutbyte om pågående och planerad lagstiftning i de nordiska länderna rörande ämnen som är skadliga för ozonskiktet samt utredningar och undersökningar kring detta. Frågor gäl-

lande EU-lagstiftningen har diskuterats såväl som det fortsatta arbetet inom Montrealprotokollet i UNEP:s regi. I rapporten *Methyl Bromide in the Nordic Countries - Current Use and Alternatives* (Nord 1993:34), beskrivs användningsområden för metylbromid och ersättande ämnen i de nordiska länderna. Rapporten förelåg till förhandlingarna om Montrealprotokollet år 1993.

Ett seminarium om återvinning av kylmedel och ett om kylteknik har arrangerats och ett förberetts gällande metylbromid.

2.2.9 Klororganiska föreningar

År 1991 initierade Ministerrådet en översyn av klororganiska föreningar. Arbetet har inriktats mot att ta fram en strategi för att minska hälso- och miljöriskerna knutna till sådana klororganiska ämnen som inte uppmärksammats tidigare i Norden. Ämnesgrupperna flamskyddsmedel, pigment i tryckfärger samt desinfektions- och rengöringsmedel har identifierats som relevanta för fortsatta utredningar om behov och möjligheter till avveckling. Hälso- och miljödata för de tre ämnesgrupperna har insamlats och fördjupade kartläggningar gjorts gällande användning och exponering samt bedömning av risker och alternativ i Norden. Flamskyddsmedel ingår i OECD:s *Risk Reduction Programme*. Syftet är att visa på behov för och möjligheter till gemensamma ståndpunkter för riskminimering. Det nordiska arbetet är avsett att utnyttjas av de nordiska länderna i OECD arbetet.

2.2.10 Avveckling och substitution av farliga kemikalier

Inom ramen för arbetet med riskbegränsning av farliga kemikalier har kemikaliegruppen bland annat arbetat med tungmetallerna bly, kadmium och kvicksilver. Bedömningar av möjligheter att reducera användningen av bly, kadmium och kvicksilver såväl som redogörelser för de nordiska ländernas erfarenheter på området föreligger klara. Arbetet med tungmetallerna fortsätter och de tre ämnesrapporter, som utgetts kommer att följas upp samt ligga till grund för ett aktivt deltagande i OECD:s *Risk Reduction Programme* gällande bly, kadmium och kvicksilver.

2.2.11 Samarbete med Renare teknologi-gruppen

Syftet med samarbetsprojektet är att öka förhandlingsstyrkan för den nordiska riskbegränsningsstrategin i det internationella miljöskyddsarbetet inom OECD, EU och FN samt att stärka det nationella arbetet på området i Norden.

En utredning pågår om bly inför det nordiska seminariet år 1995 om miljöbelastande ämnen i avfallsströmmarna. En utredning om erfarenheter av bly och kostnader av bly i avfall har utarbetats i syfte att påverka beslutsprocessen inom OECD:s *Risk Reduction Programme* för bly.

2.3 Miljöövervakning och -data

Rättesnöret för verksamheten inom Arbetsgruppen för miljöövervakning och -data (NMD) har varit den Nordiska miljöstrategin och gruppens interna långsiktiga strategiska arbetsprogram som uppgjorts för perioden 1994-97. Under år 1994 har en revision av det strategiska arbetsprogrammet inletts som följd av omfattande förändringar inom det internationella fältet, speciellt avseende den europeiska miljöagenturen EEA.

Samarbetet med Baltikum och Nordens närområden upptar såväl tids- som kostnadsmässigt en allt större del av verksamhetsfältet. Från endast ett projekt år 1993 har antalet närområdesprojekt stigit till fem stycken år 1994. Program och data mellan EEA och våra närområden i det forna Sovjetunionen har förmedlats. NMD har därtill fortsatt koordineringen av sitt arbete med organisationer såsom FN/ECE, OECD, AMAP och HELCOM.

NMD har deltagit i arbetet gällande miljöövervakning i lant- och skogs inom ramen för miljö- samt jord- och skogsbrukssektorns samarbetsprogram.

Hösten 1993 igångsattes arbetet med ett program för *biodiversitetsövervakning i Norden* i avsikt att uppnå en samnordisk uppföljning av UNCED-konventionen om åtgärder för tryggheten av den biologiska mångfalden. Det terrestriska övervakningsläget i respektive nordiska länder har kartlagts och planeringen av ett nätverk av övervakningsstationer inleds från och med hösten 1994. *Kustövervakningen* har planerats vidare utgående från programförslaget år 1992 om integrerad övervakningsverksamhet i nordiska kustvatten. En fortsättning på projektet planeras enligt en indelning i miljögifter och eutrofiering samt Nordatlanten respektive Östersjön (koordinering med HELCOMs motsvarande programförslag).

Arbete pågår med att samordna verksamheten för *Miljöprovbänkerna i Norden*. En handbok innehållande funktioner avseende biologiska prover utges vid årsskiftet 1994/95. Arbetet har väckt internationellt intresse och kontakterna har utökats bland annat med AMAP.

Bland projekt som fått utomnordisk betydelse kan nämnas *IM-samordningen* (Integrated Monitoring), *Basic Geographic Information of the Baltic Drainage Basin* (BGIS) och *Strategisk analys av NMD contra EEA*. Det förstnämnda projektet har etablerat kontakter mellan IM-programmet och andra internationella program med relevans för formuleringen av FN/ ECEs luftvårdskonventioner. En kartläggning har slutligen utförts över hur NMD-verksamheten i framtiden bör beakta miljöagenturen EEAs agerande visavi övervaknings- och datasamarbetet i Nordeuropa.

Övervaknings- och datastrategiarbetet har omfattat projekt om *kvalitets-säkring av miljöövervakning*, framtagning av *biologiska effektparametrar i Arktikum*, *övervakning av vattendrag med hjälp av makrovertebrater*, *nordisk-baltisk nattfjärilsövervakning*. Arbetsgruppen har för sin egen del slutfört *Nordiska Kodcentralens arbete för produktion av kodlistor*.

Två av NMD:s huvuduppgifter gäller *miljötillståndsrapportering*. Användningen av lämpliga *indikatorer* för miljötillståndsrapporteringen har vidareutvecklats. Arbetet har skett såväl nordiskt som i samråd med

OECD. Den första nordiska indikatorrapporten utges i slutet av år 1994. *Den nordiska miljötillståndsrapporten*, som sammanfattar resultaten från flera projektarbeten skall utges 1996 och den skall beskriva miljöns tillstånd i Nordens arktiska och subarktiska områden. Koordinering och datautbyte pågår med AMAPs motsvarande Arktis-rapportering. Den omfattande tungmetallkartläggningen av mossa och humus, (den fjärde i ordningen) har förberetts under 1993-1994 med bland annat interkalibrering av laboratorier runtom i Europa. Projektets resultat bidrar direkt till det internationella luftkonventionsarbetet.

Projekt med relevans för den nordiska miljötillståndsrapporteringen är också *övervakning av havsområdena i norra Atlanten* (samarbete: AMAP, OSPARCOM, EEA), *långsiktig kvävebelastning på IM-fältstationer i Norden* samt *utsläpp av näringsämnen från varierande dräneringsområden i Östersjöbäckenet*.

Mot bakgrund av Finlands, Norges och Sveriges medlemsansökningar till EU och det ökade inflytandet från EEA har arbetsgruppen i sin verksamhet lagt en starkare betoning vid att inarbeta det nordiska miljöövervaknings- och -datasamarbetet i ett större europeiskt sammanhang.

2.4 Natur och friluftsliv

Natur- och friluftsgruppen arbetsområde omfattar frågor gällande naturskydd, bevaring av biodiversitet, friluftsliv på ett för naturen hållbart sätt, skydd av kulturlandskapet, bevaring av kulturminnen och landskapsestetik samt fysiska miljökvaliteter, härunder metoder för värdering av naturkvaliteter. Arbetet har under året inriktats på uppföljningen av den Nordiska miljöstrategin.

Många av arbetsgruppens uppgifter förutsätter ett tvärasektoriellt samarbete med övriga ämbetsmannakommittéer. Under år 1994 har samarbetsprojekt gällande det odlade kulturlandskapet och hållbart skogsbruk satts igång inom lantbruksmiljösamarbetet.

Natur och friluftslivsgruppen strävar i sitt arbete till att synliggöra det nordiska naturvårdsarbetet internationellt och att bibehålla Norden som en helhet vid eventuellt flera av ländernas inträde i EU. Norden bör ha en gemensam syn både vad gäller skyddet av naturen som användningen av densamma. Många av gruppens uppgifter är direkt relaterade till internationella konventioner och direktiv, t.ex Habitatdirektivet och Biodiversitetskonventionen.

Under år 1994 slutförs projektet om *Naturskydd i Norden - problem och möjligheter*. I projektet har man analyserat vilka naturskyddsproblem enskilda samhällssektorer ger upphov till och hur dessa kan lösas. Materialet från projektet kommer att bli tillgängligt som ett idégrundlag för inspiration till kommande års arbete. Vidare kommer det att utges en lätt-tillgänglig broschyr, som beskriver principer och samarbetsteman för nordiskt naturskydd.

Dessutom utarbetas under år 1994 en första sammanfattning och värdering av de nordiska ländernas erfarenheter gällande sektorsansvar för *uppföljning av biodiversitetskonventionen*.

Nordiska riktlinjer för flora-, fauna- och biotopskydd presenteras i rapporterna om *Bevaring av genetisk diversitet i Norden* (TemaNord 1994:534) och *Naturskogar i Norden* (NORD 1994:7). Under år 1994 kommer projekten om *Vegetationstyper i Norden, Havdykänder i Östersjön, Marina reservat i Östersjön, Nordiska storstäders ekologi* och *Hotade djur och växter* att slutföras.

Inom ramen för arbetet med hållbar användning av naturen för friluftsliv har projekt igångsatts gällande *normer og kvalitetskriterier for fri-luftsarealer i byerne, friluftslivets betydning for livskvalitet, allemansretten och økoturisme*. Naturens hållbarhet inom de nordliga regionerna diskuteras. Nämda arbeten slutföres år 1995, år 1994 slutföres arbetet med *Motor i natur på fritid*.

Arbete pågår med att integrera natur och kulturminnesskydd i landskapsvården. En nordisk strategi gällande kulturminnen i landskapet, inom insatsområdet kulturmiljöer, kommer att föreligga år 1995. En revision av existerande nordiska objekt och områden på World Heritage listan är under beredning.

2.5 Renare teknologi

Arbetsgruppen for renere teknologi har kortlagt den bedst tilgængelige teknologi (BAT) indenfor skibsværfter og tekstil vådbehandling. Der vil blive udarbejdet en formidlingstrategi, der sikrer at målgruppen nås. Det påregnes at gennemføre et BAT-projekt indenfor maskinindustrien eller elektronikindustrien.

Ministerrådet vedtog den 8. marts 1994 en deklARATION om nordisk samarbejde om behandling og minimering af miljøfarligt affald. Denne er senere blevet fulgt op indenfor rammerne af Basel konventionen, hvor der den 25. marts 1994 blev vedtaget en resolution om øjeblikkeligt forbud mod transport af farligt affald fra OECD-lande til ikke-OECD-lande med henblik på slutdisponering. Med udgangen af 1997 er det heller ikke længere tilladt at transportere farligt affald til ikke-OECD-lande, med henblik på oparbejdning eller genanvendelse.

Ministerrådet har den 30. juni 1994 underskrevet en deklARATION om nordisk samarbejde om indsamling og genanvendelse af blybatterier. Ifølge deklARATIONEN skal de nordiske lande fastsætte nationale mål om mindst 95% indsamling og genandvendelse af den del af mængden af brugte blybatterier, som årligt opstår i det respektive land. Endvidere skal de nordiske lande om nødvendigt nationalt finde systemer til at finansiere indsamling og genandvendelse af brugte batterier, og systemene skal basere sig på princippet om økonomisk producentansvar.

Et nordisk behandlingsanlæg for filterstøv fra jern og stålværker er under etablering i Norge, som skal kunne dække behovet for behandling af filterstøv fra alle jern- og stålværker i Norden. De norske repræsentanter i arbejdsgruppen holder kontakt med MEFOS og Norzink i Norge.

Der skal udarbejdes en fællesnordisk behandlingsstrategi for hvordan kviksvovholdigt affald skal oparbejdes og slutdisponeres.

Arbejdsgruppen har vurderet, at håndtering og deponering af restprodukter fra nordiske forbrændingsanlæg for miljøfarligt affald sker under

kendte og kontrollerede forhold, og der skønnes ikke at være behov for fælles anlæg. Der er et godt samarbejde mellem de nordiske myndigheder om metoder til behandling af forurenede jord, herunder behandling af tungmetaller. Der synes derfor ikke at være behov for at knytte tættere forbindelser mellem udbydere og efterspørgere af jordrensning.

Sammen med Kemikaliegruppen er der indledt et fælles udredningsarbejde vedr. bly i affaldsstrømmen, der skal anvendes som faktaunderlag i forbindelse med OECD's Risk Reduction Programme. Dette følges op med et fælles seminar om miljøbelastende stoffer i affaldsstrømmen i foråret 1995.

Arbejdsgruppen har i juni 1994 færdiggjort en kortlægning af emballagemængderne i Norden. På baggrund af kortlægningen skal det i efteråret 1994 udarbejdes forslag til, hvorledes Norden fælles kan arbejde sammen om at nedbringe mængden af emballageaffald, ikke mindst på baggrund af EF-Kommissionens forslag til emballagedirektiv, som forventes endeligt vedtaget af Rådet i efteråret 1994.

I efteråret 1994 vil projektet om livscyklusvurderinger (LCA) blive afsluttet med en international konference i København. På konferencen præsenteres resultatet af arbejdet i form af en LCA-manual, der kan bruges i forbindelse med myndighedsbeslutninger og dokumentation af varers miljøpåvirkning fra vugge til grav. Projektet har høstet international anerkendelse og har placeret Norden centralt i det ISO arbejde der pågår med henblik på at skabe en global standard for LCA.

Med henblik på at udveksle erfaringer og få udarbejdet en handlingsplan for det videre arbejde med at skabe løsninger på affaldsproblemer i nordiske ø- og småsamfund, blev afholdt et seminar på Færøerne i august 1994. Der er iværksat projekter, hvor der sker en praktisk afprøvning af hjemmekompostering i isolerede ø-samfund samt kortlægning af affald fra fiskeskibe.

Der er gennemført et projekt om renere teknologi og affaldsminimering på Island. Erfaringer herfra viser blandt andet, at metoden/princippet med fordel kan anvendes på Island, og at der i mange tilfælde også er en økonomisk gevinst for virksomhederne selv om disse har lave inputpriser på energi og elektricitet.

Arbejdet med elektronikaffald videreføres og man følger tæt det direktivforberedende arbejde på området i EU. Der er afsluttet et projekt vedr. kortlægning af forskellige elektronikprodukters indhold af miljøfarlige stoffer samt potentielle affaldsmængder og datagrundlag til vurdering af miljøproblemer.

Der er færdiggjort en udredning om miljørevision i Norden, hvis resultater i 1995 vil indgå i et projekt om miljøstyring/-ledelse i små og mellemstore virksomheder.

En udredning om affaldsstatistik i Norden er færdiggjort. Blant andet på denne baggrund overvejer arbejdsgruppen at støtte et affaldsterminologiprojekt knyttet til det europæiske standardiseringsarbejde.

2.6 Miljökonsekvensbeskrivningar och planfrågor

Inom ramen för Ad hoc-gruppens för miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) och planfrågor arbete arrangerades en workshop i Finland i april 1994, i samverkan med en världsomfattande analys av effektiviteten i MKB, som utfördes av Kanada. Syftet var primärt att samla nordiska erfarenheter av relevans för att bedöma effektiviteten, som grund för att utveckla metoder och tillämpning av MKB. Ett annat syfte var att diskutera erfarenheter av strategiska konsekvensbeskrivningar.

En fyra veckors nordisk MKB -vidareutbildningskurs arrangeras i Nordplans regi under hösten 1994 och våren 1995. Utbildningen riktar sig till yrkesverksamma med akademisk grundutbildning som arbetar med MKB och vill utveckla dess roll i samhällsplaneringen och metoder för MKB.

Planeringen av ett nordiskt nyhetsbrev har pågått, med målsättningen att utge 2 nummer ännu under år 1994. Syftet med nyhetsbrevet är att skapa kontakter och nätverk samt utbyta erfarenheter med möjligheter att vidareutveckla MKB inom den nordiska miljöförvaltnings- och planläggningstraditionen. Målgrupper för nyhetsbrevet är de nordiska MKB kompetenscentra, universitet och viktiga kontaktmyndigheter.

Ett seminarium avsett för personer inom förvaltningen som ansvarar för EG-direktivets anpassning till nationell lag har hållits den 28 september 1994 som stöd för vidare utveckling av systemen. Ett förprojekt har planlagts för att kartlägga pågående forskning, utveckling och lagstiftning inom Norden vad avser strategisk konsekvensbeskrivning samt vilka strategiska beslut som är mest intressanta. Ad hoc-gruppen deltar i den workshop som ECE förbereder om införlivandet av ESBO-konventionen i de baltiska staterna samt i den workshop som Nordplan förbereder i syfte att stödja utbildning och erfarenhetsutbyte i Baltikum.

2.7 Miljö och ekonomi

Miljö- och ekonomigruppen är en ad hoc grupp under ÄK-Miljö och ÄK-Finans och behandlar frågor rörande bruket av ekonomiska styrmedel i nordiskt och internationellt perspektiv. Gruppen skall aktivt förmedla och utbyta information om utvecklingen av bruket av ekonomiska styrmedel i de nordiska ländernas miljöpolitik och därigenom fungera som ett nätverk av miljöekonomisk kompetens.

Gruppen sammanställer vartannat år en statusrapport över bruket av ekonomiska styrmedel i de nordiska länderna. *The Use of Economic Instruments in Nordic Environmental Policy* (TemaNord 1994:561) utkom våren 1994. Vidare har gruppen dryftat utkastet till EU:s direktiv om kontroll av industriutsläpp mot bakgrund av frågeställningar om kostnadseffektivitet och integrering av finanspolitik och miljöpolitik och i syfte att ge underlag för nordisk påverkan. (*Om utkastet till direktiv om kontroll med industriutslipp i det Europeiske Fellesskap. ECON-rapport 4/93*).

En nordisk konferens om miljöredovisning och makroekonomisk analys av miljöproblem arrangerades i Helsingfors i augusti 1993. Seminarierönen publicerades i *Nordic Conference on Environmental Accounting and Macro-*

economic Analyses of Environmental Problems in Helsinki, August 1993. (NSA 1993:652).

En utredning av möjligheter och begränsningar för bruket av ekonomiska styrmedel med hänsyn till EU förväntas klar under hösten 1994. Avsikten är att kartlägga de möjligheter och begränsningar som de nordiska länderna har att tillämpa avgifter, handel med utsläppskvoter, bruksfinansiering, miljösubventioner och miljöklassificering vid verkställandet av EES-avtalet och ett eventuellt EU-medlemskap. Ett seminarium arrangerades i september 1994 om *Economic Instruments in Environmental Policy in a Europe without Border Controls*.

Gruppen handhar utgivningen av skriften *Nordic Journal of Environmental Economics*, som utkommer en gång per år. Syftet med tidskriften är förmedling av information i ett internationellt forum om det nordiska arbetet innanför den miljöekonomiska sektorn. Temat för 1993-numret var Handel och miljö.

Gruppen deltog även i förberedelserna och genomförandet av Nordiskt handel och miljöseminarium i Helsingfors i maj 1993. Seminarieinläggen publicerades år 1993 i Ministerrådets rapportserie (NSA 1993:575).

2.8 Miljö och lantbruk

Det sektorsamarbete som initierades år 1993 mellan miljösektorn och sektorn för jord- och skogsbruksfrågor har bedrivits vidare i enlighet med samarbetsprogrammet om lantbruksmiljöfrågor. Programmets insatsområden är miljökvalitetsövervakning, genetiska resurser och kulturlandskap. Under innevarande verksamhetsår har programmet utvidgats med aktiviteter gällande hållbart skogsbruk samt rendrift och miljö. Planperioden för de flesta aktiviteter löper till utgången av år 1995.

I november 1993 arrangerades ett arbetsseminarium om uppföljningen av FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro år 1992 (UNCED). Fokus var Agenda 21 samt konventionen om biologiskt mångfald. Målsättningen för seminariet var att utväxla erfarenheter om nationella mål, handlingsplaner och åtgärder som vidtagits efter UNCED i syfte att konkretisera och styrka det fortsatta samarbetet inom lantbruks- och miljöområdet.

En utredning om *Biodiversitetkonventionens konsekvenser på nordiskt genurssamarbete* har slutförts under året (TN 1994:575).

Insatsområdet för miljökvalitetsövervakning omfattar följande aktiviteter; metodik för vattenprovtagning, miljöindikatorer för jordmånens tillstånd, miljöövervakning i skogsbruket, tillståndsovervakning och resultatkontroll för kulturlandskapet samt regionalisering av övervakningsresultat från lantbruksområden.

3 Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO)

Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) etablerades år 1990 av de nordiska länderna och har till uppgift att främja investeringar avseende nor-

diska miljöintressen i Östeuropa. Vid sessionen i Reykjavik i mars månad 1995 kommer NEFCO:s verksamhetsberättelse för år 1994 att framläggas.

NEFCO:s grundkapital uppgår till knappt ECU 40 miljoner som inbetalas i sex lika stora årliga rater under perioden 1990-1995. NEFCO:s stadgar förutsätter att Ministerrådet senast den 1 januari 1996 tar ställning till NEFCO:s fortsatta verksamhet. Till underlag för detta ställningstagande har Ministerrådet under andra halvåret 1994 låtit utföra en utvärdering av bolagets verksamhet. Utvärderingsrapporten, som presenterades under sessionen i Tromsø konkluderar att NEFCO visat sig vara ett gott redskap i de nordiska ländernas miljösamarbete och rekommenderar att verksamheten fortsätter. Rapporten betonar bland annat betydelsen av att NEFCO samverkar med de nordiska ländernas nationella miljöinsatser i Central- och Östeuropa. Ministerrådet har mot denna bakgrund beslutat att fortsätta NEFCO:s verksamhet och att sträva till en fördubbling av bolagets grundkapital under perioden 1996-2001.

NEFCO har under året arbetat med insatser och uppföljning av olika projekt i Baltikum, Östeuropa och Barentsregionen, se närmare under kap. IX, Närområdena.

4 Miljösektorns budget år 1994

Miljösektorns arbetsgrupper	<u>TDKK</u>
Miljöövervaknings- och Datagruppen	3.150
Natur och friluftsliv gruppen	2.900
Havs- och luftmiljö gruppen	9.000
Kemikaliegruppen	5.350
Renare teknologi gruppen	4.410
Miljökonsekvensbeskrivningar och planfrågor	1.500
Tvärsektoriella projekt och ÄK-Ms dispositionsanslag	
Jord- och skogsbruk	1.300
Fiskeri	455
Ekonomi/Finans	572
ÄK-Ms dispositionsanslag	280
NEFCOs evaluering	500
NEFCO-AMAP <i>prefeasibility</i> studier i Barentsregionen	1.800
AMAP, kartläggning av föroreningsituationen i Barentsregionen	700
Capacity building in cleaner production in CEE countries	750
Seminarium - Hållbara konsumtions- och produktionsmönster	500
Totalt	33.167

5 Nordiska rådets rekommendationer

5.1 Meddelande om rekommendation nr 37/1989/m angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan (A 853/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan för sillgrisslan och liknande havsfågelarter med syfte att klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Som uppföljning på rekommendationen har ministerrådet via arbetsgruppen för natur och friluftsliv arrangerat en expertworkshop i Trondheim i oktober 1992, vid vilken sjöfågelforskare och marinbiologer från Danmark, Färöarna, Island och Norge deltog. Syftet med workshopen var att belysa status för utbredning, beståndsstorlek, trender i beståndsutveckling och beståndsreglerande faktorer för alkfåglar, att definiera aktuella åtgärder för att förhindra oönskad utveckling i bestånden samt att styrka det nordiska samarbetet gällande alkfågelforskning. En sammanfattande rapport från workshopen har utarbetats. I denna påpekas, att födotillgången haft den största negativa inverkan på alkfågelbestånden under de senaste 30 åren. Det konstateras bland annat att sill (tobis) är en av nyckelarterna som föda för alkfåglar.

Ministerrådet anser att expertrapporten ger en god beskrivning av den aktuella situationen för de "nordiska" alkfågelbestånden i Nordatlanten både vad gäller status och utveckling samt bedömning av hotfaktorer. Rapporten visar att det finns behov av ytterligare forskning och kunskaper om bland annat födotillgång, övervintringsområden och andra faktorer som påverkar alkfågelbestånden såväl som på behovet av framtida målriktad övervakning av utvecklingen hos de aktuella alkfågelbestånden. Därtill anges att bifångst av alkfåglar i fiskegarn, vårjakt på fåglar samt oljespill även har en negativ inverkan på fågelbestånden. Rapporten utgör dock inte ett tillräckligt underlag för bedömning av behovet av en nordisk handlingsplan för skydd av havsfåglar.

Ministerrådet bedömer att de fortsatta insatserna vad gäller övervakning och därmed förbättring av kunskapsunderlaget i första hand bör tillvaratas i de berörda nordiska länderna. Ministerrådet följer utvecklingen på området via Ämbetsmannakommitténs för miljövärdsfrågor arbetsgrupp för natur och friluftsliv och kommer efter några år att företa en ny bedömning av havsfågelsituationen. I det strategiprogram som utarbetas för miljö- och fiskerisektorns samarbete och som skall föreläggas ministerrådet i Reykjavik våren 1995, kommer även de problemställningar, som berör fiskeriets inverkan på havsfåglarna att tillvaratas.

Ministerrådet anser att rekommendationen kan avskrivas.

5.2 Meddelande om rekommendation nr 25/1991/m angående beräkningsmodell för Grön BNP (A 932/s och A 936/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utvidga det nordiska samarbetet om miljöstatistik med sikte på ett system för beräkning av de totala naturtillgångarna och förändringar därav, samt att kombinera denna beräkningsmodell med beräkningen av de totala intäkterna och kostnaderna (BNP) i samhället för att arbeta fram en total natur- och nationalräkenskapsmodell (Grön BNP)."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Miljö- och naturresursräkenskaper handlar om att utveckla system som integrerat redovisar miljö och ekonomi. Data om naturresurser och miljö ska redovisas i satellitsystem till nationalräkenskaperna. Internationellt har man bland annat i Agenda 21, handlingsprogrammet som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992, explicit angivit som mål att miljöräkenskaper skall upprättas i alla medlemsländer. Även i EU:s femte miljöprogram som antogs år 1993 framhålls behovet av att utveckla miljöräkenskaper, målet är att miljöräkenskaper skall finnas i medlemsländerna innan år 2000.

Under 1992-1993 gjorde resrepresentanter för centralbyråerna i Finland, Norge och Sverige en förstudie rörande ett system för miljö- och naturresursräkenskaper (NSA 1993:592). Som uppföljning på denna igångsattes huvudprojekt i syfte att åstadkomma gemensamma nordiska insatser i anknytning till det internationella arbetet som bedrivs inom området. I förstudien gavs förslag till ett vidare nordiskt samarbete, inom tre prioriterade ämnesområden; resursräkenskaper för skog, räkenskaper för näringsämnen samt statistik över miljöskyddskostnader. Områden där det också pågår internationellt utvecklingsarbete. Efter att Island kom med i projektet har uppdraget utvidgats till att även omfatta resursräkenskaper för fisk. Styrgrupp för projektet är Nordiska kontaktnätet för naturresurs- och miljöstatistik. Vid styrgruppens möte i januari 1994 fastställdes inriktningen av arbetet under 1994 samt tillsattes en arbetsgrupp.

I arbetsgruppen ingår resrepresentanter för varje nordiskt land. Ett *lead country* är utsett för varje delområde och Sverige innehar projektledarskapet. Arbetsgruppen har hittills haft två möten (april och september). Utkast till rapport, att avlämnas till Nordiska ministerrådet skall redovisas för styrgruppen i januari 1995.

Utöver rapportering över de olika delområdena som beskrivs nedan, kommer rapporten att innehålla en diskussion om det nordiska arbetet i förhållande till pågående internationella arbeten med miljö- och naturresursräkenskaper, bland annat FN:s statistiska kontors miljöräkenskapsprogram (SEEA), Eurostats miljöräkenskapsprogram (SERIEE), ECE och OECD. I rapporten kommer också att ges förslag till fortsatt nordiskt samarbete.

Naturresursräkenskaper för skog, Lead-country Finland: Arbetsgruppen fick i uppdrag att sammanställa samlade räkenskaper för skog för de nordiska länderna, ge igenom begrepp och definitioner och utöka skogsräkenskaperna till att omfatta en mer heltäckande bild av skogen som naturresurs ej enbart som en resurs för skogsindustrin. Samtidigt är det viktigt att kopplingen till nationalräkenskapssystemet kan göras. Arbetet bygger till del på det arbete som tidigare bedrivits inom OECD med naturresursräkenskaper för bland annat skog. I rapporten kommer följande områden att ingå:

- Långa tidsserier för uppgifter om skogsarealer och skogsvolym
- Skyddade områden
- Skogsbalans
- Skogens bindning av CO₂
- Skogens kvalitet, hälsotillstånd samt mångfald
- Diskussion om monetär värdering av skog, rekreativvärde
- Användningsbalans 1990, skogsindustrins struktur

Resursräkenskaper för fisk, Lead-country Island: I arbetet ingår att redovisa bestånd samt förändringar av bestånd för några av de fiskesorter som är ekonomiskt mest värdefulla i Nordsjön och Östersjön. I redovisningen skall ingå en beskrivning av beståndsberäkningarna med en redogörelse för mätproblemen och osäkerheten i skattningarna. En diskussion om värdering av bestånden skall göras, kopplingen till nationalräkenskaper är viktig. Uppgifter skall också finnas som för varje land visar fångster, användningen samt export och import.

Räkenskaper för näringsämnen, Lead-country Norge: Målsättningen för det nordiska arbete har varit att dels utarbeta ett gemensamt nordiskt bidrag till ECE:s Task Force för räkenskaper över näringsämnen dels att sammanställa tillgängliga data om kväve och fosfor flöden mellan ekonomi och natur. En viktig del i arbetet är att utarbeta gemensamma begrepp och definitioner.

I slutrapporten kommer data att presenteras för de olika nordiska länderna avseende:

- Antropogena utsläpp av kväve och fosfor till luft, vatten samt mark och grundvatten. Utsläppen fördelas efter ekonomisk sektor som släpper ut näringsämnet i naturen och det media som först mottager näringsämnet.
- Långväga transporter av kväve och fosfor med luft.
- Kväve och fosfor belastningen på Nordsjön och Östersjön.
- Kväve och fosfor balanser för jordbrukssektorn.

Miljöskyddskostnader, Lead-Countries Sverige och Danmark: I de nordiska länderna har sedan länge pågått arbete med statistik över miljöskyddskostnader både inom industrin och den offentliga sektorn. Målsättningen med det nordiska projektarbetet är att dels ge en beskrivning av de undersökningar som gjorts och de olika begrepp och definitioner som använts samt de mätproblem som förekommer. Vidare skall göras en sam-

manställning av resultaten från undersökningar från respektive land och möjligheterna att använda statistiken för internationella jämförelser kommer att belysas. Användningen av statistik över miljöskyddskostnader kommer att diskuteras.

5.3 Meddelande om rekommendation nr 46/1992/m angående internationella uppförandekoder inom miljösektorn (A 997/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt nordiskt förslag och en strategi för att påskynda etablerandet av internationella uppförandekoder inom miljösektorn samt i relevanta internationella fora verka för genomförandet av Agenda 21 och de konventioner som antogs i samband med Rio-konferensen."

Nordiska ministerrådet meddelar:

I dagens situation där inemot ett par hundra miljökonventioner och -protokoll är i kraft och ett flertal under förhandling har frågan om effektiv implementering av dessa fått en allt mer framträdande roll i den internationella miljörätten. I det internationella arbetet fästs allt större vikt på utvecklande av medel och procedurer för att garantera och kontrollera att staterna uppfyller de internationella miljöskyddsförpliktelser de påtagit sig.

Det råder allmän enighet om att staterna bör se över och diskutera medlen för kontrollen av redan antagna konventioner. Under UNCED-konferensen i Rio de Janeiro 1992 betonades denna fråga och i *Agenda 21* hänvisar man till behovet att behandla och utveckla procedurer och mekanismer för att främja och ompröva en effektiv, fullständig och prompt implementering av miljööverenskommelserna.

Även i det nordiska samarbetet har denna fråga kommit att inta en betydande roll. Den nordiska miljöstrategin (april 1994-mars 1996) efterlyser insatser från nordiskt håll vad gäller en effektivisering av implementeringen av internationella överenskommelser.

Det råder enighet om att de nordiska länderna kan och bör genom sitt agerande i internationella fora inverka på utvecklingen av den internationella miljörätten. Detta gäller särskilt utvecklingen av implementeringen av miljökonventioner och -protokoll.

För att uppnå detta är det viktigt att de nordiska länderna även i fortsättningen samarbetar för att aktivt påverka arbetet innanför ramarna för Kommissionen för hållbar utveckling (Commission on Sustainable Development, CSD) och Förenta nationernas miljöprogram (United Nations Environmental Programme, UNEP), samt i övriga internationella fora arbetar för en effektivisering av uppföljningen av globala miljökonventioner.

För att klarlägga problematiken på området och komma fram med konkreta förslag till hur detta arbete i framtiden skall bedrivas i det nordiska samarbetet, har Ministerrådet under hösten 1994 tillsatt en utredning av implementeringen av internationella miljökonventioner. Avsikten är att i en första fas kartlägga existerande procedurer och medel i folkrättsliga

instrument som möjliggör en effektiv implementering av internasjonella miljøkonventioner.

Analysen begrenses inte endast till den internasjonella miljörätten, emedan adekvata modeller for oppfølging av konventionsbestemmelser står att finne i bland annat internasjonella nedrustningsavtal (IAEA-safe-guards), konventioner rörande mänskliga rättigheter, det internasjonella handelsregelverket samt havsrätten (även i konventioner rörande val-fångst och fiske).

Modeller for oppfølging av avtalsbestemmelser som innefattas i de nyare konventionerna såsom, Konventionen om biologisk mangfold (*Biodiversitetskonventionen*) och Klimatkonventionen, liksom också det andra Svavelprotokollet till ECE:s Konvention om långväga gränsoverskridande luftföroreningar, som undertecknades i juni 1994 i Oslo, är av särskilt interesse.

En viktig del av utredningen är arbetet kring utvecklandet av medel och metoder for implementering och kontroll i den internasjonella miljörätten. Här är avsikten att redogöra for verksamheten i internasjonella och nordiska organisationer och diskutera möjligheterna for de nordiska länderna att även i dessa sammenhang oppnå effektiv internasjonell genomslagskraft for gemensam nordisk miljøstrategi och -politikk.

5.4 Meddelande om rekommendation nr 47/1992/m angående kärnsikkerhet i Nordområdena (A 1007/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att følge opp og koordinere nordisk aktivitet og nye initiativ vad gjelder kärnsikkerhet inom ramen for internasjonelt pågående samarbeide att med kraft fullfølge arbeidet med att minske riskerna från atomdrivne fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet, samt att fullfølge anstrængningarna att få till stånd bindende internasjonella avtal om kärnsikkerhet og hantering av avfall från all civil og militær verksamhet."

Nordiska ministerrådet meddelar:

I tillegg till det meddelande som ministerrådet lämne til Nordiska rådets session i Tromsø 1994 på rekommendationen 29/1993 om kontroll av kärnteknikk virksomhet kan følgende framhållas.

For tiden pågår det en rekke nasjonale og internasjonale prosjekter for å kartlegge miljøtrusler i Arktis. Status for en rekke av disse prosjektene er sammenfattet i en bok *Environmental Radioactivity in the Arctic and Antarctic*. Videre drøftes temaet inngående i norsk Stortingsmedling nr. 34 (1993-94) *Atomvirksomhet og kjemiske våpen i våre nordlige nærområder* hvor potensielle miljøtrusler fra kjernefysiske aktiviteter i Nordvestrusland og deres mulige konsekvenser for Norge er behandlet.

På et ministermøte i Rovaniemi i 1991, ble det lagt grunnlag for et internasjonalt samarbeide for overvåking og konsekvensvurdering av forurensning i Arktis; AMAP, Arctic Monitoring and Assessment Program. Under AMAP skal alle former for forurensning i det arktiske miljøet vur-

deres, deriblant radioaktivitet som er et prioritert område. Prosjektet avsluttes med en rapport og konsekvensvurdering som skal være ferdig i april 1996. AMAP er i utgangspunktet et samarbeid mellom og finansiert av de 8 arktiske nasjonene og urbefolkningsorganisasjonene i nord. I tillegg er noen andre land og organisasjoner med som observatører. Norge og Russland er ansvarlige for radioaktivitetsdelen av konsekvensvurderingen.

Et prosjekt som er nært tilknyttet AMAP er IAEA prosjektet IASAP, International Arctic Seas Assessment Programme. Målet med dette prosjektet er å få en oversikt over og konsekvensvurdering av den russiske dumpingen av radioaktivt materiale i Kara- og Barentshavet. Resultatene fra dette prosjektet skal gå inn i AMAP arbeidet.

Det er også et utstrakt samarbeide under den felles norsk-russiske miljøvernkommisjonen der den felles ekspertgruppen for undersøkelser av radioaktiv forurensning i nordlige havområder arbeider med:

- Konsekvensvurderinger av tidligere dumping i Barents- og Karahavet
- Utslipp fra atomanlegget i Tsjelabinsk, Ural
- Avfallshåndtering i forbindelse med den sivile og militære atomflåten.

5.5 Meddelande om rekommendation nr 48/1992/m angående begrænsning av export av miljøfarligt avfall (A 1012/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att omedelbart förbjuda export av miljöfarligt avfall, oavsett syfte och innefattande även återanvändning, till icke OECD-länder, samt att arbeta för ett juridiskt bindande förbud, inom Baselkonventionens ramar, mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länderna till länder som inte är medlemmar i OECD."

Nordiska ministerrådet meddelar:

De nordiske miljøministrene undertegnede den 8. marts 1994 en ministerdeklaration om nordisk samarbejde om behandling og minimering af miljøfarligt affald.

På et partsmøde den 21-25. marts 1994 vedr. Baselkonventionen blev der opnået enighed om:

- øjeblikkeligt forbud mod transport af miljøfarligt affald fra OECD-lande til ikke-OECD lande med henblik på slutdisponering,
- med udgangen af 1997 er det heller ikke tilladt at transportere miljøfarligt affald til ikke-OECD lande med henblik på oparbejdning eller genanvendelse.

Ministerrådet anser att rekommendationen kan avskrivas.

5.6 *Meddelande om rekommendation nr 10/1993/m angående insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina (A 1020/m)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet de nordiska ländernas regeringar *att* snarast verka för att förhandlingar om att avhjälpa de mest akuta säkerhetsproblemen vid kärnkraftsverken i Sosnovy Bor och Ignalina fortsätter och fullföljs samt att, om dessa ger resultat, arbeta för att nödvändiga internationella resurser tas fram."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet hänvisar till meddelandet som lämnades till Tromsö-sessionen 1994 på rekommendation nr 29/1993 om kontroll av kärnteknisk verksamhet.

5.7 *Meddelande om rekommendation nr 11/1993/m angående finansieringssystem för räddning av Östersjön (A 1025/m)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet *att* agera vid den av HELCOM anordnade konferensen i Gdansk den 25-26 mars för att ett finansieringssystem upprättas för genomförandet av HELCOM:s aktionsprogram för räddning av Östersjön, *att* efter konferensen inleda förhandlingar med regeringarna i alla Östersjöländer, länderna inom havets avrinningsområde, samt med EG med sikte på etablerandet av ett finansieringssystem för Östersjön, *att* se till att finansieringssystemet behandlar de enskilda länderna rättvist *att* använda inlutna medel enligt den av HELCOM föreslagna prioriteringen enligt principen för den största kostnadsnyttan."

Nordiska ministerrådet meddelar:

I tillägg till ministerrådets meddelande i C1 1993 kan framhållas, att finans-, ekonomi- och miljöministrarna vid ett möte i juni 1994 beslutade nedsätta en ad hoc-grupp för att se på möjligheten till en samordning och förstärkning av den nordiska miljöinsatsen samt ökat deltagande från internationella finansieringsinstitut i konkreta miljöprojekt i närområdena. Gruppen skall avlämna sin rapport till ministerrådet i medlet av februari 1995.

5.8 *Meddelande om rekommendation nr 29/1993/m angående kontroll av kärnteknisk verksamhet (A 1034/m, A 1043/m, A 1044/m) - första del*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet *att* med kraft fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordområdena och Östersjön samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m."

Nordiska ministerrådet meddelar:

I ministerrådets meddelande som översändes till Tromsö-sessionen år 1994 redovisas såväl insatser som kärnsäkerhetsmyndigheterna i de nordiska länderna och internationella organ gjort vad gäller ansvarsfrågor och säkerhetsförhållanden som pågående arbete med inriktning mot energi-effektivisering och miljöanpassning av energisystemen i Östeuropa.

Beaktande Rådets behandling av meddelandet i Tromsö avser ministerrådet återkomma i ärendet.

5.9 Meddelande om rekommendation nr 1/1994/m angående Nordisk miljöstrategi 1994 - 1996 (B 142/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast återkomma med förslag till konkretiseringar av strategins målsättningar på de punkter miljöutskottet framhållit i betänkandet, att regelbundet rapportera till Nordiska rådet om uppfyllandet av målsättningarna, samt att miljö- och finanssektorerna tar fram nya modeller för en samnordisk finansiering av miljöåtgärder i Nordens närområden."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Beaktande de synpunkter och ändringsförslag som framfördes i Nordiska rådet, miljöutskottets betänkande över ministerrådsförslag (B 142/m) om en nordisk miljöstrategi april 1994 - mars 1996 har ministerrådet den 6 april 1994 godkänt den Nordiska miljöstrategin.

Miljöstrategin översändes till rådet den 11 april 1994, varvid det meddelades att en första kort genomgång av vilka konkreta initiativ som gjorts för att uppfylla de enskilda målsättningarna i kapitel 7 i den Nordiska miljöstrategin kommer att utarbetas hösten 1994. Redogörelsen översändes till Nordiska rådet, miljöutskottet inför det gemensamma mötet under sessionen i Tromsö 1994.

Vad gäller rekommendationens tredje att-sats hänvisas till ministerrådets meddelande under rekommendation 11/1993/m.

5.10 Meddelande om rekommendation nr 2/1994/m angående behandling av miljöfarligt avfall (A 1035/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda vilka miljökrav som bör ställas på behandlingen av miljöfarligt avfall samt att, mot bakgrund av de rön som framtagits, utveckla en miljöriktig och kostnadseffektiv behandlingskapacitet i Norden för omhändertagande av det miljöfarliga avfallet samt att avge en första rapport till den 45:e sessionen."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Den 8 mars 1994 godkände ministerrådet en deklaration om nordiskt samarbete om minimering och behandling av farligt avfall. I denna sägs bland annat att där behov föreligger bör det arbetas för gemensamma

nordiska lösningar för behandling av vissa typer farligt avfall, t.ex använda blybatterier, samt att brist på behandlingskapacitet för farligt avfall i ett av de nordiska länderna kan lösas genom att utnyttja den behandlingskapacitet som finns samlad i Norden.

Arbejdet indenfor renere teknologi området fokuserer primært på de miljømæssige forhold i relation til bortskaffelse af miljøfarligt affald i Norden. Der er dog ikke foretaget en overordnet vurdering og analyse af, om de konkurrencemæssige forhold på behandlingssiden er til hindring for en optimal miljømæssig og økonomisk behandling af miljøfarligt affald; dette også betragtet i forhold til EU og Baselkonventionen. Arbejdet med miljøfarligt affald har hovedsagelig fokuseret på udvalgte affaldsstrømmer indenfor tungmetalområdet, jfr. nedenstående.

Fællesnordisk anlæg til behandling af filterstøv: MEFOS, de nordiske stålværkers forskningscenter, er i Norge ved at etablere et behandlingsanlæg for filterstøv fra jern- og stålværker i Norden.

Blybatterier: I deklARATIONEN den 30 juni 1994 om nordiskt samarbejde avseende insamling och återvinning av förbrukade blybatterier har Ministerrådet uttalat, att de nordiska ländernas nationella insamlings- och återvinningsmålet är minst 95% av den årliga mängden förbrukade blybatterier i respektive land, att återvinning av förbrukade blybatterier skall ske i en anläggning som innebär högt hälso- och miljöskydd, samt att de nordiska ländera skall säkerställa, om nödvändigt nationella finansierings-system för insamling och återvinning av förbrukade blybatterier och att systemen skall baseras på principen om ekonomiskt producentansvar.

Jordrensningens virksomheder: Det samarbejde, som findes mellem de nordiske myndigheder om metoder til behandling af forurennet jord, herunder behandling af tungmetaller, bedømmes at fungere godt. Der er således ikke behov for yderligere initiativer på området. At lave et nordisk branche-katalog over bedrifter som tilbyder tjenester indenfor jordrensning anses ikke for hensigtsmæssigt.

Forbrændningsrester fra forbrænding af miljøfarligt affald: Den håndtering og deponering af restprodukterne fra forbrændingsanlæg for miljøfarligt affald, som findes i Danmark, Finland, Norge og Sverige, sker under kendte og kontrollerede forhold, og der er således ikke behov for fælles anlæg. Den løbende erfaringsudveksling, der i forvejen finder sted, er tilstrækkelig til at sikre en miljømæssig forsvarlig bortskaffelse af forbrændningsrester fra forbrænding af miljøfarligt affald.

Kviksølv: Oparbejdning af visse kviksølvholdige affaldstyper kan med fordel behandles på fælles anlæg, idet der dermed vil kunne skabes en rimelig bedriftsøkonomi for anlæggene. Arbejdet med forslag til en fællesnordisk behandlingsstrategi for kviksølvholdigt affald vil blive igangsat. På denne baggrund vil mulighederne blive vurderet for at etablere en fællesnordisk behandlingsstrategi på området.

Elektronik: En redegørelse for de miljømæssige konsekvenser ved at anvende traditionelle bortskaffelsesmetoder på elektronikprodukter vil blive gennemført.

Inden for miljøområdet arbejdes der generelt med at identificere områder, hvor det er hensigtsmæssigt med fælles indsamlings- og behandlingsløsninger for affald i Norden med særlig vegt på anlæg for slutbehandling af miljøfarligt specialaffald. Arbejdet fokuserer ikke alene på tekniske løsninger, målsætningen er også fælles nordiske policy-beslutninger. På baggrund af rekommandationen vil der blive udarbejdet et forslag til handlingsplan, der overordnet skal beskrive, hvilke typer miljøfarligt affald der skal opprioriteres, og hvorledes disse kan indsamles og behandles, herunder substitueres, genanvendes, destrueres og evt. deponeres.

5.11 Meddelande om rekommandation nr 3/1994/m angående redovisning av kärnavfallsprodukter (A 1060/m)

Rekommandationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till Nordiska rådets höstsession 1994 lämna en fullständig redovisning av allt avfall och dess hantering från alla former av verksamheter som genererar kärnavfall inom de nordiska länderna samt en prognos över de framtida avfallsmängderna. Redovisningen skall även omfatta sådant avfall som enligt avtal har förts eller avses föras till land utanför Norden."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet översände den 19 oktober 1994 i enlighet med rekommandationen den första redovisningen över ländernas kärnavfallsprodukter.

Ministerrådet avser återkomma med en ny redovisning till sessionen i Reykjavik.

Kapitel V

Fiskeri

1 Udviklingen inden for de nordiske landes fiskerierhverv

Fiskerisektorerne i Norden var også i 1994 præget af et relativt lavt pris-niveau, som foreløbig ser ud til at have bidt sig fast, i kølvandet på det generelle prisfald for fisk og fiskeprodukter, der indtrådte i begyndelsen af 1994.

Analyser af fiskemarkedet i Europa tyder da også på, at det lavere pris-niveau er kommet for at blive, og i højere grad er strukturelt betinget end bestemt af f.eks. mængden af fisk importeret fra 3. lande.

I en situation, hvor fiskerne kun i begrænset omfang kan kompensere stigende priser med øgede fangster, resulterer prisudviklingen i faldende omsætning for de enkelte fartøjer. Dette har været den generelle tendens i alle de nordiske lande undtagen Norge. Forædlingsindustrien i Norden har som følge af prisudviklingen haft adgang til relativt billige råvarer, men markedsforholdene har betydet, at der kun i meget begrænset omfang har været plads til øget indtjening og afsætning

Ressourcegrundlaget for norsk fiskeri fortsatte sin positive udvikling i 1994. De fleste bestande af økonomisk betydning nord for 62°N befinder sig på et godt niveau og er i fortsat vækst. Dette gælder imidlertid ikke for loddebestanden, hvor der ikke har været åbnet for fiskeriet i 1994. Bestandssituationen i Nordsøen ser ikke lige så lys ud, dog havde norske fiskere også i 1994 mulighed for et betydeligt fiskeri af vestlig makrel og kulmule. Den norske akvakultursektor forventer en vækst i den samlede produktion på ca. 17% fra 1993 til 1994 med fortsat stigende tendens i 1995. Den samlede norske fiskeeksport udviser også en stigende tendens og priserne på de vigtigste produkter er stabile.

Fiskeriet i Island har været præget af reduktionen i torskekvoten, som har nødvendiggjort omlægning af fiskeriet således, at torsk i stigende omfang er bifangst i stedet for hovedfangst i fartøjernes fiskeri. Fiskerisektoren har været præget af rationaliseringer, blandt andet gennem reduktion af antallet af bedrifter, for at reducere omkostningerne, og en generel tendens til at en større del af islandsk fiskeri foregår uden for islandsk farvand.

Sverige indførte pr. 1. januar 1994 en ny fiskerilovgivning. Som noget nyt kræver det erhvervsfiskerilicens at drive erhvervsmæssigt fiskeri, og der er indført begrænsninger for, hvor mange redskaber fritidsfiskere må benytte. Den svage torskebestand i Østersøen medførte flere stop for fiskeriet for de svenske fiskere i løbet af 1994, og umuliggjorde torskefiskeri i finsk farvand. Bestandssituationen for sild/strømning og brisling i Østersøen er god, men markedet for disse arter er svagt. Situationen for den vilde laksebestand i Østersøen er meget bekymrende blandt andet som

følge af sygdommen M-74, hvilket har foranlediget at Sverige har indført kraftige begrænsninger for laksefiskeriet ved de naturlige elve.

Finland har i 1994 indført særlige nationale begrænsninger af laksefiskeriet for at beskytte den vilde laksebestand og Finlands udsætninger af laks har fået stigende betydning, idet disse udsætninger ikke har været påvirket af M-74

Den samlede førstehåndsomsætning i dansk fiskeri steg de første 7 måneder af 1994 med 11% i forhold til samme periode i 1993. Årsagen var først og fremmest et stigende industrifiskeri, men også større landinger af dybvandshummer og torsk samt en positiv prisudvikling for fladfisk.

I Grønland har man kunnet konstatere, at den væsentligste ressource, rejerne, er stabil, således at de totalt tilladte fangstmængder har kunnet fastholdes. Der er ikke grundlag for udvidelse af fiskeriet, og de fordele med hensyn til både minimering af udsmid af små rejer og optimering af rederiernes økonomi, som er opnået ved de foregående års kraftige reduktion af den havgående flåde, fastholdes. Den eneste alternative ressource af aktuel økonomisk betydning, hellefisken, er under pres med begyndende tegn på overfiskning i visse områder, hvorfor der er taget initiativ til forbedret regulering af både det havgående og det kystnære fiskeri.

Færøsk fiskeri har siden 1991 været hårdt ramt af en negativ udvikling i bestande og priser. Med det formål at begrænse fangstkapaciteten og genopbygge fiskebestandene indførtes i marts 1994 lov om Erhvervsfiskeri, som fastsætter kvoter for de vigtigste fiskebestande i færøsk fiskerizone, og indebærer tildeling af omsættelige bådkvoter til fartøjer over 110 BRT.

2 Samarbejdsprogram og handlingsplaner for det nordiske fiskerisamarbejde

Den overordnede ramme for det nordiske fiskerisamarbejde er fastlagt i Nordisk Fiskeri Samarbejdsprogram 1993-96, som blev vedtaget af de nordiske landes fiskeriministre i marts 1992. Hovedmålsætningen i samarbejdsprogrammet er, at det nordiske fiskerisamarbejde skal bidrage til at fremme landenes overordnede fiskeripolitiske mål.

Det vil sige det nordiske fiskerisamarbejde skal bidrage til, at ressourcerne forvaltes på et bæredygtigt grundlag, og styrke mulighederne for placere de nordiske landes synspunkter centralt i udformningen af fremtidens europæiske fiskeripolitik.

De nordiske fiskeriministre fastlægger årligt en handlingsplan for hvordan arbejdet med at udfylde samarbejdsprogrammets målsætninger skal tilrettelægges. I handlingsplanen for 1994 er der specielt fremhævet følgende indsatsområder for det nordiske fiskerisamarbejde:

1. Forsknings- og udviklingssamarbejde
2. EU-integration/medlemskab
3. Handel med fiskeprodukter
4. Sundhed/veterinær/kvalitets kontrol
5. Internationalt fiskeri- og miljøsamarbejde
6. Forvaltningssamarbejde om fælles ressourcer

7. Samarbejde i Nordens nærområder.

3 Virksomheden inden for det nordiske fiskerisamarbejde i 1994

De nordiske fiskeriministre afholdt møde i marts 1994, hvor handlingsplanen for det kommende års arbejde blev fastlagt og medlemskabsforhandlingerne mellem EU og Norge, Sverige og Finland på fiskeriområdet blev drøftet. I marts 1994 blev der også afholdt et fællesmøde mellem de nordiske fiskeri- og miljøministre, hvor der blev taget initiativ til udarbejdelse af en fælles strategi for fiskeri og miljø på udvalgte områder.

En vigtig enkelt-begivenhed på ministerniveau i 1994 var da de nordiske østersølandes fiskeriministre mødtes med fiskeriministre fra alle andre østersølande i Visby, for at drøfte aktuelle problemer vedrørende reguleringen af torskefiskeriet i Østersøen. Mødet blev afholdt netop som der var store kontrolproblemer indenfor torskefiskeriet i Østersøen med store fejlrapporteringer af fangster mv. Som et eksempel kan nævnes, at de danske registreringer af russiske landinger på Bornholm på et tidspunkt tydede på et overfiskeri på over 100%. Ministermødet blev efterfulgt af et ekspertmøde mellem repræsentanter fra de enkelte Østersølandes fiskerimyndigheder, hvor der blev dannet et netværk med henblik på at effektivisere kommunikationen mellem landene om kontrolspørgsmål.

Det omtalte ekspertmøde blev afholdt med støtte og aktiv medvirken fra Nordisk Ministerråd via BAFICO-projektet (*Baltic Fisheries Cooperation*).

Blandt andet som et resultat af de omtalte møder er der via den Baltiske Fiskerikommission i september 1994 gennemført en væsentlig opstramning af kontrolprocedurer m.v. og indført regler gældende fra 1995, som sikrer et mere skånsomt fiskeri.

På ministerniveau har der, udover på de nævnte møder, været løbende aktivitet med såvel formelle som uformelle orienteringer om forløbet af Norge, Sverige og Finland inklusive Ålands forhandlinger på fiskeriområdet om medlemskab af EU.

Vilkårene for fiskerierhvervene i Sverige og Finland inklusive Åland vil blive ændret væsentligt, når landene blive medlem af EU. I regi af Nordisk Embedsmandskomiteé for Fiskerispørgsmål er der derfor igangsat et analysearbejde, med henblik på at afklare, hvordan det nordiske fiskerisamarbejde i fremtiden kan fremme de nordiske landes fiskeriinteresser. De vigtigste spørgsmål i analysen er, hvordan nordisk samarbejde kan fremme de nordiske landes interesse i forhold til EU's fælles fiskeripolitik, hvordan det regionale fiskerisamarbejde i Norden kan styrkes, og hvilke typer fiskeriforskningsopgaver, som fremover løses mest effektivt inden for rammerne af det nordiske fiskerisamarbejde.

1994 blev også præget af konflikten mellem Norge og Island om fiskeriet i Smutthullet og *vernesonen* omkring Svalbard, som stadig er uløst. Sagen har været drøftet på politisk - og embedsmandsniveau i tilknytning til møder i Nordisk Ministerråd.

3.1 *Forsknings- og udviklingssamarbejdet*

Nordisk Ministerråd har i 1994 støttet gennemførelsen af ialt 17 forsknings- og udviklingsprojekter inden for fiskeriområdet. Støtte ydes kun til projekter, som vedrører emner der prioriteres højt i de deltagende lande, og hvor nordiske midler kan muliggøre at flere nordiske lande kan samarbejde, om at opnå et bedre resultat end, hvis projektet var blevet udført isoleret i et eller flere lande.

Der er i 1994 givet støtte til initiering af et nordatlantisk netværk af fiskeribiologiske forskningsinstitutioner. Projektets formål er at styrke det faglige samarbejde mellem institutionerne, hvilket er en forudsætning for at opnå en bedre forvaltning de fælles bestande i den nordatlantiske region. Samarbejdet har særlig betydning for Grønland, Island og Færøerne.

Der er i 1994 etableret et uformelt aktivt og organiseret samarbejde mellem de nordiske lande med henblik på at påvirke indholdet af fiskeridelprogrammet af EU's 4. rammeprogram for forskning. Arbejdet har blandt andet bestået i afholdelse af formøder forud for møderne i den programkomite, som står for fastlæggelsen af det faglige indhold i programmet.

Via det nordiske fiskerisamarbejde er der desuden stillet midler til rådighed for nordiske forskningsinstitutioner, som ønsker at afholde arbejds/planlægningsmøder for at forberede ansøgninger til EU's forskningsprogrammer. Hidtil er der planlagt to sådanne arrangementer. For yderligere oplysninger om enkelt projekter henvises publikationen Nordisk Fiskerisamarbejde 1994-95, samt gennemgangen nedenfor.

3.2 *EU-integration/medlemskab*

I august 1994 afholdtes, med støtte fra fiskeri- og regionalsektoren i Nordisk Ministerråd, en erhvervspolitisk konference i Torshavn om de vestnordiske fiskerisamfunds fremtid i lyset af den fremadskridende EU-integration. Det er planlagt at gennemføre en analyse af Færøerne og Grønlands forhold til EU- og EØS-landene, når Finland og Sverige er medlemmer af EU.

Som tidligere nævnt er der igangsat et analysearbejde med henblik på at afklare hvordan det nordiske fiskerisamarbejde under Nordisk Ministerråd bedst kan fremme de nordiske landes fiskeriinteresser i fremtiden.

3.3 *Handel med fiskeriprodukter*

Der er ydet støtte til et nordisk branchesamarbejde for at styrke markedsføringen af koldtvandsrejer. Der forberedes et uformelt nordisk samarbejde i forbindelse med kommende møder i Washington-konventionen, som vedrører international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter. Inden for konventionens rammer revideres listerne over hvilke arter der omfattes med jævne mellemrum. Der har været forslag fremme om at tilføje f.eks. sild og det kan ikke udelukkes, at fisk fremover i stigende omfang vil blive omfattet af konventionen.

3.4 Sundhed/veterinær/kvalitetskontrol

På initiativ fra Nordisk Ministerråd er der ved at blive etableret et netværk med henblik på at styrke samarbejdet mellem kontrolmyndighederne i de nordiske lande.

3.5 Internationalt fiskeri- og miljø samarbejde

I et samarbejde mellem fiskerisektoren og miljøsektorerne i Nordisk Ministerråd er en fælles nordisk miljø-/fiskeristrategi under udarbejdelse. Dette arbejde er igangsat i erkendelse af, at i stadig flere sammenhænge behandles miljø og fiskerispørgsmål sideløbende og under ét. Et godt miljø er en forudsætning for en levedygtig fiskerisektor og et bæredygtigt fiskeri er vigtigt for et godt havmiljø.

Nordisk Ministerråd yder støtte til Nordiske Fiskeres Miljøsekretariat, som er etableret for at styrke samarbejdet mellem de nordiske landes fiskeriororganisationer. Miljøsekretariatet skal forbedre det nordiske fiskerierhvervs muligheder for at påvirke udformningen af fiskeri- og miljøpolitikken.

I forbindelse med internationale konferencer om fiskeri- og miljøspørgsmål tilstræbes der afholdt nordiske formøder med det formål at samordne de nordiske landes synspunkter.

3.6 Forvaltningssamarbejde om fælles ressourcer

Der er gennemført en omfattende kortlægning af fællesnordiske ressourcer af fisk og havpattedyr. På baggrund af denne kortlægning skal der udarbejdes en prioriteret liste, som identificerer for hvilke bestande, det er vigtigst at etablere eller udbygge et nordisk forvaltningssamarbejde.

Der blev i april 1994 afholdt en konference om fritids- og turistfiskeri i Norden, hvor regulerings- og forvaltningsmæssige aspekter af dette fiskeri i forhold til erhvervsfiskeriet blev drøftet.

Der er endvidere taget initiativ til et bedre samarbejde mellem de nordiske lande vedrørende ressourceforvaltning og kontrol og taget initiativ til at etablere bedre systemer med udveksling af fangstindberetninger m.v. i såvel Nordsøen som Østersøen. Det planlægges, at inddrage også det Nordatlantiske område i dette arbejde. I det omfang det er muligt og relevant søges Rusland og andre østlande inddraget.

Nordisk Ministerråd fortsatte i 1994 sin medvirken til at planlægge og forberede de årlige udvidede møder mellem de nordiske landes hvalkommissærer.

3.7 Samarbejde med Nordens nærområder

Inden for rammerne af BAFICO-projektet, som har til formål at udbygge samarbejdet mellem fiskerimyndighederne fra alle østersølande, blev det i januar 1994 besluttet at videreføre samarbejdet i form af årlige faglige konferencer om aktuelle emner af fælles interesse. Som tidligere omtalt blev den første faglige konference afholdt i Visby på Gotland i maj 1994. Næste

konference vil omhandle Østersøens silderessourcers forvaltning og anvendelse, og vil blive afholdt i Helsinki i januar 1995.

3.8 *Økonomisk oversigt over projektvirksomheden i 1994. (pr. primo november 1994).*

Aktivitet	TDDK
Sektorpolitik	2 120
Sektorsamarbejde	400
Fiskeri/miljø-samarbejde	385
BAFICO	400
Nordiske Kystkvinder	70
Fiskeriregulering og markedsforhold	665
Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning	200
Forsknings- og Udviklingsprojekter	4 788
Akvakultur- 4 projekter	605
Teknologi og forarbejdning- 3 projekter	756
Marin økologi- 3 projekter	1 038
Marin økologi og miljø- 4 projekter	858
Regulering og forvaltning- 3 projekter	1 531
Ialt	6 908

Alle projektaktiviteter er igangsat efter initiativ fra Nordisk Ministerråd eller igangsat af Nordisk Ministerråd efter initiativ fra de enkelte lande. Nærmere redegørelse for de enkelte projekter er angivet i Nordisk Ministerråds publikation *Nordisk fiskerisamarbejde 1994-95* og oversigt over publikationer, som er udgivet i forbindelse med projektaktiviteten findes i Nordisk Ministerråds publikation *Trykt og udgivet*.

Kapitel VI

Nordisk medborgarpolitik

1 Arbetsmarknad och arbetsmiljö

1.1 Inledning

1.1.1 Den allmänna utvecklingen på arbetsmarknaden

Uppsvinget i de internationella konjunkturerna har börjat bli kännbart även i de nordiska länderna under berättelseåret. Arbetslösheten har börjat minska om än långsamt i samtliga länder.

Efter år med lav vækst og stigende ledighed i *Danmark* ser det ud til, at den danske økonomi er nået et vendepunkt. I 1993 var væksten i det danske bruttonationalprodukt på 1,4 pct., mens bruttonationalproduktet i 1994 skønnes at stige med knap 4,5 pct.

Overskuddet på betalingsbalancen blev i 1993 på 36,0 mia. DKK, men ekspansionen i den hjemlige økonomi ventes at føre til en reduktion af overskuddet i 1994 på 10,3 mia. DKK, i det den ret stærke vækst i importen vil medføre en forringelse af vare- og tjenestebalancen, der er noget større end faldet i nettorenteudgifterne. I 1994 forventes en stigning i arbejdernes timefortjeneste på knap 3 pct, funktionærernes månedsløn ventes at stige knap 2,25 pct., mens de aftalte lønstigning for offentlig ansatte er på 2,1 pct.

I 1994 forventes såvel eksport som import at stige som følge af den øgede aktivitet i Danmark og blandt dess handelspartnere. Importen ventes dog udvise en kraftigere vækst end eksporten.

Den gennemsnitlige ledighed blev i 1993 på godt 349.000 personer eller 12,2 pct. af arbejdsstyrken. Der skønnes, at ledigheden i 1994 vil falde til 340.000 personer eller 11,9 pct. af arbejdsstyrken. Ledigheden for de unge under 25 år har gennem den seneste årsperiode generelt været faldende, hvilket primært kan tilskrives ungdomsydelsesordningen.

Pr. 1.1.1994 skete en reform af den aktive arbejdsmarkedspolitik i Danmark. Herefter er den samlede periode, hvori det er muligt at modtage dagpenge 7 år. Dagpengeperioden er delt op i to delperioder på hhv. 4 og 3 år. Med arbejdsmarkedsreformen trådte ligeledes en række nye arbejdsmarkedsforanstaltninger - børnepasningsorlov, uddannelsesorlov og sabbat - i kraft.

I *Finland* håller samhällsekonomin tack vare den snabbt ökande exporten äntligen att komma ur depressionen. Industriproduktionen har redan kommit till samma nivå som under högkonjunkturen och även inom hemmamarknadsbranscherna syns tecken på uppgången. Tudelningen i ekonomin minskar, om än långsamt. Den höga arbetslösheten och statens skuldsättning har varit och kommer uppenbarligen att vara den ekonomiska politikens svåraste problem under hela 1990-talet.

Depressionen på arbejdsmarkedet fördjupades ytterligere seneste år. Bl.a. den svaga inhemska efterfrågan minskade antalet arbetsplatser inom den slutna privata sektorn, kommunernas och statens sparåtgärder hade samma effekt inom den offentliga sektorn. Inom den öppna sektorn har antalet arbetsplatser minskat - den snabba produktionsökningen till trots - på grund av arbetets snabbt förbättrade produktivitet. Antalet arbetslösa steg 1993 till i genomsnitt 444 000 personer eller 17,9 % av arbetskraften. Arbetslösheten passerade sin kulmen under första hälften av 1994, men den genomsnittliga arbetslöshetsgraden för hela året går upp till 18,5 % och ungdomsarbetslöshetsgraden till en dryg tredjedel. I slutet av 1994 beräknas 150 000 personer vara långtidsarbetslösa.

I början av 1994 trädde lagen om arbetsmarknadsstöd i kraft. Berättigade är de arbetslösa som första gången träder in på arbetsmarknaden samt de vars rätt till arbetslöshetsdagpenning har upphört efter maximeringsperioden 500 dagar under en 4-års period. En arbetslös person kan inom denna ordning anvisas arbetspraktik, arbetsmarknadsutbildning samt yrkesväglednings- och rehabiliteringsåtgärder. Även ett system med deltidstillägg för personer som övergår från heltids- till deltidsarbete infördes och det gjordes lättare att sysselsätta arbetslösa i privata hushåll. Antalet personer placerade genom arbetsförvaltningens lönebaserade sysselsättningsåtgärder uppgick i augusti 1994 till 68 500 personer. Antalet personer i arbetsmarknadsutbildning var 26 100 personer i augusti 1994 - vilket är 1400 färre än året innan.

Republikens president tillsatte i juni 1994 en arbetsgrupp som fick i uppdrag att analysera de hinder som står i vägen för en bestående minskning av arbetslöshet, samla in sakkunnigas utredningar och förslag samt att komma med klara åtgärds- och policyrekommendationer för en effektiv minskning av arbetslösheten. Arbetsgruppen blev färdig med sitt uppdrag i september och lade fram sex förslag till åtgärder.

En arbetsgrupp bestående av kanslichefer för undervisnings-, arbets- samt social- och hälsovårdsministeriet utarbetade under 1994 åtgärdsförslag för lindrande av ungdomsarbetslösheten. En arbetsgrupp på treparts-basis framlade sina förslag till minskning av långtidsarbetslösheten.

Den økonomiske situation i *Island* er præget af situationen i andre lande idet *Island* er meget afhængigt af udenrigshandel. Man regner med at den økonomiske vækst så småt tager fat, men dog med et mere langsomt tempo end i andre lande, bl.a. på grund af restriktioner i fiskeriet. I følge de aller nyeste prognoser skønner man, at BNP vil stige med 1,5 - 2,0 procent i 1994.

Gennemsnitsledigheden i 1994 skønnes at blive 6 300 personer eller 4,8 pct., men var 4,3 pct. i 1993.

Udviklingen inden for arbejdsmarkedspolitikken fortsætter fra den passive indsats med dagpenge til de ledige til en mere aktiv indsats med aktivering, jobtilbud og uddannelses tilbud. Særlige offentlige bidrag til beskæftigelsesfremmende foranstaltninger er blevet givet til vejprojekter, bygninger, vedligeholdelse og beskæftigelsesforanstaltninger for kvinder.

I desember 1993 blev der vedtaget nogle ændringer af loven om arbejdsløshedsforsikringen. Finansieringen af forsikringen er ændret på den måde, at staten nu betaler det samme beløb som opkræves gennem arbejdsgiverafgiften. Der er vedtaget nogle ændringer af beregningsregler af dagpengene.

Der findes to slags jobtilbudsordninger. Inden for den permanente jobtilbudsordning kan støtte ydes til kommuner hvis væsentlig arbejdsløshed eksisterer i kommunen eller hvis ledigheden forventes at blive langvarig. Denne ordning bruges nu først og fremmest til at yde støtte til udviklingsprojekter. Reglerne om den midlertidige jobtilbudsordning er blevet ændret i begyndelsen af 1994. Blandt nye foranstaltninger er iværksættelse, ydelse til jobtræning eller opgaver som omfatter både uddannelse og arbejde og ydelse til opgaver for studerende og dimitterende. Den primære målgruppe i ordningen er de langtidsledige.

I foråret 1994 var der fremlagt et nyt lovforslag om arbeidsformidling som medfører ændring i organisationstrukturen og øger serviceniveauet ikke mindst for unge og langtidsledige. Lovforslaget har været til høring og forventes igen forelagt Altinget til efteråret. Det samme gælder et nyt lovforslag om arbeidstilladelser til udlændinge, som medfører lempelser for udlændinge uden for EØS.

I Norge er økonomien inne i et markert oppsving. Nedgangen i rentenivået generelt, internasjonal konjunkturoppgang og privat gjeldskonsolidering er viktige forklaringer til denne utviklingen. Som følge av sterk vekst i olje- og gassproduksjonen i 1994 forventes BNP totalt sett å øke med rundt 4,5 pst. i inneværende år.

I første halvår 1994 var gjennomsnittlig 115 000 personer registrert som helt ledige ved arbeidskontorene, dvs. 5,4 pst av arbeidsstyrken. Dette er en reduksjon på 5.600 personer fra første halvår 1993 eller 4,7 pst. Nedgangen i ledigheten har kommet blant menn. Dette må tilskrives at sysselsettingsveksten i stor grad har kommet i mannsdominerte næringer.

Nivået på arbeidsmarkedstiltakene for ordinær arbeidskraft har vært på om lag samme nivå i 1. halvår som i 1. halvår 1993, dvs. 2,8 pst. av arbeidsstyrken.

Regjeringen satser på en aktiv arbeidsmarkedspolitikk. Dette skal bidra til å mobilisere arbeidskraftstilbudet, kvalifisere og oppgradere arbeidsstyrken og skape et effektivt arbeidsmarked. Det har skjedd en ytterligere opptrapping av arbeidsmarkedstiltak rettet mot arbeidsledige i aldersgruppen 20 - 24 år og langtidsledige i 1994. Arbeidslinjen skal også være hovedstrategien i arbeidet rettet mot yrkeshemmede. Uførepensjon skal bare brukes når attføring ikke er en realistisk mulighet. All yrkesmessig attføring er fra 1.1.1994 samlet i arbeidsmarkedsetaten.

Reformen i videregående skole som skal sikre all ungdom 16 - 19 år tilbud om skoleplass, har trått i kraft fra høsten 1994. Det vil i år omfatte 16-åringene. Arbeidsmarkedsmyndighetenes ansvar for den yngre aldersgruppen gjennom ungdomsgarantien vil gradvis trappes ned etter hvert som 16 - 19 åringene får en lovfestet rett til opplæring (fra fylkeskommunen).

Innvandrere, herunder också flyktinger och personer med oppholdstillatelse på humanitært grunnlag, er overrepresentert blant arbeidsledig ungdom og langtidsledige. Arbeidet for å øke disse gruppenes yrkesdeltakelse vil derfor bli videreført. En viktig del av denne satsingen vil være oppfølgingen av Handlingsplanen for bedre bruk av innvandrernes kompetanse. Det er avsatt særskilte midler til oppfølging av flyktinger fra det tidligere Jugoslavia.

I et bedret arbeidsmarked med vekst i sysselsettingen vil arbeidsmarkedspolitikken strukturpolitiske funksjon tillegges økt vekt. Det innebærer høy innsats på områder der det er mangel på arbeidskraft både gjennom formidlingsinnsats og ved sammensetning og utforming av tiltakene. En vil på denne måten medvirke til å unngå at ekspansjonen i arbeidsmarkedet slår ut i lønns- og kostnadspress.

Den djupa lågkonjunktur som präglat ekonomin i *Sverige* under 1990-talet nådde sin botten under 1993 og konjunkturen befinner sig nu i en oppgåingsfas. Utvecklingen är emellertid kraftigt tudelad med en mycket stark exporttillväxt och positiv industrikonjunktur samtidigt som den inhemska efterfrågan fortsatt är mycket svag. Ekonomin brottas med stora underskott i de offentliga finanserna och därmed högt ränteläge.

Sysselsättningen har långsamt ökat under första halvåret 1994. Uppgången är tydligast inom industrin och inom privata tjänstesektorn, vilket förklaras av den positiva utvecklingen för industrikonjunkturen.

Arbetslösheten har sedan hösten 1993 saktat vänt ner. I augusti 1994 var 383.000 personer arbetslösa eller 8,8 % av arbetskraften. I augusti 1993 var arbetslöshetsprocenten 9,4. Arbetslösheten har sjunkit mest bland unga män eftersom sysselsättningen mest har ökat inom industrin. Långtidsarbetslösheten är ett stort och växande problem. I augusti 1994 har över 38 % av alla arbetslösa varit utan arbete i 6 månader eller längre.

Ett övergripande mål för arbetsmarknadspolitikerna 1993 - 1994 har varit att i nära samspel med den ekonomiska politiken och andra politikområden verka för en balanserad ekonomisk utveckling där produktivt arbete och deltagande i arbetslivet stimuleras. Arbetslinjen gäller som inriktning för politiken. Den öppna arbetslösheten har hittills främst begränsats av en kraftig ökning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna samt ökade satsningar på infrastruktur och inom utbildningsområdet. Totalt var i genomsnitt ca 200.000 personer berörda av arbetsmarknadspolitiska åtgärder under budgetåret 1993/1994, motsvarande ca 4,7 % av arbetskraften.

Tyngdpunkterna i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ligger på jobbsökaraktiviteter, arbetsmarknadsutbildning samt kompetensutveckling på arbetsplatserna i form av företagsutbildning samt ungdomspraktik och arbetslivsutveckling. Från och med budgetåret 1993/1994 kan även nyexaminerade ungdomar från högskolan i åldern 25 - 29 år få en ungdomspraktik i högst 6 månader mot tidigare 3 månader. Invandrare kan få invandrarpraktik under 6 månader utan att någon finansieringsavgift behöver betalas av anordnaren.

För att ytterligare underlätta övergången till den reguljära arbetsmarknaden samt stimulera och förmå företagen att tidigarelägga sin rekrytering har arbetsrätten, ungdomspraktiken och arbetslöshetsförsäkringen reformerats och ett nytt generellt anställningsstöd (GAS) införts.

Reformer av arbetslöshetsförsäkringen har pågått med successiv utbyggnad av en allmän och obligatorisk försäkring som mål. På hösten 1993 infördes 5 karensdagar i arbetslöshetsförsäkringen och kompensationsnivån sänktes från 90 % till 80 %. Från 1 januari 1994 har en avgift om 1 % på lönen införts för att delfinansiera arbetslöshetsförsäkringen. Samtidigt har den s.k. egenavgiften avskaffats.

För att motverka rundgång mellan ersättning och åtgärder har möjligheterna att kvalificera för en ny ersättningsperiod genom åtgärder begränsats. Åtgärd kvalificerar till en ny ersättningsperiod endast en gång och därefter är det endast arbete som kvalificerar.

Arbetslöshetsgraden på Åland var i början av oktober 1994 7,4 % vilket är något högre än vid motsvarande tidpunkt år 1993. Ungdomsarbetslösheten var samtidigt 14,2 % vilket är något lägre jämfört med oktober 1993.

Problem för de hemmamarknadsinriktade företagen finns även om en viss förbättring kan märkas. Inom turistbranschen har man noterat en nedgång under sommaren som kan bero på minskat antal färjanlöp till och från Åland.

Exportindustrin går fortfarande bra men inom exportföretagen oroar man sig för den svenska kronans försvagade ställning gentemot den finska marken. Detta kan leda till en minskad export till Sverige - Ålands viktigaste exportmarknad.

Inför år 1995 ser situationen ut att kunna förbättras. Åland har i förhandlingarna med EU fått igenom de undantag man har begärt. Bl.a. kommer tax-freehandeln ombord på färjorna som trafikerar på Åland att bibehållas och t.o.m. utökas då denna handel även kan tillåtas i trafiken mellan Åland och Finland.

Detta skapar förutsättningar till en utökad trafik på Åland vilket i sin tur betyder att näringslivet kommer att ha tillgång till bra kommunikationer som är så viktigt för ett ö-samhälle. Samtidigt skapar en utökad trafik på Åland förutsättningar att utveckla den för Åland viktiga turistnäringen.

Pr 4. november 1993 var ledigheden på Færøerne 18 % af en samlet arbejdsstyrke på ca. 22.000 personer. Pr. 8. august 1994 er arbejdsstyrken faldet til ca. 20.800 personer, hvoraf ca. 17 % er ledige.

Den økonomiske krise på Færøerne har medført en eksplosiv frarflytning fra øerne. Fra oktober 1993 til september 1994 er 2.162 personer netto flyttet fra Færøerne - hovedsagelig til Danmark. Dette svarer til ca. 4,9 % af den samlede færøske befolkning.

I år er der afsat 10 mio. kr. på lagtingets finanslov til støtte til beskæftigelsesprojekter for unge. Støtten tildeles til kommunerne efter indbyggertallet i vedkommende kommune. Et antal unge personer mellem 16 og 26 år har deltaget i beskæftigelsesprojekterne, der hovedsagelig er baseret på naturpleje og kursusvirksomhed m.m. Efter forslaget til kommende

finanslov skal der bevilges 10 mio. kr. til disse beskæftigelsesprojekter i 1994.

For at skabe nye arbejdspladser er landsstyret i gang med at udarbejde en erhvervsfremmende lovgivning.

Arbejdsanvisningen på Færøerne, der administreres af arbejdsløshedsforsikringen, har i år anvist 37 jobs til Norge.

Den 1. november 1993 trådte aftalen mellem arbejdsministeriet i Danmark og Føroya landsstyre om koordination af arbejdsløshedsforsikring i kraft. I den forbindelse er et bestemt antal færøske lønmodtagere, der er flyttet til Danmark, blevet medlemmer af en dansk A-kasse, mens et bestemt antal danske lønmodtagere, der er flyttet til Færøerne, er blevet medlem af den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning.

Med gyldighed fra 8. juli 1994 har Færøerne tiltrådt nordisk konvention om social sikring.

Mera information om arbejdsmarked og arbejdsmarkedspolitik findes i årsrapporten *Arbejdsmarked og arbejdsmarkedspolitik i Norden 1993* (Tema Nord 1994:600).

1.1.2 Den allmänna utvecklingen på arbetsmiljöområdet

Igennem en lang årrække er der i alle de nordiske lande foregået en betydelig udvikling i bestræbelserne på at sikre, at arbejdsmiljøet bliver stadig mere sundt og sikkert. I de senere år har dette arbejde ikke mindst koncentreret sig om lovgivningsspørgsmål, organisation af arbejdsmiljømyndighederne og tilsynsvirksomheden.

Udviklingen på arbejdsmiljøområdet er i høj grad præget af det europæiske samarbejde, herunder af EU's arbejdsmiljødirektiver, udarbejdelsen af harmoniserede standarder m.v. Der er i forbindelse med det europæiske samarbejde et udbygget nordisk samarbejde - herunder koordination af deltagelse i europæiske komitéer m.v.

I Danmark har regeringen besluttet, at der skal udarbejdes en handlingsplan for et rent arbejdsmiljø år 2005. Målet for Arbejdstilsynets debatoplæg er, at danske arbejdspladser senest år 2005 udgør en sikker, sund og udviklende ramme for kreativitet, kvalitet og produktivitet som konkurrencemæssigt udgangspunkt for en bæredygtig produktion med mennesket i centrum. Debatoplægget indeholder syv centrale forebyggelsesvisioner for de mest alvorlige arbejdsmiljøproblemer:

1. Ingen dødsulykker som følge af arbejdsmiljøforhold
2. Ingen arbejdsbetinget udsættelse for kræftfremkaldende kemiske stoffer
3. Ingen arbejdsbetingede hjerneskader på grund af udsættelse for organiske opløsningsmidler eller tungmetaller
4. Ingen unge mennesker kommer alvorligt til skade på jobbet
5. Ingen risiko for skader som følge af tunge løft og ingen risiko for arbejdsbetingede lidelser som følge af ensidigt gentaget arbejde
6. Ingen risiko for psykiske skader som følge af arbejdets organisering
7. Ingen risiko for høreskader som følge af støjende arbejde

8. Ud over disse mål lægger debatoplægget op til, at Arbejdstilsynet i samarbejde med arbejdsmarkedets parter og øvrige arbejdsmiljøaktører formulerer brancherettede forebyggelsesmål.

Af betydningsfulde tiltag iøvrigt inden for arbejdsmiljøarbejdet kan nævnes:

1. Pilotprojekt vedrørende helhedssyn (pilotprojektet er opdelt i 2 faser, og resultaterne fra 1. fase viser, at helhedstilsyn er en tilsynsform, der giver et godt billede af arbejdsmiljøproblemerne på virksomhederne.
2. Arbejdspladsvurdering - Arbejdstilsynet har udarbejdet retningslinier for, hvorledes virksomhederne i praksis kan planlægge og gennemføre en arbejdspladsvurdering.
3. Arbejdsmiljø og sunde børn - Arbejdstilsynets indsats mod reproduktionsskadende påvirkninger (med det formål at udbrede kendskabet til sammenhængen mellem påvirkninger på arbejdspladsen og reproduktionsskader samt at hindre eller begrænse de ansattes udsættelse for reproduktionsskadende påvirkninger).
4. Branchebilleder - I 20 branchebilleder gives en beskrivelse af arbejdsmiljøpåvirkninger og helbredsforhold.
5. Ensidedigt, gentaget arbejde. I en handlingsplan om nedbringelse af ensidedigt, gentaget arbejde, indgået af arbejdsmarkedets parter, er målsætningen inden år 2000 at halvere omfanget af ensidedigt, gentaget arbejde med helbredsskader til følge.

I Finland var förberedelserna för ett EES-engagemang i praktiken slutförda i god tid före utgången av 1993 till följd av att EES-avtalet trädde i kraft senare än beräknat. EES-rättsakterna stod följaktligen klara att införlivas i nationell lagstiftning i god tid före årsskiftet. I samband med att EES-avtalet sedan trädde i kraft den 1 januari 1994 införlivades över en natt merparten av avtalets arbetsmiljöstadganden tillsammans med övriga EES-stadgar i nationell lagstiftning. På kemikalieområdet hade man emellertid redan tidigare delvis kompletterat lagstiftningen i enlighet med EES-avtalet.

Arbetsministeriet har under hela året backat upp EES-avtalets arbetsmiljölagstiftning med en förhållandevis omfattande informationskampanj om nya och ändrade regler för arbetsmiljöarbetet på arbetsplatsnivå. En serie på sammanlagt 20 kostnadsfria EES-broschyrer skall förklara EES-avtalets arbetsmiljöinnehåll för arbetsplatser och för den stora allmänheten.

Enligt EES-avtalet har man nu klarare regler och myndigheterna har större befogenheter att ingripa mot brister i produkter på marknaden. Några pilotprojekt för marknadskontroll av produkter och ämnen som används i arbetslivet har igångsatts och genomförts i samarbete med Institutet för arbetshygien. Som en följd av resultaten från provning enligt gällande europeisk standard har arbetsministeriet under våren och som-

maren förbjudit marknadsföring av sammanlagt närmare 20 personskydd med dålig skyddsförmåga eller brister i medföljande brukarinformation.

Bestämmelserna om företagshälsovård har blivit ändrade. Avsikten är att öka flexibiliteten och ge bättre möjligheter att ta i beaktande arbetsplatsens relevanta problem i företagshälsovården. Samtidigt avser man att flytta verksamhetens tyngdpunkt mot preventiv vård av de anställdas arbetsförmåga. Folkpensionsanstalten ersätter liksom tidigare 50 % av de godkända utgifterna för arbetsplatsernas företagshälsovård.

Tobakslagen ändrades och ålägger, när den träder i kraft den 1 mars 1995, arbetsgivarna nya förpliktelser i och med att lagen ger varje anställd rätt till ren andningsluft på arbetsplatsen.

I *Island* er udviklingen på arbejdsmiljøområdet mest præget af gennemførelse af EØS-direktiverne. Der har ikke været et behov at ændre arbejdsmiljøloven i 1994. Arbejdstilsynet har udarbejdet de fleste beskyttelse- og sikkerhedsregler om arbejdsmiljøet i anledning af EØS-direktiverne og de fleste er enten blevet vedtaget eller forventes vedtaget inden udgangen af 1994. Omkring 17 nye regelset er allerede vedtaget i 1994. Disse regler er bl.a. om støjbekyttelse, skærmterminaler, personlige beskyttelsesmidler, tunge løft, sikkerhedsattester og varemærkninger. Der er også nye regler om arbejde ved gartneri, maskiner og udstyr på byggepladser og forskelligt hejse- og transportudstyr.

Arbejdsmiljøtilsynet lægger stor vægt på udgivelse af forskellige vejlednings- og undervisningsmateriale om arbejdsmiljøet. I 1994 har de udgivet bl.a. materiale om velbefindende på arbejdspladsen, arbejde ved EDB og hejseværk på arbejdspladsen.

Norge har vedtatt visse endringer i loven på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet som følge av EØS-avtalen:

Nye regler om masseoppsigelser pålegger arbeidsgiver å innlede drøftinger med arbeidstakernes tillitsvalgte så tidlig som mulig i forhold til planlagte oppsigelser av minst 10 arbeidstakere innefor en 30 dagers periode.

Nye regler om arbeidstakernes rettigheter ved virksomhedsoverdragelser i arbeidsmiljølovens § 73 A-E har som siktemål å sikre at arbeidsforholdene fortsetter uavhengig av virksomhetsoverdragelse, og at arbeidstakerne opprettholder uendrede vilkår. Reglene om masseoppsigelser og virksomhetsoverdragelser trådte i kraft 1. januar 1994 (samtidig med EØS-avtalen).

1. juli 1994 trådte det i kraft nye regler om skriftlig arbeidsavtale i arbeidsforhold med en samlet varighet på mer enn en måned, og visse endringer i masseoppsigelsesreglene som følge av tilleggsavtalen til EØS-avtalen. Det ble også vedtatt en bestemmelse i arbeidsmiljøloven som gir gravide arbeidstakere rett til fri fra arbeid med lønn i forbindelse med svangerskapskontroller.

Med anledning av EES-avtalet har *Sverige* i arbetsmiljölagen och i Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter gjort de ändringar och kompletteringar som är nödvändiga för att kunna införliva de rättsakter som omfattas av EES-avtalet. Under våren 1994 har ytterligare anpassning gjorts till

EES-avtalet. Fr.o.m. den 1 oktober 1994 har i arbetsmiljölagen införts bestämmelser om produktsäkerhet som innebär en möjlighet för Arbetarskyddsstyrelsen att åläggas den som marknadsfört eller levererat en produkt att återkalla produkten eller att lämna varningsinformation. Vidare har i samma lag Arbetarskyddsstyrelsen bemyndigats att kunna ta ut en särskild avgift (sanktionsavgift) om en överträdelse har skett av en föreskrift som meddelats av styrelsen.

Vidare har regeringen nyligen tillsatt en särskild utredare av medicinska kontroller i arbetslivet. Utredaren skall dels kartlägga medicinska kontroller i arbetslivet, dels utreda de risker och problem som sådana kontroller innebär samt föreslå de åtgärder som behövs i anledning härav.

Arbetet med att få arbetsgivarna att integrera arbetsmiljöarbetet i verksamheten (internkontroll) och att organisera arbetet med arbetsanpassning och rehabilitering fortsätter. Arbetarskyddsstyrelsen har nyligen utfärdat föreskrifter om detta.

1.1.3 *Arbetsmiljøet i Europaperspektiv*

Maastricht Traktatens ikrafttræden har ikke medført væsentlige ændringer i grundlaget for reguleringen af arbejdsmiljøet på europæisk niveau. Store dele af den europæiske lovgivning på arbejdsmiljøområdet er nu faldet på plads.

Der er opnået enighed om arbejdsmiljøniveauet på flere centrale områder, herunder senest om børn og unges arbejde. Endvidere er der opnået enighed om oprettelse af et EU-arbejdsmiljøagentur, der forventes at blive en væsentlig faktor i formidlingen af de nyeste forsknings- og udviklingsresultater på arbejdsmiljøområdet.

I forbindelse med gennemførelsen af Det Indre Marked skal der udarbejdes over 1000 harmoniserede standarder på arbejdsmiljøområdet. De harmoniserede standarder er en udmøntning af direktivernes generelle sikkerheds- og sundhedskrav i detaljerede tekniske specifikationer.

I standardiseringsorganerne er alle nordiske lande medlemmer og kan dermed hver for sig påvirke indhold og arbejde. Som et supplement til det nationale arbejde har Ministerrådet afsat særskilte midler til nordisk samordning i det internationale standardiseringsarbejde. Dette har resulteret i, at man på arbejdsmiljøområdet har en ordning, hvor man på nordisk plan koordinerer synspunkter og fordeler deltagelse i en række prioriterede standardiseringsaktiviteter.

1.2 *Samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet*

1.2.1 *Förslag till nytt samarbetsprogram*

Ministerrådet satte i slutet av 1993 igång utarbetandet av ett nytt samarbetsprogram på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet 1995 - 2000. Detta program skall ersätta arbetsmarknadssektorns löpande samarbetsprogram och arbetsmiljöområdets 3-åriga samarbetsprogram som löpte ut i slutet av 1993.

Embedsmandskomitéen for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik, dennes administrationsgruppe samt de enkelte udvalg inden for både arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektoren har deltaget aktivt i udarbejdelsen af samarbejdsprogrammet.

Programmet skal fungere som en udmelding om Ministerrådets planlagte prioriteringer for den kommende årrække, herunder om konkrete aktiviteter, som disse prioriteringer skal udmøntes i. I programforslaget opstilles således en række overordnede og mere specifikke strategier, der skal følges for at nå målene.

Blandt hovedmålene i forslaget kan nævnes: at forbedre beskæftigelsessituationen, udbygge arbejdsformidlingssamarbejdet, forbedre arbejdskraftens kvalifikationer, fremme arbejdet for et bedre arbejdsmiljø, styrke medarbejderindflydelsen i arbejdsmiljøspørgsmål, fremme flygtninges og indvandreres integration i samfundet, modarbejde diskriminering på arbejdspladsen, at grundlæggende principper i den nordiske model gøres gældende i internationalt samarbejde, at styrke samarbejdet med EU-organer på arbejdslivs- og arbejdsretsområdet, at fremme tværsektorielt samarbejde blandt andet for at rette øget fokus på de sociale og sundhedsmæssige konsekvenser af arbejdsløshed og meget mere.

Förslaget har varit på remiss hos relevanta nordiska samarbetssektorer, organisationer och institutioner och arbetsmarknadens parter. Avsikten är att lägga fram programmet som ministerrådsförslag på Nordiska rådets 46:e session i Reykjavik.

1.3 Samarbete på arbetsmarknadsområdet

Samarbete på arbetsmarknadsområdet baserar sig på överenskommelsen om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och överenskommelse om samarbete om yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning.

Det praktiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet äger rum i två permanenta utskott: arbetsmarknadsutskottet och arbetsmarknadsforskningsutskottet. Utskotten har under året deltagit i utarbetande av förslag till ett nytt samarbetsprogram och tagit ställning till prioriteringar såväl på nordiskt plan som i förhållande till samarbetet med omvärlden på sina ansvarsområden. Samarbete med andra sektorer inom ministerrådet, med europeiska arbetsmarknadsorganer och med Nordens närområden har fått en allt viktigare del i utskottens verksamhet.

Samarbete med Nordens närområden omfattar nu även konkret projektverksamhet som komplettering till den löpande informations- och erfarenhetsutväxling som redan länge har pågått på olika nivåer i ministerrådet.

Verksamheten i migrationsutskottet som också hör till arbetsmarknadssektorn redovisas i kapitel VIII, avsnitt 3.

1.3.1 Program mot ungdomsarbetslösheten

Det försämrade sysselsättningsläget för ungdomar som först och främst har berott på de senaste årens kraftiga konjunkturedgång har lett till om-

fattande nationella insatser för att förbättra ungdomarnas situation. På det samnordiska planet startade ministerrådet i början av 1994 sitt program mot ungdomsarbetslösheten på en nivå av 2,3 milj. DKK. Avsikten med programmet är att få till stånd en kunskaps- och erfarenhetsutväxling mellan de nordiska länderna vad beträffar ungdomarnas situation på arbetsmarknaden framför allt inom tre teman - *Orsakerna bakom ungdomsarbetslösheten, Utvärderingar och erfarenheter av arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar* samt *Framgångsrika lokala projekt för arbetslösa ungdomar*.

Man har arrangerat två seminarier under året för att utbyta forskningsrön och erfarenheter i de nordiska länderna. I det första seminariet i februari presenterades aktuell forskning kring orsaker till och utveckling av ungdomsarbetslösheten, arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar och utvärderingar av effekter av dessa. Konklusioner av detta seminariet bildade underlag för Ministerrådets diskussioner med arbetsmarknadsparterna i mars 1994.

För att främja kunskaps- och erfarenhetsutväxling och för att ge inspiration till fortsatta lokala aktiviteter och nya projekt främst mellan dem som på lokal nivå arbetar med ungdomsarbetslöshetsfrågor hölls ett seminarium i april 1994.

Båda seminarierna har blivit avrapporterade i TemaNord-serien. Den första rapporten heter *Ungdomsarbetslösheten i de nordiska länderna - orsaker, utveckling, åtgärder* (TemaNord 1994:557) och den andra *Insatser mot ungdomsarbetslösheten i Norden - modeller och idéer från lokala projekt* (TemaNord 1994:601).

Även ett antal projekt har startats under året bl.a. för att belysa de svårigheter som ungdomar möter vid övergången från skola till jobb.

1.3.2 Samarbetsprogram för efter- och vidareutbildning av arbetskraften

Arbetsmarknadsutbildningen är en viktig del i det arbete som syftar till att främja ekonomisk tillväxt. Dels skall denna utbildning hjälpa till att tillgodose behovet av yrkesutbildad arbetskraft och dels medverka till större jämlikhet genom att stödja personer med en svag ställning på arbetsmarknaden.

Ministerrådets samarbetsprogram för efter- och vidareutbildning av arbetskraften har fortsatt sedan starten på sommaren 1993 på en nivå av 1 milj. DKK. Programmets huvudteman är: *Arbetsmarknadsutbildningens ändrade uppgifter och dess anpassning/omställning, Samarbete mellan förvärvslivet och utbildningsmyndigheterna i frågor angående intern verksamhetsutbildning, Ökad handlingskompetens genom utbildning samt Nya teknologier i utbildning*.

Programmet består av nationella delprojekt. En utvärdering av dessa gör det möjligt att dra slutsatser om vilka utbildningsåtgärder och metoder är effektiva och bidrar därmed till att utveckla den arbetsmarknadspolitiska vuxenutbildningen till ett ännu bättre instrument.

Man håller på att utarbeta en sammanställning av de nordiska ländernas arbetsmarknadsutbildning där bl.a. utbildningens omfattning, deltagarna, anordnarna, upphandlingsprocessen och uppföljningen jämförs.

För att främja informations- och erfarenhetsutväxling på arbetsmarknadsutbildningsområdet mellan de nordiska länderna och det övriga Europa har man under året ordnat studiebesök till EU och ILO.

1.3.3 *Nordjobb*

Utbytesprogram för nordiska ungdomar som vill ha ett sommarjobb i ett annat nordiskt land har fortsatt i år på en nivå av 2,5 milj. DKK.

Programmet har evaluerats på våren 1994 och dess framtid har behandlats i ämbetsmannakommittén, ÄK-A, i oktober 1994. Diskussionen om programmets framtid kommer att fortsätta i ministerrådet.

1.3.4 *Arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorns informationsprojekt*

Arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorns informationsprojekt ingår i mål- och ramstyrningssystemet och har ett kontrakt för perioden 1993 - 1995.

Projektets syfte är att fungera som informationskanal mellan de nordiska ländernas arbetsmarknads- och arbetsmiljömyndigheter, mellan EUs informationssystem MISEP (Mutual Information on Employment Policies) och kontaktpersoner för nordisk information om arbetsliv.

Projektet har gett ut 4 nummer av tidskriften *Arbetsliv i Norden* med aktuell information om arbetsmarknad och arbetsmiljö i de nordiska länderna och den verksamhet som bedrivs i Ministerrådets regi.

Under sommaren och hösten har projektet förberett deltagande i Employment Week i Bryssel i mitten av november där bl.a. de nordiska ländernas insatser mot långtidsarbetslöshet presenteras i en utställning.

1.3.5 *Övrig verksamhet på arbetsmarknadsområdet*

Den ekonomiska lågkonjunkturen och den extremt höga arbetslösheten som konsekvens av denna har satt sin prägel på den övriga projektverksamheten på arbetsmarknadsområdet.

Inom insatsen för att förbättra de svaga gruppernas situation har man fortsatt kartläggningsarbete angående nya sätt att aktivera arbetslösa, arbetsmarknadsläget, institutionella reglers och personliga egenskapers betydelse för strömmen ut till yrkespassivitet samt alternativa arbetsmarknader.

Mot den bakgrund att orlovsordningar under den senaste tiden har speciellt i Danmark blivit ett viktigt element i den aktiverande arbetsmarknadspolitik har man i 1994 startat en analys och jämförelse som tar sin utgångspunkt i orlovsordningar eller ordningar som i princip fungerar som orlovsordningar. Avsikten är att redogöra för ordningarnas målsättningar, deras utformning, värdering av incitament, motiv och hinder för dem som brukar ordningarna samt värdering av deras omfång, effekt på arbetslösheten och arbetskraftsutbudet i de nordiska länderna.

På arbetsförmedlingsområdet har man studerat vilka konsekvenser den friare förmedlingsmarknaden har på den offentliga arbetsförmedlingen. I

oktober 1994 ordnades ett expertseminarium om arbetsförmedlingens arbetsgivarservice i de nordiska länderna.

Relationerna mellan den nordiska arbetsförmedlingen och EUs förmedlingssystem EURES och eventuella problem som kan uppstå om flera nordiska länder blir medlemmar i EU har behandlats i ett seminarium i juni 1994.

De nordiska länderna har under senare åren i ökande grad gått in i målstyrning av arbetsmarknadspolitiken. Målstyrningens betydelse för en effektivare styrning av arbetsmarknadspolitik har analyserats i ett projekt som avslutades med en konferens i mars 1994.

Projektet *Arbetsmarknadsforskning i Norden* resulterade på hösten 1994 i en årsbok som är en systematisk och sammanfattande uppsamling av empiriska forskningsresultat i de nordiska länderna och täcker perioden 1991 - 1993.

1.3.6 Arbetsmarknadssektorns projektverksamhet

Projekt	TDKK
Ungdomsarbetslöshet	2.300
Efter- och vidareutbildning	1.000
Nordjobb	2.563
Informationsprojektet	1.092
Svaga grupper på arbetsmarknaden	1.030
Effektivisering av arbetsförmedling	750
Aktiviteter i Nordens närområden	150

1.4 Samarbete på arbetsmiljöområdet

Samarbejdet på arbejdsmiljøområdet foregår inden for rammerne af tre permanente udvalg: arbejdsliv- og arbejdsretsudvalget, arbejdsmiljøudvalget samt arbejdsmiljøforsknings-udvalget. Under dette område hører også den nordiske institution NIVA - (Nordisk institution for videreuddannelse i arbejdsmiljøspørgsmål). NIVA indgår i 3-årig mål- og rammestyring og har for perioden 1994-1996 fået ny kontrakt med Nordisk Ministerråd.

De overordnede retningslinier for samarbejdet på arbejdsmiljøområdet er fastlagt i den nordiske arbejdsmiljøkonvention og i samarbejdsprogrammet. Udvalgene på arbejdsmiljøområdet har i 1994 deltaget aktivt i processen med at udforme nyt samarbejdsprogram (som skal være gældende i perioden 1995-2000). I arbejdet med at afstikke de overordnede retningslinier for samarbejdet på arbejdsmiljøområdet har udvalgene samtidig taget stilling til prioriteringerne både i det "interne" samarbejde på det nordiske arbejdsmiljøområde og i samarbejdet med omverdenen. Der er således i 1994 lagt betydelig vægt på at gøre status for arbejdsmiljø-samarbejdet - og på dette grundlagt lægge prioriteringer for de kommende år. Dette gælder således også prioriteringerne i samarbejdet med andre sektorer inden for Ministerrådet, med europæiske arbejdsmiljøor-

ganer, -komitéer o.l. samt samarbejdsparter på arbejdsmiljøområdet i Nordens nærområder, herunder Baltikum.

Samarbejdet med de baltiske lande har været stadigt stigende, og er blevet lagt i mere strukturerede rammer inden for de enkelte udvalg. Interessen fra de baltiske lande i at samarbejde har været fortsat stor, ligesom der er ønsker om mere langsigtede samarbejdsaktiviteter, blandt andet som opfølgning til aktiviteter, der er blevet igangsat i 1994.

1.4.1 *Arbetsliv- og arbejdsrättsområdet*

Arbetslivs- og arbejdsrättsudskottets hovedoppgifter är att utveckla samarbetet mellan de nordiska länderna både på områden där det redan finns nordisk egenaktivitet/gemensamt nordiskt intresse och på områden som härstammar från gemensamt nordiskt intresse för utvecklingen i EU.

Utskottet har under berättelseåret diskuterat den framtida europeiska arbetsmarknadspolitiken angående såväl procedurfrågor som mera innehållsmässiga sidor: det europeiska trepartssamarbetet, den sociala dialogen, implementering av EG-reglerna, det framtida rättsunderlaget, EU-domstolens roll m.m. Utskottet har också diskuterat frågan om hälsotillståndsupplysningar i förbindelse med anställning härunder användning av gentest.

Utskottet har intensifierat samarbetet med arbetsmarknadsparterna genom att invitera dem till sina möten för att diskutera ämnen av gemensamt intresse. På det första gemensamma mötet hade deltagarna en mera generell diskussion om det nordiska samarbetet på arbetslivs- och arbejdsrättsområdet bl.a. för att få ett mera precist intryck av parternas förväntningar på samarbetet mellan de nordiska regeringarna och parterna. På det andra gemensamma mötet diskuterades EU-kommissionens hvidbog om sociale spørgsmål (*Europeisk social- og arbejdsmarkedspolitik - en vej frem for unionen*) som tog utgångspunkt i EUs utveckling under senare år och speciellt det så kallade 11-avtalet.

Utskottet har också inlett samarbete med EUs Dublin-institut (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions). Samarbetet har i startfasen inneburit en uppföljning av den nordiska modellens framtid (NordFram-projektet). Dublin-institutets tidskrift P + kommer att utge ett temanummer som handlar om projektet.

Utskottets projektverksamhet har koncentrerat sig kring två stora projekt. Det fleråriga projektet om den nordiska modellens framtid (NordFram) avslutades formellt med en konferens i februari 1994 och uppföljning av projektet har därefter behandlats i utskottet. Projektet *Den komparativa arbetsrätten i Norden* väntas bli färdig under 1995.

Utskottet har i 1994 haft 800.000 DKK för genomförande av projektaktiviteter.

1.4.2 *Tilsynsvirksomhed*

Blandt de projekter, der varetages af det nordiske arbejdsmiljøudvalg (tidligere: arbejdsmiljøadministrationsudvalg) skal følgende fremhæves:

A. Samarbejde på standardiseringsområdet

Arbejds miljøudvalget anser det som en af sine mest betydningsfulde opgaver i det nordiske samarbejde at fremme de nordiske arbejdsmiljømyndigheders muligheder for aktivt at påvirke det europæiske standardiseringsarbejde.

Denne aktivitet har pågået siden 1989 og med stadigt stigende intensitet. Udvalget har ansvaret for den praktiske gennemførelse af virksomheden, herunder fordeling af midlerne, og følger løbende arbejdet, blandt andet som fast punkt på udvalgets møder.

Udvalget har nedfældet sine principper for arbejdet i en særlig instruks om de nordiske arbejdstilsynsmyndigheders deltagelse i det internationale standardiseringssamarbejde CEN og CENELEC i forbindelse med EU-direktiver, som har med handelshindringer at gøre. Endvidere udarbejdes kvartalsvis en omfattende oversigt over standardiseringsaktiviteter, som har sammenhæng med EU-direktiver efter art. 100 A, hvoraf det fremgår, i hvilke arbejdsgrupper der er aktivt nordisk engagement.

B. Nordisk samordning af arbejdsmiljøforskrifter m.v.

I den nordiske arbejdsmiljøkonvention slås fast, at de nordiske lande skal fortsætte og udbygge samarbejdet med at samordne og tilpasse arbejdsmiljøreglerne i landene til hinanden.

Ud fra denne målsætning har samordningen af arbejdsmiljøforskrifter som hidtil været en højt prioriteret opgave i udvalgets arbejde.

Samordning af visse forskrifter behandles ved møder mellem eksperter, som repræsenterer de forskellige landes tilsynsmyndigheder. Således afholdtes 5 samordningsmøder i 1994.

C. Øvrig projektvirksomhed

Af projekter i 1994 som udvalget har været styrende organ for skal nævnes følgende:

- Effektivare tillsynsinsatser för att förebygga belastningsskador
- Mønsterfiletfabrik
- Utveckling av stöydatabank för att motsvara EG's bullerdeklarationsanvisningar
- Arbejds miljø, bedriftsstrategier og økonomi i tjenesteydelser
- Variationer i den livslånga arbetstiden i Norden - en komparativ studie om sambandet mellan sjukfrånvaro och den aktiva arbetstidens längd i Norden
- Utredning över nordiska insatser i studier av exoterma reaktioner
- Aktiviteter i relation til temaet Norden-EU
- Udvikling og effektivisering af tilsynsmetoder over for ensidigt, gentaget og monotont arbejde
- Integrerad riskhantering i nordisk industri
- Belysning, udvikling og effektivisering af konceptet for virksomhedernes risk assessment i de nordiske lande

Projektvirksomheden på tilsynsområdet blev tildelt 600.000 DKK til standardiseringssamarbejde og 1.900.000 til øvrig projektvirksomhed.

D. Samarbejdet Norden/EU/EFTA

Udvalget har i sin virksomhed fortsat koncentreret opmærksomheden om spørgsmål om Norden/EU/EFTA. På EU-området har interessen især samlet sig om information om gennemførelsen af Det Indre Marked og den sociale dimension. Der er således blevet informeret om EU's direktivarbejde på arbejdsmiljøområdet, herunder om de danske erfaringer med implementering og administration af direktiverne. Endvidere har der været afholdt et Nordisk Seminar om Norden-EU, hvor sigtet var en bred gensidig information og diskussion.

1.4.3 Forskningsvirksomhed

Forskningsvirksomheden har fortsat høj prioritet i samarbejdet på arbejdsmiljøområdet. I sammenhæng med den projektvirksomhed, som foregår inden for det nordiske samarbejde (se nedenfor) skal også ses den virksomhed, der foregår inden for rammerne af institutionen NIVA, se under punkt 1.4.4.

Endvidere skal det årlige nordiske arbejdsmiljømøde fremhæves. Dette er et forum for forskere og specialister på området, som herved får mulighed for at udveksle erfaringer på området.

Blandt årets projekter - både igangværende og afsluttede i løbet af 1994 skal følgende fremhæves :

A. Nordisk grænseværdidokumentation

Dette samarbejde har foregået siden 1977, og tilsigter at sammenstille og vurdere videnskabelig dokumentation, bl.a. som grundlag for tilsynsmyndighedernes beslutninger vedr. arbejdshygiejniske grænseværdier. Hensigten er at udnytte den sagkundskab, der findes i hvert af de nordiske lande. I februar 1994 afholdtes et udviklingsseminarium om gruppens virksomhed på basis af en evalueringsrapport. Arbejdsmiljøforskningsudvalget besluttede herefter, at ekspertgruppen skulle fortsætte sin virksomhed i det nuværende omfang, og gruppen i sin benævnelse skulle omfatte ordet kriteriedokumentation. Gruppen hedder herefter: *Nordiska Expertgruppen för Kriteriedokumentation om Kemiska Hälsorisker*.

I alt er 117 dokumenter blevet udarbejdet, hvoraf en stor del er publiceret både på svensk og engelsk. Dette betyder, at arbejdet kan bruges også i internationalt samarbejde, og udvikling af samarbejde inden for EU og USA er i gang.

B. Kemiske stoffers fosterskadende effekter

Projektet er startet i 1988, og formålet er

1. at udarbejde en samnordisk liste over reproduktionsskadende kemiske stoffer
2. at udarbejde videnskabelig dokumentation om udvalgte kemiske emner
3. at foreslå kompletterende undersøgelser om disse emner
4. at udarbejde et samnordisk "testbatteri" for yderligere undersøgelser af kemiske stoffer, som er under mistanke for at have reproduktionsskadende effekter.

C. Sygdommers arbejdsbetingede andel

Projektet om de ætiologiske fraktioner er en fortsættelse af et tidligere projekt om cancerlidelsers ætiologiske fraktion

D. De ældre arbejdstageres arbejdsmiljø

De ældre arbejdstageres problemer er især vigtige ud fra et samfundsmæssigt synspunkt, blandt andet fordi de er skyld i tidlige pensioneringer. Inden for projektet er udgivet et antal publikationer, ligesom et NIVA-kursus blev afholdt i foråret 1994. Projektet knytter en række lignende aktiviteter i Norden sammen.

E. Arbete och Hälsa i vårdsektorn

Arbejdet inden for sundhedssektoren indeholder en række specifikke sundhedsrisici. Projektet tilsigter at kortlægge disse risici. Inden for projektet sammenstilles publikationer om videnskabelige resultater på området, ligesom der arrangeres symposier for at udveksle og sprede den seneste viden på området.

Herudover har blandt andet følgende projekter været i gang i 1994:

- Biotekniske arbejdsmiljøproblemer: prøvning af canneametoden i lukkede beholdere
- 10 års dødsulykker i Norden
- Arbejdshygieinisk og toksikologisk vurdering af nye stoffer
- Nordiske kriteriedokumenter for fysiske belastninger
- Oprettelse af nordisk database om arbejdsmiljødata
- Somatiske kromosomskaders betydning for sundheden
- Sammenligning af nordiske databaser for arbejdshygieiniske målinger og målingsrapporter
- Arbejde og akut myokardieinfarkt i de nordiske lande
- Vurdering af de psykiske belastninger i arbejdsmiljøet
- Mikrobiologiske belastninger ved affaldsorteringsanlæg

Projektvirksomheden på forskningsområdet blev i 1994 tildelt 2.200.000 DKK.

1.4.4 NIVA's virksomhed

Den nordiske institution for videreuddannelse i arbejdsmiljøspørgsmål (NIVA) afholder kurser, seminarer m.v. for videreuddannelse af forskere og andre specialister inden for arbejdsmiljøområdet. Virksomheden finansieres for største delen af Ministerrådet og for en mindre dels vedkomme af kursusafgifter.

NIVA indgår i 3-årig mål- og rammestyning. Dette indebærer, at NIVA får tildelt en bestemt økonomisk ramme, som bestemmes 3 år frem i tiden. Omvendt forpligter NIVA sig til at levere et bestemt produkt - dvs. afholde et nærmere aftalt antal kurser med et bestemt antal kursister. På denne måde gives NIVA bedre muligheder for at tilrettelægge virksomheden, herunder også de langsigtede aktiviteter.

I 1994 udgjorde det økonomiske bidrag fra Nordisk Ministerråd 2.202.000 DKK, og der blev afholdt 13 kurser/seminarer. Antallet af kursuddeltagere har været stigende gennem hele NIVA's øvrige levetid, men i 1994 dalede antallet en smule bl.a. på grund af forhøjede kursusafgifter og i mangel af et "massekursus". Samlet er NIVA's økonomi i løbet af 1994 dog blevet mere anstrengt, dels som følge af reduktion i bidraget fra Ministerrådet, dels som følge af øgede finske afgifter (socialskyddsafgifter).

1.5 Nordiska rådets rekommendationer

1.5.1 Meddelande om rekommendation nr 24/1991/e angående koncernfaglig samvirke i Norden (A 949/e)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at hurtigt udarbejde forslag til samordnet nordisk lovgivning, som sikrer lønmodtagernes organisationer ret til koncernfagligt samvirke efter de principper, som angives i medlemsforslaget."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Efter att EUs direktivförslag om europeiska samarbetsutskott antagits i september 1994 är de nordiska länderna enligt EES-avtalet förpliktade att genomföra direktivet.

Ministerrådet anser att det för närvarande inte finns orsak att ta initiativ till särskilda nordiska regler på området.

Däremot finns det orsak att diskutera frågor angående implementering av direktivet i de nordiska länderna. Ministerrådet ämnar diskutera saken tillsammans med arbetsmarknadsparterna i de nordiska länderna vid nästa samrådsmöte i början av 1995.

Ministerrådet anser mot denna bakgrund att rekommendationen kan avskrivas.

1.5.2 Meddelande om rekommendation nr 3/1992/s angående utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen (A 959/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommanderar Nordiska ministerrådet att låta utvidga den nordiska arbetsmiljökonventionen med tillägg om rätt till fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande för anställda av alla kategorier."

Nordisk Ministerråd meddelar:

Ministerrådet finder, at de elementer, der nævnes i rådets rekommendation er væsentlige dele af den nordiske arbejdsmarkedsmodel. Ministerrådet har derfor også i betydeligt omfang beskæftiget sig med disse forhold - både ved generelle, overordnede drøftelser i forskellige fora inden for Ministerrådet, og i form af konkrete samarbejdsprojekter.

Den betydning Ministerrådet tillægger de nævnte forhold, understreges af den udtrykkelige omtale og centrale placering disse har fået i udkastet til det kommende samarbejdsprogram for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet. Således opstiller programmet som målsætning, at "Minister-

rådet vil arbejde for, atfortsætte samarbejdet inden for arbejdsmarkedsuddannelser særligt på efter- og videreuddannelses-områderne for at forbedre arbejdskraftens kvalifikationer".

Endvidere anføres blandt andet følgende i en målsætning, der specifikt omhandler arbejdsmiljøområdet:

"Ministerrådet vil arbejde for, at

- styrke de grundlæggende principper for et bedre arbejdsmiljø, som den nordiske arbejdsmiljøkonvention indeholder. Herunder skal den intensive informationsudveksling mellem landene fortsætte med det formål kontinuerligt at kunne vurdere de mål og metoder, landene anvender i bestræbelserne på at fremme arbejdsmiljøet
- styrke elementet af medarbejderindflydelse i arbejdsmiljøspørgsmål, herunder fremme konkrete projekter, udredninger o.l. der belyser dette
- styrke medarbejdernes muligheder for - og rettigheder til - videreuddannelse og kompetenceudvikling, herunder støtte konkrete projekter, udredninger o.l. der kan fremme dette."

Samarbejdsprogrammet skal ifølge planen forelægges som ministerrådsforslag på Nordisk Råds 46. session i Reykjavik, marts 1995. Udkastet til samarbejdsprogram foreligger godkendt af embedsmandskomitéen for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik og er sendt til høring blandt andet hos andre sektorer embedsmandskomitéer, relevante samarbejdsinstitutioner, arbejdsmarkedets parter i Norden m.fl. Den helt eksakte ordlyd af det forslag som til sin tid vil blive forelagt som ministerrådsforslag, er naturligvis ikke kendt, men ventes ikke at afvige afgørende fra det foreliggende udkast.

Ministerrådet anser på denne baggrund, at rekommandationen kan afskrives.

1.5.3 *Meddelande om rekommandation nr 40/1992/k angående Nordjobb som permanent ordning (A 1009/k)*

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd snarest å ta beslutning om å gjøre prosjekt Nordjobb permanent og gi prosjektet en økonomisk grunntrygghet også etter forsøksperiodens avslutning."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet har våren 1994 företagit en ny evaluering av Nordjobb-utbytesprogrammet. Avsikten med denna evaluering har varit att konkretisera de alternativ för programmets framtida form som framlades i evalueringsrapporten 1993.

I evalueringsrapporten föreslår man att Nordiska ministerrådet fortsätter sitt samarbete med Föreningarna Nordens Förbund till utgången av 1996 och att man under 1994 - 1995 undersöker såväl nationellt som nordiskt förhållandet mellan nordiska ungdomsutbytesprogram och deltagandet i motsvarande program inom EU.

Rapporten har sents på remiss till andra nordiska samarbetssektorer som har ungdomsutbytesprogram, arbetsmarknadsparterna och till Föreningarna Nordens Förbund.

Ämbetsmannakommittén för arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik (ÅK-A) har behandlat Nordjobb-programmets framtid i oktober 1994 och beslutat att programmet kommer att fortsätta 1995 på en nivå av 2,5 milj. DKK med effektivare styrning och kontroll av verksamheten. Nordiska ministerrådet kommer att ta ställning till programmets fortsättning efter 1995 i slutet av januari 1995.

2 Sosial- og helsepolitikk

2.1 Utviklingen innenfor sosial- og helsesektoren

Framfor alt har utarbeidelsen av et nytt og revidert program for sosial- og helsesektoren satt sitt preg på samarbeidsdiskusjonen. Dessuten preges samarbeidet fortsatt av den europeiske integrasjonsprosess med ikrafttreden av EØS-avtalen og de nye, nordiske konvensjoner, som knytter seg til denne. Samarbeidsinstitusjonenes rolle har likeledes vært i søkelyset.

Et ministerrådsforslag om *nytt samarbeidsprogram* ble lagt fram for Nordisk Råds 45. sesjon i Tromsø. Som svar på de nye utfordringer sosial- og helsesamarbeidet står overfor, herunder Europaintegrasjonen og forandringene i Nærområdene er det nødvendig at man vurderer samarbeidet i et videre perspektiv. Framover vil man derfor konsentrere det nordiske samarbeidet på områder hvor det kan danne grunnlag for et videre samarbeid i europeiske rammer, samt på områder hvor parallelt europeisk samarbeid ikke foregår. Det er samtidig et hovedmål for Ministerrådet at de verdier det nordiske sosial- og helsesamarbeidet bygger på, skal få størst mulig innflytelse i det europeiske samarbeidet. Ministerrådet vil fortsatt satse på, at de sosiale, etiske og demokratiske aspekter, som utgjør de grunnleggende elementer i den nordiske modell blir bærende elementer i samarbeidet med Nordens nærområder. Ministerrådet vil utbygge informasjonsutvekslingen i sine forskjellige fora med det formål ytterligere å styrke øvrig internasjonalt samarbeid mellom regjeringene.

Samarbeidets grunnforutsetninger skal styrkes. Samarbeidsprogrammet fremhever de rettigheter som de nordiske konvensjoner og andre overenskomster på sosial- og helseområdet inneholder og som har hatt stor betydning for de nordiske borgere. Ministerrådet sikter til å øke informasjonen om disse rettigheter, og vil arbeide for at administrative hindringer for gjennomføringen av disse rettigheter skaffes av veien. Institusjonene vil også framover være en ankerplass for de viktigste konkrete samarbeidsprosjekter, samtidig som institusjonene og målsettingen for deres virksomhet skal evalueres løpende. Ministerrådet vil spesielt arbeide for koordinering av samarbeidsoppgaver med andre sektorer, særlig med vekt på forebyggende og helsefremmende arbeid.

For å oppnå dette, har Ministerrådet i samarbeidsprogrammet satt opp noen overordnede mål, hvor de viktigste er å styrke sosial- og helsesekto-

rens grunnpilarer i den nordiske velferdsmodell, og at grunnleggende prinsipper i denne modell gjøres gjeldende i annet internasjonalt samarbeid, herunder det europeiske, samt gjennom informasjon og koordinasjon øke gjennomslagskraften i samarbeidets resultater.

Samarbeidet preges fortsatt av *den europeiske integrasjonsprosess*. Dette gjelder både med hensyn til diskusjonene om samarbeidets framtidige innhold og form, samt når det gjelder innkorporering og tillempling av EU-regler til nordiske forhold. Med EØS-avtalens ikrafttreden trådte to nye eller reviderte, nordiske konvensjoner i kraft; Nordisk konvensjon om sosial trygd og Nordisk overenskomst om felles arbeidsmarked for visse grupper innenfor helsevesenet og veterinærer. Samtidig har man arbeidet videre med en ny konvensjon om sosial bistand og sosiale tjenester, som ble underskrevet av ministrene i 1994. En gjennomføringsavtale er under utarbeidelse.

Institusjonenes rolle har vært gjenstand for diskusjoner. Ministerrådet har gjennomført evaluering av flere institusjoner og faste samarbeidsorgan, bl.a. som ledd i mål- og rammestyrte budsjettering. Det dreier seg om Nordiska nämnden för Alkohol- och drogforskning (NAD), Nordiska läkemedelsnämnden (NLN), Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) og Nordisk uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD), samt fulgt opp evaluering av Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV). Faste samarbeidsorgan som NOSOSKO, NOMESKO og Kontaktmannanorganet för narkotikafrågor er også blitt evaluert.

Blant annet som fortsettelse av evalueringsdiskusjonene og for å følge opp samarbeidsprogrammets intensjoner har Ministerrådet nedsatt en særlig gruppe med den oppgave å framsette forslag til en *overordnet gjennomgang/evaluering av sektorens samlede virksomhet*.

2.2 Virksomheten 1994

2.2.1 Sosialpolitisk ministermøte

Forslaget til nytt program for det nordiske sosial- og helsesamarbeidet var et av hovedemnene på årets ministermøte 13.-14. juni 1994. Ministrene vedtok programforslaget som ble lagt fram for Nordisk Råd som ministerrådsforslag på Nordisk Råds 45. sesjon i Tromsø.

Det andre hovedemnet på møtet var den nye nordiske konvensjonen om sosial bistand og sosiale tjenester. Denne konvensjonen anses som et nødvendig supplement til konvensjonen om sosial trygd samt EØS-reglene. Konvensjonen skal sikre at de nordiske borgere kan bevare de tidligere gjeldende fordeler (i henhold til konvensjonen om sosial trygghet fra 1981). Sosial- og helseministrene undertegnet konvensjonen på møtet.

Under ministrenes temadiskusjoner behandlet man bl.a. *Nordisk samarbeid i EØS/EU-perspektiv, herunder også spørsmålet om forholdet til nærområdene*. Det var enighet om å foreta videre drøftelser med henblikk på å avklare det nordiske samarbeidets rolle framover - herunder Nordisk Ministerråds rolle. Videre drøftet ministrene temaet *Videreutvikling av velferds-*

staten, tilpassing til nye forutsetninger og gjennomgang av velferdsordningene, samt FNs familieår.

På den 45. sesjonen i Tromsø rekommanderte Nordisk Råd Ministerrådet (MR-S) å fastsette samarbeidsprogrammet i overensstemmelse med det framlagte ministerrådsforslag, samt med iakttagelse av de synspunkter som sosialutvalget hadde framført. Sosial- og helseministrene hadde i forbindelse med sesjonen i Tromsø et møte med Rådets sosialutvalg om forskjellige samarbeidsspørsmål, herunder forslaget til nytt program for sosial- og helsesamarbeidet, nordiske innsatser mot kreft og narkotikapolitikk.

2.2.2 Nordisk sosialpolitisk komité

Nordisk sosialpolitisk komité har i løpet av året avholdt to ordinære møter, samt et forberedende møte innen årets ministermøte. De vesentligste oppgaver for komiteen har vært forberedelse av samarbeidsprogrammet, evaluering av institusjonene og nye budsjettoverenskomster med disse samt drøftelse av, hvordan en overordnet gjennomgang/evaluering av sektorens virksomhet skulle gripes an.

Komiteen har delegert visse oppgaver til administrasjonsgruppen, som bl.a. har til oppgave å forberede saker til komiteens møter. En betydelig del av administrasjonsgruppens virksomhet i 1994 har bestått i arbeidet med sektorens nye samarbeidsprogram.

Nordisk Sosialpolitisk Komité har tidligere nedsatt en arbeidsgruppe til å administrere sektorens samarbeid med Nordens nærområder, herunder å fordele midler til de enkelte konkrete aktiviteter på sosial- og helseområdet. Denne gruppens arbeid har vært tiltakende intensivt i takt med det stadig mere omfattende samarbeid med nærområdene.

2.3 Institutionernas verksamhet

2.3.1 Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)

NLN är de nordiska ländernas samarbetsorgan på läkemedelsområdet. Nämndens verksamhet har under året utvärderats av B. Jøldal och J. Bartels Petersen. Utvärderingen utföll positivt, dock utan att värdera det framtida europaperspektivet. ÄK-S beslöt därför att konsekvenserna för NLN:s verksamhet av EES-avtalet och ett eventuellt medlemskap i EU för Finland, Norge och Sverige skall utvärderas särskilt under 1995. Denna utvärdering skall sedan utgöra underlag för ÄK-S ställningstagande avseende nämndens framtida verksamhet.

NLN har av kommissionens DG III under året fått status som officiell knutpunkt för information om nya EG-riktlinjer på läkemedelsområdet. NLN:s sekretariat håller ett bibliotek med samtliga EG-direktiv och riktlinjer på läkemedelsområdet som service för företag och myndigheter.

Nämnden har under året avslutat ett projekt med stöd till uppbyggnaden av fungerande läkemedelskontroller i Lettland och Litauen. NLN har också arrangerat en baltisk konferens och där diskuterat framtida baltiskt

och baltiskt-nordiskt samarbeite. Båda dessa aktiviteter har genomförts med hjälp av medel från Baltikum/Østeuropa-puljen.

Projekt *Nordisk utredningssamordning*, som har kvalitetssäkring av myndigheternas utredningar och ett effektivare resursutnyttjande som mål, har utvärderats under hösten 1994. Beslut om projektets framtid och omfattning fattas efter det att folkomröstningarna om medlemskap i EU genomförts.

Det av främst forskare och myndigheter uppskattade arbetet med att löpande uppdatera den nordiska läkemedelsstatistiken har fortsatt som tidigare. NLNs riktlinjer för klassificering av läkemedel för djur (ATCvet) revideras under året. ATCvet-systemet har rönt stort internationellt intresse och observatörer från EU och OIE deltar i revideringen av riktlinjerna.

Nämnden har under 1994 arrangerat en workshop på temat inspektion av kliniska provningar. Workshopen samlade 200 deltagare från 13 länder och gav internationell genklang. Föredrag och resultat från workshopen har publicerats i NLNs publikationsserie och är nu ett nordiskt initiativ i EU. NLN har också arrangerat ett antal seminarier med nordiska experter, bl.a. kring parallellimport och fiskolja. Som vanligt har NLN publicerat sitt nyhetsbrev *Nytt från NLN* fyra gånger, varav två med statistikbilaga.

2.3.2 *Nordisk institutt for odontologisk materialprøving (NIOM)*

NIOM har som oppgave å arbeide for at medisinsk utstyr innen tannpleie i de nordiske land tilfredsstill de kravene som bl.a. EF-direktivet for medisinsk utstyr stiller. Dette skjer gjennom sertifisering, materialprøving, standardisering og tilhørende målrettet forskning samt utviklings- og opplysningsvirksomhet.

Arbeidet med akkreditering av NIOM som sertifiseringsorgan har fortsatt i 1994.

I løpet av 1994 er det gjennomført en omfattende strukturendring av instituttet med bl.a. oppdeling i NIOM-Sertifisering, NIOM-Laboratorium samt en felles administrativ enhet. Nye statutter for NIOM er utarbeidet og vedtatt av samarbeidsministrene.

En fagkomité for sertifisering, med representanter fra alle interesserte parter er etablert.

I 1994 ble det inngått avtale med NMR om gjennomføring av et kursopplegg for tannleger i Latvia i undervisning av personell tilknyttet universitet, forskning og tannhelsetjenesten.

NIOM er utpekt som midlertidig *meldt organ* i Norge for medisinsk utstyr til tannpleien.

NIOM deltar aktivt i standardiseringsarbeidet innom ISO (International Organization for Standardization) og CEN (Comité Européen de Normalisation). Aktiviteten er stor innen begge organisasjoner hva angår medisinsk utstyr som også omfatter odontologiske materialer og utstyr. Standardene skal være grunnlaget for godkjenning av produkter i henhold til Direktivet.

Forskningen i 1994 har vært fordelt på de viktigste materialgruppene som metaller, plast og porselen. I tillegg er flere biologiske og kliniske stu-

dier i gang for å klarlegge materialenes bruksegenskaper og bivirkninger. Det er publisert ca. 40 vitenskapelige artikler i løpet av året, i tillegg til forskningsrapporter på nasjonale og internasjonale møter. Lister over sertifiserte produkter 1994-95 er publisert samt årsberetning norsk/ engelsk, og tre utgaver av NIOM-INFO.

2.3.3 Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Under 1994 har ett nytt utbildningsprogram och en ny organisationsstruktur arbetats fram. Båda dessa ändringar genomförs från och med 1995.

Den nya utbildningsformen innebär att inriktningen på ämnen/ discipliner ersätts av en problemorienterad och temabaserad uppläggning. Som ett obligatoriskt grundläggande moment införs en kurs i folkhälsovetenskap, som omfattar två månader i början av utbildningen mot diplom/master. Den nya organisationen ger större flexibilitet och ännu bättre förutsättningar för samarbete över ämnesgränserna. Genom en särskild struktur för forskningen lyfts denna fram och stimuleras.

Den tidigare trenden med ständigt ökat antal sökande till huvudkurserna har brutits för 1995. Den troligaste förklaringen till detta är det kärva ekonomiska läget i Norden.

NHVs fördjupnings-/forskarutbildningskurser har under året tagit upp större utrymme än tidigare år och kommer att göra det ännu mer i fortsättningen. Antalet sökande till dessa kurser är fortfarande i stigande.

Projekt *BRIMHEALTH* (*Baltic Rim Partnership in Health*), som finansieras inom ramen för Ministerrådets stöd till utvecklingen i Östersjöländerna, fortsätter planenligt. Kursutbudet har utökats under 1994 och vissa kurser har genomförts i Baltikum.

2.3.4 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

NADs alkoholpolitiska forskning har varit inriktad på pågående eller förestående ändringar i de alkoholpolitiska systemen och gränshandelspraxisen. NAD ordnade ett seminarium, som tog sikte på att höja beredskapen att snabbt genomföra studier av alkoholkonsumtion och -skador i Norden. NAD strävar efter att koordinera framtida dryckesvanestudier och samarbeta också med icke-nordiska länder.

Ett möte för forskare och administratörer diskuterade följderna av den förändrade gränshandeln mellan Tyskland och Danmark samt olika sätt att undersöka hur gränshandeln påverkas av ett eventuellt EU-medlemskap. Mötet har resulterat i ett system som gör det möjligt att följa gränshandeln med alkohol mellan Sverige och Finland samt Norge och Sverige.

NAD har låtit utarbeta en studie kallad *Tväng och missbrukarvård*. I rapporten kartläggs och analyseras bruket av tvång mot rusmedelsmissbrukare i Norden.

NAD deltar i projektet *Social Problems around the Baltic Sea*. En rapport om sociala problem i pressen utkom hösten 1994.

En utvärdering av upplysningsmaterialet *Mias dagbok*, som använts i skolor i fyra nordiska länder, har genomförts. Rapporten ligger klar vid årsskiftet 1994/95.

NAD ordnade två forskarmöten, ett samhällsvetenskapligt och ett biologisk-medicinskt.

NAD har tagit initiativ till en studie om narkotikapolitiken på lokal och nationell nivå i nordisk och internationell jämförelse. Samtidigt kommer mått på och data om indikatorer på bruk och skador att tas till kritisk granskning.

NAD har låtit genomföra en basutredning av EUs lagstiftning om läkemedel och vilken betydelse den europeiska integrationen kan ha för de nordiska regelverken på området, speciellt med tanke på hanteringen av beroendeframkallande läkemedel.

Under verksamhetsåret evaluerades NAD av det norska Utredningsinstitutet for forskning og høyere utdanning å ena sidan (forskningspolitisk/nordisk del) och forskarna Amadeo Cottini och Fleming Balvig å andra sidan (kvalitativ värdering av NADs publikationer). Utvärderingen utföll positivt för NAD, både avseende kvalitet och funktion.

2.3.5 Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)

NNH har som övergripande uppgift att genom nordiskt samarbete bidra till förverkligandet av nationella handikappolitiska mål om jämlikhet och full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder.

NNH har inriktat en stor del av sitt arbete på frågor som rör funktionshindrades likaställning med andra medborgare och samhällets tillgänglighet för handikappade. Ett nordiskt arbetsseminarium har genomförts om rättssäkerhet i närsamhället för personer med funktionshinder. Publikationen *Nordic Guidelines for Computer Accessibility* (NNH 4/93) har förts ut i praktisk tillämpning, och ett nytt tillgänglighetsdokument, *Accessibility in the Built Environment. The Nordic Approach* (NNH 7/94) har publicerats. Ett liknande projekt har resulterat i ett förslag till nordiska *design guidelines* för standardtelefoner.

Bland NNHs övriga utredningar och rapporter under året kan nämnas en analys av utvecklingen av centerverksamhet på nationell och regional nivå, en rapport från ett nordiskt arbetsseminarium om övergången från skola till arbete för unga med handikapp samt två nya rapporter inom ramen för det nordisk-baltiska samarbetet.

NNHs arbete med tillgänglighetsfrågor inom bygg-, informationsteknologi- och telekommunikationsområdena har rönt stor uppmärksamhet i Europa, och vissa öppningar har skapats för att få med tillgänglighetsaspekter i reguljära standardiseringsaktiviteter.

Nordiskt utvecklingscenter för handikapphjälpmedel (NUH) i Tammerfors har drivits som försöksverksamhet i NNHs regi t.o.m. 1994. Från årsskiftet fortsätter verksamheten med full nordisk finansiering med inriktning på användning av ny teknik för handikappändamål. NNH administrerar också bidragsgivningen till handikapporganisationernas nordiska samarbete.

2.3.6 Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD)

NUD har indtil 2. december 1994 afholdt følgende uddannelsesaktiviteter:

- 3 grundkursusmoduler af 3 ugers varighed med i alt 58 deltagere
- 4 temakurser med i alt 64 deltagere
- 4 konferencer med i alt 73 deltagere.

Desuden har NUD afholdt *Nordisk Konferenc om Døvblindhed* med ca 220 deltagere, både professionelle, døvblinde og forældre.

NUD har også haft 2 studieuger med i alt 104 deltagere.

Samarbejdet med Estland, Letland og Litauen er fortsat i 1994. Kolllegaer fra de nordiske lande har påtaget sig ansvaret for den fortsatte indsats, som finansieres af NMR og koordineres af NUD. I Estland er Finlands Dövblinda r.f. ansvarlig for arbejdet med døvblindfødte og døvblindblevne, i Letland er Aalborgskolen i Danmark ansvarlig for arbejdet omkring døvblindfødte og Föreningen Sveriges Dövblinda omkring døvblindblevne, og i Litauen er det Skådalen Statlige Kompetansesenter i Norge, der har ansvaret for døvblindfødte og Föreningen Sveriges Dövblinda for de døvblindblevne.

NUD er stadig vært for *The EUCO Unit* (den europæiske koordinerende enhed for personaleuddannelse på døvblindeområdet), som har særskilt budget og egen europæisk bestyrelse.

2.3.7 *Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service (NOPUS)*

NOPUS är från och med 1993 en permanent verksamhet under Nordiska ministerrådet efter att tidigare ha verkat i projektform under en fyraårsperiod. Verksamheten är samlokaliserad med Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. NOPUS erbjuder kvalificerad vidareutbildning för personal inom den sociala sektorn i de nordiska länderna. NOPUS är också ett forum för ett nordiskt erfarenhetsutbyte och nätverksarbete. NOPUS leds av en professor som samtidigt är rektor för institutionen. Övrig fast personal vid enheten i Göteborg är en högskoleadjunkt och en sekreterare. Dessutom finns utbildningsledare i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Utbildningsledarna har administrerat temakurser som ansetts strategiska för NOPUS målgrupper, bl a chefer och ledare, utvecklare och utbildare samt politiker inom den sociala sektorn.

NOPUS utbildningsprogram består för närvarande av dels en sammanhållen diplomutbildning, dels enstaka kurser. Den sammanhållna diplomutbildningen inkluderar både grundkurs och temakurser. På sikt är det tänkt att programmet också skall utvecklas till att omfatta utbildningar på master- och doktornivå. Grundkursen *Social utveckling och organisering* inleddes hösten 1994. Det centrala för grundkursen är att sätta social utveckling och organisering i relation till aktuella förändringar hos välfärdsstaten samt belysa dessas konsekvenser för den sociala sektorn och medborgarna. NOPUS har också arrangerat seminarier och utbildningsdagar i aktuella teman som offentligt ansvar och frivilligt välfärdsarbete, alternativa arbetsarenor, socialtjänstens medverkan i folkhälsoarbete, EU-frågor, ledarskap, socialpsykiatri med fokus på barn, barns rättigheter i Norden mm. Vidare har verksamheten varit inriktad mot att utveckla kunskaps-

genererande nordiska nätverk med utgångspunkt från praktiska verksamheter inom det sociala området. NOPUS har också bedrivit ett särskilt utbildningsprogram i Baltikum.

Under NOPUS första verksamhetsår som permanent institution har betydande ansträngningar gjorts för att lägga grunden till en utbildningsstruktur, som kan gagna en långsiktig utveckling för en kvalificerad utbildning för NOPUS målgrupper inom den sociala sektorn.

2.3.8 *Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor*

Nordiska kontaktmannaorganet har under perioden arbetat med uppsummering av verksamheten från det senaste ministermötet vilket hölls i januari 1990, samt med planering av verksamheten inför den kommande treårsperioden.

I en redogörelse till ministerrådet lämnas en historisk genomgång av kontaktmannaorganets framväxt och utveckling från dess start 1970 samt en detaljerad redovisning över verksamheten under de senaste fyra åren.

Som en bakgrund till förslagen om verksamheten för den kommande perioden lämnas en översikt över narkotikasituationen i Norden och internationellt. I denna betonas att det finns oroande tecken i omvärlden på att den under en tid nedåtgående tendensen när det gäller ungdomars narkotikabruk nu kan ha brutits. Den internationella narkotikasituationen inger fortsatt oro.

Kontaktmannaorganet har också ingående diskuterat målsättningen för det nordiska narkotikasamarbetet och dess relation till annat internationellt samarbete. Till kontaktmannaorganets uppgifter hör att på olika sätt underlätta för de nordiska länderna att samverka nordiskt på den europeiska arenan och i annat internationellt samarbete.

Förslaget till fortsatt verksamhet bygger på att kontaktmannaorganet även i framtiden har en tvärssektoriell inriktning och att kunskaperna om och erfarenhetsutbytet gällande de nordiska länderna utgör den nödvändiga och grundläggande basen i arbetet. I utarbetandet av planen har rek. nr 7/94 från Nordiska rådet om en ny nordisk handlingsplan mot narkotika beaktats.

Ett större nordiskt seminarium om missbrukare med psykiska störningar (dubbeldiagnos) hölls i november 1994.

Två nyhetsblad har utgivits under perioden. Stipendier för nordisk utbytestjänstgöring har beviljats 11 personer som arbetar med narkotikafrågor. Genom samarbete med *PTN-gruppen (Nordiskt polis- och tullsamarbete för bekämpande av narkotikakriminalitet)* har kontaktmannaorganet anslagit medel för motsvarande utbytestjänstgöring inom ramen för de nordiska underrättelseprojekten om narkotika.

2.4 *Permanent kommittéer och arbetsgrupper*

2.4.1 *Nordisk medicinalstatistikkomité (NOMESKO)*

Aktiviteterna i NOMESCO har också i 1994 været centrerat om komiteens to hovedsamarbejsgaver:

- Det nordiske klassifikationssamarbejde
- Publicering af nordisk helsestatistik.

Samordningen af de nordiske landes versioner af den internationale sygdomsklassifikation, *ICD-10* er stort set tilendebragt. Klassifikationen blev taget i brug i Danmark 1. januar 1994, og de øvrige nordiske lande forventes at tage klassifikationen i brug 1. januar 1996.

En ekspertgruppe bestående af nordiske kirurger har de seneste år arbejdet på at udarbejde en fælles nordisk operationsklassifikation. Arbejdet er stort set tilendebragt og det forventes at klassifikationen kan tages i brug 1. januar 1996.

Der er nedsat en styregruppe med henblik på, at der på basis af *ICD-10* og den *Nordiske operationsklassifikation* udarbejdes et nordisk *DRG-system* (*Diagnose Relateret Gruppering*).

Arbejdet vedrørende ulykkesklassifikationer har i 1994 bl a været fokuseret på at udvikle mål for skaders alvorlighed. Desuden er der udviklet et særligt modul til registrering af voldsskader.

Offentliggørelse af nordisk helsestatistik er som tidligere år sket i form af publikationen *Health Statistics in the Nordic Countries*.

Komiteen har påbegyndt et samarbejde med de baltiske lande og forestår i øjeblikket et uddannelsesprogram i samarbejde med EFTA/EUROSTAT.

Evalueringen af NOMESCO blev afsluttet ved Nordisk Socialpolitisk Komité's møde den 18.-19. april 1994.

Hovedkonklusionen blev, at komiteen bør fortsætte sit arbejde, men at man fremover blandt andet skal initiere, at de nordiske landes bidrag til andet internationalt samarbejde på området bliver koordineret.

Desuden indgås der fra og med 1. januar 1995 en 3-års budgetkontrakt mellem Nordisk Ministerråd og NOMESCO.

Nordiskt WHO-center för klassifikation av sjukdomar

Pr. 1. juli 1987 oprettedes, efter bevilling fra Nordisk Ministerråd, Nordiskt WHO-center för klassifikation av sjukdomar. Centret har sæde i Socialmedicinska Institutionen i Uppsala og styres af en af NOMESCO udpeget bestyrelse.

Fra og med 1. januar 1995 finansieres centret direkte af landene.

2.4.2 *Nordisk socialstatistikkomité (NOSOSKO)*

NOSOSKOs arbejde har i 1994 hovedsageligt været koncentreret om den kommende udgave af publikationen: *Social Security in the Nordic Countries, Scope, expenditure and financing 1993*.

Foranlediget af evalueringen af arbejdet i NOSOSKO, overvejes det for øjeblikket, hvorvidt der fremover skal publiceres data om social trykthed hvert år. Publiceringen skal i givet fald udgøre et supplement til den mere omfattende rapport, som udkommer hvert tredje år.

Det er fortsat tanken at gå i dybden med de socialpolitiske problemstillinger i hovedpublikationen. Til den kommende udgave arbejdes der især på at få udarbejdet en forbedret statistik over dels egenbetaling, dels om service og omsorg for ældre.

NOSOSKO besluttede på plenarmødet i juni 1993, at komiteens publikationer fremover skal sælges.

I lyset af det tættere samarbejde mellem Norden og EU har komiteen indledt et formelt samarbejde med EUROSTAT vedrørende *Social protection*. Komiteens sekretær eller andre medlemmer af NOSOSKO har således fået observatørstatus ved EUROSTATS møder desangående.

I anledning af *Verdenstopmødet om social udvikling* i København i 1995 har NOSOSKO rettet henvendelse til FN med henblik på at lade komiteen præsentere centrale nordiske socialstatistiske data ved topmødet.

Evalueringen af NOSOSKO blev afsluttet ved Nordisk Socialpolitisk Komité's møde den 18.-19. april 1994.

Hovedkonklusionen blev, at komiteen bør fortsætte sit arbejde, men at man frem over blandt andet skal initiere, at de nordiske landes bidrag til andet internationalt samarbejde på området bliver koordineret.

Fra og med 1. januar 1995 indgås en 3-års budgetkontrakt mellem Nordisk Ministerråd og NOSOSKO.

2.4.3 *Arbejdsgruppen til opfølgning af overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked for visse personalegrupper inden for sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet*

Arbejdsgruppens hovedsagelige virksomhed har bestået i at følge implementeringen og virkningerne af den ny overenskomst, der blev undertegnet i juni 1993. Arbejdsgruppen har i 1994 udgivet en publikation om den ny overenskomst, hvori også hele den rapport, der ligger til grund for overenskomsten er gengivet. Denne publikation *Nordisk arbejdsmarked for hälso- och sjukvårdspersonal - årsrapport 1992-1993* indeholder desuden oversigter over sundhedspersonalets flytninger over de nordiske landegrænser, indtagningskapacitet og meddelede eksaminationsbeviser i de enkelte lande samt oversigter over landenes lovgivning vedrørende godkendelse af de enkelte uddannelser for sundhedspersonalet.

Arbejdsgruppen har i sine 3 møder i 1994 i stor udstrækning drøftet EU/EØS-reglernes forhold til den nordiske overenskomst - herunder forholdet mellem EU's såkaldt 2. kompletterende direktiv og den nordiske overenskomst. Landene har således udarbejdet lister over, hvilke personalegrupper i de enkelte lande, der er omfattet af EU's direktiv og af den nordiske overenskomst.

Endvidere har gruppen drøftet de praktiske virkninger af den nordiske overenskomst, herunder landenes turnusordninger for læger og mulighederne for læger fra andre nordiske lande for at komme ind i de respektive turnusordninger.

Arbejdsgruppen har desuden drøftet forskelle i de enkelte landes krav til uddannelse af optikere, og de problemer der evt. opstår som følge heraf ved optikeres flytninger over landegrænserne.

Af andre spørgsmål arbejdsgruppen har behandlet skal især nævnes status for psykologuddannelse og -autorisation i de enkelte lande, den ny danske social- og sundhedsuddannelse for plejepersonale og den nordiske kiropraktoruddannelse på Odense Universitet.

I forbindelse med møde i Grønland har arbejdsgruppen endvidere fået detaljeret kendskab til den ny grønlandske sygeplejerskeuddannelse (og hjælpeuddannelser), blandt andet for at kunne vurdere om disse kunne omfattes af den nordiske overenskomst.

Arbejdsgruppen har desuden deltaget aktivt i social- og sundhedssektorens udarbejdelse af samarbejdsprogrammet.

2.5 Sektorens projektvirksomhet m.m.

Projektvirksomheten 1994 bærer ennå preg av tidligere samarbeidsprogram. Ministerrådet har ønsket å avslutte tidligere igangsatte prosjekter, trass i minskning av disposisjonsbevilgningen. Bevilgningen anvendes for å drive 1) langvarige (*permanente*) samarbeidsprosjekter 2) arbeidsgrupper og utredninger og 3) temporære prosjekter, FoU virksomhet.

Sekretariat og publikasjonsvirksomhet for Nordiska socialstatistiska komiteen NOSOSKO och Nordisk medicinalstatistisk komité, NOMESKO, finansieres av disposisjonsbevilgningen, samt Social- och hälsovårdsnytt i Norden, som er et periodisk tidsskrift som kommer ut 4 ganger årlig. Tidsskriftets formål er å informere om det samarbeid som finner sted på sosial- og helseområdet, først og fremst med utgangspunkt i Nordisk Sosialpolitisk komité's beslutninger.

Blant arbeidsgrupper under EK-S kan nevnes Styringsgruppen for Handlingsplanen mot Kreft. Hovedinnsatsen ligger i et forskningsprosjekt *Kreftbildet i Norden* i samarbeid med kreftregistrene i de nordiske land. En annen er styringsgruppen for prosjektet *Standardisering inom hälso- och socialområdet*, som vil bli høyt prioritert framover. Begge arbeidsgrupper har et treårig mandat for perioden 1994-1996.

Den egentlige projektvirksomheten drives dels i form av temporær forsøksvirksomhet dels i form av utredninger og FoU-virksomhet. Prosjektene deles på følgende områder: sosial omsorg, barn-, ungdoms- og familjepolitikk, eldreområdet, handikappområdet samt helse- og sunnhetsspleie.

Den økonomiske fordelingen mellom prosjektene har vært følgende

Prosjekt	Bevilget '94	
	TDKK	Initiativ
Langvarige samarbeidsprosjekter		
1. Social och hälsovårdsnytt	256	NMR
2. NOMESKO	661	NMR
3. NOSOSKO	568	NMR
Arbeidsgrupper under EK-S: 1994-1996		
4. Standardisering på hälso- och socialområdet	500	NMR
5. Cancerhandlingsplanen	600	NR
Temporære prosjekter		
6. NORD SIDS (Plötslig spädbarnsdöd)	300	NMR
7. Nordisk Modellkomunprojekt NOVA (eldreområdet)	300	NMR

8. Proj. Oppvekstnetverk: "Utsatte barn"	300	NR/NMR
9. Utbildning av tecken-språktolkningslärare	100	NR/NMR
10. Förebyggande av infektioner/komplikationer	50	NMR
11. Helsevesenets effektivisering i de Vest-nordiske ø-samfunn	50	NMR
12. Sosialt utsatte grupper	300	NR
13. Nordiskt WHO-center for klassifisering av sykdomme	434	NMR
14. Livskvalitet og nye livsformer for psykisk utviklingshemmede	300	NMR

2.6 Nordiska rådets anbefalinger og framstillingar

Sektoren har ansvar for oppfølgingen av 12 anbefalinger.

36/1989	Plan for forsterkta insatser mot reumatiske sjukdomar, p. 2 (A 850/s og A 850 Å/s)
26/1990	Telekommunikasjoner for handikappade (864/s)
9/1992	Handikappanpassning av internasjonelle persontransporter (A 971/s)
18/1992	Gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd (A 948/j)
43/1992	Jämlikhet i hälsa og levnadsvillkår (A 987/s)
5/1993	Samordning av de nordiske innehaven av handikapplitteratur (A 1017/k)
13/1993	Stärkt samarbeide kring sociala frågor inom ECE (A 1024/s)
23/1993	Förnyelse av de nordiske sosialförsäkringssystemen (A 1028/s)
24/1993	Förstärkt nordisk medborgarpolitikk (A 1045/s)
8/1994	Handlingsplan mot drogmisbruk i Norden og dess närområden (A 1050/j)
12/1994	Vidareutvekklat samarbeide kring FN's barnkonvention (A 1053/s)
13/1994	Insatser mot hormondoping (A 1058/s)
14/1994	Nordisk konvention om sosialt bistånd og sociala tjenester (B 141/s)
17/1994	Nordisk alkoholpolitikk tidskrift (A 1080/s)
23/1994	Program for nordisk sosial- og helse-samarbeide 1995-2000 (B 145/s).

2.6.1 Meddelande om anbefaling nr 36/1989/s angående plan for forsterkta insatser mot reumatiske sjukdomar, p. 2 (A 850/s og A 850Å/s)

Anbefalingen lyder:

"Nordiska rådet anbefaler Nordiska ministerrådet att tillsätta en planeringskommitté med erforderlige sekretariatsressurser for att planere gjennomføringen av ett nordisk reumatikerår 1991,

att utarbeta plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet anser at oppfølgingen av Nordisk revmaår 1992 og de mål som i fortsettingen ble foreslått for bekjempelse av revmatiske sykdommer ikke først og fremst hører hjemme i Ministerrådets regi, men tvert imot skjer best på nasjonalt plan. Denne prioriteringen kan også ses i lys av Ministerrådets nye samarbeidsprogram for sosial og helsesektoren fram til år 2000, hvor det legges opp til bestemte prioriteringer innenfor det nordiske sosial- og helsepolitiske samarbeidet bl.a. angående forebyggelsespolitikk, herunder å fremme fellesnordiske initiativer med helsefremmende og sykdomsforebyggende formål. Dette betyr at på nordisk plan vil man prioritere å se på forebyggelsesområdet under et helhetsperspektiv. Ministerrådet presumerer at disse initiativer kommer flere pasient- og handikappgrupper til gode, herunder den store gruppe som trues av revmatiske sykdommer.

Revmaåret 1992 har medvirket til at denne gruppe folkesykdommer har fått økt oppmerksomhet i landene. Sverige har lagt vekt på omfattende handikappolitiske reformer som er av stor betydning også for personer som lider av revmatiske funksjonshindringer. Den svenske regjering har bevilget midler direkte til innsatser i anledning av revmaåret. I Finland forbereder man nedsettelsen av en komité som skal utrede spørsmålet om forebyggelse av sykdommen. Norge har satset på styrking av den fylkeskommunale rehabiliteringsvirksomhet, herunder styrking av tilbudet til revmatikere og oppretting av utdannelsestillinger for leger innen revmatologi. Man har også satset på tiltak som bidrar til hurtigere diagnostisering av revmatiske sykdommer. Den danske regjering har offentliggjort sin handlingsplan for forebyggelse av muskel- og skjelettsykdommer. Planen er tverrsektoriell, og inneholder en lang rekke konkrete initiativer innen for de enkelte ministeriers områder. I Island har regjeringen nedsatt en komité for å følge opp Alltingets rekommandasjon om revmatologisk forskning, forebygging av og informasjon om revmatiske sykdomme.

Nordisk revmaråd og de Nordiske ungdomsrevmatikerorganisasjonene forbereder i samarbeid med Nordisk ministerråd et prosjekt for å følge opp barn- og ungdomsrevmatikernes situasjon i Norden.

Nordisk Ministerråd mener på denne bakgrunn at rekommandasjonen bør avskrives.

2.6.2 *Meddelande om rekommendation nr. 26/1990/s angående telekommunikationer för handikappade (864/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet *att* vidta åtgärder som garanterar handikappade med behov av tjänster och utrustning via telekommunikation generösa villkor, samt att verka för att dessa behov beaktas i det internationella samarbetet."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiskt Forum för Telekommunikation och Handikapp (NFTH) är en samarbetsgrupp som upprättades 1987 av Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH). Gruppen har två medlemmar från varje nordiskt land, en representant för telebolagen och en representant för social- och hälsovårdsmyndigheterna. NFTHs uppgift är att behandla problem för handikappade inom telekommunikationsområdet och stödja de nordiska ländernas integrations- och normaliseringspolitik inom handikappområdet.

NFTH fungerar som koordineringsorgan och som initiativtagare för gemensamma nordiska aktiviteter på telekommunikations- och handikappområdet, också inom ramen för det europeiska samarbetet. NFTH fungerar således som informellt koordinationsforum för nordiska representanter i COST 219 och som orienteringsorgan i förhållande till aktiviteter i ETSI (det europeiska standardiseringsorganet inom telekommunikationsområdet) och det europeiska Telematikprogrammet, inkl. TIDE.

NFTH har ambitioner att spela en mer aktiv projektinitierande och projektutförande roll i fråga om uppgifter som har gemensamt nordiskt intresse och som är så stora att de inte kan lösas på nationellt plan, eller där det är klart opraktiskt att lösa samma problem fem gånger. Framför allt finns det, enligt både NFTHs och NNHs uppfattning ett starkt behov av att stärka NFTHs koordinerande roll i förhållande till det europeiska standardiseringsarbetet.

2.6.3 Meddelande om rekommendation nr. 9/1992/s angående handikappanpassning av internationella persontransporter (A 971/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att arbeta för att internationella persontransportförbindelser samt stationer handikappanpassas."

Nordiska ministerrådet meddelar å de nordiska regeringarnas vägnar:

De nordiske land har en likeartet politikk når det gjelder handikapptilpassing av persontransporter. For alle land gjelder at et hovedmål bør være at funksjonshemmede i mest mulig grad skal kunne sikres samme vilkår som andre medborgere når det gjelder muligheter for å bevege seg, reise eller bruke andre former for kommunikasjon. Funksjonshemmedes transportbehov anses best ivaretatt gjennom integrering, dvs tilrettelegging av de ordinære kollektive transportmidler. I alle de nordiske land legger man således vekt på at handikapptilpassingen av den kollektive persontransport - nasjonalt og internasjonalt - bør være en integrert del av de overordnede målsettinger, hva enten det gjelder tilpassing av anlegg eller anvendte materialer. Et annet viktig synspunkt er betydningen for de funksjonshemmedes reisemuligheter av et helhetssyn på transportssystemet. En høy teknisk tilgjengelighet av et ferdsmiddel er av begrenset betydning hvis gatemiljø og terminaler er utilgjengelige.

Blant viktige virkemidler for å gjennomføre tilretteleggingspolitikken har vært utarbeidelse av veiledende dokumenter. Et viktig dokument som

er spesifikt orientert mot funksjonshemmedes ferdsel er den nordiske veilederen fra 1991. Andre viktige virkemidler har vært lovgivning og regelverk samt mulighetene for å bevilge statlige tilskudd, men effektueringen av disse virkemidlene varierer fra land til land.

Generelt er det slik at de nordiske lands politikk i disse spørsmål i internasjonal sammenheng, ikke skiller seg fra tilsvarende nasjonale innsatser. Alle landene anser at aktiv deltakelse i internasjonale fora for å fremme handikaptilpasning av transportmidler er viktig. Internasjonal informasjonsutvikling og samarbeid (også for å unngå unødige dobbeltarbeid) samt nødvendig standardisering er en avgjørende forutsetning for en hensiktsmessig utvikling på dette området.

Aktuelle internasjonale fora som kan nevnes i denne sammenheng er EU/EØS-institusjoner og den Europeiske transportministerkonferanse (ECMT) *Ad hoc group on transport for people with mobility handicaps*. Arbeidsgruppen *Independent living - Mobility and Transport* i EUs handikapprogram HELIOS II er også høyst aktuell.

Dessuten deltar noen, eller alle de nordiske land, i følgende internasjonale organisasjoner og sammenslutninger: Den Europeiske luftfartskonferansen (ECAC), den Internasjonale jernbaneunionen (UIC) og den Internasjonale Veitransportunionen (IRU) samt FN/ECE samarbeidet, som alle beskjeftiger seg med internasjonale persontransportforbindelser og derfor også er av interesse for en integrert handikappolitikk.

Rekommandasjonen tar opp et viktig tema med sikte på å fremme likestilling og integrering for funksjonshemmede. Realisering av målsettingen i rekommandasjonen må skje gjennom arbeid i ulike fora som ledd i det internasjonale engasjement omkring handikaptilpasning av den kollektive transport. Dette vil være en del av det løpende arbeid i de aktuelle organisasjoner. På denne bakgrunn bør rekommandasjonen kunne avskrives.

2.6.4 Meddelande om rekommendation nr. 18/1992/j angående gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd (A 948/j)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for felles nordisk lovgivning for å beskytte barn mot mishandling og overgrep."

Nordisk ministerrådet meddelar:

Nordisk ministerråd har tidligere meddelt - bl.a. med henblikk på den omfattende utviklingen i landene på området - at man ikke anser det er hensiktsmessig å utrede mulighetene for harmonisering av barnevernslovgivningen på nåværende tidspunkt.

Det bør framheves at det foregår - både formelt og informelt - mye informasjons- og erfaringsutveksling landene imellom på barnevernsområdet, - også mellom de nordiske land samlet og andre europeiske land. Ministerrådet var med på å arrangere en Nordisk-Britisk barnevernkonferanse i juni 1994 ikke minst med sikte på å bevisstgjøre nordiske normer og verdier, som må søkes opprettholdt under den europeiske integrasjonsprosess. En rapport fra denne konferansen blir publisert. Den Nordiske

Barnevernskongress ble holdt i Trondheim i juni 94 og hvert tredje år arrangeres nordiske seminarer om barnemishandling og omsorgssvikt, sist 1992 i Island.

En gjennomgang av lovgivningen på barnevernsområdet i de nordiske land med sikte på et bedre grunnlag for erfarings- og informasjonsutveksling og praktisk samarbeid over grensene er også aktuell innenfor rammen av NOPUS kursvirksomhet.

Ministerrådet vil vurdere nærmere behovet for klargjøring av bestemmelser om de barns rettigheter som flytter fra ét nordisk land til et annet som barnevernsklinter. Som resultat av nordisk samarbeid finnes likeartede lovbestemmelser i de nordiske land for iverksettelse av offentlig-rettslige beslutninger angående barns omsorg, samt sivilrettslige domstolsbeslutninger eller fastsatte avtaler i saker om foreldremyndighet og samkvemsrett. Det synes å være behov for tilsvarende bestemmelser når det gjelder familier som har vært barnevernsklinter og av forskjellige grunner flytter fra et nordisk land til et annet, og derved avbryter lovfestede tiltak for å beskytte et utsatt barn.

Det kan i denne sammenheng opplyses at Ministerrådet framover også vil komme med initiativer til samarbeid om barn- og ungdomspolitik med særlig vekt på utsatte barn og ungdommer for å sikre gode oppvekstvilkår for alle barn og unge. Som et ledd i dette vil man satse på økt koordinering av institusjonenes innsatser på barneområdet. Temaet er særlig aktuelt for NOPUS og Nordiska Hälsovårdshögskolan, som ivaretar spørsmål angående barns velferd i sit kurstilbud.

Mot denne bakgrunn anser Ministerrådet at rekommandasjonen kan avskrives.

2.6.5 Meddelande om rekommendation nr. 43/1992/s angående jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor (A 987/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidta åtgärder för att uppnå WHO:s målsättning om jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor."

Nordiska ministerrådet meddelar å de nordiska regeringarnas vägnar:

Alle nordiske lande lægger stor vægt på - og deltager aktivt i - opfyldelsen af WHO's 38 mål. Dette gælder ikke mindst mål nr. 1 om *Equity in health*.

Rapportering vedr. landenes arbejde med opfyldelsen af WHO's enkelte mål, herunder den konkrete implementering af målene, foretages hvert 3. år. Således har de nordiske lande i 1993-1994 udarbejdet omfattende såkaldte evalueringsrapporter med henblik på WHO's monitorering af *Sundhed for alle år 2000*-strategien. I disse evalueringsrapporter redegør regeringerne for arbejdet med de enkelte mål og de fremskridt, man har nået - således også med hensyn til opfyldelsen af mål 1. De nordiske landes regeringer skal således henvise til disse rapporter, som er fremsendt til Nordisk Råd.

Af rapporterne fremgår, at de nordiske lande arbejder målrettet på at udligne forskelle i befolkningens muligheder for sundhed og levevilkår - og dermed også på opfyldelsen af WHO's målsætning. For så vidt angår de enkelte landes konkrete foranstaltninger som led i dette arbejde henvises til de fremsendte rapporter.

På denne baggrund finder de nordiske landes regeringer, at rekommandationen kan afskrives.

2.6.6 *Meddelande om rekommendation nr. 5/1993/k angående samordning av de nordiska innehaven av handikapplitteratur (A 1017/k)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda hur samordning av de nordiska innehaven och utbudet av handikapplitteratur kan bli mest ändamålsenlig, organisatoriskt och finansiellt och därefter lägga fram ett förslag därom."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har bedt Nordiska nämnden för handikappfrågor i samarbete med ett eller flere av de nasjonale handikappinstitutter å ta initiativ for å få utredet mulighetene for samarbeid på dette området, på betingelse av at en slik utredning kan finansieres innenfor rammen av allerede eksisterende programmer, f.eks. av Nord-Info. Fra Ministerrådets side legger man stor vekt på at man i utredningen går ut fra hvert lands nuværende struktur og derifra ser på mulighetene til og evt gevinster av et samarbeid. Dermed vil man unngå en toppstyrt struktur med unødig administrativt ekstraarbeid. Ministerrådet legger altså vekt på at prosjektet skal fokusere på et evt. (informelt) samarbeid heller enn en ren samordning. Saken er ennå under forberedelse.

2.6.7 *Meddelande om rekommendation nr. 13/1993/s angående stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE (A 1024/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att aktivt medverka till att stärka verksamheten inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), särskilt på det sociala området."

Nordiska ministerrådet meddelar å de nordiska regeringarnas vägnar:

Den europeiska socialministerkonferensen i Bratislava sommaren 1993 beslöt rekommendera en förstärkning av det socialpolitiska samarbetet mellan länderna i FNs europaregion. En representant från Sverige valdes in i konferensens presidium som skall svara för uppföljningen. Något möte med presidiet har ännu inte ägt rum och förväntas inte äga rum förrän efter det sociala toppmötet i Köpenhamn i mars 1995. Även när det gäller ECEs roll bör diskussionen återupptas när man går igenom resultatet av det sociala toppmötet i Köpenhamn.

Forøvrig henviser Ministerrådet til sit svar på spørsmål E22/1994 under Nordisk Råds 44. sesjon i Stockholm.

2.6.8 *Meddelande om rekommendation nr. 23/1993/s angående förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen (A 1028/s)*

Rekommendationen lyder:

- "Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
1. att med den fulla sysselsättningen som mål samverka i fråga om utformningen av de framtida socialförsäkringssystemen, inledningsvis genom en jämförande studie,
 2. att förbättra arbetsmiljön i vid bemärkelse för att förhindra uppkomsten av skador,
 3. att vidta åtgärder för att förbättra rehabiliteringsverksamheten,
 4. att i det europeiska integrationsarbetet bevaka och tillvarata de nordiska ländernas intressen på den sociala trygghetens område."

De nordiske landes regeringer meddeler:

Danmark:

Socialministeriet i Danmark henviser til det danske regeringsprogram, hvori bekæmpelsen af arbejdsløshed er et hovedtema og til det allerede eksisterende samarbejde nordisk såvel som europæisk i spørgsmål om udformning af socialsikringssystemer, herunder *Program for Nordisk social- og sundhedssamarbejde 1995-2000*.

Vedrørende rekommandationens 2. punkt om arbejdsmiljø og arbejdsskader har socialudvalget nedsat et udvalg om arbejdsskader, som afgiver betænkning i nær fremtid.

Vedr. rekommandationens 3. punkt bemærker Socialministeriet derefter bistandslovens § 43 kan der ydes revalideringshjælp til enhver uddannelse og erhvervsmæssig optræning eller omskoling, når det må anses for påkrævet af hensyn til en persons mulighed for fremtidig at klare sig selv og sørge for sin familie.

Der er pr. 1. oktober 1990 indført regler om en ny revalideringsydelse, der tilsigter at styrke revalideringsindsatsen med henblik på at hjælpe erhvervshæmmede ind i eller tilbage til arbejdsmarkedet, så de i stedet for en passiv forsørgelse kan få en aktiv erhvervsmæssig tilværelse.

Den faste revalideringsydelse svarer til højeste dagpengesats og udbetales uafhængig af ægtefællens indtægts- og formueforhold. Det giver mulighed for en tidligere revalideringsindsats, idet man herved har fjernet den økonomiske barriere og manglende motivation, der i visse tilfælde har bevirket, at en revalidering er blevet udskudt eller i værste fald slet ikke iværksat.

Revalideringsydelsen skal endvidere forebygge tidlige førtidspensioneringer, og i stedet hjælpe personer med nedsat erhvervsevne tilbage til arbejdsmarkedet.

Med indførelse af de ny regler pr. 1. oktober 1994 er der skabt forbedrede muligheder for revalideringsarbejdet, men der er dog fortsat behov for at intensivere revalideringsindsatsen ude omkring i kommunerne. Man undersøger derfor kommunernes revalideringsarbejde med henblik på at styrke indsatsen.

I sundhedsministeriet stiller man sig positiv over for forbedringer af genoptræningsvirksomheden, hvilket er et tema under sundhedsplanlægningen for de næste fire år i danske amter og kommuner.

Finland:

Social- och Hälsovårdsministeriet samverkar gärna till en jämförande studie visavi utformningen av framtida socialförsäkringssystem. Studien borde dock redan från utgången ta sikte på att även presentera utvecklingsförslag, som i samråd kunde utvärderas av länderna (jfr rekommendationens punkt 1).

Finland ger även sitt stöd åt punkterna 2-4 i rekommendationen och hoppas att de skall kunna bevakas då sektorns nya samarbetsprogram skall verkställas. Även nationellt har man satsat på såväl ett utvecklande av arbetsmiljön som rehabiliteringen. Statsrådet gav i april 1994 en redogörelse om rehabiliteringsfrågor åt riksdagen.

Island:

P.g.a EØS-avtalen var det nødvendig å gjennomføre visse endringer i lov om folketrygd, ikke minst fordi lovgivningen inneholdt forskjellige bestemmelser som mer refererte til sosial bistand enn til sikringsområdet. Den islandske lovgivning om trygd er kontinuerlig under revisjon p.g.a. samfunnsendringer. Der er få lovgivninger som har vært endret så ofte som nettopp lov om folketrygd.

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet la i samarbeid med Sosial- og helsedepartementet i 1992 fram en stortingsmelding om Attføring og arbeid for yrkeshemmede. Sykepenger og uførepensjon (Attføringsmeldingen). Bakgrunnen for meldingen var den sterke økningen på 1980-tallet i antallet personer i yrkesaktiv alder som mottar langvarige og permanente stønader fra folketrygden. Det ble markert at arbeid skal være et første valg. Meldingen foreslo større bruk av aktive virkemidler for å hindre utstøtning og utsetning fra arbeidslivet. Rolle- og ansvarsdelingen mellom arbeidsmarkedsetaten og trygdeetaten ble forslått endret. Det ble lagt opp til en opprusting/styrking av attføringsarbeidet (yrkesmessig og medisinsk).

Forslagene er fulgt opp i to proposisjoner til Stortinget fra hhv. Kommunal- og arbeidsdepartementet og Sosial- og helsedepartementet.

Fra 1.7.1993 er det blant annet gitt nye bestemmelser om trygdekontorenes oppfølging av langtidssykmeldte.

I en stortingsmelding om Sosial trygghet og velferd som vil bli fremmet våren 1995 (Velferdsmeldingen) vil det i gjennomgangen av de sosiale velferdsordningene bli lagt vekt på at ordningene skal utformes slik at de støtter opp under arbeidslinja.

Det er satt i gang et forsøksprogram for å finne fram til relevante behandlings- og rehabiliteringstiltak for personer med smertefulle muskellidelser. Målet er dels å styrke mulighetene for tilbakeføring til arbeidslivet, dels å bedre den enkeltes funksjon i dagliglivet.

Et annet program tar sikte på å utvikle bedre samarbeidsmodeller mellom kommuner og fylkeskommuner innenfor medisinsk rehabilitering. Forsøkene er innrettet mot spesielle grupper funksjonshemmede.

Den fylkeskommunale rehabiliteringsvirksomheten er styrket i 1994 gjennom en særskilt bevilgning på statsbudsjettet. Bevilgningen er foreslått videreført i 1995 blant annet gjennom en styrking av tilbudet til revmatikere.

Erfaringene fra forsøksprosjektene vil bli fulgt opp i Velferdsmeldingen hvor man blant annet vil vurdere behovet for bedre kompetanse og forskning på feltet.

Sverige:

1. Når det gjelder utformningen av framtidige sosialförsäkringssystem pågår ett intensivt reformarbete i Sverige. Kännetecknande för detta reformarbete är ett ofta förekommande informellt erfarenhetsutbyte med de andra nordiska länderna - en samverkan som sker kontinuerligt.

2. Det har under de senaste fem åren pågått ett viktigt förändringsarbete på många arbetsplatser i Sverige för att skapa en bättre arbetsmiljö - i många fall med stöd från arbetslivsfonden. Sedan 1990 har 11 miljarder SEK använts för detta ändamål.

Arbetskyddsverket har den viktiga myndighetsuppgiften att se till att arbetsmiljölagstiftningen efterlevs och att noga följa utvecklingen av eventuella risker för ohälsa och olycksfall i arbetet.

3. I regeringens proposition (1994/95:25), *Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.*, föreslås att en omläggning av arbetsmarknadspolitiken påbörjas i riktning mot åtgärder som stimulerar rörlighet och underlättar för utsatta grupper att komma in på arbetsmarknaden. Det är av flera skäl centralt att förtidspensioneringen fungerar på ett sådant sätt att förtidspension utges först när alla möjligheter att återge den försäkrade arbetsförmågan har prövats. Det är viktigt att det tidiga rehabiliteringsarbetet intensifieras och att den uppgång i konjunkturen som f.n. råder tas till vara i detta arbete.

Regeringen avser vidare att ge sjuk- och arbetsskadeberedningen (S 1993:07) tilläggsdirektiv med innebörd att pröva grunderna för och beräkningen av förtidspension och sjukersättning.

4. När det gäller att i det europeiska integrationsarbetet bevaka och tillvarata de nordiska ländernas intressen på den sociala trygghetens område har Sverige i likhet med de andra nordiska länderna framfört regeringens synpunkter på Kommissionens Grönbok om den europeiska arbetslivs- och socialpolitiken. I den efterföljande vitboken har dessa synpunkter i stor utsträckning beaktats.

Det kan för *alle de nordiske landes* vedkommende meddeles, at der foregår en kontinuerlig uformel udveksling af information og erfaringer på området.

For så vidt angår forslaget om et sammenlignende studie bemærkes, at der er etableret et velfungerende samarbejde inden for rammerne af Nordisk Socialstatistisk Komité (NOSOSKO), som hver tredje år udgiver rapporten *Social tryghed i de nordiske lande*.

Ved et eventuelt medlemskab af EU vil de nordiske lande deltage i Kommissionens sammenlignende studier af medlemslandenes socialforsikringssystemer.

De nordiske landes regeringer finder herefter, at rekommandationen kan afskrives.

2.6.9 Meddelande om rekommandation nr. 24/1993/s angående förstärkt nordisk medborgarpolitik (A 1045/s)

Rekommandationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att vidareutveckla den nordiska medborgarpolitiken samt att i förhållande till EES och EG verka för en medborgarpolitik i enlighet med de nordiska ländernas intressen."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet anser rekommandationen for meget relevant, ligesom den omhandler samarbejde på områder, som også Ministerrådet lægger stor vægt på. Netop samarbejdet inden for medborgerpolitik er et område som i de senere år er prioriteret højt, og som af de nordiske statsministre i 1992 blev udpeget som et af syv prioriterede satsningsområder. Efter Ministerrådets opfattelse bør området også fortsat prioriteres højt inden for det nordiske samarbejde. Ministerrådet har således lagt vægt på at udvikle det nordiske samarbejde blandt andet inden for de områder, som er nævnt i socialudvalgets betænkning som elementer af medborgerpolitik: social tryghed, familieret, sundhed, arbejdsmarkedsspørgsmål, arbejdsmiljø, ligestilling, flygtningepolitik, konsumentpolitik og levnedsmiddelpolitik.

Ministerrådet vil fortsat lægge vægt på at videreudvikle udvalgte områder inden for medborgerpolitik. Dette gælder således mangfoldige konkrete områder, som typisk vil være angivet i *Ministerrådets planer - C 2* - samt i de enkelte sektors samarbejdsprogrammer. Heri er de prioriterede områder inden for medborgerpolitikken således udkrystalliseret.

Inden for en række af de nævnte områder/ sektorer har Ministerrådet udarbejdet nye samarbejdsprogrammer. Dette gælder både social- og sundhedssektoren, arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektoren, ligestillingssektoren, konsumentsektoren og levnedsmiddelsektoren.

Der henvises således til de enkelte samarbejdsprogrammernes angivelser af, hvilke overordnede områder inden for medborgerpolitik, som Ministerrådet har til hensigt at prioritere i de kommende år, hvilke konkrete målsætninger man har opstillet for arbejdet og hvilke specifikke initiativer, man agter at gennemføre.

Blandt målsætningerne (såvel de overordnede som mere specifikke) findes mangfoldige, der efter Ministerrådets opfattelse udgør helt centrale

områder inden for nordisk medborgerpolitik. Blandt mange andre eksempler kan nævnes:

I *Program for nordisk social- og sundhedssamarbejde 1995-2000* (frem sættes som ministerrådsforslag, november 1994) angives som et overordnet mål *at styrke social- og sundhedssektorens grundpiller i den nordiske velfærdsmodel*. Som strategier til at nå dette mål anføres blandt andet, at man fortsat vil fremme princippet om *borgernes lighed* og tilsikre, at dette princip bliver det fundamentale i alle sociale og sundhedsmæssige anliggender inden for samarbejdet samt øge kendskabet til de *rettigheder*, som de nordiske aftaler indeholder for medborgerne. Endvidere vil man styrke det nordiske princip om *brugernes interesser* som den afgørende del i udvikling, godkendelse og markedsføring af produkter, styrke princippet om *borgernes ligelige adgang til nødvendige sundhedsydelse*, styrke varetagelsen af særlige *udsatte og sårbare* grupperes interesser og endvidere fremme initiativer, der styrker områder inden for den nordiske familiepolitik.

I forslaget til *Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 1995 - 2000* (frem sættes som ministerrådsforslag, marts 1995) anføres, at Ministerrådet vil arbejde for, at fremme de *rettigheder*, der er grundlagt i overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked, herunder fortsat værne om ligebehandling af nordiske borgere på de enkelte landes arbejdsmarkeder. Endvidere vil man styrke de grundlæggende principper for et bedre arbejdsmiljø, som den nordiske arbejdsmiljøkonvention indeholder og styrke elementet af medarbejderindflydelse i arbejdsmiljøspørgsmål. Yderligere vil man styrke indsatserne i bekæmpelsen af racisme og fremmedfjendtlighed i samfundet, fremme flygtninges og indvandreres integration i samfundet, modarbejde diskriminering på arbejdsmarkedet samt sikre ligebehandling i arbejdslivet med hensyn til køn, race, etnisk, religiøst eller regionalt tilhørsforhold.

Det nordiske ligestillings samarbejde er også en væsentlig del af den nordiske model. I *Nordisk samarbejdsprogram på ligestillingsområdet* (frem sættes som ministerrådsforslag, november 1994) anføres således, at *Den nordiska modellen utgår från att kvinnor och män skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet*. Som et overordnet mål for samarbejdet anføres, *att jämställdhetsaspekter skall naturligt beaktas i arbetet inom olika politikområden i samhället*.

I *Handlingsprogram for det nordiske konsumentssamarbejde i perioden 1994-1998* slås fast, at de mange ligheder mellem landenes forbrugerpolitik gør, at man kan tale om en nordisk forbrugerpolitisk model, der sigter mod at styrke forbrugernes stilling gennem information, indflydelse og lovgivning. Blandt programmets overordnede mål er *att förbättra konsumenternas rättsliga och ekonomiska ställning samt deras hälsa och säkerhet* og *att tillgodose konsumenternas krav på miljöhänsyn*.

På levnedsmiddelområdet er der også i høj grad tale om en nordisk model, hvilket ligeledes fremgår af levnedsmiddelområdets samarbejdsprogram (vedtaget i 1993). Således har de nordiske lande en ensartet holdning på områder som sundhed, beskyttelsesniveauer, forbrugerin-

formation og kontrol på levnedsmiddelområdet. Sektoren finder det vigtigt at videreudvikle den nordiske model for medborgerpolitik, og at holde fast i den nordiske model under den igangværende europæiske integration.

For at intentionerne om at udvikle medborgerpolitikken kan virkeliggøres, er det efter Ministerrådets opfattelse særdeles vigtigt, at de enkelte samarbejdsområder (sektorer) ses i sammenhæng, og at der anlægges et helhedssyn på medborgerområdet. Som led i dette arbejde er det efter Ministerrådets opfattelse af stor værdi, at man på væsentlige, udvalgte områder inden for medborgerpolitikken udvikler *tværsektorielt samarbejde*. Ministerrådet har således også i sine planer for de kommende års virksomhed sat fokus på samarbejdet på tværs af faggrænser og sektorer. Dette afspejles også af strukturen i ministerrådssekretariatet - hvor de forskellige sektorer inden for området medborgerpolitik er samlet i én afdeling, og hvor man søger at fremme den tværsektorielle dimension i arbejdet.

I de enkelte samarbejdsprogrammer sættes således også fokus på det tværsektorielle:

Således betones i *Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 1995-2000*, at de store opgaver på både arbejdsmiljø- og arbejdsmarkedsområdet (blandt andet beskæftigelsesproblemerne) involverer flere forskellige sektorer, og at løsningen af opgaverne derfor også må ske i nært samarbejde med de forskellige sektorer. Dette følges op af målsætningen om, at *fremme helhedssynet på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet ved at udbygge udvekslingen af information, synspunkter og erfaringer med andre sektorer samt at fremme konkrete projekter med dette formål*.

Også i *Program for nordisk social- og sundhedssamarbejde 1995-2000* betones behovet for nært samarbejde mellem sektorerne, og det anføres, at Ministerrådet specifikt vil arbejde for *tværsektoriel koordinering, blandt andet med vægt på forebyggende og sundhedsfremmende arbejde*.

At arbejde for at gøre nordisk medborgerpolitik gældende i *EØS- og EU-samarbejdet* er en opgave som Ministerrådet tillægger stor betydning. Dette afspejles således også i de planer, ministerrådet har lagt for de kommende års virksomhed - især gennem de nye samarbejdsprogrammer:

I *Program for nordisk social- og sundhedssamarbejde 1995-2000* anføres, at det er et hovedmål for Ministerrådet, at *de værdier det nordiske samarbejde bygger på skal få størst mulig indflydelse i det europæiske samarbejde*. Som et overordnet mål vil Ministerrådet arbejde for, at *grundlæggende principper i den nordiske model gøres gældende i andet internationalt samarbejde - herunder det europæiske*. En af hovedstrategierne for at nå dette mål er *EØS/EU-samarbejdet at arbejde for, at fundamentale værdier i den nordiske velfærdsmodel kan bevares i de nordiske lande og tillige kan påvirke andre europæiske lande*. De konkrete satsningsområder inden for denne strategi er nordisk handicap-politik, familiepolitik, sociale rettigheder, standardiseringssamarbejde, lægemiddelpolitik samt forebyggelsespolitik, herunder rusmiddelpolitik.

I *Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 1995 - 2000* anfører Ministerrådet ligeledes en række

målsætninger for det fremtidige nordiske samarbejde i relation til EØS/EU, herunder at Ministerrådet vil arbejde for, at den nordiske model for regulering af arbejdslivsrelationer - herunder en styrkelse af den kollektive repræsentation på arbejdsmarkedet - kan gøres gældende også i europæisk samarbejde. Videre vil Ministerrådet arbejde for, *at samordnede nordiske interesser kan få størst mulig indflydelse på udviklingen i EU/EØS, herunder at nordisk indflydelse med socialt fortegn kan udbredes.*

I samarbejdsprogrammet på ligestillingsområdet anføres, at det er en vigtig opgave for det nordiske ligestillingspolitiske samarbejde at få størst mulig indflydelse på den europæiske udvikling på området. Således anføres ligeledes som et overordnet mål i programmet *att samarbetet skall leda till en fortsatt utveckling av en nordisk samsyn och en gemensam nordisk plattform inför ett vidare europeiskt och internationellt samarbete.*

I handlingsprogrammet for det nordiske konsument samarbejde understreges, at det er en hovedopgave for det nordiske forbrugerpolitiske samarbejde at øve størst mulig indflydelse på den europæiske udvikling på området. Som overordnet mål for samarbejdet anføres, *att delta i och påverka den europeiska utvecklingen på konsumentområdet.*

Også i levnedsmiddelområdets samarbejdsprogram understreges, at det er en væsentlig opgave for det nordiske levnedsmiddelpolitiske samarbejde at øve indflydelse på den europæiske udvikling på området.

Ministerrådet giver en årlig rapportering om samarbejdsprogrammernes implementering, herunder om fremgangen i arbejdet med at nå de opstillede mål. Arbejdet med at udvikle den nordiske medborgerpolitik, og de specifikke foranstaltninger, der træffes som led i dette arbejde, vil således blive rapporteret år for år. Dette gælder således også arbejdet i relation til EØS og EU at virke for en medborgerpolitik i overensstemmelse med de nordiske landes interesser.

Ministerrådet finder på denne baggrund, at rekommandationen kan afskrives.

2.6.10 *Meddelande om rekommendasjon nr. 8/1994/j angående handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden (A 1050/j)*

Rekommandationen lyder:

1. "Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd *at udforme en ny nordisk aktions- og handlingsplan mod narkotikamisbrug og andre former for stofmisbrug i Norden og Nordens nærområder, samt at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndigheder, på oplysnings- og undervisningsområdet og på behandlings- og rehabiliteringsområdet inklusive misbrugere inden for fængselsvæsenet, at nedsætte en nordisk arbejdsgruppe under ledelse af NKN til i samarbejde med andre vigtige samarbejdsorganer og berørte myndigheder at fremlægge handlingsplanen for Nordisk Råds juridiske udvalg ved Nordisk Råds session i Tromsø i efteråret 1994,*

at sørge for, at det indgår i arbejdsplanen, at de nordiske lande hver for sig og tilsammen udvikler egnede metoder til forebyggende arbejde, og at der udarbejdes oplysnings- og informationsmateriale, der rettes direkte til alle og først og fremmest til de udsatte grupper i befolkningen, især børn og unge, i samarbejde med de ansvarlige myndigheder, at sørge for, at det indgår i arbejdsplanen at oplyse om og bekæmpe brugen af anaboliske steroider til andre formål end rent medicinske formål i samarbejde med de ansvarlige myndigheder, at fortsætte og fremme tværfaglig videnskabelig forskning på hele misbrugsområdet set i relation til sociale forandringer i velfærdsstaten, at arbejde for, at et helhedssyn anvendes på hele misbrugsområdet, og at en balance mellem indsatserne for at dæmpe efterspørgslen og kontrolindsatserne opretholdes og i denne forbindelse sørge for, at der foregår et samarbejde mellem de berørte sektorer, at det nordiske samarbejde på misbrugsområdet sker i sammenhæng med øvrige internationale bestræbelser på området, og at især de baltiske lande får mulighed for at benytte handlingsplanens målsætninger og resultater."

2. "Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer, at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande i EU og EFTA tiltræder og efterlever FN's narkotikakonventioner, at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at der opnås varige resultater med hensyn til at afværge og bekæmpe vanedannende misbrug såvel på nordisk som på internationalt plan."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ad rekommandasjonens pkt 1

Den første fellesnordiske handlingsplanen mot narkotika ble vedtatt i et nordisk sosial- og justisministermøte i Oslo 16. og 17. februar 1984. Planen var 2-årig, og Kontaktmannaorganet for narkotikaspørsmål fikk i oppdrag å gjennomføre den. En slik plan var blitt etterlyst av Nordisk Råd, som vedtok denne planen formelt i 1985. Planen ble forlenget år for år frem til 1990. I et nytt nordisk sosial- og justisministermøte i Stockholm 23. januar 1990, ble det vedtatt å gi Kontaktmannaorganet status som et permanent utvalg under Nordisk Ministerråd. Ordningen trådte i kraft 1. januar 1991. Kontaktmannaorganet har i 1990-93 arbeidet med utgangspunkt i et handlingsprogram som var vedtatt for perioden. Utover dette har organets viktigste oppgave vært å fungere som et debatt- og informasjonsforum mellom de nordiske landene.

I løpet av 1994 har det handlingsprogram som er avsluttet vært evaluert. Kontaktmannaorganet har i en redegjørelse til Ministerrådet gjort rede for sitt arbeid i perioden 1990-1993 og sine planer for 1995-1997. I utarbeidningen av disse planer har rekommandasjonen fra Nordisk Råd vært tatt hensyn til. Det er Ministerrådets intensjon at Kontaktmannaorganet fra 1995 inngår i systemet med 3-årig mål- og rammestyring.

PTN-gruppen (Politi- og tollsamarbeidet i Norden) har hatt ansvaret for visse deler av handlingsprogrammet 1990-1993 og har hatt samarbeide

med Kontaktmannorganet. PTN-gruppen vil fortsette å ta initiativ til og organisere samarbeidet mellom de nordiske politi- og tollmyndigheter.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) har til oppgave å fremme og utvikle tverrvitenskapelige kontakter innenfor sitt arbeidsområde, ta initiativ og planlegge samnordiske forskningsprosjekter mm og har vært viet spesiell oppmerksomhet mot misbruksområdet i relasjon til sosiale forandringer i velferdsstaten. NAD har nylig gitt ut rapporter bl.a. om misbruksproblematikken sett i forhold til Europaintegrasjonen og narkotikapolitikken i internasjonalt perspektiv. NAD har vært evaluert i løpet av 1994.

Kontaktmannorganet fikk i oppdrag fra Ministerrådet å ha samråd med andre berørte nordiske institusjoner og organer om hvordan rekommandasjonens intensjoner kan realiseres. Disse er Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD), Politi- og tollsamarbeidsgruppen (PTN), NOPUS, Nordiska Hälsovårdshögskolan og Nordisk samarbeidsråd for kriminologi. Hensikten var å gjennomgå de ulike organenes eksisterende arbeidsprogrammer, og vurdere i hvilken grad de allerede imøtekommer de forslag om rusmiddelpreventive innsatser som rekommandasjonen innebærer.

Ministerrådet konstaterer at de fleste områder som er berørt i rekommandasjonen ivaretas kontinuerlig av Kontaktmannorganet, NAD eller PTN-gruppen. Ministerrådet mener at disse organisasjonene er velfungerende, og at de har et meget framgangsrikt samarbeid seg imellom.

Disse organer har kontakter med nærområdene. I Ministerrådets planer for nærområdene framover inngår rusmiddelspørsmålene som en del av de helsefremmende og forebyggende innsatser. I denne forbindelse er Ministerrådet positivt innstilt til ønsker og behov fra landene i nærområdene vedrørende forebygging. I tilfelle av at slike behov viser seg, kan NAD og NKN undersøke mulighetene for å iverksette aktiviteter. NKN følger opp det nordisk-baltiske narkotikamøtet i Tallinn 1993 ved å innkalle til et møte med representanter for de baltiske land i desember 1994. Målsetningen er å utveksle informasjon om narkotikasituasjonen i Norden og Baltikum samt å drøfte utviklingen i de ulike land. NAD fortsetter forskningsprosjektet om sammenhengen mellom misbruk og sosiale problemer (Baltica-study), som også tar til nærområdene.

Dessuten bør det framheves at de nordiske land er aktive i flere internasjonale fora som behandler narkotikaproblemer, herunder Pompidougruppen (Europarådet) og FNs organisasjoner. Pompidougruppen har planer om et pilotprosjekt for utdanning i *demand reduction* spesielt rettet til beslutningstakere og praktikere i Øst- og Sentraleuropa, inkl. Baltikum. Diskusjon om samarbeid med den Europeiske kommisjonen pågår. Ministerrådet anser at det er viktig å unngå dobbeltarbeid i forhold til innsatser som allerede pågår eller planlegges på europeisk nivå.

Det er Ministerrådets vurdering at rekommandasjonens intensjoner også framover er best tatt vare på ved at man framfor tidsavgrensede, aksjonspregete handlingsplaner, fortsatt satser på forutsigbar støtte til de eksisterende samarbeidsorganenes mer langsiktige arbeid på dette områ-

det. Ministerrådet legger stor vekt på det nordiske samarbeidet om narkotikaspørsmål. Innenfor flere organer har dette nå funnet sin naturlige form. Etter Ministerrådets mening krever narkotikaproblemene langsiktige og grundig sammensatte innsatser heller enn tidsbegrensede handlingsplaner. Beslutningen om å gjøre Nordisk kontaktmannaorgan for narkotikaspørsmål til et permanent og tverrfaglig utvalg under Nordisk ministerråd, er et uttrykk for dette synspunkt. Ministerrådet anser at de samarbeidsorganer som finnes på dette området oppfyller sine forpliktelser i så henseende, og at det derfor ikke finnes behov for en særlig handlingsplan på narkotikaområdet.

Ad rekommandasjonens pkt 2

På vegne av landenes regjeringer opplyser Ministerrådet at Danmark, Finland, Norge og Sverige har ratifisert alle FNs narkotikakonvensjoner. Island har ratifisert to av dem og forbereder ratifiseringen av den siste i løpet av vinteren. I forskjellige internasjonale sammenhenger arbeider landene samlet og hver for seg for at konvensjonene tiltres og etterleves, samt at det for øvrig oppnås varige resultater når det gjelder narkotikaproblemene. Innenfor rammen av Nordiska kontaktmannaorganet skjer et fruktbart informelt samarbeid angående de enkelte lands engasjement i det internasjonale arbeidet mot narkotika. Nordisk Råds rekommandasjon er i dette henseende godt ivaretatt.

2.6.11 Meddelande om rekommendation nr. 12/1994/s angående vidareutvecklat samarbete kring FNs barnkonvention (A 1053/s)

Rekommendationen lyder:

1. "Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidareutveckla sitt samarbete på de områden som FN:s barnkonvention berör."
2. "Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att i olika internationella sammanhang verka för att efterlevnaden av FN:s barnkonvention prioriteras."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har allerede et mangesidig samarbeid på områder som konvensjonen berører. I forslaget til et nytt samarbeidsprogram for sosial- og helsesektoren, gis klart uttrykk for at Ministerrådet vil fremme initiativer til samarbeid om barn- og ungdomspolitik med særlig vekt på utsatte barn og unge for å sikre gode opvekstvilkår for alle, samt initiativer som styrker områder innenfor den nordiske familiepolitikk. De aktuelle nordiske samarbeidsinstitusjoner er seg også bevisst konvensjonen om barns rettigheter. Således vil både NHV og NOPUS ha konvensjonen på dagsordenen i sine undervisningsaktiviteter.

I tillegg til dette har myndighetene i de landene som har ansvar for at landene etterlever konvensjonen også et vesentlig informelt samarbeid seg imellom for informasjons- og erfaringsutveksling. Barneombudsmennene og tilsvarende myndigheter eller organisasjoner, som spesielt har til oppgave å fremme barns interesser i samfunnet har også samarbeidskontakter.

Under sosialgeneraldirektørene arbeider en særlig kontaktgruppe for barn og unge som også tar seg av disse spørsmålene.

I internasjonal sammenheng arbeider alle de nordiske regjeringer for - i samsvar med rekommandasjonen - at FNs barnekonvensjon etterleves. Som eksempel kan nevnes det arbeidet som er gjennomført framfor og under FNs familieår 1994, senest gjennom et felles nordisk innlegg under FNs generalforsamling i oktober 1994.

Det henvises videre til regjeringenes meddelelser til rekommandasjon nr 9/1994 (A 1064/j) pkt 2.

I lys av dette mener Ministerrådet at rekommandasjonen følges opp og at den kan avskrives.

2.6.12 *Meddelande om rekommendation nr. 13/1994/s angående insatser mot hormondopning (A 1058/s)*

Rekommendationen lyder:

1. "Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete i syfte att bekämpa missbruket av anabola steroider och andra dopningspreparat."
2. "Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att föra upp problemet med anabola steroider utanför idrotten på den europeiska dagordningen, samt att verka för att alla medlemmar av Europarådet ratificerar rådets antidopingkonvention från 1989."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har ennå ikke slutbehandlet rekommandasjonens første del. Ved den sluttelige vurderingen vil der bli særlig lagt vekt på det nordiske merverdi-perspektivet.

Når det gjelder rekommandasjonens punkt 1, vil Ministerrådet opplyse:

Innenfor den organiserte idretten har det foregått et samarbeid mellom de nordiske land på dette området i mange år.

De nordiske lands riksidsrettsforbund undertegnet i 1983 en avtale om dopingkontroller av nordiske utøvere i trening og konkurranser. De samme parter undertegnet en ordning i 1986, en s.k. konvensjon som hadde som målsetting å harmonisere regler og prosedyrer i de ulike land. Denne ble i 1994 erstattet med en avtale som bygger på konvensjonen. Det er åpnet for at andre land kan knytte seg til denne avtalen.

På regjeringensnivå avholder en nordisk embetsmannsgruppe, som er ansvarlig for idrettsspørsmål, møter to ganger i året. I dette forum blir også saker innenfor antidopingarbeidet tatt opp.

På idrettens område er således antidopingarbeidet på nordisk basis i godt gjenge, både på organisasjonsplanet og på embetsnivå.

Når det gjelder misbruk av anabole steroider og andre dopingpreparat utenfor idretten, er dette problemet satt på de nordiske lands interne dagsorden. I denne forbindelse skjer et samarbeid mellom myndigheter i ulike sektorer. Dette er et viktig grunnlag for såvel et nordisk samarbeid, som framstøt i europeisk sammenheng.

Det trengs dokumentasjon som viser reelle tall på bruken utenfor den organiserte idretten. Selv om antallet avlagte positive dopingprøver i miljøer utenfor den organiserte idretten er stort, mangler man i dag klare tall som kan vise omfanget. Det arbeides nå med forskningsopplegg som skal kartlegge dette.

Ut fra den økende bekymring fra både myndighetenes og idrettens side over den voksende bruk av dopingpreparater utenfor den organiserte idrett, vil Ministerrådet framheve at det finnes nasjonal lovgivning på området. Dessuten er det i alle landene tatt initiativ for å analysere disse problemer, vurdere behovet for og nytten av informasjonsinnsatser samt å komme med løsningsforslag. Ministerrådet vil i forlengelsen av slike nasjonale erfaringer overveie nytten av et evt. nordisk samarbeid også når det gjelder antidopingarbeidet utenfor den organiserte idretten.

Når det gjelder rekommendasjonens punkt 2, vil Ministerrådet - på de nordiske regjeringenes vegne - opplyse:

Europarådets konvensjon mot doping fra 1989 er ratifisert av alle de nordiske land, som på forskjellig vis arbeider for at alle land i Europarådet ratifiserer konvensjonen. Norge har siden konvensjonen trådte i kraft og frem til sommeren 1994 sittet med lederskapet i *The monitoring group for the Antidoping Convention*. Sverige har ordførerskapet i en arbeidsgruppe som arbeider med dopingsens rettslige og legale aspekter. Informelt samarbeid skjer på flere ulike nivåer. Nordisk samråd foregår kontinuerlig i forberedelsene for møter i ovennevnte arbeidsgrupper.

Antall land som har ratifisert konvensjonen har i perioden økt fra 5 (1990) til 24 (juni 1994). Det er viktig at flest mulige land ratifiserer avtalen. Men like viktig er det at de land som ratifiserer, er rede til å ta det ansvar som avtalen krever. En kontroll av dette er vanskelig å gjennomføre. Ratifikasjon bør ikke komme før man er rede til å ta ansvaret.

Internasjonalt samarbeid pågår også med land utenfor Europa. Konvensjonen står fra starten åpen for tilslutning, ikke bare for Europarådets medlemsstater og de fire stater som er knyttet til den europeiske kulturkonvensjonen, men også andre stater som har deltatt i forberedelsen, nemlig USA og Canada.

2.6.13 *Meddelande om rekommendation nr. 14/1994/s angående nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster (B 141/s)*

Rekommendationen lyder:

1. "Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa det framlagda förslaget till nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster med beaktande av de synpunkter som anförts av socialutskottet."
2. "Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i sin nationella lagstiftning garantera nordiska medborgare rätt till färdtjänst."

Ad rekommandasjonens pkt. 1:

Nordiska ministerrådet meddeler:

Nordisk konvention om social bistand og sociale tjenester blev undertegnet på ministerrådsmøde (MR-S) den 14. juni 1994. Der er endvidere nedsat en opfølgingsgruppe til at følge konventionens implementering og praktiske gennemførelse i landene. De synspunkter, der blev fremført af socialudvalget i forbindelse med behandlingen af ministerrådsforslaget om konventionen vil naturligt indgå som en del af det arbejde, opfølgingsgruppen udfører.

Ad rekommandasjonens pkt. 2:

De nordiske landes regeringer meddeler:

Danmark henviser til bemærkninger til konventionen, hvori de danske ordninger er beskrevet samt til den nedsatte arbejdsgruppe for opfølgning af konventionen.

Finland har frågan om att utvidga rätten till färdtjänst att gälla även nordiska medborgare på tillfälligt besök i landet inte behandlats, då man ännu avväntar resultaten från den arbetsgrupp som skall utarbeta tillämpningsföreskrifter för biståndskonventionen.

Samtidigt bör det noteras att den offentliga sektorns svåra ekonomiska läge försvårat möjligheterna att genom lagstiftning utvidga de subjektiva rättigheterna.

Island: Denne bestemmelse vil ikke have nogen virkning i Island da intet land grænser op til Island.

Befordringstjenesten hører under kommunerne som må give handikappede mulighed for befordring. Formålet med handikappedes befordringstjeneste er, at gøre det muligt for de personer, som ikke kan benytte de offentlige transportmidler. Befordring på grund af nødvendig tjeneste betales af kommunerne, men befordring i forbindelse med arbejde eller fritidsaktiviteter kan kræves delvis betalt af brugeren.

Norge: Befordringstjenesten er ikke lovreguleret for norske borgere. Nordiske borgere ligestilles med norske borgere under ophold i Norge.

Sverige beviljas färdtjänst med stöd av socialtjänstlagen utan hänsyn till medborgarskap. Detsamma gäller riksfärdtjänst enligt lagen om kommunal riksfärdtjänst. Ett kommunalt beslut om färdtjänst och riksfärdtjänst kan överklagas till förvaltningsdomstol.

Den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster föreskriver dessutom likabehandling av nordiska medborgare när det gäller sociala tjänster.

De nordiske landes regeringer og Nordisk Ministerråd anser på denne baggrund, at rekommandationen kan afskrives.

2.6.14 *Meddelande om framställning nr. 17/1994/s angående nordisk alkoholpolitisk tidskrift (A 1080/s)*

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

Framställningen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringar att genom ekonomiska bidrag säkra utgivning av en nordisk alkoholpolitisk tidskrift."

Nordiska ministerrådet meddelar på de nordiska regeringarnas vägnar:

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) har bidratt till utgivelsen av Nordisk Alkoholtidskrift (NAT). Hovedsponsor har vært det finske alkoholselskapet, Alko. På grunn av forandringer i det finske alkoholsystemet er den fremtidige finanseringen av tidskriftet uklar. Fra finsk side er finanseringen for 1995 dog sikret.

Ulike alternativ for den fremtidige finanseringen av tidskriftet etter 1995 utredes fortsatt, herunder forskjellige former for nasjonale bidrag.

2.6.15 Meddelande om rekommendation nr 23/1994/s angående program för nordiskt social- och hälsosamarbete 1995-2000 (B 145/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa "Program for nordisk social- og sundhedssamarbejde 1995 - 2000" i enlighet med ministerrådsforslag B 145/s samt med beaktande av de synpunkter som framförts av socialutskottet."

Nordisk Ministerråd meddeler

Ministerrådet agter at vedtage ministerrådsforslaget om *Program for nordisk social- og sundhedssamarbejde 1995-2000* i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 145/s samt under iagttagelse af synspunkter, som er blevet fremført af Nordisk Råds socialudvalg. Af tidsmæssige grunde har Ministerrådet dog endnu ikke kunnet udforme det endelige samarbejdsprogram til vedtagelse.

3 Konsumentpolitikk

3.1 Utvikling

Det nordiske miljømerket Svanen er blitt en suksess. Det framgår av en rapport fra Avdeling for industriell miljø-økonomi, Lunds universitetet, som Nordisk Ministerråd har bedt om å vurdere det nordiske miljømerkingssystem. Miljømerket Svanen har stor troverdighet blant forbrukerne, og kjennskapet til hva Svanen står for er stadig voksende i de nordiske land. I mars 1994 var det utstedt 120 lisenser, og ca 600 produkter på markedet i de land som er med på ordningen, bar Svanemerket. Det er utferdiget 29 kriterier for utstedelse av miljømerket.

De europeiske forbrukerministre er blitt enige om enkelte punkter når det gjelder prinsippene for fjernsalgsdirektivet der finansielle tjenesteytelser glir ut av direktivet. Grønnbøkene om forbrukernes klagemuligheter (access to justice), garantier og ettersalgs service er blitt diskutert på et forum i høst. EU vil fortsette med å finansiere EHLASS-systemet med 80% i ennå en 4-årsperiode.

Det private forbruk i Danmark er øket som følge av signaler fra regjeringen om lavere skatt og øket beskjeftigelse. Danmark har fått sin første produktsikkerhetslov, som er en implementering av EUs produktsikkerhetsdirektiv. Markedsføringsloven er blitt endret og det er bl.a. innført et generelt forbud mot anvendelse av rabattkuponger. På bakgrunn av sammenbrudd i en bank og en rekke kritiske saker omkring pengeinstitutters rådgivning - særlig ved salg av egne produkter - har forbrukerombudsmannen gjennomført forhandlinger om et nytt etisk regelsett for pengeinstitutters rådgivning. Også betalingskortloven er blitt endret slik at den nå også kan regulere homebanking o.l.

I Finland står det generelt dårlig til med forbrukernes økonomi, bl.a. på grunn av høy arbeidsledighet. I slutten av mars 1994 hadde domstolene fått ca. 13 700 søknader om gjeldssanering. Gjeldssaneringsloven trådte i kraft i februar 1993.

Det har vært vedtatt lempelser i loven som regulerer detaljhandelens åpningstid. En ny forsikringsavtalelov er også vedtatt. Den inneholder bl.a. sivilrettslige konsekvenser av markedsføring og begrensinger i virksomhetens rett til å endre vilkår i gjeldende forsikringer. Dessuten er det vedtatt en lov om pakkereiser, som regulerer avtaleforholdet og markedsføringen, samt en lov om pakkereisevirksomhet. Revideringen av forbrukerbeskyttelsesloven inneholder et nytt kapittel om service og reparasjon, samt forbrukerkjøp. Finland har også fått en lov om boligkjøp.

Også i Island har man implementert EU-direktivet om pakkereiser, foruten andre direktiver om tekstilmerking og prismerking av henholdsvis næringsmidler og andre varer enn næringsmidler. I mai 1994 trådte en lov om salg av brukte biler i kraft. I forbindelse med den nye loven, har man utarbeidet forskrifter med bestemmelser om de krav som selgeren må oppfylle for å kunne drive handel med brukte biler, samt bestemmelser om selgerens opplysningsplikt og forsikringsbestemmelser. Produktsikkerhetsdirektivet derimot er ennå ikke implementert, men et lovforslag har vært til behandling under vårsesjonen i Alltinget og var fortsatt til behandling under høstsesjonen. I juli trådte en forskrift i kraft om leketøys sikkerhet og farlige imitasjoner som implementerer samtlige EU-direktiver på området.

Den norske regjering har nedsatt et utvalg som skal gjennomgå organisering og tilknytningsform for de forskjellige institusjoner som arbeider med forbrukerspørsmål. Formålet er å få en klarere atskillelse mellom deres roller som interesseorganisasjon, uavhengig faglig organ og forvaltningsorgan. Utvalget holdt sitt første møte i juni, og forventes å avgi innstilling sommeren 1995. Som følge av EUs forpliktelser har Norge opphevet forskrifter om opprinnelsesmerking for en rekke varer, samt implementert pakkereisedirektivet. På forskningsområdet har man især satset på forbrukerøkonomi og varedistribusjon, samt forholdet mellom forbruker og miljø.

I Sverige presenterte den konsumentpolitiske komiteen sin betenkning i begynnelsen av året. Komiteen foreslo bl.a. at Konsumentverket skulle inndeles i to nye myndigheter.

Den daværende borgerlige regjering la i september fram en proposisjon til Riksdagen om den framtidige konsumentpolitikken. Forslaget inneholdt bl.a. et nytt miljøpolitisk mål. Derimot ble det ikke foreslått noen deling av Konsumentverket. Proposisjonen ble tilbakekalt av den nye sosialdemokratiske regjeringen, som tiltrådte i begynnelsen av oktober.

Den 1. juli 1994 trådte gjeldssaneringsloven i kraft. Den innebærer at det nå også i Sverige finnes muligheter for svært gjeldstyngede privatpersoner å sanere sin gjeld.

3.2 Virksomheten 1994

1994 er det første år i konsumentsektoren med en ny struktur, som har som formål å styrke den politiske styring av virksomheten. Arbeids- og ansvarsfordelingen mellom de forskjellige organer i sektoren ble fastlagt, og endringen av sammensettingen i arbeidsgruppene har stått sin prøve.

1994 er også det første år hvor et nytt *Handlingsprogram*, som går fram til 1998, er trådt i kraft. Handlingsprogrammets overordnede målsetting for det nordiske samarbeidet, hvor de tre siste punkter er nye, er:

1. å forbedre forbrukernes rettslige og økonomiske stilling samt deres helbred og sikkerhet,
2. å tilgodese forbrukernes krav om miljøhensyn,
3. å utvide og forbedre forbrukerforskningen,
4. å delta i, og påvirke den europeiske utvikling på forbrukerområdet.

Foruten samordning og informasjonsutveksling i de faste arbeidsgrupper, skjer en vesentlig del av sektorens arbeid i form av prosjekter som har karakter av utredninger, forskning, seminar og nettverk. Styregruppene (arbeidsgruppene) initierer de forskjellige prosjekter, og har ansvaret for at prosjektvirksomheten gjennomføres tilfredsstillende, og at det skjer en oppfølging av prosjektenes resultater.

Nordisk Konsumentutvalg er et frittstående, rådgivende organ for ministerrådet (i praksis for konsumentsektoren via embetsmannskomiteen). NKUs vesentligste funksjon er å være idéverksted og dermed fornye og opprettholde den forbrukerpolitiske debatt. Nordisk Konsumentutvalg holdt sine første møter og et suksessrikt seminar om *Nødvendighetstjenester sett fra et forbrukersynspunkt* internt for sektoren.

Et forbrukerpolitisk forskningsprogram vil bli fastlagt etter årsskiftet, sammen med en Handlingsplan for finansielle tjenester i konsumentperspektiv. Det er også nedsatt en nærområdegruppe, hvis arbeide vil bli framlagt etter årsskiftet.

Resultatene fra det nordiske samarbeidet på konsumentområdet utnyttes dels i forbrukermyndigheter og -organisasjoners daglige arbeide, samt nasjonalt og nordisk for å påvirke den europeiske og internasjonale forbrukerpolitiske utvikling.

3.3 Prosjektvirksomheten

Handlingsprogrammet gjennomføres ved hjelp av sektorens prosjekter. Primo 1994 var det 45 igangværende prosjekter, herav 23 nyigangsatte. Ca 20 prosjekter er i mellomtiden (oktober) avsluttet, og 5 nye er startet.

Sektoren utgir tidsskriftet *Konsument i Norden*, som utkommer 2 ganger pr. år.

I 1994 var det totale budsjett på 5 740 TDKK. Det ble anvendt 4 101 TDKK på Handlingsprogrammets satsningsområder med følgende fordeling:

Prosjekt	TDKK
Rettslige spørsmål	1 646
Økonomi og informasjon	980
Sunnhet og sikkerhet	655
Forbruk og miljø	820

De resterende 1 639 TDKK er blitt anvendt til andre prosjekter, som man også har funnet det nødvendig å igangsette, konsumentsektorens tidsskrift samt planlegging og oppfølging.

3.3.1 Rettslige spørsmål

Mange av de igangsatte prosjekter inngår i en strategi for å forsterke forbrukernes stilling på europeisk plan ved å arbeide for at den nordiske forbrukerpolitikk får gjennomslag ved utforming av rettsakter i EES og EU, f.eks. ved etablering av et nettverk om forbrukerinnflytelse på EU-utviklingen på det finansielle området og et prosjekt om kontraheringstvang og reklamens bindende virkning.

En rekke andre prosjekter dreier seg om å koordinere en ensartet implementering av EES og EU-områdetets regler i de nordiske land, f.eks. EU-direktiv om urimelige kontraktvilkår i forbrukeravtaler, 3. generasjons forsikringsdirektiver og produktsikkerhetsdirektiver. Det arbeides også for å utvikle en felles nordisk beredskap på reklamasjoner o.l. ved grenseoverskridende kjøp ved hjelp av et prosjekt om kjøpsrettslige garantier og etterkjøpservice i Norden i et Europaperspektiv og et prosjekt om reise-garantiordninger.

En meget etterspurt veiledning fra konsumentombudsmennene om bruk av miljøargumenter i markedsføringen er publisert på engelsk, fransk, svensk og finsk. Foruten å veilede de nordiske produsenter og handlende, anvendes publikasjonen i arbeidet for å få gjennomslagskraft for den nordiske forbrukerpolitikk på europeisk plan. Et pionerarbeid om de forbrukerjuridiske krav til de livsnødvendige basisgoder er blitt ferdiggjort og vil bli fulgt opp i 1996. Problemstillingen er blitt aktualisert av utviklingen mot en liberalisering av slike nødvendighetstjenester.

3.3.2 Økonomi og informasjon

På det økonomiske området har man især arbeidet med forbrukerproblemer omkring finansielle tjenester og budsjetttrådgivning. Det har også

vært gjennomført et prosjekt om enhetspriser (kg/liter-pris) i flere etapper, som har lyktes i å påvirke EU-kommisjonens innstilling i forbindelse med forhandlingene om endring av direktivene på området.

Det er blitt etablert et europeisk nettverk om budsjetttrådgivning og gjeldssanering, idet Nordisk Ministerråd har gjennomført et europeisk seminar med 70 deltakere fra 11 land. Man ønsker å forbedre forbrukerinformasjonen, bl.a. gjennom anvendelse av ny informasjonsteknologi, og har derfor igangsatt et prosjekt som kan støtte konsumentorganenes mulighet for å kunne gi forbrukerinformasjon om varer og tjenester, rettigheter, plikter o.l. Prosjektet skal løpe etappevis over 3 år.

Det er blitt dannet et europeisk såvel som et nordisk nettverk om forbrukerundervisning. Det europeiske nettverk har sendt ut det første nummer av nyhetsbrevet *NICE-Mail*, som er finansiert av Nordisk Ministerråd.

En forskningsrapport om finansfusjonene i de nordiske land er utkommet i Nord-serien. I rapporten konkluderes det bl.a. med at det er en større konsentrasjon i den danske banksektor enn i noe annet OECD-land, og at de andre nordiske land følger etter. Rapporten viser også at det generelt ikke er stordriftsfordeler i banksektoren, og at forbrukerne ikke har fordeler av fusjonene. Rapporten konkluderer med at det er behov for beskyttelse av de private kunder.

3.3.3 *Sunnhet og sikkerhet*

For 4. år på rad samordner konsumentsektoren med stor suksess de nordiske forbrukersynspunkter i det europeiske standardiseringsarbeide ved hjelp av et godt innarbeidet og velfungerende nettverk mellom myndigheter og organisasjoner. Virksomheten forventes å fortsette.

Konsumentsektoren har lenge prioritert produktsikkerhetsspørsmål. De nasjonale forbrukermyndigheter arbeider på forskjellige måter for å motvirke og forebygge ulykker i hjem og fritid, især med henblikk på barn og unge. I den forbindelse er det i 1994 blitt formulert fellesnordiske sikkerhetskrav til sykler med det formål å forminske antallet ulykker som skyldes produktfeil. Samme formål tjener et nordisk samarbeidsforum for produktsikkerhet, som skal kartlegge mål og arbeidsmetoder for produktsikkerhetsarbeidet, muligheter for felles kontroll og arbeidsfordeling.

3.3.4 *Forbruk og miljø*

Med det formål å forbedre den nordiske miljømerking, ble det i 1994 utført et evalueringsstudium av uavhengige forskere på Lunds universitet. Rapporten foreslår bl.a. at man skal forandre finansieringspolitikken fra selvfinansiering til en kombinasjon av avgifter og statlig tilleggsfinansiering, at man skal fastlegge et tydeligere organisasjonshierarki, og at man skal overveie om den nåværende nasjonalbaserte organisasjon skal fortsette, eller om det skal oppbygges en ny samnordisk organisasjon. Konsumentministrene forventes å foreta organisasjonsmessige endringer i miljømerkingssystemet i 1995 på bakgrunn av rapporten.

Konsumentsektoren har startet et samarbeide med miljøsektoren som i første omgang dreier seg om å planlegge og avholde et seminar om miljøstyringsmidler og deres innvirkning på forbruks- og produksjonsmønstre.

4 Levnedsmiddelpolitikk

4.1 Utvikling

Virksomheten i de nordiske lands levnedsmiddelmyndigheter har siden 1994 vært preget av den fortsatt europeiske harmonisering, og implementeringen av EU-direktivene er kommet langt.

Noen av de viktigste nye EU-direktiver er 3 tilsetningsstoffdirektiver; om farvestoffer, søtningstoffer og andre tilsetningsstoffer, hvor det især i Danmark har vært offentlig debatt om prosedyrene for direktivenes tilblivelse, idet noen danske merkesaker ikke har vunnet innpass i direktivene. For tiden behandles en endring i direktivet om morsmelkerstatninger, hvor det legges opp til en tillatelse av bl.a. anprisninger som *redusert allergeninnhold*. Direktivet omhandler også tilskuddsblandinger til spedbarn.

I Danmark arbeider man på å forbedre veterinærdirektoratets administrasjon, som bl.a. vil gi overdyrlegene styrket kompetanse og samle det primære ansvar på samarbeidet med levnedsmiddelkontrollenhetene i én enhet i veterinærdirektoratet. I forbindelse med implementeringen av EU-direktivet om levnedsmiddelhygiene er levnedsmiddelstyrelsen igang med å foreta en større revisjon. De nye regler vil følge tre hovedpunkter; regler for behandling og salg av levnedsmidler, regler for virksomhetenes identifikasjon og kontroll av kritiske punkter (egenkontroll) og regler for myndighetenes kontroll med virksomhetene. Det er stor internasjonal interesse for en database levnedsmiddelstyrelsen har opprettet over spiselige planters innhold av naturlige giftstoffer og aromastoffer.

I Finland har kommisjonen for endring av levnedsmiddelovgivningen avgitt betenkning. Et forslag til ny lov skal gjelde for både levnedsmidler og fornødenheter som kommer i berøring med levnedsmidler. Kommisjonen foreslår at levnedsmiddelovervåkingen også skal omfatte eksport, og til en viss grad også transittering av levnedsmidler. Loven forutsetter dessuten at det utferdiges et landsomfattende program som årlig skal gi anvisninger for levnedsmiddelovervåkingen. Kommisjonen foreslår også at levnedsmiddelovervåkingen blir avgiftsbelagt for alle næringsdrivende.

I Island arbeider man på å privatisere levnedsmiddeltilsynet. Med utgangspunkt i fiskeindustrien, diskuteres det om den statlige kontroll skal avløses av en intern kontroll i virksomhetene. Forslaget til Islands nye næringsmiddellov blir tatt opp i Alltinget igjen høsten 1994.

Også i Norge er man i ferd med å gjennomføre organisatoriske endringer. Ansvarsfordelingen mellom det statlige og kommunale næringsmiddeltilsynet vil bli endret, slik at staten overtar ansvaret for importkontroll og for tilsyn med virksomheter som foretar produksjon og bearbei-

ding av animalske næringsmidler som omfattes av EØS-baserte forskrifter, samt ansvaret for tilsyn med virksomheter av regional, landsdekkende eller eksportrettet karakter. Alle nye regler på levnedsmiddelområdet i 1994 i Norge er EØS-baserte. Det vedtas 15 nye forskrifter samt 6 endringsforskrifter.

Som følge av EØS-avtalen har Sverige nå fått ca. 60 nye forfatninger vedrørende levnedsmidler. Utover implementeringen av EU-reglene, har Livsmedelsverket bl.a. prioritert drikkevann og utsendt 6 rapporter om risikohåndteringen i kommunal vannforsyning. Også oppsporing av allergirisiki i levnedsmiddelproduksjonen prioriteres. Livsmedelsverket er gått sammen med industrien for å angripe problemet systematisk.

4.2 Virksomheten 1994

Formålet med det nordiske samarbeidet på levnedsmiddelområdet er fastlagt i Levnedsmiddelrådets samarbeidsprogram fra 1993. Samarbeidet skal styrke bestrebelsene for å beskytte forbrukerne mot :

- sunnheitsrisiko for vann og mat,
- villedende markedsføring av levnedsmidler,
- sikring av levnedsmidlenes kvalitet,
- oppmuntre til forbedrede kostvaner.

Samarbeidet skjer fortrinnsvis ved hjelp av prosjekter som er gruppert om fem overordnede emner: Kost og ernæring, toksikologi og risikovurdering, næringsmiddelhygiene- og kontroll, drikkevann og næringsmiddel-lovgivning. Derutover arbeider Embetsmannskomiteén for levnedsmiddeldspørsmål sammen med Nordisk metodikk-komiteé for levnedsmiddel (NMKL) som bistår med utarbeiding, vurdering og avprøvning av metoder for levnedsmiddelanalyse.

Levnedsmiddelsektoren har for flere år siden erkjent at de nordiske levnedsmiddelinteresser forsvares best ved et intensivt samarbeide mellom de nordiske land med det formål å få innflytelse på den europeiske utvikling. Mange prosjekter rettes derfor mot det arbeid som foregår på europeisk plan, og bidrar med verdifulle bakgrunnsanalyser som støtter de nordiske argumenter. De nordiske land samarbeider om forslag til FAO/WHO Codex Alimentarius om bl.a. tilsetningsstoffer og kontaminanter, næringsmiddelhygiene og merking av næringsmidler for bl.a. å beskytte allergiske forbrukere.

I forhandlinger med EU (EØS-avtalen, medlemskapsforhandlinger) har det nordiske samarbeidet vært viktig for å utveksle informasjon og samordne innspill.

Det finnes også rasjonaliseringsgevinster i et nordisk samarbeide ved implementering av den europeiske lovgivning. Flere andre prosjekter har derfor til formål å oppnå en felles nordisk forståelse og fortolkning av regelverket og samarbeidet om tilpasninger og praktiske løsninger.

4.3 Prosjektvirksomhet

Primo 1994 var det 36 igangværende prosjekter - hvorav 18 nyigangsatte. Det totale budsjett for 1994 var 3485 TDKK fordelt på følgende måte:

Prosjekt	TDKK
Tverrgående, direkte under embetsmannskomiteen	485
Kost og ernæring	650
Toxikologi og risikovurdering	665
Levnedsmiddelkontroll	435
Drikkevann	421
Lovgivning	100
Oppfølging, planlegging, administrasjon	729

4.3.1 Kost og ernæring

Prosjektene faller i tre hovedgrupper. Overvåkning av levnedsmidler, forbruk og helse samt ernæringsinformasjon. Det pågår et større arbeide om revisjon av ernæringsrekommandasjoner og en revurdering av det nordiske samarbeidet på området.

Flere prosjekter om forbedring av statistikk på området er igang, og en undersøkelse av den svenske modell for husholdningenes levnedsmiddeavgifter og kostvaner er publisert med det formål å klargjøre muligheten for å anvende undersøkelsens design og innhold i de andre nordiske land. Det er også satt i gang et prosjekt med formål å gi en ernæringsmessig vurdering av aktuelle spørsmål innen merking, f.eks. påstander. Prinsipper for berikning blir behandlet i et annet prosjekt.

4.3.2 Toxikologi og risikovurdering

Det er et stigende behov for viten og opplysning som grunnlag for myndighetenes beslutninger omkring potensielle sunnhetsskadelige stoffer i matvarer, og vurdering av toksiske effekter av et høyt inntak av visse næringsstoffer. Derfor utføres til stadighet en rekke prosjekter som skal utbygge den viten vi har på området. I 1994 ble undersøkelser av returfiber til emballasje, essensielle sporelementer og gifter i stenmorkler publisert. Det kommer kontinuerlig nye resultater fra en fortløpende prosjektgruppe om naturlig forekommende toxiner og fra en prosjektgruppe om anticarcinogener.

4.3.3 Levnedsmiddelkontroll

De kontrollstrategiske spørsmål er blitt sterkt aktualisert ved tilpassingen til EU's indre marked. Det er behov for fellesnordiske holdninger og løsninger, bl.a. vedrørende de offentlige tilsyn i forhold til industriens egen kontroll, kontroll av importerte matvarer og kvalitetssikring av laboratorievirksomheten og kontrollmetodene. Et prosjekt om fellesnordiske regler for slaktning og kontroll av reinsdyrkjøtt er avsluttet i 1994 med stor suksess, idet de nordiske regler allerede er innarbeidet i de krav man fra na-

sjonalt hold stiller til reins-slakteriene. Det er utgitt en rapport om metoder til undersøkelse av bestråling av matvarer og igangsatt en lang rekke prosjekter som skal utvikle og forbedre kontrollmetoder. NMKL samordner de nordiske lands innsatser når det gjelder standardisering av analysemetoder for levnedsmidler innen CEN. Man deltar aktivt bl.a. innen gruppene for analyse av tilsetningsstoffer samt bestrålte levnedsmidler.

4.3.4 *Drikkevann*

Det pågår hele tiden en samordning av nordiske synspunkter i forbindelse med den europeiske standardisering i CEN - især i forbindelse med kjemikalier i vannbehandling, men også når det gjelder de materialer som er i kontakt med drikkevann. En bemerkelsesverdig og etterspurt rapport om *Vattenburna infektioner* utkom høsten 1994. Rapporten konkluderer med at det finnes en rekke forskjellige organismer, både bakterier, virus og parasitter i vannet i de nordiske land som kan være årsak til sykdommer og overfølsomhetsreaksjoner såvel om vannet brukes til å drikke, bade i og ved innånding. Identifisering, registrering, laboratoriemetodikk og tiltak trenger å bli forbedret, og bør samordnes i de nordiske land. Dette er andre året man arbeider med å bygge opp en virksomhet for testing og vurdering av substrat for mikrobiologiske drikkevannsanalyser.

4.3.5 *Lovgivning*

Samarbeidet m.h.t. næringsmiddelovgivning er blitt aktualisert ved at alle de nordiske land arbeider med inkorporering av EU/EØS-lovgivning. Det er derfor hensiktsmessig å samarbeide om en nordisk forståelse og tolkning av EU/EØS-regelverk. Det arbeides også med et ambisiøst prosjekt som skal framlegge en nordisk liste over tilsetningsstoffer som bygger på EU's positivlistesystemet.

Kapitel VII

EKONOMI

1 Energipolitikk

1.1 Utviklingen innenfor sektoren i de nordiske land

1.1.1 Danmark

Den første opfølgning på Energi 2000 blev fremlagt i november 1993. Den viste, at de tidligere igangsatte initiativer ikke var tilstrækkelige for at kunne opfylde den danske målsætning om en 20% reduktion af CO₂-emissionen i 2005. Der er derfor taget initiativ til igangsætning af en række nye initiativer vedrørende energibesparelser i slutforbruget, el- og varmesyningsområdet, vedvarende energi og grønne afgifter på erhvervslivets energiforbrug. I foråret 1994 blev der bl.a. vedtaget rammelovgivning om normer for energieffektivitet i energiforbrugende udstyr og lovgivning om integreret ressourceplanlægning.

I april 1994 ophævede regeringen DANGAS' importeneret til naturgas. De danske gasselskaber blev samtidig opfordret til at indlede drøftelser om en tilpasning af strukturen i gassektoren. Tilpasningen skal ses i sammenhæng med EU-forhandlingerne vedrørende direktivforslaget om det indre gasmarked.

I juli 1994 blev der åbnet en 4. udbudsrunde med henblik på at fremme efterforskningen efter olie og naturgas. I forhold til 3. udbudsrunde i 1989 er de økonomiske vilkår for tildeling af koncessioner blevet lempet. Baggrunden for lempelserne af vilkårene er det betydelige fald i olieprisen og den skærpede konkurrence om olieselskabernes efterforskningsmidler i forbindelse med åbningen af nye lande for kommerciel efterforskning.

1.1.2 Finland

Förverkligandet av regeringens energisparprogram och bioenergiprogram fortgick. Arbetet på att förnya och effektivisera energisparprogrammet påbörjades.

Regeringens proposition med förslag till en ny elmarknadslag lämnades till riksdagen i augusti. Lagen avses träda i kraft i mitten av år 1995. Avsikten med den nya lagen är att ett effektivt och konkurrenskraftigt elsystem skall kunna tryggas också i framtiden genom att elmarknadens funktionsduglighet förbättras.

Regeringens proposition med förslag till lag om en elmarknadscentral lämnades till riksdagen i september. Elmarknadscentralen skall ha i uppgift att övervaka elmarknaden och främja verksamheten på den på det sätt som stadgas i elmarknadslagen.

Regeringen gav sin proposition om energibeskattningen till riksdagen i oktober. Enligt propositionen höjs den totala nivån för miljöskatter på

energi med ca 50% från år 1994 till år 1995. Beskattningen baserar sig på CO₂-komponenten (60%) och energikomponenten (40%).

1.1.3 *Island*

Lov om energimærkning af husholdningsapparater blev vedtaget i Altinget i april. Lovforslag om ejendomsretten over ressourcer i undergrunden samt om retten til udbygning af vandkraft er til fortsat behandling i regeringen. Revidering af energilovgivningen pågår med henblik på at forslag til ny lov kan fremlægges under næste session i Altinget.

I april blev der i Altinget fremlagt en rapport om potentielle muligheder for produktion af elektricitet ved udbygning af vandkraft og geotermi. Rapporten samt en rapport om udbygningsmuligheder i nordøst Island er publiceret for at igangsætte en diskussion om disse muligheder, ikke mindst med henblik på, at der gives god tid til at diskutere konsekvenser af en eventuel udbygning for miljøet og tage hensyn til disse i projektering.

Den politiske diskussion om en eventuel eksport af el er i begyndelsesfasen, og der er ikke fattet beslutning om, man vil eksportere el fra Island, og i det fald under hvilke forudsætninger. Regeringen har dog besluttet, at en af forudsætningerne skal være, at eksporten medfører lignende effekt på nationaløkonomien som kraftkrævende industri. Landsvirkjun har indgået en samarbejdsaftale med en sammenslutning, hvori to hollandske el-selskaber m.m. deltager, om at lave en feasibilitetsstudie omkring el-eksport til Holland. Samarbejdsaftalen forpligter ikke Landsvirkjun til fortsat samarbejde med disse foretagende. El-selskaber både i Skotland og Tyskland (Hamborg) studerer også i samarbejde med Landsvirkjun en eventuel eksport af el fra Island.

1.1.4 *Norge*

Regjeringens enøkpolitikk er omtalt i St.Meld. nr. 41 (1992-93) om energiøkonomisering og nye fornybare energikilder. Et av de viktigste nye tiltakene som er iverksatt, som en oppfølging av meldingen, er etableringen av regionale enøk-sentra. Det skal etableres ett enøk-senter i hvert fylke. Det første senteret ble etablert i august d.å. Det økonomiske grunnlaget for denne aktiviteten er et påslag på 0,2 øre/kwh på nettariffene. Fullt utbygd vil sentrene i samarbeid med lokale energiverk tilføre enøkarbeidet 100-150 millioner kroner årlig. Ordningen med direkte tilskudd til enøk-tiltak er under avvikling. Informasjons- og opplæringstiltak opprettholdes på omlag samme nivå som tidligere.

I 1994 er det etablert nye virksomheter som formidler kraftomsetning der det er introdusert nye typer produkter for prissikring ved omsetning av kraftkontrakter. Departementet arbeider med å kartlegge regelverket for denne typen virksomhet.

Nærings- og energidepartementet har gitt Statkraft SF, på vegne av Norsk Krafteksport A/S, konsesjon for en langsiktig kraftutvekslingsavtale med det nederlandske kraftselskapet N.V. Samverkende Elektricitetsproduktiebedrivjen (Sep). Avtalen trer i kraft i 2001 og omfatter investering i en 600 MW sjøkabel.

Regjeringen tar sikte på å utlyse blokker i en 15. konsesjonsrunde i januar 1995. Det vil være aktuelt å utlyse arealer i Norskehavet og i Nordsjøen. Tildeling vil kunne skje i 4. kvartal 1995.

Den 25. februar la Regjeringen frem Stortingsmelding nr. 26 (1993-94), *Utfordringer og perspektiver for petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen*. Meldingen plasserer virksomheten i en samfunnsøkonomisk sammenheng, skisserer hovedlinjene i den historiske utviklingen, beskriver situasjonen nå og drøfter utfordringer for petroleumsvirksomheten i årene som kommer. I Stortingsmeldingen foreslås det også tiltak for å møte disse utfordringene.

I Nasjonalbudsjettet for 1995 har regjeringen foreslått ytterligere tilpassninger i rammebetingelsene for olje- og gassvirksomheten. Et viktig element i endringene som ble lagt frem i Nasjonalbudsjettet har vært å fjerne statens rett til økt eierandel (glideskala) i utvinningstillatelser tildelt mellom 3. og 14. runde. Dette gjelder framtidige funn i disse utvinningstillatelser, og allerede påviste felter som ikke er besluttet utbygget og som er mindre enn i størrelsesorden 50 millioner tonn oljeekvivalenter.

1.1.5 Sverige

Energikommissionen

En parlamentarisk kommission - Energikommissionen - tillsattes sommaren 1994. Kommissionen skall granska de pågående programmen för omställning och utveckling av energisystemet samt analysera behovet av förändringar och ytterligare åtgärder. Mot bakgrund av elmarknadens avreglering skall kommissionen också följa utvecklingen på den svenska elmarknaden och föreslå åtgärder för att säkerställa en effektiv elförsörjning. Utlandshandeln och de regionalpolitiska frågorna skall särskilt behandlas. Slutligen skall kommissionen lägga fram förslag om program med tidsangivelser för omställning av energisystemet. Ett slutbetänkande bör lämnas senast den 1 september 1995.

Elmarknaden

Riksdagen beslutade i maj 1994 om nya regler för den svenska elmarknaden. Produktion och handel med el skall ske i konkurrens. Regleringar som hindrar handel med el har avskaffats. Nätverksamheten skall däremot även i fortsättningen regleras och övervakas på särskilt sätt. Syftet med reformen är att skapa förutsättningar för en effektiv prisbildning på elmarknaden och därigenom anpassa prisbildningen till kundens behov. Reformen träder i kraft den 1 januari 1995.

Den nya regeringen har den 27 oktober 1994 i en proposition till riksdagen föreslagit att elmarknadsreformen skjuts upp för att skapa möjligheter för analyser av konsekvenserna av de nya reglerna för elmarknaden.

Regeringen har genom tilläggsdirektiv vidgat Energikommissionens uppdrag i syfte att väga in frågan om elmarknadens avreglering i ett större energi-, miljö- och näringspolitiskt perspektiv. Kommissionen bör med förtur analysera möjligheterna att genomföra elmarknadsreformen på ett sätt som inte låser utredningens fortsatta arbete.

Beredskapslagring av olja

Riksdagen beslutade i juni 1994 att avveckla de statliga beredskapslagren av olja för krigssituationer senast år 1999. I stället skall lager byggas upp i näringslivet, i eller i nära anslutning till det kommersiella distributions-systemet. På detta sätt integreras lagring för krigssituationer med lagring för s.k. fredskriser och den övriga kommersiella lagringen av oljeprodukter.

1.1.6 Det nordiske energipolitiske samarbeidet

Det nordiske energipolitiske samarbeidet gjennomføres innenfor rammen av fagministerrådet for energi- og næringspolitiske spørsmål.

Under embetsmannskomiteén for energi- og næringspolitikk - energisektoren - eksisterer i dag følgende samarbeidsgrupper: Energiforskningsutvalget (mandatperiode t.o.m. 1998) og Nordisk informasjonsgruppe om gasspørsmål. I tillegg er det under komiteén opprettet ad hoc grupper/styringskomiteer innenfor områdene kraft- og naturgassmarkedene i Norden, energirelaterte miljøspørsmål, energiøkonomisering, samt internasjonale energispørsmål. Det konstateres i denne forbindelse at erfaringene er gode når det gjelder siste års overgang fra i hovedsak faste ekspertgrupper til en større anvendelse ad hoc grupper. Energisektoren har videre en avtale med Nordel om informasjon om el-samarbeidet i Norden.

Samarbeidet er inrettet mot følgende prioriterte innsatsområder:

- Kraft- og naturgassmarkedene i Norden
- Det energipolitiske samarbeidet i EU/EØS
- Det Europeiske Energicharteret
- Samarbeidet innen Det Internasjonale Energiagentur (IEA)
- Arbeidet med energirelaterte miljøspørsmål
- Nordisk energiforskningssamarbeid
- Den energipolitiske situasjonen i Øst-Europa/Baltikum.

1.2 Virksomheten 1994

1.2.1 Kraft- og naturgassmarkedene i Norden

Nordiske el-markedsspørsmål

Ad hoc gruppen for nordiske el-markedsspørsmål (mandatperiode fra 1.3.1993 - 30.6.1994) har hatt til oppgave å utarbeide forslag til svar på rekommendasjon nr. 9/1993 *Nordels framtid*, vurdere forutsetninger/behov for nordiske tiltak for å utvikle det nordiske el-markedet, samt analysere utviklingen i EU/Østersjøområdet og konsekvensene for det nordiske el-markedet. Gruppen har avrapportert sitt arbeide gjennom rapporten *Det nordiske kraftmarkedet - under utvikling* (TemaNord 1994:613). Som underlag for gruppens arbeide er følgende rapporter utarbeidet/publisert: *Handel med elektrisitet i Norden* (TemaNord 1994:613), *The Electricity Market round the Baltic Sea* (TemaNord 1994:622), *Elhandel med lande uden for Norden*

(TemaNord 1994:626), samt *Ett integrerat nordiskt elnät* (TemaNord 1994:629).

Naturgass

Nordisk informasjonsgruppe om gasspørsmål er primært et forum for informasjonsutveksling mellom de fire nordiske statsselskapene, Dansk Naturgas A/S, Neste Oy, Statoil A/S og Vattenfall Naturgas AB. Myndighetene har observatørstatus. Selskapene i gruppen har ansvaret for gjennomføringen av prosjektet *Naturgasens roll i Norden och Baltikum fram till år 2010*.

1.2.2 *Energirelaterte miljøspørsmål*

Mandatet til ad hoc gruppen for klimastrategier på energiområdet (mandatperiode fra 1.3.1993 - 31.12.1994) omfatter bl.a.:

- utarbeidelse av en analyse vedrørende de nordiske nasjonale strategier på området, herunder en sammenligning med internasjonale strategier, samt kostnader for de enkelte nordiske land for å oppnå mål,
- foreta en vurdering av energiavgifter som virkemiddel i energipolitikken, herunder spesielt CO₂-avgifter - hvordan påvirker avgiftene det nordiske kraftmarkedet og den internasjonale konkurransevnen,
- transportsektoren,
- foreta en vurdering av *Felles implementering*, herunder avveining mellom interne/nasjonale tiltak og innsatser i Baltikum/Øst-Europa (kostnadseffektivitet).

Gruppen har avrapportert de tre første punktene i mandatet, herunder publisert rapportene *Strategier og kostnader ved å oppnå klimapolitiske mål i Norden* (TemaNord 1994:548) og *Efficiency Implications of FCCC Joint Implementation* (TemaNord 1994:628). Gruppen har i tillegg utarbeidet forslag til svar på rekommendasjon nr 29/1993/m angående kontroll av kärnteknisk verksamhet - andre del, samt rekommendasjon nr 35/1992/e angående energi- og miljøpolitisk samarbeide.

1.2.3 *Energiøkonomisering*

Ad hoc gruppen for internasjonale energiøkonomiseringsspørsmål (mandatperiode fra 1.3.1993 - 28.02.1994) har hatt som mandat å løse oppgaver vedrørende informasjonsutveksling om enøk-spørsmål i tilknytning til EU's enøkaktiviteter, herunder bl.a. SAVE- og PACE-programmene og spesielt i relasjon til energimerking, normer og målemetoder vedrørende elektriske husholdningsapparater. Gruppen har avrapportert sitt arbeide gjennom rapporten *Nordisk energieffektivisering i et europeisk perspektiv* (TemaNord 1994:615).

For oppfølging av det nordiske samarbeidet om energiøkonomiserings-spørsmål, er det etablert en ad hoc gruppe for energieffektiviseringsspørsmål (mandatperiode fra 1.10.1994 - 30.09.1995). Gruppens mandat omfatter i hovedsak:

- informasjonsutveksling om energieffektiviseringspolitikken i de nordiske landene, herunder gjennomførte programevalueringer og etablerte system for oppfølging og måling av effektiviseringsresultater. Videre skal man se på hvordan energieffektiviseringsarbeidet er organisert i de ulike land, herunder sammenhengen mellom energieffektiviseringsaktiviteter og liberalisering av el-markedet. Gruppen skal også foreta en kartlegging/evaluering av styringsmidler til å oppnå en økt energieffektivisering i ulike sektorer i nordisk sammenheng, herunder spesielt privat foretaksvirksomhet,
- informasjonsutveksling om gjennomføringen av energieffektiviseringsaktiviteter i relasjon til EU/EØS-samarbeidet.

1.2.4 Internasjonale samarbeidsfora

Innenfor det nordiske energisamarbeidet er det lagt vekt på å utveksle synspunkter, informasjon, samt drøfte aktuelle spørsmål vedrørende arbeidet i andre internasjonale samarbeidsfora på området.

I relasjon til EU/EØS har det i hovedsak dreid seg om spørsmål vedrørende ulike direktiver, både de som er vedtatt av Rådet, lagt frem av kommisjonen og under utarbeidelse i kommisjonen (f.eks. konsesjonsdirektivet, direktiver for felles regler for el- og naturgassmarkedene osv.). Det er etablert en arbeidsgruppe for EU-spørsmål (mandatperiode t.o.m. 31.12.1994), som skal gjennomføre en generell drøftelse av hvordan det nordiske samarbeidet om energi- og næringsspørsmål bør organiseres i en situasjon med flere nordiske land som medlemmer av EU.

Når det gjelder det Europeiske Energicharteret har man sett på spørsmål i relasjon til de pågående forhandlinger om basis- og sektorprotokoller.

Vedrørende det Internasjonale Energiagenturet (IEA) har man i hovedsak utvekslet synspunkter i forbindelse med forberedelser til møter i Governing Board og ministermøter.

I forbindelse med den energipolitiske situasjonen i Øst-Europa/Baltikum, er det lagt vekt på informasjonsutveksling om initiativer på området, både bilaterale og de som tas i andre internasjonale organisasjoner. I denne forbindelse er det etablert en styringskomité som arbeider med opplegget til et seminar om Norden og aktuelle energispørsmål i relasjon til Nordens nærområder.

1.2.5 Nordisk energiforskningssamarbeid

Ministerrådet vedtok våren 1994 å fortsette Nordisk Energiforskningsprogram (NEFP's) virksomhet med en ny fireårsperiode, dvs. fra 1995 og ut 1998. Programmet har pågått siden 1985, og vil som til nå, finansieres hovedsakelig med nasjonale midler. Totalrammen vil for 1995 være på NOK 25 mill.

Man har i Energiforskningsutvalget - programmets styre - i 1994 arbeidet mye med planleggingen av neste programperiode, men har som tidligere år også vært opptatt av programmets fleksibilitet, og av å gi det en

dynamisk og nordisk profil. Dette har man søkt å oppnå gjennom etablering av s.k. *samarbeidsgrupper* der arbeidet skal dekke virksomhet som ikke behandles i den øvrige delen av programmet. Den nordiske profilen i programmet markeres i første rekke gjennom en rekke større og mindre kurs, seminar, symposier, konferanser o.l., men også gjennom at de ca. 60 forskerne i programmet årlig har korter eller lengre opphold i et annet nordisk land enn sitt eget.

Antall fagområder i NEFP 1995-1998 vil øke fra dagens 6 til 7: *Bio-energiprosesser/fotosyntese* (noe endret), *Brenselsceller*, *Energi og samfunn*, *Fast brensel*, *Fjernvarme*, *Petroleumsteknologi* (noe beskåret) og *Prosess integrasjon* (nytt).

Energiforskningsprogrammet vil, ut over grunnidéen om gjennom nordisk samarbeid å styrke kompetansen ved universiteter, vitenskapelige høyskoler og andre forskningsinstitusjoner, i økende grad også styrke det nordiske samarbeidet mellom faglig sterke institusjoner. Man vil satse på et forsterket samarbeid mellom faglig sterke institusjoner og fagområder som kan bidra til øket konkurransekraft for det nordiske energiforskningsmiljø vis á vis EU. I kommende programperiode vil man sist men ikke minst satse på en økning av antall stipendiater.

1.3 Prosjektvirksomhet

I tillegg til det arbeidet som i dag gjennomføres i relasjon til energisektorens samarbeidsgrupper, ad hoc grupper og komitéer, ble det i 1994 også arbeidet med enkeltstående prosjekter, i hovedsak:

Energimarkedsspørsmål, herunder

- Nordisk elforsyningsmarked, som er en komparativ studie av kraftomsetningssystemene i de nordiske land, samt analyse av muligheten for utvikling av et integrert nordisk kraftmarked (TemaNord 1994:620).
- Kostnader av olevererad elenergi, hvor prosjektets målsetting er å samle alle nordiske vurderinger av prisen på ikke levert elenergi og sammenligne teoretiske modeller for hvordan disse kostnader oppstår (TemaNord 1994:627).
- Nordens interesser i prinsipper for internasjonale drivhusgassavtaler. I prosjektet behandles CO₂-avgiftenes innvirkning på de nordiske lands energisystem og økonomi, samt hvordan østeuropeiske land kan påvirkes til å redusere CO₂-utslippet. Prosjektet er avsluttet og vil være et innspill til det arbeidet som gjennomføres innenfor rammen av ad hoc gruppe for klimastrategier på energiområdet.

Energi- og miljøspørsmål, herunder

- Klimaendringer og energiproduksjon (4-årig - avsluttes 1995). Prosjektet har til formål å analysere effekten av klimaendringer på det nordiske energisystemet, oppgradere energiplanleggingsverktøyene for nordisk energiforsyning til å kunne ivareta effekten av klima-

endringer, samt utarbeidelse av scenarier og prognoser for tilsigstutvikling og energiproduksjonspotensial for en tidshorisont på 40 år.

- Nordisk energimarkedsmodell. I prosjektet utvikles en makro modell med formål å belyse bl.a. kostnadseffektiviteten av forskjellige miljøtiltak.

Energieffektivisering, herunder

- Kommunikationsinsatser och -effekter inom energiområdet. Prosjektet har til formål å gi grunnlag for en fremtidig realistisk og effektiv energikommunikasjon.

Tildelte fellesnordiske midler i virksomhetsåret:	TDKK
• Kraft- og naturgassmarkedene i Norden	300
• Energiøkonomisering	1 000
• Internasjonale energispørsmål	300
• Nordisk energiforskningssamarbeid	400
• Prosjektvirksomhet under pkt. 1.3	1 400

1.4 Nordisk Råds rekommandasjoner

1.4.1 Meddelande om rekommendation nr 35/1992/e angående energi- og miljøpolitisk samarbeide (A 991/e och A 999/e)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at til Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget udarbejde en energi-miljøpolitisk rapport, som belyser status for gennemførelse af målsætninger, analyserer vanskelighederne derved samt stiller forslag til et øget nordisk samarbejde på området, særligt vedrørende fremtiden for det nordiske elmarked og øget samarbejde med øvrige Østersølande."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordisk Ministerråd har tidligere oversendt til Nordisk Råd rapporten *Energi- og miljøpolitikk i Norden - status og utfordringer* (Nordiske Seminar- og arbeidsrapporter 1993:60) som svar på rekommandasjonen, jfr. brev datert den 9. desember 1993.

Nordisk Råd har imidlertid anmodet Ministerrådet om å fremlegge et tilleggssvar. De nordiske energiministres tilleggssvar på rekommandasjonen er oversendt Nordisk Råd, jfr. brev datert den 25. november 1994 (se s. 913). Ministerrådet foreslår att rekommandationen avskrives.

1.4.2 Meddelande om rekommendation nr 9/1993/e angående Nordels framtid (A 1021/e)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer innen utgangen av 1993 å fremlegge en felles studie av utviklingen i Nordel-

samarbeidet, herunder utviklingstendensene i de kommende år. Studien skal også inneholde regjeringens syn på mål og samarbeidsformer for det nordiske el-samarbeidet."

Nordisk Ministerråd meddeler:

De nordiske energiministrene har oversendt til Nordisk Råd rapporten *Det nordiske kraftmarkedet - under utvikling* (TemaNord 1994:613) som svar på rekommandasjonen. Ministerrådet tilslutter seg konklusjonene i rapporten, jfr. brev datert den 25. november 1994 (se s. 927).

Ministerrådet foreslår att rekommandationen avskrives.

1.4.3 *Meddelande om rekommandation nr 29/1993/m angående kontroll av kärnteknisk verksamhet (A 1034/m, A 1043/m, A 1044/m) - andre del*

Andra delen av rekommandationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att överväga möjligheterna till stöd för effektiv och miljöriktig energiförsörjning m.m. i Östersjö- och Nordkalottområdet."

Nordiska ministerrådet meddelar:

De nordiske energiministrenes svar på rekommandasjonens andre del er oversendt Nordisk Råd i begynnelsen av september 1994.

Ministerrådet foreslår att rekommandationen avskrives.

2 Näringspolitikk

2.1 Verksamhet 1994

2.1.1 Ministerrådet

Under 1994 har de små och medelstora företagen stått i centrum för verksamheten i Ministerrådet. Också samarbetet med Nordens närområden har ägnats stor uppmärksamhet med många aktiviteter under det gångna året.

Samarbetet om exportfrågor ledde till en rad förslag som syftar till att förbättra exportförutsättningarna för små och medelstora företag. Bl a har föreslagits att Nordiska Projektexportfonden skall få utökade resurser till sitt förfogande för att ge bättre stöd till de små- och medelstora företagens internationalisering, att Nordiska Investeringsbanken utvidgar kretsen av programländer till Polen och Ryssland, att det Baltiska Investeringsprogrammet utökas och att de nordiska institutionernas finansieringsmöjligheter samt den nordiska resursbasen i form av små och medelstora företag marknadsförs i högre grad. Näringsministrarna har bett samsarbetsministrarna och finansministrarna att värdera de förslag som har utarbetats. Inom ramen för samarbetet har två rapporter utarbetats, nämligen *Nordiska exportfinansieringsmöjligheter och samfinansiering med multilaterala och regionala utvecklingsbanker* samt *Samfinansiering och andra medel för ökad nordisk export från små och medelstora företag till projekt finansierade av utvecklingsbanker*.

Små och medelstora företags riskkapitalförsörjning har varit ett samsarbetsområde under de senaste åren. Inom Ministerrådet utvecklades ett förslag om ett Nordiskt Finansiellt Forum, vilket bl a var avsett att ge möj-

lighet för projekt och investerare att mötas på nordisk basis. Då intresset från branschen inte var tillräckligt stort beslutade Ministerrådet att avsluta arbetet. Två rapporter har utarbetats som underlag för arbetet, nämligen *Matchning av investeringskapital och affärsprojekt i de nordiska länderna* samt *Riskkapital till små och medelstora företag i Sverige - Studie av exit-problematiken och förslag till åtgärder och incitament*.

Samarbetet om riskkapitalförsörjning fortsätter, i första hand genom att ett seminarium arrangeras, vilket siktar till att belysa de små och medelstora företagens finansieringsordningar samt till att få ett erfarenhetsutbyte till stånd om existerande ordningar. Vidare har NIB blivit ombedd att ge ett bidrag genom att utforma sin modell för hur man kunde tänka sig att ta del i riskkapitalförsörjningen i Norden.

Nyföretagande är en central betydelse för näringslivets utveckling, varför ett samarbete på detta område har inletts och en arbetsgrupp har tillsatts. I ett första skede kommer en kartläggning och ett erfarenhetsutbyte av nyföretagandeordningar i de nordiska länderna att genomföras. Då servicesektorn ses som en central sektor för den framtida näringslivs- och sysselsättningsutvecklingen har arbetsgruppen fått i uppdrag att särskilt uppmärksamma denna sektor i sitt arbete. Ministerrådet har för avsikt att i ett senare skede belysa andra aspekter av servicesektorn.

Ministerrådet har beslutat att genomföra en värdering av Nordens framtida relationer i förhållande till det övriga Europa inom energi- och näringssektorn. Här skall diskuteras hur det nordiska samarbetet om energi- och näringsfrågor bör organiseras i en situation med flera nordiska länder som medlemmar av EU.

Ett seminarium om industripolitiska strategier arrangerades av Ministerrådet för de baltiska staterna i Vilnius i januari 1994. Detta var en uppföljning på ett liknande nordiskt-baltiskt seminarium 1991. Ministerrådet inbjöd därefter sina baltiska kolleger till sommarens ministermöte i Finland, då prioriteringar av samarbetet mellan de nordiska och baltiska staterna på det näringspolitiska området diskuterades och ett seminarium om industristrategier avhölls. Man enades om att ministrarna skulle mötas på ad hoc basis, att de nordiska länderna bilateralt skall sända experter på industripolitiska frågor till de baltiska länderna, samt att utarbeta studier om industristrategier för de baltiska länderna som underlag för diskussioner att hållas 1995.

Rapporten *The Role of Ministries of Industry in a Market Economy Context* återger innehållet i seminariet i Vilnius. Vidare har en rapport om sommarens nordiska-baltiska ministermöte och seminarium utarbetats - *Report from Nordic-Baltic Seminar of Industrial Policy*, vilken finns tillgänglig på Nordiska ministerrådets sekretariat.

För den betydande verksamheten på det näringspolitiska området i de nordiska närområdena redogörs i kapitel IX Närområdessamarbete.

2.2 Institutionerna

2.2.1 Nordisk Industrifond

Nordisk Industrifond har för 1994 haft en budget på 65,2 MNOK (60,6 MDKK) till disposition samt fullmakt till att tillstyrka projektstöd som kommer att utbetalas under efterföljande budgetperiod inom en total ram på 75 MNOK (69,8 MDKK).

Cirka 80% av fondens resurser till projektverksamheten disponeras inom insatsområdena NordFood (livsmedelsindustrin), NordList (resursbesparande lätta konstruktioner), Nordic Wood (träindustrin) och Nord-Pap (massa- och pappersindustrin). Cirka 20% används till icke-programbundna FoU-aktiviteter. Programmen är nu väl i arbete. NordFood-programmet omfattar 4 delprogram, NordList 3, Nordic Wood 6 och NordPap 4.

Verksamheten inom bioteknologi- och materialteknologiområdena har avslutats under 1994. Evalueringen av materialteknologi-programmet föreligger nu som en rapport i fondens publikationsserie. I bioteknologi-programmet har projekten avslutats och det har vidare genomförts ett antal seminarier. Idag föreligger det över 600 publikationer som ett resultat av programmet. Evalueringen av programmet påbörjades 1994.

Även om fonden har koncentrerat sin insats till de speciella insatsområdena, är det viktigt att också kunna upprätthålla kontakt med ett större spektrum av nordisk industri. Fonden har därför bl a under 1994 givit stöd till ett nätverksprojekt inom immunteknologi, utveckling av nya metoder för sammanfogning och ytbehandling, utveckling av miljöanpassad betong, miljöförbättring av djuptryckerier samt aktiviteter inom nordiskt forum för små och medelstora företag m.m.

En viktig uppgift för fonden är att ta initiativ och medverka till att personer inom industriföretag, FoU-organ och organisationer utvecklar nordiska kontakter inom sina arbetsområden. Bland de projekt som fonden har finansierat under 1994 och som siktar på erfarenhetsutbyte, ett bättre utnyttjande av den teknisk/industriella kompetensen i Norden och utvecklingen av nya samarbetsrelationer, kan nämnas finansiering och redaktionsansvar för tidskriften *New Nordic Technology* finansiering av rektormötet - inklusive industriseminarium - 1994, Nordiskt Näringspolitiskt Forum med årets tema *Teknisk och industriell utveckling inför år 2000* samt det nordiska studentutbytesprogrammet NORDTEK.

Nordisk Industrifonds styrelse har under året tillsatt en nordisk kontaktgrupp, vars första uppgift är att utarbeta en samnordisk strategi för de FoU-finansierade organen i de nordiska länderna och Nordisk Industrifond. Kontaktgruppen har medlemmar från samtliga FoU-finansierande organ i Norden.

För närmare information om fondens verksamhet hänvisas till fondens årsberättelse.

2.2.2 Nordtest

Nordtest budget för 1994 uppgick till DKK 10.9 miljoner. Sekretariatet består av 4 personer. 65 nya projekt startades under året och 20 nya Nordtest-metoder godkändes. Det totala antalet testmetoder, som Nordtest har koordinerat, finansierat, och övervakat utarbetandet av, uppgår därmed till 1275.

Nordtest utarbetade en ny strategiplan som blev godkänd på det nordiska näringsministermötet i Villmanstrand den 30.6.1994. Utgående från strategiplanen gjordes ett avtal om budgetkontrakt med Nordiska ministerrådet för perioden 1995-1997.

I den nya strategiplanen ingår en ändring av Nordtests organisation så att tidigare fackgrupper ersattes med en matrisorganisation bestående av strategi- och expertgrupper. Den nya organisationen trädde i kraft den 1.7.1994.

Utvecklingen av provningsmetoder har varit Nordtests största aktivitetsområde. Nordtest-metoder och tekniska rapporter har i ökad utsträckning använts som underlag inom det europeiska provningstekniska utvecklingen vilket lett till att nordiska behov och synpunkter kunnat beaktas. Speciellt inom kvalitetssäkring av provningslaboratieverksamhet har Nordtests högklassiga arbete fått internationell erkänsla.

Samarbetet med nordiska provningstekniska organisationer utvecklades bl.a. med SCAN-test och Nordisk metodikommitté för livsmedel (NMKL) med mål att uppnå större effektivitet och undvika dubbelarbete. Nordtest har aktivt deltagit i samarbetet inom Eurolab, ILAC och andra internationella organisationer. Det baltiska samarbetet fortsatte med ett nytt projekt som omfattar uppbyggande av ackrediteringssystem för ett antal provningsmetoder inom byggnadslaboratorier i de baltiska länderna.

I och med ikraftträdelsen av EEA har alla nordiska länder samma möjligheter som EU-länderna att få finansiering från det europeiska Standards, Measurement and Testing programmet. Nordtest har på hösten ordnat en workshop för att utreda hur ökat nordiskt deltagande i programmet kan ske och hur man kan påverka att medel fås till projekt från områden av nordiskt intresse.

För närmare information om verksamheten hänvisas till den kommande årsberättelsen och nyhetsbrevet Nordtest Info.

2.3 Projektverksamhet

2.3.1 Projektbeviljningar

	TDKK
Provningstekniskt baltiskt-nordiskt samarbetsprojekt på byggnadssektorn (Nordtest)	230
Nordiskt-baltiskt ministermöte	125
Nordic Blue, turistprojekt i Barentsregionen	155
Nordiskt-baltiskt standardiseringsmöte (INSTA)	150
Nyföretagandeordningar	100
Riskkapitalförsörjning, seminarium	200

Studier om industristrategier for Lettland och Litauen (ETLA)	300
Utredning, exportfrågor	50

2.4 Nordiska rådets rekommendationer

2.4.1 Meddelande om rekommendation nr 14/1992/e angående förstärkning av Nordisk industrifond (A 981/e)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage de nødvendige foranstaltninger for at styrke Nordisk Industrifonds stilling og virksomhed til fremme af det næringspolitiske samarbejde i Norden."

Nordisk Ministerråd meddeler:

I Ministerrådets årsberetning for 1993, C 1 1993, gjorde Ministerrådet rede for at nyvurderingen av det nordiske samarbeidet medførte reduserte ressurser til det næringspolitiske samarbeidet, og med dette også reduserte bevilgninger til Nordisk Industrifond. For å dempe de negative konsekvensene for Industrifondets virksomhet, ble fondet for budsjettåret 1994 tilført 6 MDKK ekstra fra det generelle regnskapsoverskuddet utover den ordinære bevilgningen.

Etter interne drøftelser i Ministerrådet er nå Nordisk industrifond stilt i utsikt en 3-årig planleggingsramme på i alt 199,4 MNOK (177,5 MDKK) og det er utarbeidet 3-års budsjettkontrakt i samsvar med dette. Ministerrådet har også sagt seg villig til å verke for å øke den nasjonale finansieringsandelen for de enkelte programmer/prosjekter. Etter oppfordring fra Ministerrådet har styret for fondet vedtatt å redusere og avvikle sitt engasjement i student- og forskerutvekslingsordninger. Styret har også gjennomført visse reduksjoner i de administrative kostnadene samt tilpasning av prosjektvirksomheten til de nye budsjettforutsetningene.

Ministerrådet er innstilt på å opprettholde og videreutvikle Nordisk industrifond som en aktiv og nyttig nordisk næringspolitisk institusjon innenfor de overordnede prioriteringer som gjelder for det nordiske samarbeidet.

Med henvisning til ovenstående foreslår en at rekommendasjonen avskrives.

2.4.2 Meddelande om rekommendation nr 27/1993/e angående etablering av næringszoner i Norden (A 1040/e)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
å utarbeide en vurdering av erfaringene med etablering av ervervs-
soner
å arbeide for en harmonisering av relevante regler og bestemmelser for
bedriftsutvikling i grenseregioner i Norden."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har gjort en viss kartläggning av näringszoner i Storbritannien och i Danmark.

I Storbritannien har näringszoner etablerats i två omgångar, nämligen 10 zoner i perioden 1981/82 samt 13 i perioden 1983/84. De har placerats i de gamla industriområdena och löper över 10 år. I den brittiska utvärderingen från 1987 bedöms näringszonsprogrammet som positivt. I perioden 1981 till 1986 har kostnaderna för näringszonerna uppgått till GBP 297 mio (1986 års priser), och programmet beräknas ha skapat ca 13.000 nya arbetstillfällen.

Som det enda land i Norden har Danmark infört näringszoner som en försöksordning. Dessa zoner uppgår till 10, vilka har etablerats i av EU godkända regionala stödområden. De danska näringszonerna ger särskilt fördelaktiga villkor för nyinvesteringar. Försöksordningen påbörjades i början av 1994. Den kommer endast att gälla för företagens nyinvesteringar under 1994, medan skattelättnaderna gäller fram till utgången av 1999.

Det har inte genomförts någon utvärdering av ordningen. Sonerna är placerade inom områden som samtidigt erhåller regionalt stöd från EU, varför det är vanskligt att skilja på effekter som stammar direkt från försöksordningen och effekter som stammar från det regionala stödet.

Det är Ministerrådets uppfattning att det bästa medlet för att minska arbetslösheten och att skapa större välbefinnande är att sträva efter att förbättra ramvillkoren för alla företag. Härigenom skapas förutsättningarna för ökade investeringar, ökade företagsetableringar och större sysselsättning. Näringspolitiken i de nordiska länderna inriktas framförallt på generella åtgärder, vilket främjar konkurrensen mellan företag. Ministerrådet har en principiell invändning mot näringszoner som instrument, då det genom sin preferentiella behandling av företag i ett avgränsat område, snedvrider konkurrensen och endast marginellt kan påverka sysselsättningsläget.

För att stödja regioner med en svag ekonomisk utveckling finns möjligheter till regionalpolitiskt stöd. Detta stöd utgår främst till företagsetableringar eller investeringar.

Inom samtliga nordiska länder vidtar regeringarna åtgärder för att stimulera nyföretagandet. Inom Ministerrådet har ett samarbete om nyföretagandeordningar i de nordiska länderna påbörjats.

När det gäller en harmonisering av relevanta regler och bestämmelser för företagsutvecklingen i gränsregioner i Norden anser Ministerrådet att en viss harmonisering uppnås genom det europeiska regelverket för den inre marknaden. Ytterligare harmonisering är inte aktuell.

Mot bakgrund av ovanstående anser Ministerrådet att rekommendationen kan avskrivas.

3 Regionalpolitik

3.1 Regionalpolitisk udvikling i länderna

3.1.1 Danmark

Danmark har i begyndelsen af 1994 afsluttet forhandlingerne i EU om anvendelsen af midlerne fra strukturfondene efter 1. januar 1994.

Mål II områdene blev udvidet med et par kommuner i Nordjylland hvor nu 16 kommuner er støtteberettigede. Den økonomiske ramme blev tilsvarende udvidet. På Lolland blev godkendt de 9 kommuner der også var med i forrige periode. Som mål 5b-områder blev godkendt 43 kommuner i 11 amter (hovedsaglig i Nordvestjylland og Sønderjylland), herunder en række st rre  er og 27 mindre  er. Dele af København blev ikke, selv om der blev søgt om det, godkendt som mål II-område, men  resundsregionen er blevet optaget i INTERREG II-programmet.

3.1.2 Finland

Från början av 1994 trädde den reviderade regionalpolitiska lagstiftningen i kraft. Enligt den nya lagstiftningen skall regionalpolitiska och sektormyndigheter på regional och central nivå i samarbejde utarbeta fler rigo utvecklingsprogram. Under året har de nybildade förbunden på landskapsnivå, som har utvecklingsansvaret på regional nivå, tillsammans med andra regionala myndigheter och akt rer utarbetat regionutvecklingsprogram. Planerna godkändes av förbunden på h sten. I flera förbund har programavtal slutits mellan berörda myndigheter för att säkra genomförandet av utvecklingsåtgärder. De godkända planerna skall ligga till grund för inriktandet av de statliga budgetmedel, som utsetts till så regionala utvecklingspengar (ca 4,7 mrd MK). P  basen av de regionala planerna har en riksomfattande m lplan f r det regionala utvecklingsarbetet utarbetats och godkänts av regeringen.

I Finlands EU-förhandlingar nåddes ett avtal som f r regionalpolitikens del innebar att de svagast utvecklade regionerna (ca 17% av Finlands befolkning) utsågs till mål 6-områden och att Finland utlovades 1,7 mrd ECU strukturfondspengar under perioden 1995-99. I början av h sten presenterade Finland sitt förslag till mål 2- och mål 5b-områden, som täcker 37% av befolkningen. Utarbetandet av program för erhållande av strukturfondsmedel påbörjades med sikte att kunna lämna programf rslagen till kommissionen så snart avtalet ratificerats.

I början av året notifierades de regionala företagsstöden till EES kontrollorgan ESA och under året f rdes förhandlingar om stöden med såväl ESA som kommissionen. Diskussionerna f ranledde mindre justeringar i stödområden och st dniv er.

3.1.3 Island

Resurssituationen i Island har endnu ikke ændret sig. I det nuværende kvote r er man blevet nødt til at skære torskekvoten ned endnu en gang til. Dette gør situationen i de mange fiskeriafhængige steder endnu mere

usikker. Generelt er økonomien dog på opsving igjen, bl.a. på grund af generelle økonomiske omstændigheder.

I maj vedtog Altinget det forslag til regionalpolitik for Island som nævntes i sidste årsrapport. Man arbejder nu på at gennemføre de forskellige tiltag som findes i den.

I sidste år prøvede man at ændre kommunesystemet i Island gennem lokale omrøstninger om forslag til sammenslåinger af de mange små kommuner. Generelt var disse forslag afvist men endog har antallet kommune kommet ned med 20-30. Man starter nu også på et forsøgsprogram med frikommuner.

3.1.4 Norge

Den økonomiske udvikling i Norge har det siste året endret seg sterkt i positiv retning. Uviklingen var først eksportdrevet, med store økninger i de fleste eksportnæringer, både i de tradisjonelle næringer, basert på våre naturressurser, i turisme og i mer høyteknologiske virksomheter. Et sterkt rentefall siste år forsterket optimismen og etterhvert har det skjedd en sterk økning i den innenlandske konsumentetterspørselen og rask opptrapping av byggeaktiviteten, særlig i boligbyggingen som lå på et lavmål. I hovedsak har alle deler av landet tatt del i denne oppgangen, men særlig har utviklingen vært positiv i de større byområdene.

Det er derfor fare for at den relativt balanserte regionale utviklingen en har hatt i de siste årene og som i stor grad har skyltes at det har vært stor arbeidsløshet i alle deler av landet, herunder også i storbyene, vil snu tilbake til gammelt mønster med en stor flytting av ungdom fra distriktene til de større byområdene. Innenfor regionene i utkanten har det hele tiden skjedd en sentraliseringsprosess.

Det geografiske virkeområdet for de regionalpolitiske virkemidler ble endret fra 1.1.1994. De totale virkeområdet ble redusert med 20 kommuner, fra 322 kommuner med vel 37% av befolkningen til 302 kommuner med vel 31%. Området for de direkte bedriftsrettede virkemidlene ble redusert med 69 kommuner, fra å omfatte 322 kommuner med vel 31% av folketallet til 253 kommuner med ca 25% av landets folketall. Laveste maksimalsats for investeringstilskudd er nå 25%, mot tidligere 15%. Småbedrifter i resten av landet kan heretter få investeringstilskudd på inntil 15%. Det er skjedd visse omprioriteringer geografisk, med forsterket prioritering av de svakeste områdene i Nordnorge, indre deler av Østlandet og deler av Trøndelag. Det er samtidig opprettet et nytt virkeområde som bare omfatter de indirekte og kommunerettede virkemidler.

EU-forhandlingene er slutført med et godt regionalpolitisk resultat. Blå ble de fire nordligste fylker definert som et nytt mål-6-område ut fra befolkningstetthetskriterier og med muligheter for et EU-støttenivå som tilsvarer mål-1-nivå. Forberedende programarbeid er igangsatt i dette området. Avgrensningen av mål-2 og 5b er ennå ikke avklart. Notifiseringen av den nasjonale statsstøtten er under sluttbehandling i ESA.

3.1.5 Sverige

I juni 1994 fattade Riksdagen beslut om regionalpolitiken efter förslag från regeringen i propositionen Bygder och regioner i utveckling. Kortfattat innebär förändringarna att de särskilda regionalpolitiska resurserna ökade från 2,6 till 2,9 miljarder SEK. Huvuddelen av de ökade medlen avser insatser på regional nivå, genom länsstyrelserna. Genom bl a ett nytt småföretagsinriktat landsbygdsstöd och riktlinjer om att utarbeta landsbygdsprogram ges regionalpolitiken en starkare inriktning mot utveckling av landsbygden. Större krav på att utarbeta strategier för arbetet i länen ställs också. Som en engångsinsats avsätts 800 miljoner SEK som länsstyrelserna skall använda till företagsutveckling under budgetåret 1994/95. Dessa medel har en stark företags- och tillväxtinriktning och får disponeras i alla delar av landet.

3.2 Det nordiske samarbejde indenfor det regionalpolitiske område

Det nordiske samarbejdsprogram for 1990-94 er et overordnet ramme-program, der beskriver strategien indenfor de forskellige samarbejdsområder. Samarbejdsprogrammet blev i 1991 suppleret med et strategiprogram for samarbejdet indenfor og mellem regioner 1992-94. Strategiprogrammet fastlægger kriterier for, hvordan nordiske regionalpolitiske midler kan anvendes i de grænseregionale samarbejdsområders projektvirksomhed samt i temaorienteret og sektorovergribende samarbejde.

Ministerrådet har i juni 1994 godkendt et forslag til nyt nordiske regionalpolitisk samarbejdsprogram, *Tilvækst og udvikling i Nordens regioner* for perioden 1995-99.

Forslaget vil blive forelagt Nordisk Råd til behandling på sessionen i Reykjavik i marts 1995.

Forslaget lægger tyngdepunktet ved tre områder: a) Kundsopsbygning samt udvikling af kundskabs- og erfaringsudveksling indenfor Norden og mellem Norden og EU, b) Udvikling af det grænseregionale samarbejde og regionssamarbejdet indenfor Norden, mellem Norden og EU samt mellem Norden og dets nærområder i øst, c) et aktivt sektorsamarbejde.

I forhold til det gældende samarbejdsprogram understreger det nye forslag mulighederne i forhold til EU og til nærområderne i øst.

Ministerrådet har endvidere besluttet at behandle et forslag om et udvidet samarbejde i det nordatlantiske område med udgangspunkt i, at det nuværende vestnordiske samarbejde udvides til også at omfatte så store dele af kystområderne i Norge som muligt.

3.3 Virksomheden 1994

3.3.1 Generelt

Virksomheden har udfoldet sig efter de retningslinier, som blev vedtaget i det nordiske samarbejdsprogram for regionalpolitik 1990-94 og det komplementerende strategiprogram for samarbejde indenfor og mellem regioner

1992-94. Igennem perioden har der på grund af den politiske udvikling været lagt stadig større vægt på spørgsmål i relation til EU.

Det nordiske budget for regionalpolitisk samarbejde har i 1994 været på 27 851 TDKK, hvoraf 2 500 TDKK er overført fra Ministerrådets overskud fra 1992. I beløbet indgår 3 006 TDKK TIL NordREFOs virksomhed. Projektmidlerne på 24 845 TDKK har været disponeret som følger:

Kundskabsudvikling og erfaringsudveksling	TDKK
Kundskabsudvikling og nye initiativer	2.897
Basprojektet/NOGRAN	370
NordRevy	400
NordREFO	500
LEDA-projekt	175
Barents case-study	300
Små nordiske ø-økonomier	400
Kompetencecentre	220
Samarbejde mellem regioner	
Nordkalot-samarbejdet	6.300
Vestnordensamarbejdet	3.500
Kvarkensamarbejdet	2.600
Midtnordensamarbejdet	1.500
Skærgårdssamarbejdet	1.300
Samarbejdet Bornholm-Sydøstre Skåne	1.100
Samarbejdet Østfold-Bohuslän	600
ARKO-samarbejdet	700
Øresunds-samarbejdet	800
Ø-samarbejdet i Østersøen	250
Sektorsamarbejde	
Fiskeriregulering, markedsforhold m.v.	100
Konference om nordiske fiskerisamfund	133
Samnordisk Nordkalottprojekt (Club Nord)	700

3.3.2 Forskning och utredningsverksamhet, erfarenhetsutbyte mm

NordREFO har till uppgift att ta initiativ till, genomföra och samordna nordisk regionalpolitisk forskning. Härutöver skall institutet söka främja sambandet mellan forskning och praktisk politik samt utveckla och stärka nordiska forskarnätverk inom det regionalpolitiska kunskapsområdet. Ministerrådet anlitar också NordREFO för vissa projekt.

NordREFOs styrelse fastslog förra hösten ett nytt forskningsprogram för perioden fram till 1997. Programmet, som är inriktat på de regionalpolitiska konsekvenserna av dagens samhällsomvandling inom de nordiska länderna, fokuserar på följande tre tyngdpunktsområden:

1. Ekonomisk omstrukturering
2. Infrastrukturell utveckling (inkl miljöfrågorna)
3. Politisk och institutionell utveckling, nya regionalpolitiska aktörer.

Inom ramen för dessa tre övergripande programområden har sedan hösten 1993 följande forskningsprojekt startats:

- Regionala produktionssystem i Norden
- Omvandlingen inom den offentliga sektorn
- Krisens geografi
- Ekonomiska utvecklingsmöjligheter och strategier för små nordiska ö-ekonomier
- De stora nordiska transportprojekten. Transportinfrastruktur, miljö och regional utveckling
- Europaintegrationen och Nordens regionalpolitiska aktörer
- Miljöaspekter i EUs strukturfondsarbete
- Case Barents - aktörer och transnationell regionbyggnad
- Det framtida utvecklingsarbetet på lokal och regional nivå
- Den statliga nivåns strategier för regional utveckling i ett EU-perspektiv.

Härutöver pågår diskussioner om ytterligare 3-4 aktuella projektidéer, ett projekt med upphandling från EU-kommissionen (DG XII), två essayprojekt, seminarier mm. Från föregående programperiod pågår arbete med två ännu ej avslutade projekt.

Institutet ger ut en egen forskningsrapportserie där resultaten från forskningsverksamheten redovisas. Under senare år har i genomsnitt fem rapporter utgivits per år.

NordRevy. För att förstärka informationsspridningen och erfarenhetsutbytet inom det regionalpolitiska fältet (i vid mening) har NordREFO sedan 1990 gett ut tidskriften NordREVY. Tidskriften utkommer i sex nummer per år och innehåller förutom temaartiklar även aktuell debatt, regionalpolitiska nyheter och bokanmälningar.

Basprojektet bytte i september namn till NOGRAN - Nordiska gruppen för regional analys. NOGRAN har inför EU-förhandlingarna bistått Finland, Norge och Sverige med information och argumentation om de glest befolkade regionernas särdrag. Utredningsarbetet koncentrerades senare under våren på att stödja de nordiska länderna i deras förberedelser inför EU-medlemskap. NOGRAN har i nära samarbete med tjänstemän från de nordiska länderna studerat strukturfondernas finansiering, förvaltning och det programarbete som ligger till grund för finansieringen. Erfarenheterna har huvudsakligen samlats in från Danmark och Skottland.

Årsrapporten 1993/94 behandlade den offentliga sektorns roll och EUs regionalpolitik ur ett europeiskt perspektiv. För att snabbare sprida resultatet av olika utredningar började NOGRAN under våren publicera en snabbrapport. De tre första rapporterna behandlade (1) kommittéerna i EUs regionalpolitik, (2) regionalpolitiska stödområden i Norden och (3) danska erfarenheter av strukturfonderna.

NOGRAN har under hösten på uppdrag från NÄRP organiserat en inlärningsprocess kring politik för kompetenscentra. Syftet är att i samverkan med ansvariga tjänstemän utveckla en modell för att kunna värdera regionala program för teknologispredning och kompetenshöjande insatser.

3.3.3 *Samverkan inom och mellan regioner*

Gränsregionalt samarbete

Den gränsregionala verksamheten har drivits enligt de riktlinjer som ministerrådet vidtog i Strategiprogrammet för samarbetet inom och mellan gränsregioner 1992-94.

Nordkalottkommitténs (NKKs) verksamhet präglades år 1994 av sökandet efter nya strategier inför de pågående europeiska förändringsprocesserna. Det under året utarbetade förslaget till nytt handlingsprogram *Nordkalotten i det nya Europa* betyder en viss omstrukturering av Nordkalottsamarbetet och förstärker NKKs funktion som brobyggare i en öst/ väst- och en nord/syd-dimension.

I enlighet med detta har NKK redan startat ett arbete med att bevaka Nordkalottens intresse i det integrerade Europa och förbereda regionen inför ett eventuellt EU-medlemskap av länderna.

Under ledning av Nordkalottens utbildnings- och forskningsråd genomfördes utbildnings- och forskningsverksamheten med tre huvudinriktningar; nätverksbyggande, kallt klimat - FoU samt utbildningsprojekt.

Projektet *Stöd till nätverksbyggande och samarbete på Nordkalotten* (stipendieordning) fortsatte också under 1994 som ett led i att stimulera till utveckling av nya samarbets- och projektidéer. Ett exempel på en ny projektidé från 1993 är "Kvinneliv på Nordkalotten", som vid sidan av nätverksbyggande utvecklades under år 1994 till ett bokprojekt, planering av en högskolekurs samt ett forskningsprogram.

Det första seminariet i en resande seminarieserie på temat *Ungdom - utbildning och arbete på Nordkalotten* genomfördes vid Universitetet i Tromsø - samarbete med studentföreningen och Föreningen Norden. Seminarieserien fortsätter under våren 1995.

Det fleråriga programarbetet omkring kallt klimat teknologi redovisas i en slutrapport. Två konkreta FoU-projekt inom temaområdet avslutades också.

Det tredje och avslutande försöksåret med högskoleutbildningen i natur- och resursförvaltning genomfördes under året och "Samarbets- och utvecklingsprogram för kvinnliga ledare på Nordkalotten" avslutades och redovisades i en egen rapport.

De övergripande målen för verksamheten inom sektorn för handel och industri har varit att utveckla Nordkalotten som hemmamarknad och att stärka Nordkalottföretagens internationella konkurrenskraft. Under de senaste åren har arbetet speciellt gällt företag inom den mekaniska träförädlingen och företag med leveranser till den offentliga sektorn.

Arbetet inom träsektorn har koncentrerats på sammanställning av relevanta säljargument om Nordkalottfurans kvalitativa egenskaper för att användas som tekniskt säljstöd såväl inom mekanisk träindustri som inom träbranschen för övrigt.

Målet för projektet *Offentlig upphandling av Nordkalotten* är att medverka till att Nordkalottföretagen ökar sin andel av försäljningen till den offentliga sektorn på Nordkalotten.

För närvarande driver Nordkalottens Turistråd (NT) två projekt; Club Nord-projektet och Green Incentive på Nordkalotten-projektet.

Målet med det samnordiska Nordkalottprojektet Club Nord är att på fem år fördubbla intäkterna från turister från mellersta Europa. Projektets insatser har koncentrerats både på säljledet och konsumenterna. Genom deltagande i internationella workshops och mässor har projektet förankrats i resebranschen, massmedia och allmänheten.

Målet med Green Incentive-projektet är att få flera konsumtionsstarka resenärer till Nordkalotten. Vid sidan av deltagande i olika specialmässor i Europa arrangerades det särskilda säljresor till Tyskland, Frankrike, Italien och Belgien. Dessutom utarbetades det en särskild produktmanual för *Green Incentive Products*.

Utöver arbetet med övergripande miljöstrategier på Nordkalotten har Nordkalottens Miljöråd prioriterat projektområden gällande luftföroreningar, rovviltförvaltning, avfallshantering samt rendriftens miljökonsekvenser.

Nordkalottens Kulturråd genomförde under året den andra delen av en utbildning för Nordkalottens kulturentreprenörer - också med deltagande från nordvästra Ryssland.

*Vestnordensamarbejdet*s aktiviteter koncentrerar sig meget om ressource-situationen i Nordatlanten.

Man har medfinansieret et seminar i Torshavn med det formål at få skabt et administrativt og økonomisk netværk vedrørende ressourcestyring i Nordatlanten. Deltagerne var de vestnordiske lande samt Norge og Canada. Samtidig har man fortsat projektet fælles fiskebestande, som planlægges fortsat også i 1995. Man har fortsat støttet opdrætsforsøg med helleflynder, som bliver en lovende opdrætsressource for vestnordenområdet. Arbejdet med anvendelse af mere "usædvanlige" fiskesorter som haj og andre dybvandsfisk fortsætter og kommer til at udvikles betydeligt i 1995, hvor der involveres partnere fra eksempelvis Danmark og Norge, idet arbejdet er meget omfattende og kræver viden, som ligger udenfor hvad der findes i Vestnorden. Udover dette er der gennemført mindre projekter med hensyn til fangstmetoder.

Inden for industriområdet kan det nævnes, at man har været med til know-how overførsel til opbygning af en isfabrik i Grønland. En del mindre projekter indenfor jordbrug er støttet og særlig interessant er projektet kvægavl med forsøg med islandske kvæg på Færøerne. Formålet er en større egenproduktion af foder til mælkeproduktion på Færøerne. Selvforsyning er også motivet for græsforsøg i Grønland.

Kvarkenrådet arbetade 1994 med sammanlagt 16 olika projekt kring näringslivssamarbeten, miljö, kommunikation och kultur och utbildning.

Projekt Botnia är en särskild satsning från Umeå, Örnsköldsvik och Vasa ifråga om regional profilering, näringslivssamarbete och turism. Ortens större företag, ABB, MoDo, Värtsilä diesel, Hägglunds, Umeå Energi, är tillsammans med kommunerna aktiva huvudmän för projektet.

Fiberkabeln över Kvarken togs officiellt i bruk i juli 1994 och numera går en betydande del av teletrafiken från Finland till Europa via Kvarken.

Därtill har gränstrafiken med nedsatt telefontaxa utvidgats till att omfatta en större del av de nordliga delarna i Finland och Sverige.

Räddningstjänstsamarbetet som syftar till att ge Kvarkenregionen tillgång till tung räddningshelikopter med kort insatstid fick ökad aktualitet i slutet av året.

Miljösamarbetet som de senaste åren blivit en allt större del av Kvarkensamarbetet har under året arbetat med sex projekt. Monitoring av Bottenviken, Grön bro över Kvarken är två exempel på gränsregionalt miljösamarbete. I slutet av året fokuserades diskussionen och Kvarkens miljösamarbete på miljöuppföljning och övervakning, för vilket ett särskilt helhetsprogram upprättades.

Beträffande kultur- och utbildningssamarbetet kan noteras Grannspråksprojektet, där elever i Tavelsjö Umeå läser finska och elever i Ylihärmä läser svenska som frivilliga ämnen. Det projektet utvidgades i slutet av året till att omfatta ytterligare fyra skolor i vardera länet. Universitets- och högskolesamarbetet utvecklades inte enligt Kvarkenrådets intentioner under året. Projekt Botnia nätverksuniversitet kunde inte startas som planerats utan istället fortsätter högskolesamarbetet som hittills. Dessutom har ett särskilt projekt, kallats Botnia innovation, skapats för samverkan kring forskning och utveckling.

Den totala omfattningen av Kvarkenrådets verksamhet 1994 är 16 projekt med en sammanlagd budget om ca 13 milj SEK, varav Ministerrådets finansieringsandel är 3,3 milj SEK.

Mittnordensamarbetet syftar till att i samverkan utveckla Mittnorden som region. Samarbetet är inriktat mot konkret samverkan bl a genom att samutnyttja regionens resurser.

Projektverksamhetens insatsområden är kommunikation, näring, kunskapsarbete och kultur/turism.

En fokusering på de nya möjligheterna och framväxande marknaderna i öst är ett av initiativen inom näringslivet. Mittlink kallas det koncept som i ett nordiskt transportperspektiv ger nya möjligheter. Kooperativ utveckling och biologisk mångfald är aktuella teman inom kunskapsarbetet. Liksom tidigare står Mittnorden för ett kultursamarbete med bredd och djup.

Under 1994 intensifieras processen med att positionera Mittnorden med beaktande av nya geopolitiska förutsättningar. Med beaktande av den pågående omvärldsprcessen skall positionsarbetet utmynna i en ny plan för samverkan i Mittnorden.

Skärgårdssamarbetets syfte är att skapa ett erfarenhetsutbyte mellan Stockholm, Åland och Åbo. Under året har projektet *skärgårdssamhället på 90-talet* avslutats och en rapport utgivits från detta projekt. Förslag till hur en ny skärgårdspolitik kan se ut har framlagts i rapporten. Informationskontoret för skärgårdens marina miljö avslutas som projekt under 1994. Kontoret har fyllt en nisch med information om det som sker i skärgårdsvattnen och även pekat på kunskapsluckor. En permanent fortsättning har diskuterats under året med representanter för regionens miljömyndigheter.

Ett nytt samarbetsprojekt kring marknadsföring av skärgården i Centraleuropa har under året fått en fastare form och det konkreta arbetet har inletts under hösten.

Kulturen i skärgården har även detta år diskuterats i olika former. Nya evenemang för att förlänga den annars så korta turistsäsongen i skärgården har diskuterats. Idématerialet för en skärgårdslägerskola har färdigställts och distribuerats till skolor i regionen.

Bornholm-Sydöstra Skåne arbetar främst med näringsliv, kommunikationer och kultur/turism.

Näringslivssektorn ökar i betydelse inom samarbetet och som underlag för fortsatta insatser finns ett handlingsprogram för ett ökat näringslivssamarbete. Flera projekt pågår inom jordbrukssektorn, främst inriktning på ett nytänkande inom lantbruket. Ett par olika projekt pågår inom landsbygdsutveckling med inriktning på nyföretagande och marknadsföring. Dessutom har ett projekt kring regional matkultur (jordbruk och fiske) i Nordens Feriehörn påbörjats. Projekten finansieras, förutom av NMR, av EU, länsstyrelser, amt och kommuner. Projekt påbörjas också under 1994 avseende distansarbete/informationsteknologi. Syftet är att utveckla regionen som ett område med goda möjligheter till distansarbete främst med inriktning på Köpenhamns- och Stockholms-marknaderna.

På kommunikationsområdet inriktas aktiviteterna på leden Rönne-Ystad-Malmö-Köpenhamn med förbättrad färjetrafik och direkttågtrafik Ystad-Köpenhamn. En utredning har tagits fram för förbättrade väg- och järnvägsförbindelser i nord-sydlig riktning, östra Skåne-nordvästra Polen utmed bl a E65.

Turismen blir en allt viktigare näringsgren i regionen och näringen omsätter ca 2 miljarder DKK per år. Inom kultur/turism är en viktig uppgift att medverka till en säsongsförlängning av turistsäsongen.

Ett projektvist samarbete har intensifierats med Szczecins län i Polen. Den norra delen av Szczecins län, Swinoujscie-området samt Rügen, Bornholm-sydöstra Skåne har inlett ett Fyra Hörn-samarbete. Samarbetet kommer till en början att inriktas på kommunikationer. Dessutom medverkar gränsregionen Bornholm-Sydöstra Skåne som observatör i Euroregion Pomerania. Gränsregionen Bornholm-Sydöstra Skåne planerar också för utbildningsinsatser i bl a Litauen i samarbete med Nordiska ministerrådet.

Gränskommittén Østfold-Bohuslän har under året arbetat aktivt med flera olika näringsprojekt som också har anknytning till kultur, bygdeutveckling och turism. Exempel härpå är lanseringen av *Blå-gröna vägen*, en naturskön kulturhistoriskt intressant vägförbindelse via regionens inre gränsövergång och ett färdalternativ till den hårt belastade E6an. Ett annat exempel är planeringen för uppbyggnad av "EKO-museum Gränsland", vars syfte är att synliggöra den rika nordiska kulturhistorien i området. Den fjärde Gränshantverksmässan arrangerades med 30 medverkande konsthantverkare från gränsregionen. I samarbete med företag har den andra upplagan av *Gränsföretagskatalogen* tagits fram. Katalogen, som innehåller uppgifter om 5.000 företag i Østfold och Bohuslän, fungerar som ett verk-

tyg för direktkontakter mellan företagen över gränserna. För att främja turismsamarbetet mellan Nordjylland, södra Norge och Göteborg och Bohus län har ett speciellt marknadsföringsprojekt genomförts, *Expedition Skagerrak*. Under året har också lärar- och elevsamarbeten mellan högskolor samt mellan gymnasie- och vidaregående skolor över riksgränsen påbörjats.

ARKO-samarbetet. Under året framställs en turistkarta över ARKO-regionens nio kommuner. En publikation - Kultur i Gränsland - är under produktion. Denna är en beskrivning av dagens kulturliv i området och kommer att ges ut i tre språkversioner.

I Finnskogen arbetas med ett informationsprojekt om skogen och skogsbruket. På bägge sidor gränsen kommer att färdigställas demonstrationsmråden som skall visa olika ämnesområden; flerbruk, kulturlandskap, modernt skogsbruk, jakt och fiske m fl. De tre första kommer att öppnas sommaren 1995.

Under året har påbörjats en utredning om möjligheterna till regional snabbtågspendel mellan Oslo och Karlstad. Bakgrunden till projekt Kungspilen är att NSB och Banverket gör stora investeringar på bandelen för att kunna trafikera sträckan Stockholm-Oslo med snabbtåg. Därmed kommer regionen att erhålla en banstandard som medger korta restider till de större centra utanför regionen och förbättrade pendlingsmöjligheter till arbete och utbildning.

Förberedande arbete har gjorts för att arrangera en regional industrimässa under sommaren 1995.

Øresundssamarbejdet er organiseret i Øresundskommittén, der består af 22 medlemmer fra regionen og staten, og Øresundsudvalget, der består af 16 embedsmænd fra de deltagende myndigheder. Dertil er knyttet et sekretariat i København. På det overordnede plan har arbejdet i 1994 været præget af at Øresunds-regionen blev udpeget som støtteberettiget under Europa-kommissionens initiativ for grænseregioner - Interreg II-programmet. Generelt har året derudover været præget af etablering og videreudbygning af netværk mellem myndigheder og organisationer på begge sider af Øresund.

På det helt konkrete aktivitets- og projektplan har der i løbet af året været arbejdet med mange forskellige projekter. Under stadig opbygning er en regional informationsdatabase. Inden for erhvervsudvikling har indsatsen været knyttet til profilering af regionen som *Medicon Valley* og i samarbejde med erhvervsfremmeorganisationer på begge sider af Sundet er der taget initiativ til et projekt med virksomheder indenfor det informationsteknologiske område.

Projektet *Øget nærturisme i regionen* er startet i samarbejde med de regionale turistorganisationer. Projektet har som formål at få regionens beboere gjort mere opmærksomme på de nære turistmål.

På udannelsesområdet udgives i 1994 et stort studiekatalog, som beskriver de fleste højere uddannelser i regionen. Katalogen deles ud til henved 60.000 unge i gymnasier mv.

Øresundskomiteen har med flere private sponsorer fået produceret filmen *The Sound of Green and Blue* om Øresundsregionen.

Temaorienterad samverkan mellan regioner

NERPs ø-samarbejdsprojekt mellem Bornholm-Gotland-Åland er indrettet på småskalig industri, turisme og internationale spørgsmål.

Projektet var oprindeligt tidsbegrænset til perioden 1992-94. For så vidt angår projektdelene *Småskalig industri* og *Turisme* har projektledelsen fået bevilget en forlængelse (uden yderligere tilskud) til og med 1995.

Projekt *Småskalig industri* har fortsat til formål at foreslå almindelige kvalitetsforbedringer inden for virksomhederne, samarbejde og erfaringsudveksling vedrørende alternativ energi og dertil kommer udveksling af kontakter fra kvindelige netværk og af erfaringer vedrørende teknologi samt tilvirkning og salg af levnedsmidler.

Projekt *Turisme* omfatter fortsat udveksling af erfaringer og viden samt samarbejde på områderne udvikling og markedsføring.

Samarbejdet om de "internationale spørgsmål" er fremdeles baseret på udveksling af viden og erfaringer gennem møder mellem øernes politiske ledelse. EU-spørgsmål har naturligvis været drøftet indgående på baggrund af Bornholms engagement og med de finske og svenske folkeafstemninger forude.

Et af de politiske møder blev udvidet til at omfatte også andre Østersø-øer, nemlig Hiiumaa og Saaremaa (eller Dagø og Øsel, begge Estland), Öland og Ruegen (Tyskland).

Vestnordenfonden

Vestnordenfonden blev stiftet i 1987 med det formål at fremme udviklingen af et alsidigt og konkurrencedygtigt erhvervsliv på Færøerne, Island og Grønland. Et andet formål er at fremme projekter, der bygger på samarbejde mellem de vestnordiske lande.

Fonden har i perioden bevilget 16 nye lån, som alle er til islandske projekter.

For at lette projekternes opstart, har bestyrelsen besluttet at der kan ydes vilkårs lån i forbindelse med forundersøgelser. Et af de bevilgede lån er vilkårs lån.

I maj 1994 behandlede Ministerrådet en evalueringsrapport om fonden. Rapporten indeholdt i overensstemmelse med opdraget også forslag til mulige ændringer af fondens virke og organisatoriske struktur.

Ministerrådet konstaterede, at udlånsvirksomheden er stigende samt at der ikke for nærværende er mulighed for at gå videre med overvejelser om at sammenlægge fonden med en anden nordisk finansieringsinstitution og udsatte derfor spørgsmålet til senere, når der som fastlagt i vedtægterne senest i marts 1996 skal tages stilling til fondens virksomhed efter 1999.

3.3.4 *Sektorovergribende samarbejde*

I samarbejdsprogrammet nævnes følgende indsatsområder for sektorovergribende samarbejde: transport og kommunikation, uddannelse, FoU, industrielt samarbejde, miljø og kultur. Nordisk regionalpolitisk støtte til

sektorovergribende (og temaorienteret) samarbejde gives efter samme kriterier som støtte til grænseregionalt samarbejde.

NERP har i 1994 bevilget penge til delfinansiering af to fiskeriprojekter. De grænseregionale samarbejdsområder har omfattende tværsektoriel projektvirksomhed ligesom mange af NordREFOs forskningsprojekter er tværsektorielle.

3.3.5 Samarbejde i internationale spørgsmål

I det regionalpolitiske samarbejde har spørgsmål om Norden og Europa i de seneste haft høj prioritet. Både NordREFO og Basprojektet (der nu er døbt om til NOGRAN) har beskæftiget sig meget med forsknings- og udredningsprojekter i relation til de nordiske landes eventuelle nærmere tilknytning til EU.

NERP initierede i 1993 deltagelsen for fem nordiske regioner i EU-programmet LEDA (Local Education and Development Action Program). NERP støtter regionernes fortsatte deltagelse i programmet.

Ministerrådet er medlem af AGEG/AEBR (Europæiske grænseregioners sammenslutning).

3.3.6 Fælles regionalpolitiske støtteordninger

Nordisk Investeringsbank har ikke bevilget nye lån under regionallåneordningen i beretningsåret. Der findes dog en ansøgning på 200 mill. FIM, der forventes bevilget snarest. I perioden er udbetalt to tidligere bevilgede lån på sammenlagt 1,7 mill. ECU til Ålands Landskabsstyrelse.

NIBs totale udestående regionallånevolumen er på 79,6 mill. ECU svarende til 22,7% af rammen, hvilket er et fald i forhold til året før. Dette skyldes specielt, at man fra finsk side ikke har ansøgt i samme omfang som tidligere. Den totale ramme for regionallåneordningen kan uændret udgøre 5% af bankens samlede udlånskapacitet.

På baggrund af den faldende udlånsvolumen har banken planlagt en interviewundersøgelse blandt institutioner, som i dag har ret til at optage lån under regionallåneordningen.

3.4 Nordiska rådets rekommendationer

3.4.1 Meddelande om rekommendation nr 28/1993/m angående utvidgat regionalpolitiskt samarbete (A 1030/m, A 1047/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att, för att bemöta de ökade kraven på koordinering och utökat samarbete som följer av den europeiska integrationen, förstärka resurserna för det nordiska regionalpolitiska samarbetet, att i utvecklingsarbetet beakta eventuella kommande möjligheter till strukturpolitiskt samarbete med EG, att analysera vilka förutsättningar som finns och vilka institutionella former som krävs för att ett effektivt regionalpolitiskt samarbete skall kunna etableras i Östersjö- respektive Barentsregionen, samt

att etablera ett samarbete med utvecklingsorganen i Nordkalottens län/fylken för att utveckla konkreta projekt som kan ingå i ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete inom Barenstregionen."

Nordisk Ministerråd meddeler:

I 1994 har det regionalpolitiske samarbejdsområde haft et budget på knap 28 MDKK, hvilket svarer til niveauet i 1993. En del af bevillingen, 2,5 MDKK, kom fra Ministerrådets overskud i 1992. I forslaget til budget 1995 er der også opnået et niveau på knap 28 MDKK under henvisning til de arbejdsopgaver, der ligger i forslaget til nyt nordisk regionalpolitisk samarbejdsprogram 1995-99. 3,5 MDKK stammer fra tildeling fra Ministerrådets overskud fra 1993.

Ministerrådet har i det nye samarbejdsprogram besluttet, at der skal gennemføres en undersøgelse af mulighederne for strukturpolitisk samarbejde med EF/EU. Arbejdet er allerede påbegyndt af NordREFO og Basprojektet/NOGRAN. Dette omfatter et allerede igangsat studie omkring aktører og transnational regionsdannelse i Barentsområdet. Studiet gennemføres i samarbejde med en nordnorsk forskningsinstitution. I samarbejdsprogrammet foreslår Ministerrådet en kortlægning af såvel nordiske som landevise regionalpolitiske indsatser i de baltiske stater inden eventuelle beslutninger om at initiere nye indsatser indrettede på regionalpolitisk samarbejde mellem Norden og de baltiske stater.

Nordkalotsamarbejdet er prioriteret i det regionalpolitiske samarbejde og modtager omkring 25% af de regionalpolitiske projektmidler. I det nye samarbejdsprogram er det pålagt NERP sammen med Nordkalotkomiteen at udforme et samarbejde med Barentsregionen. Det nævnte NordREFO-projekt er indledningen hertil.

NERP støtter endvidere en konference, som Nordkalotkomiteen afholder i januar 1995 om "Nordkalotten og regionalpolitikken - efter folkeafstemningerne".

Under henvisning til ovenstående foreslår Ministerrådet, at rekommandationen afskrives.

3.4.2 Meddelande om rekommendation nr 15/1994/b angående budgetutskottets kontrolluppgift 1993: regionalpolitisk forskning (A 1066/b)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i det pågående arbetet med ett nytt regionalpolitiskt samarbetsprogram beakta de synpunkter och förslag som framförts dels i föreliggande rapport, dels i budgetutskottets redogörelse för kontrolluppgiften 1993, därvid bör även möjligheterna att utvidga det regionalpolitiska samarbetet till Östersjöländerna undersökas att rapportera till utskottet vilka åtgärder som vidtagits med anledning av utvärderingen."

Nordisk Ministerråd meddeler:

I Ministerrådets forslag til nyt nordisk regionalpolitisk samarbejdsprogram 1995-99 er der i vid udstrækning taget hensyn til de synpunkter, der fremførtes i evalueringsrapporten. Ministerrådet opfatter rapporten som

positiv overfor NordREFOs virksomhed, men har også noteret sig forslagene til forbedringer. Det kan således konstateres, at NordREFO har udvidet sit samarbejde med både nationale og nordiske forskningsinstitutioner. Det er vedtaget, at alle projekter udover en rapport afsluttes med en plan for, hvordan kendskabet til forskningsresultaterne spredes bedst muligt. Spredningen af forskningsresultater og dermed kendskabet til virksomheden forsøges endvidere forbedret gennem tidsskriftet Nord-Revy, der stadig er relativt nyt. I Finland er der taget initiativer til at forbedre kendskabet til NordREFOs virksomhed.

I samarbejdsprogrammet foreslår Ministerrådet en kortlægning af såvel nordiske som landevis regionalpolitiske indsatser i de baltiske stater inden eventuelle beslutninger om at initiere nye indsatser indrettede på regionalpolitisk samarbejde mellem Norden og de baltiske stater. I den forbindelse kan nævnes, at NordREFO er i tæt kontakt med *Vision and Strategy around the Baltics 2010*.

NordREFO er budgetmæssigt prioriteret i det regionalpolitiske samarbejde, selv om den overordnede budgetmæssige situation ikke giver muligheder for væsentlig forøgelse af midlerne til NordREFO.

Spørgsmålet om flytning hvert 4. år bliver taget op inden slutningen af den nuværende 4-års periode, hvor NordREFO er lokaliseret hos NORD-PLAN i Stockholm.

Under henvisning til ovenstående foreslår Ministerrådet, at rekommandationen afskrives.

4 Jord- og skogbruk

4.1 Utviklingen i de nordiske land

Internasjonale forhold, spesielt inngåelse av en GATT-avtale og forhandlingene mellom EU-kommisjonen og Finland, Norge og Sverige om EU-medlemskap har skapt nye rammebetingelser for nordisk landbrukspolitikk i 1993/94.

Den 15. desember 1993 ble det oppnådd enighet om en ny handelsavtale i GATT. Avtalen innebærer helt nye forutsetninger for landbruksnæringen i de nordiske land i kommende år, med nedskjæringer i det nasjonale støttenivå. Samtidig skaper avtalen økt markedsadgang for landbruksprodukter. Avtalen ventes å tre i kraft 1. juli 1995.

Forhandlingene mellom EU og de nordiske søkerland ble avsluttet i mars 1993, deretter er de konkrete støtteprogram for landbruket avklart med kommisjonen. Avtaletraktatene innebærer blant annet at det etableres et nytt støtteområde for nordlig landbruk. Både for primærproduksjonen og livsmiddelindustrien er det etablert overgangsordninger i opptil fem år.

Arbeidet med tilpasninger av nasjonal administrasjon og prosedyrer til EU-medlemskap er iverksatt etter folkeavstemningene om medlemskap i Finland, (evt. Norge og Sverige).

I lys av GATT-avtalen og EU-forhandlingsresultatet har flere land vært opptatt av å tilpasse sin landbruksproduksjon og -struktur til internasjonale

nale forhold. Nasjonale virkemidler nyttes for å utvikle et kostnadseffektivt jordbruk som er beredt til å møte økt konkurranse.

4.2 Samarbeidets struktur

Ministerrådet ved landbruksministrene er ansvarlige for det nordiske samarbeidet innenfor jord- og skogbruk. Iverksettelse og oppfølging av Ministerrådets beslutninger tilligger Nordisk Embetsmannskomiteé for Jord- og Skogbruksspørsmål (NEJS).

Sektorens aktiviteter er basert på tre programmer: *Nordisk handlingsprogram for jord- og skogbruksspørsmål* fra 1985, et *tilleggsprogram* til dette fra 1990 og *Handlingsprogram for samarbeid om genetiske ressurser* fra 1994.

Innenfor rammen av disse programmer har Ministerrådet iverksatt samarbeid om forskning og utdanning, landbruksmiljø, bevaring og anvendelse av genetiske ressurser, samt prosjektsamarbeid på enkelte mindre områder.

Programmene iverksettes dels direkte av NEJS, dels gjennom sektorens to institusjoner: Nordisk Genbank (NGB) og Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS).

Handlingsprogram med tilleggsprogram er fastsatt for perioden frem til 1995, og en evaluering av programmenes gjennomføring er nå iverksatt som underlag for utarbeidelse av et nytt handlingsprogram fra 1996. Genressursprogrammet gjelder for perioden frem til 1997.

NEJS har innledet et forpliktende tverrsektorielt samarbeid med EK-Miljø, som innebærer at sektorene i felesskap har fastsatt et program for landbruksmiljøsamarbeid med felles budsjett. Embetsmannskomiteéene møtes regelmessig for å drøfte programmets oppfølging og fremtidige innretting. Tilsvarende samarbeid med regionalsektoren er under planlegging.

4.3 Virksomheten 1994

4.3.1 Forskning og forskerutdanning

Forskning og forskerutdanning er det mest omfattende samarbeidsområde under jord- og skogbrukssektoren, mer enn halvparten av sektorbudsjettet går til FoU-samarbeid.

Samarbeidet om jordbruksforskning organiseres gjennom Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ), som er etablert som et rådgivende organ for Ministerrådet. NKJ har fra 1994 inngått avtale om mål- og rammestyring med Ministerrådet. Den nordiske finansiering nyttes til forskningsprosjekter og nettverksamarbeid innenfor satsingsområder som er fastsatt i NKJs strategi, herunder også samarbeid med NKJs søsterorganisasjon i Baltikum. NKJ koordinerer forøvrig 11 prosjekter som er nasjonalt finansiert.

Samarbeid om skogforskning ivaretas av Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning, jfr. omtalen under 4.4 nedenfor.

NKJ og SNS har gått sammen om et miljøforskningsprogram *Miljø-Natur-Produksjon*. Programmet finansieres gjennom NEJS, NKJ, SNS og de nasjonale

forskningsråd, og har hovedvekt på forskning vedrørende næringsalter (nitrogen og fosfor) og klimaproblematikk.

Forskerutdannelse har tradisjonelt vært høyt prioritert av Ministerrådet, som gjennom en årrekke har finansiert nordiske systematiserte forskerkurser innenfor jord- og skogbruk. Fra og med 1995 vil dette samarbeidet bli videreført i regi av de nordiske landbruksuniversiteter, som er i ferd med å etablere *Nordisk Landbruksuniversitet* som et operativt samarbeidsorgan.

4.3.2 *Genressurssamarbeidet*

Samarbeidet om bevaring og anvendelse av genetiske ressurser er vesentlig opptrappet i 1994 i forbindelse med igangsettelse av handlingsprogrammet for samarbeid om genetiske ressurser 1994-97. Virksomheten på området er hovedsaklig organisert gjennom Nordisk Genbank og Nordisk Genbank for Husdyr (NGH). I tillegg finansieres noen aktiviteter gjennom NEJS og EK-Miljøs felles program for landbruksmiljøsam arbeid.

For omtale av NGBs virksomhet se nedenfor under omtalen av institusjonene (4.4).

Bevaringsarbeidet på husdyrsiden er organisert gjennom Nordisk Genbank for Husdyr. Virksomheten er konsentrert om drift av en informasjonssentral på nordisk nivå og initiering av opprettelse av genbanker på nasjonalt nivå. Med tilknytning til NGH finansierer Ministerrådet dessuten et forskningsprosjekt om bevaring av genressurser innenfor aktive populasjoner.

Handlingsprogrammet om genetiske ressurser innebærer økt innsatser for kompetanseheving. I den forbindelse er det avholdt et forskersymposium, og tilsetning i to nordiske lektorater forberedes.

I medhold av handlingsprogrammet er det dessuten, under MR-Landbruk og MR-Miljø, opprettet en strategigruppe for genressurser. Strategigruppen har som mandat blant annet løpende å vurdere og fremme forslag om policy, konkrete tiltak m.v. angående genressursspørsmål overfor Ministerrådet. Som ledd i samarbeidet med miljøsektoren er det også gjennomført en utredning i 1994 om biodiversitetskonvensjonens konsekvenser for det nordiske samarbeid om genetiske ressurser.

4.3.3 *Landbruksmiljø*

Landbruksmiljø er det viktigste nye satsingsområde i Ministerrådets tilleggsprogram for jord- og skogbruksområdet. For å sikre koordinering med miljøsektoren og planlegge felles aktiviteter avholdes regelmessige fellesmøter med EK-Miljø, og sektorene samarbeider om prosjektvirksomhet gjennom et felles program for landbruksmiljø. Sentrale innsatsområder i programmet er miljøkvalitetsovervåking, genressursbevaring og kulturlandskapspolitikk, i 1994 er dessuten reindrift og miljø samt bærekraftig skogbruk føyd til som innsatsområder.

Forøvrig er miljøhensyn i stor grad integrert i øvrige prosjektaktiviteter under NEJS og institusjonene. Forskningsaktiviteter vedrørende landbruks-

miljø organiseres av NKJ og SNS, jfr. omtalen av forskningssamarbeidet ovenfor.

NEJS har i 1994 påbegynt en særskilt evaluering av sektoren miljøinnsatser 1990-94, som vil være et underlag for arbeidet med et nytt sektorhandlingsprogram.

4.3.4 Internasjonalt samarbeid om landbruksspørsmål

I lys av Finlands, Norges og Sveriges ansøkninger om medlemskap i den Europeiske Union gjennomførte Ministerrådet i 1994 en utredning om Nordisk Ministerråds relasjoner til EU og andre internasjonale organer på landbruksområdet. Utredningen legges til grunn for arbeidet med nytt handlingsprogram og den internasjonale innretting av sektorens aktiviteter forøvrig.

Den internasjonale dimensjon i jord- og skogbrukssamarbeidet dreier seg i første rekke om Baltikum og nærområdene i øst. Med nordiske midler delvis fra NEJS og delvis fra nærområdeprogrammet har Ministerrådet også i 1994 finansiert forskersamarbeid og baltiske studenters deltakelse i nordiske forskerkurser.

Landbrukssamarbeid innføres fra 1995 som eget innsatsområde i Ministerrådets nærområdeprogram. For omtale av prosjektvirksomheten henvises til kapitel IX om nærområdessamarbeidet.

Genbanksamarbeidet er forøvrig i høy grad internasjonalt orientert, og NEJS har i den forbindelse behandlet NGBs tilknytning til et internasjonalt nettverk for genbanker under FAO.

4.3.5 Sektorens prosjektbudsjett

Sektorens disposisjonsbevilgning utgjorde i 1994 6.458.000 DKK, som ble fordelt på følgende hovedinnsatsområder:

	<i>TDKK</i>
Jordbruksforskning	1 350
Forskerutdannelse	1 080
Genressurssamarbeid	900
Program for landbruksmiljø	1 300
Miljøforskningsprogram <i>Miljø-Natur-Produksjon</i>	1 000
Utredninger, andre aktiviteter	828
Sum	6 458

Dessuten ble sektoren tildelt 1.2 MDKK fra ministerrådsreserven til genressursaktiviteter i tilknytning til det nye handlingsprogram om genetiske ressurser.

Prosjektvirksomheten under hovedinnsatsområdene er nærmere beskrevet i avsnittene ovenfor og i den årlige prosjektkatalog *Jord- og skogbrukssamarbeidet i Norden*.

4.4 Sektorens institusjoner

De to institusjoner under jord- og skogbrukssektoren er Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS) og Nordisk Genbank (NGB).

SNS Ministerrådets organ for skogforskningssamarbeid. SNS' strategiplan for perioden 1994-97, hvor blant annet økt arbeidsdeling i skogforskningssamarbeidet vektlegges, er behandlet og godkjent av NEJS 1994. SNS finansierer i 1994 10 forskningsprosjekter.

NGB har som målsetting for bevaringsarbeidet å bevare og dokumentere den genetiske variasjon innen nordisk plantemateriale av verdi for jord- og hagebruk. I denne sammenheng inngår NGB i det internasjonale genbanksamarbeid som en regional genbank for Norden.

Foruten den nordiske virksomhet er NGB faglig ansvarlig for etableringen av en regional genbank for SADC-landene i det sørlige Afrika, og deltar i et prosjekt med formål å organisere bevaringsarbeidet i de baltiske land, jfr. omtalen av nærområdesamarbeidet i kap. IX.

På foredlingssiden er NGBs formål å virke for en rasjonell samordning av de nordiske lands anvendelse av genressurser på planteforedlingens og foredlingsforskningens område. Innenfor denne delen av virksomheten har NGB i 1994 finansiert 15 prosjekter og utredninger.

Institusjonene er tildelt følgende bevilgninger i 1994 i henhold til mål- og rammestyringsavtaler:

	<i>TDKK</i>
Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning	5.301
Nordisk Genbank	6.258

4.5 Nordisk Råds rekommandasjoner

4.5.1 Meddelelse om rekommandasjon nr 5/1994/ m angående handlingsprogram for samarbeid om genetiske ressurser (B 140/m)

Rekommandasjonen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa ett handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser i enlighet med ministerrådsförslag B 140/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet, att ministerrådet i kommande budgetar avsätter nödvändiga budgetmedel till programmet för samarbete om de genetiska resurserna."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd fastsatte handlingsprogrammet for samarbeid om genetiske ressurser på møte 10. mars 1994. Etterfølgende er programaktivitetene for en stor del igangsatt eller gjennomført. Et forskersymposium om genetiske ressurser ble gjennomført i mai 1994, og et forskerkurs er under planlegging. Tilsetting av to nordiske lektorer i genressursfag er under forberedelse. Lektoratene er plassert ved henholdsvis Den Kongelige Veterinær- og landbohøyskole, Danmark (planter) og Norges landbrughøyskole, Ås (husdyr). Et forskningsprosjekt om bevaring av genressurser innenfor aktive avlspopulasjoner er startet opp. En utredning om biodiversitetskonvensjonen og bærekraftig bruk av genetiske ressurser er gjennomført, og følges opp av en utredning om juridiske aspekter ved internasjonalt genbanksamarbeid. Strategigruppen for genressurser er

etablert sammen med miljøsektoren og synes å bli et nyttig instrument for genressurspolitisk rådgivning overfor Ministerrådet.

Med hensyn til miljøutskottets bemerkning om bioteknologi, har Ministerrådet ikke funnet det naturlig å inkludere bioteknologi i genressursprogrammet. Ministerrådets løpende aktiviteter innenfor bioteknologi, også landbruksrelaterte prosjekter, er organisert under MR-utdanning/forskning, jfr. kap. II. Det bioteknologiske samarbeid omfatter et etikkutvalg for bioteknologi, en ekspertkomité, og prosjektaktiviteter blant annet innenfor genkartlegging og miljørisiki ved utsetting av genmodifiserte organismer.

Ministerrådet er enig med miljøutskottets vurdering av nytten av samarbeid med fiskerisektoren på genressursområdet, og vil overveie slikt sektorsamarbeid i forbindelse med gjennomføring av programmets konkrete aktiviteter.

Ministerrådet anser hermed at rekommandasjonen kan avskrives.

4.5.2 *Meddelande om rekommendation nr 27/1994/m angående samnordisk skogsinformasjon (A 1072/m)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för att ett samarbete etableras mellan de nordiska ländernas skogsbruk, skogsmyndigheter och nationella och nordiska skogsforskningsorgan i syfte att ta fram saklig information om de nordiska ländernas skogstillgångar och skogsdrift."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Embetsmannskomite for Jord- og Skogbruksspørsmål (NEJS) har bedt Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS) om å konkretisere et forslag til plan for informasjonstiltak om forskning og retningslinjer for bærekraftig skogbruk i Norden. Planen skal inneholde forslag til finansiering av informasjonstiltakene, og målgrupper skal være forskningsmiljøer og forvaltning i europeiske land. Ministerrådet vil meddele nærmere om rekommandasjonens oppfølging i forbindelse med Ministerrådets årsberetning for 1995.

5 Økonomiske og finanspolitiske emner

5.1 *Den økonomiske utviklingen i Norden 1993-94*

Ministerrådet presenterte i november 1994 sin årlige redegjørelse om den økonomiske utviklingen i Norden i rapporten *Økonomiske utsikter i Norden 1994-95* (TemaNord 1994:640). Rapporten er utarbeidet av Den nordiske konjunkturgruppen.

Den økonomiske aktiviteten i Norden er voksende etter at det i de seneste årene har vært en usedvanlig langvarig lavkonjunktur. Konjunkturvending har vært kraftig. I 1993 ble BNP redusert med ½ prosent. I 1994 ventes BNP og vokse med over 3 prosent, og veksten forsetter på samme nivå i 1995.

I lavkonjunktoren har arbeidsledigheten steget til 10,6% fra 5% i 1991. Bak denne utviklingen ligger en dramatisk vekst i ledigheten som følge av lavkonjunktoren i Finland og Sverige. Prognosen for 1994 og 1995 viser en nedgang i ledigheten. Bedringen har dog hittil vært begrenset og det er derfor en viss risiko for at arbeidsløsheten kan forsette på et historisk sett høyt nivå.

Lønns og prisutviklingen har vært gunstig i Norden og prognosene peker på fortsatt meget lav lønns- og prisutvikling. Norden har gått fra å være en høyinflasjonsregion i 1980-årene til å vise inflasjonstall på samme nivå som gjennomsnittet for hele OECD-området.

Den kraftige nedgang i den økonomiske aktiviteten og den dramatiske økningen i arbeidsledigheten har hatt en negativ effekt på de offentlige finanser, spesielt i Finland og Sverige. I disse 2 land var underskuddet i 1993 henholdsvis 7 og 13 prosent av BNP. Samme år var underskuddet knapt 4½ prosent i Danmark, mens Island og Norge lå på knapt 3%. Samtlige land opplever nå en viss forbedring av statsfinansene.

I forhold til den turbulens som var på den nordiske valutamarkedet fra høsten 1992 til sommeren 1993, har utviklingen vært stabil i det seneste året. Siden den svenske og den finske valuta fikk flyte fritt høsten 1992 har markens verdi gått ned med ca 20 prosent og kronens med litt over 19 prosent. Norge oppga kronens ensidige kobling til ECU i desember 1992, men den norske kronen har i den etterfølgende periode kun oppled en mindre deprisering. På grunn av svekket konkurransevne og fallende fiskefangst ble den islandske kronen devaluert i november 1992 og i juni 1993 med 6½ respektive 7 prosent. Siden dette har kronens valutakurs vært stabil.

Etter perioden med valutauro i 1992 begynte rentene i Norden å falle. Rentedifferansen mot Tyskland gikk ned både i Danmark og Sverige, differansen forsvant i Finland og Norge fikk lavere rente enn Tyskland. Island opplevde også et kraftig rentefall, og ved årsskiftet 1993/94 var rentene i Island lavere enn i de øvrige nordiske land. I februar 1994 besluttet sentralbanken i USA å forhøye rentene og dette utløste en global rentestigning, ikke minst i de land som historisk sett har hatt høy inflasjon og har svake statsfinanser. I de nordiske land bidrog usikkerhet rundt valgene til parlamentene i Danmark og Sverige samt folkeavstemningen om EU-medlemskap til større oppgang i rentene. I Sverige steg rentedifferansen med Tyskland fra 1 til 3½ prosentenheter og i Norge har denne differansen steget fra ½% under til 1½% over det tyske nivået.

Angående den internasjonale økonomiske utvikling henvises det til beretning fra Nordisk finansielt utvalg (NFU), jfr. avsnitt 4.1

5.2 Virksomheten i 1994 under Nordisk Ministerråd

Det nordiske samarbeidet om finansielle og økonomiske spørsmål er omfattende og foregår i mange ulike fora. I vid utstrekning er det nordiske samarbeidet om disse spørsmålene knyttet til aktiviteter innen forskjellige internasjonale organisasjoner.

Finans- og økonomiministrene (MR-Finans) leder det økonomiske og finansielle samarbeidet under Nordisk Ministerråd. MR-Finans har hatt et aktivt samarbeidsår der bl.a. følgende emner har vært behandlet:

- Tiltak for å øke vekst og sysselsettingen i de nordiske landene
- Videreføringen av det Baltiske investeringsprogram
- Initiativer for å fremme den økonomiske utvikling i de russiske nærområdene
- Konjunkturutviklingen i Norden
- Finansiering av miljøinnsatser i Nordens nærområder
- Utvidelse av rammen for NIBs PIL-låneordning

MR-Finans har avholdt to møter i virksomhetsperioden. Videre har finans- og økonomiministrene hatt møte med Nordisk Råds økonomisk utvalg i forbindelse med Rådets sysselsettingskonferanse i Lyngby, samt et fellesmøte med miljøministrene for å vurdere mulighetene for å fremme finansiering av miljøinnsatser i Nordens nærområder.

5.2.1 Vekst og sysselsetting

Den voksende arbeidsledighet i Norden i de seneste årene har tydeliggjort behovet for en økonomisk politikk som fremmer vekst og sysselsetting. Nordisk Ministerråd har deltatt aktivt i diskusjonen om tiltak som kan bidra til dette. For at den økonomiske politikken i de nordiske land skal få en maksimal effekt kreves det et bredere internasjonalt samarbeide enn det nordiske. De nordiske land har derfor gått aktivt inn i det arbeidet som EU, EU-EFTA og OECD har gjennomført. Innenfor rammen av disse internasjonale organer er det oppnådd enighet om de brede linjer for den økonomiske politikken. (Se rapporten *Nordisk samarbeide for økad sysselsetting*, Tema Nord 1994:533 og etterfølgende svar på Nordisk Råds rekommandasjon nr. 26/1993, jfr. avsnitt 5.1.) Ministerrådet har i rapporten, som er oversendt Nordisk Råd, slått fast følgende:

- Full sysselsetting er ett av de overordnede mål for den økonomiske politikken.
- Arbeidsledigheten har både strukturelle og konjunkturrelle årsaker. Rapporten beskriver en rekke tiltak som tar sikte på å redusere den strukturelle ledigheten: bedre utdanning, større fleksibilitet på arbeidsmarkedet, reformering av arbeidsløshetsforsikringen, effektivere arbeidsformidling og bedre klima for mindre og mellomstore bedrifter.
- Lav inflasjon og lave lånerenter, konsolidering av de offentlige finansene på mellomlang sikt samt en bedring av konkurransevilkårene, er en grunnleggende forutsetning for bæredyktig vekst og sysselsetting.

- I finanspolitikken legges det vekt på sunne offentlige finanser samtidig som det poengteres at visse endringer i den offentlige utgifts-, skatte- og avgiftspolitik vil kunne bidra til å øke sysselsettingen.

5.2.2 *Baltikum og nærområdene*

MR-Finans ble i mars 1992 enig om et program som tar sikte på å fremme investeringer i små og mellomstore bedrifter i de baltiske land for perioden 1992-1995 (BIP). Programmet består av både teknisk assistanse og finansieringsmidler og tar bl.a. sikte på å lette oppbyggingen av investeringsbanker i de baltiske landene.

For å følge opp gjennomføringen av investeringsprogrammet hadde MR-Finans et møte med de baltiske finansministrene med tilknytning til IMFs årsmøte i Madrid i oktober 1994. På møtet uttrykte de baltiske ministrene at gjennomføringen av programmet på nåværende tidspunkt var tilfredsstillende og konstaterte at de fortsatt vil bidra til å sikre fremdriften av programmet.

Videre har finans- og økonomiministrene igangsatt aktiviteter for å støtte den økonomiske utviklingen i de russisk nærområder. For ytterligere informasjon om finans- og økonomisektorens aktiviteter i Baltikum og de russiske nærområdene henvises til kap. IX.

5.2.3 *Miljø og økonomi*

På miljøområdet har finans- og økonomiministrene opprettet to ad hoc grupper i samarbeid med miljøministrene: Miljø- og økonomigruppen behandler spørsmål om økonomiske styringsmidler i miljøpolitikken i nordisk og internasjonalt perspektiv (se kapittel IV, avsnitt 2.7). Ad hoc gruppen om miljøinnsatser i nærområdene har fått i oppdrag å vurdere mulige tiltak for å styrke eksisterende nordisk innsats for å bedre miljøet i Nordens nærområder. Gruppen skal rapportere til Ministerrådet i februar 1995.

5.3 *Institusjoner*

5.3.1 *Nordisk Investeringsbank*

Nordisk Investeringsbank (NIB) har for de første 8 månedene i 1994 et overskudd på ECU 66 mill. mot ECU 32 mill. for samme periode året før. Utsiktene for året som helhet er positive og det forventes at overskuddet på årsbasis vil øke med nærmere halvparten i forhold til forrige år da det oppgikk til ECU 64 mill.

Den positive resultatutviklingen i 1994 forklares av forbedret inntjening og fravær av kredittap. Rentenettoen økte under årets første åtte måneder til ECU 76 mill. For året som helhet forventes rentenettoen å øke med godt 10% sammenlignet med året før. Banken har ikke konstatert noen kredittap under årets første åtte måneder.

Bankens egenkapital økte med 11% til ECU 769 mill. Eierne - de nordiske landene - har innskutt ECU 12 mill. i innbetalt grunnkapital i virk-

somhetsperioden på grunn av forhøyelsen av bankens grunnkapital til ECU 2,8 milliarder i april i 1993.

Det faktum at investeringene i Norden igjen har begynt å stige avspeiles i bankens lånebevilgninger og utbetalingsvolum. Under årets første åtte måneder økte utbetalingene og de utstilte garantiene med nesten 25% til ECU 384 mill.

I 1993 fikk NIB, på initiativ av de nordiske finans- og økonomiministrene, økte muligheter til å finansiere infrastrukturprosjekter selv om de direkte berører kun ett nordisk land, dersom investeringene kan sies å utgjøre et ledd i den nordiske infrastrukturopbyggingen, og dermed være av nordisk interesse. Normalt kan NIB kun gi lån til prosjekter som utføres i samarbeid mellom bedrifter eller institusjoner fra minst to nordiske land. Banken har allerede i noen år, på initiativ av Ministerrådet (miljøministrene), utgjort unntak fra denne regelen når det gjelder miljøinvesteringer.

I august bevilget NIBs styre et lån på SEK 300 mill. til Arlandabanen - togforbindelsen mellom Stockholm og Arlanda flyplass. Lånet er ett av de første eksempler på NIBs muligheter til å delta i finansiering av infrastrukturprosjekter som direkte gjelder kun ett nordisk land.

Bankens utlån utenfor Norden domineres av prosjektinvesteringsslån (PIL) til prosjekter av nordisk interesse i kredittverdige utviklingsland og land i Sentral- og Øst-Europa. I mars 1994 godkjente de nordiske finans- og økonomiministrene at rammen for PIL ble forhøyet med godt 60% til ECU 2 000 mill. Ministerrådets beslutning forutsetter en godkjenning i de respektive nasjonale parlamenter slik at den nye rammen først kan anvendes fra årsskiftet.

NIB administrerer deler av det baltiske investeringsprogrammet (BIP). Omlag halvparten av beløpsrammen på totalt ECU 30 mill. til baltiske investeringslån er blitt anvendt. Banken og den latviske investeringsbanken LIB har undertegnet en avtale om et låneprogram på ECU 4,5 mill. kroner og avtalen om låneprogram med den estiske investeringsbanken, EstIB, er blitt forhøyet til ECU 8 mill. Av den totale bevilgning til oppbygging av de lokale investeringsbankene i Baltikum på ECU 5 mill. er omlag halvparten anvendt.

NIB deltar dessuten aktivt i utredninger om viktige miljø- og infrastrukturprosjekter i Baltikum - bl.a. innenfor energi- og kommunikasjonssektoren. Det gjelder bl.a. finansieringen av Via Baltica - transportveien - i samarbeid med EU-kommisjonen, Den europeisk investeringsbanken (EIB) og Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) sammen med de berørte landene.

For nærmere opplysninger om gjennomføringen av det baltiske investeringsprogrammet og NIB's engasjement i nærområdene henvises til kap. IX.

5.3.2 Nordisk økonomisk forskningsråd

NØF har hatt et aktivt virksomhetsår og bidratt til gjennomføringen av flere forskningsprosjekter og workshops som er aktuelle i den nordiske økonomiske politiske debatten. I 1994 støttet rådet bl.a. studier av lønns-

struktur og inntektsfordeling, bedriftsstøtte og valutakurs. Videre ble det med rådets støtte gjennomført workshops om bl.a. historiske nasjonalregnskaper og bedrifter og miljø.

En nærmere redegjørelse om NØFs virksomhet fremgår av årsberetningen for 1993.

Med hensyn til den dramatiske utviklingen i Øst-Europa og den dynamiske utviklingen i Asia har MR-Finans ansett det hensiktsmessig å gi NØF i oppdrag å undersøke hvilke krav dette stiller til de nordiske økonomienes tilpasningsevne. I Dette arbeidet vil NØF ta sikte på konkrete økonomiske politiske anbefalinger som kan inngå i de økonomiske politiske debatter i de nordiske land. Denne problemstillingen var bl.a. tema på NØFs årlige sommerseminar i 1994.

NØFs flerårige prosjekter om beskatning i de nordiske landene, *Tax policies in small open economies* ble avsluttet med en konferanse i Reykjavik i april 1993. Bidragene som ble presentert på konferansen ble publisert i september 1994 som et spesialnummer av *Scandinavian Journal of Economics*.

NØF innledet i 1993 et flerårig Baltikumprosjekt med en konferanse om temaet *The Baltic States in transition*. Det ble gjennomført sesjoner om det finansielle systemet, investeringer, privatiseringer, offentlig sektor, internasjonal handel m.m. I 1994 er det avholdt en fortsettelsekonferanse om samme tema.

NØF støtter NorFas prosjekt *Nordic Doctoral Programme in Economics* gjennom å publisere et nyhetsbrev til nordiske doktorander i nasjonaløkonomi.

5.4 Nordisk finansielt og økonomisk samarbeide i andre fora

Nordisk Finansielt Utvalg (NFU) er et rådgivende organ for finans- og økonomiministrene i valuta- og kapitalmarkedsspørsmål. Utvalget forbereder også det nordiske arbeidet i internasjonale valutaspørsmål, først og fremst i tilknytning til Det internasjonale valutafondets virksomhet.

5.4.1 Valutafondet (IMF)

Norge har siden 01.07.92 fungert som samordningsansvarlig for de nordisk-baltiske posisjoner i IMF. Politikkhovedlinjene for valgkretsen er trukket opp i Nordisk Finansielt Utvalg (NFU). NFU har hatt tre møter i 1994. Siden de baltiske land er tatt opp i valgkretsen, og for å styrke koordineringsprosessen, er det arrangert to formelle nordisk-baltiske møter i 1994 (Oslo i april og Vilnius i september). Den nordisk-baltiske posisjonen i en rekke viktige IMF-spørsmål er behandlet nedenfor.

Den internasjonale økonomiske situasjonen

Det har i 1994 funnet sted et klart omslag i internasjonal økonomi. Vekstanslagene for i år og neste år er stadig blitt oppjustert. I sammenheng med dette har det skjedd en markert økning i det langsiktige rentenivået. Dette er forhold som har preget analysene i *World Economic Outlook* i år.

Lettere pengepolitikk i Europa over lengre tid, redusert usikkerhet om de fremtidige rammebetingelser for internasjonal handel etter avslutningen av Uruguay-runden og nedbygging av finansielle ubalanser i land der slike oppstod på slutten av 1980-tallet, er forhold som er trukket fram som forklaring til oppgangen. Den nordisk-baltiske valgkrets har sluttet seg til denne vurderingen.

Den nordisk-baltiske krets har i sine politikkanbefalinger sterkt understreket at svaret på renteøkninger må være reduserte offentlige budsjettunderskudd, med økt offentlig sparing som følge. Den nordisk-baltiske valgkrets har videre sterkt understreket hvor viktig det nå er å benytte den oppgangen industrilandene er inne i til å styrke statsfinansene med mer enn den automatiske bedringen som er et resultat av selve oppgangen.

Økningen i det langsiktige rentenivået er blitt forklart med fire forhold som den nordisk-baltiske valgkrets også har sluttet seg til:

- Oppgangen i industrilandene har skapt økt etterspørsel etter kapital. Samtidig er det fortsatt høy etterspørsel etter kapital fra u-landene, og stigende etterspørsel fra landene i øst- og sentral-Europa og det tidligere Sovjetunionen (transformasjons-økonomiene). Knappheten på kapital har presset opp realrentenivået.
- Den sterkere veksten har skapt frykt for at inflasjonen vil komme til å øke, noe som vil føre til høyere nominelle renter.
- Det har vært betydelig forskjell i renteøkningen mellom land. De land som har opplevd den sterkeste vekst og/eller har hatt en forhistorie preget av høy inflasjon og/eller store budsjettunderskudd, har opplevd den sterkeste renteøkningen.
- Økningen er dels en korreksjon etter at rentenivået ble drevet for langt ned høsten 1993.

Det har i 1994 generelt vært mindre meningsforskjell enn de foregående år om anbefalingene til den økonomiske politikk i enkeltland. Det har blant annet vært nokså generell tilslutning til den forsiktige pengepolitikken med moderate rentesenkinger som Tyskland har gjennomført. Samtidig er det pekt på mulighetene for enda lettere pengepolitikk i Japan, særlig dersom det oppstår press i retning av ytterligere appresiering av JPY.

Handelsspørsmål har stått mindre sentralt i 1994 etter at Uruguay-runden ble avsluttet i desember 1993. Fondet har ved flere anledninger pekt på hvor viktig det er at Uruguay-runden blir ratifisert og implementert. Fondet har tidligere hatt et godt samarbeid med GATT, og man tar sikte på å videreføre dette samarbeidet i forhold til den nye handelsorganisasjonen World Trade Organization (WTO). Siktemålet bør være et samarbeide som skal respektere de enkelte organisasjoners arbeidsområde, herunder at IMF har ansvaret for valutakursvurderingen. Hvilke konkrete former dette samarbeidet skal ta, må man komme tilbake til.

IMFs fremtidige rolle

Dette spørsmålet har vært drøftet i lys av at 50 år er gått siden konferansen som førte til opprettelsen av Valutafondet. Den konklusjon som er trukket, er at IMF har vist stor tilpasningsevne til skiftende forhold i verdensøkonomien, slik som oljeprissjokkene, gjeldskrisen i utviklingslandene, integreringen av planøkonomiene i verdensøkonomien og perioder med store forskjeller i konjunkturtrenden for industriland. På denne bakgrunn har medlemslandene, herunder den nordisk-baltiske valgkrets, trukket den konklusjon at det ikke foreligger behov for noen omfattende og grunnleggende reform av IMF's statutter. Valutafondets overgipende mål er fortsatt det samme som den gangen institusjonen ble opprettet.

IMFs overvåkingspolitikk

Overvåking av medlemslandenes økonomiske politikk utgjør en av institusjonens hovedoppgaver. IMF skal påse at medlemslandene fører en politikk som fører til en bærekraftig betalingsbalansesituasjon og som legger grunnlag for økonomisk vekst med prisstabilitet. I tillegg skal IMF påse at det internasjonale perspektiv tas vare på i den økonomiske politikken i hovedlandene. Det foreligger bred enighet om at det er rom for ytterligere styrking av organisasjonens overvåkingspolitikk. Globaliseringstendensen av økonomiene øker viktigheten av økonomisk overvåking, ikke minst for å styrke stabiliteten i det internasjonale monetære kurssystem.

Tildeling av spesielle trekkrettigheter

Arbeidet med spørsmålet om en ny tildeling av spesielle trekkrettigheter (SDR) fortsetter. Det eksisterer fortsatt store meningsforskjeller blant medlemslandene i IMF, særlig om størrelsen og modaliteten på en slik tildeling. Noen mener at det bør gjennomføres en generell SDR-tildeling til alle medlemsland i lys av de regionale likviditetsproblemer som mange transformasjons-økonomier og enkelte utviklingsland har, og at tildelingen bør ligge på 36 milliarder SDR. Andre legger derimot vekt på at det ikke foreligger noe globalt likviditetsproblem og mener at en eventuell tildeling derfor kun bør gis selektivt til de nye medlemsland (spesiell tildeling), noe som forutsetter en endring av IMF's statutter. Disse landene går inn for en tildeling på maksimalt 16 milliarder SDR.

Flertallet av land i den nordisk-baltiske valgkrets i IMF har støttet en moderat generell tildeling basert på de nåværende statutter, men har også kunnet akseptere en spesiell tildeling hvis denne løsning kunne oppnå konsensus. De anser at en slik tildeling burde utformes slik at alle, om enn i varierende grad, tar del i tildelingen for å opprettholde SDRs rolle i det monetære system.

Utvidet låneadgang

Som ledd i å komme fram til en styrket finansiering for transformasjons-økonomiene og utviklingslandene, har økt regulær låneadgang, samt utvidelse og forlengelse av transformasjons-fasiliteten, vært drøftet som en pakkeløsning. På årsmøtet i Madrid i 1994 ble det fastlagt at den årlige lånerammen under Fondets regulære utlånspolitikk skulle utvides fra

68 prosent til minst 85 prosent av kvoten. Spørsmålet om en forlengelse og utvidelse av låneadgangen under transformasjons-fasiliteten må avvente en nærmere avklaring av SDR-saken.

Fra nordisk-baltisk side har en hovedsaklig inntatt en positiv innstilling til disse forslag. En har i den forbindelse sterkt lagt vekt på at økt lånetilgang må gå sammen med sterk kondisjonalitet.

Den utvidede strukturtilpasningsfasilitet (ESAF)

IMFs styre godkjente en utvidelse og forlengelse av ESAF-ordningen i desember 1993. Ordningen skal fortsatt gi betalingsbalanselån på konsesjonelle vilkår til lav-inntektsland etter IDA-kriteriene. Virksomheten under denne kom i gang tidlig i 1994. En videreføring av ordningen muliggjør fortsatt medvirkning fra Fondets side i å avhjelpe gjelds- og strukturproblemer for fattige land. Ordningen har vist seg som et nyttig verktøy for å formulere den økonomiske politikken i et mellomlangt tidsperspektiv. Programland har oppnådd gode økonomiske resultater, herunder bedre økonomisk vekst enn ikke-programland.

5.4.2 EBRD - Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling

I EBRDs styre er de nordiske og baltiske land representert av tre direktører. Estland, Sverige og Island inngår i én valgkrets som representeres av en svensk direktør i styret. Latvia, Finland og Norge utgjør én valgkrets som representeres av en norsk direktør. Litauen og Danmark inngår i en valgkrets med Irland og den tidligere jugoslaviske republikk Makedonien, som representeres av en irsk direktør.

Det foregår et tett, men uformelt samarbeid mellom de tre "nordiske" valgkretsene i EBRD. Spesielt har man samarbeidet om spørsmål som vedrører det baltiske investeringsprogrammet (se mer om det siste under avsnitt 2.1.3).

5.4.3 OECD

Innen OECD er det nordiske samarbeidet godt utviklet på det økonomisk-politiske området, og de ulike OECD-møtene forberedes til en viss grad ved nordisk samråd. Samordningen er uformell, og en felles opptreden forekommer i streng forstand normalt ikke. De samnordiske synspunktene på verdensøkonomiske spørsmål er stort sett i overensstemmelse med de synspunkter som uttrykkes innen IMF.

I overensstemmelse med retningslinjene fra de nordiske finans- og økonomiministrenes møter forberedes og samordnes de nordiske lands synspunkter i nødvendig omfang innen EPC (Economic Policy Committee) samt EPCs arbeidsgrupper på de årlige OECDs ministerrådsmøter. De nordiske land har lagt stor vekt på OECDs grunnutredning om årsaken til arbeidsledigheten, og mulige tiltak for å få i gang en utvikling som vil kunne redusere ledigheten. Konklusjonene og rekommandasjonen fra denne utredningen ble i juni 1994 forelagt OECDs Ministerråd, som sluttet seg til hovedkonklusjonene og ble enige om å gjennomføre rapportens sysselset-

tingsstrategi med utgangspunkt i de enkelte lands spesielle økonomiske forhold.

5.4.4 *Nordisk Tolladministrativt Råd*

Nordisk Tolladministrativt Råd (NTR) er et samarbeidsorgan mellom de nordiske lands tollmyndigheter med oppgave å skape effektivere tolladministrasjoner, fremme en forenkling og likhet av tolladministrative bestemmelser og forhindre brudd på tollbestemmelsene.

NTR innledet i 1993 et samarbeide med de baltiske lands tolladministrasjoner. Hensikten er å støtte oppbyggingen av disse ved kunnskapsoverføring, både nordisk og bilateralt. Dette arbeidet har fortsatt i 1994 og det er vedtatt at de nordiske land skal bistå de baltiske land ved å bygge opp en utdanningsadministrasjon på tollområdet. Gjennom en felles finansiering kommer en nordiske ekspert til å stå til rådighet for de baltiske lands tolladministrasjoner i tre måneder fra oktober 1994. Prosjektet ventes å kunne bli videreført ved finansiering fra EU/EFTA.

Et annet nordisk prosjekt, tre ukers kurs for afrikanske tolltjenestemenn fra Ghana, ble avholdt i november 1993 og ytterligere ett i november 1994 i Zimbabwe.

5.5 *Nordisk Råds rekommandasjoner*

5.5.1 *Meddelelse om rekommandasjon nr. 26/1993/e om tiltak for å øke sysselsettingen (A 1036/e, A 1042/e, A 1046/e, A 1049/e)*

Rekommandasjonen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer at Nordisk Ministerråd innen den

1. mars 1994 legger fram forslag til tiltak som på nordisk plan kan bidra til økt sysselsetting."

Nordisk Ministerråd (finans- og økonomiministrene) meddel:

Som oppfølging av rekommandasjonen la Nordisk Ministerråd (finans- og økonomiministrene) til sesjonen i Stockholm i mars 1994 fram rapporten "Nordisk samarbeide för ökad sysselsättning" (TemaNord 1994:533). I rapporten gjøres det rede for de makroøkonomiske vilkår som de nordiske regjeringene betrakter som nødvendige forutsetninger for å oppnå målet om økt sysselsetting. Videre beskriver rapporten relevante internasjonale samarbeidstiltak og visse konkrete strukturelle tiltak som overveies eller gjennomføres i nordisk samarbeid eller nasjonalt.

Ministerrådet har notert med tilfredshet at NRs president på sesjonen i Stockholm uttalte at rapporten var "en omfattende tilbakemelding angående Rådets rekommandasjon" og roste omfanget av og tempoet i det arbeidet som regjeringene har levert.

Det bemerkes at de positive effektene av de nordiske lands økonomiske politikk begynner å merkes. Den økonomiske veksten i Norden som helhet ventes å stige fra en tilbakegang på ½% i 1993 til en økning på over 3% i 1994, ifølge de nyeste prognosene. Veksten fortsetter i 1995 da den samlede økonomiske aktivitet i Norden ventes å vokse med mellom 3 og 4%. Det

økonomiske oppsvinget har ført til at arbeidsledigheten er begynt å falle, og prognosene tyder på en ytterligere styrking av sysselsettingen i 1995.

Til tross for den positive utviklingen i de nordiske økonomier behøves ytterligere anstrengelser for å bringe ledigheten ned på et lavere nivå og for å bedre forutsetningene for å konkurrere i en mer integrert verdensøkonomi. Nordisk Ministerråd vil fortsatt ha en viktig rolle i arbeidet med disse spørsmålene.

Angående det videre arbeidet ønsker Ministerrådet spesielt å peke på følgende:

- På ministermøtet i OECD i 1992 tok det norske formannskapet, med støtte fra bl.a. de øvrige nordiske land, initiativ til en studie av årsakene til og tiltak mot arbeidsløsheten i industrilandene. Konklusjonene fra denne studien ble lagt fram på ministermøte i OECD i juni 1994 i rapporten "*OECD Employment/Unemployment Policy Report*" (i trykt form heter rapporten "*The OECD Jobs Study*"). OECDs Ministerråd sluttet seg til hovedkonklusjonen i OECDs rapport og ble enige om å gjennomføre rapportens sysselsettingsstrategi med utgangspunkt i de enkelte lands spesielle økonomiske forhold. De nordiske finans- og økonomiministrene vil holde tett kontakt om oppfølgingen av OECDs sysselsettingsstudie.
- De nordiske lands økonomier påvirkes av flere dyptgående endringer som finner sted i omverdenen, bl.a. utviklingen i Øst-Europa, Øst-Asia og økt internasjonal økonomisk integrasjon. Denne utviklingen stiller nye krav til de nordiske økonomienes konkurranse- og tilpasningsevne. Ministerrådet har bedt Nordisk økonomisk forskningsråd analysere om de nordiske lands økonomier har noen felles trekk som vanskeliggjør, respektive letter, tilpasningen til de nye vilkår som denne utviklingen i omverdenen frembringer. I denne sammenhengen tas det også sikte på å betrakte de institusjonelle rammer for økonomien i hele sin bredde for å identifisere de områdene der det behøves omstilling. Målsetningen for dette arbeidet er å få fram konkrete forslag eller anbefalinger som kan inngå i overveielser om utformingen av den økonomiske politikken i de enkelte land.
- De nordiske regjeringer er av den oppfatning at innsatser for å øke vekst og sysselsetting vil bli mer fremgangsrrike om de gjennomføres i et bredere internasjonalt samarbeid. Av denne grunn har de nordiske land deltatt meget aktivt i OECDs arbeid om sysselsetting og tatt initiativ til et første fellesmøte mellom økonomi- og finansministrene i EU og EFTA i april 1993. På et oppfølgingsmøte i desember 1993 ble det med utgangspunkt i EUs hvitbok om vekst, konkurransevne og sysselsetting, og EFTAs rapport om samme spørsmål, markert en bred enighet om de allmenne retningslinjer for den økonomiske politikken. Videre har EU/EFTA-initiativet ført til at det er etablert et samarbeid mellom Den europeiske in-

vesteringsbank og Den nordiske investeringsbank. For å konsolidere og videreføre EU/EFTA-samarbeidet om vekst og sysselsetting tok Island, som har formannskapet i EFTA, initiativ til et nytt fellesmøte i september 1994. I deklarasjonen fra dette møte fastslår ministrene at landene har en felles målsetning hva angår å sikre lav inflasjon, stabile valutakurser, sunne offentlige finanser og å gjennomføre strukturelle tiltak for å øke sysselsettingen, og at dette gir et godt grunnlag for å koordinere den økonomiske politikken. Videre konkluderte ministrene at tiltak som tar sikte på å bedre arbeidsmarkedets tilpasningsevne og få bedre kontroll over de offentlige finanser vil få større effekt hvis de gjennomføres i en bredere europeisk sammenheng.

Nordisk Ministerråd vil selvsagt fortsatt legge sterk vekt på sysselsettingsspørsmål både i nordiske og internasjonale fora, og foreslår derfor at rekommandasjonen som sådan kan avskrives.

5.5.2 *Meddelande om rekommendation nr 10/1994/e angående höjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringar (PIL) (B 143/e)*

Rekommandasjonen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta en forhøyelse av beløpsrammen for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringer (PIL) og endre vedtektene i tråd med det fremlagte ministerrådsforslag B 143/e."

Nordisk Ministerråd (finans- og økonomiministrene) meddeler:

Nordisk Ministerråd (finans- og økonomiministrene) besluttet i april 1994 å forhøye utlånsrammen for NIBs prosjektinvestering til ECU 2 milliarder. Gjennomføring av Ministerrådets beslutning forutsetter en godkjenning i de respektive nasjonale parlamenter. Den nasjonale behandlingen foregår og ventes avsluttet ved utgangen av 1994.

Ut fra dette foreslår Ministerrådet at rekommandasjonen avskrives.

5.5.3 *Meddelande om rekommendation nr 25/1994/e angående handlingsplan för ökad sysselsättning (A 1067/e)*

Rekommandasjonen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at man med en felles handlingsplan forsterker innsatsen for å øke sysselsettingen i Norden blant annet ved å vurdere de tiltak som er foreslått i medlemsforslag A 1067/e om initiativ for økt sysselsetting og ved fortsatt å legge vekt på rek. nr 26/1993 fra Nordisk Råd."

Nordisk Ministerråd (finans- og økonomiministrene) meddeler:

Ved avslutningen av den økonomiske handlingsplanen 1989-92 *Ett starkare Norden* konkluderte Ministerrådet at handlingsplanen i sin helhet hadde vært framgangsrik, men at handlingsplanformen ikke oppfylte sin viktigste målsetting, nemlig å fornye det nordiske samarbeidet. Ut fra dette

sa Ministerrådet at en ville organisere samarbeidet i mer fleksible former jfr. C 1 for 1993.

Ministerrådet er enige med Nordisk Råd i at arbeidet med tiltak for økt sysselsetting og en bærekraftig vekst og utvikling i våre samfunn må ha høyeste prioritet både nasjonalt, nordisk og internasjonalt. Det nordiske samarbeidet om økonomisk politiske spørsmål og om arbeidsmarkeds-spørsmål er komplement til den nasjonale politikken og til det bredere internasjonale arbeidet. Viktigt samarbeid av stor betydning for sysselsettingen skjer i flere internasjonale fora der de nordiske land opptrer samlet.

Ministerrådet konstaterer at tiltakene som er foreslått i medlemsforslag A 1067/e som rekommandasjon nr. 25/1994 bygger på, til en stor grad er sammenfallende med forslagene som rekommandasjon nr. 26/1993 bygget på og som Ministerrådet har svart på ved utarbeidelse av rapporten *Nordisk samarbeide for økt sysselsetting* (TemaNord 1994:533) og under pkt. 6.5.1 i Ministerrådets årsberetning for 1994.

Det kan for øvrig tillegges at de nordiske finans- og økonomiministrene på nytt diskuterte betingelsene for fortsatt vekst og økt sysselsetting ved sitt møte under Tromsø-sesjonen.

I forbindelse med det kommende rådsmøte i EU i Essen rettet de nordiske finans- og økonomiministrene en spesiell henvendelse til det tyske formannskapet der en tilkjennega nordiske synspunkter på unionens aksjonsplan for å redusere arbeidsledigheten i 1990-årene.

Ministerrådet (finans- og økonomiministrene) er for sin del beredt til å fortsette den positive dialogen med Nordisk Råd om nordiske og internasjonale tiltak for å bedre sysselsettingssituasjonen i våre samfunn.

5.5.4 *Meddelande om rekommendation nr 26/1994/e angående risik kapitalfond för Baltikum (A 1090/e)*

Rekommandasjonen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vurdere å etablere et særlig risikokapitalfond på ECU 10 millioner for å tilføre prosjekterings- og oppstartingskapital for mindre produktjonsbedrifter i de baltiske stater."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet anser att det på nåværende tidspunkt ikke er hensiktsmessig å starte nye tiltak i Baltikum på det finansielle området og at en eventuell vurdering av ett spesielt investeringfond for små bedrifter må vente til evaluering av BIP-programmet er foretatt i 1995.

6 Transport og trafiksikkerhet

6.1 Innledning

Det nordiske samarbeidet om transport og trafiksikkerhet er lagt under MR-Transport som assisteres av Embetsmannskomiteén for transport-spørsmål (NET). Videre har Ministerrådet opprettet Styringsgruppen for Nordisk trafiksikkerhet (SNT). EU- spørsmål, transportens miljøkonse-

kvenser samt samarbeid med de nordiske nærområdene har vært de viktigste sakene på den nordiske dagsorden det siste året. Prosjektvirksomheten er blitt kraftig redusert som en konsekvens av nyordningen av det nordiske samarbeidet.

I tillegg til det samarbeidet som foregår under Nordisk Ministerråd er det på samferdselsområdet en rekke fagspesifiserte samarbeidsorganer som ikke er direkte knyttet til Ministerrådet. Herunder faller bl.a. MINTEL, som fungerer som et organ på departementsnivå for samordning av spørsmål som vedrører teletjenestene, og MINPOST for samordning av spørsmål som vedrører nordisk post. Videre samarbeides det på myndighetsnivå, bl.a. om sjøfarts- og luftfartssikkerhet.

6.2 Virksomheten i 1993

6.2.1 Transportpolitiske spørsmål

Miljø og transport

Selv om transportsektorens miljøproblemer i Norden er relativt små i forhold til mange øvrige europeiske land, anser Ministerrådet at det er meget viktig å arbeide for tiltak som er rettet mot å redusere trafikkenes miljøkonsekvenser. Flere nordiske land har utarbeidet strategier med formål å redusere miljøbelastningen fra transportsektoren. Ministerrådet er av den oppfatning at samarbeidet innen EU vil skape nye muligheter til å løse overnasjonale miljøproblemer. Innen EU er transport utpekt som en nøkkelsektor for å løse miljøproblemene, bl.a. for å stabilisere CO₂-utslippene. Ministerrådet har påpekt at transportens miljøproblemer ofte er lokale, og de bør derfor løses med utgangspunkt i nærhetsprinsippet.

Ministerrådet har gitt embetsmannskomiteén i oppdrag å utarbeide en oversikt over hvilke tiltak de enkelte land i Norden har innført på transportområdet med sikte på å redusere miljøbelastningen, samt de planer som foreligger om det videre arbeidet på området. Videre skal det gjøres rede for de strategier som er utgangspunkt for dette arbeidet. Rapporten skal bl.a. utarbeides i lys av den nordiske miljøstrategi og den dialog transportministrene har hatt med Nordisk Råds miljøutvalg.

EU-relaterte spørsmål

Ministerrådet har drøftet de problemene som nordiske transportører vil kunne stå overfor når den såkalte *vignett* blir opprettet. Innenfor vignetten vil Danmark, BeNeLux-landene og Tyskland ha et infrastrukturavgiftssystem for tunge kjøretøyer. Ministerrådet har nedsatt en arbeidsgruppe som har fått i oppdrag å vurdere muligheten av å opprette et infrastrukturavgiftssystem for Finland, Norge og Sverige.

Ministerrådet har drøftet EU-kommisjonens forslag til direktiv om mål og vekt for lastebiler. Direktivet berører samtlige land på grunn av EØS-avtalen. Det direktivforslag som Kommisjonen har lagt fram vil kunne ha uheldige økonomiske og miljømessige konsekvenser spesielt i Finland og Sverige hvis det blir godkjent i den nåværende form. Det holdes en tett nordisk kontakt om det videre arbeidet med direktivet.

Nærområdene

Ministerrådet har, med utgangspunkt i et forslag fra SNTs, besluttet å gjennomføre prosjekter som tar sikte på fremme trafikksikkerheten i Baltikum og Polen, Tsjekkia, Slovakia samt Ungarn. Videre har Ministerrådet bidratt til kunnskapsoverføring om transportøkonomi og logistikk gjennom kursvirksomhet for transporteksperter i de baltiske land.

6.2.2 Prosjektvirksomheten under Nordisk komité for transportforskning

Nordisk komité for transportforsknings (NKTF) virksomhet ble formelt avsluttet ved utgangen av 1993. I 1994 er noe av virksomheten blitt videreført for å sikre en hensiktsmessig avslutning av påbegynte prosjekter. På transportforskningsområdet er det nå opprettet et nytt samarbeidsorgan for de nasjonale transportforskningsinstitusjoner, Nordisk Transportforskning, med deltakelse fra departementer og forskningsorgan, men uten formell tilknytning til Nordisk Ministerråd.

Ministerrådet har i 1994 mottatt avslutningsrapporter på følgende av NKTFs prosjekter:

- Begrensning av biltrafikken i byer. To samordnede prosjekt i Odense og Lund samt en konferanse. (TemaNord 1994:505/510/593).
- Produktionsøkning gjennom infrastrukturinvesteringar. (TemaNord 1994:624)
- Overføring av trafikkmodeller (TemaNord 1994:552)
- MINSALT, forsøk med punktvis saltning av vintervägar (TemaNord 1994:511)
- Konkurransen i linjetrafikken (TemaNord 1994:634)

I tillegg er 2 andre prosjekter avsluttet: *Vurdering av ulike typer miljøskader* og *Organisatoriske forandringer i trafikksektoren*, men rapporter om disse har ennå ikke utkommet i TemaNord-serien.

6.2.3 Trafikksikkerhet

Rammene for det nordiske trafikksikkerhetssamarbeidet ble endret pr 1. juni 1993, idet Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR) og dets underorgan, Nordisk Komité for Trafikksikkerhetsforskning (NKT), ble nedlagt og erstattet av Styringsgruppen for Nordisk Trafikksikkerhet (SNT). SNT hører organisatorisk og budsjettmessig inn under Nordisk Embetsmannskomiteé for Transport og Trafikksikkerhet (NET).

SNT er bl.a. ansvarlig for avvikling av ikke-avsluttede NTR/NKT-prosjekter, idet det ikke er avsatt nye midler for 1994 til prosjekter på trafikksikkerhetsområdet. Som et ledd i dette er prosjektet *Polisövervakning i Norden - kunskapsläge och forskningsbehov* avsluttet (TemaNord 1994:646). Videre har følgende rapporter utkommet i 1994: *Metoder för förarutbildning i Norden* (TemaNord 1994:508), *Olyckor med äldre bilförare* (TemaNord 1994:540), *Cyklister i kryds* (TemaNord 1994:513) og *Unge førere* (TemaNord 1994:537).

Som oppfølging på NMR-prosjektet *Trafikksikkerhed i Østersøregionen*, som ble avsluttet i 1993, forbereder SNT å gjennomføre et prosjekt vedrørende trafikksikkerhet i de baltiske land i form av et kurs om etablering av nasjonale handlingsprogrammer på trafikksikkerhetsområdet.

Utgivelsen av tidsskriftet NTR-Nytt, som ble påbegynt i 1992, er fortsatt i 1994. Det er truffet beslutning om å fortsette utgivelsen av tidsskriftet i 1995 under navnet *SNT-Nytt*.

6.3 Den nordiske avtalen av 1972 om samarbeid på transport- og kommunikasjonsområdet

Den nordiske avtalen om samarbeid på transport- og kommunikasjonsområdet ble undertegnet i 1972 og revidert i 1983. Denne avtalen, samt Helsingforsavtalen av 1962, har vært grunnlaget for det formelle nordiske samarbeidet om transportspørsmål.

Avtalen omfatter samarbeide om transport til sjøs og på land samt post- og telekommunikasjon, jfr. § 1. Det presiseres at trafikksikkerhet og internasjonale sjøfarts- og luftfartspolitiske spørsmål ikke omfattes av avtalen. I praksis har dog Ministerrådet behandlet trafikksikkerhetspolitiske spørsmål samt spørsmål som vedrører miljøproblemer innenfor luft- og sjøfart.

Formålet med avtalen fremgår av §2. Samarbeidet skal bidra til å rasjonalisere og effektivisere transport- og kommunikasjonssystemer, samt gjennom samordning og arbeidsfordeling få i stand en bedre utnyttelse og større samlet effekt av arbeidet på området. Innretningen av virksomheten beskrives i §3. En tilsvarende beskrivelse av formålet med samarbeidet om transport og trafikksikkerhet finnes i Helsingforsavtalen §26, §27 (samferdsel) og §29 (trafikksikkerhet).

I §4 til §6 presiseres strukturen for samarbeidet, bl.a. nevnes Nordisk komité for transportforskning (NKTF). §7 til §12 inneholder en forretningsorden for embetsmannskomiteén som svarer til arbeidsordningen for Nordisk Ministerråd og forretningsorden for embetsmannskomiteéene, og §13 handler om finansiering av virksomheten.

Som det fremgår av dette, overlapper transportavtalen av 1972 en rekke bestemmelser i Helsingforsavtalen og andre avtaler/vedtekter som gjelder allment for det formaliserte nordiske regjeringssamarbeidet.

I tilknytning til nyvurderingen av det nordiske samarbeidet som ble igangsatt av de nordiske statsministrene i 1992, er samarbeidet innen transport og trafikksikkerhet blitt omorganisert og rasjonalisert, jfr. nærmere redegjørelse i Ministerrådets årsmelding for 1993, C 1 1993. Dette innebærer bl.a. at strukturen på samarbeidet i noen tilfeller, f.eks. hva angår samarbeidet om transportforskning og trafikksikkerhet, ikke lenger er i overensstemmelse med transportavtalen.

I lys av nyvurderingen har Ministerrådet vurdert behovet for å endre transportavtalen. Et stort flertall sektorer innenfor Nordisk Ministerråd har ingen fagspesifikk samarbeidsavtale, men har valgt å basere samarbeidet på Helsingforsavtalen samt tilhørende arbeids- og forretningsordener for ministerråd og embetsmannskomiteér. Det er Ministerrådets oppfatning at

denne ordningen gir større fleksibilitet for samarbeidet enn fagspesifiserte avtaler med angivelse av formål og organisasjon.

Det voksende internasjonale samarbeidet om transportspørsmål, bl.a. i tilknytning til EØS-traktaten, har betydd at det nordiske samarbeidet på dette området i økt utstrekning er blitt koblet til et bredere internasjonalt samarbeid. Denne utviklingen ventes å fortsette. Den dynamiske utviklingen i Europa forutsetter et fleksibelt nordisk samarbeid slik at det til enhver tid hurtig kan tilpasses nye betingelser i omverdenen. Alle endringer av transportavtalen er meget tids- og ressurskrevende, bl.a. fordi de forutsetter en nasjonal ratifisering. Det er derfor Ministerrådets vurdering at transportavtalen kan virke mot sin hensikt ved å forsinke eller hindre nødvendig tilpasning av samarbeidet.

I lys av ovenstående har Ministerrådet konkludert at det nordiske samarbeidet om transport og trafiksikkerhet på en hensiktsmessig måte kan baseres på Helsingforsavtalen og at den nordiske avtalen om samarbeid på transport- og kommunikasjonsområdet av 1972 kan oppheves.

Strukturen for samarbeidet vil etter en opphevelse ta utgangspunkt i Helsingforsavtalen og gjeldende vedtekter/forretningsorden for ministerråd og embetsmannskomiteer.

Samarbeidets innhold og oppgaver vil til hver tid ta hensyn til den utvikling som foregår i de nordiske land og den europeiske integrasjonspågang, som i stigende grad omfatter transportspørsmål. Formålet med samarbeidet er utveksling av informasjon og erfaringer om samferdselsspørsmål, samordning av transportspørsmål av felles interesse og koordinering av arbeidet i internasjonale organisasjoner.

Opphevelsen av transportavtalen vil i seg selv ikke medføre noen endringer i de formelle rapporteringsrutinene og dialogen overfor Nordisk Råd som forutsettes opprettholdt i samsvar med bestemmelsene i Helsingforsavtalen.

Ministerrådet vil ta endelig stilling til om avtalen skal oppheves etter Nordisk Råds sesjon i Reykjavík.

7 Bygg- og bostadssektorn

7.1 Utvecklingen i de nordiska länderna

En klar konjunktursvängning kan konstateras i de nordiska länderna om än den ekonomiska uppgången är något långsammare i Island och Finland.

I Danmark kan man nästan tala om en högkonjunktur då också den inhemska efterfrågan ökat. För många husägare har det varit möjligt att konvertera bostadslån med en hög ränta till lån med lägre ränta. Detta har påverkat den generella konsumentefterfrågan. För att justera efterfrågan på bygg- och bostadsmarknaden har man valt att begränsa möjligheterna till stöd för renovering av ägobostäder. Det har varit stigande efterfrågan på ägobostäder, vilket lett till svagt stigande priser och en ganska svagt stigande nyproduktion.

I Finland har exporten kraftigt stigit men den inhemska efterfrågan har ännu inte börjat öka på grund av statlig åtstramning förorsakad av det dåliga statsfinansiella läget. Man beräknar att antalet påbörjade bostäder stiger detta år men efterfrågan är liten, förutom på små bostäder i huvudstadsområdet. Efterfrågan på hyresbostäder är stor.

I Island har ekonomin stagnerat. Trots balans i utrikeshandeln väntas den för Island viktiga fiskeexporten sjunka. Nedgången innebär att arbetslösheten är fortsatt hög men den har börjat minska under året. Köpkraften är som en följd härav fortsatt låg. På grund av lägre räntor har efterfrågan på ägobostäder ökat med ökad bostadsproduktion som följd. Ändringen av hyreslagen och nya lagar om bostadsbidrag genomfördes år 1994.

Norsk ekonomi är inne i en period med tillväxt med stigande export och ökad privat konsumtion. Hushållens ökade efterfrågan är bl.a. en följd av nedgången i räntenivån. Den ökade efterfrågan, också på hyresbostäder, har lett till en ökning i nyproduktion av bostäder men också till högre bostadspriser.

Också i Sverige har exporten stigit kraftigt men den inhemska efterfrågan är fortfarande svag även om tecken på en återhämtning börjat visa sig. Inom samhällsekonomin har två avsevärda obalanser bestått under året: underskotten i de offentliga finanserna och obalansen på arbetsmarknaden. Man anser dock allmänt att konjunkturen nu vänt uppåt. Investeringarna i näringslivet väntas därför öka och arbetslösheten minska under 1995. En kraftig broms för investeringarna är dock det höga ränteläget som gällt under hela året och alltjämt består. I de flesta kommuner finns tomma bostäder. Fastighetspriserna har stabiliserats på en relativt låg nivå och takten i hyresökningarna har minskat. Bostadsbyggandet har varit mycket lågt. Arbetslösheten inom byggsektorn är fortfarande mycket hög.

7.2 Verksamheten år 1994

Nordiska ministerrådet (bostadsministrarna) fastställde ramarna och prioriteringarna för bygg- och bostadssektorns reducerade dispositionsmedel för år 1994 och godkände budgetöverenskommelsen med Nordiska kommittén för byggbestämmelser den 14 mars 1994. Vid ett möte i november 1994 avser bostadsministrarna att dryfta konsekvenserna för det nordiska samarbetet inom bygg- och bostadssektorn i ljuset av fortsatt europeisk integration samt fastställa en ny handlingsplan för sektorn insatser i Nordens närområden. Samtidigt fastställs också ramarna för bygg- och bostadssektorns ytterligare reducerade dispositionsmedel för år 1995.

Verksamheten i enlighet med bygg- och bostadssektorns samarbetsprogram för åren 1992-96 och fastställda handlingsplaner har under året konsoliderats. Ämbetsmannakommittén har fördelat sektorns dispositionsmedel i enlighet med bostadsministrarnas prioriteringar. Under året har speciella insatser gjorts inom följande områden:

- ekologiskt byggande,
- stadsförnyelse, renovering och underhåll,
- bostadspolitik och

- standardisering och tekniska specifikationer.

Från och med detta år är Nordiska kommittén för byggbestämmelser förvaltningsorgan för genomförandet av handlingsplanen för nordiska insatser beträffande byggnormer och standardisering i samråd med INSTA B. Gemensamma programgrupper har inrättats.

7.3 *Institutionerna och samarbetsorganen*

7.3.1 *Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)*

NKB har arbetat enligt det nya arbetsprogrammet, som är utarbetat för tiden 1994-96, som sammanfaller med tiden för den första budgetöverenskommelse, som NKB slutit med NMR. NKBs huvudmålsättning är att fungera som ett nordiskt samarbetsorgan i fråga om samhällskrav vad gäller säkerhet, hälsa, tillgänglighet, miljö och resurshushållning inom byggsektorn och verka för att det nordiska synsättet på byggnadernas funktion och kvalitet tillvaratas i internationella sammanhang, främst i det europeiska arbetet.

NKBs utskott har fortsatt sin verksamhet med ömsesidig informationsväxling och därtill har utskotten bedrivit vissa projekt. Inom brandområdet har remissbehandlingen av utkastet till funktionsinriktade brandbestämmelser och vägledning slutförts. Det justerade dokumentet kommer i slutet av året att publiceras av NKB. En rapport om de byggnadstekniska ljudbestämmelserna i de nordiska länderna och förslag till nya bestämmelser publicerades under året. Inom konstruktionsområdet har tre projekt initerats: *Calibration of Safety Factors, Classification and Safety Differentiation och Acceptance Criteria for Mechanical Properties of Construction Materials*.

Genomförandet av *Handlingsprogram för bättre inomhusklimat 1992-96*, vars praktiska genomförande har handhåfts av NKBs inomhusklimatutskott, har fortskridit men i ett mindre omfång än beräknat på grund av de begränsade resurser som tilldelats. Under året har fyra projekt avslutats och avrapporterats: *Effekten af rengøring og renovering af ventilationsanlæg på luftkvaliteten i bygninger, Optimalt valg av malematerialer, Utvikling av ventilationssystemer for boliger och Database for Building Materials*. Därtill hölls ett seminarium kallat *Utværdering av experimentbyggnadsprojekt*. Kriteriedokument-projektet har avslutats med en rapport om avprovning av kriterierna på tio i byggmaterial förekommande kemikalier.

Genomförandet av *Handlingsplan för nordiska insatser beträffande byggnormer och standardisering* har påbörjats under året. Tre programgrupper för resp. område brand, energi och inomhusmiljö har etablerats. Grupperna har utarbetat sina arbetsprogram för aktiviteter, som hänför sig till standardiseringsaktiviteterna i CEN.

7.3.2 *Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp (NBS)*

Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp är inte längre förvaltningsorgan för nordiska medel utan en fristående samarbetsorganisation mellan byggforskningsinstituterna i de nordiska länderna. Denna organisation kan självfallet höras i olika frågor, vilket ämbetsmannakommittén

även gjort. Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp kommer vid utgången av år 1994 inlämna slutredovisning för de projekt och verksamheter vilka tidigare år finansierats med medel över Nordiska ministerrådets budget.

7.3.3 Nordiska styrgruppen för bostadspolitisk projektverksamhet (BOPOL)

Den nordiska styrgruppen för bostadspolitisk projektverksamhet (BOPOL) har under danskt ordförandeskap sammanträtt två gånger under året. På ämbetsmannakommitténs begäran uppgjorde styrgruppen vid första mötet förslag till forskningsområden och projekt. Vid det andra mötet koncentrerade styrgruppen sig på en genomgång av de pågående projektet. Ordförandeskapet för styrgruppen har efter det 40:e bostadsadministrativa mötet i Kolding övergått till Norge. Dessutom har styrgruppen avgivit utlåtande om utkastet till handlingsplan för bygg- och bostadssektorns insatser i Nordens närområden.

7.3.4 Nordisk samordning av standardisering innenfor byggesektoren (INSTA B)

Arbeidet fortsatte i 1994 etter de planene som ble lagt året før basert på ministerrådets prioriteringer innenfor området bygge- og boligsektoren. I tillegg har imidlertid styret i INSTA B i 1994 lagt større vekt på nordisk samordning av synet på de overordnede prinsippene og prioriteringene i CEN-arbeidet. Her har nå CEN møtt store problemer som følge av uklarheter hos EU-kommisjonen bl.a. når det gjelder endelige mandater til CEN, regler for dokumentasjon av overensstemmelse og forholdet mellom s.k. harmonisert standard og annen standard. Dette er spørsmål der løsningene vil ha stor betydning for hvor hensiktsmessige standardene vil bli for både næringsliv og myndigheter. INSTA B ser det derfor som sin viktigste oppgave den nærmeste tiden å arbeide for at disse spørsmålene får gode løsninger.

CEN-arbeidet er nå inne i en fase hvor det må treffes enkelte viktige beslutninger og der derfor nordisk samordning er en forutsetning for at våre synspunkter skal få gjennomslag. Samtidig er ressursene i det nordiske samarbeidet små.

For å øke effektiviteten i arbeidet med å samordne den nordiske deltakelsen i CEN og oppnå en sterkere påvirkning på Europeisk Standard med tilknytning til byggeforskrifter, ble det inngått og iverksatt en ny samarbeidsavtale med NKB. Denne innebærer bl.a. et felles programarbeide innenfor spesielt områdene inneklimate, brannsikkerhet, energiøkonomi og bygningskonstruksjoners sikkerhet. På samtlige disse områder ble reviderte programmer utarbeidet. Disse tar hensyn til ønsket fra embetsmannskomiteen om at de INSTA B-prosjekter som ble satt i gang i 1993 med støtte fra Ministerrådet måtte videreføres. Ansvaret for gjennomføringen av programmene er lagt til fire programgrupper.

På områdene inneklimate og sikkerhet hos bærende konstruksjoner (Eurocodes) ble enkelte delprosjekter avsluttet som nordiske oppgaver og arbeidet fortsetter i CEN-komiteer.

7.3.5 Nordisk harmonisering av godkjenningsreglene for byggeprodukter (ETA-Nord)

ETA-Nords hovedfunksjon er å samordne og effektivisere nordisk innsats i harmonisering av godkjenningsreglene for byggeprodukter i Europa med sikte på maksimal påvirkning av utformningen.

I 1994 vill det bli avholdt fire møter i arbeidsgruppen. Østerrike har vært representert som observatør på samtlige møter. Sveits har vært invitert, men har bare deltatt på ett møte.

ETA-Nord spilte en sentral rolle i forberedelsene til å danne en egen godkjenningsorganisasjon for byggeprodukter i EFTA, innenfor rammen av EØS-avtalen. Det blev heldigvis aldri nødvendig å gjennomføre dette, men trusselen fikk EU-kommisjonen til å oppgi sin motstand mot EFTA-medlemskap i EOTA (European Organization for Technical Approvals)

Bland annet som følge av denne utvikling har ETA-Nord drøftet seg selv og sin egen virksomhet i lys av behovet for å fortsette virksomheten i årene fremover. Diskusjonen ble et klart og utvetydige ja til behovet for å fortsette.

Prosjektet for utvikling av grunnlag for godkjenning av trehussystemer er forskjøvet noe i tid, del p.g.a. manglende kapasitet hos sentrale eksperter, dels fordi fremdriften mht godkjenninger i EU-kommisjonen er svært treg.

7.4 Prosjektverksamhet

De pågående verksamheterna inom ramen för handlingsprogrammet för bättre inomhusklimat erhöill 430.000 DKK medan handlingsplanen för nordiska insatser beträffande byggnormer och standardisering erhöill 1.080.000 DKK. Under året har sju nya projekt startats medan några pågående projektet fått tilläggsfinansiering. En noggrann uppföljning av aktiviteterna och projektverksamheten har införts då de förutsatts halvårsvis rapportera till ämbetsmannakommittén om hur verksamheten framskrider.

Nya projekt	TDKK
Statens råd för byggnadsforskning: <i>NBS-Infrastruktur</i>	500
Statens Byggeforskningsinstitut: <i>Nordisk samarbejde vedrørende miljødata for byggevarer</i>	340
Bygge- og boligstyrelsen: <i>Økologisk nybyggeri, byfornyelse og boligforbedring i de nordiske land</i>	100
Norsk institutt for luftforskning: <i>Bygget miljø - vedligehold, levetid</i>	100
Statens Byggeforskningsinstitut: <i>Erfaringsudveksling vedrørende udvikling og implementering av rationelle renoveringsmetoder</i>	110
Miljöministeriet: <i>Housing in the Nordic countries</i>	300

Statens Byggeforskningsinstitut:

300

En kortlægning af konsekvenserne for de nordiske boligmarkeder af den europæiske integration

Med bygg- och bostadssektorns egna knappa dispositionsmedel har inga insatser i Nordens närområden varit möjliga under år 1994.

Under året har tre rapporter utkommit i TemaNord-serien:

- *Nordisk god bolig*, TemaNord 1994:554,
- *Byøkologi og boligkvalitet*, TemaNord 1994:560 och
- *Management and Maintenance of the Housing Stock - report from a seminar in Riga November 1993*, TemaNord 1994: 566.

Dessutom beräknas ytterligare en rapport utkomma i TemaNord-serien och den kommer att behandla *Kreditrisk i bostadssektorn i de nordiska länderna*.

7.5 Nordiska rådets rekommendation

7.5.1 Meddelande om rekommendation nr 11/1994/s angående nordisk bygg- och bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv (A 1052/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att bibehålla och utveckla det nordiska samarbetet på bygg och bostadsområdet i ett vidare perspektiv med hänsyn tagen till en bärkraftig utveckling inom infrastrukturområdet att särskilt utbyta synpunkter om de bostadssociala målsättningarna i Norden att inleda ett erfarenhetsutbyte mellan Norden och EG i bygg- och bostadspolitiska frågor att utvidga samarbetet på bygg- och bostadsområdet med de baltiska länderna och i nordvästra Ryssland."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Den av de nordiska statsministrarna initierade omprioriteringen av det nordiska samarbetet har konkretiserats i budgeten för år 1994 och budgetförslaget för år 1995 och har för bygg- och bostadssektorn inneburit reducerad medeltilldelning.

Inom ramen för de begränsade resurserna, som är i överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation nr 25/1993, har dock projektet om den byggda miljös infrastruktur stötts och två projekt som berör den europeiska integrationen startas. Nordiska ministerrådet (bostadsministrarna) har bedömt konsekvenserna av fortsatt europeisk integration och önskar stärka det nordiska samarbetet i den anda som avses i rekommendationen. Nordiskt samarbete för bevakning av för den nationella bostadspolitikens relevanta områden inom EU bör intensifieras och en resursbesparande arbetsfördelning eftersträvas. Ministerrådet är enigt om att inom EU tillkännage den nordiska synen på bostadspolitikens sociala

betydelse. En särskild handlingsplan för insatser i Nordens närområden har också fastställts.

Erfarenhetsutbytet om de bostadspolitiska målsättningarna är en naturlig del av den pågående verksamheten. Däremot har inga insatser under år 1994 kunnat göras i Nordens närområden i enlighet med bostadsministrarnas prioriteringar.

Nordiska ministerrådet, som delar de uppfattningar som framförs i rekommendationen och önskar stärka det nordiska samarbetet i samma anda som rekommendationen, avser att under en något längre tidsperiod uppfylla rekommendationens avsikter. Nordiska ministerrådet anser att rekommendationen kan avskrivas.

8 Övriga institutioner

8.1 *Nordiska Utvecklingsfonden (NDF)*

Nordiska Utvecklingsfonden (Nordic Development Fund) är en nordisk biståndsorganisation med kontor i Helsingfors. Verksamheten påbörjades 1989. NDFs kapital uppgår till SDR 250 mio. Per den 1 september 1994 hade styrelsen fattat beslut om 47 projekt till ett sammanlagt belopp om ca SDR 167 mio. NDF ger mycket långfristiga lån till fattiga utvecklingsländer på mjuka IDA-liknande villkor. Lånen ges för högt prioriterade projekt som främjar ekonomisk och social utveckling i u-länder. Särskild vikt fästs vid projektens miljöaspekter. Projekten skall vara av nordiskt intresse. NDF lämnar krediter endast i samfinansiering med andra finansiärer - främst andra multilaterala finansieringsinstitutioner såsom Världsbanken, de regionala utvecklingsbankerna och Nordiska Investeringsbanken.

Ministerrådet ämnar genomföra en resultatorienterad evaluering av NDF:s verksamhet 1995.

För närmare information om fondens verksamhet hänvisas till fondens årsberättelse.

8.2 *Nordiska Projektexportfonden (NoPEF)*

Under det gångna året fortsatte projektverksamheten att öka mot en rekordhög nivå. De flesta projekt var i Nordens närområden, särskilt i de baltiska staterna och Polen, men även Kina väcker allt större intresse hos nordiska företag och låg på tredje plats bland projektbeviljningarna.

Inom ramen för det Baltiska Investeringsprogrammet (BIP) har från programmets början i juli 1992 fram till hösten 1994 beviljats stöd till över 90 projektstudier, därav några studier för projektidentifikation. Relativt många av projekten har redan realiserats med nordiska företags deltagande, medan merparten av projekten är under bearbetning.

De nordiska finansministrarna har bett NOPEF att på försöksbasis i nordvästra Ryssland administrera en stödordning till förinvesteringsstudier, som är parallell till den under BIP-programmet. Ordningen inriktas på utveckling av små och medelstora företag. Programmet igångsattes hösten 1994.

Från och med början av 1995 träder nya riktlinjer för beviljning av stöd i kraft, vilka baseras på den av styrelsen utarbetade nya strategin för NOPEF:s verksamhet. De innebär att NOPEF förutom stöd till projektexport, kan ge villkorlån till projekt- och affärsutveckling i samband med företagens internationalisering på marknader utanför EES-området. Dessutom ges stöd till nätverksuppbyggnad mellan nordiska företag över gränserna i Norden, riktat mot samma marknader. Ändringarna syftar till att på ett bättre sätt tillmöteskomma små och medelstora företags behov för stöd i förinvesteringsfasen till projektutveckling på marknader i våra närområden och på andra snabbt växande marknader bl a i Sydostasien.

För närmare information om verksamheten hänvisas till den kommande årsberättelsen.

Kapitel VIII

Juridiska frågor

1 Lagstiftningssamarbetet

1.1 Allmänt om lagstiftningssamarbetet

Det nordiska lagstiftningssamarbetet har letts av de nordiska justitieministrarna i Nordiska ministerrådet. Nordiska ämbetsmannakommittén har ansvarat för beredningen av ministerrådets arbete.

Till grund för planeringen av det nordiska lagstiftningssamarbetet under år 1994 har legat två nordiska program, nämligen Nordiska rådets lagstiftningsprogram och ministerrådets arbetsprogram. Lagstiftningsprogrammet utarbetades av juridiska utskottet och antogs av Nordiska rådet år 1988. Meningen är att programmet skall gälla i tio år. I programmet anges en rad rättsområden där de nordiska länderna skall samarbeta. Det rör sig bl.a. om arv, vårdnad av barn, bioteknik, grupptalan, skydd för företagshemligheter och ersättning för personskada. Sedan Nordiska rådets juridiska utskott hade uttryckt en önskan om att ministerrådet även skulle utarbeta en mera konkret handlingsplan för det framtida nordiska lagstiftningssamarbetet, antog ministerrådet år 1993 också ett arbetsprogram för samarbetet. Arbetsprogrammet är en komplettering av 1988 års lagstiftningsprogram och tar upp skilda rättsliga frågor som bolagsrätt, konsumenträtt, processrätt, konkursrätt och skadeståndsrätt.

Både lagstiftningsprogrammet och arbetsprogrammet har under år 1994 spelat en viktig roll för det nordiska samarbetet i juridiska frågor. I samband med programmens genomförande har även beaktats de förslag och synpunkter som Nordiska rådets juridiska utskott har framfört.

Så som framgår av redogörelsen i nästa avsnitt har flera nordiska lagstiftningsprojekt avslutats under det gångna året. Nordisk rättslikhet har kunnat upprätthållas på traditionella rättsområden, exempelvis sjörätten, men ett nära nordiskt samarbete har också kunnat införas på nya områden, exempelvis den offentliga rätten.

Naturligtvis är det inte alltid som det nordiska lagstiftningssamarbetet resulterar i likalydande lagstiftning i de nordiska länderna. Likalydande regler har - så som juridiska utskottet påpekat - inte heller alltid varit det viktigaste med samarbetet. Om man kommer överens om de generella linjerna är mycket vunnet. På vissa områden gör skillnader mellan länderna det omöjligt att komma fram till samma lösningar. I sådana fall har samarbetet ändå sitt värde. Man får kunskap om och förståelse för de olika ländernas syn och kan ofta komma längre än annars.

Under år 1994 har lagstiftningssamarbetet genomförts och utvecklats vidare i de former och strukturer som har tillämpats under många år. Liksom under tidigare år har justitieministrarna och ämbetsmannakommittén hållit regelbundna möten. Vid mötena har gemensamma övergripande frå-

gor behandlats och samarbetet planerats med utgångspunkt från bl.a. lagstiftningsprogrammet och arbetsprogrammet. Representanter för de olika justiti-tiedepartementen och andra ansvariga departement har mötts för att informera varandra och diskutera konkreta lagstiftningsprojekt. På vissa områden har möten hållits kontinuerligt. Likaså har nordiska delegater samarbetat internationellt, inte bara inom ramen för EES-avtalet utan också i andra internationella sammanhang. Det informella samarbetet har blivit allt mer betydelsefullt. Att kontinuerligt hålla kontakt med tjänstemännen i de andra nordiska justitiedepartementen är numera ett naturligt och nödvändigt inslag i praktiskt taget alla lagstiftningsprojekt.

En viktig del av lagstiftningssamarbetet under år 1994 har rört frågor av betydelse för det europeiska samarbetet. EES-avtalet trädde i kraft den 1 januari 1994. Finland, Norge och Sverige har ansökt om medlemskap i EU med sikte på ett inträde den 1 januari 1995, och dessa länder har under senare delen av året deltagit som observatörer i EU. Detta europeiska samarbete har av naturliga skäl påverkat det nordiska lagstiftningssamarbetet. De nordiska länderna har tillsammans förberett sådana ändringar i nationell lagstiftning som är en följd av den europeiska integrationen.

Men det europeiska samarbetet har inte lett till att det nordiska perspektivet har förskjutits. Tvärtom har det europeiska samarbetet medfört en närmare nordisk samverkan i flera frågor. De nordiska länderna har i det europeiska sammanhanget fortsatt att utnyttja de traditionella nordiska samarbetsformerna. Utgångspunkten har varit att nordisk rättslikhet skall upprätthållas också inom de områden som berörs av EG-reglerna. Vid lagstiftningssamarbetet ha. man lagt vikt vid att nå samma lösningar när EG-reglerna ger valmöjligheter och att uppfylla reglerna på ett likartat sätt. Ett par exempel på detta ges i nästa avsnitt. Det europeiska samarbetet har även utvecklats den nordiska lagstiftningssamverkan på så sätt att det föranlett en nordisk samverkan i nya ämnen. Det finns exempel också på detta i nästa avsnitt. Dessutom har Finland, Norge och Sverige som observatörer i EU tillsammans med Danmark kunnat påverka EG-regler- nas utformning genom att komma med gemensamma synpunkter som är grundade på den nordiska rättstraditionen.

Det är självfallet mycket angeläget att det europeiska samarbetet inte leder till att det nordiska lagstiftningssamarbetet försämras. Man måste hela tiden vara medveten om den risken. De praktiska erfarenheterna från år 1994 är dock mycket goda. Det finns inga tecken på att det nordiska lagstiftningssamarbetet riskerar att utarmas. I själva verket har det europeiska arbetet lett till en närmare nordisk samverkan i flera lagstiftningsfrågor, även på så traditionella nordiska samarbetsområden som exempelvis upphovsrätt. Det är av stor vikt att detta nordiska samarbete fortsätter oavsett om Finland, Norge och Sverige blir medlemmar i EU. Danmarks mång- åriga medlemskap i EU har klart visat att det är både möjligt och nyttigt att samtidigt delta i ett nordiskt samarbete, inte minst på det juridiska området.

Ett annat område som har varit högt prioriterat under år 1994 är arbetet med rättsutvecklingsbistånd till de baltiska länderna. Biståndet, som har

getts både från de enskilda nordiska länderna och från Ministerrådet, omfattar bl.a. juridisk litteratur, utbildning av jurister genom praktiktjänstgöring och seminarier samt hjälp i konkreta lagstiftningsprojekt. Till grund för biståndet ligger en rekommendation från Nordiska rådet. År 1994 var det tredje verksamhetsåret för Nordiska rådet för forskning i europeisk integrationsrätt (NORFEIR). På uppdrag av Ministerrådet gjordes under året en utvärdering av NORFEIR:s verksamhet. Utvärderingen visade att NORFEIR spelar en betydelsefull roll för nordisk forskning i europeisk rätt. NORFEIR:s sekretariat, som hittills har varit placerat i Oslo, flyttar så som planerat år 1995 till Köpenhamn.

1.2 Översikt av lagstiftningssamarbetet

Som har redovisats i föregående avsnitt har det nordiska lagstiftningssamarbetet under år 1994 skett med utgångspunkt i 1988 års lagstiftningsprogram och 1993 års arbetsprogram och med beaktande av synpunkter som Nordiska rådets juridiska utskott har lämnat. I det följande ges en översikt över lagstiftningssamarbetet under det gångna året.

Inom *konsumenträtten* har - så som planerats i Ministerrådets arbetsprogram - arbetet med att införliva EG-direktivet om oskäligen avtalsvillkor bedrivits i en nära nordiskt samverkan. Samarbetet syftade till en gemensam tolkning av direktivet och till gemensamma principer för införlivandet av direktivet med de nationella rättsordningarna. Eftersom de gällande nordiska civilrättsliga reglerna om oskäligen avtalsvillkor liknar varandra mycket, var det vidare ett naturligt mål för samarbetet att EG-direktivet skulle kunna införlivas med de nationella lagarna på ett sådant sätt att inga onödiga skillnader uppkom. I samtliga nordiska länder har regeringen lämnat en proposition till riksdagen med förslag till lag om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Lagarna är avsedda att träda i kraft den 1 januari 1995.

Aktiebolagslagstiftningen är ett annat rättsområde där det sedan lång tid har funnits en nordisk rättslikhet, men där lagstiftningen i vissa delar måste ändras till följd av EES-avtalet. För att utreda sådana frågor tillsatte man kommittéer i Finland, Norge och Sverige. De olika kommittéerna hade fortlöpande kontakt med varandra och drog även nytta av de danska erfarenheterna med införlivandet av de aktuella EG-direktiven. Sedan kommittéerna hade slutfört sina uppdrag fortsatte det nordiska samarbetet under år 1994 på departementsnivå. På grundval av detta arbete har det i Island, Norge och Sverige föreslagits ändringar av aktiebolagslagstiftningen. I Finland avses sådant förslag lämnas under år 1995. Det nordiska samarbetet vid införlivandet av de bolagsrättsliga direktiven har gjort det möjligt att upprätthålla den nordiska rättslikheten. De nordiska länderna har också samarbetat om en EG-förordning om Europeiska ekonomiska intressegrupperingar. Avsikten är att man skall fortsätta med samarbetet och att också införlivandet av andra EG-regler på det bolagsrättsliga området skall beredas gemensamt i de nordiska länderna. *Immaterialrätten* är ytterligare ett rättsområde där man traditionellt har haft en likartad lagstiftning i de nordiska länderna. Under år 1994 har det nordiska samarbetet främst

riktat in sig på upphovsrätten och varumärkesrätten. Som exempel kan nämnas arbetet med en anslutning till 1989 års protokoll till Madridöverenskommelsen om den internationella registreringen av varumärken. En anslutning till protokollet, vilket EES-avtalet kräver, gör det möjligt för nordiska företag att få skydd för sina varumärken i flera olika länder genom ett enda internationellt registreringsförfarande. Under år 1994 hölls överläggningar i ämnet mellan de berörda nordiska departementen. Danmark har anslutit sig till protokollet. I Sverige har regeringen hösten 1994 beslutat en proposition med förslag om anslutning till protokollet. I de övriga nordiska länderna bereds frågan. Vid de nordiska överläggningarna tog man - så som förutskickats i Ministerrådets arbetsprogram - också upp behovet av en modernisering av de nordiska varumärkeslagarna på de områden som inte direkt berörs av EES-avtalet.

I Danmark, Finland, Norge och Sverige trädde nya *sjölagar* i kraft den 1 oktober 1994. De nya sjölagarna bygger på ett kommittéförslag som kom till i nordiskt samarbete. Efter sedvanlig remissbehandling av kommittéförslaget ägde överläggningar rum mellan företrädare för ansvariga departement i de nordiska länderna. Det nordiska sjölagssamarbetet resulterade i en betydande grad av harmonisering av sjölagarna. Inte bara de sakliga lösningarna utan också lagstrukturen - med en gemensam nordisk kapitelindelning och i de flesta avseenden helt överensstämmande lagparagrafer i kapitlen - leder till en hög grad av enhetlighet i nordisk sjörätt. Det nordiska sjörättsliga samarbetet fortsätter på andra områden. För närvarande pågår gemensamt arbete med genomförande av 1992 års ändringsprotokoll till de internationella konventionerna om oljeansvarighet (1969/1971) och av 1989 års konvention om bärgning. Så som Nordiska rådets juridiska utskott har efterlyst behandlas också i nordisk samverkan bättre regler om ansvar vid passagerartrafik till sjöss och vid sjötransport av farligt gods. Exempelvis ändrades 1974 års Aténkonvention om befordran av passagerare och resgods till sjöss i mars 1990 och de lagändringar som krävs vid en anslutning till de nya reglerna bereds nu i nordiskt samarbete. Genom en lagändring infördes redan nu i de nya nordiska sjölagarna höjda begränsningsbelopp för redarens ansvar vid passagerarbefordran, vilka överensstämmer med beloppen i 1990 års protokoll. Ett annat exempel är det pågående nordiska samarbetet i förbindelse med förberedelsen av den internationella konventionen om ansvar vid sjötransport av farligt gods och vid revideringen av 1976 års konvention om begränsning av redarens ansvar.

Det nordiska samarbetet på det *straffrättsliga* området har så som planerat fått ny kraft under de senaste åren.

I enlighet med Ministerrådets arbetsprogram har samarbetet särskilt riktats in på att stärka brottsoffrens ställning. I alla de nordiska länderna har den frågan fått en stor uppmärksamhet. Saken diskuterades på de nordiska justitieministermötena åren 1992, 1993 och 1994. Fortsatta årliga möten har hållits på departementsnivå där man har rapporterar om utvecklingen på området. I justitiedepartementen i samtliga länder pågår det ett fortlöpande arbete med att finna effektiva sätt att stärka brottsoffrens ställ-

ning. Under året infördes i Sverige lagstiftning om en brottsofferfond liksom andra lagändringar som förbättrar brottsoffrens situation, bl.a. utökade möjligheter att ha med sig en stödperson och att få ut skadestånd. Olika lagändringar för att stärka rättssäkerheten hos dem som har blivit utsatta för kriminella handlingar har också antagits i Norge.

Hög prioritet har också arbetet med att komma till rätta med ungdomsbrottsligheten haft. Så som konstateras i Ministerrådets arbetsprogram har brottsligheten bland barn och ungdomar blivit ett ökande problem i flera nordiska länder och det är viktigt att ett lagstiftningsarbete sker i nordiskt samråd så att man kan dra nytta av varandras erfarenheter och förslag till reformer. Ungdomsbrottsligheten togs upp bl.a. vid det nordiska justitieministermötet sommaren 1994. I Sverige har regeringen beslutat en proposition om handläggningen av ungdomsmål. I propositionen föreslås ett antal lagändringar som syftar till att anpassa förfarandet vid lagföring av ungdomar som misstänks för brott till de speciella krav som ställs just i ungdomsmål. I Finland har en proposition med förslag till lag om ungdomsstraff avlåtits. Ungdomsstraffet består av övervakning och ungdomstjänst, som är en form av samhällstjänst för 15-17-åringar. I Norge har konfliktrådsordningen för unga lagöverträdare blivit landsomfattande från den 1 januari 1994. Vidare har ett lagförslag som går ut på att höja beloppsgränsen för föräldrars objektiva ersättningsansvar för skada vållat av barn blivit utsänt på remiss.

Offentlig rätt är ett rättsområde som hittills inte i någon större omfattning har varit föremål för nordiskt samarbete. Under år 1991 inleddes en bättre samordning av verksamheten på nordiskt plan. Olika offentlighetsrättsliga frågor har behandlats, bl.a. rösträtt för nordiska medborgare, elektronisk dataöverföring och integritetsskydd. Diskussionerna har också berört EG-regler om offentlighet och sekretess liksom förhållandet i övrigt mellan EG-regler och nordiska förvaltningsrättsliga principer. Nordiskt samarbete har även förekommit i samband med arbetet på ett förslag till EG-direktiv om enskildas rätt till skydd för personuppgifter. När direktivet är antaget är avsikten att de nordiska överläggningarna skall fortsätta i syfte att införliva direktivet på ett samstämmigt sätt i de nordiska länderna.

Också på *familjerättens* område har det, till följd av ett nära lagstiftningssamarbete, uppnåtts en hög grad av nordisk rättslikhet. Det finns en nordisk arbetsgrupp som behandlar bl.a. internationellt privaträttsliga frågor på familjerättens område. Gruppen har fortsatt sitt arbetet under år 1994. Den skall behandla spörsmål med anknytning till regler om vårdnad och umgänge och den nordiska äktenskapskonventionen.

Även *processrättsliga* frågor har behandlats nordiskt. På ett möte i Stockholm i november 1990 diskuterade man möjligheten att få en gemensam nordisk lagstiftning om grupptalan. I Finland och Sverige förväntas saken bli färdigutredd under år 1994. De nordiska länderna är eniga om att ta upp frågan till gemensam diskussion när den svenska utredningen är klar.

1.3 Nordiska rådets rekommendationer

1.3.1 Meddelande om rekommendation nr 9/1991/j angående lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi (A 939/j)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer å innlede samarbeid eller styrke eksisterende samarbeid med hensikt på å oppnå mest mulig ensartet lovgivning både nordisk og internasjonalt når det gjelder anvendelse av bio- og genteknologi innen industri, landbruk, miljø, på det medisinsk-etiske området og når det gjelder beskyttelse av den personlig genetiske integritet."

Nordiska ministerrådet meddelar:

I de nordiska länderna finns ett utbrett samarbete om bio- och genteknologi. Ländernas regeringar avser att fortsätta detta samarbete. Inom Ministerrådets organisation har det upprättats flera grupper som arbetar med olika sidor av bioteknologin. Det rör sig om ett utskott som behandlar etiska ämnen och två grupper som behandlar frågor om bevarande och användning av genetiska resurser. De nordiska länderna har också ett nära samarbete internationellt i saken, bl.a. inom ramen för Riokonventionen om biologisk mångfald och i EES-sammanhang.

I de olika länderna har de nationella reglerna om bio- och genteknologi reformerats. Arbetet har skett i kontakt med myndigheter i de andra nordiska länderna och med beaktande av lagstiftningen i dessa länder. Det nordiska samarbetet har lett till att det nu finns likartad gentekniklagstiftning i Danmark, Norge och Sverige. I Finland föreligger ett utkast till proposition med förslag till en gentekniklag. Lagen gäller de frågor som regleras i EU-rätten.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

1.3.2 Meddelande om rekommendation nr 11/1991/j angående lagstiftning rörande grupptalan (A 923/j)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å innføre felles nordisk lovgivning vedrørende gruppesøksmål i forbrukssaker."

Nordisk Ministerråd meddelar:

På ett möte i Stockholm i november 1990 diskuterade man möjligheten att få en gemensam nordisk lagstiftning om grupptalan. I Finland har det tillsatts en arbetsgrupp som skall komma med ett förslag i ämnet senast den 31 december 1994. I Sverige tillkallades sommaren 1991 en särskild utredare för att utreda om det går att införa sådana regler. De nordiska länderna är eniga om att ta upp frågan till gemensam diskussion när den svenska utredningen är klar. Den svenska utredningen är avsedd att vara färdig den 31 december 1994.

1.3.3 *Meddelande om rekommendation nr 6/1993/j angående arbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet (B 133/j)*

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at antage et nyt femårigt lovgivningsprogram i overensstemmelse med Ministerrådets forslag og de synspunkter, der er anført af Nordisk Råds juridiske udvalg
at fortsat arbejde på en nordisk prioriteringsliste og ikke blot afvente EF-initiativer
at i øvrigt nøje overveje, om ikke det samarbejde, der pågår med henblik på at støtte de baltiske lande, bør integreres i det nordiske lovgivningssamarbejde, således at de baltiske lande på de områder, hvor det findes mest presserende, kan få etableret eller opdateret sine egne regler."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet har i enlighet med framlagt förslag antagit ett nytt femårigt lagstiftningsprogram. I samband med programmet genomförande kommer man att beakta de förslag och synpunkter som Nordiska rådets juridiska utskott har framfört.

De nordiska ländernas regeringar är överens om att man bör fortsätta arbetet med nordiska prioriteringar och inte endast invänta EU:s initiativ. Det ligger dock i sakens natur att man ibland bör vänta på initiativ från EU innan ett nordiskt samarbete påbörjas, t ex när det gäller att uppfylla EU-direktiv.

Arbetet med lagstiftningsprogrammet genomförande har fortsatt under året. En fyllig redogörelse lämnas i detta kapitel av ministerrådets verksamhetsberättelse. För att komplettera och fördjupa denna redovisning föreslår ministerrådet ett gemensamt möte mellan de nordiska justitieministrarna och Nordiska rådets juridiska utskott. Mötet bör hållas när folkomröstning om medlemskap i EU genomförts i Finland, Norge och Sverige i anslutning till Nordiska rådets session i Reykjavik.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

1.3.4 *Meddelande om rekommendation nr 21/1993/j angående uppgörelse om vårdnaden av barn vid skilsmässa (A 1026/j)*

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at påse, at de nordiske landes lovgivning på familierettens område koordineres på flest mulige områder,
at påse, at arbejdsgruppen, som arbejder med forslag til en opdatering af den nordiske ægteskabskonvention af 1931 fremskynder dette arbejde mest muligt,
at påse, at der indføres en samarbejdsvejledning for forældre, der ønsker separation eller skilsmisse eller vil flytte fra hinanden. Vejledningen bør have form af et tilbud, der også kan være til gavn for familier, hvor enighed er opnået."

Nordisk Ministerråd meddeler:

De nordiska ländernas familjerättsliga lagstiftning bör harmoniseras så långt som möjligt. Ett sådant arbete sker i 1990 års nordiska arbetsgrupp om familjerättsliga frågor. Arbetsgruppen koncentrerar nu sina ansträngningar på en reformering av 1931 års äktenskapskonvention.

Beträffande samarbetssamtal för föräldrar som skall separera kan nämnas att det i Norge och Sverige är obligatoriskt att erbjuda sådana till föräldrarna. I Finland finns medling som kan användas i samband med skilsmässa. I Danmark är medling i samband med separation eller skilsmässa inte obligatorisk. Statsamtet skal emellertid erbjuda föräldrarna och barnet en barn- och familjesakkunnig vägledning vid oenighet om vårdnad och umgängesrätt. I Island är medling obligatorisk vid skilsmässa. Inom ramen för medlingen kan också frågor om barnen tas upp.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

1.3.6 Meddelande om rekommendation nr 9/1994/j angående åtgärder för att bekämpa barnpornografi (A 1064/j)

Rekommendationen lyder:

1. "Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at gennemføre nødvendige foranstaltninger for at besiddelse af børnepornografi kriminaliseres i Norden at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndigheder for at forhindre spredning af børnepornografi at de nordiske lande går i spidsen for de øvrige internationale bestræbelser på at bekæmpe børnepornografi."
2. "Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande tiltræder og efterlever FN's børnekonvention og at de nordiske lande fortolker FN's børnekonvention på en ensartet måde."

Nordiska ministerrådet meddelar:

En av samhällets viktigaste uppgifter är att skydda barn mot alla former av exploatering och övergrepp.

Det är angeläget att det finns en effektiv lagstiftning mot barnpornografi. I Sverige har riksdagen beslutat om grundlagsändringar som innebär att det skall bli straffbart att inneha barnpornografi fr.o.m. den 1 januari 1999. Regeringen i Sverige har vidare tillsatt en kommitté, som skall utreda hur barnpornografin bäst kan bekämpas. Den danska justitieministern har den 2 november 1994 lagt fram ett förslag om ändring av strafflagen, som har till syfte att öka skyddet av barn mot sexuellt missbruk genom att kriminalisera innehavet av grövre barnpornografiskt material. I anslutning härtill är avsikten att genomföra olika administrativa åtgärder. Justitieministeriet kommer bl.a. att försöka stärka samarbetet med utländska myndigheter dels genom den svenska sambandsofficern i Sydostasien, dels genom utväxling av upplysningar och koordinering av den polisiära insatsen genom den internationella polisorganisationen, *Interpol*. I Finland finns ett

förslag till ändring av pornografilagstiftningen. Förslaget innehåller en separat kriminalisering av spridning av barnpornografi i bildlig form. I Norge blev innehav och införsel av barnpornografi straffbart 1992. Strafframarna är böter eller fängelse upp till två år. För att kampen mot barnpornografen skall lyckas är det också nödvändigt att polis-, åklagar- och tullväsendet har en välfungerande organisation och beredskap för hanteringen av frågan liksom att myndigheterna i de nordiska länderna samverkar. Det måste dessutom bedrivas ett intensivt internationellt arbete för att bekämpa barnpornografen.

Samtliga nordiska länder har tillträtt 1989 års FN-konvention om barnets rättigheter. Barnkonventionen innehåller bestämmelser som är avsedda att tillförsäkra barn grundläggande rättigheter och bereda barn skydd mot övergrepp och utnyttjande. Konventionen måste få en allmän internationell tillslutning. Därför arbetar de nordiska länderna i olika sammanhang för att samtliga länder skall ansluta sig till konventionen. De nordiska länderna verkar också aktivt, inte minst inom ramen för FN, för att konventionen verkligen efterlevs.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

2 Jämställdhet

2.1 Viktiga frågor i de nordiska länderna

Frågor som är aktuella i alla länderna är

- integrering av jämställdhetsaspekter inom alla samhällssektorer
- kvinnors och mäns lika tillgång till de politiska och ekonomiska beslutsprocesserna
- kvinnors ekonomiska ställning, med lika lön för arbete av lika värde - oavsett kön - som en av de viktigaste frågorna
- bättre möjligheter för både kvinnor och män att förena föräldraskap och förvärvsarbetet
- våld mot kvinnor
- kvinnorna och EU.

Ett nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet fastställdes av Nordiska ministerrådet 1978 efter rekommendation av Nordiska rådet.

Programmet reviderades 1982. Som ett komplement till det nordiska samarbetsprogrammet på jämställdhetsområdet antog Nordiska ministerrådet en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989-1993.

Ett ministerrådsförslag om ett nytt *Samarbetsprogram på jämställdhetsområdet 1995-2000* har lagts fram till Nordiska rådets 45:e session i Tromsø.

2.2 Verksamheten 1994

Det nordiska jämställdhetssamarbetet har under 1994 i hög grad varit inriktat på att ta fram det nya samarbetsprogrammet på jämställdhetsområdet 1995-2000. Programförslaget har varit ute på en omfattande remissgång och remissvaren var till största delen mycket positiva. Jämställdhets-

ministrarnas konferens under *Nordiskt Forum 1994* behandlade program-
mets olika huvudteman.

Nordiskt Forum 1994, som är ett av Ministerrådets största enskilda projekt, ägde rum i Åbo den 1-6 augusti 1994. Under 1994 har också ett flertal av projekten i handlingsplanen 1989-1993 avslutats. Samtliga större projekt i handlingsplanen redovisades vid Nordiska ministerrådets seminarier under Nordiskt Forum.

Till Nordiskt Forum publicerades böckerna *Women and Men in the Nordic Countries. Facts and Figures 1994* och *Från kvinnolön till likalön - från kunskap till handling*.

Handlingsplanens största projekt 1994 har varit *Lika lön för kvinnor och män i Norden*.

Sektorn har med stöd från B/Ø-puljen kunnat planera och genomföra seminarierna *Women and Employment* och *Women's Right to Choose*.

Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) har haft två möten under 1994, dels i Stockholm den 8 mars dels i Åbo i samband med Nordiskt Forum. I Åbo genomfördes också ett möte mellan Nordiska rådets juridiska utskott och MR-JÄM.

Nordiska ämbetsmannakommittén för jämställdhetsfrågor (ÄK-JÄM) har haft sex möten under 1994.

2.3 Sektorns projektverksamhet

2.3.1 Kvinnoorganisationernas medverkan i det nordiska jämställdhetssamarbetet

Kvinnoorganisationernas medverkan i jämställdhetssamarbetet har under 1994 varit helt inriktad på Nordiskt Forum 1994. I juni 1994 genomfördes ett planeringsseminarium för att förbereda insatser under Forum-veckan.

2.3.2 Kvinnor och män i Norden - jämställdhetsstatistik

Till Nordiskt Forum 1988 i Oslo utgavs publikationen *Kvinnor och män i Norden. Fakta om jämställdheten 1988* (NORD 1988:58). Insamling och sammanställning av material till en ny statistisk redovisning och analys av jämställdheten i Norden inleddes under 1992 och under sommaren 1994 utkom publikationen *Women and Men in the Nordic Countries. Facts and Figures 1994* (NORD 1994:3).

Projektet avslutades med ett av Nordiska ministerrådet arrangerat seminarium under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.

2.3.3 Stöd till nordisk kvinnoforskning

Sektorn har stött nordisk kvinnoforskning genom att finansiera en tjänst som *koordinator för nordisk kvinnoforskning* under 1991-1994.

Koordinatorprojektet har i hög grad bidragit till att stärka samarbetet mellan såväl de nordiska ländernas forskningsmiljöer som forskningen och jämställdhetssamarbetet i länderna. I koordinators arbetsuppgifter har också ingått att skapa och upprätthålla kontakter till europeiska och internationella kvinnoforskningsnätverk. Projektet har bl.a. resulterat i en sam-

nordisk engelskspråkig kvinnoforskningstidskrift *NORA - Journal of Nordic Women's Studies*.

Projektet redovisades vid ett av Nordiska ministerrådets seminarier under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.

Koordinatorns verksamhet har varit mycket uppskattad i de nordiska kvinnoforskningsmiljöerna och det är viktigt att samarbetet inom nordisk könsrelaterad forskning kan konsolideras och utvecklas.

Till Nordiska rådets 46e session i Reykjavik planerar Nordiska ministerrådet att lägga fram ett ministerrådsförslag om *en nordisk institution för kvinno-, köns- och jämställdhetsforskning*.

2.3.4 Lika lön för kvinnor och män i Norden

Det nordiska likalöneprojektet har pågått under 1990-1994. Under 1994 har likalöneprojektet publicerat sin tredje temabok *Från kvinnolön till likalön - från kunskap till handling* (NORD 1994:18). Boken finns också i finsk (NORD 1994:22) och i isländsk (NORD 1994:23) version.

I boken diskuteras löneskillnader i ett internationellt perspektiv och på framtidens arbetsmarknad. Boken presenterar också förslag till strategier för likalön och är ett debattinlägg med tanke på framtida likalönepolitik.

Tidigare har projektet utgivit en serie informationshäften samt två temaböcker. *Løn efter fortjeneste? - et spørgsmål om vurdering* (NORD 1992:10), vilken behandlar arbetsvärdering som strategi för likalön, och *Kvinnelønns mysterier - myter og fakta om lønnsdannelsen* (NORD 1993:16), som analyserar orsaker till existerande löneskillnader.

Projektet har uppnått målet att samla och sprida kunskap om likalönefrågorna samt att sätta dessa på dagordningen. I projektet har bedrivits ett omfattande informationsarbete i form av seminarier och föredragsverksamhet. Den offentliga debatten visar att likalön har blivit ett aktuellt jämställdhetspolitiskt tema och att arbetet i likalöneprojektet har fått genomslag i både arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer.

Projektet avslutades med ett av Nordiska ministerrådet arrangerat seminarium under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.

2.3.5 Kvinnors kompetensutveckling, avancemang och ledaregenskaper

Projektet har pågått 1992-1994 och har koncentrerats till läkaryrket, som är inne i en utveckling där könsammansättningen förändras.

Projektresultaten visar på en rad skillnader, men också på en del likheter mellan kvinnliga och manliga läkares karriärutveckling och arbetsförhållanden. Projektet redovisas i rapporten *Læger og køn - spiller det en rolle?* (TemaNord 1994:597), där det också ges rekommendationer om hur jämställdhet inom läkaryrket skall kunna främjas.

Projektet avslutades med ett av Nordiska ministerrådet arrangerat seminarium under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.

2.3.6 *Kvinnors representation på ledande poster i det privata näringslivet*

Kartläggning har genomförts av könsfördelningen på ledande poster i det privata näringslivet, inom de 100 största företagen i vart och ett av de nordiska länderna.

Projektet presenterades vid ett seminarium under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.

Det kommer att också att presenteras internationellt vid FNs Expert Group Meeting on Women and Economic Decision-Making i november 1994.

Under senhösten 1994 sammanställs och presenteras resultaten i en TemaNord-rapport.

2.3.7 *Utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor i databranschen*

Rapporten *I människan tjänst - ett diskussions- och studiematerial om kvinnors utvecklings- och karriärmöjligheter i databranschen* (NSA 1993:571) redovisades och diskuterades vid ett av Nordiska ministerrådet arrangerat seminarium under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.

2.3.8 *Anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv i några utvalda kvinno- och mansyrken*

Undersökningen om *anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv* har syftat till att ge kunskap om vilket utrymme personalpolitik och företagskultur ger arbetstagarna i anpassningen mellan familj och arbete med jämförelser mellan mansdominerade och kvinnodominerade yrken. Yrken som ingår i undersökningen är bl.a. sjuksköterskor, läkare, metallarbetare, textilarbetare, sekreterare och poliser.

Projektet redovisades vid ett av Nordiska ministerrådets seminarier under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.

Nationella rapporter utkommer i Danmark, Finland, Norge och Sverige under 1994. En samnordisk rapport beräknas utkomma på engelska under 1995.

2.3.9 *Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen*

Projektet har syftat till att skall öka kunskaperna och utveckla medvetenhet om frågor, som gäller att rekrytera och behålla manlig personal till den offentliga barnomsorgen, och härigenom förbättra förutsättningarna för ökad rekrytering av manlig personal till detta arbetsfält.

Projektet redovisades vid ett av Nordiska ministerrådets seminarier under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.

En slutrapport från projektet skall utkomma under 1994.

2.3.10 *Mäns utnyttjande av föräldraledighet m m*

Projektet har varit koncentrerat kring två frågor: dels varför så få män använder sig av rätten till föräldraledighet dels hur omgivningen reagerar då män vill prioritera samvaron med sina barn bl a genom att ta föräldraledigt.

Projektet redovisades vid ett av Nordiska ministerrådets seminarier under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.

I samband med avslutningen av projektet genomfördes i oktober 1994 den första nordiska mansforskningskonferensen *Men's Families*.

En slutrapport från projektet skall utkomma under 1994.

2.3.11 *Småskolans roll i ett jämställt samhälle*

Projektet skall ge svar på hur skolans öppettider och arbetslivets organisering bättre kan anpassas till varandra. Projektet har utarbetat en litteraturoversikt i ämnet. I rapporten *Småskolebarn i klemme - om tillsynsordningar og likestillingsspørsmål i et nordisk perspektiv* (TemaNord 1994:596) ges en jämförande beskrivning av situationen i de nordiska länderna.

Rapporten utgör ett av underlagen för en konferens, som avslutar projektet i mitten av 1994.

2.3.12 *Nordiskt Forum 1994*

Inledning

Nordiskt Forum 1994 genomfördes i Åbo den 1-6 augusti 1994 under temat "Kvinnors liv och arbete - glädje och frihet". Över 1100 arrangörer ansvarade för de drygt 700 seminarier/workshops, närmare 200 kortare inlägg på tre olika tematorg, över 400 kulturella evenemang samt närmare 300 andra arrangemang, som genomfördes under Forum-veckan.

Speciell fokus sattes på ungdomar, same- och invandrarkvinnor samt handikappade kvinnor. Mansrollen i dagens samhälle analyserades i seminarier etc. anordnade av olika mansgrupper.

Totalt deltog ca 16.000 kvinnor (88%) och män (12%) i Nordiskt Forums olika aktiviteter.

Seminarier/workshops

Seminarierna, som var uppdelade på sju olika temahus, ägde rum i Åbos olika universitetslokaler. De relativt stora avstånden mellan temahusen innebar vissa problem för deltagarna att hinna förflytta sig mellan olika seminarier.

Av seminarierna tolkades ca 100. Tolkningen skedde normalt till skandinaviska, finska och engelska, men i många fall också till isländska. Den annonserade tolkningen sköttes av 48 professionella tolkar. Dessutom kunde tolkhjälp lämnas av ca 40 visktolkar, som kunde anlitas via en särskilt upprättad tolkpool.

Kulturevenemang

De kulturella evenemangen omfattade konstutställningar, konserter, teater, dans m.m. Öppningsfesten på Aura å blev en fest för hela Åbo. Konstens Natt, som årligen anordnas i Åbo, hade i år förlagts till Forum-veckan.

Som en del i Nordiskt Forums kulturprogram ingick en *kvinnofilms- och videofestival*, vars mål var att främja filmskaparnas interna kommunikation och stärka samarbetet i Norden och Baltikum. Filmfestivalen, som fick stöd från Nordiska Kulturfonden, blev den hittills största kvinnofilmfestivalen i

Norden och gav en kvalitativt högtstående översikt av ny film producerad av kvinnor i Norden och Baltikum.

Nordiska Kulturfonden stödde också ett *Kvinno Big Band* med ca 30 musiker från hela Norden samt en *Västnordisk kör*, bestående av 10 kvinnor från vardera Färöarna, Grönland och Island.

Ekonomi

De av Nordiska ministerrådet anvisade medlen för Nordiskt Forum 1994 uppgick till TDKK 13.500 (1991 års kostnadsnivå). Nordiska Kulturfonden har därutöver totalt bidragit med ca TDKK 1.000 till olika kulturevenemang under Nordiskt Forum. Genom sponsorerings har tillkommit ytterligare ca TDKK 800.

Genomsnittliga "kostnaden" per Forumdeltagare uppgick till ca DKK 1 100. Genomsnittliga "kostnaden" per deltagare och dag beräknas till under DKK 300.

Grupper som arbetar med att aktivera invandrarkvinnor, samekvinnor och handikappade kvinnor fick särskilt stöd i sitt arbete från det nordiska sekretariatet samt genom extra medel från jämställdhetsområdets dispositionsmedel

Projektorganisation

Projektledare för Nordiskt Forum 1994 tillsattes från 1 januari 1992. Övriga anställda - från hösten 1993 och våren 1994 - i projektet utgjordes av ca 6 personer vid NFs sekretariat i Helsingfors samt ca 5 personer vid NFs sekretariat i Åbo. I projektets slutskede anställdes ytterligare några personer.

Nordisk styrgrupp och planeringsgrupp började arbeta under hösten 1992. Styrgruppen har löpande haft möten fram till Nordiskt Forum. Styrgruppen och planeringsgruppen har haft tre gemensamma möten.

Styrgruppen för Nordiskt Forum 1994 hade också tillsatt en särskild arbetsgrupp, som arbetade med förberedelser för det nordiska deltagandet i FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking i september 1995.

I vart och ett av länderna och de självstyrande områdena fanns en nationell projektsekreterare, som ansvarade för de nationella förberedelserna. De nationella projektsekreterarna finansierades nationellt.

För att Nordiskt Forum skulle kunna genomföras inom den givna budgeten, krävdes också mycket stora frivilliga insatser. Arrangemang som Nordiskt Forum kan inte i så hög grad, som blev fallet i Åbo, förlita sig till frivilliga krafter. Begränsningar i antal arrangemang och i deltagarantal hade varit en lösning.

Arrangörer och deltagare

Under hösten 1993 uppmanades intresserade arrangörer att senast den 1 februari 1994 anmäla sina arrangemang till Nordiskt Forum. Alla var välkomna att ordna seminarier, utställningar, kulturella arrangemang etc. De som ville delta i Nordiskt Forum uppmanades att anmäla sig före 15 maj 1994. Trots detta kom ett mycket stort antal anmälningar in i juni och juli, vilket medförde en del administrativa problem.

Genom att alla var välkomna till Nordiskt Forum som arrangörer och/eller deltagare blev antalet arrangemang liksom antalet deltagare mycket stort. Det var både positivt och negativt.

Till Nordiskt Forum hade inviterats 300 baltiska deltagare, som fick komma till Åbo på Nordiskt Forums bekostnad. Utöver dessa deltog ytterligare ca 300 balter och ryssar, som antingen var inbjudna genom andra organisationer eller betalade själva.

Jämställdhetsministrarnas konferens

Under Nordiskt Forum arrangerade Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) konferensen *Delad makt och härlighet - Ett jämställt Norden år 2000*, vilken ägde rum i Åbo Stadsteater den 4-5 augusti. De inbjudna deltagarna i den officiella konferensen uppgick till drygt 300 personer. Konferensen behandlade huvudtemana i det nya samarbetsprogrammet på jämställdhetsområdet 1995-2000.

Nordiska ministerrådets övriga arrangemang under Nordiskt Forum utgjordes av 12 seminarier, där större projekt från handlingsplanen 1989-1993 redovisades och diskuterades.

Mediabevakning

Nordiskt Forum 1994 bevakades av ca 550 representanter för massmedia. Rapporteringen i olika media har varit seriös och positiv.

Målen uppfylldes

Nordiskt Forums målsättning var att informera om och belysa olika jämställdhetsaspekter, att engagera nya grupper i jämställdhetsarbetet och att knyta kontakter mellan organisationer, grupper och enskilda personer i olika länder. Nordiskt Forum har stärkt och skapat en kontinuitet i kontakterna - nationellt, nordiskt och internationellt. Nordiskt Forum skapade en dialog mellan gräsrotter och beslutsfattare och mellan individer respektive organisationer med olika ideologier.

2.3.13 *Ekonomisk sammanställning av projektverksamheten*

Projekt 1994	TDKK
Planering och uppföljning	25
Kvinnoorganisationernas medverkan i det nordiska jämställdhetssamarbetet	240
Stöd till nordisk kvinnoforskning	490
Lika lön för kvinnor och män i Norden	1.096
Baltisk-nordiska seminarier	100
Utvärdering av handlingsplan 1989-1993	123
Jämställdhetsområdets seminarier vid Nordiskt Forum 1994	310
Stöd till invandrarkvinnor m.fl. i samband med Nordiskt Forum 1994	100
Nordiskt Forum 1994	9.458
därav officiell konferens	328
Totalt	11.942

Den allmänna dispositionsbeviljningen för jämställdhetssektorn under 1994 oppgår till DKK 2.384.000. De för Nordiskt Forum särskilt avsatta medlen oppgår till DKK 9.458.000, varav DKK 328.000 reserverats för den officiella konferensen vid Nordiskt Forum 1994. För att genomföra det baltisk-nordiska seminariet i Tallin har medel erhållits från B/Ø-puljen. Nordiska informationskontoret i Tallin har bidragit med personella resurser.

2.3.14 Integrering av jämställdhet i andra sektorer

Ett av de övergripande målen för det nordiska jämställdhetssamarbetet är att jämställdhetsaspekter naturligt skall beaktas inom olika politikområden i samhället och att de också skall beaktas inom de politikområden, som ingår i Nordiska ministerrådets egen verksamhet.

Inom några av ministerrådets sektorer har projekt, som tar upp jämställdhetsfrågor, genomförts under 1994. Följande projekt, som redovisas i respektive sektors verksamhetsberättelse, har speciell inriktning på jämställdhetsfrågor:

- Likestilling i lærerutdanningens innhold og arbeidsmetoder - NORD-LILIA. (Kap III: Utbildning och forskning)
Projektet redovisades vid ett av Nordiska ministerrådets seminarier under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.
- Nordiskt skolsamarbete på jämställdhetsområdet.
(Kap III: Utbildning och forskning)
- Nordiskt kontaktutskott för kust- och fiskarkvinnor.
(Kap V: Fiskeri)
- Udvikling av Arbejdsformidlingens virksomhedsservice - JOB-PROFIL. (Kap VI: Medborgarpolitik)
Projektet redovisades vid ett av Nordiska ministerrådets seminarier under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.
- Baltisk-nordiska seminarier (Kap IX: Närområdessamarbete)
Projektet redovisades vid ett av Nordiska ministerrådets seminarier under Nordiskt Forum 1994 i Åbo.

2.4 Nordiska rådets rekommendation

2.4.1 Meddelande om rekommendation nr 12/1991/j angående jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m. (A 938/j)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt

å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i desse styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. slik

at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25 % representasjon av hvert kjønn i 1992, 35 % i 1994 og 40 % i 1996."

Nordiska ministerrådet meddelar:

I det kommende samarbejdsprogrammet for det nordiska jämställdhets-samarbetet 1995-2000 sägs att jämställdhetsaspekter skall genomsyra alla samarbetsområden, som ingår i ministerrådets egen verksamhet och att varje samarbetsområde ansvarar for att jämställdhetsaspekter integreras i arbetet på området. I samarbejdsprogrammet sägs också att Nordiska ministerrådet skall verka for en jämn fördelning av kvinnor och män i dels i alla styrelser, kommittéer och utskott under Nordiska ministerrådet dels i olika personalgrupper vid ministerrådssekretariatet. Därmed ges också möjligheter till ett mer jämställt nordiskt samarbete.

Samarbejdsprogrammet har skickats på remiss till bl.a. samtlige nordiska ämbetsmannakommittéer och till ett stort antal nordiska institutioner. Ingen remissinstans har haft synpunkter på ovanstående formuleringar.

Nordiska ministerrådet avser att årligen redovisa könsfördelningen i styrelser, kommittéer og utskott under Nordiska ministerrådet, med början till Nordiska rådets 46:e session.

Ministerrådet anser att arbeidet med rekommendationen skall fortsätta.

3 Flykting- og migrationsfrågor

Den Nordiske Samrådsgruppe for Flygtningespørgsmål har i 1994 under dansk formandskab afholdt tre møder.

Med henblik på at skabe mere dynamik og i højere grad at målrette arbejdet i samrådsgruppen, blev det i bemærkningerne til arbejdsprogrammet for 1994 fra dansk side foreslået, at arbejdsprogrammet udbygges i en mere temaorienteret del, således at der oprettes *temapunkter*, der skal udgøre emner, der kræver forberedelse fra de enkelte lande, og som tages op på et eller flere samrådsgruppemøder afhængigt af behov.

Ud over den generelle udveksling af oplysninger om aktuelt reformarbejde i de enkelte lande, har man således på møderne haft et fast tema-punkt vedrørende det tidligere Jugoslavien. Der er i den forbindelse blevet nedsat en arbejdsgruppe under samrådsgruppen, der særligt skal tage sig af forudsætningerne for genopbygning og tilbagevenden til det tidligere Jugoslavien.

Det danske formandskab har endvidere udarbejdet og udsendt to spørgeskemaer, dels et vedrørende de nordiske landes behandling af personer fra det tidligere Jugoslavien, og dels et vedrørende statusvalget i forbindelse med behandlingen af asylsager. Det blev på baggrund af spørgeskemaet vedrørende de nordiske landes behandling af personer fra det tidligere Jugoslavien konkluderet, at der er væsentlige retlige forskelle, idet man i Sverige meddeler permanent opholdstilladelse til de pågældende, medens man i Norge, Finland og Danmark meddeler midlertidig opholdstilladelse. Der er endvidere i de lande, hvor man meddeles midlertidig opholdstilladelse forskelle med hensyn til graden af integration af de pågældende personer. For så vidt angår spørgeskemaet vedrørende statusvalget i forbindelse med behandlingen af asylsager blev det konkluderet, at der

ikke er de store forskelle i statusvalget i de nordiske lande i forbindelse med behandlingen af asylsager.

Samrådsgruppen har endvidere under det danske formandskab drøftet, hvorvidt der skal ske en klarere markering af strukturen i samarbejdet mellem landene i samrådsgruppen, samt om samarbejdet skal styrkes, herunder være mere policyorienteret, ikke mindst i lyset af Sveriges, Norges og Finlands eventuelle optagelse i Den Europæiske Union.

Til brug for drøftelserne herom udarbejdede det danske formandskab et papir om strukturen i samarbejdet mellem de nordiske lande på asyl- og immigrationsområdet. På mødet i samrådsgruppen i september 1994 blev dette drøftet, og landene tilkendegav i det væsentligste tilfredshed med den nuværende arbejdsform. Der var endvidere enighed om, at det ville være hensigtsmæssigt, at afvente resultaterne af folkeafstemningerne om optagelse i Den Europæiske Union, inden der tages endelig stilling til den fremtidige struktur.

Der var derudover enighed om, at platformspapiret for samarbejdet fra 1991 ikke længere er aktuelt og at der i stedet bør udarbejdes et kort strukturoplæg til markering af formålet med samrådsgruppens fremtidige arbejde, samt at man udarbejder et arbejdsprogram, der løbende justeres.

I 1994 har samrådsgruppen endvidere arbejdet med forholdet til EU, forholdet til Schengen-landene, samarbejdet mellem de nordiske udlændingemyndigheder om bl.a. visumpolitik med baggrund i Den Nordiske Paskontroloverenskomst, således at landene har informeret hinanden om foreslåede forandringer i den nationale visumpolitik.

Ved møderne i 1994 har der endvidere været tid til diskussioner med UNHCR's repræsentant for Norden/Baltikum, samt en repræsentant for IOM, hvor man har diskuteret aktuelle emner fra såvel nærområdet som det tidligere Jugoslavien.

Det nordiska migrationsutskottet under ämbetsmannakommittén för arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik (ÄK-A) ansvarar för aktiviteter som har att göra med invandrarnas och flyktingarnas integration i de nordiska samhällen. Projektverksamheten har i år pågått på en nivå av 600.000 DKK.

Under berättelseåret har man diskuterat möjligheter till att förbättra det tvärssektoriella nordiska samarbetet på migrationsområdet och den nordiska migrationsverksamheten i förhållande till internationella organisationer som IOM och Europarådet.

Den svåra sysselsättningssituationen har bl.a. haft som konsekvens en ökning av racistiska och främlingsfientliga tendenser i de nordiska samhällen. För att motverka detta satte migrationsutskottet igång ett projekt om *Information, opinionsbildning och etniska förhållanden i de nordiska länderna*. Projektet avslutades 1994 med en rapport *Invandring och invandrare i de nordiska länderna* (TemaNord 1994:515) som innehåller också rekommendationer för de framtida åtgärderna.

Invandrarkvinnornas situation belyses i två pågående projekt: *Invandrarkvin-norna och kriscentra* och *Dokumentation om invandrarkvinnornas situation*.

Under de senare åren har allt flera underåriga barn som ofta har blivit utsatta för svåra traumatiserande opplevelser kommit till Norden utan föräldrar eller annan vårdnadshavare och sökt asyl. För att förbättra dessa barns situation har utskottet sommaren 1994 satt i gång en komparativ studie om hur dessa barn tas emot i kommunerna.

På sommaren 1994 arrangerades avslutningskonferens för projektet *Invandrare som egna företagare* vars syfte var att kartlägga omfattningen och inriktningen av invandrarernas egen företagsamhet i små och mellanstora företag och att bedöma i vilken mån ökad stöd från regeringar, myndigheter eller andra behövs.

För att befrämja skapandet av migration under ordnade former startade migrationsutskottet sommaren 1994 ett projekt *Former av tidsbegränsad migration - öst - västmigration för utbildning och praktik*. Avsikten är att kartlägga åtgärder och planer för tidsbegränsad migration mellan de nordiska länderna och Nordens närområden samt att förmedla information om samnordiska och bilaterala utbildningsprojekt som har satts igång eller planeras.

3.1 Nordiska rådets rekommendation

3.1.1 Meddelande om rekommendation nr 24/1994/s angående migration under ordnade former (A 1063/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att utveckla adekvata strategier för att förebygga och motverka en oreglerad migration österifrån mot Norden, och lämna erforderligt finansiellt stöd till IOM:s verksamhet för att underlätta migration under ordnade former, att i internationellt samarbete verka för nya flykting- och migrationspolitiska strategier som syftar till att migration sker under ordnade former."

De nordiske lands regjeringer meddeler:

De nordiske lands regjeringer kan på det nåværende tidspunkt ikke avgi noen meddelelse til denne rekommendasjonen.

Kapitel IX

Nærområdesamarbejdet

1 Alment

Nordisk Ministerråds samarbejde med Nordens nærområder 1994 omfatter i hovedsagen samarbejdsministrenes Arbejdsprogram for Nordens nærområder 1994 samt en række større og mindre sektorinitiativer, der ikke indgår i det samlede arbejdsprogram's regi. Hertil kommer et omfattende engagement blandt flertallet af Nordisk Ministerråds institutioner, der i stadig stigende grad inddrager nærområderne i deres projektvirksomhed og udviklingsarbejde.

Nærområdeaktiviteterne indgår således nu som en integreret del af samtlige satsningsområder: kultur, uddannelse og forskning, miljø, medborgerrettigheder, økonomi, fiskeri og juridiske spørgsmål og er som tværsektoriel virksomhed blevet betydelig styrket i indeværende år.

For at sikre, at Ministerrådets omfattende nærområdeaktivitet videreudvikles ud fra fælles rammer og målsætninger, vedtog samarbejdsministrene på deres møde i Nuuk 27.-28. juni 1994 et dokument vedrørende styring af Nordisk Ministerråds virksomhed i nærområderne. Styringsdokumentet betoner blandt andet afgrænsning af aktiviteterne i forhold til nationale/regionale initiativer, størst mulig inddragelse af nordiske institutioner og samnordisk kompetence, koncentration og synliggørelse af nærområdeaktiviteterne.

Såvel de nordiske statsministre som samarbejdsministrene har i det forløbne år taget det samnordiske engagement i Nordens nærområder op til vurdering og truffet beslutninger, der har ført Ministerrådets aktiviteter i nærområderne ind i en ny og styrket fase.

Samarbejdsministrene vedtog den 3. december 1993 at udvide indsatsene i Barentsregionen og opfordrede efterfølgende gennem Minister rådets embedsmandskomiteer, fagministrene og institutionerne til at inddrage Barentsregionen i programaktiviteter, handlingsprogrammer m.v. Arbejdsprogrammet for Nordens nærområder 1994, der blev vedtaget på samarbejdsministrenes møde 10.-11. januar 1994, indeholdt i forlængelse heraf en styrkelse af Ministerrådets Barentsengagement gennem udsendelse af en projektmedarbejder med placering i Barentssekretariatet i Kirkenes.

Det vedtagne Arbejdsprogram for Nordens nærområder 1994 betød imidlertid i mere generel forstand en åbning af Ministerrådets aktiviteter mod det nordvestlige Rusland, idet samarbejdsministrene besluttede at lade arbejdsprogrammets stipendie- og udvekslingsordninger omfatte Barents- og St. Petersborgregionen samt Kaliningrad.

Hermed effektuerede Ministerrådet den åbning mod det nordvestlige Rusland, der blev anbefalet i Sveriges udenrigsminister Margretha af Ugglas' redegørelse på Nordisk råds session på Åland.

De nordiske statsministre diskuterede på deres møde den 6.-7. marts 1994 den samnordiske støtte til nærområderne. Det blev her slået fast, at statsministrene lægger stor vægt på samarbejdet med de nordiske landes nærområder og vurderer, at de samnordiske indsatser i Baltikum gennemgående har ført til gode resultater.

Samarbejdsministrene vedtog på baggrund heraf i juni 1994 rammerne for et styrket Arbejdsprogram for Nordens nærområder 1995, der omfatter en forøgelse af ressourcerne fra 28,5 MDKK i 1994 til 50 MDKK i 1995, oprettelse af et nyt informationskontor i St. Petersborg, styrkelse af de hidtidige indsatsområder, således at der yderligere kan åbnes op mod det nordvestlige Rusland samtidig med, at indsatsen i Baltikum fortsætter med uformindsket styrke.

2 Projektvirksomhed

2.1 Informationskontorer og kontaktvirksomhed

De nordiske informationskontorer i Estland, Letland og Litauen spiller fortsat en central rolle for styrkelsen af kontakterne mellem Norden og Baltikum på alle niveauer. Informationskontorerne har en vigtig koordinerende rolle for Ministerrådets nordiske stipendieprogram for Baltikum og Nordvest-Rusland samt Nordpraktik-programmet.

Kontorerne har i det forløbne år taget initiativ til og arrangeret en række seminarer, konferencer, kurser og kulturelle arrangementer.

Seminarer og konferencer har blandt andet fokuseret på læremidler, nordisk sprog, sprogdidaktik, konservering af kunstværker, ungdomsspørgsmål, husholdningsøkonomi, afholdspolitik, miljø, ligestilling, ældres situation, parlamentarisk samarbejde og ombudsfunktionen.

En række nordiske samarbejdsprogrammer med baltisk deltagelse, som for eksempel Nordisk Forum, er blevet gennemført med hjælp fra informationskontorerne. Arbejdsprogram for Nordens nærområder 1994 har støttet udbyggelsen af Jobs and Society i Estland. Med forankring i informationskontoret dér har stiftelsen Esti Jobs and Society i løbet af året etableret de første estiske iværksættercentre, der sigter mod at skabe nye virksomheder gennem kontaktvirksomhed, uddannelse og rådgivning fra eksisterende virksomheder. Kontorerne har endvidere drevet en bred undervisningsvirksomhed i nordiske sprog.

Kulturarrangementerne har omfattet udstillinger af nordisk samtidskunst, formidling af nordiske og samiske forfatterskaber, folkemusikfestivaler, koncertturneer, markering af Islands 50-års jubilæum, støtte til oversættelse af nordiske bøger, støtte til udgivelse af nordisk og baltisk musik, fremvisning af nordiske TV-programmer på baltiske TV stationer, åbning af et gæsteatelier for nordiske kunstnere foruden en række nordiske kulturuger i forskellige baltiske byer.

For at styrke gensidig information og samarbejde mellem Nordisk Ministerråd og Barentsregionen besluttede samarbejdsministrene under vedtagelsen af Arbejdsprogrammet for Nordens nærområder 1994 at ud-

sende en projektmedarbejder med placering i Barentssekretariatet i Kirkenes. Projektmedarbejderen tiltrådte sin stilling i september og har indledt kontaktskabende informationsarbejde med henblik på at gøre åbningen af stipendieordningerne mod Nordvest-Rusland virksom i Barentsregionen.

2.2 Kultur og medier

Bevarandet av kulturarvet är ett centralt problemområde i de tidigare socialistiska länderna. Som en uppföljning av den rekognosceringsresa som fem nordiska konservatorer företog till Baltikum och Sankt Petersburg arrangerade ledningsgruppen för nordiska kulturprojekt i utlandet ett *baltiskt-ryskt-nordiskt symposium* kring föremålsvård i Vilnius hösten 1993. En rapport från resan och symposiet har utarbetats.

Med stöd från ledningsgruppen för nordiska kulturprojekt i utlandet och kulturfonden visades en utställning med nordisk och baltisk design i Tallinn, Vilnius och Riga samt därefter i Göteborg och Helsingfors. *From Dreams to Reality*, som organiserades av Scandinavian Design Council, belyste de helt olika förutsättningarna på designområdet i Baltikum respektive Norden. På grund av det planekonomiska systemet fanns det tidigare ingen marknad för design i de baltiska länderna. Situationen ändrar sig nu snabbt och utställningen visade sig ligga rätt i tiden.

Nordisk Journalistcenter (NJC) har i løpet av året arrangert en rekke kurser for journalister i Baltikum og i den senere tid også i de russiske nærområder. NJCs arbeid i nærområdene har som mål å trekke disse områdene in i et nordisk nettverk og bidra til en medieutvikling som kan tjene demokratiske prosesser. Virksomheten finansieres med prosjektmidler fra Ministerrådets nærområdesprogram. Ved hjelp av bidrag på 1,3 MDKK har NJC under 1994 gjennomført 14 kurser i de baltiske land, støttet utgivelse av noen lærebøker i journalistikk i Estland, tildelt stipender og tilrettelagt studieopphold for baltiske journalister i nordiske redaksjoner. Fra 1994 er det innledet kursvirksomhet i Kaliningrad, St. Petersburg-området og i Barents-området. Miljøsamarbeidet mellom Norden, Baltikum og Russland ble presentert i et eget presseseminar med deltakere fra disse landene.

Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbeid har i samarbeid med Europarådet arrangert et seminar i Vilnius om demokratiske og medierettslige aspekter ved medieutviklingen. Deltakere var representanter for mediebedrifter, politikere og medieforvaltningen i de baltiske land.

2.3 Utbildning

MR-U har under året låtit göra en utredning rörande prioriteringar för utbildningssamarbetet med de baltiska länderna. Utredningen har genomförts av den nordisk-baltiska koordineringsgruppen för nordiskt och bilateralt utbildningssamarbete med Baltikum.

Fem insatsområden har prioriterats av de baltiska utbildningsministerierna. Dessa fem insatsområden är

- utveckling av läromedel

- lärarutbildning och fortbildning av lärare och utbildningsadministratörer på alla nivåer
- vidareutveckling av nätverk för datakommunikation - BALTnet
- utveckling av evalueringsmetoder
- reformering av systemet för yrkesutbildning.

MR-U har beslutat att den framlagda prioriteringslistan skall läggas till grund för det framtida utbildningssamarbetet med Baltikum bilateralt och över den nordiska budgeten. Högst prioritet har man givit åt insatser för lärarutbildning där satsningen blir flerårig och finansieringen skall ske dels över den nordiska budgeten, dels med nationella medel. Insatsen skall baseras på en samlad handlingsplan, som tas fram under hösten 1994.

Inom forskningsområdet prioriteras stipendieverksamhet och nätverk. BALTnet är exempel på en infrastrukturell satsning som också bereder väg för effektivare distansutbildning mot Baltikum.

Projektet BALTnet syftar till att stödja de baltiska staterna i uppbyggnaden av en teknologisk infrastruktur i form av ett baltiskt nätverk med anslutning till NORDUnet och därigenom till INTERNet. Ledningsansvar för projektets genomförande ligger hos Swedish Institute of Computer Science (SICS) och projektet genomförs med rådgivning och stöd från en nordisk referensgrupp. Den ansökan om stöd som inkom 1993 omfattar en genomförandeplan på tre år 1993-1995 och ansökan gällde totalt 7,5 MDKK för de tre åren. Under 1994 har projektet fått 1 miljon utbetalt.

Projektet BALTnet utför en del av en total insats som behövs för uppbyggnad av teknologin runt INTERNet i de tre baltiska länderna. Andra internationella och nationella projekt gör andra delinsatser. Kompetensnivån i de baltiska länderna är nu sådan att koordineringen av insatserna kan ske från de baltiska länderna själva.

Under 1994 kan konstateras att INTERNet nu finns tillgängligt i alla de tre baltiska länderna. Projektet BALTnet har under 1994 påbörjat en lokal utbyggnad av nätverket inom de olika länderna. Eftersom Estland kommit relativt långt har insatsen mera fokuserats mot Lettland och Litauen. Insatserna består av hårdvaruleveranser, teknisk rådgivning och assistans och kunskapsöverföring genom en serie seminarier och workshops och insatserna har huvudsakligen varit inriktade på universitets- och utbildningsområdet. Nationella styrelser och nationell koordinering har kunnat igångsättas bland annat som en följd av insatser från BALTnet.

Den nordisk-baltiska koordineringsgruppen fortsätter sitt arbete enligt beslut av MR-U i maj 1994. Gruppen består av en representant från vardera ministerierna i de nordiska och de baltiska länderna och en representant från Nordiska ministerrådet.

2.4 Forskning

Et af tre delprogrammer i Nordisk Miljøforskningsprogram 1993-97 er miljøforsknings samarbejde i østersøområdet. Aktiviteterne i dette delprogram er koncentreret til studier vedr. miljøproblemer i Rigabugten og tilgrænsende landområder. Inden for delprogrammet gennemføres fem større projekter, der alle har deltagelse af baltiske forskere. Blandt andet er en del

nødvendigt laboratorieudstyr i 1994 stillet til rådighed for involverede forskningsmiljøer i Estland og Letland. I tillæg til projektvirksomheden har en del baltiske forskere med finansiering over programmet fået mulighed for at deltage i forskeruddannelsesaktiviteter i Norden.

Inden for uddannelses- og forskningssektorens rammer gennemfører Ministerrådet i perioden 1993-97 et nordisk program inden for arktisk humanistisk forskning. Programmet omfatter alle traditionelle humanistiske discipliner og omfatter også opgaver i grænselandet mellem humaniora og samfundsvidenskab. Enkelte af de igangværende projekter involverer samarbejde med russiske forskere.

Uddannelses- og forskningssektoren har i beretningsåret stillet midler til rådighed for det nordiske forskningsdatanetværkssamarbejde, NORDU-net. Midlerne anvendes til dækning af udgifter i forbindelse med teknisk bistand og oplæring til russerne i forbindelse med opbygning af et nationalt universitetsdatanet. NORDU-net vil gennem det etablerede nordiske netværk give russiske universitetsforskere adgang til det verdensomspændende INTERNET.

2.5 Folkeoplysning og voksenuddannelse

Det nordiske folkeoplysnings- og voksenuddannelsessamarbejde har vist en øget interesse for at knytte kontakter til Nordens nærområder. Gennem støtteordninger stimuleres blandt andet til samarbejde mellem folkehøjskolerne og mellem frivillige organisationer i Norden og Baltikum, Barents-regionen m.m. Der er i løbet af 1994 startet flere samarbejdsprojekter op, som vil blive videreført i 1995, blandt andet vedrørende demokrati- og miljøspørgsmål, netværkssamarbejde på forskellige områder og lærer- og elevudveksling.

Nordens folklige akademi (NFA) har også i 1994 arrangeret *Nordic Baltic Summer Academy* - et seks ugers kursus inklusiv studietur i Norden for baltre.

2.6 Den nordiska stipendieordningen för Baltikum och Nordvästra Ryssland

Den nordiska stipendieordningen för utbildningssamarbete mellan Norden och Baltikum inrättades den 28 februari 1991 av Nordiska Ministerrådet, kultur- och utbildningsministrarna. Verksamheten leds av en styrgrupp med en medlem från vart och ett av de nordiska länderna.

Inom ramen för stipendieordningen anvisas stipendier till lärare, forskare, studerande, sedan 1992 också stipendier för tjänstemannautbyte.

Under stipendieprogrammets första år gavs prioritet åt områdena språk och kultur i Norden, historia och angränsande ämnesområden, pedagogik, samhällskunskap samt åt ämnesområden och aktiviteter i anslutning till nordiska utbildnings- och forskningsinstitutioner under Ministerrådet eller annan nordiskt finansierad utbildnings- och kursverksamhet. I nu gällande riktlinjer, som fastställdes i mars 1993, öppnades stipendieordningen för samtliga utbildningsområden och då särskilt sådana som kan bedömas vara till gagn för den fortsatta samhällsutvecklingen i närområdet.

Under 1994 öppnades stipendieordningen också för ansökningar från nordvästra Ryssland. Under året har endast ett fåtal ansökningar avsett detta område; huvuddelen av stipendierna har fortsatt rört Baltikum.

På grundval av de hittills gjorda erfarenheterna har under året stipendieordningens riktlinjer diskuterats. Förslag till nya riktlinjer kommer att föreläggas Ministerrådet (utbildning och forskning) innan utgången av 1994.

Under 1994 disponerade stipendieordningen 10,3 MDKK, varav 500 TDKK anvisades för tjänstemannautbyte.

2.7 *Parlamentariker stipendieordningen*

Parlamentariker stipendieordningen, der administreres af Nordisk Råd, har som målsætning at give parlamentarikere fra Nordens nærområder et overblik over det parlamentariske samarbejdes arbejdsformer i de nordiske parlamenter og Nordisk Råd.

Stipendieordningen har fra begyndelsen været tilsigtet som et kompletterende element til de seminarier og studiebesøg, der organiseres af de respektive nordiske parlamenter for blandt andre baltiske parlamentarikere.

Stipendieordningen har vakt stor interesse blandt parlamentariker i de berørte lande i det forløbne år. Totalt 67 ansøgninger blev modtaget i perioden, hvoraf 20% kunne bevilges stipendierejse, og stipendiaternes tilbagemeldinger om forløbet har været positive.

2.8 *Finans- og økonomipolitisk samarbejde*

2.8.1 *Det baltiske investeringsprogrammet (BIP)*

MR-Finans ble i mars 1992 enig om et program som tar sikte på å fremme investeringer i små og mellomstore bedrifter i de baltiske land. Programmet, som består av både teknisk assistanse og finansieringsmidler, gjennomføres av 3 institusjoner: Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), Den nordiske investeringsbank (NIB) og Det nordiske prosjektportfondet (Nopef). Programmet ventes i løpet av en 3 års periode å kanalisere ECU 100 millioner som teknisk bistand samt finansiering av investeringer i små og mellomstore bedrifter. Investeringsprogrammet tar bl.a. sikte på å lette oppbyggingen av investeringsbanker i de baltiske land.

For å følge opp gjennomføringen av investeringsprogrammet, hadde MR-Finans et møte med de baltiske finansministrene i tilknytning til IMF's årsmøte i Madrid i oktober 1994. På møtet uttrykte de baltiske ministrene at gjennomføringen av programmet på nåværende tidspunkt var tilfredsstillende og konstaterte at de fortsatt vil bidra til å sikre fremdriften av programmet.

Ministerrådet nedsatte et utvalg for å se over gjennomføringen av det baltiske investeringsprogrammet. Utvalget har i en rapport til Ministerrådet (i november 1994) konstatert at til tross for en del forsinkelser er mange aktiviteter kommet godt i gang og flere positive resultater kan registreres. Utviklingen i den estiske investeringsbanks (EstIB) virksomhet er

spesielt oppmuntrende. Videre noteres at NOPEF har bidratt til igangsettelsen av en rekke samarbeidsprosjekter mellom nordiske og baltiske bedrifter. Etableringen av den litauiske investeringsbank (LDB) er ennå blitt forsinket. Samme gjelder også opprettelsen av Baltic Venture Capital Fund. De økonomiske midler som programmet kanaliserer ventes å bli nærmest fullt utnyttet når programmet utløper i midten av 1995.

2.8.2 *De russiske nærområdene*

Ministerrådet har fulgt utviklingen i de russiske nærområdene til Norden. Ministrene har konkludert at området er av en særlig interesse for Norden og derfor igangsatt noen aktiviteter med sikte på å bidra til å fremme den økonomiske utviklingen i området. Det dreier seg bl.a. om en forsøksvirksomhet som det nordiske prosjektekspportfondet gjennomfører med sikte på å fremme samarbeid mellom nordiske og russiske bedrifter ved at det ytes økonomisk støtte til førinvesteringsstudier samt et program for teknisk assistanse til bedrifter i St. Petersburg-området (Turn Around Management Programme).

2.9 *Næringspolitisk samarbeide*

I januar 1994 arrangerade Ministerrådet en nordisk-baltisk konferens i Vilnius om industriministeriernes rolle i en marknadsekonomi. På sommeren avholdes ett nordisk-baltisk ministermøte samt ett seminarium. (jfr. avsnitt om næringspolitikk).

I Baltikum førs enligt Ministerrådets beslut fyra projekt vidare inom ramen för det industriella aktionsprogrammet för Baltikum. Dessa är Baltpraktikk, Baltkonsult, privatiseringskonferens samt TV-serie.

Under 1994 kommer mer än 150 unga balter att i gjennomsnitt 6 vecker ha praktiserat i det nordiska næringslivet. Projektet har både en kompetenshøgende og en nettverksoppbyggende effekt. I syfte att ytterligere forbedra projektet har medel avsatts till ett pilotprosjekt för att ge praktikanterna en ytterligere utdanning i marknadsekonomi.

Baltkonsult fortsetter sin virksomhet i Baltikum. Hittills har 151 registrerats, varav 51 har lett till konsultoppdrag. På koordineringsgruppens initiativ har kontakt etablerats mellom Baltkonsult og EBRD, med resultatet att en rad seniorkonsulter engagerats för EBRDs TAM prosjekt i Baltikum.

En forstudie rörande en TV-serie om marknadsekonomi för i första hand de baltiska länderna har genomförs. Nordiska remissorgan har avgitt överlag positiva utlåtanden om projektet. Man hoppas nu på att finna slutlig finansiering og organisationsform för projektet.

Ministerrådet har finansierat prosjekt om prøvningsteknisktt samarbeide via Nordtest og standardiseringssamarbeide via INSTA med de baltiska staterna 1994. Standardiseringssamarbeidet kommer att prioriteras också under 1995. Dessutom kommer en forstudie om utdanning för lettiska företag i eksportstrategier att genomförs, vilket är en oppfølging på ett pågående prosjekt i Estland.

Under det gångna året har sonderingar och pilotprosjekt om næringspolitisk samarbeite gjennomført både i S:t Petersburg og i Barentsregionen.

Koordineringsgruppen for eit industrielt aksjonsprogram for Baltikum fikk i juni 1993 av næringsministrarna i oppdrag att undersöka möjligheten till næringspolitisk samarbeite i S:t Petersburg. En sonderingsresa gjennomførdes i november 1993. Resan gav vid handen ett mycket stort ryskt interesse for att snarast få till stand ett konkret samarbeite med de nordiska länderna. Mot bakgrund av de diskussioner som gruppen förde i S:t Petersburg og med nordiska og andra samarbeitspartner, beslutade Ministerrådet att avsätta medel till några pilotprosjekt i S:t Petersburg. Således har ett pilotprosjekt for att erbjuda unga ryssar möjlighet att praktisera i nordiska företag igångsatts. De första praktikanterna (ett 40-tal) kommer att påbörja sin praktik i januari 1995. Också Barentsregionen är representert blant praktikanterna. Vidare har Nordisk Industrifond knutt kontakt med den industrielle forskningsmiljön i S:t Petersburg, vilket möjliggjordes og initierades av Ministerrådets beviljning till gjennomförandet av aksjonsprogrammet. Härigenom har de första kontakter skapats, vilka kan leda till ryskt deltagande i Industrifondens program. Det tredje konkrete projektet, som har igångsatts i samarbeite med finanssektoren, är en introduktion av de nordiska seniorkonsulenterna till banksektoren i S:t Petersburg. Denna kommer att åge rum i slutet av 1994.

Inom ramen for koordineringsgruppen finns också en rad projekt under utveckling. Det rör sig bl.a. om samarbeite med OECD om utländska direkte investeringar i nærørådena resp. nettverk mellom småföretag, samarbeite med Russian Privatisation Centre samt en konferens om små og medelstore företag i S:t Petersburg.

Ministerrådet beslutade i november 1993 att undersöka samarbeitsbehovet på det næringspolitiske området i Barentsregionen med hänsyn tagen till existerande nasjonelt og regionalt samarbeite. Efter studier og konsultationer med berörda parter rapporterte en ad hocgruppe till Ministerrådets møte sommaren 1994, og gruppen fikk av Ministerrådet i oppdrag att gjennomføre en sondering i Barentsregionen. Denna gjennomførdes i oktober 1994 og visade ett betydande ryskt interesse for deltagande i først og främst praktikantordningen og seniorkonsultordningen.

2.10 Miljøsamarbeidet

Miljøtiltak i Nordens nærøråder inntar en sentral plass i den nordiske miljøstrategien som Ministerrådet (miljøministrene) fastsatte i april 1994 etter behandling i Nordisk Råd.

Ministerrådet har politisk såvel som gjennom konkrete prosjekt arbeidet for støtte til løsning av miljøproblem i Nordens nærøråder; i Østersjøområdet og Barentsregionen.

I samarbeid med de nordiske finansministrene er det nedsatt en felles arbeidsgruppe for de to sektorer med oppgave å kartlegge og vurdere anvendelsen av innsatte ressurser, både internasjonalt og nordisk, samt å undersøke mulige former for samordning og forsterkning av den nordiske miljøinnsatsen og for økt deltagelse fra internasjonale finansieringsinstitu-

sjoner i konkrete miljøprosjekter i nærområdene. Som ledd i dette arbeidet har det vært avholdt et møte mellom representanter for Ministerrådet og for de nordiske og internasjonale finansieringsinstitusjonene. En rapport fra gruppen skal avleveres til Ministerrådet i midten februar 1995.

Ministerrådet etablerte i mars 1994 et kontaktnett som består av representanter for miljødepartementene og departementene med ansvar for atomsikkerhet for å forberede fellesnordiske politiske initiativ innenfor dette saksfeltet.

Som ledd i Ministerrådet arbeidsprogram for nærområdene ble der i 1992 bevilget 2 MDKK til Nordisk miljøfinansieringsselskap (NEFCO) til prosjektforberedelse innenfor miljøsektoren i Nordens nærområder, jfr. omtale i C1 for 1993.

Av disse midlene har NEFCO pr. august 1994 brukt vel 1 MDKK fordelt på 13 ulike forprosjekt. NEFCO har til nå fulgt opp 5 prosjekt etter gjennomført forstudie, blant annet vedrørende en masse- og papirfabrikk, et slakteri og en fabrikk for produksjon av røkgassrensere, alle i Polen.

I arbeidsprogrammet for Nordens nærområder 1994 er det bevilget i alt 3,2 MDKK til miljøsamarbeidet fordelt med 1,2 MDKK til NEFCO, 1,2 MDKK til miljøkvalitetsovervåking, 0,3 MDKK til miljøkonsekvensvurdering og 0,5 MDKK til prosjektet Baltic Sea sediment study.

Etter anmodning fra miljøministrene har NEFCO, i samarbeid med sekretariatet for det arktiske miljøovervåkingsprogrammet (AMAP), igangsatt et arbeid for identifikasjon av prosjekt (*hot spots*) i Barentsregionen som kan egne seg for fortsatte studier på prefeasibility-nivå. Hensikten med dette er å få fram et tilstrekkelig grunnlagsmateriale til at prosjektene kan legges fram for myndigheter, finansieringsinstitusjoner og bedrifter. Arbeidet med prefeasibility-fasen forventes å starte opp i mars-april 1995. Ministerrådet har bevilget 1,2 MDKK over nærområdeprogrammet 1994 til dette arbeidet.

Prosjektet Baltic Sea Baseline Study tar sikte på å framskaffe en beskrivelse av fordelingen av forurensning i øvre sediment i Østersjøen og framskaffe gode tidsrepresentative data for framtidig trendutvikling. Det ble tatt ut et noe mindre antall sekundærstasjoner enn forutsatt i 1993 og dette er delvis kompensert gjennom ekstra variasjonsstudier i 1994 ved stasjoner i Finske bukten, Bottniske bukten og nordre delen av Østersjøen. Analyseringen av prøvene er i full gang og ventes slutført i løpet av 1995. Endelig rapport fra prosjektet vil foreligge i 1996.

Ved hjelp av miljøsektorens egne midler og med en bevilgning på 0,3 MDKK av nærområdeprogrammet for 1994 er det igangsatt et nordisk baltisk forskningssamarbeide om miljøkonsekvensstudier anvendt på baltiske oljeterminaler/havner. Prosjektet, som ledes av Norsk institutt for By- og regionforskning, vil bli avsluttet i løpet av 1994.

Innenfor arbeidsområdet miljøovervåking og data er det gjennomført en forstudie for å undersøke mulighetene til samarbeide rundt Østersjøen for presentasjon av GIS-data til miljøformål (Basic Geographic Information of the Baltic Drainage Basin- BGIS).

I forbindelse med etablering av Integrated Monitoring-områder (IM) i Baltikum er det gitt støtte til etablering av overvåkingsstasjoner i Litauen og Lettland. Bidraget har gått med til oppbygging av infrastruktur (utstyr) for miljøovervåkning og -databehandling samt veiledning i vurdering og avrapportering av data.

Det er også gitt ekspertstøtte til Baltikum /Karelen som har muliggjort deltagelse i det europeiske miljøagenturets (EEA) biotopkartlegging.

De opprinnelige nordiske prosjektene om overvåking av nattsommerfugler, utslepp av næringsemne til Østersjøen og AMAP-databehandlingen har alle blitt utvidet til å omfatte nærområdene. Det førstnevnte prosjektet har fått en kraftig nærområdeprofil etter at det er gjennomført en pilotfase i Estland. Prosjektet vil neste år utvides til Lettland, Litauen og området rundt S:t Petersburg.

2.11 Social- og sundhedssamarbejdet

På social- og sundhedsområdet har arbeidet med Nordens nærområder gjennom flere år været både intensivt og omfattende. Samarbejdet har været præget af et stort ønske om at fortsætte og udbygge samarbejdet på en række områder. I 1994 er samarbejdsaktiviteterne kommet ind i en målrettet og resultatorienteret fase, hvor der er lagt stor vægt på, at aktiviteterne er led i en mere langsigtet strategi, giver udtryk for holdbare resultater og desuden er udtryk for reelle ønsker og behov hos samarbejdspartnerne.

For at sikre dette er langt de fleste samarbejdsaktiviteter forankret i nordiske samarbejdsinstitutioner inden for sektoren - og ligger således i forlængelse af disse institutioners øvrige virksomhed.

Af mere omfattende samarbejdsaktiviteter på social- og sundhedsområdet i 1994 kan nævnes følgende:

- kursusvirksomhed for ledere inden for sundhedsvæsenet (i regi af Nordiska Hälsovårdshögskolan)
- undervisning i sociale forhold, sociallovgivning, socialforskning m.v. (NOPUS og Helsingfors Universitet)
- rådgivning om statistik og informationssystemer på sundhedsområdet (NOMESCO)
- rådgivning om lægemiddelkontrol, lovgivning m.v. (Nordisk Lægemiddelnævn)
- undervisning om moderne tandmaterialer (NIOM)
- kortlægning af sociale problemer samt analyse heraf (Nordiska Nämnden för Alkohol- och Drogforskning)
- information/undervisning om det nordiske ombudsmandssystem, system med netværk af frivillige organisationer o.l.

Embedsmandskomiteen for social- og sundhedspolitik har nedsat en særlig arbejdsgruppe til at varetage administrationen af sektorens indsatser over for Nordens nærområder. Udover at fordele sektorens midler til nærområde-indsatser påser gruppen også koordination mellem nordiske og nationale initiativer med henblik på, at dobbeltarbejde undgås, og at indsatserne så vidt muligt kompletterer hinanden.

Arbejdsgruppen har i 1994 indledt arbejdet med at evaluere sektorens initiativer og at sikre relevante opfølgningstiltag. Gruppen ser det således som en meget væsentlig opgave at sikre, at de enkelte projekter er relevante for samarbejdspartnerne - også på længere sigt - samt at de repræsenterer bæredygtige og samfundsmæssigt relevante indsatser.

2.12 Arbejdsmarked og arbejdsmiljø

På arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet er samarbejdet med Nordens nærområder øget i 1994. De initiativer, der er blevet iværksat på området, har dog hidtil måttet tages fra sektorens egne midler.

På både arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet omfatter samarbejdet med Nordens nærområder i tiltagende omfang konkret projektvirksomhed - udover den løbende informations- og erfaringsudveksling, som allerede længe har foregået på forskellige niveauer inden for Ministerrådet.

På arbejdsmarkedsområdet har man i 1994 indledt en undersøgelse af nordisk udviklings samarbejde på arbejdsmarkedsområdet i Østeuropa. Formålet er at kortlægge, hvilke indsatser, der udføres i de baltiske lande, i de russiske nærområder og Polen for dermed at give bedre overblik og drøfte, om en nordisk samvirken og samordning vil effektivisere de ressourcer, der afsættes ind.

På arbejdsmiljøområdet har samarbejdet især med de baltiske lande været stadigt stigende. Blandt andet har de baltiske tilsynsmyndigheder udtrykt ønske om opfølgning på forskellig vis som led i forbedringen af arbejdsmiljøforholdene i de baltiske lande. Som fortsættelse af dette samarbejde afholdes i november 1994 et nordisk-baltisk arbejdsmiljøseminar med en række konkrete temaer om arbejdsmiljølovgivning, implementering af EU-direktiver, tilsynsmodeller, arbejdsskadestatistik m.v.

Endvidere har et stigende antal baltere deltaget i NIVA's (den nordiske institution for videreuddannelse i arbejdsmiljøspørgsmål) kurser. I 1994 har man undersøgt mulighederne for - og er begyndt at planlægge - fremover at lægge NIVA-kurser i Baltikum.

2.13 Jord- og skogbrug

De baltiske og nordiske land har for en stor del felles plantegenetiske ressourcer når det gjelder jord- og hagebrugsplanter. De baltiske land har imidlertid ikke kommet så langt som Norden i arbejdet med å organisere arbejdet med å bevare plantegenetiske ressourcer. I arbejdsprogrammet for 1994 har Ministerrådet avsatt midler til et prosjekt i regi av Nordisk Genbank som støtter de baltiske land i oppbyggingen av en effektiv og hensiktsmessig infrastruktur for bevaring og anvendelse av plantegenetisk materiale.

Ved siden av dette prosjektet forbereder sektoren et samarbeidsprosjekt om kompetansehevende tiltak i Barentsregionen, for iverksettelse 1995.

2.14 Jämställdhet

I samarbete med Nordiska informationskontoret i Vilnius genomfördes i februari 1994 ett seminarium om *Women and Employment*. Seminariet, som var det sista i en serie om tre seminarier på temat *Women and Democracy*, samlade ett hundratal deltagare från de baltiska och de nordiska länderna.

I samarbete med Nordiska informationskontoret i Tallinn genomfördes i mars 1994 ett seminarium om *Women's Right to Choose*. Seminariet samlade ca 150 deltagare från de baltiska och de nordiska länderna.

Jämställdhetsområdet har under 1992-1994 i samarbete med de tre nordiska informationskontoren genomfört sammanlagt fem seminarier i de baltiska länderna. De har haft stor genomslagskraft i de länder där de har hållits och har i hög grad bidragit till en utveckling av det nationella jämställdhetsarbetet.

Seminarierna har också varit ett led i arbetet med att knyta nordisk-baltiska kontakter inför *Nordiskt Forum 1994*.

De tre nationella projektledarna redovisade resultaten av seminarieverksamheten vid ett av Nordiska ministerrådets seminarier under *Nordiskt Forum 1994* i Åbo.

2.15 Fiskeri

Fiskerisektoren under Nordisk Ministerråd har i 1994 stöttat BAFICO - projektet (BAltic FIsheries COoperation). In den for projektet arrangeres faglige konferencer om aktuelle emner, som har til formål at udbygge samarbejdet mellem fiskerimyndighederne i alle lande omkring Østersøen. Første konference blev afholdt på Gotland i maj 1994 og vedrørte fiskerikontrol og forvaltning og næste konference bliver afholdt i Helsinki i januar 1995 og vil omhandle forvaltningen og anvendelsen af Østersøens silderessourcer.

Projektet blev støttet med 400 TDKK i 1994.

2.16 Transport og trafikksikkerhet

Ministerrådet, med utgangspunkt i et forslag fra Styringsgruppen om nordisk trafikksikkerhet, besluttet å gjennomføre prosjekter som tar sikte på å fremme trafikksikkerheten i Baltikum og Polen, Tsjekia, Slovakia samt Ungarn. Det tas bl.a. sikte på å bistå de baltiske land i å utvikle trafikksikkerhetsplaner. Ministerrådet har også igangsatt et arbeid med å oversette en norsk håndbok om trafikksikkerhet til russisk. Boken ventes å foreligge i løpet av 1995. Videre har Ministerrådet bidratt til kunnskapsoverføring om transportøkonomi og logistikk gjennom kursvirksomhet for transporteksperter i de baltiske land.

2.17 Lagstiftning

Inom lagstiftningsområdet har under år 1994 arbetet med rättsutvecklingsbistånd till de baltiska länderna varit högt prioriterat. Biståndet, som har getts både från de enskilda nordiska länderna och från Ministerrådet, omfattar genom bl.a. juridisk litteratur, utbildning av jurister genom praktik-

tjänstgöring och seminarier samt hjälp i konkreta lagstiftningsprojekt. Till grund för biståndet ligger en rekommendation från Nordiska rådet.

3 Nordiska rådets rekommendationer

3.1 Meddelande om rekommendation nr 17/1993/p angående handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden (A 1041/p)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett konkret handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden och därvid särskilt uppmärksamma S:t Petersburg och Leningradregionen att i utarbetandet av handlings- och samarbetsprogrammet redogöra även för de samnordiska och nationella ekonomiska konsekvenserna av förslagen att i handlingsprogrammet särskilt beakta samsamarbetsmöjligheterna och förutsättningarna på miljö-, handels-, kultur- och infrastrukturområdena."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Samarbejdsministrenes vedtagelse af Arbejdsprogram for Nordens nærområder 1994 på mødet den 10. - 11. februar 1994 indebar en åbning af arbejdsprogrammets stipendie- og udvekslingsprogrammer for det nordvestlige Rusland, herunder St. Petersborgregionen. Stipendieordningen har i 1994 formidlet et mindre antal stipendier i området, men forventes at blive fuldt operativ i 1995 som følge af oprettelsen af et nyt informationskontor i St. Petersborg (se nedenfor). Nordpraktikordningen har ligeledes påbegyndt sin virksomhed i St. Petersborgregionen, idet der afholdtes informationsdage i august måned og introduktionsmøde i november for omkring 40 russere. På medieområdet har Nordisk Journalistcenter indledt kontaktvirksomhed med journalistforbundet i S:t Petersborg og påregner over 1995 arbejdsprogrammet for Nordens nærområder at starte sin kursusvirksomhed her.

På baggrund af statsministrenes positive vurdering af Nordisk Ministerråds hidtidige engagement i nærområderne og ønske om fortsættelse og styrkelse heraf vedtog samarbejdsministrene på junimødet i Nuuk rammerne for et udvidet arbejdsprogram for Nordens nærområder 1995. Arbejdsprogrammets ressourceramme hæves til 50 MDKK med henblik på at udvide nærområdeaktiviteterne til at omfatte det nordvestlige Rusland, Barentsregionen, S:t Petersborgregionen samt Kaliningrad samtidig med at Baltikumaktiviteterne fortsætter med uformindsket styrke.

Erfaringerne fra Ministerrådets Baltikumengagement har vist, at informationskontorenes nærvær og direkte formidlende virksomhed på stedet har været af afgørende betydning for de positive resultater, der er opnået gennem aktiviteterne i de baltiske lande. Arbejdsprogram for Nordens nærområder 1995 omfatter oprettelse af et informationskontor i S:t Petersborg. Kontoret forventes at være virksomt i foråret 1995.

Som exempel på et større projekt, der er rettet mod S:t Petersborg-regionen i det nye program, kan nævnes TAM (Turn Around Management Programme). Det drejer sig om et program vedrørende teknisk assistance til bedrifter i S:t Petersborg-området.

Ministerrådet anser hermed, at rekommandationen kan afskrives.

3.2 Meddelande om rekommandation nr 18/1993/p angående tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland (A 1056/p)

Rekommandationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ytterligare stärka kravet gentemot Ryssland om ett snabbt, ordnat och fullständigt tillbakadragande av trupperna från Estland och Lettland."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Kravet gentemot Ryssland om ett snabbt och fullständigt tillbakadragande av trupperna från Estland och Lettland har vid upprepade tillfällen framförts av de nordiska ländernas regeringar. De nordiska stats- och utrikesministrarna har gjort gemensamma uttalanden vid sina tre senaste möten, varav det första framfördes vid det med de baltiska utrikesministrarna gemensamma mötet i Visby den 31 augusti 1993. Kravet var då att de ryska trupperna skulle lämna Estland och Lettland inom ett år. Den 31 augusti 1994 hade samtliga ryska trupper lämnat Baltikum.

Ministerrådet anser härmed att rekommandationen kan avskrivas.

Kapitel X

Övrigt

1 Europainformation

Insatserna för att göra Norden och det nordiska samarbetet mer känt i Europa har förstärkts under året. Intresset för Norden och de enskilda nordiska länderna har varit stort från beslutsfattare och media i såväl Väst- som Central- och Östeuropa. Genom Finlands, Norges och Sveriges förhandlingar om upptagning i den Europeiska Unionen har medias uppmärksamhet i hög grad riktats mot Norden och de särskilda insatsområden som prioriteras av de nordiska länderna. En annan fråga som väckt nyfikenhet i Europa har varit vilket inflytande det nordiska samarbetet haft och kommer att ha i ett vidare europeiskt samarbete.

Ministerrådet har aktivt sökt svara upp mot detta informationsbehov genom att inbjuda europeiska journalister och beslutsfattare till seminarier och utställningar såväl inom som utom Norden.

I samband med Nordiska rådets session i Stockholm inbjöds Brysselbaserade utrikesredaktörer från EU:s medlemsländer att i valda delar följa debatterna i rådet samt att möta de nordiska ländernas statsministrar och andra nordiska politiker. För att få uppmärksamhet kring nordiskt jämställdhetsarbete inbjöds ytterligare ett antal europeiska journalister att övervara Nordisk Forum i Åbo. Europeisk säkerhetspolitik sett från ett nordligt perspektiv var tema för ett annat av ministerrådets seminarier för utrikesredaktörer från såväl Väst- som Centraleuropa.

Erfarenheter från nordiskt regionalt samarbete har varit särskilt efterfrågat i Baltikum och Centraleuropa. Nordiska ministerrådet har därför bland annat bjudit in unga diplomater från de sk Visegrad-länderna till en veckolång kurs i Norden för att belysa nordiskt samarbete generellt och specifikt inom områden som kultur, utbildning, arbetsmarknad och miljö. Vidare arrangerades under hösten ett seminarium i Prag med likartade teman samt utrikespolitik för beslutsfattare i tjeckisk politik och näringsliv. Nordiska ministerrådet har också spelat en aktivt rådgivande roll i tillkomsten och uppbyggandet av det Baltiska ministerrådet och dess nuvarande sekretariat i Riga.

Ministerrådet har också fortsatt sin seminarieriserie i de europeiska huvudstäderna med exempel på vad Norden kan tillföra Europa. Under året har seminarier hållits i samarbete med de nordiska ambassaderna i Lissabon och i Rom för politiker och andra beslutsfattare. Vidare har ett seminarium kring den nordiska identiteten och det nordiska kultursamarbetet anordnats för samtliga utländska representationer i Köpenhamn.

För andra året i rad deltog Nordiska ministerrådet vid den internationella Bokmässan i Frankfurt med sina publikationer på icke-nordiska språk. Samtidigt togs förberedande kontakter med bokförläggare i Norden samt för arrangörerna inför en eventuell nordisk profilering vid 1997 års

bokmässan i Frankfurt. För att få en bättre spridning också i Öst- och Centraleuropa deltog ministerrådet dessutom i bokmässan i Prag.

Utgivningen av Nordiska ministerrådets utomnordiska Newsletter *Norden - The Top of Europe* har under året utökats med fyra språkversioner. Detta innebär att det europeiska nyhetsbrevet nu utkommer på engelska, tyska, franska, spanska samt på estniska, lettiska, litauiska och ryska. Nyhetsbrevets mottagare är ambassader, europeiska organisationer och beslutsfattare, media, universitet m fl.

2 Informations- och publikationsverksamheten

2.1 Allmänt

Ministerrådets informations- och publikationsverksamhet följer den gemensamma strategi som antogs av NSK i juni 1993. En avsevärd del av informationsarbetet genomförs därför i nära samverkan mellan informations- och publikationssektionerna inom informationsavdelningen. Ett exempel på detta är deltagandet i Bok- och Biblioteksmässan i Göteborg.

Informationssamarbetet mellan Ministerrådet, de nordiska institutionerna och informationskontoren har intensifierats under 1994. Under våren arrangerade sekretariatet t ex ett informationsseminarium i Köpenhamn gemensamt för institutionerna och informationskontoren.

Informationssamarbetet med den övriga "nordiska familjen" har också utökats under året, bl a genom deltagande i Föreningen Nordens olika arrangemang.

2.2 Informationsverksamheten

Informationsverksamheten har under året starkt präglats av den omfattande informationskampanj som går under beteckningen *Nordisk Kraft. Samarbete som skapar framtidens möjligheter*. Kampanjen finansieras gemensamt av Nordiska rådet och ministerrådet. Ministerrådet har haft produktionsansvaret.

Nordisk Kraft består av ett helt informationspaket bestående av en huvudbroschyr, en OH-serie, en serie faktablad, affischer och en video m.m. Merparten av materialet produceras på alla de fem nordiska språken.

Boken har distribuerats till media, opinionsbildare, parlamentariker, skolor, bibliotek m fl i de fem länderna och de självstyrande områdena. Dessutom har "den nordiska familjen" löpande fått det färdiga materialet.

Produktionen av i första hand ytterligare faktablad fortsätter under 1995.

Informationssatsningarna har vidare präglats av samarbetet med det isländska ordförandeskapet. Inför Islands 50-årsjubileum genomfördes en pressresa för en grupp inbjudna journalister från de övriga nordiska länderna. Syftet var att belysa Islands unika roll i Norden i förhållande till de länder som är eller söker medlemskap i EU.

Intresset i Danmark för konsekvenserna av ett utökat EU-medlemskap är mycket stort. Det har samtidigt ökat intresset för det nordiska samarbe-

tet. Inför Finlands, Sveriges och Norges folkomröstningar om EU-medlemskap genomfördes därför en resa till de tre länderna för danska journalister. Resan arrangerades i samverkan med ländernas ambassader i Köpenhamn och syftade till att ge danskarna ökade kunskaper om sina nordiska grannar.

I samband med det danska folketingsvalet i september arrangerade ministerrådet i samverkan med Nordiska rådets danska delegation en pressträff för de journalister som bevakade valet. I pressträffen medverkade bl a den danske samarbetsministern.

De nordiska korrespondenterna i Köpenhamn har löpande försetts med information om ministerrådets verksamhet. De personliga kontakterna har varit omfattande.

Det Nordiska Nyhetsbrevet - som produceras på de skandinaviska språken - har blivit en allt viktigare kanal för informationen om det nordiska samarbetet.

Under året har den skandinaviska utgåvan därför kompletterats med en isländsk och en finsk version. Den sammanlagda upplagan är nu ca 3.500 exemplar.

De nordiska informationskontoren i Norden spelar en viktig roll i informationsarbetet. Samarbetet med dem har därför utökats. Ministerrådet arrangerar numera löpande möten med kontorscheferna. Kontorens verksamhet har vidare utvärderats under året - denna utvärdering ligger nu till grund för en förstärkning av samarbetet mellan ministerrådet och informationskontoren.

Uppföljningen av vad nordiska media skriver och säger om det nordiska samarbetet är en viktig del i informationsverksamheten. Ministerrådet administrerar en veckoutgåva av nordiska pressklipp som distribueras till de centrala aktörerna i det officiella samarbetet. Fr o m 1995 sker detta i samverkan med presidiesekretariatet.

Ministerrådet har deltagit i flera av de större arrangemang som genomförts i olika delar av Norden - Norden i Stockholm, Nordiskt Forum i Åbo, Stockholm Water Festival, Norden i Kuopio län, Nordisk Uke i Oslo m fl.

2.3 Forlagsvirksomheten

Det nordiske samarbeidet resulterer årlig i ca. 200 bøker og andre utgivelser. Ministerrådet utgir bøker i to serier - *Nord*-serien og *TemaNord*-serien.

Av spesielle utgivelser 1994 kan nevnes bl.a. *Norden - kvinners paradiso?*, *Möjligheternas Landskap - Nordiske kulturanalyser*, *Nordisk Visebok* m.v. Årlig produseres også bøker som *Statistisk Årbok*, "mini"-statistikkene, *Nordiska Samarbetsorgan* samt *Trykt og utgitt* og *Nordic Publications*.

Forlagsvirksomheten ble fra 1. januar 1994 en selvstendig økonomisk resultatenhet. Kostnadene til driften dekkes av salgsinntektene samt en bevilgning utenfor Ministerrådets administrasjonsbudsjett. En viktig oppgave for Ministerrådets forlagsvirksomhet er gjennom sine utgivelser å informere om det nordiske samarbeidet. I den forbindelse arbeides det aktivt, for å nå ut til aktuelle og definerte målgrupper.

Ministerrådet har agenter i alle de nordiske land og i de selvstyrte områdene. Agentene i Norden er et viktig ledd i markedsføringen av utgivelsene. For å nå ut til internasjonale målgrupper, har Ministerrådet også et agent-nett utenfor Norden. Hele agent-nettet - både i Norden og internasjonalt - er under evaluering.

Ministerrådet deltok også i år på den internasjonale *Frankfurt-bokmesse* i oktober, hvor monterplasseringen var i samme hall som andre internasjonale organisasjoner.

For første gang i år deltok Ministerrådet i mai på bokmessen i Prag. Her ble det inngått avtaler med agenter i flere østeuropeiske land.

Årets siste bokmesse var *Bok- & Biblioteksmässan* i Gøteborg. Her hadde Ministerrådet aktiviteter som bl.a. *seminarer* og presentasjon av *skoledatanettverket*.

3 Datapolitikk

Ministerrådet besluttet i 1993 å avslutte det formaliserte datapolitiske samarbeidet i 1994. Samarbeidet har siden 1991 vært drevet gjennom Nordisk arbeidsgruppe for datapolitikk (AG-data), som har hatt til oppgave å ivareta visse sektorovergrepene oppgaver som ble lansert under Nordisk handlingsplan for datateknologi i årene 1984-89. AG-data ble nedlagt 1. juli 1994. Enkelte prosjekter gjenstår å slutføre, og AG-data vil innen utgangen av 1994 ha utarbeidet en rapport til Ministerrådet om sin virksomhet.

Det datapolitiske samarbeidet har bestått i samordning av synspunkter og prosjekter i relasjon til europeiske aktiviteter, samt initiering av utrednings- og utviklingsprosjekter vedrørende temaer som *datateknologi* og *effektivisering av offentlig sektor*, samt *sikkerhet og sårbarhet i forbindelse med datateknologi*. Gjennom samarbeidet har de nordiske landenes datapolitiske myndigheter hatt et kontaktforum for nordiske og europeiske saker, men også for datapolitiske saker i OECD.

Ved etablering av en EU-koordinator knyttet til AG-data, har Ministerrådet styrket informasjonsutvekslingen mellom de nordiske lands datapolitiske myndigheter om aktiviteter og overveielser i forhold til EU. Koordinatoren var en viktig støtte for de nordiske EFTA-landene i tilpasningen til EU-samarbeidet.

AG-data har arbeidet med å få tilrettelagt samnordiske prosjekter om den offentlige forvaltningens bruk av datateknologi. De nordiske landenes rasjonaliseringsorganer (d.e. finansministeriene i Danmark, Finland og Island, samt Statkonsult i Norge og Statskontoret i Sverige) har etablert et samarbeid (*Det nordiska ADB-kontaktmøtet*) som AG-data har hatt nær kontakt med, og som er brukt til vurdering av konkrete prosjekter og i oppfølging av andre. ADB-kontaktmøtet vil bli videreført uavhengig av Ministerrådet.

Et nordisk samarbeid om problemstillinger knyttet til elektronisk informasjonsutveksling (EDI - Electronic data interchange) i offentlig forvaltning er blitt etablert med støtte av AG-data. I løpet av høsten 1994 vil

et AG-data initiert prosjekt ha kartlagt omfatning av og erfaringer med elektronisk post i offentlig forvaltning i Norden. Prosjektet vil også belyse status for integrasjon med systemer for saksbehandling, og vurdere muligheter for bedre elektronisk kommunikasjon mellom landenes forvaltninger.

Sett fra brukernes side er standardisering av teknisk utstyr og programmer viktig. Standardiseringsarbeidet er i sin grunn internasjonalt, og de nordiske land kan lett komme til kort med sine interesser, spesielt i forhold til de nordiske språkenes egenart. AG-data har på denne bakgrunn støttet de nordiske landenes standardiseringsmyndigheter gjennom INSTA/IT.

Både i Norden, i OECD og EU er det stor oppmerksomhet om problemer vedrørende virksomheters informasjonssystemers sikring mot ulike eksterne og interne trusler mot driftssikkerhet og datakvalitet. AG-data har fått utarbeidet en nordisk oversikt over hvordan forvaltningen har realisert systemer og løsninger for informasjonssikkerhet. Rapporten fra prosjektet er brukt meget aktivt i Norden og i EU-kommisjonen.

AG-data har engasjert seg i spørsmålet om hvordan informasjonsteknologien kan representere en utvidelse av borgernes mulighet til å innhente informasjon, bearbeide den og reagere på den. I et nordisk seminar er det blitt dokumentert at de nordiske landene er blant de aller fremste i verden når det gjelder utbredelse og anvendelse av elektroniske medier, og seminaret identifiserte visse problemer med å videreutvikle arbeidet på området.

Til tross for at det formelle nordiske samarbeidet om datapolitikk er avsluttet, vil det fortsatt være nær kontakt mellom de berørte myndigheter i Norden. På det operative planet vil samarbeidet mellom rasjonaliseringsorganene fortsette med regelmessige kontaktmøter. Samarbeidet er godt forankret i landenes prioriteringer, og gir grunnlag for drøfting av felles problemstillinger.

Erfaringer fra EU-arbeidet tilsier at det fortsatt er behov for tette nordiske kontakter og samarbeid om datapolitiske spørsmål, først og fremst ved at landene utvikler regelmessige konsultasjonsordninger om saker som reises innenfor EU.

4 Nordisk tjenestemandsudveksling

Der har i 1994 fortsatt vært stor interesse fra personale ansatt i statslig forvaltning for at delta i den nordiske ordning for tjenestemandsudveksling. Ordningen administreres i alt væsentlig nationalt, og Ministerrådets bidrag til ordningen dekker kun en del af omkostningene ved en udveksling. De myndigheter der deltager i ordningen, står således for lønomkostninger i den periode en ansatt opholder sig i et andet nordisk land som led i ordningen.

De nordiske kontaktpersoner har ansvaret for administrationen af ordningen nationalt, og står for fordelingen mellem landene af de samnordiske midler.

Siden 1992 har også Grønland og Færøerne været omfattet af ordningen og har egne repræsentanter i kontaktpersongruppen.

I 1994 har kontaktpersongruppen også støttet kommunale tjenestemandsudvekslinger, med henblik på at man inden for det kommunale område kan etablere en lignende virksomhed som på det statslige.

Kontaktpersongruppen har endvidere drøftet spørgsmålet om afgrænsning af den kreds, der kan omfattes af den statslige tjenestemandsudveksling i lyset af den tiltagende privatisering af statslig virksomhed i visse af landene. Den foreløbige konklusion er, at spørgsmålet må afgøres konkret i de enkelte lande, idet der kan være tale om mange forskellige former/ grader af privatisering.

En ny brochure om ordningen er udgivet i 1994. Heri beskrives reglerne for at deltage i ordningen, ledsaget af praktiske anvisninger; endvidere refereres en række udtalelser fra ansættelsesmyndigheder og personer, der har deltaget i ordningen.

Budgetutskottets betänkande

över berättelse om Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse

(Berättelsen, se s. 868)

Till utskottet har hänvisats av Nordiska kulturfonden till Nordiska rådets 46:e session avgiven berättelse över verksamheten 1993 jämte bilagor.

Utskottet har vid möte den 23 januari 1995 genomgått berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet 1993 inkl. bilagor.

Utskottet har även genomgått revisionsberättelse över verksamheten 1993. Utskottet har inte funnit något att anmärka på och föreslår med anledning härav

att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1993 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1993 samt

att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska kulturfondens verksamhet 1993 till handlingarna.

Stockholm den 23 januari 1995

Árni M. Mathiesen (Sj) Vice förman

Erik Dalheim (A)

May Flodin (FS)

Lauri Metsämäki (SDP)

Terje Sandkjær (Sp)

Børge Bakholt (S)

Hans Engell (KF)

Göthe Knutson (m)

Kjell Nordström (s)

Håkan Strömberg (s)

Berättelse

om Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse

(Verksamhetsberättelse 1993)

1. Navn og adresse

Nordisk Kulturfond
Nordisk Ministerråd
Store Strandstræde 18
DK-1255-København K
tfl. +4533960200

2. Opprettelse og deltakende land

Nordisk kulturfond ble opprettet i 1966 ved en overenskomst mellom de fem nordiske land, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Overenskomsten trådte i kraft 1.7.1967. Den ble erstattet med en ny overenskomst, som trådte i kraft 1.2.1976. Gjennom endringer, som trådte i kraft 3.5.1991, fikk Færøyene, Grønland og Åland representasjon i fondets styre.

3. Målsetting

Nordisk kulturfond har til oppgave å fremme det kulturelle samarbeid mellom de nordiske land. De prosjekter fondet kan støtte, er nordiske samarbeidsprosjekter innenfor områdene kulturell virksomhet i vid forstand samt forskning og undervisning. Det kulturelle området omfatter bl.a. litteratur, musikk, teater, billedkunst, film og andre kullstarter samt kulturformidling. Det kan også bevilges støtte til samarbeid med internasjonalt perspektiv med det formål å presentere nordisk kultur og kultursyn.

Fondet krever som regel at det dreier seg om forholdsvis kortvarige prosjekter av engangskaraktar, og legger vekt på at den virksomhet den støtter, er av nyskapende og initierende art.

4. Finansiering

Fondets årlige disposisjonsbeløp tildeles over Nordisk ministerråds budsjett (kulturbudsjettet). Beløpet i 1993 var 14.160.000 mill. DKK.

5. Organisasjon

5.1 Administrasjon

Nordisk Råd velger fem av medlemmene, ett fra vert land. Ministerrådet velger likeledes fem medlemmer, ett fra hvert land. På tilsvarende måte velges for hvert medlem en personlig suppleant. Videre velges ett medlem som felles representant for Færøyane, Grønland og Åland. Dette medlem velges for hver anden mandatperiode av Nordisk Råd, og for den mellomliggende mandatperiode av ministerrådet. For dette medlem velges to personlige suppleanter av ministerrådet, når Nordisk Råd velger det ordinaere medlem, og av Nordisk Råd, når ministerrådet velger det ordincere medlem.

Etter vedtak i fondsstyret og ifølge avtale med ministerrådet skjøtter ministerrådssekretariatet fondet sekretariatsfunksjoner og økonomiforvaltning.

5.2 Styret

1 1993 har styret hatt følgende sammensetning:

Danmark

folketingsmedlem Søren Hansen
(suppleant: folketingsmedlem Pia Kjaersgaard)
Stiftamtmand Jørgen Harder Rasmussen
(suppleant: kontorchef Annelise Jensen)

Finland

riksdagsledamot Mirja Ryyänen
(suppleant: riksdagsledamot Claes Andersson)
konsultativa tjänstemannen Paula Tuomikoski
(suppleant: bitr. avdelningschef Matti Gustafson)

Island

altingsrepresentant Svavar Gestsson
suppleant: altingsrepresentant Sigríður Anna Þórðardóttir)

fhv departementssjef Knutur Halisson
(suppleant: avdelingssjef Þórunn J. Hafstein)

Norge

stortingsrepresentant Thea Knutzen
(suppleant: stortingsrepresentant Ranveig Frøiland)
Ekspedisjonssjef Sigve Gramstad
(suppleant: direktør Anniken Thue)

Sverige

riksdagsledamot Berit Oscarsson
(suppleant: riksdagsledamot Hans Nyhage)
departementsråd Hans Sand
(suppleant: direktor Goran Lofdahl)

De selvstyrende områdene

Direktør Aqigssiaq Møller, Grønland
(suppleanter: lagtingsmand Jóannes Dalsgaard, Færøyane og lagtingsman
Olof Erland, Åland)

Riksdagsledamot Berit Oscarsson har vært formann for styret 1 1993, mens departementsråd Hans Sand har vært dets nestformann.

Det ble holdt fire ordinære styremøter i løpet av året:

24. mars i København

14. juni i Skinnskatteberg

22.-23. september i København

13.-14. desember i København

Den 10. oktober ble det i tilknytning til Nordisk Råds høstsesjon i Mariehamn på Åland avholdt et samrådsmøte mellom Nordisk ministeråd (kulturministrene og utdannings- og forskningsministrene), Nordisk Råds kulturutvalg og styret for Nordisk kulturfond. På møtet drøftet man Nordisk kulturfonds framtidige virksomhet, og vedtok ellers at slike samrådsmøter i årene framover skal holdes hvert år under Nordisk Råds høstsesjoner, dog så at møtene i 1994 og 1995 holdes på ordførernivå.

5.3 Revisjon

Bidrag fra fondet gis under forutsetning av at bevilgningsmottakeren avlegger skriftlig rapport og regnskap for bruken av den enkelte bevilgning. Denne rapportering skal ha fundet sted senest tre måneder etter at prosjektene er avsluttet.

Fondets regnskaper revideres av to revisorer utpekt av Nordisk Råd. I 1993 har fondet hatt riksrevisor Jørgen Mohr og folketingsmedlem Jimmy Stahr som revisorer. Suppleanter for disse har vært henholdsvis afdelingschef Sven Gravesen og folketingsmedlem Jette Pors.

Nordisk Råd godkjenner fondets regnskaper og bevilger styret ansvarsfrihet.

6. Virksomheten 1993

6.1 Økonomi (se bilag 1)

Fondet har i 1993 hatt følgende midler til rådighet:

Bevilget over ministerrådets budsjett:	DKK 14.160.000,00
Renter	1.592.921,00
Tilbakebetalinger av ikke anvendte midler	1.749.238,05
Ialt	17.502.159,05

6.2 Informasjon om fondet

I noe av Nordisk Ministerråds opplysningsmateriale kan en finne en del informasjon om Nordisk kulturfond. Dette gjelder særlig om opplysningsbrosjyren Fakta om nordisk samarbeid nr 2/1992. Dessuten gir fondssekretariatet telefonisk eller brevlig informasjon om støttemulighetene til alle som onmoder om det. Annonseringen i dagspressen er dog avgjort den viktigste utadvendte informasjon om fondet.

Fondsstyret har nå i en årrekke to ganger per år, i april og i oktober, avertert i en lang rekke aviser over hele det nordiske område og med varierende annonsetekster. Således gikk man i oktober 1991 over til en ny type annonse i dagspressen, en ytterst kort annonsetekst, som I og for seg kun gjorde oppmerksom på fondets eksistens uten å fortelle noe om støttemulighetene, men oppfordret interesserte til å ta kontakt med fondssekretariatet.

Det viste seg imidlertid at denne annonseringen ikke resulterte i økt tilstrømning av søknader. Og på septembermøtet 1992 innførte styret derfor enda en ny annonsetekst, som er betydelig mer opplysende om fondet og dets støttemuligheter enn tidligere annonstekster. I den teksten blir det kort opplyst om fondets formål og om de grunnleggende bevilgningskriterier, samt om hva styret ønsker å oppnå med sine bidrag. Videre blir det opplyst hva fondsstyret særskilt vil satse på, hvilke prioriteringer som er rådende i fondet for tiden. Den nye utvidede annonseteksten, som således opplyser om fondsstyrets nåværende prioriteringsområder (sml. avsnitt 6.3), ble først innrykket i avisene i oktober 1992, og har som sagt vært brukt i 1993.

Det praktiske arbeid ved de to utannonseringen ble som i årene før skjøttet av Skandinavisk Media Information A/S (SMI) i Danmark.

6.3 Fondets nåværende prioriteringsområder

På fondsstyremøtet i september 1992 ble det vedtatt å prioritere De nedenfor angitte samarbeidsområder, og å opplyse om disse særlige satsingsområdene i dagspressen. Og det har man da også gjort i 1993.

1. Samarbeidsprosjekt for barn og ungdom
2. Nordisk samarbeid om større utstillingsprosjekt
3. Samarbeid som tar sikte på å fremme språkforståelsen i Norden

4. Nordisk innsats for å minske fremmedhat og rasisme
5. Mediesamarbeid og kulturformidling mellom de nordiske land

7. Søknader

I 1993 mottok fondet 845 søknader, eller betydelig flere søknader enn året før. Økningen i forhold til 1992 må betegnes som vesentlig. Man skal da være merksam på at søknadstallet i tidsperioden 1982 til 1992 har vært meget jevnt fra år til år i alle disse ti årene, eller ca. 600 søknader per år, varierende fra 563 søknader i 1983 og 670 i 1989. Den sterke økningen i antall søknader i 1993 tegner seg som et brudd med årene, de ti årene, forut. Kun to ganger før i fondets historie har den årlige tilstrømningen av søknader vært større enn i 1993. Det var i 1974 og i 1980 (sml. bilag 3).

I den samme perioden, dvs. i tiårsperioden 1982 til 1992, har det samlede årlige søknadsbeløp imidlertid vist en markant og en forholdsvis jevn stigning, fra 51,3 millioner danske kroner i 1982 til 114,4 millioner i 1992. Det samlede søknadsbeløpet for 1993, 143,4 millioner danske kroner - forresten det høyeste i fondets historie - viser at denne stigningen i søknadsbeløpets størrelse fortsetter relativt uforminset. Forholdet mellom antall søknader og søknadsbeløpets størrelse i de siste elleve årene viser at fondet mottar et stigende antall tunge søknader med høyt søknadsbeløp (sml. bilag 3).

Utviklingen når det gjelder antall søknader og søknadsbeløpets størrelse fra år til år i perioden 1972 til 1993 blir vist i en taben vedlagt beretningen (bilag 2, tabell 1). En grafisk fremstilling som viser bevegelsen i søknadstilstrømningen i den samme perioden er og vedlagt (bilag 3). Antall mottatte søknader og søknadsbeløpets størrelse i 1993 fordeler seg på de fire virksomhetsområder fondet omfatter som vist i følgende tabell:

	Antall søknader		Søknadsbeløp	
Utdanning	67	8%	9,9 mill.	7%
Allmennkultur	565	67%	111,3 mill.	78%
Forskning	95	11%	13,2 mill.	9%
Annet	118	14%	8,8 mill.	6%

Tallene viser ikke de store utsving i forhold til foregående år. Søknader av allmennkulturell art dominerer som de har gjort i de siste tyve årene, 70% og vel så det av den totale søknadsmengden, mens forskning og undervisning til sammen utgjør mellom 20 og 25% av mottatte søknader.

Av en tabell og en grafisk fremstilling vedlagt beretningen (bilag 2, tabell 2, og bilag 3) kan man i detalj se hvordan søknadene har fordelt seg på virksomhetsområdene år for år siden 1972.

En del av de søknader som fondet mottar, blir awist av formelle grunner, enten fordi de faller utenfor fondets støtteområde ifølge de regler fondsstyret har gitt, eller fordi de er innsendt for sent for å kunne komme i betraktning. I 1993 mottok fondet ialt 164 søknader i denne kategori, eller

19% av alle søknader, omtrent samme prosenttall som i de siste årene (bilag 3).

8. Bevilgninger

Av de 845 søknader som ble endelig behandlet på de fire fordelingsmøter i 1993, kunne fondsstyret imøtekomme 214 søknader med et samlet bevilget beløp på DKK 23.300.000 (sml. bilag 4). Både antall bevilgninger og samlet bevilget beløp er høyere enn året før, og det bevilgede beløp faktisk høyere enn noen gang før, noe som bl.a. skyldes det ekstraordinære beløp på DKK 4,8 mill. som ble tildelt fondet i slutten av året 1992. Fordelingen av disse bevilgninger i antall og beløp på de fire hovedområder ses av nedenstående tabell:

	Antall be- vilgninger		Bevilget beløp	
Utdanning	21	10%	1,8 mill.	8%
Allmennkultur	164	77%	18,5 mill.	80%
Forskning	20	9%	2,5 mill.	10%
Annet	9	4%	0,5 mill.	2%

Disse tallene sammenholdt med tilsvarende tall for virksomhetsåret 1992 og de nærmeste årene før (sml. bilag 2, tabell 3 og bilag 3) viser relativt sett ingen vesentlige avvik.

En statistisk oversikt over på den ene siden antall søknader og ansøkt beløp, og på den andre siden antall bevilgninger og bevilget beløp i virksomhetsåret 1992 - fordelt på de enkelte hovedområder - er vedlagt beretningen (bilag 4 og 3). Denne statistiske oversikten for 1993 viser som sagt vesentlige avvik fra de nærmeste årene før når det gjelder antall søknader, og antall bevilgninger, men ikke når det gjelder den relative fordelingen av det bevilgede beløp på de enkelte undergrupper.

I 1993 var 43% av antall gitte bevilgninger over DKK 100.000, og 77% av det totalt bevilgede beløp falt på bevilgninger over DKK 100.000. Tilsvarende tall for virksomhetsåret 1988 var 22% og 54%. Det er i det hele klare tegn på at fondet i de siste årene har mottatt et stigende antall tunge søknader med høyt søknadsbeløp.

Noen eksempler på prosjekter støttet av fondsstyret i løpet av 1993

Som nevnt ovenfor har fondet på de fire fordelingsmøtene i 1993 gitt støtte til ialt 214 prosjekter med et sammenlagt beløp på DKK 23.300 000. En meget stor del (43%) av disse prosjektene har vært relativt tunge prosjekter, som har fått over 100.000 danske kroner i støtte hver. Og langt over halvparten, eller 77% av årets totalt bevilgede beløp, er gitt til disse 90 store prosjektene. - Noen av disse bevilgningene vil bli omtalt nærmere nedenfor.

1. Det Danske Center for menneskerettigheter fikk tildelt DKK 300,000 for delvis å kunne arrangere en vandreturstilling gjennom Norge, Sverige og

Danmark, hvor man vil sette fokus på grønlandernes og samenes kultur. - Bakgrunnen for prosjektet er FNs *erklærte urbefolkningsår i 1993*, som forresten har ligget til grunn for også andre bevilgninger fra Nordisk kulturfond.

2. For i Norden å kunne vise verk av *den islandske billedkunstneren Erro*, som lenge har vært fast bosatt i Paris, bevilget fondsstyret 250.000 danske kroner til delvis dekning av en utstillingen over hans billedkunst, som blir en av de største vandretstillinger av islandsk malerkunst i Norden. Utstillingen blir vist på Charlottenborg i København, Göteborgs Konstmuseum, Høvikodden i Oslo og i Pori Konstmuseum, Finland.

3. En bevilgning på DKK 150.000 ble gitt til en turne i Norden med et stort antall verk av færøyske billedkunstnere, ialt 50 billedkunstverk. Det dreier seg om en av de meget sjeldne utstillinger av færøysk billedkunst utenfor Færøyane, og avgjort den største.

4. DKK 250.000 ble bevilget til et større og et særpreget *skulpturprosjekt* i Grønland, ved Julianehåb. Det dreier seg om en skulpturutsmykking av klippeflater ved byen. Utsmykkingen blir foretatt av grønlandske og andre nordiske skulptører, men også av en rekke skulptører fra utenomnordiske land.

5. Til en større *nordisk designutstilling i London (Varde)* der det blir vist verk fra alle de større kunstindustrielle høyskoler i de nordiske land, bevilget fondsstyret DKK 500.000. Bevilgningen ble gitt til produksjon av utstillingskatalogen. Utstillingen vil etter London bli vist i Rom, i Berlin og i Budapest.

6. DKK 200.000 ble gitt til en *nordisk fotoutstilling i New York*, under mottoet eller temaet "tourism: Scandinavia Looks at the World". Det vil bli vist bilder fra alle de nordiske land. Etter New York vil utstillingen bli satt opp andre steder i USA, og trolig også de nordiske land.

7. En annen stor utenlandssatsing når det gjelder billedkunst, ble arrangert av kunstnergruppen POLARIS. Den utstillingen omfattet kun verk av norske, svenske og danske kunstnere, og ble vist som en *skandinavisk billedkunstutstilling en rekke steder i Tsjekia og i Slovakia*. Fondsstyret bevilget DKK 200.000 til dette utstillingsprosjektet.

8. Nordisk Kunstforbund fikk tildelt DKK 200.000 til diverse forberedelses- og planleggingsarbeid med tanke på *Det nordiske billedkunståret i 1995*. Forbundet har meddelt at det senere vil komme inn med søknad eller søknader om støtte til de mange konkrete enkeltprosjekter som billedkunståret vil omfatte.

9. Foreningene Nordens Forbund fikk for annen gang en stor bevilgning til virksomheten av det nordiske ungdomssymfoniprojektet "*Orkester Norden*" i 1994. DKK 650.000. Den første bevilgningen til dette storprosjektet, som omfatter årlige sesjoner og turne, var på DKK 65.000, gitt i 1992 til diverse forberedelses- og utviklingsarbeid. Siden kom en ordinær bevilgning til driften av orkesteret i 1993 (semester og turne), DKK 500.000.

10. Nordisk Musikkskoleråd arrangerer for første gang en *orkesterfestival for nordiske musikkskoleorkestre* i april 1994. Det vil delta ialt ca. 1000 ungdommer i alderen 12 til 25 år fordelt på alle de nordiske land. Formålet med festivalen er å styrke det nordiske musikkskolesamarbeidet ved å gi musikkskoleelever fra hele Norden mulighet for å musisere sammen og for hverandre. Til dette formål ble det bevilget DKK 475.000.

11. I april/mai 1994 vil det bli arrangert en stort anlagt skandinavisk, dvs. dansk, norsk og svensk, *musikkfestival i Berlin* med flere ledende skandinaviske orkestre og ensembler, og dertil både seminarer og workshops. Arrangør er rikskonsertene i Sverige. Til dette tiltaket bevilget fondsstyret DKK 500.000.

12. DKK 300.000 ble bevilget til produksjon og utgivning av ialt seks *kunstnermonografier i serien "Format"*, som gis ut på engelsk, og som av en rekke relevante instanser er blitt karakterisert som en verdifull dokumentasjon av vår tids nordiske billedkunst. Forleggeren, Torsten Bløndal, har tidligere fått bevilget DKK 250.000 til syv monografier i denne serien.

13. Det Danske Filminstitut fikk bevilget DKK 225.000 til produksjon og utgivning av en *bok om nordisk barnefilm*. Utgivelsen vil kunne bli en vesentlig dokumentasjon av en viktig side av nordisk *filmkultur*, som ikke tidligere har vært underkastet en samlet framstilling.

14. Historisk Institutt i Bergen fikk bevilget DKK 500.000 til møter, språklig bearbeiding, oversettelse, m.m. i forbindelse med den såkalte "*The Cambridge History of Scandinavia*", som er under utarbeiding, og som kommer til å bli en omfattende presentasjon av Nordens samlede historie på engelsk. Fondsstyret gav samtidig tilsagn om at det i september 1994 ville bli gitt ytterligere DKK 500.000 til prosjektet.

15. I forbindelse med den nordiske kvinnekongressen "*Nordisk Forum*" i Åbo i begynnelsen av august 1994 forelå det på fondsstyremøte i desember 1993 ialt 47 søknader om støtte til forskjellige enkeltprosjekter under ovennevnte "*Nordisk Forum*". Samlet ble det på desembermøtet bevilget DKK 465.000 til syv av disse prosjektene. Ytterligere støtte til noen av disse søknadene hvis behandling ble utsatt, vil trolig bli gitt senere.

16. I to omganger ble det bevilget ialt DKK 370.000 til delvis finansiering av en nordisk poesifestival i New York, "Nordic Poetry Festival". På festivalen, som ble avviklet i løpet av to dager i oktober 1993, deltok poeter fra alle de nordiske land. Festivalen er blitt betegnet som et interessant og vellykket arrangement. Bevilgningsmottaker og hovedarrangør av festivalen, Ernst Malmsten, har tidligere arrangert to nordiske poesifestivaler, begge i Lund, og begge støttet av Nordisk kulturfond.

BILAGA 1

Resultaträkning för nordiska kulturfonden för tiden 1.1 -31.12.1993

INKOMSTER

Anslag enligt budgeten	14.160.000,00
Räntor 1993	1.592.921,00
Återtöringar, tillbakabetalningar	1.749.238,05
Ej disponerade medel från föregående år	<u>2.071.685,49</u>

Summa DKK 19.573.844,54

UTGIFTER

Mötesutgifter	302.005,11
Arvoden	138.086,00
Kontorsutgifter	36.091,58
Annonser	169.511,79
Övriga utgifter:gåvor	2.190,00
Anslag	<u>17.670.000,00</u>
	18.317.884,48
Ej disponerade medel	<u>1.255.960,06</u>

Summa DKK 19.573.844,54

København, den 21 mars 1994

Pär Stenbäck
Generalsekreterare

Lars Mathlein
Avdelningschef

Balansräkning för Nordiska kulturfonden per 31.12.1993

AKTIVA

Likvida medel

Av ministerrådssekretariatet

förvaltade likvida medel

9.465.210,06

Summa DKK

9.465.210,06

PASSIVA

Ej utbetalda anslag 1992-93

8.209.250,00

Ej disponerade medel

1.255.960,06

Summa DKK

9.465.210,06

Köpenhamn den 21 mars 1994

Pär Stenbäck
Generalsekreterare

Lars Mathlein
Avdelningschef

Foranstående resultatopgørelse og balance er revideret overensstemmelse med reglerne i de internordiske revisionsordninger, vedtaget på Nordisk Rigsrevisormøde i august 1986. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Der henvises til vort revisionsprotokollat af 26. oktober 1994 (bilag 5).

København, den 26. oktober 1994

*Jimmy Stahr**J. Mohr*

BILAGA 2

Tabell 1

år	SØKNADER		SØKNADSBELØP	
	antall	økning i %	størrelse*	økning i %
1972	306	+13	19,2	+38
1973	321	+ 5	23,1	+14
1974	468	+46	36,4	+58
1975	888	+90	63,1	+73
1976	636	-28	37,9	-40
1977	652	+ 3	33,6	-15
1978	704	+ 8	47,5	+41
1979	748	+ 6	60,0	+26
1980	762	+ 2	84,3	+29
1981	935	+23	82,8	- 2
1982	638	-32	51,3	-38
1983	563	-12	48,7	- 5
1984	660	+17	79,0	+62
1985	636	- 3	74,3	- 6
1986	563	-11	58,6	-21
1987	579	+ 2	71,7	+22
1988	666	+15	88,5	+23
1989	670	-	107,5	+19
1990	644	- 4	86,4	-24
1991	666	+ 3	105,0	+22
1992	589	-12	114,4	+ 9
1993	845	+33	143,4	+ 9

* i millioner danske kroner (avrundet)

Tabell 2

SØKNADER

	Undervisning		Allmennkultur		Forskning		Annet		Totalt antall
	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%	
1972	22	7	184	60	100	33			306
1973	38	12	190	59	93	29			321
1974	54	12	277	59	137	29			468
1975	86	12	644	70	158	18			888
1976	85	13	418	66	133	21			636
1977	83	13	471	72	98	15			652
1978	89	13	464	66	151	21			704
1979	111	15	462	62	175	23			748
1980	123	16	502	66	137	18			762
1981	118	13	673	72	144	15			935
1982	86	13	432	68	120	18			638
1983	85	14	389	71	89	15			563
1984	102	15	459	70	99	15			660
1985	80	12	424	67	132	21			636
1986	76	13	387	69	100	18			563
1987	53	9	297	51	129	22	100	18	579
1988	65	10	361	54	133	20	107	16	666
1989	47	7	385	57	134	20	104	16	670
1990	55	8	358	56	137	21	94	15	644
1991	77	13	386	66	107	11	96	10	666
1992	61	14	370	73	78	6	80	7	589
1993	67	7	565	78	95	9	118	6	845

Tabell 3

BEVILGNINGER

	Undervisning		Allmennkultur		Forskning		Annet		Totalt antall
	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%	
1972	4	5	56	71	19	24			79
1973	15	15	62	60	25	25			102
1974	5	5	66	70	24	25			95
1975	23	18	69	55	33	26			126
1976	26	13	139	71	30	16			194
1977	19	10	146	75	30	15			195
1978	26	12	158	70	42	18			226
1979	31	16	119	61	44	23			194
1980	33	18	121	67	28	15			182
1981	20	10	121	72	33	18			174
1982	27	16	116	68	28	16			171
1983	20	11	132	76	24	13			176
1984	18	11	121	70	33	19			172
1985	15	10	105	71	29	19			149
1986	27	19	86	60	31	21			144
1987	24	11	96	62	43	15	19	11	182
1988	27	12	101	64	47	17	21	7	196
1989	16	8	88	70	30	13	17	9	151
1990	14	8	100	62	37	23	11	7	162
1991	21	10	105	73	27	12	14	5	167
1992	20	10	138	80	8	6	11	4	177
1993	21	7	164	80	20	11	9	2	214

BILAG 4

Søknader og bevilgninger i 1993

	SØKNADER			BEVILLINGER		
	Antall	Beløp	%	Antall	Beløp	%
UNDERVISNING 31						
0-- Overgripende spørsmål	22	2.870.100		8	548.000	
1-- Førskole og grunnskole	16	1.737.700		3	206.000	
2-- Gymnasial utdanning	6	701.300		-	-	
3-- Akademisk grunnutdanning	-	-		-	-	
4-- Lærerutdanning	5	424.800		3	219.000	
5-- Erhvervsutdanning	10	556.900		4	200.000	
6-- Voksen- og videreutdanning	7	3.610.500		3	617.000	
7-- Spesialundervisning	1	3.300		-	-	
Ialt	67	9.904.600	6,9	21	1.790.000	7,6
ALLMENNKULTURELL VIRKSOMHET 32						
0-- Overgripende spørsmål	70	19.682.600		19	1.973.000	
Formidling						
1-- Museum, bibliotek og arkiv	16	4.559.100		5	340.000	
2-- AV-medier, grafiske medier	2	52.500		1	10.000	
Kunstnerisk virksomhet						
3-- Båndverk og formgivning	34	6.785.500		11	1.638.000	
4-- Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	104	20.195.000		29	3.321.000	
5-- Musikk og dans	165	25.681.400		48	5.662.000	
6-- Litteratur	79	15.113.100		21	1.913.000	
7-- Dramatisk virksomhet (teater og film)	95	19.304.700		30	3.725.000	
Ialt	565	111.373.900	77,7	164	18.582.000	79,8
FORSKNING 33						
0-- Tverrvitenskapelige og overgr. spørsmål	3	1.236.100		2	325.000	
1-- Humanistisk forskning	52	7.738.900		13	1.861.000	
2-- Samfunnsvitenskapelig forskning	17	2.539.000		4	207.000	
3-- Naturvitenskapelig forskning	6	585.700		1	80.000	
4-- Medisinsk forskning	15	912.900		-	-	
5-- Teknologisk forskning	-	-		-	-	
6-- Skogs- og landbruksforskning	2	268.400		-	-	
Ialt	95	13.281.000	9,3	20	2.473.000	10,6
ANNEN VIRKSOMHET 34						
0-- Etniske minoriteters samarbeid	-	-		-	-	
1-- Idrett og friluftsvirksomhet	17	1.283.900		-	-	
2-- Sosialt samarbeid	3	285.000		1	50.000	
3-- Barne- og ungdomssamarbeid	3	116.500		-	-	
4-- Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	95	7.148.400		8	405.000	
Ialt	118	8.833.800	6,1	9	455.000	2,0
TOTALT	845	143.393.300	100	214	23.300.000	100

BILAG 5

Revisionsprotokollat 1/1993

1. Fondens regnskab for 1993 har været forelagt styrelsen som et bilag til årsberetningen. Det på styrelses møde den 6.-7. juni 1994 fremlagte udkast til årsberetningen er godkendt efter enkelte tilføjelser.

Til resultatopgørelse og balance bemærkes følgende:

Resultatopgørelse

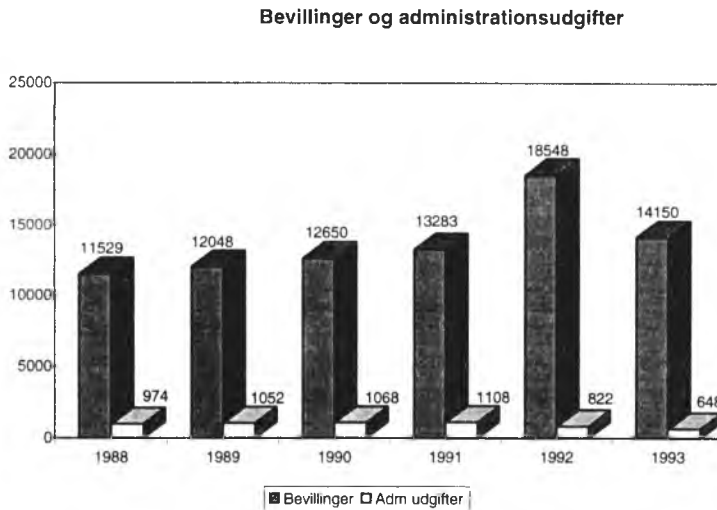
2. Fondens virksomhed har i årene 1989 til 1993 udviklet sig således:

	1989	1990	1991	1992	1993
		-----1.000 kr-----			
Budgetmæssige tilskud	12.048	12.650	13.283	18.548	14.160
Tilbagebetaling af ikke anvendte midler	852	512	1.351	1.435	1.749
Renter	647	907	894	1.573	1.593
Ikke disponerede midler fra foregående år	318	818	99	0	2.072
I alt til rådighed	13.865	14.887	15.627	21.556	19.574
<i>Udgifter:</i>					
Administrations udgifter	1.052	1.069	1.108	822	648
Underskud fra foregående år					74
Meddelte bevillinger	11.995	13.719	14.593	18.588	17.670
Udgifter i alt	13.047	14.788	15.701	19.484	18.318
<i>Arets resultat:</i>					
I alt til rådighed	13.865	14.887	15.627	21.556	19.574
Udgifter i alt	13.047	14.788	15.701	19.484	18.318
Ikke disponerede midler	818	99	74	2.072	1.256

3. Udviklingen i fondens udgifter og bevillinger i årene 1988 til 1993 er illustreret i figur 1.

Figur 1

Bevillinger og administrationsudgifter

4. Fondens indtægter er opført med 19.573.845 kr. Heraf udgør fondens bidrag fra det nordiske kulturbudget 14.160.000 kr. Det resterende beløb består af tilbagebetaling af ikke anvendte midler 1.749.238 kr. og renter 1.592.921 kr, hvortil kommer ej disponerede midler overført fra 1992, 2.071.686 kr.

5. Regnskabets udgiftsside kan opdeles i to hovedgrupper: Administrationsudgifter og meddelte bevillinger. Administrationsudgifterne omfatter de udgifter, der umiddelbart kan henføres til fonden. Sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning har siden sammenlægningen af kultursekretariatet og sekretariatet for det almene budget den 1. juli 1986 været varetaget af en særskilt forvaltningssektion i ministerrådssekretariatet. De hermed forbundne udgifter er posteret i ministerrådssekretariatets regnskab.

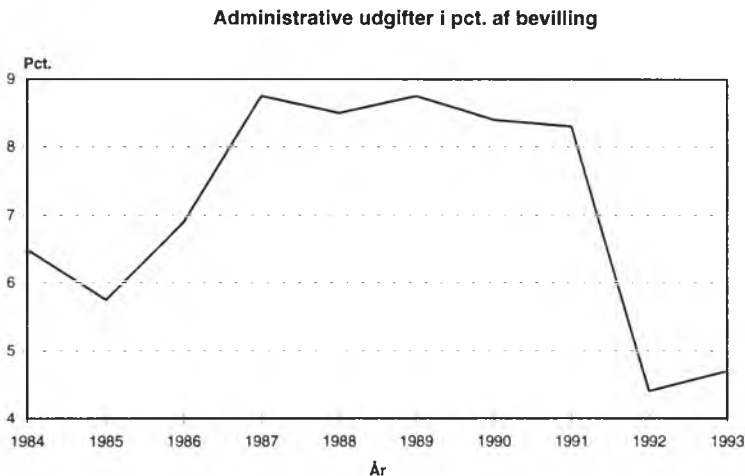
Administrationsudgifterne har i 1993 udgjort 647.884 kr. Udviklingen i fondens administrationsudgifter i perioden 1984-1993 fremgår af følgende oversigt:

År	Administrations- udgifter Kr.	Fondens bevilling 1.000 kr.	Administrationsud- gifter i % af bevillingen %
1984	651.227	10.000	6,5
1985	581.969	10.300	5,7
1986	622.694	10.609	5,9
1987	961.176	11.033	8,7
1988	973.615	11.529	8,4
1989	1.052.330	12.048	8,7
1990	1.068.948	12.650	8,4
1991	1.107.514	13.283	8,3
1992	822.236	18.548	4,4
1993	647.884	14.160	4,6

6. Udviklingen i fondens samlede administrationsudgifter i % af bevillingen i årene 1984 til 1993 er illustreret i figur 2.

Figur 2

Administrative udgifter i pct. af bevilling

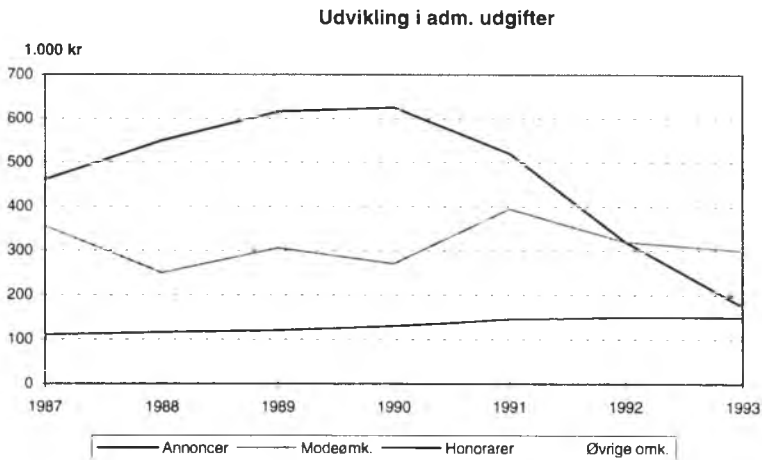
7. Mødeomkostningerne, der væsentligst omfatter rejseudgifter i forbindelse med styrelsesmøder, udgør i 1993 302.005 kr. svarende til 46,6 % af administrationsudgifterne mod for 1992 henholdsvis 323.068 kr. og 3 %. Procentudviklingen skal ses på baggrund af bl.a. det nedenfor omtalte fald i udgifterne til annoncer.

8. Udgifterne til annoncer udgør i 1993 169.512 kr. mod 325.318 kr. i 1992. Faldet skyldes, at der i 1993 kun har været annonceret en gang.

9. Udviklingen af fondens administrationsudgifter i årene 1987-1993 er illustreret i figur 3.

Figur 3

Udvikling i administrationsudgifter

10. Bevillingerne er i regnskabet anført med 17.670.000 kr. og fordeler sig på 165 projekter.

I fondens årsberetning er det anført, at bestyrelsen på de fire fordelingsmøder i 1993 har imødekommet 214 ansøgninger med et samlet bevilget beløb på 23.300.000 kr. Forskellen mellem regskabets og årsberetningens tal skyldes, at bestyrelsen på sit møde den 13.-14. december 1993 bevilgede støtte af 1994-midlerne til 49 projekter med et samlet beløb på 5.630.000 kr.

11. Resultatopgørelsen slutter med et overskud (ej disponerede midler) på 1.255.960 kr., der overføres til 1994.

Balance

12. Fondens aktiver udgøres af et mellemregningsbeløb med minister-rådssekretariatet på 9.465.210 kr.

Passiver består af ej disponerede midler 1.255.960 kr., samt af bevilgede, men ikke udbetalte beløb vedrørende fondsbevillingerne for 1992 og 1993. Pr. 31. december 1993 udgjorde disse poster henholdsvis 1.493.250 kr. og 6.716.000 kr. eller i alt 8.209.250 kr.

Særregnskaber

13. Som led i revisionen af fondens regnskaber er der i lighed med tidligere år foretaget en gennemgang af regnskaber mv. for projekter, der har modtaget støtte fra fonden. Gennemgangen for 1993 har omfattet ca. 12 af antal bevillinger ydet for 1993, svarende til ca. 33 % af årets bevillinger i danske kr. samt delvis gennemgang af ældre uafsluttede bevillingssager.

14. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning: "Foranstående resultatopgørelse og balance er revideret i overensstemmelse med reglerne i de internordiske revisionsordninger, vedtaget på Nordisk Rigsrevisormøde i august 1986. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Der henvises til vort revisionsprotokollat af 26. oktober 1994.

København, den 26. oktober 1994

Jimmy Stahr

J. Mohr

Meddelande

om rekommendation nr 36/1989 angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning.

(Meddelandet, se C 1, s. 744

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 888)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 36/1989 angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar.

Av meddelandet framgår att ministerrådet anser att uppföljningen av Nordiska reumatikeråret 1992 och de mål som föreslogs som vägledande för bekämpningen av reumatiska sjukdomar hör i första hand inte till aktiviteter i ministerrådets regi, utan lämpar sig bättre för nationella insatser. Ministerrådet vill däremot i sitt arbete lägga vikt vid förebyggande arbete i ett helhetsperspektiv och menar att dessa initiativ också kan vara till nytta för olika patient- och handikappgrupper, inklusive gruppen reumatiker.

Genomförandet av reumatikeråret har bidragit till att väcka uppmärksamhet kring folksjukdomen reumatism. Det har på nationellt plan lett till en rad aktiviteter på områdena förebyggande åtgärder, utbildning, forskning, vård och rehabilitering. Nordiska ministerrådet förbereder för sin del, i samråd med Nordisk Reumaråd och nordiska ungdomsorganisationerna, ett projekt som syftar till att utreda situationen för barn- och unga med reumatism i Norden.

Socialutskottet hade önskat att Nordiska ministerrådet vidtagit mer omfattande åtgärder för att följa upp reumatikeråret 1992, men med hänvisning till det som framgår ovan finner utskottet inte skäl till att längre behålla rekommendationen på Nordiska rådets dagordning.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 36/1989 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Claes Andersson (Vas.)

Jonna Grønver (V)

Peder Sass (S)

Solvæig Sollie (KrF) Förman

Sten Svensson (s)

Aage Brusgaard (FP)

Eva Johansson (s)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Alf Svensson (kds)

Rita Tveiten (A)

Meddelande

om rekommendation nr 37/1989 angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan för sillgrisslan och liknande havsfågelarter med syfte att klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder.

(Meddelandet, se C 1, s. 698

Miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 890)

Miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan

Till miljöutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 37/1989/m om skydd av den nordiska havsfågelfaunan.

Ministerrådet meddelar att en expertrapport tagits fram, vilken dock inte ger tillräckligt underlag för att bedöma behovet av en nordisk handlingsplan för havsfåglar

Ministerrådet menar att det fortsatta arbetet med övervakning och förbättring av kunskapsunderlaget bör ske på nationell basis i avvaktan på att ställning till eventuella nordiska åtgärder skall kunna tas. Frågan kommer att bevakas nordiskt inom ramen för miljö- och fiskerisektorssamarbetet.

Mot bakgrund av vad som meddelats föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 37/1989/m för rådets del vara *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Sinikka Bohlin (s)

Ranveig Frøiland (A)

Maria Hansen (Sb)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Anni Svanholt (SF)

Paul Chaffey (SV)

Martin Glerup (S)

Chris Heister (m)

Olof Johansson (c)

Olof Salmén (ÅC) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 26/1990 angående telekommunikationer för handikappade

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att vidta åtgärder som garanterar handikappade med behov av
tjänster och utrustning via telekommunikation generösa villkor samt
att verka för att dessa behov beaktas i det internationella samarbetet.*

(Meddelandet, se C 1, s. 745)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1991 angående lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å innlede samarbeid eller styrke eksisterende samarbeid med hensikt på å oppnå mest mulig ensartet lovgivning både nordisk og internasjonalt når det gjelder anvendelse av bio- og genteknologi innen industri, landbruk, miljø, på det medisinsk-etiske området og når det gjelder beskyttelse av den personlig genetiske integritet.

(Meddelandet, se C 1, s. 833)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1991 angående lagstiftning rörande grupptalan

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utrede mulighetene for å innføre felles nordisk lovgivning
vedrørende gruppesøksmål i forbrukersaker.

(Meddelandet, se C 1, s. 833)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1991 angående jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt

å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i disse styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m.v., slik

at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25% representasjon av hvert kjønn i 1992, 35% i 1994 og 40% i 1996.

(Meddelandet, se C 1, s. 843)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1991 angående koncernfacklig samverkan i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

*at hurtigt udarbejde forslag til samordnet nordisk lovgivning,
som sikrer lønmodtagernes organisationer ret til koncernfagligt
samvirke efter de principper, som angives i medlemsforslaget*

(Meddelandet, se C 1, s. 731

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 896)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående koncernfacklig samverkan i Norden

Ministerrådet meddeler at ettersom EUs direktiv om europeiske samarbeidsutvalg ble vedtatt i september 1994 er de nordiske land i følge EØS-avtalen forpliktet til å gjennomføre direktivet. Ministerrådet mener derfor det ikke er grunn for å søke særlige nordiske regler på området, men man vil drøfte implementeringen av reglene med arbeids-markedets parter.

Det synes som rekommendasjonens hensikt etter dette er indirekte oppnådd ved at felles regelverk for de nordiske land gjøres gjeldende som følge av EØS-avtalen.

Økonomisk utvalg mener derfor at rekommendasjonen etter dette kan ansees som tilgodesett og foreslår

at Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og anser rekommendasjon 24/1991 som *sluttbehandlet* for Rådets del.

Stockholm, 23. januar 1995

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) Formann
Henrik Landerholm (m)
Håkan Nordman (SFP)

John Dale (Sp)
Anders Mølgaard (V)
Anders Talleraas (H)

Reservasjon:

Nordiska Rådets rekommendation 24/1991/e angående koncernfackligt samarbeide föreslås avskrivnas med hänvisning till att EU i september 1994 beslutat om direktiv om detta och att de nordiska länderna i enlighet med EES-avtalet är förpliktade att följa direktivet.

Innan eventuellt beslut om avskrivning fattas bör emellertid redovisas vad EU-direktiven innebär för nordiska förhållanden och hur de implementeras i de nordiska länderna. Vi föreslår därför

att meddelandet om rek. 24/1991/e läggs till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 23 januari 1995

Jan Bergquist (s)
Anita Johansson (s)
Ole Stavud (S)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Ragna Berget Jørgensen (A)
Erkki Tuomioja (SDP)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1991 angående beräkningsmodell för grön BNP

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga det nordiska samarbetet om miljöstatistik med sikte på ett system för beräkning av de totala naturtillgångarna och förändringar därav, samt

att kombinera denna beräkningsmodell med beräkningen av de totala intäkterna och kostnaderna (BNP) i samhället för att arbeta fram en total natur- och nationalräkenskapsmodell (grön BNP).

(Meddelandet, se C 1, s. 699)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1992 angående utvidgning av den nordiska arbetsmiljö- konventionen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att låta utvidga den nordiska arbetsmiljökonventionen med tillägg om rätt till fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande för anställda av alla kategorier.

(Meddelandet, se C 1, s. 731

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 899)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående utvidning av den nordiska arbetsmiljökonventionen

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 3/1992 angående ny nordisk konvention angående utvidgning av arbetsmiljökonventionen.

Av meddelandet framgår att ministerrådet kommer att lägga fram ett ministerrådsförslag om nytt samarbetsprogram för arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet vid Nordiska rådets 46:e session i Reykjavík 1995. Även om det inte rör sig om en utvidgning av själva arbetsmiljökonventionen, omfattar programmet de önskemål om fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande som framställts i rådets rekommendation nr 3/1992.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 3/1992 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Claes Andersson (Vas.)
Jonna Grønver (V)
Peder Sass (S)
Solveig Sollie (KrF) Förman
Sten Svensson (s)

Aage Brusgaard (FP)
Eva Johansson (s)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Alf Svensson (kds)
Rita Tveiten (A)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1992 angående handikappanpassning av internationella persontransporter

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att arbeta för att internationella persontransportförbindelser samt
stationer handikappanpassas.

(Meddelandet, se C 1, s. 746

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 901)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående handikappanpassning av internationella persontransporter

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 9/1992 angående handikappanpassning av internationella persontransporter.

Av meddelandet framgår att de nordiska länderna har en likartad politik avseende handikappanpassning av persontransporter. Huvudmålet är att i största möjliga utsträckning säkra funktionshindrade samma villkor som andra medborgare när det gäller att röra sig, resa eller använda andra typer av kommunikation. Detta gäller inte bara nationellt utan också i internationella sammanhang. Bland de internationella fora som länderna ständigt försöker påverka i nämnda riktning är EU/EES-institutioner, Europeiska transportministerkonferensens (ECMT) ad hoc-grupp beträffande transport av rörelsehindrade personer, och EU:s handikappprogram HELIOS II. Dessutom är enskilda länder aktiva inom t.ex. Europeiska Luftfartskonferensen (ECAC), Internationella Järnbaneunionen (UIC) och Internationella Vägtransportunionen (UIT) samt i FN/ECE samarbetet på området.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 9/1992 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Claes Andersson (Vas.)
Jonna Grønver (V)
Peder Sass (S)
Solveig Sollie (KrF) Förman
Sten Svensson (s)

Aage Brusgaard (FP)
Eva Johansson (s)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Alf Svensson (kds)
Rita Tveiten (A)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1992 angående förstärkning av Nordisk industrifond

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage de nødvendige foranstaltninger for at styrke Nordisk Industrifonds stilling og virksomhed til fremme af det næringspolitiske samarbejde i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 784

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 903)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående förstärkning av Nordisk industrifond

Ministerrådet viser til at man fra 1993 har foretatt en nyvurdering av Nordisk Industrifonds virksomhet med blant annet en prioritering av tre særlige satsingsområder, og med det også et redusert budsjettnivå for Fondet. For å dempe virkningen av nedskjæringene har man for 1994 gitt ekstraordinære tilskudd utover den ordinære bevilgningen.

Industrifondet er nå stillet i utsikt en 3-årig planleggingsramme på i alt 199,4 MNOK og det er utarbeidet en budsjettkontrakt i samsvar med dette, samtidig som man har sagt seg villig til å virke for å øke den nasjonale finansieringsandelen for de enkelte programmer/prosjekter.

Ministerrådet sier i årets melding at man er "innstilt på å opprettholde og videreutvikle Nordisk Industrifond som en aktiv og nyttig nordisk næringspolitisk institusjon innenfor de overordnede prioriteringer som gjelder for det nordiske samarbeidet".

Økonomisk utvalg har ved behandlingen av blant annet de årlige planer og virksomhetsberetninger fra Ministerrådet pekt på at man anser den spesialiserte virksomheten som det nå legges opp til for Industrifondet som et meget tjenlig virkemiddel for å styrke nordisk industris konkurransevne. Utvalget har også merket seg at Fondets virksomhet har en langt større effekt enn de direkte overføringer fra Ministerrådets budsjett, ettersom midlene utløser i snitt mer enn dobbelt så mye i økonomisk innsats fra næringslivet og andre kilder til de prosjekter som støttes.

Utvalget har imidlertid også understreket at bevilgningene til Industrifondet må være på et visst minimumsnivå for at Fondet i det hele tatt skal være funksjonsdyktig. De nåværende bevilgninger antas å være i den størrelsesorden.

Økonomisk utvalg legger vekt på den prinsipplæring som Ministerrådet har kommet med når det gjelder Nordisk Industrifonds rolle, og antar at det 3-årige rammeprogram som nå er lagt vil være tilstrekkelig til å sikre det minimumsgrunnlag for virksomheten som utvalget også har understreket må garanteres. Dersom det senere i perioden viser seg at rammene blir for trange for å sikre driften etter disse linjer, må Ministerrådet etter utvalgets mening være beredt til å tilføre ekstra midler til Fondet.

Med disse bemerkninger vil økonomisk utvalg mene rekommandasjonen er tilgodesett og foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og anser rekommandasjon 14/1992 som *sluttbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, 23 januar 1995

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) Formann

John Dale (Sp)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Anders Mølgaard (V)

Ole Stavad (S)

Erkki Tuomioja (SDP)

Jan Bergquist (s)

Satu Hassi (Vihr.)

Anita Johansson (s)

Henrik Landerholm (m)

Håkan Nordman (SFP)

Anders Talleraas (H)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1992 angående gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utrede mulighetene for felles nordisk lovgivning for å beskytte barn mot mishandling og overgrep.

(Meddelandet, se C 1, s. 747)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1992 angående ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

snarest å vedta tiltak for å få i stand økt nordisk TV- og radioprogramutveksling. Det bør i den sammenheng vurderes hvilken betydning den stadig utvidede kapasitet på de europeiske satellitter vil få for nordisk programutveksling.

(Meddelandet, se C 1, s. 659

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 907)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ökat TV- och radiosamarbete i Norden

Til Nordisk Råds kulturutvalg er henvist meddelelse om rekommendasjon nr 27/1992 angående økt tv- og radioprogramutbytte i Norden.

Utvalget konstaterer at rekommendasjonen delvis er oppfylt gjennom beslutningen om at Nordisk Film- og TV-fond i fremtiden skal legge langt større vekt på distribusjon i sin virksomhet. Det foregår også en økt utveksling av programmer innen de nordiske lisensfinansierte tv-selskapene, særlig innenfor nyheter og drama.

Kulturministrene avviser prinsipielt tanken på subsidiering av frikjøp av rettigheter for å fremme nabolandsutveksling. Ministerrådet peker på at den teknologiske utviklingen og liberaliseringen av adgangen til å drive kringkastingsvirksomhet har ført til at det i dag er flere initiativer på kommersielt grunnlag for å spre nordiske kanaler, bl.a. samarbeidet innenfor rammene av Nordic Satellite Distribution (NSD). Kulturutvalget vil imidlertid gi uttrykk for sin skuffelse over at ministerrådet ikke finner kulturpolitiske midler som sikrer økt nabolandsspredning av nasjonale tv-programmer i Norden.

Med henvisning til dette anser kulturutvalget at rekommendasjon er delvis oppfylt og foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og anser rekommendasjon nr 27/1992 for *sluttbehandlet*.

Stockholm, 24. januar 1995

Søren Hansen (S)

Björn Karling (s)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Otto Steenholdt (At)

Eeva Turunen (Kok.) Nestformann

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Karin Lian (A)

Berit Oscarsson (s)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1992 angående gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å arbeide for en større samordning av de nordiske lands
utenlandsrepresentasjon særlig i nye stater.

(Meddelandet, se C 1, s. 633

Presidiets betänkande över meddelandet, se s. 909)

Presidiets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater

Till Nordiska rådets presidium har hänvisats meddelande om rekommendation nr 30/1992/p angående gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater.

Av meddelandet framgår att de nordiska ländernas regeringar har en fortlöpande kontakt i fråga om samordning av de nordiska ländernas utlandsrepresentation. På det konsulära och administrativa området sker redan i flera fall en viss samordning. Ministerrådet hänvisar bl.a. till Norges generalkonsul i Murmansk som också tjänstgör som Sveriges generalkonsul i området och till samordningen mellan de nordiska länderna vid etableringen av de nya ambassaderna i Berlin.

Utvecklingen går mot en ökad samordning, speciellt vad gäller nyetablering i nya stater, men också vid beslut om nedläggning av befintliga representationer. Ministerrådet framhåller också att frågan om hur de nordiska ländernas resurser kan utnyttjas och samordnas på ett ändamålsenligt sätt kontinuerligt diskuteras vidd de nordiska utrikesministrarnas möten.

Presidiet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder från rådets sida med anledning av rekommendationen ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 30/1992/p för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Dorte Bennedsen (S)

Geir H. Haarde (Sj)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Elver Jonsson (fp)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Jan P. Syse (H)

Knud Enggaard (V)

Halldór Ásgrímsson (F)

Per Olof Håkansson (s) President

Berit Brørby Larsen (A)

Mats Nyby (SDP)

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1992 angående samarbete i det arktiska området

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å ta initiativ til et heldekkende arktisk samarbeide på regeringsnivå.

(Meddelandena, se C 1, s. 634 samt rapporten "*Samarbeidet i det arktiske området*"¹⁾)

Presidiets betänkande över meddelandena, se s. 911)

1) Nord 1995:11: Rapport till Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) om det nordiska samarbetet i Arktis, utarbetad av Magnús Magnússon och Terje Tveito, med anledning av Nordiska rådets rekommendationer och slutdokumentet från den arktiska konferensen i Reykjavík 1993.

Presidiets betänkande

över meddelanden om rekommendation 31/1992 angående samarbete i det arktiska området

Nordiska rådets presidium har behandlat meddelande om rekommendation nr D 31/1992/p angående samarbetet i det arktiska området. Nordiska ministerrådet hänvisar där till meddelandet angående rekommendation 4/1994/m.

Som bilaga till det sistnämnda meddelandet överlämnar ministerrådet en rapport om nordiskt samarbete i det arktiska området för behandling på Nordiska rådets 46:e session i Reykjavík. I rapporten redovisas meddelanden med anledning av rekommendationerna 31/1992 och 4/1994 och slutdokumentet från den internationella parlamentarikerkonferensen om Arktis.

Med hänsyn till den korta tid som står till förfogande till sessionen i Reykjavík har det inte varit möjligt att närmare behandla och värdera rapportens innehåll och de förslag som där framförs. Presidiet kan vidare konstatera att rapporten inte närmare berör de säkerhetspolitiska aspekterna och kärnkraftens civila och militära hantering i det arktiska området, som rekommendation 4/1994 vill fästa uppmärksamheten på.

Enligt presidiets mening är det nödvändigt att arbetet med ett handlingsprogram fortsätter. Presidiet anser det därför vara av stor vikt att rapporten delges rådet i samband med den 46:e sessionen och att rådets medlemmar ges möjlighet att framföra synpunkter som ledning för den fortsatta hanteringen.

Presidiet vill mot denna bakgrund föreslå

1. att plenarförsamlingen antar följande yttrande till Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet, mot bakgrund av behandlingen vid 46:e sessionen, utarbetar ett ministerrådsförslag i form av ett program för det arktiska samarbetet,

att arbetet sker i nära samarbete med Nordiska rådets organ och den arktiska samarbetskommittén, och

att förslaget till program bör föreläggas Nordiska rådet så att det kan behandlas vid den 47:e sessionen.

2. Utöver ovanstående förslag vill presidiet anmäla
att behandlingen av frågan *fortsätter* i presidiet och miljöutskottet.

Köpenhamn den 16 februari 1995

Børge Bakholt (S)

Geir H. Haarde (Sj)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Elver Jonsson (fp)

Mats Nyby (SDP)

Knud Enggaard (V)

Halldór Ásgrímsson (F)

Per Olof Håkansson (s) President

Berit Brørby Larsen (A)

Jan P. Syse (H)

Meddelanden

om rekommendation nr 35/1992 angående energi- och miljöpolitiskt samarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at til Nordisk Råd i anledning af medlemsforslagen udarbejde en energi-miljøpolitisk rapport, som belyser status for gennemførelse af målsætninger, analyserer vanskelighederne derved samt stiller forslag til et øget nordisk samarbejde på området, særligt vedrørende fremtiden for det nordiske el-marked og øget samarbejde med øvrige Østersølande.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1994

Nordisk Ministerråd har tidligere oversendt rapporten "Energi- og miljøpolitikk i Norden - status og utfordringer" (Nordiske Seminar- og Arbejdsrapporter 1993:60) som svar på rekommendasjon 35/1992. Nordisk Råd har imidlertid anmodet Ministerrådet om å fremlegge et tilleggssvar på nevnte rekommendasjon i form a en viljeerklæring. I det etterfølgende fremlegges Ministerrådets (Energiministrene) tilleggssvar.

Energiproduksjon og -forbruk i de nordiske landene påvirker miljøet både lokalt og nasjonalt såvel som regionalt og globalt. På flere områder øker de samlede nordiske utslippene, mens de nordiske utslippene av for eksempel svoveldioksid er mer enn halvert over de siste tyve årene. Nordiske land har ofte spilt en aktiv rolle i internasjonale forhandlinger som sikter mot reduksjon av energirelaterte miljøproblemer, og det foregår også et utstrakt energi- og miljøsamarbeid på nordisk nivå.

Det er store forskjeller i sammensetningen av energiforbruket i de nordiske landene, og miljøproblemene knyttet til energisektoren varierer derfor fra land til land. Det samme gjelder kostnadene ved å redusere miljøskadelige utslipp. En viktig grunn til dette er at substitueringsmulighetene fra de mest forurensende fossile brensler varierer betydelig. Forskjeller i energi- og industristruktur på tvers av Norden er på den ene siden en utfordring for tett miljøsamarbeid i regionen. Samtidig innebærer forskjel-

lene, spesielt på kostnadsområdet, at nærmere nordisk samarbeid kan gi gevinster når det gjelder kostnadseffektivitet i miljøpolitikken. *Energiministrene* registrerer at nordiske land allerede er pådrivere når det gjelder introduksjonen av CO₂- og andre miljøavgifter som sentrale virkemidler i klima- og energipolitikken. En harmonisering av avgiftsbruken samt øvrig virkemiddelbruk på energiområdet kan være en mulig videreføring av denne politikken blant annet for å unngå uheldige konkurransevirkninger.

Energiministrene understreker videre at den nordiske innsatsen må ses i nær sammenheng med den samlede internasjonale innsats for miljøriktige energireformer i Østersjø- og Nordkalottområdet. Her er EU og andre OECD-land såvel som Verdensbanken og den Europeiske Utviklingsbanken sentrale aktører. Koordinering av internasjonale tiltak er viktig, og eksisterende samarbeidsorganer i og utenfor Norden bør anvendes mer aktivt til utveksling av informasjon om eksisterende og planlagte initiativer. Det europeiske Energicharteret er et interessant forum i denne sammenhengen; det samme gjelder det nylig etablerte Barentsregionsamarbeidet. Det er videre viktig at finansieringen av miljøtiltak i regionen bygger på en rimelig byrdefordeling mellom OECD-landene.

(Se även meddelandet i C 1, s. 779

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandena, se s. 915)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelanden om rekommendation angående energi- och miljöpolitiskt samarbete

Ministerrådet viser til rapporten *Energi- og miljøpolitikk i Norden - status og utfordringer* og til sin tilleggsredegjørelse til årets sesjon.

Ministerrådet registrerer blant annet at de nordiske land allerede er pådrivere når det gjelder introduksjon av CO₂- og andre miljøavgifter og at en harmonisering av avgiftsbruken samt øvrig virkemiddelbruk på energiområdet kan være en mulig videreføring av denne politikken for å unngå konkurranse-vridninger. Videre understrekes det at de nordiske land allerede bidrar aktivt til en mer miljøriktig energiforsyning i Østersjø- og Nordkalottområdet, men at den nordiske innsatsen må sees i nær sammenheng med den samlede internasjonale innsats for miljøriktige energiformer i regionen. Samarbeidet med EU og OECD fremheves derfor som sentralt.

Økonomisk utvalg vil understreke betydningen av at man ser energi- og miljøpolitiske tiltak i sammenheng og at man også ser disse spørsmålene i en videre geografisk sammenheng. Dette var et av de tema og de hovedkonklusjoner som også kom frem på det seminar økonomisk utvalg og miljøutvalget arrangerte i Oslo i månedsskiftet januar-februar 1995. Her syntes det også klart fra representanter fra Nordens nærområder at man er interessert i et samarbeid på det energipolitiske området med sikte på en optimal utnyttelse av ressursene. Dette bør det etter økonomisk utvalgs mening arbeides videre med, og det må være en prioritert oppgave for Nordisk Ministerråd å fungere som en pådrivende koordinator i en slik virksomhet.

Økonomisk utvalg vil med disse bemerkninger foreslå

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. 35/1992/e til etterretning og anseer saken som *sluttbehandlet* for Rådets del.

Reykjavik, 27. februar 1995

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) Formann
John Dale (Sp)
Anita Johansson (s)
Ole Stavad (S)
Anders Talleraas (H)

Jan Bergquist (s)
Satu Hassi (Vihr.)
Anders Mølgaard (V)
Svavar Gestsson (Ab)

Meddelande

om rekommendation nr 38/1992 angående hushållsundervisning i de baltiska länderna

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ge Nordiska högskolan för hushållsvetenskap i uppdrag att organisera projekt för utvecklandet av hushållsundervisning i de baltiska länderna med stöd från Baltikum/Östeuropaprogrammet.

(Meddelandet, se C 1, s. 683

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 917)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående hushållsundervisning i de baltiska länderna

Til Nordisk Råds kulturutvalg er det henvist meddelelse over rekommendasjon nr 38/1992/k om husholdsundervisning i de baltiske land.

Kulturutvalget konstaterer at ministerrådet har påbegynt arbeidet gjennom den forstudien Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH) har foretatt om ønskemål og behov i de baltiske land, og gjennom søknaden om midler til innsatser i Litauen i 1995 innenfor rammen av Nordisk Stipendordning for Baltikum og nordvestre Russland. Det framgår imidlertid ikke av meddelelsen hvordan situasjonen er i Estland og Latvia, men kun i Litauen. Kulturutvalget forventer at tilsvarende behovsanalyse gjøres også i Estland og Latvia.

Kulturutvalget anser at rekommendasjonen er oppfylt og foreslår

at Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og anser rekommendasjon nr 38/1992/k som *sluttbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, 24. januar 1995

Søren Hansen (S)

Björn Karling (s)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Otto Steenholdt (At)

Eeva Turunen (Kok.) Nestformann

Anfinn Kallsberg (Fkfl)

Karin Lian (A)

Berit Oscarsson (s)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 40/1992 angående Nord- jobb som permanent ordning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

snarest å ta beslutning om å gjøre prosjekt Nordjobb permanent og gi prosjektet en økonomisk grunntrygghet også etter forsøksperiodens avslutning.

(Meddelandet, se C 1, s. 732)

Meddelande

om rekommendation nr 43/1992 angående jämlighet i hälsa och levnadsvillkor

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att vidta åtgärder för att uppnå WHO:s målsättning om jämlighet i hälsa och levnadsvillkor.

(Meddelandet, se C 1, s. 748

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 920)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 43/1992 angående jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor.

Av meddelandet framgår att alla de nordiska länderna lägger stor vikt vid - och deltar aktivt i - att uppfylla WHO:s 38 mål på hälsoområdet. Det gäller inte minst mål 1 om Jämlikhet i hälsa. Länderna rapporterar till WHO vart tredje år. Enligt rapporterna arbetar länderna målmedvetet med att minska skillnader i hälsa och levnadsvillkor och därmed följa upp WHO:s hälsomål.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 43/1992 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Claes Andersson (Vas.)

Jonna Grønver (V)

Peder Sass (S)

Solveig Sollie (KrF) Förman

Sten Svensson (s)

Aage Brusgaard (FP)

Eva Johansson (s)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Alf Svensson (kds)

Rita Tveiten (A)

Meddelande

om rekommendation nr 46/1992 angående internationella uppförandekoder inom miljösektorn

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett gemensamt nordiskt förslag och en strategi för att påskynda etablerandet av internationella uppförandekoder inom miljösektorn samt i relevanta internationella fora verka för genomförandet av Agenda 21 och de konventioner som antogs i samband med Rio-konferensen.

(Meddelandet, se C 1, s. 701)

Meddelande

om rekommendation nr 47/1992 angående kärnsäkerhet i Nordområdena

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att följa upp och koordinera nordisk aktivitet och nya initiativ vad gäller kärnsäkerhet inom ramen för internationellt pågående samarbete

att med kraft fullfölja arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet, samt

att fullfölja ansträngningarna att få till stånd bindande internationella avtal om kärnsäkerhet och hantering av avfall från all civil och militär verksamhet.

(Meddelandet, se C 1, s. 702)

Meddelande

om rekommendation nr 48/1992 angående begränsning av export av miljöfarligt avfall

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att omedelbart förbjuda export av miljöfarligt avfall, oavsett syfte och innefattande även återanvändning, till icke OECD-länder, samt

att arbeta för ett juridiskt bindande förbud, inom Baselkonventionens ramar, mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länderna till länder som inte är medlemmar i OECD.

(Meddelandet, se C 1, s. 703

Miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 924)

Miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående begränsning av export av miljöfarligt avfall

Till miljöutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 48/1992/m angående begränsning av export av miljöfarligt avfall.

Ministerrådet meddelar att en ändring av Baselkonventionen gjorts vilken förbjuder export av avfall från OECD land till icke-OECD land samt att det från 1997 också är förbjudet att transportera miljöfarligt avfall till icke-OECD land för upparbetning eller återanvändning.

Mot bakgrund av vad som meddelats föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 48/1992/m för rådets del vara *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Sinikka Bohlin (s)

Ranveig Frøiland (A)

Maria Hansen (Sb)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Anni Svanholt (SF)

Paul Chaffey (SV)

Martin Glerup (S)

Chris Heister (m)

Olof Johansson (c)

Olof Salmén (ÅC) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 5/1993 angående samordning av de nordiska innehaven av handikapplitteratur

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda hur samordning av de nordiska innehaven och utbudet av handikapplitteratur kan bli mest ändamålsenlig, organisatoriskt och finansiellt och därefter lägga fram ett förslag därom.

(Meddelandet, se C 1, s. 749)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1993 angående arbetsprogram för det nordiska lagstiftningsarbetet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at antage et nyt femårigt lovgivningsprogram i overensstemmelse med ministerrådets forslag og de synspunkter, der er anført af Nordisk Råds juridiske udvalg

at fortsat arbejde på en nordisk prioriteringsliste og ikke blot afvente EF-initiativer

at i øvrigt nøje overveje, om ikke det samarbejde, der pågår med henblik på at støtte de baltiske lande, bør integreres i det nordiske lovgivningssamarbejde, således at de baltiske lande på de områder, hvor det findes mest presserende, kan få etableret eller opdateret sine egne regler.

(Meddelandet, se C 1, s. 834)

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1993 angående Nordels framtid

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer

innen utgangen av 1993 å fremlegge en felles studie av utviklingen i Nordel-samarbeidet, herunder utviklingstendensene i de kommende år. Studien skal også inneholde regjeringenes syn på mål og samarbeidsformer for det nordiske el-samarbeidet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1994:

I Ministerrådets foreløpige svar på denne rekommandasjonen, jfr. brev datert den 25. november 1993, står bl.a.: "De nordiske energiministrene har satt igang et arbeide for å blant annet vurdere forutsetningene og behov for nordiske tiltak for å utvikle det nordiske el-markedet. Resultatene av nevnte arbeid vil bli fremsendt Nordisk Råd som en mer utdypende besvarelse på rekommandasjonen".

Arbeidet er nå gjennomført og foreligger i rapporten "Det nordiske kraftmarkedet - under utvikling". Rapporten er utarbeidet av ad hoc gruppen for nordiske el-markedsspørsmål, som har vært sammensatt av representanter fra energiministeriene i de nordiske landene. Ministerrådet finner at rapporten gir svar på de forhold som rekommandasjonen etterspør og tilslutter seg dens konklusjoner.

Nordisk Ministerråd (energiministrene) oversender herved rapporten "Det nordiske kraftmarkedet - under utvikling" (TemaNord 1994:613) som svar på rekommandasjon nr 9/1993/e.

(Se även meddelandet i C 1, s. 780

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandena, se s. 928)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandena om rekommendation angående Nordels framtid

Ministerrådet slutter seg til de anbefalinger og vurderinger som er gitt i rapporten *Det nordiske kraftmarkedet - under utvikling*.

I denne utredningen angis som en generell konklusjon at "den framtidige utviklingen av det nordiske el-markedet kommer til å være basert på beslutninger som fattes i de enkelte landene. En videre utvikling av det nordiske el-samarbeidet kommer til å kreve innsats og beslutninger på ulike nivå i landene. Det bør foretas en nærmere avklaring av retningslinjene for samarbeid som viderefører det nordiske el-samarbeidet vedrørende systemmessige spørsmål, (og) ved å videreutvikle det nordiske el-samarbeidet kan de økonomiske og miljømessige gevinstene av samarbeidet øke ytterligere."

Økonomisk utvalg konstaterer at den vurdering man har bedt om er fremlagt og at hovedkonklusjonen er at man vil videreutvikle de deler av Nordel-samarbeidet som vil kunne fungere under de nye nasjonale rammebetingelser som legges for energipolitikken. Utvalget er særlig tilfreds med at man i utredningen peker på el-samarbeidets virkninger for en positiv økonomisk og miljømessig utvikling i Norden samlet sett.

Utvalget oppfordrer Ministerrådet til å følge dette arbeidet opp kontinuerlig og man forutsetter at samarbeidet også på vanlig måte blir drøftet med Nordisk Råd gjennom kontakt med vedkommende fagutvalg (økonomisk utvalg).

Med disse bemerkninger foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. 9/1993/e til etterretning og anser den for *sluttbehandlet* for Rådets del.

Reykjavik, 27. februar 1995

Niels Ahlmann-Ohlson (KF) Formann

John Dale (Sp)

Anita Johansson (s)

Ole Stavard (S)

Anders Talleraas (H)

Jan Bergquist (s)

Satu Hassi (Vihr.)

Anders Mølgaard (V)

Svavar Gestsson (Ab)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1993 angående insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att snarast verka för att förhandlingar om att avhjälpa de mest akuta säkerhetsproblemen vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina fortsätter och fullföjs samt att, om dessa ger resultat, arbeta för att nödvändiga internationella resurser tas fram.

(Meddelandet, se C 1, s. 704)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1993 angående finansiering för räddning av Östersjön

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att agera vid den av HELCOM anordnade konferensen i Gdansk den 25-26 mars för att ett finansieringssystem upprättas för genomförandet av HELCOM:s aktionsprogram för räddning av Östersjön,

att efter konferensen inleda förhandlingar med regeringarna i alla Östersjöländer, länderna inom havets avrinningsområde, samt med EG med sikte på etablerandet av ett finansieringssystem för Östersjön,

att se till att finansieringssystemet behandlar de enskilda länderna rättvist

att använda inlutna medel enligt den av HELCOM föreslagna prioriteringen enligt principen för den största kostnadsnyttan.

(Meddelandet, se C 1, s. 704)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1993 angående stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att aktivt medverka till att stärka verksamheten inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), särskilt på det sociala området.

(Meddelandet, se C 1, s. 749)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1993 angående handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett konkret handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden och därvid särskilt uppmärksamma S:t Petersburg och Leningradregionen

att i utarbetandet av handlings- och samarbetsprogrammet redogöra även för de samnordiska och nationella ekonomiska konsekvenserna av förslagen

att i handlingsprogrammet särskilt beakta samarbetsmöjligheterna och förutsättningarna på miljö-, handels-, kultur- och infrastrukturområdena.

(Meddelandet, se C 1, s. 859)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1993 angående tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ytterligare stärka kravet gentemot Ryssland om ett snabbt, ordnat och fullständigt tillbakadragande av trupperna från Estland och Lettland.

(Meddelandet, se C 1, s. 860

Presidiets betänkande över meddelandet, se s. 933)

Presidiets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland

Till Nordiska rådets presidium har hänvisats meddelande om rekommendation nr 18/1993/p angående tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland.

De nordiska ländernas regeringar meddelar att de vid upprepade tillfällen fört fram krav gentemot Ryssland om ett snabbt och fullständigt tillbakadragande av trupperna från Estland och Lettland. Även de nordiska stats- och utrikesministrarna har fört fram dessa krav.

Presidiet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder från rådets sida med anledning av rekommendationen ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 18/1993/p för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Dorte Bennedsen (S)

Geir H. Haarde (Sj)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Elver Jonsson (fp)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Jan P. Syse (H)

Knud Enggaard (V)

Halldór Ásgrímsson (F)

Per Olof Håkansson (s) President

Berit Brørby Larsen (A)

Mats Nyby (SDP)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1993 angående samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka samarbetet om läs- och skrivsvårigheter inom Norden, huvudsakligen genom att utbyta erfarenheter om forskningsresultat och metodik i de nordiska länderna,

att få till stånd en gemensam strategi om hur man sprider ökad kunskap om dyslexi till berörda instanser,

att utreda hur utbildning om dyslexi för förskollärare, specialpedagoger, skolpsykologer m.fl. berörda tillhandahas inom Norden och internationellt i syfte att skapa en modell för en förbättrad utbildning om dyslexi.

(Meddelandet, se C 1, s. 683)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1993 angående uppgörelser om vårdnaden av barn vid skilsmässa

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at påse, at de nordiske landes lovgivning på familierettens område koordineres på flest mulige områder,

at påse, at arbejdsgruppen, som arbejder med forslag til en opdatering af den nordiske ægteskabskonvention af 1931, fremskynder dette arbejde mest muligt,

at påse, at der indføres en samarbejdsvejledning for forældre, der ønsker separation eller skilsmisse eller vil flytte fra hinanden. Vejledningen bør have form af et tilbud, der også kan være til gavn for familier, hvor enighed er opnået.

(Meddelandet, se C 1, s. 834)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1993 angående förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att med den fulla sysselsättningen som mål samverka i fråga om utformningen av de framtida socialförsäkringssystemen, inledningsvis genom en jämförande studie,
2. att förbättra arbetsmiljön i vid bemärkelse för att förhindra uppkomsten av skador,
3. att vidta åtgärder för att förbättra rehabiliteringsverksamheten,
4. att i det europeiska integrationsarbetet bevaka och tillvarata de nordiska ländernas intressen på den sociala trygghetens område.

(Meddelandet, se C 1, s. 750

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 938)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 23/1993 angående förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen.

I meddelandet redogör ministerrådet för de åtgärder som de enskilda regeringarna vidtagit och som kan betraktas i linje med Nordiska rådets önskemål om förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen. Det påpekas dessutom att det redan existerar samarbete kring såväl nordiska som europeiska frågor om utformningen av socialförsäkringssystemen.

I *Danmark* utgör bekämpningen av arbetslösheten ett huvudtema i regeringens program, beträffande arbetsmiljö och arbetsskador har ett utskott för att ägna sig åt arbetsskador tillsatts och åtgärder har vidtagits för att genom utbildning och yrkesträning underlätta för personer att återvända till yrkeslivet.

Från *finsk sida* vill man gärna samverka till en jämförande studie visavi utformningen av framtida socialförsäkringssystem. Genomförandet av social- och hälsovårdssektorns nya samarbetsprogram menar man bör kunna bidra till förverkligandet av rekommendationens övriga delar. Nationellt satsar man på såväl ett utvecklande av arbetsmiljön som rehabiliteringen.

Från *isländsk sida* konstateras att på grund av EES-avtalet har det varit nödvändigt att ändra lagen om social trygghet.

I *Norge* har man vidtagit en rad åtgärder för att hindra utslagning från arbetsmarknaden och hjälpa personer att återvända till yrkeslivet. Ett försöksprogram är igångsatt för att få fram relevanta behandlings- och rehabiliteringsåtgärder för personer som lider av smärtor i musklerna. Ett annat program syftar till att utveckla bättre samarbetsmodeller mellan kommuner och fylkeskommuner inom den medicinska rehabiliteringen.

När det gäller utformningen av framtida socialförsäkringssystem pågår ett intensivt reformarbete i *Sverige*. Med stöd från bl.a. Arbetslivsfonden har man de senaste fem åren fått till stånd en klar förbättring av arbetsmiljön på många arbetsplatser. Arbetsmarknadspolitiken riktas nu mer mot åtgärder som stimulerar rörlighet och underlättar för utsatta grupper att komma in på arbetsmarknaden.

När det gäller att i det europeiska integrationsarbetet bevaka och tillvarata de nordiska ländernas intressen på den sociala trygghetens område har länderna framfört sina synpunkter på EU-Kommissionens Grönbok om den europeiska socialpolitiken. Dessa synpunkter har i stor utsträckning beaktats i den efterföljande vitboken.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 23/1993 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Claes Andersson (Vas.)

Jonna Grønver (V)

Peder Sass (S)

Solveig Sollie (KrF) Förman

Sten Svensson (s)

Aage Brusgaard (FP)

Eva Johansson (s)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Alf Svensson (kds)

Rita Tveiten (A)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1993 angående förstärkt nordisk medborgarpolitik

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att vidareutveckla den nordiska medborgarpolitiken samt

att i förhållande till EES och EG verka för en medborgarpolitik i enlighet med de nordiska ländernas intressen.

(Meddelandet, se C 1, s. 753

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 941)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående förstärkt nordisk medborgarpolitik

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 24/1993 angående förstärkt nordisk medborgarpolitik.

Enligt meddelandet prioriteras det nordiska samarbetet på det medborgarpolitiska området högt av ministerrådet, särskilt efter att det av de nordiska statsministrarna utpekats som ett av de sju prioriterade sättningsområdena för det framtida nordiska samarbetet under 1992. Det sammanfaller med socialutskottets prioritering av följande områden: social trygghet, familjerätt, hälsa, arbetsmarknadsfrågor, arbetsmiljö, jämställdhet, flyktingpolitik, konsumentpolitik och livsmedelspolitik. På alla dessa områden har ministerrådet nyligen antagit eller håller på med att utarbeta särskilda samarbetsprogram. Att arbeta för att göra den nordiska medborgarpolitiken gällande i EES- och EU-samarbetet är också en uppgift som tillmäts stor betydelse.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 24/1993 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Claes Andersson (Vas.)
Jonna Grønver (V)
Peder Sass (S)
Solveig Sollie (KrF) Förman
Sten Svensson (s)

Aage Brusgaard (FP)
Eva Johansson (s)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Alf Svensson (kds)
Rita Tveiten (A)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1993 angående syssel- sättning i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

innen 1. mars 1994 å legge fram forslag til tiltak som på nordisk plan kan bidra til økt sysselsetting.

(Meddelandet, se C 1, s. 813)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1993 angående etablering av näringszoner i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en vurdering av erfaringene med etablering av ervervs-
soner,

å arbeide for en harmonisering av relevante regler og bestemmelser
for bedriftsutvikling i grenseregioner i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 784

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 944)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående etablering av näringszoner i Norden

Ministerrådet har gjort en viss kartlegging av de nevnte ordninger i Storbritannia og Danmark, - de to land hvor slike tiltak er satt i verk-, og konstaterer at de danske ordninger bare er på forsøksbasis og at de finnes bare innen de områder som av EU er godkjent som regionalpolitiske støtteområder. Ministerrådet har ikke funnet det hensiktsmessig å gjennomføre noen egen vurdering av erfaringene så langt, idet man mener at tiltak for å stimulere næringslivet bør være av generell art, og ikke ved spesialtiltak for enkelte områder slik som foreslått i det opprinnelige forslaget.

Når det gjelder rekommandasjonens ønske om en harmonisering av reglene for bedriftsutvikling i Nordens grenseområder, så mener ministerrådet at en viss harmonisering oppnås gjennom det europeiske regelverket for det indre marked, og at ytterligere harmonisering ikke er nødvendig.

Ministerrådet mener på denne bakgrunn at rekommandasjonen bør avskrives.

Økonomisk utvalg foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og anser rekommandasjon 27/1993 som *sluttbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, 23 januar 1995

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) Formann

John Dale (Sp)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Anders Mølgaard (V)

Ole Stavad (S)

Erkki Tuomioja (SDP)

Jan Bergquist (s)

Satu Hassi (Vihr.)

Anita Johansson (s)

Henrik Landerholm (m)

Håkan Nordman (SFP)

Anders Talleraas (H)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1993 angående utvidgat regionalpolitiskt samarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att, för att bemöta de ökade kraven på koordinering och utökat samarbete som följer av den europeiska integrationen, förstärka resurserna för det nordiska regionalpolitiska samarbetet,

att i utvecklingsarbetet beakta eventuella kommande möjligheter till strukturpolitiskt samarbete med EG,

att analysera vilka förutsättningar som finns och vilka institutionella former som krävs för att ett effektivt regionalpolitiskt samarbete skall kunna etableras i Östersjö- respektive Barentsregionen, samt

att etablera ett samarbete med utvecklingsorganen i Nordkalottens län/fylken för att utveckla konkreta projekt som kan ingå i ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete inom Barentsregionen.

(Meddelandet, se C 1, s. 797

Miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 946)

Miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående utvidgat regionalpolitiskt samarbete

Till miljöutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 28/1993/m angående utvidgat regionalpolitiskt samarbete.

Ministerrådet redovisar i sitt meddelande en rad pågående och vidtagna åtgärder för att beakta möjligheterna till strukturpolitiskt samarbete med EU samt för att pågående insatser för samarbete i Barents- och Östersjöregionerna. Det påpekas vidare att Nordkalottkommittén i samråd med nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik ålagts att utforma ett samarbete med Barentsregionen.

Mot bakgrund av vad som meddelats om vidtagna åtgärder föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 28/1993/m för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 23 januari 1995

Sinikka Bohlin (s)

Ranveig Frøiland (A)

Maria Hansen (Sb)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Anni Svanholt (SF)

Paul Chaffey (SV)

Martin Glerup (S)

Chris Heister (m)

Olof Johansson (c)

Olof Salmén (ÅC) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 29/1993 angående kontroll av kärnteknisk verksamhet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med kraft fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordområdena och Östersjön samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m. samt

att överväga möjligheterna till stöd för en effektiv och miljöriktig energiförsörjning m.m. i Östersjö- och Nordkalottområdet.

(Meddelandet, se C 1, s. 704 och 780)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1993 angående säkerhet, energi och miljö

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att snarast ta initiativ till en offensiv i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden - Östersjö-Nordkalottområdet samt

att ta initiativ till framtagande av realistiska alternativ till de miljöfarliga anläggningar i Baltikum - S:t Petersburg - Kolaområdena man eljest tvingas hålla i drift,

att, för att förhindra att kunskap om kärnvapenproduktion sprids, stödja pågående projekt med uppbyggande av forskningscentra där forskare i Ryssland, vilka tidigare sysslat med utveckling och produktion av kärnvapen, kan ges alternativa arbetsuppgifter,

att stödja omställningsprojekt och ta initiativ för att underlätta övergången från kärnvapenproduktion till civil produktion, samt

att aktivt verka i nedrustningsprocessen och stödja utvecklandet av säkra metoder för destruktion av kärnvapen samt etablerandet av Norden som en kärnvapenfri zon.

(Meddelandet, se C 1, s. 634)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1994 angående nordisk miljöstrategi 1994-1996

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att snarast återkomma med förslag till konkretiseringar av strategins målsättningar på de punkter miljöutskottet framhållit i betänkandet,
2. att regelbundet rapportera till Nordiska rådet om uppfyllandet av målsättningarna, samt
3. att miljö- och finanssektorerna tar fram nya modeller för en samnordisk finansiering av miljöåtgärder i Nordens närområden.

(Meddelandet, se C 1, s. 705)

Miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 950)

Miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordisk miljöstrategi 1994-1996

Till miljöutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 1/1994/m angående Nordisk miljöstrategi 1994 - 1996.

Ministerrådet meddelar att utskottets synpunkter beaktats vid fastställandet av den Nordiska miljöstrategin. Utskottet har till den 45:e sessionen i Tromsø getts en redogörelse för de konkreta initiativ som gjorts för att uppfylla de enskilda målsättningarna i strategin. Vad gäller rekommendationens tredje att-sats hänvisas till den rapport som skall avläggas av den ad hoc-grupp vilken tillsatts för att se på möjligheten att samordna och förstärka den nordiska miljöinsatsen samt ökat deltagande från internationella finansieringsinstitut i konkreta miljöprojekt i närområdena.

Mot bakgrund av vad som meddelats föreslår miljöutskottet att den första och andra att-satsen avskrivs och den tredje bibehålls, innebärande att Nordiska rådet vad gäller den första och andra att-satsen (*p. 1 och 2*) lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 1/1994/m för rådets i dessa avseenden vara *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Sinikka Bohlin (s)

Ranveig Frøiland (A)

Maria Hansen (Sb)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Anni Swanholt (SF)

Paul Chaffey (SV)

Martin Glerup (S)

Chris Heister (m)

Olof Johansson (c)

Olof Salmén (ÅC) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 2/1994 angående behandling av miljöfarligt avfall

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda vilka miljökrav som bör ställas på behandlingen av miljöfarligt avfall samt

att, mot bakgrund av de rön som framtagits, utveckla en miljöriktig och kostnadseffektiv behandlingskapacitet i Norden för omhändertagande av det miljöfarliga avfallet samt att avge en första rapport till den 45:e sessionen.

(Meddelandet, se C 1, s. 705)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1994 angående redovisning av kärnavfallsprodukter

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att till Nordiska rådets höstsession 1994 lämna en fullständig redovisning av allt avfall och dess hantering från alla former av verksamheter som ger kärnavfall inom de nordiska länderna samt en prognos över de framtida avfallsmängderna. Redovisningen skall även omfatta sådant avfall som enligt avtal har förts eller avses föras till land utanför Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 707)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1994 angående miljöutveckling och säkerhet i Arktis

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att forcera kartläggningen av resursanvändningen och miljösituationen i Arktis, bl.a. vad avser marina resurser, oljeutvinning, gruv- och bergverksdrift, transport samt förorening från lokala och långväga källor, analysera premisserna för en bärkraftig utveckling under arktiska förhållanden och komma med förslag om hur man genom en samlad internationell insats bäst kan bädda för en sådan utveckling,

att analysera hotet mot den arktiska miljön av militära och civila kärnfysiska aktiviteter i Arktis, bl.a.:

- följderna av provsprängningarna,
- dumpningen och lagringen av kärnfysiskt material,
- riskerna med användandet av atomubåtar och atomisbrytare,
- den kärnfysiska upprustningen,

att i samråd med nordiska och internationella forskningsorgan bedöma vilka forskningsuppgifter som är mest nödvändiga i Arktis och hur dessa kan säkras erforderligt finansiellt stöd,

att internationellt verka för en eliminering av utsläpp i Arktis av särskilt miljöfarliga ämnen, såsom PCB, kadmium, bly, svavel, radioaktiva ämnen m.fl., senast innan år 2000,

att i samarbete med Barentsrådet och på basis av ovanstående kartläggning verka för bildandet av en stor fridlysningszon i Barents Hav,

att verka för stopp för fortsatt kärnfysisk vapenkapplöpning i Arktis genom:

- ett samlat nordiskt initiativ,
- att få Norden och Kola, Karelen och Baltikum förklarade som kärnvapenfri zon,

- insatser av FN, KSSE, Barentssamarbetet och inom Rovaniemi-processen,
- internationella nedrustningsförhandlingar,
- att verka för etablerandet av en Arktisk förvaltning motsvarande den för Antarktis,

att ta initiativ till att en expertgrupp bevakar säkerhetskontroll och nedrustning i Arktis med representanter från de åtta arktiska länderna,

att i alla ovanstående aktiviteter beakta urbefolkningarnas intressen

att beakta förslagen om parlamentarisk medverkan i den resolution som antogs vid den internationella parlamentariska konferensen om Arktis i Reykjavík 1993, samt

att till Nordiska rådets 45:e session i Tromsø i november 1994 lämna en lägesrapport om arbetet med rekommendationen.

(Meddelandet, se C 1, s. 635)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1994 angående handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser i enlighet med ministerrådsförslag B 140/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet,

att ministerrådet i kommande budgetar avsätter nödvändiga budgetmedel till programmet för samarbete om de genetiska resurserna.

(Meddelandet, se C 1, s. 803

Miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 956)

Miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser

Till miljöutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 5/1994/m angående handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser.

Ministerrådet meddelar att ett samarbetsprogram fastställts i huvudsak i enlighet med miljöutskottets rekommendationer.

Mot bakgrund av vad som meddelats föreslår miljöutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 5/1994/m för rådets del vara *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Sinikka Bohlin (s)

Ranveig Frøiland (A)

Maria Hansen (Sb)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Anni Svanholt (SF)

Paul Chaffey (SV)

Martin Glerup (S)

Chris Heister (m)

Olof Johansson (c)

Olof Salmén (ÅC) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 6/1994 angående utvidgat utbildningssamarbete för yrken med få utövare

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å iverksette tiltak for et utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere i tråd med de synspunkter som her er anført, og utvider Nordplus-Junior-programmet slik at det kan gis støtte herfra til etablering av nordiske nettverk for å skape og sikre spesialutdanninger for slike fag.

(Meddelandet, se C 1, s. 684)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1994 angående nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vurdere mulighetene for en nordisk markering år 1997 ved bokmessen i Frankfurt, og herunder undersøke fordeling av finansieringsbyrden på de berørte parter ved en slik markering, samt *å* preliminært, i samråd med de nordiske forleggerforeningene, og uten finansielle bindinger anmelde Nordens interesse for en nordisk markering dette år.

(Meddelandet, se C 1, s. 662)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1994 angående handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at udforme en ny nordisk aktions- og handlingsplan mod narkotikamisbrug og andre former for stofmisbrug i Norden og Nordens nærområder, samt at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndigheder, på oplysnings- og undervisningsområdet og på behandlings- og rehabiliteringsområdet inklusive misbrugere inden for fængselsvæsenet,

at nedsætte en nordisk arbejdsgruppe under ledelse af NKN til i samarbejde med andre vigtige samarbejdsorganer og berørte myndigheder at fremlægge handlingsplanen for Nordisk Råds juridiske udvalg ved Nordisk Råds session i Tromsø i efteråret 1994,

at sørge for, at det indgår i arbejdsplanen, at de nordiske lande hver for sig og tilsammen udvikler egnede metoder til forebyggende arbejde, og at der udarbejdes oplysnings- og informationsmateriale, der rettes direkte til alle og først og fremmest til de udsatte grupper i befolkningen, især børn og unge, i samarbejde med de ansvarlige myndigheder,

at sørge for, at det indgår i arbejdsplanen at oplyse om og bekæmpe brugen af anabolske steroider til andre formål end rent medicinske formål i samarbejde med de ansvarlige myndigheder,

at fortsætte og fremme tværfaglig videnskabelig forskning på hele misbrugsområdet set i relation til sociale forandringer i velfærdsstaten,

at arbejde for, at et helhedssyn anvendes på hele misbrugsområdet, og at en balance mellem indsatserne for at dæmpe efterspørgslen og kontrolindsatserne opretholdes og i denne forbindelse sørge for, at der foregår et samarbejde mellem de berørte sektorer,

at det nordiske samarbejde på misbrugsområdet sker i sammenhæng med øvrige internationale bestræbelser på området, og at især de baltiske lande får mulighed for at benytte handlingsplanens målsætninger og resultater.

2. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer,

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande i EU og EFTA tiltræder og efterlever FN's narkotikakonventioner,

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at der opnås varige resultater med hensyn til at afværge og bekæmpe vane-dannende misbrug såvel på nordisk som på internationalt plan.

(Meddelandet, se C 1, s. 756)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1994 angående åtgärder för att bekämpa barnpornografi

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

*at gennemføre nødvendige foranstaltninger for at besiddelse af
børnepornografi kriminaliseres i Norden,*

*at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndig-
heder for at forhindre spredning af børnepornografi,*

*at de nordiske lande går i spidsen for de øvrige internationale be-
stræbelser på at bekæmpe børnepornografi.*

2. Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer

*at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige
lande tiltræder og efterlever FN's børnekonvention, og*

*at de nordiske lande fortolker FN's børnekonvention på en ensartet
måde.*

(Meddelandet, se C 1, s. 835)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1994 angående höjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringslån (PIL)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vedta en forhøyelse av beløpsrammen for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringslån (PIL) og endre vedtektene i tråd med det fremlagte ministerrådsforslag B 143/e.

(Meddelandet, se C 1, s. 815

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 963)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående höjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån (PIL)

Ministerrådet beslutet i april 1994 å gjennomføre den foreslåtte utvidelsen av PII-rammen. Endringen forutsetter godkjenning i de nasjonale parlamenter, noe som bl gjennomført og avsluttet i 1994.

Økonomisk utvalg konstaterer at rekommandasjonens hensikt er oppnådd og foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og anser rekommandasjon 10/1994 som *sluttbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, 23 januar 1995

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) Formann

John Dale (Sp)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Anders Mølgaard (V)

Ole Stavvad (S)

Erkki Tuomioja (SDP)

Jan Bergquist (s)

Satu Hassi (Vihr.)

Anita Johansson (s)

Henrik Landerholm (m)

Håkan Nordman (SFP)

Anders Talleraas (H)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1994 angående nordisk bygg- och bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att bibehålla och utveckla det nordiska samarbetet på bygg och bostadsområdet i ett vidare perspektiv med hänsyn tagen till en bärkraftig utveckling inom infrastrukturområdet

att särskilt utbyta synpunkter om de bostadssociala målsättningarna i Norden

att inleda ett erfarenhetsutbyte mellan Norden och EG i bygg- och bostadspolitiska frågor

att utvidga samarbetet på bygg- och bostadsområdet med de baltiska länderna och i nordvästra Ryssland.

(Meddelandet, se C 1, s. 825)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1994 angående vidareutvecklat samarbete kring FN:s barnkonvention

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidareutveckla sitt samarbete på de områden som FN:s barnkonvention berör.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att i olika internationella sammanhang verka för att efterlevnaden av FN:s barnkonvention prioriteras.

(Meddelandet, se C 1, s. 759)

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 966)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående vidareutvecklat samarbete kring FN:s barnkonvention

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 12/1994 angående vidareutvecklat samarbete kring FN:s barnkonvention.

Av meddelandet framgår att det i ministerrådets regi redan utförs mångsidigt arbete på områden som konventionen omfattar. I det nya samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet prioriteras initiativ på barn-, ungdoms- och det familjepolitiska området. Nordiska hälsovårdshögskolan och NOPUS har på sin dagordning aktiviteter som borde kunna bidra till ett förverkligande av konventionens olika målsättningar i Norden. De nationella myndigheterna i länderna som är ansvariga för att konventionen efterlevs har sinsemellan ett väsentligt informellt samarbete genom informations- och erfarenhetsutväxling. Mellan barnombudsmännen och motsvarande myndigheter eller organisationer existerar ett visst samarbete. Cheferna för socialtjänsten i länderna har också tillsatt en kontaktgrupp för att ta sig an dessa frågor. På det internationella planet arbetar de nordiska länderna aktivt för att FN:s barnkonvention efterlevs.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 12/1994 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Claes Andersson (Vas.)
Jonna Grønver (V)
Peder Sass (S)
Solveig Sollie (KrF) Förman
Sten Svensson (s)

Aage Brusgaard (FP)
Eva Johansson (s)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Alf Svensson (kds)
Rita Tveiten (A)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1994 angående insatser mot hormondopning

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete i syfte att bekämpa missbruket av anabola steroider och andra dopingpreparat.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att föra upp problemet med anabola steroider utanför idrotten på den europeiska dagordningen, samt att verka för att alla medlemmar av Europarådet ratificerar rådets antidopingkonvention från 1989.

(Meddelandet, se C 1, s. 760)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1994 angående nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa det framlagda förslaget till nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster med beaktande av de synpunkter som anförts av socialutskottet.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i sin nationella lagstiftning garantera nordiska medborgare rätt till färdtjänst.

(Meddelandet, se C 1, s. 761

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 969)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 14/1994 angående nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

Av meddelandet framgår att den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster fastställdes av social- och hälsovårdsministrarna den 14 juni 1994. En arbetsgrupp är tillsatt för att följa upp konventionens tillämpning och praktiska genomförande i länderna. I detta arbete kommer de synpunkter som framförts av socialutskottet att beaktas.

Vad gäller den senare delen av rekommendationen (p. 2) påpekas att den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster föreskriver lika behandling av nordiska medborgare när det gäller sociala tjänster. Det ges dock i meddelandet inga garantier för att andra länder än Norge och Sverige kommer att ge nordiska medborgare rätt till färdtjänst. Från isländsk sida menar man även att eftersom Island inte har gränser mot andra nordiska länder har en sådan bestämmelse ingen aktualitet i Island. Trots att Sagaön inte gränsar mot något annat nordiskt land anser socialutskottet det knappast vara ett avgörande hinder för att nordiska medborgare med behov av färdtjänst inte kan komma dit på besök.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationens första del (p. 1) från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 14/1994, *punkt 1* för rådets del är *slutbehandlad* samt att rådet betr. *p. 2* avvaktar *nya meddelanden* till nästa session.

Stockholm den 23 januari 1995

Claes Andersson (Vas.)

Jonna Grønver (V)

Peder Sass (S)

Solveig Sollie (KrF) Förman

Sten Svensson (s)

Aage Brusgaard (FP)

Eva Johansson (s)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Alf Svensson (kds)

Rita Tveiten (A)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1994 angående budgetutskottets kontrolluppgift 1993: regionalpolitisk forskning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i det pågående arbetet med ett nytt regionalpolitiskt samarbetsprogram beakta de synpunkter och förslag som framförts dels i föreliggande rapport, dels i budgetutskottets redogörelse för kontrolluppgiften 1993, därvid bör även möjligheterna att utvidga det regionalpolitiska samarbetet till Östersjöländerna undersökas

att rapportera till utskottet vilka åtgärder som vidtagits med anledning av utvärderingen.

(Meddelandet, se C 1, s. 798)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1994 angående flaggning med nordiska symbolflaggan

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att ombesörja att flaggning med den nordiska symbolflaggan sker
vid alla större inrese- och gränsövergångar till Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 636

Presidiets betänkande över meddelandet, se s. 972)

Presidiets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående flaggning med nordiska symbolflaggan

Till Nordiska rådets presidium har hänvisats meddelande om rekommendation nr 16/1994/p angående flaggning med nordiska symbolflaggan.

Av ministerrådets meddelande framgår att de berörda nationella flaggningsmyndigheterna har gjorts uppmärksamma på rekommendationen genom skrivelse från ministerrådet på uppdrag av den nordiska samarbetskommittén.

Presidiet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder från rådets sida med anledning av rekommendationen ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 16/1994/p för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Dorte Bennedsen (S)

Geir H. Haarde (Sj)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Elver Jonsson (fp)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Jan P. Syse (H)

Knud Enggaard (V)

Halldór Ásgrímsson (F)

Per Olof Håkansson (s) President

Berit Brørby Larsen (A)

Mats Nyby (SDP)

Meddelande

om framställning nr 17/1994 angående nordisk alkoholpolitisk tidskrift

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

*att genom ekonomiska bidrag säkra utgivning av en nordisk
alkoholpolitisk tidskrift.*

(Meddelandet, se C 1, s. 762)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1994 angående plan och budget för det nordiska samarbetet 1995

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att snarast efter samtliga folkomröstningar om EU, tillsammans med Nordiska rådet, finna formerna för det nordiska samarbetet utifrån den situation som råder efter det att resultaten från samtliga folkomröstningar om EU är kända. Nordiska rådet förutsätter att förslag och idéer presenteras vid statsministrarnas redogörelse vid Nordiska rådets session i Island.

2. att, i samarbete med Nordiska rådet, snarast efter EU-folkomröstningarna föra en reell prioriteringsdiskussion utifrån den situation det nordiska samarbetet då har att verka i. Särskilt följande aspekter skall belysas:

- naturliga nordiska samsamarbetsområden i ett vidare internationellt perspektiv
- det nordiska samarbetets förhållande till det nationella arbetet i parlament, regeringar, myndigheter och institutioner
- kraftfull prioritering på områdena miljöpolitik, sysselsättningspolitik och Nordens närområden
- koncentration och synliggörande av samnordiska insatser
- flexibilitet, för att stärka agerandet i aktuella frågor av stor politisk vikt
- prövning av alternativa finansieringsmöjligheter
- prövning av samtliga nordiska institutioner och projekt utifrån politiska prioriteringar

3. att vidta/ta hänsyn till följande ändringar/påpekanden i budget 1995

Kultur/Utbildning/Forskning

Anslagen till kulturfonden höjs med 1,0 MDKK och till utväxling av studenter från Västnorden med 0,1 MDKK. Finansiering föreslås ske i enlighet med kulturutskottets yttrande.

Miljö

Nordiska rådet önskar, i samband med de samlade presidie- och utskottsmötena i januari 1995, erhålla en redovisning av resultatet av ministerrådets arbete rörande kartläggning av miljöinsatser i närområdena och förslag till effektivare resursnyttjande av medel för miljöåtgärder i Nordens närområden. Härvidlag förutsätts också att analys av nationella respektive samnordiska insatser ingår.

Medborgerliga rättigheter

Satsning på kompetenshöjande åtgärder inom arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorn med 1 MDKK. Finansiering via överskottsmedel från 1993, ministerrådsreserven.

Övrigt

När det gäller Föreningarna Norden och Föreningarna Nordens Förbund vill Nordiska rådet ha en redogörelse för finansiering och finansieringsformer för dessa av Nordiska ministerrådet snarast. För 1995 föreslår dock Nordiska rådet att ytterligare 0,3 MDKK beviljas till Föreningarna Nordens Förbund. Finansiering via överskottsmedel från 1993, ministerrådsreserven.

Nordiska rådet begär en redogörelse av Nordiska ministerrådet när det gäller framtida förutsättningar och finansiering för Nordisk Hagekultursenter. För 1995 föreslår dock Nordiska rådet att ytterligare 0,6 MDKK avsätts för Nordisk Hagekultursenter. Finansiering via överskottsmedel från 1993, ministerrådsreserven.

Nordiska rådet förutsätter vidare att ministerrådet, för de av rådet särskilt prioriterade områdena miljöpolitik, sysselsättningspolitik och samarbete med Nordens närområden, aktivt prövar om överförda projektmedel från tidigare år och överskottsmedel från 1993 kan användas för att stärka de nordiska insatserna inom dessa områden.

4. att följa den gemensamma tidplanen för Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet nedan för utarbetandet av planer och budget 1996:

januari	Nordiska rådets samlade presidie- och utskottsmöten diskussion om riktlinjer och prioriteringar för det nordiska samarbetet framöver
februari/mars	Budgetutskottet för en dialog med samarbetsministrarna och utarbetar parlamentariska riktlinjer för direktiv till plan och budget, i samråd med rådets övriga organ. Dessa föreläggs plenarförsamlingen som rekommendation till ministerrådet vid vårsessionen, mars 1995

mars - juni	Utarbetande av förslag till planer och budget av Nordiska ministerrådet respektive Nordiska rådet
juni/juli	Förslag till planer och budget klara
augusti	Nordiska rådets fackutskott (sommarmöten) Partigrupsöverläggningar i Nordiska rådet
september	Nordiska rådets samlade presidie- och utskottsmöten
oktober	Nordiska rådets budgetutskott fastställer slutligt förslag
november	Plenarförsamlingen fattar beslut vid höstsessionen

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) meddelar den 2 februari 1995 betr. rekommendationens punkt 3. *Övrigt:*

Det visas til Nordisk Råds begjæring i forbindelse med rek. 18/1994 om at Ministerrådet utarbejder en redegjørelse når det gjelder fremtidige forutsetninger og finansiering for Nordisk Hagekultursenter, samt forslag om bevilgning på DKK 600,000 til sentret.

Ministerrådet har utarbeidet vedlagte notat om Nordisk Hagekultursenter¹⁾. Notatet bygger på den foreliggende søknad med prosjektbeskrivelse fra 1993. Denne dokumentasjon danner imidlertid ikke et fullt ut tilfredsstillende grunnlag for vurdering av prosjektets fremtidige forutsetninger og finansiering ut fra dagens situasjon.

Ministerrådet (samarbeidsministrene) har likevel ansett at en bevilgning til videre forprosjektering kan gis under visse forutsetninger, og har således den 30. januar 1995 besluttet å bevilge DKK 600,000 til Nordisk Hagekultursenter til videre forprosjektering slik at grunnfinansieringen kan sikres. Bevilgningen gis under forutsetning av at stiftelsen snarest utarbeider reviderte planer og driftsforutsetninger for sentret, som Ministerrådet kan oversende til Nordisk Råd.

MR-SAM presiserer at det dermed ikke kan påregnes ytterligere støtte fra Ministerrådets side.

(Se även meddelandet i C 1, s. 636)

¹⁾ Här ej tryckt.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1994 angående budgetutskottets kontrolluppgift: offentlighetsprincipen i nordiska samarbetsorgan

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ny bestämmelse införs i de nordiska institutionernas stadgar som anger att institutionen skall tillämpa de regler om offentlighet som gäller i det land institutionen är belägen.

I stadgarna införs även att överklagande görs till Nordiska ministerrådet som sista instans, om annat ej överenskommit.

2. att ny bestämmelse införs i arbetsordningen för Nordiska ministerrådssekretariatet och i de nordiska institutionernas stadgar som anger att inkommande och upprättade handlingar skall registreras.

Av registreringen skall framgå

- datum, då handlingen inkom eller upprättades
- diarienummer, eller annan beteckning som identifierar handlingen
- från vem handlingen kommit/vem den har expedierats till
- i korthet vad handlingen rör.

Därutöver åligger det sekretariatet att förvara och arkivera handlingar så, att offentlighetsprincipen kan tillämpas på ett effektivt sätt.

(Meddelandet, se C 1, s. 640)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1994 angående program för det nordiska Europasamarbetet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådets rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i samråd med Nordiska rådet utföra en studie av centrala nordiska samarbetsfrågor i ett europeiskt perspektiv, och

att utgående från detta arbete lägga fram ett förslag till program för det nordiska Europasamarbetet.

(Meddelandet, se C 1, s. 640)

Presidiets betänkande över meddelandet, se s. 979)

Presidiets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående program för det nordiska Europasamarbetet

Till Nordiska rådets presidium har hänvisats meddelande om rekommendation nr 20/1994/p angående program för det nordiska Europasamarbetet.

Nordiska rådet har rekommenderat ministerrådet att i samråd med Nordiska rådet utföra en studie av centrala nordiska samarbetsfrågor i ett europeiskt perspektiv och att utgående från detta arbete lägga fram ett förslag till program för det nordiska Europasamarbetet. I meddelandet anför ministerrådet att den särskilda gemensamma arbetsgruppens, "reformgruppens", förslag bör inväntas innan ställning tas från ministerrådets sida.

Den rapport som lagts fram av "reformgruppen" behandlas av presidiet genom förslag A 1102/p om nordiskt samarbete i en ny tid. Förslagen kommer att följas upp och konkretiseras ytterligare.

Presidiet finner mot bakgrund härav att ärendet inte är avslutat och föreslår

att Nordiska rådet inväntar *nytt meddelande* till kommande session.

Reykjavík den 1 mars 1995

Dorte Bennedsen (S)
Geir H. Haarde (Sj) President
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Elver Jonsson (fp)
Mats Nyby (SDP)
Jan P. Syse (H)

Knud Enggaard (V)
Halldór Ásgrímsson (F)
Per Olof Håkansson (s)
Berit Brørby Larsen (A)
Kimmo Sasi (Kok.)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1994 angående rådets framtida struktur och arbetsuppgifter

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att tillsammans med Nordiska rådets presidium utse en snabbt arbetande arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till en framtida struktur och arbetsuppgifter för Nordiska rådet.

(Meddelandet, se C 1, s. 641

Presidiets betänkande över meddelandet, se s. 981)

Presidiets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående rådets framtida struktur och arbetsuppgifter

Till Nordiska rådets presidium har hänvisats meddelande om rekommendation nr 21/1994/p angående rådets framtida struktur och arbetsuppgifter.

I meddelandet hänvisar ministerrådet till svaret på rekommendation 18/1994.

Presidiet konstaterar att den arbetsgrupp som föreslagits i rekommendationen har inrättats och nu arbetar med den inriktning som rådet föreslagit.

Presidiet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder från rådets sida med anledning av rekommendationen ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 21/1994/p för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Dorte Bennedsen (S)

Geir H. Haarde (Sj)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Elver Jonsson (fp)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Jan P. Syse (H)

Knud Enggaard (V)

Halldór Ásgrímsson (F)

Per Olof Håkansson (s) President

Berit Brørby Larsen (A)

Mats Nyby (SDP)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1994 angående förstärkt Nordsjösamarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att kartlägga de arrangemang för regionalt samarbete som initierats omkring Nordsjön under de senaste åren såväl på regerings- som parlamentarisk nivå och även sådana som tillkommit genom privata initiativ

att utgående från kartläggningen värdera hur ett regionalt samarbete runt Nordsjön inkluderande Skottland bäst kunde utvecklas i syfte att uppnå en ändamålsenlig arbets- och resursfördelning med övriga inom regionen fungerande samsarbetsorgan

att fortsätta arbetet för att ta tillvara de nordiska intressena under förberedelserna för den 4:e Nordsjökonferensen i juni 1995.

(Meddelandet, se C 1, s. 641)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1994 angående program för nordiskt social- och hälsosamarbete 1995-2000

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådets rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa "Program for nordisk social- og sundhedssamarbejde 1995 - 2000" i enlighet med ministerrådsförslag B 145/s samt med beaktande av de synpunkter som framförts av socialutskottet.

(Meddelandet, se C 1, s. 763

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 984)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående program för nordiskt social- och hälsosamarbete 1995-2000

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 23/1994 angående program för nordiskt social- och hälsosamarbete 1995-2000.

Av meddelandet framgår att ministerrådet planerar fastställa nämnda ministerrådsförslag. Av tidsmässiga skäl har man inte hunnit införa socialutskottets synpunkter i den slutliga versionen av samarbetsprogrammet.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 23/1994, för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 23 januari 1995

Claes Andersson (Vas.)

Jonna Grønver (V)

Peder Sass (S)

Solveig Sollie (KrF) Vice förman

Sten Svensson (s)

Aage Brusgaard (FP)

Eva Johansson (s)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Alf Svensson (kds)

Rita Tveiten (A)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1994 angående migration under ordnade former

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utveckla adekvata strategier för att förebygga och motverka en oreglerad migration österifrån mot Norden, och lämna erforderligt finansiellt stöd till IOM:s verksamhet för att underlätta migration under ordnade former,

att i internationellt samarbete verka för nya flykting- och migrationspolitiska strategier som syftar till att migration sker under ordnade former.

(Meddelandet, se C 1, s. 846)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1994 angående handlingsplan för ökad sysselsättning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at man med en felles handlingsplan forsterker innsatsen for å øke sysselsettingen i Norden blant annet ved å vurdere de tiltak som er foreslått i medlemsforslag A 1067/e om initiativ for økt sysselsetting og ved fortsatt å legge vekt på rek. nr 26/1993 fra Nordisk Råd.

(Meddelandet, se C 1, s. 815)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1994 angående risk- kapitalfond för Baltikum

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vurdere å etablere et særlig risikokapitalfond på ECU 10 millioner for å tilføre prosjekterings- og oppstartingskapital for mindre produksjonsbedrifter i de baltiske stater.

(Meddelandet, se C 1, s. 816)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1994 angående samnordisk skogsinformation

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att ett samarbete etableras mellan de nordiska ländernas skogsnäringar, skogsmyndigheter och nationella och nordiska skogsforskningsorgan i syfte att ta fram saklig information om de nordiska ländernas skogstillgångar och skogsdrift.

(Meddelandet, se C 1, s. 804)

Skriftlig fråga

angående brister i den nya nordiska konventionen om social trygghet föranledd av EES-avtalet

(Svaret, se s. 990)

Till Nordiska ministerrådet

I förberedelserna av avtalet om det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet var avsikten att den nordiska socialkonventionen från 1981 skulle kompletteras på ett sätt som inte gör förmånerna i de nordiska länderna sämre. Detta lovade Nordiska ministerrådet Nordiska rådets socialutskott under det gemensamma mötet i november 1990.

EES-avtalet har dock lett till många olika tolkningar av de nordiska avtalen om gemensam arbetsmarknad och social trygghet. Det har framkommit flera fall där människor flyttat mellan Finland och Sverige och båda länderna nekat sjukpenning med hänvisning till bestämmelserna i EES-avtalet.

Enligt EES-avtalet skall ersättning från sjukförsäkringen betalas av det land där personen i fråga arbetar. Vid flyttning skall man begära utträde ur sjukförsäkringen och gå med i inflyttningslandets sjukförsäkringskassa. Ersättningar betalas inte förrän man på nytt har förvärvat arbetsinkomst som ligger till grund för ersättningen. Ersättningarna flyttas inte över landgränserna.

Praxisen är speciellt komplicerad för medföljande maka eller make. Enligt den gamla nordiska socialkonventionen kunde maken flytta med till ett annat nordiskt land och ansluta sig till inflyttningslandets försäkringskassa. Enligt EES-avtalet är detta inte möjligt, utan maken/makan måste också skaffa sig ett arbete.

Med anledning av ovanstående frågar jag Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder tänker Nordiska ministerrådet vidta för att bristerna i den nordiska konventionen om social trygghet föranledd av EES-avtalet rättas till?

Helsingfors den 26 oktober 1994

Mats Nyby (SDP)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 20 december 1994

Som følge af forskellige henvendelser - blandt andet fra Nordisk Råds socialudvalg - om hvad der er opfattet som fejl eller mangler i den nordiske konvention om social tryghed (sikring) har embedsmandskomiteén inden for Ministerrådets social- og sundhedssektor i juni 1994 besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe til at undersøge dette nærmere. Denne arbejdsgruppe fik i opdrag at vurdere behovet for foranstaltninger for at afhjælpe eventuelle fejl og mangler i den nordiske konvention samt eventuelle misfortolkninger af denne.

Herefter er arbejdsgruppens medlemmer udpeget, og mødevirksomheden er påbegyndt. Gruppen er således i færd med at afdække problemerne for at pege på - og give forslag til - mulige løsninger.

Et af de spørgsmål, som arbejdsgruppen ser på, er om der er grundlag for at videreføre den såkaldte medfølgerregel, som tidligere fandtes i den nordiske overenskomst om arbejdsløshed. Denne regel gav en medfølgende ægtefælle ret til at blive overflyttet til arbejdsløshedsforsikringen i tilflytningslandet uden at skulle opfylde et arbejdskrav i dette land, sådan som det ivotrigt kræves. På sygesikringens område fandtes ikke særlige regler for medfølgende ægtefæller i den nordiske konvention om social tryghed, som var gældende før 1994.

Arbejdsgruppen skal give rapportering om sit arbejde til embedsmandskomiteén til komitéens møde i efteråret 1995. Til dette møde skal arbejdsgruppen også forelægge en indstilling med forslag til de eventuelle konkrete foranstaltninger, som gruppen måtte finde nødvendige.

Sighvatur Björgvinsson
Formand for Ministerrådet (MR-S)

Pär Stenbäck
Generalsekretær

Skriftligt spørgsmål

vedrørende globalt og juridisk bindende instrument til forhindring af havforurening

(Svaret, se s. 992)

Til Nordisk Ministerråd

I marts 1995 afholdes det sidste forberedende møde i Island, inden regeringsrepræsentanter fra hele verden mødes i Washington i november 1995 for at diskutere den globale havforurening fra landbaserede kilder (Intergovernmental Meeting on the Protection of the Marine Environment from Land-based Activities).

Idag findes der en række regionale konventioner og samarbejdsorganisationer verden over, der dækker en del af de landbaserede kilder, men der findes ikke en global konvention til regulering af forurening af havet fra atmosfæren og fra kysten. På dumpningsområdet har vi London-konventionen, hvor de nordiske lande har spillet en afgørende rolle ved vedtagelsen af globalt forbud mod dumpning af radioaktivt affald, dumpning af industriaffald og havafbrænding af kemisk affald.

De fleste af de nordiske farvande dækkes af Paris-konventionen, der forhåbentlig snart afløses af den nye OSPAR-konvention fra 1992. Men uanset hvad OSPAR måtte vedtage, er det klart, at der er forureningskilder udenfor konventionsområdet, som påvirker Nordatlanten. Et eksempel er den klorerede miljøgift Toxaphen, som ikke anvendes i Europa, men i amerikanske bomuldsmarker, og som alligevel kan måles i Nordatlanten og Nordsøen.

Miljøgiften DDT produceres fortsat i nogle få lande som f.eks. Pakistan, og det er også i dette tilfælde let at konstatere, at forureningen ikke respekterer landegrænser eller konventionsområder. DDT er fundet i Antarktis, også i Arktis findes der uventede niveauer af persistente organiske forbindelser. Koncentrationen af klororganiske miljøgifte som HCH, HCB, Chlordan og Toxaphen i Arktis svarer næsten til koncentrationerne nær kilderne i industrilandene - i og udenfor Paris/OSPAR-konventionens område.

Det synes derfor åbenbart, at der er behov for globale regler og reguleringer, og jeg vil på denne baggrund stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Agter de nordiske regeringer at arbejde for et juridisk bindende og globalt instrument til regulering af landbaseret forurening, og herunder udfasning af tilførslerne af persistente organiske stoffer?

Reykjavík den 11 november 1994

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 2 februari 1995¹⁾

Förorening av havet från landbaserade källor är ett stort och alltjämt växande problem, som uppmärksammats i en rad internationella fora och processer, speciellt på regional basis men även globalt.

Möjligheterna att enas om ett juridiskt bindande globalt instrument för skyddet av havet mot förorening från landbaserade källor förefaller för närvarande i praktiken att vara mycket små på grund av ett starkt motstånd från många staters sida. De nordiska länderna, med undantag för Sverige, har dock som mål ett juridiskt bindande, globalt instrument för att reglera landbaserade föroreningsutsläpp. Sverige har i och för sig inget emot ett sådant instrument men anser att tyngdpunkten i första hand bör ligga på en utveckling av starka regionala havsmiljöavtal, som t.ex. Helsingforskonventionen eller OSPAR-konventionen. Länderna kommer fortsatt att lägga en stor vikt vid integrerad kustzonsförvaltning. Alla de nordiska länderna gör dock sitt yttersta för att det handlingsprogram, som är under utarbetande inom den s.k. Washingtonprocessen, blir så effektiv som möjligt med tanke på skyddet av den marina miljön i dess helhet.

I globalt perspektiv behandlas förorening av havet från landbaserade källor för närvarande intensivt inom ramen för förberedelserna för 1995 års FN-konferens i Washington om skyddet av havet mot förorening från landbaserade aktiviteter. De nordiska länderna deltar och samarbetar aktivt i denna s.k. Washingtonprocess, och har gjort gemensamma utspel om ett kommande globalt handlingsprogram inkluderande förslag till åtgärder beträffande persistenta organiska föroreningar (POPs). Det sista förberedande mötet för Washingtonkonferensen hålls i Reykjavík den 6-10 mars 1995, till vilket möte de nordiska länderna bereder ett förslag i syfte att styrka det internationella samarbetet.

Många hävdar att en stor del av föroreningsproblemen i havet mest naturligt bör lösas på den regionala nivån eftersom problemens karaktär ofta inte erfordrar globala lösningar. Två typer av substanser kan emellertid transporteras över längre avstånd, dvs. POPs och radioaktiva ämnen och bör därför hanteras i ett globalt perspektiv.

De nordiska länderna ser med särskilt allvar på problemet med persistenta organiska föroreningar. Dessa föroreningar orsakar allvarliga skador i de ekologiska systemen. Speciellt problematisk är situationen i de arktiska områdena.

¹⁾ Likalydande med ministerrådets svar på fråga E 2.

Ett intensivt arbete syftande till att kartlägga de persistenta organiska föroreningarnas källor, transportvägar och effekter på ekosystemen har kommit igång på flera fronter. De nordiska länderna förbereder ett initiativ om upprättande av en mellanstatlig vetenskaplig panel, som snabbt skall göra en global utvärdering av denna fråga.

En ad hoc-grupp har tillsatts bestående av de nordiska ländernas experter på området för att samordna och stärka de nordiska ländernas agerande i Washingtonprocessen. Särskilda medel har avsatts för arbetet, som bl.a. inbegriper ett förslag till hantering av POPs-problemet i det handlingsprogram, som är avsett att godkännas vid mötet i Washington år 1995. Gruppen skall också göra ett förslag till uppläggning av en global utvärdering av POPs-problematiken, omfattande källor, spridning och effekter. Utvärderingen skall ligga till grund för förslag till globala åtgärder för att reducera och eliminera POPs. Förslagen skulle, beroende på utfallet av utvärderingen, kunna inbegripa förhandling av ett globalt bindande legalt instrument.

På den regionala nivån drivs en parallell process inom ramen för långtransportkonventionen om luftföroreningar (LRTAP). Resultaten av denna process mellan ECE-länderna kommer att samordnas med och i stor grad kunna bidra till den globala processen. Utgående från en redan genomförd kartläggning av källor, transportvägar och effekter av POPs kommer man att inom LRTAP under år 1995 arbeta med att utveckla potentiella element i ett ECE-avtal om POPs.

Vad gäller frågan om radioaktiva ämnen arbetar de nordiska länderna aktivt i en rad internationella fora för att reducera tillförseln av radioaktiva ämnen till haven.

Frågan drivs även i Washingtonprocessen, där IAEA nu är involverat. Förberedelserna för Washingtonkonferensen inkluderar arbete med att så långt som möjligt begränsa tillförseln av radioaktiva substanser till haven.

Avfall avsett att dumpas i havet ligger visserligen utanför ramen för landbaserad förorening, men härrör dock från land, och omnämns därför i detta svar. Som känt har man internationellt enats om en skärpning av Londonkonventionen 1972 till att omfatta ett förbud mot dumpning även av mellan- och lågaktivt avfall. Ryssland har visserligen inte kunnat godkänna ändringen men även där finns en politisk vilja att göra det så snart landet lyckats lösa problemen med behandling och slutförvaring av det radioaktiva avfallet.

De nordiska länderna stöder aktivt ett globalt samarbete bl.a. inom ramen för Förenta Nationernas havsrättskonvention, som trädde i kraft den 16 november 1994, för att begränsa förorening av havet från landbaserade aktiviteter. I detta arbete har de nordiska länderna lagt speciell tyngd på åtgärder gällande POPs.

Össur Skarphéðinsson

Ordf. för ministerrådet (miljöministrarna)

Pär Stenbäck
Generalsekreterare

Skriftligt spørgsmål

vedrørende forurening af verdenshavene med radioaktive stoffer fra landbaserede kilder

(Svaret, se ministerrådets svar på spørgsmål E 1, s. 992)

Til Nordisk Ministerråd

Stoffer, der er persistente, giftige og bioakkumulerbare, bør ikke tilføres vandmiljøet - grundvandet, søerne, floderne og havet, hverken direkte eller indirekte. Det er den principielle målsætning, der ligger bag bl.a. de vesteuropæiske landes handlingsplan (OSPAR), der siger, at tilførslerne til Nordsøen og Nordatlanten af stoffer med disse egenskaber skal reduceres og elimineres.

De fleste radioaktive stoffer har disse kedelige egenskaber. I Nordatlanten stammer den menneskeskabte radioaktivitet i havet hovedsageligt fra oparbejdning af brugt atombrændsel i Storbritannien og Frankrig. Her er Sellafield hovedsynderen, og den britiske regering har tilladt forøgede udledninger i forbindelse med igangsættelsen af det nye THORP-anlæg på trods af OSPAR's handlingsplan og på trods af Paris Kommissionens vedtagelser.

Begrundelsen for oparbejdning har bl.a. været, at det er en økonomisk og praktisk måde at håndtere brugt atombrændsel på. Ingen af disse argumenter holder. Britiske forskere har netop offentliggjort beregninger, der viser, at direkte deponering af brugt atombrændsel i stedet for oparbejdning på THORP-anlægget ville betyde en besparelse på 7 milliarder ECU. Oparbejdning forøger desuden affaldsmængderne og dermed deponeringsproblemerne. Det eneste argument, der er tilbage, er, at uranreserverne kan strækkes længere end ellers - med endnu flere radioaktive udledninger og affaldsmængder til følge.

Sellafield og THORP er globale på grund af hav- og luftforureningen, men også fordi anlæggene oparbejder brændsel fra andre kontinenter. Japan er således hovedkunde i Sellafield. I Vesteuropa har udledningen fra oparbejdingsanlæggene - herunder behandlingen af atombrændsel fra andre verdensdele - efterhånden ledt frem til en erkendelse blandt flertallet af lande i OSPAR/PARCOM af, at affaldsbehandling skal fokusere på at undgå affald og minimere affaldsdannelse, at deponering i nærheden af vandmiljøet skal undgås, og at aktiviteter, der har radioaktive udledninger som udgangspunkt, skal udfases. Til sidstnævnte kategori hører naturligvis oparbejdning af brugt atombrændsel.

Erfaringerne blandt dette flertal af vesteuropæiske lande bør videreføres i arbejdet for et globalt instrument til regulering af den landbaserede forurening af havet på det forberedende møde i Reykjavík i marts 1995 og på mødet i Washington i november 1995 (Intergovernmental Meeting on the Protection of the Marine Environment from Land-based Activities).

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil de nordiske regeringer arbejde målrettet for, at princippet om eliminering af tilførslerne af miljøfremmede og -farlige stoffer også omfatter menneskabte, radioaktive stoffer i global sammenhæng og indføres på en central plads i forhandlingerne om et globalt instrument til regulering af den landbaserede forurening af verdenshavene?

Reykjavík den 11 november 1994

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Fråga

angående åtgärder mot barnpornografi

Till Nordiska ministerrådet

I oktober 1993 inrättade rikspolisstyrelsen i Sverige en tjänst på tre år som sambandsman för bekämpande av sexualbrott mot barn. Sambandsmannen stationerades för tjänstgöring i Thailand, Filippinerna och Sri Lanka från och med november samma år och erhöll några månader senare ett nordiskt mandat för sin verksamhetsutövning. Sambandsmannen hemstationerades dock i början av juni 1994 under återopande av utebliven ackreditering i de tre berörda länderna. Ackrediteringsfrågan har därefter lösts. En återstationering till Sydostasien är nu emellertid beroende av de ekonomiska förutsättningarna.

Vid Nordiska rådets möte i Stockholm i mars 1994 antogs med bred enighet en rekommendation (rek. nr. 9/1994) i vilken bl.a. sägs att de nordiska länderna bör öka samarbetet mellan ländernas tull- och polismyndigheter för bekämpande av barnpornografi.

I Nordiska ministerrådets meddelande till innevarande års session redovisas åtgärder som företagits nationellt för att öka skyddet av barn mot sexuellt missbruk genom att kriminalisera innehavet av barnpornografiskt material. Ministerrådet framför också att om kampen mot barnpornografi skall lyckas är det nödvändigt att polis-, åklagare och tullväsendet har en väl fungerande organisation och beredskap för hanteringen av frågan liksom att myndigheterna i de nordiska länderna samverkar. Det danska justitieministeriet anför t.ex. att man kommer att försöka stärka samarbetet med utländska myndigheter genom den svenska sambandsofficeren i Sydostasien.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att säkerställa en återstationering av en nordisk sambandsman i Sydostasien i syfte att öka kampen mot barnpornografi?

Stockholm den 3 februari 1995

Margareta Israelsson (s)

Fråga

angående utvidgat och fördjupat skärgårds-samarbete i Norden och dess närområden

Till Nordiska ministerrådet

Stockholms, Ålands, Åbolands, Hangös, Ekenäs och Estlands skärgårdar till Riga-bukten bildar ett enhetligt skärgårdsområde som saknar motsvarighet i andra delar av världen. Skärgårdarna har ett stort värde både nationellt och internationellt. De bör skyddas och hållas levande.

Inom det ifrågavarande skärgårdsområdet finns redan ett nära samarbete mellan Stockholms, Ålands och Åbolands skärgårdar. Det är nödvändigt att samarbetet utvidgas till att omfatta också skärgårdarna i sydvästligaste Finland, Estland och Riga-bukten.

I nordiska termer blir det frågan om såväl ett regionalpolitiskt samarbete som ett närområdessamarbete, vilka båda har hög prioritet. Ur EU:s synvinkel är Östersjön en viktig region och skärgårdarna en väsentlig del av denna. Det är viktigt att notera att både Finland och Sverige nu är medlemmar i EU och berättigade till medel från EU:s strukturfonder. I globala sammanhang har diskussioner förts bl.a. om att få området förklarad som ett Particularly Sensitive Area, dvs. ett speciellt känsligt område. Det är betydelsefullt att se skärgårdssamarbetet också i detta bredare perspektiv och ta vara på de möjligheter som detta ger.

Det finns redan vissa skisser för uppläggningsen och innehållet av ett sådant samarbete, som jag dock inte skall gå in på i detta sammanhang. Min avsikt är att först höra ministerrådets uppfattning och därefter vid behov återkomma till frågan, t.ex. i form av ett medlemsförslag.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidta för att utvidga och fördjupa skärgårdssamarbetet i Norden och dess närområden?

Helsingfors den 3 februari 1995

Lauri Metsämäki (SDP)

Fråga

angående nordisk passfrihet

Till Nordiska ministerrådet

Protokollet angående befrielse för nordiska medborgare från att under uppehåll i annat nordiskt land än hemlandet inneha pass och uppehållstillstånd undertecknades den 22 maj 1954. För Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges vidkommande trädde avtalet i kraft den 1 juli 1954. Island anslöt sig genom notväxling den 3 november 1955, och avtalet trädde i kraft den 1 december samma år. Protokollet omfattar även Färöarna fr.o.m. den 1 januari 1966. Avtalet, som varit i kraft i över 40 år, anses utgöra en av det nordiska samarbetets hörnstenar. Vi nordbor är också stolta över den nordiska passfriheten.

Då vi nu får ta del av nyheterna att de nya EU-reglerna hotar den nordiska passfriheten i och med att det s.k. Schengensamarbetet mellan en rad EU-länder träder i kraft den 26 mars, är det klart att nordborna känner sig ställda mot väggen. Detta är igen ett hot mot det nordiska samarbetet med bl.a. fri rörlighet och en gemensam arbetsmarknad. För ett par år sedan slopades möjligheten att sända post inom Norden med inrikesporto. Nu hotas passfriheten.

Problemet har nu i dagarna återigen blivit aktuellt, eftersom Danmark ännu inte anslutit sig till Schengenavtalet, men förhandlar om anslutning under årets lopp. De nya EU-medlemmarna Sverige och Finland överväger också att ansluta sig. Om dessa tre nordiska länder ansluter sig till avtalet kommer alla att utgöra en del av EU:s yttre gräns och måste följaktligen noga kontrollera trafiken från Norge och Island. Detta innebär självfallet att den nordiska passunionen kan bli hotad i ett läge när en lång rad EU-länder reducerar gränsformaliteter mellan sig.

Med hänvisning till motiveringarna vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för att bibehålla den nordiska passfriheten?

Helsingfors den 3 februari 1995

Lauri Metsämäki (SDP)

Fråga

angående den nordiska passfriheten

Till de nordiska ländernas regeringar

Schengenavtalet har ingåtts 1985 mellan Beneluxländerna, Tyskland och Frankrike för att avskaffa all kontroll vid gränserna mellan dessa stater. Senare har också Italien, Spanien och Portugal anslutit sig till avtalet. Österrike är med som observatör och Danmark har sökt om observatörsstatus. För närvarande är det ännu osäkert vad Sverige och Finland kommer att göra.

Om de nordiska EU-länderna ansluter sig till Schengenavtalet kan det medföra problem för den fria rörligheten av personer mellan dessa länder och Norge och Island. Detta kan ha konsekvenser också för fri vistelse i ett annat nordiskt land.

Med anledning av det ovarsagda vill jag ställa följande fråga till de nordiska regeringarna:

Vilka åtgärder tänker de nordiska regeringarna vidta för att bibehålla den nordiska passfriheten, även om Danmark, Sverige och Finland ansluter sig till Schengenavtalet?

Helsingfors den 6 februari 1995

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Fråga

angående finska språket som minoritetsspråk i Sverige

Till Sveriges regering

Den svenska regeringen gav 1993 utbildningsministern i uppdrag att utse en arbetsgrupp för stärkande av det finska språkets ställning i Sverige. Arbetsgruppen avgav en rapport i juli 1994, där den konstaterade att finskan har en särställning i det svenska samhället och att den är ett inhemskt språk, varför den borde bevaras och utvecklas.

Från sverigefinnarnas sida har man länge uttalat önskemål om att få finskan klassad som ett minoritetsspråk i Sverige, vilket också skulle vara i enlighet med Europarådets konvention om regional- och minoritetsspråk. Den finsktalande befolkningsgruppen i Sverige har styrka att kunna ta initiativ och driva egna institutioner och därmed skapa en egen kultur. Det är glädjande att finskan nu bekräftats ha en särställning, men detta är endast ett steg mot officiell minoritetsstatus.

Med hänvisning till det ovan sagda ställer jag följande fråga till Sveriges regering:

När tänker den svenska regeringen ge finskan minoritetsstatus i Sverige och därmed ansluta sig till Europarådets konvention om regional- och minoritetsspråk?

Helsingfors den 6 februari 1995

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Fråga

angående nordisk profilering vid bokmässan i Frankfurt år 1997

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet behandlade vid 44:e sessionen i Stockholm ett medlemsförslag om nordisk profilering vid bokmässan i Frankfurt år 1997. Kulturutskottet förordade förslaget och sessionen antog det med acklamation varmed förslaget sändes vidare till Nordiska ministerrådet som rekommendation nr 7/1994. Rådet uppfattade rekommendationen som viktig och som ett ärende som borde beredas snabbt för att de nordiska länderna skulle hinna anmäla sig till bokmässan.

I ministerrådets verksamhetsberättelse (C 1/1995) meddelas att Nordiska ministerrådet har befullmäktigat generalsekreteraren att tillsätta en arbetsgrupp för att utreda de innehållsmässiga och ekonomiska förutsättningarna för en nordisk profilering vid bokmässan i Frankfurt 1997. Ministerrådet meddelar vidare att arbetsgruppen har haft ett möte och att den i princip ställer sig positiv till en samnordisk kulturmanifestation. Ministerrådet utgår ifrån att rekommendationen kan avskrivas, eftersom syftet avses fyllas. Så långt är allt väl.

Men vid Nordiska ministerrådets (kulturministrarna) möte den 2 december 1994 förändrades läget totalt. Ministerrådet beslöt att inte stöda projektet. Beslutet grundade sig på de handlingar som ministerrådssekretariatet förelagt ministrarna. Handlingarna ansågs, enligt de uppgifter som framkommit, inte innehålla tillräckligt exakta uppgifter om hur bl.a. finansieringen och själva projektet skulle genomföras.

Rådets kulturutskott har tagit del av ministerrådets meddelande och motsätter sig med det bestämdaste ministerrådets ställningstagande. Förslag som rådet enhälligt presenterar och som i princip även stöds av ministerrådet får inte omintetgöras genom bristfälliga kalkyleringar på ministerrådssekretariatet. Det råder ju en bred enighet om att Norden borde profilera sig vid bokmässan i Frankfurt 1997, men ändå blir det inte av. Hur går det här ihop?

I detta läge kan väl ingenting längre göras för att de nordiska länderna genom ministerrådet skall kunna delta i ifrågasvarande bokmässor. Skadan är redan skedd. De nordiska ländernas gemensamma satsning, som rådet hade sett fram emot, uteblir nu i sin helhet. En satsning just år 1997 skulle ha skapat en kontinuitet i de stora nordiska kultursatsningarna - mellan

åren 1996 med Köpenhamn och 1998 med Stockholm som europeiska huvudstäder.

Med hänvisning till motiveringarna vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Hur förklarar ministerrådet det att ministerrådet, trots det breda stödet gett för deltagandet, inte alls ställer upp vid bokmässan år 1997?

Helsingfors den 2 februari 1995

Mats Nyby (SDP)

Fråga

angående de nordiska luftfvårdsnormerna i jämförelse med motsvarande normer i EU och EES

Till Nordiska ministerrådet

I de nordiska länderna överskrids de kritiska belastningsgränserna för jord och vatten huvudsakligen på grund av långväga luftburna föroreningar från Central- och Östeuropa.

Vid ett nordiskt seminarium som hölls i Helsingfors i september 1994 konstaterades bl.a. att de nordiska länderna använder avsevärt fler ekonomiska instrument än något EU-land. I Norge och Sverige är t.ex. CO₂-skatten betydligt högre än den skatt som EU har planerat. De senaste åren har man i Norden ökat såväl utsläppsskatterna som produktavgifterna. Ingentenda skatten har dock nämnvärt ökats i EU.

Med tanke på miljöskyddet och Nordens konkurrensförmåga är det nödvändigt att få nivån på miljöbeskattningen i EU att motsvara den nordiska, och att uppställa som mål den nivå som en hållbar utveckling kräver. Ett sätt att göra bl.a. luftfvårdsnormerna striktare är att effektivisera bedömningen av miljökonsekvenserna när olika EU-stöd beviljas.

För att de ekonomiska instrumenten skall kunna fungera förutsätts en ökad användning av dem i hela EU-området. Därför borde de nordiska länderna agera aktivt i EU och EES för en alleuropeisk miljöbeskattning.

Men även i Norden har man konstaterat att det behövs nya initiativ för att CO₂-utsläppen skall kunna reduceras i enlighet med de mål som är uppställda i bl.a. Riokonventionen.

En minskning av kväveutsläppen är på ett avgörande sätt beroende av att det utvecklas miljövänliga integrerade transportsystem. Tjänstemannakommittén för miljöfrågor har tillsatt en nordisk arbetsgrupp för att på lång sikt fastställa och främja ett miljövänligt transportsystem.

Med hänvisning till det ovan anförda ställer jag följande frågor till ministerrådet:

1. Hur tänker ministerrådet agera för att lyfta nivån på de ekonomiska instrumenten i EU och EES till den nordiska nivån, bl.a. för att förbättra luftvården?
2. Hur främjar ministerrådet en allmäneuropeisk miljöbeskattning i EU och EES?

3. Vilka resultat har ovannämnda nordiska arbetsgrupp uppnått när det gäller att främja miljövänliga transportsystem?
4. Vilka nya initiativ har man tagit för att de nordiska länderna skall kunna förverkliga sina internationella förpliktelser om bl.a. en minskning av CO₂-utsläppen?

Helsingfors den 2 februari 1995

Satu Hassi (Vihr.)

Spørgsmål

vedrørende juridisk bindende regler for havforurening fra landbaserede kilder

Til Nordisk Ministerråd

Siden Stockholmskonferencen i 1972 har havforurening været på den internationale dagsorden. UNCED's Agenda 21 (Riodeklarationen 1992) opfordrer det internationale samfund og staterne til at finde midler til en forstærket indsats for at forhindre, reducere og kontrollere havforurening forårsaget af landbaserede kilder.

De landbaserede kilder - direkte udledninger, udsivninger og nedfald fra atmosfæren - er ansvarlig for mere end 90% af tilførslen af fremmedstoffer til havet.

Da FN afholdt konferencen om det globale miljø i Stockholm i 1972, var bekymringen over havforureningen især knyttet til skibes dumpning af kemikalieaffald i havet. I dag er dumpning af industriaffald og radioaktivt affald forbudt verden over, og det samme er havafbrænding af kemisk affald. Og i dag har forsigtighedsprincippet erstattet den forældede antagelse, at havet har en uendelig evne til at uskadeliggøre fremmedstoffer. Dette ses bl.a. ved at - især progressive stater - nu taler om "tilførsler" i stedet for "forurening". Sidstnævnte er en subjektiv betegnelse.

For 10 år siden introduceredes et sæt retningslinier ("Montreal Guidelines") som svar på den stigende bekymring over den landbaserede forurening af havet. Retningslinierne er ikke juridisk bindende, men er en slags idé-katalog til, hvad der kan gøres for at forhindre forurening og tilførsler fra landbaserede kilder. I dag eksisterer der ingen juridisk bindende globale regler vedrørende landbaseret havforurening. Vedtagelsen af Agenda 21 i 1992 vidner om, at de frivillige retningslinier ikke har opfyldt sine formål. Behovet for et juridisk bindende og forpligtende instrument trænger sig på, og det synes oplagt, at det bare er et spørgsmål om tid før et sådant instrument kommer. På baggrund af vor viden - og ikke mindst på baggrund af usikkerheden forbundet med især de menneskeskabte, syntetiske fremmedstoffer - synes det at være på høje tid at tage fat på udarbejdelsen af et globalt og juridisk bindende instrument.

På baggrund af den fremtrædende rolle de nordiske lande har spillet i globale fora vedrørende dumpning fra skibe, bl.a. Londonkonventionen, hvor nordiske forslag om juridisk bindende forbud mod dumpning og havafbrænding er blevet vedtaget, vil det ikke komme som nogen over-

raskelse, hvis de nordiske lande sammen fremlægger et forslag om et juridisk bindende instrument.

De nordiske lande har også en egen interesse i dette. Især den arktiske del af Norden trues af udledninger, som Norden har ingen eller lille direkte indflydelse på. Koncentrationen af nogle af de klororganiske stoffer i Arktis er lige så stor som nær de industrielle kilder i Nordamerika og Europa.

Den hollandske regering har allerede sagt, hvad der skal siges om stoffer, der er fremmede for det naturlige miljø: det eneste sikre niveau i miljøet er nul-niveau. Dette synspunkt er blevet fremført af Holland - og modarbejdet af Storbritannien, Frankrig og Belgien som sædvanligt - i forbindelse med forberedelserne til Nordsøkonferencen i Danmark i juni 1995. Den hollandske regering fortjener støtte til dette synspunkt, og det er vigtigt, at de nordiske regeringer står bag Holland.

Den islandske regering er vært ved et vigtigt møde i marts 1995. Det er måske det sidste forberedende møde før et FN-møde i Washington i november efter planen skal søge at følge op på forpligtelserne i Agenda 21 vedrørende tilførsel af fremmedstoffer til havet fra landbaserede kilder.

Et nordisk forslag til et juridisk bindende globalt instrument vedrørende udfasning af syntetiske fremmedstoffer vil være det bedst mulige nordiske bidrag til denne proces, der ellers meget let kan munde ud i endnu et sæt uforpligtende retningslinier.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil Nordisk Ministerråd arbejde for juridisk bindende aftaler om regulering af den globale havforurening fra landbaserede kilder?

København, den 6. februar 1995

Dorte Bennedsen (S)

Spørgsmål

vedrørende forurening af Nordsøen

Til Nordisk Ministerråd

I juni 1995 er den danske regering vært for den fjerde - og sandsynligvis sidste - ministerkonference om Nordsøen. Denne konference er af interesse for hele Norden af i hvert fald to årsager. For det første tilfører de vesteuropæiske forureningskilder det arktiske miljø miljøfremmede stoffer gennem havstrømme og atmosfæren. Og for det andet har tiåret siden den 1. ministerkonference i Bremen i 1984 vist at disse ministerkonferencer har haft en positiv afsmittende effekt på de konventioner, der mere rutinemæssigt forsøger at regulere havforureningen af Nordøstatlanten. De nordiske lande er alle aktører i Paris Kommissionen, der regulerer forureningen af Nordøstatlanten, og alle nordiske regeringer har underskrevet OSPAR-konventionen, der skal afløse Paris- og Oslokonventionerne.

Ministerkonferencerne om Nordsøen fremkommer ikke med juridisk bindende beslutninger, men kan vedtage politisk bindende beslutninger, der virker som rettesnor for det juridisk forpligtende samarbejde i konventionerne og i EU. Den hollandske regering har fremlagt interessante forslag til, hvad der skal være det langsigtede mål med samarbejdet om Nordsøens tilstand. Holland foreslår, at Nordsølandene skal arbejde frem mod en situation, hvor der hverken tilføres miljøfremmede stoffer eller radioaktiv affald til havet. Med andre ord at stoffer, der er menneskeskabte og fremmede for det naturlige miljø, skal forhindres tilført havmiljøet.

En sådan målsætning kaldes utopi af industrien og det er jo ikke unaturligt. Erfaringerne fra de seneste mange års overraskelser på miljøområdet viser derimod, at det er en på mange måder sund målsætning, Holland har foreslået. Senest er det kommet frem, at førende forskere mistænker centrale industrikemikalier for at nedsætte frugtbarheden hos både dyr og mennesker. Der er tale om kunstige stoffer, der mistænkes for at efterligne østrogen og andre hormoner, der er grundlæggende for forplantningen og den naturlige udvikling af organismen.

Til den engelske avis *The Observer* den 11. december 1994 udtaler lederen af den hollandske delegation til forberedelserne af Nordsøkonferencen, at man er skuffede over de øvrige landes holdning til forslaget, og ikke mindst den britiske regering der leder modstanden mod målsætningen.

De nordiske lande har enkeltvist og samlet givet udtryk for holdninger, der er meget lig den hollandske målsætning. Det vil derfor være meget betimeligt med en klar udmelding til fordel for den hollandske målsætning i

forbindelse med sessionen i Reykjavík. Sessionen finder sted ugen før det forberedende møde i Reykjavík om landbaseret forurening af havet og et par uger før embedsfolk fra Nordsølandene mødes i København for at færdiggøre slutdokumentet til ministerkonferencen om Nordsøen i Esbjerg.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Støtter de nordiske regeringer målsætningen om, at havmiljøet ikke skal tilføres kemiske og radioaktive stoffer, der er fremmede for det naturlige miljø?

København, den 6. februar 1995

Dorte Bennedsen (S)

Spørgsmål

vedrørende pasfrihed indenfor Norden

Til Nordisk Ministerråd og Danmarks, Sveriges og Finlands regeringer

På nordisk Råds 44. session i Stockholm rejste undertegnede et spørgsmål om udsigterne til, at den nordiske pasunion vil kunne bestå i sin nuværende form, og hvilken indflydelse en udvidelse af EU vil kunne få på grænsekontrol indenfor Norden.

I Nordisk Ministerråds besvarelse af disse spørgsmål fremgik bl.a., at "hensynet til opretholdelsen af Den Nordiske Pasunion har været og fortsat vil være et helt centralt element i forhandlingerne om gennemførelsen af den frie personbevægelighed i EU".

Imidlertid er Sverige og Finland sammen med Danmark blevet en del af EU, mens Norge og Island står udenfor. Danmark har ligeledes fået observatørstatus i Schengen-politisamarbejdet, hvor 9 EU-lande samarbejder om at fjerne grænsekontrol mellem landene og samtidig at opbygge nye stærkere grænser omkring sig.

Afskaffelse af indre grænser kræver stærkere kontrol ved den ydre grænse og større politimæssigt samarbejde. Spørgsmålet er, hvor denne ydre grænse bliver oprettet, og hvilken indflydelse det vil få på den nordiske pasunion-ordning.

Under forberedelse af det indre marked i 1991 blev de nordiske lande forsikret om, at den nordiske pasunion uden videre kunne bestå til trods for det indre marked. Dette skulle bl.a. være sikret gennem en grænsekonvention og en asylkonvention.

I en erklæring fra deres møde i København den 29. januar 1995 siger de nordiske statsministre bl.a.:

"Nordiske borgere legger stor vekt på å leve i en fredelig og åpen region med fri bevegelse over grensene for nordiske borgere slik det er oppnådd i det nordiske samarbeidet" Lignende udtalelse kom fra det nordiske udenrigsministermøde, som blev holdt i Reykjavík den 2. februar 1995.

Til trods for disse erklæringer hersker der fortsat tvivl om, at den nordiske pasunion kan opretholdes. Det er vigtigt at få en positiv afklaring på dette centrale tema i nordisk samarbejde.

På baggrund af ovenstående stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd og regeringerne i Danmark, Finland og Sverige:

1. Hvordan vurderer Ministerrådet og regeringerne mulighederne for, at den nordiske pasunion vil kunne bestå uantastet i sin nuværende form til trods for udviklingen indenfor EU?
2. Hvad indebærer dansk observatørstatus i Schengensamarbejdet i forbindelse med grænsekontrol på den dansk-tyske grænse, og hvilke praktiske følger kan det have i forbindelse med den nordiske pasunion?
3. Hvilken holdning indtager Sverige og Finland angående grænsekontrol og Schengensamarbejdet, og hvordan vil forholdene udvikle sig i nær fremtid langs den svensk-norske grænse?

Reykjavík, den 6. februar 1995

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Spørgsmål

vedrørende nordisk konvention og fællesnordiske fortolkninger af EU-ret på området social tryghed

Til Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

Nordisk konvention om social tryghed, som sammen med en administrativ samtale trådte i kraft den 1. januar 1982, har været gældende indtil 1. januar 1994. Konventionen blev tillempet 1. oktober 1984. Denne konvention blev anvendt for al lovgivning i de nordiske lande på vidtspændende områder som ydelser ved sygdom, fødsel eller adoption, invaliditet, alderdom eller dødsfald, arbejdsskader, arbejdsløshed, offentlige kontantydelse til børn og social bistand. Konventionen blev anvendt for nordiske statsborger, statsløse og andre personer, som er eller har været af stor betydning for beboere i Norden.

Denne konvention er nu blevet erstattet af EF-forordning nr. 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter indenfor Fællesskabet, og EF-forordning nr. 574/72 om regler til gennemførelse af forordning nr. 1408/71, som trådte i kraft i EØS fra 1. januar 1994.

EF-forordningerne erstattede også den nordiske overenskomst om arbejdsløshedsydelse.

Med EF-forordningerne skal der ikke være fælles nordisk fortolkning for administrationen i landene.

Da EF-forordningerne kun dækker folk i arbejde samt sikringsydelse blev undertegnet to nordiske konventioner til at dække områder som tryghedskonventionen fra 1981 havde dækket. Den ene er konventionen om social sikring, som dækker dem, der ikke omfattes af EF-forordningerne (ikke-erhvervsaktive, bl.a. studenter, Grønland, Færøerne og dem, som ikke er nordiske statsborgere, men bor i nordiske lande), og gælder fra 1. januar 1994. Den anden er konventionen om social bistand og sociale tjenester, som dækker det saglige område, der ikke dækkes af EF-forordningerne. Den er endnu ikke trådt i kraft. Der skal være omfattende nordisk fortolkning med disse to nordiske konventioner, som har mindre betydning end EF-forordninger.

På grund af klager, hvori det påstås, at nugældende EF-forordninger og nordisk sikringskonvention har formindsket nordiske borgeres rettigheder, blev nedsat en nordisk embedsmandsgruppe, "opfølgingsgruppen", til at finde ud af, om dette er rigtigt. I gruppen har man bl.a. diskuteret den så-

kaldte "medfølgerregel" i arbejdsløshedsforsikringen. Ægtefælle, som flytter med sin partner og ikke får arbejde i andet nordisk land, nyder ikke længere ret til arbejdsløshedsydelse ifølge gældende EU-regler.

Af større umiddelbar betydning for nordiske beboere er imidlertid de drastiske lovændringer, som de sidste år er blevet vedtaget i forskellige nordiske lande på sociale områder. Disse er foretaget f.eks. i Finland og Sverige under henvisning eller i tilknytning til landenes ansøgning om EU-medlemskab og indebærer væsentlige indskrænkninger for udlændinge, inklusive nordiske statsborgere. Dette gælder bl.a. ydelser ved arbejdsløshed og sygdom.

Ved starten af EØS-forhandlingerne forsikrede de nordiske myndigheder, at man ville fastholde gældende regler på det sociale område. Udfaldet blev alligevel, at man sluttede sig til EU-regelværket og benyttede lejligheden til at indskrænke eget lovværk.

Det er også betænkeligt, at man synes at have opgivet at udforme en fællesnordisk fortolkning af EU-direktiver. Et forsøg i denne retning på embedsmandsniveau blev afvist fra dansk side. Hvis dette bliver resultatet løber de enkelte nordiske lande den risiko, at der opstår forskellige fortolkninger indenfor Norden angående EØS-regler og love, som bygger på EU-direktiver.

På baggrund af ovenstående stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer:

1. Hvilken retsstilling har den nordiske konvention om social tryghed i forhold til gældende EØS-regler og EU-direktiver?
2. Vil Nordisk Ministerråd og de respektive regeringer arbejde for, at man i det mindste sikrer fællesnordiske fortolkninger og en fælles holdning i forhold til EU-retsregler på det sociale område?

Reykjavík, den 6. februar 1995

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Spørgsmål

vedrørende overførsel af forurenende og utidssvarende teknologi

Til Nordisk Ministerråd

I 1994 kom det frem at OK i Danmark havde solgt et kviksølv-baseret klor-alkali anlæg til et pakistansk selskab. Den danske regering erkendte, at anlægget ikke er den bedst tilgængelige teknologi, og Paris Kommissionen - der regulerer den landbaserede forurening af Nordatlanten - besluttede i 1990 at kviksølv-baserede klor-alkali anlæg skulle udfases inden 2010 på grund af anlæggenes forurening med kviksølv.

Den danske regering hævdede, at man havde lovhjemmel til at forhindre eksporten af det utidssvarende anlæg til Pakistan, og sagde samtidigt, at man var imod eksporten. Pres fra danske internationale og pakistanske organisationer gjorde imidlertid, at den pakistanske køber i november 1994 meddelte, at man alligevel ikke ville købe det kviksølvforurenede anlæg.

Agenda 21 fra miljø-topmødet i Rio i 1992 opfordrer staterne til at forhindre overførsel af miljøfarlig teknologi og aktiviteter til udviklingslandene, men der er tilsyneladende hverken nationalt, regionalt eller internationalt regler eller lovgivning der kan forhindre overførsel af forurenende og utidssvarende teknologi. I de fleste lande kan sådanne overførsler endda ske uden landets miljømyndigheder høres.

På baggrund af ovenstående stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil de nordiske regeringer indføre nationale høringsprocedurer til miljøvurdering af forslag om eksport af teknologi og aktiviteter til landene udenfor OECD, og vil der blive taget yderligere nationale eller internationale initiativer med henblik på ændring af reglerne for teknologioverførsel i overensstemmelse med Agenda 21?

København, den. 6 februar 1995

Anni Svanholt (SF)

Fråga**angående åtgärder för att vidga det säkerhetspolitiska begreppet och öka den nordiska säkerheten**

Till Nordiska ministerrådet

Den nya situation som har uppstått efter Berlinmurens fall och blockpolitikens sammanbrott kräver en omdefiniering av säkerhetspolitiken. Det handlar inte längre om att bara se till den traditionella militära hotbilden. Det blir allt viktigare att vidga frågan om säkerhet till att också omfatta andra bakomliggande orsaker till krig och instabilitet. I framtiden måste därför också de ökande sociala klyftorna, risken för miljökatastrofer och riskerna med kärnkraften vägas in i de säkerhetspolitiska bedömningarna.

Två av de största säkerhetspolitiska utmaningarna för Norden är de risker som är förknippade med kärnkraft och kärnvapen i Norden och i Nordens närområden. På Kolahalvön finns idag troligtvis mer än hälften av Europas kärnreaktorer, om man ser till både kärnvapen och reaktorer för t.ex. ubåtsdrift. Dålig säkerhet och dålig kontroll ökar risken för en gigantisk miljökatastrof. Dessutom kommer numera täta rapporter om smuggling av radioaktivt material.

När det gäller kärnkraften i Norden och i Nordens närområden är förhållandena väl kända. Kärnkraftverken i Ryssland och i Ignalina i Litauen utgör stora miljö- och säkerhetspolitiska hot. i Sverige ligger Barsebäck mitt i Nordens mest tätbefolkade region.

Internationellt bindande överenskommelser om nedrustning av kärnvapnen på Kolahalvön, kartläggning av miljöhoten, en avvecklingsplan för den civila kärnkraften och ett ökat samarbete om förnyelsebar energi i Norden och i Nordens närområden, skulle vara viktiga bidrag till ökad säkerhet.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder är Nordiska ministerrådet berett att vidta för att vidga det säkerhetspolitiska begreppet och öka den nordiska säkerheten?

Stockholm den 6 februari 1995

Maggi Mikaelsson (v)

Skriftligt spørgsmål

vedrørende oparbejdning af brugt atombrændsel på det britiske atomoparbejdningsanlæg THORP i Sellafield

(Svaret, se s. 1016)

Til Sveriges regering

Kort før nytår meddelte flere store tyske energiselskaber, at de havde brudt kontrakt om oparbejdning af tysk atombrændsel på THORP, det nye oparbejdningsanlæg i Sellafield-komplekset. Dette er i sig selv et alvorligt slag for økonomien i den forældede britiske og franske filosofi om "genbrug" af uran og plutonium fra brugte atombrændselsstave.

Et af de tyske selskaber er Preussen Elektra som i 1994 købte sig ind i det svenske Sydkraft, der ejer atomkraftværkerne i Barsebäck og Oscarshamn. Sydkraft har kontrakt med Sellafields ejere om oparbejdning af ca. 140 tons brugt atombrændsel på THORP.

Sellafields ejere BNFL har endnu et problem. Selvom det er over et år siden den britiske regering gav statstilladelse til THORP er der ikke oparbejdet så meget som et gram atombrændsel på anlægget. Den britiske avis Independent-on-Sunday skriver den 18. december 1994, at BNFL sendte de første 28 tons brugt atombrændsel ind i anlægget i marts 1994, men at brændslet stadig kun er omtrent halvvejs igennem anlægget på grund af tekniske problemer. BNFL har tidligere erkendt, at forsinkelser vil skade anlæggets økonomi og de udenlandske kunders tillid til værket.

Sellafields øjeblikkelige problemer er naturligvis en befielse for det grønlandske samfund, men der er ingen garanti for, at problemerne bliver af permanent art. Derfor må vi fortsat imødesee en forventet øget forurening af Nordatlanten med radioaktive stoffer, der på sigt vil kunne true afsætningen af grønlandske produkter. Desværre er der stadig kræfter i Norden, der ønsker denne forøgning af den radioaktive forurening.

På baggrund af ovenstående stiller jeg derfor følgende spørgsmål til den svenske regering:

Er det fortsat planen at oparbejde svensk atombrændsel på THORP eller er det svensk politik at forhindre havforurening med radioaktive stoffer?

Nuuk, den 6. februar 1995

Otto Steenholdt (At)

Svar från Sveriges regering, avgivet den 12 juni 1995

Den svenska politiken när det gäller använt kärnbränsle är inriktad på direkt slutförvaring utan upparbetning. Om detta råder det en bred enighet i riksdagen. Tanken på att upparbeta svenskt kärnbränsle i Storbritannien är emellertid av betydligt äldre datum än den nuvarande politiken. Redan 1965 påbörjade OKG AB diskussioner med dåvarande UK Atomic Energy Authority (UKAEA) om ett upparbetningskontrakt. Den 28 november 1969 undertecknade OKG AB och UKAEA ett kontrakt som omfattade 140 ton uran. Två år senare överfördes kontraktet på British Nuclear Fuels plc (BNFL) som numera driver verksamheten vid Sellafield.

Totalt har OKG AB levererat 785 bränsleelement med ett ursprungligt uraninnehåll på 139 ton. Vid 5 olika tillfällen har regeringar med varierande politisk sammansättning beviljat tillstånd för utförelse av delmängder av det använda och kontrakterade kärnbränslet till Storbritannien nämligen 1975-03-20, 1976-05-20, 1979-06-14, 1980-08-14 och 1981-06-25. Enligt kontraktet avgör BNFL när bränslet skall upparbetas. Enligt en uppgift planeras detta ske omkring år 2000.

Kontraktet mellan OKG AB och BNFL är ett civilrättsligt avtal tecknat mellan två enskilda parter. Den svenska regeringen kan därför inte direkt påverka ett beslut om upparbetning av det svenska materialet. Ett agerande kräver således medverkan av kontraktsparterna. För närvarande pågår överväganden inom den svenska regeringen om vilka åtgärder som är möjliga att vidta för att komma till rätta med frågan.

På regeringens vägnar

Anna Lindh
Miljöminister

Fråga

angående provborrningar i Skagerrak

Till Norges regering

I den norska delen av Skagerrak förbereds provborrningar och undersökningar i syfte att utvinna olja och gas. Den svenska västkusten ligger i högriskområdet och kan drabbas hårt vid olyckshändelser med oljeutsläpp. Såväl norska som svenska fiskare befarar att det som nu planeras kan medföra obotlig skada som särskilt hårt kan drabba fiskerinäringen.

I Sverige är drygt 1000 västkustfiskare beroende av fisket i Skagerrak. Räk- och havskräftfisket i området är årligen värt närmare 100 miljoner kronor. Därtill kommer ett stort fiske efter sill, skarpsill och makrill samt ett rikt urval av bottenlevande arter. Hela den svenska Skagerrakkusten utgör ett oersättligt område för det småskaliga kustfisket. Provboring och prospektering kan innebära allvarliga risker för miljö och friluftsliv. Av såväl miljöskäl som ekonomiska skäl finns det anledning att noggrant utreda konsekvenserna av en provboring i Skagerrak.

Vid rådets session i Stockholm 1994 framställdes frågor i samma ärendet. Härvid framkom att någon provboring inte var aktuell förrän tidigast 1996. Vidare anfördes att den norska regeringen hade för avsikt att hålla berörda länder informerade.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande fråga:

Har konsultationer ägt rum mellan norska, danska och svenska myndigheter om provborrningar i Skagerrak och, om så är fallet, vad har de givit för resultat?

Stockholm den 24 februari 1995

Marianne Samuelsson (mp)

Fråga**angående lån från EBRD till byggande av två kärnkraftverk i Slovakien**

Till de nordiska ländernas regeringar

Frågan om lån från Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) till färdigställandet av två sovjetkonstruerade kärnkraftverk i Slovakien bereds för närvarande i den berörda banken. Sakfrågan har principiell betydelse med tanke på det nordiska intresset att undanröja de radioaktiva hoten i vårt närområde.

Enligt uppgift kommer de berörda reaktorerna i Slovakien inte att uppnå lägst accepterade säkerhetsstandard ens efter de investeringar som EBRD överväger att finansiera. Österrike, som närmast berörda grannland, motsätter sig med kraft ett ja till framställningen om EBRD-lån. Det bör ifrågasättas om Slovakien, som bl.a. har geotermiska energitillgångar, som kan tas till vara med hjälp av t.ex. isländska experter, utnyttjar den mest kostnadseffektiva energiförsörjningen genom att välja kärnkraftsinvesteringar.

Med hänvisning till ovanstående frågor jag de nordiska regeringarna:

Hur kommer företrädarna för de nordiska länderna att ställa sig, när frågan om EBRD-lån till de två aktuella slovakiska reaktorerna slutligt skall avgöras, och vilket samråd planeras dessförinnan mellan de nordiska länderna?

Reykjavík den 27 februari 1995

Olof Johansson (c)

Skriftlig fråga**angående åtgärder för förbättring av säkerheten vid kärnkraftverk i Ryssland**

(Svaret, se s. 1020)

Till de nordiska ländernas regeringar

Frågan om gåvobistånd till säkerhetshöjande insatser i flera ryska kärnkraftverk - bl.a. i S:t Petersburg- resp. Kolaområdet - bereds för närvarande inom ramen för Nuclear Safety Account. Det aktuella stödet lär uppgå till 50 miljoner ECU.

I detta sammanhang är frågan om villkor för stödet, bl.a. till oberoende och beslutskraftiga säkerhetsorgan i Ryssland samt löfte om successiv avveckling av de mest riskabla reaktorerna, aktuell. Flera medlemsstater i NSA lär i samband med denna frågas avgörande ställa krav på att en ur drift tagen reaktor i Kurtsk, söder om Moskva, inte återtas i bruk.

Med hänsyn till ovanstående ställer jag följande fråga:

Vilka villkor vill berörda nordiska regeringar ställa som krav på Ryssland för att bevilja stöd till ökad driftsäkerhet i ryska kärnreaktorer, när saken skall avgöras inom NSA, och vilket samråd sker mellan de nordiska regeringarna i denna fråga?

Reykjavík den 27 februari 1995

Olof Johansson (c)

Nordiska ministerrådets svar, afgivet den 3 maj 1995

Under forberedelse af gavebistand til sikkerhedsopgraderinger for nogle russiske atomkraftværker (Sosnovy Bor 1-4, Kola 1-2 og Novovoronezh 3-4) indenfor rammerne af Nuclear Safety Account (NSA), er spørgsmålet om vilkårene for støtten blevet diskuteret. Spørgsmål, som er blevet behandlet, er blandt andet krav om nedlægning af driften af visse kraftværker, Ruslands villighed til at revidere sin lovgivning indenfor atomkraftsektoren og en forstærkning af ressourcer og mandat for den russiske sikkerhedsmyndighed Gosatomnadzor (GAN).

Det fremgår af forhandlingerne mellem NSA og de russiske parter, at den russiske regering er indstillet på at vedtage tilstrækkelige tiltag for at bibeholde og forstærke GAN's tilsynsmuligheder, inkluderende, men ikke begrænset til:

- lovgivning med henblik på at sikre, at GAN's arbejde som sikkerhedsmyndighed kan udføres uafhængig af andre regeringsorganer, der er virksomme indenfor kerneenergiområdet,
- at GAN får et fyldestgørende mandat til at pålægge, overvåge og gennemføre sikkerhedstiltag på kernekraftområdet samt til at give driftstilladelser til kernetekniske anlæg i overensstemmelse med russisk lovgivning og bestemmelser,
- tilførsel af tilstrækkelige økonomiske ressourcer til GAN, således at myndigheden kan gennemføre sin virksomhed ifølge russisk lov og i overensstemmelse med overenskomsten med Nuclear Safety Account.

Det er lykkedes NSA at få russerne til at acceptere følgende tre krav for videre drift af atomreaktorene som omfattes af NSA-projektet:

1. Intet kernekraftværk vil kunne være i drift uden en passende tilladelse, enten midlertidig eller med længere tidshorisont.

Drift af specificerede kernekraftanlæg udover en given dato (præciseret i aftalen mellem de russiske myndigheder og Nuclear Safety Account) skal godkendes ud fra krav til resultaterne af henholdsvis en sikkerhedsanalyse og en energimæssig analyse. Fortsat drift vil generelt kræve en langtidsdriftstilladelse (long term operation licence), udstedt af Gosatomnadzor (GAN) på basis af en dybtgående sikkerhedsanalyse ("in depth safety assessment").

2. En strategi for el-sektoren skal godtgøre, at der er behov for den elektricitet, der produceres på værket.

3. Den fortsatte drift af reaktoren (herunder de sikkerhedsmæssige forbedringer, som er foreskrevet af sikkerhedsmyndigheden) skal tilrettelægges som den løsning, der har de laveste omkostninger. De russiske myndigheder har accepteret at gennemføre "least cost planning" for el-sektoren i samarbejde med EBRD.

De nordiska lande er af den opfattelse, at de krav som stilles fra NSA's side, repræsenterer de bedst opnåelige i den konkrete sag.

Landene havde ønsket sig mere vidtgående forpligtelser fra russisk side, som f.eks. lukning af Kursk 1-reaktoren, men på grund af betydningen af at få projektet igang, vurderer man, at landene vil kunne tiltræde den aftale, man har forhandlet sig frem til. Det er væsentligt at komme i tæt dialog med russerne for herved gradvist at indføre den vestlige sikkerhedskultur. Hvis projektet forkastes, er der risiko for, at russerne isolerer sig og derved bliver vanskeligere at påvirke til sikkerhedsmæssige forbedringer.

De nordiske lande har været i tæt kontakt med hinanden under processen.

Svend Auken
Formand for Ministerrådet
(Miljøministrene)

Pär Stenbäck
Generalsekretær

Fråga**angående byggandet av en naturgasledning från Norge till Finland via Sverige***Till Nordiska ministerrådet*

Till Nordiska ministerrådet har nyligen inlämnats en rapport, enligt vilken potentialen att öka konsumtionen av naturgas i Finland och Sverige är minst 8-9 mrd m³ om året.

Denna mängd är större än den konsumtion som har beräknats som lönsamhetsgräns för en naturgasledning som byggs från Norge till Finland via Sverige. Att ersätta kol och torv med naturgas i fjärrvärmeanläggningar i Finlands städer skulle minska dessa anläggningars CO₂-utsläpp och öka den mängd elektricitet som kan produceras i samband med fjärrvärme.

Om denna ledning byggs från Finland till Baltikum kommer gaskonsumtionen att öka ytterligare med flera miljarder m³ per år, vilket skulle öka de baltiska ländernas oavhängighet gentemot Ryssland.

Med hänvisning till det ovan anförda ställer jag följande fråga:

Avser Nordiska ministerrådet att börja bereda ett politiskt principbeslut om att bygga ifrågavarande gasledning?

Reykjavík den 27 februari 1995

Satu Hassi (Vihr.)

Fråga

angående nordisk strategi för ökad sysselsättning

Till Nordiska ministerrådet

Arbetslösheten är ett slöseri med mänskliga och ekonomiska resurser. De direkta kostnaderna för arbetslösheten i Norden kan, enligt en rapport som presenterades förra året av Nordens Fackliga Samorganisation, beräknas till ca 300 miljarder svenska kronor. Till detta kommer det mänskliga lidande som följer i arbetslöshetens spår och som drabbar långt fler än de arbetslösa.

Att bekämpa arbetslösheten måste mot den här bakgrunden vara en av de högst prioriterade politiska uppgifterna i Norden.

I allt fler europeiska länder pågår i dag diskussion om hur man skall utveckla näringspolitiken för att ytterligare påskynda den teknologiska utvecklingen och dra nytta av den. Detta innebär ytterligare satsningar på utbildning, kompetensutveckling, FoU m.m. samt ytterligare prioritering åt arbetsorganisation.

En uppgradering av teknologi- och kunskapsnivån i hela ekonomin är en förutsättning för att en ökad efterfrågan i ekonomin skall få permanenta effekter på tillväxt och sysselsättning.

Detta kräver bl.a.:

- att teknologisk utveckling, ständiga produktionsförbättringar och en ständig ström av nya innovationer får en högprioriterad roll i vår ekonomi,
- att andelen kunskapsintensiva företag ökar,
- att de mindre företagen, nyföretagande och utländska investeringar i ny produktionskapacitet får en växande roll i ekonomin,
- att investeringar i utbildning, kompetensutveckling, forskning, utvecklingsarbete, patentverksamhet m.m. får en större betydelse,
- att myndigheterna tar ett ännu starkare ansvar för utbyggnaden av ett modernt telekommunikationssystem samt för informationsteknologin över huvud taget,
- att den offentliga sektorn som köpare och/eller investerare stimulerar tillväxten i industriella verksamheter som grundas på sjukvård, miljövärd och kommunikationer,
- att tillgången på långsiktigt riskkapital förbättras, speciellt får små- och medelstora företag och deras investeringar i modern teknologi och kunskapsutveckling.

Ytterligare en helt avgörande förutsättning är att löntagarna känner sig delaktiga i övergången till ett nytt produktionssätt och att de också kan

påverka hur det utformas. I annat fall kommer det inte att vara möjligt att uppnå de produktivitetsvinster som till stor del bygger på de enskilda löntagarnas kompetens, motivation, kreativitet och samarbetsförmåga.

Här är det uppenbart att traditionella fackliga krav som ökat inflytande, möjligheter till utveckling i arbetet, varierande arbetsuppgifter och den trygghet som följer med en väl utvecklad arbetsrätt - kort sagt Det Goda Arbetet - är effektiva medel för att stimulera denna utveckling.

Utän tvekan är också den nordiska generella välfärdsmodellen en viktig förutsättning eftersom den ger trygghet i omställningen. Det har ju också visat sig att strukturomvandlingen går mycket snabbare och med mycket färre konflikter i Norden än på många andra håll i världen. Den generella välfärdspolitiken i kombination med den aktiva arbetsmarknadspolitiken skapar ett skyddsnät som gör att förändringar inte upplevs som ett hot utan ibland t.o.m. som en möjlighet till utveckling och mer stimulerande arbetsuppgifter. Detta är en ovärderlig tillgång.

- Hur ser ministerrådet på möjligheterna att på grundval av den nordiska modellens aktiva arbetsmarknadspolitik utforma en strategi för full sysselsättning och vilka konkreta åtgärder avser ministerrådet att föreslå för att snabbt pressa ner arbetslösheten, särskilt ungdoms- och långtidsarbetslösheten?

Reykjavík den 27 februari 1995

Socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet

Spørgsmål

vedrørende transport af plutonium-affald fra Europa til Japan

Til Nordisk Ministerråd

I 1995 starter transporten af mere end 3 000 beholdere med højradioaktivt affald fra atomopbevaringsanlæg i Frankrig og Storbritannien til Japan. Den første transport vil omfatte 28 beholdere med glassificeret affald, og der planlægges mere end 100 transporter inden 2010.

Transporterne af plutonium-affald fra Frankrig - og senere fra Storbritannien - er en konsekvens af opbevaring af brugt atombrændsel i La Hague og Sellafield (THORP). En anden konsekvens er søtransport af plutonium som den der fandt sted omkring årsskiftet 1992/93 fra Frankrig til Japan med skibet Akatsuki Maru. Den tredje konsekvens er den, der umiddelbart berører de nordiske lande og de nordatlantiske fiskersamfund, nemlig den forøgede udledning af radioaktivt affald fra de to europæiske opbevaringsanlæg. Senest har de nordiske regeringer protesteret mod udvidelsen af det britiske anlæg Sellafield med THORP, der netop skal oparbejde japansk atombrændsel.

Ligesom plutonium-transporterne forsøges transporterne af plutonium-affald hemmeligholdt. Det er derfor i udgangspunktet umuligt for landene langs skibenes ruter at sikre sig optimalt ved hjælp af øget beredskab. Mens årsagen til hemmeligholdelsen af transport af våbenegnet plutonium er frygt for terroristangreb, kan årsagen til hemmelighedskræmmeriet omkring affaldstransporterne alene være frygten for gentagelse af de massive protester, plutonium-transporterne i 1992/93 foranledigede.

Transport-beholderne er godkendte af FN's atomenergiagentur IAEA, og kravet er, at beholderne skal klare en brand på 800° C i 30 minutter. Men alvorlige skibsbrande - for eksempel efter kollision med tankere med gas eller olie - varer i gennemsnit 20-23 timer og kan nå temperaturer på over 1100°C. Beholderne vil ikke kunne holde til det værste tænkelige, sandsynlige uheld, der vil kunne føre til spredning af glasstumper med højradioaktivt affald.

Transporterne sker ad søvejen syd for de nordiske lande, og forventes ikke direkte at berøre nordiske farvande med mindre der sker uheld.

Transporterne er som nævnt en følge af opbevaring af atombrændsel og dermed udvinding af plutonium fra atombrændsel. Spredning af plutonium er et centralt punkt i forhandlingerne om ikke-spredningsaftalen

(NPT) i FN i april. Her repræsenteres EF-landene af Frankrig der i øjeblikket er formand for EU. På baggrund af Frankrigs på flere måder meget centrale rolle i dette spørgsmål er det vigtigt at de nordiske lande i og udenfor EU markerer en fælles holdning til de sikkerhedsmæssige og miljømæssige aspekter af plutonium-produktionen i Europa og hvad der deraf følger.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

1. Vil Nordisk Ministerråd bede Frankrig og Storbritannien om en detaljeret og omfattende analyse af miljøkonsekvenserne af et uheld i forbindelse med transport af plutonium-affald fra Europa til Japan?
2. Vil de nordiske lande fremlægge eller støtte forslag om et totalt forbud mod udvinding og produktion af plutonium?

Reykjavík, den 27. februar 1995

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Spørgsmål

vedrørende affaldshåndtering og ressource- anvendelse

Til Nordisk Ministerråd

1. Hvad agter miljøministrene at foretage sig for at hindre, at de nordiske lande bliver mål for affaldsturisme, når grænsekontrollen indenfor EU ophæves?
2. Kan de nordiske lande tilslutte sig Basel-konventionen og arbejde for, at EU gør det samme, og vil miljøministrene gøre en indsats for, at der ikke sker eksport af miljøfarligt affald og miljømæssigt sekunda-teknologi fra Norden til u-lande?
3. De norske og danske miljø(energi)ministre bedes redegøre for muligheder/status for samarbejde på naturgasområdet, herunder for hvor langt de danske og norske naturgasreserver kan forslå.

Reykjavík, den 27. februar 1995

Martin Glerup (S)

Skriftlig fråga**angående den finskspråkiga yrkesteaterns ställning i Sverige**

(Svaret, se s. 1029)

Till Sveriges regering

Bara för sex år sedan beslutade Sveriges riksdag att starta en finskspråkig yrkesteater i Sverige med Svenska Riksteatern som huvudman. Detta betraktades som en kulturhändelse med nordiska språk- och kulturpolitiska dimensioner, som också ökade möjligheterna till teaterutbyte mellan Sverige och Finland. Och så sent som i december beslutade Sveriges riksdag att ge finska språket en särställning i det svenska samhället på alla samhällsnivåer.

I dessa dåliga tider drabbar de i budgetpropositionen aviserade kraftiga nedskärningarna naturligtvis alla samhällssektorer, men det är djupt diskriminerande och orättvist för den finska minoriteten i Sverige, att anslaget för den finskspråkiga teaterverksamheten skärs ned med 30%, när Svenska Riksteatern i övrigt måste skära ned sin verksamhet med ca 10%.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga den svenska regeringen:

Är Sveriges regering beredd att medverka till att de kraftiga nedskärningarna av statliga bidrag till Svenska Riksteatern inte drabbar den finskspråkiga professionella teaterverksamheten i större utsträckning än den övriga verksamheten?

Reykjavík den 28 februari 1995

Mats Nyby (SDP)

Svenska regeringens svar, avgivet den 4 april 1995

Bakgrunden till frågan är att Riksteatern har aviserat vissa nedskärningar i sin finska teaterverksamhet med hänvisning till de i budgetpropositionen föreslagna nedskärningarna av statsbidraget till Riksteatern.

Riksteatern är en ideell förening till vilken mer än 225 teaterföreningar är anslutna. Staten lämnar årligen bidrag till verksamheten, men prioriteringar mellan olika delar i verksamheten görs av Riksteatern och dess styrelse. Riksteaterns utbud styrs främst av teaterföreningarnas önskemål och behov, men det är viktigt att Riksteatern också är lyhörd för andra grupper synpunkter.

Fram till 1989/90 hade Riksteatern använt ca 700 000 kronor årligen för finska gästspel. Budgetåret 1989/90 ökades Riksteaterns resurser avseende den finska teaterverksamheten med 2,1 miljoner kronor. Därefter har Riksteatern avsatt ytterligare medel för denna verksamhet, för att budgetåret 1994/95 uppgå till totalt 3,7 miljoner kronor.

Riksteatern har enligt uppgift för nästa verksamhetsår för den finskspråkiga teaterverksamheten budgeterat 2,3 miljoner kronor. Utöver detta belopp beräknas även medel motsvarande drygt 500 000 kronor för vissa tjänster avsedda för denna verksamhet.

Den aktuella neddragningen av resurserna för finsk teaterverksamhet innebär enligt Riksteatern att verksamheten riktad till vuxna försvinner. Den egna produktionen av finsk barn- och ungdomsteater avses också i huvudsak upphöra. Däremot räknar Riksteatern med att det finskspråkiga utbudet av barn- och ungdomsteater kommer att vara lika stort som idag men i första hand tillgodoses genom samarbetsprojekt och gästspel från Finland.

Som redan nämnts görs prioriteringen av medel till Riksteaterns olika verksamhetsgrenar av Riksteatern och dess styrelse.

På regeringens vägnar

Margot Wallström
Kulturminister

DOKUMENT 1

**Rapport
från Nordiska rådets presidium**

I överensstämmelse med § 21 i Nordiska rådets arbetsordning överlämnas härmed en verksamhetsberättelse från Nordiska rådets presidium till plenarförsamlingen vid Nordiska rådets 46:e session.

Rapporten omfattar verksamheten från Nordiska rådets 44:e session fram till årsskiftet 1994/95.

Stockholm i februari 1995

Per-Olof Håkansson
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Innehållsförteckning

1	Inför 46:e sessionen.....	1032
1.1	Förändring och förnyelse	1032
1.2	Tre hörnstenar.....	1032
1.3	Partipolitisk förankring	1033
1.4	Koncentration av samarbetet	1033
1.5	Internationalisering.....	1034
1.6	Folklig förankring - tradition och vision	1036
2	Presidiet	1037
2.1	Presidiets möten med statsministrarna och samarbetsministrarna <i>Bihang: Presidiets yttranden.....</i>	1037
2.2	Valkommittén	1038
2.3	Internationellt samarbete	1038
3	Utskotten.....	1042
3.1	Juridisk Udvalg.....	1042
3.2	Kulturutvalget	1045
3.3	Socialutskottet.....	1050
3.4	Miljöutskottet.....	1056
3.5	Økonomisk utvalg.....	1061
3.6	Budgetutskottet	1063
4	Partigrupperna	1065
4.1	Den konservative gruppe.....	1065
4.2	Mittengruppen.....	1067
4.3	Den socialdemokratiska gruppen	1069
4.4	Den Venstresocialistiske gruppen.....	1072
5	Information och redaktion.....	1074
5.1	Medievirksomheden	1074
5.2	Publikationsverksamheten.....	1075
6	Nordisk Kontakt.....	1077
7	Delegationerna.....	1078
7.1	Danmarks Riges Delegation.....	1078
7.2	Finlands delegation.....	1082
7.3	Islands delegation.....	1084
7.4	Norges delegasjon	1085
7.5	Sveriges delegation	1089
7.6	Ålands delegation	1092
Bilagor		
1	Plenarförsamlingen vid rådets 44:e session	1094
2	Plenarförsamlingen vid rådets 45:e session	1096
3	Interna beslut 1994	1097
4	Fakta om presidiesekretariatet	1099
5	Förteckning över anställda vid presidiesekretariatet 1994	1100
6	Slutkommuniké från 3:e Östersjökonferensen i Warszawa	1101
7	Slutdokument från Nordiska rådets internationella konferens "Norden i FN - för fred och utveckling", Helsingfors.....	1104
8	Presidiet, utskotten, redaktionskommittén 1994.....	1107

1 Inför 46:e sessionen

1.1 Förändring och förnyelse

I dessa dagar när debatten går hög med krav från vissa håll på radikal omstrukturering av det nordiska samarbetet, kan det tyckas motsägel sefullt att konstatera följande: Verksamhetsåret 1994 har varit en peri od av förändring.

Samarbetet har otvivelaktigt präglats av en väntan på resultatet av förhandlingar och folkomröstningar om medlemskap i Europeiska Unionen (EU) för Finland, Norge och Sverige. Denna väntan blev på flera sätt tongivande för debatterna vid de två rådssessionerna i Stockholm respektive Tromsö. Många aktörer med intressen i det nordiska samarbetet förutskickade - inom rådet såväl som i media - stora behov av förändringar, "så snart väljarna i de tre ansökarländerna sagt sitt". Likafullt har den förändringsprocess som inleddes med statsministrarnas initiativ 1991-92 fortsatt också under 1994. Ändå har Nordiska rådets arbete inte stått stilla, utan fortsatt att utvecklas.

Utvecklingen har illustrerat tre grundläggande ambitioner:

- rådets arbete får gradvis en fastare *partipolitisk förankring*;
- samarbetet inom Norden *koncentreras*, utgående från den prioritering som statsministrarna lade fast för två-tre år sedan;
- verksamhetens *internationella dimensioner* blir allt tydligare och viktigare.

Av detta kunde man förledas att tro, att inget ytterligare behöver göras. Att anpassningen av det nordiska samarbetet till de nya förut sättningar som gäller efter Finlands och Sveriges ja och Norges nej till EU redan gjorts. Så är emellertid ingalunda fallet. Tvärtom - förändringsprocessen går vidare och intensifieras nu inför Nordiska rådets 46:e session. Den för rådet och ministerrådet gemensamma arbetsgrupp som tillsattes i december 1994 är inne i slutspurten av ett arbete som förhoppningsvis skall lämna ett gott underlag för debatt och beslut i Reykjavík.

1.2 Tre hörnstenar

Utan att föregripa resultatet av det reformarbete som nu pågår eller de beslut som fattas under sessionen, bör man kunna identifiera tre samarbetsfält som kommer att utgöra hörnstenarna för det framtida samarbetet inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet:

Samarbete inom Norden

Samarbete som bygger på den värdegemenskap som finns mellan de nordiska folken och som får sitt främsta uttryck i kulturell och språklig gemenskap och en likartad syn på demokrati och grundläggande sociala rättigheter. Hit hör också samverkan kring samhällsuppgifter där samnordiska lösningar ger fördelar och ett mervärde framför andra arrangemang - nationella eller på en bredare internationell bas.

Norden och Europa/EU/EES

Konsultation och samverkan i frågor av betydelse för arbetet inom EU/EES, där de nordiska länderna har en värdegemenskap och sammanfallande intressen.

Norden och dess närområden; samverkan i internationella fora

Samverkan till förmån för utvecklingen i Nordens närområden - Arktis, Östersjöregionen och Barentsområdet - som bidrag till stabilitet och demokrati och till en utveckling i harmoni med miljöhänsyn och urbefolkningarnas intressen.

På den grunden bör det nordiska samarbetets framtid byggas. Med den inriktningen bör Nordiska rådet säga sitt om mål, prioriteringar och anpassning av arbetsformerna och de institutionella arrangemangen.

1.3 Partipolitisk förankring

Samarbetets politiska relevans för deltagarna är avgörande för det nordiska samarbetets framtid. Partigrupperna bör och kommer att ta en allt aktivare del i urval och beredning av rådets ärenden.

Förändringen av budgetprocessen under senare år har understrukit och tydliggjort partiorganisationernas betydelse för samarbetet.

I behandlingen av den samnordiska budgeten för 1995 hade Nordiska rådet för andra gången möjlighet att med direkt verkan besluta om prioritering och inriktning, låt vara inom en av ministerrådet angiven totalram. Tydliga och riktningsgivande inspel från partigrupperna behövs, för att rådets budgetmakt skall kunna utövas effektivt.

1.4 Koncentration av samarbetet

Sju prioriterade områden

Med utgångspunkt från tidigare beslut har det praktiska samarbetet under 1994 förts vidare i enlighet med statsministrarnas uppläggning på sju prioriterade områden: kultur, forskning och utbildning, miljö, nordbors rättigheter, ekonomi, fiske och juridiska frågor. Till denna lista över prioriteringar har lagts samarbetet med/visavi Nordens närområden.

Sysselsättning, miljö och insatser i närområdena

Under året betonades, från parlamentarikernas sida, sysselsättning, miljö och insatser i närområdena som särdeles viktiga satsningsområden för gemensamt organiserad och samnordiskt finansierad verksamhet. Denna inriktning genomsyrade de synpunkter som från Nordiska rådets utskott framfördes på regeringssidans plan och budget för 1995. Denna inriktning blev i allt väsentligt bekräftad i de beslut som fattades av plenarförsamlingen vid den 45:e sessionen i Tromsø.

Avtalet om ömsesidigt tillträde till högre utbildning i Norden

En höjdpunkt i den samnordiska verksamheten under året var otvivelaktigt avtalet om ömsesidigt tillträde till högre utbildning i Norden. Avtalet, som aktivt understötts av Nordiska rådets kulturutskott och vuxit fram i nära, konstruktiv samverkan mellan råd och ministerråd, undertecknades av utbildningsministrarna i maj. Därmed lades ytterligare en dimension till de ordningar för inom-nordisk rörlighet som på 1950-talet grundlades med överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad. Att värna och utveckla dessa system - inte minst passfriheten i Norden - blir en huvuduppgift för det nordiska samarbetet framöver.

Kampen mot arbetslösheten

Som ett uttryck för den betydelse Nordiska rådet tillmäter samverkan i kampen mot arbetslösheten anordnades under våren 1994 en konferens om sysselsättningen i Norden, i regi av rådets ekonomiska utskott. Detta var en uppföljning av olika initiativ från alla partigrupper i rådet.

Ministrar och parlamentariker såväl som en rad experter från forskningsinstitutioner, myndigheter och organisationer i och utanför Norden bidrog till ett värdefullt utbyte av erfarenheter och politisk dialog kring ett gemensamt samhällsproblem. I konferensens kölvatten och på grundval av ett socialdemokratiskt medlemsförslag, (A 1067/e) beslöt Nordiska rådet vid den 45:e sessionen i Tromsö att rekommendera ministerrådet att förstärka insatserna för tillväxt och sysselsättning (rek. nr. 25/1994).

Nordiskt Forum

En annan manifestation under året som illustrerar de grundläggande prioriteringarna var Nordiskt Forum i Åbo i augusti 1994, med jämställdhet och kvinnors liv och arbete som tema. Deltagarantalet - omkring 16 000 - överträffade alla förväntningar. Från Nordens närområden, Baltikum och Ryssland, deltog 900 personer. Deltagare kom från Polen, Tyskland - t.o.m. Kina. I Åbo samlades nordiska jämställdhetsministrar, parlamentariker, kommunala beslutsfattare och tjänstemän. Företrädare för samtliga Nordiska rådets sakutskott fanns på plats. Evenemanget blev också till ett led i förberedelserna inför FN:s fjärde kvinnokonferens, som hålls i Beijing i september 1995.

1.5 Internationalisering

Utrikes- och säkerhetspolitiska frågor

Sedan Helsingfors-avtalet ändrades för några år sedan och man öppnade för att i Nordiska rådet behandla även utrikes- och säkerhetspolitiska frågor, har de internationella dimensionerna av nordiskt samarbete fått ökad betydelse och utrymme. Till detta har givetvis bidragit att helt nya säkerhetspolitiska förutsättningar gäller för Norden och dess närområden efter omvälvningarna i Öst- och Centraleuropa och det kalla krigets slut.

Kontakter med de tre baltiska staterna

Nordiska rådets kontakter med de tre baltiska staterna fortsatte under verksamhetsåret, med primär inriktning på att på olika sätt bidra till demokrati, stabilitet och ekonomisk omställning och utveckling. Från parlamentarisk sida har särskild tonvikt lagts vid att odla samverkan med Baltiska interparlamentariska församlingen, och därmed kunnat bidra som mönster för det Baltiska råd, bestående av en parlamentarisk församling och ett ministerråd, som etablerades i maj 1994.

Nordiska rådets ekonomiska utskott var i december 1994 medarrangör av ett seminarium i Tallinn kring fastighetslagstiftning, privatisering och utländska investeringar i Baltikum. Miljöskydd och kärnsäkerhet runt Östersjön är bärande element i de krav på regeringarna som Nordiska rådets miljöutskott lagt stor tyngd bakom i dialogen med Nordens miljö- och energiministrar.

Kontakterna har också fortsatt med motsvarande funktioner inom Oberoende staters samväldet (OSS), liksom med Rysslands nordvästra regioner, dvs. Murmansk, Archangelsk oblast, Karelen, St Petersburg och Kaliningrad. Nordiska rådet anordnade i samarbete med ministerrådet och Barentssekretariatet ett seminarium för att skapa en första kontakt mellan parlamentariker från Norden och Barentsområdet.

Stipendier för parlamentariker från närområdena

Den stipendieordning för parlamentariker från Nordens närområden (Baltikum, Polen och Ryssland) som inrättades 1992 har väckt stort gensvar. Under året har ett tjugotal parlamentariker därmed givits möjlighet att bekanta sig med arbetet inom Nordiska rådet och nationella parlament och med annan offentlig verksamhet i Norden.

Den tredje parlamentariska Östersjökonferensen i Warszawa

I maj 1994 deltog företrädare för Nordiska rådets presidium och andra nordiska parlamentariker i den tredje parlamentariska Östersjökonferensen i Warszawa. Huvudämnena var det gränsregionala samarbetet i Europa, miljöskydd i Östersjöområdet samt en debatt som bl.a. tangerade säkerhetspolitiska problemställningar. Arbetet sammanfattades i en slutkommuniké riktad till Östersjöstaternas regeringar (se bilaga 6). Samarbetet med regeringarnas Östersjöråd växer.

En fjärde parlamentarikerkonferens anordnas på Bornholm i september 1995.

Europarådets parlamentariska församling och EU-parlamentet

Också kontakterna med Europarådets parlamentariska församling och EU-parlamentet växer i betydelse. Efter Finlands och Sveriges inträde i EU är det självklart att relationerna med EU:s parlamentariska arbete måste utvecklas vidare. Nordiska EU-parlamentariker och ledamöter av Nordiska rådet bör och kommer att ges återkommande tillfällen till dialog och samråd. Det bör emellertid noteras att Nordiska rådet - redan innan resultaten av höstens alla EU-omröstningar förelåg - kunde lämna ett nordiskt bidrag till den europeiska agendan genom det seminarium "Norden, EU och öp-

perhet i förvaltningen" som kulturutskottet arrangerade i Bryssel i oktober. Norden kunde därmed markera sin närvaro och en gemensam hållning i en fråga som fick stor uppmärksamhet i nordiska media inför folkomröstningarna.

Nordiska rådets FN-konferens

I januari 1995 anordnade Nordiska rådet en brett upplagd konferens "Norden i FN - för fred och utveckling", med bl.a. FN:s generalsekreterare som uppmärksammas inledningstalare. Konferensen, som samlade inemot 300 deltagare, blev till en första begivenhet under FN:s 50-årsjubileum och till en betydelsefull markering av de nordiska ländernas intentioner att vidmakthålla traditionen av nära konsultation och samråd inom internationella fora. Konferensens slutdokument (bilaga 7) kommer att sättas på dagordningen för Nordiska rådets 46:e session.

1.6 Folklig förankring - tradition och vision

Det nordiska samarbetet bygger på en genuin värdegemenskap mellan fem länder och tre självstyrande områden i Norden. Nordiskt samarbete bedrivs på många nivåer: mellan parlament, regeringar, myndigheter, organisationer och företag, men har i grunden en djup folklig förankring vilket ger det en unik legitimitet. Nordisk samverkan har blivit en närmast självklar del av samhällslivet.

I linje med denna tradition av folklig förankring kunde Nordens samer under 45:e sessionen i Tromsø för första gången utnyttja sin observatörsstatus i Nordiska rådet.

Det är en tradition att bygga vidare på, och samtidigt en del av visionen av det framtida, förnyade samarbete som kan utvecklas efter den omprövning och precisering som nu äger rum. Det blir nödvändigt att finna nya former för konstruktiva kontakter mellan de nordiska samsamarbetsorganen och nordiskt föreningsliv, för att rätt kunna mäta, tolka och kanalisera enskilda nordbors behov och önskemål - endast så kan legitimiteten i samarbetet säkerställas också för framtiden.

Det blir *en* bland många viktiga uppgifter. Efter Reykjavík.

2 Presidiet

2.1 Presidiets möten med statsministrarna och samarbetsministrarna

Presidiet har mött de nordiska statsministrarna i samband med rådets 44:e session, den 7 mars i Stockholm, och den 45:e sessionen den 15 november i Tromsö.

Temat vid mötet i Stockholm var förhandlingsläget i EU, Nordens närområdespolitik och det nordiska samarbetets framtida inriktning.

I Tromsö var temat självskrivet: "Norden efter folkomröstningarna" (såväl Finland som Sverige hade röstat ja till en EU-anslutning). Vidare berördes frågan om en egen utredning inom Nordiska rådet och dets framtid i ljuset av folkomröstningarna om medlemskap i den europeiska unionen.

Den 7 december mötte presidiet Nordiska ministerrådet/samarbetsministrarna i Helsingfors för att bl.a. diskutera rådets framtidsfrågor.

Presidiet har vid två tillfällen avgivit yttranden om situationen i Tjetjenien resp. om dödshotet mot författaren Salman Rushdie (se Bihang).

BIHANG

Uttalanden av presidiet

Presidiets uttalande den 11 januari 1995

om situationen i Tjetjenien, i samband med rådets FN-konferens i Helsingfors

Presidiet tar starkt avstånd från den ryska krigföringen i Tjetjenien som drabbat många oskyldiga människor. Det blinda våldet och brotten mot mänskliga rättigheter i Tjetjenien kan inte accepteras.

Konflikten i Tjetjenien hotar den demokratiska reformprocessen i Ryssland och försvagar det internationella stödet för denna utveckling.

Nordiska rådets presidium vädjar till parterna i konflikten att omedelbart upphöra med alla stridshandlingar.

Presidiet uppmanar den ryska regeringen att samarbeta med de internationella organisationer - närmast Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) - som kan bistå i en politisk lösning av konflikten. Internationella organisationer, t.ex. Internationella Röda Korset, måste ges möjlighet att lindra lidandet för civilbefolkningen.

Presidiet utgår ifrån att de nordiska regeringarna tar initiativ som kan bidra till fred och människovärdiga förhållanden för Tjetjeniens befolkning.

Presidiets uttalande den 27 februari 1995

om yttrandefrihet med anledning av dödshotet mot den iranske författaren Salman Rushdie

Nordiska rådets presidium fördömer det faktum att "dödsdomen" (fatwan) mot författaren Salman Rushdie fortfarande utgör ett hot mot hans liv och säkerhet, liksom mot personer som medverkat till utgivning av hans bok "Satansverserna". Fatwa är ett hån och ett oacceptabelt anslag mot yttrande- och tryckfriheten, och mot alla intellektuella världen över.

Salman Rushdie står fortfarande som en symbol för de många som riskerar sina liv genom att utnyttja den självklara och grundläggande rätten till det fria ordet. Hans öde blir till en ständig påminnelse om att kampen för mänskliga rättigheter aldrig får ges upp.

Nordiska rådets presidium uppmanar iranska myndigheter att ta absolut avstånd från "dödsdomen" och vidta åtgärder för att förhindra att den verkställs.

Presidiet anmodar de nordiska regeringarna att kraftfullt fortsätta sitt arbete mot behandlingen av och hotet mot Salman Rushdie och personer som hotas på grund av deras medverkan till utgivning av boken. regeringarna bör med bestämdhet markera sitt skarpa avståndstagande gentemot iranska myndigheter och ta upp saken i internationella sammanhang.

2.2 Valkommittén

Nordiska rådet valde vid sin 44:e session i enlighet med rådets arbetsordning en valkommitté, som fick följande sammansättning:

Danmark	Dorte Bennedsen (S)
Finland	Rose-Marie Björkenheim (Kesk.) Olof Salmén (ÅC)
Island	Hjörleifur Guttormsson (Ab) Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Norge	Anders Talleraas (H)
Sverige	Per Olof Håkansson (s)

Valkommitténs uppgift är att förbereda de val som företas av plenarför-samlingen.

2.3 Internationellt samarbete

Det gångna året har på internationellt plan varit mycket aktivt. Särskilt har europafrågorna, i ökande grad, påverkat rådets arbete. Samarbetet med Baltikum och andra närområden prioriteras fortsatt högt.

Interparlamentariska unionen (IPU)

IPU organiserade i februari 1994 ett samråd för talmän om aktuella politiska ärenden. Mötet var en inledning till dialogen mellan de parlamentariska organisationernas ordföranden och IPU:s generalsekreterare. Mötet i London diskuterade ärenden av gemensamt intresse.

Dåvarande rådspresident Jan P. Syse och presidiesekreterare Jostein Osnes representerade rådet vid överläggningarna.

Nordiska rådet, som har observatörsstatus i IPU, deltar i regel vid IPU:s konferenser med någon nordisk representant. I år höll IPU sin konferens i Köpenhamn där rådet var representerat av folketingsmedlemmen Dorte Bennedsen som i sitt anförande lade vikt på bl.a. parlamentarikernas roll i den förändrade situationen samt samarbetsmöjligheterna mellan parlamentarikerna.

Europeiska unionen och dess parlament

De tre nordiska ländernas, Finlands, Sveriges och Norges förhandlingar om EU-medlemskap och höstens folkomröstningar om medlemskap i unionen har präglat Nordiska rådets internationella verksamhet.

Rådet och dess utskott har haft kontinuerliga kontakter med både EU-kommissionen och Europaparlamentet. Utskotten har erlagt besök vid båda instanserna under året för att orientera sig om Europaparlamentets arbetsmetoder och om den europeiska integrationen. Två av rådets utskott har etablerat en arbetsgrupp för kontakter med Europaparlamentet. Även från informationshåll har man erlagt besök. (Om utskottens kontakter med EU hänvisas till respektive utskotts avsnitt i kapitel 3 Utskotten).

EES och Efta

EES-avtalets ikraftträdande den 1 januari 1994, i en situation där fyra av Eftaländerna förhandlade om medlemskap i EU, väckte mindre uppmärksamhet än väntat.

På sekretariatsnivå har arbetsrelationerna varit goda mellan Nordiska rådet och Efta. Kontakterna med Eftas parlamentariska kommitté har upprätthållits genom att kommittén haft möjlighet att närvara vid rådets sessioner. (Om utskottens kontakter med Efta hänvisas till respektive utskotts avsnitt i kapitel 3 Utskotten).

Europarådet och dess parlamentariska församling

Nordiska rådet har ett samarbetsprotokoll med Europarådets parlamentariska församling. I enlighet med protokollet deltar organisationerna vid varandras sessioner och andra aktiviteter efter behov.

I januari 1994 organiserades ett gemensamt möte med Europarådets parlamentariska församling och Nordiska rådets presidium. Vid mötet diskuterades bl.a. den arktiska processen, uppföljningen av Europarådets toppmöte i Wien hösten 1993 samt Nordiska rådets och Europarådets relationer till Ryssland. Därtill var kulturfrågorna på dagordningen. Kultursamarbetet är av tradition ett samarbetsområde och respektive kulturutskott har haft täta kontakter.

Europarådets parlamentariska församling har närvarit vid rådets båda sessioner under 1994. Diskussionerna vid möten mellan Europarådets och presidiets representanter har förts i en öppen och framåttriktad anda.

Nordens närområden

Baltiska interparlamentariska församlingen

Baltiska interparlamentariska församlingen har under 1994 genomfört två stadgeenliga sessioner. Rådet har representerats vid båda sessionerna av presidiemedlemmen Kund Enggaard. Ett Baltiskt råd, bestående av en parlamentarisk församling och ett ministerråd med gemensamt sekretariat i Riga, etablerades vid sessionen i Kemer, Lettland i maj 1994.

Kontakterna med Baltiska församlingen har varit kontinuerliga. Ett särskilt seminarium om parlamentariskt samarbete mellan Baltiska församlingen och Nordiska rådet ägde rum i februari i Riga. Vid seminariet diskuterades samarbetsformerna mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen inkluderat samarbetet mellan de båda organens utskott.

Nordiska rådet har givit sitt stöd till Baltiska församlingen i form av konkreta åtgärder i frågor av gemensamt intresse.

OSS-ländernas interparlamentariska församling

Nordens närområden spelar en allt viktigare roll i rådets internationella relationer. Vid sidan av samarbetet med Baltiska församlingen, som är en särskilt prioriterad samarbetspartner, har kontakterna ökat med Rysslands nordvästra regioner dvs. Murmansk, Karelen, S:t Petersburg och Kaliningrad.

Nordiska rådet har deltagit som observatör, på sekretariatsnivå, vid OSS-interparlamentariska församlingens session under hösten. Församlingens representanter har deltagit vid Nordiska rådets båda sessioner under året.

Nordiska rådet organiserade i september, i samarbete med ministerrådet och Barentssekretariatet, ett seminarium för parlamentariker från nordvästra Ryssland om demokratisering inom Barentsområdet. Seminariets syfte var att skapa den första kontakten mellan parlamentariker från Norden och Barentsregionen. Samtidigt erbjöds politikerna möjligheten att mötas "över gränserna" för att diskutera demokrati och samhällsstrukturer.

Seminariet skapade en öppning av kontakterna mellan huvudsakligen de deltagande ryska parlamentarikerna från de regionala parlamenten och de deltagande rådsmedlemmarna.

Benelux-rådet

Beneluxrådets representant deltog i rådets 44:e session i Stockholm. Beneluxsamarbetet fyllde 50 år i november och då organiserades en konferens av Beneluxrådet om små staters samarbete och betydelse i Europa. Nordiska rådet representerades av presidiemedlemmarna Jan P. Syse och Hjörleifur Guttormsson.

FN-organ

Nordiska rådets utskott har kontakter och utväxlar information med FN-organ. Kontakter med följande FN-organ har förekommit under berättelseåret: Unesco, ILO, WHO, UNEP och UNHCR. (Om utskottens internatio-

nella samarbete och utbyte med de internationella organisationerna hänvisas till respektive utskotts avsnitt i kapitel 3 Utskotten).

Parlamentarisk stipendieordning för Baltikum och Östeuropa

En parlamentarisk stipendieordning har funnits sedan 1992.

Målsättningen är att ge parlamentariker från Nordens närområden, dvs. de baltiska staterna, Polen och Ryssland, en möjlighet att bekanta sig med de nordiska parlamentens respektive Nordiska rådets arbetsformer. Ordningen har väckt stort intresse bland parlamentariker i dessa länder. År 1994 har 19 parlamentariker från de baltiska länderna och Polen deltagit i stipendiatprogrammen. Programmen kommer att förnyas enligt presidietts beslut under år 1995 för att bättre motsvara stipendiaternas förväntningar.

3 Utskotten

3.1 Juridisk Udvalg

Juridisk Udvalg har holdt 6 almindelige udvalgs møder. Udvalget holdt møde med Nordisk Ministerråd, ligestillingsministrene i forbindelse med Nordisk Forum i Åbo i august 1994 og behandlede ministerrådsforslag til samarbejdsprogram på ligestillingsområdet år 1995 - 2000 (B 146/j). Dette program forventes vedtaget af Rådet ved Reykjavíkssessionen.

Juridisk Udvalg har behandlet sager på udvalgets ansvarsområde, som var aktuelle på grund af tidligere rekommandationer, ytringer og beretninger fra Nordisk Ministerråd.

Videre har udvalget afgivet udtalelse om Nordisk Ministerråds budget for 1995 og redegjort for virksomhedsplanen for 1995, samt redegjort for udvalgets internationale aktiviteter.

Hans Nyhage (m) har været formand for udvalget til september 1994, derefter overtog Arne Andersson (m) formandskabet.

(Red.anm: Om utskottets sammansättning och möten 1994 hänvisas till bilaga 8).

Nordisk samarbejde mod narkotikamisbrug

Juridisk Udvalg har behandlet medlemsforslag A 1050/j vedrørende handlingsplan mod narkotikamisbrug i Norden. Medlemsforslaget mundede ud i en rekommandation (nr. 8/1994), hvori man bad Nordisk Ministerråd fremlægge en egentlig handlingsplan til forebyggelse af narkotika- og de øvrige former for misbrug.

Efter at forslaget havde været ude i en stor høringsrunde, kunne udvalget konstatere, at samtlige hørte fandt, at der var behov for en yderligere nordisk harmonisering med henblik på at arbejde aktivt for et forholdsvis narkotikafrit Europa.

Der var ligeledes stor enighed om, at straf, kontrol, forebyggelse og behandling bør ses i sammenhæng.

Udvalget pegede på, at man skulle se på mulighederne for at udnytte straffriden til rehabilitering og behandling af den enkeltes misbrug.

Videre blev der klart peget på, at information, undervisning, tværfaglig forskning og andre forebyggende foranstaltninger, såsom udbytte af statistik og erfaringer er af stor forebyggende betydning.

Det nordiske samarbejde på misbrugsområdet bør ske i sammenhæng med øvrige internationale bestræbelser på området. Det er specielt vigtigt, at Norden også inddrager de baltiske lande, og at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande i EU tiltræder og efterlever FN's narkotikakonventioner.

Kriminalisering af børnepornografi

Medlemsforslag A 1064/j om kriminalisering af besiddelse af børnepornografi gik ud på, at man uanset reglerne om ytringsfrihed burde forbyde be-

siddelse af børnepornografi i samtlige nordiske lande, da denne besiddelse er beviset på, at en kriminel handling mod et barn er blevet begået.

Norge har allerede vedtaget et lovfæstet forbud, og de øvrige nordiske lande arbejder med sagen.

Nordisk Ministerråds nye program for ligestilling

Inden afholdelsen af Nordisk Forum i den første uge af august 1994 i Åbo anvendte Juridisk Udvalg megen tid på at drøfte Nordisk Ministerråds udkast til nyt program for ligestilling.

Under sit møde i Åbo tog udvalget stilling til at sende et brev i form af et betænkningssudkast til ligestillingsministrene, hvori udvalget gav udtryk for sine synspunkter på ministrenes udkast til program for ligestillings-samarbejdet i Norden 1995-2000.

Brevet blev overgivet til ligestillingsministrene under et møde mellem Juridisk Udvalg og ligestillingsministrene den 4. august 1994 i Åbo.

Nordisk Forum 1994: "Kvindens liv og arbejde - glæde og frihed"

Nordisk Forum var et meget stort og vellykket arrangement, der bestod af en officiel del, såvel som en uofficiel del, hvor alle NGO's i Norden havde mulighed for at deltage. Totalt deltog flere end 16 000 personer.

Den officielle del af konferencen var arrangeret af de nordiske ligestillingsministre og Nordisk Ministerråd. Den hed "Delad makt och härlighet - ett jämställt Norden år 2000".

Til denne officielle konference var der inviteret ca. 350 parlamentarikere, udenlandske og øvrige officielle gæster.

Juridisk Udvalgs seminar om integration af ligestilling

Under Nordisk Forum indbød Juridisk Udvalg til en konference om integration af ligestilling på samtlige Rådets arbejdsområder.

Til mødet var indbudt Nordisk Råds præsident, repræsentanter fra præsidiet, fra alle øvrige udvalg under Rådet og Rådets mediechef.

Bogprojektet "Norden - kvinders paradis?"

Juridisk Udvalg tog ligeledes initiativ til bogen "Norden - kvinders paradis?", der udkom i samarbejde mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Bogen kom frem umiddelbart inden Nordisk Forum på nordiske sprog, på finsk og i en engelsk udgave til brug og inspiration i den øvrige internationale debat på ligestillingsområdet. Bogen forventes oversat til flere sprog.

Forberedelse af FN's fjerde verdenskvindekonference i Beijing

Repræsentanter fra udvalget deltog i den europæiske forberedelseskonference i Wien, og udvalget forbereder et eget program som opfølgning på Nordisk Forum konferencen i Åbo.

Jævnere kønsfordeling på Rådets betroede poster m.m.

Under Nordisk Råds session i Tromsø vedtog Rådet i form af en intern beslutning (nr. 3/1994) at henstille til Præsidiet at virke for, at retningslinier-

ne for en mere ligelig kønsfordeling på Rådets betroede poster efterleves og at virke for en jævnere kønsfordeling på Rådets forskellige chefposter (se bilaga 3).

Orientering om EU/EØS-situationen

På samtlige møder i udvalget har landene orienteret hinanden om den aktuelle EU/EØS-situation, EØS-aftalen, lovgivningssituationen og om folkeafstemninger og opinionsundersøgelser.

Denne gensidige orientering fortsætter med at være vigtig efter Finlands og Sveriges tilslutning til EU fra 1. januar 1995.

Juridisk Udvalgs studietur til Bruxelles

Udvalget aflagde besøg i Europaparlamentet den 6. april 1994 og mødte de danske medlemmer af parlamentet, Marie Jepsen og John Iversen, der begge fortalte, hvorledes det praktiske arbejde i parlamentet foregik, samt redegjorde for EØS-aftalen, Maastricht- og Edinburgh-aftalen.

Videre besøgte man EU-Kommissionen, hvor kontorchef John Morley, chef for enheden for strukturel arbejdsmarkedspolitik, præsenterede Kommissionens hvidbog: "Tilvækst, konkurrencekraft og sysselsætning."

Per Winter, rådgiver ved generaldirektoratet for eksterne relationer, redegjorde for det udenrigs- og sikkerhedspolitiske samarbejde.

På forbrugerområdet redegjorde Michael Curteys fra Kommissionens forbrugerpolitiske afdeling for forbrugersamarbejdet.

Netop forbrugersamarbejdet har tidligere haft en meget lav prioritering inden for EU, men efter enhedsakten og EU's andet handlingsprogram fra 1988 har det nu fået en noget bedre plads i det europæiske samarbejde. Det forbrugerpolitiske samarbejde er baseret på fem typer af forbrugerrettigheder: beskyttelse af helbred og sikkerhed, beskyttelse af forbrugernes økonomiske interesser ved forskellige transaktioner, ret til information og uddannelse, tilgang til retssystemet og deltagelse i beslutningsprocesserne.

Videre aflagde udvalget besøg i EFTA's overvågningsmyndighed, hvor udvalget mødte Nic Grønvald, der fortalte om myndighedens arbejdsopgaver.

Samernes stilling i Nordisk Råd

På baggrund af en fælles udredning udarbejdet af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd samt en sameudredning udarbejdet til Juridisk Udvalgs brug, besluttede Nordisk Råd vid den 44. session på anbefaling fra Juridisk Udvalg, at samerne burde gives officiel observatørstatus i Nordisk Råd med taleret i henhold til Rådets forretningsorden (A 1070/j, int. besl. nr. 1/1994, se bilaga 3).

Internationale kontakter

Udvalgets mål er at følge, hvad der sker på udvalgets arbejdsområder i andre internationale organisationer, og hvor det er muligt at koordinere og samarbejde og ved behov tage initiativ til revidering og eventuel yderligere regulering.

Udvalget besøgte som anført i april EU-Parlamentet, EU-Kommissionen og EFTA's overvågningsmyndighed i Bruxelles.

Videre deltog udvalget i forberedelsen af FN's fjerde verdenskvindekonference, der kommer til at finde sted i Beijing, Kina i september 1995.

Enkelte medlemmer af udvalget har desuden deltaget i andre af Nordisk Råds udvalgs konferencer i de baltiske lande og i Bruxelles.

Sammenfatning

De væsentligste sager har været:

- at se til, at den nordiske retsenhed og retslighed bevares, også ved gennemførelsen af EU's regelværk på samtlige nordiske samarbejdsområder;
- arbejdet med udkast til et revideret samarbejdsprogram på ligestillingsområdet;
- arbejdet med opfølgning af et nyt nordisk handlingsprogram på forbrugerområdet - herunder den anmodning, rettet til Nordisk Ministerråd om at fremlægge et særligt, nyt nordisk handlingsprogram for finansielle tjenester;
- opfølgning af anmodningen til ministerrådet om at præsentere en nordisk handlingsplan til bekæmpelsen af narkotikamisbrug;
- Rådets beslutning om at give samerne fast observatørstatus i Nordisk Råd;
- den internationalisering, der har præget Rådets og udvalgets arbejde;
- udviklingen inden for EU og EØS med gennemførelsen af Maastricht-aftalen og EØS-aftalen, samt drøftelserne i forbindelse med ansøgning om og folkeafstemningerne om medlemskab af EU for Norges, Finlands og Sveriges vedkommende, der resulterede i, at Finland og Sverige blev medlem af EU fra den 1. januar 1995;
- at opretholde det høje niveau for det nordiske samarbejde på udvalgets arbejdsområder, der er prioriterede af statsministrene;
- kontrollen med, at de vedtagne handlingsprogrammer effektueres og suppleres.

3.2 Kulturudvalget

Kulturudvalget har afholdt seks ordinære møter, inklusive møtene i forbindelse med Nordisk råds 44. og 45. sesjon. Dessuten har utvalget møtt de nordiske kultur-, undervisnings- og forskningsministrene til et felles, årlig, samrådsmøte. Utvalget har dessuten vært representert ved formann og konstituert formann på et årlig ordførermøte på kultursektorens fag- og ledningsgrupper, 1. oktober, og et samrådsmøte med Nordisk kulturfond, 16. november.

I forbindelse med det ordinære sommermøtet i juli, foretok utvalget en studiereise i Østre Finland/Karelen.

Kulturutvalget har avholdt to seminarer; "Kulturutveksling mellom Norden-og Baltikum", i Göteborg 18.-20. mai, og "Norden, EU og en åpen

forvaltningskultur", i Bryssel 20. oktober (seminarene er nærmere beskrevet nedenfor.)

Altingsmann Rannveig Guðmundsdóttir (IS) har vært kulturutvalgets formann fram til den 12. november, da hun ble valgt til sosialminister på Island. Viseformann har vært riksdagsman Eeva Turunen (FIN), som fungerte som konstituert formann på kulturutvalgets møte under Tromsø-sesjonen i november.

(Red. anm: Om utskottets sammansättning och möten 1994 hänvisas till bilaga 8)

Generelt

Kulturutvalget har behandlet saker på utvalgets ansvarsområder; kultur, utdanning, forskning og media, som var aktuelle på bakgrunn av medlemsforslag fra rådsmedlemmer, rekommendasjoner, ytringer og beretninger fra ministerrådet, og relevante henvendelser fra enkeltpersoner og organisasjoner. Det har gjennom hele nysatsningsarbeidet og framover hersket stor enighet mellom kulturutvalget og ministerrådet når det gjelder målsettinger og prioriteringer på kultur-, utdannings-, forsknings- og mediaområdet.

Virksomheten 1994

Kulturutvalget har videreført arbeidet med rådets nysatsning på kultur, utdanning og forskning, som kom som en konsekvens av den s.k. Bornholmdeklarasjonen og statsministrenes vurdering av det nordiske samarbeidet i 1992. Fremdeles gjelder følgende prioriterte områder fra nysatsningsprogrammet for 1994-96:

- Barn og unge
- Nordisk kulturfond
- Språksamarbeidet
- Media- og filmsamarbeidet
- Samarbeid på kunstområdet
- Folkelig kultursamarbeid
- Nordisk profilering i Norden og Europa
- Nordisk kultursatsning i sesjonslandene

I kulturutvalgets arbeidsprogram for 1994-95 var følgende hovedemner og saker satt på dagsorden og behandlet:

Barn og ungdom

Kulturutvalget har prioritert følgende tiltak overfor barn og unge:

- *Handlingsplan for barn og ungdom*: Nysatsningsprogrammet innebar en økt satsning på barn og ungdom. Kulturutvalget har påpekt behovet for en tverrsektorell handlingsplan for barn og ungdom i Norden, og ministerrådet har meldt at det legges fram et forslag til en slik plan under Kuopio-sesjonen, høsten 1995.

- *Forskningsprogram om nordiske barn og unges innstilling til kultur*: Island som ordførerland har tatt initiativ til et flerårig forskningsprogram om

nordiske ungdommers identitet, og dekker delvis utvalgets forslag til forskningsprogram.

- *Seminar om nordisk barne- og ungdomskultur*: I samarbeid med Kontaktgruppen for barn og kultur, og Nordisk Ministerråd, er kulturutvalget medarrangør til et tre-dagers seminar i januar 1995, som skal fungere som idéforum for handlingsplanen for barn og ungdom i Norden.

- *Ordførerlandets kulturfestival*: Kulturutvalget har i sin uttalelse til budsjettforslag for 1994 betonet viktigheten av at barn og ungdom blir aktivisert i satsningen rundt seksjonslandets kulturprogram. Kulturprogrammet under Tromsø-sesjonen hadde vesentlige tiltak i forhold til å involvere skolen, barn og ungdom.

- *Utvalgsforslag*: Nordisk film- og tv-samarbeid overfor barn og unge.

Utdanning

Kulturutvalget har prioritert følgende tiltak i utdanningssamarbeidet:

- *Økt satsning på nordisk folkeopplysning*. Ministerrådet har nedsatt en s.k. "Tenketank", som oppsummerer sitt arbeid gjennom et seminar som arrangeres i februar 1995.

- *Særskilt prioritering av utvekslingsprogram for Vest-Norden*. I budsjettkommentarene for 1995, påpekte kulturutvalget at det ikke hadde skjedd noen prioritering av Vest-Norden, og foretok en omprioritering av midler til fordel for økte midler til utveksling for Vest-Norden.

- *Gjensidig godkjenning av examina mellom de nordiske land*. Ministerrådet har gjentatte ganger, på vegne av de nordiske utdanningsministre, skrevet til alle høyskoler og universiteter i Norden om praksis rundt godkjenning av examina. Et tilsvarende skriv ble sendt ut før studieåret 1994-95.

- *Økt finansiering av Nordplus, Nordplus-junior og Nordpraktik*. Midler til disse utvekslingsprogrammene ble vesentlig økt i budsjettet for 1995.

- *Nordisk yrkesutbildning*: Ifølge medlemsforslag A 1054/k om utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere, skal det iverksettes tiltak for et utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere, og utvide Nordplus-junior-programmet slik at det kan gis støtte til etablering av nordiske nettverk for å skape og sikre spesialutdanninger for slike fag.

Nordisk Kulturfond

I kommentarer til nysatsningsprogrammet, betonet kulturutvalget Kulturfondets betydning som politisk instrument og kontaktflate til det omfattende frivillige og folkelige nordiske kultursamarbeid i vid forstand. Økningen av Nordisk kulturfond for 1994 anså utvalget å være en minunnsforhøyelse, og forutsatte en videre økning av fondet de kommende år. Kulturutvalget bidrog til en omprioritering av midler i forhold til ministerrådets budsjettforslag for 1995 med en økning på 1 MDKK.

Eliminering av hinder for et homogent kultur-, utdannings- og forskningsområde i Norden

Kulturutvalget rekkommenderte ministerrådet i sin betenkning over nysatsningen på kulturområdet (B 137/k, rek. nr. 1/1993) å fjerne alle hinder

for et homogent nordisk kultur-, utdannings- og forskningsområde i Norden. Et langt stykke på vei kom man gjennom intensjonsavtalen og gjensidig adgang til høyere utdanning i Norden, som ble undertegnet av utdanningsministrene i mai 1994.

Nordiske priser

Spørsmål rundt nordiske priser har vært reist fra mange hold og i flere forbindelser. Det har kommet inn forslag på å utvide antallet priser, og til også å omfatte andre kunstformer enn litteratur og musikk. Flere ulike modeller har vært brakt på banen;

- en kulturpris som kan tildeles flere ulike kunstformer
- en alternerende kunstpris
- én eller et fåtall nye kunst- eller kulturpriser på linje med de allerede eksisterende nordiske priser.

Det er nedsatt en parlamentarisk arbeidsgruppe med tre representanter fra kulturutvalget, og en administrativ arbeidsgruppe med representanter fra ministerrådet og kunstkomitéer. Den administrative arbeidsgruppen har avlevert et forslag til ministerrådet, og den parlamentariske arbeidsgruppen har fått mandat fra kulturutvalget. Representanter for ministerrådet skal møte den parlamentariske arbeidsgruppen, som skal samarbeide om et forslag som legges fram for rådet til behandling på Reykjavík-sesjonen i 1995.

Media

Utvalget har ved flere anledninger etterspurt økt adgang til nabolands-tv i Norden. Ministerrådet har analysert tekniske, økonomiske, opphavsrettslige og avtalemessige begrensninger i forhold til økt adgang til nabolands-tv, og produksjon og distribusjon av film i Norden. Rapportene vil danne grunnlag for videre arbeid på dette området i 1995-96.

Kulturutvalgets forslag i betenkningen over nysatsningsprogrammet og budsjettforslaget for 1994, om et utvekslingsprogram for kulturjournalister er gjennomført.

Internasjonale kontakter

Kulturutvalget har nedsatt tre arbeidsgrupper for samarbeid med Baltikum, Europarådet og EU

Baltikum-gruppen hadde møter med den lettiske kulturminister og med parlamentarikere fra kulturkomitéen i Baltisk forsamling den 14. og 15. februar. På dagsordenen stod bl.a. utdanningssamarbeidet i Baltikum, kultursamarbeidet på parlamentarisk nivå mellom Nordisk råd og Baltisk forsamling, den forestående Nordisk-Baltiske kulturkonferansen, og statutter for baltiske priser for litteratur, kunst og forskning.

Nordisk-Baltisk kultursamarbeid var gjenstand for diskusjon under et tre-dagers seminar i Gøteborg, 18.-20. mai. Det er laget en egen rapport fra seminaret i skandinavisk versjon: Kulturutveksling mellom Norden og Baltikum - status og fremtidsperspektiver (TemaNord 1994:565) og i engelsk versjon: Cultural Exchanges between The Nordic Countries and the Baltic States (TemaNord 1994:631).

Hovedtemaer på dagsorden var følgende: a) det nordisk-baltiske kultursamarbeidet; muligheter og utfordringer, b) nordisk og baltisk utdannings- og forskningssamarbeid, c) kultur over grensene og d) lovgivning innen kultursektoren.

EU-gruppen hadde møter 24. og 25. februar med Finlands delegasjon i EU, Danmarks permanente representasjon, EU-parlamentets kulturutvalg, EU-kommisjonens rettsavdeling, og representanter for EFTA-sekretariatet. Diskusjonene berørte aktuelle spørsmål i EU's utdannings- og forskningspolitikk, status for medlemskapsforhandlingene med betoning av sektorer innenfor kulturutvalgets saksområde, EU's offentlighetsprinsipp, samt kultur- og utdanningssamarbeidet innenfor rammen av EØS.

EU-gruppen, tok initiativ til et tredje møte om offentlighetsprinsippet, denne gangen et en-dags seminar i Bryssel, 20. oktober, med temaet "Norden, EU og åpenhet i forvaltningen. Seminaret samlet deltakere fra nordisk samarbeid, fra nasjonale departement og parlament, og ikke minst pressen. Deltakerne fikk innblikk i EU's praksis på området, og arbeidet med å øke allmennhetens og pressens adgang til saksdokumenter og protokoller i EU's forvaltningssystem.

Medlemsforslag

Kulturutvalget har behandlet følgende medlemsforslag:

A 1054/k om utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere

Utvalget anbefalte at det skal iverksettes tiltak for et utvidet nordisk utdanningssamarbeid innenfor fag med få utøvere, i tråd med de synspunkter som er anført i medlemsforslaget, og utvide Nordplus-junior-programmet slik at det kan gis støtte til etablering av nordiske nettverk for å skape og sikre spesialutdanninger for slike fag. Medlemsforslaget ble antatt under Stockholms-sesjonen (rek. nr. 6/1994).

A 1055/k om forsterket nordisk ozonforskning

På bakgrunn av utvalgets betenkning, ble det foreslått at Nordisk Råd ikke skulle foreslå uttalelser eller handlinger over medlemsforslaget.

A 1050/j om handlingsplanen mot narkotikamisbruk i Norden og dets nærområder
Kulturutvalget ytret seg overfor medlemsforslaget, særlig fordi dette verdensomspennende problem berører flere av utvalgets arbeidsområder; barn og ungdom, utdannings-, informasjons- og holdningsskapende arbeid (rek. nr. 8/1994).

A 1065/k om en nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997

Nordisk Råd rekommanderte Nordisk Ministerråd å vurdere mulighetene for en nordisk markering år 1997 ved bokmessen i Frankfurt, og herunder undersøke fordeling av finansieringsbyrden på de berørte parter ved en slik markering, samt å preliminært, i samråd med de nordiske forleggerforeningene, og uten finansielle bindinger anmelde Nordens interesse for en nordisk markering dette år. Medlemsforslaget ble antatt under Stockholms-sessionen (rek nr. 7/1994).

Kulturutvalget har fått følgende medlemsforslag i 1994, som behandles i 1995:

- A 1073/k Nordisk råds musikkpris og de selvstyrte områdene
- A 1082/k forsterkning av litteratursamarbeidet i Norden
- A 1083/k et Nordens Hus i Gøteborg
- A 1084/k nordisk utdanningssamarbeid innen små håndverksområder
- A 1086/k det nordiske språklige samarbeidet og EU
- A 1089/k Orkester Norden
- A 1093/k stöd till folkupplysning og vuxenutbildning i folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisationer
- A 1095/k åtgärder för att främja en öppen förvaltningskultur i Europa
- A 1096/k nordiska forskningsklustrar på toppnivå inom några få områden

Kulturutvalget har fremmet følgende utvalgsforslag i 1994, som skal behandles under Reykjavík-sesjonen i 1995:

- A 1098/k nordisk film og tv-samarbeid overfor barn og ungdom
- A 1088/k å utse nordiske goodwill-ambassadører (*ble av utvalget avsluttet å be presidiet behandle*).

3.3 Socialutskottet

Socialutskottets arbeidsområde innefattar arbeidsmarknads- og arbeidsmiljøpolitikk, social- og helsevårdspolitik samt bygg- og bostadspolitik.

Under året har socialutskottet hållit fem ordinære møten og ett møte med social- og helsevårdsministrarna. Utskottet anordnade dessutom i samråd med de nordiske handikapporganisationerna ett seminarium om FN:s standardregler for funksjonshindrade.

Riksdagsledamot Lena Öhrsvik har varit socialutskottets ordförande de senaste åren, men i og med att hon lämnade svenska Riksdagen hösten 1994 övertog riksdagsledamot Yvonne Sandberg-Fries ordförandeskapet i oktober 1994. Stortingsmedlem Solveig Sollie har varit vice ordförande under året.

(Red. anm: Om utskottets sammansättning og møten 1994 hänvisas till bilaga 8).

Arbetsmarknads- og arbeidsmiljøpolitikk

Arbetsmarknadsfrågene og då særskilt åtgärder for att bekämpa arbeidsløsheten har de senaste åren stått høgt på socialutskottets dagordning. De har varit huvudtema på utskottets sammarmøten og tagits opp på møten med de nordiske arbeidsmarknadsministrarna og i andra sammenheng. Inom utskottet har det dæremot rått enighet om att de arbeidsmarknadspolitiska insatserna har sine begrensninger, även om de kan lindra de værste konsekvenserna av konjunkturedgangen. Utskottet har i stället i växande utstrækning lagt tonvikten vid att verka for att den økonomisk förda politiken skall leda till en tillvæxt i økonomien og skape nye arbeten. Diskussionen om ändamålsenligheten og resultatet av ulike arbeidsmarknadspolitiska åtgärder har dærför under en lång tid for det mesta uteblivit.

Under år 1994 har man från utskottets sida betonat nödvändigheten av att främja samordning av de nordiska insatserna för ökad sysselsättning, att utbyta erfarenheter gällande sysselsättningsfrämjande åtgärder och att diskutera närmare hur den nordiska arbetsmarknaden kan fås att fungera bättre i praktiken. Utskottet har konstaterat att sambandet mellan utbildningsnivå och arbetslöshet är rätt uppenbart, åtminstone på individnivå. I alla OECD-länder är bilden den samma: ju mindre formell utbildning, desto större är risken att vara utan arbete. EU:s vitbok om växt, konkurrenskraft och sysselsättning från 1993, liksom en hel rad andra studier, har identifierat utbildningen som en helt avgörande konkurrensfaktor. Ett viktigt problem är de bristfälliga systemen för vuxenutbildningen och kontinuerlig utbildning. Denna svaghet har lett till en stor grupp arbetslösa som inte klarat av att hänga med i utvecklingen av teknologi och arbetsorganisation.

Mot denna bakgrund har socialutskottet beslutat att ta initiativ till att arrangera seminarium/höring om den del av arbetsmarknadsutbildningen, som rör vuxenutbildningen och kontinuerlig utbildning. Lika viktig som en bra utbildning är för att få in ungdomen på arbetsmarknaden är det att säkra vidareutbildning av medelålders och äldre arbetskraft. I stället för att byta ut denna arbetskraft i den grad som man gör i dag, borde man hellre satsa på utbildning, så att personalen klarar av förändringarna.

Socialutskottet har under året riktat uppmärksamheten på att nyföretagandet i de nordiska länderna stadigt fallit de senaste årtiondena och i dag är det närmast obetydligt. Därför är det viktigt att vidta kraftfulla åtgärder för att skapa bättre förutsättningar för nyetableringen av företag. I annat fall kan man lätt riskera att den centrala delen av kreativiteten i de nordiska samhällena går förlorad.

Liksom arbetsmarknadens parter har socialutskottet lagt vikt vid att kollektivavtal skall betraktas som en viktig normkälla på arbetsmarknaden. De nordiska ländernas arbetsrättslagstiftningar bygger sedan lång tid på den förutsättningen att arbetsmarknadens parter i respektive land har möjlighet att genom kollektivavtal ersätta, komplettera eller fylla ut lagstiftningen. Samtidigt som de nordiska länderna kommer att utgöra en del av en gemensam europeisk arbetsmarknad, anser utskottet det viktigt att man värnar om dessa inslag i ländernas arbetsmarknadslagstiftning och skapar möjligheter för att kunna nyttja kollektivavtal.

På arbetsmiljöområdet har socialutskottet understrukit behovet av att utvidga den nordiska arbetsmiljökonventionen. Det gäller att i den nuvarande konventionen införa rätten till fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande för anställda av alla kategorier. Att som man nu planerar inom sektorn inarbeta dessa aspekter i ett nytt samarbetsprogram på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet får utskottet ta ställning till när programmet föreligger. Det är också mycket viktigt att de resultat som uppnåtts på arbetsmiljöområdet i Norden förs vidare i europeiskt och annat internationellt samarbete.

På migrationsområdet har socialutskottet framfört önskemål om att de nordiska länderna i tid utformar nödvändiga strategier för att förebygga

och motverka en oreglerad migration som kan leda till svårbemästrade problem. På det internationella planet vill utskottet samtidigt verka för nya flykting- och migrationspolitiska strategier som syftar till att migration sker under ordnade former.

Bygg- och bostadspolitik

Under 1990 utvärderades det nordiska samarbetet inom bygg- och bostadsområdet för Nordiska rådets räkning. Samarbetet ansågs vara värdefullt för myndigheternas nationella arbete och för att vidmakthålla en nordisk samsyn som kan bli mer nödvändig beroende på utvecklingen i Europa. År 1992 antog Nordiska ministerrådet nordiskt samarbetsprogram inom bygg- och bostadssektorn för åren 1992-1996. I enlighet med de av socialutskottet framförda synpunkterna avsåg ministerrådet att väsentligt stärka samarbetet kring frågor som rör den fysiska planeringen och utvecklingen av den byggda miljön. En annan målsättning var att öka den gemensamma projektverksamheten inom det bostadspolitiska området i syfte att med effektivt utnyttjande av resurser uppnå goda bostadsförhållanden för den som bor i Norden.

Nordiska rådet antog under året på socialutskottets förslag en rekommendation (rek. 11/1994) till ministerrådet att bibehålla och utveckla det nordiska samarbetet på bygg och bostadsområdet i ett vidare perspektiv med hänsyn tagen till en bärkraftig utveckling inom infrastrukturområdet. Vidare hemställs att man utbyter synpunkter om de bostadssociala målsättningarna i Norden, inleder ett erfarenhetsutbyte mellan Norden och EU i bygg- och bostadspolitiska frågor samt att man utvidgar samarbetet på bygg- och bostadsområdet med de baltiska länderna och i nordvästra Ryssland. Trots att ministerrådet instämt i dessa synpunkter i sitt planeringsdokument (C 2), fortsätter avvecklingen av detta samarbete successivt.

Det är socialutskottets uppfattning att de nordiska medel som avsatts till samarbetet inom bygg- och bostadsområdet bidragit till att förmedla kunskap och synpunkter mellan länderna, och då speciellt till att upprätthålla ett fungerande nätverk mellan forskare. Synergieffekterna demonstreras klart i att genom ministerrådets bevillningar har man från deltagande institutioner fått fram mångdubbla resurser till samarbetet inom sektorn. Existerande nätverk av forskare anses ha en styrka, överblick och beredskap att närma sig nya problemställningar utöver det som länderna klarar individuellt och att dessa inte heller kan återskapas på ett lätt sätt efter upplösning. Därför anser utskottet att det vore fel väg att gå att ge avkall på det som har skapats under årtionden av nordiskt samarbete.

De planer som arbetsgruppen under NBS (Nordiske byggforskningsorganens samarbetsgrupp) presenterat beträffande forskning och utveckling i infrastrukturfrågor inom bygg- och bostadsområdet betraktar socialutskottet som mycket intressanta. Utskottet framhåller att ökat FoU-verksamhet i infrastrukturfrågor på detta område på sikt kan ha positiva effekter på arbetsmarknadssituationen i Norden. Ett nordiskt stöd bör kunna befästa projektets förverkligande. Insatser för att förbättra inomhusklima-

tet och utvidgat samarbete med de baltiska länderna betraktar man också som mycket angelägna uppgifter.

Den föreslagna utvidgningen av samarbetet i förhållande till EU anser socialutskottet vara mycket naturlig. Oberoende av de nordiska ländernas olika anknytning till EU innebär EES-avtalet förändring av de nordiska ländernas bostads-, bygg-, arbets- och kreditmarknader. Genom medverkan i europeiska grupper kan de nordiska länderna dela med sig sina erfarenheter och, det som inte är mindre viktigt, föra ut europeiska forskningserfarenheter inom Norden via nordiska nätverk. Det internationella engagemanget bör dock inte begränsas till EU, eftersom det nordiska samarbetet på området också kan vara av värde för kontakterna med Baltikum och vissa internationella organisationer, t.ex.. OECD och ECE.

Det finns i länderna delade meningar om att utveckla de bostadspolitiska målsättningarna i nordiskt sammanhang. Å ena sidan finns de som hävdar att det inte existerar någon gemensam bostadspolitisk modell och att några nya nordiska specialprogram för bostadssociala målsättningar inte behövs. Varje land bör sköta sin bostadspolitik utifrån sina egna förutsättningar. Å andra sidan finns de som särskilt understryker behovet av att utveckla de bostadssociala målsättningarna som måste utgöra grunden för bostadspolitiskt ställningstagande. Dagens situation anses kännetecknas av avsaknad på tydliga bostadssociala mål. Även om bostadspolitiken under alla omständigheter måste beslutas av varje land för sig, är socialutskottet nu som tidigare av den åsikten att det finns behov av att utbyta synpunkter och gemensamt diskutera bostadssociala mål i Norden.

Social- och hälsovårdspolitik

Vid den 45:e sessionen i Tromsö antogs ministerrådsförslag till ett nytt program för nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet (B 145/s; rek. nr. 23/1994). Föregående program har länge varit grunden för en konstruktiv dialog mellan socialutskottet och ministerrådet samt en förutsättning för att följa upp ministerrådssidans arbete och åtaganden. Utskottet ställde sig positivt till samlingsprogrammets överordnade mål och instämde i hur viktigt det är att framhäva programmets grundpelare, liksom den nordiska välfärdsmodellen och kravet på ett nordiskt mervärde. Däremot är det utskottets bedömning att de strategierna som man tänker tillämpa har fått allt för vag utformning för att kunna fungera som ett kraftfullt verktyg i social- och hälsovårdssamarbetet. Vidare anser utskottet att för att kunna följa upp programmets genomförande måste det knytas till ett system för uppföljning och utvärdering.

Socialutskottet arrangerade en höring i Oslo den 10-11 maj om funktionshindrades levnadsvillkor med utgångspunkt i de av FN nyligen antagna standardreglerna för handikappolitiken. Anförandena finns återgivna i den rapport som sammanställdes vid seminariet: Att skapa ett tillgängligt samhälle för alla - FN:s standardregler för funktionshindrade (TemaNord 1994:564). Deltagare var, förutom utskottets medlemmar, företrädare för handikapprörelsen, Nordiska nämnden för handikappfrågor och de nationella förvaltningarna på området. Det framgick klart att det

finns anledning för de nordiska samhällena, även om de kommit mycket långt, att på nytt utifrån standardreglerna utvärdera situationen för funktionshindrade i Norden. Antingen i samlad form eller genom att bygga in regler i en löpande utvärdering och uppföljning av hur samhällena fungerar, därför att det i dag finns många inslag i den nordiska samhällsutvecklingen som inte leder åt rätt håll.

I samband med EES-förhandlingarna uttryckte socialutskottet vid flera tillfällen att det fanns risk för en sänkning av trygghetsnivån vid en harmonisering med EG. Från ministerrådets sida säkrade man att så inte skulle bli fallet, varken vad gäller bestämmelserna i 1981 års konvention om social trygghet eller andra gemensamma rättigheter på det sociala området.

Det har nu framkommit att bestämmelser från 1985 års överenskommelse beträffande förmåner vid arbetslöshet vad rör en medflyttande make/sambo *inte* tagits med i den nya konventionen. En rad hänvändelser tyder också på att de som flyttat mellan länderna sedan den 1 januari 1994 inte fått sjukpenning och förmåner relaterade till sin lön vid flyttningen.

Den 19 maj 1994 skrev socialutskottets dåvarande ordförande Lena Öhrsvik till Nordiska ministerrådet för att uppmärksamma ministerrådet på en rad klagomål beträffande tillämpningen och eventuella brister i Nordiska konventionen om social trygghet. Av ministerrådets svarsbrev från den 6 juli 1994 framgår att man tillsatt en arbetsgrupp för att se på saken.

För att kräva svar, togs frågan upp med social- och hälsovårdsministrarna på möte i samband med Nordiska rådets session i Tromsø den 16 november. Från ministerrådssidan upprepades det som tidigare framkommit att man tillsatt en arbetsgrupp att se på saken och att den skulle avge rapport hösten 1995. Utskottet uttryckte sin förvåning över att det skulle behöva ta så lång tid, vilket innebär att berörda personer kan behöva vänta upp till två år innan deras ärende slutligen kan avgöras.

Socialutskottet har under året framfört åsikten att folkhälsofrågorna bör få större uppmärksamhet och ökat utrymme i det nordiska samarbetet. Även om folkhälso rapporter i de nordiska länderna visar att den hälsomässiga trenden i stort är positiv finns det vissa problemområden. Dessutom har konstaterats att det föreligger mycket begränsad information om i vilken utsträckning Norden i sin helhet och de enskilda länderna lyckats minska de sociala skillnaderna i ohälsa och tidig död. Länderna har heller inte hunnit långt i att utveckla strategier för att förbättra hälsans villkor för de grupper som är sämst ställda i samhället. Utskottet har också betonat att utvecklingen på alkoholområdet sett ur folkhälso perspektiv är oro väckande, och även om man kan mäta en viss minskning i alkoholkonsumtionen, är det långt från det mål om 25%-ig minskning fram till år 2000 som länderna ställt sig bakom.

FN:s barnkonvention anser socialutskottet vara ett av de viktigaste instrumenten som tillkommit under senare år för att värna om barns och ungdomars levnadsvillkor, rättigheter och intressen. I syfte att verka för att den efterlevs har man föreslagit att ministerrådet vidareutvecklar sitt sam-

arbete på områden som FN:s barnkonvention berör samt att de nordiska ländernas regeringar i olika sammanhang verkar för att efterlevnaden av FN:s barnkonvention prioriteras.

Den senaste tiden har drog- och narkotikafrågorna fått förnyad uppmärksamhet. Flera västeuropeiska länder upplever en kraftig uppgång i det tunga narkotikamissbruket och den narkotikarelaterade dödligheten. Många av de före detta Sovjetrepublikerna och övriga östeuropeiska länder har blivit transitländer för narkotika till Norden och Västeuropa. Socialutskottet har i överläggningar med social- och hälsovårdsministrarna klart markerat att en liberalisering av narkotikapolitiken, som numera märks på många håll i Europa, liksom en legalisering av narkotiska preparat inte kommer i fråga.

Från socialutskottets sida har man också under året framfört önskemål om att ministerrådet får till stånd en undersökning av förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete kring missbruket av anabola steroider och andra dopingpreparat. Dessutom anser man att ländernas regeringar bör föra upp problemet med anabola steroider utanför idrotten på dagordningen i internationella fora och verka för att alla medlemmar av Europarådet ratificerar rådets anti-dopingkonvention från 1989.

Äldreområdet kommer ha fortsatt hög prioritet i socialutskottets arbete. Som uppföljning av seminariet i Bergen i september 1993 om framtidens äldreomsorg har man beslutat att i utskottets arbete på området speciellt lyfta fram frågan om flexibel pensionsålder, institutionernas vara eller icke-vara, och solidaritet mellan generationerna.

Internationella kontakter

Internationella frågor och då särskilt europafrågorna har de senaste åren fått allt större utrymme i socialutskottets arbete. Utskottets tre arbetsgrupper på det internationella området har alla varit mycket aktiva under året.

Arbetsgruppen för FN-frågor har förutom möten om aktuella frågor besökt Världshälsoorganisationens (WHO) regionala kontor i Köpenhamn i samband med januarimötena 1994 och deltagit i ILO:s 81:a arbetskonferens i Genève i juni 1994. Vid samma tillfälle besökte arbetsgruppen FN:s Ekonomiska kommission för Europa (ECE), International Organisation for Migration (IOM), WHO, Metallarbetarnas internationella organisation (IMF), och Funktionärernas internationella organisation (FIEF), som alla har sina huvudkontor i Genève. Det som kanske väckte störst intresse under besöket i Genève var diskussionen på ILO-konferensen om eventuellt införande av en socialklausul i det nya världsfrihandelsavtalet.

Arbetsgruppen för Europafrågor reste i slutet av september 1994 på studieresa till Strasbourg och Bryssel. På dessa ställen hade man möten med företrädare för Europaparlamentet, EU-kommissionen, Ekonomiska och sociala kommittén (ESC), och Regionala kommittén (COR). Där fick man bra översikt över hur man hanterar frågor på utskottets ansvarsområde inom EU.

Socialutskottets Baltikumgrupp företog i augusti 1994 en studieresa till Lettland, Litauen och Kaliningrad. Där sammanträffade man bl a med häl-

sovärdsministern i Lettland, företrädare för den Baltiska församlingen, Litauens hälsovårdsminister, och länsadministrationen i Kaliningrad. I en rapport från resan redogörs utförligt om situationen på social- och hälsovårdsområdet i dessa länder.

3.4 Miljöutskottet

Miljöutskottet har ansvar för frågor rörande miljö, regionalpolitik, jord- och skogsbruk, fiskeri samt transport, trafiksäkerhet och telekommunikation.

Miljöutskottet har under 1994 hållit 5 ordinarie utskottsmöten. Dessutom har utskottet haft möten med miljöministrarna och med transportministrarna i anslutning till Nordiska rådets 44:e session i Stockholm samt med miljöministrarna i samband med Nordiska rådets 45:e session i Tromsø.

Utskottet har i samband med utskottets sommarmöte fått information om pågående verksamhet och tillfälle att diskutera med ett antal forskare, myndigheter och företag, bl.a. ledningen för Kristinebergs marinbiologiska station, jordbruksuniversitetet Ultuna och kärnkraftverket Barsebäck. Utskottet har vidare haft en diskussion med direktör Harro Pitkänen, Nefco om vad som skall göras för att få igång finansieringen av projekt inom ramen för åtgärdsprogrammet för sanering av Östersjön samt fått information av Sekretær Elling Lorentsen om den verksamhet som bedrivs av Nordiske Fiskeres Miljösekretariat.

Riksdagsman Anneli Jäätteenmäki var miljöutskottets ordförande och folketingsmedlem Dorte Bennedsen dess vice ordförande till och med den 44:e sessionen i Stockholm. Därefter har lagtingsman Olof Salmén varit ordförande och stortingsrepresentant Paul Chaffey varit vice ordförande.

(Red. anm: Om utskottets sammansättning och möten 1994 hänvisas till bilaga 8).

Samarbetsfrågor

Inför Nordiska rådets 44:e session i Stockholm avgav miljöutskottet betänkanden över följande medlemsförslag (samtliga betänkanden resulterade i rekommendationer):

A 1035/m omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv (rek. nr. 2/1994);

A 1060/m redovisning av allt kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering (rek. nr. 3/1994)

Ett gemensamt betänkande avgavs över medlemsförslagen:

A 1061/m bæredyktig utveckling i Arktis och A 1062/m om motverknin g av atomtrusler i Arktis (rek. nr. 4/1994).

Vidare avgav miljöutskottet betänkanden över följande ministerrådsförslag:

B 140/m samarbete för bevarande av genetiska resurser (rek. nr. 5/1994) samt

B 142/m en nordisk miljöstrategi (rek. nr. 1/1994).

Inför den 45:e sessionen i Tromsø avgav utskottet ett betänkande över medlemsförslag

A 1072/m om en nordisk skogsinformation (rek. nr. 27/1994).

Utskottet avgav också ett gemensamt yttrande över ministerrådsförslag

B 144/b om Nordiska ministerrådets budget för 1995 samt

C 2 Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för samarbetet 1995.

Miljöfrågor

Miljöfrågorna och då särskilt ministerrådets nya miljöstrategi har av naturliga skäl stått högt på utskottets dagordning. Det har för utskottet varit viktigt att bevaka att ministerrådet i sin strategi tar upp de väsentliga problemområdena och att prioriteringen av insatserna speglar de reella behoven. Under den 44:e sessionen genomfördes ett gemensamt möte med miljöministrarna vid vilket behandlades ministerrådsförslaget till nordisk miljöstrategi. Från utskottets sida framhölls både vid mötet och i rådsdebatten att om strategin skall kunna bli ett verkningsfullt underlag för det nordiska miljösamarbetet måste den konkretiseras ytterligare på flera punkter, bl.a. vad gäller energipolitik, trafikens miljöfrågor, samt kompletteras vad gäller hävdandet av miljöintressen i den internationella handeln.

Utskottet framhöll vidare de östeuropeiska kärnkraftverken och behandlingen av deras kärnavfall som ett av de mest angelägna problemen för samarbetet samt att arbetet bör föras i systematiska former, eventuellt i form av en handlingsplan. Från utskottets sida efterlystes vidare handling från ministerrådets och regeringarnas sida vad gäller Östersjöns miljöproblem.

I anslutning till Nordiska rådets 45:e session i Tromsø hölls ytterligare ett möte med miljöministrarna mot bakgrund av "redegørelse for opfølning af målsætningerne i Den Nordiske Miljøstrategi april - oktober 1994" som utsänts till utskottet på förhand. Revideringen av strategin kommer att inledas 1995 med avsikt att lägga fram den nya versionen under 1996. Möjligheter kommer att finnas för miljöutskottet att i lämplig form följa arbetet i ministerrådets expertgrupp under revideringen.

Vidare diskuterades samarbetet om klimatfrågor och behovet av ytterligare åtgärder för att minska utsläppen av CO₂ och andra drivhusgaser. Det konstaterades att de åtgärder som används eller aviserats för att åstadkomma stabilisering av utsläppen till slutet av 1990-talet ej är tillräckliga för att målet skall uppnås. Strävandena efter stabilisering och reduktion av CO₂-utsläppen stöds internationellt. Inom EU pågår en diskussion om energipolitiska medel, där utgångspunkten måste vara miljöpolitisk, enskilda länders åtgärder får inte ses som konkurrenshämmande. Inom EU strävar man hårt att finna en lösning, t.ex. minimiavgifter. Många frågor återstår att lösa, såsom avgiftsnivå, skillnader mellan norra och södra EU, vilka energikällor som skall avgiftbeläggas. Det fastslogs att jämförbarhet och likabehandling är viktiga nyckelbegrepp i det fortsatta arbetet. Man kunde t.ex. vad gäller kärnkraft överväga att belägga användandet av den med en riskavgift.

En viktig fråga för utskottet är hur processen för finansieringen av miljöåtgärderna i Nordens närområden skall kunna snabbas upp. Vid mötet med miljöministrarna diskuterades därför också Nefco:s framtida arbete mot bakgrund av den under 1994 genomförda utvärderingen av verksamheten. Evalueringsrapporten visar bra resultat trots litet grundkapital. Vidare är Nefco ett gott instrument för att dra in privatkapital till projektverksamheten och att få till joint venture-projekt. Det konstaterades dock att Västeuropa ej klarar av att finansiera alla behövliga miljöåtgärder i Central- och Östeuropa. Länderna i dessa områden måste själva klara många insatser och de nordiska länderna bör till stor del satsa på att underlätta för de aktuella länderna att låna pengar från de internationella finansieringsinstituten. Ett utvecklingsarbete vad gäller finansieringsformer och -villkor ansågs vara en viktig åtgärd för att förbättra situationen. Vidare kan det genom att bättre kanalisera ländernas bilaterala bidrag vara möjligt för mottagarländerna att använda dem som en grund för fortsatt upplåning i större konkreta projekt.

Det är viktigt att miljöarbetet uppmärksammas och att de nordiska ländernas medborgare inser betydelsen av de insatser som görs för att åstadkomma en hållbar utveckling i de nordiska länderna.

Miljöutskottet och miljöministrarna har därför kommit överens om att ett ministerrådsförslag om inrättande av ett nordiskt miljö och naturpris bör lämnas till vårsessionen 1995 (B 150/m).

Regionalpolitik

Det framtida regionalpolitiska samarbetet är en viktig fråga för utskottet. Utskottet har framhållit att de grundläggande samarbetsbehoven både vad gäller samarbete inom Norden och med våra närområden inte torde upphöra oavsett utfallet i folkomröstningarna om medlemskap i EU. Detta gäller bl.a. frågor om miljö och utveckling i Östersjön, i Barentsområdet och i det övriga Arktis. Oklarheten vad gäller organisation, m.m. har dock föranlett utskottet att föreslå ministerrådet att ett reviderat nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram skall läggas fram vid den 46:e sessionen i Reykjavik (B 147/m).

Jord- och skogsbruk, fiskeri

Utskottet har vad gäller dessa sektorer ansett det viktigt att de etablerar ett långtgående samarbete med miljösektorn med avsikt att fördjupa den pågående integreringen av miljöfrågorna i sektorernas arbete. Ett sådant arbete har påbörjats inom alla sektorerna. Inom jordbrukssamarbetet prioriterar utskottet också högt bevarandet av de genetiska resurserna vad gäller nyttoväxter och husdjur.

Miljöutskottet har i olika sammanhang framhållit vikten av att de nordiska skogstillgångarna skyddas och utvecklas. För detta räcker det inte med ett passivt bevarande av resurserna. Det krävs en aktiv vård, vilken samtidigt möjliggör bevarande av de biotoper som främjar mångfalden i naturen. Skogarna och skogarnas utveckling är en fråga av internationellt intresse och alla länder bör göra en insats för att säkra att alla skogar blir

bärkraftigt utnyttjade. Den nuvarande trenden inom skogsbruket innebär ökad nettotillväxt av skog i hela Norden. Vidare bedrivs ett aktivt forsknings- och utvecklingsarbete nationellt och inom ramen för det nordiska samarbetet.

I sitt betänkande över medlemsförslag A 1072/m om en samnordisk skogsinformation har utskottet framhållit att skogsbruket går mot en bärkraftig utveckling och att en saklig information om möjligheterna till och förutsättningarna för ett bärkraftigt skogsbruk borde riktas till marknaden. På utskottets förslag beslöt Nordiska rådet vid Tromsösessionen attrekommendera ministerrådet att verka för att ett samarbete etableras mellan de nordiska ländernas skogsnäringar, skogsmyndigheter och nationella och nordiska skogsforskningsorgan i syfte att ta fram saklig information om de nordiska ländernas skogstillgångar och skogsdrift (rek. nr.27/1994).

Transporter

Transporternas miljöfrågor är för miljöutskottet en av de viktigaste frågorna för det nordiska transportsamarbetet. Alla sektorer måste sträva efter en integrering av miljöfrågorna i sin verksamhet, men på grund av transporternas stora miljöpåverkan är det särskilt angeläget att denna sektor finner verksamma former för att axla miljöansvaret.

Vid ett möte med transportministrarna i anslutning till den 44:e sessionen i Stockholm diskuterades utvecklingen inom det nordiska transportsamarbetet mot bakgrund av att det i ministerrådsförslaget om nordisk miljöstrategi utlovats ett intensifierat sektorssamarbete om ett miljöanpassat transportsystem. Miljöutskottet ansåg det därför viktigt att få information om transportsektorns planer på egna insatser och övergripande samarbete med miljösektorn samt om finansieringsbehovet. Ministerrådet framhöll att sektorsansvaret för transporternas miljöfrågor är accepterat i alla länder och att man är beredda att ta ett långtgående ansvar. Den nordiska basen är därvid viktig men inte tillräcklig. Den europeiska transportministerkonferensen (CEMT), vilken utökats med ett antal östeuropeiska länder och samarbetet mellan trafikministrarna i Östersjöländerna är viktiga komplement.

Övriga kontakter

På uppdrag av utskottet besökte ordföranden och sekreteraren under hösten Helsingforskommissionen, Nordiska investeringsbanken samt det nordiska miljöfinansieringsbolaget Nefco för att diskutera och kartlägga deras syn på finansierings- och prioriteringsfrågor vad gäller miljöåtgärder.

Miljöutskottet gjorde i samband med sitt sommarmötet ett besök på Kristinebergs marinbiologiska laboratorium och informerades om miljötillståndet i Västerhavet fem år efter algblooming och säldöd, bl.a. bottenförhållandena, internationellt samarbete och samarbetet Norge - Sverige om Idefjorden och Glomma. Flora och fauna har återhämtat sig snabbare efter giftalginvasionen 1988 än forskarna väntat. I princip finns inga skador kvar efter blomningen. Det framhölls dock att algproblemen har ökat dramatiskt efter 1980 och att den höga kvävebelastningen som förorsakar tillväxten kvarstår trots vidtagna åtgärder. Utskottet informerades vidare om den s.k. djupvattenbildningen mellan Grönländska och Norska Haven och dess betydelse för Golfströmmen.

Under den fortsatta resan informerades utskottet om det pågående utvecklingsprojektet mellan Göteborgs spårvägar, Göteborgs Energi och Volvo bussar angående drift av bussar med naturgas där erfarenheterna är positiva. I Värö bruk fick utskottet i fabriken följa blekning av pappersmassa med en ny klorfri metod samt informerades om råvaror, arbetsmetoder etc. i bruket. I Halmstad berättade docent Sigfried Fleischer och byrådirektör Lisbeth Schultze från länsstyrelsen om vattensituationen allmänt och i Laholmsbukten. Det framhölls att försurning och övergödning är två sidor av samma fenomen. Försurningen bidrar till att näringsämnen läcker bort från skog och åker och övergöder vattendragen. Ett viktigt motmedel för att förhindra havsövergödning är att våtmarkerna återetableras. Vidare är produktionsformerna viktiga i skogsbruket. Den dramatiska förlusten påvisades av näringsämnen i skog och mark de senaste 200 åren jämfört med övrig postglacial tid.

I Malmö informerades om länet och länsstyrelsernas nya organisation 1 juli 1994, om Öresundskommitténs arbete, om Öresunds vattenvårdsförbund, om Öresundsbroprojektets konsekvenser vad gäller omläggning av trafik i Malmö med omgivningar. I Barsebäck informerades bl.a. om kraftproduktionen. Beträffande säkerheten framhölls att denna förbättrats oerhört under 80-talet. Samspelet mellan människa och maskin betonas nu. Arbete inriktas på att förebygga, att motverka skador om något trots allt skulle hända och att lindra eventuella skador. Hörmanderutredningen beträffande säkerheten i Barsebäck har utpekat några områden där säkerheten skulle kunna bli ännu bättre, bl.a. brandskydd. Man informerade slutligen om säkerhetssamarbetet med kärnkraftverket i Ignalina, i Litauen.

Vid Lantbruksuniversitetet Ultuna informerades om det ekologiska kretsloppet samt om näringsförsörjning och odlingsmetoder vid ekologisk tomatodling. SLU:s databank för hotade arter presenterades. Den skall ingå i ett samarbete, centrumbildning för biologisk mångfald. Det framhölls att jord- och skogsbruket genom sina metoder är det viktigaste hotet mot djurarterna. Modifierade skogsmetoder är viktigare än bildandet av natur-

reservat. Ett försök med energiskog besöktes. Det framhölls att redan idag producerar bioenergi 15% av den totala produktionen. Projektet avser att få fram ett ekologiskt uthålligt system för energiskog. Därefter besöktes Nopex 102 meter höga forskningmast i Norunda, ett internationellt projekt i samarbete med 17 länder till uppföljning av Riokonferensens förhandlingar om klimatprocessen. Liknande master sätts upp i bl a regnskog och avsikten är att mäta avdunstning och annan påverkan av olika skogstyper för att bättre förstå klimatpåverkan, tillväxt m.m. Slutligen besöktes avfallslagret i Forsmark där utskottet besåg det underjordiska lagret för låg- och mellanaktivt avfall och fick information om lagringsmetoder m.m. Därefter besågs den s.k. biotestsjön och sälbevarandeprojektet.

3.5 Økonomisk utvalg

Økonomisk utvalg har i 1994 hatt fem møter inklusiv møtene i forbindelse med Rådets 44. og 45. sesjon. I forbindelse med utvalgets sysselsettingskonferanse i Lyngby i april 1994 hadde man et fellesmøte med Nordisk Ministerråd - finansministrene - om det nordiske arbeidet i OECD om disse spørsmål. Ved Tromsø-sesjonen hadde man igjen et møte med finansministrene, hvor man drøftet dels sysselsettings- og konjunkturutsiktene i Norden, og dels samarbeidet med de baltiske stater.

Utvalgets leder siden Rådets 44. sesjon har vært folketingsmedlem Niels Ahlmann-Ohlsen. Nestleder er stortingsrepresentant Thorbjørn Jagland.

(Red. anm: Om utskottets sammansætning och möten 1994 hänvisas till bilaga 8).

Generelt

Utvalgets hovedsaker har også i inneværende år vært sysselsettingsspørsmålene, utviklingen omkring de europeiske markedsspørsmål, forholdet til de baltiske og sentral-europeiske stater, og energisamarbeid i Norden og Østersjø-regionen.

Også virksomheten til Nordisk Investeringsbank og øvrige nordiske spesialfond i tilknytning til denne, samt innsatsen gjennom Nordisk Industrifond har vært sentrale tema på utvalgets dagsordener.

Utvalget har lagt vekt på en aktiv deltakelse i nordiske og europeiske seminarer og konferanser om saker som faller innen utvalgets arbeidsområder.

Sysselsettingsspørsmålene

Til Rådets sesjon i Stockholm i mars mottok man Ministerrådets tilbakemelding om tiltak som var iverksatt eller under utforming for å følge opp Rådets rek. nr. 26/1993 om den nordiske sysselsettingssituasjonen.

Utvalget avgav en betenkning (med en særlig uttalelse tilføyet fra den sosialdemokratiske fraksjonen) om denne meldingen, og denne gav grunnlag for et lengre ordskifte i plenum.

I utvalgets regi ble det 11.-12. april 1994 avholdt en konferanse i Lyngby om samme tema. En rekke eksperter fra embetsverk, forskningsin-

stisjoner og organisasjoner i og utenfor Norden redegjorde for ulike aspekter ved arbeidsmarkeds- og sysselsettingsspørsmålene. Konferansen ble innledet med innlegg fra flere av de nordiske arbeidsmarkedsministre. Deltakere på konferansen var en rekke Rådsmedlemmer, representanter fra de nasjonale parlamenters respektive fagkomiteer, representanter for arbeidsmarkedets organisasjoner og fra pressen.

Innleggene og deler av diskusjonen på konferansen ble senere presentert i en rapport "Vad kan göras åt arbetslösheten?", som er utgitt i NRs publikasjonsserie (Nord 1994:17).

I forbindelse med Lyngby-konferansen ble økonomisk utvalg invitert av Nordisk Ministerråd - finansministrene - til et fellesmøte hvor man ble orientert om den rapport om sysselsettingsspørsmål som var under utarbeidelse i OECD. Utvalget fikk anledning til å kommentere de posisjoner som de nordiske regjeringer ville presentere på denne rapporten.

Under våren og sommeren har utvalget videre behandlet et nytt medlemsforslag A 1067/e om en nordisk handlingsplan for å bedre sysselsettingen i Norden. Forslaget, som ble reist av den sosialdemokratiske gruppen, resulterte på Tromsø-sesjonen i en ny rekommandasjon til Ministerrådet (nr. 25/1994) om å forsterke innsatsene for å skape vekst og sysselsetting i Norden.

I forbindelse med Tromsø-sesjonen hadde utvalget invitert Ministerrådet - finansministrene - til et fellesmøte hvor man fikk en redegjørelse for hvilke prognoser man nå har for den økonomiske utvikling i Norden, hvilke nordiske og europeiske tiltak som Ministerrådet arbeider med omkring arbeidsmarkedsspørsmålene, og de nordiske innsatsene i Baltikum.

Utenomnordisk samarbeid

Utvalget har både i betenkninger om saker som fremmes for Rådets plenum og i kontakter med andre organisasjoner understreket betydningen av at det nordiske samarbeidet må sees som en integrert del av europeisk politikk ikke minst når det gjelder handelspolitikk, sysselsettingstiltak, energispørsmål og infrastruktur. Forholdet til de baltiske og sentral-europeiske stater har i den forbindelse fra utvalgets side blitt viet særlig oppmerksomhet.

Økonomisk utvalg har vært representert på en rekke nordiske og europeiske konferanser om disse tema. Nevnes kan bl.a. "5th Hansa Business Days" i Kiel (14.-15. mars), "International Conference on Trade with the Baltic and Central European countries", i Tallinn (10.-14. oktober), CSCE-seminar i Tallinn (6.-9. september), CEFTA/EU-konferanse i Budapest (15.-16. desember), seminar om transportsektoren i Østersjø-området, i Malmø (11.-12. august), og på norsk-svensk energikonferanse, Oslo (21.-22. oktober). Utvalget var også representert på den 3. parlamentariske Østersjø-konferanse, i Warszawa (5.-6. mai).

På utvalgets møter har det dessuten vært et fast innslag på dagsorden at man har hatt gjensidige orienteringer om EU/EØS-situasjonen i medlemslandene i Nordisk Råd.

Utvalget har også vært ansvarlig fra Nordisk Råds side for et seminar i Tallinn (2.-3. desember) sammen med Baltisk Forsamlings juridiske utvalg, med tema eiendomslovgivning, privatisering og utenlandske investeringer i Baltikum.

Når det ellers gjelder samarbeidet med Baltikum så vedtok Rådet på Tromsø-sesjonen en rekommandasjon (nr. 26/1994) om å undersøke mulighetene for et særlig venturefond for industrioppstarting i Baltikum. Denne rekommandasjonen ble vedtatt etter et utvalgsforslag fra økonomisk utvalg, A 1090/e om opprettelse av et risikokapitalfond for investeringer i små og mellomstore bedrifter i de baltiske stater.

Energispørsmål

Utvalgets planlagte fellesarrangement sammen med Miljøutvalget av en konferanse om energi- og miljøspørsmål har av praktiske grunner blitt utsatt noe. Seminaret, eller "høringen", skal nå holdes i Oslo 31.1 - 1. 2 1995. Foruten de to berørte utvalgene vil man også invitere deltakere fra Baltisk Forsamling og fra berørte russiske institusjoner.

I begynnelsen av mai (4. mai) hadde utvalgets arbeidsgruppe for energispørsmål et møte i København med Nordels styre vedrørende nordiske energispørsmål i allminnelighet, og utviklingen av de nasjonale energilovverk mer spesielt.

Utvalget var også representert på "World Petroleum Congress" i Stavanger i begynnelsen av juni 1994.

3.6 Budgetutskottet

Budgetutskottet har under 1994 haft 7 sammanträden.

Peter Angelsen, (Sp), Norge har varit ordförande och Árni M. Mathiesen, (Sj), Island har varit vice ordförande.

(Red. anm: Om utskottets sammansättning 1994 hänvisas till bilaga 8).

Budgetutskottet har under 1994 koncentrerat sig kring följande frågeställningar:

- att skapa förutsättningar för ökad politisk styrning av plan- och budgetprocessen som ger möjlighet till reell politisk diskussion om målsättningar och prioriteringar. Detta resulterade i beslut på sessionen i Tromsö om att rådet ska avge politiska riktlinjer för kommande års planer och budget vid vårsessionen. Vidare ska partigrupperna ges faktiska möjligheter att diskutera och värdera förslag till planer och budget utifrån mål och prioriteringar;

- att diskutera nödvändigheten av politiska prioriteringar, koncentration av de samnordiska insatserna och behovet av flexibilitet för att ge utrymme för aktuella politiska frågor och problem;

- att diskutera behovet av aktiv parlamentarisk granskning och kontroll av det samnordiska arbetet, särskilt sambanden med arbetet på nationellt plan och i relation till Europa.

De diskussioner och frågeställningar budgetutskottet koncentrerat sig på skall ses som ett led i processen att skapa förutsättningar för ett målinriktat

samnordiskt arbete utifrån den nya situation som gäller fr.o. m. 1995 med ytterligare nordiska medlemmar i EU.

Vid den 45:e sessionen i Tromsö rekommenderades Nordiska ministerrådet (rek. nr. 18/1994), efter förslag av budgetutskottet, att tillsammans med rådet snarast finna formerna för det nordiska samarbetet utifrån den situation som råder efter det att resultaten från samtliga folkomröstningar om EU är kända. Rådet förutsätter att förslag och idéer presenteras vid statsministrarnas redogörelse vid Nordiska rådets session i Island.

Under 1994 har budgetutskottet som kontrolluppgift valt att granska hur offentlighetsprincipen fungerar i samnordiska organ. Grunden för granskningen är artikel 43 i Helsingforsavtalet (artikeln tillkom 1974):

"I det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas".

Vissa brister i tillämpningen kunde konstateras. Detta resulterade i utskottsförslag A 1091/b budgetutskottets kontrolluppgift.

Offentlighetsprincipen i nordiska samarbetsorgan, där det uppmanas till uppstramning av tillämpning av rutiner för diarieföring och arkivering för presidiesekretariatet (internt beslut nr. 2/1994; se bilaga 3), ministerrådssekretariatet och nordiska institutioner.

Vidare har budgetutskottet granskat rådets bokslut och revisionsberättelse för 1993 (C 9/b). Plenarförsamlingen beslutade vid Tromsösessionen att lägga saken till handlingarna som slutbehandlat spørsmål.

4 Partigrupperna

4.1 Den konservative gruppe

Den konservative gruppe i Nordisk Råd består ved årsskiftet 1994/95 af 19 valgte medlemmer, samt disses suppleanter fra følgende partier:

Danmark	Det konservative Folkeparti (KF)
Færøerne	Fólkaflokkurin (Ffl)
Finland	Nationella samlingspartiet (Kansallinen Kokoomus) (Kok.)
Åland	Frisinnad Samverkan (FS)
Island	Selvstændighedspartiet (Sjálfstæðisflokkurinn) (Sj)
Norge	Høyre (H)
Sverige	Moderata samlingspartiet (m)

Den konservative gruppe i Nordisk Råd har i 1994 mødtes i tilknytning til de af Nordisk Råd afholdte møder. Det vil sige foråret ved januarmødet i Stockholm samt ved sessionen ligeledes i Stockholm og i efteråret ved septembermødet i København og ved sessionen i Tromsø.

Ved sessionen i Stockholm genvalgtes Hans Engell (KF) til formand for gruppen. Endvidere nedsattes et arbejdsudvalg for gruppen bestående af 1 medlem fra hvert land. Arbejdsudvalget har afholdt koordinerende møder i tilknytning til gruppens møder.

Arbejdsåret 1994 har særligt været præget af henholdsvis riksdag- og folketingsvalg, samt EU-afstemningerne i Finland, Sverige og Norge.

Gruppen har gennem året endvidere været engageret i debatten om den europæiske integrationsproces samt forholdet til Norden. Særligt spørgsmålet om hvilke omstruktureringer dette måtte medføre for Nordisk Råd har været debatteret.

I forlængelse af denne debat fremlagde Den konservative gruppe sit medlemsforslag hvor i man foreslog, at der blev nedsat en arbejdsgruppe af parlamentarikere og ministre som skulle komme med forslag til ændret struktur for det nordiske samarbejde (A 1092/p; rek. nr. 21/1994).

Bevæggrunden for forslaget var, at der vil blive brug for at gøre status over resultaterne af det nordiske samarbejde, men også en fælles kortlægning af de muligheder, der fortsat ligger i samarbejdet inden for Nordisk Råd, som følge af at visse nordiske lande bliver medlemmer af EU og andre står udenfor.

De nordiske lande har dermed en mulighed for at bruge det etablerede nordiske samarbejde som en fælles platform inden for EU-samarbejdet. Ikke fordi det er hverken sandsynligt eller ønskværdigt, at de nordiske lande skal søge at føre blokpolitik inden for EU, men fordi Norden i fællesskab kan udvælge en række temaer, som man er enige om bør sættes på den europæiske dagsorden, ligesom nordisk samarbejde kan bruges til fælles rådslagninger om væsentlige spørgsmål, der behandles i det europæiske samarbejde. Det gælder også om at forhindre dobbeltarbejde mellem Nordisk Råd og EU's institutioner.

Målet for arbejdsgruppen er, at man inden sessionen på Island kan forberede et udspil - eventuelt et foreløbigt oplæg - om struktur og form for det fremtidige nordiske samarbejde.

De væsentlige punkter i forslaget skal kort skitseres:

- Den fremtidige struktur for det nordiske samarbejde i lyset af resultatet af folkeafstemningerne i Finland, Sverige og Norge;
- Prioritering af hvilke politiske områder, nordisk samarbejde skal koncentrere sig om;
- Metoder til behandling af EU-forslag og -direktiver med betydning for det nordiske samarbejde og kulturfællesskab;
- Hvorledes kan det nordiske samarbejde bruges som et rådslagnings- og beslutningsorgan i forhold til det europæiske samarbejde;
- Hvorledes sikres samarbejdet med de nationale parlamentarikere fra for eksempel markeds- og Europaudvalg til Nordisk Råds udvalg og komiteer samt nordiske medlemmer af Europaparlamentet.

I arbejdsgruppen repræsenterer formand Hans Engell Den konservative gruppe.

Det har gennem året været et ønske i Den konservative gruppe, at styrke partipoliseringen i forhold til Nordisk Råds arbejde. Således har der også inden for gruppen i stil med tidligere år pågået et internordisk partisamarbejde. Der har blandt andet været afholdt hele 2 partiledermøder i 1994.

Gruppens udenomsparlamentariske virksomhed har også i år bestået i en række seminarer for gruppens medlemmer, samt for konservative parlamentarikere fra de nationale parlamenter.

Der har været afholdt konference vedrørende konservative EU-politiske spørgsmål. Herunder har man fastholdt kontakten og samarbejdet med Konrad Adenauer Stiftung fra Tyskland.

Gruppen har igennem året 1994 fortsat udgivelse af Nord Nyt - det nordiske konservative informationsskrift.

Planerne for gruppens arbejde i 1995 omhandler bl.a. fortsættelse af det tætte politiske samarbejde med de baltiske lande. Herunder afholdelse af en konference.

Der vil også blive afholdt en konference for yngre konservative - hovedsageligt parlamentarikere - omhandlende det nordiske og europæiske samarbejdes fremtid, særligt med tanke på hvilke partipolitiske områder og sagsvinkler der vil have interesse.

Ligesom at der inden for gruppens eget regi vil blive afholdt en konference om det fremtidige nordiske samarbejdes struktur og samarbejdsform.

Under året 1994 har *Mads Lebech* fungeret som gruppesekretær, med sekretariat placeret på Christiansborg i København.

4.2 Midtengruppa

Midtengruppa i Nordisk Råd, formelt starta i 1982, hadde pr. 1. desember 1994 representantar frå 14 nordiske midtenparti. Gruppa mista to representantar i det svenske Riksdagsvalet, men vann ein på Færøyane. Venstre i Danmark fekk ein ny representant og Kristeligt Folkeparti mista ein i det danske Folketingsvalet. Midtengruppa har nå 25 parlamentarikarar. Følgjande parti er representerte i Midtengruppa:

Danmark	Venstre (V) Radikale Venstre (RV) Kristeligt Folkeparti (KRF) (fram til 21. september)
Grønland	Atassut (At)
Færøyane	Sambandsflokkurin (Sb)
Finland	Suomen Keskusta/Centern i Finland (K) Suomen Kristillinen Liitto (SKL) Svenska folkpartiet (SFP)
Åland	Åländsk Center (ÅC)
Island	Framsóknarflokkurinn (F)
Norge	Senterpartiet (Sp) Kristelig Folkeparti (KrF)
Sverige	Centerpartiet (c), Folkpartiet liberalerna (fp) Kristdemokratiska samhällspartiet (kds)

I tillegg har Midtengruppa jamn kontakt med midtenparti i regjering eller parlament, som Själfstýriflokkurin, Miðflokkurin, Kristeliga Fólka-flokkurin, Føroya Framburðs- og Fiskivinnuflokkur på Færøyane, Centrum-Demokraterne i Danmark og Liberalerna på Åland.

I arbeidsutvalet sit Halldór Ásgrímsson (F), gruppeordførar, Island og nestleiar Knud Enggaard (V), Danmark saman med Johan J. Jakobsen, (Sp), Norge, Elver Jonsson, (fp), Sverige, Timo Järvi-lahti (Kesk.), Finland og fram til riksdagsvalet Ingrid Näslund, (kds), Sverige.

Frå 1. desember har Solveig Sollie, (KrF), Norge vore fungerende arbeidsutvalsmedlem.

Midtengruppa er godt nøgd med auken i det nordiske budsjettet for 1995, slik ministerrådet la fram budsjettauken i sesjonen i Stockholm, etter at ordførar Halldór Ásgrímsson hadde lagt fram eit medlemsforslag (A 1068/b; rek. nr. 18/1994). I budsjettarbeidet har Midtengruppa prioritert miljø og sysselsetting, saman med styrking av nærings-samarbeidet. Også det folkelege samarbeidet, representert av mellom andre Foreningane Nordens Forbund, var mellom dei prioriterte områda i Midtengruppa sitt budsjettarbeid.

Etter ein studietur for arbeidsutvalet i april, la Midtengruppa fram eit forslag A 1076/p om å styrke samarbeidet over Nordsjøen, som eit ledd i arbeidet med å styrke det regionale samarbeidet i Europa. Forslaget omfatta auka samarbeid om miljø, fiske, handel, kulturutveksling, turisme og olje. Midtengruppa har tidlegare tatt initiativet til auka kontakter med Baltikum og S:t Petersburgområdet (A 1041/p; rek. nr. 17/1993), og har

stått sentralt i arbeidet med styrking av det arktiske samarbeidet. Også Nordsjøen, med Skottland som naturleg samarbeidspartnar, høyrer med i bildet av det regionale Europa som stig fram gjennom utvidingar av den europeiske unionen og med samarbeid med dei landa som veljer å stå utanfor unionen. Medlemsforslaget A 1076/p om å styrke samarbeidet over Nordsjøen blei samrøystes støtta av presidiet og også samrøystes vedteke under Nordisk Råds sesjon i Tromsø i november (rek. nr. 22/1994).

Gjennom året har leiinga i Midtengruppa vore pådrivarar i arbeidet med å bygge opp eit sterkt arktisk samarbeid frå USA og Kanada til Russland, med sikte på ein ny arktisk konferanse seint i 1995 eller tidleg i 1996. Dei store miljøproblema på Kola-halvøya og andre delar av dei nordvestlege Russland kan berre løysast gjennom eit omfattande og forpliktande internasjonalt samarbeid, og også EU blir forsøkt dratt med i dette arbeidet. I forholdet til EU er det ulike oppfatningar innanfor Midtengruppa, men dette har ikkje hindra felles forslag og felles haldningar om auka demokrati og styrka tryggleik i Europa. Både tilhengarar og motstandarar av medlemskap i EU stiller seg bak arbeidet i gruppa med å styrke dei fellesnordiske informasjonskanalane mellom Norden og EU, og gruppa er glade for fellesinitiativet i presidiet om eit felles Europa-program. Det er knytta nær kontakt med gruppesekretariatet for European Liberal, Democrat and Reform Parties i Europa-parlamentet og det er også kontakter til den kristendemokratiske gruppa gjennom kds i Sverige.

Fleire medlemsforslag dette året har handla om dei sjølvstyrande områda sine rettar i det nordiske samarbeidet. Midtengruppermedlemer i kulturutvalet har foreslått at Nordisk Råds musikkpris blir opna for musikarar og komponistar frå Grønland, Færøyane, Åland og dei samiske områda, med sikte på å gi musikarar og komponistar like sjansar som det forfattarane har hatt i mange år (A 1073/k). Vidare er det lagt fram forslag om å gå gjennom alle nordiske organ for å sjå etter at sjølvstyrande område har den representasjonen dei bør ha (A 1074/j), og også innan litteraturområdet står Midtengruppermedlemer bak forslag om å gjere tiltak som kan auke kjennskapen til litteraturen frå heile Norden (A 1082/k)

I miljøutvalet har Midtengruppa vore aktive, ikkje minst med å sjå kva som kan gjerats med nordisk innsats for å betre miljøforholda i nærområda. Miljøinnsatsen er også kopla med arbeid for sysselsetting i nærområda.

I arbeidet i økonomisk utval har Midtengruppa sine medlemer særleg lagt vekt på behovet for tilrettelegging for små og mellomstore bedrifter, der vi meiner sysselsettingseffektane er størst. Dei nordiske institusjonane som arbeider med eksportframstøyt er viktige samarbeidspartar i denne politikken. Skjerpa kamp mot narkotika har vore sentralt for gruppa i sosialpolitikken.

I juridisk utval har arbeidet med handlingsplanen for likestilling (B 146/j) stått sentralt for medlemene våre. Midtengruppermedlemer har også lagt fram forslag A 1081/j om sikte på ei jamnare kjønnsfordeling i det offisielle nordiske samarbeidet (int. besl. nr 3/1994; se bilaga 3).

Midtengruppa arrangerade ett seminarium om "Kvinnor skapar arbetsplatser" under Nordisk Forum i augusti, och föreläsare från seminariet är givet ut i ett temanummer från Midtengruppa med förord av Marianne Andersson (c), Sverige. Föreläsare var områdesdirektör Jane Wickmann i Dansk Teknologisk Institut, självständig näringsdrivande Anneli Bohman, Sverige och lärare och lektor i Framsóknarflokkurinn, kvinnoförbundet, Kristjana Bergsdóttir, Island.

Sedan maj månad är det skickat ut 10 nyhetsbrev med titeln "Midten-Nytt" till medlemmarna i gruppen, regeringsmedlemmar och andra knytt till Midtengruppa sitt arbete. Från 1. april har *Jan Kløvstad* varit tillsatt i 80% stilling, med kontor hos folketpartiet liberalerna i Göteborg.

4.3 Den socialdemokratiska gruppen

Den socialdemokratiska partigruppen i Nordiska rådet skall verka för ett nordiskt samarbete präglad av den samhällssyn som företräds av de socialdemokratiska partierna i de berörda länderna samt samordna gruppmedlemmarnas insatser i rådet och dess organ.

I den socialdemokratiska gruppen har under 1994 ingått parlamentarikerna och regeringsledamöterna tillhörande:

Danmark	Socialdemokratiet (S)
Finland	Finlands Socialdemokratiska Parti (Suomen Sosial demokraattinen Puolue) (SDP)
Island	Det socialdemokratiske parti (Alþýðuflokkurinn) (A)
Norge	Det norske Arbeiderparti (A)
Sverige	Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

I partigruppen har även ingått företrädarna i Nordiska rådet för Siumut (Si), Grönland, och Javnaðarflokkurinn (Jvfl), Färöarna. Socialdemokraterna på Åland, som under året inte haft någon ordinarie representation i rådet, har haft en representant adjungerad till gruppen.

Sten Andersson, Sverige, var gruppens ordförande fram till 44:e sessionen i Stockholm, då Rannveig Guðmundsdóttir, Island, valdes till ordförande.

Partigruppen samlades under 1994 till möte vid fyra tillfällen. Arbetsutskottet har hållit sex sammanträden. De socialdemokratiska ledamöterna i rådets presidium och utskott har dessutom i anslutning till respektive möten överlagt om gemensamma angelägenheter.

Det nordiska samarbetet

Formerna för det framtida nordiska samarbetet har varit en ständigt återkommande punkt på Nordiska rådets dagordning under senare år. Nordiskt samarbete har lång tradition och kulturellt, ekonomiskt, socialt och politiskt har utvecklingen i de nordiska länderna varit likartad.

Oaktat att de nordiska länderna valt olika former för deltagande i det europeiska samarbetet är behovet av ett väl fungerande nordiskt samarbete även i framtiden stort. Det är angeläget att vi förmår upprätta allianser i Norden och Europa för att mobilisera starkast möjliga politiska kraft

till försvar för och vidareutveckling av välfärdssamhället. Nordiska rådet bör kunna brukas mer målmedvetet och konstruktivt i detta syfte.

Europafrågor

Beträffande de nordiska ländernas europeiska arbete råder stor samstämmighet om att kontakter, samordning och samarbete inom partigrupperna och mellan parlamenten är av högsta vikt. Nordiska rådet, som är känt och erkänt, bör kunna utnyttjas för dessa uppgifter snarare än att en ny struktur byggs upp. Rådets arbetsformer och organisationsstruktur måste dock förändras för att kunna fungera som samarbets- och kontaktorgan i "Europafrågor".

Den socialdemokratiska gruppen har ställt sig bakom förslaget att en arbetsgrupp tillsätts, gemensam för parlamentariker- och regeringssidan, för att skyndsamt klargöra mål, principer och prioriteringar för det fortsatta nordiska samarbetet.

Budgeten

Budgeten för det nordiska samarbetet 1995 är den andra sedan rådets budgetmakt vidgades genom att Helsingforsavtalet ändrades år 1993.

Ett reellt inflytande över budgetprocessen kräver ingående och noggranna bedömningar och prioriteringar av vilken verksamhet som skall bedrivas. Det, i sin tur, förutsätter en ingående granskning av alla institutioner och projekt i det nordiska samarbetet för att påvisa vilka som med fog kan sägas ha en klar "nordisk identitet" och som bäst kan uppfylla gemensamma mål i en gemensam nordisk verksamhet. Även om en hel del har blivit bättre i budgetprocessen är överblicken och kontrollen över verksamheten i institutioner och projekt otillräcklig. Budgetprocessen har under året i några avseenden varit problematisk. Dels presenterades ministerrådets budgetförslag för sent för att utskotten skulle kunna diskutera det under sina sommarmöten, dels har budgetutskottets interna arbete försvårats genom att några "käpphästar" ridits hårt.

Utskottet bör i framtiden lägga vikt vid att förslag som skall behandlas skall vara väl motiverade och dokumenterade. Det gäller såväl ministerrådsförslag som förslag från rådets medlemmar eller utskott.

Norden har sedan 40 år en gemensam arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitiska frågor är centrala i den nordiska modellen.

Arbetslöshet/full sysselsättning

De nordiska länderna har under de senaste åren haft en svagare ekonomisk utveckling än genomsnittet i Västeuropa. För Norden samlat har antalet arbetslösa stigit till över 1 miljon (drygt 8%). Det är höga siffror även i jämförelse med många andra länder i Europa. Långtids- och ungdomsarbetslösheten är mycket hög.

Arbetslösheten framstår som det största samhällsproblemet i Norden liksom i hela Europa och omedelbara åtgärder är nödvändiga samtidigt som en långsiktig strategi för ökad sysselsättning måste utformas. Arbetsmarknadspolitiken är i huvudsak ett nationellt ansvar men det är angeläget att få genomslag för en konstruktiv sysselsättningsstrategi i hela

den europeiska ekonomin, som de nordiska länderna är en integrerad del av.

Som en uppföljning av tidigare initiativ, och som en reaktion på att ministerrådets rapport om arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna inte innehöll några samlade förslag eller planer, lade gruppen i början av året ett medlemsförslag A 1067/e om initiativ för ökad sysselsättning. I förslaget framhölls behovet av en nordisk plan som prioriterar sysselsättning, välfärd och sunda statsfinanser. En målsättning borde vara en halvering av arbetslösheten i Norden före år 2000 som ett steg på vägen mot full sysselsättning.

Vid den 45:e sessionen i Tromsö beslutade rådet, med anledning av det socialdemokratiska medlemsförslaget och efter förslag från ekonomiska utskottet, att rekommendera ministerrådet att med en gemensam handlingsplan förstärka insatserna för ökad sysselsättning i Norden (rek. nr. 25/1994).

Miljön

Internationellt och nordiskt miljösamarbete är allt mer uppenbart nödvändigt för att göra det möjligt att lösa problem och förbättra miljön. De flesta betydande miljöproblemen är gränsöverskridande. Med luft och vatten färdas föroreningar långa sträckor utan att låta sig hindras av landgränser. Med ökande handel ökar behoven av gemensamma åtgärder för att miljöanpassa varor och transporter.

Miljöprogram för Europa

I samarbete med samarbetskommittén för den nordiska arbetarrörelsen, SAMAK, har under året ett miljöprogram för Europa utarbetats. I programmet anges följande socialdemokratiska utgångspunkter för de kommande årens miljöarbete:

- Vi måste sopa rent framför egen dörr, både för vår egen skull och för att vara trovärdiga i det internationella samarbetet.
- Vi skall vara beredda att överföra teknik och extra resurser till de mindre utvecklade länderna. Miljölösningar kan inte baseras på en försämring av de sociala och ekonomiska villkoren för befolkningen, varken i industrialiserade eller i mindre utvecklade länder.
- Vi skall prioritera miljöintressena högre än kortsiktiga ekonomiska intressen om de står i konflikt med varandra.
- Vi skall mobilisera de resurser som finns i fackföreningsrörelsens miljöarbete genom att i allt högre grad koppla samman den inre och den yttre miljön.

Kontakterna och samarbetet med den socialistiska gruppen i Europaparlamentet har fördjupats under året. Särskilt har de nordiska socialdemokratiska initiativen och programmen för gemensam europeisk satsning på ökad sysselsättning och ekonomiskt utveckling samt på en offensiv miljöpolitik starkt bidragit till att befästa samarbetet.

Kultur- og folkbildningskonferens

Den 22-23 april arrangerades i samarbeite mellom den socialdemokratiske partigruppen og ABF i Norden en nordisk kultur- og folkbildningskonferens i Christiansborg, Köpenhamn. Syftet med konferensen var att samla representanter för arbetarrörelsens olika organisationer för att diskutera kulturens och folkbildningens roll i det nordiska samarbetet och hur arbetarrörelsen bör organisera samarbetet på dessa områden. Konferensen underströk folkbildningens och kulturens betydelse för en levande demokrati. Folkrörelserna och folkbildningsorganisationerna är centrala för att delaktighet och mångfald skall kunna stärkas.

En uppföljning av konferensen är ett medlemsförslag om att det s.k. blocktillskottet till studieförbundens nordiska samarbetsorganisationer skall fortsätta att utgå som tidigare.

Under 1994 har *Jerry Svensson* varit partigruppens sekreterare. Berith Andersson lämnade under hösten sin tjänst som medarbetare på sekretariatet och efterträddes av Berit Karlbom.

Den socialdemokratiske partigruppens sekretariat har sina lokaler i anslutning till den socialdemokratiske riksdagsgruppens kansli i Stockholm.

4.4 Den venstresosialistiske gruppen

Venstresosialistisk gruppe har avholdt møter i januar, mars, juli, september og november 1994.

Den Venstresosialistiske gruppen i Nordisk Råd samler partier til venstre for sosialdemokratene. Gruppens formål er å koordinere partienes arbeid og politikk i Rådet, samt utarbeide felles forslag. Det hersker ingen krav om gruppelojalitet ved avstemninger i Rådet.

I gruppen inngår følgende partier:

Danmark	Sosialistisk Folkeparti (SF)
Finland	Vänsterförbundet (Vas.)
Island	Folkalliansen (Ab)
Norge	Sosialistisk Venstreparti (SV)
Sverige	Vänsterpartiet (v)

I 1994 har det dessuten funnet sted et valgteknisk samarbeid mellom Venstresosialistisk gruppe og Kvinnelisten (Samtök um kvennalista) (SK), Island.

Medlemmer av gruppa har vært: Leder: Kjellbjørg Lunde (SV), Claes Andersson (Vas.), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Paul Chaffey (SV), Birgitte Husmark (SF) og Lars Werner (v). Husmark og Werner har etter valgene i Danmark og Sverige, høsten 1994 blitt erstattet av henholdsvis Anni Svanholt (SF) og Maggi Mikaelsson (v).

Kristín Einarsdóttir (SK), Island) har deltatt på gruppas møter som følge av et valgteknisk samarbeid.

Tilknytning til EU

Det mest sentrale spørsmålet for Venstresosialistisk gruppe har i perioden vært nordisk samarbeid i forhold til framtidig utvidelse av EU med nye

nordiske land. Venstresosialistisk gruppe har fryktet nedprioritering av nordisk samarbeid som følge av at flere land blir EU-medlemmer, spesielt en utvikling i retning av at Rådets oppgaver i større grad blir å koordinere de nordiske landenes EU-politikk.

Venstresosialistisk gruppe mener at nordisk samarbeid har en sterk egenverdi og at nordisk samarbeid må styrkes, uavhengig av de enkelte landenes tilknytning til EU.

Viktige nordiske samarbeidsområder

Som viktige områder for nordisk samarbeid har Venstresosialistisk gruppe spesielt trukket fram miljø- og ressursforvaltning, energisamarbeid, og utenriks- og sikkerhetspolitikk, spesielt tilknyttet nye sikkerhetspolitiske utfordringer, representert ved kjernekraftinstallasjoner i Norden og Nordens nærområder.

Venstresosialistisk gruppe fremmet i 1993 medlemsforslag A 1044/m om atomsikkerhet i Russland (rek nr. 29/1993 og rek. nr. 30/1993) og om nordisk samarbeid med tanke på å løse miljøproblemer i Arktis (A 1061/m og A 1062/m; rek. nr. 4/1993). Venstresosialistisk gruppe har i tilknytning til budsjettdebatten i 1994 fulgt opp disse sakene ved å gå inn for økte bevilgninger med tanke på miljøsatsing på Kola, og for å løse miljøproblemer i Arktis.

Venstresosialistisk gruppe har vært opptatt av utviklingen i Øst-Europa og har pekt på viktigheten av å trekke Russland og Baltikum aktivt inn i et bredt politisk samarbeid. Gruppen går inn for å skape et all-Europeisk sikkerhetssystem innenfor rammen av OSCE.

Sysselsettingen

Venstresosialistisk gruppe har vært opptatt av forholdene for sosialt utsatte grupper i Norden, blant annet som følge av økt arbeidsledighet. Venstresosialistisk gruppe mener arbeidsledigheten må løses ved å skape nye arbeidsplasser i miljøsektoren, satsing på kollektivtrafikk og nye og rene energikilder. Venstresosialistisk gruppe peker videre på at det må skapes nye arbeidsplasser i offentlig sektor, spesielt innen helse- og omsorg. For å øke sysselsettingen i privat sektor ønsker Venstresosialistisk gruppe å forbedre statlige støtteordninger til små og mellomstore bedrifter. Gruppen har tidligere foreslått å styrke nordisk samhandel og øke produksjonen for et nordisk hjemmemarked, herunder økt handel med Nordens nærområder.

Seminar

I Venstresosialistisk gruppe pågår en diskusjon om hvordan man i framtida kan styrke gruppas forankring i de nordiske venstrepartiene. I tilknytning til dette planlegges et seminar tidlig i 1995 med tema "Norden i Europa". I april 1994 arrangerte gruppa et seminar med tema "økonomisk styring i nasjonalt og internasjonalt perspektiv". Bakgrunnen for seminaret var partigruppas arbeid for å begrense fri flyt av kapital. Gruppesekretær har vært *Petter Nielsen*. Gruppa har sekretariat hos Sosialistisk Venstreparti i Oslo.

5 Information och redaktion

5.1 Medievirksomheden

Nordisk Kraft

Nordisk Råd har sammen med Nordisk Ministerråd udsendt magasinet "Nordisk Kraft" på hhv. dansk, svensk, norsk og finsk. Nordisk Kraft, der orienterer om såvel Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds virksomhed, er sendt til medier, skoler og andre undervisningsinstitutioner, og er mange steder brugt i undervisning og tematimer. Der er desuden udarbejdet en diasserie samt en videoudgave ud fra samme materiale. Også disse distribueres via de nationale sekretariater. - Et mindre oplag af pjecen Norden i samarbejde er udsendt på svensk og engelsk.

Artikeltjeneste

Nordisk Råds præsidiasekretariat startede i foråret en såkaldt "artikel-tjeneste", hvor artikler om nordiske emner sendes til udvalgte medier, især fagpresse og magasinpresse. Der er i løbet af 1994 udsendt knapt 50 forskellige artikler, flere i Nordisk Råd-politikers navne. Artiklerne er trykt i ca. 25 forskellige aviser og tidsskrifter. Hovedformålet er at synliggøre Nordisk Råds arbejde imellem sessionerne.

Lokalradioudsendelser

Nordisk Råd er ligeledes startet med at producere en serie lokalradioudsendelser, der skal sendes til lokalradioer over hele Norden. Udsendelserne er under produktion via Station København i Danmark, hvorefter de oversættes til andre sprog. Udsendelserne vil blive bragt i nordiske lokalradioer i løbet af foråret 1995.

Pressedækning vid sessionerne

De to sessioner har haft stor pressedækning. Den 44. session i Stockholm havde akkrediteret ca. 350 journalister, der tilsammen lavede omkring 1.200 artikler/radio- og TV-indslag. Flere svenske medier var negative over for Nordisk Råds nytte. Den 45. session i Tromsø havde ca. 300 journalister akkrediteret. Slutresultat: ca. 1.000 artikler/radio- og TV-indslag. Hovedparten af mediedækningen her fokuserede på det nordiske samarbejde, set i EU-perspektiv.

Den europæiske presse

I samarbejde med Nordisk Ministerråd er der skabt en lang række kontakter til den europæiske presse. Et hold EU-journalister besøgte sessionen i Stockholm og tilsvarende havde sessionen i Tromsø stærk udenlandsk medieinteresse. Der er indgået aftale med EU-Kommissionens avis om et gratis indlæg om det nordiske samarbejde. Bringes i løbet af foråret 1995.

Medieopmærksomhed

I tilknytning til en række Nordisk Råds konferencer er der satset på at skabe medieopmærksomhed. Det lykkedes bedst omkring Nordisk Forum, hvor over 500 nordiske og europæiske journalister besøgte konferencen. Mindre godt lykkedes det at fokusere på en arbejdsløshedskonference i Lyngby og på den 3. Østersøkonference i Warszawa. Strategien har iøvrigt været at "varme" op i pressen med forhåndsproducerede artikler. Denne strategi bør udbygges.

Generelt har mediernes interesse for Nordisk Råd fokuseret på Nordens nye rolle i EU samt det nordiske samarbejdes fremtid. Der har været kritik af den manglende slagkraft i det nordiske. Men det må noteres, at medierne generelt udviser stor interesse - hvad Nordisk Råds udklipsservice viser.

Journalist-seminarer

Der har været afholdt eet større journalist-seminar, hvor man præsenterede fremtidsperspektivet for det nordiske samarbejde, med udgangspunkt i en parlamentarisk/ministeriel arbejdsgruppe, der frem til Reykjavík skal foreslå reformer i samarbejdet. Seminaret var vellykket, og bør følges op med flere tilsvarende seminarer i 1995 - helst i samarbejde med Nordisk Ministerråd. Generelt har der været løbende pressekontakter til journalister, bl.a. stipendiemodtagere, som ønskede baggrundsviden om nordiske emner. Der var været ca. 200-300 kontakter, herunder til de nordiske journalisthøjskoler.

5.2 Publikationsverksamheten

Rådstrycket

1994 var ett aktivt år för Nordiska rådet. Vid 44:e sessionen i Stockholm och 45:e sessionen i Tromsö resulterade 25 medlems- och utskottsförslag samt 6 ministerrådsförslag i 26 rekommendationer. Angående ett medlemsförslag gjorde presidiet en framställning. 2 yttranden antogs under året. 50 saker slutbehandlades, 38 frågor ställdes till regeringarna och ministerrådet. 3 beslut i interna spörsmål fattades.

Förtryck för dessa saker har av redaktionen framställts i normal ordning. Sluttrycket, som bundits i de s.k. *rådsböckerna*, omfattar för Stockholms-sessionen 1 531 trycksidor och för Tromsösessionen 564 trycksidor, totalt 2 095 sidor.

Redigeringen av *presidierapporten* till sessionen i Stockholm handhades av redaktionen. Till båda sessionerna sammanställde redaktionen *porträttmatriklar* över rådets medlemmar.

De senaste årens rationaliseringsarbete med rådstrycket gav under 1994 betydande ekonomisk effekt, men medförde tidvis en stor arbetspress på redaktionens medlemmar.

Snabbprotokoll framställdes vid Stockholms-sessionen. Vid båda sessionerna skrev referenterna in all text i för ändamålet tillfälligt installerade datanätverk.

Under året levererade Statens tekniska forskningscentral i Finland och Kungliga Biblioteket i Köpenhamn - som resultat av ett nordiskt försöksprojekt - prov-CD-ROM-skivor innehållande bl.a. texter i 1993 års rådstryck.

Övrig publikationsverksamhet

Under året har fem *rapporter* relaterade till rådets seminarier givits ut. Utgivning av *debattböcker* har på försöksbasis inletts med två titlar. För denna utgivning har under året verkat en referensgrupp, som vid fyra möten dryftat teman och redaktionella principer för böckerna.

Med medel från 1992 års överskott har tillsammans med ministerrådet utgetts antologin *Norden - kvinnors paradiset?*, i engelsk version *The Nordic countries - a paradise for women?*, avsedd bl.a. för evenemanget Nordiskt Forum och för de internationella möten i jämställdhetsfrågor som juridiska utskottet medverkar i. En finsk version av boken, *Pohjola - naisten paratiisi?* har utgetts av Tryckericentralen, Helsingfors.

Under året har i samarbete med ministerrådet arbetet påbörjats med bokprojektet "Nordisk politisk satir", även det med medel från 1992 års överskott.

Följande publikationer har av rådet getts ut i Nordserien:

1994:11 *Norden är död. Längre leve Norden!* (Nordisk debatt)

1994:17 *Vad kan göras åt arbetslösheten?* (Rapport från Nordiska rådets sysselsättningskonferens i Lyngby den 11-12 april 1994)

1994:25 *Ulven kommer!* (Nordisk debatt)

1994:26 *Norden i FN. Status och framtidsutsikter* (Rapport inför rådets FN-konferens)

I *TemaNord*-serien har rådets utgivningar varit: 1994:504 *NordREFO:s verksamhet och verksamhetens betydelse* (beställd av budgetutskottet); 1994:564 *Att skapa ett tillgängligt samhälle för alla - FN:s standardregler för funktionshindrade* (rapport från socialutskottets höring i Oslo den 11 maj 1994); 1994:565 *Kulturutveksling mellan Norden og Baltikum - status og framtidsperspektiver* (rapport från rådets kulturkonferens i Göteborg den 18-20 maj 1994); 1994:631 *Cultural Exchanges Between the Nordic Countries and the Baltic States - status and future perspectives* (översättning av ovanstående) Utanför serierna har till Stockholmssessionen utgetts i faksimil ett nytryck av C.J.L. Almqvists "*Om skandinavismens utförbarhet*".

Samarbetet med ministerrådets publikationsenhet, enligt riktlinjerna för Nord-serien, var mycket gott under året.

Bokmässor

Tillsammans med ministerrådet har rådet medverkat i tre centrala europeiska kulturevenemang: bokmässorna i Prag, Göteborg och Frankfurt. Vid Göteborgsmässan arrangerade rådet bl.a. seminarierna "Främlingsrädsla och rasha" och "Politisk satir", som ett led i arbetet med bokprojekten "Ulven kommer!" resp. "Nordisk politisk satir". Dessutom arrangerades en utställning med nordiska politiska karikatyrteckningar.

6 Nordisk Kontakt

Redaktionellt 1994

Nordisk Kontakt är Nordiska rådets politiska tidskrift och utkommer med tolv ordinarie månadsnummer, innehållande rapporter om det politiska skeendet i respektive land samt de självstyrande områdena, nordiska reportage och debatt- och kulturinlägg, tre temanummer kring aktuella övergripande frågor av samnordiskt intresse samt supplement omfattande information och dokument främst i anknytning till det officiella nordiska samarbetet.

Tidskriftens tryckta upplaga är 10 500 exemplar.

Redaktionen består av en heltidsanställd chefredaktör som är ansvarig utgivare, en redaktionsassistent, fem nationella redaktörer och tre fasta medarbetare från de självstyrande områdena. Redaktörerna, som enligt avtal levererar material till tidskriften, träffas för redaktionella överläggningar tre gånger per år. Temanumren under året har behandlat säkerhetspolitiken och Norden (NKtema 1/94), jämställdhet (NKtema 2/94) samt Norden efter EU-folkomröstningarna (NKtema 3/94). Supplementet har innehållit index för 1994.

Personal

Som chefredaktör för tidskriften fungerade under året Larserik Häggman med Marianne Bejmar som assistent.

Dansk redaktör är Erik Ingemann, finländsk redaktör Marianne Carlsson, isländsk redaktör Björn Jóhannsson, norsk redaktör Einar Aaraas och svensk redaktör Hans Norrbom.

Fasta medarbetare: Pernilla Cammert, Åland t.o.m. september och efterträddes därefter av Jan-Erik Berglund. Jógvan Jespersen på Färöarna och Jørgen Fleischer på Grönland.

Redaktionskommittén

Kommittén har sammanträtt i samband med sessionerna i Stockholm och Tromsö samt hållit ett extra möte i Köpenhamn.

Karin Lian (A), Norge har varit ordförande och Markku Laukkanen (Kesk.) har varit vice ordförande.

Under året har chefredaktören på uppdrag av presidiet uppgjort en rapport om utvärdering och utveckling av Nordisk Kontakt. Rapporten har tagits upp i presidiet och i redaktionskommittén. Beslut om ny layout fr.o.m. nr. 1/1995 har fattats och kommittén har gått in för att genomföra en succesiv innehållsmässig genomgång av tidskriften under 1995, då även rådets totala informations- och publikationsverksamhet granskas.

(Red. anm: Om redaktionskommitténs sammansättning 1994 hänvisas till bilaga 8)

7 Delegationerna

7.1 Danmarks Riges Delegation

Den Danske Delegations beretning til Folketinget om Nordisk Råds virksomhed i 1992-93

Den Danske Delegations beretning til Folketinget angående Nordisk Råds virksomhed i 1992-93 blev behandlet af Folketinget i to møder, den 3. og 17. marts 1994.

Ministeren for nordisk samarbejde og Østersøspørgsmål *Flemming Kofod-Svendsen* indledte debatten om beretningen med at omtale nyorienteringen i det nordiske samarbejde: parlamentarikernes større budgetindflydelse, præciseringen på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område, samt det aktive formandskab. Det aktive formandskab har bl.a. betydet, at de nordiske EU-ansøgerlande har holdt tæt kontakt under optagelsesforhandlingerne. Med hensyn til de mere interne nordiske sager mente ministeren, at samarbejdet mellem regeringerne og parlamentarikerne bestod sin prøve i forbindelse med udarbejdelsen af budgettet for 1994. Vedrørende budget 1995 omtalte han, at man for første gang ville lade budgetforslag og planlægningsdokument hænge sammen og at behandlingen af det samlede forslag vil blive fremskudt tidsmæssigt.

Efter *Anker Jørgensens* mening var tættere samarbejde i Europa mere nødvendigt end nogen sinde. Det er frem for alt vigtigt, at Europa fremover samarbejder om at løse de mange økonomiske og sociale problemer, herunder især arbejdsløsheden. Han mente, at Europa-Kommissionens formand, Jacques Delors, har været længst fremme med konstruktive tanker om arbejdsløshedsbekæmpelsen.

Socialdemokraterne har også i Nordisk Råd fremsat forslag til fremme af beskæftigelsen, men han syntes ikke, at Nordisk Ministerråd havde været tilstrækkelig interesseret i en fælles indsats. Han nævnte også forslaget til program for en fælles nordisk miljøstrategi og håbede, at dette ville få en positiv effekt på arbejdsløsheden.

Delegationens formand *Hans Engell* mente, at flere nordiske landes optagelse i EU ville give mulighed for at styrke den nordiske dimension i det europæiske samarbejde. Efter hans opfattelse havde det nordiske samarbejde ikke været særlig iøjnefaldende de seneste år, men trods dette mente han, at vi kunne være stolte af den nordiske model, som vi kan tilbyde og søge at præge det øvrige Europa med. Hans Engell nævnte, at Nordisk Råd burde udtrykke en utvetydig tak til de nordiske soldater, som udfører en kæmpeindsats i det fredsbevarende arbejde i det tidligere Jugoslavien. Med hensyn til arbejdsløshedsbekæmpelsen var det hans opfattelse, at det spørgsmål skal løses af de enkelte lande og i en større europæisk sammenhæng, men ikke inden for Nordisk Råd. Endelig var han inde på budgetspørgsmålet, hvor han mente, at man burde stå fast på, at den økonomiske ramme, der er lagt for det nordiske budget, overholdes.

Også *Knud Enggaard* omtalte de øvrige nordiske landes optagelsesforhandlinger med EU og påpegede den særlige situation for Island, Færøerne og Grønland, såfremt det øvrige Norden er medlem af EU. Han fandt, at det ville være en nærliggende opgave for det nordiske samarbejde at koordinere Nordens interesser inden for Den Europæiske Union, og han mente, at Nordisk Råd ville være et velegnet forum, fordi det er tilstrækkelig uformelt og har eksisteret så længe. Han glædede sig over, at de baltiske lande er på vej til at skabe et Baltisk Råd. De nordiske informationskontorer i de baltiske lande skal efter hans mening fortsætte deres aktivitet. Endelig omtalte han budgetproblemet, som han ikke mente skulle løses ved at forhøje budgettet, men ved at prioritere.

Birgitte Husmark kritiserede regeringen for at mangle ambitioner på det nordiske område. Eksempelvis mente hun, at samarbejde om nedbringelse af arbejdsløsheden og samarbejde på det erhvervsøkonomiske område kunne være relevant for Nordisk Råd og ikke blot en national eller en EU opgave. Vedrørende det nordiske budget gjorde hun opmærksom på, at overskuddet i 1995 må forventes at blive mindre end tidligere, hvilket vil give store vanskeligheder for en række sektorer, hvis man fastholder, at kultur- og uddannelsesbudgettet skal have 50% af budgetrammen. I forslaget til nordisk miljøstrategi savnede hun konkrete planer i forbindelse med atomtruslerne i Barentsregionen og afviklingen af atomkraftværker i Nordens nærområder.

Aage Brusgaard mente principielt, at Nordisk Råd var overflødigt, men var enig i, at man drøftede og søgte at nå en fælles holdning til konkrete spørgsmål som f.eks. fiskeri, grænseoverskridende miljøproblemer og juridiske forhold, herunder flygtninge og indvandrere. Han udtrykte sin modvilje mod at anvende 50% af budgettet på kultur og undervisning, idet vores kultur efter hans mening ikke skal blandes for meget sammen med andres. At anvende 50% på kultur måtte være et tegn på, at der tidligere har været for mange penge til rådighed for det nordiske samarbejde. Det var hans opfattelse, at beskæftigelsesproblemer kun kan løses ved at sænke omkostningsniveau og skattetryk og ved at spare på de offentlige udgifter, og at beslutninger herom burde træffes i Folketinget, ikke i Nordisk Råd.

Dorit Myltoft citerede ministerrådets planlægningsdokument for 1994, hvor man understreger vigtigheden af i forbindelse med ethvert forslag nøje at overveje, om sagen bedst løses nationalt, nordisk eller internationalt. Hun mente, at denne holdning ville være med til at skærpe opmærksomheden om, hvad der er mest værdifuldt i det nordiske samarbejde. For hende var noget af det værdifulde i Norden traditionen for at forholde sig positivt til forskelligheder; indstillingen om folkestyret at det skal være et godt instrument til at løse fælles problemer; og samspillet mellem forningsliv på græsrodsniveau og det offentlige. Disse holdninger vil vi kunne påvirke det europæiske samarbejde med, hvis vi selv er bevidste om deres værdi.

Hans Jørgen Jensen talte om den nordiske model, som han har mødt i sit faglige arbejde, med overenskomst- og arbejdsretssystemet og social- og

arbejdsmiljøpolitikken. Han fandt det i den relation vigtigt at skabe større interesse om det nordiske samarbejde og give dette mere dynamik.

Flemming Kofod-Svendsen afsluttede debatten med at konstatere bred enighed i Folketinget om ønsket om, at Norge, Sverige og Finland bliver optaget i EU, og at vi i EU-sammenhæng får fremmet de nordiske værdier. I forbindelse med optagelsesforhandlingerne nævnte han den store indsats, som den danske udenrigsminister har ydet, hvilket han mente var et udslag af nordisk samarbejde i praksis. Han var enig i, at man skal fortsætte og forstærke Baltikumprofilen, og i, at de baltiske informationskontorer har en vigtig opgave.

Redegørelse om status i det nordiske samarbejde forud for Nordisk Råds session 15. - 16. november 1994 i Tromsø

Minister for nordisk samarbejde *Marianne Jelved* afgav den 2. november 1994 en skriftlig redegørelse, som blev drøftet i Folketinget den 9. november 1994. Redegørelsen var koncentreret om Norden og EU og om Nordisk Ministerråds forslag til budget for 1995.

Det fremgik af redegørelsen, at den danske regering vil arbejde for, at de nordiske lande skal tilføre EU-samarbejdet en nordisk dimension. Ministeren mente, at der uanset resultatet af de tre folkeafstemninger vil være behov for at gøre status over det formaliserede samarbejde indenfor Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd og afstikke retningslinier for det fremtidige samarbejde. Dette skal selvfølgelig gøres under hensyntagen til, at Island, Færøerne og Grønland ikke har søgt om medlemskab af EU. Ministeren omtalte Nordisk Ministerråds forslag til budget for 1995, hvor budgetrammen i.f.t. 1994 er forøget med 50 mio. kr. fortrinsvis til fordel for Baltikum og Nordens nærområder. Endvidere nævnte ministeren, at Nordisk Ministerråd udover det ordinære budget for 1995 har en reserve fra 1993-budgettet på 17 mio. kr., som bl.a. anvendes til den kampagne mod fremmedhad og racisme, som ministerrådet har sat iværk som opfølgning på rek. nr 20/1993.

Under debatten om redegørelsen fremhævede *Dorte Bennedsen*, at der uanset udfaldet af folkeafstemningerne i Norge og Sverige vil være behov for nytænkning både med hensyn til udformningen af det nordiske samarbejde og den mere praktiske tilrettelæggelse, såvel på parlamentarikersiden som på ministerrådssiden. Hun opfordrede til, at der bliver nedsat et fælles udvalg med Nordisk Råds præsidium og statsministrene. Hun mente ikke, at nordisk samarbejde kan være et alternativ til EU, som EU-modstanderne fastholder. I stedet skal de nordiske lande give deres gode erfaringer vedrørende f.eks. demokratisering, åbenhed, nærhed, social ansvarsbevidsthed, miljø videre til EU. Hun fremhævede, at arbejdet med Nordisk Ministerråds budgetforslag generelt har været utrolig svært for udvalgene, dels afleverede samarbejdsministrene forslaget til budget meget sent i.f.t. udvalgenes sommermøder, dels har det været svært at få de relevante oplysninger fra Ministerrådssekretariatet, bl.a. om den del af budgettet, der er bundet i projekter.

Knud Enggaard håbede på et ja i alle de tre EU-ansøgerlande, således at Norden ikke bliver delt i.f.t. EU. Han gjorde det samtidigt klart, at Island, Færøerne og Grønland under ingen omstændigheder må glide væk fra den nordiske familie. Han støttede *Dorte Bennedsens* idé om en arbejdsgruppe af parlamentarikere og statsministre. Endvidere må de nordiske lande arbejde for, at den nordiske model opprioriteres i fremtidens Europa, og at indsatsen i Baltikum og Nordens nærområder fortsættes, ligesom samarbejdet i Østersøregionen må udvikle sig.

Hans Engell var enig i, at de tre folkeafstemninger uanset resultatet vil betyde, at der må foretages en vurdering af det nordiske samarbejde. Det etablerede nordiske samarbejde må bruges som en fælles platform inden for EU-samarbejdet, ikke for at føre blokpolitik, men fordi Norden derved kan være med til at sætte den europæiske dagsorden. Han omtalte den konservative gruppes medlemsforslag om en arbejdsgruppe, som frem til sessionen i Reykjavik skal udarbejde forslag til den fremtidige organisation og udvalgsopbygning; prioritering af samarbejdsområder; og metoder til behandling af EU-stof med betydning for det nordiske samarbejde og kulturfællesskab, herunder sikre samarbejdet mellem nationale parlamentarikere fra f.eks. Europaudvalg og Nordisk Råds udvalg og komiteer.

Statsminister *Poul Nyrup Rasmussen* betegnede Nordisk Råd som et fuldstændigt unikt regionalt, parlamentarisk forum. Nordisk Råd får nu mulighed for ikke alene at fungere på sine egne præmisser, men også for at overflytte disse til det europæiske. Han havde selv mærket den forskel, det gjorde for EU-møderne, når de nordiske lande sidder med ved møderne.

Anni Svanholt understregede, at uanset om Finland, Sverige eller Norge bliver medlem, så er der stadig behov for et uformindsket samarbejde i Norden. Hun hilste det udvidede samarbejde i Baltikum og Nordens nærområder velkomment, hvorfor hun også fandt det positivt, at budgettet udvides med penge hertil. Hun mente desuden, at der i fremtiden vil blive behov for flere penge til miljø- og energiområdet.

Aage Brusgaard mente ikke, at den øgede kultursatsning vil betyde en fælles nordisk kultur, en sådan kan efter hans mening kun udspringe fra hjertet. Han ønskede, at den parlamentariske del af det nordiske samarbejde blev nedprioriteret til fordel for en satsning på ministersamarbejdet.

Dorit Myltoft fremhævede tre eksempler på nordisk samarbejde, som i 1994 har været gode eksempler på samspillet og dialogen mellem det formelle demokratiske system og "Forenings-Danmark", nemlig ligestillingsministrenes konference ved Nordisk Forum i Åbo i august i år; Nordens Folkelige Forsamling i slutningen af september i København; og den arktiske konference.

Jette Gottlieb var utilfreds med ministerens redegørelse, da hun mente, at den handlede for meget om EU. Hun mente, at dette var udtryk for, at man mentalt havde droppet det nordiske samarbejde.

Ministeren for nordisk samarbejde *Marianne Jelved* pointerede, at den danske regering vil arbejde for et fælles udvalg, som foreslået af *Dorte Bennedsen*, *Knud Enggaard* og *Hans Engell*. Hun mente ikke, at det ville være klogt, at anvende samme model for arbejdet som i 1991, da mange parla-

mentarikere havde følt, at beslutningerne blev taget hen over hovedet på dem. Ministeren var enig med Anni Svanholt i, at uanset afstemningsresultaterne er der brug for nordisk samarbejde. Hun mente, at det specielt vil blive vigtigt at holde fast i samarbejdet om kultur, uddannelse, forskning, miljø og den sociale sikkerhed. Det er vigtigt, at de nordiske lande udnytter muligheden for at påvirke den europæiske dagsorden og den europæiske udvikling på de områder, hvor vi har samarbejdsmuligheder.

Ministeren erkendte, at der kan være problemer med den nye budgetprocedure. Hun gav tilsagn om, at ministrene i fremtiden vil være meget lydhøre over for problemerne med tid, procedure, relevante og fyldestgørende oplysninger. Hun vidste, at dette er en forudsætning for, at parlamentarikere kan gøre deres arbejde.

National opfølgning af visse af Nordisk Råds rekommandationer

Regeringen afleverede i november 1994 en fyldig redegørelse for opfølgningen af en række rekommandationer af særlig aktuel og politisk interesse. Delegationen vil tage disse oplysninger med i det videre arbejde med de omtalte rekommandationer. Det drejer sig om rekommandationerne:

- nr. 4/1994 om bl.a. ressource anvendelse og miljøsituationen i Arktis
- nr. 9/1994 børnepornografi
- nr. 12/1994 FN's børnekonvention
- nr. 13/1994 dopingmisbrug og Europarådets antidopingkonvention
- nr. 14/1994 social bistand og sociale tjenester
- nr. 16/1994 flagning ved Nordens ydergrænser
- nr. 17/1994 udgivelse af et nordisk alkoholpolitisk tidsskrift.

7.2 Finlands delegation

Delegations- och arbetsutskottsmöten

Finlands delegation sammanträdde under verksamhetsperioden nio gånger och arbetsutskottet sju gånger.

Vid delegationsmötet den 18 februari redogjorde VVD Erkki Karmila från Nordiska investeringsbanken för aktuella frågor i banken, med speciell betoning på planerna att höja låneramarna för bankens projektinvesteringslån.

Vid mötet den 24 april gav statsministerns specialrådgivare Pekka Huhtaniemi en redogörelse för utsikterna för det nordiska samarbetet i ljuset av de förestående EU-omröstningarna i Finland, Sverige och Norge. Han betonade att det nordiska samarbetet blir än viktigare om de nordiska länderna blir medlemmar i EU. Ett fortsatt samarbete var viktigt också i det fall att ett eller två länder blir utanför EU. De nordiska länderna hade mycket att bjuda EU, däribland våra starka demokratiska traditioner, vår nordiska samhällsmodell, solidaritet, miljömedvetenhet etc.

Det var viktigt att gemensamt och aktivt verka för dessa mål.

Representanter från undervisningsministeriet redovisade för aktuella nordiska kulturfrågor vid delegationens möte den 25 maj. Bl.a. behandlades film- och mediasamarbetet samt TV-samarbetet.

Delegationens arbetsutskott behandlade vid sitt möte den 18 oktober en remissbegäran från riksdagens kanslis administrativa avdelning, gällande ett betänkande från arbetsgruppen för internationella frågor. Utskottet fann att arbetsbördan i Nordiska rådet också i fortsättningen kan väntas öka, och att det därför inte fanns orsak att genomföra några tjänsteförändringar för delegationskansliets del, innan det kommande samarbetets innehåll och organisation hade blivit utredda på samnordiskt plan. Delegationen behandlade frågan vid sitt möte den 10 november och förenade sig därvid med arbetsutskottets uppfattning.

Övriga möten och seminarier

Samarbetsminister Ole Norrback presenterade arbetet med budgeten för 1995 vid ett möte med medlemmar från delegationen den 11 maj.

Den 24 maj arrangerade delegationen tillsammans med Hanaholmens kulturcentrum seminariet "Folkomröstningar i Norden".

Den 3 november arrangerade delegationen i samarbete med utrikesministeriets sekretariat för nordiskt samarbete seminariet "De nordiska länderna och EU:s regionalpolitik". EU-omröstningarna i Finland, Sverige och Norge och konsekvenserna av dessa för nationell och nordisk regionalpolitik värderades i seminariet. Det betonades bl.a. att det nordiska regionalpolitiska samarbetet borde knytas närmare till EU:s regionalpolitik på alla plan. Fasta förbindelser bör i synnerhet skapas till EU:s strukturfonder.

Under året sammankallades tre kontaktmannamöten. Vid mötet den 4 mars belyste statsminister Esko Aho statsministrarnas redogörelse vid den kommande sessionen i Stockholm samt ministerrådets verksamhetsplan för det kommande året. Vid mötet behandlades vidare förslagen och ministerrådesförslagen vid sessionen i Stockholm. En översikt av Finlands integrationsförhandlingar presenterades likaså.

Vid kontaktmannamötet den 1 juni behandlades framför allt den samnordiska budgeten för 1995 under ledning av samarbetsminister Ole Norrback.

Inför sessionen i Tromsö sammankallades ett kontaktmannamöte den 9 november, där sessionssakerna behandlades. Mötets leddes av samarbetsminister Ole Norrback.

Riksdagens behandling av delegationens berättelse

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och 42:a sessionen 1-4 mars 1993 i Oslo och 43:e sessionen 8-10 november 1993 i Mariehamn överlämnades till riksdagen den 7 januari 1994.

Vid remissdebatten om berättelsen den 11 februari 1994 uttryckte riksdagsman Håkan Nordman bl.a. att det nordiska samarbetet inte får glömmas under de allt intensivare EU-förhandlingarna. Han fäste uppmärksamhet vid de utrikes- och säkerhetspolitiska diskussionerna under rådets sessioner, som framstod som ett allt viktigare instrument. Det var skäl att

knyta nærmere kontakter mellem utskotten i riksdagen och motsvarande utskott i rådet.

Riksdagens utrikesutskott var inte i tillfälle att behandla verksamhetsberättelsen under 1994, vilket är planerat att ske i början av 1995.

7.3 Islands delegation

Delegationens virksomhed

Delegationen holdt i løbet af året 12 møder. Delegationen holdt et fælles møde med statsminister Davíð Oddsson og den nordiske samarbejdsminister Sighvatur Björgvinsson.

Forskellige sagkyndige var inviterede til delegationens møder. Blandt disse var Snjólaug Ólafsdóttir, formand for den nordiske samarbejdskomité og Ólafur Davíðsson, departementschef i statsministeriet. Ambassadør Gunnar Snorri Gunnarsson berettede om Islands stilling set ud fra det forhold, at alle andre nordiske lande ville gå ind i EU.

Delegationen har i øvrigt indgående diskuteret Islands fremtid i det nordiske og det europæiske samarbejde, hvilket bl.a. har resulteret i fremkomne medlemsforslag og indlæg på rådets sessioner.

Islands delegation holdt et journalistseminarium 10.-13. december 1994 i samarbejde med Nordisk Råds præsidiasekretariat. Seminariets tema var "Island og nordisk samarbejde i et forandret Europa". Under seminariet samledes over 40 deltagere, nordiske journalister og politikere, for at diskutere udsigterne for det fremtidige nordiske samarbejde og Islands særstilling efter folkeafstemningerne. Der præsenteredes rapporten "Island, Norden og Europa efter folkeafstemningerne efteråret 1994". Rapporten handler om det nordiske samarbejde i et forandret Europa med udgangspunkt i Islands forudsætninger og holdninger og er udarbejdet af Lars-Åke Engblom, lektor ved journalisthögskolen i Jönköping, men han var direktør for Nordens Hus i Reykjavík 1989-93.

I rapporten konstateres, at spørgsmålet om et islandsk EU-medlemskab i praksis er henlagt de nærmeste år. Fire af fem partier er, ud fra delvis forskellige udgangspunkter, imod ansøgning. Ingen af disse har til hensigt at gøre en større sag ud af EU-spørgsmålet under valgkampen i foråret 1995. Folkeopinionen har også foretaget udsving i nej-sidens favør, men mange islændinge har endnu ikke besluttet sig eller er uengagerede i spørgsmålet. Det afgørende punkt er EU's fiskeripolitik, som hverken islandske politikere eller det islandske næringsliv kan acceptere i nuværende form. Endvidere fremholdes i rapporten, at kontakten mellem de nordiske lande, som indgår i EU, og det øvrige Norden bør institutionaliseres. Et samnordisk informationskontor er et stort ønskemål, ikke mindst fra islandsk side. Data og informationsreglerne mellem de nordiske og europæiske institutioner og mellem de nordiske lande indbyrdes bør udbygges, bl.a. det nordiske TV-samarbejde.

Af rapporten fremgår det også, at Island kan blive en af de få stater, som får adgang til både den amerikanske og den europæiske unions indre

markeder. De islandske politikere betrakter dog det arktiske og det amerikanske samarbejde som et komplement, ikke som et alternativ til det nordiske samarbejde. Det nordiske journalistseminarium blev afsluttet med et timelangt TV-program, som blev ledet og arrangeret af det islandske TV-selskab.

Den islandske delegation havde i løbet af året diskussioner med repræsentanter for Foreningen Norden samt med de islandske ungdomsrepræsentanter, som deltog i rådets 44. session.

Delegationen organiserede besøg af to grupper af baltiske parlamentarikere som nordiske stipendiater i marts og i maj.

Foruden fremtidsspørgsmålene behandlede delegationen andre sager, f.eks. budgetspørgsmål, valg- og nomineringsspørgsmål, personale-spørgsmål, Nordisk Kontakt og planering af Nordisk Råds 46. session i Reykjavík 1995.

Altingets behandling af delegationens beretning

Det var beregnet at tage delegationens og den nordiske samarbejdsministers beretning til behandling i Altinget 24. februar 1994.

Samarbejdsministerens beretning blev behandlet, men delegationens beretning blev udskudt til fortsat behandling ved et senere møde, hvilket endnu ikke har fundet sted.

Den nordiske samarbejdsminister Sighvatur Björgvinsson redegjorde i sin tale for de prioriteringer, det nordiske samarbejde havde undergået i løbet af året, og henviste specielt til de ændringer, som havde fundet sted i forbindelse med budgetbehandlingen i Nordisk Råd.

7.4 Norges delegasjon

Delegasjonens rapport og regjeringens melding om Nordisk samarbeid

Delegasjonens rapport fra Nordisk Råds 42. og 43. sesjon ble 28. januar 1994 sendt Stortinget som tillegg til regjeringens melding om det nordiske samarbeidet (St.meld. nr.30 1993-94).

Delegasjonen påpekte at Rådet har fortsatt sitt arbeide med å forme "regionenes Europa". Man har følt et særskilt ansvar for de baltiske land og det som skjer i Østersjøregionen. Men etterhvert er også nordområdene kommet i Rådets fokus, særlig på grunn av de miljøtrusler som det arktiske området er utsatt for. Delegasjonen understreket at i likhet med utviklingen av østersjøsamarbeidet ønsker Nordisk Råd at parlamentarikerne får sin naturlige rolle i forhold til regjeringene vedrørende samarbeidet i Barentsregionen. I denne forbindelse viste delegasjonen til at Rådets presidium har fått i oppdrag å etablere en parlamentarikerkomite for den arktiske region. Delegasjonen kunne forøvrig konstatere at samisk deltakelse i Nordisk Råd ble utredet.

Delegasjonen har gjennom året aktivt støttet samarbeidet mellom Nordisk Råd og Baltikum ved bl.a ta imot grupper av parlamentarikere for opplæring i demokrati og innen definerte saksområder. Etter delegasjo-

nens mening vil det fortsatt være nødvendig å støtte det politiske fundament i de baltiske land i årene som kommer.

Etter delegasjonens syn har det aktive formannskapet - som ble innført for et par år siden - bidratt til mer spenst i det nordiske samarbeidet. Men delegasjonen rettet en advarende pekefinger mot tendensen til at regjeringenes samarbeid gjennomføres på et uformelt grunnlag utenfor de nordiske samarbeidsorganer. Man minnet derfor om at det er viktig å følge Helsingforsavtalens generalklausul om at Nordisk Råd skal gis anledning til å uttale seg om nordiske samarbeidsspørsmål av større betydning.

I delegasjonens rapport fra Nordisk Råds 44. og 45. sesjon, avgitt 16. desember 1994, understrekes det at uansett medlemskap i EU eller ikke, så vil det nordiske samarbeidet på mange sentrale områder ikke være tilstrekkelig for de nordiske land. Fra norsk side må det legges vekt på mellomfolkelig europeisk samarbeid slik at Norge oppfattes som en likeverdig samarbeidspartner av de øvrige nordiske land. Dette vil i sin tur kunne bidra til et tettere nordisk samarbeid på de tradisjonelle områdene.

Det er viktig å få klarlagt hvorledes de nordiske land gjennom samarbeid skal kunne påvirke utviklingen både i EU og i Europa forøvrig i saker av fellesnordisk interesse og verdi, og for å sikre alle de nordiske land likeverdig deltakelse i dette, uansett tilknytningsform til EU.

Utenrikskomiteens innstilling

På grunnlag av regjeringens melding med delegasjonens rapport avga Utenrikskomiteen i Stortinget 16. februar 1994 sin innstilling om det nordiske samarbeidet foregående år.

Komiteens flertall, alle utenom Fremskrittspartiet, syntes det var positivt at prinsippet om det aktive formannskapet var innført, men minnet om hvor viktig det er at kontinuiteten blir tatt vare på ved skifte av formannskap.

Flertallet så videre positivt på at parlamentarikersiden hadde fått større budsjettmakt, og at samarbeidet på det utenriks- og sikkerhetspolitiske området er presisert i Helsingforsavtalen.

Flertallet fant det positivt at ministerrådets arbeidsprogram for Baltikum og nærområdene for framtiden også skal omfatte samarbeidet med Barentsregionen og forventet økte ressurser til samarbeidsprogrammet. Det var også stor enighet om å be regjeringen vurdere å forlenge virksomheten til de nordiske informasjonskontorene i de baltiske landene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Høyre viste til at EØS-avtalen trådte kraft 1. januar 1994, og innebærer et utvidet samarbeid også innen Norden på de områder den omfatter. Kristelig Folkeparti pekte på at alle nordiske land vil som deltakere i EØS få en til dels sterkere samordning av sine handelspolitiske og økonomiske virkemidler enn de tidligere hadde bare gjennom det nordiske samarbeid.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti minnet om behovet for økte ressurser for å utvikle et sterkere samarbeid om sysselsetting, miljø, infrastruktur og energi. Disse partiene ville forøvrig motsette seg at det tradisjonelle, mellomnordiske

samarbeidet blir nedprioritert, mens forholdet til EU blir sett på som hovedsak.

Fremskrittspartiets medlem mente Nordisk Råd burde nedlegges. Samarbeidet mellom de nordiske regjeringer bør først og fremst skje innen organisasjoner som EØS, EFTA, Europarådet og eventuelt EU. Dette partiet kunne for øvrig tenke seg en rekke saker der andre land kan være mer naturlige samarbeidspartnere enn akkurat de nordiske.

Debatten om regjeringens melding

Debatten i Stortinget fant sted 22.februar 1994. Ordfører for saken, *John Dale* fra Senterpartiet, viste særlig til de saker som det var stor enighet om: de store utfordringene som Nordisk Råd står foran, det aktive formannskapet som gir bedre muligheter til å ta initiativ, økt parlamentarisk innflytelse på budsjettet, og den nordiske satsingen i Baltikum og Barents-regionen. Uenigheten kom staks fram når perspektivene for det nordiske samarbeidet kom i fokus, og det hadde selvsagt sammenheng med den pågående kampen for eller mot medlemskap i EU, sa Dale. Han syntes at unionstilhengerne i alle nordiske land presser gjennom en sterk avgrensning av samarbeidet til i hovedsak å gjelde kultur, utdanning og forskning, mens behovet for f.eks. å bygge ut kommunikasjoner ikke lenger framstår som spesielt nordisk. At hovedvekta heretter blir lagt på felles konsultasjoner foran møter i andre fora, bekreftet etter hans mening at de nordiske samarbeidsambisjonene er dempet kraftig ned.

Representanter fra Arbeiderpartiet og Høyre viste til at det nordiske samarbeidet på mange måter de siste årene hadde fått inspirasjon og hentet arbeidsutfordringer fra det som skjedde ute i Europa, innen EU og innenfor utviklingen av EØS. Det viste, etter deres mening, hvor avhengig også Norden er av utviklingen, økonomisk, politisk og på andre måter, i resten av Europa. Disse representantene hadde også veldig vondt for å forstå at det skulle være negativt å satse på kultur og utdanning, det som på mange måter har vært ryggraden i det nordiske samarbeidet.

Representanter fra Sosialistisk Venstreparti uttrykte sterk skepsis til at statsministrene hadde intervenert og overtatt den overordnede styringen for det nordiske samarbeidet, og så det som ledd i kampen for å få flest mulige nordiske land med i europaunionen så fort som mulig.

Etter *Fremskrittspartiets* mening er det åpenbart at formålet med Nordisk Råd ikke er nordisk samarbeid, men bevarelse av Nordisk Råd. Derfor synes det som om Rådet er på desperat jakt etter nye oppgaver for å begrunne eksistensen av Nordisk Råd, som f.eks Baltikum- og Barents-samarbeidet.

Samarbeidminister *Gunnar Berge* fremholdt at avklaringen i løpet av 1994 av de nordiske lands framtidige forhold til EU byr på utfordringer for det nordiske samarbeidet. Både bredden og retningen for det nordiske samarbeidet må tas opp til diskusjon. Men uansett medlemskap eller ikke i EU, så har det vært nyttig for det nordiske samarbeidet å måtte stille spørsmål ved om de tilgjengelige midler har vært brukt på den best mulige måte og etter de politiske retningslinjer som har vært lagt. Han understre-

ket at det fra norsk side er ønskelig med en fruktbar dialog med Rådet om både retningen, størrelsen og innholdet i det nordiske samarbeidet. Nettopp det forhold at statsministrene nå har stilt seg i spissen for det nordiske samarbeidet på regjeringssiden, er et uttrykk for at man vil gi enda større tyngde til at den nasjonale prioritering av oppgavene i større grad sees i et felles nordisk perspektiv, sa samarbeidsminister Berge.

Andre nordiske saker i Stortinget

Spørsmål fra Paul Chaffey om å bidra til at Finland slutter å sende radioaktivt avfall til repressering i Majak i Russland.

Spørsmål fra Kjell Magne Bondevik om hvilken betydning det får for norsk politikk overfor kosovoalbanelne, at Sverige har endret sin asylpraksis overfor denne gruppen.

Spørsmål fra Kristin Halvorsen om gjennomføring i Norge av den danske modellen for deling av arbeid med arbeidsløse.

Delegasjonens arbeid forøvrig

Det har i 1994 vært avholdt 6 møter i delegasjonen og 8 møter i arbeidsutvalget. Den 21. oktober hadde arbeidsutvalget møte med Foreningen Norden der bl.a. finansieringen av foreningens virksomhet, Norden og Europa-spørsmålet, norsk uke på Jylland stod på dagsordenen. Det ble også orientert om arrangementforberedelsene til konferansen "Nordens folkelige forsamling" som skulle finne sted i Danmark 24.-26. oktober.

På delegasjonsmøtet 15. november- som ble avholdt i forbindelse med sesjonen i Tromsø - redegjorde leder for Barentssekretariatet, Oddrunn Pettersen, for samarbeidet i Barentsregionen og om Barentssekretariatets arbeidsoppgaver.

Stipendprogram for parlamentarikere fra de baltiske land, Polen og Russland

I 1994 har delegasjonen organisert besøk av 8 parlamentarikere (Estland 2, Latvia 3, Litauen 2 og Polen 1). De kom i to puljer, med en varighet på en uke hver. Programmet for den første gruppen ble konsentrert om helse- og sosiale spørsmål, deriblant trygde- og pensjonssystemet i Norge, arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøspørsmål. Den andre gruppen hadde kultur, utdanning, forskning og media som tema for besøket.

Avtaler om utveksling av bøker mellom Norge og de baltiske land

Delegasjonen har medvirket til at det i oktober 1994 ble inngått avtaler om gjensidig utveksling av bøker mellom Norsk Kulturråd og Nasjonalbibliotekene i Vilnius og Riga og Universitetsbiblioteket i Tartu.

Nord i Norden; Sesjonslandets kulturprogram

"Nord i Norden" var den norske delegasjonens kultursatsing i forbindelse med høstsesjonen i Tromsø. Målsettingen med kulturprogrammet var å gi folk i Tromsø og Nord-Norge noen kulturelle smakebiter fra våre nordiske naboland og å presentere og synliggjøre Norden og det nordiske samarbeidet. Hovedtyngden i programmet lå på arrangementer og aktiviteter i

Tromsø by i forkant av og under selve sesjonen, og omfattet bortimot 70 forskjellige arrangementer.

Innenfor rammen av kulturprogrammet blir det høsten 1994 satt i gang en skolekampanje under navnet "Norden på timeplanen" for elever i alderen 15-19 år i Nord-Norge. Videre ble det iverksatt generelle informasjons tiltak overfor samtlige kommuner og biblioteker, en rekke organisasjoner og lokallag, presse og radio m.m i landsdelen.

Gjennom "Nord i Norden" ble en rekke organisasjoner og institusjoner både nasjonalt og lokalt involvert i det nordiske samarbeidet, og delegasjonen har gjennom arbeidet med kulturprogrammet etablert kontakt og samarbeid med et omfattende nettverk.

7.5 Sveriges delegation

Delegationen har hållit 13 sammanträden under 1994. Särskilt har frågor rörande Nordiska rådets och delegationens framtida uppgifter inför ett utvidgat europasamarbete behandlats. För att markera sambandet mellan de nordiska och de europeiska frågorna har delegationens kansli förts till riksdagens internationella kansli per den 1 juli 1994 och har samtidigt upphört som egen myndighet för att inlemmas i den inre riksdagsförvaltningen.

Rådets beslut och meningsyttringar har föranlett ett antal motioner och frågor på skilda områden.

Delegationens berättelse

Delegationens berättelse till riksdagen angående verksamheten 1993/1994 behandlades efter beredning i utrikesutskottet i kammaren den 23 november 1994. Samtidigt behandlades 10 motioner angående nordiskt samarbete på skilda områden.

Debatten inleddes av *Inger Koch* som såg den nya europeiska öppenheten som en nödvändig vitalisering och förstärkning av det nordiska samarbetet. Möjligheterna att i det framtida europeiska samarbetet gemensamt bidra till att trygga demokrati, mänskliga rättigheter och en ekonomiskt bärkraftig utveckling i hela Europa har ökat och de europeiska institutionerna kan nu bedriva en aktiv närområdespolitik i Östersjöområdet med Baltikum, Barentsregionen, samt i S:t Petersburgsregionen och Kaliningrad.

För att stärka Nordens röst var det nu viktigt att i förnyelsearbetet finna former, inom den vidare europeiska ramen, för ett dynamiskt nordiskt samarbete, som kontinuerligt måste effektiviseras och anpassas alltefter ändrade förhållanden. Det utvidgade säkerhetsbegreppet innefattade nu även ekonomi, miljö och mänskliga rättigheter, som hade särskild bäring på etniska och nationella motsättningar i Östeuropa.

Avslutningsvis efterlyste *Inger Koch* en reell prioriteringsdiskussion med belysning av naturliga nordiska samsarbetsområden i internationellt perspektiv, analys av samarbetets förhållande till det nationella arbetet i parlament, regeringar, myndigheter och institutioner, liksom en kraftfull

prioritering av områdena miljöpolitik, sysselsättningspolitik och Nordens närområden. De samnordiska insatserna måste synliggöras, agerande i politiska frågor stärkas, alternativa finansieringsmöjligheter prövas och samtliga institutioner och projekt värderas utifrån politiska prioriteringar, menade Inger Koch.

Ingrid Näslund lyfte fram bl.a. drogpolitiken där ett fortsatt kraftfullt samarbete kunde spela en särskild roll. Både det juridiska och det sociala utskottet hade här verkat för gemensamma handlingsplaner och en harmoniserad lagstiftning. Mot bakgrund av en tidigare fråga till ministerrådet rörande åtgärder för att aktivt motverka den liberalisering av narkotikan, som initierats i Europa, efterlyste Ingrid Näslund krafttag från svenskt regeringshåll för att tillsammans med de andra nordiska länderna driva drogfrågan inom EU.

Det nordiska miljösamarbetet kunde med kraft drivas vidare inom ramen för EU och det gränsregionala samarbetet inom europaramen gavs nu möjligheter att ytterligare utvecklas.

Elver Jonsson lyfte fram frågor som aktualiserats i de behandlade motionerna, såsom miljön, kärnkraftssäkerhet, gränsregionalt samarbete, visum för baltiska medborgare m.m. Behovet av stöd och solidaritet var stort såväl till närområdena i öst som till Nordens västligaste områden, varav stora delar skulle komma att stå utanför EU.

EU-samarbetet och Barentssamarbetet överlappade, då Norge berördes av EU-samarbetet genom EES-avtalet och den ryska delen av Barentsregionen anknöts till EU-systemet genom avtal mellan EU och Ryssland. Med fler nordiska medlemmar i EU kunde man förvänta sig ett starkare EU-engagemang i Barentsregionen t.ex. i de stora miljöuppgifterna.

Nordiska rådet utgjorde en viktig regional parlamentarikerförsamling, också inom en utvidgad union, som hölls samman av en lång samarbets-tradition och ett nordiskt kulturkitt. Det nordiska samarbetet präglades av när- och särlösningar, som kunde bli goda exportprodukter. Elver Jonsson nämnde förra årets flerpartimotion om att riksdagen i det europeiska och övriga internationella samarbetet mer skulle använda sig av Nordiska rådet och, för att markera sambandet mellan de nordiska och de europeiska frågorna, samordna rådets svenska delegationskansli med riksdagens internationella sekretariat.

En allmän bedömning från Tromsösessionen var att rådets roll som ett nordiskt forum i EU-perspektivet skulle komma att förstärkas, vilket innebar hela Nordens stöd till motionen. Vad som nu behövdes var en inre översyn och en tempohöjning för att stärka den nordiska dimensionen inom EU:s ram, menade Elver Jonsson.

I en därpå följande replikväxling med *Per Gahrton* diskuterades bl.a. direktval till Nordiska rådet.

För *Marianne Andersson* var Nordens uppgift som brobyggare mellan öst och väst i Europa självklar, varför samhörighetskänslan också måste stärkas genom vidgat samarbete om kultur, utbildning och språkförståelse.

Marianne Andersson tog vidare upp hoten mot fred och säkerhet i form av kolossala miljöproblem, bristande demokrati, starkt växande brottslig-

het och sociala missförhållanden i våra närområden. Nordens viktigaste säkerhetspolitiska uppgift var därför att stödja grannländerna i att minska dessa hot. Marianne Andersson glädde sig särskilt åt fortsatt verksamhet inom den nordiska ad hoc-grupp, som under den förutvarande regeringen uppdragits att samordna och effektivisera nödvändiga miljöåtgärder i grannländerna. Även om Nordens miljöministrar insett att vanliga nordiska pengar inte räckte till detta, måste också finansministrarna övertygas om nödvändigheten av ytterligare finansiella insatser. Den svenska regeringen hade ansvar för att dessa omfattande resurser skulle anslås och för att man därigenom med ökad tyngd skulle kunna agera även ute i Europa. Regeringen uppmanades att visa kraft, flexibilitet och uppfinningsrikedom för att uppnå en uthållig utveckling i Norden, i Öst- och Centraleuropa, i hela Europa.

Godkännande av överenskommelse

Regeringen beslöt den 23 juni 1994 att godkänna en den 29 maj 1994 undertecknad överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högskolan.

Interpellationer och frågor

En interpellation av *Olof Johansson* hur den nordiske samarbetsministern avsåg verka för att det nordiska samarbetet skulle stärkas och få genomslag också inom ramen för EU - även vid olika relationer till EU, besvarades av *Mats Hellström* den 27 oktober. Mats Hellström nämnde bl.a. områden där de nordiska länderna gemensamt kunde vinna gehör i EU, såsom sysselsättningen, miljöfrågor, infrastruktursatsningar, jämställdhets- och konsumentpolitik samt offentlighet i EU:s arbete. Vidare pekade Mats Hellström på en stabil fredsordning i Europa, EU:s utvidgning till Östeuropa och Baltikum samt EU-engagemang i Östersjö- och Barents-områdena och de enorma miljöproblemen, som bara kunde bemästras genom gemensamma europeiska satsningar. Underlag för ländernas möjligheter att verka i EU-sammanhang gavs i det interna nordiska samarbetet, där emellertid mycket återstod att göra t.ex. praktiska lösningar till följd av olika traditioner och system, samarbete i infrastruktur- och energifrågor, forskning och utbildning samt samordning och arbetsfördelning i offentlig förvaltning.

Enligt Mats Hellström väntade EU säkert nya lösningar vad gällde miljöpolitik, arbetsmarknad, sysselsättning och inte minst medborgarnas Europa- och kultursamarbete.

Olof Johansson å sin sida underströk särskilt det nordiska samarbetets folkliga förankring och avsaknad av "demokratiskt underskott". Det gällde framför allt att använda sin närvaro och sakkunskap beträffande problemen i Nordens närhet. Den nordiska länderkretsen och andra likasinnade borde inte tveka att i olika samarbetsprojekt gå längre t.ex. på miljöpolitikens område där man genom gemensam finansiering, inte minst som en förebild utåt, borde skapa förutsättningar för en hantering av de stora miljöproblemen i Östersjön och Östeuropa.

En fråga ställd av *Elver Jonsson* rörande åtgärder för att säkra nordiskt samarbete i en situation då större delen av Norden var medlem i EU besvarades den 6 december av *Mats Hellström*. *Mats Hellström* betonade vikten av vitalisering och nytänkande i det nordiska samarbetet som en förutsättning för att detta skulle kunna förbli en viktig plattform för politiska debatter mellan länderna. Att det nordiska samarbetet skulle komma att påverkas av EU:s utvidgning liksom det påverkats av EES-avtalet innebär inte att samarbetet blev mindre viktigt, menade *Mats Hellström* och varnade för frestelsen att glömma det interna samarbetet och bara ägna kraft åt EU-frågorna.

Studiebesök

Ett tiotal parlamentariker från Estland, Lettland, Litauen och Polen har inom ramen för Nordiska rådets parlamentariska stipendieordning besökt Sverige våren 1994. Delegationens sekretariat svarade för genomförande av ett studieprogram som bl.a. omfattade kommunalt självstyre. Vidare har en rad inhemska och utländska studiebesök handlagts vid sekretariatet.

Informationsverksamhet

Vid sidan av sedvanliga presskontakter samt utgivning av pressmeddelanden och nyhetsbrevet *Nyheter i Norden* har ett lärohäfte om samer för skolans mellanstadium producerats i samarbete mellan svenska delegationens sekretariat, Svenskt Fjäll- och Samemuseum Ajtte och mellanstadie lärare från tre skolor i Storstockholm. Häftet har rönt stor efterfrågan och nytryckts hösten 1994.

7.6 Ålands delegation

Delegationens verksamhet

Delegationen har liksom tidigare bestått av både de av Ålands lagting valda medlemmarna och de av Ålands landskapsstyrelse utsedda representanterna i Nordiska rådet. Dessutom har suppleanterna deltagit i mötena.

Ålands delegation har under året hållit 13 sammanträden. Vid sidan av nämnda sammanträden har de ordinarie medlemmarna vid tillfälle deltagit i Finlands delegations möten.

Under året har delegationen fungerat som politiskt diskussionsforum i frågor som antingen på parlamentariker- eller ministerrådssidan berört det nordiska samarbetet. I principiellt viktiga frågor har det åländska ställningstagandet avgjorts genom beslut i delegationen.

De viktigaste frågorna som delegationen behandlat har varit den nordiska budgeten för 1995, samernas representation i rådet och det nordiska samarbetets framtid i belysning av Europaintegrationen. Härutöver har delegationen behandlat frågan om dess och det åländska sekretariatets framtida verksamhet och organisation till följd av en åländsk EU-anslutning. Delegationen har här tagit initiativ till en organisationsförändring som för närvarande förbereds internt inom lagtinget.

Delegationen eftersträvar att årligen uppgöra en förteckning över för Ålands särskilt aktuella rekommendationer, framställningar och yttranden från Nordiska rådet, vilken sedan genomgås i delegationen. Samtliga medlemmar av landskapsstyrelsen har då möjlighet att lämna redogörelser för hur de handlagt uppföljningen av de olika ärendena. På detta sätt får delegationen möjlighet att kontinuerligt erhålla upplysningar om uppföljningar av rådets beslut.

Delegationens berättelse till lagtinget

Delegationens berättelse till lagtinget över de för Åland väsentliga frågorna i Nordiska rådet under perioden 5 mars 1993 till 10 mars 1994, överlämnades till lagtinget den 18 maj 1994. Berättelsen undergick inte någon utskottsbehandling utan antecknades direkt till kännedom efter bordläggning den 15 juni 1994. Delegationens ordförande vicetalman Olof Salmén presenterade berättelsen och uppehöll sig närmast kring de förändringar som det nordiska samarbetet genomgår och de konsekvenser detta kan få för delegationen och sekretariatsfunktionerna. Härefter följde en livlig och omfattande debatt i frågan, där det formella nordiska samarbetets betydelse för särskilt de självstyrda områdena betonades. Dessutom debatterades behovet av att en översyn av lagtingets organisation i dess helhet görs, till följd av en EU-anslutning, till den del denna handlägger externpolitiska frågor. I debatten berördes även samernas ställning i rådet samt erhöles redogörelser för miljöutskottets och budgetutskottets verksamhet.

Red. anm: Beträffande delegationernas sammansättning 1994 hänvisas det till Nordiska rådets nationella sekretariat.

BILAGA 1

Plenarförsamlingen vid rådets 44:e session den 7-10 mars 1994 i Stockholm

Nordiska rådets 44:e session hölls i Riksdagen i Stockholm under tiden den 7-10 mars 1994. Protokoll från plenarförsamlingens möten finns tryckta i rådsförhandlingarna, som även innehåller de dokument som avhandlades. Vid sessionen antogs 16 rekommendationer och 2 yttranden till Nordiska ministerrådet/de nordiska ländernas regeringar.

Vid 44:e sessionen behandlades 13 medlemsförslag, 2 utskottsförslag och 4 ministerrådsförslag. Rådsmedlemmarna ställde 35 frågor till regeringarna/Nordiska ministerrådet. Dessutom fattade plenarförsamlingen ett s.k. internt beslut.

Debattid totalt 23 timmar

Tidsförbrukningen under mötena var följande:

Utskottsdebatterna

Juridiska utskottet	17 inlägg; 1 timme 50 minuter
Kulturutskottet	11 inlägg; 1 timme 20 minuter
Socialutskottet	11 inlägg; 1 timme 50 minuter
Miljöutskottet	23 inlägg; 1 timme 35 minuter
Ekonomiska utskottet	14 inlägg; 2 timmar 10 minuter
Budgetutskottet	<u>12 inlägg; 1 timme 10 minuter</u>
	87 inlägg; 12 timmar

Frågedebatten

Frågeställarnas partigruppstillhörighet fördelade sig enligt följande:

Konservativa gruppen	7 frågor (20%)
Mittengruppen	4 frågor (11%)
Soc.dem.gruppen	11 frågor (31%)
Vänstersoc.gruppen	9 frågor (26%)
Övriga (gröna)	<u>4 frågor (11%)</u>
	35 frågor (100%)

Generaldebatten: 9 timmar 40 minuter

Antal inlägg 61. Antal replikskiften 14;

repliktid sammanlagt 2 timmar 50 minuter

Kompletterande statistik om generaldebatten

Huvudanföranden

Danmark	5	8%
Färöarna	2	3%
Grönland	3	5%
Finland	14	23%
Åland	1	2%
Island	7	11%
Norge	16	26%
<u>Sverige</u>	<u>13</u>	<u>22%</u>
totalt	61	100%

Fördelningen minister/parlamentariker resp kvinna/man i generaldebatten (inkl repliker)

Ministeranföranden: 32 män (91 %) 3 kvinnor (9 %) 35 (100%)

Parlamentarikeranföranden: 91 män (75 %) 30 kvinnor (25 %) 121 (100%)

Totalt 123 män (79 %) 33 kvinnor (21 %) 156 (100%)

Partipolitisk fördelning

Huvudanföranden efter partigrupper

	kons	mitt.	soc.	v.so	övr.	Totalt
DK	1	1	2	1	-	5 (8%)
F	1	-	2	-	-	2 (3%)
G	-	1	2	-	-	3 (5%)
FI	3	5	3	-	1	14 (23%)
Å	-	1	-	-	-	1 (2%)
IS	1	1	3	1	1	7 (11%)
N	2	4	8	1	1	16 (27%)
S	3	5	4	1	-	13 (21%)
TOT.	11	18	24	4	3	61 (100%)

BILAGA 2

Plenarförsamlingen vid Nordiska rådets 45:e session den 15-16 november 1994 i Tromsø

Nordiska rådets 45:e session hölls den 15-16 november 1994 i Tromsø.

Protokoll från plenarförsamlingens möten kommer att finnas tryckta i rådsförhandlingarna, som även innehåller de dokument som avhandlades. Vid sessionen antogs 10 rekommendationer till Nordiska ministerrådet/de nordiska ländernas regeringar och två s.k. interna beslut. Mellan den 44:e och 45:e sessionen fattade Nordiska rådets presidium beslut om en framställning (nr 17/94) till de nordiska ländernas regeringar.

Vid 45:e sessionen behandlades 11 medlems/utskotts/presidieförslag och 2 ministerrådsförslag.

Tidsförbrukningen under mötena var följande:

Utrikes- och säkerhetspolitiska debatten:

Antal inlägg 61. Antal repliker: ca 33.. Totalt antal inlägg 111.

Konserv. gruppen	13	12%
Soc.dem.gruppen	40	36%
Mittengruppen	22	21%
Vänstersoc.gruppen	20	18%
Utanför partigr.	14	13%

(samt Sametingens repr. och UNR-representant)

Budgetdebatten:

Antal inlägg: 15.

Konserv.gruppen	5	33%
Soc.dem.gruppen	4	27%
Mittengruppen	4	27%
Vänstersoc.gruppen	2	13%

Under sessionen hölls ingen fråge/svardebatt.

45:e sessionens totala tidsförbrukning var 11 timmar 20 minuter.

BILAGA 3

Interna beslut 1994

a) Internt beslut nr 1/1994 ang. observatörsstatus i Nordiska rådet för samerna

Vid 44:e sessionen i Stockholm antog plenarförsamlingen följande beslut:

Nordisk Råd vedtager følgende interne beslutning:

at samerne gives observatørstatus med taleret under generaldebatten ved Nordisk Råds sessioner og i øvrigt i henhold til Nordisk Råds forretningsorden.

Nordiska rådets presidium **beslöt** den 6 mars 1994 (§ 3g), mot bakgrund av att sametingen begärt talerätt vid sessionen

att bevilja de tre sametingens gemensamma representant 5 minuters talerätt under generaldebatten.

Nordiska rådets presidium behandlade den 23 augusti 1994 skrivelse av den 1 juli 1994 från de tre sametingen med en begäran om fullt medlemskap i Nordiska rådet. Presidiet **beslöt**

att med hänvisning till sessionens beslut i Stockholm 1994 meddela de tre sametingen att rådet i detta skede beslutat om att bevilja sametingen observatörsskap och att eventuella ytterligare steg mot fullt medlemskap borde inväntas till erfarenhet fåtts av observatörsskapet.

Presidiemedlemmen Hjørleifur Guttormsson reserverade sig på den vänstersocialistiska gruppens vägnar mot beslutet.

Vid sitt möte den 15 november 1994 noterade presidiet (§ 3d) att en gemensam representant för de tre sametingen har önskemål om att få nyttja sin talerätt under sessionen utgående från obeservatörsstatus.

Vid sitt möte den 7 december 1994 **beslöt** presidiet, med anledning av skrivelse från sametingen av den 14 november 1994

att invänta med tillsättande av en gemensam utredning tills erfarenheter av samernas observatörsstatus erhållits.

b) Internt beslut nr 2/1994 ang. ændring i rådets arbejdsordning om offentlighedsprincippet

Nordiska rådet har den 16 november 1994 antaget nedanstående interne beslut efter forslag av budgetudskottet (A 1091/j):

Nordiska rådet antar følgende interne beslut

at ny bestemmelse indføres i arbejdsordningen for Nordiska rådets sekretariat, som angiver at indkomne og oprettede handlinger skal registreres.

Av registreringerne skal fremgå

- datum, da handlingen indkom eller oprettedes;
- diarienummer, eller anden betegnelse som identificerer handlingen;
- fra hvem handlingen kommer/vem den har expedierats til;
- i korthed hvad handlingen ror.

Darutover aligger det sekretariatet at forvare og arkivere handlinger sa at offentlighedsprincippet kan tilampas pa et effektivt sat.

Registreringen av handlinger som indkommer eller oprettes ved Nordiska rådets sekretariat har frem til 1994 skett i et manuelt diarium. Fra januar 1995 kommer et elektronisk, databaseret diarieforeningssystem at paiborjas inom sekretariatets PC-netverk. Arkiveringen av handlinger sker enligt arkiveringsprinciper som ar baserade pa svenske regler. En kontroll av rutinerne samt internutbildning av sekretariatets personal betreffende offentlighedsprincippet tilampning kommer at vidtas under 1995.

c) Internt beslut nr 3/1994 ang. jævnere kønsfordeling av rådets førtroendeposter m.m.

Nordiska rådet har den 16 november 1994 antaget nedanstående interne beslut efter forslag av juridiske udskottet (A 1081/j):

Juridisk Udvalg henstiller til Nordisk Råd

at de enkelte medlemslande efterstræber en mere ligelig kønsfordeling i selve Rådet;

at virke for, at retningslinjerne for Rådets valgkomité om en mere ligelig kønsfordeling på Rådets betroede poster efterleves i praksis;

at virke for en mere ligelig kønsfordeling for sa vidt angår Rådets forskellige cheftjenester.

BILAGA 4

Fakta om presidiesekretariatet

Nordiska rådets presidiesekretariat inrättades 1971 och har status som internationell organisation. Detta regleras i ett särskilt rättställningsavtal, gemensamt för ministerrådssekretariatet och presidiesekretariatet, som godkänts av samarbetsministrarna och presidiet den 26 november 1986. Gällande arbetsordning för presidiesekretariatet och sekreterarkollegiet är från 1986.

Presidiesekretariatets budget

Revision och bokslutsgranskning utförs t.o.m. 1994 av revisionsavdelningen vid Sveriges riksbank. Fr.o.m. 1995 har Riksrevisionsverket övertagit ansvaret för revisionen.

I rådets budget för 1994 är nettokostnaderna budgeterade till SEK 32 640 000. För 1995 har presidiet fastställt budget till netto SEK 34 988 000.

Fördelning av gemensamma utgifter

Sedan 1982 gäller samma fördelningsnyckel för rådet som för ministerrådet.

För 1991-1995 har följande fördelningsnyckel fastställts:

	1991	1992	1993	1994	1995
Danmark	21,3%	20,6%	20,4%	20,8%	21,6%
Finland	21,2%	22,4%	22,9%	21,8%	18,6%
Island	1,1%	1,0%	0,9%	0,9%	1,0%
Norge	18,9%	18,3%	18,0%	18,0%	18,4%
Sverige	37,5%	37,7%	37,8%	38,5%	40,4%

Presidiesekreterare har varit Jostein Osnes, Norge, Anders Wenström, Sverige och Kaj-Peter Mattsson, tf. pres.sekr, Finland. Sekretariatet har ett 30-tal anställda (se bilaga 5).

Sekreterarkollegiet

Henrik Hagemann, Danmark, Guy Lindström, Finland, Elín P. Flygenring, Island, Kjell Myhre-Jensen, Norge och Bert Isacsson, Sverige, (Åland: Janina Groop)

BILAGA 5

Förteckning över anställda vid presidiesekretariatet 1994

Ledning

Jostein Osnes	N	presidiesekreterare	anst. t.o.m. 31.7
Anders Wenström	S	presidiesekreterare	anst. fr.o.m. 5.9
Kaj-Peter Mattsson	F	stf. presidiesekreterare	anst. t.o.m. 31.12
Hans Andersson	S	administrativ chef	anst. fr.o.m. 15.1
Viveca Lindfors	ÅL	byråsekreterare	
Gro Hagen	N	1:e byråsekreterare	

Informationsavdelning

Ole Lindboe	DK	mediachef	anst. fr.o.m. 1.2
Ove Caspersen	N	informationssekreterare	anst. t.o.m. 15.8
Renée Sundberg	S	byråassistent	även miljöutsk.

Utskottssekretariat

Marianne Anderson	S	utskottssekreterare	b, anst. t.o.m. 31.3
Anna Mårtensson	S	utskottssekreterare	b, anst. fr.o.m. 1.4
Elin P. Flygenring	IS	utskottssekreterare	k, anst. t.o.m. 31.1
May-Britt G. Utheim	N	utskottssekreterare	k, anst. fr.o.m. 1.4
Ingimar Einarsson	IS	utskottssekreterare	s
Olav Vefald	N	utskottssekreterare	e
Anne Østergaard	DK	utskottssekreterare	j
Göran Lundberg	S	utskottssekreterare	m
Margareta Koumí	S	byråassistent	b samt k
Inge Munk Carlsson	DK	byråassistent 60%	j

Internationellt sekretariat

Margit Östman	FIN	internationell sekreterare	anst. t.o.m. 15.3
Päivikki Lindroos	FIN	internationell sekreterare	anst. fr.o.m. 28.2

Redaktion

Svenolof Karlsson	FIN	redaktör	
Guðrún Garðarsdóttir	IS	biträdande redaktör	
Viveca Wiklund	S	byråassistent	

Kameral avdelning

Pia Andersson	S	kamrer	
Birgitta Johanson	S	byråsekreterare	
Margit Sergenius	DK	byråassistent 60%	anst. t.o.m. 30.6

Utredning och arkiv

Anneli Joneken	FIN	byrådirektör	
----------------	-----	--------------	--

Expedition

Stig Stenberg	S	intendent	
Bo Lundqvist	S	biträdande intendent	
Lars Nyberg	S	expeditionsassistent	
Charlotte Rudolph	S	receptionist	anst. 7.2 - 31.8
Camilla Lindroos	FIN	receptionist	anst. fr.o.m. 12.9

Tidskriften Nordisk Kontakt

Larserik Häggman	FIN	chefredaktör	
Marianne Bejmar	S	byråassistent	även socialutsk.

BILAGA 6

Slutkommuniké från Östersjökonferensen i Warszawa, 4-5 maj 1994

RESOLUTION

Acting on the mandate for Parliamentary Conferences on Co-operation in the Baltic Sea Area, Members of the Parliaments of Åland, Bremen, Denmark, Estonia, the Federal Republic of Germany, Faeroe Islands, Finland, Greenland, Hamburg, Iceland, Karelia, Latvia, Lithuania, Mecklenburg-Vorpommern, Norway, Poland, the Russian Federation, Schleswig-Holstein, Sweden and of the Nordic Council and the Baltic Assembly¹⁾ met in Warsaw on 5-6 May, 1994, to continue and develop the existing co-operation between representative institutions of the Baltic Sea Area and to discuss major regional issues.

The Participants of the Conference,

noting

- the positive political developments in the new and restored democracies in the Baltic Sea Area contributing to stability and security in the region,
- a number of new and important initiatives taken over the past two years which prove a strong desire to establish a genuine democratic community around the Baltic Sea,
- the assistance provided by the G-24 to Estonia, Latvia, Lithuania, Poland and Russia, through bilateral channels and through international financial institutions,

taking into account

- the efforts taken by the Council of the Baltic Sea States seeking to support progress towards democracy, the implementation of particular projects regarding various priority issues of the Baltic Sea Area,
 - need for co-operation between the parliaments and the governments concerned to develop a closer and a more effective co-operation within the Baltic Region, and at different levels and on various issues,
- identity but also for developing of local democracy and self-government,

1) Representatives of the Faeroe Islands and Karelia were not present at Warsaw Conference of May 5-6, 1994.

- the importance of a stepped-up co-operation with and among the sub-regions around the Baltic Sea not only as a basis for growing regional - a permanent and urgent need for close co-operation in resolving environmental policy issues,

have agreed to

- accord the highest priority to programmes in the field of environmental policy, especially including environmental legislation based on principles of sustainable development,

- support the idea of exchanging the experience and achievements in developing and restoring specific forms of self-government and encouraging democracy on basic and elementary levels,

- fight chauvinism, racism and xenophobia on all political levels,

- accord underlined importance to programmes in the areas of regional, sub-regional and transborder co-operation, including development of local democracy at basic level, economy, trade and transport, infrastructure, culture and education,

- acknowledge the twin priority of ecoconversion operating both to meet appeals for fund and stimulate economic growth,

- continue to hold Parliamentary Conferences in the Baltic Sea Area as mandated by the Parliamentary Conferences on Co-operation in the Baltic Sea Area,

- extend the political co-operation by inviting the Council of the Baltic Sea States, formed by the Ministers of Foreign Affairs of the Baltic Sea Area, to report to the Conference,

call on the Governments of the participating countries to

- show political willingness in supporting and stimulating regional, sub-regional and transborder co-operation within the Baltic Sea Area,

- encourage and support co-operation on the local level between cities and the NGO's,

- continue to work towards a stable and secure political, social, legal, economic and ecological situation, being a basis for an effective regional co-operation,

- continue movement towards democratic systems at all levels with a special regard to the institutions of local self-government,

- promote exchange programs concerning culture, education and scientific research in order to encourage closer co-operation directly between countries and institutions,

- promote programmes directed to establish effective and compatible system of environmental law as a measure to regenerate and prevent the pollution of the Baltic Sea and its adjacent area,
- accelerate the ratification of the 1992 Helsinki Convention on the Protection of the Marine Environment in the Baltic Sea Area,
- to support the further work of the Helsinki Committee on Chemical Weapons in the Baltic Sea,
- take effective measures to reduce the scale of danger of nuclear power plant damage,

and decide to

promote establishment of a European Ecological Fund in order to save and protect the Baltic Sea,

- set up a parliamentary working group charged to draft a regional action and development programme for the Baltic Sea Area and make concrete proposals how the Parliamentary Conference could be represented in the Committee of Region of EU and to demand of the CBSS to draft a corresponding regional action programme,
- propose that the CBSS and the parliamentary conferences meet in 1995 for a joint session to discuss together concrete development plans for the Baltic Sea Area,
- to set up a small interparliamentary working group that could function as a reference group for the parliamentary co-operation. The working group should consist of one representative from the Nordic countries, one from Baltic states, one from Germany, one from Russia and one from Poland. The secretariat of the Nordic Council could supply the secretariat of the working group with facilities,
- urge the CBSS to draw up a joint proposal and a strategy to speed the establishment of a "code of conduct" for institutions dealing with the environmental sector,
- accept with gratitude the invitation of the Nordic Council with the support of the Danish Parliament to a joint conference of the Fourth Parliamentary Conference on Co-operation in the Baltic Sea Area and the Council of the Baltic Sea States to be held in Denmark, in September 1995.

BILAGA 7

Nordiska rådets internationella konferens "Norden i FN - för fred och utveckling", Helsingfors 11-12 januari 1995**Slutdokument¹⁾**

Nordiska rådet,

som representerar Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges parlament samt parlamenten för de autonoma regionerna Åland, Färöarna och Grönland;

medvetet om det allt större ömsesidiga beroendet mellan alla stater och folk, vilket påkallar förbättrade internationella institutioner för fred och utveckling i världen;

medvetet om Förenta Nationernas centrala roll i världspolitiken, särskilt säkerhetsrådets roll i bevarandet av fred och säkerhet i ett nytt läge efter det kalla kriget;

noterande sambandet mellan fred och säkerhet å ena sidan och politisk, ekonomisk och social utveckling inklusive demokrati och lag och ordning å andra sidan;

betonande att globala utmaningar påkallar globalt ansvar;

påminnande om att alla betydande initiativ måste vara förenliga med en hållbar utveckling i enlighet med resolutioner antagna av FN-konferensen i Rio 1992;

påkallande således en förstärkning av de Förenta Nationerna;

rekommenderar följande:

1. Global styrning

- På grundval av principerna om globalt medlemskap och suverän jämlikhet, bör Förenta Nationernas kapacitet förstärkas som forum för politisk och moralisk legitimering av åtgärder som påverkar det internationella samfundet.

- Förenta Nationerna bör koncentrera sig på sin roll i och sin förmåga att upprätta och upprätthålla internationella regimer, omfattande formulering, genomförande och övervakning av internationella normer och standarder.

1) Preliminär översättning från engelska.

- I enlighet med andan i inledningen till FN-stadgan bör Förenta Nationerna utveckla en parlamentarisk dimension för att ge uttryck åt åsikterna hos världens folk genom medlemsstaternas valda folkrepresentationer.

- Förenta Nationerna bör främja att icke-offentliga organisationer, som företrädare för allmänt samhällsliv kan effektivt delta i dess arbete och skapa ordningar för en kontinuerlig, internationell dialog med såväl handel och industri som fackföreningar, under beaktande av den parlamentariska dimensionen som en förmedlande länk;

2. FN:s säkerhetsråd

- Som en konstruktiv åtgärd i syfte att förstärka säkerhetsrådet bör antalet medlemmar utvidgas på ett balanserat sätt.

- En ökning av antalet medlemmar i säkerhetsrådet bör ske på ett sätt som inte försämrar dess förmåga att fatta beslut.

- Reformeringen av säkerhetsrådet bör ske genom dialog och samarbete.

3. Kollektiv säkerhet och krishantering

- Förebyggande av konflikter bör ges större uppmärksamhet än hittills.

- Subsidiaritet i hanteringen av kriser bör uppmärksammas så att Förenta Nationernas verksamhet, närhelst möjligt, kan komplettera och stödja åtgärder vidtagna av stater i regionen, i enlighet med andan i FN-stadgans kapitel VIII. På motsvarande sätt bör regionalt samarbete alltid syfta till att stödja FN:s arbete för fred och säkerhet.

- Ordningar bör skapas för adekvat och läglig finansiering av hanteringen av kriser och fredsbevarande verksamhet.

- Eftersom fred och säkerhet är nära kopplade till politisk, ekonomisk och social utveckling, inklusive demokrati och förverkligande av mänskliga rättigheter världen över, bör hanteringen av kriser ske med en balanserad sammansättning av lägliga diplomatiska, militära, legala, ekonomiska, miljömässiga och sociala stabiliserande åtgärder.

4. Ekonomisk och social dimension

- Lindrandet av misär och utplånandet av extrem fattigdom bör vara det internationella samfundets centrala uppgift.

- Toppmötet för social utveckling, på vilket de nordiska länderna ställer stora förhoppningar, bör ses också från en freds- och säkerhetssynpunkt som inte kan isoleras från ekonomiska och sociala faktorer.

- Det faktum att människor lever i fattigdom är ofta ett tecken på att tillgängliga resurser används ineffektivt; fattigdom är inte bara ett förnekande av ekonomiska och sociala mänskliga rättigheter, utan också ett misslyckande att mobilisera alla människors möjligheter.
- Bekämpandet av arbetslöshet och undersysselsättning och främjandet av produktiv och fritt vald sysselsättning är centrala medel för att motverka fattigdom och uppnå social integration.
- Framgångsrikt utplånande av extrem fattigdom är beroende av demokrati, ansvarighet och genomsiktighet i myndighetsutövningen.
- Behovet att stärka kvinnors ställning och deltagande i samhällslivet bör beaktas i alla initiativ som strävar till att lindra sociala problem, i synnerhet hunger, analfabetism, fattigdom och befolkningstillväxt.
- När man ökar biståndet till utvecklingshjälp bör kvalitativa och kvantitativa aspekter uppmärksammas likvärdigt.

5. Framtida Nordiskt samarbete i FN

- Konsultationer och samarbete mellan nordiska länder inom internationella fora, särskilt FN, har långa traditioner. De nordiska länderna kommer också i fortsättningen att spela en aktiv roll i FN. I samarbete med och inom Europeiska Unionen kommer de nordiska länderna att bidra till att stärka FN när världsorganisationen går in i sin nästa 50-årsperiod.

Helsingfors den 12 januari 1995

B I L A G A 8

Presidiet, utskotten, redaktionskommittén 1994**Presidiet***Presidiets sammansättning under 1994*

Vid den 44:e sessionen valdes Sten Andersson (s), Sverige, till rådets president.

Till övriga presidiemedlemmar valdes:

Danmark	Dorte Bennedsen (S)
	Knud Enggaard (V)
Finland	Mats Nyby (SDP)
	Kimmo Sasi (Kok.)
Island	Geir H. Harde (Sj)
	Halldór Ásgrímsson (F)
	Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Norge	Jan P. Syse (H)
	Berit Brørby Larsen (A)
Sverige	Elver Jonsson (fp)

Efter det svenska riksdagsvalet i september och i samband med att den nya riksdagen tillträdde i oktober avgick Sten Andersson som president. Han efterträddes av Per Olof Håkansson (s), Sverige.

Möten

Presidiet har under året hållit sammanlagt elva möten:

- 27 januari i Köpenhamn
- 6 mars i Stockholm
- 10 mars i Stockholm
- 28 mars per capsulam
- 4 maj i Warszawa
- 18 juni i Hveragerði, Island
- 23 augusti i Saariselkä, Finland
- 26 september i Köpenhamn
- 24 oktober i Köpenhamn
- 15 och 16 november i Tromsø
- 7 december i Helsingfors

Juridisk Udvalg

Udvalgets sammensætning i 1994

- Danmark Elisabeth Arnold (RV)
Aage Brusgaard (FP) t.o.m. septembermødet
Jette Gottlieb (EL)
Sven-Erik Hovmand (V)
Dorit Myltoft (RV) t.o.m. septembermødet
- Finland Rose-Marie Björkenheim (Kesk.)
Sinikka Hurskainen ((SDP) (viceformand)
Riitta Saastamoinen (Kok)
- Island Halldór Ásgrímsson (F)
- Norge Eirin Faldet (A)
Ulf Guttormsen (A)
Johan J. Jakobsen (Sp)
- Sverige Lahja Exner (s) t.o.m. augustmødet
Maggi Mikaelson (v)
Hans Nyhage (m) (formand) t.o.m. septembermødet
Birthe Sörestedt (s)
Lars Werner (v) t.o.m. septembermødet

Sekretær Anne Østergaard

Mødeaktiviteter i 1994

27. og 28. januar i København
7. og 8. marts i Stockholm (session)
8. april i Bruxelles
3. august i Nådendal
26. og 27. september i København
15. november i Tromsø

Kulturutvalget

Utvalgets sammensætning 1994

- Danmark Søren Hansen (S)
- Færøerne Jógvan A. Johannessen (Jvfl) til 18. september
Anfinn Kallsberg (Ff) fra 19. september
- Grønland Otto Steenholdt (At)
- Finland Markku Laukkanen (Kesk.)
Virpa Puisto (SDP)
Eeva Turunen (Kok.), nestformann
- Island Rannveig Guðmundsdóttir (A), formann til 12. november
- Norge Paul Chaffey (SV) til 7. mars
Karin Lian (A)
Kjellbjørg Lunde (SV) fra 8. mars
Siri Frost Sterri (H)

- Sverige Marianne Andersson (c) til 17. oktober
 Berit Oscarsson (s) fra 18. oktober
 Ingvar Carlsson (s) til 17. oktober
 Richard Ulfvengren (nyd) til 17. oktober
 Marianne Samuelsson (mp) fra 18. oktober
 Nils T Svensson (s) fra 18. oktober
- Sekretærer Elín P. Flygenring til 31. januar
 Ove Caspersen tf. til 4. april
 May-Britt Gjengstø Utheim fra 5. april

Møtesvirksomheten 1994

- 27.-28. januar i København
 7. mars i Stockholm
 29.-30. mai i Reykjavík
 29. mai i Reykjavík med Nordisk Ministerråd
 (kultur,- samt utdannings- og forskningsministre)
 30. juli i Vainoniemi
 26.-27. september i København
 15. november i Tromsø

Socialutskottet

Utskottets sammansättning under 1994

- Danmark Hanne Andersen (S) fr.o.m 4 okt. 1994
 Aage Brusgaard (FP) fr.o.m 4 okt. 1994
 Jonna Grønver (V) fr.o.m 4 okt. 1994
 Birgitte Husmark (SF) t.o.m 4 okt. 1994
 Hans Jørgen Jensen (S) t.o.m 4 okt. 1994
 Inger Stilling Pedersen (KRF) t.o.m 4 okt. 1994
- Finland Claes Andersson (Vas.)
 Eeva-Lisa Moilanen (SKL)
 Markku Rossi (Kesk.)
- Island Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
- Norge Anneliese Dørum (A)
 Carl I. Hagen (FrP) fr.o.m 31 okt. 1994
 Oscar D. Hillgaard (FrP) t.o.m 31 okt. 1994
 Solveig Sollie (KrF)
- Sverige Yvonne Sandberg-Fries (s), ordf. fr. o.m 18 okt. 1994
 Alf Svensson (kds)
 Sten Svensson (m)
 Lena Öhrsvik (s) t.o.m 18 okt. 1994
- Sekreterare Ingimar Einarsson

Mötesverksamheten 1994

27-28 januari i Köpenhamn

7 mars i Stockholm

10-11 maj i Oslo (höring om funktionshinderades levnadsvillkor)

21-23 juni i Kuopio

26-27 i Köpenhamn

15 november i Tromsø

16 november i Tromsø (gem. möte med social- och hälsovårdsministrarna)

Miljöutskottet*Utskottets sammansättning 1994*

Danmark	Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) till 15 mars 1994 Dorte Bennedsen (S), vice ordförande till 9 mars 1994, ledamot till 5 oktober 1994 Martin Gleerup (S) från 5 oktober 1994 Kent Kirk (KF) från 15 mars till 5 oktober 1994 Anni Svanholt (SF) från 5 mars 1994
Färöarna	Maria Hansen (Sb) från 19 september 1994 Jógvan Sundstein (Ff) till 19 september 1994
Finland	Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) ordförande till 9 mars 1994 Anna-Kaarina Louvo (Kok.) Kyösti Virrankoski (Kesk.) från 9 mars 1994
Åland	Olof Salmén (ÅC)
Island	Kristín Einarsdóttir (Kv)
Norge	Paul Chaffey (SV) vice ordförande från 9 mars 1994 Ranveig Frøiland (A) Ragnhild Queseth Haarstad (Sp) Kjellbjørg Lunde (SV) till 9 mars 1994
Sverige	Sinikka Bohlin (s) från 18 oktober 1994 Birgitta Dahl (s) till 18 oktober 1994 Chris Heister (m) från 18 oktober 1994 Olof Johansson (c) från 18 oktober 1994 Wiggo Komstedt (m) till 18 oktober 1994 Anders Svärd (c) till 18 oktober 1994
Sekreterare	Göran Lundberg

Mötesverksamheten 1994

27 januari i Köpenhamn

7 och 9 mars i Stockholm

27 juni i Kristinebergs marinbiologiska station

26 september i Köpenhamn

8 och 9 november i Tromsø

Økonomisk utvalg

Utvalgets sammensetning 1994

Danmark	Niels Ahlmann-Ohlsen (KF), formann, fra 44. sesjon. Anders Mølgaard (V) Poul Nielson (S) til 27. september 1994 Ingrid Rasmussen (S) (5.10- 18.11) Ole Stavad fra 18. november 1994
Finland	Jörn Donner (SFP) til 15. februar 1994 Satu Hassi (Vihr.) Håkan Nordman fra 15. februar 1994 Erkki Tuomioja (SDP)
Island	Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Norge	John Dale (Sp) Thorbjørn Jagland (AP) nestformann Anders Talleraas (H)
Sverige	Arne Andersson (m) til 26. oktober 1994 Jan Bergqvist (s) fra 26. oktober 1994 Carl Bildt (m) fra 26. oktober 1994 Mats Hellström (s) til 26. oktober 1994 Anita Johansson (s) fra 26. oktober 1994 Allan Larsson (s) til 26. oktober 1994
Sekretær	Olav Vefald

Møtevirksomhet 1994

27-28 januar i København

7.mars i Stockholm

27-29 juni i Ronneby

26-27 september i København

15. november i Tromsø

Budgetutskottet

Utskottets sammansætning under 1994

Danmark	Hans Engell (KF) J.K. Hansen (S) till 20 september Børge Bakholt (S) frå 5 oktober
Grönland	Kaj Egede (Si)
Finland	Timo Järvilahti (Kesk.) Lauri Metsämäki (SDP)
Åland	May Flodin (FS)
Island	Árni M. Mathiesen (Sj) vice ordförande
Norge	Peter Angelsen (Sp) ordförande Kjell Magne Bondevik (KrF) Erik Dalheim (A)

Sverige	Hugo Bergdahl (fp) till 17 oktober Per Olof Håkansson (s) till 17 oktober Inger Koch (m) Sven Hultström (s) från 26 oktober Håkan Nordström (s) från 26 oktober
Sekreterare	Marianne Anderson till 15 mars Anna Mårtensson från 1 april

Möten

Utskottet har under året haft 7 möten.

Redaktionskommittén

Redaktionskommitténs sammansättning 1994

Danmark	Anders Mølgaard (V) Søren Hansen (S)
Finland	Sinikka Hurskainen (SDP) Markku Laukkanen (Kesk.) vice ordförande
Island	Árni M. Mathiesen (Sj) Kristín Einarsdóttir (SK)
Norge	Oscar D. Hillgaard (FrP), Carl I. Hagen (FrP) fr.o.m. 31.10.1994 Karin Lian (A) ordförande
Sverige	Sten Svensson (m) Karl-Erik Svartberg (s), Margareta Israelsson (s) fr.o.m. 26.10.1994

Förslag

från Nordiska rådets presidium om regler för sessionens genomförande

1. Begränsning av talartiden i generaldebatten

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen av inläggen i debatten sätts till 10 minuter för

- a) *presidiets inlägg*
- b) *partigruppernas talesmän*
- c) *de nordiska statsministrarnas inlägg*
- d) *de självstyrande områdenas inlägg*

att tidsbegränsningen sätts till 5 minuter för övriga talare.

2. Begränsning av talartiden i utskottens sakdebatter och allmänna debatter

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen för utskottens talesmän och ministerrådets talesmän sätts till 7 minuter vid debatterna om ministerrådsförslagen,

att tidsbegränsningen i övrigt sätts till 5 minuter.

3. Replikskiftet

Presidiet föreslår

att följande regler för replikskiftet skall gälla vid 46:e sessionen:

- a) *en tidsbegränsning på två minuter per replik*
- b) *replik kan bara tillåtas i anslutning till huvudinlägget*
- c) *den som repliken riktas till bör ges möjlighet att svara på en gång*
- d) *presidenten kan ge samma rådsmedlem högst två repliker i ett och samma replikskifte*
- e) *huvudinläggets talare skall ges rätt att ge ett avslutande svar.*

- f) presidenten eftersträvar att begränsa hela replikskiftet till högst 10-15 minuter

Presidiet hänvisar i övrigt till 9 § i Arbetsordningen.

5. Frågeinstitutet

Presidiet föreslår att frågeinstitutet tillämpas under den 46:e sessionen så att de frågor som hör till sakutskotten behandlas och besvaras under respektive sakutskotts saker.

Frågor som skall besvaras på sessionen skall inlämnas senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar respektive sakutskotts saker.

De enskilda frågorna besvaras muntligen högst 5 minuter. Frågeställaren får möjlighet till högst två tilläggsfrågor.

Partigrupsfrågor till regering eller ministerråd bör dock ställas vid sessionens början.

Statsministrarnas redogörelse¹

framförd av statsminister Paul Nyrup Rasmussen vid Nordiska rådets 46:e session

Vi ved ikke, hvad de norske søfarere, der besøgte Islands kyster år 800, egentlig tænkte, da de for første gang besøgte denne smukke ø. Måske havde de samme oplevelse som den amerikanske astronaut James Lowell, da han i 1968 om bord på Apollo 8 beskrev Jorden som en prægtig oase i det enorme rum.

Flere af de norske søfarere besluttede sig i hvert fald for at slå sig ned her, og vi ved, at der på Island hurtigt blev udviklet en slags demokratisk fristat med et fælles ting, hvor man nu forsøgte sig med samtale, med dialog og lovret som alternativ til høvdingenes væbnede blodfejder. Island er på flere måder datidens demokratiske oase, selv om vold og lovløshed fra tid til anden blussede op.

Læg dertil den digteriske storhed, som Island oplever i 1100-årene. De islandske sagaer er på samme tid frodig og enkel kunst med præcise menneskeskildringer og livsvisdom.

Vel går der ikke en lige linje fra kimen til den demokratiske fristat på Altinget år 800 til Nordisk Råds 46. session i dag, men selv klogskab kan aldrig blive for gammel. Vi kan faktisk fortsat tillade os at øse af litteraturen, f.eks. af Hávamál, "Den Højes Tale" - et årtusindgammelt norsk-islandsk visdomsdigt. Her ser digteren livet som en kamp, som vi kan komme helskindet ud af ved at bruge vore åndsevner. Den kloge og besindige kan klare sig, mens de ubesindige og dumme kommer til kort. Digteren lægger ordene i munden på "Den Høje, selveste Odin", der også giver det råd, at det altid er klogt at stikke en finger i jorden, før man taler - eller tier. Som han siger: "Endnu har ingen tabt ved at tie på rette sted".

Historie? Jo. Saga-snak? Javel. Men ikke desto mindre tilstrækkeligt med livsvisdom til at minde os om, at vi i Norden lever i et historisk rum med fælles rødder. Det bør vi stadig huske, ikke mindst i en tid, hvor Europa - og med Europa Norden - har ændret sig radikalt i løbet af få år.

Den demokratiske fristat i Island med et fælles Alting blev dannet, fordi man klogt indså, at det var nødvendigt - fordi landet trods alt var begrænset til, ja, lad os kalde det en fælles landsby, som alle kunne overskue -

¹ **Bilaga 1** Statsministrarnas uttalande om "den nordiske pasunion i en europæisk sammenhæng" (s. 1123)

Bilaga 2 Statsministrarnas uttalande om "det videre nordiske samarbeidet i lys av utfallet av folkeavstemningerne om medlemskap i Den europeiske union" (s. 1124)

fordi man indså, at man var afhængig af hinanden og fik det bedst gennem demokratisk samarbejde.

Nu har vi igen fået en landsby, den europæiske globale landsby, hvor vi er gensidigt afhængige af hinanden i livsvilkår og i fremtid.

Den amerikanske forfatter Paul Kennedy taler om risikoen for det ansvarsløse internationale samfund, bestående af nationer, der ikke forstår at samarbejde.

Her er det, vort nordiske samarbejde kommer ind i billedet. Vi i Norden har enestående muligheder og pligter. Vi har pligt til at påtage os et politisk ansvar for de nødvendige beslutninger i det internationale samarbejde. Vi bør kritisk vurdere, om vi gør det rigtige, og om vi gør det rigtige på det rigtige tidspunkt.

Det gælder globalt, det gælder i Europa, det gælder i Norden. Sverige og Finland har besluttet at blive medlem af EU. Norge og Island er også med i udviklingen, selv om de har valgt at stå uden for EU; de er begge omfattet af EØS-aftalen og aktive deltagere i det sikkerhedspolitiske samarbejde i Europa.

Hvert enkelt land i Norden har fået nye roller i det nordiske samarbejde. Det betyder, at selve det nordiske samarbejde også får en ny rolle. Det skal vi forholde os til og på en meget konkret måde.

Det nordiske samarbejde har jo altid bygget på geografisk nærhed og kontakt, fælles historie og sprogforståelse over grænserne. Vi har forskellige interesser, javel, men vi har endnu flere afgørende fælles interesser og holdninger i de nordiske samfund.

Derfor vil jeg gerne i hele diskussionen om fremtiden slå én ting fast: Der kan ikke sættes spørgsmålstejn ved det nordiske samarbejde. Det er lige så vigtigt og nødvendigt nu, som det var før. Uanset vore forskellige veje i det europæiske samarbejde har de nordiske lande aldrig før haft så tætte og sammenfaldende interesser i forhold til den europæiske udvikling. Det gælder også for Færøerne, Grønland og Ålandsøerne, som ligeledes har valgt forskellige former for tilknytning til EU. Men alle har vi forholdt os til Europa.

Spørgsmålet er derfor heller ikke, om vi i Norden vil være med i Europa eller ej. Vi er der jo; vi er en del af Europa. Spørgsmålet er alene hvordan.

Derfor er den session, vi åbner i dag i Reykjavik, en af de vigtigste i det nordiske samarbejdes historie.

Vi står over for to hovedopgaver:

For det første skal vi forny det nordiske samarbejde på en måde, som sikrer, at vi bruger vore kræfter på det vigtigste, det centrale, som befolkningerne og vi anser for afgørende. Kun på den måde kan vi fastholde den samhørighed, de nordiske befolkninger føler med hinanden.

For det andet må vi bruge flere kræfter på at gøre nordisk samarbejde til en naturlig del af det europæiske samarbejde i bredere forstand. Vi skal videreudvikle et regionalt samarbejde, der på samme tid styrker det nordiske værdi- og kulturfællesskab og placerer os centralt i den europæiske

udvikling. Kun sådan kan vi få indflydelse, nu hvor spillereglerne ikke længere er så enkle som under den kolde krig.

Vi skal kunne stå ordentligt til regnskab over for vore børnebørn, når de spørger: Gjorde I det rigtige? Sørgede I for at placere Norden i et fredeligere og mere åbent, demokratisk Europa? Sørgede I for at gøre jeres nordiske indflydelse gældende?

Vi må forstå, at hver gang vi taler om Europas fremtid, handler det også om Nordens fremtid. Og hver gang vi taler om Nordens udfordringer og opgaver, handler det også om Europa. Kort sagt: Vi skal kende vores besøgelsestid.

Europa og dermed vi i Norden er midt i en brydningstid, præget af befrielse og udfordringer. Befrielsen over den kolde krigs ophør følte vi meget stærkt, da de kommunistiske regimer faldt som korthuse i hele Øst- og Centraleuropa. Nu erkender vi lidt efter lidt omfanget af den kolossale udfordring. I den første frihedsrus efter Berlinmurens fald følte vi kun lettelsen og så mulighederne. Nu har vi allerede set forfærdende eksempler på, at kold krig blev afløst af lokale borgerkrige og etniske konflikter.

Vi har set, at det kan gå galt. Vi har oplevet, hvor meget der er på spil. Derfor skal vi sikre stabiliteten i Europa. Der er brug for bedre politiske rammer om samarbejdet, en ny europæisk orden, hvor begreber og forestillinger fra den kolde krigs tid hører fortiden til, hvor de nye demokratier finder deres naturlige plads.

Sveriges, Finlands og Østrigs optagelse i EU har banet vejen for det næste store skridt for udvidelsen af det europæiske samarbejde: medlemskab for de central- og østeuropæiske og de baltiske lande. Det bliver den vigtigste opgave for EU-regeringskonferencen i 1996. Udvidelsen er selve drivkraften, og det *skal* lykkes at få sporene lagt for den næste udvidelse.

I deres interesse, ja - men også i vor egen. Fra Nordens ståsted har vi én afgørende interesse: at stabilitet og ny økonomisk, social og miljømæssig fremgang sikres for netop de central- og østeuropæiske lande.

Hr. præsident! Vi må ikke lade en enestående historisk chance som den, vi har nu, glide Norden og Europa af hænde. Netop her i denne afgørende periode kan og skal Norden gøre en særlig indsats, også fordi vi som nordiske samfund har helt særlige muligheder og pligter.

Nu tager man så fat på det interne samarbejde i EU og dets fornyelse. Vi har nu fra Nordens side langt bedre muligheder for at gøre vor indflydelse gældende. Vi har meget at bidrage med. Vi har meget at arbejde for.

Det gælder vækst og beskæftigelse. På trods af økonomisk vækst i Europa har vi fortsat en alt for høj arbejdsløshed: knap 20 millioner arbejdsløse i EU. Det er et kolossalt spild af kræfter. Der skal utraditionelle midler til at få bugt med arbejdsløsheden og få den bragt ned. Vi kan gøre meget hver for sig. Vi kan gøre meget i Norden, og det gør vi. Men problemet finder i grunden kun sin løsning i en større europæisk sammenhæng.

På EU-topmødet i København lagde vi grunden til Kommissionens hvidbog om vækst og beskæftigelse. Den sætter netop beskæftigelse og

miljø i centrum for en ny udviklingsmodel. Den skal vi arbejde videre med.

Vi har en historisk chance for at give den økonomiske vækst i Europa den rigtige retning med fremgang i beskæftigelse på et bæredygtigt grundlag. Den nordiske velfærdstanke kan blive et afgørende bidrag til udviklingen i EU.

Der er brug for en stærkere indsats for forbrugerbeskyttelse, for ligestilling, for social tryghed, for bedre mindstekrav til arbejdsmiljøet, for regionalt samarbejde.

Det gælder også nærhed, åbenhed og demokrati. Borgerne skal stå i centrum. Det ved vi i Norden. Folkelig indsigt, forståelse og opbakning er nødvendig - også i europæisk sammenhæng. Det ved vi sandelig også! De nordiske lande har stolte traditioner, når det gælder åbenhed som forudsætning for demokrati.

Det nordiske samarbejde opfattes traditionelt som værende for de mange netop på grund af åbenhed og en bred vifte af initiativer. På samme måde skal de nordiske lande præge EU-samarbejdet, så det ikke kun forstås af en håndfuld politikere og kommissærer. Uden folkelig opbakning kan intet samarbejde over landegrænserne blive en holdbar succes. Og det ved vi som sagt i Norden bedre end mange andre.

Det ligger klart, at Østersøområdet får central betydning for de nordiske lande i den nye europæiske udvikling. Gennem Østersøsamarbejdet må vi også bidrage aktivt til at forankre de baltiske lande, Polen og Rusland i de europæiske samlingsbestrebelse. Samarbejdet i Barentsregionen er lige så centralt.

Vi skal i det hele undgå nye mure i Europa. Vi vil bygge bro. Og netop her, i Østersøområdet og i Barentsregionen, samarbejder vi jo på tværs hen over den tidligere Øst-Vest skillelinje. Det skal vi forstærke. Det regionale samarbejde her er en vigtig vej til at styrke den politiske og økonomiske udvikling i de nye demokratier mod øst. Og også her har vi gode erfaringer at bidrage med.

Uanset at vi nu taler om de ændrede vilkår for Norden selv, for Europa, for nærområder og regioner, så har vi én fælles ambition: Vores fælles ambition er at skabe et forstærket og fornyet nordisk samarbejde. I 1991 og 1992 fornyede statsministrene deres del af det nordiske samarbejde. Med den fælles arbejdsgruppes rapport om "Nordisk Samarbejde i En Ny Tid" tager vi fat på næste skridt i reformarbejdet.

Det er et godt stykke arbejde, der er fremlagt. Jeg er glad for, at det netop er et fælles arbejde mellem Nordisk Råd og de nordiske samarbejdsministre. Jeg ser frem til debatten herom i de kommende dage.

Rapporten anbefaler, at det fremtidige nordiske samarbejde tilrettelægges omkring tre "søjler":

- det interne nordiske samarbejde,
- Norden og Europa,
- Norden og dets nærområder.

Vi er enige! Allerede i erklæringen fra statsministermødet den 29. januar i år gav vi fra statsministerside vor principielle støtte hertil. Jeg synes, at forslaget om de tre søjler i samarbejdet er et godt svar på de nye internationale vilkår.

For få år siden var det nordiske samarbejde identisk med det interne samarbejde mellem os - de fem lande og de tre selvstyrende områder. At knytte borgere, regeringer, parlamenter og organisationer i Norden tættere til hinanden, det var opgaven, og stort set opgaven alene.

Det er fortsat en vigtig del af samarbejdet. Det skal det nordiske samarbejde *også* handle om i fremtiden. I det interne nordiske samarbejde skal vi nu samle opgaverne, og vi skal gøre det mere end tidligere. Vi må samle kræfterne om områder, hvor de nordiske lande virkelig har klare fælles interesser og et ægte værdifællesskab.

Vestnorden skal fastholdes i den nordiske kreds. Samhørigheden i hele det nordiske område må og skal forblive en realitet.

Men når vi skal samle kræfterne, så skal vi også prioritere. Grundlaget er princippet om nordisk nytte, som er beskrevet i rapporten om "Nordisk Samarbejde i En Ny Tid". Holdningen er klar: Vi skal styrke de nordiske landes samhørighed ved at samles om netop de fordele, der kan opnås gennem fællesnordiske aktiviteter.

En stærk nordisk identitet er en vigtig målsætning. Hvad er et folk uden et sprog? Og hvad var egentlig det nordiske samarbejde uden vort nordiske sprogfællesskab? Vi ved det jo godt; det er helt grundlæggende for det nordiske samarbejde. Og vi er oven i købet stolte af det, især når vi beretter udenlands om, hvordan det er i Norden. Men i internationaliseringens tid overlever sprogfællesskabet ikke af sig selv. Og det ved vi jo også godt. Det er fristende også for nordboer at koncentrere sig om sprog, som også kan benyttes ude i den store verden. Men, kære venner, må jeg ikke sige: Selv om engelsk er godt, så er nordisk altså bedst mellem nordiske folk!

Vi arbejder allerede i dag med sprogfællesskabet på flere områder. Handlingsplanen for formidling af de nordiske sprog til børn og unge via skolesystemerne, NORDMÅL, er ved at blive færdiggjort i undervisningsministrenes regi. Det er et meget vigtigt fællesnordisk projekt.

Vi må gøre endnu mere for at styrke sprogfællesskabet. Lad os udarbejde forslag til en langsigtet og overordnet sprogstrategi, og lad os her og nu meget mere systematisk gennem kampagner tydeliggøre, hvorfor det er så vigtigt med sprogforståelsen i Norden.

Det egentlig nye i arbejdsgruppens rapport "Nordisk Samarbejde i En Ny Tid" er den anden søjle: det nordiske samarbejde om europæiske spørgsmål. Vi bør tilrettelægge samarbejdet om EU og EØS sådan, at vi sikrer løbende kontakt mellem regeringerne, selv om EU-Rådsarbejdet kører med høj hastighed. I Nordisk Råd og i Nordisk Ministerråd skal vi drøfte holdninger og principper, før sagerne går over i EU-beslutninger og EU-direktiver.

De europæiske spørgsmål, som vi bør drøfte i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, er helt centrale også for vore egne samfund. Fred og sikker-

hed, miljøbeskyttelse og energispørgsmål, arbejdsmiljøspørgsmål, forbrugerbeskyttelse, ligestilling, flygtningeproblemerne, fast økonomisk politik, beskæftigelsespolitik, større åbenhed i EU's arbejde. Jeg kunne gøre listen meget længere. Det afgørende er vor fælles vilje til en egentlig politisk drøftelse om centrale nordiske og europæiske problemstillinger.

Når så EU/EØS-direktiverne skal omsættes i den nationale lovgivning, vil det vel være lige så naturligt, at vi gennem udveksling af synspunkter og erfaringer tilstræber en lovgivningsmæssig ensartethed mellem de nordiske lande.

Den nordiske pasunion er en af grundpillerne i det nordiske samarbejde. Det er helt, helt afgørende for os at fastholde de åbne grænser i Norden med fri bevægelighed over grænserne for vore nordiske borgere. Som bekendt er flere EU-lande inden for det såkaldte Schengen-samarbejde i færd med at etablere et område med fri bevægelighed efter samme hovedprincipper som den nordiske pasunion, vi jo har haft i 40 år. Dette Schengen-samarbejde træder i kraft den 26. marts. Danmark har allerede søgt om medlemskab.

Der er imidlertid et klart behov for en nordisk orden i forhold til Schengen-samarbejdet, så der ikke etableres nye grænsedragninger i Norden eller mellem Norden og det øvrige Europa.

Der er næsten noget symbolsk og samtidig noget utrolig vigtigt i, at vi på denne 46. sessions første dag får i opdrag på statsministersiden at håndtere netop det spørgsmål. Vi bestod prøven: De nordiske statsministre er enige og har udsendt en fælles erklæring, hvori vi understreger, at vi ser det som et fælles ansvar at finde løsninger mellem på den ene side Schengen-konventionen og på den anden side det nordiske pas- og kontrolsamarbejde, så de grundlæggende principper om fri indrejse og pasfrihed for nordiske statsborgere kan opretholdes i alle nordiske lande inden for rammerne af det videre nordiske samarbejde. Talen i udtalelsen er klar: En fælles positiv nordisk holdning til medvirken i Schengen-samarbejdet vil utvivlsomt skabe de bedste forudsætninger for en videreførelse af den fri bevægelighed i Norden inden for rammerne af et videre europæisk grænsekontrolsamarbejde, som vi også har i opdrag at løse.

Vi skal også videreføre og udvikle det nordiske samarbejde i andre internationale fora, herunder ikke mindst FN. Et sådant nyt arbejde er allerede sat i gang af vore udenrigsministre, som vil tage stilling til en rapport herom på deres næste møde i København i maj. Vi vil så tage spørgsmålet op på det nordiske statsministermøde i Grønland i august i år.

Den tredje søjle er samarbejdet med Nordens nærområder. Siden 1991 har samarbejdet jo udviklet sig fra at omfatte de tre baltiske lande til også at omfatte Kaliningrad, Nordvestrusland og Barentsregionen. Arbejdsgruppen foreslår, at samarbejdet om nærområderne også udstrækkes til at omfatte et særligt program for Arktis og de oprindelige folks særlige interesser. Til sessionen er fremlagt en fællesnordisk rapport om arktisk samarbejde, udarbejdet på det islandske formandskabs initiativ. Rapporten er klar: Det er nødvendigt, at vi koordinerer bedre, og at vi sikrer de rette or-

ganisatoriske rammer for arktisk samarbejde. Formen bør derfor være et Arktisk Råd.

I slutningen af marts afholdes en konference, som skal vurdere det hidtidige nordiske samarbejde med nærområderne mod øst og nordøst og udstikke linjerne for det fremtidige arbejde. Det gælder også Det Baltiske Investeringsprogram. Jeg synes, det er vigtigt, at vi også her på sessionen bekræfter, at de bedste sider af Det Baltiske Investeringsprogram bør og skal videreføres.

I det hele må de nordiske lande være forrest i samarbejdet, når det gælder opbygningen af moderne velfærdssamfund i nærområderne. Perspektivet er jo igen klart: Vi er dem, der har de største muligheder. Vi er i virkeligheden også dem, man ser mest frem til. Vi skal virke som brobyggere mellem Nordens nærområde og Den Europæiske Union.

Hr. Præsident! Når det gælder organiseringen af det nordiske samarbejde, er holdningerne som sagt også her klare. Nu begynder det jo at blive sværere, for nu gælder det den praktiske udmøntning i de tre søjler. Det er vigtigt, at vi organiserer det ny samarbejde godt og grundigt og effektivt.

I oplægget om "Nordisk Samarbejde i En Ny Tid" er der stillet en lang række forslag:

- Fra 1996 foreslås således afholdt én årlig session i Nordisk Råd mod nu to.

- Det foreslås efter behov at afholde temasessioner eller temamøder, hvor en bredere kreds end de nationale delegationer forudses at deltage, eksempelvis Europa-Parlamentsmedlemmer fra Norden og formænd for relevante udvalg i de nationale parlamenter.

Én ting står fast: Den nordiske debat *skal* fornys. Jeg synes, det er gode og vigtige forslag til at nå det mål.

Vi har sagt det i København den 29. januar, og jeg vil gerne gentage det: Vi er rede til i samarbejde med Nordisk Råd i den kommende tid at forbedre et eller to af de nye centrale temamøder i rådets regi. Jeg finder det vigtigt, at vi kommer hurtigt i gang.

Andre forslag fra arbejdsgruppen omfatter primært parlamentarikernes samarbejde. Her foreslås det, at partigrupperne i Nordisk Råd styrkes, og at Nordisk Råds udvalgsstruktur ændres. Disse forslag er det naturligvis alene parlamentarikernes opgave at tage endelig stilling til. Selv ser jeg dem som en paralleltænkning til partigrupperne i vore nationale parlamenter og i Europa-Parlamentet.

Netop i de kommende nye debatter om vigtige politiske spørgsmål om Europas og Nordens fremtid kan det give Nordisk Råd ny dynamik. Under alle omstændigheder har vi i hvert fald fra regeringernes side en klar interesse i et velforberedt og gennearbejdet med- og modspil fra parlamentarikernes side. Vi medvirker gerne til at skabe bedre forudsætninger herfor. Vi er klar til at gennemføre de nødvendige ændringer med det mål, at vi kan starte vort nye nordiske samarbejde allerede fra begyndelsen af 1996.

I debatten om organiseringen af det fremtidige nordiske samarbejde i det hele står én ting klart: Norden står ved en korsvej. Og lad os sige det,

som det er: Enten vil vi se det nordiske samarbejde reduceret til venskabelige sammenkomster, eller også påtager Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd sig at yde et nyt vigtigt bidrag til den demokratiske udvikling i hele Europa.

Ingen af os her er vel i tvivl. Nordisk Råd skal yde sit fornyende bidrag til den europæiske debat og beslutningsproces. Vi skal ikke bare rejse til Bruxelles og hygge os med tanken om, at vi er nordiske. Vi skal bruge aktivt, at vi er nordiske.

Reformprocessen i det nordiske samarbejde sættes nu på sporet i det praktiske arbejde. Det danske formandskabs prioriteringer vil følge konsekvent op herpå. Vi vil sikre, at de beslutninger, som træffes nu i disse dage, bliver omsat i praksis, og vi vil sikre, at de dele af reformprocessen, som måtte kræve yderligere forarbejde, også bliver fulgt op og vil kunne omsættes i praksis senere.

Det danske formandskab vil i Kuopio til Nordisk Råds session i Finland i november aflægge en rapport om, hvor langt vi er nået i reformprocessen på regeringssiden. Det må være naturligt, at en tilsvarende rapport fremlægges fra Nordisk Råd.

Det haster. Vi skal nå resultater.

Må jeg sammenfatte mine betragtninger: Vi har meget at give fra Norden. Og vi har meget at opnå. For mange lande i EU og i Central- og Østeuropa er de nordiske velfærdssamfund et forbillede. I vores egen bevidsthed - og i deres - er Norden ikke et randområde, men et foregangs-område.

Nu skal vi arbejde aktivt for den nordiske velfærdstanke i den europæiske udvikling til gavn for de nye demokratier og til gavn for os selv. Det er det, man forstår ved sandt nordisk lederskab. Målet er et stærkt Norden i det nye Europa.

Med Odins tale i Hávamál: "Der er ikke andet at gøre end at tage tingene i den rækkefølge, de kommer."

Sandt nok, men der er alligevel én afgørende forskel mellem dengang og nu: Dengang var det jo guderne, der bestemte rækkefølgen og dagsordenen. Det nye er, at nu vil vi selv i Norden være med til at sætte den europæiske dagsorden.

Og Odin fortsætter sin tale i Hávamál: "Stå tidligt op og få noget ud af dagen. Liggende ulv får ingen steg."

Det kan vi helt skrive under på. Vi kommer ikke sovende til det. Og hvis vi svigter eller sover, så svigter vi os selv i Norden og i Europa.

Må jeg ønske Nordisk Råds 46. session en rigtig god debat og ansvarsfulde og historiebevidste beslutninger!

BILAGA 1

Den nordiske pasunion i en europæisk sammenhæng

De nordiske statsministre samlet til møde i Reykjavík den 27. februar 1995 udtaler:

Den fri bevægelighed over grænserne er grundlæggende elementer i såvel det nordiske som det europæiske samarbejde. Gennem den fri bevægelighed skabes de nære folkelige kontakter og den samhørighed på tværs af landegrænser, der er afgørende forudsætninger for den nødvendige opbakning om et fortsat dynamisk samarbejde.

De nordiske statsministre har på mødet i Reykjavík den 27. februar drøftet, hvorledes den fri bevægelighed over grænserne for nordiske statsborgere kan bevares inden for rammerne af en videre europæisk sammenhæng. Drøftelserne har taget udgangspunkt i en rapport udarbejdet af en nordisk embedsmandsgruppe på foranledning af de nordiske justits- og indenrigsministre. I rapporten belyses de praktiske og formelle forudsætninger for at videreføre den fri bevægelighed i Norden.

De nordiske statsministre har noteret sig, at flere EU-lande inden for Schengen-samarbejdet er i færd med at etablere et område med fri bevægelighed efter samme hovedprincipper som i Den nordiske Pasunion. Dette samarbejde træder i kraft den 26. marts i år. Danmark har søgt om medlemskab i Schengen-samarbejdet.

De nordiske statsministre understreger behovet for en nordisk ordening i forhold til Schengen-samarbejdet, så der ikke etableres nye grænsedragninger i Norden eller mellem Norden og det øvrige Europa.

Statsministrene bemærker, at de bedste forudsætninger for en videreførelse af den fri bevægelighed, herunder pasfrihed, i Norden inden for rammerne af et videre europæisk samarbejde om grænsekontrol m.v., opnås ved en fælles positiv nordisk holdning til medvirken i Schengen-samarbejdet.

De nordiske statsministre finder i den forbindelse at burde fremhæve, at såvel Norge som Island har givet udtryk for vilje og evne til at påtage sig kontrolforpligtelser ved de ydre grænser af en sådan karakter og omfang, at det fuldt ud svarer til Schengen-konventionens krav.

Samtidig bør det understreges, at de nordiske lande gennem mange år har samarbejdet om bekæmpelse af kriminalitet, narkotika og illegal indvandring. De nye samarbejdsrelationer i forhold til Schengen må ikke forminske mulighederne for en effektiv bekæmpelse af den grænseoverskridende kriminalitet.

De nordiske statsministre ser det som et fælles ansvar at finde løsninger mellem på den ene side Schengen-konventionen og på den anden side det nordiske pas- og kontrolsamarbejde, således at de grundlæggende principper i Den nordiske Pasunion om fri indrejse og pasfrihed for nordiske statsborgere kan opretholdes i alle de nordiske lande inden for rammerne

af en videre europæisk sammenhæng. Statsministrene er på denne baggrund parate til at indlede forhandlinger med Schengen-landene for at finde en praktisk løsning, som tilgodeser såvel de nordiske landes som Schengen-landenes interesser.

BILAGA 2

Erklæring fra de nordiske lands statsministre

De nordiske lands statsministre har på sitt møte i København 29. januar 1995 diskutert det videre nordiske samarbeidet i lys av utfallet av Finlands, Sveriges og Norges folkeavstemninger om medlemskap i Den europeiske union. De har på denne bakgrunn avgitt følgende erklæring:

Den nordiske dimensjon ved europeisk samarbeid er styrket

Den nordiske dimensjon ved europeisk samarbeid er styrket etter at Finland og Sverige sluttet seg til Danmark som medlemmer av Den europeiske union fra 1. januar 1995.

De nordiske land er bærere av demokratiske og sosiale tradisjoner som vil være av stor betydning for den videre utviklingen i Europa. Utvidelsen av EU mot nord åpner for økt gjennomslag for felles nordiske syn og interesser i europeisk samarbeid. Tre nordiske land i EU vil bidra til økt europeisk oppmerksomhet og deltakelse i møte med utfordringene i Nordens nærområder knyttet til sikkerhet, miljø og utviklingen av samarbeidet med de baltiske land, Russland og de øvrige landene i Østersjøområdet.

De nordiske land har foretatt veivalg i forhold til EU. Tre land har valgt medlemskap, mens alle fem land er en del av EØS. I et historisk perspektiv har de nordiske land aldri hatt en så tett og sammenfallende tilknytning til europeisk samarbeid som i dag. Det gjelder også for de selvstyrende områder. Norden har grunnleggende felles interesser å ivareta i europeisk samarbeid. Utviklingen har vist at Norden ikke er et alternativ til Europa. Nordisk samarbeid er en del av europeisk samarbeid.

Det nordiske samarbeidet har stor folkelig oppslutning. Nordiske borgere legger stor vekt på å leve i en fredelig og åpen region med fri bevegelse over grensen for nordiske borgere slik det er oppnådd i det nordiske samarbeidet, nære folkelige kontakter på tvers av landegrensene, stor grad av felles identitet, språk og kulturfelleskap, et felles hjemmemarked og nært samarbeid mellom lokale og sentrale myndigheter.

I internasjonalt samarbeid står de nordiske land sammen om felles posisjoner og felles innsats i mange sammenhenger, ikke minst i FN. Statsministrene legger vekt på at dette samarbeidet fortsetter.

Det nordiske samarbeidet har lange historiske røtter. Det internasjonale samfunn skal kjenne Norden igjen når landenes forhold til EU-samarbeidet

nå er avklart. Det reformarbeid som statsministrene tok initiativ til i 1992 har gitt positive resultater. Reformene må fortsette for å videreutvikle samarbeidet i tråd med nye utfordringer og behov.

På denne bakgrunn understreker statsministrene sin felles ambisjon om å arbeide for et forsterket, tilpasset og godt forankret nordisk samarbeid som skal bidra til den nordiske samhørigheten, holde ved like de nære politiske bånd mellom de nordiske land og ta vare på en nordisk profil i det internasjonale samfunn.

Statsministrene understreker også at de selvstyrende områder, Grønland, Færøyene og Åland vil beholde sin posisjon i det nordiske samarbeidet der de er med på å understreke det nordiske mangfoldet og utgjør en viktig ressurs i det mellomfolkelige samarbeidet.

Tre sentrale oppgaver for nordisk samarbeid

I erklæringen om nordisk samarbeid i Sveriges og Finlands tiltredelsestraktat til EU fremgår det at det nordiske samarbeidet vil bli videreført innen rammen av de forpliktelsene som følger av EU-medlemskap.

Statsministrene vil trekke frem tre sentrale områder for det videre nordiske samarbeidet:

- Kultur, identitet og samfunnsspørsmål av felles nordisk interesse
- Europeisk og andre internasjonale spørsmål
- Nordens nærområder: Østersjøregionen, Barentsregionen og det arktiske område.

Statsministrene har det ledende ansvaret for politisk styring av samarbeidet mellom de nordiske regjeringene.

I tillegg til nær og løpende kontakt om nordiske og internasjonale spørsmål, vil statsministrene ha regelmessige møter. Møtene vil omfatte nordiske spørsmål og sentrale politiske spørsmål på den europeiske dagsorden, herunder Det Europeiske Råd.

Styrket satsing på samarbeid om kultur, identitet og samfunnsspørsmål av felles nordisk interesse

Statsministrene hilser velkommen fremgangen i arbeidet med å øremerke omkring halvparten av det nordiske budsjettet til kultur, forskning og utdanning, og legger til grunn at dette målet nås i 1996.

De oppfordrer alle engasjerte i det nordiske kulturliv til å bidra til samarbeid om felles nordiske kulturelle markeringer og tiltak for å styrke nordisk identitet, særlig blant unge mennesker. Statsministrene ber kulturministrene om en statusrapport om samarbeidet på dette området til sitt sommermøte i Grønland i august.

I samarbeidet bør særlig legges vekt på miljø, energi og ressurs spørsmål, likestilling, sosiale spørsmål og arbeidsmarkedspolitik.

Statsministrene ønsker økt felles nordisk diskusjon og utredning om det nordiske velferdssamfunnets utfordringer, som retten til arbeid, utdanning og opplæring, rett til omsorg og helse, likestilling, ungdomsarbeid, kamp mot rasisme og fremmedfrykt, regional utvikling og miljøutfordringer. Felles utredninger bør legges frem til debatt mellom regjeringene og i Nordisk Råd og utgjøre nordiske innspill i den bredere europeiske debatten.

Forankring av europeisk og internasjonale spørsmål på den nordiske dagsorden

Samarbeid om EU-EØS-saker hører nå naturlig hjemme må møter mellom nordiske statsministre, utenriksministre og andre regjeringsmedlemmer.

Siktemålet med samarbeidet er å bidra med gjensidig informasjon for å avklare grunnlaget for felles nordiske vurderinger. I lys av at alle land vil arbeide med nasjonal gjennomføring av EU/EØS-direktiver o.l., fremheves betydningen av å videreutvikle det nordiske lovgivningssamarbeidet.

Det legges vekt på fleksible møte- og arbeidsformer som tar hensyn til de forpliktelser som følger av deltakelse i EU-samarbeidet for tre nordiske land.

Prinsippet om et aktivt nordisk formannskap i det nordiske samarbeid videreføres. Formannskapet bør fortsatt være ett-årig, men følge kalenderåret.

For å sikre kontinuitet i arbeidet mellom nordiske land i og utenfor EU, forberedes saker til dagsordenpunkter knyttet til EU/EØS-saker av formannskapet i samarbeid med det kommende formannskapsland.

I tillegg til nær og løpende kontakt, har utenriksministrene gjennom regelmessige møter en forberedt gjennomgang av sentrale utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål med siktemål å avklare grunnlaget for felles nordiske vurderinger og der det er naturlig felles initiativ og holdninger.

Statsministrene ber sine utenriksministre foreta en gjennomgang av det nordiske samarbeidets arbeidsform i ulike internasjonale fora med sikte på å finne frem til rutiner som sikrer et fortsatt effektivt og fleksibelt samarbeid.

Utviklingen av samarbeidet med nærområdene

De nordiske land har en rekke politiske, økonomiske og miljømessige felles interesser i forhold til nærområdene i nord og øst.

Statsministrene legger vekt på nær nordisk kontakt og samordning i utviklingen av samarbeidet i nærområdene, blant annet i Barentsregionen og Østersjøregionen og det arktiske område. De understreker behovet for økt koordinering mellom nasjonale tiltak og tiltak i nordisk og internasjonal regi.

Statsministrene understreker betydningen av et fortsatt politisk samarbeid med nærområdene i Baltikum og Russland med den hensikt å fremme den demokratiske utviklingen og disse områders nærmere tilknytting til Vest-Europa. Stabilitet og gode relasjoner mellom alle land i vår del av Eu-

ropa er viktig for freden i hele Europa og statsministrene ser samarbeid med disse områder som et viktig bidrag til dette.

De nordiske statsministrene understreker at en hurtig avslutning av forhandlingene om Europa-avtaler med EU er av stor betydning for de baltiske landene. Dette er avgjørende for å fremme stabilitet og det pågående reformarbeid i Baltikum.

Reformer i Nordisk Råds arbeid

Statsministrene viser til det utredningsarbeid som pågår i arbeidsgruppen av samarbeidsministre og parlamentarikere frem mot sesjonen i Nordisk Råd i Reykjavik. Statsministrene mener de tre sentrale samarbeidsområdene også bør være retningsgivende for arbeidet i Nordisk Råd.

Statsministrene minner om at endringene i Helsingforsavtalen i 1993 åpnet for at Nordisk Råd behandler utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål. Det er nå påkrevet med reformer i Nordisk Råds arbeidsformer for å innarbeide europeiske samarbeidsspørsmål på Rådets dagsorden.

Statsministrene mener Nordisk Råd bør holde én ordinær sesjon i året og åpne for å avholde temasesjoner der regjeringene gjennom formannskapet legger opp til drøftelse av spørsmål av felles nordisk interesse som f.eks. utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål, utvalgte spørsmål på den europeiske dagsorden, sysselsettings- og miljøspørsmål og andre samfunnsspørsmål.

Statsministrene mener det er behov for å sikre større sammenheng mellom arbeidet i Nordisk Råd og arbeidet i de nordiske lands nasjonalforsamlinger. For å medvirke til en bredere nordisk drøftelse av europeiske spørsmål oppfordrer statsministrene Nordisk Råd til å gjennomføre tema-konferanser med deltakelse av nasjonale parlamentarikere, som arbeider med EU/EØS-spørsmål, EU-parlamentsmedlemmer og andre interesserte.

København, 29. januar 1995

De nordiske land var representert ved:

Statsminister *Davið Oddsson*, Island
Statsminister *Poul Nyrup Rasmussen*, Danmark
Statsminister *Esko Aho*, Finland
Statsminister *Gro Harlem Brundtland*, Norge
Statsminister *Ingvar Carlsson*, Sverige

Rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid"

Vid det gemensamma mötet mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium i Tromsö den 15 november 1994 beslöts att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att analysera det nordiska samarbetet i ljuset av de tre folkomröstningarna i Finland, Norge och Sverige. Ett mandat för arbetet fastställdes gemensamt av Nordiska rådets presidium och samarbetsministrarna den 7 december.

Den gemensamma arbetsgruppen slutförde sitt arbete den 19 februari 1995. Dess rapport "Nordiskt samarbete i en ny tid" överlämnas härmed till behandling under Nordiska rådets 46:e session.

Presidiet anbefaller att kommentarer till och inlägg med anledning av förslagen i rapporten förs fram under 46:e sessionens *generaldebatt* (2:a mötet, den 28 februari 1995).

Stockholm den 22 februari 1995

På vägnar av Nordiska rådets presidium

Per Olof Håkansson
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiskt samarbete i en ny tid

Det nordiska samarbetet i ljuset av folkomröstningarna om EU-medlemskap för Finland, Norge och Sverige Förslag till mål, innehåll och former för nordiskt samarbete i en föränderlig tid

Rapport av Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets gemensamma arbetsgrupp, februari 1995

INNEHÅLL

Förord.....	s. 1130
1. Politiska utgångspunkter.....	s. 1131
2. Samarbete inom Norden.....	s. 1133
3. Norden och Europa/EU/EES.....	s. 1136
4. Norden och dess närområden	s. 1138
5. Övriga överväganden och förslag	s. 1140
6. Förslag till beslut i koncentrat.....	s. 1145
Bilaga 1: Mandat för arbetet, bakgrund, tid- tabell m m.).....	s. 1151
Bilaga 2: Kjellbjørg Lundes ändr.förslag .	s. 1154

Förord

Vid det gemensamma mötet mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium i Tromsø den 15 november 1994 beslöts att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att analysera det nordiska samarbetet i ljuset av de tre folkomröstningarna i Finland, Norge och Sverige. Ett mandat för arbetet fastställdes gemensamt av Nordiska rådets presidium och samarbetsministrarna den 7 december (*bilaga 1*).

De förslag som nu presenteras är dels sådana som kan genomföras inom ramen för gällande Helsingforsavtal, dels åtgärder som kan komma att nödvändiggöra vissa ändringar i Helsingforsavtalet, i syfte att anpassa formerna för det nordiska samarbetet till en ny och föränderlig tid. Vissa förslag behöver konkretiseras ytterligare. Arbetsgruppen hänvisar här till sitt mandat: "Dokumentet bör innehålla konkreta förslag, vilka snabbt kan förverkligas inom ramen för Helsingforsavtalet, och i övrigt föreslå förändringar som kan/bör genomföras senare."

Arbetsgruppen är beredd att åta sig ansvaret för uppföljningen av de frågor som ej kan genomföras omedelbart. En samlad insats, gemensam för råds- och ministerrådssidan, skulle ge de bästa förutsättningarna för ett effektivt genomförande av förslagen. Om arbetsgruppen får förtroende är avsikten att rapportera om arbetets gång i samband med rådets session i Kuopio i november 1995.

Förslagen i avsnitt 5 om organisation av Nordiska rådets arbete har i huvudsak utarbetats av arbetsgruppens parlamentariska ledamöter. Ledamoten i arbetsgruppen, Kjellbjørg Lunde, kan inte ansluta sig till förslagen i avsnitt 5 på nuvarande tidpunkt, och förbehåller sig rätten att återkomma vid frågans behandling. Övriga synpunkter från ledamoten Lunde, vilka inte beaktats i rapporten, biläggs (*bilaga 2*).

Det nordiska samarbetet blir aldrig en "färdig produkt". Vi måste ständigt vara beredda att ompröva och anpassa det nordiska samarbetet. Endast så kan det nordiska samarbetet behålla sin politiska dynamik, aktualitet och slagkraft.

Det är vår förhoppning att denna rapport och dess förslag kan utgöra ett gott underlag för diskussion och beslut vid Nordiska rådets 46:e session i Reykjavik.

Rapporten innehåller avslutningsvis en sammanfattning av samtliga förslag.

Köpenhamn den 19 februari 1995

Per Olof Håkansson

Hans Engell

Halldór Ásgrímsson

Lauri Metsämäki

Kjellbjørg Lunde

Olof Salmén

Johannes Eidesgaard

Sighvatur Björgvinsson

Marianne Jelved

Mats Hellström

Ole Norrback

Gunnar Berge

Marianne Jensen

1. Politiska utgångspunkter

Det nordiska samarbetet bygger - nu och i framtiden - på en genuin värdegemenskap mellan fem länder och tre självstyrande områden i Norden. Nordiskt samarbete bedrivs på många nivåer och i många former: mellan parlament, regeringar, myndigheter, organisationer, folkrörelser, företag och enskilda. Samarbetet har en djup folklig förankring vilket ger det en unik legitimitet. Nordisk samverkan har blivit en närmast självklar del av samhällslivet.

Vår utgångspunkt och bestämda mening är att nordiskt samarbete även i framtiden kommer att fylla en viktig funktion. Det officiella nordiska samarbetet mellan regeringar och parlament bör vidareföras och fördjupas på det sätt som bäst tjänar de nordiska folkens intressen.

Samarbetet behöver dock förnyas, moderniseras och rationaliseras och innehållet koncentreras. Arbetsformerna måste vitaliseras och anpassas till den nya situation som råder efter folkomröstningarna om medlemskap i Europeiska Unionen (EU) i Finland, Norge och Sverige. Utvecklingen har visat att det nordiska samarbetet inte är ett alternativ utan en del av ett bredare europeiskt samarbete. Det är därför av betydelse att sambanden mellan den nationella, den nordiska och den europeiska nivån stärks, för att säkerställa att varje sakfråga hanteras i rätt sammanhang och för att undvika dubbelarbete.

Finlands och Sveriges inträde i EU för med sig delvis nya förutsättningar för samarbetet mellan de nordiska parlamenten och regeringarna. Med tre nordiska länder och ett självstyrande område, Åland, inom EU och två länder i ett nära samarbetsförhållande genom EES-avtalet, samt med två självstyrande områden, Grönland och Färöarna, som baserar sitt samarbete med EU på bilaterala avtal, kommer det nordiska samarbetets betydelse att öka, dels som en sammanhållande kraft i Norden och dels som plattform för påverkan i ett större europeiskt sammanhang.

I slutakten till anslutningsfördraget om medlemskap i EU kom Finland, Sverige och Norge tillsammans med de dåvarande medlemsländerna överens om en särskild förklaring: "De avtalslutande parterna registrerar att Sverige, Finland och Norge som medlemmar av Europeiska unionen avser att fortsätta sitt nordiska samarbete, både inbördes och tillsammans med andra länder och territorier, i full överensstämmelse med gemenskapsrätten och andra bestämmelser i Maastrichtfördraget." I EES-avtalet sägs följande: "Bestämmelserna i EES-avtalet skall inte hindra samarbete inom ramen för det nordiska samarbetet, i den utsträckning som ett sådant samarbete inte hindrar att avtalet fungerar tillfredsställande."

EU kommer framöver att inta en avgörande roll i utvecklingen i Europa. Det är därför viktigt att det nordiska samarbetet nyttjas som plattform för att tillvarata nordiska intressen och påverka den europeiska dagordningen. Dialog, debatt och samling kring EU-frågor i ett tidigt skede, liksom när det gäller samstämd tillämpning av direktiv och andra rättsakter inom EU/EES, bör bli centrala element i framtida nordiskt samarbete för att bevara nordisk rättslikhet.

Alla de deltagande länderna med de självstyrande områdena skall tillförsäkras en fortsatt likvärdig ställning inom ramen för det framtida nordiska samarbetet, oavsett anslutningsform till EU/EES.

Ett betydelsefullt led i reformarbetet är att samarbetet får en starkare och tydligare partipolitisk förankring. Den förstärkning av partigruppernas roll i det nordiska samarbetet som skett under senare år bör därför fortsätta.

Det är vår uppfattning att det nordiska samarbetet skall koncentreras till tre huvudområden:

- * Samarbete inom Norden
- * Norden och Europa/EU/EES
- * Norden och dess närområden

Det är vare sig möjligt eller önskvärt att dra några skarpa gränser mellan områdena. Den internationella dimensionen i ett vidare perspektiv är av avgörande betydelse för allt nordiskt samarbete. Nordisk konsultation i internationella fora skall fortsätta i enlighet med Helsingforsavtalet. Statsministrarna lägger vikt vid att finna flexibla arbetsformer som gör det möjligt att vidareföra och utveckla det nordiska samarbetet i FN-fora. Därutöver har de nordiska statsministrarna ombett sina utrikesministrar att företa en genomgång av det nordiska samarbetets arbetsformer i olika internationella fora med sikte att finna rutiner som säkrar ett fortsatt effektivt och flexibelt samarbete under de delvis nya villkor som nu gäller.

De tre huvudområdena kan beskrivas på följande sätt:

1. Samarbete inom Norden

Samarbete som bygger på och utvecklar den värdegemenskap som finns mellan alla nordiska folk och som får sitt främsta uttryck i kulturell och språklig gemenskap och en likartad syn på demokrati, en god miljö och grundläggande sociala rättigheter. Samverkan kring samhällsuppgifter som utvecklar den nordiska värdegemenskapen och där samnordiska lösningar ger fördelar för medborgarna framför nationella eller vidare internationella arrangemang.

2. Norden och Europa/EU/EES

Samverkan i frågor av betydelse i första hand för arbetet inom EU/EES, där de nordiska länderna har en värdegemenskap och sammanfallande intressen. Det nordiska samarbetet skall utgöra en plattform för initiativ i frågor där länderna har en önskan om att påverka den europeiska dagordningen. Det nordiska samarbetet skall också kunna medverka till att göra uppföljningen av direktiv och andra EU/EES-regelverk enhetlig. Vidare bör det nordiska samarbetet spela en roll som bro mellan de nordiska länder och självstyrande områden som är medlemmar av Europeiska unionen och de som knyts till det europeiska samarbetet via EES-avtalet eller andra avtal.

3. Norden och dess närområden

Utvecklingen i Nordens närområden - Östersjöregionen och Arktis, inklusive Barentsområdet - är av stor politisk vikt för de nordiska länderna. Ett utbyggt samarbete med de baltiska staterna och nordvästra Ryssland är ett viktigt bidrag till stabilitet och demokrati i regionen. En bärkraftig utveckling baseras på bl a ett ansvarsfullt utnyttjande av naturresurser och hänsynstagande till den unika miljön och urbefolkningarnas intressen i det arktiska området.

2. Samarbete inom Norden

Samarbete som bygger på och utvecklar den värdegemenskap som finns mellan alla nordiska folk och som får sitt främsta uttryck i kulturell och språklig gemenskap och en likartad syn på demokrati, en god miljö och grundläggande sociala rättigheter. Samverkan kring samhällsuppgifter som utvecklar den nordiska värdegemenskapen och där samnordiska lösningar ger fördelar för medborgarna framför nationella eller vidare internationella arrangemang.

Mål

De nordiska ländernas och självstyrande områdenas vilja att bevara och vidareutveckla det nordiska samarbetet har sin grund i ländernas kulturella samhörighet, gemensamma människosyn och demokratiska traditioner. Länderna samverkar kring samhällsuppgifter där samnordiska lösningar ger fördelar framför nationella arrangemang. Samarbetet skall vara till nytta för medborgarna och stärka den nordiska gemenskapen. Koncentration, effektivt resursutnyttjande och stärkande av den nordiska dimensionen i europeiskt och annat internationellt samarbete är nyckelord i de kommande årens samarbete.

Följande målsättningar skall ligga till grund för den fortsatta utvecklingen av samarbetet inom Norden:

- Bevara och utveckla kulturell och språklig gemenskap i Norden
- Utveckla etablerade nordiska ordningar för nordiska medborgares trygghet, rörlighet, utbildning och arbete i ett bredare europeiskt sammanhang
- Främja jämställdhet mellan kvinnor och män
- Säkerställa skydd för miljön och bärkraftigt utnyttjande av naturresurser
- Främja bärkraftig ekonomisk utveckling, näringsutveckling, konkurrenskraft och bekämpa arbetslöshet
- Främja ändamålsenlig arbetsfördelning, specialisering och samordning i Norden, härunder gemensam utveckling av infrastruktur
- Främja gränsregionalt samarbete
- Främja det folkliga samarbetet i föreningar och organisationer
- Främja samarbetsprojekt till nytta för urbefolkningarna i Norden

Prioriteringar

Koncentrationen av det nordiska samarbetet till ett antal politiskt prioriterade satsningsområden fortsätter. Huvudprioriteringarna skall fortsatt vara kultur och utbildning. Vid sidan av dessa bör satsningar koncentreras till ekonomi, näringsutveckling/infrastruktur, miljö och medborgarpolitik.

Principen om "nordisk nytta" skall vara avgörande för vilken verksamhet som skall ske i samnordisk regi. Utgångspunkten för all nordisk verksamhet skall vara att de:

- avser verksamhet som annars skulle ske i nationell regi, men där påtagliga positiva effekter uppnås genom gemensamma nordiska lösningar;
- manifesterar och utvecklar nordisk samhörighet;
- ökar nordisk kompetens och konkurrenskraft.

Kultursamarbetet är grundpelaren i det nordiska samarbete som stärker nordisk identitet och berörs inte direkt av EU-relationerna. Samarbetet syftar särskilt till att:

- prioritera barn och ungdom i syfte att utveckla nordisk identitet och främja internationell förståelse;
- synliggöra resultaten av nordiskt konstnärligt skapande;
- stödja det folkliga engagemanget i nordiskt kultursamarbete;
- genomföra projekt med genomslagskraft i de nordiska länderna och internationellt.

Utbildningssamarbetet skall särskilt:

- lägga ökad vikt vid resurssparande infrastrukturlösningar;
- främja mobiliteten i de nordiska utbildnings- och forskningsmiljöerna;
- stärka den nordiska dimensionen i europeiskt utbildningssamarbete;
- främja arbetsfördelning och specialisering inom högre utbildning och forskning mellan de nordiska länderna.

Miljösamarbetet skall koncentreras till gemensamma nordiska miljöfrågor och frågor som de nordiska länderna önskar föra fram i europeiska och andra internationella organ. Den stegvisa integreringen av miljöhänsyn i andra sektorer bör vidareföras.

Satsningar inom ekonomi/näring/infrastruktur bör gagna nordiskt näringsliv, en balanserad regional utveckling och gränsöverskridande samarbete. Bilaterala och trilaterala projekt bör främjas.

De nordiska länderna kommer att verka för fortsatt fri rörlighet för personer mellan de nordiska länderna, inkl. passfrihet, gemensam arbetsmarknad och social trygghet.

Förslag

1. Alla nya projekt bör genomgå en noggrann bedömning med utgångspunkt i principen om nordisk nytta. Ministerrådet bör likaså med utgångspunkt i principen om nordisk nytta genomföra en politisk värdering

av verksamheten i de cirka 40 samnordiska institutionerna. Resultatet av denna genomgång bör föreläggas Nordiska rådets höstsession 1995. Projektverksamheten skall successivt inriktas i enlighet med här angivna prioriteringar. Denna anpassning skall genomföras under de följande två-tre budgetåren.

2. Angivna kriterier för nordisk nytta bör tillämpas även inom Nordiska rådets verksamhet vid beredningen av medlemsförslag och andra parlamentariska initiativ liksom vid behandlingen av planer och budget. Rätten att ta parlamentariska initiativ är en av hörnpelarna i Nordiska rådets verksamhet. Dessa bör koncentreras till de prioriterade samnordiska områdena för att skapa en aktiv och livaktig politisk debatt som kan återkopplas till och ge resultat tillbaka i de nationella parlamenten.

3. Satsningen på kultur och undervisning bör fortsätta. Denna del av det nordiska samarbetet bör också framöver utgöra det viktigaste tyngdpunktsområdet för den nordiska budgeten utan att den vid varje tidpunkt skall behöva utgöra en i förväg preciserad andel av budgeten. Satsningarna inom kultur- och utbildningssektorerna bör ha en klar nordisk profil, stärka de nordiska nätverken och allmänhetens känsla för Norden som en kulturell, utbildningsmässig och forskningspolitisk enhet.

4. De nordiska institutionerna bör fortsätta och vidareutveckla det samarbete många av dem redan nu bedriver med motsvarande organ inom EU. Institutionernas verksamhet bör genomsyras av principen om nordisk nytta, så att deras aktiviteter skapar ett mervärde för nordiska länder i jämförelse med nationella och/eller EU-institutioner.

5. Gemensamt skall man inom de prioriterade områdena målmedvetet arbeta för att främja nordisk språkförståelse. Åtgärder vidtas som stödjer nordbors möjligheter att oavsett modersmål på likvärdiga villkor delta i det nordiska samarbetet.

6. Det fortsatta nordiska samarbetet bör inriktas på att knyta Västnorden nära till övriga Norden. Ministerrådet bör snarast lägga fram förslag till språkliga, kulturella och andra insatser som medverkar till att uppnå detta syfte och som har betydelse för utvecklingen av regionens näringsliv.

7. En generell regel för lika behandling av medborgare i de nordiska länderna, i enlighet med förslag som nyligen lagts fram i en särskild rapport till ministerrådet ("Åsling-rapporten"), bör vara vägledande för det framtida samarbetet.

8. En stärkt nordisk debatt om det nordiska välfärdssamhällets utmaningar - härunder rätten till arbete, utbildning, rätt till hälsa och omsorg, jämställdhet, kamp mot rasism och främlingsfientlighet, regional utveckling och en god miljö - bör utvecklas och ge inspel i en bredare europeisk debatt.

9. Kontakterna mellan de officiella nordiska samarbetsorganen och nordiskt föreningsliv bör utvecklas. Det är viktigt att främja en kontinuerlig dialog mellan det officiella och det frivilliga samarbetet.

3. Norden och Europa/EU/EES

Samverkan i frågor av betydelse i första hand för arbetet inom EU/EES, där de nordiska länderna har en värdegemenskap och sammanfallande intressen. Det nordiska samarbetet skall utgöra en plattform för initiativ i frågor där länderna har en önskan om att påverka den europeiska dagordningen. Det nordiska samarbetet skall också kunna medverka till att göra uppföljningen av direktiv och andra EU/EES-regelverk enhetlig. Vidare bör det nordiska samarbetet spela en roll som bro mellan de nordiska länder och självstyrande områden som är medlemmar av Europeiska unionen och de som knyts till det europeiska samarbetet via EES-avtalet eller andra avtal.

Mål

Det nordiska samarbetet bör nyttjas för att skapa debatt och dialog kring EU/EES-relaterade frågor, där de nordiska länderna har en värdegemenskap och sammanfallande politiska intressen eller som påverkar det nordiska samarbetet. Det faktum att nu tre länder - istället för som tidigare ett - tillhör EU:s medlemskrets innebär ingen principiell förändring av vad som gällt hittills, även om en viktig tyngdpunktsförskjutning skett.

- Nordiskt samarbete bör kunna få stor betydelse före eller i tidiga stadierna av EU:s sakbehandling, där inspel bör göras i frågor med nordiska dimensioner, i syfte att påverka dagordningen för EU/EES-samarbetet. Nordiskt förankrade ståndpunkter bör därför, via medlemsländerna, kunna bidra till EU:s beslutsfattande innan detta går in i en formell fas. Förutsättningar bör därmed kunna skapas för att nordisk samhällssyn på prioriterade områden i ett tillräckligt tidigt stadium förs in i den europeiska beslutsprocessen.
- Likaså bör nordiskt samarbete få en viktig roll efter den formella beslutsfasen inom EU/EES. Samstämd nordisk tillämpning av direktiv och andra rättsakter som beslutats inom EU/EES bör eftersträvas.
- Nordiskt samarbete - i frågor där alla fem länderna står samlade - kan därmed spela en betydelsefull roll som bro mellan de nordiska länder som är medlemmar av EU och de som knyts till det europeiska samarbetet via EES-avtalet. Detta får en särskild betydelse i och med att "EFTA-pelaren" inom EES-samarbetet nu fått en klar nordisk prägel sedan också Österrike inträtt i EU och Schweiz valt att stå utanför såväl EU som EES.
- Det nordiska samarbetet i EU/EES-relaterade frågor bör också kunna utgöra en bro mellan Västeuropa och Nordens närområden - de baltis-

ka länderna, nordvästra Ryssland och det arktiska området - som ett led i ett alleuropeiskt samarbete.

Prioriteringar

Följande områden bör ges en särskild vikt vid den närmare inriktningen av nordiskt samarbete kring samverkan gällande EU-relaterade frågor:

- Fred, säkerhet och stabilitet i Europa
- Bärkraftig ekonomisk och ekologisk utveckling, sysselsättning, arbetsmiljö och social trygghet
- Miljöpolitik och ett balanserat utnyttjande av naturresurser, också med bäring på situationen i Östersjö-regionen och det arktiska området
- Regionalpolitik, med särskild tonvikt på nordiskt gränsregionalt samarbete som ett mönster och som tänkbar samarbetspartner vid genomförandet av EU-relaterade satsningar
- Konsumentpolitik
- Jämställdhet mellan kvinnor och män
- Öppenhet och offentlighet i EU:s arbete
- Asyl- och invandrarpolitik
- Kamp mot internationell brottslighet och narkotika
- Forskningspolitik

De politiska prioriteringarna förändras ständigt. Vi måste därför ha ständig beredskap och öppenhet för att forma den nordiska dagordningen till den inom EU/EES, i syfte att kunna påverka den europeiska beslutsprocessen. Det blir, enligt vår mening, avgörande för det EU/EES-relaterade samarbetet i Norden *att* man har en pålitlig försörjning av information om och kontinuerlig överblick över den politiska utvecklingen inom EU/EES, *och att* man i varje skede - tidigt nog - förmår väcka de frågor som har eller bör ges en genuint nordisk dimension.

Forskningsarbetet skall särskilt främja gemensamma forskningsprojekt, forskningsinstitutioner, särskilt på smala och kostnadskrävande områden, i syfte att ge nordiska forskare och nordiska forskningsmiljöer en stark ställning i det europeiska och internationella samarbetet.

Förslag

1. Det nordiska samarbetet bör användas för en diskussion på ett tidigt stadium av långsiktiga EU/EES-frågor som har nordiska dimensioner. I det sammanhanget är regeringskonferensen 1996 om reform av EU:s institutioner av intresse på områden där de nordiska länderna har särskilda intressen och värderingar eller som kan påverka förutsättningarna för det nordiska samarbetet. En särskild nordisk konferens ("Europa-forum") med brett deltagande - också av EU-engagerade aktörer - anordnas under 1995 för att kartlägga, diskutera och ange färdriktningen i frågor av central politisk betydelse.

2. Till Nordiska rådets sessioner bör underlag tas fram som beskriver vilka förslag och åtgärder de nordiska regeringarna i EU fört upp på dess dagordning och vilka frågor man vill lyfta fram under kommande period. Ordförandelandet inom EU lägger inför varje halvårsperiod fram en plan för vilka frågor som avses bli prioriterade under ordförandeskapet. Dessa EU:s halvårsplaner bör regelmässigt utgöra tidigt underlag för diskussion och samråd i både rådet och ministerrådet.

3. Nordiska rådet - såväl inom partigrupsorganisationen som på sekretariatsnivå - bör utveckla närmare kontakter med motsvarande funktioner inom EU-parlamentet.

4. En omfattande försörjning av information om den politiska utvecklingen inom EU/EES måste säkerställas på ett tidigt stadium. Därför måste personer med kunskap om EU/EES-frågor engageras som ländernas representanter i det nordiska samarbetet både på regeringssidan och på parlamentarisk sida. Ordförandelandet inom ministerrådet utser kontaktpersoner vid sin EU-delegation i Bryssel vilkas uppgift det är att fortlöpande förse ministerråds- och presidiesekretariaten med för ministerråden och rådets organ relevant information om frågor som är aktuella inom EU-apparaten.

4. Norden och dess närområden

Utvecklingen i Nordens närområden - Östersjöregionen och Arktis, inklusive Barentsområdet - är av stor politisk vikt för de nordiska länderna. Ett utbyggt samarbete med de baltiska staterna och nordvästra Ryssland är ett viktigt bidrag till stabilitet och demokrati i regionen. En bärkraftig utveckling baseras på bl.a. ett ansvarsfullt utnyttjande av naturresurser och hänsynstagande till den unika miljön och urbefolkningarnas intressen i det arktiska området

Mål

Norden har en rad gemensamma politiska, ekonomiska och miljömässiga intressen i förhållande till de nordiska närområdena. Det är därför viktigt att samarbetet visavi Baltikum, nordvästra Ryssland och det arktiska området vidareförs och intensifieras. Genom ett regionalt samarbete med/visavi dessa områden kan Norden bidra till fred, säkerhet och stabilitet i Europa. Samarbetet med närområdena bör befrämja en demokratisk utveckling, marknadsekonomi, respekt för mänskliga rättigheter och ett ansvarsfullt resursutnyttjande.

Följande målsättningar bör läggas till grund för vidareutveckling av nordisk närområdespolitik:

- Främja demokrati, de mänskliga rättigheterna och utvecklingen av social trygghet och övergång till en fungerande marknadsekonomi.

- Utveckla och driva gemensamma nordiska hållningar i arbetet för fred och säkerhet som en del av den alleuropeiska ordningen för fred och säkerhet i Europa.
- Stödja och stärka uppbyggnaden av folkupplysning, folkligt förankrade samhällsprocesser och för att underlätta den demokratiska utvecklingen med yttrandefrihet och en öppen samhällsdebatt.
- Verka för lösningar på miljöproblemen i Östersjöregionen och Arktis samt för ett ansvarsfullt och bärkraftigt resursutnyttjande i området.
- Utveckla de ekonomiska och handelsmässiga förutsättningarna i regionen och närområden.
- Verka för nordisk samverkan i internationella fora där frågor av betydelse för utvecklingen i Nordens närområden behandlas.
- Verka som brobyggare mellan Nordens närområden och Europeiska unionen

Prioriteringar

- De samnordiska insatserna i Nordens närområden skall avgränsas i förhållande till bilaterala samarbetsprogram och komplettera dessa och andra regionala och mellanstatliga initiativ i området. De nationella satsningarna bör föras närmare varandra för att undvika överlappning och dubbelarbete.
- Det samnordiska engagemanget i närområdena skall koncentreras till insatser kring demokrati, kulturutbyte, utbildning, miljö samt infrastruktur.
- De samnordiska insatserna i närområdet skall vara av genuint nordiskt intresse och koncentreras till frågor som det nordiska samarbetet och de nordiska institutionerna är särskilt lämpligt att sköta. I detta arbete spelar de nordiska institutionerna som t.ex. NIB och NEFCO och de nordiska kontoren i de baltiska länderna, Barents och S:t Petersburg en viktig roll.
- Det arktiska området har ett särskilt intresse för Norden. Det arbete som inletts i Barents-regionen bör därför vidareföras. Samtidigt är det viktigt att beakta det arktiska området som en helhet. Ett intensifierat arbete kräver en ökad samordning i förhållande till andra länder med intresse i det arktiska området.

Förslag

1. En samlad nordisk närområdesstrategi bör utformas så att den är avstämmd med såväl bilaterala som multilaterala insatser för att bästa möjliga resultat skall uppnås.

2. För att främja den demokratiska utvecklingen i de baltiska staterna skall utbytet mellan Norden och de tre baltiska staterna ha hög prioritet. Samarbetet med Baltiska församlingen och Baltiska ministerrådet bör intensifieras.

3. Utbytet inom kultur- och utbildningssektorn skall förstärkas, särskilt vad avser insatser för att främja folkupplysning/vuxenutbildning i syfte att stödja och stärka en demokratisk utveckling. De nordiska stipendieordningarna, t.ex. utbyte på parlamentarikernivå och ungdomsutväxlingsprogram, bör därför utvecklas.

4. Ministerrådet bör lägga fram förslag för intensifierat samarbete i det arktiska området. Förslagen bör ha sin utgångspunkt i utvecklingen i det arktiska området baseras på ett balanserat nyttjande av naturresurser och hänsynstagande till den unika miljön och urbefolkningarnas intressen. För att säkerställa en balanserad utveckling i det arktiska området bör de nordiska länderna tillsammans verka för en samordnad arktisk politik.

5. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet kommer att arrangera särskilda temaseminarier rörande olika aspekter av närområdespolitiken.

6. Ministerrådet skall verka för ökad energihushållning och etablerande av miljövänliga energisystem i närområdena.

5. Övriga överväganden och förslag

Allmänt

- Nordiska rådet bör bibehållas och utvecklas som ett gemensamt forum för nordiska parlament och regeringar. Samarbetets politiska relevans för deltagarna är avgörande för det nordiska samarbetets framtid. Med ledning av de intentioner som låg bakom Nordiska rådets tillblivelse skall det väsentliga vara att skapa kontakt mellan politiskt ansvariga och tillhandahålla ett politiskt besluts- och debattforum, så att en fruktbar politisk dialog över parti- och landgränser och mellan regeringar och parlamentsmedlemmar kan främjas.
- Det är nödvändigt att organisationen utvecklas, moderniseras och rationaliseras så att den blir mer effektiv och resultatorienterad med en starkare koppling till arbetet i de nationella nordiska parlamenten.
- Ministerrådets roll som fora för politisk debatt, rådslag och samordning bör förstärkas.
- Formerna för samarbetet i såväl rådet som ministerrådet bör förenklas och anpassas, för att åstadkomma en koncentration till politiskt viktiga frågor. Det nordiska samarbetet bör organiseras så att dubbelarbete undviks, i relation till såväl den nationella nivån som Europeanivån. De frågor som är bäst ägnade att lösas på nordisk nivå bör också hänskjus-

tas dit, enligt de kriterier för "nordisk nytta" som angetts i det föregående.

- Ordförandeskap i ministerrådet och mandattiden i rådet bör följa kalenderår.
- Frågan om hur de nationella delegationernas sekretariat skall organiseras bör självständigt bedömas av respektive delegation.

Förslag - Nordiska rådet

1. Partigruppernas roll i berednings- och beslutsprocessen bör förstärkas. Detta bör ske på följande sätt:

A. Verksamheten i partigrupperna stärks, så att de kan ta en aktiv del i urvalet till och beredningen av rådets ärenden. Partigrupperna bör tilldelas tillräckliga ekonomiska resurser för att detta skall uppnås.

Partigrupperna nominerar alla ledamöter till rådets olika organ utom såvitt gäller ledamöter till Nordiska rådets presidium, som nomineras av länderna. Partigrupperna har vid sina nomineringar ett förpliktande ansvar för att bredast möjliga hänsyn tas också till intresset av en allsidig nationell representation.

B. Det är önskvärt att ledamöterna i rådsorganen har en koppling till de nationella parlamententens motsvarigheter, t.ex. så att ledamöter i Nordiska rådets sakutskott så långt möjligt rekryteras bland medlemmar från motsvarande nationella parlamentsutskott.

C. Ett aktivt utbyte och samarbete med partierna i de nationella parlamenten och i EU-parlamentet är en god förutsättning för dynamik i den nordiska diskussionen och för att återkoppling till de nationella parlamenten säkerställs.

2. Rådets utskott bör även fortsättningsvis utgöra basen för beredningen av rådets ärenden och för att - i tätare samarbete än hittills med partigrupporganisationen - driva fram politiskt signifikanta frågor till debatt och beslut.

Den ordinarie utskottsstrukturen bör som hittills organiseras på grundval av sakområden - andra lösningar skulle väsentligt öka behovet av internt remissförfarande. Det blir därmed lättare att stärka sambanden mellan verksamheten inom Nordiska rådets sakutskott och motsvarande utskott på nationell nivå.

Vissa beredningsuppgifter kan behöva hanteras tvärasektoriellt ur Europa- eller närområdesperspektiv. Härvid kan man engagera ledamöter med särskilt intresse och kunskap, vilka ingår i övriga utskott liksom rådsledamöter utan andra utskottsuppdrag. Med hänsyn till den stora betydelse som Europa- och närområdesfrågorna har för det nordiska samarbetet, bör

behovet av tvärssektoriella utskott och arbetsformerna för sådana bedömas ytterligare i ljuset av rådets ställningstagande, under 46:e sessionen, till organisationsfrågor i övrigt.

3. Nordiska rådets ledningsfunktioner bör tydliggöras och stärkas. Den politiska ledningen bör utformas så att en nära koppling till ledningarna för partigrupsorganisationen säkerställs.

A. Ett politiskt-ekonomiskt utskott inrättas med uppgift att svara för övergripande politisk planering, att leda och fördela det politiska arbetet inom rådets organ och att samordna parlamentarikersidans förslag till prioriteringar inom den nordiska budgeten. Utskottet skall kunna göra övergripande bedömningar av politiska skeenden inom endera av de tre huvudområdena för framtida nordiskt samarbete, hålla kontinuerlig överblick över beredningen i sakutskotten, och bistå dessa med nödvändig vägledning och samordning. Det politiskt-ekonomiska utskottet bör vidare svara för överblick över och samordning av rådets internationella engagemang.

Partigrupsordförandena bör vara ledamöter av det politiskt-ekonomiska utskottet. Det bör bestå av upp till 15 ledamöter. Nordiska rådets president bör vara utskottets ordförande.

B. Nordiska rådets presidium bör ha till uppgift att samordna och leda förberedelserna för rådets sessioner, att leda förhandlingarna vid dessa och att i övrigt svara för representativa funktioner. Vidare bör presidiet utöva rollen som arbetsgivare på rådssidan. Presidiet bör i framtiden bestå av en representant för varje land samt representanter för de självstyrande områdena när de så bedömer nödvändigt. Presidenten skall vara ordförande.

C. Som en följd av etableringen av ett politiskt-ekonomiskt utskott bör det nuvarande budgetutskottet avvecklas. De kontrolluppgifter som idag ligger på budgetutskottet kan föras till en fristående kontrollkommitté, bestående av förslagsvis sju ledamöter. Behovet av en sådan separat funktion och den närmare utformningen härav bör bedömas ytterligare i ljuset av rådets ställningstagande, under 46:e sessionen, till organisationsfrågorna i övrigt.

4. Nuvarande organisation av sakutskott och ärendefördelningen dem emellan bör förändras för att bättre motsvara nya krav. Med ledning i de resonemang om mål och prioriteringar som förts i det föregående, bör rådets organisation av utskott kunna ordnas enligt följande huvudlinjer:

- Kulturutskott (kultur- och utbildningspolitik)
- Miljöutskott (miljöpolitik och energipolitik)
- Näringsutskott (näringspolitik, infrastrukturfrågor, regionalpolitik, FoU och arbetsmarknad)

- Medborgarpolitiskt utskott (social-, konsument- och jämställdhetspolitik; lagstiftningssamarbete)

Varje utskott ansvarar, inom sina sakområden, för förverkligandet av politiska initiativ och för beredningen av sakfrågor inom alla de tre dimensioner av nordiskt samarbete som identifierats i det föregående (samarbete inom Norden; Norden-Europa/EU/EES; Norden och dess närområden), liksom för internationella aspekter i övrigt på samarbetet, med undantag för frågor av övergripande karaktär som bör behandlas på ledningsnivå. Sakutskott består som regel av 13 ledamöter.

5. Plenarförsamlingen föreslås under 46:e sessionen fatta principbeslut om rådets ledningsfunktioner och om reviderad utskottsorganisation, liksom om formerna för nomineringsförfarandet, enligt de förslag som nu redovisats. Exakt avgränsning av ansvars- och arbetsfördelning mellan de olika organen bör göras efter sessionen, med ledning av de synpunkter som där kommer fram, för att sedan kunna fatta formella beslut under 47:e sessionen i Kuopio. Nödvändiga ändringar i Helsingforsavtalet och arbetsordningar bör då beslutas på grundval av formella förslag i sedvanlig ordning. Nationell ratifikation förutsätts sedan kunna ske i tid så att ändringarna kan träda i kraft fr.o.m. verksamhetsåret 1996. Intill dess bör organisation och bemanning av rådets beredningsorgan i huvudsak bibehållas, med reservation för de förändringar som kan bli nödvändiga till följd av parlamentsvalen i Finland och Island våren 1995.

6. Nordiska rådets mötesformer bör förändras och utvecklas. Det bör ske på följande sätt:

A. Rådet håller *en* årlig session med generaldebatt i stället för, som nu, två sessioner. Ordinarie session bör avhållas under hösten då ordförandeskap och mandatperiod föreslås löpa per kalenderår. Ordningen införs fr.o.m. 1996. Vid sidan av denna kan tema-/specialsessioner anordnas. Dessa skulle kunna utgöra plattform för en bredare diskussion om t.ex. den nordiska dimensionen i Europapolitiken eller utvecklingen i Nordens närområden. Sådana tema-/specialsessioner skall också kunna fatta beslut i frågor som inte kan avvakta nästa ordinarie session.

B. Temamöten och -konferenser av ad hoc-karaktär bör anordnas som ett komplement till sessionerna, för att fokusera frågor av särskild betydelse för endera eller flera av de tre huvudlinjer för nordiskt samarbete. Sådana sammankomster, utanför Nordiska rådets formella ram, skulle öka flexibiliteten i beredningen och förbättra rådets möjligheter att snabbt reagera på politiska skeenden av betydelse för Norden. Detta gäller särskilt i frågor med anknytning till arbetet inom EU/EES.

C. Till tema-/specialsessioner och temamöten bör EU-engagerade aktörer - främst nordiska företrädare i EU-parlamentet, ledamöter i de nordiska parlamentens Europa-utskott eller motsvarande, men även företrädare för de nationella parlamentens sakutskott, inbjudas att delta.

Förslag - Nordiska ministerrådet

1. I enlighet med den prioriteringsdiskussion som här har inletts och som skall konkretiseras i en översyn av nordiska institutioner och projekt bör ministerrådets arbetsformer ses över, så att effektivisering och förenkling uppnås och att resurserna anpassas till de nya förutsättningarna. Resultatet av översynen skall föreligga till Nordiska rådets session i Kuopio i november 1995.
2. Traditionen av nordisk samverkan och konsultation inom internationella organ, t.ex. FN, bör fortsätta under former som tar hänsyn till de delvis nya villkor som nu gäller. På statsministrarnas uppdrag gör de nordiska utrikesministrarna en genomgång av arbetsformerna härvidlag för att finna fram till rutiner som säkrar ett fortsatt effektivt och flexibelt samarbete.

Förslag - gemensamt för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet

1. Den politiska ledningen i rådet och ministerrådet bör stärkas. Rådet och ministerrådet bör snarast överväga på vilket sätt detta kan åstadkommas.
2. Arbetet i Nordiska rådet ges en sådan inriktning att direkta kontakter till regeringarna underlättas. På grund av Europa-samarbetets utformning kan de formella ministerrådets roll komma att reduceras. Rådets organ bör därför kunna kommunicera med ministrar även utanför den formella ministerrådsramen. Plenarförsamlingens rekommendationer kan i framtiden, i större utsträckning än hittills, behöva riktas till regeringarna.
3. Det aktiva ordförandeskapet skall behållas och utvecklas utan att därför i något avseende bli en partipolitisk ledningsfunktion. Rådssidan bör överväga vilka personella och andra resurser som skall ställas till respektive ordförandes förfogande för att effektivt kunna utöva det aktiva ordförandeskapet.
4. Med hänvisning till de allmänna övervägandena ovan, bör man, gemensamt för råds- och ministerrådssidan, klargöra hur man kan förbättra möjligheterna att samordna och effektivisera beredningen av nordiska initiativ/arrangemang där skiljelinjen mellan parlamentariker- och regerings-sida är av underordnad betydelse. Detta bör särskilt kunna gälla bredare politiska manifestationer, inte minst internationellt, där tät samnordisk uppslutning är det väsentliga för att nå avsedd verkan.
5. Rådet och ministerrådet bör inom 1995 lägga fast en gemensam informations- och publikationsstrategi för hela det nordiska samarbetet. Den bör dra upp riktlinjerna för en slagkraftig informations- och publikationsverksamhet och innehålla operativa uppdrag. Målet är att klargöra och synliggöra det nordiska samarbetets resultat och mervärde för nordiska med-

borgare. För att uppnå detta bör rådets och ministerrådets informations- och publikationsresurser snarast slås samman under gemensam ledning.

6. Ministerrådssekretariatet i Köpenhamn och Nordiska rådets presidie- sekretariat i Stockholm samlokaliseras i Köpenhamn. En samlokaliserad sekretariatsorganisation skulle ge väsentliga samordnings- och effektivitetsvinster och ge bättre förutsättningar än nu att bistå med att identifiera och bereda politiskt tunga frågor för nordisk bedömning och debatt, vare sig denna äger rum enbart på rådssidan t.ex. i utskotten, i enskilda ministerråd eller gemensamt för båda sidorna, inom eller utanför Nordiska rådets formella ram.

Nordiska rådet är ett samarbetsorgan för parlament och regeringar. Detta bör återspeglas i sekretariatsorganisationens uppbyggnad. Inom ett samlokaliserat sekretariat skapas självständiga funktioner för parlamentariernas och regeringarnas behov, direkt underställda Nordiska rådets presidium respektive samarbetsministrarna.

Teknisk service, personaladministration och andra grundläggande administrativa funktioner bör vara gemensamma. Detsamma bör gälla extern information, publikationsverksamhet, internationella kontakter och andra aktiviteter där distinktionen mellan råd och ministerråd är av underordnad betydelse.

Samlokaliseringen bör vara genomförd före utgången av 1996.

6. Förslag till beslut i koncentrat

A. Allmänt

1. *Att* alla de deltagande länderna och de självstyrande områdena tillförsäkras fortsatt likvärdig ställning i det nordiska samarbetet, oavsett anslutningsform till EU/EES.

2. *Att* det nordiska samarbetet koncentreras till tre huvudområden:

- **Samarbete inom Norden**
- **Norden och Europa/EU/EES**
- **Norden och dess närområden**

med den inriktning och det innehåll som föreslås.

B. Samarbete inom Norden

- *Att* de mål och prioriteringar som angivits för "Samarbete inom Norden" i arbetsgruppens rapport skall ligga till grund för det nordiska samarbetet inom detta område.

- *Att* följande förslag (som här anges i korthet, den fullständiga texten återfinns i rapporten) rörande "Samarbete inom Norden" genomförs/beaktas:

1. Alla nya projekt bör genomgå en noggrann bedömning med utgångspunkt i principen om nordisk nytta. En politisk värdering av de nordiska institutionerna görs under 1995 och föreläggs Nordiska rådets höstsession i Kuopio. **Projektverksamheten** skall successivt inriktas i enlighet med angivna prioriteringar. Denna anpassning genomförs under de följande två-tre budgetåren.
2. Angivna kriterier för nordisk nytta bör tillämpas även inom **Nordiska rådets verksamhet** vid beredningen av medlemsförslag, andra parlamentariska initiativ och vid behandlingen av planer och budget.
3. Satsningen på **kultur och undervisning** bör fortsätta. Denna del av det nordiska samarbetet bör också framöver utgöra de viktigaste tyngdpunktsområdena i den nordiska budgeten utan att dessa vid varje tidpunkt skall behöva utgöra en i förväg preciserad andel av budgeten.
4. De nordiska institutionerna bör fortsätta och vidareutveckla det samarbete många av dem redan nu bedriver med **motsvarande organ inom EU**, så att verksamheten, utifrån principen om nordisk nytta, skapar ett mer värde i jämförelse med nationella och/eller EU-institutioner.
5. Gemensamt skall man inom de prioriterade områdena målmedvetet arbeta för att främja **nordisk språkförståelse**.
6. Det fortsatta nordiska samarbetet bör inriktas på att knyta **Västnorden** nära till övriga Norden.
7. En generell regel för **lika behandling av medborgare i de nordiska länderna**, i enlighet med av Åsling-rapporten framlagt förslag, bör vara vägledande för de nordiska länderna framöver.
8. Gemensam debatt om **det nordiska välfärdssamhällets utmaningar** bör utvecklas och utgöra inspel i en bredare europeisk debatt.
9. Kontakterna mellan de officiella nordiska samarbetsorganen och nordiskt **föreningsliv** bör utvecklas.

C. Norden och Europa/EU/EES

- Att de mål och prioriteringar som angivits för "Norden och Europa/EU/EES" i arbetsgruppens rapport skall ligga till grund för det nordiska samarbetet inom detta område.

- Att följande förslag (som här anges i korthet, den fullständiga texten återfinns i rapporten) rörande "Norden och Europa/EU/EES" genomförs/beaktas:

1. Det nordiska samarbetet bör användas för diskussion på ett tidigt stadium av **långsiktiga EU/EES-frågor** som har nordiska dimensioner. I det sammanhanget är EU:s regeringskonferens 1996 av särskilt intresse. En särskild nordisk konferens, "Europa-forum", med brett deltagande - också av EU-engagerade aktörer - anordnas under 1995.
2. **EU:s halvårsplaner** bör regelmässigt utgöra tidigt underlag för diskussion och samråd i rådet och ministerrådet.
3. Nordiska rådet - såväl inom partigrupsorganisationen som på sekretariatsnivå - bör utveckla närmare **kontakter med motsvarande funktioner inom EU-parlamentet**.
4. En omfattande försörjning till den nordiska samarbetsstrukturen av **information** om den politiska utvecklingen inom EU/EES måste säkerställas.

D. Norden och dess närområden

- Att de mål och prioriteringar som angivits för "Norden och dess närområden" i arbetsgruppens rapport skall ligga till grund för det nordiska samarbetet inom detta område.

- Att följande förslag (som här anges i korthet, den fullständiga texten återfinns i rapporten) rörande "Norden och dess närområden" genomförs/beaktas:

1. En samlad nordisk **närområdesstrategi** bör utformas så att den är avstämd med såväl bilaterala som multilaterala insatser för att bästa möjliga resultat skall uppnås.
2. För att främja **den demokratiska utvecklingen i de baltiska staterna** skall utbytet mellan Norden och Estland, Lettland och Litauen ha hög prioritet. Samarbetet med Baltiska församlingen och Baltiska ministerrådet bör intensifieras.
3. Utbytet inom kultur- och utbildningssektorn skall förstärkas, särskilt vad avser insatser för att främja **folkupplysning / vuxenutbildning** i syfte att stärka demokratiutvecklingen.
4. Ministerrådet bör lägga fram förslag för intensifierat och väl samordnat samarbete i **det arktiska området**.
5. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet kommer att arrangera särskilda **tema-seminarier** rörande olika aspekter av närområdespolitiken.
6. **Minsterrådet skall verka för ökad energihushållning** och etablerande av miljövänliga energisystem i närområdet.

E. Övriga överväganden och förslag

- Att de allmänna riktlinjer som angivits för arbetsformer och organisation i arbetsgruppens rapport skall ligga till grund för det nordiska samarbetet.

- Att följande förslag (som här anges i korthet, den fullständiga texten återfinns i rapporten) den rörande arbetsformer och organisation genomförs/beaktas:

1. Partigruppernas roll i berednings- och beslutsprocessen förstärks:

a) Verksamheten i partigrupperna stärks, så att de kan ta aktiv del i urvalet till och beredningen av rådets ärenden. Partigrupperna bör tilldelas tillräckliga ekonomiska resurser för att detta skall uppnås. Partigrupperna nominerar alla ledamöter till rådets olika organ, förutom till presidiet där medlemmarna utses av länderna. Partigrupperna har ett förpliktande ansvar för att bredast möjliga hänsyn tas också till intresset av en allsidig nationell representation.

b) Det är önskvärt att ledamöterna i rådsorganen har en koppling till de nationella parlamententens utskott, så långt möjligt genom rekrytering till Nordiska rådets sakutskott från motsvarande nationellt parlamentsutskott.

c) Ett aktivt utbyte och samarbete med partierna i de nationella parlamenten och i EU-parlamentet är en god förutsättning för en dynamik i det nordiska samarbetet.

2. Rådets **utskott** bör utgöra basen för beredningen av rådets ärenden. Den ordinarie utskottsstrukturen bör som hittills organiseras på grundval av sakområden. Vissa beredningsuppgifter kan behöva hanteras tvärsektoriellt ur Europa- eller närområdesperspektiv. Behovet av tvärsektoriella utskott får bedömas ytterligare i ljuset av rådets ställningstagande.

3. Ledningsfunktionerna inom rådet bör tydliggöras och stärkas

a) Ett **politiskt-ekonomiskt utskott** inrättas med uppgift att svara för övergripande politisk planering, att leda och fördela det politiska arbetet inom rådets organ, att samordna parlamentarikersidans förslag till prioriteringar inom den nordiska budgeten och att samordna rådets internationella engagemang. Partigruppsordförandena bör alltid vara ledamöter av det politiskt-ekonomiska utskottet.

b) **Nordiska rådets presidium** bör ha till uppgift att samordna och leda förberedelserna för rådets sessioner, att leda förhandlingarna vid dessa och att i övrigt svara för representativa funktioner. Vidare bör presidiet utöva rollen som arbetsgivare på rådssidan.

c) Det nuvarande **budgetutskottet** avvecklas. De kontrolluppgifter som idag ligger på budgetutskottet kan föras till en **fristående kontrollkommitté**. Behovet av en sådan kommitté bör bedömas ytterligare

i ljuset av rådets ställningstagande, under 46:e sessionen, till organisationsfrågorna i övrigt.

4. Rådets utskott organiseras enligt följande:

Kulturutskott (kultur- och utbildningspolitik)

Miljöutskott (miljöpolitik och energipolitik)

Näringsutskott (näringspolitik, infrastrukturfrågor, regionalpolitik, FoU och arbetsmarknad)

Medborgarpolitiskt utskott (social-, konsument- och jämställdhetspolitik och lagstiftningssamarbete)

5. Plenarförsamlingen föreslås under 46:e sessionen fatta **principbeslut** om rådets ledningsfunktioner och om reviderad utskottsorganisation, liksom om formerna för nomineringsförfarandet. Exakt avgränsning av ansvars- och arbetsfördelning mellan de olika organen bör göras efter sessionen, med ledning av de synpunkter som där kommer fram, för att sedan kunna fatta formella beslut under 47:e sessionen i Kuopio med inriktning på att ändringarna kan träda i kraft fr.o.m. verksamhetsåret 1996.

6. Nordiska rådets **mötesformer** bör förändras och utvecklas:

a) Rådet håller *en* årlig session. Vid sidan av denna kan tema-/special-sessioner anordnas.

b) Temamöten och -konferenser av ad hoc-karaktär bör anordnas som komplement till sessionerna, för att fokusera frågor av särskild betydelse för endera eller flera av de tre huvudlinjerna för nordiskt samarbete.

c) Till tema-/specialsessioner och temamöten bör EU-engagerade aktörer inbjudas att delta.

7. I enlighet med den prioriteringsdiskussion som här har inletts och som skall konkretiseras i översyner av nordiska institutioner och projekt bör **ministerrådets arbetsformer** ses över, så att effektivisering och förenkling uppnås och att resurserna anpassas till de nya förutsättningarna. Resultatet av översynen skall föreligga till Nordiska rådets session i Koupio i november 1995.

8. Den **politiska ledningen** i rådet och ministerrådet bör **stärkas**. Rådet och ministerrådet bör snarast överväga på vilket sätt detta kan åstadkommas.

9. Arbetet i Nordiska rådet ges en sådan inriktning att **direkta kontakter till regeringarna underlättas**. På grund av Europa-samarbetets utformning kan de formella ministerrådets roll komma att reduceras. Rådets organ bör därför kunna kommunicera med ministrar även utanför den formella ministerrådsramen. Plenarförsamlingens rekommendationer kan i framtiden, i större utsträckning än hittills, behöva riktas till **regeringarna**.

10. **Det aktiva ordförandeskapet** skall behållas och utvecklas utan att därför i något avseende bli en partipolitisk ledningsfunktion.

11. Det bör klargöras hur man kan **förbättra möjligheterna att samordna och effektivisera beredningen av nordiska initiativ/arrangemang där skiljelinjen mellan parlamentariker- och regeringsida är av underordnad betydelse.**

12. Rådet och ministerrådet bör under 1995 lägga fast en **gemensam informations- och publikationsstrategi** för hela det nordiska samarbetet.

13. Arbetsgruppen förordar att **ministerrådssekretariatet i Köpenhamn och Nordiska rådets presidiesekretariat i Stockholm samlokaliseras i Köpenhamn.** Inom ett samlokaliserat sekretariat skapas **självständiga funktioner för parlamentarikernas och regeringarnas behov**, direkt underställda Nordiska rådets presidium resp. samlösningsministrarna.

Teknisk service, personaladministration och andra grundläggande administrativa funktioner bör vara **gemensamma.** Detsamma bör gälla extern information, publikationsverksamhet, internationella kontakter och andra aktiviteter där distinktionen mellan råd och ministerråd är av underordnad betydelse. Samlokaliseringen bör vara genomförd före utgången av 1996.

F. Övrigt

1. Nordiska ministerrådets förslag till budget för 1996 skall utarbetas i enlighet med de riktlinjer och prioriteringar som angivits i detta dokument.

BILAGA 1

Förslag till beslut för frågan om det nordiska samarbetet i ljuset av folkomröstningarna om EU-medlemskap för Finland, Norge och Sverige

1. Mandat

Gruppen skall till sessionen i Reykjavík framlägga ett förslag som klargör det nordiska samarbetets framtida roll och uppgifter i ljuset av de tre folkomröstningarna om ett EU-medlemskap i Finland, Sverige och Norge. Gruppen bör utarbeta ett kort dokument som klargör mål, principer och prioriteringar för det fortsatta nordiska samarbetet. Dokumentet bör klart utgå ifrån att det finns en stark politisk vilja till fortsatt nära nordiskt samarbete.

Dokumentet bör innehålla konkreta förslag, vilka snabbt kan förverkligas inom ramen för Helsingforsavtalet, och i övrigt föreslå förändringar som kan/bör genomföras senare.

Gruppen bör utgående från en nordisk värdegemenskap och till nytta för medborgarna beakta bl.a. följande frågeställningar:

- Vilka samarbetsområden bör vara primära för det nordiska samarbetet i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet såvitt avser:
 - interna nordiska angelägenheter
 - samverkan kring frågor på EU:s dagordning där de nordiska länderna har en värdegemenskap och kan ha sammanfallande intressen
 - frågor av betydelse för utvecklingen i Nordens närområden, där nordiskt samarbete kan utgöra en plattform för gemensamma/samordnade initiativ
- Hur skall det nordiska samarbete förankras effektivare nationellt i befolkningarna, i parlament och regeringsarbete?
- Hur skall nya arbetsformer utformas för att säkra att Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet förblir relevanta mötesplatser och smidiga beslutföra och befrämjare av olika nätverk?
- Hur skall samarbetet utformas så att det tryggar alla nordiska länders och självstyrande områdens fulla deltagande i samarbetet oberoende av deras anknytningsform till EU?
- Gruppen avrapporterar fortlöpande till presidiets möten (10.1.1995 och 23.1.1995) och till statsministrarnas möte (29.1.1995) samt avger en slutrapport till det gemensamma mötet mellan presidiet och statsministrarna i samband med sessionen i Reykjavík.

2. Bakgrund

I slutakten till anslutningsfördraget om medlemskap i EU kom Finland, Norge och Sverige tillsammans med de närvarande medlemsländerna överens om en särskild förklaring i vilken man slår fast att det nordiska samarbetet kan fortgå och vidareutvecklas. I slutakten slår de tre ansökarländerna också fast att de avser att fortsätta samarbetet internt i Norden och med områdena utanför Norden.

Vid det gemensamma mötet mellan statsministrarna och presidiet i Tromsø den 15.11.1994 beslöt man att en arbetsgrupp bestående av 5 representanter för Nordiska rådet och 5 representanter (samarbetsministrarna) för Nordiska ministerrådet skall analysera det nordiska samarbetet i ljuset av de tre folkomröstningarna om EU-medlemskap för Finland, Norge och Sverige.

Beslut om den konkreta uppläggningsen av arbetet skulle tas vid gemensamma mötet mellan samarbetsministrarna och presidiet den 7.12.1994.

Presidiesekreteraren och generalsekreteraren gavs därför i uppdrag att framlägga ett förslag för genomförandet av arbetet till mötet den 7.12.1994.

I tillägg till statsministrarnas och presidiets beslut antog Nordiska rådet den 16.11.1994 följande rekommendationer utgående från medlemsförslag (A 1071/p) Program för det nordiska Europasamarbetet och (A 1092/p) Rådets framtida struktur och arbetsuppgifter:

(A 1071/p)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att i samråd med Nordiska rådet utföra en studie av centrala nordiska samarbetsfrågor i ett europeiskt perspektiv, och att utgående från detta arbete lägga fram ett förslag till program för det nordiska Europasamarbetet.

(A 1092/p)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

- att tillsammans med Nordiska rådets presidium utse en snabbt arbetande arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till en framtida struktur och arbetsuppgifter för Nordiska rådet.

3. Gruppens sammansättning

Från Nordiska rådet ingår följande personer i arbetsgruppen:

Per Olof Håkansson, Sverige (s) ordförande

Kjellbjørg Lunde, Norge (SV)

Halldór Ásgrímsson, Island (F)

Hans Engell, Danmark (KF)

Lauri Metsämäki, Finland (SDP)

och som gemensam representant för de tre självstyrande områdena:
Olof Salmén, Åland (ÅC)

Från Nordiska ministerrådet ingår samarbetsministrarna i arbetsgruppen:
Sighvatur Björgvinsson, Island (A) ordförande
Gunnar Berge, Norge, Norge (A)
Mats Hellström, Sverige (s)
Marianne Jelved, Danmark (RV)
Ole Norrback, Finland (SFP)

och som representanter för de självstyrande områdena:
Marianne Jensen (Si)
Jóannes Eidesgaard (Jvfl)

Nordiska rådets president och ordföranden för samarbetsministrarna fungerar som ordförande för gruppen.

Presidiesekreteraren och generalsekreteraren fungerar som sekreterare för arbetsgruppen.

En mindre grupp bestående av ordföranden för MR-SAM och generalsekreteraren samt Nordiska rådets president och presidiesekreteraren utarbetar ett första förslag till dokument.

4. Tidtabell och körplan

7.12. december	MR-SAM och presidiet slår fast ramarna för arbetet Den mindre gruppen
10.1.	Hela arbetsgruppen
23-24.1.	Presidiet och MR-SAM i samband med utskottens januari- möten
29.1.	Ordförandena för arbetsgruppen avrapporterar till stats- ministrarna
13.2.	Arbetsgruppens tredje och sista möte
27.2-2.3	Rådets plenarförsamling behandlar gruppens förslag

BILAGA 2

Endringsforslag til utkast av 15. februar til "Nordiskt samarbete i en ny tid"

1. Politiska utgångspunkter (side 4)

I 3. avsnitt ønskes følgende endring:

Siste halvdel av avsnittet, som begynner med "Utvecklingen har visat", tas ut.

I 5. avsnitt, nest siste linje, tas ordet "goda" ut av teksten.

I 6. avsnitt ønskes følgende endring:

Siste halvdel av avsnittet som begynner med "Dialog, debatt och", endres til "Dialog, debatt och samling kring europeiska frågor bör bli ett centralt element i nordiskt samarbete".

Side 6

1. Samarbete inom Norden

Følgende setning tas med på slutten av dette avsnittet:

"Viktige samarbeidsoppgaver for Norden vil være knyttet til nordisk sikkerhetspolitikk".

2. Norden och Europa/EU/EES

Følgende setning tas med på slutten av dette avsnittet:

"Videre skal nordisk samarbeid ha som utgangspunkt å fremme et all-europeisk samarbeid innenfor rammen av OSCE og FN".

2. Samarbete inom Norden (side 6-8)

Mål (side 6)

Som et nytt 1. • pkt tas følgende inn:

- Fremme fred og sikkerhet i Norden

I 5. • pkt. tas ordet "konkurrenskraft" ut av teksten.

Prioriteringar (side 7)

I 1. avsnitt, nest siste linje, tilføyes ordet "sikkerhetspolitikk", før ordet "miljø", slik at setningen blir: "Vid sidan av dessa bör satsningar koncentreras till säkerhetspolitikk, ekonomi, näringsutveckling/infrastruktur, miljö och medborgarpolitikk."

Når det gjelder beskrivelsen av kultur- og utdannings samarbeidet (punktene merket • midt på side 7) vil representanten Lunde bemerke at hun i og for seg er enig i dette innholdet, men at satsingen på kultur og utdanning ikke er tilstrekkelig gjennomdrøftet til at man kan gå inn på en slik konkretisering som her er gjort.

Förslag (side 7-8)

Pkt. 6 foreslås tatt ut av teksten.

Følgende nye forslag bes tatt inn som et nytt pkt.:

"Et framtidig nordisk satsningsområde er knyttet til miljø, energi og sikkerhet. Det nordiske samarbeidet skal ha som utgangspunkt å løse miljøproblemer i Norden, herunder problemer i tilknytning til nye sikkerhetspolitiske utfordringer for Norden. Et viktig nordisk samarbeid er følgelig tilknyttet energisamarbeid med sikte på utnyttelse av fornybare, ikkeforurensende energikilder som ledd i å utvikle kjernekraft i Norden".

3. Norden och Europa /EU/ EES (side 9-11)Mål (side 9)

I det innledende avsnittet strykes siste bisetning som heter: ", även om en viktig tyngpunktsforskjutning skett."

I 2. • pkt. strykes siste halvdel av avsnittet som heter: "Samstämd nordisk tillämpning...."

3. • pkt. tas i sin helhet ut av teksten.

Prioriteringar (side 10)

Det tas inn følgende 2 nye • pkt.:

- Fremme all-europeisk samarbeid
- Utvikle felles innsats i forhold til FN

Förslag (side 10-11)

I pkt 4 tas setningen "Därför måste personer på parlamentarisk sida", ut av teksten.

Norden och dess närområden (side 11-12)

I det innledende avsnittet tilføyes ordet "sikkerhetspolitiske" før ordet "ekonomiska".

Förslag (side 12-13)

I pkt. 6 foreslås att ordet "energisparande" erstattes med "energieffektivisering" (da dette er mer presist og dekkende).

Videre gis pkt. 6 følgende tilføyelse "med tanke på å erstatte kjernekraft med nye rene energikilder".

5. Övriga överväganden och förslag (side 13-16)

Representanten Lunde kan ikke gi sin tilslutning til disse punktene på nåværende tidspunkt, men forbeholder seg retten til å komme tilbake til disse forslagene når disse skal behandles.

Oslo, 20. februar 1995

Kjellbjørg Lunde

Rapport om införande av generell regel för lika-behandling av medborgare i de nordiska länderna

I enlighet med statsministrarnas uppdrag beslutade de nordiska samarbetsministrarna i december 1993 att uppdra åt förre industriministern Nils G. Åsling att, i ljuset av EES-avtalet, värdera möjligheterna för och ändamålsenligheten av en nordisk icke-diskrimineringsklausul i Helsingforsavtalet. I anslutning härtill önskade man också en utredning om alternativa former för tvistlösning. Till utredarens förfogande ställdes en referensgrupp av experter från samtliga nordiska länder.

Utredningsarbetet är nu avslutat och slutrapporten överlämnades den 21 januari 1995 till samarbetsministrarna. I rapporten föreslås att en generell regel om likabehandling av medborgare i de nordiska länderna införs i Helsingforsavtalet samt en allmän medborgerlig klagorätt, som bör administreras inom befintliga nordiska institutioner.

Samarbetsministrarna beslutade den 13 februari 1995 att ge sitt principiella stöd till förslaget om en generell likabehandlingsregel i Helsingforsavtalet. Samarbetsministrarna beslutade vidare att överlämna slutrapporten till Nordiska rådet för behandling tillsammans med rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid", som nyligen lämnats av en för ministerrådet och rådet gemensam arbetsgrupp (jfr. Dokument 4 till 46:e sessionen).

Rapporten om införande av en generell regel för likabehandling av medborgare i de nordiska länderna överlämnas härmed till behandling under Nordiska rådets 46:e session. Presidiet anbefaller att kommentarer till och inlägg med anledning av förslagen i rapporten förs fram under 46:e sessionens generaldebatt (2:a mötet, den 28 februari 1995).

Reykjavík den 27 februari 1995

På vägnar av Nordiska rådets presidium

Per Olof Håkansson
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordisk icke-diskrimineringsklausul

av Nils G. Åsling, januari 1995

Uppdraget och utredningsarbetet

De nordiska statsministrarna beslöt i juli 1993 att be samlarbeitsministrarna sätta igång "en gjennomgang av grensehindringer for reise/opphold/syssetsetting på tvers av landegrensene som folk opplever og foreslå tiltak overfor Statsministrene om hvordan de kan utbedres". Utgångspunkter för arbetet skulle vara den s.k. Itoniemi-rapporten, NMRs pågående utredningsarbete samt den europeiska integrationsprocessen.

Samlarbeitsministrarna utsåg i augusti 1993 under tecknad till utredare. En första rapport lämnades till statsministrarna under Nordiska rådets session i Mariehamn i november 1993. I rapporten föreslogs *dels* en rad konkreta åtgärder för att förenkla medborgarnas möjligheter till resa, uppehåll och sysselsättning i Norden, *dels* att det skulle utarbetas ett förslag till icke-diskrimineringsklausul i Helsingforsavtalet, varvid alternativa former för tvistelösning borde utredas.

Statsministrarna beslöt vid sitt nämnda möte i Mariehamn att lämna över rapporten i den förra delen till berörda fackministrar för åtgärder. I den senare delen beslöts att be samlarbeitsministrarna värdera möjligheterna för och ändamålsenligheten av en nordisk icke-diskrimineringsklausul i Helsingforsavtalet. Detta borde ske i ljuset av EES-avtalets bestämmelser om icke-diskriminering. I anslutning härtill kunde man också utreda alternativa former för tvistelösning.

Samlarbeitsministrarna uppdrog därefter åt utredaren att med stöd av juridisk expertis i de nordiska länderna klarlägga de formella förutsättningarna för en icke-diskrimineringsklausul i Helsingforsavtalet mot bakgrund av det uppdrag som statsministrarna hade formulerat. En referensgrupp med en juridisk expert från varje nordiskt land ställdes till förfrågande. I denna har ingått:

- från Danmark ambassadören Laurids Mikaelson,
- från Finland först avdelningschefen Tom Grönberg, därefter lagstiftningsrådet Ronald Wrede,
- från Island kontorschefen Jón Ögmundur Þormóðsson,
- från Norge expeditionsjefen Per Ludvig Magnus och byråsjefen Beate Ekeberg,
- från Sverige rättschefen Pernilla Lindh.

I arbetet har vidare deltagit justitierådet Fredrik Sterzel och konsulenten Björn Ström vid Nordiska ministerrådet.

Utredaren och referensgruppen sammanträdde första gången den 16 mars 1994 i Stockholm. Efter en genomgång av problemen beslöts att arbetet skulle fullföljas efter folkomröstningarna i Finland, Norge och Sverige om medlemskap i Europeiska Unionen. Sedan dessa genomförts, har

arbetet slutförts skyndsamt. Gemensamma möten har hållits den 14 december 1994 i Köpenhamn och den 16 januari 1995 i Oslo.

Efter den sista folkomröstningen, i Norge den 28 november 1994, har ett centralt nordiskt initiativ tagits till ett övergripande utredningsarbete om det nordiska samarbetets framtid. Det är uppenbart att den nu föreliggande rapporten måste ses i detta perspektiv. Det får förutsättas att den på något sätt kommer att föras in i det större utredningsarbetet.

Utredaren och referensgruppen har särskilt diskuterat sina respektive mandat och i full enighet konstaterat att rapporten avges av utredaren ensam och att referensgruppens ledamöter uttalar sig endast i vad avser bedömningen av frågornas juridiska aspekter. Med utgångspunkt häri har utredaren för sin del bestämt sig för att inte aktualisera några förslag som möter direkt motstånd inom referensgruppen.

Inga motsättningar råder alltså om rapportens innehåll, men utredaren har ensam beslutsansvaret. Referensgruppens ledamöter har uttalat, att de från sina synpunkter inte har någon invändning mot att rapporten läggs fram.

Vid rapportens utarbetande har enighet rått mellan utredaren och referensgruppen om att redan på ett tidigt stadium klart och uttryckligt ange vissa gemensamma förutsättningar. Därigenom har vunnits att en del i och för sig vanskliga juridiska frågor kunnat noteras utan mera vidlyftig behandling. Det har inte ansetts nödvändigt eller ens meningsfullt att ägna utrymme åt analyser av förhållanden som i och för sig är viktiga och intressanta i samband med en icke-diskrimineringsklausul men som enligt en samfällid bedömning saknar aktualitet i ett nordiskt sammanhang.

I den mån man vid ett vidare utredningsarbete skulle finna anledning att gå utanför de förutsättningar, som anges i rapporten, kan en komplettering av den juridiska framställningen bli aktuell.

Icke-diskriminering i EG-rätten

Det är ändamålsenligt att inleda med en kort presentation av vad principen om icke-diskriminering innebär inom EG-rätten. Det hänvisas då till att ämnet har behandlats i en rad arbeten. Ett standardverk är den danska läroboken "EF-ret" av Claus Gulmann och Karsten Hagel-Sørensen (4:e uppl. Köpenhamn 1992). I Sverige disputerade Brita Sundberg-Weitman redan 1973 på avhandlingen "Nondiskriminering i EEC" (eng. 1977). De svenska standardverken är den korta "Europarättens grunder" av Ulf Bernitz (Stockholm 1994) samt den mer omfattande "EG och EG-rätten" av Olof Allgårdh, Johan Jacobsson och Sven Norberg (Stockholm 1993).

Sammanfattningsvis kan antecknas följande. Icke-diskrimineringsprincipen hör till vad man brukar kalla de grundläggande rättsprinciperna inom EG-rätten. Man kan skilja mellan principer som har skrivits in i fördragen och principer som kan härledas ur gemensamma rättstraditioner. Till den förra gruppen kan då hänföras legalitetsprincipen, solidaritetsprincipen, principen om samordning av den ekonomiska politiken och icke-diskrimineringsprincipen, uttryckta i Romfördragets (ursprungliga)

artiklar 4 - 7. Den sistnämnda skiljer sig från de övriga genom att den är "umiddelbart anvendelig", för att citera den danska boken. Bland andra viktiga principer kan nämnas subsidiaritetsprincipen, proportionalitetsprincipen och skyddet för de mänskliga rättigheterna.

Icke-diskrimineringsprincipen uttrycktes tidigare i artikel 7 i Romfördraget på följande sätt i svensk översättning: "Inom detta fördrags tillämpningsområde och med beaktande av dess särskilda bestämmelser är varje form av diskriminering grundad på nationalitetsskäl förbjuden. Rådet må med kvalificerad majoritet på förslag av kommissionen och efter hörande av församlingen antaga bestämmelser i syfte att förbjuda sådan diskriminering." Efter Maastricht-överenskommelserna har bestämmelsen flyttats till artikel 6.

Samma princip har tagits in även i EES-avtalet, artikel 4.

De grundläggande diskrimineringsförbuden kompletteras av mer precist utformade förbud på speciella områden, särskilt på dem som gäller upprättandet av den inre marknaden. En del av dessa specialregler innehåller också vissa undantag från icke-diskrimineringsprincipen.

Att förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet tar upp något av det innersta i EU-samarbetets ideologi är uppenbart. Det utvecklas kort och precist i den anförda danska boken som fortsätter (s. 53): "Det er dog to vigtige forbehold. Det første er, at traktatens mål langt fra kan nås blot ved at fjerne staternes mulighed for at diskriminere til fordel for egne borgere og virksomheder. --- en opfyldelse af traktatens mål forudsætter en vidtgående lovgivningsaktivitet fra EFs side for at harmonisere medlemsstaternes love og administrative regler eller at erstatte dem med selvstændige EF-regler. Det andet forbehold er, at traktaten ikke går så langt, at den forbyder medlemsstaterne helt generelt at anvende nationaliteten i deres lovgivninger. Forbudet gælder kun i forhold til andre medlemsstaters borgere og virksomheder. -- Og forbudet gælder kun inden for traktatens anvendelsesområde." De sista två orden kommer fortsättningsvis för enkelhets skull att kallas "EU-området", till skillnad mot t.ex. "EES-området".

Om man vill i några mycket korta punkter sammanfatta det anförda skulle det kunna bli att icke-diskrimineringsprincipen (1) är direkt tillämplig ("umiddelbart anvendelig") men (2) i praktiken i stor utsträckning utformas genom speciella rättsakter inom EU och (3) endast gäller mellan medlemsstaterna och inom området för fördragen dem emellan (= inom EU-området).

Det allra sista motiverar en ytterligare kommentar. Det finns ingen precis angivelse av vad "EU-området" omfattar. Man kan visserligen identifiera vissa områden som kan sägas klart ingå och vissa andra som lika klart kan sägas ligga utanför. Men gränserna är inte skarpa. Utbildning och kultur faller t.ex. i princip utanför. Men tillträde till utbildning, särskilt yrkesutbildning, har så nära samband med centrala EU-uppgifter att ämnet anses falla inom EU-området. Och kulturell verksamhet kan ju utgöra förvärvsverksamhet och därmed falla under väsentliga delar av EG-rätten.

Det bör också noteras att en yttersta gräns för resonemangen alltid dras upp av solidaritetsprincipen. Medlemsstaterna skall bl.a. "underlätta att

gemenskapens uppgifter fullgörs" och "avstå från varje åtgärd som kan äventyra att fördragets mål uppnås". Det bör understrykas att det nordiska samarbetet - särskilt i fråga om enskilda personers ställning - ligger helt i linje med EUs strävanden. I samband med det senaste anslutningsfördraget gjordes också särskild deklARATION, som skall beröras längre, om att det nordiska samarbetet skall fortsättas.

Mot denna hastigt skisserade bakgrund är det uppenbart att ett mera oprecist tal om en nordisk icke-diskrimineringsprincip kan väcka frågor och invändningar. Skall man tänka sig två konkurrerande rättsprinciper? Redan existensen av en icke-diskrimineringsprincip i EES-avtalet ger upphov till frågor. EG-rättens överstatliga natur och direkta tillämplighet aktualiserar vidare grundläggande frågor rörande det nordiska samarbetet. Svårigheterna att dra en gräns mellan vad som ligger inom resp. utanför EU-området gör också att man kan se risker för oönskade problem och diskussioner med EU.

Diskussionen i rapporten förenklas och förkortas om vissa klargöranden görs redan på ett tidigt stadium. Det bör sägas ifrån att diskussionen *inte* gäller en icke-diskrimineringsprincip av *samma juridiska natur* som EG-rättens. Den principen ingår i ett överstatligt rättssystem; tankar på ett sådant system hålls utanför i detta sammanhang. Diskussionen hämtar visserligen sin inspiration i EG-rätten, men den utgår från det nordiska samarbetets traditionella karaktär.

En del av de sakfrågor som har antytts här återkommer i det följande. Just nu gäller det endast att ange en allmän utgångspunkt för resonemangen.

Helsingforsavtalet och det nordiska samarbetet

Den samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, som kallas Helsingforsavtalet, undertecknades den 23 mars 1962 och trädde i kraft den 1 juli samma år. Den betecknas ofta i vardagligt tal som det nordiska samarbetets grundlag, men den beteckningen undviks här. En grundläggande skillnad mot EU-samarbetet är att överstatliga drag saknas.

Helsingforsavtalet har hittills ändrats sex gånger: 1971 då ministerrådet tillskapades, 1974 då bestämmelser om samarbete på miljöområdet tillades, 1983 berörande Färöarna, Grönland och Åland samt 1985, 1991 och 1993 för att effektivisera samarbetet och ändra dess organisation på vissa punkter. Det bör anmärkas att stadgandena om Nordiska rådet - inrättat redan 1952 - intogs i Helsingforsavtalet först 1971.

En närmare redogörelse för Helsingforsavtalet behöver inte lämnas här. Eftersom huvudfrågan gäller införande av en icke-diskrimineringsprincip i avtalet bör dock några notiser ges om innehållet fram till artikel 44. De följande artiklarna behandlar Nordiska rådet (44-59), Nordiska ministerrådet (60-67) och ändring av överenskommelsen (68) samt innehåller slutstadganden (69-70).

I den ursprungliga preambeln förklarade sig regeringarna bl.a. "eftersträva enhetliga regler i de nordiska länderna i så många avseenden som möjligt". I preambeln till de senaste ändringarna, 1993, sägs bl.a. att regeringarna "önskar förnya och utveckla det nordiska samarbetet i ljuset av de nordiska ländernas utvidgade deltagande i europeiskt samarbete".

I artikel 1, under rubriken Inledande bestämmelse, förklarar parterna att de "skall eftersträva att bevara och ytterligare utveckla samarbetet mellan länderna på det rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska området samt i fråga om samfärdseln och miljövården". I ett andra stycke sägs att parterna "bör rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse som behandlas i europeiska och andra internationella organisationer och konferenser".

Vart och ett av de sex samarbetsområden som räknas upp i artikel 1 ägnas sedan en rubrik och ett antal artiklar, tillhoppa 31. Därefter samlas artiklarna 33 - 37 under rubriken Samarbete i övrigt. Av dem är artikel 33 tillagd 1993 och slår fast att "deltagande i europeiskt och annat internationellt samarbete ger goda möjligheter för samarbete till förmån för nordiska medborgare och företag. Det åligger i detta sammanhang regeringarna ett särskilt ansvar för att tillvarata gemensamma intressen och värderingar."

Av de olika speciella samarbetsartiklarna är den första under Rättsligt samarbete av särskilt intresse, alltså artikel 2: Parterna "skola fortsätta arbetet att ernå största möjliga rättsliga likställighet mellan medborgare i nordiskt land, som vistas i annat nordiskt land än det egna, och vistelse-landets medborgare".

I övrigt torde det räcka med några axplock för att tydliggöra det sammanhang i vilket en klausul om icke-diskriminering skall införas och vilka bestämmelser en sådan klausul kan komma att tänga. I avsnittet Kulturellt samarbete sägs bl.a. (artikel 9) att varje part bör bibehålla och vidga möjligheten för studerande från annat nordiskt land att idka studier och avlägga examen vid sina utbildningsanstalter. Under Socialt samarbete upptas bl.a. (artikel 14) den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, som skall bevaras och ytterligare utvecklas, och (artikel 15) ett åtagande att verka för att nordiska medborgare vid vistelse i annat nordiskt land "skall i största möjliga utsträckning komma i åtnjutande av de sociala förmåner" som utgår till vistelse-landets egna medborgare. Under Ekonomiskt samarbete åtar sig parterna bl.a. att samråda om den ekonomiska politiken (artikel 18), att "verka för största möjliga frihet för kapitalrörelser" (artikel 20) och att "befästa det samarbete, som tidigare inlets i syfte att undanröja hinder för handeln" (artikel 22) etc. Artikel 38 talar om särskilda överenskommelser om samarbetet på olika områden. Artiklarna 39 - 43 handlar om formerna för nordiskt samarbete. Innehållet kan förbigås här.

Det faller i ögonen redan vid denna korta genomgång att Helsingforsavtalet är ett utpräglat samarbetsavtal utan överstatliga inslag. En större fråga som kan aktualiseras mot bakgrunden av EU-samarbetet är om Helsingforsavtalet bör revideras och, eventuellt, dess målformuleringar ges en mera begränsad räckvidd i sak men en större skärpa. Detta är emellertid en fråga som faller utanför detta utredningsuppdrag. Utredaren vill endast

stryka under att det framstår som angeläget att även i framtiden ha ett grundläggande nordiskt samarbetsavtal och att detta liksom hittills inte bör ge samarbetet en överstatlig karaktär.

Om man tills vidare anlägger rent tekniska, närmast redaktionella synpunkter, anmäler sig främst två frågor: Hur skall en mera bestämd regel av typen icke-diskrimineringsprincip infogas i den nuvarande avtalstexten? Och vilken räckvidd bör den ha?

Själva tanken med en regel om icke-diskriminering förutsätter att den får en större bestämdhet än de nuvarande artiklarna. Det är inte alldeles problemfritt att foga in en sådan regel i den föreliggande texten. Det kan övervägas att placera den redan i artikel 1 eller i en ny artikel under en egen rubrik och att till den anknyta ett särskilt protokoll eller liknande som ger ökad tyngd och substans åt den överenskomna texten.

Den andra frågan är en naturlig följdfråga till den första. I den första rapporten pekades särskilt på artikel 2. En uppskärpning av målsättningen i den artikeln var vad som i första hand åsyftades. Under rubriken Rättsligt samarbete tänker man främst på det komplex som har brukat kallas "nordbors rättigheter". Det är också vad uppdraget till utredningen närmast går ut på. Om man stannar för en artikel under egen rubrik eller ett tillägg i artikel 1, blir det emellertid naturligt att ge principen en vidare räckvidd.

Redan uttrycket "reise/opphold/sysselsetting" i utredningsuppdraget går egentligen utöver det rättsliga samarbetets ram. Och det kan synas onaturligt att lämna utbildning, sociala förmåner, hälso- och sjukvård osv. utanför i detta sammanhang.

Frågorna återkommer. Redan här bör noteras att de måste ses i samband med vad som anfördes i det förra avsnittet. Att vidhålla tanken på det nordiska samarbetet som ett samarbete utan överstatlighet betyder i sak bl.a. att en princip om icke-diskriminering kommer att få implementeras och tillämpas nationellt. Under denna förutsättning föreligger i och för sig inga avgörande hinder mot att införa en *generell* princip.

Innan detta resonemang förs vidare bör dock utredningen sättas in i sitt sammanhang med andra utredningar rörande det nordiska samarbetet.

Utredningar om det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet, insatt i ett bredare internationellt och särskilt europeiskt perspektiv, har varit föremål för olika utredningar i stort sett oavbrutet under de senaste åtta åren. Här skall i största korthet erinras om vissa huvudpunkter, närmast som en bakgrund till denna utredning.

Nordiska rådets internationella samarbetskommitté tillsattes i november 1987 och avgav sitt huvudbetänkande i december 1988, Internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet (NU 1988:4). Kommittén fick sitt mandat förlängt för att särskilt följa utvecklingen inom EG. Den avgav med anledning härav i september 1989 en kompletterande slutrapport, Europeiska samarbetsfrågor i Nordiska rådet (NU 1989:7).

I huvudbetänkandet förde internationella samarbetskommittén bl.a. fram tanken på ett arbetsprogram för Europa-frågorna. Ett sådant lades fram av Nordiska ministerrådet i juni 1989, Norden i Europa 1989-1992 (Nord 1989:50).

Nordiska rådets organisationskommitté tillsattes i december 1989. Den avgav i oktober 1990 sitt betänkande, Det nordiska samarbetet - internationalisering och effektivisering (NU 1990:7). Det gav bl.a. underlag för 1991 års ändringar i Helsingforsavtalet.

Att Europa under dessa år upplevde genomgripande förändringar behöver inte utvecklas här. Nästa viktiga händelse i det nordiska samarbetet blev statsministrarnas möte i samband med Nordiska rådets extra session i november 1991 i Mariehamn. Därvid antogs den s.k. Mariehamnsdeklarationen om det framtida nordiska samarbetet. Kärnpunkten var man omedelbart borde inleda en nyvärdering av samarbetet mot bakgrunden av EES-avtalet och att för den uppgiften skulle tillsättas personliga representanter för statsministrarna.

De personliga representanterna överlämnade sin rapport, den s.k. Ilo-niemi-rapporten, till statsministrarna vid deras möte i Bornholm i augusti 1992. Statsministrarna anslöt sig till huvudlinjerna och avgav den s.k. Bornholmsdeklarationen om det framtida nordiska samarbetet. Ett huvudtema var att det interna samarbetet borde koncentreras till områden av genuint samnordiskt intresse samt utveckling av samarbetet inom EES och EG. Deklarationen utmynnade i nio punkter som bl.a. talade om en nysatsning på det kulturella samarbetet och om att vidareutveckla samarbetet på områden som miljöpolitik, "medborgarpolitik", energi och utveckling av infrastrukturen i Norden.

Sedan en uppföljningsgrupp arbetat under hösten 1992 och lämnat sin rapport till statsministrarna vid deras möte i Aarhus i november, avgav dessa en ny förklaring om vidareutvecklingen av det nordiska samarbetet och de nordiska ländernas deltagande i europeiskt samarbete. Prioriteringarna är här av särskilt intresse. Statsministrarna sade sig lägga vikt vid kultur, forskning och utbildning, miljö, "borgernes rättigheter", ekonomi, fiske och juridiska spörsmål. I det löpande samarbetet mellan länderna sade sig statsministrarna vidare lägga vikt vid utvecklingen av infrastrukturen i Norden, samarbete om resursspörsmål, energi och regionala samsarbetsfrågor.

Här kan inskjutas att Finland, Norge och Sverige - som redan har nämnts i det föregående - i slutakten till anslutningsfördraget om medlemskap i EU tillsammans med de dåvarande medlemsländerna kom överens om en särskild förklaring rörande det nordiska samarbetet. Den har följande lydelse: "De avtalslutande parterna registrerar att Sverige, Finland och Norge som medlemmar av Europeiska unionen avser att fortsätta sitt nordiska samarbete, både inbördes och tillsammans med andra länder och territorier, i full överensstämmelse med gemenskapsrätten och andra bestämmelser i Maastrichtfördraget."

Vidare skall nämnas det nu pågående utredningsarbetet. Efter Nordiska rådets session i Tromsö och de finska, svenska och norska folkomröst-

ningarna om medlemskap i EU beslöt de nordiska samarbetsministrarna och rådets presidium den 7 december 1994 att tillsätta en gemensam analysgrupp bestående av samarbetsministrarna och fem representanter för presidiet och partigrupperna i rådet. Gruppen skall till rådets session i Reykjavík den 27 februari - den 2 mars 1995 lägga fram ett förslag som klargör det nordiska samarbetets roll och uppgifter i ljuset av de tre folkomröstningarna.

Analysgruppen skall utarbeta ett kort dokument som klargör mål, principer och prioriteringar för det fortsatta samarbetet. Dokumentet skall utgå från att det finns en stark vilja till fortsatt nära samarbete och innehålla konkreta förslag som snabbt kan förverkligas inom ramen för Helsingforsavtalet och i övrigt förslag till förändringar som kan genomföras senare. Gruppen skall särskilt beakta bl.a. frågorna vilka samarbetsområden som bör vara primära och hur det nordiska samarbetet skall förankras effektivare nationellt i befolkningarna, i parlament och i regeringsarbete.

Vid sidan av detta mera allmänt inriktade arbete har det förekommit en mängd utredningar på speciella områden. Sammantagna är dessa mycket omfattande. Likställighet mellan medborgarna i de olika nordiska länderna har - mycket naturligt - hört till de klassiska frågeställningarna i samarbetet. Utredningen har tagit del av en lång rad betänkanden, rapporter, rekommendationer m.m. alltsedan Nordiska rådets session 1953 (rek. nr 7, "statsborgeres ligestilling").

En del har gällt "nordbors rättigheter" i trängre mening, dvs. har knutit nära an till Helsingforsavtalets artikel 2. Andra har gällt handelsfrågor. Ytterligare andra har gällt speciella gränsfrågor av olika slag, dels sådana som avsett gränskontroller av personer resp. varor, dels andra slags problem och samarbetsmöjligheter ("gränsregionalt samarbete", "gränsboproblem").

Självfallet är det uteslutet att ge en ens ytlig översikt av allt detta. Enligt utredningens bedömning är det uppenbart inte ändamålsenligt att nu gå in på de olika sakfrågorna; tanken med dess första rapport och uppdraget att överväga en icke-diskrimineringsklausul var f.ö. just att man inte skulle fastna i detaljerna. Emellertid måste man vara medveten om att det inom det nu aktuella området finns en rad sakfrågor som behandlas inom EU och som har, ibland med ringa framgång, behandlats på det nordiska planet.

Utredningen vill endast, inom kärnområdet "nordbors rättigheter", nämna den omfattande kartläggning som presenterades av Nordiska ministerrådet 1985 (Nordbors rättigheter i Norden, NU 1985:6, med senare uppföljningar). Här behandlas regler om grundläggande fri- och rättigheter, om rätt att resa in i och uppehålla sig i annat nordiskt land, om förvärv och förlust av medborgarskap, om rösträtt och valbarhet, om rätt att idka näring osv. Avslutande avsnitt tar upp sociala rättigheter och regler om utbildning.

Under senare år synes man i den nordiska debatten ha övergått till att använda begrepp som går långt utöver "nordbors rättigheter" enligt 1985 års kartläggning. Rapporten 1992 från statsministrarnas personliga repre-

sentanter talar sålunda om "den framtida nordiska medborgarpolitiken" och ger denna en vid definition. Den "spänner över social trygghet, hälso- och sjukvård, arbetsmarknad och arbetsmiljö, jämställdhet". Hur man definierar i den politiska debatten är givetvis i och för sig av underordnad betydelse i detta sammanhang, men det saknar inte betydelse för resonemangen om räckvidden för en icke-diskrimineringsklausul.

Redan en hastig blick på denna rad av utredningar, deklarationer och andra initiativ visar två saker.

För det första: Det nordiska samarbetet genomgår sedan flera år ett skede av både förnyelse och problem mot bakgrunden av utvecklingen i Europa. Länder-nas olika ställningstaganden till EU skärper problemen.

Det är inte en uppgift för denna utredning att göra uttalanden om den aktuella situationen. Det är emellertid uppenbart att dess arbete måste ses i samband med det vidare projekt som genomförs av den nyligen tillsatta analysgruppen. Utredningen måste se som sin uppgift att lämna ett konstruktivt bidrag till det pågående översynsarbetet genom ett konkret förslag som kan genomföras inom ramen för Helsingforsavtalet. Huruvida det sedan skall genomföras eller inte blir i vanlig ordning en sak för andra instanser att avgöra.

Tydligt är också att tanken på något slags icke-diskrimineringsprincip ansluter väl till kärnan i det nordiska samarbete som alla idag säger sig vilja slå vakt om. Att formulera och antaga en sådan princip får emellertid enligt utredningens tanke inte ha karaktären av endast en symbolhandling. Den måste få substans. Här ligger det tekniska huvudproblemet sedan utredningen har avvisat en icke-diskrimineringsprincip av samma juridiska natur som EG-rättens.

För det andra: Ett starkt allmänt intryck är att hithörande sakfrågor nu har under en så lång följd av år behandlats så omfattande och ingående på det nordiska planet, att införande av en icke-diskrimineringsklausul skulle vara ett ganska naturligt steg att ta. Samtidigt är det också ett intryck att det i en rad konkreta frågor har förekommit problem och hinder för gemensamma nordiska lösningar som man inte får undervärdera.

Det ligger nära till hands är att tänka sig en klausul som täcker det "klassiska" området för "nordbors rättigheter". Den överblick över gjorda utredningar m.m. under gångna år, som ligger bakom detta avsnitt, inger emellertid sympati för ett större grepp. Det är svårt att undgå reflexionen att en begränsad klausul skulle innebära väsentligen en symbolhandling, särskilt som man i den politiska debatten numera använder ett vidare begrepp än det klassiska.

Utredningens förslag

De nordiska statsministrarna har uttryckt en önskan om en värdering av möjligheterna för och ändamålsenligheten av en nordisk icke-diskrimineringsklausul i Helsingforsavtalet. Samarbetsministrarnas uppdrag till denna utredning avser främst att överväga de formella förutsättningarna.

Framställningen i det föregående har utformats så att vissa slutsatser av allmän karaktär har presenterats redan i anslutning till bakgrundsteckningen. Utredningen kan därför nu vara ganska kortfattad.

På huvudfrågan har utredningen antytt följande svar i sammandrag. Helsingforsavtalet är en samarbetsöverenskommelse utan överstatliga inslag. I den mån man håller sig inom den ramen, finns det inga formella hinder mot att införa en icke-diskrimineringsklausul. En sådan blir dock av en annan juridisk natur än den som Romfördraget innehåller. Utredningen har inte funnit det ändamålsenligt att diskutera införandet av en överstatlig rättsordning. Huvudmotiven för denna ståndpunkt kan sammanfattas så.

En ordning som på det rättsliga planet konkurrerar med EG-rätten skulle kunna skapa problem och i värsta fall konflikter mellan de två systemen. Detta är inte önskvärt och är särskilt angeläget att undvika i dagens läge, när två av de nordiska länderna just har inträtt som medlemmar i EU. En nordisk klausul kan därför inte som EG-rätten bli direkt tillämplig utan måste implementeras nationellt, med noggrant beaktande av förpliktelserna gentemot EU.

Ett förslag som avviker från Helsingforsavtalets grundläggande förutsättningar drar upp politiska frågor av större räckvidd, trots att det endast skulle gälla en konkret punkt. Det går inte att ur vad vare sig statsministrarna eller samarbetsministrarna har anfört läsa ut, att sådana överväganden skulle önskas och ligga inom utredningens uppdrag. Det torde i vanlig ordning krävas ett politiskt ställningstagande.

Utredningen vill tillägga, att det i vart fall är praktiskt omöjligt att inom den snäva tidsram, som har lagts fast för det just inleda analysarbetet rörande det nordiska samarbetets framtid, genomföra reformer som bryter mot avtalets konstruktion.

Utredningen menar alltså att en utbyggnad av Helsingforsavtalet med en princip om icke-diskriminering måste utgå från det nuvarande avtalets förutsättningar. Om detta uppfylls, är det emellertid svårt att se några välgående skäl mot en sådan utbyggnad. Tvärtom talar det mångåriga arbetet inom Norden med hit-hörande frågor för att nu slå fast en sådan allmän princip. Idag skulle detta dessutom kunna markera en ambition att låta det nordiska samarbetet hålla takt med det europeiska.

Ett ytterligare skäl för en nordisk icke-diskrimineringsprincip har tillkommit genom situationen efter de tre folkomröstningarna hösten 1994 om medlemskap i EU. För tre nordiska länder gäller nu EG-rättens icke-diskrimineringsprincip gentemot samtliga medlemsstater i EU men inte gentemot de två nordiska länder som står utanför; i förhållande till dem gäller endast EES-avtalets mer begränsade klausul samt Helsingforsavtalets lösare målsättningsstadganden. I denna situation skulle det svara mot traditionella nordiska värderingar att stärka Helsingforsavtalet.

Det blir i första hand fråga om att skärpa upp en grundläggande målsättning för Helsingforsavtalet. I sin första rapport pekade utredningen främst på artikel 2. Även andra alternativ måste emellertid övervägas. Det

har redan framgått i det föregående, att skäl talar för att ge en icke-diskrimineringsklausul borde ges en *generell* räckvidd.

Under de förutsättningar som har angetts i det föregående föreligger enligt utredningens uppfattning inte några tekniska hinder mot att införa en generell princip. Tvärtom skulle det kunna se besynnerligt ut att begränsa principens räckvidd om den ändå inte ges samma direkta genomslagskraft som EG-rätten. Skulle man å andra sidan - mot utredningens avstyrkande - vilja tänka sig en konstruktion liknande EG-rättens, blir det nödvändigt att utgå från ett mycket strikt begränsat tillämpningsområde, så att möjligheterna till konflikter minimeras. Artikel 2 i Helsingforsavtalet ger då en utgångspunkt.

Utredningen förordar *en huvudprincip för alla samhällsområden*. Vissa undantag måste emellertid gälla. Till dem återkommer utredningen strax. Först bör själva *beteckningen* diskuteras: Det framstår som mindre lyckat att på det nordiska planet tala om en "icke-diskrimineringsprincip".

Ett generellt förbud mot särbehandling (utan godtagbara sakliga grunder) är ett negativt sätt att uttrycka en allmän likabehandlingsprincip (jfr Gulmann och Hagel-Sørensen, s. 55; där framhålls också att Romfördraget inte ger ett generellt utan endast ett speciellt diskrimineringsförbud). Utredningen har särskilt övervägt om man inte borde utforma en ny nordisk regel positivt som en likabehandlingsregel. På den frågan har olika synpunkter anlagts.

För att hålla fast vid beteckningen icke-diskrimineringsprincip har anförts att den överensstämmer med EG-rättens terminologi och med vad som sägs i uppdraget. Att i stället gå in för en likabehandlingsprincip kunde skapa oklarhet.

För den motsatta ståndpunkten talar främst två sakskal. Man skulle betona den juridiska skillnaden gentemot EG-rätten genom en annan utformning och terminologi. Man skulle också bygga vidare på artikel 2 i Helsingforsavtalet.

Utredningen har funnit att skälen för den senare ståndpunkten överväger. En positiv formulering skulle också ha ett värde i sig som bör få fälla utslaget. Utredningen föreslår därför att det införs *en generell nordisk likabehandlingsregel*. Dess innebörd skall vara att medborgare i de nordiska länderna i ettvar av dessa likställs med landets egna medborgare. Regelen skall rikta sig till lagstiftare och andra som utfärdar föreskrifter: parlament, regeringar, centrala och lokala myndigheter.

Vissa *undantag* måste som nämnts gälla, men de bör formuleras restriktivt. I första hand får man tänka på sådana krav på medborgarskap som är fastlagda i grundlag eller som följer av internationella regler, däribland EG- och EES-regler. Därutöver torde det vara ofrånkomligt med en generalklausul som täcker in varierande speciella fall. Den kan säga t.ex. att likabehandlingsregeln kan frångås då det är nödvändigt av särskilda skäl.

Möjligen bör också en undantagsregel införas som ger rätt till positiv särbehandling av andra nordiska medborgare.

Den närmare formuleringen av huvudregeln och undantagen kräver ytterligare överväganden. Som en illustration av utredningens principförslag kan följande preliminära text (på danska) presenteras:

Der inføres i de nordiske landes retsorden ligebehandling af statsborgere i de nordiske lande, således at statsborgere i de øvrige nordiske lande sidestilles med landets egne statsborgere. Denne regel betegnes "Den nordiske ligebehandlingsregel" og tager sigte på udformningen af love og andre forskrifter udstedt af parlamenter, regeringer og centrale (og lokale) myndigheder i de nordiske lande tillige med sådanne reglers praktiske anvendelse. Den nordiske ligebehandlingsregel gælder for alle samarbejds-overenskomstens virkeområder.

Den nordiske ligebehandlingsregel vil kunne fraviges, såfremt krav om statsborgerskab er grundlovsfæstet, nødvendiggjort af internationale forpligtelser eller i øvrigt af særlige grunde skønnes nødvendigt.

Den nordiske ligebehandlingsregel er ikke til hinder for, at der ved love eller andre forskrifter gives statsborgere i andre nordiske lande særlige rettigheder eller mere vidtgående rettigheder end landets egne statsborgere (positiv særbehandling).

Utredningen har övervägt om man borde gå ifrån anknytningen till *medborgare*. EG-rätten innebär att i stor utsträckning EU-medborgare som är *bosatta* i annat EU-land än det egna skall likställas med landets egna medborgare. Helsingforsavtalet är emellertid genomgående byggt på medborgarskap, och den konstruktionen kan inte frångås i detta sammanhang.

Placeringen av likabehandlingsregeln kräver vidare överväganden. Om Helsingforsavtalet blir föremål för en översyn och andra ändringar, är det naturligt att föra in regeln i avtalet som en särskild artikel. Den förutsätter en del följdändringar i de övriga artiklarna. Ett alternativ är att placera regeln i ett självständigt protokoll som knyter an till Helsingforsavtalet. Det alternativet torde bli aktuellt om regel införs som en isolerad reform.

Det krävs emellertid särskilda åtgärder om man vill säkerställa att inte införandet av en likabehandlingsregel blir väsentligen en symbolhandling. Utredningen föreslår att *till själva ändringen av Helsingforsavtalet knyts ett protokoll, en deklaration eller liknande*; den juridiska formen saknar betydelse. I denna handling skulle de nordiska regeringarna göra vissa kompletterande åtaganden för att så långt som möjligt garantera en effektiv framtida implementering.

Detta har enligt utredningens uppfattning central betydelse. Det gäller att så effektivt som möjligt verka för både att lagstiftaren och andra normgivare respekterar likabehandlingsprincipen och att denna verkligen tillämpas av vederbörande myndigheter. För det första ledet kan några formella garantier inte tillskapas utan att man hamnar i överstatlighet.

Ytterst är den politiska viljan avgörande för framgången. Men man kan diskutera vissa supplerande ordningar, närmast med syftet att kontrollera den nya klausulens efterlevnad. Utredningen har ägnat den frågan åtskillig uppmärksamhet och föreslår till en början, att de nordiska regeringarna gör *tre åtaganden* i det skisserade protokollet.

För det första bör de åta sig att inom viss tid gå igenom alla föreskrifter, som är i kraft vid undertecknandet, och se till att de stämmer överens med likabehandlingsregeln (givetvis inkl. undantagsreglerna).

För det andra bör regeringarna åta sig att i sådana fall, då undantagsbestämmelserna i framtiden tas i bruk, skriftligen meddela detta dels till de övriga nordiska regeringarna, dels till en gemensam, central instans och härvid precisera motiven för undantag.

För det tredje bör de åta sig att, då ett lagförslag läggs fram för vederbörande parlament, ange i motiveringen, om förslaget stämmer överens med likabehandlingsregeln och, om det inte är fallet, förklara motiven för avvikelsen.

Utredningen har vidare övervägt möjligheterna till kontroll av likabehandlingsregelns efterlevnad. Det har framgått att uppdraget talar om alternativa former för tvistelösning. Som en konsekvens av resonemangen om att undvika överstatlighet tar utredningen emellertid inte upp frågan om tvistelösning i egentlig mening.

Däremot föreslår utredningen *en allmän medborgerlig klagorätt*. I det skisserade protokollet bör anges att varje nordisk medborgare har rätt att i särskild ordning anföra klagomål över att den nordiska likabehandlingsregeln har blivit åsidosatt. Det bör anges i huvuddrag hur denna klagordning ser ut och hur den fungerar.

Detta förutsätter vissa organisatoriska överväganden. Det behövs en gemensam, central instans som kan ta emot anmälningar av regeringarna, och själva klagoordningen måste konkretiseras. Som en allmän utgångspunkt för dessa överväganden har gällt, att de uppgifter som det blir fråga om måste kunna handhas *inom ramen för befintlig organisation*. Utredningen vill för sin del inte föreslå några nya organ.

Den samnordiska organisationen är f.n. föremål för översyn. Det torde vara realistiskt att räkna med att resultatet snarare blir en minskning än en ökning, även om vissa nyskapelser säkert också kommer att övervägas. I detta läge har utredningen funnit riktigast att begränsa sig till att ge underlag för mera detaljerade överväganden i annan ordning av de organisatoriska frågor som dess förslag aktualiserar.

En viktig fråga, både praktiskt och principiellt, är om man skall bygga på nationella organ eller på gemensamma nordiska organ. Det förra betyder i detta sammanhang närmast de nordiska parlamentens ombudsmän. Det senare innebär idag Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Utredningen anmärker att den, i konsekvens med vad som anfördes nyss, har beslutat att inte på nytt aktualisera frågan om en nordisk ombudsmanna-institution, som har utretts tidigare utan att det har lett till något positivt resultat.

Utredningen är mest benägen att förorda *gemensamma nordiska lösningar*, vilket alltså betyder detsamma som lösningar inom det politiska systemets ram. Genom sådana skulle frågornas nordiska karaktär betonas. Den nya ordningen skulle vinna i styrka om de politiska instanserna engageras. Man skulle också i någon mån svara på önskemålet om en närmare

medborgerlig förankring av de gemensamma nordiska organen. Utredningen pekar emellertid även på alternativet med ombudsmännen.

Vad gäller anmälningarna från regeringarna om undantag från likabehandlingsregeln framstår idag Nordiska rådet som den naturliga mottagande instansen. Det torde få ankomma på rådet att självt avgöra den närmare handläggningsordningen.

Klagoordningen kan synas mer naturlig att bygga på ombudsmännen. Redan idag är det emellertid möjligt att vända sig till den parlamentariske ombudsmannen i vederbörande land, och den vägen måste förbli öppen. Om man vill tänka sig en förstärkning av dagens ordning, får man alltså överväga en komplettering med något alternativ.

Genom att låta klagomål få anhängiggöras hos något organ inom Nordiska rådet skulle man kunna öka effektiviteten i systemet. Man skulle underlätta politiska initiativ som kan bidra till att lösa uppkommande problem och driva på utvecklingen mot en reell likställighet mellan medborgare i de nordiska länderna. Handläggningen av enskilda klagörenden kan efter rådets bestämmande anförtros åt egna organ och sekretariat eller åt Nordiska ministerrådet och dess sekretariat.

Utredningen vill särskilt understryka det angelägna i att man får en auktoritativ klagoinstans och garanterar en seriös behandling. Medborgarnas kontakter bör underlättas genom att det finns många "brevlådor" där klagomål kan lämnas för vidare befordran. Vissa grundläggande regler om handläggning och möjliga åtgärder bör, som redan antytts, ges redan i protokollet; flertalet detaljer torde dock kunna regleras senare.

Klagomål kommer i sista hand inte att kunna leda till mera än framställningar till och kritik mot nationella instanser samt förnyad prövning hos dessa. Om ett klagomål ger anledning till kritik - antingen av rättsregler eller av deras tillämpning i det enskilda fallet - skall detta skriftligen delges vederbörande myndighet och klaganden samt offentliggöras. Om det är en rättsregel som föranleder kritiken, skall en skyldighet föreligga att på nytt granska regeln.

BESLUT

Lista över rekommendationer, yttranden och interna beslut antagna vid Nordiska rådets 46:e session i Reykjavík, 27 februari - 2 mars 1995*)

Rekommendationer

- Nr 1. *Samarbetsprogram på jämställdhetsområdet 1995-2000*
- Nr 2. *Handlingsprogram för finansiella tjänster*
- Nr 3. *Förberedande arbetsgrupp inför FN:s kvinnokonferens i Beijing*
- Nr 4. *Nordiskt informationsnätverk för mänskliga rättigheter*
- Nr 5. *Nordiskt samarbete på havsrättens område*
- Nr 6. *Hållningsskapande arbete för barn och unga via media*
- Nr 7. *Nordiska rådets musikpris och de självtysta och samiska områdena*
- Nr 8. *Förstärkt litteratursamarbete i Norden*
- Nr 9. *Orkester Norden*
- Nr 10. *Blockstöd till nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer*
- Nr 11. *Nordisk strategi för en öppen förvaltningskultur i EU*
- Nr 12. *Nordisk sektorsintegrering av naturvård*
- Nr 13. *Inrättande av Nordiska rådets natur- och miljöpris*
- Nr 14. *Regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995-1999*
- Nr 15. *Plan för främjande av social och miljömässig hänsyn inom WTO*
- Nr 16. *Åtgärder för att förbättra kvinnors möjligheter till företagsetablering*
- Nr 17. *Ändringar i Helsingforsavtalet*
- Nr 18. *Mål och prioriteringar för budget 1996*
- Nr 19. *Uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens*
- Nr 20. *Program för Nordiska ministerrådets samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet*
- Nr 21. *Förstärkta hälsopolitiska insatser mot tobaksrökning*
- Nr 22. *Funktionshinderades situation och levnadsvillkor i Norden*

Yttranden

- Nr 1. *Nordiska rådets yttrande (presidiet) angående Nordiska ministerrådets meddelande om rek. 31/1992/p om samarbete i det arktiska området (D 1995/31/1992/p)*
- Nr 2. *Nordiska rådets yttrande (budgetutskottet) angående Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1994 (C 1)*

Interna beslut

- Nr 1. *Nordiskt samarbete i en ny tid*
- Nr 2. *Nordiska goodwill-ambassadörer*

*) Votering med voteringsapparat företogs endast betr. rek. 18, 19 och 21, samt betr. internt beslut nr 1. Beslut i övriga saker togs med acklamation.

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *samarbetsprogram på
jämställdhetsområdet 1995-2000*

REKOMMENDATION nr 1/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (B 146/j).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at antage et nordisk samarbejdsprogram på ligestillingsområdet 1995- 2000, som årligt kompletteres med en handlingsplan udarbejdet i samråd med Nordisk Råd

at på tydelig måde redegøre for samarbejdsprogrammets finansielle konsekvenser.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *handlingsprogram*
för *finansiella tjänster*

REKOMMENDATION nr 2/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (B 149/j).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage forslaget til nordisk handlingsprogram om finansielle tjenester og specielt tage hensyn til, hvad udvalget har anført vedrørende gennemførelses foranstaltninger og de tilføjelser, udvalget har anført.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *förberedande arbetsgrupp*
inför FN:s kvinnokonferens i Beijing

REKOMMENDATION nr 3/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 1100/j).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en arbetsgrupp tillsammans med Nordiska rådet för att koordinera de nordiska förberedelserna inför FN:s fjärde kvinnokonferens i Beijing.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *nordiskt informations-
nätverk för mänskliga rättigheter*

REKOMMENDATION nr 4/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (*A 1099/j*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at bistå de 5 nordiske menneskerettighedsinstitutter med at etablere et informationsnetværk mellem centrene, således at der kan opnås fællesnordisk værdi af samarbejdet med udarbejdelse af oplysnings- og undervisningsmateriale; afholdelse af konferencer, kurser seminarer og højskoleophold; udstillinger og anvendelse af elektroniske hjælpemidler.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *nordiskt samarbete*
på havsrättens område

REKOMMENDATION nr 5/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 1106/j).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om

1. *at* udvide det nordiske samarbejde ved Nordisk Institut for Søret i Oslo til også at omfatte nordisk samarbejde på havrettens område,
2. *at* der oprettes det fornødne antal tjenester til at varetage opgaverne ved en nordisk samordning på havretsområdet,
3. *at* der foruden nordisk samarbejde på havretsområdet sker en koordinering også med de baltiske lande og Nordens øvrige nær-områder, især Østersøregionen.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstått
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *hållningsskapande
arbete för barn och unga via media*

REKOMMENDATION nr 6/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*A 1098/k*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

å ta initiativ til minst en årlig produksjon av radio-, tv-programmer eller film som retter seg mot målgruppen barn og ungdom, og som tar i bruk underholdning og en moderne utforming i et holdnings-
skapende arbeid for å redusere og forebygge mobbing, vold, rasisme og misbruk av alkohol og narkotika blant barn og ungdom

å vurdere fellesnordiske initiativer for å redusere tilgangen på tv-programmer og filmer med grov voldsbruk både i nasjonale tv-kanaler og kabelnett, og i video- og dataspill-distribusjon i de nordiske land.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *Nordiska rådets musik-
pris och de självstyrda och samiska
områdena*

REKOMMENDATION nr 7/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*A 1073/k*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vurdere om nomineringsprosedyren og vedtektene til musikkprisen er gode nok med tanke på å sikre at komponister og musikere fra de selvstyrte områdene og samisk område kan nomineres til Nordisk Råds musikkpris. En endring av nomineringsprosedyren må ikke føre til vesentlig økning i administrasjonskostnadene til musikkprisen.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *förstärkt litteratur-
samarbete i Norden*

REKOMMENDATION nr 8/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 1082/k).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å ta initiativ til en hurtig utredning om det framtidige litteratur-
samarbeidet i Norden, og bl.a.vurdere;

- forutsetningene for en hurtigere utgivning av nominerte verk på de andre nordiske språkene, med særlig oppmerksomhet på islandsk, færøysk og grønlandsk språk,
- muligheten til å få utgitt det prisbelønte verket på noen av verdensspråkene.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *Orkester Norden*

REKOMMENDATION nr 9/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 1089/k).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerrådet

1. å yte et årlig driftstilskott til Orkester Norden over to år, anslagsvis DKK 500.000 pr. år, under forutsetning av at initiativtakerne praktisk og økonomisk fortsetter driften av orkestret som i prøveperioden 1993-1995;
2. å gi NOMUS i oppdrag å legge fram en framtidig organisasjonsmodell med finansieringsplan for Orkester Norden innen 1 augusti 1995;
3. å vurdere et framtidig årlig driftstilskott til Orkester Norden på bakgrunn av den av NOMUS framlagte organisasjonsmodell og finansieringsplan.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *blockstöd till nordiska
studieförbundens samarbets-
organisationer*

REKOMMENDATION nr 10/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*A 1093/k*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att blockanslaget till de nordiska studieförbundens samarbetsorganisationer bibehålles även efter år 1995.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *nordisk strategi för
en öppen förvaltningskultur i EU*

REKOMMENDATION nr 11/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*A 1095/k*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* utarbeta en nordisk strategi för ökad öppenhet inom EU
2. *att* på basis av en gemensam nordisk strategi verka för en öppen förvaltningskultur inom EU/EES som är förenlig med centrala nordiska principer på detta område.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *nordisk sektors-
integrering av naturvård*

REKOMMENDATION nr 12/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (A 1104/m).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av vad som framförs i rådsdebatten samt vad som framförs i detta utskottsförslag, i revideringen av den nordiska miljöstrategin förstärka arbetet med att åstadkomma gemensamt upprättade sektorsvisa handlingsprogram för naturskydd.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstått
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *inrättande av Nordiska
rådets natur- och miljöpris*

REKOMMENDATION nr 13/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (B 150/m).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inrätta ett årligt nordiskt pris, kallat Nordiska rådets natur- och miljöpris, i enlighet med ministerrådsförslag B 150/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *regionalpolitiskt
samarbetsprogram 1995-1999*

REKOMMENDATION nr 14/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (B 147/m).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995 - 1999 i enlighet med ministerrådsförslag B 147/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *plan för främjande
av social och miljömässig hänsyn
inom WTO*

REKOMMENDATION nr 15/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*A 1075/e* och *A 1077/e*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av vad som framförs i rådsdebatten samt vad som framförs i detta utskottsförslag, i revideringen av den nordiska miljöstrategin förstärka arbetet med att åstadkomma gemensamt upprättade sektorsvisa handlingsprogram för naturskydd.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *åtgärder för att
förbättra kvinnors möjligheter
till företagsetablering*

REKOMMENDATION nr 16/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 1079/e).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge nåværende virkemidler i de nordiske land når det gjelder kvinner som ønsker å etablere egen næringsvirksomhet, og på dette grunnlag foreslå tiltak som kan bedre kvinners mulighet for å etablere og drive bedrifter.

Reykjavík den 1 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet och
de nordiska ländernas
regeringar nedanstående
rekommendation angående
ändringar i Helsingforsavtalet

REKOMMENDATION nr 17/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av presidiet (*A 1102/p*) med 61 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar såväl Nordiska ministerrådet som de nordiska ländernas regeringar

*att i samråd med Nordiska rådets presidium, utarbeta ett minister-
rådsförslag om nödvändiga ändringar i Helsingforsavtalet till be-
handling vid Nordiska rådets 47:e session.*

De 61 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Niels Ahlman-Ohlsen (KF)
Hanne Andersen (S)
Arne Andersson (m)
Peter Angelsen (Sp)
Árni M. Mathiesen (Sj)
Børge Bakholt (S)
Dorte Bennedsen (S)
Jan Bergqvist (s)
Marianne Carlström (s)
Paul Chaffey (SV)
John Dale (Sp)
Erik Dalheim (A)
Anneliese Dørum (A)
Knud Enggaard (V)
Eirin Faldet (A)
May Flodin (FS)
Ranveig Frøiland (A)
Geir H. Haarde (Sj)

Martin Glerup (S)
Jette Gottlieb (EL)
Jonna Grønver (V)
Ulf Guttormsen (A)
Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)
Halldór Ásgrímsson (F)
Maria Hansen (Sb)
Søren Hansen (S)
Satu Hassi (Vihr.)
Chris Heister (m)
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Per Olof Håkansson (s)
Margareta Israelsson (s)
Thorbjørn Jagland (A)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Anita Johansson (s)
Eva Johansson (s)
Olof Johansson (c)

<i>Elver Jonsson (fp)</i>	<i>Olof Salmén (ÅC)</i>
<i>Göthe Knutson (m)</i>	<i>Marianne Samuelsson (mp)</i>
<i>Inger Koch (m)</i>	<i>Hans Christian Schmidt (V)</i>
<i>Kristín Einarsdóttir (Kv)</i>	<i>Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)</i>
<i>Berit Brørby Larsen (A)</i>	<i>Ole Stavad (S)</i>
<i>Kaj Larsson (s)</i>	<i>Siri Frost Sterri (H)</i>
<i>Karin Lian (A)</i>	<i>Håkan Strömberg (s)</i>
<i>Carin Lundberg (s)</i>	<i>Anni Svanholt (SF)</i>
<i>Kjellbjørg Lunde (SV)</i>	<i>Alf Svensson (kds)</i>
<i>Maggi Mikaelsson (v)</i>	<i>Sten Svensson (m)</i>
<i>Eeva-Liisa Moilanen (SKL)</i>	<i>Jan P. Syse (H)</i>
<i>Anders Mølgaard (V)</i>	<i>Birthe Sörestedt (s)</i>
<i>Heikki Riihijärvi (SR)</i>	

Aage Brusgaard (FP) *avstod från att rösta.*

Reykjavik den 2 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *mål och prioriteringar*
för budget 1996

REKOMMENDATION nr 18/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av presidiet (A 1102/p) med 61 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att lägga de mål och prioriteringar som föreslagits i rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" till grund för utarbetandet av plan och budget för det nordiska samarbetet under 1996.

De 61 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Niels Ahlman-Ohlsen (KF)
Hanne Andersen (S)
Arne Andersson (m)
Peter Angelsen (Sp)
Árni M. Mathiesen (Sj)
Børge Bakholt (S)
Dorte Bennedsen (S)
Jan Bergqvist (s)
Marianne Carlström (s)
Paul Chaffey (SV)
John Dale (Sp)
Erik Dalheim (A)
Anneliese Dørum (A)
Knud Enggaard (V)
Eirin Faldet (A)
May Flodin (FS)
Ranveig Frøiland (A)
Geir H. Haarde (Sj)
Martin Glerup (S)
Jette Gottlieb (EL)

Jonna Grønver (V)
Ulf Guttormsen (A)
Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)
Halldór Ásgrímsson (F)
Maria Hansen (Sb)
Søren Hansen (S)
Satu Hassi (Vihr.)
Chris Heister (m)
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Per Olof Håkansson (s)
Margareta Israelsson (s)
Thorbjørn Jagland (A)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Anita Johansson (s)
Eva Johansson (s)
Olof Johansson (c)
Elver Jonsson (fp)
Göthe Knutson (m)
Inger Koch (m)
Kristín Einarsdóttir (Kv)

Berit Brørby Larsen (A)

Kaj Larsson (s)

Karin Lian (A)

Carin Lundberg (s)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Maggi Mikaelsson (v)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Anders Mølgaard (V)

Heikki Riihijärvi (SR)

Olof Salmén (ÅC)

Marianne Samuelsson (mp)

Hans Christian Schmidt (V)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Ole Stavad (S)

Siri Frost Sterri (H)

Håkan Strömberg (s)

Anni Svanholt (SF)

Alf Svensson (kds)

Sten Svensson (m)

Jan P. Syse (H)

Birthe Sörestedt (s)

Aage Brusgaard (FP) avstod från att rösta.

Reykjavík den 2 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens*

REKOMMENDATION nr 19/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av presidiet (*A 1101/p*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att notera och följa upp förslagen i slutdokumentet från Nordiska rådets FN-konferens i Helsingfors, den 10 - 12 januari 1995, i samband med de allmänna strävandena att reformera FN och med en särskild inriktning på det sociala toppmötet 6 - 12 mars 1995 i Köpenhamn och den fjärde kvinnokonferensen 4 - 15 september 1995 i Beijing.

Reykjavík den 2 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *program för Nordiska
ministerrådets samarbete på arbets-
marknads- och arbetsmiljöområdet*

REKOMMENDATION nr 20/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (B 148/s).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa "Program for Nordisk Ministerråds Samarbejde på Arbejdsmarkeds- og Arbejdsmiljøområdet 1995-2000" i enlighet med ministerrådsförslag B 148/s samt med beaktande av de synpunkter som framförts av socialutskottet.

Reykjavík den 2 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet och de
nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *förstärkta hälsopolitiska
insatser mot tobaksrökning*

REKOMMENDATION nr 21/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (A 1069/s) med 33 röster mot 16. 30 medlemmar var frånvarande

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska länderna regeringar

att i sitt hälsopolitiska arbete på nationellt, nordiskt och internationellt plan särskilt prioritera tobaksförebyggande insatser.

De 33 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Peter Angelsen (Sp)
Árni M. Mathiesen (Sj)
Jan Bergqvist (s)
Marianne Carlström (s)
Paul Chaffey (SV)
Erik Dalheim (A)
Anneliese Dørum (A)
Eirin Faldet (A)
May Flodin (FS)
Ranveig Frøiland (A)
Jette Gottlieb (EL)
Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)
Halldór Ásgrímsson (F)
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Per Olof Håkansson (s)
Margareta Israelsson (s)
Anita Johansson (s)

Eva Johansson (s)
Olof Johansson (c)
Elver Jonsson (fp)
Kristín Einarsdóttir (Kv)
Berit Brørby Larsen (A)
Karin Lian (A)
Carin Lundberg (s)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Maggi Mikaelsson (v)
Eeva-Liisa Moilanen (SKL)
Olof Salmén (ÅC)
Marianne Samuelsson (mp)
Anni Svanholt (SF)
Alf Svensson (kds)
Birthe Sörestedt (s)
Rita Tveiten (A)

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Hanne Andersen (S), Børge Bakholt (S), Aage Brusgaard (FP), Knud Enggaard (V), Geir H. Haarde (Sj), Martin Glerup (S), Jonna Grønver (V), Chris Heister (m), Göthe Knutson (m), Inger Koch (m), Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Olle Stavad (S), Siri Frost Sterri (H), Håkan Strömberg (s), Sten Svensson (m) och Jan P. Syse (H).*

Reykjavík den 2 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *funktionshindrades
situation och levnadsvillkor i Norden*

REKOMMENDATION nr 22/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1995 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (*A 1094/s*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med utgångspunkt i FN:s standardregler göra en utvärdering av funktionshindrades situation och levnadsvillkor i Norden.

Reykjavik den 2 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *samarbete i det arktiska
området*

YTTRANDE nr 1/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1995 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över ministerrådets meddelande om rekommendation angående samarbete i det arktiska området (*D 1995/31/1992/p*) i överensstämmelse med vad som föreslagits i presidiets betänkande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet, mot bakgrund av behandlingen vid 46:e sessionen, utarbetar ett ministerrådsförslag i form av ett program för det arktiska samarbetet

att arbetet sker i nära samarbete med Nordiska rådets organ och den arktiska samarbetskommittén, och

att förslaget till program bör föreläggas Nordiska rådet så att det kan behandlas vid den 47:e sessionen.

Reykjavík den 2 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska
ministerrådet över *Nordiska
ministerrådets berättelse om
det nordiska samarbetet 1994*

YTTRANDE nr 2/1995

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1995 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1994 (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i budgetutskottets betänkande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

*att beakta de synpunkter som framförs i budgetutskottets
betänkande inkl. däri bifogade yttranden från fackutskotten.*

Reykjavík den 2 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har uppdragit
åt presidiet att verkställa
nedanstående interna beslut
angående *nordiskt samarbete*
i en ny tid

INTERN BESLUT nr 1/1995

Nordiska rådet har den 2 mars 1995 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av presidiet (A 1102/p) med 61 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet antar följande interna beslut

att godkänna mål och prioriteringar i rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" och huvuddragen i förslagen om samarbetets uppläggnings och organisation;

att för den fortsatta konkretiseringen av förslagen ta utgångspunkt i vad som anges i rapporten;

att återkomma till Nordiska rådets 47:e session i Kuopio med en rapport om reformarbetets gång och med förslag till konkreta ändringar i rådets arbetsordning.

De 61 medlemmar som röstade för beslutet var:

Niels Ahlman-Ohlsen (KF)

Hanne Andersen (S)

Arne Andersson (m)

Peter Angelsen (Sp)

Árni M. Mathiesen (Sj)

Børge Bakholt (S)

Dorte Bennedsen (S)

Jan Bergqvist (s)

Marianne Carlström (s)

Paul Chaffey (SV)

John Dale (Sp)

Erik Dalheim (A)

Anneliese Dørum (A)

Knud Enggaard (V)

Eirin Faldet (A)

May Flodin (FS)

Ranveig Frøiland (A)

Geir H. Haarde (Sj)

Martin Glerup (S)

Jette Gottlieb (EL)

Jonna Grønver (V)

Ulf Guttormsen (A)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Halldór Ásgrímsson (F)

Maria Hansen (Sb)

Søren Hansen (S)

Satu Hassi (Vih.)

Chris Heister (m)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Per Olof Håkansson (s)

Margareta Israelsson (s)
Thorbjørn Jagland (A)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Anita Johansson (s)
Eva Johansson (s)
Olof Johansson (c)
Elver Jonsson (fp)
Göthe Knutson (m)
Inger Koch (m)
Kristín Einarsdóttir (Kv)
Berit Brørby Larsen (A)
Kaj Larsson (s)
Karin Lian (A)
Carin Lundberg (s)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Maggi Mikaelsson (v)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)
Anders Mølgaard (V)
Heikki Riihijärvi (SR)
Olof Salmén (ÅC)
Marianne Samuelsson (mp)
Hans Christian Schmidt (V)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Ole Stavad (S)
Siri Frost Sterri (H)
Håkan Strömberg (s)
Anni Svanholt (SF)
Alf Svensson (kds)
Sten Svensson (m)
Jan P. Syse (H)
Birthe Sörestedt (s)

Aage Brusgaard (FP) *avstod från att rösta.*

Reykjavík den 2 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har uppdragit
åt presidiet att verkställa
nedanstående interna beslut
angående *nordiska goodwill-*
ambassadörer

INTERNT BESLUT nr 2/1995

Nordiska rådet har den 2 mars 1995 antagit nedanstående interna beslut
efter förslag av presidiet (*A 1088/p*).

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet anmodar presidiet

att positivt överväga intentionerna i medlemsförslaget om nordiska
goodwill-ambassadörer i ljuset av den pågående översynen av
Nordiska rådets informations- och publikationsverksamhet.

Reykjavík den 2 mars 1995

Geir H. Haarde
President

Anders Wenström
Presidiesekreterare

Övriga beslut

A. Beslut att inte företa sig något

(1 mars)

1. medlemsförslag om de självstyrda områdenas representation i nordiska organ (A 1074/j)
2. medlemsförslag om samiskt medlemskap i Nordiska rådet (A 1078/j)
3. medlemsförslag om Nordens Hus i Göteborg (A 1083/k)
4. medlemsförslag om nordiskt utbildningsprogram inom små hantverksområden (A 1084/k)
5. medlemsförslag om nordiskt informationskontor i Bryssel (A 1097/p)
6. medlemsförslag om ökade insatser på folkhälsoområdet (A 1085/s)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. som slutbehandlade spörsmål

(28 februari)

1. statsministrarnas redogörelse (Dokument 3)
2. rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid" (Dokument 4)
3. rapport om införande av generell regel för likabehandling av medborgare i de nordiska länderna (Dokument 5)

(1 mars)

4. meddelande om rekommendation nr 27/1992/k angående ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden
5. meddelande om rekommendation nr 38/1992/k angående hushållsundervisning i de baltiska länderna
6. meddelande om rekommendation nr 37/1989/m angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan
7. meddelande om rekommendation nr 48/1992/m angående begränsning av export av miljöfarligt avfall
8. meddelande om rekommendation nr 28/1993/m angående utvidgat regionalpolitiskt samarbete
9. meddelande om rekommendation nr 1/1994/m angående nordisk miljöstrategi 1994-1996 (punkt 1-2)
10. meddelande om rekommendation nr 5/1994/m angående handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser
11. meddelande om rekommendation nr 24/1991/e angående koncernfacklig samverkan i Norden
12. meddelande om rekommendation nr 14/1992/e angående förstärkning av Nordisk industrifond
13. meddelande om rekommendation nr 35/1992/e angående energi- och miljöpolitiskt samarbete

14. meddelanden om rekommendation nr 9/1993/e angående Nordels framtid
15. meddelande om rekommendation nr 27/1993/e angående etablering av näringszoner i Norden
16. meddelande om rekommendation nr 10/1994/e angående höjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringslån (PIL)

(2 mars)

17. meddelande om rekommendation nr 30/1992/p angående gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater
18. meddelande om rekommendation nr 18/1993/p angående tillbakadragande av ryska grupper från Estland och Lettland
19. meddelande om rekommendation nr 16/1994/p angående flaggning med nordiska symbolflaggan
20. meddelande om rekommendation nr 21/1994/p angående rådets framtida struktur och arbetsuppgifter
21. meddelande om rekommendation nr 36/1989/s angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar
22. meddelande om rekommendation nr 3/1992/s angående utvidgning av de nordiska arbetsmiljökonventionen
23. meddelande om rekommendation nr 9/1992/s angående handikappanpassning av internationella persontransporter
24. meddelande om rekommendation nr 43/1992/s angående jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor
25. meddelande om rekommendation nr 23/1993/s angående förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen
26. meddelande om rekommendation nr 24/1993/s angående förstärkt nordisk medborgarpolitik
27. meddelande om rekommendation nr 12/1994/s angående vidareutvecklat samarbete kring FN:s barnkonvention
28. meddelande om rekommendation nr 14/1994/s angående nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster (punkt 1)
29. meddelande om rekommendation nr 23/1994/s angående program för nordiskt social- och hälsosamarbete 1995-2000
30. Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1994 (C 1)
31. berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse 1993 (C 5)

b. i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet

(1 mars)

1. meddelanden om rekommendation nr 31/1992/p angående samarbete i det arktiska området

2. meddelande om rekommendation nr 1/1994/m angående nordisk miljöstrategi 1994-1996 (punkt 3)

(2 mars)

3. meddelande om rekommendation nr 20/1994/p angående program för det nordiska Europasamarbetet
4. meddelande om rekommendation nr 14/1994/s angående nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster (punkt 2)

c. bemyndigande för utskotten att lägga meddelanden till handlingarna

(2 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 26/1990/s angående telekommunikationer för handikappade
2. meddelande om rekommendation nr 9/1991/j angående lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi
3. meddelande om rekommendation nr 11/1991/j angående lagstiftning rörande grupptalan
4. meddelande om rekommendation nr 12/1991/j angående jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
5. meddelande om rekommendation nr 25/1991/m angående beräkningsmodell för grön BNP
6. meddelande om rekommendation nr 18/1992/j angående gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd
7. meddelande om rekommendation nr 40/1992/k angående Nordjobb som permanent ordning
8. meddelande om rekommendation nr 46/1992/m angående internationella uppförandekoder inom miljösektorn
9. meddelande om rekommendation nr 47/1992/m angående kärnsäkerhet i Nordområdena
10. meddelande om rekommendation nr 5/1993/k angående samordning av de nordiska innehaven av handikapplitteratur
11. meddelande om rekommendation nr 6/1993/j angående arbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet
12. meddelande om rekommendation nr 10/1993/m angående insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina
13. meddelande om rekommendation nr 11/1993/m angående finansiering för räddning av Östersjön
14. meddelande om rekommendation nr 13/1993/s angående stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE
15. meddelande om rekommendation nr 17/1993/p angående handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden
16. meddelande om rekommendation nr 19/1993/k angående samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)

17. meddelande om rekommendation nr 21/1993/j angående uppgörelser om vårdnaden av barn vid skilsmässa
18. meddelande om rekommendation nr 26/1993/e angående sysselsättning i Norden
19. meddelande om rekommendation nr 29/1993/m angående kontroll av kärnteknisk verksamhet
20. meddelande om rekommendation nr 30/1993/m angående säkerhet, energi och miljö
21. meddelande om rekommendation nr 2/1994/m angående behandling av miljöfarligt avfall
22. meddelande om rekommendation nr 3/1994/m angående redovisning av kärnavfallsprodukter
23. meddelande om rekommendation nr 4/1994/m angående miljöutveckling och säkerhet i Arktis
24. meddelande om rekommendation nr 6/1994/k angående utvidgat utbildningssamarbete för yrken med få utövare
25. meddelande om rekommendation nr 7/1994/k angående nordisk profil av bokmässan i Frankfurt 1997
26. meddelande om rekommendation nr 8/1994/j angående handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden
27. meddelande om rekommendation nr 9/1994/j angående åtgärder för att bekämpa barnpornografi
28. meddelande om rekommendation nr 11/1994/s angående nordisk bygg- och bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv
29. meddelande om rekommendation nr 13/1994/s angående insatser mot hormondopning
30. meddelande om rekommendation nr 15/1994/b angående budgetutskottets kontrolluppgift 1993: regionalpolitisk forskning
31. meddelande om rekommendation nr 17/1994/s angående nordisk alkohollpolitisk tidskrift
32. meddelande om rekommendation nr 18/1994/b angående plan och budget för det nordiska samarbetet 1995
33. meddelande om rekommendation nr 19/1994/b angående budgetutskottets kontrolluppgift: offentlighetsprincipen i nordiska samarbetsorgan
34. meddelande om rekommendation nr 22/1994/p angående förstärkt Nordsjösamarbete
35. meddelande om rekommendation nr 24/1994/s angående migration under ordnade former
36. meddelande om rekommendation nr 25/1994/e angående handlingsplan för ökad sysselsättning
37. meddelande om rekommendation nr 26/1994/e angående riskkapitalfond för Baltikum
38. meddelande om rekommendation nr 27/1994/m angående samnordisk skogsinformation

C. Beslut i interna spörsmål¹⁾

(28 februari)

1. att tillämpa vissa regler för sessionens genomförande angående tidsbegränsningar för rådsmedlemmarnas talerätt, replikskiftet och frågeinstitutet (Dokument 2)
2. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(2 mars)

3. bemyndigande för utskotten att lägga till handlingarna sådana meddelanden som inte upptagits på saklistan för sessionen eller som inte slutbehandlas på sessionen
4. fastställande av tid och plats för nästa session

Val

(28 februari)

1. val av president

(2 mars)

2. val av förtroendeposter

1) Internt beslut nr 1 *Nordiskt samarbete i en ny tid*, se s. 1201
Internt beslut nr 2 *Nordiska goodwill-ambassadörer*, se s. 1203

PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT,
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA M. M.

Presidium

Geir H. Haarde, president, Island
 Dorte Bennedsen, Danmark
 Knud Enggaard, Danmark
 Kimmo Sasi, Finland
 Mats Nyby, Finland
 Halldór Ásgrímsson, Island
 Hjörleifur Guttormsson, Island
 Berit Brørby Larsen, Norge
 Jan P. Syse, Norge
 Elver Jonsson, Sverige
 Per-Olof Håkansson, Sverige

Arbetsutskott

Danmark

Hans Engell
 Dorte Bennedsen
 Knud Enggaard
 Anni Svanholt

Finland

Kimmo Sasi
 Lauri Metsämäki
 Claes Andersson
 Satu Hassi
 Timo JärviLahti
 Eeva-Liisa Moilanen
 Håkan Nordman
 Olof Salmén

Island

Geir H. Harde
 Halldór Ásgrímsson
 Hjörleifur Guttormsson
 Kristín Einarsdóttir
 Guðmundur Árni Stefánsson

Norge

Johan J. Jakobsen
 Berit Brørby Larsen
 Kjell Magne Bondevik
 Ranveig Frøiland
 Carl I. Hagen
 Kjellbjørg Lunde
 Jan P. Syse

Sverige

Olof Johansson
 Per Olof Håkansson
 Anita Johansson
 Berit Oscarsson
 Sten Svensson

Särskilt inbjudna

Pristagarna

Einar Már Guðmundsson, litteraturpristagare, Island, med fru Þórunn Jónsdóttir
Ericson, Eric, musikpristagare, med fru Monica Spangenberg Ericson

Nordiska gäster

Aikio, Pekka, Sametinget i Finland	Jansson, Runa-Lisa, Föreningen Norden, Åland
Brekke, Toril, præsenter af litteraturpristagaren	Kappel, Klaus Otto, ambassadør, Danmark
Dietz, Niels O., ambassadør, Norge	Kettis, Pär, ambassadör, Sverige
Eidem, Bjarne Mørk, Foreningen Norden, Norge	Paval, Ing-Lill, Sametinget i Norge
Fälldin, Torbjörn, Föreningen Norden, Sverige	Salome Þorkelsdóttir, Altingets præsident
Haraldur Ólafsson, Foreningen Norden, Island	Sasi, Kimmo, Föreningen Norden, Finland
Hauge, Lars, Föreningarna Nordens Förbund, Norge	Söderman, Tom, ambassadör, Finland
Hentze, Demmus, Foreningen Norden, Færøerne	Svensson, Hasse, Föreningen Norden, Åland
Høgenhaven, Anne-Karin, præsenter af musikpris- tageren	Åhrén, Ingvar, Sametinget i Sverige

Internationella gäster

Alatalu, Toomas, MP, Baltiska församlingens presidium (Estland)	Erosckin, Eugenij, MP, OSS- staternas interparlamen- tariska råd, federationsrådet (Ryssland)
Bickauskas, Egidijus, MP, Baltiska församlingens vice- ordförande (Litauen)	Gustov, Vadim, MP, OSS-stater- nas interparlamentariska råd, federationsrådet, (Lenin- gradområdet)
Björn Bjarnason, MP, Europa- rådet (Island)	Grosjean, André, MP, vice-presi- dent, Benelux interparlamen- tariska råd (Belgien)
Budovskis, Maris, MP, Baltiska församlingens president (Lettland)	

- Kjartan Jóhannsson, general-
sekreterare, Efta (Island)
- Karnupa, Ance, generalsekre-
terare Baltiska församlingen
(Lettland)
- Majatskij, Vitalij, avdelningschef,
OSS-staternas interparlamen-
tariska råd, federationsrådet
(Ryssland)
- Meierovics, Gunars, minister,
Baltiska ministerrådet (Lett-
land)
- Opdahl, Øystein, delegations-
chef, IOM (Norge)
- Pilukaite, Laimute, sekreterare,
Baltiska församlingen
(Litauen)
- Segmüller, Eva, MP, Efta:s och
EES:s parlamentarikerkommitté
(Schweiz)
- Vuohula, Eero, MP, sekretariats-
chef, Efta:s och EES:s parla-
mentarikerkommitté

Representanter för nordiska organisationer

- Almegård, Allan, informations-
chef, Nordisk industrifond
- Bauters, Anneli, direktör, Nor-
diska språk- och informa-
tionscentret, Helsingfors
- Callerström, Jan, vice VD, Nor-
diska investeringsbanken
(NIB)
- Eckert, Stella, assistent, Nordis-
ka utvecklingsfonden (NDF)
- Falk, Bertil, Nordiskt informa-
tionskontor, Göteborg
- Falk, Johan, generalsekreterare,
Nordiska musikkommittén
(NOMUS)
- Fenstad, Jens Erik, professor,
Nordisk Forskerautdannings-
akademi (NorFA)
- Flåten, Ole Harald, Foreningene
Nordens Forbund
- Froyn, Björgulv, generalsekre-
tær, Nordens Fackliga Sam-
organisation (NFS)
- Grande, Ingunn, Nordiskt infor-
mationskontor, Umeå
- Hrafnhildur Stefánsdóttir,
Íslands arbeidsgiverorganisa-
tion
- Jakobsen, Ann-Charlotte, Fore-
ningene Nordens Forbund
- Jón Sigurðsson, VD, Nordiska
investeringsbanken (NIB)
- Jönsson, Mats, direktör, Före-
ningen Norden
- Karmila, Erkki, vice VD, Nordis-
ka investeringsbanken (NIB)
- Kendzior, Nøste, leder, Nordisk
Informasjonskontor, Alta
- Kohtala, Kaija, Nordiskt in-
formationskontor, Vasa
- Kristjana, Sigurðardóttir,
Nordiskt informationskontor,
Ísafjörður
- Kruse, Birgit, Foreningen Nor-
den, Færøerne
- Kuukkanen, Pekka, tf. verksam-
hetsledare, Nordiskt infor-
mationskontor, Jyväskylä
- Lundby, Kristin, Nordiskt infor-
mationskontor, Arendal
- Löfgren, Monica, informations-
chef, Nordiska investerings-
banken (NIB)
- de Neergaard, Ulla Bruun,
sekretariatschef, Nordisk
Forskerutdanningsakademi
(NorFA)
- Nygård, Britta, Foreningen
Norden
- Nyström, Lars, undervisnings-
råd, Nordiska språk- och in-
formationscentret i Helsing-
fors

Oxholm, Ole, institutleder,
Nordens institut på Grøn-
land (N.A.P.A.)
Pitkänen, Harro, VD, Nordiska
miljöfinansieringsbolaget
(NEFCO)
Rasmussen, Leif, direktør,
Nordisk industrifond
Rasmussen, Torben, direktør,
Nordens Hus, Reykjavík
Rønsen, Oddvar S., direktør,
Nordiska investerings-
banken (NIB)
Skoglund, Kjell, Föreningarna
Nordens Förbund

Syrjänen, Heidi, VD-sekreterare,
Nordiska investeringsbanken
(NIB)
Sørensen, Jens Lund, VD,
Nordiska utvecklingsfonden
(NDF)
Turchainoff, Peter, direktør,
Nordens Hus, Færøerne
Viitanen, Harriet, byråsekre-
terare, Nordens institut,
Åland
Þorsteinn Ólafsson, VD,
Nordiska projektexport-
fonden (NoPEF)

Andra deltagare

Eling, Ludger, director
Labba, Nils-Gustav, Sametinget
Miettinen, Jukka Olavi, konst-
närlig ledare
Nystö, Nils-Jörgen, Sametinget
Olsen, Henning Roving, sou-
chef, Danmarks ambassade
Hein Olsen, Vibeke, tiltr. stf
præsidiasekretær

Ragna Árnadóttir, tiltr. udvalgs-
sekretær
Stokke, Øyvind, ambassade-
sekretær, Norges ambassade
Suominen, Ilkka, general-
direktör
Þorsteinn Magnússon, afdelings-
chef

De nationella delegationernas sekretariat

Danmark

Andersen, Annette, betjent
Clausen, Birgitte, fuldmægtig
Gant, Anne, assistent
Green, Mette, overassistent
Hagemann, Henrik,
generalsekretær
Nørgaard, Jens, betjent
Olsen, Tove, overassistent
Riemann, Lavst, stf. general-
sekretær
Sandø, Jonna, overassistent
Stegemüller, Ulla, assistent
Sørensen, Erik Ingemann
redaktør

Färöarna

Joensen, Rúni, fuldmægtig
Thomassen, Kristoffur, kontor-
chef

Grönland

Steenholdt, Alibak, bureauchef

Finland

Eriksson, Magnus, sekr. för
internationella ärenden
Immonen, Maarit, byråsekre-
terare
Kaikkonen, Paula, bitr. sekre-
terare
Kuupias, Leea, avdelnings-
sekreterare

Lindström, Guy, generalsekreterare

Lohiniva, Greta, bitr. generalsekreterare

Mairue, Sirpa, byråsekreterare

Nieminen, Risto, bitr. sekreterare

Salo, Kari, informationssekreterare

Tallqvist, Kristiina, informationsassistent

Koivukangas, Keijo, äldre riksdagssekreterare

Korhonen, Maj-Britt, byråsekreterare

Lommi, Jarkko, programinstruktör (ADB)

Tallvitie, Ossi, vaktmästerichef

Åland

Groop, Janina, tf. delegationssekreterare

Island

Elín P. Flygenring, generalsekretær

Lene Hjaltason, fuldmægtig

Övriga medarbetare på det isländska sekretariatet

Auður Ingólfssdóttir, ITB

Áslaug Skúladóttir, assistent

Gunnar Ingibergsson, afdelingschef

Kristín Guðmundsdóttir, assistent

Lára Pétursdóttir, ITB

Ólöf Þórarinsdóttir, afdelingschef

Sigríður Guðmundsdóttir, assistent

Norge

Andreassen, Bjørn, førstekonsulent

Austin, Kjell, førstekonsulent

Braaten, Else Marie, konsulent

Brun, Sølvi, førstesekretær

Johansen, Vidar, betjent

Kristiansen, Bodil, betjent

Myhre-Jensen, Kjell, sekretariatsleder

Rønhovde, Harald, konsulent / EDB

Voie, Laila Victoria, førstesekretær

Sverige

Alvarson, Dan, expeditionsföreståndare

Bergqvist, Renée, 1:e byråsekreterare

Bruce, Margareta, 1:e byråsekreterare

Hjelm, Eva, byrådirektör

Hultén, Eric, avdelningsdirektör

Quiding, Ossian, informationssekreterare

Smekal, Eva, byråchef

Söderman, Anita, avdelningsdirektör

Tollin, Ingrid, 1:e byråsekreterare

Presidiesekretariatet

Andersson, Hans, adm. chef

Andersson, Pia, kamrer

Bejmar, Marianne, byråassistent

Carlsson, Inge Munk, byråassistent

Guðrún Garðarsdóttir, bitr. redaktör

Hagen, Gro, 1:e byråassistent

Johanson, Birgitta, byråsekreterare

Joneken, Anneli, byrådirektör

Karlsson, Svenolof, redaktör

Koumí, Margareta, byråassistent

Lindboe, Ole, mediechef

Lindfors, Viveca, byråsekreterare

Lindroos, Camilla, receptionist

Lindroos, Päivikki, internationell sekreterare

Lundqvist, Bo, bitr. intendent

Nyberg Lars, expeditions-
assistent
Pedersen, Morten, praktikant
Stenberg, Stig, intendent
Sundberg, Renée, byråassistent

Wenström, Anders, presidie-
sekreterare
Wiklund, Viveca, redaktions-
assistent

Utskottssekreterare

Ingimar Einarsson, social-
utskottet
Lundberg, Göran, miljöutskottet
Mårtensson, Anna, budget-
utskottet

Utheim, May-Britt Gjengstø,
kulturutskottet
Vefald, Olav, ekonomiska
utskottet
Østergaard, Anne, juridiska
utskottet

Nordisk Kontakt

Häggman, Larserik, chefredaktör
Norrbon, Hans, redaktör, S

Aaraas, Einar, redaktör, N

Nordiska ministerrådets sekretariat

Bache, Elsebeth, sektionschef
Berg, Knut, rådgiver
Berggreen, Lasse, rådgiver
Bjarni Daniélsson, adm.chef
Edna, Ole-Jacob, rådgiver
Eklund, Per, rådgivare
Ekman, Anette, rådgivare
Flatøy, Liv Marion, adm.
sekretær
Frydendal, Inger, rådgiver
Fyrlund, Anna, adm. sekreterare
Granström, Birgitta, adm.sek-
reterare
Gummesson, Anders, avdel-
ningschef
Hansen, Leif Chr., afdelingschef
Herfelt, Susanne, rådgiver
Imseth, Øystein, rådgiver
Jussila, Ahti, rådgivare
Kolltveit, Johs, afdelingschef
Kristensen, Marianne, rådgiver
Larsen, Stein, rådgiver
Lautrup-Larsen, Morten,
rådgiver

Leger, Gitte, sektionschef
Lehtelä, Kirsi Marja, rådgivare
Lönroth, Joakim, rådgivare
Meyer, Peter Uffe, rådgiver
Määttä, Seppo, rådgivare
Norén, Agneta, afdelingschef
Ólafur Kvaran, rådgiver
Persson, Margaretha, avd.sek-
reterare
Ranebo, Stellan, rådgivare
Sandelin, Ann, avdelningschef
Stenbäck, Pär, generalsekreterare
Ström, Björn, rådgivare
Støvring, Per, rådgiver
Søndergaard, Stefen, rådgiver
Tangeraas, Martin, rådgiver
Tommola, Aila, rådgivare
Tryggvi Felixson, rådgiver
Tveit, Hege, rådgiver
Urdshals, Jan-Erik, adm.sekretær
Wind Jensen, Torben, rådgiver
Österberg, Christina, rådgivare
Östling, Bengt, rådgivare

Gäster

Åsling, Niels G., f.d. industri-
minister
Sterzel, Fredrik, professor

Tveito, Terje, rådgivande
konsulent

Nordiska ministerrådets informationskontor i närområdet

Bærug, Richard, kontorchef, Riga
(Lettland)
Flatau, Ebbe, kontorchef, Vilnius
(Litauen)

Hedman, Anders, kontorschef,
S:t Petersburg (Ryssland)
Kreuger, Anders, kontorschef,
Vilnius (Litauen)

Stenografer*Danmark*

Delfs-Andersen, Sven, referent
Hansen, Sussie Blom, referent
Keel, Klaus, referent
Larsen, Karin, referent
Sander, Inger Merete, referent
Spanggaard, Elisabeth, referent
Vesterholt, Niels, referent

Finland

Filppa, Birgitta, stenograf
Karrento, Anita, stenograf
Niittuinperä, Jari, stenograf
Sundström, Marina, byråsekr.
Varisto, Niklas, stenograf

Norge

Hammerstad, Anne Lise, referent
Kleppe, Elisabeth, referent
Kristiansen, Anne Grethe,
referent
Lønset, Klara Marie, referent
Moe, Liv, referent
Schwartz, Kari, referent

Sverige

Djurström, Stig, riksdags-
stenograf
Nilsson, Lars, riksdagsstenograf
Nilsson, Roland, riksdags-
stenograf

Tolkar

Andersson, Pirkko-Liisa
Duvantier, Claire
Fluger, Lena
Hellström, Sirpa

Kaljunen, Riitta
Laakso, Ritva
Zoëga, Anne

Partigruppernas sekretariat

Socialdemokratiska gruppen
Svensson, Jerry, sekreterare i NR:s
partigrupp

Mittengruppen
Kløvstad, Jan, sekreterare i NR:s
partigrupp

Den Konservativa gruppen

Lebech, Mads, sekreterare i NR:s
partigrupp

Vänstersocialistiska gruppen

Nielsen, Petter, sekreterare i NR:s
partigrupp

Isländska partigruppernas sekretariat

Egill Heiðar Gíslason, Fremskridts-
partiet (F)

Einar Karl Haraldsson, Folke-
alliansen (Ab)

Gunnar Hilmarsson, Frem-
skridtspartiet (F)

Kjartan Gunnarsson, Selvstæn-
dighedspartiet (Sj)

Sigurður Tómas Björgvinsson, Det
socialdemokratiske parti (A)

Övriga medarbetare i partigrupssekretariaten

Avdem, Jorid, politisk rådgiver
Dybing, Svein, informasjonleder
Hammerstad, Jarle, rådgiver
Haram, Are, gruppeseekretær
Helland, Sten, politisk rådgiver
Jahren, Frode, sekretær, SAMAK
Karlbohm, Berit, socialdemokratiske
gruppen

Kokk, Enn, socialdemokratiske
gruppen

Kolberg, Martin, sekretariatsledare

Laitinen, Kari, gruppeseekretære,
socialdemokratiske riksdags-
gruppen

Läth, Roger, socialdemokratiske
gruppen

Lundgren, Ulf, socialdemokratiske
gruppen

Misukka, Heljä, tf. planerings-
sekreterare, samlingspartiet

Olsson, Sten, kanslichef, social-
demokratiske gruppen

Salskov-Nielsen, Per, svensk-
språkig sekreterare, vänsterför-
bundet

Sirjamo, Anna-Liisa, informations-
sekr., samlingspartiet

Skjørestad, Jarle, sekretariatsleder

Snapa, Bernt, politisk rådgiver

Thoresen Estdahl, Solveig, gruppe-
sekretær

Thorvaldsen, Trond, politisk
rådgiver

Sakkunniga*Danmark*

Adersen, Sven, fuldmægtig
Balslev, Kaare, ministersekretær
Becker, Thomas, fuldmægtig
Bernstein, Nils, departementschef
Bille, Søren, fuldmægtig
Carlsen, Anne Marie Sloth,
fuldmægtig
Christiansen, Niels Heyn,
fuldmægtig
Dissing, Lisbeth, fuldmægtig

Facijs, Filip, kontorchef
Fode, Henning, afdelingschef
Friis, Otto, kommitteret
Gravesen, Klavs, ministersekretær
Hansen, Elisabeth, Miljøstyrelsen
Hasager, Tine Kjær, minister-
sekretær
Hesselbjerg, Torsten, afdelingschef
Hummeluh, Niels, direktør
Johannessen, Odma, fuldmægtig
Kamper, Anne, ministersekretær

Katznelson, Ib, kommitteret
Kjeldsen, Berno, sekretariatschef
Larsen, Karin Mohl, fuldmægtig
Larsen, Peter Jon, general-
sekretær

Lindgaard, Erik, direktør
Lindhard, Lasse, special-
konsulent

Madsen, Inga Thorup,
kontorchef

Møllerup, Paul, ministersekretær

Morgen, Henrik, fuldmægtig
Nielsen, Hanne, fuldmægtig
Oldenburg, Chr., kontorchef
Overgaard, Knud, kontorchef
Pedersen, Morten, minister-
sekretær

Petersen, Knud, kontorchef

Rasmussen, Mette Vinter, kontor-
fuldmægtig

Samuelsen, Anette, minister-
sekretær

Scharf, Jakob, fuldmægtig
Schou, Mogens, kontorchef

Sloth, Jannich, overassistent

Steen, Peter Helmer, vicedirektør

Tornøe, Ulrik, kontorchef

Wichmann, Henrik, fuldmægtig

Zaane, Peter van, fuldmægtig

Färöarna

Finnson, Eyðfinn, fuldmægtig

Joensen, Hanna, sekretær

Madsen, Jóannes, fuldmægtig

Thorsteinsson, Jákup, direktør

á Velbastað, Niels, samarbejds-
ministerns stedfortræder

Grönland

Biilmann, Petrus, kontorchef

Cordtz, Torben, direktør

Hansen, Ane Vetterlain, kontor-
fuldmægtig

Helms, Hans Jakob, direktør

Kleist, Kaj, adm. direktør

Leth, Henrik, direktør

Lytthans, Kaspar, konsulent

Mahler, Inger Marie, sekretær

Meibom, Susanne Hostrup,
fuldmægtig

Møller, Nuka, sekretær

Olsen, Lise Lennert, fg.

kontorchef

Petersen, Bent Krogh, konsulent

Riemenschneider, Enid,

konsulent

Søndergaard, Jørgen S.,

konsulent

Finland

Alhojärvi, Pekka, föredragande

Aro, Markku, fiskeriråd

Echstein, Timo, kommendör

Ekebom, Ralf, överinspektör

Fagernäs, Leif, avdelningschef

Forsberg, Fredrik, regeringssek-
reterare

Gröhn, Inga-Maria, finansråd

Gustafsson, Matti, bitr. avdel-
ningschef

Havu, Seppo, avdelningschef

Heino, Jan, bitr. avdelningschef

af Hällström, Gustaf, verkstäl-
lande direktör

Härkönen, Aleks, ambassadråd

Kiuru, Esko, konsultativ

tjänsteman

Kivimäki, Erkki, utrikesråd, sam-
arbetsministerns ställföre-
trädare

Kontro, Lauri, statsministerns
specialmedarbetare

Krokfors, Karl-Johan, ambassad-
råd

Lindell, Karl Johan, projektchef

Lindgren, Leif, specialplanerare

Lindroos, Bo, utrikessekreterare

Lindqvist, Bengt-Göran,

byggnadsråd

Mattsson, Kaj-Peter, konsultativ
tjänsteman

Neuvonen, Vuojärvi, Mari, EU-
praktikant

Niemi, Irmeli, överdirektör

Nurmi, Pekka, överdirektör

Nyroos, Hannele, överinspektör
 Ojala, Olli, överdirektör
 Rinne, Heikki, överinspektör
 Slotte, Kristian, konsultativ
 tjänsteman
 Suokko, Seppo, finansråd
 Söderlund, Desirée, lagstiftnings-
 råd
 Tienari, Risto, regionalutveck-
 lingsråd
 Uronen, Reino, kanslichef
 Virtamo, Manu, ambassadråd
 Visanen, Pentti, enhetschef
 Widing, Barbro, specialrådgivare
 Ylinen, Ann-Britt, överinspektör

Åland
 Lindbäck, Peter, tf. kanslichef
 Jansson, Runa-Lisa, sekreterare
 Storå, Carl, fiskeriintendent
 Vitaniemi, Harriet, byråsekreterare
 Ween, Marianne, instituttschef

Island
 Albert Jónsson, afdelingschef
 Alfa Lind Birgisdóttir,
 fuldmægtig
 Ari Edwall, politisk rådgiver
 Árni Gunnarsson, kontorchef
 Árni Kolbeinsson, departements-
 chef
 Árni Þ. Árnason, vicedeparte-
 mentschef
 Bergljót Jónsdóttir, fuldmægtig
 Birgir Hermansson, politisk
 rådgiver
 Björn Sigurbjörnsson,
 departementschef
 Bolli Þór Bollason, kontorchef
 Dögg Pálsdóttir, kontorchef
 Einar Magnússon, kontorchef
 Erlendur Kristjánsson,
 afdelingschef
 Eyjólfur Sveinsson, pol. rådgiver
 Guðjón Magnússon, kontorchef
 Guðmundur Sigþórsson,
 kontorchef
 Guðný Helgadóttir, afdelingschef

Guðríður Sigurðardóttir,
 departementschef
 Gunnar E. Sigurðsson,
 afdelingschef
 Halldór S. Kristjánsson,
 kontorchef
 Hanne Fisker, fuldmægtig
 Húnbogi Þorsteinsson,
 kontorchef
 Hörður Lárusson, afdelingschef
 Inga Dóra Sigfúsdóttir, pol. råd-
 giver
 Ingi Valur Jóhannsson, afdelings-
 chef
 Ingimar Sigurðsson, kontorchef
 Jón Júlíusson, kontorchef
 Jón Egill Egilsson, kontorchef
 Jón Birgir Jónsson, departements-
 chef
 Jón Ingimarsson, kontorchef
 Karitas H. Gunnarsdóttir,
 fuldmægtig
 Kristmundur Halldórsson,
 afdelingschef
 Magnús Jóhannesson, departe-
 mentschef
 Magnús Pétursson, departe-
 mentschef
 Margrét S. Björnsdóttir, pol.
 rådgiver
 Margrét Margeirsdóttir,
 afdelingschef
 Ólafur W. Stefánsson, kontorchef
 Ólafur Davíðsson, departements-
 chef
 Páll Sigurðsson, departements-
 chef
 Sigfús Jónsson, pol. rådgiver
 Sigríður Ágústsdóttir, kontorchef
 Sigurður Á. Þráinsson, afdelings-
 chef
 Snjólaug Ólafsdóttir, kontorchef
 Snorri Rúnar Pálmason,
 fuldmægtig
 Sólrún Jensdóttir, kontorchef
 Stefán Baldursson, kontorchef
 Stefán Snæbjörnsson, fuldmægtig

- Stefán Skjaldarson, ambassade-
råd
- Stefán Stefánsson, afdelingschef
- Steingrímur A. Arason, pol. råd-
giver
- Svanhvít Jakobsdóttir, kontor-
chef
- Sveinbjörn Dagfinnsson, for-
mand, NEJS
- Þórður H. Ólafsson, kontorchef
- Þorgeir Ólafsson, kontorchef
- Þórir Ibsen, afdelingschef
- Þorkell Helgason, departements-
chef
- Þorsteinn A. Jónsson, kontorchef
- Þorsteinn Tómasson, direktør
- Þorsteinn Geirsson, departe-
mentschef
- Þórunn J. Hafstein, afdelingschef
- Norge*
- Alnes, Kristin, førstekonsulent
- Arnesen, Arne, ekskspedisjonssjef
- Aursand, Svein, pol. rådgiver
- Backer, Inge Lorange, ekspedi-
sjonssjef
- Bauer, Irene, underdirektør
- Berg, Hans, førstekonsulent
- Bergh Hansen, Lisbeth, pol.
rådgiver
- Bruzelius, Karin, departe-
mentsråd
- Bull, Einar, spesialrådgiver
- Bull, Henrik, lovrådgiver
- Clemet, Fridtjov, rådgiver
- Fallan, Berit, rådgiver
- Fosli, Anne Kristin
- Fossheim, Berit, ekspedisjonssjef
- Garberg, Heidi, rådgiver
- Gilbo, Berit, førstekonsulent
- Glenne, Eirik, ekspedisjonssjef og
samarbeidsministerns sted-
fortræder
- Graham, Oddmund, departe-
mentsråd
- Griebenow, Berit, informasjons-
sjef
- Grue, Per Harald, departements-
råd
- Hansen, Erling, informasjonssjef
- Haraldsen, Odd, avdelings-
direktør
- Hauge, Marius, underdirektør
- Hjelle, Marta, konsulent
- Holen, Arne, avdelingsdirektør
- Horneland, Ellen, pol. rådgiver
- Ingebrigtsen, Roger, pol. råd-
giver
- Johansen, Sverre, pol. rådgiver
- Karlsen, Tor Ottar, pol. rådgiver
- Kjønnøy, Gunnar, departe-
mentsråd
- Knutsen, Arthur B., informa-
sjonssjef
- Kongshem, Mette, avdelings-
direktør
- Løvaas, Harald, sakkyndig
- Malterud, Tore, ekspedisjonssjef
- Nadheim, Erik, pol. rådgiver
- Nåvik, Gunnbjørg, rådgiver
- Næss, Tor B., ekspedisjonssjef
- Osland, Lidvin, sakkyndig
- Paulsrud, Kari, statssekretær
- Pettersen, Morten, pol. rådgiver
- Prebensen, Wenche, rådgiver
- Ranes, Pål, førstekonsulent
- Rasmussen, Hallstein, ass. fiske-
ridirektør
- Rogstad, Bjørn G., avdelings-
direktør
- Sandal, Jan, ekspedisjonssjef
- Singsaas, Øystein, statssekretær
- Solheim, Roger, pol. rådgiver
- Stubsjøen, Magne, jorddirektør
- Støre, Jonas Gahr, ekspedisjons-
sjef
- Sønneland, Helge, ekspedisjons-
sjef
- Taraldsrud, Liv Synnøve, første-
konsulent
- Terkildsen, Tom, pol. rådgiver
- Tveitereid, Sigurd, ekspedisjons-
sjef
- Vesseltun, Randi, rådgiver

Vetlesen, Johan, underdirektør
Westvik, Rita, pol. rådgiver
Wetland, Morten, statssekretær
Yttredal, Ole Børge, første-
konsulent

Aalde, Oluf, skogdirektør
Ølberg, Petter, rådgiver
Østerberg, Hild, konsulent
Øvergaard, Tomas, rådgiver
Aalde, Oluf, skogdirektør
Aaras, Sissel, førstekonsulent

Sverige

Andersson Berit, assistent
Annerberg, Rolf, generaldirektör
Blixt, Per-Göran,
departementsråd
Blomkvist, Gunnar,
departementsråd
Blomstrand, Severin, rättschef
Brolenius, Anette, pressekre-
terare

Brunnberg, Charlotte, departe-
mentssekreterare

Carlson, Per, departements-
sekreterare

Frennered, Hans,
departementsråd

Gustavsson, Inge, sakkunnig
Holmgren, Anders, departe-
mentsråd

Jacobsson, Lena, 1:e byråsek-
reterare

Jacobsson-Ekblom, Birgitta,
sekreterare

Karlström, Håkan, departe-
mentssekreterare

Landström, Sten-Sture, kommun-
förbundet

Lindberg, Carl, bitr. stats-
sekreterare

Linde, Ann (UDH) sakkunnig

Lindstrand, Gisela, pressekre-
terare

Lundberg, Lars, departements-
råd

Mattsson, Dag, hovrättsassessor

Moberg, Axel, kansliråd

Nilsson, Ronnie, sakkunnig

Nordström, Gun, departements-
sekreterare

Paulsson, Ingvar, expeditions-
chef

Persson Carina, sakkunnig

Persson, Magnus, statssekre-
terare

Persson Göransson, Ewa, stats-
sekreterare

Peterson, Carl-Gunnar,
planeringschef

Rennerstedt, Kristina, statssekre-
terare

Rundkvist, Eva, pressekreterare

Strömblom, Bengt, departe-
mentsråd

Sundström, Ulrika, departe-
mentssekreterare

Svidén, Ulf, departementsråd

Unger, Lisbeth, departements-
sekreterare

Zachrisson Nilsson, Anne,
kansliråd

Ziemelis, Mite, departements-
sekreterare

Åkerman-Börje, Eva, departe-
mentssekreterare

Öster, Karl Olov, expeditionschef

De politiska ungdomsorganisationerna

Danmark

Hansen, Flemming Ø, FNSI
Liebing, Christian, NLRU
Mikkelsen, Lisbeth, KDUN
Møller, Steen, NUU

Nielsen, Thomas, NUU
Overgaard, Birgitte, NUU
Pedersen, Claus Bunk, NUU
Rasmussen, Ole M.
Tarby, René, NLRU

Färöarna

Arnoldsson, Aage, Føroyskur
Fólkafloksungdómur
Bjelleveg, Odd Arild, Ungmen-
nafelagið Samband
Heiðunum, Selinda í, Unga Sjálv-
stýri
Lindenskov, Eirikur, Sosialistiskt
ungmennafelag
Skarði, Jákup av, Føroya Ung-
dómsráð

Grönland

Jeremiasson, Axel, Inuusuttat
Ataqatigiit
Villadsen, Salomine, NKM

Finland

Hykkönen, Elina, NKM
Lauren, Anders, NCF
Nylander, Mikaela, NCF

Åland

Andersson, Carina, NKM
Eriksson, Runa, NCF

Island

Atli Georg Lýðsson, NKM
Einar Gunnar Einarsson, NKM
Esther Steinsson, NKM
G. Valdimar Valdimarsson, NCF
Guðmundur Þórðarson, NKM
Gylfi Þór Gíslason, NKM
Hrönn Hrafnadóttir
Jóhanna Vilhjálmsdóttir, NUU
Jóhanna Magnúsdóttir, NKM
Jón Þór Sturluson, FNSU
Jón Kristinn Snæhólm, NUU
Kjartan E. Sigurðsson, FNSU

Magnús Árni Magnússon, FNSU
Sigríður I. Ingadóttir, Kvemma-
listinn

Sigurður Másson, NKM
Sigvarður Ari Huldarson
Siv Friðleifsdóttir, NKM
Steinar Almarsson, NKM
Steinunn Þ. Árnadóttir, SUN
Unnur Sturlaugsdóttir
Þorbjörn Tjörvi Stefánsson, NKM
Þorlákur Traustason, NCF
Örn Helgason, NKM

Norge

Bartnes, Inga, NCF
Eidsaa jr., Andreas E., KDUN
Giske, Trond, FNSU
Grødahl, Pål M., NLRU
Lahnstein, Erik, NKM
Nielsen, Linda, FNSU
Prestbakmo, Ivar B., NCF
Terning, Hans Petter, NUU

Sverige

Akinder, Peter, FNSU
Broberg, Anders, KDUN
Engell, Henrik, KDUN
Eriksson, Malin, NLRU
Hanson, Kristina, NCF
Hast jr., Nils, NUU
Jonsell, Anika, NUU
Lindahl, Jenny, SUN
Nilsson, Krister, FNSU
Radtke, Henrik, FNU
Thomander, John, NLRU
Westerstrand, Maria, Grön
Ungdom

SUPPLEMENT

UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
MUSIKPRIS OCH LITTERATURPRIS

**Festförelställning vid utdelningen
av Nordiska rådets musikpris och litteraturpris
Nationalteatern i Reykjavík den 28 februari 1995 kl. 19.00**

Musik i foajén framförd av Reykjavíks Blåsarkvintett

Presentatör: Sveinn Einarsson

Þorkell Sigurbjörnsson: "Inlek", Reykjavíks Blåsarkvintett

* * *

Hälsningsord av Ordföranden för Nordiska rådets isländska delegation

Utdelning av litteraturpriset

Presentation av pristagaren av
Toril Brekke

Utdelning av priset: Nordiska
rådets president

Pristagarens tal

Einar Már Guðmundsson läser ur
"Universums änglar"

Bo Holten: "Nordisk Suite"
Eric Ericsons Kammarkör
Dirigent: Eric Ericson

Utdelning av musikpriset

Presentation av pristagaren av
Anne-Karin Høgenhaven

Utdelning av priset: Nordiska
rådets president

Pristagarens tal

Fyra isländska folksånger i
arrangemang av
Haflíði Hallgrímsson
Eric Ericsons Kammarkör
Dirigent: *Eric Ericson*

* * *

Þorkell Sigurbjörnsson: "Utlek", Reykjavíks Blåsarkvintett

Sveinn Einarsson: Forseti Íslands, ráðherrar, og aðrir virðulegir opinberir fulltrúar Norðurlanda! (Hälsar varje nation välkommen på deras eget språk.)

Der er altså trangt for den nordiske familie her i aften. Vi savner nemlig et koncerthus!

Nå ja, den nordiske familie. Danskerne flyttede lidt hjemmefra for en tid siden, hvis man må udtrykke det på den måde. De svenske og de finske vil nu også prøve vingernes kræfter på et større økonomisk felt, end NORDEK nogen sinde kunne være blevet. De andre, de bliver hjemme - foreløbig i hvert fald.

Men behøver det at betyde, at familiens fællesskab er forbi? Kender vi ikke alle til, at når lignende ting sker, bliver der en slags strukturforandring, men på visse områder bliver de familiære bånd stærkere. Rødderne, de fælles livsværdier, forandres ikke. Men måske særlig dem i et nyt relief. Skarpere, klarere, de får et nyt indhold.

Lad mig fortælle Dem lidt om islandske Canada-boer. Det blev sædvanligt, at de rejste til Island i grupper for at besøge farfars gamle tun og græde en smule. Jeg syntes, det var fælt sentimentalt: Disse mennesker har valgt sig et andet fædreland, og det har de al ret til; men lad os være i fred for dette pjat. Og så besøgte jeg dem på hjemmeplan, og da forstod jeg noget helt andet. Når den tredje generation snakkede til mig på klingende islandsk, som de havde lært af far og mor, som om de heller aldrig havde været ude. Det nye land havde givet dem en masse materielle goder, en masse ideer, en masse muligheder, men en fælles historie og kulturarv havde de ikke med deres nye naboer. Da måtte de søge tilbage til deres rødder, for mennesket lever jo ikke af brød alene.

Hvad er Norden for os? Er det en masse interessepolitik, højtidelig snak uden menneskeligt indhold? Lad os ikke miskende ordets magt, men ordene er også en mængde ganske almindelige situationer hos ganske almindelige mennesker, en levende og selvfølgelig virkelighed.

Tillad mig, at jeg misbruger min stilling her og fortæller lidt personligt om Norden. Mit Norden grunder sig på en 11-årig drengs rejse til de øvrige nordiske lande sommeren efter befrielsen. Først en søsyge, som ikke kan beskrives med almindelige bogstaver! Siden den herlige følelse af at se Færøerne stige op af havet og al søsyge borttaget for resten af livet.

Vi kom i land i Kristiansand, og træerne var så høje, at det ikke var til at tro. Leg med norske fiskerdrenge på Bømlo, og vi forstod hinanden fra den første dag. Skansen, et eventyr uden lige, men som senere fik konkurrence af Tivoli i København, som også bød på Thornngreens legetøjsforretning og Jordbærkældereren på Strøget.

Endnu var det knapt med visse varer, og vi i vores klasse havde sendt mad og chokolade til en klasse i Tromsø. Min mor havde med sig en ekstra taske fyldt med kaffe, sukker og chokolade. En stor taske! Forestil Dem tolderens mine, da han åbnede den - og det gjorde han. Min mor stak ham en pakke kaffe og sagde, helt uden at blive genert: "Den er naturligvis til dig og din familie!" Så blev tasken lukket, og vi gik i land. Der var ikke mere med det!

Eller da vi kom om bord på Hurtigruten, der viste sig at være så overbooket på "Nordstjernen", at nogle andre havde fået vores forudbestilte kahyt. Førstestyrmand kom os til undsætning: "Er I islændinge? Jeg var på Lyra inden krigen. Naturligvis får I bådens skriverum til rådighed. Det er passende for islændinge!" Og således kom vi til Stiklestad, hvor min far læste op af "Heimskringla".

Jeg vil afslutte denne erindringsremse, men drengen blev uforbederlig nordist for livstid, og anledningen til, at jeg tillader mig optage Deres dyrebare tid på denne måde, er bare at bruge dette erindringsbillede til at betyde, at det nordiske samarbejde må finde vej til ungdommen. Uden nordisk ungdom bliver der ingen nordisk fremtid.

Men det nordiske samarbejde er ikke bare græs på græsrodsplan, om end det begynder der. Vore ledende nordiske hjerner har haft held til at strukturere det på en sådan måde, at resultatet har givet ekko i andre lande. På de områder, hvor det er lykkedes bedst for dem, har Nordisk Råds arbejde stået som en misundelsesværdig model for andre dele af verden.

Den islandske delegations formand **Halldór Ásgrímsson**: Forseti Íslands, ærede prisvindere, kære nordiske venner! Hjertelig velkommen her i aften. Det er mig en særlig glæde at byde jer alle velkommen til denne festforestilling i anledning af uddelingen af Nordisk Råds litteratur- og musikpriser.

Glæden har mange ansigter, ligesom kulturen. De har begge med sjælen at gøre, og vi, som til daglig arbejder med materielle sager under stort arbejdspress, ved, at sjælen har brug for næring. Den er lige så nødvendig som almindelig føde for kroppen. I aften er det tanken, at vi får lov til at tage del i næring for sjælen.

I Island finder i øjeblikket en nordisk kulturfestival sted, "Sólstafir", som vi er meget stolte af. Som følge af Nordisk Ministerråds forslag og Nordisk Råds beslutning finder en sådan kulturfestival nu sted der, hvor sessionen holdes. Jeg betragter det som overordentlig betydningsfuldt i kulturpolitisk henseende, at den holdes samtidig med sessionen. Størstedelen af befolkningerne i de nordiske lande deltager ikke i sessionerne, men hører om dem i mediernes. For dem er det sikkert overraskende at se det brede spektrum i de nordiske kulturtilbud, som de nordiske lande kan fremvise. Om ikke andet, så er det en vigtig side af det nordiske samarbejde, som vi er i stand til at vise vore folk.

Islands kultur er præget af vejret og naturen. I har oplevet skiftende vejr under opholdet her i Island. Storm, stilhed, sne, regn, sol og mørke har præget fjeld, land og hav i de sidste dage. En sådan natur og sådanne kræfter fremkalder en rig kultur, et levende sprog, fremragende kunstnere og forfattere.

Jeg har den ære at gratulere prisvinderne i år. Forfatteren Einar Már Guðmundsson er naturligvis beundret her i landet. Hans bøger er blevet oversat til de andre nordiske sprog, og vi er specielt stolte af at kunne overrække ham prisen her i Island.

Eric Ericson er en levende legende. Han har været et forbillede for kor-dirigenter i hele verden, inklusive Island. Vi byder ham særlig velkommen her til landet.

Vi lever i en omtumlet tid. Kulturen viser os livet i en nøddeskal, i glæde og sorg, i hverdag og fest. Kulturen giver os kraft. På en vis måde kan vi overleve på grund af kulturen. Vi kan spejle os i kulturen og i den se andre sider af livet og tilværelsen. På den måde lever vi livet levende.

Kære nordiske gæster! Lad os her i aften fængsles af kulturens kraft og næring. Lad os fejre, at vi endnu en gang har formået at udse en fremstående forfatter og en fremstående musiker som Nordisk Råds pristagere.

Jeg byder jer endnu en gang velkommen til en nordisk kulturmanifestation, som giver ordet "nordisk samhörighed" en rigtig mening.

Sveinn Einarsson: Mine damer og herrer! Endnu et nordisk mindebillede: Mange år senere. En knejpe i Århus. Øl og snak osv. En islandsk kulturinvasion, men mest danskere på hjemmeplan. Pludselig står en mand op, relativt ung, og begynder at deklamere med fantastisk kraft et langt, meget langt, digt på islandsk. Da det var forbi, var vi islandske tilstedeværende nok så stolte. Men hvem var det, der applauderede mest? Jo, det var de danske, som ikke forstod et ord!

For litteraturens ånd var det lykkedes at gå over sprogets grænser, og det samme sker, hver gang den nordiske litteraturpris uddeles. Og hvem står ikke her i dag og modtager prisen, om ikke samme unge mand, Einar Már Guðmundsson?

Nordisk Råds præsident, Geir Haarde, overrækker nu pristageren et tegn på hans sejr, men først giver jeg ordet til Toril Brekke, som repræsenterer bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds litteraturpris.

Toril Brekke: President Vigðís Finnbogadóttir, president Geir H. Haarde, kjære Einar Már Guðmundsson, mine damer og herrer!

Vi befinder oss på sagaøya Island; dit folk reiste fra andre kyster - for lange siden - med drøm om god bør og eventyr.

Og eventyr er det blitt - i hvert fall om vi skal dømme etter dagens litteratur. For enten er Island den mest forunderlige delen av Norden, eller så er dikterne her blant de mest originale. Herfra får vi beretninger om de mest fantastiske hendelser, fylt av fargerike og burleske mennesker - i skarp kontrast til det golve landet.

Reykjavík er marked for religiøse og politiske misjonærer og drømmere som fallbyr løpesedler og lykke, renselse og hasj - ifølge forfatterne. På havna ligger båter med last fra fjerne strøk, og når tollerne har gjort sitt, kan andre komme om bord og hente underhåndsbestillinger på for eksempel en praktfull båndopptaker. Så kommer de vakkert tatoverte og muskelsterke sjømennene i land - kanskje for å overrekke en ung nevø øyas aller første flunkende nye Beatles-plate - om de ikke er ute etter svirebrødre og en real slåsskamp i stedet. Hvis det ikke er kvinnfolk som trekker, da -

jenter på dansesteder eller horene på hospitet, der de leier rom vegg i vegg med arbeidssøkende gudsord fra landet.

Joda, alle de nordiske hovedstedene er havnebyer, og i alle havnebyer inngås hemmelighetsfulle transaksjoner av ymse slag, men få nordiske forfattere beskriver havnelivet og bakgårdslivet, lengselen hos dem som står ved havet og driftene hos dem som kommer derfra, mer menneskelig ømt og rått og jublende enn de islandske.

Og midt i dette bildet finner vi Einar Már Guðmundsson. Vi kjenner ham fra tidligere bøker; den lekende, nesten nonchalante pennen som kan fylle en hel roman med duer; vakre fugler, duer av alle slag: Hele Reykjavík er visst fylt med dueslag. Det er frisør-Anton som begynner, på en tid det er så kaldt at ingen orker seg ut for å klippe håret. Snart er alle med, de fanger og selger og aler opp nye arter, de flinkeste guttene blir konger som sykler gjennom gatene med en glorie av fjær om hode og skuldre.

Men det er ikke bare suset av vingslag som river leseren med; det er forfatterens skrivemåte, det uventete i formuleringene og beretningens gang, enten det altså handler om fugleoppdrett eller den religiøse Babubevægelsen, om vi leser om den stakkars lille gutten som står så lagelig til med det runde hodet sitt når kameraten kommer nedover trappa med en tjuvlånt hammer i neven, eller det handler om slagsmålene mellom ulike gategjenger.

Det er et driv over dette som får leseren til å stanse opp og undre; for vi opplevde da også gatekamper da vi var små, men var de så dramatiske? Og var vi og fiendene våre like oppfinnsomme som ungene i Guðmundssons skildringer? Kanskje vi var det, tenker vi, og smiler fornøyd, selv om blodet flyter på sidene.

Men Keflavík-basen må vi til Reykjavík for å finne; den har ingen av oss andre vokst opp med. Og den har åpenbart satt sitt tydelige preg på byen og menneskene her etter andre verdenskrig.

Palli i "Universets engler" ble født samme dag som Island ble med i NATO, den 30. mars 1949. Palli ble mottatt med "steinkasting og tåregass" leser vi i boka som i dag bringer forfatteren den nordiske litteraturprisen. NATO-motstanderne kastet steiner, og politiet svarte med tåregass, mens Pallis mor lå på klinikken og fødte.

Og byen fortsetter å preges av denne motsetningen; ikke bare den politiske, men også ved følgene av de fremmede soldatenes tilstedeværelse; kvinner som skaffer seg utenlandske varer mot tjenester eller ved roman-ser, halvamerikanske barn som oppnår popularitet ved fancy leker, motorsykler eller kule solbriller.

Palli vokser opp i denne tiden. Og gjennom vinduet har han utsikt til sinnssykehuset; denne nifse bygningen som er full av alle de gale. Faren til en av vennene hans er billedkunstner. Han er dyktig, sies det, men han selger ingenting. Grunnen er at han maler landskaper, og midt på bildene troner asylet i det vakre terrenget. Ingen vil ødelegge en hyggelig innredet stue med bilder av denne skremmende bygningen.

"Universets engler" er fylt av et mørkere alvor enn Guðmundssons foregående bøker, selv om kloen umiskjennelig er den samme: ironisk, vittig og ofte forbløffende.

For Palli havner selv innenfor veggene til den tabubelagte institusjonen. Som ganske ung rammes han av angsten - det mørke suget som gjør det umulig for ham å foreta alminnelige valg av alminnelige handlinger langs alminnelige livsveier.

Palli dopes ned. Palli blir et berg av pillefett. Palli blir en av de gale innenfor rutene i en verden fremdeles preget av mangelfulle bevilgninger og mangelfull forskning. Og vi møter medpasientene; gjerne svært kunnskapsrike, begavete mennesker - for hvem kanskje bare en ørliten bit av et tannhjul er ute av spor.

Ved beskrivelsen av dette inntar forfatteren narrens rolle; han får oss til å le av groteske episoder. Og sagaøya synes galt plassert i havet; vi får assosiasjoner til Marquez og andre latinamerikanske fortellere; her er det fantastiske, det utrolige - og vi ser det for oss og tror.

Mens Guðmundsson altså - som narren - samtidig, eller i ettertid, fyller sine lesere med stort alvor. Og kanskje indignasjon.

Og det er slik den skal være - den gode litteraturen.

Nordisk Råds præsident **Geir H. Haarde**: Det er blitt sagt at forfatternes uttrykksevne står i skarp kontrast til politikernes. Jeg tror det var Per Olof Sundman som sa at forfatteren, dikteren, har intet å lære av politikerne, men politikerne kan lære mye av diktere. De arbeider stadig med de samme problemer; dette å forstå menneskers vilkår, menneskers ønsker og menneskers behov.

Det er en bok som er belønnet av Nordisk Råd, ikke et samlet forfatter-skap. Bokens, "Universets engler", nakne sannhet uten noen overfladiskhet griper leseren sterkt. Bedømmelseskomiteens begrunnelse lyder slik: "Genom poetisk galenskap opplevs civilisationen og världen i mentalpatientens inre. Humorn framhåver allvaret, naiviteten, ironin. Romanen öppnar mot insikt i den verklighet som vi har vant oss vid att kalla normal."

Det er en stor glede og en ære for meg å få lov til å presentere Nordisk Råds litteraturpris i år til deg, Einar. Mine varmeste gratulasjoner!

Litteraturpristageren, forfatteren **Einar Már Guðmundsson**: Højtærede festdeltagere! Idet jeg takker for den hæder, man har vist mig, såvel som det venskab og den velvilje, jeg har mærket alle steder, både herhjemme på Island og fra de øvrige nordiske lande, vil jeg gerne sige et par ord, som også bør opfattes som tak.

Hvor mennesket end færdes, efterlader det sig spor af ord, hændelser, hvorom der kan fortælles. Selvom historien hviler som en skygge på vore skuldre, er den også det lysskær, vi bader os i.

I kulturens verden er Her og Nu tillige Dér og Dengang, alle tider er stadighed til stede, som T.S. Eliot udtrykte det.

Man kan sige om fortællekunsten, at den sin høje alder til trods er som en yngling, og at vi stadig hører klangen af de berømte begyndelsesord: Musa, fortæl mig ..."

Man kan fastslå, at menneskers tørst efter historier umuligt lader sig slukke, og at vor tilbøjelighed "til at fortælle om store ting, der er sket i verden, ikke er et modefænomen, men noget, der ligger i den menneskelige natur", som Halldór Laxness formulerer det i sine "Personlige noter om romaner og skuespil".

I fortællekunsten bevarer menneskeheden sin hukommelse, forvandler begivenheder til beretninger og fakta til fiktion. Fortællekunsten rækker tilbage i menneskehedens barndom, hvor fortællinger, eventyr og digte udgør skatte, som uafhængigt af valutakursens skiften beriger sindet.

"Musa, fortæl mig om manden, den vidtbejarne, som flakkede meget omkring, da han havde forødt det hellige Troja, så mangfoldige byer og fik deres skikke at kende."

Fortællekunstens opgave, at bevare ånden og forene menneskers skikke, kan være sundt at holde sig for øje i disse teknologiens og massemediernes tider, hvor ånden hyller sig kendsgerningernes kappe og selveste musen træder frem i skikkelse af en neutral nyhedsoplæser.

Fra skærmen bringer hun os ikke nyheder om "manden, den vidtbejarne, som flakkede meget omkring", nej, hendes syn, det herskende verdensbillede, er stift fæstnet til magthavernes indbyrdes forbindelser.

Fortællekunsten og digtningen er det sted i tilværelsen, hvor vi kan stå og sige: Intet menneskeligt er mig fremmed.

I århundreders fortællekunst står mennesket overfor overmagten, mens nyheder og massemedier kun viser os overmagten, sådan som den kommer til syne, dens våbenraslen og økonomiske statistikker, men ikke kysset, der dukker op i evigheden, eller det blik, som siger alt.

Nordisk fortællekunst hviler på et ældgammelt fundament. I en artikel om Snorri Sturlusons HEIMSKRINGLA skriver Halldór Laxness: "Sørøvere, bønder og konger fra afsides dale på verdens yderste rand i det fjerne nord stiger, store og værdige, op af deres usandsynlige oldtidsnat og stemmer panden mod himmelhvelvet". Det er netop det, der er sagens kerne, universets poetiske ensomhed, hvor nordlysene flammer i gadelygterne og digteren sidder i et tårn ved verdens ende og kigger ud over jorden på marker og klipper, byer og mennesker.

Du som har dit hjem
 på en ø i hjertet
 og himmelrummets vidder
 som et fortov under dine fødder
 Ræk mig nordlysene!
 Jeg vil danse med den yngling
 der holder fast i stjernerne
 Vi flår skindet af mørket
 og skærer hovedet af elendigheden.

I fortællekunsten er der ofte kun et kort stykke vej mellem århundrederne. Fortiden er ikke længere væk end barbersalonen henne om hjørnet.

Islændingesagaerne, mytologien, Den Højes Ord, Vølvens Spådom, de nordiske heltesagn, H.C. Andersens eventyr, Kalevala, folkesagn, rygter, folketro og meget mere: altsammen danner det fundament under den nordiske fortælletradition, en kerne, som sammen med den nordiske romans moderne klassikere, med forfattere som Strindberg, Hamsun, Laxness og Heinesen - og der er flere endnu - giver vind i sejlene og luft under vingerne. I denne fortid kan man finde basis for det hele: for realisme og fantasi, for eventyr og digte.

Fra denne fortællearv ved vi, hvordan det utrolige kan træde frem som håndgribelig virkelighed. Magien i vores realisme er derfor ingen importvare.

Jeg nævnte den nordiske fortællekunst og bønderne, der stemmer panden mod himmelhvalvet. Om forfatteren til de islandske sagaer siger Halldór Laxness:

"De, der skrev islændingesagaerne, var udrustet med evnen til at fremstille en sensationel historisk virkelighed med få og enkle ord i korte, anskuelige situationer. De var i stand til at tegne de billeder, der kræves til en rystende fortælling, ofte billeder af mennesker, som ingen kendte andetsteds fra, personer fra ubetydelige steder."

Noget af det, der kendetegner moderne nordisk fortællekunst, er, at den i så høj grad henter sit stof i den trivielle hverdag, i landsbyernes verden, i bykvartererne osv. Man kan med en vis ret sige, at i de sidste år og årtier har litteraturen nærmet sig kernen i den folkelige fortællekunst, der, som alle ved, først og fremmest kendetegnes ved overdrivelser, overtro, og pedantisk nøjagtighed; det der er utroligt, men sandt. Jo mere en forfatter nærmer sig virkelighedens kerne, jo højere flyver ånden.

Folk siger, at de nordiske lande står ved en korsvej, og at landenes veje fører i forskellige retninger. Nogle gange føler jeg det, som om folk tror, at Europa bare er én eneste handelsaftale. Men jeg tror, at den middelalderlige fortællekunst, der skabtes af munke oppe på Island, står tættere ved kernen i europæisk kultur end toldmursromantik og møder i huse af glas.

Jeg finder det besynderligt at se mange tons fisk og grønsager vælte ud over forhandlingsborde, og at se nationer blive stillet op i økonomiske tabeller, ligesom døgnmelodier på en top-ti-liste.

Omverdenens interesse for de nordiske lande har i sandhed ændret sig. Vi danner ikke mere et bælte af primitive nationer, som måske kunne være bemærkelsesværdige for folk med interesse for etnologi. Nutidens rejsebureauer har fundet endnu fjernere væsener.

Men vor kultur står som en klippe i havet, og omverdenens interesse for den vokser til stadighed. Vore film, vor musik, malerkunst og litteratur burde forlængst have revet benene væk under den mindreværdsfølelse, som man ofte har kunnet spore på nordiske møder og konferencer.

Vi inviterer til fest, og i dén deltager ikke kun gamle helte og vikinger, men også moderne mennesker, der har skaffet sig kundskaber og indsigt,

og som er parate til at møde et nyt århundrede med forfædrenes arv i bagagen.

Norden er i orden.

Og endnu en gang siger jeg tak.

Sveinn Einarsson: Inden jeg giver ordet til Anne-Karin Høgenhaven, som på NOMUS' vegne præsenterer årets pristager i musik, Eric Ericson, vil jeg endnu en gang, "sindga upp á náðina", som det hedder på islandsk, og fremdrage et erindringsbillede, som skildrer, hvordan vor nordiske verden er både stor og lille.

Eric Ericson har med succes også ledet Orphei Drängar. Engang var de på vej fra Uppsala til Amerika og mellemlandede her i Island. Studenterkoret skytspatron var professor Dag Strömbäck, som var en nær ven af min far, og han vidste, at min mor skulle fylde år. Hvad sker? Den følgende dag kl. 7 om morgenen vågner hele universitetskvarteret ved, at Orphei Drängar står uden for min mors vindue og opvarter hende med en serenade!

Jeg er sikker på, at Eric Ericson har glemt denne episode, men min mor i himlen har ikke gjort det. Tak, Eric Ericson!

Anne-Karin Høgenhaven: Islands præsident, præsident for Nordisk Råd, ærede prismodtagere og øvrige forsamling!

"I skogen smågutten gikk dagen lang, der hadde han hørt slik en underlig sang. Gutten en fløyte av selje skar og prøvde om tonen der inne var. Tonen den hvisket og nevnte seg, men best som han lyttet, den løp sin vei. Titt når han så den til ham smøg og over hans panne med elskov strøk ville den fange og våknet brått, men tonen hang fast i den bleke natt. Herre, min Gud, ta meg der inn, til tonen har fått mitt hele sinn. Herren, han svarte: Den er din venn, skjønt aldri en time du eier den."

Disse strofer af Bjørnstjerne Bjørnsson kan passende stå som indledningen til en præsentation af Nordisk Råds musikprismodtager, Eric Ericson. Eric Ericson har nemlig hørt tonen, fra han blev født i 1918 i Borås og under opvækstårene i Visby, hvor han blev en del af et musikliv, som spændte fra den umiddelbare sang og musikglæde i frimenigheden, hvor hans far var præst, til den mere skolede musikudfoldelse, han kom ind i som orgelelev hos domorganisten. Der blev hørt og spillet musik i døgn-drift under årene, hvor uddannelse til kirkemusiker fandt sted ved Kungliga Musikaliska Akademien i Stockholm.

Og sådan har det fortsat op til i dag, hvor Eric Ericson gæstedirigerer og turnerer over det meste af verden.

Flerstemmighed blev tidligt en væsentlig del af Eric Ericsons musiker-virke. Det siges, at Eric Ericson kun fører samtale, når der er én person til stede. Kommer der én til, bliver der straks dannet et kor. Hvad kan der ikke ske under denne samling!

Fire verdensberømte svenske elitekor, Eric Ericsons Kammerkör, Sveriges Radiokor, Musikhögskolans Kammerkör og Orphei Drängar har alle i en lang årrække været under Eric Ericsons ledelse. Så forskellige de end er, er de alle præget af ham, og man taler om "Ericsons korklang" som noget helt særligt.

Omkring 600.000 amatørkorsangere i Sverige og det øvrige Norden er dus og på Eric med ham, og rundt omkring i verden har han 15-20.000 aflæggere i korledelse og korsang, som virker aktivt i musiklivet, og som bliver ved med at videreuddanne sig ved professorens mange mesterklasser.

Mindst to generationer af de fornemste svenske og udenlandske komponister og musikere har haft et nært samarbejde med Eric Ericson. Mange står i taknemlighedsgæld til ham og erklærer det gerne. Bl.a. Leygraf, Ligeti, Stockhausen, Kagel, Lidholm, Erik Bergmann, Per Nørgaard, Arne Nordheim og mange flere. Kan De huske Ingmar Bergmans tv-opsætning af Mozarts *Tryllefløjten*; den fremragende musikalske ledelse havde - ja, naturligtvis, De gætter rigtigt: Eric Ericson.

Det skorter ikke på ydre æresbevisninger til denne enestående musikerpersonlighed. Den mest ærefulde er vel den svenske Litteris & Artibus, som Eric Ericson modtog i 1988, og for en dansker må det vist være tilladt at fremhæve tildelingen af Sonnings musikpris i 1991. Professor Eric Ericson er endvidere medlem af Den Kungliga Svenska Musikaliska Akademien og ærespræsident for den internationale korsammenslutning.

Eric Ericsons indsats udviser en helt usædvanlig musikalsk vilje, alsidighed og dristighed. Man kunne også slet og ret kalde det musikalsk nødvendighed. Fra den tidligste ungdom ville, kunne og turde han. Med ham er der kommet fornyelse og nytænkning på hele det nordiske korområde. Nogleordet har været åbenhed over for sangere og repertoire, en fin fornemmelse for sammenhængen mellem tekst og musik, en velgennemtænkt programpolitik, altid afpasset efter det kor, han nu står overfor, elite- såvel som amatørkor, og en nærmest synsk evne til at vælge de rigtige stemmer til det rette repertoire.

Hans gehør er fænomenalt, gudbenådet, og hans hjerte brænder for musik. Udgangspunktet i hans legendariske korvirke synes at være erkendelse af, at musikken er en gave skænket fra oven til menneskeheden. Den skal derfor være tilgængelig for alle og ikke begrænset eller reserveret til de særligt udvalgte. Martin Luther sagde det således: Den, der helt hengiver sig til musik, har vundet et himmelsk gode, thi musikkens første oprindelse er taget af selve himlen.

Et andet udgangspunkt er den professionelle indstilling: Der findes ingen genveje til musik. Jo mere man hører og opfatter af det, der sker i musikken, jo større og mere nuanceret bliver rigdommen i musikoplevelsen. Samtidig skærpes den kritiske sans. Dette gælder for alle grader af musikalitet og på alle trin af dens udvikling og for alle, der beskæftiger sig med musik.

Man kan spørge, om der foruden denne kolossale aktive musikalitet er en egentlig hemmelighed bag Eric Ericsons korvirke. Korfolk påstår, at hans måde at lede korprøverne på er unik: Altid med kunstnerisk overblik,

grundighed, udholdenhed, åbenhed og kombineret med evnen til at løfte koncerterne. Der tales i denne forbindelse om øjeblikkets skatkammer. Mødet med musik sker i nuet i det øjeblik, hvor musikken lyder. Eric Ericson får alle til hver på sin plads i nuet at yde en helhjertet indsats i skyldighed over for musikken.

Det fortælles om en af kirkefædrene, at han på spørgsmålet om, hvad han ville gøre, hvis han fik besked om, at Jorden ville gå under i morgen, svarede: "Jeg ville plante et træ i min have!" Det er, hvad Eric Ericson gør i sin musikudøvelse. Han lader os høre, at musikken kan noget, der rækker ud over den selv. Med rødder i fortiden artikulerer han nutiden, sådan at fremtiden muliggøres.

"Jeg er stadig væk barnligt forelsket i at gøre musik!" udtaler Eric Ericson. Vi andre bliver forelskede i at høre på. Bedømmelseskomiteen siger tak og til lykke!

Præsident **Geir H. Haarde**: Kjære professor Eric Ericson! Den nordiske kulturfestivalen Sólstafir pågår i Island før, under og etter vårsesjonen her. Sólstafir - solstaver - er et ord som for oss belyser musikkpristagerens skaperevne. Det er musikk med alle fargetoner og en overraskende glede, som når solens stråler trenger gjennom mørke skyer i alle mulige kombinasjoner. Vi i Island føler oss beæret av å få være det land som får overrekke Nordisk Råds musikkpris til professor Ericson. Vi har nå hørt hans eget kammerkor gi oss en enestående opplevelse.

I motsetning til litteraturprisen, gis musikkprisen hvert annet år til en nordisk utøvende musiker eller ensemble for det totale inntrykk. Bedømmelseskomiteen besluttet å tildele professor Eric Ericson prisen for hans "enestående gärning att med unik nordisk och internationellt stilbildande körbehandling förnya såväl den nordiske körsången som körlivet. Samtidigt som han skapar framväxt av nya körverk sprider han även nytt ljus över den äldre repertoaren. De ericsonska ringarna på vattnet når ständigt nya stränder och oförtrutet fortsätter han att söka nya mål."

Musikpristagaren, professor **Eric Ericson**: Ärade president! Ärade nordiska församling! Jag vill framföra mitt varma tack för Nordiska rådets musikkpris 1995. Jag ser det som en hedersbevisning, och jag känner personlig stolthet och glädje. Naturligtvis känns det också som ett särskilt erkännande av den gren av musiken som heter körsång och som jag tillsammans med många olika körer har ägnat mig åt under snart 60 år av mitt liv.

Våra nordiska körtraditioner löper parallellt, även om tidtabellerna kan ha varierat något. I förhållande till de centraleuropeiska kulturländerna, med deras rötter i 1200- och 1300-talen, är naturligtvis våra nordiska traditioner mycket unga - men desto intensivare. Det är glädjande att kunna registrera att de är föremål för stor uppmärksamhet från andra länder.

Den nordiska körrörelsen har, som jag ser det, sitt ursprung i allt körsjungande inom folkrörelserna i början av vårt eget århundrade. De har

säkert också lagt grunden till den blomstrande verksamheten bland alla slags kyrkokörer, kammarkörer och på senare år också de professionella körer som kommit att bli en konstnärlig uttrycksform för tonsättare, dirigenter och körsångare.

Jag tillhör den generation som växte upp under den tid då många körförbund bildades, och jag upplevde på 30-talet och slutet av 40-talet några storslagna nordiska sångarfester, där tusentals sångare i sina vita sångärmössor samlades och sjöng en gemensam nordisk repertoar under sina sångargeneraler.

Men senare upplevde jag också den nyorientering och kursändring som 40-talet innebär. Tonsättarna sökte sig mot ett mera internationellt tonspråk, och att vara nationalromantiker var på 40-talet inte särskilt gångbart. Till och med folkton och folkvisa hade en del svåra år, innan pendeln naturligt svängde tillbaka.

Den här kammarkören började sin verksamhet, liksom många andra kammarkörer, under det årtiondet. Det låg i tiden. Likaså bildades några kammarorkestrar. I det mindre körformatet kunde man lättare närma sig de fina gamla madrigalerna från 1500- och 1600-talen. Samtidigt väcktes också de unga tonsättarnas intresse för detta nya körinstrument, som var litet behändigare - och kanske också litet skickligare. Tonsättare, dirigenter och körer stimulerade varandra till stor kreativitet, och så har det sedan fortgått.

Ofta har vi kanske upplevt att denna mer kammarmusikaliska körmusik, jämfört med opera och symfonikonsserter, levtt undanskymt - inte minst i vårt officiella konsertliv. Mot den bakgrunden känns det för mig särskilt glädjande att den här formen av körmusik uppmärksammas genom det här priset. Denna känsla förstärks naturligtvis av att samverkan med goda krafter har gjort det möjligt att min kammarkör också blev inbjuden och fick följa med till Island.

Det här är alltså samma kör som började sin verksamhet 1945! Men generationerna växlar, och som ni tydligt märker är jag ensam kvar från den tiden.

Den nordiska bakgrunden till detta musikpris ger för mig en extra värdefull dimension. Den nordiska samhörigheten i kör- och musiklivet har för mig alltid varit självklar och viktig. Det är säkert mycket mindre komplicerat att sjunga kör tillsammans än att försöka koordinera ett politiskt samliv.

Kontakten med de nordiska körkollegerna har hela tiden varit naturlig och viktig för mig. Ingivelser, idéer och erfarenheter har gått fram och tillbaka över gränserna.

Min kammarkör här har under senare år haft åtskilliga förtroendeuppdrag att representera och framföra nordisk körmusik vid olika festivaler i Europa och i USA, och det har förstås känts både ansvarsfullt och mycket hedersamt, men egentligen också tacksamt, eftersom det finns så högklassiga körkompositioner att exportera från Norden. Att vi har fått möjlighet att på den här resan aktualisera kontakten med den isländska körmusiken

har känts mycket angeläget, och det kommer att sätta sina spår i många år i fortsättningen.

Jag kan väl också nämna, att nordiska amatörkörsångare brukar samlas vart tredje år till en körfestival, som bär det vackra namnet Nordklang. Där samlas hela den nordiska körfamiljen - det är ofta betydligt mer än 1000 deltagare. I år hålls den i Karlstad. Jag hade preliminärt sagt att det är dags att ungdomarna får ta över, men nu när jag har fått det förnäma Nordiska rådets musikpris kan jag försäkra att det har känts så stimulerande och uppiggande att jag har ändrat mig. Jag kommer alltså att vara med i Nordklang även i år.

Därmed säger jag än en gång: Varmt tack för detta förnämliga musikpris!

Sveinn Einarsson: Denne højtidsstund i anledning af overrækkelsen af Nordisk Råds litteratur- og musikpris lider nu mod enden. Jeg har en finsk veninde, som plejer at afslutte sine taler med følgende beskrivelse af os nordboer, når hun holder tale i nordisk teatersammenhæng - og eftersom hun gør det ret ofte, har jeg lært mig det udenad. Hun siger: "Svenskerne er storsnude, danskerne ubegribelige, islændingene drikker, finnerne tier, og nordmændene snakker om Ibsen". Måske, men i så fald er det en del af det menneskelige Norden, som vi alle vil have.

Det var Reykjavíks Blåsarkvintett, som bød os velkommen og ledte os i salen med en ny komposition af Þorkell Sigurbjörnsson, "Inlek". De får også det sidste ord med en anden nordisk leg af Þorkell, og den hedder naturligvis "Utlek".

Til dem, der bidrog: Stor tak!

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

Sak	
nr	rubrik
<i>A. Medlemsforslag/Utskottsforslag/Presidieforslag</i>	
A 1069/s	Medlemsforslag om en nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar
A 1073/k	Medlemsforslag om Nordisk Råds musikkpris og dei sjølvstyrte områda
A 1074/j	Medlemsforslag om dei sjølvstyrte områda sin representasjon i nordiske organ
A 1075/e	Medlemsforslag om införende av en socialklausul i det nya frihandelsavtalet (WTO)
A 1077/e	Medlemsforslag om innarbeidelse av miljø- og sosialklausuler i GATT-avtalen, samt økonomisk kompensasjon for utviklingslandene
A 1078/j	Medlemsforslag om samisk medlemskap i Nordisk Råd
A 1079/e	Medlemsforslag om åtgärder för att underlätta kvinnors möjligheter till etablerande och drift av företag i Norden
A 1082/k	Medlemsforslag om förstärkning av litteratursamarbetet i Norden
A 1083/k	Medlemsforslag om ett Nordens Hus i Göteborg
A 1084/k	Medlemsforslag om nordiskt samarbete inom små hantverksområden
A 1085/s	Medlemsforslag om ökade insatser på folkhälsoområdet i Norden
A 1088/p	Medlemsforslag om att utse nordiska goodwill-ambassadörer
A 1089/k	Medlemsforslag om Orkester Norden
A 1093/k	Medlemsforslag om stöd till folkupplysning och vuxenutbildning i folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisasjoner
A 1094/s	Medlemsforslag om oppfølging og utvärdering av FN:s standardregler för funktionshindrade
A 1095/k	Medlemsforslag om åtgärder för att främja en öppen förvaltningskultur i Europa
A 1097/p	Medlemsforslag om nordiskt informationskontor i Bryssel
A 1098/k	Utvalgsforslag om bruk av film- og tv-mediets underholdningsverdi for å nå barn og unge i arbeidet mot alkohol- og narkotikamisbruk, rasisme og vold i samfunnet
A 1099/j ¹⁾	Medlemsforslag om opprettelse af et nordisk informationsnetværk om menneskerettigheder
A 1100/j	Utskottsforslag om oppfølging av Nordiskt Forum

¹⁾ Vid utskottsbehandlingen 27 februar 1995 omvandlat till utskottsforslag.

Tryckt	Behandling	Rek./Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
319	302	21			A 1069/s
332	207	7			A1073/k
337	181			ingen åtgärd	A 1074/j
342	268	15		(+ A 1077/e)	A 1075/e
342	268	15	xxxx	(+ A 1075/e)	A 1077/e
357	181			ingen åtgärd	A 1078/j
364	270	16			A 1079/e
374	207	8			A 1082/k
385	208			ingen åtgärd	A 1083/k
389	210			ingen åtgärd	A 1084/k
404	306			ingen åtgärd	A 1085/s
416	295			int. besl. nr 2	A 1088/p
420	211	9			A 1089/k
429	212	10			A 1093/k
435	306	22			A 1094/s
440	212	11			A 1095/k
445	282	17, 18		(+ A 1102/p)	A 1097/p
448	205	6			A 1098/k
450	190	4			A 1099/j
454	179	3			A 1100/j

Sak	
nr	rubrik
A 1101/p	Presidieförslag om uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens
A 1102/p	Presidieförslag om nordiskt samarbete i en ny tid
A 1104/m	Utskottsförslag om sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin
A 1106/j	Utvalgsförslag om nordisk samarbete på havrettsområdet
<i>B. Ministerrådsförslag</i>	
B 146/j	Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet
B 147/m	Ministerrådsförslag om nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995 - 1999
B 148/s	Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådets samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet 1995 - 2000
B 149/j	Ministerrådsförslag om handlingsprogram för finansiella tjänster
B 150/m	Ministerrådsförslag om inrättande av Nordiska rådets natur- och miljöpris
<i>C. Berättelser</i>	
C 1	Nordiskt samarbete 1994. Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse
C 5/b	Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1993)
<i>D. 1994 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer och framställningar</i>	
36/1989/s	Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar
37/1989/m	Skydd av den nordiska havsfågelfaunan
*26/1990/s	Telekommunikationer för handikappade
*9/1991/j	Lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi
*11/1991/j	Lagstiftning rörande gruppatalan
*12/1991/j	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
24/1991/e	Koncernfacklig samverkan i Norden
*25/1991/m	Beräkningsmodell för grön BNP
3/1992/s	Utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen
9/1992/s	Handikappanpassning av internationella persontransporter
14/1992/e	Förstärkning av Nordisk industrifond
*18/1992/j	Gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd
27/1992/k	Ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden
30/1992/p	Gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater
31/1992/p	Samarbete i det arktiska området

Tryckt	Behandling	Rek./Yttrande	Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	nr
456	295	19		A 1101/p
460	282	17, 18	int. besl. nr 1	A 1102/p
462	225	12		A 1104/m
473	192	5		A 1106/j
475	170	1		B 146/j
497	239	14		B 147/m
542	300	20		B 148/s
559	176	2		B 149/m
575	233	13		B 150/m
581	50, 311	Yttr. 2	(budgetutskottet)	C 1
867	313		till handlingarna	C 5/b
887	310		slutbehandlad	36/1989/s
889	264		slutbehandlad	37/1989/m
891	49		(till handlingarna)	*26/1990/s
892	49		(till handlingarna)	*9/1991/j
893	49		(till handlingarna)	*11/1991/j
894	49		(till handlingarna)	*12/1991/j
895	276		slutbehandlad	24/1991/e
897	49		(till handlingarna)	*25/1991/m
898	310		slutbehandlad	3/1992/s
900	310		slutbehandlad	9/1992/s
902	276		slutbehandlad	14/1992/e
905	49		(till handlingarna)	*18/1992/j
906	215		slutbehandlad	27/1992/k
908	296		slutbehandlad	30/1992/p
910	234	Yttr. 1	fortsatt behandling	31/1992/p

Sak

nr	rubrik
35/1992/e	Energi- och miljöpolitiskt samarbete
38/1992/k	Hushållsundervisning i de baltiska länderna
*40/1992/k	Nordjobb som permanent ordning
43/1992/s	Jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor
*46/1992/m	Internationella uppförandekoder inom miljösektorn
*47/1992/m	Kärnsäkerhet i Nordområdena
48/1992/m	Begränsning av export av miljöfarligt avfall
*5/1993/k	Samordning av de nordiska innehaven av handikapp-litteratur
*6/1993/j	Arbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet
9/1993/e	Nordels framtid
*10/1993/m	Insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina
*11/1993/m	Finansiering för räddning av Östersjön
*13/1993/s	Stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE
*17/1993/p	Handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden
18/1993/p	Tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland
*19/1993/k	Samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)
*21/1993/j	Uppgörelser om vårdnaden av barn vid skilsmässa
23/1993/s	Förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen
24/1993/s	Förstärkt nordisk medborgarpolitik
*26/1993/e	Sysselsättning i Norden
27/1993/e	Etablering av näringszoner i Norden
28/1993/m	Utvidgat regionalpolitiskt samarbete
*29/1993/m	Kontroll av kärnteknisk verksamhet
*30/1993/m	Säkerhet, energi och miljö
1/1994/m	Nordisk miljöstrategi 1994-1996
*2/1994/m	Behandling av miljöfarligt avfall
*3/1994/m	Redovisning av kärnavfallsprodukter
*4/1994/m	Miljöutveckling och säkerhet i Arktis
5/1994/m	Handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser
*6/1994/k	Utvidgat utbildningssamarbete för yrken med få utövare
*7/1994/k	Nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997
*8/1994/j	Handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden
*9/1994/j	Åtgärder för att bekämpa barnpornografi
10/1994/e	Höjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån (PIL)
*11/1994/s	Nordisk bygg- och bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv
12/1994/s	Vidareutvecklat samarbete kring FN:s barnkonvention

Tryckt	Behandling	Rek.	Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	innehåll	nr
913	276		slutbehandlad	35/1992/e
916	215		slutbehandlad	38/1992/k
918	49		(till handlingarna)	*40/1992/k
919	310		slutbehandlad	43/1992/s
921	49		(till handlingarna)	*46/1992/m
922	49		(till handlingarna)	*47/1992/m
923	264		slutbehandlad	48/1992/m
925	49		(till handlingarna)	*5/1993/k
926	49		(till handlingarna)	*6/1993/j
927	276		slutbehandlad	9/1993/e
929	49		(till handlingarna)	*10/1993/m
930	49		(till handlingarna)	*11/1993/m
931	49		(till handlingarna)	*13/1993/s
932	49		(till handlingarna)	*17/1993/p
933	296		slutbehandlad	18/1993/p
935	49		(till handlingarna)	*19/1993/k
936	49		(till handlingarna)	*21/1993/j
937	310		slutbehandlad	23/1993/s
940	310		slutbehandlad	24/1993/s
942	49		(till handlingarna)	*26/1993/e
943	276		slutbehandlad	27/1993/e
945	264		slutbehandlad	28/1993/m
947	49		(till handlingarna)	*29/1993/m
948	49		(till handlingarna)	*30/1993/m
949	264		slutbeh. p. 1-2	1/1994/m
951	49		(till handlingarna)	*2/1994/m
952	49		(till handlingarna)	*3/1994/m
953	49		(till handlingarna)	*4/1994/m
955	264		slutbehandlad	5/1994/m
957	49		(till handlingarna)	*6/1994/k
958	49		(till handlingarna)	*7/1994/k
959	49		(till handlingarna)	*8/1994/j
961	49		(till handlingarna)	*9/1994/j
962	276		slutbehandlad	10/1994/e
964	49		(till handlingarna)	*11/1994/s
965	310		slutbehandlad	12/1994/s

Sak

nr	rubrik
*13/1994/s	Insatser mot hormondopning
14/1994/s	Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster
*15/1994/b	Budgetutskottets kontrolluppgift 1993: regionalpolitisk forskning
16/1994/p	Flaggning med nordiska symbolflaggan
*17/1994/s	Nordisk alkoholpolitisk tidskrift
*18/1994/b	Plan och budget för det nordiska samarbetet 1995
*19/1994/b	Budgetutskottets kontrolluppgift: Offentlighetsprincipen i nordiska samarbetsorgan
20/1994/p	Program för det nordiska Europasamarbetet
21/1994/p	Rådets framtida struktur och arbetsuppgifter
*22/1994/p	Förstärkt Nordsjösamarbete
23/1994/s	Program för nordiskt social- och hälsosamarbete 1995-2000
*24/1994/s	Migration under ordnade former
*25/1994/e	Handlingsplan för ökad sysselsättning
*26/1994/e	Risikkapitalfond för Baltikum
*27/1994/m	Samnordisk skogsinformation

E. Frågor

- E 38 (1994) Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående brister i den nya nordiska konventionen om social trygghet föranledd av EES-avtalet
- E 1 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende globalt og juridisk bindende instrument til forhindring af havforurening
- E 2 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende forurening af verdenshavene med radioaktive stoffer fra landbaserede kilder
- E 3 Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot barnpornografi
- E 4 Fråga till Nordiska ministerrådet angående utvidgat och fördjupat skärgårdssamarbete i Norden och dess närområden
- E 5 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk passfrihet
- E 6 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående den nordiska passfriheten
- E 7 Fråga till Sveriges regering angående finska språket som minoritetspråk i Sverige
- E 8 Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk profilering vid bokmässan i Frankfurt år 1997
- E 9 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska luftvårdsnormerna i jämförelse med motsvarande normer i EU och EES
- E 10 Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende juridisk bindende regler for havforurening fra landbaserede kilder

Tryckt	Behandling	Rek.	Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	innehåll	nr
967	49		(till handlingarna)	*13/1994/s
968	310		slutbeh. p. 1	14/1994/s
970	49		(till handlingarna)	*15/1994/b
971	296		slutbehandlad	16/1994/p
973	49		(till handlingarna)	*17/1994/s
974	49		(till handlingarna)	*18/1994/b
977	49		(till handlingarna)	*19/1994/b
978	282		nya meddelanden	20/1994/p
980	296		slutbehandlad	21/1994/p
982	49		(till handlingarna)	*22/1994/p
983	310		slutbehandlad	23/1994/s
985	49		(till handlingarna)	*24/1994/s
986	49		(till handlingarna)	*25/1994/e
987	49		(till handlingarna)	*26/1994/e
988	49		(till handlingarna)	*27/1994/m
989			skriftligt (fråga) svar	E 38/1994
991			skriftlig fråga/svar	E 1
994			skriftlig fråga/svar	E 2
996	193			E 3
997	242			E 4
998	195			E 5
999	195			E 6
1000	213			E 7
1001	214			E 8
1003	244			E 9
1005	247			E 10

 Sak

nr	rubrik
E 11	Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende forurening af Nordsøen
E 12	Spørgsmål til Nordisk Ministerråd, Danmarks, Sverige og Finlands regeringer vedrørende pasfrihed indenfor Norden
E 13	Spørgsmål til Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer vedrørende nordisk konvention og fællesnordiske fortolkninger af EU-ret på området social tryghed
E 14	Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende overførsel af forurenende og utidssvarende teknologi
E 15	Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder föra att vidga det säkerhetspolitiska begreppet och öka den nordiska säkerheten
E 16	Skriftligt spørgsmål til den svenske regering vedrørende oparbejdning af brugt atombrændsel på det britiske atomoparbejdningsanlæg THORP i Sellafield
E 17	Fråga till Norges regering angående provborningar i Skagerrak
E 18	Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående lån från Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) till färdigställandet av två sovjetkonstruerade kärnkraftverk i Slovakien
E 19	Skriftlig fråga till de nordiska ländernas regeringar angående åtgärder för förbättring av säkerheten vid kärnkraftverk i Ryssland
E 20	Fråga till Nordiska ministerrådet angående byggandet av en naturgasledning från Norge till Finland via Sverige
E 21	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk strategi för ökad sysselsättning
E 22	Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende transport af plutonium-affald fra Europa til Japan
E 23	Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende affaldshåndtering og ressourceanvendelse
E 24	Skriftlig fråga till Sveriges regering angående den finskspråkiga yrkesteaterns ställning i Sverige

Dokument

- 1 Rapport från Nordiska rådets presidium
- 2 Regler för sessionens genomförande
- 3 Statsministrarnas redogörelse
- 4 Rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid"
- 5 Rapport om införande av generell regel för likabehandling av medborgare i de nordiska länderna

Tryckt	Behandling	Rek.	Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	innehåll	nr
1007	249			E 11
1009	196			E 12
1011	307			E 13
1013	251			E 14
1014	254			E 15
1015	(242)		skriftlig fråga/svar	E 16
1017	257			E 17
1018	271			E 18
1019	(259)		skriftlig fråga/svar	E 19
1022	273			E 20
1023	274			E 21
1025	259			E 22
1027	261			E 23
1028			skriftlig fråga/svar	E 24
1030	50		till handlingarna	Dokument 1
1113	50		till handlingarna	Dokument 2
1115	36, 50		till handlingarna	Dokument 3
1128	50		till handlingarna	Dokument 4
1156	50		till handlingarna	Dokument 5

Personregister

(siffrorna hänvisar till sidor)

Ahlmann-Ohlsen, Niels, Danm. del. (KF)

Vald medlem

Yttrande:

ekonomiska utskottets allmänna debatt: 265

Andersen, Hanne, Danm. del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsplan mot tobakens skadeverkningar: 302

Andersson, Arne, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

uppföljning av Nordiskt Forum: 454

samarbete på havsrättens område: 473

Yttranden:

generaldebatten: 137

juridiska utskottets allmänna debatt: 168

samiskt medlemskap i Nordiska rådet: 182, 184, 188

Andersson, Claes, Finl. del. (Vas.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt informationskontor i Bryssel: 445

Andersson, Marianne, Sv. del. (c)

Suppleant (vald medlem till 18 oktober 1994)

Medlemsförslag:

Nordiska rådets musikpris och de självstyrda områdena: 332

självstyrda områdenas representation i nordiska organ: 337
förstärkt litteratursamarbete: 374

Nordens Hus i Göteborg: 385

Orkester Norden: 420

öppen förvaltningskultur i Europa: 440

Yttranden:

Nordens Hus i Göteborg: 208, 210

Andersson, Sten, Sv. del. (s)

Vald medlem till 4 oktober 1994

Medlemsförslag:

nordiska goodwill-ambassadörer: 416

Angelsen, Peter, Norges del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samiskt medlemskap i Nordiska rådet: 357

Yttranden:

generaldebatten: 84

samarbete i det arktiska området: 235, 237

ministerrådets verksamhetsberättelse för 1994: 311

Arnold, Elisabeth, Danm. del. (RV)

Vald medlem

Utskottsförslag:

samarbete på havsrättens område: 473

Auken, Svend, Danm. del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

miljöutskottets allmänna debatt: 219
 sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin: 228, 229
 regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995-99: 240
 skärgårdssamarbetet i Norden och närområdena (fråga): 243, 244
 nordiska luftvårdsnormerna i jämförelse med normerna i EU och EES (fråga): 245, 246
 vidgat säkerhetspolitiskt begrepp och ökad nordisk säkerhet (fråga): 254, 255, 256
 avfallshantering och resursutnyttjande (fråga): 262, 263

Aula, Maria Kaisa, Finl. del.

(Kesk.)

Suppleant

Medlemsförslag:

samiskt medlemskap i Nordiska rådet: 357

Bakholt, Børge, Danm. del. (S)

Vald medlem

Presidieförslag:

uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens: 456

Barland, Ragnhild, Norges del.

(A)

Suppleant

Utskottsförslag:

uppföljning av Nordiskt Forum: 454

Bennedsen, Dorte, Danm. del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag/Presidieförslag:

stöd till folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisationer: 429

FN:s standardregler för funktionshämjade: 435
 informationsnätverk för mänskliga rättigheter: 450
 nordiskt samarbete i en ny tid: 460

Yttranden:

generaldebatten: 71, 74
 juridiskt bindande regler för havsförorening från landbase-
 rade källor (fråga): 248, 249
 förorening av Nordsjön (fråga): 250, 251
 nordiskt samarbete i en ny tid resp. program för Europasamarbetet samt nordiskt informationskontor i Bryssel: 287

Bergdahl, Hugo, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 4 oktober 1994

Medlemsförslag:

förbättrade möjligheter för kvinnor att etablera företag: 364
 förstärkt litteratursamarbete: 374

Berge, Gunnar, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 136
 juridiska utskottets allmänna debatt: 170
 provborringar i Skagerrak (fråga): 257, 258, 259

Berget, Grete, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

samarbetsprogram på jämställdhetsområdet: 174
 handlingsprogram för finansiella tjänster: 178

Berntsen, Thorbjørn, Norges del.

(A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

miljöutskottets allmänna debatt:
223
överföring av förorenande och
omodern teknologi (fråga):
251, 253
transport av plutoniumavfall
från Europa till Japan (fråga):
260

Bildt, Carl, Sv. del. (m)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 93, 96

Bondevik, Kjell Magne, Norges

del. (KrF)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 69, 70, 146, 148

Brundtland, Gro Harlem, Norges

del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 85, 87, 88, 90

Brusgaard, Aage, Danm. del. (FP)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 62, 82, 161
nordiskt samarbete i en ny tid
resp. program för Europasamar-
arbetet samt nordiskt informa-
tionskontor i Bryssel: 288
handlingsplan mot tobakens
skadeverkningar: 303, 304

Carlsson, Ingvar, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 63, 66, 67, 68,
69, 70

Chaffey, Paul, Norges del. (SV)

Vald medlem

Utskottsförslag:

sektorssamarbete rörande natur-
vård i den nordiska miljöstra-
tegin: 462

Yttranden:

generaldebatten: 73, 74, 138, 140,
141

Dale, John, Norges del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

miljö- och socialklausuler i
GATT-avtalet: 342
samiskt medlemskap i Nordiska
rådet: 357

Yttranden:

generaldebatten: 131
socialklausuler i nya frihandels-
avtalet (WTO) resp. i GATT-
avtalet samt ekonomisk kom-
pensation för u-länderna: 268

Dalheim, Erik, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatten: 150

Davið Oddsson, Isl. del. (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatten: 97

Davidson, Inger, Sv. del. (kds)

Suppleant

Yttranden:

handlingsplan mot tobakens
skadeverkningar: 302, 304

Dørum, Anneliese, Norges del.
(A)

Vald medlem

Yttrande:

handlingsplan mot tobakens
skadeverkningar: 303

Eidesgaard, Jóannes, Færøernes del. (Jvfl)
 Regeringsrepresentant
Yttrande:
 generaldebatten: 125

Engell, Hans, Danm. del. (KF)
 Vald medlem
Yttranden:
 generaldebatten: 78, 81, 82, 83, 84
 nordiskt samarbete i en ny tid resp. program för Europasamarbetet samt nordiskt informationskontor i Bryssel: 284, 286, 287, 292, 292

Enggaard, Knud, Danm. del. (V)
 Vald medlem
Presidieförslag:
 uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens: 456
 nordiskt samarbete i en ny tid: 460
Yttranden:
 generaldebatten: 107

Erlandsson, Ragnar, Ålands del. (ÅC)
 Regeringsrepresentant
Yttrande:
 generaldebatten: 110

Faldet, Eirin, Norges del. (A)
 Vald medlem
Utskottsförslag:
 samarbete på havsrättens område: 473
Yttranden
 samarbetsprogram på jämställdhetsområdet: 175
 uppföljning av Nordiskt Forum: 180

Faremo, Eirin, Norges del. (A)
 Regeringsrepresentant

Yttranden:
 åtgärder mot barnpornografi (fråga): 194, 195
 nordisk passfrihet (frågor): 196, 198, 199

Flodin, May, Ålands del. (ÅS)
 Vald medlem till
Medlemsförslag:
 nordiskt informationskontor i Bryssel: 445

Frøiland, Ranveig, Norges del. (A)
 Vald medlem
Medlemsförslag/Utskottsförslag:
 samarbete inom små hantverksområden: 389
 sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin: 462

Geir H. Haarde, Isl. del. (Sj)
 Vald medlem
Medlemsförslag/Presidieförslag:
 nordiskt informationskontor i Bryssel: 445
 uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens: 456
 nordiskt samarbete i en ny tid: 460

Yttranden:
 inledningsanförande: 46
 avslutningsanförande: 314

Glerup, Martin, Danm. del. (S)
 Vald medlem
Utskottsförslag:
 sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin: 462

Yttranden:
 Nordiska rådets natur- och miljöpris: 233
 avfallshantering och resursutnyttjande (fråga): 263

Gottlieb, Jette, Danm. del. (EL)

Vald medlem

Utskottsförslag:

uppföljning av Nordiskt Forum:
454

samarbete på havsrättens om-
råde: 473

Yttranden:

generaldebatten: 89, 155

informationsnätverk om mänsk-
liga rättigheter: 191

Grønver, Jonna, Danm. del. (V)

Vald medlem

Yttrande:

ökade insatser på folkhälso-
området: 306

Guðmundur Árni Stefánsson, Isl.

del. (A)

Vald medlem

Yttrande

kulturutskottets allmänna
debatt: 200

Guttormsen, Ulf, Norges del. (A)

Vald medlem

Utskottsförslag:

samarbete på havsrättens om-
råde: 473

Hagen, Carl I., Norges del. (FrP)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 54, 55, 60, 61,
67, 68, 77, 88

samiskt medlemskap i Nordiska
rådet: 185

Halldór Ásgrímsson, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag/Presidieförslag:

Nordiska rådets musikpris och
de självstyrda områdena: 332
självstyrda områdenas represen-
tation i nordiska organ: 337

miljö- och socialklausuler i

GATT-avtalet: 342

nordiska goodwill-ambassa-
dörer: 416

nordiskt informationskontor i
Bryssel: 445

uppföljning av Nordiska rådets
FN-konferens: 456

nordiskt samarbete i en ny tid:
460

Yttranden:

generaldebatten: 74, 77

samarbete i det arktiska områ-
det: 234, 237

nordiskt samarbete i en ny tid
resp. program för Europasam-
arbetet samt nordiskt informa-
tionskontor i Bryssel: 284

Hansen, Maria, Færøernes del.

(Sb)

Vald medlem

Utskottsförslag:

sektorssamarbete rörande natur-
vård i den nordiska miljöstra-
tegin: 462

Hansen, Søren, Danm. del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

Nordens Hus i Göteborg: 385

nordiskt informationskontor i
Bryssel: 445

bruk av film- och TV-mediet för
barn och unga i arbetet mot
alkohol och narkotika m.m.:
448

Hassi, Satu, Finl. del. (Vihr.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samiskt medlemskap i Nordiska
rådet: 357

förbättrade möjligheter för kvin-
nor att etablera företag: 364

nordiskt informationskontor i
Bryssel: 445

Yttranden:

generaldebatten: 145
 samiskt medlemskap i Nordiska rådet: 189
 sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin: 232
 nordiska luftvårdsnormerna i jämförelse med normerna i EU och EES (fråga): 246
 förbättrade möjligheter för kvinnor att etablera företag: 270
 byggande av naturgasledning från Norge till Finland via Sverige (fråga): 274

Heister, Chris, Sv. del. (m)

Vald medlem

Yttranden:

sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin: 227, 229

Hellström, Mats, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 122, 124
 finska språket som minoritetsspråk i Sverige (fråga): 213, 214

Hernes, Gudmund, Norges del.

(A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

öppen förvaltningskultur i Europa: 212

Hillgaard, Oscar D., Norges del.

(FrP)

Vald medlem till 22 april 1994

Medlemsförslag:

samarbete inom små hantverksområden: 389

Hjörleifur Guttormsson, Isl. del. (Ab)

Vald medlem

Medlemsförslag/Presidieförslag:

förbättrade möjligheter för kvinnor att etablera företag: 364
 uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens: 456
 nordiskt samarbete i en ny tid: 460

Skriftliga frågor:

globalt och juridiskt bindande instrument mot havsförorening: 991
 förorening av världshaven med radiaktiva ämnen från landbaserade källor: 994

Yttranden:

generaldebatten: 80, 82, 117
 passfrihet inom Norden (fråga): 197, 199
 miljöutskottets allmänna debatt: 221
 ekonomiska utskottets allmänna debatt: 266
 nordiskt samarbete i en ny tid resp. program för Europasamarbetet samt nordiskt informationskontor i Bryssel: 289
 nordisk konvention om samnordiska tolkningar av EU:s regler på det sociala området (fråga): 309, 310

Hovmand, Svend Erik, Danm.

del. (V)

Vald medlem

Utskottsförslag:

uppföljning av Nordiskt Forum: 454

Hurskainen, Sinikka, Finl. del.

(SDP)

Vald medlem

Utskottsförslag:

uppföljning av Nordiskt Forum: 454

samarbete på havsrättens område: 473

Husmark, Birgitte, Danm. del. (SF)

Vald medlem till 4 oktober 1994

Medlemsförslag:

förbättrade möjligheter för kvinnor att etablera företag: 364

Håkansson, Per Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag/Presidieförslag:

stöd till folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisationer: 429

FN:s standardregler för funktionshämmade: 435

uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens: 456

nordiskt samarbete i en ny tid: 460

Yttranden:

öppningsanförande: 35

generaldebatten: 51, 53, 54, 55, 56, 141, 142, 148, 153, 154

nordiskt samarbete i en ny tid resp. program för Europasamarbetet samt nordiskt informationskontor i Bryssel: 282, 286

Haarstad, Ragnhild Queseth,

Norges del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

miljö- och socialklausuler i GATT-avtalet: 342

samiskt medlemskap i Nordiska rådet: 357

sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin: 462

Israelsson, Margareta, Sv. del. (s)

Suppleant

Yttranden:

åtgärder mot barnpornografi (fråga): 194

handlingsplan mot tobakens skadeverkningar: 304

Jagland, Thorbjörn, Norges del.

(A)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 99, 101

Jakobsen, Johan J., Norges del.

(Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

miljö- och socialklausuler i GATT-avtalet: 342

samiskt medlemskap i Nordiska rådet: 357

uppföljning av Nordiskt Forum: 454

samarbete på havsrättens område: 473

Yttranden:

generaldebatten: 87, 111

samarbetsprogram på jämställdhetsområdet: 171

samiskt medlemskap i Nordiska rådet: 182, 184, 185, 186

nordiskt samarbete i en ny tid resp. program för Europasamarbetet samt nordiskt informationskontor i Bryssel: 290, 292, 293

Jelved, Marianne, Danm. del.

(RV)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 58, 60, 61, 62
samarbete i det arktiska området: 238

lån från EBRD till byggande av kärnkraftverk i Slovakien (fråga): 272, 273

- byggande av naturgasledning från Norge till Finland via Sverige (fråga): 273, 274
nordisk strategi för ökad sysselsättning (fråga): 275, 276
- Jensen, Merethe Due**, Danm. del. (KRF)
Suppleant till 21 september 1994
Medlemsförslag:
handlingsplan mot tobakens skadeverkningar: 319
- Jensen, Ole Vig**, Danm. del. (RV)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
kulturutskottets allmänna debatt: 202
- Joensen, Edmund**, Færøernes del. (Sb)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
generaldebatten: 105
- Johansson, Anita**, Sv. del. (s)
Vald medlem
Medlemsförslag:
förstärkt litteratursamarbete: 374
Nordens Hus i Göteborg: 385
Yttrande:
koncernfacklig samverkan i Norden: 277
- Johansson, Barbro**, Sv. del. (mp)
Suppleant
Medlemsförslag/Utskottsförslag:
bruk av film- och TV-mediet för barn och unga i arbetet mot alkohol och narkotika m.m.: 448
- Johansson, Olof**, Sv. del. (c)
Vald medlem
- Utskottsförslag*:
sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin: 462
Skriftlig fråga:
säkerhetsåtgärder vid kärnkraftverk i Ryssland: 1019
Yttranden:
generaldebatten: 115, 117, 123, 124
lån från EBRD till byggande av kärnkraftverk i Slovakien (fråga): 272
- Jón Baldvin Hannibalsson**, Isl. del. (A)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
generaldebatten: 103
- Jonsson, Elver**, Sv. del. (fp)
Vald medlem
Medlemsförslag/Presidieförslag:
miljö- och socialklausuler i GATT-avtalet: 342
nordiska goodwill-ambassadörer: 416
uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens: 456
nordiskt samarbete i en ny tid: 460
Yttrande:
generaldebatten: 158
- Järvilahti, Timo**, Finl. del. (Kesk.)
Vald medlem
Medlemsförslag:
miljö- och socialklausuler i GATT-avtalet: 342
nordiskt informationskontor i Bryssel: 445
- Jørgensen, Anker**, Danm. del. (S)
Vald medlem till 21 september 1994

Medlemsförslag:

socialklausul i nya frihandelsav-
talet (WTO): 342

Kautto, Tarja, Finl. del. (SDP)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordiskt informationskontor i
Bryssel: 445

Kallis, Bjarne, Finl. del. (SKL)

Suppleant

Medlemsförslag:

handlingsplan mot tobakens
skadeverkningar: 319

Kallsberg, Anfinn, Färöarnas del.
(Fkfl)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

bruk av film- och TV-mediet för
barn och unga i arbetet mot
alkohol och narkotika m.m.:
448

Knudsen, Grete, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatten: 144

Komstedt, Wiggo, Sv. del. (m)

Vald medlem till 18 oktober 1994

Medlemsförslag:

samarbete inom små hantverks-
områden: 389

Kristín Einarsdóttir, Isl. del. (Kv)

Vald medlem

Utskottsförslag:

sektorssamarbete rörande natur-
vård i den nordiska miljöstra-
tegin: 462

Yttranden:

miljöutskottets allmänna debatt:
220

transport av plutoniumavfall
från Europa till Japan (fråga):
260, 261

Larsen, Berit Brørby, Norges del.
(A)

Vald medlem

Medlemsförslag/Presidieförslag:

stöd till folkbildningsförbun-
dens nordiska samarbetsorga-
nisationer: 429

FN:s standardregler för funk-
tionshämmande: 435

uppföljning av Nordiska rådets
FN-konferens: 456

nordiskt samarbete i en ny tid:
460

Yttrande:

generaldebatten: 128

Larsson, Kaj, Sv. del. (s)

Suppleant

Utskottsförslag:

sektorssamarbete rörande natur-
vård i den nordiska miljöstra-
tegin: 462

Yttrande:

sektorssamarbete rörande natur-
vård i den nordiska miljöstra-
tegin: 231

Laukkanen, Markku, Finl. del.
(Kesk.)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

Nordiska rådets musikpris och
de självstyrda områdena: 332

nordiskt informationskontor i
Bryssel: 445

bruk av film- och TV-mediet för
barn och unga i arbetet mot
alkohol och narkotika m.m.:
448

Lian, Karin, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:
bruk av film- och TV-mediet för
barn och unga i arbetet mot
alkohol och narkotika m.m.:
448

Yttrande:
bruk av film- och TV-mediet för
barn och unga i arbetet mot
alkohol och narkotika m.m.:
205

Lilletun, Jon, Norges del. (KrF)
Suppleant

Yttrande:
bruk av film- och TV-mediet för
barn och unga i arbetet mot
alkohol och narkotika m.m.:
206

Lipponen, Paavo, Finl. del. (SDP)
Suppleant

Medlemsförslag:
nordiskt informationskontor i
Bryssel: 445

Lunde, Kjellbjørg, Norges del.
(SV)

Vald medlem
Medlemsförslag/Utskottsförslag:
samiskt medlemskap i Nordiska
rådet: 357
bruk av film- och TV-mediet för
barn och unga i arbetet mot
alkohol och narkotika m.m.:
448

Yttranden:
generaldebatten: 53, 54, 90, 101

Metsämäki, Lauri, Finl. del.
(SDP)

Vald medlem
Medlemsförslag:
nordiskt informationskontor i
Bryssel: 445

Yttranden:
generaldebatten: 109

nordisk passfrihet (fråga): 197
skärgårdssamarbetet i Norden
och närområdena (fråga): 243,
244

Mikaelsson, Maggi, Sv. del. (v)
Vald medlem

Utskottsförslag:
uppföljning av Nordiskt Forum:
454
samarbete på havsrättens om-
råde: 473

Yttranden:
samiskt medlemskap i Nordiska
rådet: 186, 188

Moilanene, Eeva-Liisa, Finl. del.
(SKL)

Vald medlem
Medlemsförslag:
handlingsplan mot tobakens
skadeverkningar: 319

Yttranden:
generaldebatten: 132
finska språket som minoritets-
språk i Sverige (fråga): 214

Nordman, Håkan, Finl. del. (SFP)
Vald medlem

Medlemsförslag:
nordiskt informationskontor i
Bryssel: 445

Yttrande:
generaldebatten: 160

Norrback, Ole, Finl. del. (SFP)
Regeringsrepresentant

Yttranden:
generaldebatten: 94, 113, 117,
139, 140
samiskt medlemskap i Nordiska
rådet: 187, 188
informationsnätverk om mänsk-
liga rättigheter: 191

Nyby, Mats, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag/Presidieförslag:

nordiska goodwill-ambassadörer: 416

stöd till folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisationer: 429

FN:s standardregler för funktionshämmade: 435

nordiskt informationskontor i Bryssel: 445

uppföljning av Nordiska rådets FN-konferens: 456

nordiskt samarbete i en ny tid: 460

Skriftlig fråga:

finskspråkiga yrkesteaterns ställning i Sverige: 1028

Yttranden:

generaldebatten: 119

nordisk profilering vid bokmässan i Frankfurt 1997 (fråga): 214, 215

Nyhage, Hans, Sv. del. (m)

Vald medlem till 4 oktober 1994

Medlemsförslag:

Orkester Norden: 420

Näslund, Ingrid, Sv. del. (kds)

Vald medlem till 4 oktober 1994

Medlemsförslag:

handlingsplan mot tobakens skadeverkningar: 319

Ojala, Outi, Finl. del. (Vas.)

Suppleant

Medlemsförslag:

förbättrade möjligheter för kvinnor att etablera företag: 364

Ólafur G. Einarsson, Isl. del. (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

nordisk profilering vid bokmässan i Frankfurt 1997 (fråga): 214, 215

Olsen, Ove Rosing, Grönlands

del. (Si)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatten: 161

Oscarsson, Berit, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

stöd till folkbildningsförbundens nordiska samarbetsorganisationer: 429

öppen förvaltningskultur i Europa: 440

bruk av film- och TV-mediet för barn och unga i arbetet mot alkohol och narkotika m.m.: 448

Yttranden:

generaldebatten: 154

Nordens Hus i Göteborg: 209

Pavall, Inga-Lill, Norska same-

tinget

Sametingens representant

Yttrande:

samiskt medlemskap i Nordiska rådet: 188

Pedersen, Inger Stilling, Danm.

del. (KRF)

Vald medlem till 21 september 1994

Medlemsförslag:

handlingsplan mot tobakens skadeverkningar: 319

Peschardt, Vibeke, Dnm. del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

öppen förvaltningskultur i
Europa: 440
uppföljning av Nordiskt Forum:
454

Petersen, Jan, Norges del. (H)

Suppleant

Yttrande:

generaldebatten: 120

Rannveig Guðmundsdóttir, Isl.

del. (A)

Regeringsrepresentant (vald medlem till 11 november 1994)

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

bruk av film- och TV-mediet för barn och unga i arbetet mot alkohol och narkotika m.m.:
448

Yttranden:

samarbetsprogram på jämställdhetsområdet: 172
socialutskottets allmänna debatt:
298

Rasmussen, Poul Nyrup, Danm.

del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

statsministrarnas redogörelse:
36

Riihijärvi, Heikki, Finl. del. (SR)

Suppleant

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

socialklausul i nya frihandelsavtalet (WTO): 342
uppföljning av Nordiskt Forum:
454
sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin: 462

Yttranden:

generaldebatten: 156

nordiskt samarbete i en ny tid resp. program för Europasamarbetet samt nordiskt informationskontor i Bryssel: 289

Rulander, Liisa, Sv. del. (kds)

Suppleant till 4 oktober 1994

Medlemsförslag:

handlingsplan mot tobakens skadeverkningar: 319

Saastamoinen, Riitta, Finl. del.

(Kok.)

Vald medlem

Utskottsförslag:

uppföljning av Nordiskt Forum:
454

Salmén, Olof, Ålands del. (ÅC)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

Nordiska rådets musikpris och de självstyrda områdena: 332
självstyrda områdenas representation i nordiska organ: 337
miljö- och socialklausuler i GATT-avtalet: 342
nordiskt informationskontor i Bryssel: 445
sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin: 462

Yttranden:

självstyrda områdets representation i nordiska organ: 181
miljöutskottets allmänna debatt: 216
sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin: 225
regionalpolitiskt samarbetsprogram 1995-99: 239

Samuelsson, Marianne, Sv. del.

(mp)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 95, 135
 miljöutskottets allmänna debatt:
 224
 provborrningar i Skagerrak
 (fråga): 258, 259

Sasi, Kimmo, Finl. del. (Kok.)

Vald medlem

Presidieförslag:

nordiskt samarbete i en ny tid:
 460

Yttrande:

generaldebatten: 101

Schmidt, Hans Christian, Danm. del. (V)

Suppleant

Utskottsförslag:

samarbete på havsrättens om-
 råde: 473

Yttrande:

självstyrda områdens represen-
 tation i nordiska organ: 181

Schyman, Gudrun, Sv. del. (mp)

Suppleant

Yttranden:

generaldebatten: 65, 66, 95, 129
 vidgat säkerhetspolitiskt be-
 grepp och ökad nordisk säker-
 het (fråga): 255, 256

Sighvatur Björgvinsson, Isl. del.

(A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatten: 56

Sigríður Anna Þórðardóttir, Isl.

del. (Sj)

Vald medlem

Yttrande:

FN:s standardregler för funk-
 tionshämmande: 306

Solberg, Hill-Marta, Norges del.

(A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

socialutskottets allmänna debatt:
 296

nordisk konvention om samnor-
 diska tolkningar av EU:s regler
 på det sociala området (fråga):
 307, 309, 310

Stavad, Ole, Danm. del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

nordisk strategi för ökad syssel-
 sättning (fråga): 275

nordiskt samarbete i en ny tid
 resp. program för Europasam-
 arbetet samt nordiskt informa-
 tionskontor i Bryssel: 293

Steenholdt, Otto, Grönl. del. (At)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

Nordiska rådets musikpris och
 de självstyrda områdena: 332
 självstyrda områdenas represen-
 tation i nordiska organ: 337
 Nordens Hus i Göteborg: 385
 bruk av film- och TV-mediet för
 barn och unga i arbetet mot
 alkohol och narkotika m.m.:
 448

Skriftlig fråga:

upparbetning av använt kärn-
 bränsle i THORP/Sellafield:
 1015

Sterri, Siri Frost, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

bruk av film- och TV-mediet för
 barn och unga i arbetet mot
 alkohol och narkotika m.m.:
 448

Yttrande:

utbildningsprogram inom små
hantverksområden: 210

Svanholt, Anni, Danm. del. (SF)

Vald medlem

Utskottsförslag:

sektorssamarbete rörande natur-
vård i den nordiska miljöstra-
tegin: 462

Yttranden:

generaldebatten: 61, 133
överföring av förorenande och
omodern teknologi (fråga):
252, 253

Svensson, Alf, Sv. del. (kds)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatten: 127

Svensson, Nils T. Sveriges del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

bruk av film- och TV-mediet för
barn och unga i arbetet mot
alkohol och narkotika m.m.:
448

Svensson, Sten, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiska rådets musikpris och
de självstyrda områdena: 332
förstärkt litteratursamarbete:
374

samarbete inom små hantverks-
områden: 389

Orkester Norden: 420

Yttrande:

program för ministerrådets sam-
arbete på arbetsmarknads- och
arbetsmiljöområdet 1995-2000:
300

Svärd, Anders, Sv. del. (c)

Vald medlem till 18 oktober 1994

Medlemsförslag:

förstärkt litteratursamarbete:
374

Syse, Jan P., Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag/Presidieförslag:

uppföljning av Nordiska rådets
FN-konferens: 456
nordiskt samarbete i en ny tid:
460

Yttrande:

generaldebatten: 151

Sætre, Magnar, Norges del. (A)

Suppleant

Utskottsförslag:

uppföljning av Nordiskt Forum:
454

Sörestedt, Birthe, Sv. del. (s)

Vald medlem

Utskottsförslag:

uppföljning av Nordiskt Forum:
454
samarbete på havsrättens om-
råde: 473

Yttrande:

handlingsprogram för finansi-
ella tjänster: 177

Tuomioja, Erkki, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 152, 153

Turunen, Eeva, Finl. del. (Kok.)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

Nordens Hus i Göteborg: 385
nordiska goodwill-ambassa-
dörer: 416
öppen förvaltningskultur i
Europa: 440

bruk av film- och TV-mediet för barn och unga i arbetet mot alkohol och narkotika m.m.: 448

Yttranden:

generaldebatten: 126
kulturutskottets allmänna debatt: 204

Valdemarsson, G. Valdimar,
Nordiska centerungdomens förbund (NCF)
Representant för Ungdomens Nordiska Råd

Yttrande:

generaldebatten: 148

Valgerður Sverrisdóttir, Isl. del.
(F)

Suppleant

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

Nordens Hus i Göteborg: 385
uppföljning av Nordiskt Forum: 454
samarbete på havsrättens område: 473

Yttrande:

samarbete på havsrättens område: 192

Åhrén, Ingvar, Sametinget,
Sverige
Sametingens representant

Yttrande:

generaldebatten: 143

Öhrsvik, Lena, Sv. del. (s)

Vald medlem till 4 oktober 1994

Medlemsförslag:

socialklausul i nya frihandelsavtalet (WTO): 342
samarbete inom små hantverksområden: 389
ökade insatser på folkhälsoområdet: 404

Össur Skarphéðinsson, Isl. del.
(A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

miljöutskottets allmänna debatt: 218

sektorssamarbete rörande naturvård i den nordiska miljöstrategin: 230

juridiskt bindande regler för havsförening från landbase-
rade källor (fråga): 247, 248,
249

förening av Nordsjön (fråga):
249, 251

Ämnesregister

(De kursiverade siffrorna är sakbeteckningar. Övriga siffror hänvisar till sidor. Betr. sakernas behandling i övrigt, se Översikten på s. 1243-1253. Saker markerade med * har ej upptagits till behandling vid sessionen.)

Alkohol

och drogmisbruk bland barn och unga: *A 1098/k, 448*
 politisk tidskrift: **D 17/1994/s, 973*

Ambassadörer, nordiska goodwill:
A 1088/p, 416

Arbeid: se *Arbete*

Arbetsledighet: se *Arbetslöshet*

Arbete: se *Sysselsättning*

Arbetsmarknad(s): *714, 731*
 samarbetet 1995-2000, program:
B 148/s, 542

Arbetsmiljö: *714, 731*
 konvention, nordisk: *D 3/1992/s, 898*

samarbetet 1995-2000, program:
B 148/s, 542

Arbetsprogram: se även *Handlingsplan/-program*
 lagstiftningssamarbetet:
 **D 6/1993/j, 926*

Arbetsrätt, nordisk, och EU: se *EU*
 Arktis(kt)

miljöutveckling och säkerhet i:
 **D 4/1994/m, 953*
 samarbete: *D 31/1992/p, 910*

Atom: se *kärnkraft*

Avfall

export av miljöfarligt: *D 48/1992/m, 923*

hantering och resursanvändning
E 23, 1027

kärntekniskt, redovisning av produkter: **D 3/1994/m, 952*

omhändertagande av miljöfarligt:
 **D 2/1994/m, 951*

plutonium-, transport från Europa till Japan: *E 22, 1025*
 radioaktivt, från landbaserade källor: *E 2, 994*

Baltikum: se även *Östersjön, Östeuropa, resp. Estland, Lettland, Litauen*

hushållsundervisning: *D 38/1992/k, 916*

informationskontor, nordiska: *848*
 riskkapitalfond: **D 26/1994/m, 987*

Barn(s)

konvention, FN:s: *D 12/1994/s, 965*
 med läs- och skrivsvårigheter (dyslexi): **D 19/1993/k, 935*

pornografi, åtgärder: **D 9/1994/j, 961, E 3, 996*

skydd, lagstiftning: **D 18/1992/j, 905*

vårdnad, uppgörelser vid skilsmässa: **D 21/1993/j, 936*

Beräkningsmodell

för grön BNP: **D 25/1991/m, 897*

Bioteknologi, lagstiftningssamarbete:
 **D 9/1991/j, 892*

Bistånd

socialt, och sociala tjänster, nordisk konvention: *D 14/1994/s, 968*

BNP, beräkningsmodell för grön:
 **D 25/1991/m, 897*

Bokmässan i Frankfurt år 1997, nordisk profilering: **D 7/1994/k, 958, E 8, 1001*

- Bostadspolitik, i europeiskt perspektiv: *D 11/1994/s, 864
- Bryssel, nordiskt informationskontor: A 1097/p, 445
- Budget, ministerrådets, för 1995: *D 18/1994/b, 974
- Budgetutskottet(s) kontrolluppgift offentliglighetsprincipen: *D 19/1994/b, 977
- regionalpolitisk forskning: *D 15/1994/b, 970
- Bygg- och bostad(s) politik i europeiskt perspektiv: *D 11/1994/s, 964
- sektorn: 820, 825
- D**iskrimineringsklausul, nordisk icke-, i Helsingforsavtalet (Åsling-rapporten): Dokument 5, 1156
- Dopning, -hormon, insatser mot: *D 13/1994/s, 967
- Drogmissbruk
bland barn och unga: A 1098/k, 448
i Norden och dess närområden, handlingsplan: *D 8/1994/j, 959
- Dyslexi, åtgärder för barn med läs- och skrivsvårigheter: *D 19/1993/k, 935
- E**BRD, se Europeiska utvecklingsbanken
- ECE, sociala frågor inom: *D 13/1993/s, 931
- EES' luftvårdsnormer, jämfört med motsvarande nordiska: E 9, 1003
- Ekonomiska och finanspolitiska området: 804, 813
- Export: se Export
- Energi
och miljöpolitiskt samarbete: D 35/1992/e, 913
politik: 772, 779
- säkerhet och miljö: *D 30/1993/m, 948
- Erhvervs-, se Närings-
- Estland, se även Baltikum, Öster-sjön resp. Östeuropa
- tillbakadragande av ryska trupper: D 18/1993/p, 933
- EU
och nordiska samarbetet efter folk- omröstningarna (statsministrarnas uttalande): 1124, Dokument 4, 1128
- luftvårdsnormer, jämfört med motsvarande nordiska: E 9, 1003
- rätten, gemensam nordisk tolkning rörande social trygghet, E 13, 1011
- Europa: se även EU resp. Östeuropa information: 861
- program för samarbetet: D 20/1994/p, 978
- Europeiska utvecklingsbanken (EBRD), lån till kärnkraftverk i Slovakien: E 8, 1001
- Europeiskt perspektiv nordisk bostadspolitik i: *D 11/1994/s, 1007
- nordiska dimensionen i (statsministrarnas uttalande): 1124
- Export av miljöfarligt avfall: D 48/1992/m, 923
- F**ag: se Yrke
- Facklig samverkan, koncern-: D 24/1991/e, 895
- Fauna, havsfågel-, skydd av: D 37/1989/m, 889
- Film- och TV-mediet, bruk av, i hållningsskapande arbetete med barn och unga: A 1098/k, 448
- Finansiella tjänster, handlingsprogram: B 149/j, 559
- Finansiering
för räddning av Östersjön: *D 11/1993/m, 930

- Finanspolitiska och ekonomiska området: 804, 813
- Finsk(a)
språket som minoritetsspråk i Sverige: *E 7, 1000*
språkiga yrkesteaterns ställning i Sverige: *E 24, 1028*
- Fiske(ri): 708
- Flaggning med symbolflaggan: *D 16/1994/p, 971*
- Flyktingfrågor: 844, 846
- FN(s)
barnkonvention, vidareutvecklat samarbete: *D 12/1994/s, 965*
konferens, uppföljning av Nordiska rådets: *A 1101/p, 456*
och Norden, slutdokument från Helsingforskonferensen: 1104
standardregler för funktionshindrade: *A 1094/s, 435*
- Folkeavstemning: se EU
- Folkhälsoområdet, ökade insatser: *A 1085/s, 404*
- Fond, riskkapital-, för Baltikum: **D 26/1994/e, 987*
- For: se För
- Forbruger: se Konsument
- Forskning(s): 661, 683
institutioner: 676
regionalpolitisk: **D 15/1994/b, 970*
- Frankfurt, bokmässan år 1997: **D 7/1994/k, 958, E 8, 1001*
- Frihandelsavtal
GATT, införande av social- och miljöklausul: *A 1077/e, 342*
WTO, införande av socialklausul: *A 1075/e, 342*
- Funktionshindrade: se Handikappade
- Fågelfauna: se Fauna
- Förening
havs-, globalt och juridiskt bindande instrument: *E 1, 991*
av Nordsjön, *E 11, 1007*
av världshaven, radioaktiv: *E 2, 994*
- Förvaltningskultur i Europa, främjande av öppen: *A 1095/k, 440*
- Förerenande teknologi, överföring av: *E 14, 1013*
- Förtroendeposter, Nordiska rådets, val till: 280
- G**asledning, natur-, från Norge till Finland via Sverige: *E 20, 1022*
- GATT-avtalet, införande av miljö- och socialklausul: *A 1077/e, 342*
- Genetiska resurser, handlingsprogram för samarbetet: *D 5/1994/m, 955*
- Genteknologi, lagstiftningssamarbete: **D 9/1991/j, 892*
- Goodwill-ambassadörer, nordiska: *1088/p, 416*
- Grupptalan, lagstiftning om: **D 11/1991/j, 893*
- Gräns(er)
Nordens, flaggning med symbolflaggan: *D 16/1994/p, 971*
regionalt samarbete: se Regionalpolitik
- Grön BNP, beräkningsmodell: **D 25/1991/m, 897*
- Göteborg, Nordens hus i: *A 1083/k, 385*
- H**andikapp(ade)
anpassning av internationella persontransporter: *D 9/1992/m, 900*
- FN:s standardregler, uppföljning och utvärdering: *A 1094/s, 435*
- litteratur, samordning av innehaven: **D 5/1993/k, 925*
- telekommunikationer: **D 26/1990/s, 891*
- Handlingsprogram (-plan)
drogmissbruk i Norden och närområdena: **D 8/1994/j, 959*
Europasamarbetet: *D 20/1994/p, 978*

- finansiella tjänster: *B 149/j, 559*
 genetiska resurser: *D 5/1994/m, 955*
 och samarbetsprogram för Nordens närområden: **D 17/1993/p, 932*
 social- och hälsosamarbetet: *D 23/1994/s, 983*
 ökad sysselsättning: **D 25/1994/e, 986*
 tobakens skadeverkningar: *A 1069/s, 319*
- Hantverk, samarbete inom små områden: *A 1084/k, 389*
- Hav(s)
 fågelfaunan, skydd av: *D 37/1989/m, 889*
 förorening, globalt och juridiskt bindande instrument: *E 1, 991*
 av radioaktivt avfall från landbaserade källor: *E 2, 994*
 rätt, nordiskt samarbete: *A 1106/j, 473*
- Helsingforsavtalet, icke-diskrimineringsklausul i (Åsling-rapporten): *Dokument 5, 1156*
- Hormondopning, insatser mot: **D 13/1994/s, 967*
- Hushållsundervisning i de baltiska länderna: *D 38/1992/k, 916*
- Hälsa(o-):
 och levnadsvillkor, jämlikhet i: *D 43/1992/s, 919*
 och socialpolitik: 733, 744
 och socialsamarbete, program: *D 23/1994/s, 983*
 folk-. ökade insatser: *A 1085/s, 404*
- Icke-diskrimineringsklausul i Helsingforsavtalet (Åsling-rapporten): *Dokument 5, 1156*
- Ignalina och Sosnovy Bor, ökad säkerhet i kärnkraftverken: **D 10/1993/m, 929*
- Information(s)
 kontor, nordiska i Baltikum: 848
- kontor, nordiskt i Bryssel: *A 1097/p, 445*
 nätverk om mänskliga rättigheter: *A 1099/j, 450*
- Internationell(a)(t)
 persontransporter, handikappanpassning av: *D 9/1992/m, 900*
 uppförandekoder inom miljösektorn: **D 46/1992/m, 921*
 verksamhet: 861, 1034
- Investeringsbanken(s), nordiska (NIB) projektinvesteringsslån (PIL), höjd utlåningsram: *D 10/1994/e, 962*
- Jord- och skogsbruk: 799, 803
 Juridiska frågor: 828
 Jämlikhet (Jämställdhet): 836, 843
 i hälsa och levnadsvillkor: *D 43/1992/s, 919*
 könsfördelningen i nordiska styrelser och kommittéer m.m.: **D 12/1991/j, 894*
 samarbetsprogram: *B 146/j, 475*
 stöd till kvinnors företagsetablering och -drift: *A 1079/e, 364*
- Kommunikationer, tele-, för handikappade: **D 26/1990/s, 891*
 Koncernfacklig samverkan: *D 24/1991/e, 895*
 Konsumentpolitik: 763
 Kontrolluppgift, budgetutskottets offentlighetsprincipen i nordiska samsamarbetsorgan: **D 19/1994/b, 977*
 regionalpolitisk forskning: **D 15/1994/b, 970*
- Konvention
 arbetsmiljö: *D 3/1992/s, 898*
 socialt bistånd och sociala tjänster: *D 14/1994/s, 968*
 social trygghet, samnordisk tolkning av EU-rätten: *E 13: 1011*
 Kraftsamarbejde: se Energi

- Kultur: 642, 659
fonden, berättelse: *C 5/b, 867*
- Kvinnor, se även Jämställdhet
stöd till företagsetablering och -
drift: *A 1079/e, 364*
- Kärnbränsle, upparbetning vid
THORP i Sellafield: *E 16, 1015*
- Kärnkraft(säkerhet)
i Arktis: **D 4/1994/m, 953*
i Nordområdena: **D 47/1992/m, 922*
i Ryssland: **D 29/1993/m, 947, *D 30/1993/m, 948, E 19, 1019*
verk i Slovakien, lån från EBRD: *E 18, 1018*
verken i Sosnovy Bor och Ignalina, ökad säkerhet: **D 10/1993/m, 929*
- Kärnteknik(t)
avfall, redovisning av: **D 3/1994/m, 952*
verksamhet, kontroll av: **D 29/1993/m, 947*
- Könsfördelning, jämnare, i nordiska styrelser o.d.: **D 12/1991/j, 894*
- L**agstiftning(s): 828, 833
arbetsprogram för samarbetet: **D 6/1993/j, 926*
barnskydd: **D 18/1992/j, 905*
grupptalan: **D 11/1991/j, 893*
samarbete om bio- och genteknologi: **D 9/1991/j, 892*
- Lettland, se även Baltikum, Östersjön resp. Östeuropa
tillbakadragande av ryska trupper: *D 18/1993/p, 933*
- Levnadsvillkor och hälsa, jämlikhet i: *D 43/1992/s, 919*
- Likabehandling av nordiska medborgare, generell regel för (Åsling-rapporten): *Dokument 5, 1156*
- Litauen, Lettland och Estland, se Baltikum, Östersjön resp. Östeuropa
- Litteratur
förstärkt samarbete: *A 1082/k, 374*
handikapp-, samordning av innehaven: **D 5/1993/k, 925*
prisutdelning, Nordiska rådets: 1225
Livsmedelspolitik: 768
Luftvårdsmoerna i EU: *E 9, 1003*
Läs- och skrivsvårigheter (dyslexi), åtgärder för barn och unga: **D 19/1993/k, 935*
- M**edborgar(e)
politik: xxx, xxx;
förstärkt nordisk politik: *D 24/1993/s, xxx*
likabehandling av nordiska, (Åsling-rapporten): *Dokument 5, 1156*
- Migration(s)
och flyktingfrågor: 844, 846
under ordnade former: **D 24/1994/j, 985*
- Miljö: 686, 698
arbets-, konvention: *D 3/1992/s, 898*
farligt avfall
begränsning av export: *D 48/1992/m, 923*
behandling av: **D 2/1994/m, 951*
och naturpris, Nordiska rådets: *B 150/m, 575*
politiskt samarbete: *D 35/1992/e, 913*
sektorn, internationell uppförandedekod: **D 46/1992/m, 921*
och socialklausuler i frihandelsavtalen (GATT och WTO): *A 1075/e, 342, A 1077/e, 342*
strategi för 1994-96: *D 1/1994/m, 949*
strategin, nordiska, sektorssamarbete om naturvård i: *A 1104/m, 462*
säkerhet och energi: **D 30/1993/m, 948*
utveckling och säkerhet i Arktis: **D 4/1994/m, 953*

- Musikpris, Nordiska rådets: 1225
och de självstyrda områdena:
A 1073/k, 332
- Mänskliga rättigheter, nordiskt
informationsnätverk om: *A 1099/j,*
450
- N**arkotika, se Drogmisbruk
- Naturgasledning från Norge till
Finland via Sverige: *E 20, 1022*
- Natur
och miljöpris, Nordiska rådets:
B 150/m, 575
vård i nordiska miljöstrategin, sek-
torsarbete om: *A 1104/m, 462*
- NI: se Nordisk industrifond
- NIB: se Investeringsbanken
- Nordels framtid: *D 9/1993/e, 927*
- Norden(s)
i FN, slutdokument från Helsing-
forskonferensen: 1104
Hus i Göteborg: *A 1083/k, 385*
närområden, samarbete: 847, 859
sysselsättning: **D 26/1993/e, 942,*
E 21, 1023
- Nordisk
alkoholpolitisk tidskrift:
**D 17/1994/s, 973*
fond för teknologi och industriell
utveckling: se Nordisk industri-
fond
industrifond (NI), förstärkning av:
D 14/1992/e, 902
Kontakt: 1077
utlandsrepresentation i vissa nya
stater: *D 30/1992/p, 908*
- Nordiska dimensionen i Europasam-
arbetet (statsministrarnas uttalande):
1124
investeringsbanken (NIB), se In-
vesteringsbanken
kulturfonden, berättelse: *C 5/b: 867*
val till: 281
- Nordiska ministerrådet(s)
plan och budget för 1995:
**D 18/1994/b, 974*
program för samarbetet på ar-
betsmarknads- och arbetsmiljö-
området: *B 148/s, 542*
verksamhetsberättelse för 1994:
C 1, 581
- Nordiska rådet(s)
arbetslöshet och sysselsättning:
1034
budgetutskott: 1063
ekonomiska utskottet: 1061
framtida struktur och arbetsupp-
gifter: *D 21/1994/p, 980*
förtroendeposter, val till: 280
förändring och förnyelse: 1032
informationsverksamheten: 1074
internationella dimensionen i råds-
arbetet: 1034
juridiska utskottet: 1042
kulturutskottet: 1045
miljöutskottet: 1056
nationella delegationer: 1078
Nordisk Kontakt: 1077
organisationsfrågor: *Dokument 4,*
1128
partigrupperna: 1065
plenarförsamlingen vid 44:e ses-
sionen: 1094
plenarförsamlingen vid 45:e ses-
sionen: 1096
presidiesekretariatet: 1099, 1100
presidiet: 1037
publikationsverksamheten: 1075
samiskt medlemskap: *A 1078/j, 357*
slutdokument/-kommunike
"Norden i FN", rådets interna-
tionella konferens: 1104
3:e Östersjökonferensen: 1101
socialutskottet: 1050
sysselsättning och arbetslöshet:
1034
utskott: 1042
valkommitte: 1038
- Nordiska rådets 46:e session
arbetsutskott: 1211

- avslutningsanförande, presidentens: 314
- berättelser (C-saker): 581
- beslut: 1171
- ekonomiska utskottets allmänna debatt: 265
- frågor (E-saker): 991
- generaldebatt: 50
- godkännande av protokollen: 316
- interna beslut: 1208
nr 1/1995: 1201
nr 2/1995, 1203
- kallelse till: 7
- kulturutskottets allmänna debatt: 200
- litteraturprisutdelning: 1225
- meddelanden om rekommendationer (D-saker): 887
- medlemsförslag: (A-saker): 319
- medlemslista vid: 8
- miljödebatt: 216
- ministerrådsförslag (B-saker): 475
- minnesord: 35
- musikprisutdelning: 1225
- personregister: 1254
- presidierapport: *Dokument 1*, 1030
- presidiesekretariat: 1215
- presidium: 1211
uttalanden: 1037
- protokoll vid: 33
- rapport från Nordiska rådets presidium, *Dokument 1*: 1030
- regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 11
- regler för sessionens genomförande: *Dokument 2*, 1113
- rekommendationer: 1173
- sakkunniga: 1218
- saklista: 25
- sekretariat: 1214
- sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 1280
- socialutskottets allmänna debatt: 296
- statsministrarnas redogörelse: *Dokument 3*, 1115
- särskilt inbjudna: 1212
- val av förtroendeposter: 280
- val av president och presidium: 45
- yttranden: 1173, 1199, 1200
- öppningsanförande, presidentens: 46
- översikt över antagna rekommendationer och yttranden: 1173
- översikt över sessionen: 32
- övriga beslut: 1204
- Nordiska rådets litteraturprisutdelning av priset: 1225
- Nordiska rådets musikpris och de självstyrda områdena: *A 1073/k*, 332
utdelning av priset: 1225
- Nordiska rådets natur- och miljöpris: *B 150/m*, 575
- Nordiska styrelser, kommittéer, m.m., jämnare könsfördelning i: **D 12/1991/j*, 894
- Nordiskt Forum: 1034
uppföljning av: *A 1100/j*, 454
- Nordiskt samarbete
i en ny tid: *Dokument 4*, 1128,
A 1102/p, 460
- plan och budget för: 1995:
**D 18/1994/b*, 974
- verksamhetsberättelse 1994: *C 1*, 581
- Nordjobb
som permanent ordning:
**D 40/1992/k*, 918
- Nordområdena
kärnsäkerhet i: **D 47/1992/m*, 922
- drogmissbruk i, handlingsplan:
**D 8/1994/j*, 959
- handlings- och samarbetsprogram:
**D 17/1993/p*, 932
- skärgårdssamarbete: *E 4*, 997
- Nordsjön
förening: *E 11*, 1007
- förstärkt samarbete: **D 22/1994/p*, 982
- Närings(livs)
politik: 780, 789

zoner, etablering: *D 27/1993/e, 943*
 Närområdessamarbetet: 847, 859
 projektverksamhet: 848

Offentlighetsprincipen i nordiska
 samarbetsorgan: **D 19/1994/b, 977*
 Olja(e)
 provborrning i Skagerrak: *E 17,*
 1017

Omodern teknologi, överföring av:
E 14, 1013

Orkester Norden: *A 1089/k, 420*

Passfrihet inom Norden: *E 5, 998, E 6,*
 999, *E 12, 1009*

Passunionen, i europeiska sam-
 manhang (statsministrarnas ut-
 talande): 1123

Personregister: 1254

Persontransporter för handikappade:
D 9/1992/m, 900

PIL-ordningen: se Projektinvesterings-
 lån

Plan och budget för nordiska samar-
 betet 1995: **D 18/1994/b, 974*

Plutoniumavfall, transport av: *E 22,*
 1025

Pornografi, barn-, åtgärder:
 **D 9/1994/j, 961, E 3, 996*

Presidiet(s)
 rapport: *Dokument 1, 1030*
 uttalanden: 1037

Program
 för Europasamarbetet: *D 20/1994/p,*
 978
 social- och hälsosamarbetet 1995-
 2000: *D 23/1994/s, 983*

Projektexportfonden, nordiska
 (NoPEF): 826

Projektinvesteringsslån (PIL), höjd
 utlåningsram: *D 10/1994/e, 926*

Provborrhning i Skagerrak: *E 17, 1017*

Radioaktiv förorening
 från uppdrifts- och avfallshandlingen
 THORP i Sellafield: *E 16, 1015*
 av världshaven, från landbaserade
 källor: *E 2, 994*

Radio- och TV-programutbyte:
D 27/1992/k, 906

Redovisning av kärnavfallsprodukter:
 **D 3/1994/m, 952*

Regionalpolitik (-politisk):
 forskning: **D 15/1994/b, 786, 788*
 utvidgat samarbete: *D 28/1993/m,*
 945

samarbetsprogram för 1995-1999:
B 147/m, 497

Reumatiska sjukdomar, insatser mot:
D 36/1989/s, 887

Risikkapitalfond för Baltikum:
 **D 26/1994/e, 987*

Ryska trupper i Estland och Lettland,
 tillbakadragande av: *D 18/1993/p,*
 933

Ryssland
 kärnsäkerhet i: **D 29/1993/m, 947,*
 **D 30/1993/m, 948*

förbättrad säkerhet vid kärnkraft-
 verk: *E 19, 1019*

Samarbete(t)

arbetsmarknads-, och arbetsmiljö-,
 ministerrådets: *B 148/s, 542*

i det arktiska området:
D 31/1992/p, 910

energi- och miljöpolitiskt:
D 35/1992/e, 913

genetiska resurser: *D 5/1994/m, 955*
 hantverks-, inom små områden:
A 1084/k, 389

havsrätt: *A 1106/j, 473*

koncernfackligt: *D 24/1991/e, 895*

läs- och skrivsvårigheter (dyslexi):
 **D 19/1993/k, 935*

inom nordiska medborgarpoliti-
 ken: *D 24/1993/s, 940*

- nordiskt, 1994: C 1, 581
 nordiskt, i en ny tid: *Dokument 4*, 1128
 Nordsjö-, förstärkt: *D 22/1994/p, 982
 med Nordens närområden: 847
 handlingsprogram: *D 17/1993/p, 932
 regionalpolitiskt: D 28/1993/m, 945
 skärgårds-, i Norden och närområdena: E 4, 997
 kring sociala frågor inom ECE: *D 13/1993/s, 931
 Samarbetsprogram/-plan: se även
 Handlingsplan/-program
 arbetsmarknads-, och arbetsmiljö-: B 148/s, 542
 jämställdhetsområdet: B 146/j, 475
 regionalpolitiskt: B 147/m, 497
 social- och hälso-: D 23/1994/s, 983
 Samiskt medlemskap i Nordiska rådet: A 1078/j, 357
 Schengenavtalet och nordiska passunionen, statsministrarnas uttalande: 1123
 Sellafield, uppberedningsanläggning för använt kärnbränsle (THORP): E 16, 1015
 Sessionens genomförande, regler för: *Dokument 2*, 1113
 Sjukdomar
 insatser mot reumatiska: D 36/1989/s, 887
 Självstyrda områdena
 och Nordiska rådets musikpris: A 1073/k, 332
 representationen i nordiska organ: A 1074/j, 337
 Skagerrak, provborrningar: E 17, 1017
 Skilsmässa, uppgörelser utanför domstol om barns vårdnad: *D 21/1993/j, 936
 Skogsbruk: 799, 803
 Skogsinformation, samnordisk: *D 27/1994/m, 988
 Skriv- och lässvårigheter (dyslexi): *D 19/1993/k, 935
 Skärgårdssamarbetet i Norden och närområdena: E 4, 997
 Slovaken, lån från EBRD till kärnkraftverk: E 18, 1018
 Slutdokument/-kommuniké
 3:e Östersjökonferensen i Warszawa: 1101
 "Norden i FN", konferens i Helsingfors: 1104
 Social(a)(t)
 bistånd och sociala tjänster, nordisk konvention: D 14/1994/s, 968
 frågor inom ECE: *D 13/1993/s, 931
 försäkringssystemen, förnyelse av: D 23/1993/s, 937
 och hälsopolitik: 733, 744
 och hälsosamarbete, program: D 23/1994/s, 983
 klausul i nya frihandelsavtalet (WTO): A 1075/e, 342
 och miljöklusuler i GATT-avtalet: A 1077/e, 342
 trygghet och samnordisk tolkning av EU-rätten: E 13, 1011
 Sosnovy Bor och Ignalina, förbättrad säkerhet i kärnkraftverken: *D 10/1993/m, 929
 Statsministrarnas redogörelse: *Dokument 3*, 1115
 Symbolflaggan, flaggning: D 16/1994/p, 971
 Sysselsättning i Norden, ökad: *D 26/1993/e, 942, E 20, 1022
 Säkerhet(s)
 energi och miljö: *D 30/1993/m, 948
 vid kärnkraftverk i Ryssland: E 19, 1019
 och miljöutveckling i Arktis: *D 4/1994/m, 953
 politik, vidgat begrepp och ökad säkerhet: E 15, 1014

Teknologi, otidsenlig och förore-
nande: *E 14, 1013*
Telekommunikation för handi-
kappade: **D 26/1990/s, 891*
THORP i Sellafield, upp arbetsnogs-
anläggning: *E 16, 1015*
Tidskrift, alkoholpolitisk:
**D 17/1994/s, 973*
Tobak, handlingsplan mot skade-
verkningar: *A 1069/s, 319*
Transport- och trafiksäkerhet: 816
TV
och filmmediet i hållningsska-
pande arbete med barn och unga:
A 1098/k, 448
och radioprogramutbyte:
D 27/1992/k, 906

Ud: se Ut

Uddannelse: se Utbildning
Undervisning, hushålls-, i Baltikum: *D 38/1992/k, 916*
Upparbetning av använt kärnbränsle
vid THORP, Sellafield: *E 16, 1015*
Uppförandekoder inom miljösektorn,
internationella: **D 46/1992/m, 921*
Utbildning(s): 661, 683
institutioner: 676
vuxen-, och folkupplysning:
A 1093/k, 429
yrken med få utövare, utvidgat
samarbete: **D 6/1994/k, 957*
Utlandsrepresentation, gemensam i
vissa nya stater: *D 30/1992/p, 908*
Utlåningsram för investeringsbankens
PIL: *D 10/1994/e, 962*
Utvecklingsfonden, nordiska (NDF):
826
Utvecklingsländer, ekonomisk
kompensation i GATT-avtalet:
A 1077/e, 342

Val till Nordiska rådets förtroende-
poster: 280
Vuxenutbildning, stöd till folkbild-
ningsförbundens samarbetsorgani-
sationer: *A 1093/k, 429*
Våld bland barn och unga, håll-
ningsskapande arbete via film och
TV: *A 1098/k, 448*
Vårdnaden av barn, uppgörelser vid
skilsmässa: **D 21/1993/j, 936*

WT.O, frihandelsavtalet, införande av
socialklausul: *A 1075/e, 342*

Yrken med få utövare, utvidgat
utbildningssamarbete: **D 6/1994/k,*
957

Yrkestater, finskspråkig i Sverige:
E 24, 1028

Yttergränser, Nordens, flaggning med
symbolflaggan: *D 16/1994/p, 971*

Åsling-rapporten (likabehandling av
nordiska medborgare): *Dokument 5,*
1156

Økologi: se Miljö

Östersjö(n)(s): se även Baltikum
finansiering för räddning av:
**D 11/1993/m, 930*

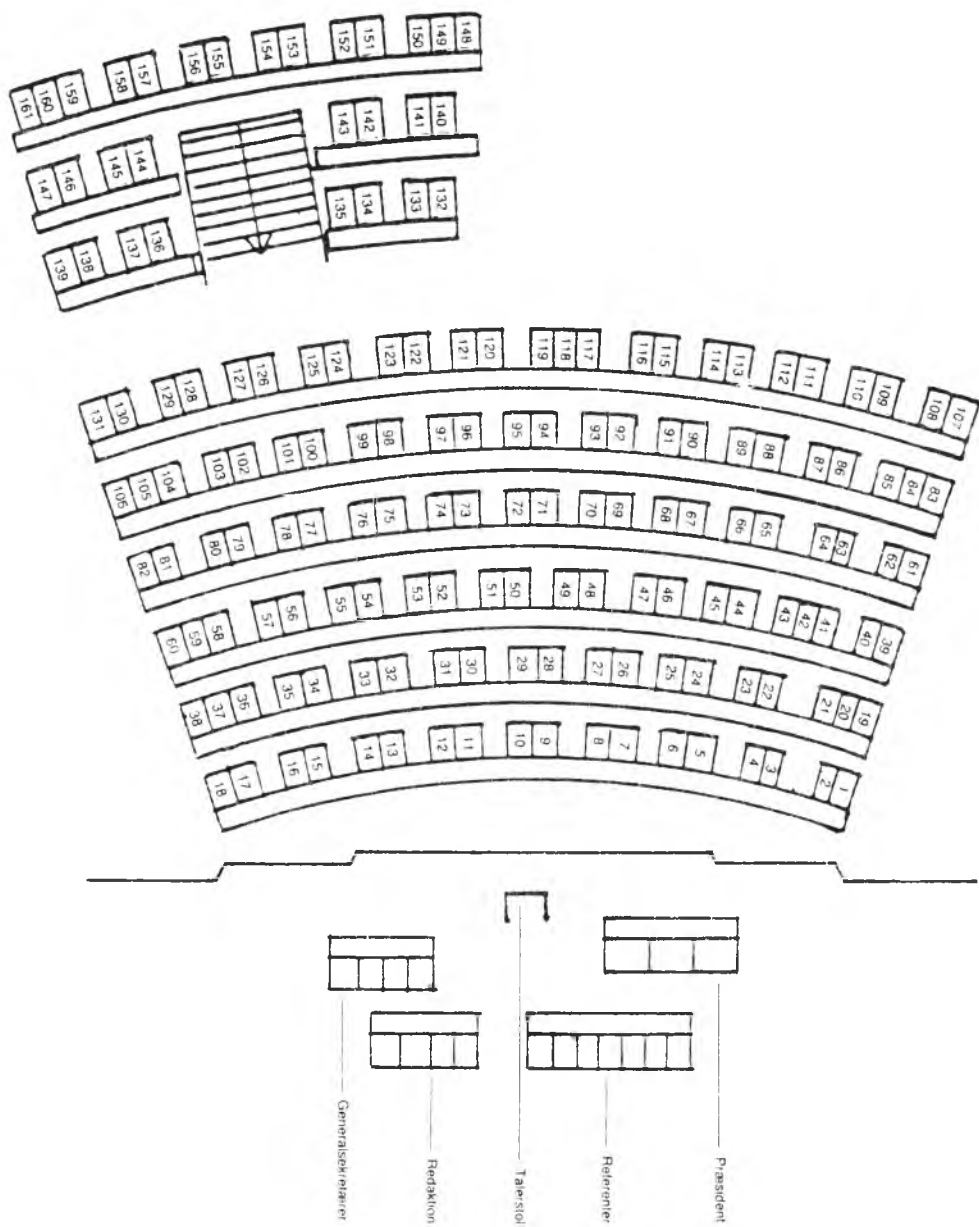
konferens i Warszawa, 3:e, slut-
kommuniké: 1101

Östeuropa (och Norden): se Baltikum,
Östersjön resp. Estland, Lettland,
Litauen

Överföring av omodern och föro-
renande teknologi: *E 14, 1013*

Översikt över sakernas behandling:
1243

Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas placering i sessionssalen

Regeringsrepresentanter - Hallitusten edustajat

13 Esko Aho	98 Jón Baldvin Hannibalsson
14 Jörgen Andersson	99 Åse Kleveland
15 Svend Auken	100 Grete Knudsen
16 Gunnar Berge	101 Henrik Dam Kristensen
17 Grete Berget	102 Harriet Lindeman
18 Thorbjørn Berntsen	103 Anna Lindh
32 Leif Blomberg	104 Ole Norrback
33 Gro Harlem Brundtland	105 Ólafur G. Einarsson
34 Ingvar Carlsson	106 Jan Henry T. Olsen
35 Davíð Oddsson	117 Ove Rosing Olsen
36 Jóannes Eidesgaard	118 Kjell Opseth
37 Anders Eriksson	119 Sirpa Pietikäinen
38 Ragnar Erlandsson	120 Rannveig Guðmundsdóttir
54 Grete Faremo	121 Poul Nyrup Rasmussen
55 Friðrik Sophusson	122 Eilif Samuelsen
56 Halldór Blöndal	123 Sighvatur Björgvinsson
57 Sten Heckscher	124 Ole Løvig Simonsen
58 Mats Hellström	125 Hill-Marta Solberg
59 Gudmund Hernes	126 Jens Stoltenberg
60 Jytte Hilden	127 Anders Sundström
75 Sámal Petur í Grund	128 Ines Uusmann
76 Marianne Jelved	129 Margot Wallström
77 Marianne Jensen	130 Bjørn Westh
78 Ole Vig Jensen	131 Margareta Winberg
79 Edmund Joensen	132 Þorsteinn Pálsson
80 Ivan Johannesen	133 Össur Skarphéðinsson
81 Lars Emil Johansen	134 Gunhild Øyangen
82 Sigbjørn Johnsen	

Medlemmar - Jäsenet

1 Niels Ahlman-Ohlsen	61 Timo Järvilahti
2 Hanne Andersen	62 Olof Johansson
3 Arne Andersson	63 Anita Johansson
4 Peter Angelsen	64 Elver Jonsson
5 Árni M. Mathiesen	65 Inger Koch
6 Elisabeth Arnold	66 Kristín Einarsdóttir
7 Børge Bakholt	67 Berit Brørby Larsen
8 Dorte Bennedsen	68 Kaj Larsson
9 Jan Bergqvist	69 Karin Lian
10 Carl Bildt	70 Jon Lilletun
11 Kjell Magne Bondevik	71 Kjellbjørg Lunde
12 Aage Brusgaard	72 Lauri Metsämäki
19 Paul Chaffey	73 Maggi Mikaelsson
20 John Dale	74 Eeva-Liisa Moilanen
21 Erik Dalheim	83 Anders Mølgaard
22 Anneliese Dørum	84 Kjell Nordström
23 Hans Engell	85 Mats Nyby
24 Knud Enggaard	86 Berit Oscarsson
25 Eirin Faldet	87 Heikki Riihijärvi
26 May Flodin	88 Markku Rossi
27 Ranveig Frøiland	89 Olof Salmén
28 Geir H. Haarde	90 Marianne Samuelsson
29 Martin Glerup	91 Kimmo Sasi
30 Jette Gottlieb	92 Hans Christian Schmidt
31 Jonna Grønver	93 Sigríður Anna Þórðardóttir
39 Guðmundur Árni Stefánsson	94 Ole Stavad
40 Ulf Guttormsen	95 Siri Frost Sterri
41 Ragnhild Queseth Haarstad	96 Håkan Strömberg
42 Carl I. Hagen	97 Anni Svanholt
43 Per Olof Håkansson	107 Alf Svensson
44 Halldór Ásgrímsson	108 Sten Svensson
45 Søren Hansen	109 Jan P. Syse
46 Satu Hassi	110 Birthe Sørestedt
47 Chris Heister	111 Anders Talleraas
48 Hjörleifur Guttormsson	112 Erkki Tuomioja
49 Sven Hultström	113 Eeva Turunen
50 Sinikka Hurskainen	114 Håkan Nordman
51 Margareta Israelsson	115 Maria Hansen
52 Thorbjørn Jagland	116 Anfinn Kallsberg
53 Johan J. Jakobsen	

